Rhetorica Ariſtotelis cum fundatiſſimi artium ⁊
theologie doctoris Egidij de Roma luculen
tiſſimis cōmentarijs nunc primū in lucē
editis; necnon Alpharabij compendio
ſa declaratione. Addita eiuſdem
Ariſtotelis poetica cum magni
Auerroys in eādē ſūma: no
uiſſime recognite. cun-
ctiſqȝ erroribus
caſtigate.

✠

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Alexander Achillinus Bononienſis preſentes lecturis ſalutem.

EGidius romanus in varijs ſcientijs ſue doctrine bonitatem magnifice ⁊ glorioſe oſtēdit. In logica: in philoſophia: in metaphyſica: in theologia: lȝ varia volumina illi aſcripta fuerint ab his: q pecuniarū ſubtractores exiſtūt: ſtilus tamē ſcribendi errores detegit. Elaboraui igitur: vt expoſitio librorū rhetoricorum Ariſtotelis non amplius latitaret in tenebris: ſed in lucē nitide emicaret. Et ſi īfimū ſcribendi ſtilum elegit: id vt ab oībus aperte intelligeretur: effectum eſt. Et ſi grecum ꝓuerbiū: aut fabulā: aut hyſtoriā nō plene aſſecutus ē: quantū tamē ad ſniam ſufficienter īterpretatus eſt. Aliam litterā etiam habuit corruptam. Tertio enim rhetoricorū cōmento .xvi. de iambo loquens Ariſtoteles. Quare ad orationē reductum eſt: qȝ aliorū metrorū ſimillimū: puto ꝙ ſeuiſſimum: ſic aūt ex preſumptione corrigere temerariuȝ eſſe iudicaui. Ponit̄ in primo tyrānis minoroſa: itelligo nimis plena. Q̄ ponit̄ in primo .cxli. In foro ſtatui: intelligo. ideſt ſtatuam publice erigi. Et in primo textu .100. Multos inſignes perdidiſſe in his: que ȝelātur: intelligo in his: que ȝelo cuſtodiuntur: vt pro defendenda republica: vel alia re chara. Ponitur in tertio .cccxlvij. Dixi: audiſtis: habete: ⁊ iudicate: itelligo: ſermonē compleui. audiſtis rationes noſtras: habete eas menti: ⁊ iuſtū iudicate. Tertio ⁊ .cccxxij. itroducit̄ pater hortans filiā in malū: nedū ꝑꝑ metaphorā: ſȝ vt vterqȝ vituperet̄. ſcȝ pater male ꝯſulens: ⁊ filia iniuſte lucrans. Et in tertio .cxxij. Cōſequitur aūt rationibus his emiolia. i. comparatis duabus breuibus ex vno extremo: ⁊ vna breui ſyllaba: ⁊ vna lōga ex alio extremo: tunc ſequitur emiolia. i. ſexquialtera ꝓportio: quia due ſyllabe breues dant duo tempora: ⁊ vna breuis: ⁊ vna longa dant tria tempora. ergo ꝓportio ibi eſt triū ad duo: ⁊ ſic ea eſt: quā ſexquialterā appellamus. Hoc igitur opus inter Egidij opa collocādū cādide lector habe. ⁊ deo optimo gratias age: ⁊ bene vale.

¶ Declaratio compendioſa per viam diuiſionis Alpharabij ſuper libris rhetoricorum Ariſtotelis: ad formã tamẽ clariorem & tabule reducta.

NOs autez erimus cõtenti iſto modo: ꝙ memorabimus tractatus & capitula: que ſunt partes minores eius ſumme: quã perſtrinximus in libris rhetoricorum Ariſtotelis: ex quibꝰ perficit̃ & cõponitur ars iſta. Neqꝫ eſt poſſibile: vt comprehendatur totum: quod eſt in quolibꝫ horuꝫ ſub vna intentione. Jdeoqꝫ oportet comprehendi per diſtinctiones tractatuum & capitulorũ: que ſunt in ipſis. Nos igitur incipiemus nũc: & adducemus quod eſt in ſingulis ipſorum ſummatim: vt facile fiat per talem noſtrã expoſitionẽ: ſiue gloſam: & formam ad intelligendũ: & retinendum totũ: quod eſt in quolibet tractatuũ & caplorꝫ.

TAm autem diximus: ꝙ liber igitur iſte in tres libros diuiditur. Primus liber cõtinet tria genera: ex quibus fiunt orationes rhetoricales. ſcꝫ deliberatiuum: demonſtratiuũ: & iudiciale. ¶ Secundus liber continet qualiter vtenduꝫ ſit enthimematibus & exemplis. ¶ Tertius vero liber continet in ſumma qualiter vtendum ſit omnibus: quorum preceſſit enumeratio in duobus libris in ſermocinatione rhetorica: & ordinem cuiuſqꝫ eorũ ex partibus orationum rhetoricalium. ¶ Primus itaqꝫ liber tractatus ſex continet.

t Ractatus vero primus prologũ libri & capitula nouem continet.

Capitulum primum primi tractatus primi libri
c ꝯtinet narrationem eius: in quo communicant rhetorica & dyalectica.

CApitulum ſecundũ continet quonaꝫ omnes homines vtuntur accidentibus huius artis: & ſm quas vices vtuntur eis: & qui modi eorum ſunt meliores & completiores. Et quoniam completiores eorum ſunt: vt ſit vſus eius ſm viaꝫ artificialem: & patet quis modus vtendi accidentibus huius artis ſit ſm viam artificialem. Patet etiam que ſit ars: & qualiter ſit vſus eius ſm viam artis: & quonĩ qui vtitur ea ſm viã aliã: nõ erit ei poſſe aſſequi cõplemẽtũ aptũ diſcipline huius artis. Opꝫ nẽpe: vt qui voluerit ꝑfectus fieri in ea: vt aſſequat̃ eã: & ꝑ ea que expoſita ſunt in libro: in quo ponantur omnes eius canones: & oẽs eius partes. Neceſſaria erit ergo enumeratio oĩum ꝑtiuꝫ ſuarum: ita ꝙ poſſibile fiat ei: qui voluerit eam addiſcere: & ſcire ipſam quid eſt: & qđ oportet ipſuꝫ inquirere: donec ꝓcedat ad vltimum complementum eius.

TErtiũ capitulũ primi tractatus ꝑmi libri ẽ: in quo declarat̃: quonĩ reliquẽ vie: qbꝰ vtatur quis ad hoc: vt fiat rhetor: aut orator: inſufficientes ſunt ad hoc: vt per eas fiat quis rhetor: aut orator: & declaratur etiam in ipſo: quonĩ illi qui anteceſſerunt Ariſtotilẽ: & redegerunt hãc artem in ſcriptum: aut collegerunt partes eius ad aliquã ſummam: non peruenerunt ad hoc: vt omnes partes ipſiꝰ comprehenderent. Neqꝫ etiam complexi ſunt oẽs canones ipſius in ſcriptis ſuis. Et q̃nĩ reliquerũt maiorez & digniorem partium ipſius: & eam cuius gratia quidẽ querũtur cetere partium eius. Neqꝫ etiã perceperũt quidẽ hãc partem: neqꝫ canones eius: & eſt oratio inductiua credulitatis & perſuaſionis: verũtamen multiplicauerunt ſermonem in rebus: quibus mouentur & inclinant̃ iudices: & obuiatores tantũ: & dictũ eſt in eo: quonĩ quantitas: quã ſcripſerunt: non eſt ſufficiens in hac arte. Et oñſuz eſt: quonĩ non in oĩbus locis: neqꝫ apud oẽs iudices vſitant̃ iſta: que iſti cõpoſuerũt in ea. Et quonĩ ſi non eſſet inſufficientia in iſtis: tũc non eſſent extranea ab arte: ſi eſſet aliqua pars partium eius. Et quonĩ opꝫ vt vſitentur ſm ꝙ ſunt actꝰ aliquis actuũ eius. Deinde oñſum eſt quantũ affert vtilitatis qđ iſti poſuerũt in hac arte: & in quo ꝓficitur per ipm in ea: & in quo non ꝓficitur: & in quo gñe ſermocinationis rhetorice ꝓficitur ex rebus iſtis. Et quonĩ nõ ꝓficit̃ ꝑ ea in omni gñe orõnũ rhetoricaliũ: vt innoteſcat per hoc: ꝙ ſi aliquis adeptus eſſet notitiam omniũ partium huiꝰ artis nõ idigeret cõpoſitione huius libri. Uerũtamẽ ex quo inſufficiens eſt hoc: qđ ſcripſerunt illi: qui preceſſerunt ipm non eſt ſuperflua huius libri editio: quaſi qua non indigetur. immo eſt neceſſaria.

QUartũ caplm primi tractatus primi libri eſt in quo declaratuꝫ eſt: ex qua facultate ſit ars rhetorica: & quonĩ hec: quã h poſuit ꝑs eſt ſcientie logice. Et quonĩ nõ põt aliquis attingere complementũ partium iſtarũ: neqꝫ redigere eas in ſcriptis: vel in librũ: niſi qui peritus fuerit in logica ideoqꝫ non attingerunt eaꝫ plene antiqui: quia defecerũt ob eius complemento. Et oſtenſum eſt ex quo modo non fuit eis poſſe: qui ꝓceſſerunt: cõprehẽdere oẽs partes eiꝰ: & ꝓcipue orõnes inductiuas credulitatis: & in hac parte oſtẽſum eſt proficuũ ſui libri. Et quonĩ nõ eſt poſſibile: vt cõprehendatur rhetorica per artẽ aliã: niſi per eã: quã cõfirmauit ipſe. Et quonĩ qdẽ hoc: qđ alij fecerũt ex his q anteceſſerunt ipſum: inſtructiuum eſt ad aliquã modicã partem rhetorice & facultatis oratorie.

Capitulũ quintũ primi tractatus primi libri eſt:
c in quo oñſa eſt vtilitas artis rhetorice: & in quot rebus proficitur per eam.

CApitulũ ſextum primi tractatus primi libri ꝯtinet quonĩ actus q̃qꝫ huius artis eſt i duobus cõtrarijs: ſm ꝙ ſe hꝫ res in dyalectica & medicina. Et quid eſt intentuꝫ per hoc: ꝙ ars ſit directiua ad duo cõtraria abſolute: & ad que duo cõtraria ſit hec ars amplius directiua. Et quonĩ qdẽ dirigit ad melius & valius: & non ad id qđ nociuũ ẽ: & nõ ad id qđ nõ proficit̃ queadmoduꝫ hoc declarauit in dyalectica: vt per hoc notificaret: quonĩ qđ memorat in hoc libro nõ dirigit: niſi ad rhetoricam completaꝫ. Deinde completũ eſt: qđ vſitatur in quibuſdam hominibus abſqꝫ alijs.

CApitulũ ſeptimũ primi tractatus primi libri eſt: in quo interꝑtatio huius artis declaratur per cõparationem eius ad finẽ ipſius. Et que eſt quantitas: ad quaꝫ peruenit homo ex ipſa & ex frequẽtia actuum ſuorũ donec adipiſcatur hanc artem: & fiat rhetor: & quã quãtitatẽ cum aſſecutus fuerit predicator: attingat ſm viaꝫ artis in qualibꝫ rerũ ad h vt agat actũ oratoris: & rhetoris ſꝫ exigẽtiã artis.

Capitulum octauum primi tractatus primi libri
c eſt: in quo declaratur cõmunicatio artis huius cum ſophiſtica.

Capitulum nonum ꝑmi tractatus primi libri eſt
c in quo narrat: ꝙ intentio eius ſit ſermo in arte: cuius diſpoſitio eſt diſpoſitio: quã determinauit.

Hec ſunt ergo oĩa: que ↄtinet primus tractatus ꝑmi libri.

Tractatus vero ſecũdus primi libri continet diffinitionẽ rhetoꝛice: ⁊ enumerationẽ omnium: que apparent in diffinitione ex partibus eius neceſſarijs vniuerſalib⁹: per quas completur: ⁊ ſex capitula continet.

Primũ capl̃m ſecũdi tractatus primi libri eſt: in quo ponit̃ diffinitio rhetoꝛice abſolute: ſeu ſimpliciter: ⁊ poſt h̃ memorat ea: que apparent in diffinitione poſita de appendicijs ipſius: ⁊ q̃ ↄſequuntur a diffinitione eius ex canonibus per quos perficit̃: ſeu completur ars iſta: ⁊ ſunt hec quq; res in ſumma.

Capitulũ ſecundũ ſecũdi tractatus primi libri ẽ in quo ponitur determinatio de diffinitione: q̃a hec ars nõ eſt ꝓpria vni rei abſq; alia re.

Capitulũ tertiũ ſecundi tractatus primi libri eſt: qđ ↄtinet hoc: qđ declaratur de diffinitione rhetoꝛice ⁊ ſpẽbus rerũ: ex quib⁹ fit iſta credulitas.

Capitulũ quartũ ſecũdi tractatus primi libri eſt in quo ḋclaratũ eſt: quonĩ neceſſe eſt: vt ſit ars rhetoꝛice: q̃ quaſi ↄpoſita eſt ex dyalectica: ⁊ ſcia morali: ⁊ quonĩ partes eius quedã ſunt ex logica: ⁊ q̃daꝫ ex ſcientijs moꝛalibus.

Capitulum quintũ ſecũdi tractatus ꝑmi libri eſt: in quo eſt ſermo vniuerſalis in oꝛationibus: ex quibus ꝑ ſe fit perſuaſio: ⁊ ſunt exempla: ⁊ enthimemata ⁊ diffinitio cuiuſlibꝫ eoꝝ: ⁊ enumeratio modoꝝ enthimematũ: ⁊ diſgreſſio cuiuſlibꝫ modi ipſorum ab altero per diffinitionem ſuam.

Capitulum ſextum ſecũdi tractatus primi libri eſt: in quo fit ſermo vl̃is de rebus: que ſunt ꝓpoſitiones: ⁊ materie exemploꝝ: ⁊ ſpecierũ enthimematis: quot ſunt: ⁊ que ſunt: ⁊ q̃nĩ ſunt ſpẽs ⁊ loci. Et h̃ tractatus ſecundus primi libri eſt q̃ſi cõtinẽs verba oĩa eorũ: que ſunt in duobus libris. ſ. in ꝑmo ⁊ ſecundo.

Tractatus tertius primi libri continet genera rerum in quibus: ⁊ ex q̃bus fiunt oꝛationes rhetoꝛicales: ⁊ quonĩ ſunt tria. ſcꝫ deliberatiuum: demonſtratiuũ: ⁊ iudiciale: ⁊ capitula quinq; continet.

Capitulũ primũ tertij tractatus primi libri eſt: in quo dicitur quãdo ſermocinatio rhetoꝛica conſtat ex doctoꝛe: ⁊ ex homine: de quo fit ſermo: ⁊ ad quem fit ſermo. Et quonĩ auditoꝛes ſunt tres: ⁊ quonĩ genera oꝛationũ rhetoꝛicaliũ ſunt tria: ⁊ quonĩ vnũquodq; diuiditur ꝑma diuiſione in duos modos: ⁊ quod ſit ſubiectũ cuiuſq; eorũ: ⁊ quibus fit qđlibet generũ illarũ oꝛonũ triũ. Et dicit̃ qđ fit ex tribus generib⁹ entiũ: quoꝝ vnũqđq; fit ex vnoquoq; hoꝛũ triũ: ⁊ dicit̃: que eſt intentio ꝓpria vniuſq; generũ oꝛationũ trium. Intelligo ꝙ eſt illud: qđ intendit quelibꝫ illarũ per ſuã perſuaſionem: ⁊ ad quid conatur: qui vtitur vnaquaq; earũ: vt pertingat perſuaſionẽ: ⁊ quonĩ hec quoq; tria ſunt in vniuerſo. Deinde dicit̃ quonĩ ſubiecta vniuſcuiuſq; eoꝝ vſitant̃ in altero: ⁊ qualiter vſitant̃: ⁊ in quo loco: ⁊ ꝓpter quã cãm. Et quonĩ quoddã illoꝝ ſubiectoꝝ magis eſt ꝓpriũ ⁊ dignius eſt genere: cui ꝓpoꝛtionauerimus ipſũ: ⁊ cuius generis ipſarũ oꝛationũ ſubiectũ vſitat̃ in genere altero nõ erit eius vſus ſm ꝙ eſt magis ꝓprius ei: ſꝫ ſm ꝙ eſt magis ꝓprium generi alteri vſitatur in hoc genere.

Capitulũ ſcđm tertij tractatus primi libri eſt: in quo dicitur: quonĩ hec genera oĩa neceſſario indigent ad hoc: vt cõpleatur vnũqđq; eoꝝ oĩum quoꝛũ anteceſſit enumeratio ex modis: per quos inducit̃ credulitas ex enthimematibus: ⁊ exemplis: ⁊ ex quibus fiunt enthimemata ⁊ exempla.

Capitulũ tertium tertij tractatus primi libri eſt: in quo dicit̃: quonĩ vnũqđq; triũ generũ indiget quoq; modis ꝓpoſitionũ ⁊ enthimematonum vniuerſaliũ ꝑter ea: quoꝝ precessit enumeratio: ⁊ ille ſunt enunciationes: ex quibus poſſibile ẽ fieri perſuaſionem: q̃m res: aut eſt poſſibilis: aut nõ poſſibilis: ⁊ enunciatiões: per quas poſſibile eſt perſuaderi: ꝙ res erit in futuro: aut ꝙ nõ erit. Enunciationes: per quas contingit perſuaderi: quonĩ res iã fuit in preterito: aut quonĩ non fuit. Et enũciationes per quas contingit perſuaderi: quonam res eſt in fine egritudinis: aut paruitatis: aut m̃ltitudinis: aut paucitatis: aut nobilitatis: aut vilitat̃: ⁊ vniuerſaliter per quod res magnificatur: aut minoꝛatur: aut nobilitat̃: aut vilificatur.

Capitulum quartũ tertij tractatus primi libri cõtinet qualr̃ loquẽdũ ſit in vnoquoq; iſtoꝛũ triũ generũ: ⁊ quonĩ loquẽdũ eſt in eis duobus modis loquendi. Unus eoꝝ eſt: vt loquamur de eo: qđ ꝓpriũ eſt vniuſq; ipſoꝝ. ſ. vt notificet̃ ex quibus fiunt oꝛones deliberatiue ꝓprie: ⁊ ex quibus iudiciales ꝓprie: ⁊ ex quibus demõſtratiue ꝓprie. Modus ſecundus loquendi eſt ſermo: in quo cõmunicant oĩa. Et dicit ꝙ incipiet primo a ſpeciebus ante locos vniuerſales: ⁊ ꝙ icipiet a deliberatiuis: ⁊ hic narrat: cuius rei gratia cõſiliatur: ſeu deliberat deliberatoꝛ.

Capitulũ quintũ tertij tractatus primi libri eſt: in quo oſtendit: ꝙ hec in quibus hic loquit̃: ſunt cõia rhetoꝛice ⁊ ſcie morali: ⁊ q̃uis ſint cõmunia: tñ ſpeculatio fit in eis hic ſm modũ quendã: ⁊ in ſcia morali ſm aliũ modũ. Et ſm quã quãtitatẽ loquẽdũ eſt hic: ⁊ quonĩ qđ pretranſit hãc quãtitatẽ ꝑtinet ſciẽtie morali.

Tractatus quartus ꝑmi libri cõtinet enumerationẽ ꝓpꝛioꝛũ generi deliberatiuo: ⁊ ſunt ea in quibus: ⁊ ex quibus cõſtituunt̃ orationes deliberatiue: ⁊ iſta vt ſummatim dicatur duas hñt partes: quarũ vna eſt ipſi fines: altera ea: que ducũt ad fines. Et poſuit finium eſſe duos modos. Unus ergo modoꝝ finiũ eſt reꝝ eximiaꝝ vtilitas in regimine ciuitatum: ⁊ ſunt res: quarũ vtilitas cõis eſt: aut oĩbus hoĩbus: aut pluribus ipſoꝝ: aut illis de ciuitate totaliter: aut pluribus ipſoꝝ. Modus ſecundus eſt finiũ huius: cuius vtilitas cõis eſt vniuiq; hoĩum. Et ducẽtiũ ad finẽ ſũt duo modi: vnus eius qđ eſt vtile abſolute ad finem. Alius eſt eius: qđ eſt vtile in cõparatione ad aliud vtile. Et tractat⁹ iſte capitula quinq; continet.

Capitulũ primũ quarti tractatus primi libri eſt: in quo Ariſtotiles enumerat: quot ſint ea: i q̃b⁹ ⁊ ex quibus fiunt oꝛationes deliberatiue in regimine ciuitatũ: ex quibus contrahende ſunt in vnaquaq; deliberatione.

Capitulũ ſecũdũ quarti tractatus primi libri eſt in quo enumerat ex quib⁹: ⁊ quoꝝ genera: ⁊ in quibus fiũt oꝛones deliberatiue in eo ꝙ appꝛopriat̃ cuiq; hominũ: aut vniuiq; collegio ſiue ſocietati: ⁊ ſunt que nõ fruſtrant̃ ab hoc: quin ſit aliqs iter hoĩes: cui videatur: ꝙ ſint ei bona: aut quin ſit aliquis finis iter eos qui appetit ea.

Capitulũ tertiũ quarti tractatus ꝑmi libri eſt: in quo enumerat quaſi oẽs res: ex q̃bus poſſibile ẽ hominu: vt inducat credulitatem de re aliqua: ⁊ ꝑſuadeat: ꝙ ſit vtilis: aut ducẽs ad bo[m] aliqđ ex bõis: aut videat ad bonũ ꝓpꝛiũ vniuiq;: aut bonũ cõe vniuerſitati.

c Apitulum quartũ quarti tractatus primi libri ẽ in quo enumerat phs plurimas rerũ: quę ſunt maxime vtilitatis: vel plurimũ ducentes ad bona intẽta. Euenit eñi in multis ſiniũ: vt non ſit vtile ad ademptionẽ ipſoꝝ vnũ aliquid: ſed duo ad tria: quorũ q̃dã ſunt vtiliora alijs. Enumerat ergo oĩa: ex quibus ſiunt orones: p quas mõſtratꝰ: quonã hoc vtilius illo.

c Apitulũ quintũ quarti tractatus primi libri eſt: in quo enumerat manerieſ legũ: ſiue ciuitatũ ⁊ intẽtũ: per quãlibꝫ earũ: ⁊ foreſ: ⁊ moreſ: ⁊ actiones per vnãquãq; quoq; cõtingit puenire ad itentũ in vnaquaqꝫ ciuitatũ: aut populorũ: aut gentiũ: qui aliqua lege vtunꝰ ex illis legibus: vt ſciat homo: per quę conſulat: ſeu delibe ret in vnaquaqꝫ earũ: vt ſit hoc: per qd cõſulit perducens ad finem cuiuſlibet ex ipſis.

t Ractatus gntus primi libri eſt: in quo ſit enumeratio rerũ ꝓpriarũ generũ ꝓprioꝝ generi demõſtratiuo: ⁊ ſũt ea genera: quorum conſtituunꝰ orones in laude: ⁊ vitupe rio. Et continet capitulũ vnum ſolũ: ⁊ eſt in quo ponunꝰ res: ex quibus ſiunt orones demõſtratiuę: aut laudis: aut vituperij: ⁊ eſt laudatio oro per quã intendiꝰ vt cõmendeꝰ: ⁊ ſirmeꝰ de aliquo hoie: q ſit probus: honeſtus: virtuoſus: aut intendit probari de homine aliquo ipſũ ꝫ eſſe vicioſũ: ſeu facinoroſum et malum: ⁊ ita tractatus iſte tm̃ habꝫ vnũ capitulũ: in quo ſit ſermo de rebus: ex quibus conſtituunꝰ orones laudatiuę: aut vituperatiuę hoĩs. Et notiſicat res: quę cũ fuerit in homine: conſtituiꝰ per eas virtuoſus: ⁊ quę ſunt: quę cũ fuerint in homine: conſtituitur vicioſus.

T Ractatus ſextus ⁊ penultimus: q̃uis vltimus primi libri in prologo eius culpa exẽplarus: eſt: in quo ponunꝰ res proprie iudicijs ⁊ cõtrouerſijs: ⁊ ex ipetitione ⁊ repulſione: ſeu õfenſione: ⁊ relatis ad hęc. Sũt aũt relata ſiue cõparata ad hoc. ſ. ad res iudiciales ea: ex quibus ſiunt credulitates accidentes nõ ob orationẽ: quã cõpoſuerimus nos. Hęc eñi magis proprie ſunt iudicialibus: ⁊ ſi contingat vti eis in alijs: ⁊ poſuit ea quinqꝫ. ſ. leges: pacta teſtes: torturas: ⁊ iuramenta: ⁊ ad iuramenta refertur iactantia. Uirtus ãt dictionis ſiue probitas ipſius: ⁊ ſirmatio virtutis referũꝰ ad capitulũ laudandi. Ambę eñi efficiunꝰ ex rebus eiſdẽ. Uultus aũt: habitudo: ⁊ corporis diſpoſitio: ⁊ quę his cognata ſunt: referunꝰ quidẽ ad receſſionẽ modorũ continẽtię: ⁊ geſtuum: quorũ faciet mentionẽ in libro tertio: ⁊ cõtinet capꝰ vnũ tm̃: in q̃ põit phs ea: ex qbus ſiũt orones: ⁊ ptinẽt iudicijs: ⁊ ſũt: vt in ſũma dicaꝰ: accuſatio: ⁊ recuſatio ſiue accuſatio ⁊ õfenſio: ⁊ vtrũqꝫ iſtoꝝ diuidiꝰ in modos. Atrũ accuſatio: ſiue q̃rimonia in ſũma oro eſt: p quas intẽditur: vt ſirmeꝰ: ⁊ pſuadeꝰ de aliq̊ hoie: qm̃ iniuriatus eſt alteri: ⁊ ea per quę probatur: ⁊ perſuadeꝰ qm̃ iniuriatꝰ eſt: enumerat ipſe oĩa in hoc tractatu. Et oſtendit: quę ſũt ea: ex quibus conſuetũ eſt: cũ appetit: ſeu deſiderat go ea moueant eum ad iniuriandũ. Manifeſtũ eſt enim: q nõ iniuriaꝰ hõ deſiderãdo: aut inquirẽdo ea: p quę acquirat virtutes: ⁊ per ea: quę indicant ei habitũ honeſtatis. Res vero ꝓpter quas iniuriatur quis deſiderãdo aliquas eaꝝ ſunt aliquis modus earũ: ex quibus ꝯtingit ꝓbare: q iniuriaꝰ qñ viſus fuerit eis in ſua quęrimonia quis. Ex his ſunt diſpoſitiones: quas cũ habuerit homo: mouent ſeu incitant eum ad iniuriandũ: ⁊ ſunt diſpoſitiones quarum habebit aliquas hõ cũ iniuriaꝰ: vt ſi fuerit hõ magne poteſtatis: aut quaſi potentiã habens regiã. Iſta quippe ſũt ex quibus põt quis in quęrimonijs ſuis: vtẽdo eis perſuadere: quoniã iniuriatũ eſt ei a talibus. Et ex his diſpoſitiones: quas cũ habuerit quis aptũ faciat eũ ad hoc vt ſiat ei iniuria: ⁊ ſunt diſpoſitiones ſm aliquos: qbus diſponitur homo cũ recipit iniuriã. Iſtę ergo ſunt res: ex quarum aliquibus contingit probare aliquẽ de altero: q iniuriatꝰ ſit ei. Et ex his ſunt actiones: quas cũ exercuerit hõ iniuriam ꝑpetrat. Et hec quoqꝫ ſunt: qbꝰ cũ vtiꝰ hõ in q̃rimonijs ſuis: ꝓbare põt p eis: q iniuriatus ſit iam quis ei.

t Ractatus ſeptimus ⁊ vltimus neglectus in ꝓlogo primi libri exemplaris ẽ: in quo Ariſtoteles poſuit ſermonem ſuum in iudicialibus ⁊ in decem partes ſiue capitula diuiſum.

c Apitulũ igiꝰ primum ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo diffiniuit phs iniuriam ⁊ enumerauit ea: ꝓpter que go iniuriaꝰ: ⁊ que illoꝝ ſunt per accidens: ⁊ que illoꝝ nõ ꝑceſſit electio: ⁊ que ꝑceſſit electio. Deinde cõprehendit rẽ ſm q maximũ ſit cuiꝰ iniuriaꝰ: aut paſſio aliqua: vtpote ira: aut inimicitia: aut furor: aut odiũ: aut inuidia: ⁊ ſimilia his: aut ꝓpter vtilitatẽ aliquã ſeparatã ex iniuria ſua: aut propter delectationem aliquam: quã aſſequiꝰ ex hoc.

c Apitulum ſcd̃m ſeptimi tractatus primi libri eſt in quo loqtur in paſſionibus: cũ quaꝝ iniuriaꝰ quis: vt ſunt inimicitia: aut inuidia: aut ira: aut ſimilia his. Sermone etenim in his rebus indigeꝰ in duobus locis rethoricę: quoꝝ vnus eſt cũ ꝓbare habuerimꝰ de aliquo: q iniuriatus ſit: aut q ſit iratus aduerſum nos aut inuidus: magis credeꝰ querele nr̃e: ⁊ facilius pſuadebimus auditoribus: q iniuriatus ſit nobis: ⁊ q tranſgreſſus ſit erga nos. Scd̃s eſt: q cũ ꝓbauerimus iudici: q aliquis ſit inimicus eius: aut q hoſtiat ipm̃: aut q inuideat ei mouebimus ipm̃ facilius ad indignandũ ei: de quo ꝓponimus querimoniã: aut ſi oſtenderimus: q nos ſimus de amicis ipſius: ⁊ fautores oĩum: que ad eũ pertinent mouebimus eũ per hoc: ⁊ inclinabimus ad partem noſtram.

c Apitulũ tertium ſeptimi tractatus primi libri: in quo declarat phs res vtiles: ꝓpter quas cum iniuriaꝰ quis: non iniuriaꝰ niſi vt adipiſcaꝰ eas aut oẽs: aut aliquas eaꝝ: ⁊ eis rebus ꝯſideratio ſit in duobus locis in rhetorica: quoꝝ vnus eſt circa orationes deliberatiuas: alter circa querimoniales.

c Apitulum quartũ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquiꝰ de delectabilibꝰ: gratia quorũ iniuriatur quis deſiderãdo ea: ⁊ ſperando adipiſci ea: aut aliquid ex ipſis.

c Apitulum quintũ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur in diſpoſitionibus: quarũ habet aliquas homo cum iniuriatur.

c Apitulũ ſextũ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur de diſpoſitionibus: quarum hꝫ aliquis cum recipit iniuriam.

c Apitulum ſeptimuꝫ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur de notiſicatione accuſationũ: quas cum egerit quis iam iniuriatus eſt: quas ẽt cũ egerit: aut eſt iniuriatus: aut nõ eſt iniuriatus.

c Apitulũ octauum eſt: in quo loquitur de exceſſu ⁊ de indulgentia: ⁊ de recõciliatione quid eſt: ⁊ in qua re ſit: ⁊ ex quibus rebus ſiunt orationes quę ſunt in q̃one indulgẽtię ab hoie ⁊ in exceſſu erga ipſ.

c Apitulũ nonum eſt: in quo determinat de iniuria magna quid eſt: ⁊ qui ſunt modi iniurię: quã cũ ꝑpetrat homo: perpetrauit iã iniuriã magnã.

c Apitulum decimũ ⁊ vltimuꝫ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo enumerat credulitates: quę non ſiunt per ſermones: ſeu orones quot ſunt ⁊

quid eſt quęlibꝫ earū: ⁊ qualiter eſt vſus earū in iudiciali bus oꝛonibus: ⁊ mōſtrat: ꝙ iſte ē: ꝙuis vtamur eis in ceteris generibus: cum vſus earum: vt plurimū eſt: ⁊ vtilitas earum in iudicialibus ⁊ iudicijs. Ideoqꝫ viſum eſt ei ꝙ ponat locum earum digniozem .ſ. locum credulitatum ſiue oꝛationum inductiuarū credulitatum: vbi oꝛdinentᷣ oꝛationes iudiciales. Hęc ſunt omnia: in quibus fiunt accuſationes ⁊ defenſiones: ⁊ iſtud eſt poſtremū eius: qđ eſt in hoc ꝑ libꝛo. Faciemus ğ ad modū iſtius in libꝛo ſcđo.

¶ De his quę continentur in ſecundo libꝛo.

Liber aūt ſecundus continet ſimiľr ſex tractatus. Pꝛim⁹ itaqꝫ tractatus eſt: in quo ponitur firmatio rerum ex quibus efficiuntur oꝛationes paſſionales: ⁊ ſunt ex quibus fiunt quęuis oꝛatiōes: quę impꝛimunt in animas diuerſas: vt poſte iram: manſuetudinem: miſericoꝛdiam: inuidiam: zelum: emulationē: ⁊ cętera hꝰ: ⁊ continet vnū capitulum tm̄: in quo ponit phs paſſiones quidē impꝛimē tes in animā auditoꝛis impꝛeſſione vehemētioꝛe: ⁊ cōpletioꝛe: ⁊ plurimū fiunt per tres res. Una quarū eſt: vt enumerentur res illę: quę natę ſunt inducere paſſiones. Altera eſt: vt ſit homo aptus: ſiue paratus ad patiendum velociter: ⁊ hoc eſt: vt ſit in diſpoſitione: a qua procedit paſſio ſua citius ⁊ foꝛtius. Tertia eſt: vt ſit ille: cui inducēda eſt paſſio ſm̄ diſpoſitionē: de cuius natura eſt: vt cum quis habuerit eā aptiſſimus ſit ad patiendū. Ubi gr̄a: ira hęc nāqꝫ īducitur homini per tres res. Una quaꝝ eſt res ille ex quibus iraſcitᷣ hoi ira. Et altera eſt habitudo ſeu diſpoſitio in qua cum fecerit quis ſit habilioꝛ: vt accēdatᷣ ira eius: ⁊ hoc eſt: vt ſit in anxietate: aut ſtrictura pectoꝛis ſꝫ aliquē modoꝝ taliū. Tertia ē: vt ſit ille: cui quis iraſcitᷣ: vel cui iraſcendum eſt ſm̄ diſpoſitionem: cuius natura eſt. vt cum ſm̄ eam fuerit quis dignus: ſit vt ira exerceatur in ipſuꝫ. Interdum enim alia inferuntur homini: propter que cogitur ad iraſcendum: ⁊ ad velocius iraſcendum ei: cui talis fuerit diſpoſitio: verūtamen homo: cui ignoſcendum eſſet: interdum eſt excelſi gradus valde: ita ꝙ non exercetur tunc contra talem ira: aut habet pro ſe multas defenſiones valde. Ita ꝙ neqꝫ tunc mutatur. Et ipſe quideꝫ diuidit quodlibet capitulorum: in quibus loquitur de paſſionibus trina diuiſione: ſiue in tres partes. Una pars: ꝙ in quolibet capitulo eſt ſermo de rebus: que acquirere faciunt paſſionem: ⁊ pars: de diſpoſitionibus: in quibus cuꝫ fuerit homo: erit paſſio in ipſo velocius: ⁊ erit incidentia paſſionis in ipſum dignioꝛ. Et pars de diſpoſitionibus: in quibus cum fuerit homo: cui iraſcendū eſt. videlicet erit incidentia ire ſupꝛa ipſum dignioꝛ. ⁊ hoc vt ſit preparatus his: cui iraſcendum eſt: vt indicatur ira ſupꝛa ipſum: ⁊ ſimiliter in illis paſſionibus: que ſunt preter iram: vt in miſericoꝛdia. ipſe enim pꝛimitus enumerat ea: ex quibus ꝓuenit miſericoꝛdia: ⁊ diſpoſitiones: in quibus cum fuerit homo dignioꝛ ⁊ habilioꝛ: exiſtit vt accidat ī eo diſpoſitio miſerendi ſeu miſericoꝛdia. Et tertia diſpoſitio: quam cū habuerit homo dignioꝛ efficiatur: vt miſereatᷣ ſui: et doleatur de ipſo: quando etenīꝫ iſta tria adunātur: mox erit incidentia paſſionis ſecundum amplius ⁊ paſſiones multę: niſi ꝙ plurimę illarum paſſionū tres illas ſuas cauſas adinuiceꝫ ſibi pꝛopinquas habeātᷣ: vt eſt in miſericoꝛdia ⁊ pietate. Cauſę nanqꝫ introductiuę miſericoꝛdię pꝛopinquę ſunt cauſis inducentibus pietatem. Et res quę inducunt pauoꝛem pꝛopinquę ſunt inducentibus timiditatē immo eedem ipſę ⁊ inducentes foꝛtitudinem pꝛopinquę ſunt inducentibus confidentiam ſiue ſecuritateꝫ. Et quedam ipſaruꝫ ſunt: quę habent cauſas diuerſas ſiue remotas: vt ſunt ira: amoꝛ: ⁊ miſericoꝛdia. Cauſę enīꝫ a quibus ꝓcedit ira: alię ſunt ab eis: a quibus ꝓcedit amoꝛ: ⁊ a quibus amoꝛ alię ſunt ab eis: a quibus ꝓcedit miſericoꝛdia. Et ipſe quidem enumerat paſſiones. ⁊ vnamquāqꝫ earū quarum cauſę ſunt remotę abinuicem memoꝛant ſecundum ſingularitatem ſuam. Quarum vero tres ſunt ꝓpinquę: quas rememoꝛat ſufficere hic extimās ad excuſationē ab aliarum rememoꝛatione: vt in pietate: ⁊ miſericoꝛdia. Ponit nāqꝫ eis vtriuſqꝫ capitulum vnum: ⁊ ſimiliter pauoꝛi ⁊ timiditati eodem modo in conſimilibus. Unaqueqꝫ autem harum paſſionum habet ſibi contrarium. ⁊ quando incidentia ſui fuerit per aliquas cauſas: erit incidentia ſui contrarij per cauſas contrarias: vt in pluribꝰ. ⁊ ipſę in pluribus harum paſſionum contentus eſt rememoꝛare aliquod duoꝛum contrarioꝝ ⁊ cauſas ipſius: cuꝫ alterum non accidat niſi per contrarias cauſas pꝛimi: et noto vno contrario: facile cognoſcitur ⁊ alterum.

Tractatus ſecundus ſecundi libꝛi eſt: in quo Ariſtoteles ponit res: ex quibus fiūt oꝛationes moꝛales: ⁊ ſunt illę: ꝑ quas cuꝫ ſermocinatur homini: mouent ipſum ad infoꝛmandum ſecundum moꝛeꝫ aliquē: ⁊ faciunt apparere in ipſo moꝛem illum: quāuis nō operetur actus eius: qui habet hunc moꝛem: ⁊ continet capitula tredecim: ſiue partes.

Pꝛimum capitulum ſiue pꝛima pars eſt: quod vel quę continet vtilitates paſſionuꝫ: ⁊ oꝛationum paſſionalium in arte rethoꝛicę ⁊ oꝛatoꝛię ⁊ magnitudinem ipſarum ad inducenduꝫ perſuaſiuam ſufficientiam: ⁊ ad iuuandum: ⁊ ad faciendum fidem: ſiue credulitatem ⁊ vtilitates earuꝫ in in vno quoqꝫ generum: ex quibus: ⁊ in quibus fiunt oꝛationes rethoꝛicales: ſcilicet quę eſt vtilitas earuꝫ: ⁊ ipſarū auditoꝛum in iudicialibus: ⁊ in deliberatiuis: ⁊ in demōſtratiuis. Et rememoꝛatur ibidem ſecundum quā viam ponit ſermonem ſuum in iſtis paſſionibus: ⁊ quot modis dicitur quodlibet capitulorum ipſoꝛum: ⁊ quoniam ſunt ſecundum diſtinctiones tres ſecundum maneriem: quaꝫ nos determinauimus.

Secundum capitulum ſecundi tractatus ſecūdi libꝛi eſt: in quo ponitur ſermo in ira: ⁊ incepit eam diffiniendo iram: ⁊ quę cōſequuntur eius diffinitionem: ⁊ in qua diſpoſitione eſt homo cum iraſcitur.

c Apitulum tertium ſecundi tractatus ſecundi libꝛi eſt: in quo rememoꝛatur eoꝛum: pꝛopter quę iraſcitur homo.

c Apitulum quartum eſt: in quo rememoꝛatur diſpoſitionum: quę cum fuerint in homine: erit pꝛonioꝛ ad iraſcendum.

c Apitulum quintum eſt: in quo rememoꝛatur eoꝛum: ex quibus erit pꝛonioꝛ in iram: ⁊ velocioris irę ⁊ foꝛtioꝛis: ⁊ oꝛationes iratiuę conſtituuntur quidem ex rebus inductiuis irę.

Capitulum ſextum eſt: in quo memoꝛat diſpoſitiones: quę aptant hominem ad iraſcenduꝫ ſubito ſiue velociter: ⁊ ſunt quęlibet inſtrumēta vel inclinatiua quęcunqꝫ ad commouendum iram hominis.

c Apitulū ſeptimū eſt: in quo memoꝛat ſimiliter diſpoſitiones: quę cū fuerint in homine: reddūt eum aptioꝛem: vel magis idoneum: vt cadat ſuper ipſum ira.

Octauū

Octauū capitulū eſt:in quo memorat quot ſūt inſtrumēta ēt ad iram. ⁊ orationes pertinentes ad iram non fiunt ex his duobus modis: verūtamē non comprehenditur per eas intētum vt in pluribus:niſi per applicationē3 iſtorum duoꝝ modoꝝ ad ipſas.

Nonum capitulū eſt:in quo ponit:qm̄.n. ſermocinator alloquitur hominem:oportet vt aptet illum reſpectu auditoris:vt ſit in diſpoſitione per quam fiet incidentia irę ſuper ipſum magis idonea.

Capitulum decimū ſecūdi lib.eſt:in quo ponitur qūo fit vniuerſaliter: ſuper quem magis intenditur inductio irę auditoris in illa hora diſpoſitus:taliter vt inductio irę ſup ipſu3 ſit efficacior:⁊ magis idonea.

Vndecimu3 cacpitulū eſt: in quo ponit:ꝙ quādo enim orationes iratiuę carent illis duob⁹ modis aliꝭ: vt in pluribus:non ꝓficitur per eas ad conſequendum intentionem: ⁊ hoc idem intelligendum eſt in illis aliꝭ paſſionibus.ſ.ꝙ orationes:quę ſunt inductiuę paſſionis alicuius auditori inducunt eā equidē: qn̄ ipſe apparatus fuerit ad illam: ille ↄtra quē inducit̄ ſimiliter ſe habuerit ad ipſa3. verbi gratia ad iraſcendū ei:aut miſerendū:aut conferendum gratiam.⁊ fortaſſe erit hoc:cui volumus ſermocinare in diſpoſitione:in qua non feſtinat ad ipſum ira.

Duodecimum capitulum eſt: in quo memorat:ꝙ ⁊ is: de quo loquimur in diſpoſitione: de qua non ſit auditor. vtrum ſm̄ eam iraſcēdum ſit ei:vel qui in ſimili fuerit diſpoſitione cumq3 ſic fuerit incipiendum:erit primitus: vt deducamus auditorem ad diſpoſitionē: ſm̄ quam idoneus fiat ad concipiendum iram. Hęc autem deductio ipſius ad hanc diſpoſitionē erit per quaſdā orōnum paſſionaliū aliaꝝ: ⁊ plus ēt hoc per quaſdam orōnum moraliū. ⁊ forſan fit per orationes inductiuas credulitatis.

Tertiumdecimum ⁊ vltimum capitulum eſt: in quo memorat ph̄s quomodo cum hoc firmabimus apud ipſum:quoniā ille:de quo loquimur in diſpōne eſt: in cuius conſimili exiſtentibus iraſci inconueniens nō eſt. Et illud quidē eſt ꝑ orōnes inductiuas credulitatis. Tu.n. ꝓbas ſiue firmas de illo hoīe:eſſe eū in diſpoſitione tali:ſm̄ quā dignus ſit ira auditoris:ita ꝙ firmaueris apud auditorem illum hoīem eſſe h̄⁊ huiuſmodi hoīes digni ſunt ira: ⁊ induces ipſum auditorem ad diſpoſitionem: per quam aptus fit ad iraſcendum ei:incipiens ex hoc allegare res:per quas excitabis iram eius:ſimiliter illum hominem. ⁊ tūc erit conueniens:vt aſſequaris propoſitum tuum: quod intendis. Et ſcire te oportet de re irę: ⁊ de re multarum reliquarum paſſionum.ꝙ non ipſis indigetur in hoc capitulo tantum:ſed ⁊ in cęteris capitulis aliꝭ: vtpote iam ꝓceſſit in ſermone in cauſa querelarum. Unum nempe: ꝑ quod poteris probare:ꝙ quis iniuriatus ſit tibi:qn̄ querimoniā mouebis de ipſo eſt: vt oſtendas quando iratus ē erga te: aut aliqualiter aliter cōmotus. Probabis autem ⁊ ꝑſuadebis eius aduerſum te iracundiam: probando teipſum eſſe in diſpoſitione:ratione cuius ſolent aliꝭ ab aliꝭ iracūdias ſuſtinere. Et probando etiam ipſum eſſe in diſpoſitiōe:cuius cauſa ſolet procedere ira ab aliꝭ in alios citior ⁊ vehementior. Quando vero fueris inquirens pacem ꝑtendendo excuſationem:ſumes allegationem ex contrarijs harum rerum: probando te non tranſgreſſum eſſe aduerſus ipſum. Quando enim oſtenderis: te non eſſe in diſpoſitione. propter quam debeat feſtinare ad te ira: neq3 eum eſſe in diſpoſitione:propter quam debeat moueri cōtra ipſu3 alia commotione iracundię:proficies per hoc in inquiſitione pacis ⁊ cōcordię. ⁊ ſimiliter eſt in ceteris paſſionibus. Tranſgreſſio nanq3 ⁊ iniuria eſt interdum propter inuidiam. ⁊ interdum eſt propter duritiam ⁊ aſperitatem: quę eſt in homine: ⁊ interdum eſt propter effrenitatem ⁊ paruitatem verecundię peccandi: ⁊ iniquae agendi: ⁊ conſimilia. ⁊ interdum eſt propter odiu3 ⁊ inimicitias. Querelosus itaq3 proficit in perſuadendo:ꝙ quis iniuriatus ſit ei per hoc: quod oſtendat. quoniam inuidet ipſi. Et per hoc proficit ad oſtendendum:ꝙ inuideat ipſi: ſi monſtrauerit ipſum eſſe in diſpoſitione: quę conſueuit homines idoneos: ſiue aptos reddere ad inuidendum aliꝭ: ⁊ ſe ipſum eſſe in diſpoſitione: in cuius conſimili cum fuerit quis aptior eſt: vt inuideatur ei. Et hac via procedendu3 eſt in conſimilibus. ⁊ in cęteris paſſionibus: ſiue accidentibus animę. Per omnia ergo hęc: quorum rememoratur in his capitulis: proficitur in accuſationibus ⁊ querimonijs: ⁊ per horum contraria proficitur in ſedatione litium ⁊ recuſationis. Nos enim perſuademus nos non iniuriatos eſſe: aut Socratem non iniuriatum eſſe Platoni: per hoc: ꝙ oſtendimus nos ⁊ Socratem amicos eſſe Platoni. Qualiter ergo iniuriaremur ei. Firmabimus autem nos amicos eius eſſe per ea: quę dicta ſunt in capitulo de amicitia. Rememorabimur enim eorum: ex quibus fit amicitia. ⁊ declarabimus quoniam talis homo: qui ↄqueritur de nobis: fecit erga nos ea: ex quibus tenemur amare ipſum: ⁊ habet ſe taliter: ꝙ amandus eſt. Et nos quoq3 ſic nos habemus: ꝙ dilectio ⁊ amicitia inuenitur in nobis. Sumus enim homines ſolatij: notę manſuetudinis: ⁊ nō intractabiles hominibus. hę quippe diſpoſitiones exiſtentes in homine: habilem reddunt eum ad amicitiam hominum. ⁊ vt ametur ab eis. Et ſimiliter oſtendemus nos non iniuriari monſtrantes verecundos nos eſſe per res: quę dictę ſunt in capitulo de verecundia: ⁊ monſtrantes nos eſſe pios: ⁊ miſericordes. ⁊ fideles: ꝑ ea quę dicta ſunt in hoc capitulo. Igitur omnia: quę dicta ſunt in capitulis paſſionum proficiunt in querimonijs ⁊ defenſionibus.

Tertium capitulum principale primi tractatus ſecundi libri eſt: in quo ponuntur mitigatiuę irę: ⁊ diſpoſitiones: quas cum habuerit homo: erit mitigabilior ira ipſius: ⁊ diſpoſitiōes quas cum habuerit homo habilior erit vt paceatur irę aduerſus eum: ⁊ refertur iſtud capitulum ad capitulum gratię. Etenim differentia eſt inter gratiam ⁊ remiſſionem irę. Gratia enim fit homini etia3 ira nulla pręcedente: ſed remiſſio non fit niſi ira ꝓcedēte: ⁊ interdum fit ira pręcedente. Videndum ergo. ꝙ gratia ſit nomen equiuocum. Sed qualitercunq3 ſit capitulum de gratia: relatiue ſe habet ad capitulum remiſſionis irę.

Quartum capitulum principale eſt: in quo loquitur de amicitia ⁊ cauſis ipſius: ⁊ ſunt illa tria: quorum fecit mentionem in capitulo de ira. ſcilicet de quibus rebus procedit amicitia ⁊ per quę ſit aliquis habilior ad amicitiam: et qualiter ſe habet erga quem amicitia exercetur. ⁊ referūtur ad hoc capitulum manſuetudo: ſodalitas: concordia: fidelitas: ⁊ amor. Amor nāq3 eſt quaſi genus amicitię.

Quintū caplm̄ principale primi tractatus ſcdi lib. eſt: in quo loquitur ph̄s de inimicitia ſ3 eundē modū: determinans ex quo ꝓcedit: ⁊ q̄s eſt habilior vt ab eo ꝓcedat: ⁊ quē habilior: vt ſuper ipſ3 cadat: ⁊ referunt̄ ad h̄ caplm̄ odiū: iracabilitas ab hoībus: ſequeſtratio ab ipſis. inſolidicas. hoc

pſibilitas ipſius. ⁊ loci eius. ⁊ grauitas ipſius apud hoies. ⁊ ex qbus cauſis pueniꝫ hec grauitas. Hec etenim res ſūt: q̄s enuꝫ erauimus: ⁊ tūc ipſaꝝ ppinque ſūt cāis aliis: ex qbus eoꝝ: que dicta ſunt in his duobus caplis poſſumus pbare hoi nō eſſe amicos ipſiꝰ: ⁊ nō hre inimicitiā erga ipſum.

c Apitulū ſextū primi tractatus ſcdi lib. ē: in quo loqtur de timiditate qd ſit: ⁊ ex qbus pueniat. ⁊ in qua diſpoſitiōe ſit hō: p quā fiat habilior ad timiditatē. ⁊ ī q̄ diſpōne ſit hō timidꝰ. ⁊ referunt ad h caꝰ pauor: ſiue formido: ⁊ retroceſſus: ſiue fuga ab agēdis.

c Apitulū ſeptimū principale eſt: in quo loqtur de fortitudine qd ſit: ⁊ ex qbus habeat fieri: ⁊ ī quo exiſtat: ⁊ ex qbus potiſſime fiat: ⁊ erga quos potiſſime exerceat adverſus ipm: ⁊ ad h caplm referunt cōfidentia: ſiue ſecuritas: audacia: ⁊ promptitudo ad rem.

c Apitulū octauū principale pmi tractatus ſcdi libri eſt: in quo loqt de erubeſcētia ſm eūdeꝫ modū: ⁊ ex quo accidit: ⁊ cui accidit: ⁊ apō quid accidit. ⁊ nō ſe parat erubeſcētie: ſiue verecūdie: ⁊ priuatiōi ipſius caplm ſingulare: ſꝫ refert ꝯriū verecūdie ad capꝰ verecūdie ſm: ꝙ cāe ꝯrie verecūdie ꝯrie ſūt cāis verecūdie.

c Apitulū nonū principale eſt: ī quo loqtur de hūficio: ⁊ de quo ſit hūficiū: ⁊ in quo ſit plimū: ⁊ ſm per quē plimū ſit: ⁊ ponit in hoc caplo oppoſitū eius: ⁊ eſt ſublatio: ſeu carentia eius: ⁊ ex quo ſit eius ſublatio: ⁊ in quo ſit plurimū: ⁊ ex quo ſit plurimum.

c Apitulū decimum principale primi tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo phs loqtur de pietate qd eſt: ⁊ ex qbus pueniꝫ: ⁊ que diſpoſitio eſt in hoie vniqueque habiliteꝫ magis ad pietatē hūdaꝫ in ſeipſo: ⁊ ſm quā diſpōnē ſit aptior: vt hēatur pietas de ipſo magis: ⁊ refert ad hoc caplm miſericordiā: ⁊ cōpūctionē: ſiue compaſſionē. Pietas nēpe reſpicit malū ſupuenturꝫ. Miſericordia vero ⁊ cōpaſſio malū: qd iam ſupuenit. ⁊ amboꝝ genus vnū eſt: ⁊ nō diuerſificant niſi penes hāc q̄litatē: ⁊ ſolicitudo: ⁊ cogitatus circa aliqd ingrediunt in hoc caplm: ⁊ referunt ad hoc caplm ꝯria iſtoꝝ: ſunt etenim ex ꝯriis cauſis. Et refert quoqꝫ ad hoc caplm puſillanimitas circa malū: qd ſupuenturꝫ ē: ⁊ qd iā ſupuenit: ⁊ vlr ꝯfidētia: diffidentia. ſ. robur aie: ⁊ ipſius debilitas ad tolerāda mala tanq̄ que ſupuentura ſuſpicant: q̄ꝫ que iā ſupuenerūt. Oia. n. hec adinuicē cognata ſunt: ⁊ ingrediētia in vnū genus: ⁊ ſimiliter contraria ipſorum ⁊ ipſis proportionata. ideoqꝫ omnia continentur ſub hoc capitulo.

c Apitulū vndecimū pncipale eſt: in quo loqt de inuidentia: que eſt dolor. de hoc: ꝙ imeriti pſperant: ſiue hñ agūt ſm modū pcedentē. ſ. notificat quid ſit inuidētia. ⁊ ex quo accidat: ⁊ in quo ſit vtplurimum: ⁊ reſpectu cuius vtplurimum ſit.

c Apitulū duodecimū principale eſt: in quo loquitur de inuidia: que eſt dolor de alieno bono cuiuſcunqꝫ ſimiliter ſm precedentem modum.

c Apitulū tertiūdecimū ⁊ vltimū pncipale pmi tractatus ſcdi lib. ē: in quo loqt ſꝫ eūdē modūꝫ de ȥelo: ⁊ d emulatiōe: ⁊ d his: q̄ cognata ſſt ipſis.

Tractatus ſecūdus ſecūdi lib. ē: in quo ꝯtinent res: ex qbus fiūt oꝛones morales. Et ſunt ille: p quas conſermocinatur homini ⁊ mouent ipſum ad informandū ſm morem aliquem: ⁊ faciūt apparere in ipo morem illū: q̄uis nō operetur actus eius: q hēt hūc morē. Et continet tria capitula.

c Apitulū primū eſt: in quo loqtur phs de modis moꝝ diuerſoꝝ: q ꝯſequunt hoies pp diuerſitatē ipſoꝝ in quinqꝫ rebus: ⁊ ſunt paſſiōes: ſtudia:

etates: ⁊ fortune. Scdm diuerſitatē. n. in oībus his ſeqtur diuerſitas in moribus. Hoies naqꝫ diuerſi in paſſionibus diuerſi ſunt in moribus: ⁊ oīs hō hñs per nām: aut per aſſuetudinem paſſionē aliq̄ iſtaꝝ paſſionū hꝫ morē aliquē aut mores conſecutiuos talis paſſionis: vt eſt aggreſſiuitas: aut inſodalitas: ſiue p nām: ſiue p aſſuetudinē. hec. n. ē paſſio q̄dā: vel ꝯſeqt hoiem rōne ipſius mos aliqs: vl mores quos non hꝫ tractabilis hō ⁊ lenis: ſilr qñ fuerit hō realis nāliter: aut diſcolus mores hꝫ diuerſos ab eo: q in oppoſita eſt paſſiōe. ⁊ iſte paſſiōes inueniunt diuerſe in diuerſis hoibus: ⁊ iā inenit iſta diuerſitas pp diuerſitatē generū. ⁊ pp diuerſitatē villaꝝ: ſeu regionū. Uerūtn̄ diuiſio ipſaꝝ penes iſta difficilis eſt. Idcqꝫ qm ꝯtenti fuerimus diuerſitate: q̄ ꝯſequit diuerſitatē in paſſionibus. etenim cuiuſqꝫ haꝝ paſſionū facilis erit diſtinctio ⁊ cognitio in hoie. erit quelibet eaꝝ nota: ſiue ſignūꝫ moꝝ illoꝝ: quoꝝ nā eſt: vt ſequāt tales paſſiones. Et cognitio moꝝ diuerſoꝝ: q cōſequunt paſſiōes diuerſas: facilis erit ex his: quoꝝ habita ē mētio in paſſionibus pdictis: ⁊ pp hoc nō poſuit eis caplꝫ ſeparatū ſingulare inueniens eos p pdicta: ita ꝙ p h adinueniet eos qs p ſeipꝫ. Et ſilr diuerſificant mores pp diuerſitatē ſtudioꝝ ⁊ appetituū ſuoꝝ. ad q̄ aſpirāt hoies: vt ſūt artes ⁊ habitus: quos pelegit quecūs maneries hoium: vt pote ſcripturā: militiā: ⁊ ceteras artes: ⁊ vt hitus nobiles. ſ. ſcias: ⁊ ſpeculatiōes: ⁊ his ſimilia: de qbꝰ putat: ꝙ expediant vnicuiqꝫ ſꝫ ppriū deſideriū: ſeu appetitū: penes. n. oia iſta diuerſificant mores: ⁊ poſe eſt: vt aſſequat ea quis ex ſcia regiminis ciuitatū. Ideoqꝫ nō poſuit eis ſeparatū capitulū ſingulare: ⁊ diuerſificant mores penes diuerſitatē etatū: ⁊ in eodē hoie: vt in virilitate diuerſificant ab adoleſcētibꝰ: ⁊ ſenibꝰ: ⁊ ceteris etatū ꝯſiſtētiis. Rememorat ē in hac pte moꝝ ppꝛioꝝ cuilꝫ etati. Et diuerſificant quoqꝫ mores penes diuerſitatē fortūaꝝ: vt penes generis nobilitatē. diuitias: robur corpis. pulchritudinē ⁊ ſanitatē: ⁊ cetera q̄ ad fortunā bonā ptinēt: ⁊ pſperitatē: ⁊ ex oppoſitis hoꝝ ſumunt mores oppoſiti. Ipſe ē determinat quoſlꝫ moꝝ: q q̄ſlꝫ haꝝ fortunaꝝ ꝯſequunt: ſiue tēdētiū ad felicitatem: ſiue ad miſeriam. Neceſſe ē. n. qui ꝯtrahere vult oꝛones morales: vt nouerit ipſoꝝ morum varietatē: vt ſꝫ conuenientiam morum in ſermocinatione ſua deducat quemlibet citius ⁊ magis idonee ad hoc quod intendit.

c Apitulum ſecūdū ſecūdi tractatus ſecūdi libri ē: in quo notificat: que ſit neceſſitas huius artis in hoc. ſ. vt ſit actus eius perfectio: ſiue completio corā iudice: ⁊ coram obuiatore: ⁊ que eſt vtilitas ī vtriſqꝫ. Et rememorat huius qdē in hoc loco. ppterea ꝙ oꝛones paſſionales ⁊ oꝛones morales ſunt: per quas intenditur in pluribus bonis inclinatio iudicis: ⁊ obuiatoris: ⁊ ipſoꝝ inductio ad intētionē aliq̄: ⁊ rememorat vtilitatis cuiuſqꝫ amboꝝ in vnoquoqꝫ modoꝝ oꝛonū triū rhetoricalium.

c Ertiū ⁊ vltimū cap. ſcdi tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo ponit qualiter fiant oꝛones morales: ⁊ in quo fiant: ⁊ intentū p has oꝛones morales ē: vt agat auditor actionē eiꝰ: q hꝫ talē morem: ⁊ ſi nō habeat ipſe hunc morem. Cūqꝫ ſic ſit: tunc opꝫ: ꝙ vt finis ſit ipſe mos. Et res ex qbus fiunt oꝛones: q̄ deſcribunt vel imprimunt morē in hoie: ſunt res deliberatiue: ⁊ demōſtratiue qd. n. intēdit p has oꝛones eſt inſtigatio ad illū morē: ⁊ ad eiꝰ actiōes. h aūt ſit p cōmēdationē: ⁊ decorationē huius moris apud auditorē: ⁊ p deteſtationem ⁊ deturpationem ſui ꝯrii. Cōmendatio aūt ⁊ deteſtatio ſunt laudationes ⁊ vituperationes. Et qd hoc ſic eſt: tūc ea: ex qbus fiunt oꝛones morales ſunt: quoꝝ pceſſit mentio in ſermone in deliberatiuis: ⁊ in his per que laudatur qs: aut vituperat: ⁊ ppter hoc non ponit eis cap. ſeparatum ſingulare. attamen

intromiſit

intromiſit ea in his:quę preterierunt. Hec ergo ſunt:q̄ cō tinentur in hoc ſecundo tractatu huius ſecundi libri.

TErtius tractatus ſecūdi lib. ē: in quo ponitur nūeratio reꝝ cōium oībus illis tribus generibus: et ſunt ea q̄ vſitanť ſm̄ ſcias in orōnibus deliberatiuis: iudicialibus: et demōſtratiuis. et pōit ea eē quatuor. Unuꝫ ꝑ qđ fit ꝑſuaſio: qm̄ res eſt poſſibilis. aut impoſſibilis. Alteꝝ res: ex qbus fit ꝑſuaſio: ꝙ res iā fuit in eo: ꝙ ꝑtergit: aut ꝙ nō fuit. Et tertiuꝫ res: ex qbus fit ꝑſuaſio de re: qm̄ futura ē in poſteꝝ. i. ꝙ eueniēs: aut ꝙ nō ſit futura. Et quartū ē res: ex qbus poſſibile eſt magnificare aliqd: aut minorare: aut ampliare i numero: aut minorare: aut exaltare: aut deprimere. ſ. ꝑ q̄ pōt fieri ꝑſuaſio: qđ eſt aliqđ eximiū valde: aut exile. aut ꝑcioſum. aut vile. Et ꝯtinet vnuꝫ cap. tm̄: in quo poniť ſermo i his. ex qbus fiunt orōnes inductiuę credulitatis ꝑ res cōes generibus oīum orōnum. et ſunt quatuor. Prima eſt memoratio ꝑpoſitionū: ex qb⁹ fiunt orōnes: per quas intendiť ꝑſuaſio: qm̄ res eſt poſſibilis: aut ipoſſibilis. Scđa ē enumeratio ꝑpoſitionū: ex quibus poſſibile eſt fieri orōnes: ꝑ q̄s intendiť perſuaſio: qm̄ res iam fuit: aut nō fuit. Tertia eſt enumeratio ꝑpoſitionū: ex qbus poſſibile eſt fieri orōnes: ꝑ quas intēdiť ꝑſuaſio qm̄ res fit. Quarta eſt memoratio ꝑpoſitionū: ex qbus fiunt orōnes: ꝑ quas intendiť magnificatio rei: aut minoratio ei⁹: aut eleuatio ei⁹: aut depſſio. Iſta ğ ſunt: qbus indiget rhetor in oib⁹ modis orōnum.

QUartus tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo poniť qualiter vtendū ſit exēplis et enthimematibus in oībus tribus generibus: et ſm̄ quot modos vtendū eſt in vnoquoqꝫ ipſorum in oībus generibus. in qbus. et ex quibus fiūt orōnes rhetoricales. Et ponitur rememoratio vſus exēploꝝ: et enthimematum: et pariter vtendū eſt eis. et ex qbus fiunt. et q̄ ſunt accidentia manerieꝝ ex quibus fiunt. et quę ſit vtilitas modorum vſus ipſorum. et continet tria capitula

PRimū caplm̄ quarti tractatus ſcđi lib. ē: i quo ponit ſermonē ſuū in exēplo. et dicit modos et maneries exēploꝝ. et quoniā ſūt tres. et declarauit māim cuiuſlibet illoꝝ. Deinde dicit vtilitateꝫ cuiuſqꝫ ipſoꝝ. poſtea determinauit dr̄iaꝫ inter exēplū et inductionē: notificās q̄uam exēplū ꝑpriū ē oratorię: ſiue rhetoricę. Inductio vera nō ꝯuenit ei. et cuꝫ hoc oſidit in qua diſpōne vtēdū ē inductiōe in rhetorica.

SEcundū caplm̄ eſt: in quo memoratus ē ꝯſiliū qd eſt: et quoniā ꝯſiliū ē modus de enthimematis. et qs modus eſt ipſius. et quot ſūt modi orōnū ꝯſiliatiuaꝝ. et qualiter vtēdū eſt in quolibꝫ ipſoꝝ. et ſm̄ quā diſpoſitionē. et cui horum vtendū eſt ipſo. Deinde determinauit māim conſiliꝫ qualr̄ oꝫ vt fiat: et ꝑ qd differt conſilium in mā ſua: et ceteris modis enthimematum. et ex qbus ꝯſtituitur. et qualiter eſt vſus eius. ita ꝙ optime ſe habeat: et quę eſt vtilitas ipſius.

TErtiū et vltimū cap^m q̄rti tractatus ſcđi lib. eſt in quo poniť ſermo in enthimematibus ſummatim. et qualr̄ vtēdum eſt eis. et quę eſt dr̄ia inter ea. et ſyllogiſmos: ſiue topicos. ſiue dyalecticos. Et ex qbus ſunt enthimemata. et ꝙ nō cōponanť niſi ex notorijs. et receptibilibus. et ꝓbabilibus. et quoniā ꝑ hoc cōicāt ſyllogiſmis dyalecticis. ſiue diſputatiuis. Deinde declarat qualr̄ accipiunť notoria et ꝓbabilia i enthimematibus. et quoniā vſitanť in enthimematib⁹ ſm̄ aliā diſpōnem q̄ȝ in ſyllogiſmis diſputatiuis: et declarat ꝑ quaꝫ diſpoſitionē vſitanť ꝓbabilia in enthimematibus.

Deinde notificat qualr̄ oꝫ ſe hr̄e eum. q vtiť enthimematibus. et q̄ oꝫ eum noſſe ad hoc: vt poſſibile ſit ei facere enthimemata in quolibet triū geneꝝ. et q̄ opꝫ eū noſſe. q vtitur enthimematib⁹ deliberatiuis. Et q̄ opꝫ eū noſſe: q vtitur enthimematibus ad laudandū: vel vituperandū: et ut q vtiť eis in iudicialibus. Deinde declarat poſt hoc: ex qbus materijs cum facta fuerint enthimemata ſunt ſufficiētiora. et efficaciora ad perſuadendum.

QUintus tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo poniť enumeratio locorū: q ſunt cōes oībus tribus generibus: et continet vnuꝫ caplm̄ tm̄. in quo poniť. ꝙ hoꝝ locoꝝ rhetoricalium diſpoſitio ad rhetoricā eſt ſicut diſpoſitio locoꝝ dyalecticoꝝ ad artē topicā. Et ō his locis ſunt modi enthimematū: et ō eis poſſe eſt vt fiant ceterę maneries orōnū: vt ſunt orationes paſſionales et morales. niſi ꝙ partitio enthimematū: quę fiūt de iſtis locis ē duoꝝ modoꝝ. quoꝝ vnus ē. ꝑ q̄ intendiť firmatio. et alter ꝑ q̄ intendiť redargutio et ꝯdictio. Et dr̄ia eſt inter firmationē et redargutionē: quoniā redargutio ē enthimema. ꝑ qđ intendiť deſtructio dicti doctoris. Firmatio aūt eſt: ꝑ quā nō intendiť deſtructio dicti doctoris: ſed intendiť ꝑ ipm̄: vt determineť res. et hꝫ ſe firmatio in hac arte ad modū ſcię i artibus demōſtratiuis. et redargutio hic hꝫ ſe ad modum opinionū corrupteꝝ illic. Oēs ergo loci vſitanť in his duobus. niſi ꝙ qdā coꝝ ꝯuenientiores ſunt firmationi. et quidā redargutiōi. et ꝑ vtroſqꝫ intendiť ſufficientia ꝑſuaſiua: niſi ꝙ ꝑ firmationē intēditur ꝑſuaſio rei abſqꝫ eo: ꝙ ponať illa res oppoſita dicto doctoris. aut credulitati credētis. Per redargutionē aūt intendiť ꝑſuaſio ad oſīdendū corruptelā dicti doctoris. aut credulitatis ipſius credētis. et poſuit locos duoꝝ modorū. ſ. modos q ſūt in v̄itate ꝑſuaſiui. et modos q putanť eē tales. et nō ſunt tales ſm̄ veritatē: ſꝫ ſūt loci ſophiſtici. Aptitudinē aūt cuiuſlꝫ iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ nos rememorabimus in expoſitiōe nr̄a huius loci: poſtq̄ȝ acceſſerimus ad textū. Et plures iſtoꝝ locoꝝ iā dixit Ari. in lib. ſuo topicorum. niſi ꝙ illic vſus eſt eis ſm̄ modum quēdam: hic aūt vſus eſt eis ſm̄ modum alium. Et nos declarabimus omnia iſta in expoſitione textus.

SExtus tractatus ſcđi lib. eſt de ꝯdictione orōnū rhetoricaliū et oratoriarum: et quot ſint. et quot modis fiāt inſtantię et obiectiones in arte oratoria. et q̄ eſt dr̄ia inter eas et inſtantias dyalecticas: et qualis ē modus ꝯdicendi cuiuſlibet ſpērum enthimematuꝫ. et ꝑ quas res fit ꝯdictio. et ſm̄ quot modos fit hic. et continet iſte tractatus capitula duo.

PRimū caplm̄ ſexti tractatus et vltimi ſcđi li. eſt: in quo poniť ſermo in modis oppoſitionū rhetoricaliū: q̄ ſunt: et quot ſunt. et quonaꝫ ſunt quatuor ſm̄ numerum oppoſitionum: ſiue inſtantiarum dyalecticarum.

SEcūdū et vltimū cap^m eſt: in quo fit ſermo i maneri̇b⁹ enthimematū: qualr̄ reſiſtiť vnicuiqꝫ ipſaꝝ. Declarat ğ quoniā qbuſdā reſiſtiť ꝑ inſtātiā: et qbuſdā nō ꝑ inſtātiā: ſꝫ oſīdēdo quoniā nō ſūt necię. et iſtō ē poſtremū ei⁹: qđ dr̄ i 2° li.

LIber vero tertius continet vt ſupra qualiter vtenduꝫ ſit omnibus: quoꝝ precesſit enumeratio in alijs duobus libris in ſermocinatione rhetorica: et ordine cuiuſqꝫ eorum ex partibus orationum rhetoricaliū: et habet ſe

iſte liber ad duos precedentes: ſicut ſe habet liber vnius libri topicorum ad eos: qui antecedunt ipſum: ⁊ liber iſte ſex tractatus continet: quorum quilibet continet vnum capitulum tantum.

Primus tractatus tertij libri eſt. in quo ponitur ſermo in ſpeciebus ſonorum ⁊ vocum: quibus vtendum eſt in orationibus: ⁊ ſermocinationibus in vnoquoqꝫ generum: ⁊ ſermo in locis illorum ſonorum.

Secundus tractatus eſt de inquiſitiõe ſimplicium: quibus vtendum eſt in orationibus rhetoricis: qualiter oportet eas eſſe: ⁊ quot modis earum: ⁊ quibus mutatiõibus oportet vti eis in arte rhetorica: ⁊ quę ſit differentia inter vſum earum in rhetorica ⁊ vſum earum in poetria: ⁊ quę eſt quantitas: qua oportet vti iſtis mutationibus in doctrina ſophiſtica ⁊ dyalectica.

Tertius tractatus eſt: in quo fit ſermo de hꝫ qualiter vtendum eſt intentionibus: quarum precęſſit enumeratio in ſermocinando. Et patet in hoc: quoniam vtendum eſt eis permutatiue: ⁊ patet quot ſunt modi mutationum: quibus mutantur intentiones donec fiant per eas propoſitiones: ⁊ orationes rhetoricę efficaciores ⁊ vehementiores ad pſuadendum: ⁊ quibus iſtarum permutationum vtendum eſt in rhetorica: ⁊ quibus in poetria. ⁊ non in rhetorica.

Quartus tractatus eſt: in quo fit ſermo in hoc: qualiter componendę ſunt dictiones: per quas fit interpretatio intentionũ rhetoricalium: donec fiat complexio: conſtitutio eius ab intentionibus: ⁊ qualiter ordinandę ſunt dictiones: ⁊ qualiter oportet vt ſint earum differentię ⁊ principia differentiarum ſuarum: ⁊ inceſſiones earum: ⁊ per quid: ⁊ qualiter oportet vt ſint inciſiones earum: ⁊ vbi oportet vt ſint loca ſtationis in ipſis: ⁊ qualiter oportet vt ſint quãtitates ſuarum differentiarum: ⁊ qualiter oportet vt ſint figurę interpretationum.

Quintus tractatus eſt: in quo fit ſermo in ſimilibus de intentionibus: qualiter cauſę proponendę ſunt ⁊ ordinandę: vt facilio res ſint ad intelligendum. ⁊ per quas fit hꝫ quod concipitur de ipſis delectabilibus: ⁊ efficacius in animabus. ⁊ perfectius operans ad inclinandum animas ad credulitatem. Et q̄ ſunt modi: qui appropiantur ei: cuius debitum eſt vt ſcribatur: ⁊ qui appropriantur ei: quod recitandum eſt: ⁊ vocalem pponendam coram auditoribus. ⁊ hoc in quolibet genere orationum rhetoricalium.

Tractatus ſextus ⁊ vltimus tertij libri eſt in quo ponitur ſermo de ornatu rhetoricę in quolibet modorꝫ rerum: ⁊ quot oportet eſſe numero magnas partes ipſorum. Et quoniam ad plus ſunt quattuor. ſ. proemium. narratio. credulitatis inductio. ⁊ cõcluſio. Et quonam pauciores ſunt tres. pęmium. inductio credulitatis. ⁊ cõcluſio. Et oſtenditur ex quibus conſtruenda ſunt proęmia rhetoriarum in quolibet generum: vel diſtinctionum. ⁊ qualiter fiunt proęmia. ⁊ quę ſunt vtilitates eorum tam in recitando q̄ in legendo. Deinde quoqꝫ oſtenditur ex quibus componẽdę ſunt narrationes. ⁊ qualiter. ⁊ quę ſunt earum vtilitates: in q̄bus rhetoricis non oportet eſſe narrationes: ⁊ in quibus neceſſe eſt eas eſſe. Deinde oſtenditur poſt hoc: qualiter opꝫ vti orõnibus creditiuis in rhetoricis: ⁊ qua ſpecie earũ vtẽdum eſt in qualibet diſtinctione. ⁊ vbi ordinandę ſunt in rhetoria. ⁊ qualiter ordinandę ſunt partes earum: ⁊ i quo genere rerum ſunt multiplicandę. ⁊ in quo minorãdę. Et patet quonam orationes creditiuę vſitantur quandoqꝫ oretenus: ſiue labialiter ſm viam interrogatiõis ⁊ reſponſionis. ⁊ quandoqꝫ ſecundũ viam interrogatiõis. ⁊ aliq̄n ſm viam reſponſionis. Et oſtenditur vbi ſunt vſitandę ſꝫ viam interrogationis. ita q̄ optime ſe habeant: ⁊ oſtenditur qualiter ordinandę ſunt quãdo hoc: quod vſitatur de eis: vſitatur ſm viam riſſionis: ⁊ quando vſitatur ſm viã interrogationis. ⁊ qualiter oportet vt ſit interrogatio rhetorica. Et quid differt inter eas ⁊ interrogationem dyalecticaꝫ: ⁊ ſm quot modos fit interrogatio rhetorica. ⁊ ſm quot modos vſitatur: quod vſitatur ſm viam interrogationis. ⁊ vbi vſitatur. ⁊ ſm quot modos. ⁊ in quot locis. Et vniuerſaliter oſtenditur qualiter oportet vt ſit ars rhetorica: quando quod adinuenitur ex ipſa vſitatur in reſponſione ad interrogationem. Et qualiter oportet vt ſit ordo partium ipſius. Deinde oſtenditur qualiter oportet vt ſit concluſio rhetoricę: ⁊ qualiter concludẽda ſit oratio. et poſuit hunc locum extremum ſui libri. Hęc ergo ſũma: quã enumerauimus ſunt partes magnę cuiuſlibet tractatus ⁊ capitulorum libri rhetoricorum Ariſtotelis. Ob finez cuius ſemper deo gratias agamus: ſicut ſui ordinis celſitudo ⁊ ipſius beneficij multitudo meretur: cuius miſericordię ſuper omnes fideles exiſtunt.

Explicit compẽdioſa declaratio Alpharabij nouiſſime a viro docto optime recognita: cunctiſqꝫ erroribus caſtigata.

Finis.

¶Baldaſar Bardanus ciuis Venetus Clariſſimo patricio Veneto Danieli Raynerio felicitatem. D.

ARiſtotelem illũ Stagyritam: queꝫ phm ſũmũ: ⁊ ſcriptorẽ eloquẽtiſſimũ totus mundus extollit: teſtatur: ac pene adorat Daniel doctiſſimo ꝓ noſtre tempeſtatis ſine controuerſia rariſſime. Rhetoricos etiam libros luculentos: limatos: emunctos: ⁊ in primis conducibiles ad docendam eloquentiam adamuſſim excudiſſe: nõ te fugit. quos vtinã tã ſtudioſe legeremus: ꝙ̃ ſtudioſe illi ab Egidio Romano nõ minus ſcite ꝙ̃ graphice cõmẽtati ſunt. Ita. n. ipſius phi ꝓcepta rhetorices lectitanti: ita vniuerſas difficultates: quas vel pauciſſimi explicare potuerunt: medullitus reſerauit: vt nullius ingenue diſcipline ſcientiaꝫ ei defuiſſe credaꝫ: diciqꝫ poſſe de ipſo: ꝙ Anneus Lucanus de. M. Tullio. Romani maximus autor. Tullius eloquij: aut id epigrãmatarij poete Martialis. Illud Laurigeros ageres cũ leta triũphos. Hoc tibi Roma caput cũ loquereris erat. Quid. n. in oratorum apparatu ſignificãter dici poteſt: quod ille legentium oculis nõ ſubiecerit: vt auſim ꝓpemodum affirmare: non minus illius lectionem ꝙ̃ Ariſtotelis: cuius ſe interpretem exhibuit: ad eruditioneꝫ conferre. Scripſit in libros Ariſtotelicos diuino quodã munere multa quidẽ: ⁊ preclara ingenij ⁊ doctrine ſue cõmẽtaria Romanus Egidius: qui ob idipſum doctor fundatiſſimus non iniuria meruit appellari. Et q2 inter ceteras apprime modernoruꝫ editiones laudem ſibi haud obſcuram apud poſteros vendicaſſe a doctis omnibus ꝑſpicue compertum eſt: iccirco ſua volumina accuratiſſime cõſcripta ſilentio pretereamus: ⁊ ſi nõnulla de ipſo: niſi longum foret: poſſem recenſere: que neqꝫ quempiam audiuiſſe: neqꝫ nos dixiſſe peniteret. Verum ſufficiat inpreſentiarum elucubrationes ſuas rhetoricas publicaſſe: in quibus precepta docẽdi oratorias artes plurima: ⁊ pene omnia erudite: ⁊ elegãter ſcripta continentur: vt vniuerſe latinorum ⁊ diſcipline: ⁊ eloquentie ꝙ̃rectiſſime in omnem poſteritatem conſulatur. Satis. n. hucuſqꝫ in noſtra bibliotheca deliruiſſe contente ſint: exeant tandem in apertum: ⁊ tanꝙ̃ chriſtatus gallus cantature quãdoqꝫ exultent. Sed minus fortaſſe mature ꝙ̃ voluiſſes: id quod nulla mea culpa factum eſt. ſed emẽdati librarij inopia. Is cũ mihi primum eſt oblatus. curaui vt intelligeres. quantum apud me pondus habuerit adhortatio tua. Nam mos gerendus fuit tibi: id a me petitiõibus prope quottidianis efflagitãti. Lege igitur clariſſime Daniel rhetoricas Egidij Romani vigilias. Et quoniã tu ſolus viſus es dignus: cuius ſplẽdidiſſimo noĩe id operis diffunderetur in noſtros homines: eas pro meo officio ⁊ beniuolentia tue magnificentie dedicaui. Quis. n. improbare audeat: qḋ icomparabilis eruditio tanti patricij approbauerit. Tibi ſane eruditiſſimorum decus plurimum gratulor: ꝙ vnus ſis hodie ⁊ illiteratis ⁊ eruditiſſimis admirãdus. Mihi aũt maiorem in modum letor: ꝙ te vnum adinuenerim huius operis defenſorẽ: de cuius ſtudio: ⁊ eruditione omnia mihi poſſim vel maxima polliceri. Vale ⁊ Bardanum tuum: vt ſoles: ama.

¶ Rhetorica Ariſtotelis cum Egidij Romani luculentiſſimis commentarijs feliciter incipit.

Rhetorica aſſecutiua dialectice eſt.

¶ Quia qualis ē vnuſquiſq; talis ſibi finis videtur: ꝛ talia dicit ꝛ operatur: ꝛ ſic viuit bonis moribus decoratus: morum notitiam: vt per eam finem conſequatur intentum: ceteris indicat ꝑponendam. Hac igitur intentiōe (vt puto) mota veſtra diſcretio: a me domine Romano cum inſtantia requiſiuit: vt ſup libro rhetoricoꝝ: quē Ariſtoteles edidit ꝑ modū ſiue aliqua ſcripta cōponerē: quib⁹ citius dicte artis haberetur facilis intellectus. Quā petitionē licz mihi grauem nō modicū: etiā preter difficultatem: que in dicto conſurgit opere: non ſoluz ex greca editione: ex ꝑhi breui elocutione: ſed ex multiplicitate exēploꝝ: ꝛ paucitate auxiliorum: reddat occupationū pluralitas: quibus ſum iugiter prepeditus. Ueſtra tn̄ punctus dilectiōe animaduertens: ꝙ difficilia ꝛ fere impoſſibilia: facilia ꝛ dulcia facit amor delectabiliter: auxiliante deo aggrediar poſtulata. Ubi qz onus expoſitoris aſſumpſi: nolo mihi aſcribi: qz ꝓferam: ſed talem promulgabo ſententiam: qualem credā Ariſtotelem intendiſſe.

Sicut ſcribitur in tertio libro artis rhetorice: cuius expoſitionem intēdimus proemium eſt orōnis principiū: ſicut i poeſi ꝓlogus: ꝛ in fiſtulatione preludium. Sic.n. imaginari debemus: ſicut fiſtulatores prius ꝙ̄ ſuos ludos exerceant: ſeriatim faciūt quendā introitū: in quo gdē ludi prelibatio continetur: ꝛ ſicut componens poemata anteꝙ̄ ſerioſe proſequatur que continentur in verſibus premittit quēdā ꝓlogū: in quo ſūmatim habent: que poſt modū ꝑ poemata explicātur: ſic in orōne: vel in locutione premittendum eſt proemium: per quod habeat quedaz precognitio de dicendis poſt a ſe. ergo loqndo ꝑ ꝓemium habetur quedam precognitio: vt clarius comprehendantur que in executiōe per ſingula continentur. vnde ſi manifeſta eſſent dicenda: nō indigeremus prelocutione. Ut igit̄ clarius poſſimus inſpicere que in rhetorica determinant̄: bene ſe hz de ea aliq̄ꝫ prelocutionem facere: ꝑ quam ipſius ꝓcognitio poſſit haberi. ¶ Notandum eſt igit̄: ꝙ rhetorica ē pars dialectice: ſiue pars logice: vt innuit ꝑhs in primo rhetoricoꝝ: logica aūt dr̄ a logos: logos.n. grece ſermo vel ratio latine interpretatur. eſt igit̄ logica ſermocinatiua: vel rōnalis ſcientia. Sed ſic dicēdo valde modicaz ꝓcognitionez haberemus de ipſa: vt ergo ei⁹ magis in ſpeciali precognitionem habere poſſimus: duo nobis declaranda occurrunt. ¶ Primo enim inueſtigandū eſt: cū oēs ſciētie ſint aliquo modo rōnales: eo ꝙ ſingule ꝑ rōnez ꝓcedūt: quō diſtinguit̄ logica ab alijs ſcientijs rōnalibus extendendo rōnale ad oēm artem rōnabilr̄ incedentem. ¶ Scdo declarandū occurrit: quare logica ꝛ rhetorica ſimpliciter rōnales dicant̄: cum tn̄ magis per rōnes firmas ꝛ ſtabiles ꝓcedant hmōi ſcie ꝙ̄ dialectica ꝛ rhetorica. ¶ Propter primum aduertendum: ꝙ dimiſſa grāmatica: que quodāmodo eſt ad libitū: ꝛ poetica: que innititur alijs geſtibus ꝛ repreſentatiōibus: dicere poſſumus rhetoricā differre a ceteris ſcientijs rōcinatiuis: eo ꝙ non eodē mō procedat per rōnes vtiles. Sunt aūt ꝙ̄tum ad ꝑſens tria genera rōnum: qz quedā ſunt rōnes ꝓbabiles: quedaz perſuaſiue: quedā demōſtratiue. Rōnes probabiles ſunt dialectice: perſuaſiue ſunt rhetorice: demonſtratiue vero ſunt aliaꝝ ſcientiaꝝ. Poſſumus aūt aſſignare dr̄iaz inter iſta genera rōnū ſm dr̄iaz eoꝝ: que generant̄ ex illis. Nā per rōes ꝓbabiles generatur opinio. Per ꝑſuaſiuas fides aggenerat̄: ſiue credulitas. Per demōſtratiuas vō efficit̄ ſcientia. Si g̊ bn̄ videre poterimus quo mō differat fides ſiue credulitas ab opinione ꝛ ſcia: liquidū erit quō differūt rōes rhetorice a rōnib⁹ dialecticis ꝛ demōſtratiuis. ¶ Uidere aūt quō differat fides a ſciētia: forte nō eēt difficile. ſed quō differat ab opiniōe: cū vtraq; nō terminet intellectū ꝑfecte: difficili⁹ ē videre. ¶ Dixerūt āt alīq credulitatem: ſiue fidē differre ab opinione ſz certitudinē: qz certi⁹ adherem⁹ his: q̄ opinamur ꝙ̄ his que credimus: nā huiuſmōi credulitas: ꝛ potiſſime q̄ generat̄ ꝑ rhetoricā: q̄daz ſuſpicatio dz dici. Alfarabius in quibuſdā ſuis ꝓambulis: que edidit ſup rhetoricā: vult ꝙ ꝑ rhetoricā fiat ꝑſuaſio i vnaquaq; reꝝ ꝑticularium: ex quo dicere poſſumus: cum opinio fiat circa vlīa: differre opinionem a fide: ſicut id qđ fit circa ꝑticularia ab eo: qđ circa vlīa hz fieri. ¶ Iſte aūt differentie vel non vident̄ vere: vel radicalē dr̄iam nō attingunt. Contingit aūt aliquē adherere firmius his: q̄ credit ꝙ̄ his: q̄ opinat̄. Rurſus autē qz de his ſingularibus pōt eē aliq̄ mō opīo. opinamur.n. ſolez maiorē tota terra: quē ſenſus iudicat vni⁹ pedis. ¶ Propter hoc aduertēdū ē: ꝙ ſi fides accipiat̄ cōiter ꝑ q̄lz aſſenſu: vt ad p̄ns ſpectat: ſex modis hz fieri: naz cū aſſentiamus ꝯnib⁹ tā dialecticis ꝙ̄ rhetoricis ꝛ demōſtratiuis: ſm q̄dlibz genus taliū ꝯōnum fides ſumi pōt. Et qz ſi aſſentimus ꝯclōnib⁹: dignius ē ꝙ aſſentiamus ꝑmiſſis: aſſentiemus ꝓpoſitionibus ꝓbabilibus: ſm quas ꝯcludit̄ ꝯ̊ dialectica: ꝛ demōſtratiuis: quibus ꝯcludit̄ ꝯclō ſcientifica: ꝛ ꝑſuaſiuis quibus ꝯcludit̄ rhetorica. ¶ Sex g̊ modis accipit̄ fides: trib⁹ put aſſentim⁹ ꝯ̊nibus: ꝛ tribus put aſſentimus ꝑmiſſis: imo accepta actiōe intellectus: ſm quā intelligit ſimplicia: in q̄ nō ē aſſenſus neq; fides: qz neq; in ea eſt veꝝ: neq; falſuz: in oī alia opīōe itelligibili fides aliq̄lr ſumi pōt. ſz ſic accipiēdo fidē accipit̄ cōius ꝙ̄ fit illa credulitas: q̄ ꝑ rōnes rhetoricas hz fieri. ¶ Ut g̊ videam⁹ quō differat fides: quā itēdit aggenerare rhetor a ſcia ꝛ opiniōe. Sciēdū ꝙ aliq̄ cōpetūt potētie aīe ſm ſe accepte: aliq̄ ꝯpetūt vni po᷑ in ꝯparatione ad aliā: vt velle cōpetit volūtati ſm ſe cōſiderate. eligere vō ꝯpetit ei vt hz ordinē ad rōnē. Nā electio nō ē finis: ſz eorū: q̄ ordinātur i finē: cū g̊ ordinare ad rōnē ꝑtineat: eligere nō pōt ꝯpetere volūtati niſi in ordine ad rōnē: ꝑꝑ quod ſcribit̄ 6⁰ ethi. ꝙ electio vel eſt appetitus intellectiuus: vl̄ intellūs appetitiuus: ꝛ ſic ē ex ꝑte volūtatis: ita ē ēt in actionibus intellūs. Actio vō intellūs ſpeculatiui vr̄ eē intellūs ſz ꝙ eſt intellūs. actio vō intellūs practici magis vr̄ intellect⁹ put hz ordinē ad appetitū: ꝛ iō facit malicia mētiri circa ꝓn^m: nō ꝑ ꝯparationē ad cognitionē ſpeculatiuā: ſz magis ad cognitionē practicā: cū ꝑꝑ paſſiōes ꝛ maliciā in affectu exercem⁹ in ꝑticulari: nō in vli. Et ſicut ē in actōib⁹: ita eſt in aſſenſu: qz aliqn̄ aſſentit intellūs ſm motū ꝓpriū: aliqn̄ vō vt motū a volūtate: vel aliqn̄ aſſentit ꝓpoſitionibus: quibus ſm ſe eſt aptus natus aſſentire: aliqn̄ vō aſſentit aliquibus: qb⁹ pōt fieri aſſenſus: vt hz ordinē ad appetituz. Hoc aūt ſi bn̄ aduertamus: hēmus dr̄iam inter ſcibilia: ꝓbabilia: ꝛ ꝑſuaſibilia. Nā aſſenſus credulitatis ꝑ rōnes ꝑſuaſiuas ꝯpetit intellectui ſm ꝙ eſt aptus natus moueri ab appetitu. Aſſenſus vō ſcientificus ꝛ opinatiuus: ſiue aſſentire ꝑ ꝓpōnes demōſtratiuas ꝛ ꝓbabiles cōpetit intellectui vt eſt aptus natus moueri ſm motū ꝓpriū: aliter tn̄ eſt in

tellectus in ſcia ⁊ opinione:nã in ſcia eſt aſſenſus ſine for
midine alterius partis:i opinióe vero cũ formidine. Et ſi
diceret̃ ꝙ nõ ẽ neceſſariũ opinãti de pte ꝯ̃ria formidare.
Dõm eſt hoc eſſe p accñs: nã ſicut eſt in ſpeculatiuo ⁊ pra
ctico:ꝙ ſcia eſt ſpeculatiua:q̃ ad ſpeculationẽ ordinat̃:alia
vero practica:q̃ ad praxim :nihilominus ſũme ſpeculati
uã poſſet qs velle ſcire pp opus: vtputa:qs vellet forte ſci
re metaphiſicã: vt p eã dirigeret̃ in agẽdis:⁊ maxime pra
cticam: vtputa:fabrilẽ vellet qs pp ſpeculationẽ: ⁊ vt ſci
ret:ẽt ſi p eam nihil operari deberet:ſic ſcibilia illa: q̃ ſine
formidine hñt cognoſci:opinabilia võ: quę cũ formidine:
lꝫ forte aliqs opinans non formidet:⁊ ſi eẽt poſe ſciens ali
qd dubitare. Et qꝛ credulitas:quam intendit aggenerare
rhetor:cõpetit intellectui:vt ẽ aptus natus moueri a volũ
tate:nõ ꝙ nunq̃ fiat talis pſuaſio:niſi actus intellectus a
voluntate ſit motus: vt infra patebit. Sed quis non fit p
ſuaſio in mã rhetorica:niſi fiat in talibus ſm ꝙ intellect⁹
ab appetitu moueri põt:pp qd patere põt qd veritatis hꝫ
dcm illoꝝ:fidẽ ab opinióe differre ſm certitudinẽ : qꝛ nõ
eſt tanta certitudo in credulitate rhetorica:cũ ſit q̃dã ſuſpi
catio:q̃ta eſt in opinióe:nã ſi loquunt̃ de certitudine ſpe
culationis: veritatẽ hꝫ:qꝛ maior certitudo ſpeculatiua hꝫ
eẽ in eis:circa q̃ negociat̃ intellꝰ:ſꝫ ꝙ hmõi eſt in opinióe
q̃ ſit in illis:in qbus eſt aptus natus moueri ab appetitu:
qd fit in credulitate rhetorica. ❡ Rõ aũt huius ex h̃ ſu
mit̃:qꝛ ſpeculatio (vt habitũ ẽ) vr̃ ꝯpetere intellectui ſm
motum ꝓpriũ. Ex hoc ẽt põt apparere dcm̃ Alfarabij:qꝛ
pſuaſio rhetorica hꝫ eſſe in rebus ſingularibus : opinio võ
circa vlia. Nã res ſunt cognitę ſm modũ:quo hñt eſſe in
intellcu.ſunt vero volitę ꝓut in ſeipſis: nam veꝝ ⁊ falſum
ſunt in aĩa:bonũ ⁊ malũ ſunt in rebus: vt põt hñ ex ſexto
metaphi. Sũt ergo res magis intellectę ſm eſſe vle: voli
te võ ſm particularẽ exiſtẽtiã : vel circa rẽ particularem.
Ex ꝯ̃ñti aũt pꝫ:ꝙ ſcia ⁊ opinio: q̃ ꝯpetũt intellectui ſꝫ ꝙ
hmõi ſunt magis circa vlia. Credulitas võ:q̃ cõpetit ei: vt
eſt aptus natus moueri ab appetitu:in ſingularib⁹ magis
hꝫ eſſe. ❡ Eſt ģ ſignanter notandũ dñam inter opinionẽ
⁊ fidẽ:ſiue inter dialecticũ ⁊ rhetorẽ. Nã ex hoc:ꝙ intelle
ctus aſſentit pſuaſionibus rhetoricis: vt eſt aptus nat⁹ mo
ueri ab appetitu: pbatióibus võ dialecticis credit: vt mo
uet̃ ſm modũ ꝓpriũ:ſeqtur qncuplex dñia inter rhetoricũ
⁊ dialecticũ. Prima eſt:qꝛ rhetor magis deſcẽdit in mãm
moralẽ:⁊ dialecticus magis in ſpeculatiuã. Scda qꝛ ſpe
ctat ad rhetorẽ determinare de paſſióib⁹:nõ aũt ad diale
cticũ. Tertia eſt:qꝛ iudex locutionis rhetoricę:⁊ eius audi
tor ẽ ſimplex ⁊ groſſus. Auditor vero locutióis dialecticę
dꝫ eẽ ingenioſus ⁊ ſubtilis. Quarta eſt:qꝛ inſtr̃a rhetoricę
ſunt ethimema ⁊ exẽplũ. dialecticę vero ſyll'ṡ ⁊ inductio.
Quinta eſt:q̃ ſupra fuit tacta: vꝫ:qꝛ pſuaſio rhetorica ma
gis eſt circa ſingularia:dialectica võ pbatio magis ẽ circa
vlia. Poſſet ẽt ſexta aſſignari:qꝛ lꝫ tam dialectica q̃ rhe
torica vtat̃ locis:loci tñ hic ⁊ ibi nõ ſumunt̃ eodẽ modo.
Hec aũt ⁊ alia:que diligẽs rhetor inueſtigare poſſet:ſumũt
originem ex dñia:quę aſſignata eſt inter opinionẽ ⁊ fidem:
vt in ꝯ̃ntibus apparebit. ❡ Declaratũ eſt ģ pmũ: vꝫ: rhe
toricam differre a cęteris ſcientijs:qꝛ lꝫ ſingulę ſciẽtię ali
quo modo rõnales ſint:nõ tñ eodem mõ per rõnes viden
tur incedere hęc ⁊ illę. ❡ Scdm võ qd declarãdũ diceba
tur.ſ. quare dialectica ⁊ rhetorica ſimplr̃ rõnales dicãtur:
alię vero ſcię reales ſunt rõnales quodãmodo: cũ tñ ma
gis p rõnes firmos ⁊ ſtabiles pcedãt q̃ rhetorica ⁊ diale
ctica:de leui patere põt. Nã alię ſciẽtię ſunt rõnales ſolũ:
qꝛ incedunt modo rõnabili:nõ tñ rõnales ſunt : eo ꝙ ſũt
de actibus rõnis ſm ꝙ hꝫ:dialectica vero ⁊ rhetorica du
pliciter rõnales ſunt q̃tum ad modum procedendi:qꝛ rõ
nabiliter incedunt:vel q̃tuꝫ ad id de quo ſunt: qꝛ ſunt de
actibus rõnis. Nã ſyllogiçare ⁊ enũciare:circa q̃ videtur
ꝑncipalr̃ verſari dial. ctica ad intellm ꝑtinẽt. ❡ Sed tñ
imaginari debemus:ꝙ ſicut intellectus intelligendo ſim
plicia format diffinitionem:ſic intelligendo cõpoſita for
mat enũciationem:⁊ diſcurrendo ꝯſtituit ſyllm:⁊ ſicut ea
circa quę verſat̃ dialectica ꝑtinent ad rõnem. eodẽ autem
modo pſuadere ⁊ orare:circa quę verſat̃ rhetorica ſunt rõ
nis actus. Et qꝛ dialectica ⁊ rhetorica huiꝰ actus rõnis or
dinare docẽt:⁊ circa eos rõcinãtur:ſunt rõnales duplr̃: vt
tactum eſt. Reales vero ſcię de rebus ſunt:⁊ circa eas rõ
cinantur: vtputa geometriã circa magnitudinem:adeo nõ
ſunt rõnales:qꝛ ſunt de actibus rõnis cũ ſint de rebus:ſed
ſolũ rõnales ſunt:qꝛ modo rõnabili incedunt: ⁊ qꝛ ſciẽtia
⁊ oĩs habitus ſortiuntur ſpẽm ex obiecto nõ ex modo:ab
obiecto recipit denoiationem ſimplr̃:a modo vero quodã
modo. ❡ Cũ ģ ipſi actus rõnis ſint ꝑncipale obm̃ vel ſub
iectũ in dialectica ⁊ rhetorica iuxta illud quod hr̃ in ꝑnci
pio huius artis. Perſuaſiones qdem ſunt totum corp⁹ rhe
toricę. Sic etiam dicere poſſumus ſyllogiſmos ⁊ enũcia
tiones eſſe totũ corpus dialecticę:ſimpliciter dialectica ⁊
rhetorica rõnales ſunt. Alię võ ſcię:quę habẽt res p ſubie
cto: vel principali ſubiecto ſimplr̃ ſunt reales. Poſſunt tñ
dici rõnales quodãmodo:qꝛ p moduꝫ rõnis incedunt : ex
quo apparet maiorẽ conuenientiã eſſe inter dialecticaꝫ ⁊
rhetoricam q̃ inter rhetoricã ⁊ alias artes. Naꝫ conuenit
rhetorica cũ dialectica q̃tum ad id:de quo eſt:cum ambę
ſint de actibus rõnis:nõ aũt cum cęteris ſcientijs:cum ar
tes alię ſint de rebus. ❡ Rurſum ẽt q̃tum ad moduꝫ p
cedendi plus cõueniunt rhetorica ⁊ dialectica q̃ cũ alijs.
Nã lꝫ ſingulę artes pcedant modo rõnabili : attamẽ alię
artes pcedunt p rõnes cogentes ⁊ determinãtes intellm:
dialecticę vero ⁊ rhetoricę rõnes modo perſuaſiuo ⁊ pba
bili: vnde ambę conueniunt:ꝙ perfecte intellm non quie
tant. Et qꝛ tanta conuenientia eſt inter dialecticam ⁊ rhe
toricam: volens phs nobis dare notitiã artis rhetoricę: vt
dicte artis aliq̃ cognitionem habere poſſemus:optime fe
cit ꝙ eam in principio ſui libri ad dialecticaꝫ comparauit
dicens. (Rhetorica aſſecutiua dialecticę eſt). In dando
aũt nobis cognitionem rhetoricę duo facit. Primo ꝑmit
tit proęmiũ. Secũdo exequitur de diuerſis. Pars execu
tiua incipit ibi. (Rurſuꝫ igit̃ velut in principio). ❡ Cir
ca primum duo facit ſm ꝙ proęmiũ dupliciter accipi po
teſt in ſe ⁊ in comparatione ad auditorem. Per ſe aũt con
ſideratum proęmium ad nihil aliud eſt:niſi ꝙ eſt quedaꝫ
pręuiatio ad dicenda priuſq̃ eniꝫ narrarentur per ſingula
ea:quorum cognitio tradi dꝫ:in proęmio ſũmatim tangũ
tur: vt poſtea clarius cognoſcant̃. vnde vt ſuperius tactuꝫ
eſt per ſe loquendo manifeſta non egent proęmio. In cõ
paratione aũt ad auditorẽ eſt vtilę pphemiũ: vt reddat ip
ſum attentum. Nõ.n. ſemper proęmiator dꝫ reddere au
ditorem attentum: vt apparet in cauſis. Nã qꝛ habẽs cau
ſam iniuſtam:optimum eſt ei eſſe ſemper extra ſuum ne
gociũ:⁊ optime proęmiaret: ſi moueret auditores ad cha
chinum: vel ad aliquid aliud: ꝓpter quod ſequeretur eos
non attendere cum ſuuꝫ negociũ narraretur. ❡ Pręmit
tendo ergo phs proęmium artis rhetoricę. Primo oſtẽdit
qualis eſt ſcientia:⁊ de quibus eſt:in quo habetur ꝑuiatio
ad ſequentia:⁊ continetur in eo:qd dꝫ continere proęmiũ
ſm ſe. Secundo reddit auditores attentos oſtẽdẽdo ſciẽ
tiam iſtam eſſe vtilem:nam ad audiendum vtilia anima
ti ſumus. propter quod proęmium huius artis continet
quod continere dꝫ in comparatione ad auditorem. Scda
pars ibi. (Utilis aũt eſt rhetorica). ❡ Circa primum tria
facit. Nam primo oñdit qualis eſt iſta ſcia:⁊ qꝛ eſt aſſecu

tiua

tiua dialectice. Secundo oſtendit: q̄ de rhetoricis poteſt eſſe ars et ſcientia. Tertio manifeſtat: cui parti philoſophie ſupponatur: quia ſermocinali. Secunda ibi. (Multorum quidem igitur). Tertia ibi. (Quoniam autem manifeſtum eſt). ¶ Circa primum tria facit: quia primo premittit intentionem ſuam dicens: rhetoricam aſſecutiuam eſſe dialectice. Secundo probat quod dixerat: per hoc q̄ ambe ſunt de quibuſdam communibus. Tertio concludit omnes homines aliqualiter participare tam dialectica quam rhetorica. Secunda ibi. (Ambe enim de talibus). Tertia ibi. (Propter quod omnes). Dicit ergo primo (Rhetorica aſſecutiua eſt etc.) ¶ Notandum autem: q̄ aliquid poteſt aſſequi aliquid dupliciter. primo ſi equatur illi. ſecundo ſi deficiat ab eo. ſ. in parte: et in parte aſſequatur illud: nam aſſecutio quedam imitatio eſt. Imitatio autem poteſt eſſe perfecta: et differre equalitatem: et ſportare defectum: vtroque modo dialecticam rhetorica aſſequitur: nam equatur ei aliquo modo: et etiam deficit ab ea aliquo alio modo. ſ. in parte et non in toto: quia ſi deficeret in toto: non eſſet ſequi: ſed potius deficere. Tripliciter autem equatur et tripliciter deficit. Aequatur. n. in eo de quo eſt: et in modo procedendi: et in ambitu. Primo equatur in eo de quo eſt: quia vtraque eſt de actibus rationis. Secundo equatur ei in modo procedendi: quia vtraque docet componere rationes non diuino terminantes intellectum. In ambitu autem: quia quelibet ſe extendit quodammodo ad omnia: quia ambe ſunt de quibuſdam communibus: que nullius artis ſpecialis eſt conſiderare. ¶ Deficit in parte et in parte ſequitur etiam rhetorica dialecticam tripliciter. Primo in certitudine: quia non tanta certitudo ſpeculatiua eſt per rationes rhetoricas: ſicut per rationes logicas: vt poteſt haberi ex habitis. Secundo per comparationem ad inſtrumenta dialectice. nam inſtrumenta dialectice ſunt ſyllogiſmus et inductio. rhetorice vero enthimemata et exempla. Et enthimema eſt quidam defectiuus ſyllogiſmus. exemplum vero quedam defectiua inductio. Tertio deficit per comparationem ad actum intellectus ſecundum ſe. nam ratio dialectica non reſpicit intellectum: vt ordinatur ad voluntatem: ſed vt in ſe: rhetorica vero vt habet ordinem ad voluntatem: et plus eſt reſpicere actum intellectus ſecundum ſe quam vt ordinatur ad voluntatem: potiſſimum cum actus voluntatis ſit quedam inclinatio ſequens bonum apprehenſum. ¶ Sex ergo modis rhetorica dialecticam ſequitur. tribus vt equatur: et tribus vt deficit. Philoſophus tamen magis videtur attendere de aſſecutione: que accipitur ſecundum equalitatem in ambitu: vt quia quelibet ex quibuſdam communibus. Unde in alia tranſlatione habetur: q̄ rhetorica conuertitur arti topice: et Alfarabius exponit hanc conuerſionem eſſe quandam adequationem et equipollentiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ambe enim de talibus quibuſdam ſunt: que communiter quodammodo omnium eſt cognoſcere: et nullius ſcientie determinate.

¶ Probat huiuſmodi aſſecutionem et equalitatem: quam habet rhetorica ad dialecticam: videlicet ex eo q̄ ambe ſunt de talibus quibuſdam: que quodammodo omnium communiter eſt cognoſcere: vt nulla ſcientia determinata. i. nulla ſcientia ſpecialis habet de illis determinare: huiuſmodi autem ſunt contrarium et ſimile magnum et paruum reſpectu huius: de quibus rhetor et dialecticus: et nulla ſcientia ſpecialis conſiderat de iſtis in ſe: omnes tamen conſiderant de his prout reſeruantur in illis: de quibus tractant: vt geometre conſiderant de oppoſitione contraria prout reſeruatur in recto et curuo. Omnes ergo artes ſpeciales aliquo modo conſiderant de iſtis. et nulla ſimpliciter conſiderat de eis. ¶ Deinde.

¶ Propter quod et omnes modo quodam participant ambabus: omnes enim vſque ad aliquid et exquirere et ſuſtinere ſermonem: et defendere et accuſare conantur.

¶ In parte iſta concludit omnes homines participare aliqualiter ambabus. i. dialectica et rhetorica. Nam cum communia ſint quaſi locus ianue in domo: quam nullus ignorat: vt vult Commentator ſuper 2° metaphiſi. ſequitur: ex quo omnes hec omnia cognoſcunt: ſingulos participare modo quodam dialectica et rhetorica determinantes de illis. Et dicit modo quodam: quia ydiote participant has artes ſine arte: ideo ſubdit: omnes. n. vſque ad aliquid et exquirere et ſuſtinere ſermonem conantur hoc quantum ad dialecticam: que verſatur inter opponentem et reſpondentem: ita q̄ exquirere referatur ad opponentem: et ſuſtinere ad reſpondentem. Et omnes conantur defendere et accuſare: hoc quantum ad rhetoricam: que intuendo modum diſputatiuum aliqualiter imitatur dialecticam: nam accuſans induit habitum opponentis: et defendens reſpondentis. ¶ Notandum autem philoſophum premiſiſſe tres propoſitiones. quarum prima eſt: q̄ rhetorica dialecticam aſſequitur. Secunda vero: q̄ ambe ſunt de communibus. Tertia vero: q̄ omnes participant de illis. ¶ Ex qualibet autem iſtarum propoſitionum oſtendere poſſumus rhetoricam eſſe quodammodo communem ſcientiam: nam quod conuertitur et coequatur dialectice: ſiue ſcientie communi: quodammodo quid commune eſt. Rurſum quod eſt de communibus: et communiter participatur ab omnibus quam commune oportet eſſe.

¶ Ex his autem conſurgit dubium. Uidetur enim q̄ non ſit dare ſcientiam communem preter vnam. nam quanto ſcientia communior eſt: tanto eſt altior et prior: et habet magis rationem menſure. Magis enim prioritas et ratio menſure ſequuntur ſcientiam propter communitatem: quam propter abſtractionem. Nam ſecundum philoſophum ſexto metaphiſice ſi non eſſet aliqua ſubſtantia immobilis: naturalis ſcientia eſſet prima philoſophia. Nam cum philoſophia naturalis conſideret de omnibus rebus mobilibus: philoſophia naturalis eſſet maxime communis: non tamen eſſet maxime abſtracta: cum metaphiſica ſit abſtractior ipſa. Cum ergo ex hac propoſitione ſequatur philoſophiam naturalem eſſe primam philoſophiam: non autem mathematice: conſequens eſt primitatem reperiri in ſcientijs magis propter communitatem quam propter abſtractionem. ¶ Sicut igitur in omnibus generibus entium eſt dare vnum aliquid primum alijs menſuram aliorum: ita q̄ ſemper multitudo reducitur in vnitatem: vt colores in album: pondera in vnciam: poemata in dyaſim: ſic et in ſcientijs: immo multo magis: ne ſit confuſio in eis: eſt dare vnam ſcientiam menſuram omnium ſcientiarum preuiam inter omnes alias. Et quia primitas et ratio menſure (vt habitum eſt) ex communitate accipitur: ſicut non eſt dare proprie et per ſe loquendo plures menſuras in aliquo genere: ita videtur plures ſcientias communes eſſe: eſt impoſſibile. ¶ Propter hoc notandum: q̄ ad ſolutionem huius ſecundum duplicem diſtinctionem incedere poſſumus. primo diſtinguendo rhetoricam et dialecticam in quantum ſunt ſcientie: vel quidam modi ſciendi. Secundo: q̄ huiuſmodi ſcientia aliqua conſiderat per ſe primo: aliqua ex conſequenti in quantum ſunt ſcientie non proprie ſunt communes. Sed in quantum ſunt quidam modi ſciendi: ſic etiam ea: que conſiderantur per ſe et primo non ſunt quid commune: ſed que conſiderantur ex conſequenti. nam dicte artes prout ſunt ſcientie determinant de ſyllogiſmis et perſuaſionibus: que ſpeciale quiddam dicunt. Uerum quia ſingule ſcientie quibuſdam modis arguendi vtuntur: ſequitur dictas artes in alias ſcientias deſcendere: propter quod in quantum ſunt quidam modi ſciendi: quid commune exiſtunt. Rurſum. Ea que conſiderantur per ſe: et primo in huiuſmodi ſcientijs actus rationis ſunt. Unde quia huiuſmodi communia: que nullius ſcientie eſt conſiderare: et potiſſime per actus rationis conſurgant. pertinet ad dialecticam et rhetoricam: que rationales ſunt: determinare de illis. Non igitur huiuſmodi artes ſunt quid commune quantum ad ea: que primo conſiderantur: ſed quantum ad ea: que quodammodo ex conſequenti. non igitur ſimplici-

ter dicendę ſunt cõmunes: ſed quodámodo. Sola autem metaphiſica cõmunis eſt ſimpliciter: qꝛ ſolum illa inquã tum ſcientia: ⁊ rõne eius: quod conſiderat per ſe ⁊ primo: vt qꝛ eſt de ente: hꝫ rationem cõmunitatis. Et qꝛ non ẽ inconueniens in eodem genere eſſe plures regulas quodam modo: ſed eſſe plures ſimpliciter queſitum difficultatem non habet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Multorum quidem igitur hi quidem fortuito hoc agunt. hi autẽ propter conſuetudinẽ ab habitu. Qm̃ aũt vtroqꝫ modo cõtingit palam qꝛ erit vtiqꝫ ipſa ⁊ dirigere: ꝓpter quod. n. adipiſcuntur: ⁊ hi propter conſuetudinem: ⁊ hi a caſu huius cauſam conſiderare cõtingit. Tales aũt oẽs vtiqꝫ iam ꝯfitebunt̃ artis opus eẽ.

¶ In iſta parte oſtendit: ꝙ de rhetoricis poteſt eſſe ſciẽtia: ⁊ duo facit: qꝛ p̃ facit quod dictũ eſt. Secũdo remouet errorem quorundam. Secunda ibi. (Nunc quidem igitur qui artes ⁊c̃.) ¶ Intendit ergo talẽ rõnẽ. Quicquid fit a caſu ⁊ ex conſuetudine: ſi illius ꝯſideretur cauſa: erit opus artis: ſed conuenit perſuadere caſu ⁊ ex cõſuetudine. ergo huius perſuaſionis ſi conſideretur cauſa: erit opus artis ⁊ ſcientię. ſed rhetorica tradit cauſam ⁊ modum perſuadẽdi. ergo eſt ars ⁊ ſcientia: ⁊ hoc eſt quod ait. Hi quidez igitur de genere multorũ hoc agunt. i. perſuadent fortuitu. hi quidem per quandam habituatam conſuetudinem. Et qm̃ vtroqꝫ modo. ſ. caſu ⁊ conſuetudine contingit perſuadere: erit dirigere ipſã innuendo cauſam. Et qꝛ contingit conſiderare cauſam propter quid hi propter conſuetudinẽ: ⁊ hi a caſu ꝑſuadent. Hi aũt. ſ. ꝯſiderare cãm huius oẽs ꝯfitent̃ eſſe opus artis ⁊ ſciẽ. Et ꝗ hoc facit rhetorica: vt dictum eſt: erit ipſa ars ⁊ ſcientia. ¶ Deinde cũ. d.

¶ Nunc quidem igitur: qui artes ſermonum componunt: modicam adepti ſunt ipſius partem: perſuaſiões enim ſunt ſolum artificiales: alia autem adiectiones. Hi autem de enthimematibus quidem nihil dicunt: quod quidẽ eſt corpus perſuaſiõis. De extrinſecis aũt rei plurima negociantur. Cõmotio eniꝫ: ⁊ miſericordia: ⁊ ire: ⁊ tales paſſiones anime non ſunt de re: ſed ad iudicem.

Uperius determinauit phs qualis ẽ rhetorica. qꝛ aſſecutiua dialectice: ⁊ de quibus eſt: ⁊ de cõibus ꝗbuſdam: ⁊ ꝙ de rhetoricis poteſt eſſe ſcientia. hic ĩ parte iſta remouet errores quorundam: ꝗ de rhetoricis ſe intromiſerunt. ¶ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ (vt habitum eſt) ſicut per rationes logicas aggeneratur opinio: ſic per rhetoricas ĩducitur fides ⁊ credulitas. Fides aũt: quam aſſignare intendit rhetor: tripliciter hẽt fieri: vꝫ ex pte auditoris: ⁊ ex parte dicentis: ⁊ rei. Uia aũt ad generandum fidem ex parte auditoris eſſe hꝫ per ſermones paſſionales. Nam ſi quis talem paſſionem inducere poſſet in auditore ⁊ in iudice: quę ſuo facto competerẽt: de leui mouerent iudicem ad credendum: quę ei denũciaret: vtputa ſi quis vellet accuſare aliquem: ⁊ contra illum iudicem moueret ad iram: nephandaqꝫ de illo ꝓponeret de facili queqꝫ a iudice crederẽtur. Rurſus. ſi quis aliquẽ defendere vellet: ſi oratio eius iudicem ad miſericordiaꝫ prouocaret de bonis: quę de illo diceret: iudex de facili aſſentiret. ¶ Scḋa via ad inducendam credulitateꝫ ſumitur ex parte dicentis: vt ſi quis ſe talem poteſt oſtendere: cui merito fides debeat adhiberi: quę ab eo dicuntur: de facili acceptantur. ¶ Triplex eſt. n. cã. quare alicuius ſermonibus fides non adhibetur: qꝛ triplici de cauſa hoies mentiri conſueuerunt: vt circa principiũ huius artis narratur. ¶ Mentit̃. n. quis primo propter imprudentiam. nam ignorantes veritatem falſa dicunt: eo ꝙ veritatẽ neſciant. ¶ Scḋo propter maliciam. naꝫ mali homines dato ꝙ veritatem ſciant: qꝛ malicia pleni ſunt: non dicunt illam. ¶ Tertio cõtingit mentiri ꝓpter odiũ ⁊ inimicitiã. naꝫ qui aliũ odit vt illũ ledat: falſa de eo loquitur. Tũc ergo ex parte dicẽtis credulitas ſumit̃: ⁊ dicens ſe talem oſtendit: ꝙ ei fides debeat adhiberi: ſi per ſermones: vel geſtus vel alia euidentia facta ſe demonſtrat prudentem: vt propter ignorantiam non mentiatur: vel ſe oſtendit bonũ: qḋ propter maliciam falſa non dicat: vel ſi ſe demõſtrat amicum: vt ꝙ propter odium ⁊ innocentiam ipſum mentiri nõ contigat. ¶ Tertia via ad generandam fidem ſumit̃ ex parte rei: vt ſi quis enthimemata ⁊ perſuaſiones facit: per quę ei fides adhibeat̃. ¶ Aduertendum eſt: ꝙ lꝫ iſtis omnibus modis fides fieri habeat: principaliter rhetorica eſt de perſuaſionibus. Naꝫ fides quę ſumitur ex parte audientis: vt qꝛ facit iudicem vel auditorem talem: alia etiã quę ſumitur ex parte dicentis: vt cũ dicens ſe oſtẽdit prudentem: bonum: vel amicum: non comparatur eſſentialiter ad rhetoricam: ſed ad ipſam comparata quędam adiectiones ſunt. Errauerunt ergo illi: qui credentes ſe tradere ſufficienter rhetoricam artem: de perſuaſionibus nihil dixerunt: ſed ſolum dederunt artem de ſermõibus paſſionalib᷑. ¶ Intẽdit ergo phs oſtẽdere in tota lectione preſenti ſermones inducentes ad paſſioneꝫ eſſe quodámodo preter negocium rhetoricum: ⁊ ſicut adiectiones quędaꝫ non eſſentialiter pertinent ad artem. Et duo facit: qꝛ p̃mo oſtendit talem compoſitionem ſermonum non eſſentialiter pertinere ad artem rhetoricę prout rhetorica eſt ſcientia: ⁊ eſt docens. Scḋo oſtendit hoc idem prout rhetorica applicatur ad opera politica: ⁊ eſt vtens. Scḋa pars ẽ ibi. (Si quis volens tradere ſciẽtiaꝫ de corpore: ſi nihil dicat de ſubſtantia eius: ſed ſolum de his: quę adiacent ei: ꝯtingit eum modicam cognitionem tradere de eo: ſed cũ ꝯtingit ſolũ dicere: quę corpori quodámodo ſunt extranea. Et qꝛ ſimile fecerunt tradentes rhetoricam: rõ rhetoricę ergo ⁊c̃.) Hoc eſt ergo quod dicit. (Nũc ꝗdem igitur: qui artes ſermonum conponunt: modicam partem adepti ſunt ipſius rhetoricę. nam ſolum de paſſionibus terminabant: non de perſuaſiõibus). Unde ſubdit: ꝙ perſuaſiões ſunt ſolum artificiales. i. ſolum qḋ conſiderat eſſentialiter ars rhetorica. alia aũt vt paſſiones ⁊ talia adiectiones quędã ſunt. Hi vꝫ componentes ſermonuꝫ artes de enthimematibus: ſiue de perſuaſionibus quidem nihil dicũt: qꝛ ẽ corpus perſuaſionis: vel vt hꝫ vetus tranſlatio: qḋ eſt corpus fidei: nam fides: quam rhetor intendit eſſentialiter in enthimematibus conſiſtit. Predicti ergo de extrinſecis rei: vt de paſſionibus: quę quodámodo ſunt extra negocium rhetoricum plura negociant̃: ideo ſubdit: ꝙ ꝯmotio: ⁊ miſericordia: ⁊ irę: ⁊ tales paſſiones animę non ſunt de re: ſed ad iudicem: vel vt aliqui textus habent: ſed ad iniuicẽ. Nõ vt dictum eſt per ſermones paſſionales fit credulitas ex parte auditoris ⁊ iudicis: vel prout dicens ⁊ iudex adinuicem colloquuntur. ¶ Utrum aũt verum ſit: qḋ in iſta ratione eſt ſuppoſitum: vꝫ: perſuaſiones eſſe totum corpus rhetoricę: ⁊ quod eſſentialiter rhetorica conſiderat: paſſiones vero ⁊ talia eſſe adiectiones quaſdam in fine tertię lectionis declarabitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare ſi circa omnia eſſent iudicia: ſicut in quibuſdam ciuitatum nunc eſt: ⁊ maxime in

bene

bene ordinatis legibus nihil vtiqʒ haberēt qđ dicerent. Omnes enim hi quidem putāt opoꝛtere ſic leges pꝛomulgare. hi autem ⁊ vtuntur ⁊ pꝛohibent extra rem dicere: ſic etiaʒ in Ariopago recte hoc putantes.

¶ In hac parte oſtendit hmōi ſermones paſſionales eſſe quodāmodo pꝛeter negocium rhetoꝛicum: pꝛout rhetoꝛica ſic accepta tripliciter cōſiderari poteſt. Pꝛimo ad legiſlatoꝛem: a quo oꝛdinatur. Secundo ad iudicem corā quo litigatur. Tertio ad opera politica: circa quę negociatur. Ideo tria facit: qꝛ pꝛimo oſtendit huiuſmodi ſermōes nō directe pertinere ad rhetoꝛicam vtentem pꝛout comparatur ad legiſlatoꝛem. Secundo pꝛout refertur ad iudiceʒ. Tertio pꝛout reſpicit opera politica. Secūda pars incipit ibi. (Non enim opʒ iudicem). Tertia ibi. (Pꝛopter hoc enim eadem exiſtente). ¶ Pꝛopter pꝛimum notandum ꝙ ſermones paſſionales ſemper ſunt extra rem: vtputa: ſi quis accuſans aliquem: qꝛ furatus: vel qꝛ debet ſibi deceʒ vt faciliter iudex de illo malum credat: ducēs ipſum ad paſſiones. vel ad odium: vel ad inimicitiaʒ. Dicat hmōi iꝯ cuſatum iudici aliquando iniuriaʒ intuliſſe: vel ſuos vulnerasſe cognatos: cōſtat talia nec arguere pꝛo: nec contra: qꝛ ex hoc non oſtendit ipſum fuiſſe furatum: vel non fuiſſe: nec d:bere deceʒ: vel nō debere. Pꝛopter quod ſi leges bene eſſent oꝛdinate: pꝛohiberent in iudicio: ne dicerētur impertinentia. ergo ſic ratio: que ſiuit extra negocium litigantium: circa quod verſatur rhetoꝛica: ⁊ eſſentialiter nō comparantur ad artem rhetoꝛicam: ſpectat ad legiſlatoꝛem ꝓhibere illa. (Sermōes paſſiōales ſunt h. ergo ⁊c.) Vim aūt huius rationis tangit in eo: quod dicit: ſermōes paſſionales eſſe extra rem: ⁊ a legibus bene oꝛdinatis pꝛohiberi: vnde ait: ꝙ ſi eſſet circa omnia iudicia: ſicut nūc eſt in quibuſdam ciuitatibus: maxime in legibus bene oꝛdīatis: ſcientes ſolum artem ſermonum paſſionalium per artem ſuam nihil haberent qđ dicerent: nam tales ſermōes dicere pꝛohibentur a legibus bene oꝛdinatis. Alia aūt talī hypotheſi facta dicere neſcirent: ideo ſubdit: ꝙ omnes hi vʒ boni legiſlatoꝛes putant opoꝛtere ſic leges pꝛomulgare: vʒ: ꝙ pꝛohibeant extra negocium dicere: pꝛopter quod additur: ꝙ hi. ſ. poſitoꝛes legum vtuntur talibus legibus ꝓhibendo extra rem dicere: ſicut in Ariopago: hoc eſt in illa ciuitate recte ſunt hoc putantes. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Non enim opoꝛtet iudiceʒ peruertere ad irā pꝛouocantes: aut timoꝛem: aut inimicitiā. Simile enī ſiqs qua vti regula hāc faciat diſtoꝛtā.

¶ Oſtendit hoc idem per comparationem ad iudicem: ⁊ tria facit ſm ꝙ iudex tripliciter cōſiderari poteſt. Pꝛimo vt eſt quedam regula. Secundo in ſe. Tertio per comparationem ad legiſlatoꝛem. Secunda ibi. (Adhuc autem manifeſtum). Tertia ibi. (Maxime quidem igitur). ¶ Pꝛopter pꝛimum notandum: qꝛ ſicut eſt in iudicio: ꝙ diu eſt ſenſus: eſt media pꝛopoꝛtio ſenſibilium: ⁊ non inficietur ſm alterum contrarioꝛuʒ: dat rectum iudicium de ſenſibilibus: vt ꝙdiu lingua non eſt infecta aliquo humoꝛe: dat rectum iudicium: ⁊ iudicat amarum amaruʒ: ⁊ dulce dulce. Si vero inficiatur colera vel flegmate: tūc quaſi non exiſtens in medio: ſed contracta ad alterum cōtrariū peruerſe iudicat dicens: dulce eſſe amarum ⁊ econuerſo. ſic iudex debet eſſe in medio inter litigantes: ⁊ non declinare ad alteram partem: ſed quaſi regula recta dicens: iuſtum iuſtum: ⁊ iniuſtuʒ iniuſtum eſſe. Si vero ad alteraʒ partem declinet per miſericoꝛdiā ⁊ amicitiam: ab altera vero recedat per iram ⁊ odium: quaſi toꝛtuoſa regula dat peruerſum iudicium dicens: iniuſtum iuſtū eſſe: ⁊ econuerſo. Et quia hoc faciunt ſermones paſſionales inficientes appetitum: vt in talibus ſermonibus in litigatione nihil aliud eſt ꝙ̄ regulam obliquare. Foꝛmetur ergo ſic ratio. Quęcunqʒ oꝛdinantur ad aliquid vt ad regulaʒ: regulam non peruertunt: ſed omnia ſpectantia ad negocium adinuicem oꝛdinantur: vt ad regulam. ergo talia regulaʒ non peruertunt. ſed ſermones paſſionales habent obliquare regulam. ergo ſunt extra negocium litigantiū: ⁊ per conſequens extra rhetoꝛicaʒ: quę verſatur circa illud. De hac autem ratione non plus ponit: niſi ꝙ non opoꝛtet iudicem pꝛouocare ad iram ⁊ paſſiones: qꝛ hoc ſimile eſt: ac ſi toꝛqueretur regula: qua opoꝛtet vti. ¶ Poſſemꝰ tamen ſi vellemus dicere: ꝙ hic redditur cauſa: quare legiſlatoꝛ non debet permittere ſermones paſſionales dici in iudicio: qꝛ non eſt bonum ꝙ iudex: qui eſt regula obliquetur: tamen quanto plures rationes trahuntur de textu: magis valet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autem manifeſtum: ꝙ litigantis quidem nihil eſt: niſi oſtendere rē quia eſt: aut nō eſt: aut facta eſt: aut facta non eſt. Si aūt magna: aut parua: aut iuſta: aut iniuſta quecūqʒ legiſlatoꝛ non determinauit ipſum vtiqʒ iudicē opʒ cognoſcere ⁊ nō adiſcere a litigantibus.

¶ Hic ponit rationem ſumptam ex parte iudicis pꝛout cōſideratur ſm ſe. Foꝛmemus ergo ſic rationeʒ. Cum opoꝛteat litigantes coꝛam iudice vti rhetoꝛica: ⁊ nō pꝛopꝛie ipſum iudicem: ea pꝛopꝛie ſpectant ad negocium rhetoꝛicū: quę iudex a litigantibus debet adiſcere: non auteʒ quę ipſum per ſe ſcire conuenit. Et qꝛ quid factuʒ debent litigātes iudici oſtendere. ſi autem res ſit magna vel parua: vel iuſta vel iniuſta: quęcunqʒ talia legiſlatoꝛ nō determinauit ipſum iudicem per ſeipſum opoꝛtet cognoſcere: ⁊ non a litigantibus adiſcere. Ergo quę oſtendunt rem eſſe vel non eſſe: factam vel non factaʒ: cuiuſmodi ſunt perſuaſiones ⁊ enthimemata directe ſpectant ad negocium rhetoꝛicum: quę vero rem iuſtam oſtendunt: vel iniuſtā magnaʒ vel paruam: quod fit per paſſiones: eo ꝙ iudex declinans ꝓpter talia a medio iudicat iuſtum iniuſtum: ⁊ magnum paruum ⁊ econuerſo: ⁊ talia ad negocium rhetoꝛicum pertinere eſſentialiter non poſſunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Maxime quidem igitur conuenit recte poſitas leges: quecunqʒ contingit omnia determinare ipſas: ⁊ ꝙ̄ pauciſſima committere iudicantibus. Pꝛimum quidem: qꝛ vnum habere: ⁊ paucos facilius ꝙ̄ multos bene ſapiētes: ⁊ potētes leges ferre ⁊ iudicare. Deinde legiſlatoꝛes quidem ex multo tēpoꝛe ex cōſideratis fiunt. iudicia autem ex ſubito. Quare difficile aſſignare iuſtum ⁊ expediens bene iudicātes. Omniuʒ autem maximum: qꝛ iudicium legiſlatoꝛis nō ſm partem: ſed de futuris ⁊ vniuerſalibus eſt. Pꝛefectus aūt ⁊ iudex iam de pꝛeſentibus ⁊ determinatis iudicat: ad quos amare ⁊ odire ⁊ pꝛopꝛium cōmoduʒ annexa ſunt ſepe: vt non adhuc poſſint videre ſufficiēter verum: ſed attendere in iudicio pꝛopꝛium delectabile: aut triſte.

¶ Ponit tertiam rõnem ſumptã ex parte iudicis put cõparatur ad legiſlatorem. ¶ Propter quod ſciendum eſt: q ſicut eſt in cauſis naturalibus: q influentia derivantur a ſummis ad infima per media: ſic in opibus politicis iudicium devenit ad litigãtes per iudices: ita q iudices ſũt medij inter litigantes ⁊ conditores legum: vnde iudices quaſi in medio exiſtentes ab vtriſq3 aliquid adiſcere debent. Nã a legis poſitore ſcire debent qd iuſtũ vel non iuſtum: a litigantibus vero gd factum vel non factum: quare ad litigantes ſpectat vti rhetorica: extra igitur negociũ rhetoricum ſunt ſermones paſſionales: qui apparere faciunt quid iuſtũ ⁊ nõ iuſtũ: quod oz adiſcere iudex a õditore legum. Differt hec rõ a prima: nam legis õditor quãtuz ad ſe iuſtũ ⁊ nõ iuſtuz: ſi ſit poſſibile: oĩa determinare oz: ⁊ nulla vel ſaltem modica iudicio iudicũ cõmittere. Uerum qz non eſt poſſibile omnia determinare ſingulariter inquãtum ad quid: eo qz particulares ſermões ſub vera rõne non cadunt: opz aliqua reſeruari diſcretioni prudentis iudicis. Uerũ qz nec quid iuſtum prout determinat̃ a legiſlatore: nec put reſeruat̃ arbitrio iudicis: adiſcat iudex a litigantibus. ſimpliciter oſtendere videtur: tum quod fit per ſermones paſſionales directe: ⁊ ad vſum rhetoricę ptinere non poteſt. ¶ Prima ḡ rõ concludit ſermões paſſionales non pertinere recte ad rhetoricam vtentez: ex eo q iudex ex ſe oz ſcire quid iuſtuz in his: quę nõ determinat legiſlator. Hęc aũt ratio oſtendit illud idem magis ex eo q legum conditorem: ⁊ leges poſitas quãtum poſſibile eſt contingit omnia determinare: ⁊ quã pauciſſima cõmittere iudicibus: vñ duo facit: qz primo pręmittit hoc in quo ſtat veritas rõnis ſuę vz: pauca iudicibus cõmittenda eẽ. Secũdo probat quod dixerat. Scdã pars ibi. (Primũ quod qz). ¶ Circa primum duo facit. qz primo facit qd dictuz eſt. Secundo oſtendit: quę oportet iudicibus cõmittenda eſſe ibi. (De alijs quidem igitur). ¶ Circa primum tria facit: ſm q tripliciter oſtendit quãtuz poſſibile pauciſſima iudicibus cõmittenda eſſe. ¶ Prima rõ talis eſt. Componere leges ſpectat ad vnum: vel ſaltem paucos. Judicare aũt ſm leges poſitas ſpectat ad multos: eo q i ſingulis caſtris vel ciuitatibus oportet eſſe iudices legibus conditis vtentes. Cum ergo facilius ſit inuenire vnum ſapientem: vel paucos q̃ multos: debent legis õditores tanq̃ ſapientiores omnia determinare: ⁊ pauciſſima iudicibus cõmittere. ¶ Secunda rõ talis eſt. Cõpoſitiones legum fiunt cõſideratis negocijs ex multo tempore: iudicia aũt fiunt ſubito prout negocia ſuboriuntur. Et qz difficile eſt bene iudicare in modico tempore quid iuſtum: ⁊ aſſignare quid expediens: pauciſſima iudicibus cõmittẽda ſunt. ¶ Tertia rõ eſt: quę maxime vĩ õcludere intentuz: qz iudicium legiſlatoris eſt non de pręſentibus ⁊ de pticularibus: ſed de futuris vbilibet. Judex aũt ⁊ pręfectus iudicant de pñtibus ⁊ determinatis rebus vt de amicis ⁊ inimicis: ad q̃s amare ⁊ odire: ⁊ pprium cõmodũ anexa ſunt ſępe: ppter quod paſſionibus corrupti non poſſunt ſufficienter videre aliquid verũ: ſed attendunt in iudicio quid eos õtriſtat vel delectat. Igit̃ conditores leguz eo q iudicant de futuris: ⁊ neſciunt vtrum amici vel inimici debeant legem infringere: ⁊ non poſſunt corrumpi ſm paſſiones: valent verius iudicare: ideo debent pauciſſima committere iudicibus: quibus poteſt accidere dicta corruptio. Secunda ratio incipit ibi. (Deinde legiſlatores). Tertia ibi. (Omnium autem maxime). ¶ Deinde cum dicit.

¶ De alijs qdẽ igit̃: vt diximus: oportet q̃ pauciſſimis facere dominũ iudicem: eo aũt q factum eſſe: aut non factum eſſe: aut fore: aut nõ fore: aut eſſe: aut non eſſe: neceſſe iudicibus cõmittere. Nõ. n. poſ'e hec legiſlatorẽ puidere.

¶ In hac parte oſtendit quid iudici cõmittendum ſit. Et duo facit: qz primo facit quod dictum eſt. Secũdo ex hoc concludit phos extra negocium rhetoricuz prędictos exceſſiſſe. Secunda pars ibi. (Si itaq3). dicit ergo: q ſicut dictum eſt: de pauciſſimis debemus facere iudicẽ dominũ. Spectat. n. ad ipſum iudicare de eo quod eſt factum eſſe aut non eſſe. hoc quãtum ad iudicium pręteritorum: aut fore aut non fore quantum ad futura. Unde alia littera hz aut erit aut non erit: aut eſſe aut non eſſe quantum ad pręſentia: talia enim neceſſe eſt iudicibus cõmitti: qz ea legiſlatorem non poſſibile eſt pręuidere. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Si itaq3 hec ita ſe habent: manifeſtuz q̃q3 extra negocium regiologizant: qcunq3 alia determinãt: puta q non opz pemium: aut narrationem habere: ⁊ aliarũ vnamquamq3 ptiuz. Nihil. n. aliud in ipſis negociant̃: niſi quo iudicem qualẽ quendam faciãt. De artificialib⁹ aũt perſuaſionibus nihil determinant: hoc autem eſt vñ vtiq3 aliquis fiet enthimematicus.

¶ Dic itaq3 õcludit ex habitis mãifeſte eẽ pdictos phos regiologiçare. i. girare vel circuire. Nam qui adiacentia tãgit: ⁊ de eſſentialibus nihil dicit: ⁊ ſm ſuperficiem vadit: nõ ad medullam incedit: ideo dicit pręd\icti phi. quęcũq3 det: rminant talia hoc eſt extranea: ita q de pprijs ⁊ eſſentialibus nihil dicant: vtputa: ſi aliqui volentes determinare de rhetorica ſolum de ſermonibus paſſionalibus dicerent: vz ad hoc: q iudex fiat paſſionatus. Quid oportet dicere proęmium: ⁊ quid narrationez: ⁊ quid alias partes locutionis: vtputa: quid epilogum. Conſtat aũt q ſic dicẽtes de ipſis rhetoricis nihil aliud negociantur. niſi q faciant iudicem qualem qddam. i. paſſionatam: ſed de pſuaſionibus: vbi conſiſtit pncipaliter rhetorica: nihil dicũt: ⁊ per quas quis poteſt fieri enthimematicus: qz pſuaſiones rhetoricę enthimemata ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter hoc. n. eadẽ exiſtente methodo circa concionalia ⁊ iudicia: ⁊ pulchriori ⁊ magis ciuili concionali negocio q̃z id: qd circa cõmutatiões: de illo qdez nihil dicũt. De diſceptare aũt oĩa tẽtãt artificialiter differre: qz minus ẽt pre opere: que extra rẽ dicere in cõcionalibus. Et minus ẽt fraudulentũ cõcionatio diſceptatione: qz cõius: hoc qdẽ eſt iudex: q de cõuenientibus iudicat. Quare nihil aliud opz niſi oſtẽdere: q ſic hñt: vt ait õſilians. In iudicialibus non ſufficiens hoc: ſed pre ope eſt p ſingula captare auditionem. de alienis enim iudicium. Quare ad id: quod ipſoruz intendentes: ⁊ ad gratiam audientes condonãt litigãtibus: ſz nõ iudicant: ppter qd in multis locis: ſicut ⁊ prius diximus lex phibet qdẽ dicere extra rẽ. Ibi aũt ipſi iudices hoc ſeruant ſufficienter.

¶ Hic ponit q opz pdictos phos nõ determinare de principalibus ⁊ eſſentialibus rhetoricę: inquãtũ rhetorica ẽ docens: ⁊ inquãtũ eſt vtẽs p õparationẽ ad legiſlatorẽ: ⁊ ad iudicẽ: hic aũt oñdit ẽt idẽ pue vtimur rhetorica in negocijs politicis. Hęc aũt ſunt tria: deliberatiuũ: iudiciale: ⁊ exclamatiuum.

matiuum: deliberatiuum eſt in conſilijs: iudiciale in cauſis: exclamatiuum in cõmendatiõibus. In deliberatiuo attendit̃ quid ꝓficuum: ⁊ quid nociuũ: ⁊ quid de conferentibus: vel contrarijs ſemꝑ conſiliemur. In iudiciali aũt q̄d iuſtum vel iniuſtum: eo ꝙ de talibus ordinatur eẽ. In exclamatiuo vero quid laudabile: ⁊ quid vituperabile. Iſta aũt tria negocia: vt infra patebit: accipiunt̃ ſm̃ triplex tẽpus: q̄ deliberatiuũ reſpicit futurũ. iudiciale p̄teritũ: ⁊ exclamatiuum p̄ſens. Inter hec aũt negocia deliberatiuũ ſiue concionale excellẽtius iudiciali eſt. naꝫ iudiciale per ſe ⁊ primo videtur reſpicere bonuꝫ: hmõi aũt ſi reſpiciat bonũ reipub. hoc eſt in q̄ntum bonũ cuiuſlibet ciuis redũdat in bonũ totius: ⁊ deliberatiuũ: q̄ potiſſime de bonis communibus eſt conſilium p̄ncipaliter videt̃ reſpicere bonuꝫ gentis. ❡ Intendit aũt phs talem rõnem. Sermões paſſionales potiſſime ſunt vtiles in iudicio: in concióe aũt vl' in deliberatiuo nihil aut modicum valent. ſed circa deliberatiuum principaliter intendit rhetorica tanq̄ʒ circa maius bonũ: circa iudiciale non ſic principal'r: eo ꝙ bonũ vnius non ſit tñ bonum ſicut bonũ gentis. Igitur p̄dicti phi non dabant artem q̄ntum ad ea: de quibus eſt p̄ncipaliter rhetorica. Cõtingebat ergo eos extranea dicere ꝓut non oĩno principale extraneum quodãmodo dici poteſt. ❡ Circa hãc rõnem ſic ꝓcedit: q̄ primo dicit rhetoricam eſſe methodũ circa cõcionale ⁊ iudiciale: ⁊ ꝙ concionale pulchrius ⁊ dignius eſt q̄ʒ negocium circa cõmutationes: quod eſt negocium iudiciale: ⁊ ꝙ p̄dicti phi ſolum tentabãt diſſerere: vel diſputare tñ de iudicio: non aũt diſputabant de principali. i. concionali: ſiue deliberatiuo: circa q̇d principalius conſiſtit rhetorica. Scḋo ꝓbat quod dixerat: vꝫ ſermones paſſionales eſſe potiſſime vtiles ad diſceptationes: non aũt ad concionalia. Scḋo q̄ ẽ minus p̄c ope. ❡ Notandũ igit̃: ꝙ iudex inter litigãtes dꝫ eẽ de medio: ⁊ q̄ de ſe non eſt inclinatus ad aliã ꝑtem: valẽt paſſiones ad remouendũ iudicem ab vna ꝑte: ⁊ inclinandũ ad aliã: ſed iudex in deliberatiuo negocio iudicat de bono ſibi cõuenienti. Et q̄ q̄libet eſt ſufficienter inclinatus ad amorẽ ſui: minus ſiue modicum eſt p̄c ope in cõcionalibus dicere ſermones paſſionales extra rẽ: q̄ g̃ in deliberatione iudex cõis iudicat de bono cõi: in quo recognoſcit bonũ proprium: nõ põt fieri tanta corruptio appetitus: vel tãta fraus per paſſiones in cõcione ſicut in diſceptatiõe. tota g̃ cauſa quare modicũ eſt p̄c opere: ſiue modicũ eaꝝ dicere ſmones paſſionales in concione cõſurgit ex eo: ꝙ iudex in talibus iudicat de ſibi ↄuenientibus: ad que ꝓſequenda ẽ de ſe ſufficienter inclinatus. Vñ nihil aliud reſtat niſi oſtendere ſic ſe hr̃e negociũ: vt ↄſilians dicit: ⁊ acqeſcũt auditores. In iudicialibus vo: q̄ iudex nõ ẽ inclinatus ad alterã ꝑtẽ: nõ ẽ ſufficiẽs oñdere ſolũ ſic rẽ ſe hr̃e: ſed p̄c ope: ⁊ neceſſariũ ẽ captare auditorẽ. i. reddere iudicẽ beniuolũ ſibi ꝑ ſingula. Nã iudex in talibus iudicat de alienis: ad q̄ d̾ ſe ſufficienter nõ inclinat̃: ꝓpter q̇d ſi audientes: ſiue ſi iudices inclinentur per paſſiones: erũt intendẽtes ad negociũ litigãtiũ: ⁊ ad id: ad q̇d eſt bonũ ipſoꝝ: ꝓpter q̇d ſic affecti condolent: vel ↄdonãt litigantibus remittẽdo eis penã: ⁊ non iudicant recte: q̄ declinãtes ad alterã ꝑtẽ non ſunt i medio: ſicut iudices eẽ debẽt. Et q̄ paſſiões ſic ꝑuertunt iudiciũ vtile eſt multis locis lege ꝓhibere ſermões paſſiõales: vel dicere extra rẽ. Nã ibi vbi hoc ꝓhibet̃: hoc ſeruãt ſufficiẽter: vꝫ: ꝙ ſm̃ veritatem datur iudicium.

AD intelligẽtiã p̄dictorum duo ſunt declarãda. Primo. n. videndũ eſt. vtrũ poſſit fieri perſuaſio rhetorica: niſi actus intellectus a volũtate ſit motus: ⁊ actu aſſentiat ꝑ imperium voluntatis. Scḋo oñdendũ eſt: vtrũ ſermones paſſionales ſint extra negociũ rhetoricũ: vel eſſential'r ꝑtineãt ad dictã artem. ❡ Propter primũ aduertẽdũ: ꝙ forte vr̃ alicui ↄſiderando ꝓbabilia: ꝙ nunq̄ʒ eſſet ꝑſuaſio niſi actu intellect⁹ aſſentiat ꝑ voluntatis imꝑium: dcm̃ eſt. n. ſupra dialecticam a rhetorica in h̄ differre: q̄ ꝑ dialecticas rõnes aggenerat̃ opinio: ꝑ rhetoricas vo fides. Fides aũt ab opinione: vt dicebatur: ſic diſtinguitur: q̄ lꝫ vtraq̄ʒ tam fides q̄ʒ opinio non ꝑfecte terminet intellectũ: opinio tñ terminat ipſum ſm̃ ſe: fides vo non: ſed hꝫ ordinem ad appetitũ. Videt̃ g̃ ꝙ nunq̄ʒ aggeneretur fides: niſi intellectus actu a voluntate ſit motus. Ideo ſciendũ: ꝙ ſicut dicebamus in ſpeculatiuo ⁊ practico: ſic dicere poſſumus in perſuaſiuo ⁊ ꝓbabili: ſiue in fide ⁊ opinione. Eſt enim aliqua ſcientia: que de ſe ordinatur ad ſpeculationẽ: aliqua que de ſe ad praxim: ſiue ergo aliquis velit ſcire ſciẽtiã ꝓpter opus: ſiue ꝓpter cõtẽplationẽ ipſe per ſe loquendo non facit ſciẽtiã practicam ſpeculatiuã: ſed que de ſe eſt huius talis dr̃. Sic ẽt de q̇buſdã ſermones ſunt: in q̇bus intellectus eſt aptus natus corrũpi per volũtates: vel ꝑ paſſiões exñtes in appetitu: ſicut ſunt ſermones reꝝ ſingulariũ: vt in operibus politicis: i q̇bus amantes ⁊ odientes: gaudentes ⁊ triſtãtes nõ pariter iudicamus. Quarundã vero reꝝ ſermones ſunt: in q̇bus ꝑ amorẽ ⁊ odiũ iudiciũ non peruertitur: cuius ſunt ſermones reꝝ vliũ: ⁊ oĩum ad que ꝑ paſſiones non inclinamur: nihil g̃ ad ꝓpoſitũ ad h̄: ꝙ ſit ꝑſuaſio rhetorica ꝑ ſe loquẽdo: vtrũ itell'ꝰ ꝑ iꝑiũ volũtatis actu aſſentiat vel nõ aſſẽtiat: ſed ſatis ſufficit ad rõnez rhetoris eſſe de talibus: in quibus iudicium rõnis per paſſiones in appetitu exiſtentes ſit aptum natũ peruerti: ſicut in logica rõnes fieri hñt ex vlibus: in q̇bus ratio non ꝑuertitur. Hñt ergo rhetorica ⁊ logica quodãmodo diſtinctas mãs: circa quas verſantur: ⁊ non differunt ſolum per accñs: vꝫ in cõparatiõe ad opinantes ⁊ credentes. Poteſt g̃ fieri perſuaſio rhetorica abſq̄ʒ eo: ꝙ intellectus aſſentiat per imperium voluntatis quod declarare volebamus.

SEcundo declarãdũ reſtat ſermones paſſionales nõ eſſe id: circa quod eſſentialiter verſat̃ rhetorica: q̇d dupliciter via oſtẽdi põt. ❡ Prĩa via ſumit̃ ex eo: q̇d dcm̃ eſt. habitũ eſt. n. ꝑſuaſionẽ rhetoricã eſſe nõ ex eo: ꝙ intell's actu aſſentit ꝑ imꝑium volũtatis: ſꝫ q̄ q̄dã ſunt: q̇bus de ſe cõpetit cãre paſſiões in appetitu: ⁊ ꝑuertere intellectũ. Vtrũ aũt talis ꝑſuaſio fiat vel nõ fiat: nihil ad ꝓpoſitum. ſed ſufficit ad h̄: ꝙ ſint ſermones rhetorici: ꝙ de talib⁹ oriant̃: ſicut g̃ illud ẽ ſpeculatiuũ ſimpl'r q̇d d̾ ſe ad ſpeculationẽ ordinat̃: ꝓut aũt ab hoĩe h̄ ꝓpter ſpeculationẽ ſcit̃ vel nõ ſcit̃ eſt ſpeculatiuũ ꝑ accñs: vere ſic ꝑſuaſiuũ ſumit̃ ſimpl'r ex mã debita: ex eo vo: q̇d fit ꝑſuaſio: q̄ actu intellectus aſſentit ꝑ imꝑium volũtatis: eſt eẽ ꝑſuaſiuũ huic: ⁊ quodãmõ ꝑ accñs: ⁊ q̄ hoc faciũt ſermones paſſionales: nõ ſunt id circa q̇d verſat̃ eẽntial'r rhetoricus. ❡ Scḋo h̄ idẽ declarare poſſumus: q̄ dato ꝙ nũq̄ʒ generaret̃ credulitas niſi actu paſſiões in appetitu exiſterẽt: ⁊ actu intellectus aſſentiret ꝑ imꝑiũ voluntatis nõ ſequeret̃ circa ſermões paſſiõales eẽntialiter verſari rhetoricã. ❡ Ad cui⁹ euidẽtiã aduertẽdũ ſingulas artes ⁊ ſciãs aliq̄l'r ordinari ad vitã humanã: ⁊ hr̃e quẽdã ordinẽ in finẽ humanũ: vel ad fẽlicitatẽ poſſibilẽ hoĩ. hõ aũt ẽ in medio ↄſtitutus inter ſubas ſeꝑatas ⁊ bruta: ꝓpter q̇d tripl'r ↄſiderari põt. p̄° ꝑ ſe. 2° ꝓut hꝫ aliq̇d cõe cũ brutis. 3° vt ꝑticipat aliq̇d de ſubſtãtijs ſeꝑatis: ⁊ ſm̃ h̄ diſtinguit̃ in p̄ ethi. triplex vita: voluptuoſa: politica: ⁊ ↄtemplatiua. Voluptuoſa aũt cõpetit vite hoĩs ꝓut hõ hꝫ aliq̇d cõe cũ beſtijs. Politica vo ↄpetit ei ſm̃ ſe. Cõtẽplatiua q̄deꝫ ꝓut participat

cum ſubſtantijs ſeparatis. ¶ Aduertendum tñ: ꝙ licz hęc
triplex vita homini competere poſſit. phi tamen non ni/
ſi duplicem fęlicitatem poſuerunt: nam ſꝫ vitã voluptuo/
ſam non pôt ſumi fęlicitas: nam fęlicitas cum dicat quid
optimũ: ⁊ optimũ hoīs in eo qꝺ participat cũ brutis nul/
latenus poni poteſt. ¶ Eſt ḡ duplex fęlicitas: quã acquire
re poſſumus ex puris nãlibus: ⁊ ꝺ qua terminauerũt phi:
vꝫ politica: quę ſumitur ſm vitam ciuilẽ: de qua determi/
natur in pº ethi. ⁊ quę competit homini vt homo eſt. Alia
eſt fęlicitas ſpeculatiua: quę reſpicit contemplatiuam vi/
tam: de qua determinatur in. 10º ethi. quę non eſt hoīs ſm
ꝙ hõ: ſed magis prout in eo eſt aliquid diuinum: vel ꝙ par
ticipat aliquid de ſubſtantijs ſeparatis: vt ex eodeꝫ. 10º ha
beri poteſt. Scðꝫ has duas fęlicitates inuenta ſunt duo ge
nera ſcientiarum: vꝫ moraliũ ⁊ doctrinaliũ. Morales q/
dẽ vt de ſe ſeruiant vitę ciuili: ſm quam ſumitur fęlicitas
politica. Doctrinales vero vt deſeruiant vitę ſpeculatiuę:
ſm quaꝫ ſumitur ꝯtemplatiua fęlicitas. ¶ Sic etiã inuē
ti ſunt duo modi ſciendi: dialecticus: ⁊ rhetoricus: dialecti
cus propter ſciẽtias doctrinales. Rhetoricus vero ꝑpter
morales. Deſcendit vero dialecticus: qui inſiſtit circa vex
in doctrinales. rhetoricus: qui circa veriſimile ĩ morales:
nam in moralibus veriſimiliter e typo omnia determinã
tur: ex quo apparet dialecticum magis ordinari ad fęlici/
tatem contemplatiuam. rhetoricum vero magis ad poli/
ticam. Hoc aũt ſi bene conſideremus: clarum eſſe poteſt
qualis ſit aſſenſus dialecticus ⁊ rhetoricus. Nã cum diale
cticus ſeruiat fęlicitati contemplatiuę: quę conſiſtit in ſpe
culãdo ſm metaphiſicam: qꝛ metaphiſica ſuppꝛema eſt ĩ
ter intellectuales: cum ſpeculari videatur competere itel/
lectui ſm ꝙ hm õi aſſenſus dialecticus terminat intelle/
ctum ſm ſe: lꝫ non adeo perfecte: vt ſcientificus. Rhetori
ca vero: quę deſeruit vitę politicę: cuius fęlicitas conſiſtit
in actu prudentię: quę eſt ſuppꝛema inter morales ṽtutes
⁊ eas regulans efficiet aſſenſum: prout intellectus hꝫ ordi
nem ad voluntateꝫ: ſiue aſſenſus rhetoricus erit in his: ꝓ
pter quę iudicium rõnis obliquari hꝫ ꝑpter paſſiones exi
ſtentes in appetitu: ſicut ⁊ prudentia ſumit principia a vir
tutibus moralibus: ⁊ per paſſiones corrumpitur. ¶ Dico
ḡ: ꝙ ſicut fęlicitas politica eſſe non poteſt ſine his: quę ſũt
in appetitu: qui ſine prudentia: ſine virtutibus moralibus
eẽ non pôt: qꝛ impoſſibile eſt prudentem eſſe non entẽ bo
num: ſic aſſenſus rhetoricus ſi nunꝙ eẽt ſine impłio volũ/
tatis: adhuc circa ſermões paſſionales: ⁊ circa ea: q̃ ſunt in
appetitu eẽntialr nõ verſaretr̃ rhetorica. Nã ſicut eẽntialr
fęlicitas politica ẽ actus prudẽtię. ⁊ eſt vt in ſubo in intel/
lectu: ea aũt q̃ ſe tenẽt ex ꝑte voluntatis: vt ṽtutes morales
⁊ actus eax: ⁊ delectatiões ad fęlicitatẽ ꝯſites nõ ꝑtinent
ad eſſentiã fęlicitatis: ſed ſunt quędã adiectiões: vel faciẽ/
tes ad hñ eſſe: ⁊ ad ornatũ eius: vel adminiculãtes ei: lꝫ ſi/
ne iſtis oĩbꝰ: vel ꝗbuſdã fęlicitas eẽ nõ poſſit. ſic rhetorica
q̃ ſcia rõnalis eſt: eẽntialr reſpicit actus rõnis: dato ꝙ hõ
actus ſine paſſionibus eſſe non poſſint: nõ tñ pp hoc circa
ſermões paſſionales dr̃ nãliter eẽ rhetorica: ſicut fęlicitas
politica eſſentialiter dicebatur eẽ ꝗd rõnis ⁊ actus prudẽ
tię. Exiſtia aũt in appetitu ad eẽntiã fęlicitatis non ꝑtine/
bant: lꝫ ſine illis fęlicitas eẽ neqret. Teneamus ḡ circa actꝰ
rõnis: ⁊ circa modos arguẽdi eẽntialr verſari rhetoricaꝫ.
¶ Aduertẽdũ tñ: ꝙ lꝫ tã ſyllogiꝫare ꝙ̃ ꝑſuadere actus rõ
nis ſint: tñ qꝛ ſyllꝰ magis reſpicit vex: ꝑſuaſio võ vł enthi
mema magis reſpicit veriſĩle: qꝛ dialecticus deſcendit in
ſcias doctrinales: qꝛ ꝯſiderat vex: rhetorica võ ĩ morales:
qꝛ incedunt veriſĩlr: dialecticus eẽntialr negociabitr̃ circa
ſyllos. rhetor võ circa enthimemata. hñ ḡ dcm̃ eſt: qꝺ dice
batr̃ in pmº lectionis: enthimemata eẽ totum corpus ꝑſua/
ſionis: ſiue totũ corpus fidei: vel eſſe id ſolum: qꝺ eẽntialr
reſpicit rhetorica: qꝺ declarare volebamus.

Quoniam autem manifeſtuꝫ eſt:
ꝙ artificialis methodus circa per
ſuaſionem eſt. perſuaſio autem
demõſtratio. tũc eniꝫ credimus
maxime quando oſtenſuꝫ eẽ exi/
ſtimamus. Eſt aũt oſtẽſio rhetorica enthime/
ma: ⁊ eſt hoc vt eſt dicere ſimpliciter principa
liſſimuꝫ ꝑſuaſionuꝫ enthimema: aut ſyllogiſ/
mus quidem. De ſyllogiſmo auteꝫ dialectice
eſt videre: aut ipſius totius: aut ꝑtis alicuius.

Hic phs inueſtigat cui parti phię ſupponatr̃
rhetorica oſtẽdens ipſam ſubijci ſermo/
cinali vel rõnali: ⁊ duo facit: qꝛ pmo facit qꝺ
dcm̃ ẽ. Scðo ex eo ꝙ rhetorica ẽ rõnalis oſtẽ
dit dictos phos: ꝗ credẽdo determinare ꝺ rhe/
torica ſufficiẽter dabãt artẽ ſermonũ paſſiõaliũ dicere ex
tra rẽ. Scða ꝑs ibi. (Or ꝗdẽ igr̃ q̃ extra). ¶ Circa pm̃ duo
facit: ſm ꝙ duplr̃ ꝓbat rhetoricã rõnalẽ eẽ. pº facit hoc de
enthimemate: de quo pncipalr̃ ẽ rhetorica. 2º ꝑ hoies: qui
eã adipiſcuntr̃. Scða ibi. (Simul ãt ⁊ hoies). ¶ Circa pm̃
duo facit. ſm ꝙ duplr̃ ꝓbat ꝑ enthimemata rhetoricã rõ
nalẽ eſſe. Scða pars ibi. (Palã qꝛ ꝗ maxime). ¶ Ad in/
tellectũ pmę rõnis notandũ: ꝙ qñ aliqd ꝯuenit alicui ĩ eo
ꝙ tale cuicunqꝫ ꝯuenit illud: opꝫ ipſum eſſe tale: vt ſi leo ĩ
eo: ꝙ eſt aĩal eſt ſenſibile: nihil pôt eſſe ſenſibile: qꝺ nõ ſit
aĩal. Formetur ergo ſic rõ. Dialectica in eo ꝙ eſt rõnalis
cõſiderat de enthimemate. quicqd ḡ de enthimemate pn
cipaliter conſiderat: opꝫ rõnale eſſe: ſed rhetorica principa
liter verſatr̃ circa enthimemata. erit ergo rhetorica rõna/
lis: quod eſt intentum. ¶ In hac rõne ſic ꝓcedit. qꝛ pmo
ponit eam q̃ꝰtum ad ſecundam partem. ſ. ꝙ rhetorica eſt
principaliter de enthimemate dicens: nihilominus eẽ ar/
tificialem methodum: ſiue totam artem rhetoricam eſſe
circa perſuaſiones. Perſuaſio aũt quędã oſtenſio: vel quę
dam demonſtratio eſt: ꝙ tunc maxime credimus: ⁊ maxi
me ꝑſuaſum nobis ẽ: qñ eſtimamus nobis eẽ oſtſũ ꝓpoſi
tũ. Dũ igitr̃ pncipaliſſima oſtẽſio rhetorica ſit enthimema
ſimplr̃ loqndo pncipaliſſimũ genꝰ ꝑſuaſionũ ẽthimema/
ta erũt: ⁊ circa ipm̃ pncipalr̃ eſt rhetorica: ⁊ poſtea ponit p
mã ꝑtẽ rõnis: vꝫ dialecticã in eo ꝙ rõnalẽ ꝯſiderare ꝺ en
thimemate dicẽs: ꝙ enthimema ẽ ſyllꝰ ꝗdã. Sꝫ oĩs diale
ctica ſꝫ ꝙ rõnalis: ſupple ẽ de ſyllo: cũ ſyllogiꝫare ſit actꝰ
rõnis. ḡ dialectica ſꝫ ꝙ rõnalis erit de ẽthimemate: qꝛ ad
eãdẽ artẽ ꝑtinent ꝯſiderare de tali ſimplr̃: ⁊ de eo: qꝺ defi
cit ab illo: dialecticꝰ ḡ: ꝗ ſꝫ ꝙ rõnalis ꝯſiderat de ſyllo: ꝯſi
derabit ꝺ enthimemate ſꝫ ꝙ hẽc ꝙ ẽ ꝗdã ſyllꝰ: qꝛ ẽ defecti
uus ſyllꝰ. Vex qꝛ dixerat oẽꝫ dialecticã ꝯſiderare ꝺ ſyllo
qꝛ hoc nõ eſt vex ſimplr̃: vel per cõem modũ ꝯſtrinxit ſe
dicens: ꝙ tota dialectica: aut pars eius cõſiderat de ſyllo/
giſmo. Nã de ſyllogiſmo ſm ſe ⁊ ſꝫ ſuas ꝑtes determinatr̃
in oĩbus libris dialecticę: de eo aũt ſꝫ ſe determinatur in
parte dialecticę: vel aliter: nam cũ rhetorica ſit quodãmõ
pars dialecticę: vt infra dicetur: qꝛ enthimema eſt quodã/
modo ſyllꝰ: conſiderare de ſyllo pertinet ad totam diale/
cticam vel ad ꝑtẽ: qꝛ pertinet ad dialecticã ⁊ rhetoricam.
¶ Sꝫ hic oritr̃ dubitatio. Vr̃. n. ad dialecticaꝫ nõ ꝑtinere
ꝯſiderare de enthimemate: nã vt infra hẽbitr̃: vt ſupra dcm̃
fuit. inſtrã dialectici ſunt ſyllꝰ ⁊ inductio. rhetorici vero
exẽplũ ⁊ enthimema. ¶ Propter qꝺ notãdũ: ꝙ ſi ꝗſqs de
ceret operationem inſtrĩ: ⁊ inſtrumẽto vteretur: forte non

effet

eſſet via ad euadendum dubitationẽ pretactaꝫ. Sed hoc
non eſt verum: nõ enĩ qui dat artem demonſtrãdi demõ
ſtrat: nec adinuentor grãmaticę ſm ꝙ hmõi grammati-
cus fuit: ſed magis metaphyſicus .l. videndo modos intel
ligẽdi ꝛ ſignificãdi. Sicut ergo poteſt dialecticus dare ar
tem demonſtrandi: ꝛ determinare de demonſtratione
abſqꝫ eo ꝙ propriũ inſtrumentũ eius ſit demõſtratio: ſic
põt rhetoricus conſiderare de enthimemate p̃ter hoc: ꝙ
enthimemate vtatur tanq̃ ꝓprio inſtrõ. Uterqꝫ ergo rhe-
tor ꝛ dialecticus de enthimemate conſiderãt: aliter tamẽ
ꝛ aliter: eo ꝙ rhetor cõſiderat de ipo tanq̃ de eo: circa qð
pncipalr verſaſ eius intentio. Dialecticus vero nõ ſic: ſed
de ipſo cõſiderat ꝓut deficit a ſyllogiſmo: de quo pncipa-
liter intendit. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ **Palamqꝫ qꝛ qui maxime hec põt cõſiderare
ex quibus ꝛ quõ fit ſyllogiſmus: iſte ꝛ enthi-
mematicus vtiqꝫ erit: maxime quo aſſumens
circa equalia: quedam eſt enthimema: ꝛ quas
habꝫ differentias ad logicos ſyllogiſmos. Ue
rũ enĩ eſt: ꝛ qð ſile vo eiuſdẽ ẽ potẽtie videre.**

⸿ Adducit 2ᵃᵐ rõnẽ oñdẽdo rhetoricã eẽ rõnalez ſũptã eẽ
ex enthimemate dialeticę: ꝓbauit ãt in pᵃ rõne dialecticę
ſꝫ ꝙ rõnalis eſt ꝯſiderare de enthimeᵗᵉ: ꝑ h ꝙ ꝯparaſ ſyl
logiſmo ſm ꝙ enthimema a ſyllo deficit. Hic aũt ꝓbat
hoc idẽ ex eo ꝙ dialeticus: qꝛ rõnalis cõſiderat de vero.
ergo ſm ꝙ hꝰ ꝯſiderat etiã de veriſimili: qð deficit a vo:
ꝛ qꝛ ad vex ordinaſ ſyllꝰ enthiᵐᵃ ad viſile: ſm ꝙ rõnalis
conſiderabit de ſyllo ꝛ enthimemate: ſed pncipalr de ſyl-
logiſmo: ex cõſequẽti de enthimemate: ſicut pncipalr eſt
de vero. ꝛ ex cõſequẽti de veriſimili. Ideo dicit palã eẽ ꝙ
dialecticus: qui põt conſiderare ex quibus: ꝛ quõ eſt ſyllꝰ
ipſe dialecticus erit: coaſſumens circa qualia quedã: quia
pncipalr conſiderat circa qualia eſt ſyllꝰ: ex conſequenti
aũt coaſſumẽdo aſpicit circa qualia eſt enthimema. Et qꝛ
ꝯſiderat dialecticus ſm ꝙ rõnalis de enthimemate: ꝛ ſyl
logiſmo videre poterit: quas differentias hꝫ enthimema
ad dialecticos ſyllos. Cauſa autẽ quare dialecticus in eo
ꝙ rõnalis conſiderat de ſyllo ꝛ enthimemate: ꝛ id in quo
ſtat tota vis orationis eſt cum ait: ꝙ eiuſdẽ potẽtie vel ar
tis eſt videre verũ ꝛ veriſimile. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ **Simile aũt ꝛ homines ad veritatẽ apti nati
ſufficienter: ꝛ in pluribus adipiſcunſ veritatẽ:
ꝓpter qð ad ꝓbabilia cõiecturabiliter ſe habe-
re eſt: ꝛ ad veritatem ſimiliter ſe habentes.**

⸿ Ponit tertiã rõnẽ ſumptam ex parte hoium: ꝛ eſt talis.
Hoies ſꝫ ꝙ rõnales ꝑticipãt dialectica ꝛ rhetorica: qð pꝫ
ex hoc: qꝛ ſunt apti nati ad veritatez: ita opꝫ eos ſe hr̃e ad
ꝓbabilia ꝯiecturalr: hoc eſt ad veriſimilia: vł ꝑſuaſibilia
quę per quaſdã cõiecturationes intendunt: ꝛ tunc eſt ſup-
plendũ: ꝙ ad veritatez ordinaſ dialectica: ad veriſimile
rhetorica. Si ergo hoies ſm ꝙ rõnales veritatez ꝛ veriſi
mile adipiſcunſ: opꝫ eos ſꝫ ꝙ rõnales aliqualr participa-
re dialectica ꝛ rhetorica ſm ꝙ participaſ a rõnalibꝰ ſm
ꝙ hꝰ rõnales ſunt. erit ergo taꝫ dialectica q̃ rhetorica rõ
nalis. ⸿ Dubitaret forte aliqs non eſſe verũ: hoies vt in
pluribus veritatẽ adipiſci: qꝛ ala per plus tẽporis eſt igno
rans q̃ ſciens: ꝛ pauci deueniũt ad agnitionẽ vitatis. Pro
pter hoc dicendũ agnitionẽ veritatis poſſe ſumi dupl'r: vł
ſm ꝙ ſufficit ad regimen vitę ꝛ ſic in pluribus hoies adi
piſcunſ eam: ꝛ hoc ſufficit ad hoc ꝙ ydiote nãlr ſm ꝙ ra
tionales ſũt aliqualr participãt rhetoricã ꝛ dialecticã. Se
cundo agnitio veritatis ſumiſ prout ſubtiliter res inueſti-
gamus: ꝛ ſic pauci deueniunt ad eam. ⸿ Aduertendum
autẽ ad itellectũ rõnis prędictę: ꝙ geometriã ꝛ alias rea
les ſcias adipiſcunſ hoies inquantu rõnales ſi ly inquãtũ
refert modũ: non id: de quo eſt ſcia. Nam via rõnatiua cę
tera talia acgrimus dialecticã vo ꝛ rhetoricã ſciꝰ iquã-
tum rõnales: hoc eſt inquãtũ via rõnatiua de actibus ra-
tionis cognitionẽ accipimus. ideo ſequiſ ex hac rone has
eſſe ſimplr rõnales: alas vo ſm quid. ⸿ Deinde cũ dicit.

⸿ **Quõ quidẽ igitur que extra rẽ alij negociant
ꝛ qꝛ magis diuerterũt ad litigare manifeſtuꝫ.**

⸿ Concludit modũ eſſe dictos phos tradentes ſolũ artem
de ſermonibus paſſionalibus dicere extra rẽ. ⸿ Sed du-
bitaret quidẽ aliquis: quõ ex hoc ꝙ rhetorica eſt rõnalis:
ſeqſ ſermones paſſionales eſſe extra negociũ rhetoricuꝫ.
⸿ Ideo notandũ: ꝙ vt tactũ eſt: ſcia ſortiſ ſpẽm ex ſubo
ſiue ex obo pncipali: nõ ex modo: ideo ſciam rõnalez ſim
pliciter loquẽdo opꝫ habere actus rõnis tanq̃ proprium
ſubm: ꝛ tanq̃ id: circa qð negociaſ eſſentialr: ꝛ qꝛ hꝰ actꝰ
in rõne ſunt: qꝛ nõ ſunt tranſeuntes in exteriorẽ mãꝫ paſ-
ſiones: quę ſunt in appetitu: nõ in intellectu: non pñt eẽ id
a quo rhetorica trahit ſpẽꝫ: circa qð eẽntialr verſaſ. Dñr
enĩ ſermones paſſionales eſſe extra negociũ rhetoricum:
nõ ꝙ nullo modo ſpectet ad rhetorẽ determinare de paſ-
ſionibus: ſed quia circa paſſiones nõ pncipalr v̄ſatur rhe-
torica. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ **Utilis aũt eſt rhetorica: ꝓpterea qð vera: ꝛ
iuſta ſunt nã meliora cõtrarijs. Quare ſi non
ſcdm ꝯueniens iudicia fiant: neceſſe per ipſa
vinci: hoc enim eſt dignuꝫ increpatione.**

⸿ In pte iſta oñdit phs vtilitatẽ huiꝰ artis: vel in qua red-
dit auditores attentos: ꝛ duo facit. qꝛ pmo facit qð dictuꝫ
eſt. ſcdo epilogat. ſcda pars ibi. (Ex quidem igitur.) Circa
primũ duo facit. nã pmo oſtendit rhetoricã vtilem ex eo
ꝙ ab alijs diſtinguitur. ſcda pars ibi. (Adhuc aũt ad quoſ-
dam.) ⸿ Primo notãdũ ꝙ ſingulr ſcię vtiles ſunt: qꝛ q̃-
dã regulę ſunt: ꝛ ꝑ eas poſſumus ſequi rectũ: ꝛ vitare obli
quum: ſic ꝛ per rhetoricã ſm quã poſſumus vincere iudi-
cem: ſi nõ faciat iudiciũ cõueniens: oſtendendo ei eſſe di-
gnũ icrepatione: nõ vidẽdo qð iudicat. ⸿ Deide cũ dicit.

⸿ **Adhuc autẽ ad quoſdã: neqꝫ ſi certiſſimã ha
beamus ſciam facile ab illa ꝑſuadere loquen-
tes. Doctrinare enĩ eſt q ſm ſciam ſmo: hoc ãt
impoſſibile. Sed neceſſe ꝑ cõmunia fieri ꝑſua
ſiones: ꝛ orationes: ſicut ꝛ in topicis diceba-
mus de ea: que ad multos obuiatio eſt.**

⸿ Oſtendit ipſam eſſe vtilem: prout differt ab alijs ſcien-
tijs. Hec aũt differẽtia triplex eſt. nam alię ſciẽtię procẽ
dunt ex proprijs: rhetorica ãt ꝛ etiaꝫ dialectica ex cõibus
arguit. Scdo alię ſcię ſyllogizant alterã partẽ cõtradictio-
nis: dialectica vo ꝛ rhetorica vtramqꝫ partẽ cõtradictio-
nis cõcludunt. Tertio alię ſcientię ſunt reales: dialectica
vero ꝛ rhetorica ſermocinales: ideo tria facit ſm ꝙ per h
tria aſſignat tres rõnes ad oſtendendũ rhetoricã eſſe vti-
lem. Scda ratio incipit ibi. (Adhuc ꝯtria oꝫ.) Tertia ibi.
(Adhuc aũt incõueniẽs.) Intendit ergo pmo talez rõnẽ
Nos loquẽtes ad quoſdaꝫ: vt puta ad hoies vulgares vel
groſſos ꝛ ſi certiſſimã habeamus ſciam: non facile vel ẽt
forte nõ poſſibile eſt ꝑſuadere illis ab illa. hoc eſt per illaꝫ
ſcientiã: ꝛ eſt rõ: qꝛ ſermo ſm ſciam eſt ſermo doctrinę: ꝛ
hoies groſſos impoſſibile ẽ capere h. ideſt ſciẽtifica: ꝛ vo

ctrinalia. neceſſe eſt ergo: vtile eſt hr̃e rhetoricã: vt homines vulgares: qui nõ poſſunt reduci per ſcientificas rõnes: hãt eis perſuaſiones per cõtraria: ⁊ veriſſimiles orõnes: ſicut in topicis dictũ eſt: ꝙ per dialecticã obuiandũ eſt ad multos. vt ex. 8° topicoꝝ haberi põt. Sic etiã per rhetoricã: que eſt aſſecutiua dialectice: obuiandũ eſt ad multos vulgares ⁊ groſſos: qui multi ſunt. imo multo magis per rhetoricam obuiandum eſt eis Inquantũ groſſiori modo procedit: ⁊ per rationes: quas vulgares facilius capiunt.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc cõtraria opꝫ poſſe perſuadere: ſicut ⁊ in ſyllogiſmis: non vt ambo agamus. Non enim opꝫ praua agere: ſed vt non lateat qualiter habet: ⁊ vt alio vtente non iure orationibus ipſis ſoluere habeamus: aliarũ quidem artiuꝫ nulla contraria ſyllogizat. Dialectica autẽ ⁊ rhetorica ſole hoc faciunt: ſimiliter enim ſunt ambe contrariorum.

¶ Ponit aliam rationem. ⁊ duo facit: quia primo facit qđ dictum eſt. Secundo remouet cauillationem quandam. Secunda ibi. (Res tamẽ ſubiecte.) Dicit ergo primo: ꝙ oportet. ideſt vtile eſt poſſe perſuadere contraria: ſicut vtile eſt in ſyllogiſmis dialecticis contraria ſyllogiçare: non vt ambo agamus: quia praua non ſunt faciẽda. ſed vt nõ lateat nos: ⁊ ſciamus qualiter negatiuuꝫ ſe habeat: ⁊ vt ſi alius vteretur rationibus non iure: ſiue etiã non rationabiliter ſciamus ea ſoluere. Cum ergo ſcire malum: ⁊ poſſe malum non ſit malum. imo bonũ ⁊ vtile. vtiles ſunt aũt rhetorica ⁊ dialectica: que ad bonam ⁊ ad malam parteꝫ ſyllogiçare poſſunt. Nam ſole ambe ſunt contrariorum: nulla aũt alia ars ſyllogiçat cõtraria. ¶ Deinde cuꝫ dicit

¶ Res tamen ſubiecte non ſimiliter ſe habent: ſed ſemper vera ⁊ meliora natura: ſyllogizabiliora ⁊ pſuaſibiliora ſunt: vt vere eſt dicere.

¶ Quia dixerat cõtraria eſſe ſyllogiçabilia: quia crederet aliquis hoc eſſe ex parte rei: quod nõ eſt verũ. imo ex pte noſtra: ideo ait ꝙ res ſubiecte ſermonibus non ſimiliter ſe habent ad vtrãqꝫ partem contradictionis. imo naturaliter ⁊ de ſe: ⁊ vt vere eſt dicerẽ: ſemper vera ſyllogiçabiliora ⁊ pſuaſibiliora ſunt falſis. Et quia ſemper altera pars contradictionis eſt vera: non eodem modo ſyllogiçatur quantũ eſt ex parte rei vtraqꝫ pars cõtradictionis: ꝙ aũt quedam falſa ſint probabiliora quibuſdam veris: hoc eſt ex parte noſtra. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autẽ inconueniens ſi corpore quideꝫ non poſſe adiuuare ſeipſuꝫ ſit turpe: oratione autem non turpe: qđ magis proprium reꝫ hominis corporis oportunitate.

¶ In parte iſta ponit vltimam rationem. Et duo facit. nã primo ponit rationem dictam. Secundo remouet inſtantiam quandam ibi. (Si autẽ qm̃ magna.) Dicit ergo adhuc autem ⁊ preter omnes rationes dictas. ⁊ etiam hec ratio ad probandum rhetoricã vtileꝫ. Nam inconueniẽs eſt: ſi ſit turpe hominẽ non poſſe ſeipſuꝫ iuuare corpore: cũ natura dederit ſibi corpus: ⁊ non ſit turpe non poſſe ſeipſꝫ iuuare oratione: ſeu ſermone cuꝫ natura nobis etiã ſermonem dederit: ⁊ vere eſt inconueniens appellare id turpe: ⁊ non iſtud: quia tanto turpius eſt non poſſe ſe iuuare ſermone ꝙ̃ corpore: quanto ſermo magis ẽ ꝓpriuꝫ hominis ꝙ̃ corporis oportunitas. Naꝫ in habendo corporis robur erit homo cum beſtijs: ſed habere ſermonẽ eſt proprium hominis: ꝓpter ꝙ phs pmo politicorũ ꝓbat hominẽ naturaliter eſſe magis ciuile ⁊ ſociale omni alio animali: eo ꝙ ſolus ipſe habet ſermonem: ⁊ ſermo ſit ſemper ad alterũ.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem qm̃ magna nocebit vtiqꝫ qui vtitur iniuſte tali potentia orationum. Hoc eſt commune de omnibus bonis exceptis virtutibus maxime de oportuniſſimis: puta robore: ſanitate: diuitijs: militia. Talibus enim vtiqꝫ quis proderit maxime vtens iuſte ⁊ nocebit.

¶ Remouet quandam inſtantiam poſſibilem fieri. Diceret enim aliquis rhetoricam non eſſe vtilem ⁊ bonam: ſꝫ inutilem ⁊ malam: quia per ipſam poſſumus multa magna nocumenta inferre: ſi vtamur tali potentia orationũ hoc eſt ſi vtamur rhetorica: que eſt potentia ſermocinatiua iniuſte. Sed hec cauillatio nulla eſt: nam exceptis virtutibus: quibus non conuenit male vti: ceteris bonis poſſumus bene ⁊ male vti. imo bonis maxime vtilibus: ⁊ maxime neceſſarijs ⁊ oportuniſſimis: vtputa robore: ſanitate diuitijs militia. contingit male vti: cum tamen predicta non ſolum vtilia ſunt: ſed valde oportuna: talibus enĩ quis iuſte vtens: maxime ꝓderit: ⁊ maxime nocebit ſi eis abutatur. Non ergo rhetoricaꝫ ⁊ alia bona: quibus poſſumus male vti: debemus iudicare mala: ſꝫ noſmetipſos inculpare debemus: qui eis abutimur. ¶ Notandũ ꝙ virtutibus nõ poſſumus male vti formaliter: quia actus virtutis ſemper eſt bonus: ſicut calidum per ſe ſemper calefacit: materialiter tamen ⁊ per accidens poſſumus virtutibus male vti: quia poſſet quis de virtutibus ſuperbire.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidem igitur non eſt neque vnius generis determinati rhetorica. Sed quemadmodum dialectica: ⁊ quia vtilis: manifeſtum ⁊ ꝙ non eſt opus ipſius perſuadere: ſed videre exiſtentia perſuaſibilia. puta vnumquodqꝫ ſicut ⁊ in alijs artibus. Nõ eniꝫ eſt medicinalis ſanitates efficere: ſed vſquequo contingit vſqꝫ ad huc perducere. Eſt eniꝫ ⁊ eos qui non poſſunt recipere ſanitatem: tamen medicari bene.

¶ In parte iſta epilogat. Et duo facit: quia primo epilogat conuenientias aſſignatas inter dialecticam ⁊ rhetoricaꝫ. Secundo aſſignat quandam aliam conuenientiam. ibi. (Adhuc autem ꝙ eiuſdem.) Eſt autem aſſignata triplex conuenientia inter dialecticam ⁊ rhetoricaꝫ. prima eſt ꝙ vtraqꝫ communis: ſecunda quia vtraqꝫ rationalis. tertia vtraqꝫ vtilis. ¶ Quantum ad primam conuenientiam dicit rhetoricam non eſſe vnius generis determinati: ſed eſſe de cõmunibus: quemadmodum dialectica: quantuꝫ ad tertiam conuenientiam addit: medium eſſe ꝙ rhetorica eſt vtilis: quantum vero ad ſecundam conuenientiã vt quia rhetorica eſt rationalis ſicut ⁊ dialectica: ſubdit ꝙ non eſt opus rhetorice perſuadere: ſꝫ cõſiderare perſuaſibilia exiſtentia circa vnumquodqꝫ genus: ſicut in alijs artibus ſe habet: non eſt enim medicine ſemper ſanare: ſꝫ eius eſt perducere ad ſanitatem vſqꝫ adhuc ⁊ vſquequo contingit. ideſt vſquequo corpus: in quod debet induci ſanitas: eſt aptum natum ſuſcipere. nã medicus nõ ſemꝑ ſanabit. rhetor nõ ſemꝑ pſuadebit: ſꝫ ſi nihil dimittãt de cõtingẽtibus ſufficiẽter: hñt diſciplinã. ⁊ ideo ꝯtingit hñi medicari

dicari eos: qui non poſſunt ſanitatem ſuſcipere: quia contingit medicos facere bene qđ in ſe eſt. erga eos qui ſanari non poſſunt. ¶ Ad intelligentiaʒ huius dicti notandū ꝙ rhetorica ex eo ꝙ rationalis eſt ēēntialiter ē de actib⁹ rationis vt de perſuaſionibus: ⁊ ideo ſuuʒ eſt videre perſuaſibilia in vnoquoqʒ genere: verum quia perſuaſibilia ſimpliciter nō ſunt perſuaſibilia huic ꝓpter indiſpoſitionem eius: ſicut dulcia ſimpliciter non ſunt dulcia huic: ſi linguam infectam habeat. ideo concludit rhetorem ꝑſuaſibilia dicere: non tamen perſuadet: q̄ꝛ ex eo qđ habet eſſe rationalis ſimpliciter: debet cōſiderare perſuaſibilia ſimpliciter: non huic. ergo bene dictū eſt: ꝙ q̄ꝛ rationalis eſt: ſuum eſt perſuadere. Recipit ergo ſpecieʒ non ex perſuaſione: ſed ex perſuaſibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autem ꝙ eiuſdem perſuaſibile videre ⁊ apparere perſuaſibile: ſicut ⁊ in dialectica ſyllogiſmum. Sophiſtica enim non in potentia: ſed in electiōe eſt: verumtamē erit iſte quidem ſm ſcientiā: ille autē ſm electionē rhetor. Ibi autem ſophiſtica quidem ſm electionem. Dialecticus autem non ſm electionem: ſed ſecundum potentiam. De ipſa autem iam methodo tentemus dicere qualitercūqʒ: ⁊ ex quibus poterimus adiſcere ꝓpoſita.

¶ Dat aliam conuenientiam inter dialecticā ⁊ rhetoricaʒ Et tria facit: q̄ꝛ primo dat conuenientiam dicens: ꝙ ſicut ad eandem artem dialecticam ſpectat conſiderare ſyllogiſmum: ⁊ apparentē ſyllogiſmum: ſic ad eandem rhetoricam ſpectat conſiderare perſuaſibile: ⁊ apparēs perſuaſibile: non enim differt ſophiſta a ſciente in virtute: vel in potentia: vt ꝙ ſophiſta poſſit cōſiderare de ſyllogiſmo ſophiſtico: ⁊ non ſciens. Nam cum rectū ſit index ſui ⁊ obliqui: qui bene cognoſcit artem: cognoſcit obliquitatem artis: qui bene cognoſcit ſyllogiſmū verum: cognoſcit ſyllogiſmum ſophiſticum: qui obliquātur a vero: differt tamē ſophiſta a ſciente in electione. Naʒ ſciens cognoſcit ſophiſtica vt obliquitates artis. ſed nō eligit apparere per illa: Sophiſta vero eligit gloriā ex ſua ſophiſtatiōe. ¶ Scđo ex hoc concludit aliter eſſe ſcientem verum ⁊ ſcienteʒ ſophiſtam: ⁊ hoc in rhetorica ⁊ dialectica. Naʒ hic. ideſt in rhetorica: erit iſte. ideſt rhetoricus ſm ſcientiam. hic autē ideſt ſophiſta rhetoricus erit rhetor ſm electionem: quia vellet apparere rhetoricus. Ibi autem. ideſt in dialectica ſophiſta eſt dialecticus ſʒ electionē: q̄ꝛ vult apparere dialecticus: ſed verus dialecticus non eſt dialecticus ſm electionem: ſed ſm perſonam: hoc eſt ſm ſcientiā. Et vniuerſaliter oīs habitus potentia quedam eſt: cum habitus ſit: quo poſſumus operari cum volumus. Tertio cōtinuat ſe ad dicēda dicēs: ꝙ de ipſa methodo: ſiue de ipſa rhetorica tentemus dicere qualitercunqʒ. ideſt dicamus de ea ſm modum nobis poſſibilem: ⁊ dicamus: ex q̄bus poterim⁹ adipiſci ꝓpoſita. ideſt ex quibus poterimus cognoſcere ꝑſuaſibilia in vnoquoqʒ genere. Secūda pars incipit. ibi. (Verūtamen hic querit.) Tertia ibi. (De ipſa autem.)

Hic determinanda ſunt duo. Primo. vtruʒ ad eandem artem: vt ad dialecticā ſpectet conſiderare de ſyllogiſmo dialectico ⁊ ſophiſtico. ¶ Scđo dato ꝙ ſic: quare i dialectica fact⁹ eſt ſpecialis liber de ſyllogiſmo ſophiſtico: vt liber elencoruʒ: in rhetorica vero non fuit factus ſpecialis liber de ſophiſtica perſuaſione. ¶ Propter primum notandum: ꝙ non eſt inconueniens vnum ⁊ idem conſiderari a diuerſis ſub alia ⁊ alia ratione. Nam ſm Cōmentatorem in .12⁹ metaphyſice naturalis ⁊ metaphyſicus cōſiderant de materia prima: aliter tamen ⁊ aliter. Nam naturalis conſiderat de ea vt eſt ſubſtantia ſubiecta motui ⁊ trāſmutationi. Metaphyſicus prout in ea aliqualiter reſeruetur ratio entis: ſicut ſyllogiſmus ſophiſticus conſideratur a dialectico ſophiſtico: ⁊ perſuaſio ſophiſtica a rhetore ⁊ ſophiſtico rhetorico: aliter tamen ⁊ aliter Naʒ dialecticus conſiderat ſophiſma inquantū eſt obliqtas artis: ſophiſta vero ꝯſiderat de eo principaliter: ⁊ querit inde gloriam: ⁊ magis eſt ei opere pretium videri: ⁊ nō facere q̄ꝫ facere: ⁊ non videri: ideo ſcribitur in quarto metaphyſice ꝙ logicus ⁊ ſophiſta laborāt in eodē quod phs laborare debet. differt tamē phs a dialectico in modo veritatis: ⁊ in ꝯſideratione veritatis: a ſophiſta vero in regimine arte ⁊ electione glorie ſm Cōmentatoreʒ. Non eſt igitur incōueniens de ſermone ſophiſtico cōſiderare ſciētem ⁊ ſophiſtam: cum non eodem modo de illo conſiderent. ¶ Propter ſecundum ſciendum rhetorem eſſe magis particularem artificem q̄ꝫ dialecticū: ꝓpter quod rhetorica dicit̄ aſſecutiua dialectice: ſiue quedam particularis dialectica: ⁊ propter ſui particularitatem pōt defectus artis magis particulari conſpicere: ⁊ apparentia enthimemata ſigillatim diſtinguere: ꝓpter quod non oportet eſſe ſpecialem librum de ſophiſticis enthimematibus. imo ſuperflueret talis liber: cum eorū cognitio ſigillatim in rhetorica tradi poſſit. Dialecticus vero qui magis eſt vniuerſalis artifex: eo ꝙ opinio magis vniuerſalia reſpiciat ⁊ particularia fides: defectus ſyllogiſmi dialectici ſingulariter n arte dialectica cōſiderari non poſſunt. Non ergo de ſyllogiſmis ſophiſticis poſſemus habere ſufficientem noticiam: nec de eis eſſet liber editus ſpecialis.

¶ Rurſum igitur velut in principio diffiniētes ipſam: que eſt: dicam⁹ reliqua. Eſt itaqʒ potētia rhetorica vnumquodqʒ conſiderandi contingens perſuaſibile.

Poſito proemio ponitur tractatus. Intēdit autem philoſophus in hoc tractatu dare artem de perſuaſionibus. In arte autem perſuaſiua duo cōſideranda ſunt. Primo ꝙ ſciamus modos perſuaſiuos inuenire: ⁊ cōſiderare perſuaſibilia: circa vnumqđqʒ genus. ſcđo ꝙ ex talibus ſciamus formare ⁊ componere orationeʒ. ideo duo facit: quia primo docet perſuaſibilia inuenire. ſcđo oſtendit ex perſuaſibilibus orationē vel locutionem formare: vel componere. Secūda pars incipit ibi. (Quoniā auteʒ tria ſunt.) In ꝑncipio tertij libri: ⁊ ſic habemus diuiſum tertium librum ab alijs duobus. ¶ Quō aūt diſtinguatur ſecūdus liber a primo in ſequentibus apparebit. Prima pars diuiditur in duas: quia primo determinat q̄dam cōmunia circa artem rhetoricaʒ. Secūdo in ſpeciali determinat de ſpeciebus eius. Secūda pars ibi. (Sūt itaqʒ rhetorice ſpecies.) Circa primum tria facit. nam primo dicit: quid eſt rhetorica: ⁊ circa que habet ſe. Secūdo declarat inſtrumenta: quibus rhetorica vtitur. Tertio dat differentiaʒ inter enthimemata rhetorica: ⁊ enthimemata aliarum ſcientiarū. Secunda ibi. (Earum autem que preoſtendere.) Tertia ibi. (Enthimematum autem maxima.) Circa primum duo facit. nam primo deſcribit quid eſt rhetorica. Secundo determinat quedaʒ cōmunia de perſuaſionibus: circa quas verſat̄ rhetorica. Secunda pars ibi. (Perſuaſionū aūt vie.) Prima diuidit̄ in duas. q̄ꝛ primo ponit deſcriptionem rhetorice. Scđo manifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Hoc enim nullius.) Dicit ergo rurſuʒ igi

tur diffiniamus rhetoricam velut a principio diffiniuimus: diffinientes ipſam dicendo: que eſt: vel quid eſt: et hoc declarando dicam reliqua dicenda. Eſt enim rhetorica potentia cōſiderandi perſuaſibile circa vnumquodque contingēs. Dupliciter ergo eſt deſcripta rhetorica: a principio enim dictum eſt: quod erat aſſecutiua dialectice: et nunc dictū eſt: quod eſt perſuaſiua potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc enim nullius alterius artis opus eſt. Aliarum enim vnaqueque circa ſuum ſubiectum eſt determinatiua et fidefactiua: puta medicinalis de ſanis et egris: et geometria circa paſſiones accidentes magnitudinibus. et ariſmetrica circa numerū. Similiter autem et reliquę artium et ſcientiarum. Rhetorica autem de dato vt eſt dicere poſſe conſiderare perſuaſibile: propter quod et dicimus ipſam nō circa aliquod genus propriū determinatū habere artificialitatem.

¶ Declarat rhetoricā non eſſe determinati generis dicēs: quod nullius alterius artis ſpecialis hoc opus eſt extendere ſe ad vnum quodque genus: quia vnaquęque aliarū artium eſt doctrinatiua: et fidefactiua. id eſt habet creare ſciētiam et credulitatem circa ſuum obiectum: puta medicinalis de ſanis et egris: geometria circa paſſiones accidētes magnitudinibus. ariſmetrica circa numerum: et ſimiliter reliquę artium et ſcientiarū circa determinatum ſubiectum negociātur. Rhetorica autē vt eſt ad vnum: dicere videtur poſſe cōſiderare perſuaſibile de dato contingenti: quia circa quodlibet genus perſuadere poteſt: et propter hoc dicimus ipſam nō habere artificialitatem. id eſt nō habere artificialem conſiderationem circa aliquod genus proprium et determinatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſuaſionum autem he quidē autem inartificiales ſunt. he autē artificiales. Inartificialia autem dico quecūque non per nos acquiſita ſunt: ſed preextiterūt vt teſtes: extorta: conſcriptiones: et quecūque talia. Artificialia quecūque per methodum et per nos effici poſſibile eſt. Quare oportet horū his quidē vti: hec autem inuenire.

¶ Determinat de perſuaſionibus: circa quas eſt rhetorica Et duo facit: quia primo diuidit huiuſmodi perſuaſiones dicēs: perſuaſionum has eſſe inartificiales: has autem artificiales. Secundo declarat membra diuiſionis. ibi. (Inartificialia autem etc.) Circa quod duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo ſubdiuidit artificiales perſuaſiones. Inartificialia autem ſunt quęcūque per nos non ſunt acquiſita: ſed preextiterunt vel vtimur eis tanquam preexiſtentibus: et huiuſmodi perſuaſiones ſunt iuramēta: teſtes: extorta. id eſt tormenta: circūſcriptiones: et quęcūque talia non inuenimus: ſed preſupponimus inuenta. ¶ Dicuntur enim talia inartificialia per comparationem ad artem rhetoricā: quia cum talis ars ſermocinalis ſit: et perſuaſiōes artis ſolū per orationes et ſermones cōuenit eſſe: ideo ſubdit. Artificialia perſuaſibilia eſſe quecūque eſt poſſibile effici per methodum hoc eſt per rhetoricam: et per nos inquantū dictam artem habemus. Et quia ſic ſe habet: quod aliquę perſuaſiōes ſunt artificiales: et aliquę inartificiales harū perſuaſionū: vel horum perſuaſibilium. his id eſt perſuaſibilibus inartificialibus oportet vti. hec autem. videlicet artificialia perſuaſibilia: oportet inuenire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Earum autē: que per orationē acquiruntur fideierū tres ſpecies. Hę quidē enim ſunt in more loquentis: he autem in eo: quod eſt auditorem diſponi aliqualiter. he vero in ipſa oratione per hoc quod oſtendit: aut videtur oſtendere.

¶ In parte iſta ſubdiuidit artificiales perſuaſiones. Et duo facit: quia primo trimembrē diuiſionē ponit. Secundo oſtēdit quod de omnibus talibus perſuaſionibus ſpectat ad rhetorē conſiderare. Secunda pars ibi. (Quoniam autem perſuaſiones.) Circa primū duo facit. quia primo ponit diuiſionem dictā. Secundo declarat diuiſionis membra. Secunda pars ibi. (Per morem quidem.) Dicit ergo primo quod earū fideierū. id eſt earum credulitatum: fideierū enim eſt genitiuus pluralis de fides fidei. Talium igitur credulitatum vel fideierum: quę acquiruntur per orationem. id eſt per fideierum artificialium tres ſunt ſpecies. he enim ſunt in more loquentis id eſt vnum genus credulitatis ſumitur ex parte dicentis. ſi oſtendat ſe morigeratum et modeſtum: ſiue boni moris. He autem in eo quod eſt auditorem diſponi aliqualiter. id eſt ſecundum genus fidei et credulitatis accipitur: ex eo quod auditor diſponitur aliqualiter et competenter per ſermones paſſionales. He vero in ipſa. id eſt tertium genus credulitatis ſumitur ex ipſa re: quando ex ea competentes orationes: et competentes ſermones: perſuaſiones et enthimemata inuenimus. Per quę oſtendit ſi enthimemata inuenta fuerint bona: aut videtur oſtendere finē. ſi fuerint apparētia. ¶ Fit autē his tribus modis perſuaſio artificialis: et nō pluribus. Nam omnis perſuaſio per ſermonem fit: cū rhetorica ars ſit ſermocinatiua. Sermo autem per ſe ſolū ad tria comparatur: ad dicentem a quo eſt: ad auditorem ad quem eſt: et ad rem de qua eſt. ideo credulitas vel ſumitur ex parte dicentis: et tunc eſt prima credulitas: quę eſt per mores: vel ex parte audientis: et tunc eſt ſecūda credulitas: que eſt per paſſiones ex parte rei: et tūc eſt tertia: quę eſt per rationes et enthimemata. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Per morē quedā cum ſic dicatur oratio: vt faciat dicentē dignum fide. Modeſtis enim magis credimus et celerius de omnibus quidem ſimpliciter. In quibus autem certitudo non eſt.

¶ Declarat membra diuiſionis. et tria facit: quia primo declarat credulitatem ſupradictam ſumptā ex parte dicētis. Secundo ex parte auditoris. Tertio ex parte rei. Secunda ibi. (Auditores autem.) Tertia ibi. (Per orationes.) Circa primum duo facit. quia primo premittit intētionem ſuam. Secundo dat cauſam dicti. ibi. (Oportet autē et accidere.) Dicit ergo primo: quod per morem quędam fit credulitas: cum taliter dicitur oratio: vt faciat dicētem dignū fide. Nam ſiquis per ſuos geſtus et ſermones poteſt ſe modeſtum oſtendere: ſe dignum fide demonſtrat. Nam ſimpliciter quidē de omnibus magis celerius: ſiue citius credimus modeſtis quam alijs. imo in rebus dubijs: in quibus nō eſt certitudo: ſed vtrūque: vel vtrumlibet opinamur: penitus modeſtis credimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed et penitus oportet: vt et accidere hoc nō per orationem: ſed propter opinari qualē quēdam eſſe dicentem. Non enim ſicut quedam orationū artem tradentium apponunt in arte modeſtiā dicentis: tanquam nihil conferentem ad perſuaſibilitatem: ſed fere vt eſt dicere principaliſſimā habet fidem mos.

¶ Dat cauſam dicti dicens hic: id eſt credulitatē non accidere

dere

dere per orationē:ſed ꝓpter opinari qualem quendaꝫ dicentem eſſe naturā:cum videamus hominē ſimilr paſſionatum eandem rationem ⁊ eadem verba prolata a modeſto credere dicta:a non modeſto non credere: non erit talis credulitas per orationē:cum eadem ſit:ſed ꝓpter dicentem:quē credimus qualem quendā.ideſt quem credimus modeſtū ⁊ bonū. Ideo non eſt dicēdū ſicut quidaꝫ credentes artes orationū dicunt:apponunt enim.ideſt cōponunt ⁊ fingunt dicentes in arte perſuaſiua modeſtiam conferre nil ad perſuaſibilitatē:qḋ falſuꝫ eſt.imo fere:vt eſt dicere mos bonus:ſiue modeſtia principaliſſimā habꝫ fideꝫ.Et dicit fere:qꝛ per ſe loquēdo fides magis innititur et in enthimematibus ⁊ rationibus.q̇ autē modeſtia ⁊ ṗncipalitatē habeat ad generandā fidem:hoc eſt ex parte credentium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Per auditores autē cum in paſſionē per orationem perducti fuerunt. Non enim ſimiliter reddimus iudicia triſtes ⁊ gaudētes: vel amātes ⁊ odientes:ſed ſolū dicimus eos:qui orationum artē tradiderūt tentaſſe negociari. De his quideꝫ igitur declarabitur ſm vnumqḋqꝫ quando de paſſionibus dicemus.

¶ Declarat fidem ſumptam ex parte audiētiū:⁊ quattuor facit:quia dicit primo fidem per auditores fieri:cuꝫ ſunt perducti in paſſionē per orationē:cum tamen ſunt paſſionati. Scḋo dat cauſam dicti:quia triſtes ⁊ gaudētes:amātes ⁊ odientes non pariter reddimus iudicia:qꝛ ſm diuerſas paſſiones diuerſimode iudicamus. Tertio addit ꝙ q circa hoc ſolū genus credulitatis tentabant negociari:artem ſermonum tradiderunt.vꝫ.illi:de quibus facta fuit mentio circa principiū proemij. Quarto ſubdit ꝙ de his paſſionibus ſm vnumqḋqꝫ genus paſſionū declarabitur. in ſcḋo:qꝛ de paſſionibus dicemus. Partes patēt legēdo litteram. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Per orationes autem credimus quando verum:aut apparens oſtenderimus ex probabilibus circa ſingula.

¶ Declarat tertiū genus credulitatis:qḋ ſumitur ex parte rei:quia ꝓprie dicit credulitas per oratiōes. Talis credulitas fit quādo verū vel apparens verū oſtendimus ex ꝓbabilibus circa ſingula. Et dic̄ verū ꝓpter rationes veras apparens vero ꝓpter rationes ſophyſticas:vel dicit verū ⁊ apparens:qꝛ rhetoris eſt vtramqꝫ partē orationis ſyllogiſare:ſi contraria pars orationis ſit probabilis: ⁊ apparens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ autē perſuaſiones per hoc ſunt: manifeſtum quidē hec tria eſt accipere eius:qui ſyllogiſare pōt: ⁊ ꝯſiderare:q̄ circa mores ⁊ virtutes: ⁊ tertio q̄ circa paſſiones:qd ſit vnaqueqꝫ paſſionū: ⁊ q̄le ſit ex quibus fiat: ⁊ quomodo.

¶ In parte iſta oſtendit:ꝙ ſpectat ad rhetorem conſiderare de omnibus illis credulitatib⁹. Et duo facit:qꝛ ṗmo facit qḋ dictū eſt. ſcḋo ex habitis cōcludit rhetoricā eē quādam dialecticā applicabilem ad ciuile negociū. Secūda pars ibi.(Quare accidit rhetoricā.) ¶ Intendit ḡ talem rationē. Quātū ad rhetoricā ſpectat perſuadere:cum perſuaſiones ſint vl̄ fiant per hoc.ideſt per iſtos modos:modus enī eſt eius:q pōt ſyllogiſare:rhetorice accipere hec tria.ideſt poſſe cōſiderare de tribus dictis credulitatib⁹. Et ideo addit ꝙ poteſt conſiderare que circa mores quātum ad credulitatem ex parte dicentis:⁊ que circa virtutes q̄tū ad credulitatē:que eſt ex parte rei. ¶ Et accipit hic virtus non ꝓprie:ſed per virtutes intendit locos ⁊ enthimemata rhetorica:in quibus principalr virtus rhetorice conſiſtit:⁊ tertio ſpectat ad rhetorem cōſiderare que circa paſſiones:que ſit vnaqueqꝫ paſſionuꝫ: ⁊ quale quid ſit.ideſt qūo habeat reddere hominē qualem ⁊ paſſionatum: ⁊ ex quibus fiat:hoc eſt:quas cauſas habꝫ vnaqueqꝫ paſſio: ⁊ qūo ſe hꝫ ex ſuis cauſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare accidit rhetoricam velut adnatā partem quandaꝫ dialectice eſſe ⁊ negocij:qḋ circa mores:qḋ iuſtuꝫ eſt appellare politicū:ꝓpter qḋ ⁊ induit figurā politice rhetorica: ⁊ contrafieri huius:q̄tū ad hoc ꝓpter ineruditionē: ⁊ quantū ad alia ꝓpter iactantiā:quantū ad alia vero ⁊ ꝓpter alias cauſas humanas. Eſt enī pars dialectice ⁊ ſimilis ſicut ⁊ incipientes diximus. De nullo enīꝫ determinato neutra harum eſt ſcientia qualiter habꝫ:ſed quedā potētie obtinendi orationes. De potentia quidem igitur ipſarum: ⁊ qūo habent adinuiceꝫ dictū eſt fere ſufficienter.

¶ Concludit ex habitis rhetoricam eſſe quādā dialecticā applicabilē ad ciuile negociū: ⁊ tria facit:qꝛ ṗmo ꝯcludit q̇ accidit ex dictis rhetoricam velut natam quandā ptē dialectice eſſe: ⁊ eē eius negocij:qḋ eſt circa mores:quod negocium de iure appellat̄ politicum. Uult ergo phs:ꝙ ex habitis ſequatur rhetoricam eſſe partem dialectice applicabilē ad mores ciuiles:quod ſic declaratur. Naꝫ cuꝫ habitum ſit rhetoricā ṗncipaliter eſſe circa perſuaſiones. perſuaſio autē dicat actum rationis circa materiā ex qua poſſunt cōſurgere paſſiones potētes peruertere intellectū ad credēdū id:qḋ dicitur. Nam circa actus rationis:circa particulares res:rhetorica eſt quedā particularis ars rōnatiua:ſiue quedaꝫ particularis dialectica. ¶ Ex quo notā:ꝙ res ille particulares:ad quas applicant̄ rationes rhetorice:ſunt opera ciuilia: ⁊ hoc eſt rhetoricū eſſe circa mores: ⁊ circa negotium politicū:ꝓpter qḋ ſequit̄ rhetoricaꝫ eſſe induere figurā politice. ¶ Sed quia aliqui negabāt rhetoricam eſſe quandā partem dialectice:addit ꝙ ꝯtra.ideſt contrariū huius facti:ſiue huius dicti ꝙ rhetorica ſit pars dialectice:⁊ ꝓpter diuerſas cauſas ħ dixerat quātū ad hoc.ideſt quantum ad vnum genus cauſe eſſe potuit ꝙ illi talia dixerant ꝓpter ineruditioneꝫ:qꝛ ignorauerūt logicā:quantū ad alia.ideſt alia cauſa eſſe potuit propter iactantiā.ideſt ꝓpter ſuperbiā:quia forte aliqui:qui habebant̄ rhetorici:ex hoc inflati ⁊ ſuperbi nolebant:confiteri rhetoricā partem eſſe dialectice:ne ex hoc dialectici magis honorent̄ q̄ ipſi. Quātū ad alia vero:hoc eſt alie cauſe q̄re negabant rhetoricam quandā partem dialectice eē potuit ꝓpter alias cauſas humanas:vt ꝓpter ciuilem potentiam:vel etiam ꝓpter lucrum:qꝛ forte talia magis conſequebant̄:ſi rhetoricā talem eſſe negabant. ¶ Tertio epilogat dicēs:q̇ rhetorica eſt quedā pars dialectice:vt patꝫ ex his:que nunc dicta ſunt: ⁊ qḋ eſt ei ſimilis:ſicut diximus incipiētes.i.aſſero eā:vt dicit in principio ꝓemij. Ibi enī habitū eſt:q̇ de nullo determinate qualr ſe habeat ē neutra harum ſcientiarū:qꝛ nec dialectica:nec rhetorica ſunt ſcientie:qualr ſe habeat aliqḋ determinatū:ſed ſunt quedam potentie obtinendi rōnes.ideſt ſunt quedā potentie rōnatiue.per quas in orationibus: ⁊ locutiones poſſumus obtinere ⁊ vincere aduerſarios. Igitur de potētia iſtaruꝫ artiū: ⁊ qūo ſe habent adinuicem fere ſufficienter dictum

eſt. Secūda pars incipit ibi. (Et contra facti hmōi.) Tertia ibi. (Eſt enim pars quędam dialecticę.)

AD intelligentiam dictorum tria ſunt declaranda. Primo declarandū eſt. vtrū rhetorica ſit alicuius generis determinati: vl' vtrum de omni dato perſuaſiones poſſint formari. Scdo determinandū eſt. vtrū rhetorica dialecticę ſubalternetur. Tertio videndum erit: cum rhetorica ſit quędam potētia ratiocinatiua circa opera ciuilia: et ordinem habeat ad dialecticam et politicam: cum dicatur pars dialecticę. vtrum poſſit dici pars politicę. ❡ Circa primū notandum: ꝙ ſicut eſt in virtutibus moralibus: ſic eſt in ſcientijs: et potiſſime in rhetorica et dialectica habet eſſe. Uidemus enim in dictis virtutibus duplicē materiam: vnam proximā: et aliam quaſi remotam: vt in magnanimitate ꝓpria materia videtur eſſe honor. Remota autem videtur eſſe materia: circa quā negociant̄ alię virtutes. Naꝫ omne ex quo pōt conſurgere honor: eſt aliquo modo materia magnanimitatis: et quia ex actibus virtutū et ex materia ipſaꝝ poteſt ꝯſurgere honor: magnanimitas aliquo modo negociatur circa omnes virtutes: vnde phs vult ꝙ magnanimitas operatur magnū in omnibus virtutibus. Sicut etiā in temperātia et in fortitudie poſſum⁹ diſtinguere duplicem materiā. vꝫ. paſſiones: et ea ex qbus paſſiones conſurgunt: ſimili modo in dialectica et rhetorica ſicut materia propinqua ſe habent actus rationis: ſicut remota ſe habent res: ad quas huius rationis actus ſunt applicabiles. ❡ His viſis declarare poſſumus dialecticā et rhetoricam non eſſe circa determinatum genus. Nam ſi volebamus accipere materiā harū: actus rationis circa quos īmediate verſantur: nō ſunt talia determinati generis: eo ꝙ ratio male ſit terminabilis termino ꝓpzio: ſemper enim ratio ſm ꝙ hꝰ tendit in aliquid: vt in illud: de q̄ eſt. Si vero materiam diuerſarū partium accipere volumus res: ad quas ſunt applicabiles rationes: adhuc veruꝫ eſt eas non eſſe determinati generis. Nam et ſi rhetorica magis eſt applicabilis ad facta ſingularia: ſiue ad opa politica: vel ad ea: ex quibus paſſiōes cō ſurgere poſſunt: dialecticā vero magis ad aliaꝫ: ꝓpter hoc debere dicere rhetorem verſari circa determinatum genus. Non eniꝫ ſolū perſuadere habet circa ea: quę conſurgunt ex vbi: ꝙ non poſſint perſuadere circa ea: quę conſurgunt ex quali: vel circa actionem et paſſionē: ſiue circa alia predicamēta: qd non eſt in geometria: cum magnitudo terminet̄ ad genus quantitatis continue: nec in ariſmetrica: quę determinat̄ ad genus q̄titatis diſcrete: nec in alijs artibus. ❡ Et iſto modo phs indeterminationē generis videtur ſaluare in rhetorica: vt quia circa quodlibet contingens datum perſuaſiones poteſt conſpicere. Poſſemus tamē dicere ſi vellemus: qd licꝫ rationum rhetoricaruꝫ videat̄ eſſe ꝓprius vſus circa materiam politicaꝫ. poteſt tamen vſus earum adaptari ad materiā aliaruꝫ ſcientiarū. ❡ Unde Alfarabius in ſuis pręambulis ſuper rhetorica ait: ꝙ ꝯuenit orationibus perſuaſiuis vti in ſcientijs. veruꝫ earum vſus in ſcientijs non habet vſum ſcientialem. ſed incedit via rhetoricali in non ſubiectis rhetoribus: ꝓpterea ꝙ ſubiecta rhetorica ꝓpria ipſius: in quibus viam habet perſuadendi: ſunt ſingularia.

SEcundo declarandum eſt. vtrum rhetorica ſubalternetur dialecticę. ❡ Propter qd notandum ſubalternationē poſſe ſumi dupliciter: large et ſic qūlibꝫ ſuperi⁹ iferiora ſibi ſubalternat: et iſto modo metaphyſica: quę eſt ſupprema ī ſciētijs: cęteras alias ſibi ſubalternat: et ſic accipiendo ſubalternationem rhetoricam dialecticę ſubalternatur. Nam in quolibꝫ genere: quod attingit: optimum et ſupprēmuꝫ excellit alia: quę illud nō attingunt: ſicut prima phia conſiderans deum: qui eſt quid optimum: cęteras alias ſcientias ſpeciales excellit: et ſicut in genere rerum eſt dare vnam rem optimaꝫ: vt primā cauſam: circa quā verſatur ſupprema ſcientiaruꝫ realium: ita in genere rationum eſt dare vnam rem optimam: vt ſyllogiſmum: qui eſt ad concludendum violentior: et ad contradicēdū efficacior: circa quā verſat̄ dialectica. Propter quod inter ſcientias rationales ſequit̄ dialecticaꝫ ſuperiorem eſſe. imo ſm viaꝫ pręctactaꝫ eſt magis ſupprema dialectica inter rationales q̄ metaphyſica inter reales. Naꝫ ſi ex optimo talis excellētia accipitur: q̄to magis attingitur optimum: tanto excellētia eſt potior: qꝛ dialectica eētialius reſpicit optimā rationum q̄ metaphyſica optimū entiū: eo ꝙ ſyllogiſmus magis ſit ſubiectuꝫ in dialectica: q̄ deus in phia pria. Opꝫ nos dīc ſm hāc ꝓportionē aliq̄ modo dialecticā magis eſſe excellentē inter rōnales: aut magi ſupare rhetoricā q̄ metaphyſica: alias igit̄ ſꝫ tactū ſubalternatiōis rhetorica ſubalternat̄ dialecticę. ❡ Sed ſi proprie ſubalternationē ſumere volumus: ꝫ ut de ea determinat phs in primo poſteriorū caplo de ſubalternatione ſcientiarū: ſubalternationē inter dictas ſcientias ſaluare nō poſſumus: qd duplici via declarari poteſt. ❡ Prio ex ordine: qui requirit̄ inter ſcientiā ſubalternantē et ſubalternatā. ❡ Scdo ex vniuoco modo procedendi: ſic enī imaginari debemus: ꝙ ſubalternatio quendaꝫ importat ordinem qd ex ipſo nomine demonſtratur. nam ex eo ꝙ aliquid eſt ſub alio: et ad aliud ordinatur: illi ſubalternari dicitur. Quę ergo per ſe non habent ordineꝫ ad inuicem: inter ea per ſe ſubalternatio eſſe non poteſt. ideo requirit̄ illud per ſe conſiderari a ſcientia ſubalternāte: circa quod verſatur ſcientia ſubalternata: ꝓpter qd ſicut nō dicim⁹ ſophiſticaꝫ ſubalternari dialecticę: qꝛ ſophiſma de quo cōſiderat ſophiſticus per ſe: cōſiderat dialecticus per accñs: inquātū eſt obliquitas artis: ſic non debemus dicere rhetoricam ſubalternari dialecticę: quia enthimema: de quo eſt rhetorica per ſe: conſideratur a dialectico per accidēs quodāmodo. vꝫ. ꝓut deficit a ſyllo: de quo conſiderat per ſe. ❡ Poſſumus etiam oſtendere ex mō procedendi proprie rhetoricam dialecticę nō ſubalternari. nā niſi eēt q̄ſi modus vniuocus procedendi et demonſtrandi. inter ꝑſpectiuuꝫ et geometram: vt quia vterqꝫ per lineas et triangulos: vna alteri non ſubalternaret̄. Sic naturalis quantuꝫ ad illam partem: quę eſt de yride non procederet per reflexionem lucis: et ꝑ pyramidem conſtitutā ex angulis incidentię equalibus angulis reflexionis vt procedit perſpectiuus: ei nō ſuablternaretur. Et qꝛ modus procedēdi rhetoricus eſt alius a modo procedendi dialectico: et circa aliam materiam applicabilis: inter eas ſubalternatio ſaluari non poteſt. imo ſicut per rationes logicas aggenerat̄ modus ſciendi: qui non aggeneratur per rationes artiuꝫ et realium: cuꝫ per eas aggeneretur ſcientia: dialectica nō ſubalternat ſibi reales ſcientias: nec econuerſo: ita qꝛ per rationes rhetoricas aggeneratur fides: quę non aggeneratur per dialecticas: cum per eas aggeneretur opinio dialectica non ſubalternat ſibi reales ſcientias: nec econuerſo.

TErtio declarandū eſt: ꝙ he rationes rhetoricę ſint applicabiles ad negocium politicum: quaſi ad propriam materiaꝫ: magis tamen debet rhetorica dici quędaꝫ dialectica q̄ quędam politica. Nam vt habituꝫ eſt: actus rationis ſunt id circa qd īmediate verſatur rhetorica. Facta vero ciuilia ſunt: quaſi materia eius remota: et quia habitus ſortitur ſpeciē ex eo: circa quod verſat̄ imediate

immediate:ſicut erit rhetoꝛ magis rationalis artifex ꝙ̃ realis:quia immediatius verſatur circa rationes ꝙ̃ circa res:ſic magis eſt dialecticus ꝙ̃ politicus:cum ex eo ꝙ re ſpicit rationes conueniat cum dialectica:ratione vero rei ad quam rationes ille applicantur:vt ratione operum ci uilium ſit negocium circa mores. ¶ Ideo notandum:ꝙ facta ſingularia:ex quibus conſurgunt paſſiones:ſi com parant̄ ad mãm ciuilē ſcīam:ſm quā non conuenit ama re:vel odire:dicunt̄ ꝑpria materia:ſʒ ſi ꝯparant̄ ad actus rationis:vt ad perſuaſiones.ſunt quodāmodo mã extra nea:ꝓpterea poſſemus diſtinguere triplicē mãm rhetori cę.vʒ.mãʒ oino ꝓpriā vt actus rõnis:quaſi oino extraneā vt res vlēs.⁊ medio modo ſe habētēʒ vt facta ſingularia quę quodāmodo materia propria ſunt rhetoricę:licʒ non adeo vt actus rationis.

Earuʒ ēt preoſ̃dere:aut apparere oſtendere ſicut ⁊ in dialecticis. Hoc quidē inductione.hoc autē ſyllogiſmis.hoc aūt apparens:⁊ hoc ſimilr̄. Eſt eniʒ exemplū qui deʒ inductio. Enthimema quidē ſyllogiſmus. Voco autem enthimema quidē rhetoricum ſyllogiſmum:exemplum autem rethoricam inductionem.

¶ In parte iſta vult oſtendere auctor:quibus inſtrumētis vtatur rhetorica:⁊ duo facit:qꝛ primo oſtendit eaʒ vti en thimemate ⁊ exemplo gnāli. Scdo de dictis inſtrumen tis magis ſpāliter loqt̄. Scda ibi.(Nunc autē de ipſis.) Circa primū duo facit. Primo facit qd̾ dictum eſt. Scdo dat differētiā inter enthimemata ⁊ exēplū. Scda ps ibi. (Quę aūt eſt differentia.) Iterū pma pars diuidit̄ in du as:qꝛ pmo oſtendit rhetoricā vti enthimemate:qd̾ redu citur ad ſyllm.⁊ exēplo qd̾ reducat̄ ad inductionē. Scdo dat cauſaʒ dicti. Scda pars ibi.(Oēs autēʒ pſuaſiones.) Dicit ergo ꝙ ſicut in dialecticis eorū ratio p quę volum⁹ pręoſtendere quātū ad rationes veras:aut apparere oſtē dere quantū ad alias.hoc quidē dictarū.ſcʒ rationum eſt inductio:ħ autē apparēs ſylls.ħ aūt ſylls.⁊ hoc.i.in rheto rica ſimilr̄ ſe habʒ. Naʒ exemplū ibi eſt inductio:enthi mema vero eſt ſylls:nihil eni eſt aliud enthimema ꝙ̃ rhe toricus ſylls:⁊ exēplū ꝙ̃ rhetorica iductio. ¶ Deide.c.d.

¶ Omnes autē perſuaſionē faciunt preoſten dere:aut exempla dicentes:aut enthimema:⁊ preter hoc nihil. Quare ſi quidē ⁊ totaliter ne ceſſe ſyllogizantē:aut inducentem oſtendere quodcūqʒ. Palam autēʒ nobis hoc ex analec ticis:neceſſarium vtrumqʒ ipſoruʒ vtriqʒ ho rum idem eſſe.

¶ Probat inſtrumenta rhetorica reduci ad inſtrumenta dialectica. Naʒ ſi omnes perſuaſiones rhetoricę faciunt pręoſtendere ex eo ꝙ facientes huiꝰ rōnes ſunt dicentes exempla:aut enthimemata.⁊ ꝑter hoc nihil:qꝛ rōnes rhe toricę ſolū dicunt̄ exempla ⁊ enthimemata:ex quo palaʒ eſt nobis ex analeticis.i.ex libro priorū:qꝛ volentē oſten dere qdcūqʒ.aut quęcūqʒ taliter:neceſſe eſt ipſum ſyllogi zantem:aut inducentē eſſe.i.ex quo ois ratio:vel reducit̄ ad ſyllm:vel ad inductionē:quę ſunt inſtrumēta dialecti ca:⁊ enthimemata ⁊ exempla:quę ſunt inſtrumenta rhe torica reduci ad dialectica inſtrumēta.ideo ſubdit neceſ ſariū eſſe vtrūqʒ ipſorū.vʒ.enthimema ⁊ exemplum eſſe idem vtriqʒ horum.ideſt ſyllogiſmum ⁊ iductionē. Quo autem omnis ratio reducitur ad ſyllogiſmū ⁊ iductioneʒ ⁊ qualiter enthimema ⁊ exempluʒ reducantur ad iſta:in fine lectionis declarabitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autēʒ dr̄ia exēpli ⁊ enthimematis ma nifeſtū ex topicis. Ibi eni de ſyllogiſmo ⁊ idu ctione dictuʒ eſt prius:qꝛ hoc quidē in multis ⁊ ſimilibus oſtendere ꝙ ſic habʒ:ibi quidem iductio eſt:hic aūt quibuſdā entibus aliquod exemplū ꝓpter hec accidere ꝑter iſta:eo ꝙ hic ſunt vtiliter vt in pluribus:ibi quidē ſyllogiſ mus:hic autem enthimema vocatur.

¶ Dat differentiā inter exemplū ⁊ enthimema:⁊ tria facit quia primo facit quod dictū eſt. Scdo concludit id enthi memate ꝙ̃ exemplo vti rhetoricā. Tertio comparat per ſuaſibile per exemplum ad perſuaſibile per enthimema. Scda pars ibi.(Manifeſtū āt.) Tertia ibi.(Perſuaſibi le quidē igitur.) Dicit ergo pmo ꝙ differētia exēpli ⁊ en thimematis manifeſta eſt ex topicis.i.primo topicoꝝ:ibi eni de ſyllogiſmo ⁊ inductione dictum eſt. Prius eniʒ ha bitum eſt ibi:ꝙ hoc quod.ideſt ꝙ inductio eſt oſtende re in multis ⁊ ſimilibus:quia ſic habʒ. Nam inductio vt in libro topicoꝝ habet̄ eſt a particularibus ad vlē.vnde eſt trāſibilioꝛ ⁊ planioꝛ:⁊ ſm ſenſum notioꝛ:⁊ pluribus cō munis:⁊ qd̾ ibi hoc eſt in dialectica eſt inductio.hic ideſt in rhetorica eſt exemplum:aut pro ſed.ideſt ſyllogiſmus habet eſſe quibuſdā entibus.i.ꝑmiſſis alterū aliqd̾.ideſt cōcluſionē ꝓpter hęc.ideſt propter pręmiſſas oſtendere. Naʒ concluſio:quę eſt aliud a pręmiſſis accidit ꝓpter pię miſſas:vt quia.ideſt pręmiſſe verę ſunt vniuerſalr̄:aut in pluribus:⁊ ꝙ ibi hoc eſt in dialecticis eſt ſyllogiſmus.hic ħ eſt in rhetorica:vocat̄ enthimema. Vult ergo dicere:ꝙ quia in topicis eſt differentia habita inter ſyllogiſmum ⁊ inductionē:de leui patʒ differentia inter exemplum ⁊ en thimema:cum enthimema ſit quidam ſyllogiſmus:exē plum vero quedam inductio. ¶ Ad intelligentiam huiꝰ notandum pħm dediſſe duplicem differentiā inter ſyllo giſmum ⁊ inductioneʒ. Unā que tacta eſt.vʒ.inductionē eſſe ex multis particularibus ſimilr̄ ſe habentibus ad ali quod vniuerſale. Syllogiſmū vero eſſe orationeʒ:in qua quibuſdā poſitis pręmiſſis cōcluſio accidit ꝑp illas. Aliā autem in ſcdo priorū.vbi dicitur ſyllogiſmū per medium cōiungere maiorē extremitatē minori. Inductionē vero per tertium.ideſt per minorem extremitateʒ coniungere maius extremum medio.quia autē differentia data in li bro priorū ſubtilioꝛ erat:⁊ minus ad propoſitū ꝙ̃ differen tia data in libro topicorum:adeo adduxit illam ⁊ non iſtā. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtū autē ⁊ ꝙ vtrūqʒ habʒ ſpēs rhe toricę. Sicut aūt ⁊ methodicis dictū eſt:⁊ in his ſimilr̄ habʒ:ſūt eniʒ he quidē exemplares rhetoricę:he aūt enthimematice ⁊ rhetoricę: ſilr̄ hi qdē exēplares:hi aūt enthimematici.

¶ Concludit ꝙ ſpecies rhetoricę:hoc eſt rhetorica habet vtrūqʒ.ideſt vtitur vtroqʒ inſtrumento:exemplo ⁊ enthi memate.quia ſicut in methodicis.ideſt in topicis dictuʒ eſt de inductiōe ⁊ ſyllogiſmo:⁊ in his hoc eſt in rhetoricis ſimiliter ſe habet quantum ad enthimema ⁊ exemplum. Sunt enim orationes rhetoricę extra res:hę autēʒ enthi mematicę.ſic ⁊ rhetores:qui talibus orationibus vtūtur quidaʒ ſunt extra res:qdā enthimematici. ¶ Deide.c.d.

¶ Perſuaſibile quidē non igit̄ non minus ora

tiones:que per exempla. Turbanť aūt magis enthimematice. Cauſam autē ipſoꝝ: ⁊ quō vtendum dicemus poſterius.

¶ Oſtendit orationes per exempla nō eſſe minus pſuaſibiles ꝗ̄ enthimemata.nā homines vulgares:qui ſunt auditores rationū rhetoricarū volentes melius capere exempla:turbanť magis:ſiquis eni loquiť enthimemate. Unū addit ꝙ cauſam hoꝝ.vȝ.ꝙ enthimemata plus turbāt auditorē ꝗ̄ exempla: ⁊ quō vtendū eſt vtroqȝ.i.enthimemate ⁊ exemplo.poſterius diceť. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc aūt de ipſis his magis determinem⁹ liquido. Qm̄ eni perſuaſibile alicui pſuaſibile eſt: ⁊ hoc quidem confeſtim exiſtit ꝓpter ſe pſuaſibile ⁊ credibile. Hoc autē eo ꝙ videatur oſtendi per talia.

¶ In pte iſta magis in ſpāli inquirit de pſuaſionib⁹ rhetoricis: ⁊ duo facit.qꝛ p̄mo inquirit qualr̄ rhetores perſuadere debent. Scd̄o ex hoc inueſtigat ex quibus conſtent enthimemata ⁊ exēpla:per que fiunt pſuaſiones rhetoricę. Scd̄a ps ibi.(Qm̄ aūt ſūt pauca.)Circa p̄mū duo facit.qꝛ p̄mo diſtinguit perſuaſibile.ſcd̄o adaptat diſtinctionē ad propoſitum.ſcd̄a pars ibi.(Nulla aūt ars.)Dicit ergo ꝙ determinandū eſt de ipſis perſuaſionibus magis liquido: ⁊ magis clare.diſtinguēdo perſuaſibile ꝓpter ſe:hoc quod propter ſe perſuaſibile eſt: confeſtim diſtinguit per ſuaſibile ⁊ credibile:hoc aūt qd̄ ē pſuaſibile huic:eſt tale:eo ꝙ videať oſ̄di ꝑ talia.i.pſuaſibilia huic. ¶ Deīde.c.d.

¶ Nulla autē ars conſiderat particulare puta medicinalis qd Socrati ſanū ē: aut Callie:ſȝ quid tali:aut talibus.hoc eniȝ artificiale. Qd̄ ſcd̄m vnūqdqȝ infinitū: ⁊ nō ſcibile:neqȝ rhetorica qd̄ ſecundū vnūqdqȝ ꝓbabile cōſiderabit: vt Socrati vl̄ Yppie. ſed qd̄ pſuaſibile talibus:ſicut dialectica. Etenim illa ſyllogizat non ex quibuſcūqȝ: viderēť eni quedā ⁊ deliris. Sȝ illa quidē oportunis. Rhetorica autē ex iam conſuetis conſiliari.

¶ Ex diſtinctiōe data inueſtigat quō rhetorica de pſuaſibili intendit. ⁊ duo facit:qꝛ p̄mo oſtendit rhetoricā non itēdere de perſuaſibili huic.ſcd̄o dat modū:quō negociatur circa perſuaſibile ſimplr̄.ibi.(Eſt autē opus.)Dicit ergo ꝙ nulla ars cōſiderat particulare:vtputa medicinalis nō cōſiderat quid ſit ſanū Socrati:aut Callię:ſed qd tali:vt puta quid tali egritudini:aut talibus.i.laborātibus in egritudine illa: ⁊ dat cām dicti:qꝛ h̄.i.vl̄e eſt artificiale:ſiue ſcibile:qd̄ autē ſm̄ vnūquodqȝ.i.particulare ⁊ ſingulare eſt infinitū: ⁊ non ſcibile: ⁊ ſicut medicinalis non cōſiderat ſanū huic:ſic rhetorica non cōſiderabit ꝓbabile:vel pſuaſibile ſm̄ vnūqdqȝ ſingulariū:vtputa Socrati vel Yppię ſed ꝙ eſt perſuaſibile talibus.i.ſic paſſionatis:vel illo mō ſe habentibus:ſicut dialectica:quę non ſyll̄at de his:quę videnť iſti vel illi:vel de his:quę videnť quibuſcūqȝ:qꝛ aliqua videntur deliris ⁊ ſtultis:differēter tn̄ dialectica aſſumit probabilia: ⁊ rhetor perſuaſibilia:quia dialectica aſſumit probabilia optima ratiōi:ſiue cōpetentia ipſi ſermoni. Rhetor vero magis arguit ex conſuetis conſiliari: ꝙ talia magis aquieſcibilia ſunt. Aquieſcimus enim his quę ſoliti ſumus audire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autē opus ipſius ⁊ de talibus:de quib⁹ cōſiliamur: ⁊ artes nō habemus: ⁊ inter tales auditores:qui nō poſſunt per multa conſpicere:neqȝ ratiocinari a longe.

¶ Dat modū ⁊ documenta:quę pſuadere debemus: ⁊ duo facit:qꝛ p̄mo pręmittit documenta.ſcd̄o aſſignat cauſam dicti.ſcd̄a ibi.(Cōſiliamur aūt.)Pręmittit ergo duo documenta:quorū primū ſumitur quantū ad ea:de quibus perſuadere debemus.vnde ait:ꝙ opus ipſius rhetoricę ē perſuadere de talibus:de quibus conſiliamur: ⁊ artes non habemus. Scd̄m documētū eſt quantū ad modū arguēdi:debemus eni breuiter ſyllogiçare:qꝛ tales pſuaſiones fiunt inter auditores populares:qui non poſſunt conſpicere:nec ratiocinari a longe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conſiliamur āt de his:q̄ videntur ꝯtingere vtroqȝ modo ſe habere. De ipoſſibilibus eni aliter aut facta eſſe:aut fore: aut habere null⁹ conſiliať ita exiſtimans. Nihil enim plus.

¶ Manifeſtat predicta documenta: ⁊ p̄io manifeſtat p̄mū.ſcd̄o ſcd̄m.ſcd̄a pars ibi.(Haud ſic ꝯtingit.)Oſtēdit ergo p̄mo ꝙ pſuaſiones ſunt de cōſiliabilibus:qꝛ nos cōſiliamur de his:quę videnť cōtingere vtroqȝ modo ſe habere. De impoſſibilibus eni aliter hr̄e:aut aliter facta eſſe aut alr̄ fore nllus:ꝗ ſan⁹ eſt mētis:ꝯſiliať ita exiſtimās:ꝙ per conſiliuȝ ſuum talia inueniť:nihil enim plus.i.ꝓpter noſtrū conſiliari neqȝ plus:neqȝ minus talia eſſe habēt: ⁊ quia opera humana:de quibus perſuaſiones fiunt: ſunt que contingunt aliter ſe habere: ⁊ de quibus conſiliamur: opꝫ autē ſaltem vt in pluribus circa cōſiliabilia pſuaſiones eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Haud ſic contingit conſiliari ⁊ concludere. Hoc quidē ex ſyllogizatis prius. hoc āt ex nō ſyllogizatis:oportunis autē ſyllogiſmo:ꝓpterea ꝙ non ſunt opinatiua. Neceſſe habȝ horū hec qdem non eſſe bene aſſequibilia ꝓpter lōgitudinē.iudex eni ſupponiť eē ſimplex. Hec autē non perſuaſibilia:ꝓpterea ꝙ neqȝ ex confeſſis ſint:neqȝ ex opinabilibus:quare neceſſarium enthimema eſſe ⁊ exemplū de contingētibus aliter ſe habere vt mlťa:exemplū quidē inductionē:enthimema autē ſyllogiſmum.

¶ Oſtendit documentuȝ.vȝ.perſuaſionē rhetoricā debere ex paucis eſſe: ⁊ p̄mo facit:qd̄ dictuȝ eſt. Scd̄o ex hoc concludit ſyll̄os rhetoricos aliquādo habere conſtare ex vna propoſitione.ſcd̄a ibi.(Et ex paucis.)Dicit ergo ꝙ haud.i.non ſic contingit cōſiliari ⁊ cōcludere:hoc quidē ex ſyllogiçatis prius:hoc aūt ex non ſyllogiçatis: operatiuis aūt ſyll̄o:ꝓpterea ꝙ non ſunt opinata.q.d.ꝙ in perſuaſione rhetorica nō debemus ſyllogiçare ⁊ proſyllogiçare:nec adducere nō ſyllogiçata:quę quia nō manifeſta ſunt ſyllogiſmo indigent. Nā cū in talib⁹ iudex ⁊ auditor ſupponať ſimplex ⁊ groſſus:neceſſe habeť:vt quoꝝ.i.h̄ de numero dictoꝝ.vȝ.ſyllogiçata indigere:cū ſyllogiſmo non erant perſuaſibilia:qꝛ non ſunt confeſſa:neqȝ opinata. ¶ Cōcludit aūt quantū ad primū documētū:ꝙ enthimemata ⁊ exemplū rhetoricū debēt eſſe de cōtingentib⁹ aliter ſe habere:vt multa.i.vt in pluribus:quia:vt īfra patebit:aliqua enthimemata fiunt quodāmodo ex neceſſarys: ⁊ addit ꝙ exēplū ſic ſe hȝ ſicut īductio. Enthimema autem ſicut ſyllogiſmus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ex paucis ⁊ ſepe paucioribus ꝗ̄ ex quibus primus ſyllogiſmus. Si eniȝ ſit aliquid

boꝛum notũ nihil opꝫ dicere. Ipſe eñi auditoꝛ hoc appõit: puta ꝙ Doricus coꝛãbeleus agonem deuicit. Sufficiens dicere ꝙ olimpia deuicit. hoc autez ꝙ coꝛonalis olimpia nihil opꝫ apponere. cognoſcunt enim omnes.

℄ Oſtendit aliquãdo enthimema rhetoricũ debere cõſtare ex vna premiſſa. naꝫ licꝫ ex vno nihil ſequat̃: tñ ſi altera premiſſarũ eſt nota exponenda: ideo dicit: ꝙ enthimema rhetoricum debꝫ cõſtare ex paucis: ⁊ ſepe ex paucioꝛibus: ꝙ̃ ꝑmus ſyll̃s. idest ꝙ̃ ſyll̃s ſyllogiçatus ſiue nõ computata pꝛoſyllogiçatione: qꝛ quando altera pꝛemiſſarum eſt nota: nõ opꝫ dicere eaꝫ. Ipſe eñi auditoꝛ apponit ipaꝫ: vtputa ſiquis vellet pꝛobare: ꝙ Doricus deuicit agonem coꝛonalẽ. idest deuicit bellum: ex quo debꝫ coꝛonari: ſufficit dicere ꝙ deuicit olimpiaꝫ: ſi notum eſſet ꝙ tali victorię deberet̃ coꝛona. Si ğ ex h̃ deberet fieri ſyll̃s: diceret̃ quicũqꝫ deuicit olimpiã: debꝫ coꝛonari: Doricus deuicit olimpiã. ergo ⁊c̃. Sed ſi ſit enthimema: tacet̃ maioꝛ: non eñi opꝫ apponere ꝙ olimpia ſit coꝛonalis: vt quicũqꝫ deuicit olimpiã ꝙ ei debeat coꝛona: quia vt poſitum eſt: hoc omnes cognoſcunt.

HIc declarandũ eſt. Utrũ omnis oſtẽſio reducatur ad ſyllogiſmũ ⁊ inductionem. ℄ Propter hoc animaduertendũ: an omnis ratio reducitur ad ſyllogiſmũ: aut inductionẽ licꝫ aliqua de neceſſitate concludat: que ꝓpe nec eſt inductio: nec eſt ſyll̃s: vt ſi dicerem: nulla ſubſtãtia interempta non interimit̃ ſubſtantia: ergo partes ſubſtãtie ſunt ſubſtãtie. vt igitur iſta reductio appareat. ℄ Notandũ ꝙ homo ꝓpꝛie rõnalis: modicũ autẽ itellectualis eſt: dicit eñi intelligere ſimpliciter cognitionẽ ſine diſcurſu: rõnari vero diſcurſum impoꝛtat: ideo ſubſe ſeparate: qꝛ ſimplr̃ veritatẽ intuent̃: ⁊ abſqꝫ diſcurſu cognoſcunt: ſimpliciter intellectuales ſunt. Nos vero quoꝛuꝫ cognitio eſt diſcurſiua: ⁊ noſtrũ intelligere eſt cũ continuo tẽpoꝛe: ſimpliciter rõnales ſumus: participamus autẽ modicũ de intellectualitate: vt quantũ ad ꝓpꝛia ꝑncipia: que quaſi exiſtentia locus ianue in domo ſine diſcurſu cognoſcimus. exceptis igitur ꝑncipijs: ad quę non eſt ratio: oĩa alia non ſimplr̃ ſunt vera: verũ qꝛ nõ eſt nobis inata cognitio ſimpliciter: nõ eſt nobis inata ꝑncipioꝛũ cognitio: qꝛ vt ſcribitur ſcd̃o poſte. icõueniẽs eſt nos habere nobiliſſimos habitus: ⁊ latere nos. Fiũt hmõi ꝑncipia nota via ſenſus: memoꝛie ⁊ experientię: ꝓpter qd̃ ꝯcludere poſſumus: ꝙ quęcunqꝫ ſcimus: vel ſcimus ꝑ experientiã: vel per artem. nã ſi preter artem ⁊ experientiaꝫ contingat nos bene facere: hoc eſt caſu: vel aliquo preſuppoſito: de quo nobis non ſit cure. ℄ Dicere ergo poſſumus oẽm rõneꝫ noſtrã reduci ad ſyll̃m vel inductionẽ: ſicut ⁊ oĩs nr̃a cognitio aliq̃ mõ ad artem vel ad experimentũ pertinet: cuꝫ inductio ſit rõ eoꝛũ: quę per experientiã ſcimus: ſic enim imaginari debemus ꝙ experimentuꝫ duplr̃ ſumi põt. Primo vt ab arte deficit: ⁊ ſic expertoꝛũ quodãmodo nõ eſt agere ſm̃ rõnẽ: ſed ſm̃ ꝯſuetudinẽ: vt in ꝑmo metaphy. dic̃ expertes modicum differre ab inanimatis. differũt eñi quia illa agũt per nãm: ipſi aũt per cõſuetudinẽ. Scd̃o põt accipi experimentũ ſm̃ ꝙ eſt iductiuuꝫ artis iuxta illud. Experiẽtia fecit artem: inexperientia caſuꝫ: ⁊ ſic experti eſt vti inductione: vt qꝛ vidimus ⁊ habemus in memoꝛia: ꝙ hec herba: vtputa reubarbarũ purgauit colerã in hoc ⁊ in illo inducentes in multis facimus vnã pꝛopoſitionẽ vl̃em: quę eſt ꝑncipiũ artis ⁊ ſcientię: vt ꝙ oẽ reubarbarũ purgat colerã: ideo dictũ eſt: ꝙ inductio eſt veriſimilioꝛ ⁊ planioꝛ: ⁊ ſm̃ ſenſum notioꝛ: eo ꝙ a ſenſibilibus ad vl̃ia pꝛocedat: qui proceſſus eſt ꝓpꝛius expertoꝛũ: qui per experientiã manu ducunt̃ in artem: ſyllogiſmo aũt quaſi velocioꝛi ⁊ ad concludendũ efficacioꝛi vtitur ars vel ſcia: ad quaꝫ vt ad cõpletioꝛẽ experientiã oꝛdinat̃. Eſt ergo vna via ad reducendũ oẽm orationẽ nr̃am in ſyll̃m ⁊ inductionẽ ex parte experimenti ⁊ artis: quę pꝛędictis inſtrumẽtis vtantur. Secunda via ad oſtendendũ hoc idẽ ſumi pot ex his: in quibus rationamur. Naꝫ omnis ratio nr̃a vel eſt ad ꝑncipia: aut eſt iductio: ad ea quę ſequunt̃ ex ꝑncipijs: ad ꝑncipia autẽ eſt inductio ad ea: quę ſequunt̃ ex ꝑncipijs eſt ſyll̃s nam cum dicat̃ ꝙ ad ꝑncipia nõ eſt ratio: intelligendum eſt de rõne ſyllogiçata. Nam per ſyllogiſmũ non poſſunt cõcludi ꝑncipia ſcd̃ꝫ ꝙ hmõi ſine petitione ꝑncipij. Poſſũt tamẽ ꝑncipia per inductionẽ oſtẽdi: ⁊ ideo ſcribit̃ ſcd̃o poſ. rũ: ꝙ iductio oñdit extremũ de medio per tertiũ. ſyll̃s vero extremũ de tertio ꝑ mediũ. Tertia via ad oſtendenduꝫ h̃ idẽ ſumit̃ ex parte noſtra. nam oĩs nr̃a ratio vel ſumitur ex eo ꝙ ex admirari cepimus philoſophari: vl̃ ex eo ꝙ accipimus oꝛdinem in contrariũ ei: qui eſt a ꝑncipio queſtionũ: eſt eñi inductio: qꝛ eſt magis ſenſibile iſtrm̃ magis rationibus competens: vt philoſophari incepimus. Syll̃s vero: cuius eſt magis per cauſaꝫ incedere: competit nobis iaꝫ inſtructis. Quare igitur oĩs ratio: vt tripliciter eſt oſtẽſum: ad ſyllogiſmũ ⁊ inductionẽ reducit̃: opꝫ exemplaꝫ ⁊ enthimema reduci in illa. Reducit̃ eñi exemplũ in inductionem. Enthimema vero in ſyll̃m: quod quõ ſit in fine lectionis ſequentis dicetur.

QUoniã ſũt pauca qdẽ neceſſaria: ex qbus rhetorici ſyllogiſmi ſunt multa enim de quib[9] iudicia ⁊ cõſiderationes contingunt ⁊ aliter hr̃e. De his eñi que agũt ꝯſiliant̃ ⁊ tractãt: que ãt agunt̃ oĩa talia generis ſũt: ⁊ nihil hoꝛũ vt conſequẽs eſt dicere ex neceſſitate. Ut in pluribus etiã contingentia ex talibus alteris neceẽ ſyllogizari. Neceẽia ãt ex neceſſarijs

℄ In parte iſta oſtendit phs ex quibus enthimema: ⁊ exẽplum. Et duo facit: qꝛ ꝑmo oſtẽdit ex quibus eſt enthimema. Secũdo declarat quõ habeat fieri exẽpluꝫ. Secũda pars ibi. (Exemplũ autẽ.) Circa pꝛimũ duo facit. naꝫ pꝛimo oſtendit enthimema ex ycotibus ⁊ ſignis. Secundo declarat qd ycos: ⁊ quid ſignũ. Scd̃a pars ibi. (Ycos qdeꝫ enim.) Circa pꝛimũ tria facit: qꝛ pꝛimo dicit eoꝛũ: ex qb[9] ſunt enthimemata: quedã eſſe neceſſaria: plurima tamen eſſe vt in pluribus: ⁊ ꝙ cõcluſiones aſſimilant̃ pꝛęmiſſis. Scd̃o dicit hoc eſſe manifeſtũ ex libro pꝛioꝝ. Tertio concludit ſignũ ⁊ ycotem: ex quibus eſt enthimema eſſe idẽ ꝙ neceſſariũ: ⁊ in plibus. Scd̃a ibi. (Palam aũt nobis.) Tertia ibi. (Enthimemata autem.) Dicit ꝑmo: ꝙ pauca ſunt neceſſaria: ex quibus ſunt rhetorici ſyll̃i: multa autẽ ſunt de quibus iudicia ⁊ conſiderationes contingit aliter ſe habere: quaſi diceret ꝙ ſyllogiſmi rhetorici raro habẽt pꝛęmiſſas neceſſarias: vt plurimũ habẽt eas ꝯtingẽtes: ⁊ eſt ratio: qꝛ hmõi ſyll̃i vt plurimũ ſunt de his: quę homines agunt: conſiliantur ⁊ tractant: quę aũt agunt̃ omnia ſunt talis generis contingentis: nihil eñi hoꝛũ: vt ꝯſequens eſt dicere ex neceſſitate habꝫ eſſe. igitur vt plurimũ enthimemata habent pꝛęmiſſam contingentẽ: ⁊ ſicut eſt in ꝑmiſſis: ita eſt in concluſionibus. Naꝫ cõcluſa non neceſſaria: ſed contingentia ⁊ accidentia vt in pluribus neceſſe hr̃e ſyllogiçari ex talibus alteris. idest ex talibus pꝛęmiſſis: q̃

ſint vt in pluribus aũt pro ſed cõcluſa neceſſaria ſyllogizantur ex neceſſarijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam autem nobis: ⁊ etiam hoc ex analeticis manifeſtum: q꞉ ex quibus enthimemata dicuntur. hec quidez neceſſaria erũt: plurima autem vt in pluribus dicuntur.

¶ Oſtẽdit ph̃s eſſe manifeſtũ ex analeticis.ideſt ex libro priorũ.nam ibi oſtenſum eſt cõcluſiones neceſſarias eſſe ex neceſſarijs: alia aũt ex alijs. Et q꞉ in rhetorica ſunt pauce cõcluſiones neceſſarie: multe aũt vt in pluribus: manifeſtum eſt ꝙ ea: ex quibus ſunt enthimemata ⁊ ſylli rhetorici. hec.ideſt pauca erunt neceſſaria. Plurima aũt dicuntur eſſe vt in pluribus. Deinde cum dicit.

¶ Enthimemata autem ex ycotibus ⁊ ſignis. Quare neceſſe horuz vtrũqꝫ vtriqꝫ idez eſſe.

¶ Ex eo ꝙ enthimemata ſunt ex ycotibus ⁊ ſignis: cuz habitũ ſit eſſe ex neceſſarijs: ⁊ his que ſunt in pluribus: ꝯcludit vtrũqꝫ horũ.ideſt ycotez ⁊ ſignũ eſſe idẽ vtriqꝫ dictorum.ideſt neceſſario: ⁊ ei qđ eſt vt in pluribus: q꞉ ſignũ eſt idez qđ neceſſariũ: ycos aũt eſt idẽ qđ eẽ in pluribꝰ. ¶ Ad euidentiã aũt dictoꝝ ⁊ dicendoꝝ notandũ ſignuz tripliciter poſſe ſũmi ſm tres figuras ſyllogiſmoꝝ: ſumit̃ enĩ primo ſignũ in pͥma figura: ⁊ hꝫ ſignũ ſemꝑ refert ſignatuz: ſicut lac habere eſt ſignũ peperiſſe: ⁊ tunc formet̃ ſic ſyllꝰ: quecũqꝫ habet lac: peperit. hec habꝫ lac. ergo ⁊c̃. In ſcđa autẽ figura accipitur ſignũ qñ in plus eſt ſignũ q̃ ſignatuz: tũc in pluribus ſignũ ſignatũ infert: lꝫ vere ſimplr̃: ſicut eſſe errabundũ de nocte eſt ſignũ furis. Põt tamẽ quis eſſe errabundus abſqꝫ eo ꝙ ſit fur: tunc formet̃ ſic ſyllogiſmus fur eſt errabundus: hic eſt errabundus. ergo ⁊c̃. In tertia autem figura ſumitur ſignum quando aliqua duo habẽtia aliquem ordinem ad ſe inuicem: ex eo ꝙ ſe comitẽtur in aliquo: credimus ꝙ ſe comitent̃ in omnibus: vt ſapientia habꝫ quendã ordinẽ ad ſtudioſitatẽ ſiue ad bonitatez. ¶ Nã Socrates iter cetera auxilia dicit ſcientiã eẽ maximũ auxiliũ ad vitandũ peccatũ: q꞉ ḡ videmus ꝙ aliqꝗ hõ ꝑticularis: vtputa Pytachus ẽ ſapiẽs ⁊ ſtudioſus: credimus ſapientes ſtudioſos eſſe. Formet̃ ḡ ſic ſyllꝰ. Pytachus eſt ſapiẽs: Pytachus ẽ ſtudioſus. ḡ ſapiẽtes ſũt ſtudioſi. Iſtoꝝ aũt ſignoꝝ ſignũ ĩ pͥma figura: ⁊ ꝙ de neceſſitate cõcludat dicimus prodigiũ.i.ſignũ magnũ ſiue retineriũ: q꞉ hoĩem retinet ⁊ terminat eo ꝙ nõ cõtingat ſoluere: nec ẽ in eo poſſibilis euaſio. Signũ vero in ſcđa figura cũ eſt in pluribus dicit̃ ycos: quaſi imago: vel ſimilitudinariũ.nã ſi non eſt neceſſariũ ꝙ poſito tali ſigno ponat̃ ſignatũ: eſt tamẽ veriſimile ⁊ ꝓbabile. Signũ vero in tertia figura ycos etiaz dici põt: q꞉ veriſile eſt ſapientes ſtudioſos eſſe: tamen q꞉ non habet ꝓpriũ nomẽ dicit̃ ſignuz non neceſſariuz: quia non eſt neceſſarium ꝙ aliqua non habẽtia aliquẽ ordinẽ ad ſe inuicẽ ſe cõcomitantia in aliquo: ꝙ ſe cõcomitent̃ ſimplr̃. ¶ Aduertẽdũ tamẽ: ꝙ licz iſtis oĩbus modis ſumat̃ ſignũ: attñ ſignũ diuidit̃ cõtra ycotẽ: vel noĩat ſolũ ſignũ in pͥma figura: vel noĩat ſignuz in pͥma ⁊ tertia. Dictũ ẽ eniz ꝙ ycos dupl̃r ſumit̃. vno mõ vt noĩat ſolũ ſignũ ĩ pͥma figura. alio mõ ꝓut cõprehẽdit ſignũ in ſcđa ⁊ tertia figura. Si ḡ ycos ſumant̃ ad ſcđaz ⁊ tertiã figuram diuiſuz cõtra ycotẽ: cõprehẽdit ſolũ ſignũ in pͥma figura: ſiue ſigna neceſſaria: ⁊ ſic accipit ſignũ ph̃s ⁊ ycotem cũ dicit: ꝙ neceſſariũ eſt idẽ ꝙ ſignuz ⁊ ycos.i. ꝙ eſſe in pluribus: ⁊ ꝙ enthimemata: q꞉ conſtant ex ycotibus ſignis: conſtãt ex neceſſarijs: ⁊ ex hiis que ſunt in pluribꝰ. ¶ Sed ex h̃ etiã apparere põt quõ intelligendũ ſit ꝙ ea: ex quibus ſunt enthimemata: raro ſũt neceſſaria: vt plurimũ vero ſunt vt in pl̃ibus. Nõ enĩ intendit ph̃s loq de neceſſario ſimplr̃: nec iſtud caplm debꝫ reduci ad generationẽ ſyllogiſmoꝝ ex necio: vel ad caplm de mixtione ex neceſſario ⁊ contingenti: ſed vult dicere ꝙ rhetores cum arguunt per ſignũ: raro dant ſigna ifallibilia: ſm plurimũ dant ſignũ vt in pluribus: ꝓpter qđ id ad ſm prioꝝ vbi terminantur de enthimemate: reduci habꝫ. Cũ igitur tales ſint ꝯcluſiones: quales ſunt premiſſe: ſicut rhetores raro arguunt per ſigna infallibilia: cõcluſiones eorũ raro ſunt infallibiles: vt plurimũ aũt debent eſſe: vt in pluribꝰ ¶ Si võ ycos dicat ſolũ ſignũ in figura ſcđa: ſic ſignũ diuiſum cõtra ycotez cõprehẽdit ſignũ neceſſariũ vt ſignũ in prima: ⁊ nõ neceſſariũ vt ſignum in tertia: ⁊ ſic loquitur ph̃s de ſigno infra: cum diuidit ipſum ſignuz neceſſarium ⁊ non neceſſarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ycos quidez eniz eſt qđ vt in pluribus fit: nõ ſimpliciter autẽ ſicut diffiniunt quidam. Sed quod circa cõtingentia aliter ſe habere ſic ſe hꝫ ad id: ad quod ycos vt vl'e ad particulare.

¶ Determinat de ycote ⁊ ſigno. Et duo facit. q꞉ pͥmo determinat de ycote. Scđo de ſigno. Secũda pars ibi. (Signorũ aũt.) Dicit ergo ꝙ ycos eſt: quod fit in pluribus: nõ ſic quidã diffiniũt ycos eſt: ꝙ fit ſimplr̃: vel ꝙ fit in omnibꝰ: ſed ycos ſiue tale ſignũ qđ fit circa contingentia aliter ſe habere ſic ſe habꝫ ad illud: ad qđ ẽ ycos.ideſt ad ſignatuz ſicut vl'e ad particulare. Accipit enĩ hic ycotem ꝓut dicit ſignum in ſcđa figura ⁊ reperit̃ in aliquo: in quo non reperit̃ ſignatũ: vt eſſe errabundũ eſt ycos ad eſſe furẽ: cum ſit vlius q̃ ipſuz: ⁊ ſit aliquis errabũdus: qui nõ eſt fur: q꞉ ſi etiã reperit̃ fur: qui nõ eſt errabundus: ita ꝙ errabũdus ⁊ fur ſe habẽt aut ſicut excedẽtia ⁊ exceſſa: nihil ad propoſitum: ſufficit ad hoc ꝙ errabundus ſit ycos ad furez eſſe aliqualẽ talem: qui non ſit fur. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Signoꝝ autem hoc quidẽ ſic ſe habꝫ aut aliquod ſingularium ad vniuerſale. hoc autez vt aliquod vniuerſaliũ ad particulare. Horũ aũt ꝙ neceſſariũ inominatũ eſt ſm differentiam.

¶ Determinat de ſigno: ⁊ pͥmo diuidit. ſcđo oſtendit quõ vtrũqꝫ ſignũ ſe habꝫ ad enthimemata: vl' ad ſyllogiſmũ rhetoricũ. Scđa pars ibi. (Adhuc autem.) Circa pͥmum duo facit: q꞉ primo diſtinguit ſignũ. ſcđo ſpecialr̃ determinat de ſigno neceſſario. Scđa pars ibi. (Neceſſaria quidẽ igit̃.) Dicit ergo ꝙ ſignũ h̃ qđ ſic ſe habet vt aliqđ ſingulariũ ad vl'e quantũ ad ſignatũ in tertia figura vbi ꝑticulariter cõcludit̃ intentũ: vt q꞉ Socrates eſt ſapiens ⁊ ſtudioſus iferimus omnes ſapiẽtes eẽ ſtudioſos: hoc aũt vt aliqđ vlius ad particulare quãtũ ad ſignũ in pͥma figura: vbi cõcludit̃ vl'r intentũ. Iſtoꝝ aũt ſignoꝝ vnũ eſt neceſſariũ in pͥma figura: aliud nõ necium vt ſignũ in 3°: ſignũ neceſſariũ vocat̃ retineriũ: quaſi hoĩem retinens ⁊ terminans: q꞉ cum ſit ſolubile: neſcit homo quõ fugiat. In ſcđo autẽ priorũ vocat̃ prodigium: q꞉ magnum ſignũ. Signũ vero non neceſſariũ.ideſt non habꝫ nomẽ ꝓpriũ: ſꝫ ꝙ diſtinguitur: ⁊ differt ab alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſaria quidẽ igit̃ dico ex quibus fit ſyllogiſmus: ꝓpter qđ ⁊ retineriuz nõ eſt qđ tale ſignorũ: qđ eniz putant non contingere ſoluere qđ dictum eſt: tunc fere putant temerariuz tanq̃ oſtenſum ⁊ terminatum: retinar enim ⁊ terminus idem eſt ſm antiquam linguam.

¶ Determinat de ſigno neceſſario dicens: ꝙ ea ex quibus eſt ſyllꝰ

eſt ſyllõ dicunꝶ necẽia: eo ꝙ tale ſignoꝝ.ideſt ſignũ neceſſarium eſt retineriũ. Nam quãdo putãt nõ cõtingere ſoluere qđ dictũ eſt tunc vere putant retineriũ eſſe: eo ꝙ oſtenſum ⁊ determinatũ ſit.nam ſm aliquã linguã grecoꝝ retinar idez eſt qđ terminus vel detinar ſm aliam litteraz dicunꝶ eſſe talia ſigna neceſſaria: eo ꝙ hoiem neceſſitent retinendo eum ⁊ terminando. ℭ Deinde cuz dicit.

ℭ Adhuc autez ſignoꝝ hoc quidem vt ſingulare ad vniuerſale: ſicut ſi quis dicit ſignum eſſe ꝙ ſapientes ſint iuſti. Socrates nũc eniz ⁊ ſapiens erit ⁊ iuſtus. Hoc quidẽ ſignuz. igitur. Soluendũ eſt autem quod dictum eſt: ⁊ ſi verum ſit inſyllogizabile.

ℭ Comparat ꝑdictũ ſignuz ad enthimema: ⁊ tria facit: q2 primo oſtendit quõ ſignuz nõ neceſſariũ operaꝶ ad enthimema. ſcđo quõ neceſſariuz. tertio epilogat. Scđa ps ibi. (Quid igiꝶ eſt ycos.) Dicit ergo ꝙ hoc quidẽ ſignoꝝ: qđ ſe hz vt ſingulare ad vle. ideſt ſignũ in tertia figura. ideſt preter hoc qđ non eſt neceſſariũ: eſt etiaz inſyllogiçabile: habet eñi ſic fieri huius ſignũ: vt ſi quis dicat ſapiẽtes iuſtos: ecce q2 Socrates: qui nunc eſt ſapiẽs: iuſtus eſt. Hoc igiꝶ eſt ſignũ non neceſſariũ. ideo ſoluendũ eſt qđ dictuz eſt. Nam ⁊ ſi verũ ſit qđ cõcluditur: inſyllogiçabile tamẽ eſt. nam dato ꝙ ꝑmiſſę verę ſint: nõ eſt neceſſariũ concluſionẽ verã eſſe: q2 non vz grã formę: licz contingenter vel ex alia cã veritatẽ habere poſſit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Hoc autem vt ſi quis dicat ſignũ ꝙ egrotat: febricitat enim: vel peperit: q2 lac habz: neceſſariũ qđ quidem ſignorũ ſolum retineriũ eſt. ſolum eñi verũ inſolubile eſt. Hoc autem vt vniuerſale ad particulare ſe habz: vt ſi quis dicat ꝙ febricitat ſignum eſſe. ſpiſſim enim reſpirat. Solubile enim ⁊ hoc: ⁊ ſi verũ ſit. Contingit eñi non febricitantẽ ſpiſſim reſpirare.

ℭ Oſtendit quõ ſe habz ſignũ neceſſariũ ad ſyllogiſmuz. nã tale ſignũ ſyllogiçabile. Eſt eñi hoc ſignũ. ſi quis dicat egrotat: qui febricitat: vt accipiamus febricitantẽ non ꝓut eſt ſpẽs egritudinis: ſed prout dicit aliqđ ſignũ iſeparabilr egritudinẽ ꝯcomitãs: tale etiã ſignũ eſt cũ dicitꝶ peperit: quia lac habz: iſtud enim ſignũ neceſſarium eſt: ⁊ ſolũ tale ſignũ eſt retineriũ: ⁊ cum verũ ſit: inſolubile eſt. Naz cuz tale ſignũ inficiaꝶ de aliquo: de neceſſitate inficiatur ſignatũ: ⁊ ideo eſt iſolubile. q2 nõ põt eſſe ꝙ aliquis febricitet: niſi egrotet: ⁊ ideo addit ꝙ hoc ſignũ ſe habz vt vle ad particulare: q2 ſemper vlr cõcludit intentũ: vt ſi quis dicat: febriçitare: ſignũ eſt egritudinis: ſpiſſim aũt reſpirare nõ eſt tale ſignũ reſpectu febricitationis. Naz ⁊ ſi verũ ſit aliquẽ ſpiſſim reſpirare: nõ tamẽ ꝓpter hoc ſequiꝶ ꝙ febricitet. imo ſoluẽdũ eſt: q2 cõuenit ſpiſſim reſpirantez nõ febricitare: vl aliter ⁊ melius per hoc qđ dicit: hoc aũt vult vle ad particulare: poſſumus intelligere ſignuz in ſecunda figura: vt ſignũ eſt vlius ꝙ̃ ſignatũ. nã in ſpiſſim reſpirare eſt in pluſ ꝙ̃ egrotare. ℭ Notandũ ĝ ꝙ tã in ſcđa figura ꝙ̃ in prima reperiꝶ habitudo vlis ad ꝑticulare: alr tamẽ ⁊ aliter. nam in ſecũda ſignũ ſe hz vt vle: ⁊ ſignatuz vt particulare: cũ ibi mediũ de ſe hz vt ſignum ꝓceditur ⁊ maior extremitas ſubiciaꝶ: quę hz ſe vt ſignatũ. In prima aũt totũ eſt econuerſo: vt patz intuenti. ℭ Deide. c. d.

ℭ Quid igiꝶ eſt ycos: ⁊ quid ſignũ: ⁊ quid retineriũ: ⁊ quid differentia dictũ eſt quidem ⁊ nunc. Magis autẽ manifeſtũ ⁊ de his: ⁊ ꝓp quã cãm: ⁊ qdẽ ſyllogizabilia ſũt. Hec aũt ſyllogizata in analeticis determinatũ eſt de ipſis.

ℭ Epilogat dicens: quid igiꝶ eſt ycos: ⁊ quid ſignuz: ⁊ quid retineriũ: ⁊ quę differentia inter ipſa dictũ eſt: nunc tamẽ in analeticis. ideſt in libro prioꝝ: vt in ſcđo dictuz eſt: de his magis manifeſte. ibi eñi de ipſis dictũ eſt: ꝓpter quã cauſam: hęc quidẽ inſyllogiçabilia ſunt: vt ſigna nõ neceſſaria: hęc autem ſyllogiçata: vt illa quę ſequunꝶ ex ſignis neceſſarijs. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Exemplũ autem qđ quidẽ ſit iductio: ⁊ qualis inductio dictũ eſt. Eſt aũt neqꝫ vt pars ad totum: neqꝫ vt totũ ad partẽ: neqꝫ vt totuz ad totum: ſed vt pars ad partẽ. Simile ad ſimile cum ambo quidẽ ſunt ſub eodem genere: notius autẽ altero ſit alterum exemplum eſt.

ℭ In parte iſta determinat de exemplo. Et tria facit: quia ꝑmo dicit quõ habz fieri exemplũ. ſcđo qđ dixerat ponit in terminis. tertio declarat quoddã qđ ſuppoſuerat. Secunda pars ibi. (Puta ꝙ iſidiaꝶ.) Tertia ibi. (Omnia autẽ hec.) Dicit ergo qđ dictum eſt prius: ꝙ exemplũ ſit inductio. naz habitũ ẽ ꝙ iductio ẽ rhetorica ſicꝫ enthimema eſt rhetoricus ſyllõ. In huius autẽ inductione ꝑmiſſę vel potius pręmiſſa nõ ſe habz ad concluſionẽ vt pars ad totũ: neqꝫ vt totũ ad partẽ: neqꝫ vt totũ ad totũ: ſed vt ps ad partẽ: ⁊ ſimile ad ſile. Fit eñi exemplũ qñ aliqua duo ſimilr ſe hñt ad aliquid: ⁊ cũ verificaꝶ de vno: cõcluditur de alio: vt ſi cõtingeret ꝑncipez inuitare nobiles regni ad prãdiũ: ⁊ poſt ꝯuiuiũ eos decapitaret: ſi alius ꝑnceps ſilr tale cõuiuiũ faceret: per exemplũ ꝑus habitũ. poſſem⁹ arguere ꝙ ꝑnceps iſte ſecũdus ꝺcapitare vult nobiles. igiꝶ in exemplo eſt ꝓceſſus de parte ad partẽ: ⁊ ab hoc particulari ad illud particulare: debẽt eñi particularia eſſe ſimilia vel eſſe ſub eodẽ genere vt ſunt ꝑncipes. Primus fecit cõuiuiũ nobilibus: ſic ⁊ ſcđus faciet: ⁊ vnũ debz eſſe notius altero: vt factũ ꝑmi ꝑncipis: qđ adduciꝶ in exẽplo: debet eſſe notius facto ſcđi ꝑncipis: ſicut ꝑteritũ eſt notius. naz ꝑmus ꝑnceps cõuiuans decapitauit nobiles. ſecũdus aũt quis facit ꝯuiuiũ vt ꝑmus: arguimus eũ decapitare velle ⁊ qñ talis ꝓceſſus eſt: tũc eſt exẽplũ. ℭ Deinde cũ dicit.

ℭ Puta ꝙ inſidiaꝶ tyrãnidi Dionyſi⁹ expetẽs munitionẽ. Et Piſiſtrat⁹ tract⁹ prius iſidiãs expetebat munitionẽ: ⁊ accipiens tyranizauit ⁊ Theagenes in Megarijs: ⁊ alij quoſcunqꝫ ſciũt ſi ꝓpter hoc expedit munera.

ℭ Declarat iterum qđ dixerat dicẽs: ꝙ ſi aliqs vellet oſtẽdere ꝙ Dionyſius expetẽs munitionẽ inſidiaꝶ tyrãnidi. ideſt vult tyrãniçare: debz adducere in exẽplũ ꝑncipes: q pręceſſerunt dionyſiũ: ⁊ petierunt munitiones: ⁊ acceptis munitionibus tyrãniçauerũt. Nam Piſiſtratus inſidiãs expetebat munitiõez ⁊ accipiẽs tyrãniçauit Theagenes ille alius ꝑnceps in Megarijs. i. in illis partibus fecit ſilr ⁊ hoies alij quoſcũqꝫ ſciũt feciſſe ſimilr. Exemplũ dionyſij: ⁊ illud ſemꝑ debz eſſe notius: eo ꝙ ꝑ exẽplũ cõcludiꝶ vt facta ꝑncipũ: quę ſunt exẽplũ Dionyſij quaſi pręteritũ ſint notiora facto Dionyſij: ſcimus eñi Dionyſiũ expetere munitiões: ſm qđ expetit ꝓpter hoc. ideſt vt tyrãnicet: nondum ſcimus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Omnia autez hec ſub eodẽ vniuerſali: quia inſidiãs tyrãnidi munitionẽ expetit. Ex qbus quidem igitur dicunꝶ: que putantur perſuaſiones eſſe demonſtratiue dictum eſt.

¶ Declarat qđ ſuppoſuerat: dixerat enī in exēplo eē pceſſuz partis ad partē: ſimilis ad ſimile: quę oīa debēt eē ſub eodē genere: qđ ſatis apparet eſſe verum ex his: quę dicta ſūt: qꝛ oīa hec. ſ. Dionyſius Piſiſtratus ꝛ Theagenes ſūt ſub eodē vlī: ſiue ſub eodē genere: qꝛ vlr ꝛ generalr videntur habere ordinē ad vnū aliquid: vt qꝛ quilibꝫ eoꝝ expetit munitiōes: vt iſidieť tyrānidī. Ultimo epilogat quod dictū eſt: ex quibus dicunť eſſe argumētatiōes rhetoricę vt enthimema ꝛ exemplū. (Ibi putanť eſſe ꝑſuaſiōes demonſtratiue.) id eſt oſtenſiue.

Ad intelligētiā dictorū tria ſunt declarāda. Primo videndū eſt qūo differt exēplum ab inductione ꝛ ſyllo. nam qūo differt ab enthimemate declaratū fuit prius per differentiam quā habꝫ inductio ad ſyllm̄. Rurſum qūo differt enthimema ꝛ ſylls in ſequētibꝰ declarabiť. ¶ Secūdo oſtendendū eſt: qūo enthimema ꝛ exemplū reducunť ad inductionē ꝛ ſyllm̄. Tertio manifeſtabiť. vtrū ſpectat ad rhetorē cōſiderare de ſyllogiſmo ꝛ de inductione: quę ſunt inſtrā dialecticę: cū ſpectet ad dialecticū conſiderare de exemplo: ꝛ enthimemate: quę ſunt exempla rhetoricę.

¶ Propter primū notandū: ꝙ vt ad pñs ſpectat: exēplū dupľr differt a ſyllo: ꝛ dupľr ab inductione. nam ſylls coniungit extremū tertio per mediū: ꝛ eſt in eo quodāmodo pceſſus a toto ad partē: cum oēs ſylli aliquo mō reducantur ad iſta duo ꝑncipia ad dici de omni: ꝛ ad dici de nullo. Exemplum vero coniungit extremum medio per ſimile tertio: ꝛ nō eſt in eo proceſſus a toto ad partē: ſed a parte ad partē: vt ſi vellem probare ꝙ Dionyſius inſidiať tyrānidi: ſi via ſyllogiſtica vellem incedere: acciperē hoc medium: expetere munitionē: ꝛ formarez ſic ſyllꝫ. Quicūqꝫ expetit munitiones: vult tyrannizare. Dionyſius expetit munitiones. ergo ꝛc. ¶ Sed propter exēplū formandū: accipiendū eſt ſimile tertio. nā in prędicta argumētatiōe. tyrānizare ſe hꝫ vt maior extremitas: expetere munitōes vt medius terminus Dionyſius vt minor extremitas: ſiue vt tertiū: ꝛ aſſumať Piſiſtratꝰ: qui eſt ſimilis tertio: ſe habꝫ ſimiľr vt Dionyſius qui eſt tertius terminus: cōcludeť maior extremitas: vt tyrānizare de medio: vt de expetenti munitiones: ꝛ formabiť ſic rō. Piſiſtratꝰ tyrānizauit. ſed Piſiſtratus petebat munitiones. ergo qui expetit munitiones vult tyrānizare. cū igitur Dionyſius expetit munitiōes. ergo vult tyrānizare. Hic aūt ꝯſiderať viſ arguēdi. nā eſt pceſſus a parte ad ptē: vt a Piſiſtrato ad Dionyſium: ꝛ cōiungiť extremū medio per ſimile tertio: vt tyrānizare cōcludiť de expetenti munitiones per Piſiſtratum: ꝓpter qđ manifeſte ſunt prędicte differētię: q̄s habꝫ exēplū ad ſyllm̄. ¶ Aduertendū tñ in exēplo ꝑter hoc ꝙ in eo cōcludiť extremū de medio per ſimile tertio: cōcluditur extremū de tertio: vt tyrānizare de Dionyſio. Hꝫ ēt exemplo duas differentias ad inductionē: quarū prima eſt: qꝛ inductio eſt in oībus particularibus: exēplū vero in vno ſyllogiſmo. Nā exēplariter ꝯcludo expetetē munitionē velle tyrānizare ꝑ vnū: vt ꝑ Piſiſtratū. q h faciēs tyrānizauit: ſed ſi inductiue hoc ꝯcludere vellē: oporteret me inducere in ſingulis: qui expetunt munitiones: qđ vellint tyrānizare. ¶ Scđa dr̄ia eſt: qꝛ inductio concludit extremū de medio per tertiū: qꝛ oīa ſingularia accepta concludentia vlem ꝓpoſitionē: que cōſtituiť ex extremo: ſe hñt quaſi minor extremitas: vel ſicut tertius terminꝰ. In exēplo vero cōcludit extremū de medio: vt tyrānizare de expetēti munitiones non per tertiū: qꝛ non per Dionyſiuꝫ: ſed per ſimile tertio: qꝛ per Piſiſtratū. Poſſet etiaꝫ tertia dr̄ia aſſignari inter exemplū ꝛ inductionē: quia in exēplo ꝯiūgiť ēt extremū extremo: nō ſolū extremū đ medio: qꝛ in iductiōe nō ꝯuenit: vbi ſoluꝫ extremū de medio iferť.

Secundo declarandū eſt qūo exēplum ꝛ enthimema reducūť ad inductionē ꝛ ſyllm̄. ¶ Ad cuius euidētiā notādū: ꝙ in omni genere imperfecta reducunť ad perfecta: eo ꝙ perfectiora ſunt mēſura imperfectoꝝ: cū igiť ſylls ꝛ enthimema quodāmodo eodē modo procedant: qꝛ vtrūqꝫ coniungit extremū tertio per mediū ad ſyllm̄: qui eſt perfectior enthimemate: reduciť enthimema. Deficit aūt enthimema a ſyllo dupľr: ꝛ quantum ad mām: ꝛ quantū ad formā: quantū ad mām autē: qꝛ enthimema magis eſt de veriſimili. ſylls vero magis de vero. Habitū eſt enī: ꝙ per ſyllm̄ magis fit deſcenſus in ſcientias ſpeculatiuas: in quibus eſt conſideratio ſcđm rei veritatē. Per enthimema autē magis deſcēdiť in opa politica: in quibus fit proceſſus: ꝛ arguiť per quędā ſigna ꝛ veriſimilitudines. ꝛ qꝛ viſimile deficit a vero: enthimema rōne materie: circa quā negociať: dſicit a ſyllo. Scđo deficit rōne forme: in ſyllo enī eſt ordinatio terminoꝝ ꝛ ꝓpoſitionū in modo ꝛ figura: vel eſt aliqđ ínſeꝑabiľr cōmitans illud. Cū ergo huiꝰ ordo reſeruet complete in ſyllo: non tamē de neceſſitate perfecte reſerueť in enthimemate: poteſt dici enthimema deficere a ſyllo in forma: ponūtur enim in ſyllo due ꝓpoſitiones ꝛ tres termini: in qbus reſeruať complete prędictus ordo. In enthimemate vo: ſi altera ꝓpoſitionū ſit nota: ſufficit alterā ꝓponere: quia auditor de ſe alterā addit: ꝛ qꝛ ex vno nihil ſequiť: quātū ad prędictū ordinē deficit enthimema: ſicut ꝛ in duobus deficit exemplū ab inductione. Dictū eſt enī ꝙ exēplū eſt in vno. inductio vero in oībus: ꝛ qꝛ ps deficit a toto: ꝛ vnū ab oībus: cōueniens eſt exēplum deficere ab inductione. Ex iſto aūt defectu oriť defectus alius: vt quia inductio de neceſſitate cōcludit: non aūt exēplum. Nam quia tā inductio q̄ exemplū cōiungant extremū medio vlr: cū ex omnibus particularibus de neceſſitate ꝓpoſitio vlis cōcludi poſſit: nō autē ex vno niſi ex hypoteſi: diciť inductio de neceſſitate concludere: non aūt exēplū: qꝛ ſimilis modus procedendi eſt aliquo mō in inductione ꝛ cū exēplo: vt vtrūqꝫ coniungat extremū medio: ſicut ſimilis modus erit in enthimemate ꝛ ſyllo: qꝛ vtrūqꝫ cōiungit extremū tertio: enthimema reducetur ad ſyllm̄ velut ad perfectū in ſuo genere: ꝛ exēplum ad inductionē: qđ declarare volebamus.

Tertio reſtat oſtendere. vtrū rhetor conſiderare poſſit de inductione ꝛ ſyllogiſmo: ꝓpter qđ ſciendū ꝙ ſicut eſt in actione rerū naturaliū per ꝯparationē ad ſuas formas: ſic eſt in conſideratione ſcientiarū ꝑ cōparationē ad ſua ſubiecta. Nam ſicut res nāles per ſuas formas trahunt ſpēs: ꝛ habēt actualitatē: ꝛ determinanť ad modos: vt calidū per formā caloris poniť in eē calido: ꝛ determinať ad hanc actionē: quę eſt calefacere: ſic ſcię ꝓpter ſubiecta ſua trahunt ſpēm ꝛ determinationē: eo ꝙ cōmune ſit oī habitui trahere ſpēm ex obiecto: ꝛ etiam ꝑ huiꝰ ſubiecta: quę ſunt obiecta in ſcientijs artes determinanť ad modū cōſiderandi. naꝫ quicqđ cōſiderať in ſcia rōne ſubti induciť. ¶ Hoc viſo ſciendū ꝙ res nāles aliq̄ agunt ſm ſe: aliquę vero vt ſunt inſtrm̄ alterius. nā ſi ſaluare poſſumus aliquo modo res poſſe ſm ſe efficere: quę non excedūt ſuas ſpēs: vt calidū rōne ſue forme calefacere: nihil tamē agit vltra ſuam formaꝫ: niſi ꝓut eſt inſtrm̄ alterius: ꝛ ideo calor in igne licꝫ ſit accñs: cōparať ad introductionē forme ſubſtāalis: quę excedit ipſum ꝓut agit in virtute forme ſubſtātialis ignis: qꝛ ergo rhetorica recipit ſpēm ex enthimemate: de quo eſt ꝑncipaľr conſideratio ꝛ enthimema deficit a ſyllo: ꝛ nihil agit vltra ſpēm ſuam

in virtute

in virtute propria: rhetorica ſm ſe ⁊ ſue virtuti innixa de ſyllo cōſiderare non poterit: in virtute tn̄ artis dialectice p̄ſupponēdo que de ſyllo determinat a dialectico eſſe oſtenſa: ſic de ſyllo aliqua dicere nō eſt incōueniēs. Unde cū phs in hoc libro aſſignare velit differentiaȝ inter exē plum ⁊ enthimema per differētiā: que eſt inter iductionē ⁊ ſyllm non valens tamē̄ rhetor in virtute ꝓpria talem differentiā oſtendere, remiſit nos ad librū topicoꝝ: vbi eſt dicta differētia oſtēſa. ℂ Dialecticus vō in virtute ꝓpria de enthimemate cōſiderare poterit nō agēdo vltra ſuam ſpēm. nam cū per habitus cognoſcaꝰ priuatio: ⁊ per perfectū imperfectū: cum enthimema deficiat a ſyllo: ſic non agit vltra ſuā ſpēm habens ſpēm perfecti ſi de imperfecto ꝯſiderat: eo q̄ imperfectū per ſpēm perfecti ſit aptū natū cognoſci: ſic dialecticus non agit vltra ſuam formā: cū cōſiderat de enthimemate: qđ a ſyllo deficit: ⁊ ſic eſt de enthimemate reſpectu ſylli: qđ rhetor: qui per ſe de enthimemate conſiderat: in virtute ꝓpria nō pōt cōſiderare de ſyllo: qui ipſum ſuperat. Dialecticus vero pōt conſiderare de enthimate: per qđ a ſyllo deficit: ſic etiaȝ eſt de exēplo reſpectu inductionis. Naȝ rhetor in virtute ꝓpria non pōt cōſiderare de inductione: que ſuperat exemplaȝ. poterit tamē dialecticus conſiderare de exemplo qđ deficit ab inductione. ℂ Aduertendū tamē: q̄ vnūqđq; poſitū dum per ſe conſideraꝰ plura poſſunt de eo cōſiderari q̄ dum non per ſe cōſideraꝰ: ſed cōſideraꝰ ſoluȝ per aliud ⁊ per accidēs. Dialecticus: qui ꝯſiderat de enthimemate ⁊ exēplo inquantū ſunt diminute argumētationes: ⁊ quodāmodo obliquitates ſue artis: non poterit de exemplo ⁊ enthimemate tot conſiderare: quot pōt rhetor: qui de eis magis per ſe videtur intendere.

Enthimematū aūt maxima differentia: ⁊ que maxie latuit omnes fere eſt: que quidem ⁊ circa dialecticā methodū ſyllogiſmoꝝ. Hec quidem ipſoꝝ ſunt ſm rhetoricā: ⁊ ſic ſm dialecticam ſyllogiſmorū. Hec autem ſecunduȝ alias artes ⁊ potentias.

ℂ In parte iſta oſtendit phs eſſe diuerſa genera locorum: ⁊ enthimematibꝰ: qbus vtunꝰ rhetor ⁊ dialecticus: a locis ⁊ enthimematibus pertinentibus ad alias artes: q̄ pmo facit qđ dictū eſt. Scđo exponit ſe oſtendens qui loci: vel qui ſylli ſunt ꝓpe rhetorici ⁊ dialectici: ⁊ qui ſm alias artes. Scđa pars ibi. (Dico eni dialecticos.) Circa pmum duo facꝰ. nā pmo huiuſmōi locos diſtīguit. ſcđo oſtēdit locos ſpāles eſſe latētiores alijs p differentiā inter ipſas partes ipſis locis. Scđa pars ibi. (Has quidē exiſtētes.) Dico ergo q̄ quedā differētia: maxime eſt enthimematū .i. ſyllogiſmoꝝ rhetoricoꝝ: que differentia maxime latuit fere oēs: qui de rhetorica tractauerūt: ⁊ iſta differentia nō ſolū eſt enthimematū circa rhetoricū: ſed eſt etiā ſylloꝝ circa dialecticū methodū .i. circa dialecticā artē: eſt aūt h̄ differentia: q̄ hoc ipſoꝝ. ideſt hic de numero ipſoꝝ enthimematū ſunt ſꝫ rhetoricā: h̄ ſm alꝰ artes ⁊ potentias: ſic ſm dialecticū methodū ſyllogiſmorū: q̄ſi diceret q̄ ſicut eſt loquendū de genere enthimematū circa rhetoricaȝ: q̄ aliqua ſunt enthimemata circa rhetoricā: aliqua vero ſꝫ alias artes. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Has quideȝ exiſtentes. has aūt nondū comprehenſas: ꝓpter qđ ⁊ latent auditores ⁊ magis tangentes ſm modum tranſeunt ex ipſis. Magis aūt planū erit qđ dicꝰ p plura.

ℂ Oſtendit locos ſpeciales latentiores alijs per differētiā inter ipſas artes dicēs: aliquas artes eſſe exiſtētes ⁊ ſcitas apud nos: has aūt. ideſt alias nonduȝ eſſe cōprehenſas: ⁊ q̄ logica ⁊ rhetorica: ita inuente ſunt ⁊ hoies oēs aliq̄ mō participant eis: artes aūt ſpāles nōdū ſcite ſunt: ⁊ inuētis non oēs participant: ꝯñs q̄ qñ arguētes per ſyllogiſmos vel enthimemata trāſeūt ex ipſis. ideſt ex dialectica ⁊ rhetorica tangentes ſm methodū aliā magis latet auditorē. Nō eni ita manifeſti ſunt alij loci pertinētes ad alias artes: ſicut dialectici rhetorici: cum ſint loci de cōibus: que omnibus ſunt nota. ideſt addiꝰ q̄ per plura. ideſt per cōia que plura cōprehendūt: erit magis planū: ſiue magis manifeſtum. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Dico eniȝ dialecticos ⁊ rhetoricos ſyllogiſmos eſſe: de quibus locos dicimus. Hi auteȝ ſunt qui cōmunes de multis ⁊ nālibus ⁊ politicis: ⁊ de multis differētibus ſpē: vtputa locus a maiori vel minori: nihil eni magis erit ex hoc ſyllogizare: aut enthimema dicere de iuſtis: vel de naturalibus: vel de quocūq3: q̄uis hec ſpecie differant.

ℂ Determinat locos ⁊ ſyllos pertinentes ad dialecticaȝ ⁊ rhetoricā: ⁊ ad alias artes. Et duo facit: q̄ pmo facit quod dictū eſt. Scđo dat cauſaȝ dicti. Scđa ibi. (Et illa qdē.) Circa primū duo facit. Nam pmo oſtendit qui loci: vel q ſylli ſint pertinētes ad dialecticā ⁊ rhetoricā: q̄ cōmunes. Scđo declarat locos vel ſyllos pertinētes ad alias artes oſtendens eos eſſe proprios. Scđa ibi. (Propria auteȝ.) Dicit ergo q̄ ipſe vocat dialecticos rhetoricos ſyllos eos de quibus dicimus locos. ideſt ꝓpoſitiones cōes: ideo ſubdit q̄ hi. ſ. alȝ ſylli: vel loci dialectici ⁊ rhetorici ſunt: qui ſunt cōes de multis vt de nālibus ⁊ politicis: ⁊ de multis alijs materijs differentibꝰ ſpē: vtputa locus a maiori ⁊ minori: q̄ per tales locos nō magis ſyllogizabimus vel dicemus enthimemata de iuſtis vel de nālibꝰ: vl' de quocūq; alio: q̄uis hec ſpē differant. Igiꝰ ꝓpoſitiones ⁊ loci q poſſūt adaptari ad diuerſas materias ptinēt ad dialecticā ⁊ rhetoricam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Propria aūt quecunq3 ex propoſitionibus: que circa vnāquāq3 ſpēm: aut genus ſunt: vtputa de nālibus ſunt ꝓpōnes: ex quibus neq3 enthimema: neq3 ſyllogiſmus eſt de moralibus: ⁊ de his alie: ex qbus non erit de nālibus. Similiter q̄ hoc ſm ſe habȝ in omnibus.

ℂ Declarat proprios ſyllos ⁊ propria enthimemata circa quālibȝ artē dicens: q̄ illi ſunt ꝓprij ſylli vel illa ſunt ꝓpria enthimemata: quecūq3 ſunt ex ꝓpoſitionibus: circa vnāquāq; ſpēm determinatā: vel circa vnūqđq3 genꝰ determinatū: vt ꝓpoſitiōes: que ita deſeruiunt vni gñi: que non poſſunt adaptari ad aliud genus. Nam de nālibꝰ ſūt ꝓpoſitiones: de quibus non poteſt fieri enthimema: neq3 ſyllo in moralibus. De his. ideſt de moralibus ſunt alie ꝓpoſitiones: ſiue alij loci: ex quibus nō erit ſyllo de nālibus ſiue naturalis. Similr aūt hoc ſe habȝ in omnibꝰ q̄ alique propoſitiones vnius artis nō deſeruiūt ꝓpoſitionibus alterius artis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et illa quidē non faciunt circa nullū genus ſapiētē: circa nullū eni ſubiectū ſunt. Hoc aūt quāto quis vtiq3 melius elegerit ꝓpōnes: latebit faciens aliaȝ ſciam a dialectica ⁊ rhetorica.

Si eni īciderit ī principijs nō adhuc dialectica neqȝ rhetorica. ſed illa erectius habȝ principia. Sunt aūt plurima enthimematū: que dicunt̄ ex his ſpēbus. ſ. particularibus ꝛ ꝓprijs ex cōibus paucioꝝ. Queadmodū igit̄ etiā in topicis ꝛ hic diuidēdū enthimematū ſpēs: ꝛ ī locis ex quibus ſumendū. Dico aūt ſpēs quidē eas: q̄ ſm vnūqōqȝ genus ꝓprias ꝓpoſitiōes: locos autem cōmunes: ſimiliter omnium.

Aſſignat rationē dicti. Et duo facit: qꝛ primo aſſignat rationē: quare loci oēs pertinēt ad dialecticos ꝛ rhetoricos ſpāles vero ad alias. Scdo ex hoc cōcludit: ꝙ ſicut in topicis. Diſtinguebat̄ de ſyllis: ſic in rhetorica diſtinguēdū eſt de enthimematibus. Scda pars ibi. (Queadmodum igit̄.) Circa primū tria facit: qꝛ pmo dat cāȝ: quare loci cōes pertinent ad dialecticū ꝛ rhetoricaȝ dicens: ꝙ illa idest pertinentia ad dialecticū ꝛ rhetoricū non faciunt ſapiētē circa aliqđ genus determinatū: qꝛ circa nullū determinatū ſubm ſunt. Cuȝ ergo loci ꝛ ꝓpoſitiones cōes ſint hmōi: opȝ talia ad rhetorē ꝛ ad dialecticū ptinere. Scdo aſſignat rōnem: quare enthimemata ꝛ ſyllogiſmi ex ꝓpoſitionibus ſpecialibus pertinent ad alias ſcias dicens: ꝙ quāto aliquis melius eligeret ꝓpoſitiones ſpāles latebit: qꝛ nō ſunt ita manifeſta ꝓpa: ſicut cōmunia: faciens aliaȝ ſciam ad dialecticā ꝛ rhetoricaȝ. Nam huiꝰ ꝓpoſitiones magis vident̄ directe pertinere ad alias q̄ȝ ad dialecticaȝ ꝛ rhetoricā: ideo addit ꝙ ſi īciderit ī ꝑncipijs. idest ſi ꝓpōnes reducāt̄ in ſua ꝑncipia nō adhuc dialectica: neqȝ rhetorica habebit illa ꝑncipia: ſed illa: hoc eſt alia ars ſpālis erectius ſiue directius habȝ talia ꝑncipia: qđ quō verum ſit: in fine lectionis patebit. Tertio. qꝛ ſpālia ſunt multa: cōmunia pauca: cōcludit eſſe plurima enthimematuȝ: quędā ex his ſpeciebus. i. ex his ſpālibus ꝓpoſitiōibus: vt ex particularibus ꝛ ꝓprijs: pauciora aūt eſſe enthimemata ex cōmunibus. Scda pars incipit ibi. (Hęc aūt quanto.) Tertia ibi. (Sūt aūt plima.) Deide cū dicit. (Queadmodū igit̄.) concludit diſtinguēda eſſe in rhetorica: ſicut in dialectica. Et duo facit: qꝛ ꝑ facit qđ dcȝ ē. ſcdo ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scda pars ibi. (Primo quidez igit̄.) Dicit ḡ ꝙ ſicut in topicis: vt in ꝑmo topicoꝝ diuiſum fuit: qꝰ propoſitionū: ex q̄bus fiunt ſyllogiſmi: quędā ſunt cōmunes ꝛ logicę: quędā ſunt ſpeciales ꝛ aliarū artium: vt nāles: ꝛ ethicę: ꝛ infra hoc dicendū eſt inter ſpēs enthimematum hoc eſt ſpāles ꝓpōnes: ex quibus ſumēdū eſt enthimema ꝛ exponit ſe dicens. (Dico autem.) idest voco ſpēs ꝓꝑas ꝓpōnes. eas. vȝ. que ſunt ſm vnūqōqȝ genus: locos autēȝ voco cōmunes. ſimilr oīum. idest omnes ꝓpōnes: q̄ vniformiter ſe hñt ad omnia. Deinde cum dicit.

Primū quidem igitur dicamus de ſpēbus. Primo aūt accipiamus genera rhetorice quatenus diuidentes quot ſunt. De his ſingillatiȝ accipiamus elementa ꝛ ꝓpoſitiones.

Primo quidē qꝛ dixerat enthimemata: fieri ex ꝓpoſitionibus ſpālibus: ꝛ ſumenda eſſe ſiue habere robur ex locis vel ex ꝓpoſitionibus cōmunibus: continuans ſe ad dicēda ait: ꝙ primo ſiue prius dicamus de ſpeciebus. idest de ſpecialibus propoſitionibus. prio accipiamus genera rhetoricę. idest materias illas: circa quas negociatur rhetorica: vt deliberatiuum: exclamatiuū ꝛ iudiciale: quatenus dicētes: ꝙ ſunt huiꝰ genera de eis accipiamus ſingillatiȝ elementa ꝛ propoſitiones ꝛ loca competentia illis.

Hic declaranda ſunt tria. ꝑmo quomodo differunt enthimemata rhetorica ab enthimematibus aliarū artiū. Scdo oſtendetur cū ꝑncipia ꝛ elemēta enthimematū ſūt loci: vt dicit̄ circa finē ſecūdi huius ſciē: ꝛ locus non ſit idē quo principiū dici de omni ꝛ principiū dici de nullo. Tertio cū taȝ dialectica q̄ȝ rhetorica vtatur ſuis locis: videnduȝ eſt quomō differunt loci rhetorica a locis dialecticis. Propter primū notandū ꝙ ſicut ꝑncipiū eſt ī demōſtrationibꝰ: ſic ſuo modo eſt in enthimematibus. Uidemus enī alia ꝑncipia demōſtratiua īgredi demonſtrationē ſm ſubam: alia vero ſm virtutē ſolum. nā ꝑmiſſę ſubſtantialr ingrediunt̄ demonſtratiuū ſyllm: dignitates vero ſm virtutes. Nam cum arguitur: ꝙ ois figura plana habēs angulū extrinſecū habȝ tres angulos ęquales duobus rectis: triangulus eſt hmōi. ergo ꝛc̄. non valet argūm: niſi cōcludit in huius v̄tute dignitatis: quęcūqȝ vni ꝛ eidem ſunt ęqualia: inter ſe ſunt ęqualia. nam ex eo ꝙ duo recti ſunt ęquales angulo extrinſeco trianguli: ꝛ alteri angulo intrinſeco: ꝛ omnes tres anguli intrinſeci valent per prędictos angulos: eo ꝙ extrinſecus valet duos intrinſecos: ſequitur tres intrinſecos duos rectos valere. Simili mō eſt in enthimematibus. Naȝ pręter ea quę ingrediunt̄ enthimemata ſm ſubaȝ: opȝ dari aliud: qđ ingrediatur ſm virtutē: cuius efficacia enthimema concludat: nō enī valȝ. miles pōt impugnare caſtrū. ergo imperator: niſi ſupponat̄ qđ pōt minus: pōt ꝛ maius: adeo prędictuȝ enthimema coroborat̄ per locū a minori. Et idē eſt ꝙ locus in topicis ſuis circa ꝑncipiū dicit locū eſſe ſedeȝ argumenti. nā ex loco tanq̄ȝ ex maxima elicitur cōueniens argumentū ad propoſitā quęſtionē. Iſto etiaȝ modo loquit̄ phs cum ait: elementū aūt enthimematis ꝛ locum idem dico. Eſt ḡ locus ꝑncipiū enthimematis nō intrinſecū ꝛ ingrediēs ſm ſubam: ſed extrinſecū ingrediēs ſm virtutem: quā ſi inter locū ꝛ maximā ponere vellemus driām non diſtingueremus eā ex eo: ꝙ vnū eſſet ꝑncipiū ſȝ virtutē. alterū vero ſm ſubam. Nā vtrūqȝ tā locus q̄ȝ maxima habet rationē ꝑncipij extrinſeci: ꝛ non ingredit̄ enthimema: niſi virtualr: ſed tota drīa ſumenda eſſet ex eo: ꝙ locꝰ magis videt̄ habere rationē ꝑncipij incomplexi: maxima vero magis videt̄ eſſe ꝑncipiū cōplexuȝ. Et qꝛ complexa ab icōplexis ſumūt originē: ſicut multitudines ab vnitatibus: maxima videt̄ trahere ortum a loco: vt a loco minori ſumit ortum h̄ maxima: qđ pōt minus: pōt ꝛ maius. vn̄ poſſemus dicere ꝙ maximā ſcimus: inquantū locos ſcimus. Nā ſicut ꝑnꝰ cognoſcimus inquantuȝ terminos cognoſcimus vt dicit̄ in pmo poſterioꝝ: qꝛ ſi ſcimus quid eſt totum: ꝛ quid eſt pars: ſcimus ꝙ omne totū eſt maius ſua parte: ꝛ omnis pars eſt minor ſuo toto: ſic ſi ſcimus qd eſt minus vnde ſumitur locus a minori: ꝛ quid maiꝰ vn̄ ſumitur locus a maiori: ſcimus: quod poteſt minus: poteſt ꝛ maius: ꝛ quod non poteſt maius: non poteſt ꝛ minus. Aduertenduȝ tamen: ꝙ loci vel maximę: a quibus ſumunt robur enthimemata: ſunt vniuerſaliores enthimematibus. naȝ ad ꝯfirmandū enthimema hoc: miles pōt expugnare caſtrum. ergo imperator: aſſumimus hāc maximam: qđ poteſt minus ꝛ maius: ꝛ dicimus ꝙ prędicte enthimematis eſt elementū locus a minori: cum tamen talis locus non magis ſit elementū enthimematis pręcti q̄ȝ cuiuſlibȝ alterius habentis ſimilē formam. Nam ꝛ huius enthimematis: comes poteſt expugnare. ergo rex. eſt etiam elementū locus a minori. Cum igit̄ ꝑncipia vlium ſint vlia: ꝛ ꝑticulariū ſint particularia: vt hoīs eſt ꝑncipiū homo: huius hoīs hic homo: vt dicit̄ in 12ᵒ metaphy. ſicut enthimematis vlr accipimus elementuȝ in vli: ita enthimematis

mematis huiꝰ eſt clementuꝫ hoc in particulari. Si ergo volumus accipere clementa ⁊ clemētata ſm pportionez equatam: non dicemus ꝙ locus a minori eſt clementum huiꝰ miles pōt expugnare. ergo imperator: ſed accipiemꝰ b. pro omni minori: ⁊ a. pro omni maiori: ⁊ tunc formabit entbimema. b. ergo ⁊ a. talis entbimematis erit clemētū locus a minori ſm pportionē equatā: ſic etiā huius entbimematis: album ſm ꝙ huiꝰ diſgregat. ergo nō nigrum. non eſt clementū locus a cōtrario ſm pportionē tactaꝫ: ſed ſumentur a. b. pro quibuſcūqꝫ cōtrarijs: ⁊ tunc formabit entbimema. a. ſm ꝙ h̄ agit hoc. ergo non. b. ⁊ talis entbimematis locus a cōtrario erit pportionatū clementū. ❡ Qꝛ ḡ entbimematū cōſtitutoꝝ ſm vles terminos ſūt clnta propoꝛtionata loci vlr accepti: opoꝛꝫ entbimemata ſm particulares terminos formata habere pticularia clemēta. Uerū quia vniuerſalia in particularibus ſunt ipſa particularia: vt aīal in hoīe eſt idem ꝙ homo: cōtrarium etiam vt reſeruat in albo eſt ideꝫ qđ album: ⁊ vt reſeruatur in curuo eſt ideꝫ qđ curuū. ſicut ergo cum. a. ⁊. b. ſumebant vlr pro ſingulis contrarijs: ⁊ ex eis conſtituebantur entbimemata: aſſignatur ibi clementum pportionatum loco a cōtrario: ſicut ſi deſcendimus ad h̄ genus cōtrariorū: vt ad albū ⁊ nigrum: rectum ⁊ curuū: opꝫ ibi aſſignari vt clementa locuꝫ ab hoc ꝯtrario. Cū ergo dicimus albū ſm ꝙ huiꝰ diſgregat. ergo non nigrū: huius entbimematis eſt exemplū pportionatū locus a cōtrario: qđ reſeruat in albo: non locus a cōtrario ſimplr: ⁊ qꝛ cōtrariū in albo idem eſt qđ album accipiendo locum ⁊ clementuꝫ pportionatum: cū quereret a nobis vnde locus. ſi liceret nobis ſic loqui diceremus: ꝙ in ṗdicto entbimemate eſt locus ab albo. ❡ His viſis apparere pōt quō differūt entbimemata rhetorica ab entbimematibus aliarū artium: ⁊ etiā manifeſtū eſſe pōt: ꝙ entbimemata aliaꝝ artiū formata ex ſpālibus ppoſitionibus: ſi reducant in ſua ṗncipia: incidunt in ṗncipia aliarū artium: quoꝝ ſunt entbimemata. Naꝫ cum rhetor ⁊ dialecticus non negocient circa aliqđ determinatuꝫ genus. entbimemata accepta ſm vles terminos pertinent magis directe ad dictos artifices: ſꝫ cuꝫ conſtituunt ex ſpālibus ppoſitionibus: pertinent ad ſpāles artifices. vtrū autē entbimemata formata ex ſpālibꝰ. ppoſitionibus poſſint ptinere ad rhetorē vel ad dialecticum in ſequenti lectione apparebit. ❡ In pñtiarū aūt in tantum pateſactum ſit: ꝙ ſicut rhetor ⁊ dialecticus nō aſſignant locū ab hoc ꝯtrario: vl' ab illo: vt ab albo vl' curuo: ſed a contrario: nec ab hoc maiori vel ab illo: vt a rege vel imperatore: ſed a maiori: ſic entbimemata ⁊ ſylli: de quibus conſiderāt rhetor ⁊ dialecticus: ⁊ nō alij artifices: nō debēt cōſtitui ex hoc cōtrario: vel ex illo: ſed ex terminis cōmunibus deſignātibus omne maius: ⁊ qꝛ entbimemata conſtituta ex ſpālibus ppoſitionibus reducunt ad particularia principia: vt in locū ab albo: vel in locū a curuo cum de albo ⁊ curuo cōſiderent particulariter artifices: incidunt talia argumēta in ṗncipia aliarū ſcientiarum.

SEcundo videnduꝫ eſt. Utruꝫ entbimemata reducant in ṗncipia dici de omni: ⁊ dici de nullo. ❡ Ad cuius euidētiaꝫ notandū duo eſſe genera ṗncipioꝝ tā ſylloꝝ ꝗ̄ entbimematū: vt ſuperiꝰ aliqualiter eſt tractatū. Naꝫ quedam ſunt ṗncipia ſm ſubaꝫ: quedam vero ſm virtutē: ṗncipia autē ſcđm ſubſtantiā: ⁊ que eſſentialiter ingrediunt ſyllm diſtinguunt: quia quedaꝫ ſunt formalia: quedā materialia: nam termini ⁊ propoſitiones ſe habēt ſicut mā ſyllogiſmi: ordo vero ſm modū ⁊ figurā ſiue ſm qualitatē ⁊ quantitatē ſe habēt ſicut forma ſyllī: aut ſicut aliquid forme ānexū. Et qꝛ ṗncipia intrinſeca ſꝫ ſubam arguunt in virtute ṗncipioꝝ extrinſecoꝝ ⁊ ſm virtutē: eo ꝙ talia ṗncipia vniuerſaliora ſint: ſicut diſtinguimus ṗncipia intrinſeca in formam ⁊ mām: ſic opꝫ diſtinguere extrinſeca in ṗncipia dantia efficatiaꝫ forme ⁊ materie. Nam ṗncipia non ingredientia ſyllm vel ſubaꝫ aliqua probant formam: aliqua vero materiā: vt ṗncipium dici de omni: ⁊ dici de nullo pbant formā: maxime vero ⁊ dignitates pbant materiā: que ſi bene ꝯſideramus: manifeſtatur nobis cauſa: quare principia ſyllogiſmorū ſm virtutem pbantia formā ſunt tantū duo. vꝫ ṗncipiū dici de omni ⁊ de nullo. Nam cum forma ſyllogiſtica diuerſificetur ſm triplicem figuram: ſi cuilibꝫ figure aſſignarentur ſua ṗncipia: non eſſet poſſibile oīa talia reduci in dici de nullo ⁊ in dici de omni. Nam ſcđa figura ⁊ tertia non innitunt directe dictis ṗncipijs: ſed ſcđa figura innitit huic ṗncipio. Quicqđ remouet a ꝯſequente ⁊ ab anīcedente. iđ opꝫ omnes cōcluſiones in illa figura eſſe negatiuas: eo qꝛ gratia forme: ppter quā talia ṗncipia ſunt inuenta ad poſitionē conſequentis nō ſequit poſitio antecedentis: ſꝫ ad deſtructionē ſequit deſtructio: ſic etiā ⁊ tertie figure ſua ṗnꝰ poſſemus aſſignare ſi tēpꝰ adeſſet. ❡ Probāt ergo dici de omni: ⁊ dici de nullo ſolum formaꝫ: ⁊ qꝛ talis forma put indirecte concludit: non variat ordinē terminoꝝ: eo ꝙ medius terminus ſubijcit ſemper in ipſa ppoſitione: ⁊ ṗdicatur in ſcđa: ⁊ maior extremitas in cōcluſione de minori ṗdicatur: nec etiā variat prout ſpectat ad preſens negotiū: ⁊ ſemꝑ maior eſt vniuerſalis: ſolū quantū ad qualitatem eſt ibi variatio. Et quia qualitas nō variatur niſi ꝑ affirmationē ⁊ negationē: oportet talia principia ſolū duo eſſe. vꝫ. dici de omni quantū ad concluſionē affirmatiuaꝫ ⁊ dici de nullo ꝗ̄tū ad negatiuā. ❡ Et ſi diceret ꝙ cōcluſio in prima figura nō ſemꝑ eſt vlis: ſed aliquando pticularis. ergo dꝫ ibi aſſignari ṗncipiū dici de quodā ſicut dici de omni: ⁊ dici de quodā non ſicut dici de nullo. ❡ Dōm eſſet ꝙ cū maior ſit ſemꝑ vlis: quicqđ ſumitur ſub ſubiecto ſumitur ſub predicato: vel remouet ab eo: ſi ſit negatiua. Et qꝛ in maiori ṗncipalr v̄tus ſyllogiſtica eſt: ab ea ſumi debent ṗncipia. cum ergo cōcluſio nō ſit particularis in ṗma figura ex parte maioris: ſed ex parte minoris: aliq̄ principia ſumunt originem dici de quodā: vel de quodaꝫ non: neceſſe nō habent rationē ṗncipij. Uel dicēdū ꝙ dici de quodam: vel de quodā non qꝛ concludunt in dici de omni: ⁊ in dici de nullo non conſtituunt diuerſa ṗncipia ab illis. non ſunt ergo dici de omni: ⁊ dici de nullo principia tertie ⁊ ſecūde figure: nec adinuenit ṗncipiū in prima vt indirecte concludit: ſed ſolum ſuſtentatus fuit in predictis duobus principijs. Dici poſſet ꝙ ṗncipia ꝗ̄to pauciora ſunt quātitate: maiora ſunt v̄tute: ⁊ magis habēt rationē principij. Et quia ſecūda ⁊ tertia figura reducuntur ad primā tanꝗ̄ ad illam: que maxime facit ſcire: vt dicit in primo poſteriorū: oportet ṗncipia ſecūde ⁊ tertie reduci ad principia ṗme: ppter qđ ſequit ea non ppꝛie habere rationē principij: vel ⁊ ſi in eis rationem ṗncipij ſaluaremus: magis artificiale eſt: quanto in arte ſit reductio ad pauciora ṗncipia. Et ſicut eſt de ſcđa ⁊ tertia reſpectu prime: ſic eſt de ſyllogiſmis prime figure indirecte cōcludētibus reſpectu ſyllogiſmoꝝ concludentium directe. Naꝫ illi ad iſtos reducuntur. ❡ Uiſo quō dici de omni: ⁊ dici de nullo probant formam: reſtat videre quō dignitates ⁊ maxime probant materiam. ❡ Ideo notanduꝫ ꝙ propoſitiones ⁊ termini vt ingrediunt ſyllm dupliciter conſiderari poſſunt. ṗmo ſm ſe ⁊ quantū ad naturā ſuaꝫ: ⁊ ſic pertinent ad materiā ſyllogiſmi. Scđo put ſtant ſub debita qualitate ⁊ quātitate: ⁊ ordine ſyllogiſtico: ⁊ ſic pertinent ad formam. oīa ergo illa ṗncipia: que ſumunt ex nā

terminorum ſe tenent ex parte materię: illa vero: quę ex ipſo ordine ſyllogiſtico accipiuntur: ſe tenent ex parte formę: ⁊ ideo dici de omni: ⁊ dici de nullo dicuntur probare formam: eo ꝙ talia principia ipſum ordinem ſyllogiſticū includant. Nō eſt enim dici de omni idem qḋ propoſitio vniuerſalis affirmatiua: vel dici de nullo idē quod negatiua: qꝛ cū ex puris ꝑticularibus nihil ſequatᷣ: ſꝫ oportet in quolibꝫ ſyllogiſmo aliquā ꝓpoſitionē vniuerſalē eē: in quolibꝫ ſyllogiſmo eſſet ꝑncipiuꝫ dici de omni vel de nullo: qḋ falſuꝫ eſt. ❡ Vñ qꝛ Cōmētator Auerroys volēs ſup ꝑ ꝑorū deſcribere dici de oī ait: ꝙ nō eſt dici de oī: in eo qḋ dicitur. omne animal eſt corpus: ſꝫ ex eo ꝙ omne animal diſponitur per corpus: ⁊ quicquid diſponiᷣ per animal: diſponiᷣ per corpus: in quo manifeſte oſtendit in dici de oī includi totum ordinem ſyllogiſmi affirmatiui: qui per ipſum probatur: ſic in dici de nullo clauditur totus ordo ſyllogiſmi negatiui: qui confirmatᷣ per tale ꝑncipiū. Dignitates vero ⁊ maximę ⁊ loci ſe tenent ex parte materię: quia ex ipſa natura terminoꝝ ſumunᷣ. ❡ Nam quia nā contrarij eſt alia a natura maioris ⁊ minoris: locus a cōtrario ⁊ maxima data in tali loco diſtinguunᷣ a loco a maiori: ⁊ a minori: ⁊ a maximis ibi datis: ꝓpterea diuerſe dignitates accipiuntur ſm aliam ⁊ aliam naturam rerum: quę ſignificatur per terminos: quia clarum eſſe poteſt: quare in libro priorū aſſignantur ſolum principia formalia: vt dici de omni: ⁊ ḋ nullo: de locis ⁊ dignitatibꝰ: ⁊ maximis ibi nulla fit mentio. ❡ Nā cuꝫ in dicto libro ordo ſyllogiſticus ſpecificetur ſm alium ⁊ alium modum: ⁊ ſm aliaꝫ ⁊ aliam figuram: termini vero ſumanᷣ cōmunes non deſignantes hanc naturaꝫ: nec illam: non proprie ibi poſſunt ſumi principia deſeruientia naturis rerum: ⁊ terminis ſꝫ ſe ſumptis: quę ſe tenent ex parte materię: ſed ſolum ibi accipiuntur principia includentia ordinem ſyllogiſticum quę ſe tenent ex parte formę: ⁊ ſi aliqualiter ꝑncipia ſe tenētia ex ꝑte formę ⁊ mãę ibi aſſignari poſſēt: hoc eſt inquātum pręter ſyllogiſmum ſimpliciter fit deſcenſus ad materiam contingentē ⁊ neceſſariā. ❡ Sꝫ ſi quereretᷣ. vtruꝫ ſit aſſignare certum numerū principioꝝ materialiū: ſiue dignitatum: ſicut aſſignatur certus numerus principiorū formalium: quia talia ad dici de omni: ⁊ ad dici de nullo reducuntur. ❡ Dici poſſet ꝙ nāę rerū nō ſunt nobis ſimpliciter notę: ideo numerum talium dignitatum ſimpliciter ignoramus: quia non ſcimus numerum naturaruꝫ. vꝫ quia in omni natura reſeruatᷣ natura entis aliquo modo nobis talis numerus eſt notus: quia nota eſt nobis illa dignitas: quę ſumitur ex ipſo ente: ad quā omnes alię dignitates reducuntur. Unde ⁊ Cōmētator ſuper quarto metaphyſicę: vult omnia ꝑncipia inniti iſti principio: de quolibꝫ affirmatio: vel negatio vera eſt: quia tale principiū ex ipſo eſſe: vel ex ipſa natura entis accipitur: in quo aliquo modo ars imitatur naturā: quia ſicut in natura eſt vnitas ex parte materię: pluralitas ex parte formę: eo ꝙ eſt dare duo contradictoria: ⁊ tertium quod ſubijcitur ei: licꝫ Plato hunc ſermoni non recte contradixit ponens vnitatem ex parte formę: ⁊ pluralitateꝫ ex parte materię: ſic in arte ſyllogiſtica ꝑncipia formalia reducuntur ad duo: vt ad dici de omni: ⁊ ad dici de nullo. ꝑncipia vero: quę ſe tenent ex parte materię reducuntur ad vnum. ſcꝫ ad illud principium: de quolibet affirmatio vel negatio vera. ❡ Aduertenduꝫ tamen: ꝙ ſicut formę naturales: ⁊ educte de potētia materię quodāmodo in ipſa materia clauduntur: de cuius potentia ſunt eductę: ſic principia formalia ſyllogiſmoruꝫ ad de quolibꝫ affirmatio reduci habent. Valeat ſimile quantum poteſt: quia ars non eſt natura: ſed ſit via naturę. ❡ His declaratis de leui apparere poteſt enthimemata rhetorica propter hoc ꝙ reducuntur in locos ⁊ maximas tanq̄ in principia ſe tenentia ex parte materię reduci in dici de omni: ⁊ de nullo tanq̄ in ꝑncipia formalia. Nam cum enthimemata reducanᷣ ad ſyllogiſmum: oportet principia ſyllogiſmi ſimpliciter aliquo modo reſeruari in enthimematibus. oriebatur ergo dubitatio: quia ſequebatur. Utruꝫ enthimemata reducerentur in dici de omni: ⁊ de nullo: cum reducuntur in locos tanq̄ in ꝓpria elementa: quia credebatur locos ⁊ dicta principia eodem modo habere rationem principij: quod falſum eſt.

TErtio oſtendere reſtat. Utrum loci dialectici differant a locis rhetoricis ⁊ quomodo. Adhuc dixerūt quidā prędictos locos ſic differre: quia loci rhetorici ſumunᷣ penes contingit. dialectici vero penes eſſe: ⁊ ita ſm iſtos: ſi ex eiſdem terminis formetur locus: ⁊ dicatur. ſi hoc eſt: hoc eſt: erit dialecticus. ſi vero dicatur. ſi hoc contingit: hoc cōtingit: erit rhetoricus. Sꝫ hoc eſt ſtultum q̄ ex hoc impoſſibilia conſiderare: de facili enim imo ſtatim quicunq̄ eſſet dialecticus: fieret rhetoricus: ponendo pro eſſe contingit. imo cum loci ex natura propoſitionum ſumantur ⁊ roborant ſyllogiſmos ex ꝑte materię: ad quē cunq̄ pertinet conſiderare propoſitiones de contingenti pertinet etiam conſiderare locos formatos per contingit cum ergo dialecticus conſideret non ſoluꝫ propoſitiones de in eſſe: ſed de neceſſario ⁊ contingenti: vt patꝫ in primo priorūꝫ: ⁊ ſecundo perihermenias qualitercūq̄ formentur loci: ſiue per eſſe: ſiue per contingit: ſiue per neceſſe: nō ꝓpter hoc per ſe loquendo effugient conſiderationeꝫ dialecticę. ❡ Propter hoc notādū: ꝙ cum loci ſint elemēta enthimematum rhetoricorum: ⁊ etiam ſyllogiſmorū dialecticorū accipiēdo ſyllogiſmos dialecticos vt diſtinguūtur contra ſyllogiſmum ſimpliciter: ⁊ addant quandam habitudinem localem ſuper ipſum: ſi bene videre poterimus differentiam inter ſyllogiſmos dialecticos ⁊ rhetoricos: ſimiliter inter ſyllōs ⁊ enthimemata: apparebit differentia ipſorum locoꝝ: cum ſm differentiā ꝑncipiatorum ſequātur principia eſſe diſtincta. ❡ Dixerunt enim q̄daꝫ ſyllōs differre ab enthimematibus: quia in ſyllogiſmo requiruntur duę pręmiſſe. In enthimematibus vero nō debet poni niſi altera pręmiſſarū: quę differentia: ⁊ ſi nō eſt oīno abijcienda: eo ꝙ phs eam innuat in ſcḋo priorum: tū totam queſtioneꝫ non euacuat. Nam enthimemata non ſemper conſtant ex altera pręmiſſaruꝫ. imo qñ altera nō eſt nota vtraq̄ pręmiſſarum eſt ponenda. Unde phs ſupra non dixit ꝙ enthimema ſemper cōſtat ex paucioribꝰ: ſed dixit. quoniā primus ſyllogiſmus ſm ꝙ ſepe: vt quotienſcūq̄ altera pręmiſſarū eſt nota. Nam quotienſcūq̄ hoc eſt: ſolum altera eſt ponenda: eo ꝙ auditor alterā ſupplet. Ideo notandū enthimemata ⁊ ſyllogiſmos differre ſm materiā. nam ſicut ſyllogiſmus demōſtratiuus ⁊ dialecticus differunt quantū ad materiā: vt quia demonſtratiuus conſtat ex neceſſarijs: dialecticus vero ex probabilibus: ſic ſuo modo ſylls dialecticę ⁊ enthimema diſtiguūtur. Nā ſyllogiſmus dialecticę fit ex probabilibus: enthimema vero ex perſuaſibilibus: vł per ſyllogiſmū dialecticū magis negociamur circa vera: per enthimemata vero magis circa veriſimilia: vł per ſyllm dialecticū magis deſcendimus in ſciās ſpeculatiuas: per enthimemata vō magis in politicas. ❡ Utrū aūt enthimemata rhetorica ad ſciētias naturales: vel ad alias ſpeculatiuas artes adaptari poſſint: in ſequenti lectione dicetᷣ. Differētia vero ſm materiam per ſe loquendo nunq̄ facit diuerſitateꝫ in ſpecie: ſed vel facit differentiā in gñe: vel diuerſitatem in numero: nunq̄ enim reperiᷣ a phō dictū diuerſitatem mãę

eſſe

eſſe diuerſitatē ſpeciei: vel ꝙ vnitas ſpeciei ſit vnitas ma
terie. In quinto tñ metaphi. capitulo de vno. vult ꝙ vni
tas generis ſit vnitas materie. vnde ait ꝙ ſm modū vni
tatis generis eſt dicere: ꝙ materia ſit vna: ⁊ tñ circa finem
dicti capituli dicit: ꝙ illa ſunt vnū numero: quoꝝ mã eſt
vna. ¶ Et vt appareat qñ diuerſitas mãe ſit diuerſitas ge
neris: vel vnitas eius vnitas generis: vel qñ vnitas vel di
uerſitas ipſius eſt vnitas vel diuerſitas numeri ſolū: ad
uertendum materiam dupliciter ſuſcipere diuerſas for
mas. ¶ Primo ꝓpter extẽſionē eius: ſicut videm⁹ diuer
ſos annulos fieri ex auro: eo ꝙ materia auri ſit extenſa: ꝓ
pter quod in diuerſis partibus auri fiũt diuerſe formę an
nullares. ¶ Scḋo ḃ ſe diuerſitas ꝑdicta ſꝫ diuerſam in
tentionē materię: ſicut corpora ſupcęleſtia differunt a cor
poribus exiſtentibus in ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorũ. Eſt
enim talis diuerſitas ex ipſa materia: ſed non ſolū ex ex
tenſione eius: vt qꝛ materia ſit extenſa ex diuerſis ꝑtibus
materię ſuſcipiantur diuerſę formę: ſed etiam diuerſa rõ
ne materię. Nam materia ſupercęleſtium ⁊ inferioꝝ cor
porum non ſm eandem rationem ſuſcipiunt formas: cū
illa ſuſcipiat formam non habentem contrarium: ⁊ com
plentem totum appetitum materię. hęc autem ſuſcipiat
formam habentem contrarium non terminantem mate
rię appetitum. Et ſicut diuerſitas ſumitur ex parte mate
rię: vna propter extenſionem. alia vero propter rationem
diuerſam: ſicut diuerſitas ex parte materię dupliciter ac
cipitur ſm genus: ⁊ ſm numerum. Nam cū materia cau
ſat diuerſitatem propter ſui extenſionem facit differentiã
numeralem: ideo diuerſi annuli aurei ſolo numero diſtin
guũtur: ſed cum materia diuerſitatem facit propter rõnē
diuerſā: ſic cauſat differentiam generis. ¶ Vñ ſupercę
leſtia corpora ⁊ inferiora genere differunt: qꝛ corruptibile
⁊ incorruptibile non ſunt in eodem genere. vt poteſt habe
ri ex decimo metaphiſi. quę omnia ſi bene intellecta ſunt
ſatis oſtendunt ſyllogiſmũ ſimpliciter non eſſe genus ad
ſyllogiſmum demonſtratiuum dialecticum: ſed vl' ē ana
logum: vel ſpecies reſpectu eoꝝ. Nam ſi materia neceſſa
ria ⁊ probabilis faciunt differentiam ꝓpter rationē diuer
ſam: eo ꝙ dictę materię non ſm eandem rationem ſuſci
piant formam ſyllogiſticam: ſic prędicti ſyllogiſmi diffe
runt genere. ⁊ ſyllogiſmus abſolute ſumptus non ē genus
ad iſta: ſed analogum: ſicut corpus eſt analogum ad ſuper
cęleſtia ⁊ inferiora. Sed ſi dicta diuerſitas eſt ꝓpter extẽ
ſionem mãterię: ſicut ſyllogiſmus demonſtratiuus ⁊ dia
lecticus ſunt eiuſdem ſpẽi: ſicut hõ maſculus ⁊ hõ mulier
quę non differunt niſi ſm differentias materiales ſūptas
ex extenſione materię: ⁊ ſicut eſt in ſyllogiſmo demõſtra
tiuo ⁊ dialectico: qꝛ ſi diuerſitas inter ea ſumit̃ ex extẽſio
ne mãe ſolū: ſic ſylli dialectici ⁊ rhetorici ſunt eiuſdē ſpẽi:
cū vero hoc eſt ꝓpter aliã ⁊ aliã rõnē: ſic differūt genere.
¶ Sed ſi quęratur: ꝙ iſtoꝝ ſit: abſq; dubitatione dicēdū
eſt hoc eſſe ꝓpter rõnem diuerſam: nam mã ꝑſuaſibilis ē
ex qua hꝫ eſſe enthimema: ⁊ ꝓbabilis ex qua hꝫ eſſe ſylls
dialecticus: non ſm eandem rõnem recipit formam ſyllo
giſticã. Oñſuꝫ fuit. n. ſupra enthimema a ſyllo differre q̃
tum ad mãm: ⁊ q̃tum ad formã. Per ſe eniꝫ eſt: ꝙ i ſyllo
dialectico dꝫ exprimi tota forma ſylli: q̃tumcūq; ꝓmiſſę
ſint notę: non eſt ibi ſyllogiſmus: niſi exprimatur vtraq;
pręmiſſarum. Non eſt aūt per ſe ex parte enthimematis:
quia vtraq; pręmiſſa exprimatur: imo magis videtur eē
per accidens: ⁊ ex parte auditoris: cū altera pręmiſſarum
non eſt nota: propter quod eam neſcit addere: ſi ſolum di
catur altera. ⁊ iō ſępe enthimemata debēt cõſtare ex vna
pręmiſſa: vel ex paucioribus propoſitionibus q̃ ꝑmus ſyl
logiſmus. vt raro aūt debent conſtare ex duabus pręmiſ
ſis: qꝛ ea quę vergunt ad accidēs ſunt in paucioribus ⁊ ra
ro. Hãc etiam diuerſam rationem declarat ipſa termina
tio intellectus: cum per enthimemata aggeneretur fides:
quę terminat intellectum ſm ſe: ex quo apparet q̃tuꝫ ad
aliquid magis differre ſyllm dialecticum ab enthimema
te q̃ a ſyllo demonſtratiuo. Nam ⁊ ſylls demonſtratiu⁹
ſimplr determinat intellectuꝫ: non dialecticus: vterq; tñ
determinat ſm ſe. enthimema vero terminat ipſuꝫ: vt hꝫ
ordinem ad voluntatem. ¶ Manifeſtũ eſt ergo ſyllogiſ
mum dialecticum differre ab enthimemate genere. An
aūt ſylls dialecticus differat a ſyllo numero: nõ eſt pñtis
ſpeculationis. ¶ Viſo quõ differt enthimema a ſyllogiſ
mo dialectico: ſatis apparet quomodo differunt loci rhe
torici a dialecticis. Nam ſicut propter diuerſam materiã:
quę non ſm eandem rationem ſuſcipit formam ſyllogi
ſticam: differt enthimema a ſyllogiſmo dialectico genere.
ſic propter eandem materię diuerſitatem loci rhetorici a
dialecticis genere diſtinguũtur. Propter quod manifeſtũ
eſt: ꝙ licet dialecticus ⁊ rhetoricus vtantur locis a maiori
⁊ a minori. Et etiam ſi fere omnes loci dialectici nomina
rentur eodeꝫ nomine cum locis rhetoricis: hic ⁊ ibi ſume
rentur ęquiuoce: vel analogicę. vnde maius ⁊ minus: vel
locus a maiori ⁊ locus a minori dicitur analogice ꝓut eo
vtitur rhetor ⁊ dialecticus: ſicut corpus dicitur analogice
de corpore ſupercęleſti: ⁊ de iſtis inferioribus.

SUnt itaq; rhetorice ſpẽs tres nu
mero: tot enim ⁊ auditores oratio
num exiſtunt entes.

¶ Quia ſpectat ad rhetorem non ſolū ter
minare de enthimematibus ⁊ perſuaſioni
bus in cõmuni: ſed etiam in ſpeciali: vt pa
tebit. ¶ Iō pħs poſtq̃ diſtinxit modos perſuadendi: ⁊ oñ
dit quibus inſtrumentis vtitur rhetoricus: ⁊ dedit differē
tiã inter enthimemata cõmunia ⁊ ſpecialia: ſiue inter per
ſuaſiones acceptas in cõmuni: ⁊ conſtitutas ex propoſitio
nibus ſpãlibus. Hic in parte iſta determinat de vtriſq; ꝑ
ſuaſiõibus: ⁊ duo facit: qꝛ primo determinat de perſuaſio
nibus i ſpãli. Scḋo in generali. Scḋa ps incipit ibi. (Oñs
aūt ꝓbabiliũ orõnũ viſus ⁊c̃.) circa mediũ ſcḋi lib. ¶ Cir
ca pᵐ duo facit. Nã ꝑ dat modos ꝑſuadēdi ſūptos ex ꝑte
orationis: ſiue ex parte rei. Scḋo docet ſumere ꝑſuaſiones
ex parte dicentis ⁊ auditoris: ⁊ hꝫ fieri ꝑ mores ⁊ paſſiões
Scḋa ps ibi. (Ex qb⁹ qdē igit̃) in pñ° ſcḋi lib. ¶ Perſua
ſionũ aūt ex ꝑte rei duo ſunt gña: qꝛ q̃dã ſunt artificiales:
⁊ q̃dã inartificiales. Ideo pᵃ pars diuidit̃ in duas: qꝛ ꝑ do
cet inuenire ꝑſuaſiões artificiales. 2ᵃ docet vti ꝑſuaſioni
bus artificialib⁹. Scḋa ps incipit circa finē primi lib. (De
notatis aūt i artificialib⁹). ¶ Artificiales aūt ꝑſuaſiões
ſiũt circa negociũ politicũ: qḋ ē triplex: vꝫ: ḋliberatiuũ: ex
clamatiuũ: ⁊ iudiciale. vnde duo facit: qꝛ ꝑ oñdit ſpẽs rhe
toricę eſſe tres ſm tria pręfacta negocia ⁊ enthimemata
rhetorica de illis fieri. Secũdo determinat de vnaquaq;
ſpecie rhetoricę ſingulariter. Scḋa pars incipit in fine hu
ius capituli ibi. (Pręter hęc aūt diuident̃). ¶ Circa pri
mum duo facit. Nam primo diſtinguit triplex negociuꝫ
politicũ: circa qḋ verſat̃ rhetorica. Scḋo oſtendit h̄ nego
cia habere quędam annexa. Scḋa ps ibi. (Oñs autē neq;
acta eſſe). ¶ Itē prima pars diuiditur in duas. Nã ꝑmo
diſtinguit rhetoris ſpecies ſm triplex negocium. Secun
do dat differentiã inter dicta negocia. Secunda ps ē ibi.
(Deliberationis aūt). ¶ Circa primũ tria facit. Nã ꝑ di
cit ſpecies rhetoricę eē tres ſm ꝙ eſt triplex auditor. Se
cundo dat cauſam: quare ex diuerſitate auditoris diuerſi
ficantur ſpecies rhetoricę. Tertio manifeſtat auditorem

eſſe triplicem ſm triplex negocium politicum: propter qd ſequitur ſpecies rhetoricę eſſe tres ſʒ tria negocia politica circa quę verſatur. Secũda pars ibi.(Componitur qdẽ). Tertia ibi.(Neceſſe ẽ auditorẽ). Dic ergo: ꝙ ſpecies rhetoricę ſunt tres numero: qꝛ ⁊ auditores orationuꝫ rhetoricarum exiſtunt tres tot entes.i.exiſtit tres nũero. ⁋ Deinde.

⁋ Componitur quidem ex tribus oratio: ex dicẽte: ⁊ de quo dicit: ⁊ ad quẽ: ⁊ finis: adhucẽ.

⁋ Hic dat cauſam dicti dicens: ꝙ oratio rhetorica cõponitur ex tribus. Ex dicẽte: a quo eſt. Et ex re ſiue ex negocio de quo dicit. Et ex auditore: ad quem dicit. Et finis orationis rhetoricę eſt ad hunc. ⁋ Dico aũt.i.expono auditorẽ. Et qui neceſſariũ eſt oia denoſari a fine: ⁊ ſm finẽ diuerſificari poſtq̃ ad auditorez eſt finis orationis rhetoricę: dignum eſt eſſe tres ſpecies rhetoricę ſm ꝙ eſt triplex auditor. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Dico autem auditorem: aut ſpectatorem eẽ: aut iudicem. Judicem autem: aut factorũ: aut futurorum. Eſt autem quidẽ q de futuris diſcernit velut capitaneus. Qui aũt de factis velut iudicator. Qui de potẽtia velut amplectator. Quare ex neceſſitate tria vtiqꝫ erunt genera orationum rhetoricarum: deliberatiuuꝫ: diſceptatiuum: ⁊ exclamatiuum.

⁋ Ponit ipaꝫ eẽ triplicẽ ſʒ triplex negociũ politicũ. vñ ait ꝙ neceſſe eſt auditorẽ aut ſpectatorẽ eſſe iudicem: iudicẽ aũt factoꝝ: aut futuroꝝ. nam in deliberatiõe auditor eſt iudex futuroꝝ: in iudicio eſt iudex factoꝝ: ſed in exclamatione auditor non ſe hꝫ vt iudex: ſed ſe hꝫ vt amplectator: qꝛ ſimplr amplectitur ⁊ ſuſcipit. Qd exclamãs dicit: non eſt ſuum iudicare: vtrũ ſic ſit vel non ſit: nec ſententiaꝫ pferre: eſt tñ ſuum inſpicere: ⁊ quaſi ſpeculatiue cognoſcere vtrum res ſic ſe habeat vel non. Nam cum hoc quod eſt amplectator eſt inſpectator vel inſpector. ⁊ ideo ait ꝙ auditor: qui de futuris: diſcernit eſt velut capitaneus. talis vero auditor eſt iudex: qꝛ ſuum eſt proferre ſententiaꝫ de ꝯſilijs datis. Qui aũt ẽ auditor d factis dicitur iudicator. Qui vero eſt auditor de potentia: hoc eſt de rebus pręſentibus: qꝛ de tempore non eſt pñtialiter niſi in ſentẽtijs: qa cum ſit in continuo fluxu dicit eſſe in potentia. talis enim auditor eſt amplectator. Cuꝫ igitur exclamatio ſit de pręſentibus: ſiue de potentia: auditor in talibus non ẽ iudex: qꝛ ſm triplicem auditorẽ eſt triplex negociũ: circa qd verſatur rhetorica: cõcludit ꝙ ex neceſſitate tria ſunt genera orationum rhetoricarum. vꝫ: deliberatiuuꝫ: diſceptatiuũ: ⁊ exclamatiuum. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Deliberationis autem hec quidẽ exhortatio: hec aũt dehortatio: ſemper eniꝫ qui ſinguli cõſulunt: ⁊ qui cõmuniter concionãtur horuꝫ alterum faciunt. Diſceptationis hec quidem accuſatio: hec quidem defenſio: horum.n. alteꝝ facere neceſſe litigantes. Exclamanti autẽ hec quidem laus: hoc autem vituperium.

⁋ In iſta parte dat dñiam inter dicta negocia: ⁊ tria facit: qꝛ primo oſtendit ea differre penes actus. Scdo penes tẽpora. Tertio penes fines. Scda ibi.(Penes aũt). Tertia ibi.(Singulis aũt hoꝝ). Diſtiguunt.n. ipa negocia penes actus. qꝛ actiones ſiue actus deliberatiui ſunt exhortatio. Semper.n. qui ſingulariter ꝯſulũt vni: ⁊ qui cauſant cõuenit: vt qui conſulunt multis: faciãt alteꝝ hoꝝ: qꝛ hortãtur vel dehortant: actiones vero diſceptatiõis ſunt accuſatio ⁊ defenſio: qꝛ litigantis eſt facere alteꝝ hoꝝ: vel eni accuſant vel defendunt. Exclamãtis vo actiões ſunt laudare ⁊ vituperare. iõ dicit qdeꝫ hoc qd eſt laus.i. laudatio. hoc aũt vituperium.i. vituperatio. ⁋ Deinde cũ dicit.

⁋ Tpa aũt vniuſcuiuſqꝫ hoꝝ ſunt deliberãti q dẽ futuꝝ. De futuris eniꝫ deliberat qui exhortat: aut dehortat. Diſceptanti aũt ꝑteritũ. De actis.n. ſemper hic quidem accuſat: hic autem defendit. Exclamatiua autem principaliſſimũ quidem preſens ſm exiſtentiam enim laudãt: aut vituperant omnes. Conuertũtur aũt ſepe ⁊ facta rememorantes: ⁊ futura ꝓconizãtes.

⁋ Oſtẽdit ꝑdicta negocia differre ſm tpa: nã tpa vniuſcuiuſqꝫ hoꝝ negocioꝝ ſunt: qui dicent .nã deliberatiõi ꝯuenit tps futuꝝ: qꝛ de futuris deliberat: q hortantur ⁊ dehortant diſceptatiui.i. litigatiui conuenit tps ꝑteritũ. Naꝫ de actis.i.d ꝑteritis vnꝰ litigans accuſat: ⁊ alter defendit: exclamatiui vo eſt circa pñs: qꝛ ꝑncipaliſſimũ qd in ea intẽdit eſt pñs. Nã ſm exiſtentiã oẽs laudãt: vel vituperãt: ⁊ ſepe tñ exclamantes ꝯuertunt ad facta: ſiue ꝑterita rememorãtes ea: ⁊ futura ꝑnũciantes ⁊ ꝑcauentes. De his ꝑncipaliſſimũ tñ in tali negocio eſt tps pñs: qꝛ nullus ꝓpter memoriã ꝑteritoꝝ ⁊ ſpeꝫ futuroꝝ laudat niſi qꝛ ꝓpter talia nunc pñcialiter extimat melior. ⁋ Deinde cũ dicit.

⁋ Singulis autem horuꝫ finis alius eſt. Et tribus exiſtentibus tres. Deliberanti quidẽ conferens ⁊ nociuum. Qui enim exhortat tanq̃ melius conſulit. Qui.n. dehortatur tanq̃ deterius diſſuadet. Alia autẽ ad hoc coaſſumũt aut iuſtum aut iniuſtum: aut pulchrũ aut turpe. Diſceptãtibus iuſtum ⁊ iniuſtum. Alia autem ⁊ hi coaſſumunt ad hoc. Laudãtibus vero ⁊ vituperantibus pulchrum ⁊ turpe. Alia aut ad hoc ⁊ his referunt.

⁋ Oſtendit dicta negocia differre prius ꝓpter fines. ⁊ duo facit: qꝛ primo cuilibet negocioꝝ dictoꝝ dat aliũ ⁊ alium finẽ: ſicut dedit eis aliã ⁊ aliã actionẽ: ⁊ aliud ⁊ aliud tps. Scdo manifeſtat qd dixerat. Scda ibi.(Sit aũt ſignuꝫ). Dicit ẽ ꝙ ſingulis hoꝝ negocioꝝ eſt alius ⁊ alius finis: ⁊ tribus exiſtẽtibus negocijs ſunt tres fines. Nã finis deliberatiui eſt conferens ⁊ nociuum. Nã cum actiones deliberãtis ſint hortari ⁊ dehortari: hortantis eſt finis conferens. nam qui hortatur ſemper conſulit aliquid tanq̃ melius. Dehortanti autẽ finis eſt fugere nociua. nam qui dehortatur ſemper diſſuadet aliquid tanq̃ deterius. Alia autẽ ad hoc coaſſumunt: quia quicquid aliqui dicunt conſulentes dicunt propter hoc vꝫ vt fugiamus nociuum: ⁊ proſequamur proficuum. Juſtuꝫ ⁊ iniuſtum: pulchruꝫ ⁊ turpe ſunt fines aliorum negocioruꝫ: vt diſceptatiui ⁊ exclamatiui. Nam finis diſceptabilibus eſt proſequi iuſtum ⁊ fugere iniuſtum: vel oſtendere ꝙ ipſi habeant iuſtuꝫ: aduerſarij iniuſtum: propter hoc vt propter iuſtum ⁊ iniuſtum: ſicut ⁊ laudantibus ⁊ vituperantibus finis eſt pulchrum ⁊ turpe: vt laudando oſtendit negocium alicuius pulchꝝ: vituperando vero oſtendit ipſum turpe: hi aũt.i. laudãtes ⁊ vituperãtes referũt talia ad hoc.i. ad pulchrum ⁊ turpe. ⁋ Sed dubitaret forte aliquis nõ eſſe tres fines negociorum: ſed ſex: cum tria ſint negocia: ⁊ cuilibet negocio aſſignetur duplex finis. ⁋ Ad quod forte diceret aliquis alterum

uerum illorum non habere rationem finis: quia in deliberatione proficuuz hȝ rationem finis non nociuū: ⁊ in litigatione iuſtū non iniuſtū: ⁊ in exclamatione pulchꝛ eſt finis non turpe. Sed ſic dicendo non bene diceremus: naȝ in deliberatione ponitur finis nociuum: non propter proſequendum: ſed fugiendum: ⁊ fugere nociua habet rōneȝ boni: ſic ⁊ rationem finis: qꝛ finis ⁊ bonum idem ſunt: vt dicit Cōmentatoꝛ. ii° metaphi. Nociuuȝ igitur ſic acceptū habet rationem finis: eodeȝ modo in alijs ſe habet. ❡ Jō notandum quodlibet dictorum habere aliquo modo rationem finis: nec tamen propter hoc ſunt ſex fines: qꝛ proficuum ⁊ nociuum non habent rationem duorum finiuȝ: ſed vnius finis: nec tamen propter hoc ſunt ſex fines: qꝛ ꝓficuum ⁊ nociuum non habent rationem duorum finiuȝ: ſed vnius finis: ſic iuſtum vel iniuſtuȝ ſe habent vt vnus finis: ⁊ turpe ⁊ pulchꝛum eodem modo. Eſt enim ꝓficuū finis ⁊ nociuum finis: ⁊ pulchꝛum ⁊ turpe eodē modo: ſed non proprie alius finis. Nam finaliter loquendo vbi vnū propter alterum: vtrobiqȝ tantū ē vnum. eſt enim bonuȝ tota cauſa: quare aliquid habet rationē finis. Si ergo ſūt aliqua duo: quorum vnum quicquid bonitatis habet: habet in oꝛdine ad aliquid: bonitas vnius non proprie ponit in numeruȝ cum bonitate alterius: nec ſunt magis bonū ambo ꝙ̄ alterꝛ ſolū. Unde ſi potio totā bonitatē ſuā hr̄et in oꝛdine ad ſanitatē: nō eſſet maius bonū ſanitas ⁊ potio ꝙ̄ ſanitas ſolū. et per ꝯſequens bonitas potionis nō poneret in numerum cum bonitate ſanitatis: qꝛ ſi poneret in numerum ⁊ cum bonum additum bono efficiat magis bonum: ſanitas ⁊ potio magis eſſet bonum ꝙ̄ ſanitas ſoluȝ: cuius contrariuȝ ponebatur. ❡ Cum igitur nociuū nō ſit finis inquantum eligendum eſt: ſed inquantuȝ fugiēdū: ⁊ fugere nocumentum ſit quoddā ꝓficuum: tota ratio bonitatis ē in nociuuȝ fugiendo: vnde rationem finis ſumit in oꝛdine ad ꝓficuum: ꝓpter quod nociuum ſic acceptuȝ non dicit alium finem a ꝓficuo. ſic etiam iniuſtum nō dicit alium finem a iuſto. Nā cum aliquis oſtendit aduerſariuȝ habere iniuſtū: hoc non facit niſi vt ex hoc appareat ꝙ ipſe habȝ iuſtuȝ: ſimilr etiam modo de turpi ⁊ pulchꝛo ſciendum eſt. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Sunt autem quemadmodum dictuȝ eſt ſingulis ſic finis. De alijs quidē eniȝ nunꝙ̄ vtiqȝ litigabunt: puta qui dijudicatur quomodo nō fuerit factū: aut quomodo non nocuerit. Qui autem iniuriam fecit: non vtiqȝ confitebit̄. Nihil. n. vtiqȝ opus eſſet diſceptatione.

❡ Manifeſtat h̄ in litigatione. Sc̄do in deliberatōe. Tertio in exclamatiuo. Sc̄da ibi. (Silr aūt ⁊ deliberantes). Tertia ibi. (Silr aūt ⁊ laudātes). Dicit ḡ ꝙ vt appareat verꝛ eē: vt dcm̄ ē: ⁊ ꝙ ſingulis ſit finis ſic: ſicut dcm̄ ē: eſt h̄ ſignuȝ: qꝛ de alijs nunꝙ̄ litigāt: vtputa qui iudicat quomodo non fuerit factum: aut quomodo non nocuerit: ideo aliquando ſe confitetur feciſſe ⁊ nocuiſſe: ſed ꝙ iniuriam. i. ꝙ iniuſtitiam fecerit: nunꝙ̄ confitebitur. per ſe ergo ⁊ primo intendit̄ iuſtū vel iniuſtū. Si aūt litigāt de fc̄o vel nō facto: nocumento vel non nocumento: hoc eſt inquantuȝ per talia arguitur iuſtum vel iniuſtum. ⁊ ideo ſi quis confiteretur iniuſtitiam: qꝛ iam haberetur propoſituȝ: nō eēt opus diſceptatione: neqȝ litigio. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Similiter autem ⁊ deliberantes. Alia quidē ſepe facere nituntur. Qui auteȝ inutilia conſuluerit: aut a proficuis diſſuaſerint: nō vtiqȝ cōfitebuntur: nihil enim vtiqȝ confitebuntur: ꝙ autem non iniuſtum vicinos in ſeruitutem redigere: ⁊ eos: qui nihil iniuriabantur ſepe nihil curant.

❡ Manifeſtat hoc idem in deliberatiuo dicens: ꝙ ſimiliter deliberantes ſepe fatentur: ꝙ conſuluerunt inutilia: ſȝ ꝙ diſceſſerint a proficuis: non vtiqȝ confitebuntur. Eſt. n. finis in talibus proſequi proficuum: ⁊ fugere nociuū: ⁊ nō iuſtum vel iniuſtum: ⁊ ideo conſulentes ſepe nihil curāt inanimare ciues: ⁊ dicere eis: quaſi non ſit iniuſtum: ideo iuſtum ⁊ bonum redigere vicinos in ſeruitutem: ⁊ eos vicinos: qui nihil iniuriabantur. Si ergo poſſint concuidātes conſulere proficuum: nihil curant de iniuſto: cum ſit tantum iniuſtuȝ iniuriari nō iniuriantibus. ❡ Deinde cū. d.

❡ Similiter ⁊ laudantes ⁊ vituperantes nihil conſiderantes ſi cōferentia egerunt aut nociua. Sed etiam in laude ſepe ponunt: ꝙ paruipendens quod ipſi erat precioſum: egit quod pulchꝛum: vtputa Achillem laudant: ꝙ adiuuit amicū Patroclum: ſciens ꝙ opoꝛtebat ipſuȝ moꝛi: cuȝ poſſet viuere. Huic auteȝ talis moꝛs pulchꝛioꝛ erat: viuere autem conferens.

❡ Manifeſtat hoc in exclamatiuo. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo concludit ꝙ opoꝛtet hr̄e propoſitiones de his: quę dicta ſunt. ſi volumus foꝛmare ſyllogiſmos rhetoꝛicos. Secūda ibi. (Manifeſtū ergo). ❡ Dicit ergo primo: ꝙ ſimilr laudantes ⁊ vituperātes ſolum intendunt pulchꝛum vel turpe. Unde nihil ꝯſiderāt vtrum illi: quos laudare intendunt: egerint cōferentia vł nociua: ideo multotiens ponunt in laude: ꝙ aliquis paruipendens: quod erat eis precioſum: hoc eſt proficuum ⁊ cōferens egit: quod erat pulchꝛum: vtputa: laudant Achillē qui adiuuit Patroclū amicū ſuuȝ: ſciens ꝙ ſimulabat cū opoꝛtebat eum moꝛi: tum poſſet viuere: ſi non auxiliaret̄. ergo erat ipſi Achilli talis moꝛs: vt ꝓ amico moꝛi pulchꝛius ꝙ̄ vita viuere: tamen erat ei conferens ⁊ proficuuȝ. ſolum ergo conſ: qui pulchꝛum ⁊ vitare turpe eſt finis in cōtione. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Manifeſtum autem ex dictis: ꝙ neceſſe de his habere primum propoſitiōes: retineria. n. ⁊ ycota: ⁊ ſigna propoſitiones ſunt rhetoꝛice. Totaliter quidem. n. ſyllogiſmus ex propoſitionibus eſt: enthimema autem ſyllogiſmus eſt ex dictis propoſitionibus.

❡ Concludit manifeſtum eſſe ex eis: quę dicta ſunt: ꝙ neceſſe eſt de his. i. de exclamatiuis: ⁊ iudicialibus habere ꝑmum propoſitiones: ⁊ ex propoſitionibus foꝛmare enthimemata: ⁊ addit quales ſunt propoſitiōes rhetoꝛicę dicēs ꝙ detinena ſiue retineria: ⁊ ycota: ⁊ ſigna ſunt propoſitiones rhetoꝛicę. Habitū enim fuit ſupra enthimemata rhetoꝛica reduci ad triplicem figuram vt reducantur ad primam conſtāt ex retinerijs. ſiue ex prodigijs: vt reducātur ad ſecundam conſtant ex ycotibus: vt reducantur ad tertiam conſtāt ex ſignis. Jtaqȝ ſignuȝ in tertia figura: qꝛ nō habet propꝛium nomen: accipit nomen cōmune: ⁊ dicitur ſignū: ꝙ aūt tales ſint ꝓpoſitiones rhetoꝛicę: ⁊ qꝛ enthimemata ex talibus conſtant: oſtendit ex hoc ꝙ ſyllogiſmus eſt ex propoſitionibus totaliter. i. ex propoſitionibus totalibus ⁊ vniuerſalibus. enthimema autem: qꝛ eſt quidam defectiuus ⁊ ſenſibilis ſyllogiſmus: conſtat ex propoſitionibus dictis: quę foꝛmant̄ ex ꝑticularibus ⁊ ſingularibus.

Uult enim ꝙ dialectica: quę cōſiderat de ſyllogiſmo ma
gis ſit de re circa vniuerſalia. rhetorica vero: quę eſt de en
thimemate magis circa ſingularia. ¶ Deinde cū dic.

¶ Quoniaʒ autem neqʒ acta eſſe: neqʒ agenda
poſſibile. Sed poſſibilia neqʒ qui nō fiebant:
aut futura erāt non poſſibile eſt: hec quideʒ ac
ta in preterito: hec autem in futuro agi neceſſari
um eſſe deliberanti: ⁊ diſceptanti: ⁊ exclama
tiuo habere ꝓpoſitiones de poſſibili ⁊ impoſ
ſibili: ⁊ ſi factuʒ fuerit: aut nō: ⁊ ſi erit: aut nō.

¶ Poſtꝙ oſtendit ꝑhus circa quos fines ſumende ſunt ꝓ
poſitiones rhetoricę: oſtendit quę annexa ſumi debeant.
Sunt autem duo annexa dictis finibus. Primum eſt poſ
ſibile ⁊ impoſſibile. Scdm eſt magnum ⁊ paruum: iō duo
facit: qꝛ primo oſtendit primum annexum. ſecūdo ſecun
dum. Secūda aūt ibi. (Adhuc autem quoniam). Dicit ḡ
ꝙ non eſt poſſibile impoſſibilia acta eſſe: neqʒ agenda: ſed
poſſibilia ſunt illa: quę ſunt acta: ⁊ aguntur: ⁊ agentur: ⁊ iō
quia non fiebant: neqʒ futura erant: non poſſibile hęc qui
dem acta eſſe in pręterito quantum ad ea: quę non fiebāt:
hęc autem agi in futuro quantum ad ea: quę futura nō erāt:
ſicut etiam ſupplendum eſt: ꝙ talia nō fiebant in pręſen
ti: ⁊ qui de pręterito conſiderat iudiciale: de pręſenti excla
matiuum: de futuro deliberatiuum: cum impoſſibilia nō
habeant ordinem ad aliquid dictorum temporum: ſʒ poſ
ſibilia neceſſe eſt deliberanti: ⁊ diſceptanti: ⁊ exclamatiuo
habere propoſitiones de poſſibili ⁊ impoſſibili: non tanꝙ
de fine: ſed tanꝙ de annexo fini: ⁊ hoc vt ſciant ſi fuerit fa
ctum aut non factum quantum ad iudiciale vel diſcepta
tiuum: aut erit vel non erit quantum ad deliberatiuum.
Et ſupplendum eſt autem eſt aut non eſt quantum ad ex
clamatiuum. ¶ Aduertendū ꝙ hic nullam mentionē fa
cit de pręſenti: qꝛ pręſens proprie ſumptum non eſt niſi in
ſtans: in quo nihil poteſt fieri. et ideo ſic ſumptum ꝑſens
non pertinet ad exclamatiuum. Alio modo ſumitur pręſ
ſens ſm conſuetum modum loquendi prout comprehen
dit partem proximo pręteriti: ⁊ proximo futuri: ⁊ ſic ꝑtim
ad exclamatiuum pertinet: vnde non oportuit fieri mētio
nem de eo aliā a pręterito ⁊ futuro. ¶ Deinde cū dicit. F

F dicta inter ſyllogiſmum, et enthimema, que conſiſtit differentia inter dialecticam et rhetoricam:

¶ Adhuc autem quoniaʒ omnes ⁊ laudantes:
⁊ vituperantes: ⁊ exhortantes: ⁊ dehortantes
⁊ accuſantes: ⁊ defendentes non ſoluʒ ea: que
dicta ſunt oſtendere tentant: ſed quod ⁊ ma
gnuʒ aut paruum: bonum aut maluʒ: vel pul
chrum aut turpe: vel iuſtum aut iniuſtum: vel
ſm ſe dicentes: aut adinuicem comparantes.

¶ Determinat de ſecūdo annexo: ⁊ duo facit: qꝛ primo oſtē
dit magnum ⁊ paruum eſſe annexum prędictis finibus.
Secundo excludit ꝙ de talibus oportet nos habere pro
poſitiones. Secunda ibi. (Palam qꝛ oportebit). Dicit er
go adhuc omnes laudantes ⁊ vituperantes quantum ad
exclamatiuum: ⁊ exhortātes quantum ad deliberatiuum
⁊ accuſantes ⁊ defendentes quantum ad iudiciale non ſo
lum tentant oſtendere quę dicta ſūt: vt qd poſſibile vł im
poſſibile: ſed ꝙ magnum aut paruum ſit bonum aut ma
lum quantum ad finem deliberatiuum: ⁊ ꝙ magnuʒ aut
paruuʒ ſit pulchrum aut turpe quantum ad exclamatiuum:
⁊ ꝙ iuſtum vel iniuſtum ſit etiam magnum vel paruum:
⁊ hoc vel ſm ſe dicentes: aut adinuicem cōparantes. Qꝛ
magnum ⁊ paruum poteſt oſtendi dupliciter vel ſimplici
ter ⁊ in ſe: vel in comparatione ad aliud: vt euellens ocu
lum alteri ſimpliciter magnum damnum infert: tamē in
fert paruum damnum ad aliud in comparatione ad illuʒ
qui exterminat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam quia oportebit vtiqʒ ⁊ de magnitu
dine ⁊ paruitate: ⁊ de maiori ⁊ minori propo
ſitiones habere: ⁊ vniuerſaliter de vnoquoqʒ:
puta ꝙ magis bonum: aut ꝙ minus: vel iuſti
tia aut iniuſticia: ſimiliter autem ⁊ de alijs. De
quibus quidē igitur ex neceſſitate oportet dice
re propoſitiones dictum eſt.

¶ Concludit palam eſſe: ꝙ oportet habere propoſitiones
de magnitudine ⁊ paruitate: conſiderando magnuʒ ⁊ par
uum in ſe: ⁊ de maiori ⁊ minori conſiderando ipſum in cō
paratione ad aliud: ⁊ tales propoſitiōes oportet nos habe
re vniuerſaliter: vtputa propoſitiōes cōmunes poſſibiles
adaptari ad omnes fines: ⁊ de vnoquoqʒ. i. propoſitiones
ſpeciales ad iſtum finem vel ad illuʒ: vtputa ꝙ iſte finis
vt iuſticia vel iniuſtitia eſt magna vel parua. ſimiliter au
tem de alijs: vt ꝙ pulchrum aut turpe ſit magnum vł par
uum. ¶ Ad intelligentiam dictarum notandum: ꝙ ma
gnum ⁊ paruum poſſunt ſumi ſm ſe in comparatione ad
aliud: non ꝙ ſemper non ſint relatiua ⁊ ad aliud: ſunt enī
ad aliquid magnum ⁊ paruum: ſicut multum ⁊ paucum:
ſed dicitur ſm ſe ſumi vel ſimpliciter: quoniam non reſpe
ctu huius vel iſtius eſt tale: ſed ſimpliciter ad ſuuʒ genus
comparatuʒ tale dicitur: vt homo dicitur magnus ſimpli
citer ſiue paruus: quoniam in genere hominum eſt talis:
⁊ cōmunem ſtaturam hominum excedit: vel ab ea ðficit.
In comparatione autem ad aliud dicitur magnum ſiue
paruum: ꝙ tale eſt reſpectu huius vel illius. vnde non eſt
inconueniens aliquem eſſe magnum ſimpliciter: qui eſt
paruus reſpectu huius. ſimiliter de paruo dicendum eſt.
¶ Ultimo epilogat quod dictū ē: de quibus finibus: ⁊ de
quibus alijs: aut annexis ex neceſſitate oportet propoſitio
nes dicere.

Hic ſunt tria declaranda. ¶ Primum
vtrum rhetorica ſufficiēter di
ſtinguatur a dialectica: ⁊ ſit alia ſciētia ab ea:
ex eo ꝙ dialectica eſt de ſyllogiſmo: ꝗ magis
eſt applicabilis ad vniuerſalia. rhetorica ve
ro eſt de enthimemate: quod magis applicabile eſt ad fa
cta ſingularia. ¶ Secundo: vtrū ſpectet ad rhetorem con
ſiderare de ſpecialibus propoſitionibus circa negocia po
litica: cum propria enthimemata rhetorica dicantur eſſe
enthimemata cōmunia. ¶ Tertio: vtruʒ rationes rheto
ricę poſſint fieri in materia naturali: ⁊ in ſcientijs ſpecula
tiuis: ⁊ circa vniuerſalia: cum propria materia rōnuʒ rhe
toricarum ſint facta ſingularia ⁊ negocia politica: ex qui
bus hēt conſurgere paſſiones obliquantes regulaʒ rōnis.
¶ Propter primum notandum: ꝙ ꝑhs ſupra circa primū
volens oſtendere quomodo ſe hʒ rhetorica ad dialecticā
ait: rhetoricam quandam dialecticam eſſe. eſt enim rhe
torica quędam diſputatiua ſcientia. Sic enim imaginari
debemus: ꝙ dialectica ſimpliciter diſputatiua vel ratio
cinatiua eſt. Nam cum ratiocinari ſit actus rationis: illa
ſcientia: quę ſimpliciter eſt de actibus rationis: ſimpliciter
debet dici ratiocinatiua. Et quia huiuſmodi eſt dialectica
ſimpliciter: ratiocinatiua eſt. inde eſt ꝙ ſyllogiſmus ⁊ in
ductio: quę ſunt rationes: ſimpliciter ſunt inſtrumenta ip
ſius: ⁊ potiſſime ſyllogiſmus: qui eſt potiſſime ſimpliciter
ratio. Rhetorica vero non eſt de actibus rationis ſimpli
citer ⁊ abſolute ſumptis: ſʒ eſt de eis vt ſunt applicabiles
ad facta ſingularia: ideo ait philoſophus: ꝙ accidit rhe
toricam

toricam velut adnatam partem quandam dialecticę eē
ꝛ negocij:quod eſt circa mores. Nā ſicut geometria eſt de
linea ſimpliciter:perſpectiua vero non eſt de linea abſolu
te ſumpta:ſ3 de linea viſuali. Et ſicut ariſmetrica ē de nu
mero ſimpliciter. muſica vero non eſt de numero ſimplr:
ſed prout eſt applicabilis ad ſonos:ſic dialectica eſt de ra
tionibus:ſiue actibus rationis ſimpliciter. rhetorica vero
eſt de eis:vt ſunt applicabiles ad moralia:ideo bene dcm̄
eſt:ꝙ adnatum eſt rhetoricę eſſe quandam dialecticā ap
plicabilem ad negocium circa mores. et inde eſt ꝙ inſtru
menta rhetoricę ſunt exēplū ꝛ enthimema. Nā exemplū
non eſt ratio ſimpliciter:nec concludit ex neceſſitate:cum
ex ſolo particulari arguat:ſic ꝛ per enthimema: qꝛ arguit
ex ycōibus ꝛ ſignis:ꝛ raro accipit prodigia: vl' ſigna neceſ
ſaria:ſed plurimum accipit vt in pluribus:ideo eſt quidā
defectiuus ſyllogiſmus. ſyllogiſmus vero ꝛ inductio ſunt
quę magis ſunt ratiōes ſimpliciter. ❡ Viſo quomodo ſe
hꝫ rhetorica ad dialecticā:ꝛ quomodo diuerſis inſtrumē
tis vtitur ab ipſa. duplici via inueſtigare poſſumus ipſam
eſſe alteram ſcientiam a dialectica. ❡ Prima via ē quo
dāmodo cōis:nam non poteſt eſſe vna ſcientia de aliquo
ſimpliciter:ſed de aliquo contracto ad hoc:ita vt illud:ad
quod contrahitur:nec oriatur a principijs eius: nec in ſua
ratione includat ipſum. Nā de naſo ſm ſe:ꝛ vt eſt ſimus
poteſt eſſe vna ſciētia:ꝛ qꝛ ſimitas oritur de principijs na
ſi:ꝛ vniuerſaliter de iſto in ſe:ꝛ vt eſt paſſionatus eſt vna
ſcientia:ſi paſſio illa oriatur ex principijs eius:ſicut eſt de
corpore mobili ad formam eſt vna ſcientia vt ſcientia na
turalis. ❡ Nā in corpore mobili ad formā claudit ra
tio corporis mobilis ſimpliciter. nam cū ſcientia ſit vna
qꝛ eſt vnius generis ſubiecti:vt vult phūs primo poſterio
rum caplo de vnitate ꝛ diuerſitate ſcientiarū. oportet ꝙ
ſi ſcientia conſiderans de aliquo tali debet eſſe altera ab
ea:quę conſiderat de eo ſimpliciter:per quod eſt tale:non
oriatur ex principijs eius:cum habitum ſit vnam ſcientiā
eſſe de paſſione ꝛ ſubiecto:nec in ſua ratione includat ip
ſum:nec habeat ſe vt pars eius: qꝛ conſideratio ſubiecti ꝛ
ſuarum partium poteſt pertinere ad vnam ſcientiam:ꝛ iō
quia viſuale nec oritur a principio lineę:nec includit ī ſua
ratione lineam de linea ſimpliciter:ꝛ de linea viſuali nō
eſt ſciētia vna. ❡ Sic etiā qꝛ negocia politica non ſe hñt
vt paſſio reſpectu actuū rationis:neqꝫ vt pars de actibus
rationis ſimpliciter:ꝛ de eis vt ſunt applicabiles ad mora
lia non poteſt eſſe ſcientia vna:cum hęc ꝛ illa non conſide
rant ea:de quibus determinant ſub vna rōne. ❡ Nā cū
habitum ſit rhetoricam ſe habere ad dialecticam quodā
modo:ſicut perſpectiua ad geometriam:ꝛ muſica ad ariſ
metricā:ſicut muſica ꝛ perſpectiua ſunt alię ſcientię a geo
metria ꝛ ariſmetrica:ſic rhetorica ē alia a dialectica:ex eo
ꝙ non conſiderat rationes ſimpliciter vt dialectica:ſ3 cō
ſiderat eas vt ſūt applicabiles ad negocia ſingularia. Un
de ſicut muſica eſt aliquo modo inter ariſmetricam ꝛ na
turalem phiam:habet quendam ordinem ad vtrunqꝫ:cū
ſit de numero relato ad ſonos:ꝛ determināre de numero
ſpectet ad ariſmetricā:de ſono vero ad naturalem:tamē
quia muſica in propoſitionibus ſuis tenet modum ariſme
tricum:ꝛ incedit ſm propoſitiones illas:debet dici quędā
ariſmetrica:nō quędam naturalis:ꝛ ſi admitteret conſue
tudo:diceremus ꝙ ariſmetrica totalis: eo ꝙ ſit de nume
ro ſimpliciter. ❡ Muſica vero eſt quędam pars ariſme
tricę:ſiue eſt quędam ariſmetrica particularis:eo ꝙ nō ſit
de numero ſimpliciter:ſed de numero tali:ꝛ ō numero re
lato ad ſonos:ſic etiam rhetorica:eo ꝙ habet quendā or
dinem ad dialecticam ꝛ politicā:ꝛ dialectica eſt ſimplici
ter diſputatiua:ſiue ē dialectica totalis:eo ꝙ ſit ō actibus

rationis ſimpliciter. Rhetorica vero eſt quędam dialecti
ca. quia eſt de actibus rationis non quocunqꝫ modo ſum
ptis:ſed vt ſūt applicabiles ad facta ſingularia. ❡ Aduer
tendum tamen:ꝙ licet rhetorica habeat quendam ordi
nem ad dialecticam:ſicut perſpectiua ad geometriam: ꝛ
muſica ad ariſmetricā:iſta tamen ſimilitudo non eſt per
omnem modum:nam non proprie accipitur ſubalterna
tio inter rhetoricam ꝛ dialecticam:ſicut inter dictas ſcien
tias:qđ ſic oſtenditur:qꝛ ad hoc ꝙ ſcientia ſubalternatur
ſcientię:requiritur ꝙ ſcientia ſubalternata addat aliquid
ſuper ſcientiam ſubalternantem:eo ꝙ oportet ipſam eſſe
magis ſenſibilē ꝛ magis ſubiectā. ❡ Et vlterius illud ad
ditum non debet oriri a ſubiecto vel ſuis principijs:ita ꝙ
ſe habeat vt paſſio eius. ❡ Rurſum non oꝫ includere in
ſe rationem ſubiecti:ſicut pars ſubiectiua includit totum
vniuerſale:eo ꝙ tota ratio generis de neceſſitate continea
tur in ſpecie:debet tamen in illo addito ſaluari ratio eius:
de quo per ſe determinatur in ſuperiori ſcientia: vt appa
ret in perſpectiua:quę aliquid addit ſupra lineam ſimpli
citer:de qua conſideratur in geometria. addit enim viſua
le. Propter quod perſpectiua eſt magis ſenſibilis geome
tria:ꝛ huiuſmodi additum nec ſe habet vt paſſio lineę:ſal
uatur tamen rō lineę in linea viſuali. ❡ Sed ſi rhetoricā
comparemus ad dialecticā:inuenimus ipſam magis ſen
ſibilem dialectica:eo ꝙ non ſit de ſyllogiſmo ſimpliciter.
ſed de ſyllogiſmo quodammodo ſenſibili: vt de ſyllogiſ
mo applicabili ad negocium morale:ꝛ huiuſ negociū qđ
contrahit ſyllogiſmum rhetoricum:nec ſe habet vt paſſio
ſyllogiſmi:neqꝫ vt ſpecies eius:ſiue pars ipſius:ſicut viſua
le nec eſt paſſio lineę:neqꝫ pars:attamen in ſyllogiſmo ta
li nō reſeruatur ratio ſyllogiſmi ſimpliciter: ſicut in linea
viſuali reſeruabitur ratio lineę: quia vt tactum fuit ſupra
ſyllogiſmus rhetoricus. ſiue enthimema eſt quędam obli
quitas ſyllogiſmi ſimpliciter. ❡ Unū ſicut tactū fuit: ſicut
ſophiſta nō ſubalternatur dialecticę:eo ꝙ ſophiſma ſit ob
liquitas ſyllogiſmi:ſic rhetorica proprie ſubalternatur il
li:quia in enthimemate nō proprie ſaluatur ratio ſyllogiſ
mi:attamen plus recedit a ſubalternatione dialecticę ſo
phiſta ꝙ̄ rhetor ſm materiam pretactam: eo ꝙ ſophiſma
plus obliquatur a ſyllogiſmo ꝙ̄ enthimema. Propter qđ
ſciendum quandam viam cōmunem rhetoricę ꝛ multis
alijs:ſm quā ſcientia magis ſenſibilis diſtinguitur a ſciē
tia altiori. Sequitur rhetoricam eſſe aliam ſcientiā a dia
lectica:eo ꝙ eſt de rationibus magis ſenſibilibus ꝛ appli
cabilibus ad ſingularia. Illa vō eſt magis ō actibus ratio
nis ſimpliciter ſumptis: ꝛ applicabilibus ad vniuerſalia:
❡ Nec ꝓpter h̄ ꝙ rhetorica nō ſubalternatur dialecticę
ſicut perſpectiua ſubalternatur geometrię:ſequitur rheto
ricam non eſſe diuerſam ſcientiam a dialectica:ꝙ̄uis per
ſpectiua ſit alia a geometria:imo magis ſequit̄ oppoſitū:
qꝛ ſm hanc viam magis diuerſificatur dialectica a rhe
torica ꝙ̄ perſpectiua a geometria:cum magis reſeruetur
ratio lineę ī linea viſuali ꝙ̄ ratio ſyllogiſmi in ſyllogiſmo
rhetorico. ❡ Secūda via ad oſtendendum hoc idem eſt
propria ſcientijs rationalibus. Nam vt ſupra oſtēſū fuit
ratio eſt male terminabilis termino ꝓprio:ꝛ bñ termina
bilis alieno. Nā ratio ſm ꝙ hmōi videtur ſemper tende
re in aliquid:de quo eſt ratio:propter quod nihil mirū vi
detur:ſi ea:ad quę ratio applicatur:rationem diuerſificāt.
Et quia rhetorica eſt de actibus rationis. vt ſunt applicabi
les ad negocium morale:non ſm eandem rationem con
ſiderabit de actibus rationis rhetorica ꝛ dialectica: ꝛ erit
alia ſcientia rhetorica a dialectica:cum per talem applica
tionem ad facta ſingularia diuerſificentur ſylli rhetorici
a dialecticis:ꝓpter quod declaratū eſt qđ volebamus.

Nota: quomodo rhe-
rica differat a d-
ialectica.

VIſo ꝙ rhetorica eſt quędam dialectica circa morale negocium: de leui oſtendiť qđ ſecundo dicebatur declarandum: vz: vtrũ ſpectet ad rhetorem conſiderare ſpeciales ꝓpoſitiones circa negocium politicum: cum ꝓpria enthimemata eius videantur eſſe cõmunia. Naʒ ↄſiderare de ſpecialibus propoſitionibus ſimpliciter põt contingere. ℂ Nã primo ⁊ principaliter ↄſiderãt de talibus ſcientię reales: que ſunt de illis rebus: quę ſignãtur ꝑ terminos conſtituentes dictas propoſitiones: ⁊ ſic ſunt ꝓpoſitiones naturales: quę conſtituuntur ex terminis ſignãtibus naturalia: ⁊ morales: quę ex moralibus. ℂ Scđo de talibus cõſiderare pñt artes: quę non ſunt de rebus principaliter: ſed ſunt de actibus rationis vt ſunt applicabiles ad illas. ℂ Tertio de ſpãlibus ꝓpoſitionibus conſiderare poteſt ſcientia: quę non eſt de rebus: nec de actibus rõnis vt ſunt applicabiles ad illa: ſed de actibus rationis ſimpliciter: dũ tamẽ per talia ſpecialia ipſi actus rõnis magis innoteſcant. Ex quo apparet ꝙ rhetorica etiã vt eſt docens poteſt conſiderare de ſpecialibus propoſitionibus: ⁊ maxime de moralibus: non ſolum ex eo ꝙ per talia magis innoteſcũt nobis ſyllogiſmi rhetorici: ſed qꝛ de ſe tales ſyllogiſmi ad talem materiam magis ſunt applicabiles: dialectica vero licet vt eſt vtens de ſpecialibus ꝓpoſitionibus cõſideret: eo ꝙ loci cõmunes ad ſpecialem materiã ſunt applicabiles: tñ qꝛ ipſa vt eſt ſcientia de actibus rationis ſimpliciter: de ſpecialibus propoſitionibus vt eſt docens nõ poteſt ſe intromittere: niſi prout cõmunia per talia ſpecialia fiunt nobis magis manifeſta: vnde ſic ſunt talia de cõſideratione dialecticę: qꝛ ſolum adducũtur vt ſentiat qui diſcit. ℂ Aduertendum tñ: ꝙ licet de ſpecialibus propoſitionibus moralibus intromittat ſe politicus ⁊ rhetor: non tamen hoc eſt eodem modo. Ideo quantum ad pñs ſeno duppliciter differt. Primo qꝛ vt tactum eſt politicus conſiderat de eis principaliter ⁊ primo: eo ꝙ de talibus ſit: ⁊ taliũ ſcientiam tradere intendat. Rhetorica vero nõ eſt de talibus: ſed dẽ enthimematibus ⁊ perſuaſiõibus principaliter intendit: ⁊ talium ſcientiam tradere vult: verum qꝛ enthimemata ⁊ ſyllogiſmi rhetorici non ſunt ſyllogiſmi ſimpliciter: ſed ſyllogiſmi ſenſibiles de ſe circumcernentes moralem materiam. Ideo ⁊ ſi non eſt negocium morale omnino per accidens de conſideratione rhetoricę: non eſt tamẽ de conſideratione eius prima: ſicut ſunt enthimemata. Et inde eſt: qꝛ quod eſt primo ⁊ principaliter: ſemper ẽ magis eo: qđ non eſt primo. et plura poteſt conſiderare politicus de morali negocio ꝙ̃ poſſit rhetor. ℂ Scđa differentia ẽ: quia idem enthimema ex propoſitiõibus ſpecialibus conſtitutum: qđ facerent rhetor ⁊ politicus: reduceretur ĩ ſua principia a rhetore ⁊ politico aliter ⁊ aliter. nam rhetor reduceret ipm in locos ⁊ in principia cõmunia: politicus vero in propria principia. vt ſi diceret. Pytachus fecit iuſtũ: ergo non fecit iniuſtum: diceret rhetor: ꝙ eſt locus a cõtrario: politicus vero ab hoc contrario vt a iuſto: ꝓpter quod clarus innoteſcat quõ enthimemata cõmunia ſunt ꝓpria rhetori. Nã ſi volumus accipere enthimemata: quę ſunt formata ex omnibus propoſitiõibus: ſic ſunt propria rhetori: non ꝙ rhetor non poſſit conſiderare de enthimematibus formatis ex ſpecialibus propoſitionibus: ſed qꝛ ipſe ⁊ non artifices ſpeciales conſiderat de his: quę formantur ex cõmunibus. ℂ Sed aliter poſſumus accipe enthimemata propria ⁊ cõmunia: vt ſit idem enthimema ꝓprium ⁊ cõmune differens ſolum prout reducitur in principia ꝓpria ⁊ cõmunia: ⁊ ſic eſt omnino proprium rhetoricę ꝓut diſtinguitur a ſpecialibus artibus conſiderare enthimemata cõmunia: qꝛ ſolum conſiderat de enthimematibus cõmunibus ſic accipiendo cõmunia: ⁊ nulla ſpecialis ars de talibus conſiderat. Nam vt tactum eſt enthimemata ex ſpecialibus propoſitionibus formata conſiderantur a rhetore: hoc eſt ſolum vt ſunt cõia principia: qꝛ vt reducũtur in ſpãlia ſunt in conſideratione aliaꝝ artiũ: ⁊ iſte modus multum videtur accedere ad intentionem phi: qꝛ in pręcedenti capitulo diſtinxit enthimemata rhetorica ab aliis: eo ꝙ rhetorica reducuntur in locos. ſiue in ꝓpoſitiones cõmunes. enthimemata vero aliarum artium reducũtur in principia propria. ℂ Dicunť enim propoſitiones cõmunes loci: qꝛ locus eſt ſedes argumenti: ⁊ dat robur eis: cũ igitur ex hoc fortificetur ⁊ roboretur argumentum: clare apparet nobis: ꝙ rhetor concludat: cuꝫ omnia ſint quaſi locus ianuę in domo: quã nullus ignorat. ſpecialis autẽ ſint quaſi quędam latibula non omnibus nota. Rurſum qꝛ principia debent eſſe minima in quantitate: ⁊ maxima in virtute: vt innuitur circa fineꝫ ſecundi elenchoꝝ: ⁊ hęc habent propoſitiones cõmunes: qꝛ ſunt pauciores ſpecialibus: ⁊ virtuoſiores: qꝛ ad plura ſe extẽdant potiſſime talia debent dici principia ⁊ loci: ⁊ hoc eſt quod ſuperius dicebatur: qꝛ in hoc enthimemate: albũ ſm ꝙ hmõi diſgregat ⁊c. ergo non nigrum: aſſignaremus tanq̃ꝫ propriuꝫ principium locum ab albo ſi liceret: qꝛ ſpecialia non ꝓpriẽ habent rationem loci ab albo: quod eſt quid ſpeciale non dꝫ nominari locus: ſed e cõtrario quod eſt quid commune. ℂ Nõ ergo irrõnabiliter ſupra phus volens exponere qđ intenderet per locos: dixit locos eſſe cõmunes: qꝛ vniuerſaliter ſe extendunt ad omnia: vel ad multa. Pꝫ ergo rhetorem poſſe determinare de ſpecialibus propoſitionibus: non obſtante ꝙ eſt aliquo modo artifex cõmunis: ⁊ cõia enthimemata ſũt propria ſibi: qꝛ de ſpecialibus determinat prout reducuntur in locos ⁊ in principia cõia.

TErtio reſtat declarare: vtrum rationes rhetoricę poſſint applicari ad materiam naturaleꝫ: ⁊ ad ſcientias ſpeculatiuas ſiue ad vniuerſalia. ℂ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ tota cauſa quare dubitatio ẽ orta: ſumitur ex differentia aſſignata ſuperius inter dialecticam ⁊ rhetoricam. Dictum. n. fuit dialecticam ⁊ rhetoricã eſſe duos modos ſciendi applicabiles ad duo genera ſciẽtiarum. Nam rhetorica magis hꝫ deſcendere in ſcientias morales ⁊ politicas. dialectica vero magis in naturales ⁊ ſpeculatiuas. Sed qꝛ iſta non eſt radicalis differentia inter prędictas artes: ideo vt appareat veritas queſiti recurrenduꝫ eſt ad radicales differẽtias. ℂ Duplex. n. quaſi radicalis differentia inter rhetoricam ⁊ dialecticam eſt ſuperius tacta. Prima eſt ex eo: qđ generatur ex eis: nã ex rhetorica aggeneratur fides: quę terminat intellectum in ordine ad appetitũ. ex dialectica vero opinio: quę hꝫ quietare intellectum ſm ſe: ⁊ ideo dicebat rhetoricam a dialectica differre: quia vna vtitur rationibus quietantibus intellectum ſecundum ſe. alia vero non in ſe: ſed terminat intellectum vt habet ordinem ad voluntatem. ℂ Secunda differentia eſt ꝑ comparationem ad ea: de quibus ſunt quia dialectica eſt de rationibus ſimpliciter ⁊ ſm ſe. rhetorica vero de eis: vt ſunt applicabiles ad negocium politicum: ⁊ ad facta ſingularia. hę autẽ differentię ſibyinuicẽ correſpondent. Nam cuꝫ res ſint volitę ſm eſſe: quod habent in ſe: quod eſt eſſe particulare ⁊ ſignatum: ſequitur ꝙ ſi per rationes rhetoricas aggeneratur fides: quę terminat intellectum in ordine ad appetituꝫ: quod propria materia talium rationum ſunt facta ſingularia. Sic etiaꝫ quia res intelliguntur ſecunduꝫ eſſe: ꝙ habent in anima: quod eſt eſſe vniuerſale: eo ꝙ intellectus facit vniuerſalitatem in rebus: ſi rationes rhetoricę ⁊ dialecticę aggenerant

opinionem

opinionem:quę terminat intellectum ſm ſe: conueniens eſt dictas rationes magis eſſe applicabiles ad vniuerſalia ⁊ ad ſpeculatiuas ſcientias. ¶ Ex his aūt differentijs ori tur quędā dr̄ia neceſſaria ad noſtrum propoſitum: videlȝ ꝙ per rōnes dialecticas magis probatur aliquid eē verū: ꝑ rhetoricas vero magis eſſe bonum. Nam cū verū ⁊ falſum ſint in aīa: ⁊ obiectum intellectus formaliter loquendo non ſit bonum: ſed verum: qđ terminat intellectum ſȝ ſe: opȝ ꝙ probet aliquid eſſe verū. vnde bene dictum eſt: ꝙ verū ſub rōne: qua ꝓbabile: intenditur a logico. Naȝ hoc eſt habere opinionem alicuius: qꝛ aſſentimus ei tanꝗ̄ vero ꝓbabili: ſed cum bonum ⁊ maluȝ ſint in rebus: ⁊ bonū ſit obiectum appetitus: qđ terminat intellectum vt hȝ ordinem ad voluntateȝ: oȝ oſtendere aliquid qꝛ bonum. ideo finis rhetorice non videtur eſſe verū qꝛ probabile: ſed magis bonum vt perſuaſibile. Nam ex hoc habemus fidem quam finaliter intendit aggenerare rhetor inꝗ̄tum aſſentimus alicui: quod perſuaſum eſt nobis id eſſe bonuȝ. bonum autem a pħo tripliciter conſueuit diſtingui: vȝ: honeſtum: vtile: ⁊ delectabile: vt poteſt haberi ex pħo ex primo ethi. ⁊ ex ſcđo ⁊ 8° ⁊ multis alijs locis. Et ſȝ triplex bonum acceptum eſt triplex negocium politicum: qꝛ ſm cōferens vel ſm vtile accipitur: deliberatiuuȝ: vbi ſm ꝙ hmōi non curatur de iuſto vel iniuſto: nec de honeſto ⁊ turpi. ſȝ ſolum vbi principaliter intenditur quid conferēs: ⁊ qđ nociuum. Scđȝ bonum honeſtum ſumitur exclamatiuum: vbi principaliter intenditur laus ⁊ vituperium ſm veritatem ⁊ maliciam: quas concomitantur honeſtas ⁊ inhoneſtas. Caȝ enim honeſtum ſit idem qđ honoris ſtatus: ⁊ honor ſit exhibitio reuerentię in teſtimonium virtutis: virtutem concomitatur honeſtas: ⁊ per locum ab oppoſitis vicium inhoneſtas: imo ſit quid pulchrum ⁊ inhoneſtuȝ: qđ turpe: exclamatiuum negocium: in quo intenditur qđ pulchrum: ⁊ quid turpe potiſſime ſm bonum honeſtuȝ ſumitur: iudiciale vero ſm delectabile bonuȝ accipitur. Nā cū in tali negocio intendatur: ne cuilibet fiat iniuria: quę habet impedire delectationem: ⁊ eſt inductiua triſtitię: videtur tale negocium reſpicere delectabile bonum: vn̄ ⁊ pħs in 2° ethi. probat virtutem eſſe contra delectationem: qꝛ pęnę inflictę a legiſlatore: qui intendit ciues inducere ad virtutem ſunt medicinę quędam: ⁊ qꝛ medicinę per ꝯtraria fiunt: opȝ ſi hmōi medicinę habent rōnem pęnę: ꝙ circa delectabilia fiat virtus. ¶ Caȝ igitur finis rhetoricę ſit triplex: vȝ. oſtendere aliquid iuſtum vel iniuſtum ꝗ̄tum ad iudiciale: aut turpe vel pulchrum ꝗ̄tum ad exclamatiuum: aut conferens vel nociuum ꝗ̄tum ad deliberatiuū: qꝛ hmōi triplex finis non ſumitur ſm diuiſionem veri: ſȝ ſm diuiſionē boni: magis eſt finis rhetoricę oſtendere aliquid eſſe bonum vel non bonum ꝗ̄ eſſe verum vel nō verum. Naȝ ſi probat aliquid eſſe verū: hoc coaſſumit vt oſ̄dat aliquid eſſe bonum verum: qꝛ bonum dicitur ęqualiter enti: vt ſcribitur primo ethi. cum verū ęqualiter enti dicatur. concludi poteſt: ꝙ nec rhetorica ſimplr̄ eſt generis determiatiꝗ̄ intēdit oſtēdere ꝑſuaſiue qđ bonū: ſicut nec dialectica: quę nititur concludere ꝓbabiliter quid veruȝ. Sȝ tn̄ ſm viam hanc: qꝛ talem ibi terminationeȝ accipit rhetorica ex bono: ⁊ dialectica ex vero: qꝛ i negocio morali potiſſime intenditur vt boni ſimus: qꝛ finis illius ſciētię non eſt ſcire: ſed agere: ratiōes rhetoricę maxime ſunt acceptabiles ad morale negocium: ⁊ ad actiones noſtras: ſiue ad facta ſingularia: dialectici vero ſyllogiſmi magis deſcendunt in ſpeculatiuas ſcientias: cum finis ſcientię ſpeculatiuę ſit veritas: vt dicit̄ in ſecundo metaphiſi. His viſis de leui apparere poteſt veritas queſiti. Nā ad ſcientiaſ naturales: ⁊ ad artes ſpeculatiuas: in quibus finaliter intē ditur veritas: non poſſunt adaptari rōnes rhetoricę tanꝗ̄ ad propriam materiam. ¶ Sed ſi quereretur verum ad ea tanꝗ̄ ad materiam extraneaȝ adaptari poſſint: diſtinguerenus de ſcientijs ſpeculatiuis: qꝛ aliquę ſunt: in quibus poſſunt fieri rationes ex fine meliori ⁊ peiori: ſicut in ſcientia naturali: cum oſtendimus principia eſſe pauca non multa: qꝛ melius eſt ea ponere finita ꝗ̄ infinita. Aliquę vero ſunt: in quibus tales rationes locum non habent vt in geometria: vbi non poſſumus dicere: ꝙ anguli trianguli valeant duos rectos ⁊ non plures: qꝛ vnum ſit bonū: aliud ſit malum: imo pħs in 3° metaphiſi. dicit: in mathematicis non eſſe finem: nec bonum: qꝛ ibi a cauſa finali ⁊ per melius ⁊ peius non ſunt argumenta. ¶ Quotiens ergo fiunt rationes aliquę non omnino de neceſſitate concludētes: ſed per ycota ⁊ ſigna oſtendentes propoſituȝ: ⁊ fiant ꝑ illud: quod eſt eſſe melius: non per id: quod eſt eſſe verius poſſunt dici rhetoricę: quę ſi fiant in ſcientia ſpeculatiua: dicuntur fieri in materia extranea: tum quia ibi intendit̄ vt finis veritas: non bonitas: tum etiam qꝛ per tale bonuȝ vel malum non proprie inſurgunt paſſiōes in affectu: rhetoricę tamen aliqualiter dici poſſunt: inquantum per eas bonum non demonſtratiue cōcluditur. Et ideo ⁊ ſi aliquo modo in naturalibus fiant tales perſuaſiōes: omnino tamen obliquum eſt geometram perſuadere: apparet ꝙ ad aliquas ſcientias ſpeculatiuas adaptari poſſunt rationes rhetoricę. Attamen cum hoc ſit vtimur rhetoricis rationibus quaſi in materia extranea.

POſt hoc autem diuidendum ſingularitatē de vnoquoqȝ horū: puta de quibus deliberatio: ⁊ de quibus exclamatiue orationes. tertio aūt de quibus diſceptatiōes. Primo qdē accipienduȝ circa q̄lia bona: aut qualia mala deliberans conſulit: quoniam non circa omnia: ſed quecunqȝ cōtingit fieri: ⁊ non. Quecūqȝ auteȝ ex neceſſitate aut ſunt: aut erūt: vel impoſſibile eſſe: aut fieri: de his non eſt conſilium.

¶ Poſtꝗ̄ diſtinxit philoſophus tres ſpecies rhetoricę: hic dat artem ⁊ ſcientiam quomodo ſumantur elementa: ⁊ fiunt enthimemata circa vnamquanqȝ rem. Et duo facit: quia primo premittit intentionem ſuam. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Primo quidem igitur). Dicit ergo poſt hoc. i. poſtquam diſtinximus ſpecies rhetoricę: ⁊ vedimus differentias inter eas: ⁊ aſſignauimus fines vniculqȝ ⁊ annexa finibus: diuidendum eſt ſingularitateȝ de vnoquoqȝ horum. i. diſtinguenda ⁊ dicenda ſunt propria ⁊ ſpecialia vniuſcuiuſqȝ. Nam vbi nos habemus ſingularitateȝ alia littera habet propria. Et primo dicemus de quibus eſt deliberatio. Secundo de quibus ſunt exclamatiue orationes: Tertio etiam de quibus ſunt diſceptationes ⁊ iudicia. ¶ Deinde cuȝ dicit. (Primo quidē) exequitur ⁊ tria facit: quia primo exequitur de primo: vt đ deliberatiuo negocio. Secundo de ſecundo: vt de exclamatiuo. Tertio de tertio: vt de diſceptatiuo. Secunda pars ibi. (Poſt hec autem dicamus). Tertia ibi. (De accuſatione autem ⁊ defenſione). ¶ Propter primum notādū ꝙ in deliberatiuo negocio duo ſunt conſideranda: finis: ⁊ ea quę ſunt ad finem. hęc tamen duo non eodem modo comparantur ad deliberationem ⁊ conſilium. Nam ea q̄ ſunt ad finē ſunt illa: de qbus ꝯſiliamur: qꝛ de fine nō ē ꝯſiliū: neqȝ electio: nō tn̄ ꝑꝑ hoc nihil operatur finis ad ꝯſi

lū:cum in conſiliabilibus ⁊ agibilibus a nobis ſe habeat
finis quaſi primum. Sic.n.imaginari debemus: ꝙ oē con
ſilium eſt queſtio:ſ3 non omnis queſtio ſit cōſiliū: vt vult
phs in topicis ſuis. Uñ ſicut in qōnibus ſpeculabilib⁹ qō-
nes non ſunt de principijs:eo ꝙ queſtio ſit dubitabilis ꝓ-
poſitio: ꝑncipia aūt quilibet probat audita. Sunt tñ neceſ
ſaria principia querentibus: vel inquirentibus veritatem:
eo ꝙ per illa elucidantur dubitabilia:propter quod volen
tibus tradere elementa de ſpeculabilibus: ⁊ oſtēdere quō
fiant tales ſylli de principijs: ⁊ de his:que ſequuntur ex ip
ſis:o3 facere intentionem: vt ſupponentes principia alia i
ueſtigemus: ⁊ ꝯcludamus ſic:q2 phus volebat tradere ele
menta de conſiliabilibus:oportebat ipm dare quandā no
titiā de fine: ⁊ de his:quę ſunt ad finem: vt ſupponentes fi
nem ſciamus inueſtigare conferentia: ⁊ ea quę ſunt ad fi-
nem: ⁊ habeamus viam ad cognoſcendum elementa de
conferēte ⁊ bono: ⁊ ēt de his:quę ſunt eis annexa. Jō duo
facit:q2 primo diſtinguit ipſa conſiliabilia: vel ea quę ſūt
ad finem: ⁊ dat notitiam de ipſo fine. Scdo docet ſumere
elementa de fine: ⁊ eis quę ſunt ad finez: ⁊ de eis annexis.
Scda ibi.(Qm.n. vt proponitur). ¶ Circa primum duo
facit. Nā primo oſtendit ea:quę ſunt conſiliabilia ⁊ diſtin
guit ea. Scdo poſtq̄3 dedit cognitionem de ꝯſiliabilibus:
ſiue de his:quę ſunt ad finez:dat nobis de ipſo fine cogni
tionem. Scda ibi.(Ex quibus aūt op3). ¶ Circa primu3
duo facit:q2 primo diffinit ꝯſiliabilia. Secūdo diuidit ea.
Scda ibi.(Fere .n. de quibus). Jte3 prima pars diuidit̄
in duas:q2 primo inueſtigat diffinitionem datam. Secū-
do oſtendit: ꝙ exquiſite determinare de talibus non ſpe-
ctat ad rhetorem ibi.(Per ſingulas quidem). Eſt autem
diffinitio conſiliabilis. Conſiliabile eſt contingens: quod
eſt aptum natu3 reduci in nos:cuius cognitiōis principiū
in nobis eſt:ita ꝙ in iſta diffinitione contingēs ſe habet vt
genus ad conſiliabile:alia autē ſe hñt vt differentię. Tria
ergo facit:q2 primo inueſtigat genus conſiliabilis. Secun
do inquirit differentiam eius. Tertio concludit diffinitio
nem eius. Secunda ibi.(Neq3 etiam de contingentib⁹).
Tertia ibi.(Sed palam q2). ¶ Dicit ḡ primo: ꝙ accipiē-
dum eſt qualia bona proſequendum: aut circa qualia ma
la fugienda deliberatis conſulit circa omnia: ſed quęcūq3
ſunt conſiliabilia: ꝙ ꝯuenit ea fieri ⁊ nō fieri:quęcūq3 au-
tē ex neceſſitate aut ſunt:aut erant: vel impoſſibile eſt ea
eſſe:aut fieri:de his non eſt conſilium:ſed contingētia: ex
quo habemus genus ꝯſiliabilis:qđ ē ꝯtingēs. ¶ Deiñ.⁊c̄.

¶ Neq3 etiam de ꝯtingentibus omnibus: ſunt
etenim ⁊ a natura quedā: ⁊ a fortuna ſunt bo-
na contingentium ⁊ fieri: ⁊ non de qbus ꝑ ope
conſiliari. Sed palam q2 de quibuſcunq3 ē cō
ſiliari:talia ſunt quecunq3 nata ſunt reduci in
nos: ⁊ quorum principium generationis in no
bis eſt: vſq3 ad hoc.n. aſpicimus: donec inue-
niamus: ſi nobis poſſibilia agere.

¶ Jnueſtigat differentias eius dicens: ꝙ non de omnibus
contingentibus eſt conſilium:q2 quędam bona de nume
ro contingentium fieri ⁊ non fieri ſunt a natura: vt q2 con
uenit hominem caneſcere ⁊ nō caneſcere: ⁊ apponere bar
bam ⁊ nō apponere:quędam tales ſunt a natura quędaz au
tem ſunt a fortuna:q2 contingit aliquem inuenire theſau
rum ⁊ non inuenire: ⁊ obuiare debitori in foro ⁊ nō obuia
re:de talibus autem nihil eſt pręter opere cōſiliari. ¶ Ad in
telligentiam dicti aduertendum phm in his verbis inue-
ſtigare duas differentias conſiliabilis. Prima eſt ꝙ ꝯſilia
bile d3 reduci in nos per ſe loquendo: ⁊ iſta differentia ha
betur ex eo ꝙ conſiliabilia non debēt eſſe a fortuna:q2 for
tuitorum ſm ꝙ huiuſmodi non ſumus cauſa niſi per acci
dens. Secunda differentia eſt: ꝙ hmōi contingens redu-
ctum in nos ſicut in cauſam per ſe d3 eſſe tale: ꝙ in noſtra
poteſtate ſit facere vel non facere illud: ⁊ ideo cum in nos
ſicut in cauſam per ſe reducantur ea:quę ſunt a natura no
ſtra: ⁊ ea quę ſunt a voluntate. S3 q2 non eſt in poteſtate
noſtra facere vel non facere procedentia a nobis naturali
ter:ſed bene quę procedant voluntarie: ex eo ꝙ conſiliabi
lia non debent eſſe a natura habetur ſecunda differentia
conſiliabilis: v3: ꝙ in nobis ſit facere vel non facere illud
igitur inueſtigato genere ⁊ differentijs conſiliabilis con-
cludit diffinitionem eius cum ait.(Op3 palam q2). dicēs
palam eſſe: ꝙ de quibuſcunq3 conuenit cōſiliari:talia ſūt
quęcūq3 nata ſunt reduci in nos q̄tum ad illam differen
tiam: ꝙ non debent eſſe a fortuna:quorum principium ge-
nerationis in nobis eſt: ⁊ quantu3 ad aliam drīa3: ꝙ con-
ſiliabilia non debent eſſe a natura: ſed a voluntate:ita ꝙ
in noſtra poteſtate ſit facere vel non facere illa. Nam cū
conſiliari debemus vſq3 ad hoc conſpicimus: donec inue
niamus ea:quę ſunt poſſibilia nobis agere. Nam q̄tum-
cunq3 aliquis finis poſſit multis modis adipiſci:ſemꝑ ta-
men per conſilium conamur conſequi intentum mō poſ
ſibili nobis. ¶ Aduertendum autē phm in concludendo
diffinitionem conſiliabilis tacuiſſe genus: ⁊ poſuiſſe ſolas
differentias:qđ forte ideo fecit:q2 in ipſis differentijs con
ſiliabilis includitur contingens qđ eſt genus eius. Eſt er-
go conſiliabile contingens nec a fortuna: nec a natura:qđ
idem eſt qđ contingens reductum in nos:cuius generatio
nis principium in nobis eſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Per ſingula quidem igitur diligenter dinu-
merare ⁊ diſtinguere in ſpecies: de quibus cō-
ſueuerunt negociari. Adhuc autem q̄tum cō
tingit de ipſis determinare ſm veritatem: non
op3 ſm preſens tempus inquirere : propterea
ꝙ non eſt artis rhetoricę:ſed illuſtrioris ⁊ ma
gis verę: ⁊ q2 multo plura attributa ſunt ipſi:
⁊ nunc q̄3 ſunt propria theoremata.

¶ Oſtendit non pertinere ad rhetorem determinare exq-
ſite: ⁊ per ſingula de conſiliabilibꝰ. Et tria facit.q2 primo
facit quod dictum eſt. Secundo dat cauſam dicti. Tertio
concludit: ꝙ ſi exquiſite de ꝯſiliabilibus determinamus
tranſgredimur artem rhetoricam. Secunda ibi.(Quod
enim ⁊ prius). Tertia ibi.(Quanto aūt vniq3). Dicit ḡ ꝑ
mo: ꝙ per ſingula ⁊ diligenter demonſtrare conſiliabilia:
⁊ diſtinguere in ſpecies: ſiue de quibus conſueuerūt nego
ciari conſiliantes. Adhuc aūt tantum determinare de ip
ſis conſiliabilibus q̄tum contingit: ſiue q̄tum eſt poſſibi-
le ſm rei veritatem:non op3 inquirere ſm pñs tempus.i.
non ſpectat ad rhetoricum talia facere: non eſt enim hoc
artis rhetoricę:ſed eſt artis illuſtrioris ⁊ magis verę.i. hoc
eſt artis politicę: ⁊ bene dico: ꝙ talia determinare non ſpe
ctat ad rhetorē:q2 ſi talia nūc ei attribuantur:multo plu-
ra ſunt ipſi rhetoricę attributa numero.i. ſic dicēdo q̄3 ſint
propria theorica ipſius. ¶ Ad intelligentiam dictoru3 ad
uertendum eſt: ꝙ(vt ſupra habitum eſt) politica ⁊ mora
le negocium eſt de conſiliabilibus ⁊ operabilibus a nobis
principaliter. rhetorica vero eſt de illis quodāmodo ex cō
ſequenti inq̄tū enthimemata:a qb⁹ ꝑncipalr̄ ē rhetorica
ad illa ſunt applicabilia. Et q2 qđ eſt ꝑncipalr̄ ⁊ ꝑmo: ſem
ꝑ eſt magis: eo ꝙ eſt ex ꝯñti exqſite determinare de cōſi-
liabilibus trāſcendit rhetoricā: ⁊ cōſiliationes rhetoricas:
ſed eſt proprium politicę. ¶ Deinde cum dicit.

❡ Quō enim dicentes ⁊ prius extitimus: verū eſt: ꝙ rhetorica componit̄ quidē ex dialectica ſcientia: ⁊ ex ea: que circa mores politica. Simile autē eſt quantū ad hoc quidē dialectice: quantū ad alia autē ſophiſticis ſermonibus.

❡ Aſſignat rationē dicti. nam ſi aliqua cauſa eſt ꝓpter quā ad rhetoricā pertineat determinare exquiſite de cōſiliabilib⁹: hoc eſt quātū ſubit figurā politice: ⁊ negociū politicū aliq̄ mō ptinet ad rhetoricam: q2 rhetorica vr̄ eē cōpoſita ex dialectica ⁊ politica. nulla ḡ ratio poſſibilis poſſet melior inueniri ad oſtendendū nō pertinere ad rhetoricā tractare ꝙ̄ exquiſite cōſiliabilia oſtēdere: ꝙ non pertinet ad eā inueſtigare exquiſite talia etiā ꝓut ↄuenit cū politica: que exquiſite conſiliabilia videt̄ perquirere. Ideo ait verū eſſe quod prius dicebat̄. vʒ ꝙ rhetorica componit̄ ex dialectica ſciētia: ⁊ ea que eſt circa mores. ideſt politica: ⁊ quantū ad hoc: ꝙ ſimilis eſt dialectice. ideſt inquantū eſt diſputatiua: ⁊ per quedā cōmunia intendit: aſſimilat̄ dialectice: quantū vero ad alia. ideſt vult ſe leromittere exquiſite determinare de conſiliabilibus aſſimilat̄ ſophiſticis ſermonibus. Nam ſicut dialecticus declinaret in via ſophiſticā: ſi vellet per cōia: de quibus ſpectat ad ipſū determinare oſtēdere quadraturā circuli: ꝙ ſi eſt poſſibile: eſt ꝓpriū geometre. Sic ſermo rhetoricus vertit in ſophiſticā: ſi per ea: que pertinent ad ipſum determinare: vult exquiſite inquirere cōſiliabilia: quod eſt propriū politice. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quantū autē vtiq3 quis vel dialecticā: vel hanc: non quēadmodū vtiq3 vt potentias: ſed vt ſciētias tentauerit conſtituere. Latebit nāq3 ipſam exterminās: eo ꝙ tranſgrediat̄ inſup inſtituendo ad ſciētias quarūdā rerū ſubiectarum: ⁊ non ſolū orationū. Aut tamē quecūq3 preopere qdē eſt diuidere: relinquēt aūt ↄſiderationē adhuc politice ſcie: dicamus ⁊ nunc.

❡ Concludit ꝙ ſi exquiſite talia determinamus tranſgredimur ſermonē rhetoricū dicens: ꝙ quando vtiq3 qs dialecticam: vel hanc. ideſt rhetoricam tentauerit cōſtituere non ſicut potentias. ideſt non ſicut artes: que ſunt quedā potentie rationales: ⁊ de ſermonibus: ſed vt ſcientias: ac ſi eſſet de rebus: tunc ille talis exterminans ipſā. i. deſtruens rhetoricā: eo ꝙ trāſgrediat̄ ꝓpias cōſiderationes eius inſtituendo inſup. i. ſup modū rhetoricū ↄſiderationes pertinentes ad ſciētias quarūdā rerū ſubiectarū: ⁊ nō ſolū orationū: ſi exquiſite determinet de rebus: vel de aliquo gn̄e determinato: nō de cōſiliabilibus: deſtruit̄ cōſideratio ſermocinalis artis: ⁊ efficit̄ ↄſideratio ſcie realis: q̄ hʒ ꝓ ſubiectū res aliquas determinatas. Verū q2 ſpectat ad rhetorē aliqua de ↄſiliabilibus dicere: que eo modo: vt ipſe cōſiderat nō ſpectāt ad politicū. iō ſubdit. Attū dicam⁹ ⁊ nūc de ↄſiliabilib⁹: q̄cūq3 ꝓpe eſt diuidere. i. q̄cūq3 ſpectāt ad rhetorē: vl̄ meli⁹: q2 rhetor nō ħt dīe qcqd de ↄſiliabilib⁹ dici pōt: q2 exqſite determinare de eis ſpectat ad politicū. iō ait dicam⁹ ⁊ nūc de ↄſiliabilib⁹ qcqd eſt ꝓpe diuidere: q2 talia dicta adhuc relinquāt cōſiderationē politice ſcie. naʒ cū non dicat̄ per rhetorē: quicqd pōt de eis: relinquāt̄ politice aliqua dicenda de conſiliabilibus.

Ropter dicta ↄſurgit duplr̄ breuis dubitatio. Prīo. Q2 videt̄ ph̄s velle non ſpectare ad rhetorem cōſiderare ſpecialiter de cōſiliabilibus: ꝙ cum ſupra habitū ſit ꝙ ſpectat ad rhetorem cōſiderare ſpeciales propoſitiones circa negociū politicū. Scdō. Q2 vult ſermonē rhetoricum eſſe ſophiſticū ſi exquiſite de cōſiliabilib⁹ determinat: cum non ſit ſermo muſicus ſophiſticus: ſi exqſite determinat de ſono. Et ſic ſi videat̄ hr̄e ſonus ad muſicā: ſicut conſiliabile ⁊ morale negociū ad rhetoricā. Naʒ ſicē eſt muſica de numero non ſimplr̄: ſed relato ad ſonū: ſic rhetorica eſt de actibus rōnis non ſimplr̄: ſed vt ſunt applicabiles ad morale negociū. ❡ Propter primū notādū ꝙ licʒ rhetor conſideret de propoſitionibus ſpecialib⁹: nō tamen vt ſpāles ſunt. ſed prout reducunt̄ in pncipia communia. ❡ Vel dicendū: ꝙ conſiderare de ſpecialibus hʒ gradus: nā cū nō ſpectat ad rhetorē ita exquiſite ⁊ ſpecialiter perquirere cōſiliabilia: vt politicū: qui de eis eſt pncipaliter: licʒ aliquo mō aliqua ſpecialia de ↄſiliabilibus tractet: in cōparatione tamē ad politicū quedā cōmunia ⁊ ſuperficialia videtur tradere. ❡ Propter ſcdm ſciēdū ꝙ non ſpectat ad muſicum determinare de ſono: quicqd de eo determinari poteſt. imo aliqua ſpectant ad nālem determinare: de quibus muſicus non ſe hʒ intromittere. Verū q2 muſica nō eſt ſciētia cōis: vt per applicationē muſicaliū conſiderationū de ſono ad cōſiderationes nāles cōmitatur ſophyſticatio: ideo non erat ſimile qd̄ pro ſimili inducebatur: ſed rhetorica: q2 eſt ſcientia cōmunis aliq̄ modo ſicut dialectica: vt pretactū fuit cū rhetorice determinare volumus politica: que non ſpectant ad rhetoricā cōmittitur ſophiſticatio. ſicut ſi dialectice vellemus ꝓbare geometricalia. de quibus ipſa tractare non habet.

Ere enī de quibus conſiliantur oēs: ⁊ circa que ꝓnūciant deliberantes quinq3 numero exiſtūt entia. Hec autē ſunt de prouentib⁹: ⁊ de bello: ⁊ pace. Adhuc autē ⁊ de cuſtodia regionis: ⁊ de his que inferuntur: ⁊ deducuntur: ⁊ de legis latione.

❡ Superius ph̄s diffiniuit ↄſiliabilia: hic in parte iſta diuidit ipſa. Et duo facit: q2 primo premittit diuiſionē conſiliabiliū. Scdō exequitur de mēbris diuiſionis. Secūda ibi. (Quare de ꝓuentibus.) Dicit ergo ꝙ ea: de qbus cōſiliamur: ⁊ circa que deliberātes maxime ꝓficiant fere exiſtunt entia numero quinq3. Naʒ hec cōſiliabilia ſunt de prouentibus: ⁊ de bello ⁊ de pace: adhuc autē de cuſtodia ciuitatis: ⁊ de his que inferunt̄ vel inducuntur in ciuitatē ⁊ de his: que educunt̄: vel extrahuntur de ipſa: ⁊ de legis latione: hec autē quinq3 cōſiliabilia ſic accipiunt̄: quia cōſilium nō eſt niſi de bono. Naʒ ſi de malo habet̄ conſiliū hoc non eſt niſi inquantū fugiendum: maluʒ autē fugere aliquo modo hʒ rationem boni: oportet ergo cōſiliabilia diſtingui ſm̄ diſtinctionē bonorū. Bona āt diuidunt̄: quia quedā ſunt intrinſeca: quedam extrinſeca: ⁊ ſm̄ extrinſeca bona accipiuntur tria genera cōſiliabilium: ſm̄ intrinſeca duo: ita ꝙ de vniuerſo potiſſime de quinq3 conſiliamur. Sūt autē extrinſeca bona: quedaʒ vtilia: vt prouentus: quedā aūt excellētiora vtilibus: vt honores: ⁊ libertates: ⁊ dominationes: ⁊c̄. huiꝰ. ❡ Primo ergo cōſiliamur vel ↄſiliari poſſumus de prouentibus. Scdō de honorib⁹ ⁊ libertatibus: ſiue de pace ⁊ bello: que ordinant̄ ad honores ⁊ libertates. Tertio de munitione ciuitatis: per quam cuſtodiuntur tā honores ꝙ̄ prouentus. nam cū conſeruatiuum boni habeat rationē boni: opʒ de cuſtodia bonorū eſſe conſiliū. Secūdū aūt bona intrinſeca eſt duplex cōſilium: ſm̄ ꝙ talia bona duo ſunt: q2 quedam ſunt bona corporis: quedaʒ ſunt bona anime: circa bona corporalia

eſt conſilium de alimento:qđ conuertitur in ſubſtantiam aliti:ſm bonũ aiç:ſicut virtus ꝛ etiã conſilium de latore legum. Nam intentio latoris legis eſt inducere hoies ad virtutẽ. virtus autem eſt bonũ ſpũale intrinſecũ. ¶ Sed ſi quereret quare nõ eſt tertiũ cõſiliũ de cuſtodia bonorũ intrinſecoꝝ:ita ꝙ ſex eſſent conſiliabilia.tria ſm extrinſeca:tria ſm intrinſeca. Dici põt ꝙ in munitõe ciuitatis includitur cuſtodia bonoꝝ intrinſecoꝝ:vel aliter:qꝛ bona extrinſeca de ſe videnť auxiliabilia:intrinſeca vero per accidens ex corruptione ſubti. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quare de prouentibus qui debet conſiliari: oportebit vtiq; introitus ciuitatis ſcire: ꝛ qui: ꝛ quanti:quatenus ſiquis deficit:apponatur: ꝛ ſiquis minor augeatur.

¶ Exequitur de iſtis cõſiliabilibus ſingulariter. Et duo facit:qꝛ primo exequiť de cõſiliabilibus reſpectu bonorũ intrinſecoꝝ. Scđa ibi. (Adhuc aũt de alimẽto.) Circa pͥmũ tria facit ſm ꝙ cõſiliabilia reſpectu bonoꝝ extrinſecorũ tripliciter accipiunť:qꝛ pͥmo exequiť de prouentibus ſiue de vtilibus. ſcđo de pace:ꝛ bello:ſiue de honoribꝰ. tertio de munitione ciuitatis:per quã cuſtodiunť honores ꝛ puentꝰ. Scđa ibi. (De bello aũt ꝛ pace.) Tertia ibi. (Adhuc autẽ munitione.) ¶ Circa primũ tria facit:qꝛ pͥmo docet augere pṽentus per multiplicãdo introitus. Scđo per ſubtrahendo expenſas. Tertio dat cautellã ad faciendum talia in reſpiciendo ciuitates alias. Scđa ibi. (Adhuc aũt expenſas.) Tertia ibi. (Hęc autẽ nõ rõ.) ¶ Dič ergo pͥmo:ꝙ eos qui debent conſiliari de pṽentibus:oportebit ſcire introitus ciuitatis:ꝛ qui ſunt quantũ ad numerũ:ꝛ quãti quantũ ad magnitudinẽ:ꝛ ſi quis introitus deficit apponať:ꝛ ſi quis minor eſt:augeať. ¶ Dis aũt duobus modis redditus ciuitatis conſueuerunt defraudari. Primo.qꝛ non dat tributũ qui debȝ. Scđo ꝛ ſi quilibȝ tributarius tribuit:non tamen quilibet tribuit quantum debet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autẽ opȝ expenſas ciuitatis oẽs:quatenus ſi que ſuperflue auferanť:ꝛ ſi que maiores minores fiant. Non eni ſoluȝ apponentes ad exiſtentia ditiores ſunt: ſed etiam auferentes ab expenſis.

¶ Docet quõ augenť pṽentus de ſubtractione expenſarũ dicẽs:ꝙ adhuc ſi volumus ciuitatẽ ditari ꝛ multiplicare in prouentibus:opȝ nos ſcire oẽs expenſas ciuitatis quatenus ſi ſuperfluę ſũt:ꝛ ſi quę malę maiores ꝛ minores fiãt. Duobus eni modis aliquis plus expendit q̃ȝ debeat:vľ qꝛ expendit vbi non debȝ:ꝛ tunc expenſę ſunt ſubtrahendę: vel ſi expendit vbi debet poſſet tamen minori ſumptu facere q̃ȝ facit:ꝛ tunc expenſę ſi non ſunt ſubtrahendę: ſunt tamẽ minorandę. Addit ꝙ duobus modis pͥdictis fiũt ciuitates ditiores:ꝛ hoc eſt qđ ait:ꝙ nõ ſoluȝ apponentes ad exiſtentia ditiores fiunt ciuitates:ſed etiaȝ auferentes ab expenſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec aũt nõ ſolũ ex ea:que propria experiẽtia contingit cõcupiſcere:ſed neceſſarioꝝ ꝛ inuentorũ apud alios ſcientem ad eam:que de hoc deliberationem.

¶ Dat cautelam quõ poſſunt ciuitates fieri ditiores pręͥdictis modis. vȝ. multiplicando introitus:ꝛ ſubtrahendo expenſas dicemus:ꝙ hoc nõ ſolũ cõuenit inſpicere ex ea experientia:quę eſt circa ꝓpria:ſed ad habendã eã deliberatõẽ:quę eſt de hoc neceſſariũ eſt eſſe ſcienteȝ inuentorũ apud alios.i.opȝ nos ſcire:quę alij inuenerint:q̃ſi dicat:ꝙ ſicut videmus ciuitates alias augumẽtatas i diuitijs multiplicaſſe introitus ꝛ ſubtraxiſſe expenſas:ſic debemus facere in ciuitate ꝓpria. ¶ Deinde cuȝ dicit.

¶ De bello autẽ ꝛ pace ſcire potentiã ciuitatis quãta eſt: ꝛ iam: ꝛ quãtã cõtingit fore. ꝛ qualis quedã: ꝛ que exiſtit: ꝛ que põt aduenire.

¶ In iſta pte eſt notandũ:ꝙ hic non intenditur de bello ꝛ pace ſm ꝙ ciues habẽt inter ſe:ſed prout habent cũ aliq̃s extrinſecis. nã pax ciuiũ inter ſe debȝ eſſe quaſi finis legislatoris. vnde ſicut medicus non habȝ conſiliũ de ſanitate ſed eam ſupponit:ſic nec rector ciuitatis de pace ciuiũ cõſiliari hȝ. ¶ Eſt ergo intentio phĩ loqui de bello extrinſeco:per qđ potiſſime acquiriť honor:ſic etiam ꝛ per paceȝ acqritur aliquo modo honor:qꝛ ſicut fugere malũ eſt aliquo modo bonum:ſic fugere bellum cũ melioribus:ꝛ habere pacem cum eis eſt aliquo mõ acquirere honoreȝ cuȝ per hoc fugiatur vituperiũ. In determinando de bello ꝛ pace tria facit:qꝛ de re aliqua tripliciter cognitio hñi põt. Primo per cauſam. ſcđo per experientiã. Tertio per ſimilitudinem vel exempla. Docet ergo nos pͥmo cognoſcere. Utrũ ſit bellandũ:vel non in cognoſcendo potentiã ciuitatis:quę eſt q̃ſi cauſa ꝛ radix victorię bellicę. Scđo docet hoc ideȝ in videndo bella ciuitatis:ꝛ quõ ciues pręliati ſunt:qđ eſt ſcientię belliũ per experiẽtiã. Tertio in vidẽdo potentias aliarũ ciuitatũ:qđ eſt ſcire bella per exẽpla: ꝛ ſimilitudines. Secũda pars ibi. (Adhuc autẽ bella.) Tertia ibi. (Et potentię vtrũ.) Dicit ergo:ſi volumus ſcire cõſiliari de bello ꝛ pace:opȝ nos ſcire potentiã ciuitatis quanta eſt iam. ideſt quanta eſt nunc:ꝛ quanta cõuenit fore. ideſt quãta poteſt eſſe:quia aliquãdo ciuitas per ſe ſine auxilio amicoꝝ poſſet cuȝ aliquo conatu habere maioreȝ potẽtiã tempore belli q̃ȝ ceteris temporibus habeat:ꝛ etiã videndum eſt qualis eſt iſta potentia:vtrũ ſit militũ:vel peditũ:ꝛ quę põt euenire per amicos. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc aũt bella:que ꝛ qualiter preliati ſunt nõ ſolũ aũt ꝓprie ciuitatis:ꝛ ȝ aliũ hec neceſſarium ſcire:aut ꝛ ad quos dubij euentus ſit pugnare: quatenꝰ ad meliores quidẽ pacẽ hẽant ad deteriores ipſis ſit pugnare. Et potẽtie vtrũ ſimiles:aut diſſimiles. Eſt eni ꝛ his excedere ꝛ minorari. Neceſſariũ ꝛ ad hec nõ ſoluȝ tua prelia ꝯſideraſſe:ſed ꝛ ea:que alioꝝ qualr̃ euenerunt. A ſilibus in ſimilia fieri nata ſunt.

¶ Oſtendit cognoſcere. vtrum ſit bellandum:vel non per experientiam bellorum:quę accidunt ciuibus dicens: ꝙ adhuc ſi volumus talia ſcire bella ciuiũ:oportet ſcire ea: quę fiunt ꝛ qualiter ciues pręliati ſunt:non ſolum proprie ciuitatis:ſed neceſſarium hoc ſcire contra aliuȝ:quia qui vult dare conſilium de bello:non ſolũ debet aſpicere eos inter ſe:quia quando ciues ſunt pugnantes inter ſe corda ꝛ animi eorũ videbuntur:ſed debet aſpicere. vtrũ pugnãtes contra alios fuerint animoſi:aut non:etiam debet cõſpicere contra quos pugnare eſt dubij euentus: ꝛ ꝯtra q̃s non eſt dubium:ꝛ hęc fieri debent:quantuȝ ad meliores pacẽ habeant:qꝛ ex quo cum talibus non poſſunt honorẽ acquirere:bonum eſt fugere vituperiũ:ad deteriores aũt in ipſis ſit pugnare. i. pugnare prit ſi expediat. ¶ Deinde cum dicit. (Et potentię.) Oſtendit cognoſcere bella per exempla ꝛ ſimilitudines dicens:ꝙ debemus ſcire potentias aliarũ ciuitatum:quę bellantur: ꝛ debemus videre.

vtrũ

vtrum perſonę illę ſint ſimiles vel diſſimiles potentię ciuitatis proprię: ꝛ potentię ciuitatis: cum qua intendit bellare: quia in his eſt excedere ꝛ minorare: quia aliquando plus excedit ciuitas propria ciuitatem reſiſtentem ꝙ̃ ciuitas vincens ciuitatem victam: aliquãdo minus. vnde ſm̃ proportionalitatem: quę eſt inter ciuitates olim bellantes ꝛ ciuitatem propriam cum ciuitate alia: debemus dare conſilium de bello: ideo addit ꝙ neceſſarium eſt ad hoc conſiderare non ſolū prelia tria. idest prelia proprie ciuitatis: ſed ꝛ prelia aliorũ qualiter eueniũt. vel qualiter euenerunt: quia a ſimilibus ſimilia nata ſunt fieri. Debemus eñi de ſimilibus ſimilia iudicare. ℭ Deĩde cũ dicit.

ℭ Adhuc aũt de munitione regionis nõ latere qualr̃ cuſtodiet̃: ſed multitudinẽ ſcire cuſtodire: ꝛ ſpẽm: ꝛ loca munitionũ. Hoc aũt ĩpoſſibile non expertũ exiſtentem regionis: vt ſi minor ſit cuſtodia apponat̃: ꝛ ſiqua ſupflua auferatur: ꝛ loca idonea obſeruent magis.

ℭ Determinat de conſiliabili circa munitionem ciuitatis: ꝛ eorum: quę ad ciuitatem pertinent dicens: ꝙ adhuc opꝫ nos nõ latere qualiter cuſtodietur talis munitio: ꝛ tria tãgit. Nam vt bene cuſtodiatur munitio: oportet nos ſcire multitudinẽ cuſtodię. vtrum ſint quattuor vel decem cuſtodię muniendę. Secũdo opꝫ nos ſcire ſpeciem cuſtodię. vꝫ qualem munitionẽ volunt huiꝰ cuſtodię. vtrum militum: vel peditum: vel nauium. Tertio ſcienda ſunt loca munitionum: q2 debemus ſcire: quę ſunt loca infirmiora quę egent cuſtodia: ꝛ addit: ꝙ eſt impoſſibile non exiſtentem expertum regionis talia ſcire: ꝛ hoc debemus ſcire: vt ſi minor ſit cuſtodia: apponatur: ꝛ ſi ſuperflua: auferatur ꝛ loca magis idonea ad cuſtodiendũ: aut loca infirmiora magis cuſtodiantur. Deinde cum dicit.

ℭ Adhuc autẽ de alimento quantus ſumptus ſufficiens ciuitati: ꝛ quantũ ibidẽ factũ: ꝛ quãtũ adducibile: ꝛ quoꝝ iductiõe idigẽt: ꝛ quoꝝ abductione: vt ad hoc ꝛ cõſilia: ꝛ ſtatuta fiãt.

ℭ Determinat de conſiliabilibus reſpectu bonorũ intrinſecorum. Et duo facit: quia p̃mo determinat de eis prout ſumuntur ex parte alimenti: qḋ ordinatur ad bonum corporis. Scḋo determinat de cõſiliabilibus ſumptis ex parte poſitionis legum: quę potiſſimę ordinant̃ ad virtutem: quę eſt bonum animę. Scḋa ibi. (Non minimũ autẽ.)

ℭ Circa p̃mũ duo facit. quia primo facit quod dictũ eſt. Scḋo ex habitis concludit: ꝙ ciues ad duo genera hominum debent habere pacem. Secunda ibi. (Ad duo enim neceſſarium.) In dando documentũ de conſiliabilibus quattuor tangit: quia qui vult ſcire conſiliari non ſolum de munitione regionis: vel de pace ꝛ bello: ſed adhuc vult ſcire dare conſilia de alimento: oportet p̃mo inueſtigare quantus ſumptus: ſiue quantũ alimentũ ſit ſufficiens ciuitati. Scḋo quantũ eſt ibidem factũ. idest quantũ alimentum ciuitas poteſt habere de ſe. Tertio quantum alimentũ eſt adducibile per alios. Quarto quoꝝ inductione põt tale alimentũ induci: ꝛ hoc debent ſcire conſiliantes: vt ad hoc ꝛ ad conſimilia fiant ſtatuta prout expedit ciuitati. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ad duo eñi neceſſariũ ciues cõſeruare ſine querela: ad potentiores: ꝛ ad eos: qui ad iſta ſunt vtiles: ad ſecuritatem autem oia quidem hec neceſſarium poſſe conſiderare.

ℭ Concludit ex habitis neceſſariũ eſſe ciues cõſeruare ſe in pace: ꝛ ſine querella ad duo genera hominum. videlicꝫ ad potẽtiores: ꝛ ad eos qui ſunt vtiles ad iſta. idest ad eos alimẽta portare: ꝛ addit: ꝙ omnia hęc eſt neceſſariũ poſſe conſiderare ad ſecuritatem ciuitatis: quia tantum eſt ciuitati habere pacem cum potentioribus: ꝛ cum his: qui portant alimenta. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Nõ minimũ aũt de legis latione audire. In legibus enim eſt ſalus ciuitatis. Quare neceſſarium ſcire quot ſunt ciuitatũ ſpecies: ꝛ quales conferunt vnicuiqꝫ: ꝛ a quibus corrumpi nate ſunt: ꝛ a proprijs ciuitatis: ꝛ a cõtrarijs. Dico autem a proprijs corrumpi: quia excepta optima ciuilitate: alie omnes ꝛ remiſſe ꝛ intenſe corrumpuntur. puta democratia non ſolum remiſſa debilior fit: ꝛ terminabitur in oligarchiam: ſed ꝛ intenſa valde: ſicut ꝛ aquilinitas: ꝛ ſimitas non ſolū remiſſe in medium veniunt: ſed ꝛ valde aquila facta: aut ſima diſponunt naſum: vt neqꝫ naſus videatur eſſe.

ℭ Oportet ſcire quomodo ſit conſiliandũ in poſitione legum. Et duo facit: quia primo oſtendit tale conſiliũ eſſe valde vtile. Scḋo exequit̃ qualiter ſit conſiliandum circa talia. Scḋa ibi. (Quare neceſſariũ ſcire.) Dicit ergo ꝙ non minimũ debemus ſtudere audire cõſilia de latione legis: ꝛ eſt ratio: quia in legibus eſt ſalus ciuitatis. tunc ſequitur illa pars: quare neceſſariũ ſcire: in qua docet nos conſiliari circa talia. Et duo facit: quia p̃mo docet nos hñ eſſe conſiliatiuos circa lationem legum aſpiciẽdo ea: quę ſunt ciuitatis proprie. Scḋo cõſiderãdo ea: quę ſunt aliarum ciuitatum. Secunda ibi. (Utile autem ad legis.)

ℭ Propter primũ notandũ ꝙ multe ſunt ſpecies ciuitatis. vnde dicitur octauo ethicoꝝ: ꝛ ſeptimo politico. nam in aliqua ciuitate dominat̃ vnus: in aliqua pauci: in aliqͣ multi: cum dominatur vnus. ſi eſt bona dominatio: ꝛ propter bona ſubditorum: illa politia dicitur regnatiua. ſi vero ſit mala: ꝛ dominus intendat bonum ꝓpriũ: non eorum: quibꝰ p̃eeſt: ſic dicitur tyrannus. Eſt enĩ hec differentia inter tyrannum ꝛ regem: quia rex intendit bonum ſubditoꝝ: tyrãnus bonũ propriũ. ℭ Si vero in ciuitate dominantur pauci: ſi dominantes ſunt boni ꝛ ephykes talis dominatio dicitur ariſtocratia: ſiue p̃cipatus virtutum. Si vero dominantes ſunt mali: tunc illa politia dicitur oligarchia: ſed ſi in ciuitate dominantur multi: ꝛ eſt bona politia: dicitur tymocratia. ſi vero eſt mala: dicit̃ democratia. ℭ Et quia iſte ciuilitates differũt ſpecie: ſicut non ſunt eadẽ ſana homini ꝛ leoni: ꝛ res naturales ſpecie differentes a diuerſis principijs ſumunt originem ꝛ diuerſitatẽ: ꝛ ſaluantur ꝛ conſeruantur in eſſe: ſic iſtę ciuitates: cum ciuitas ſit aliquid naturale aliquo modo: vt probatur p̃mo politicorum. nõ eodẽ modo habent fieri: ꝛ corrumpi: ꝛ quia non poſſumus bene dare cõſilia de poſitione legũ in aliqua ciuitate: niſi ſciamus qualis ſit ciuitas illius: ꝛ a quibus habet fieri ꝛ corrumpi talis ciuitas. Ideo phs ait: ꝙ ſi volumus eſſe bene conſiliatiui circa talia: oportet nos ſcire quot ſunt ſpecies ciuilitatis ꝛ quales ſpecies conferunt vnicuiqꝫ ciuilitati: ꝛ a quibus proprijs ciuilitati: ꝛ a quibus cõtrarijs ciuilitati: huiꝰ ciuilitates ſunt aptę natę corrumpi: ꝛ expõit ſe quomodo qualitates corrumpunt̃ per propria: ꝛ quomodo per cõtraria. ℭ Ad cuius euidentiam notandũ: ꝙ vniuerſum eſt maxime ordinatum. nam totum vniuerſum aliquo modo reſeruat̃

in vna ciuitate: ⁊ tota ciuitas in vna domo: tota domus in vno homine reſeruatur. ideo antecedens eſt minor mundus. Unde phs in octauo ethicorū. Ea que ſunt ciuitatis alicuius: conuenit aliquo modo reſeruari in vna domo: ⁊ in primo politicoꝝ oſtendit in vno homine reſeruari: que ſunt ciuitatis: quia ſicut in ciuitate: vel in domo ē aſſignare principatum deſpoticum: ſiue ciuilē ⁊ regalem vel politicum: ſic in vno homine anima debet regere corpus regimine deſpotico: ratio tamen debet preeſſe voluntati: ⁊ eam regere regimine politico ⁊ regali: quia ſic eſt vniuerſum connexum: ⁊ omnia aliquo modo reſeruantur in omnibꝰ. Tunc eſt optimum regimen ciuitatis cū ei aſſimilatur regimen totius vniuerſi: vt ſicut in vniuerſo eſt vnus principatus: ⁊ vnus princeps: vt cōcluditur in decimo methaphyſice: ita ſit vnus dominus vnius ciuitatis: ⁊ ideo regnatiua vbi dominatur vnus: eſt optima inter ciuitates ceteras. vt dicitur in octauo ethicorū: ⁊ hec ſola: aut ipſa eſt omnino electa ciuilitas: cetere autem alie ſunt quedam obliquitates eius. Hec eſt autē differentia inter rectum ⁊ obliquum: quia rectum proprie ſumptum non intendit nec remittitur: propter quod bene dictū eſt: ꝙ recto nihil rectius: obliquū aūt intendit ⁊ remittit: ⁊ ideo quādo aliqua repoſita in ſua ſpecie nō poteſt corrumpi per propria: ſed ſolum per contraria: ſi reponatur in ſpecie per aliquem modum obliquitatis: tunc non ſolum corrumpitur per cōtraria: ſed etiam propria. ſicut apparet in naſo. nam naſus eſt aquilinus: cum habet curuitatem giboſam. eſt autem ſimus: cum habet curuitatem conuexam. ¶ Dupl'r autē poſſ3 aquilinitas ⁊ ſimitas remoueri a naſo. primo per cōtrarium: vt ſi huiuſ ſimitas rectificaretur: quia tūc naſus non eſſet ſimus: nec aquilinus: ſed rectus. Scdo per ꝓpria quia poſſet huiꝰ ſimitas intantū intendi: vt poſſet giboſitas naſi intantum augmentari: qꝺ non remaneret aquilinitas. imo poſſet eſſe tanta giboſitas: ꝙ fieret ibi circulus quidam vel ſperatiua ꝙ non ſolum tolleretur aquilinitas: ſed etiam tolleretur ſpecies naſi. Rectitudo autē naſi nō poteſt tolli niſi vno modo. nam ſi obliquaretur naſus: nō eſſe rectitas: ſed per propria tolli non poſſet: quia quanto plus rectificaretur: magis rectus eſſet. ¶ Silr politia regnatiua in qua dominat vnus: ⁊ eſt recta politia: ⁊ non intenditur ⁊ remittitur quantum ad dominantes: nunꝗ corrumpitur per propria: ſed ſolum per contraria: vt ſi ibi dominantur multi. alie autem politie vtroq3 modo tolluntur. Dico autē a ꝓpꝛijs corrumpi: quia excepta optima ciuilitate: vt excepta regnatiua: que a proprijs corrūpi non poteſt: ſed ſolum a contrario: omnes alie ciuilitates corrumpantur intenſe ⁊ remiſſe a proprijs ⁊ a contrarijs. Cum enim aliquid intenditur: videtur accedere aliquid ad id: quod eſt ei proprium ſed cum remittitur videt admiſceri contrario: vt puta Democratia: in qua dominant multi non ſolū fit debilior ⁊ corrumpitur remiſſa: vt per ꝯtrariū: ſiue paucitatē: ⁊ terminat in olicratiā. i. in ciuilitatē: i qua dn̄antur pauci. ſed ipſa democratia corrūpit valde itēſa. ¶ Eſt. n. democratia dn̄atio multoꝝ ſm aliquē modū: vel ſm aliquē terminū: ⁊ ideo tale dn̄iū dupl'r poteſt tolli. Pꝛio per paucitatem: que contrariatur multitudini. nam ſi ſit ciuilitas in qua dominantur multi: ſi remitterentur illi multi: ⁊ dominarentur illi pauci: non remaneret democratia: ſed fieret olicratia. imo intantum poſſet remitti: ꝙ fieret regnatiua: ſi ipſi dominaret ſolus vnus. ¶ Secundo modo poteſt tolli per propria: quia intantū poſſent multiplicari dominantes ciuitati: ꝙ non tantum eſſet illa ciuilitas democratia: ſed etiam omnino non remaneret ciuitas: quia ciuitatis nomen non ſolum dicit congregationem domorum: ſed etiam importat collectionem gentiū viuentium ſub certis legibus ⁊ ſtatutis. ideo ſi omnes dominari vellent: ⁊ non eſſent ibi aliqui excellentiores alijs: qui ſtatuta componerent: ciuitas ſtare non poſſet. Ergo ſic ſe habent ciuilitates: que ſunt alie a ciuitate optima ſicut aquilinitas ⁊ ſimitas: que non ſolū remiſſe corrumpantur: ⁊ veniunt in medium: ſiue fiunt recte: ſed etiam aqlinitas facta valde aquila: ⁊ ſimitas facta valde ſima ita diſponunt naſum: ꝙ tamē neq3 naſus eē videatur. ¶ Ad euidentiam dictorum notandum eſt: ꝙ olicratia: ⁊ democratia eſt obliquitas ariſtocratie: democratia timocratie. Attamē philoſophus hic accipit ea cōmuniter: quia olicratiā accipit pro principatu paucorū: ſiue ſit rectus: ſiue ſit obliquus: ⁊ democratiā pro principatu multorum non deſcendendo ad rectum ⁊ obliquū. Non enī vult phs habere cum ait: ꝙ democratia remiſſa fit olicratia: ſicut principatus multorum fit principatus paucoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utile autem ad legiſlationes non ſolū attendere: que ciuilitati expediunt ex preteritis conſideranti: ſed etiam eas: que apud alios ſcire: quales qbus congruant. Quare palā ꝙ ad legiſlationē quidem externe deſcriptiones ſunt vtiles: hinc enim eſt accipere gentiū leges.

¶ Docet conſiliari circa compoſitiones legum reſpiciēdo ad alias ciuitates. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo manifeſtat quod dixerat. Secunda ibi. (Ad ciuilia autem.) Dicit ergo: ꝙ ad lationes legum ſiue ad compoſitiones legum vtile eſt non ſolum accedere: que expediant ciuilitati conſideranti ex preteritis: ſiue conſiderando ea: que ꝯtingunt in propria ciuitate: ſed etiā vtile eſt ſcire eas leges: que ſunt apud alios conſiderādo quales leges: quibus ciuitatibus cōgruant. Ideo ait ꝙ ad lationes legis ſunt vtiles deſcriptiones ciuitatum: quia hinc. i. deſt ex certa deſcriptione eſt accipere leges gentis: ⁊ ſi ſciuerimus leges aliarum gentium: ⁊ ſciuerimus: que leges quibus ciuitatibus congruebant comparādo propriā ciuitatem ad alias: ſcire poterimus: que leges noſtre ciuitati expediant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad ciuilia autem conſilia hyſtorie gentiū geſta. Omnia autē hec politice: ſed non rhetorice opus ſunt. De quibus qdē igit oꝫ hr̄e debentē ꝯſiliari: que maxia ſunt: tot ſunt nūero.

¶ Mācifeſtat que dixerat: ⁊ iſta manifeſtatio eſt per ſimile: quia ſicut geſta eorum: qui nos preceſſerant: ⁊ aliarum ciuitatum docent nos quid facere debeamus: ⁊ qualiter debeamus conſulere in agēdis proprie ciuitati: ſic leges aliarum ciuitatum docent nos: quas leges debeamus cōponere in propria ciuitate. ¶ De iſta ſilitudine non plus ponit: niſi ꝙ geſta ſcribentiū hyſtorias: ſiue geſta ſcripta hyſtorialiter valent ad ciuilia conſilia. i. deſt valent ad cōſulendum ciuibus qualiter ſe debeāt regere. Sic ergo debet continuari textus: bene dico ꝙ leges aliorum valent ad leges noſtras: quia geſta aliorum valent ad geſta noſtra: addit autem ꝙ determinare omnia iſta ⁊ recitare: ⁊ geſta: ⁊ leges ciuilitatum non eſt opus rhetorice: ſed politice. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ ſunt tot maxime cōſiliabilia: ⁊ tot ſunt: de quibus opꝫ habere noticiam debentem conſiliari quot dicta ſunt: quia quinq3.

Ex quibus aūt opꝫ: ⁊ de his: ⁊ de alijs exhortari ⁊ dehortari dicamus iterū.

¶ Determinauit phs de conſiliabilibꝰ: ſiue his: que modo ſunt conſilij: circa que cōſiliādo

negociamur:vel conſiliando iquirimus. ❡ In parte iſta
docet nos cognoſcere finez ſiue fines:ex quibus:⁊ ꝑ quos
habet eſſe conſilium.nam licz finis non ſit per conſilium
queſitus:nec ſit id circa quod negociando negociamur:ta
men finis in conſilio ſupponitur:⁊ eſt id:ex quo:vel per qđ
conſiliamur. In determinando autem de fine:quia ꝑmo
continuat dicta dicendis:que oſtendunt cognitionez finis
pertinere ad negocium deliberatiuum:ſiue ad artem de
conſilijs.Secundo docet nos cognoſcere talem finem:ex
quo:⁊ per quem habent eſſe conſilia.Secunda ibi.(Fere
vtiqꝫ ⁊ ſingulariter.)Dicit ergo.Iterum dicamus ex qui
bus finibus:vel per quos fines oportet exhortari ⁊ dehor
tari:⁊ de his.ideſt de conſiliabilibus.naz omnia conſilia
bilia comprehenduntur directe per cōmunem moduz in
illis quinqꝫ:que dicta ſunt:ſed ſolum maxime conſiliabi
lia in illis continentur.Et quia per finem contingit horta
ri ⁊ dehortari de maxime conſiliabilibus:⁊ de non maxi
me:ideo dicit de his ⁊ alijs.❡ Ex hoc apparet iſtud capi
tulum:in quo docemur cognoſcere finem:vtputa felicita
tem:⁊ partes eius pertinere ad negocium deliberatiuum
cum per finem talez contingat facere exhortationes ⁊ de
hortationes de cōſiliabilibus.❡ Dubitaret forte aliquis
quare phs dicit in plurali qđ vult dicere:ex quibus cōue
nit exhortari ⁊ dehortari. Nam cum finis ſit vnus:debe
ret dicere ex quo:nō ex quibus.❡ Ad quod vt melius in
telligatur littera philoſophi poteſt multipliciter reſpōde
ri. Prio. Quia licet ſit vnus finis omnino ꝑncipalis:ſunt
tamen multi fines ſcdarij:ex quibus conuenit exhortari
⁊ dehortari. Uel aliter:quia hui' finis poteſt habere mul
tas partes:ſiquis poneret finem ſufficientiā vite:quia hu
ius ſufficientia habet eſſe ex multitudine amicorum:plu
ralitate poſſeſſionū.idē robore:⁊ ſanitate:⁊ ceteris huiuſ.
Ideo dicit ex quibus in plurali:quia per quālibet talē par
tez exhortamur. Uel aliter:quia apud diuerſas ciuitates
ſunt diuerſi fines:quia felicitas apud omnes nō ponitur
in eiſdem bonis:cum ſpectet ad rhetorem dare vniuerſa
liter artem exhortandi ⁊ dehortandi:ideo dicit ex quibus
nō ex quo. ❡ Poſſemus etiā ſi vellemus dicere:ꝙ ſi vn'
eſſet finis:⁊ omnes homines illum finez proponerent: qꝛ
ex vno fine conuenit multipliciter exhortari vel dehorta
ri:vt quia tollitur vel non tollitur:⁊ differtur vel non dif
fertur,ideo bene dictuz eſt:ex quibus in plurali.❡ Dubi
tari etiam poſſet.Cū ſuperius etiam phs non determina
uit de fine:⁊ per cōſequens:nec de his que conuenit exhor
tari ⁊ dehortari:q̄re dicit iterū:dicamus:cū de his mētionē
nō fecerit.❡ Ad quod etiā poteſt multipliciter reſpōderi
primo:ꝙ iterum referatur ad ea:per que iuuamur in con
ſiliando:⁊ quare qui vult eſſe bene cōſiliatiuus:debet ſci
re conſiliabilia:de quibus eſt conſilium:⁊ debet ſcire finē
per quem fiunt exhortationes ⁊ dehortationes de cōſilia
bilibus:ideo ſic exponatur littera.❡ Poſtq̄ diximus de
conſiliabilibus:per quoꝝ cognitionez iuuamur:vt delibe
ratiuum negocium dicendo de fine:per cuius noticiaz ſi
mus bene conſiliatiui.Uel aliter:quia idez poteſt eſſe cō
ſiliabile:⁊ per hoc hortamur ⁊ dehortamur:quia cōuenit
aliquid conſiliando inquirere:⁊ poſtq̄ queſitum eſt ipſuz
ſupponimus:cum alia inueſtigamus:vt ſi finez ponimus
ſanitatem:inquirimus. vtrum ſanitas ſit inducenda per
potionem:vel per flobothomiam:⁊ cum peruentuz eſt ꝙ
per potionem ſupponentes tunc potionem hortamur ea:
per que potio habet fieri:⁊ dehortamur cōtraria:vt ita po
tio cum prius querebatur erat ⁊ aliquid conſiliabile:nūc
autem quia ſupponitur:per eaz hortamur ⁊ dehortamur.
Sꝫ poſſumus etiam aliter dicere.Nam felicitas non po
nitur in eiſdem bonis apud omnes:quia aliqua ſunt conſi
liabilia apud aliquos:que apud alios ſupponuntur vt fi
nis: et quia inter illa conſiliabilia prius dicta aliqua nu
merata ſunt talia ideo dicit. Iterum dicamus ex quibus
oportet hortari ⁊ dehortari:quia de talibus in precedenti
capitulo aliquo modo tractauit:vt patet per iam dicta.
❡ Deinde cum dicit.

❡ Fere vtiqꝫ ⁊ ſingulariter vniuiqꝫ ⁊ cōmu
niter omnibus finis quidam eſt:quem conie
ctantes ⁊ eligunt ⁊ fugiunt.Et hoc eſt vt in ſū
ma eſt dicere felicitas ⁊ partes ipſius.Quare
exempli gratia ſummamus. quid eſt vt ſim
pliciter eſt dicere felicitas: ⁊ ex qb' ptes hui'.

❡ Docet nos cognoſcere finem:per quez conuenit hortari
⁊ dehortari in conſilijs.Et tria facit:quia primo deſcribit
hui' finem dicens ipſum eſſe felicitatez.Secundo decla
rat quō ꝑ talē finē fiunt exhortatiōes ⁊ dehortatiōes.De
inde aſſignat acceptiōes felicitatis.Secūda ibi.(De hac
enim ⁊ de his.)Tertia ibi.(Sit itaqꝫ felicitas.)Dicit er
go:ꝙ fere itaqꝫ acceptus finis ſingulariter vniuiqꝫ. ideſt
ſm ꝙ vnus quiſqꝫ ſingulariter tendit in finez ſuuz ⁊ acce
ptus cōmuniter omnibus ciues intendunt in finem ſuū.
Finis eſt quidez:quē coniectantes ⁊ eligunt ⁊ fugiunt. Et
hoc ſiue hui' finis:vt in ſūma eſt dicere:eſt felicitas:⁊ ꝑ
tes eius eſt:quia felicitas eſt hmōi finis:per quē eligimus
⁊ fugimus alia:quia electio ⁊ fuga pertinent ad negociuz
deliberatiuum:qđ habemus pre manibus.Ideo cōcludit
ꝙ exēpli gratia ſummamus quid eſt felicitas vt ſimplici
ter eſt dicere:⁊ ex quibus habent eſſe partes huius.ideſt
felicitatis.❡ Ad intelligentiam dictorū notādum:ꝙ nō
dit philoſophus omnem finem eē illū quez coniectantes
eligimus ⁊ fugimus:ſed ꝙ finis quidam talis eſt.Naz cū
duplex ſit felicitas:politica:⁊ contemplatiua:per ſe ⁊ dire
cte loquendo ſolum felicitas politica eſt illa:ſm quā hor
tamur ⁊ dehortamur in conſilijs.nam cum conſilium ſit
quedam queſtio de contingentibus operabilibus a nobis
ſm felicitatem:que non acquiritur per talia opera nō cō
uenit facere exhortationes ⁊ dehortationes de conſilia
bilibus.ideo bene dictuz eſt:ꝙ nō omnis finis talis eſt:ſꝫ
quidam.❡ Rurſuz notandū:ꝙ ſicut partibus hominis
damus ſuum finem:quia alius eſt finis manus: alius eſt
finis oculi:⁊ etiā toti homini aſſignat' ſuus finis:ſicut ē ⁊
propꝛ fines aſſignant' partibus ciuitatis:quia ſm ꝙ iſte
ciuis eſt alius ab illo ciue. ſic finis huius eſt alius a fine
illius:nihilominus tamen preter hos fines ſingulares cō
petentes partibus ciuitatis:eſt dare finem cōmunem to
ti ciuitati:in quez tendunt omnes ciues:tamen ſiue ſic: ſi
ue ſic accipiantur finis:fere ſemper eſt finis: ꝓpter quem
fugimus ⁊ eligimus alia. Et dicit fere:quia ↄuenit aliquā
do aliquo modo facere contra finem:non tamen regulat
actiones ſuas ſm talem finem:vt apparet in continente:q
proponit ſibi optimum finez.ideo dicitur in ſeptimo ethi
coꝝ:ꝙ incontinentes habent optimas leges:⁊ nullā obſer
uant. Non tamen propter hoc dicenduz eſt incōtinentes
ſimpliciter facere preter finem:quia licz faciant preter fi
nem:quem ſibi conſtituunt in vniuerſali.non tamen pro
pter hoc faciunt preter finem:quem ſibi conſtituunt in ꝑ
ticulari:⁊ in paſſione entis. ❡ Iterum notanduz:ꝙ dicit
ſe velle dicere de felicitate:⁊ de partibus eius in quadam
ſumma:⁊ vt ſimpliciter eſt dicere de ipſa:ꝙ magis exquiſi
te determinate ꝑtinet ad librū ethicoꝝ. ❡ Deinde cū dic.

❡ De hac eni: ⁊ de his:que in hanc tendunt: ⁊
de contrarijs huic exhortationes ⁊ dehortatio

Duplex felicitas Politica, et contemplativa.

nes omnes ſint. Que enim procurant ipſam: aut partium aliquam: aut maiorem pro minori oportet agere. Que autem corrumpũt: aut impediunt: aut que contraria faciũt nõ agere.

¶ Propter qd̃ notandum: ꝙ idem poteſt eſſe cauſa contrariorum: vt dicitur in quinto metaphiſi. ſed non eodez modo ſumptum vt nauta per pręſentiam in naui eſt cauſa ſalutis: qui per abſentiam eſt cauſa naufragij. ſic fęlicitas eſt cauſa exhortationis quantum ad ea: quę ipſam inducãt. Et eſt cauſa dehortationis quantũ ad ea: quę ipſaz tollunt. ideo ait: ꝙ de hac ideſt de fęlicitate: ⁊ de cõtrarijs huic. i. de ꝯtrarijs fęlicitati ſunt oẽs exhortatiões ⁊ dehortatiões. quare oportet agere quę ꝓcurant ipſaz fęlicitatez aut aliquam partiuz fęlicitatis: partium dico aut maiorum aut minorum: vt habet alia littera: vel ſm ꝙ habet noſtra opz agere quę procurant maiorez partem fęlicitatis: quia ⁊ pro minori parte oportet agere. ¶ Deinde. c. d.

¶ Sit itaqz felicitas eupraxia cum virtute: vel per ſe ſufficientia vite: vel vita: que cum infallibilitate delectabiliſſima: vel abundantia poſitionum ⁊ corporum: cum potentia ſeruatiua ⁊ actiua hoꝝ. Fere. n. aliquid horuz aut vnũ aut plura felicitatem confitentur eſſe omnes.

¶ Hic ponit diuerſas acceptiones fęlicitatis: ⁊ duo facit. quia primo facit qd̃ dictuz eſt. Scd̃o oſtendit quę bona pertinent ad fęlicitatem ſm dictaz acceptionem fęlicitatis. Scd̃a ibi. (Si itaqz eſt fęlicitas) ¶ Propter primuz notandũ: ꝙ dixit pp fęlicitatez contemplatiuam: de qua determinare nõ eſt pręſentis ſpeculationis. De fęlicitate politica fuerũt tres modi dicẽdi. Unus fuit philoſophi: ꝙ poſuit talem fęlicitatem eſſe actum virtutis perfectę: vt actum prudentię. Et quia ad hmõi actum debent ordinari alia opera noſtra: vnde phs in primo ethicoꝝ. vbi de tali fęlicitate determinat: dupliciter deſcribit ipſam. Primo ſm ꝙ eſt actus virtutis: ſm quem modum ait: ꝙ fęlicitas eſt operatio animę ſm virtutem perfectam in vita tota. Deſcribit etiam eaz ibidem prout opera noſtra ordinatur in ipſam: ⁊ ſm ipſum modum dicit: ꝙ fęlicitas eſt finis operatoruz perfectuz ⁊ per ſe ſufficiens bonuz. Alię duę acceptiones fuerunt aliorũ loquentiuz ſm diuerſas vitas. Tres autem vitę conſueuerunt diſtingui: voluptuoſa: politica: ⁊ contemplatiua. Aliqui eniz loquentes ſz vitam voluptuoſam poſuerunt fęlicitatem in delectationibus. Alij vero videntes ꝙ ciues potiſſime diligant honorem ⁊ ciuilem potentiaz: dixerunt in talibus eſſe fęlicitatem. Quomodo autem accipitur fęlicitas ſm vitam contẽplatiuaz: non eſt pręſentis ſpeculationis. Philoſophus ergo in numerando modos fęlicitatis ponit prędictas acceptiones dicens. Sit itaqz fęlicitas eupraxia ideſt bona operatio cum virtute: ideſt quantuz ad illaz acceptionez: ꝙ fęlicitas eſt operatio animę ⁊c̃. ſz. n. philo. fęlicitas eſt per ſe ſufficientia vitę quantuz ad illaz deſcriptionez quã etiam dat phus. vz. ꝙ fęlicitas eſt finis operationuz perfectuz ꝑ ſe ſufficiens bonum. Uel fęlicitas eſt vita cum infallibilitate delectabiliſſima: prout fęlicitas ponitur in voluptate: vel eſt abundantia poſſeſſionum ⁊ corporum: cum primo conſeruatiua ⁊ actiua ipſorum: ⁊ hoc prout fęlicitas ponitur in ciuili potentia: videtur ciuilis potẽtia reſpicere poſſeſſiones vt agros ⁊ talia: ⁊ corpora vt beſtias: ⁊ potentiam conſeruatiuaz ⁊ actiuam horum vt amicos: ⁊ ſeruos: ⁊ qꝛ fere computati ſunt omnes modi fęlicitatis ideo ſubdit: ꝙ fere omnes confitentur eſſe fęlicitatem aliquod horum: quę dicta ſunt: aut vnũ aut plura: ⁊ dicit fere: quia forte aliquę poſitiones omnino cum non ſint in paſſione rationabiles fuerant de ipſa: de quibus nõ eſt nobis curę. ¶ Ad intelligentiam horum: quę dicuntur ĩ iſto capitulo notandum: ꝙ quia non omnes ponunt finez idẽ ⁊ fęlicitatem in eodem bono: ideo vt vniuerſaliter: ⁊ quo ad omnes habemus artem exhortandi ⁊ dehortãdi. phs aſſignat diuerſas acceptationes fęlicitatis. ¶ Deĩde. c. d.

¶ Si itaqz eſt felicitas tale: neceſſe ipſius eſſe partes nobilitatem: multitudinem amicorum bonoruz: amicitiam: diuitias: bonam prolem: multitudinem prolis.

¶ Oſtendit quę bona pertinent ad fęlicitatem ſm dictas acceptatiões. Et tria facit. quia primo enumerat huiuſmodi bona. Secundo oſtendit talia bona pertinere ad fęlicitatem. Tertio determinat de vnoquoqz illorum bonorum ſimpliciter. Secunda pars ibi. (Sic enim vtiqz per ſe). Tertia ibi. (Sũmamus igitur ſimpliciter). Dicit ꝙ ſi fęlicitas eſt tale bonum: quale dictum eſt: tunc partes ipſius fęlicitatis neceſſe eſt eſſe nobilitatem: multitudinẽ bonorum: amicorum: amicitiam: diuitias: prolem: bonaz multitudinem prolis: hoc quantum ad bona exteriora: quę reſpiciunt corpus. ¶ Notandum tamen ꝙ amicitia poteſt computari inter bona exteriora ⁊ inferiora: vt infra patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bonam ſenectutem: adhuc corporis virtutes: puta ſanitatem: pulchritudinẽ: robur: magnitudinem: potentiam agoniſticaz: gloriam: honorem: bonam fortunam: virtutem autez: ⁊ partem ipſius prudentiam: fortitudinem: tẽperantiam: ⁊ iuſtitiam.

¶ Adhuc autem corporis virtutes: puta ſanitatez: pulchritudinem: robur: magnitudinem: potentiam agoniſticam: ſiue potentiam agonizandi ⁊ bellandi: tangit bona corporis intrinſeca. Cum autem addit gloriam: honorem: bonã fortunam: tangit bona exteriora reſpicientia animam: cũ vero ſubdit virtutem: aut partem ipſius ⁊ prouidentiam: fortitudinem: temperantiam: ⁊ iuſtitiam. Sunt enim iſtę partes ſubiectiuę virtutis: quia virtus eſt totum vniuerſale: ad iſta innuit bona animę intrinſeca. ¶ Ad intelligentiam dictorum notandũ: ꝙ oportet bona huiuſmodi quadrupliciter eſſe diſtincta. Nam cum homo diuidatur in animam ⁊ corpus: ⁊ natura animę ſit alia a natura corporis: oportet bona hominis diuidi in bona ſm animam: ⁊ bona ſm corpus. Rurſum qꝛ bonorum humanorum quędam ſunt extrinſeca: quędam intrinſeca: tam bona animę ꝙ̃ corporis diuidũtur in intrinſeca ⁊ extrinſeca. Et in vniuerſo quattuor ſunt genera bonorum humanorum: videlicet bona corporis extrinſeca: vt nobilitatem: ⁊ diuitias: ⁊ cętera huiuſmodi: bona corporis intrinſeca: vt pulchritudo: magnitudo ⁊c̃. talia. bona animę extrinſeca: vt gloria: honor: bona fortuna: quę conueniunt homini ſm ꝙ participat cum ſubſtantijs ſeparatis: quia non participat cum eis ſm corpus: ſed ſecundum animam: poſſunt talia bona dici bona animę extrinſeca: bona fortunę tamen vt infra aliquo modo poſſunt cõputari inter intrinſeca bona: quarto ⁊ vltimo inter bona humana ſunt bona animę intrinſeca: vt prudentia: temperantia: ⁊ cęterę virtutes. ¶ Notandum etiaz: ꝙ quia priora in via generationis ⁊ temporis ſunt poſteriora in via ꝑfectionis ⁊ complementi: vt poteſt haberi ex octauo phiſico. ⁊ 14. metaphi. philoſophus enumerando bona humana primo enumerauit bona corporis extrinſeca

ris extrinſeca

ris extrinſeca quaſi infima bona. Et vltimo bona animę intrinſeca quaſi ſuppręma bona: ⁊ medio modo bona corporis intrinſeca: ⁊ bona animę extrīſeca quaſi medio modo bona. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Sic enim vtiqꝫ per ſe ſufficientiſſimus erit: ſi exiſtant ipſi interiora ⁊ exteriora bona. Non ſunt enim alia preter hec: ſunt in ipſo quidem: que circa animam: ⁊ que in corpore. Extra autē bonitas generis: ⁊ amici: ⁊ pecūie: ⁊ honor.

❡ Oſtendit talia bona pertinere ad fęlicitatem ſecundum communem acceptionem eius. nam fęlicitas ſm quācunqꝫ acceptionem ſemper videtur importare quiddam perfectum: quia nullus ponit fęlicitatē in aliquo: niſi eſtimet id bonum perfectius. Non eſt autem bonum perfectum niſi ſit ſufficiens bonum: quia inſufficientia imperfectionem importat. Cum igitur habens prędicta bona videat̄ per ſe ſufficiens: oportet talia bona aliquo modo ad fęlicitatem pertinere. ideo ait. Sic enim vtiqꝫ per ſe ſufficientiſſimus erit: ſi exiſtant ei interiora ⁊ exteriora bona: quia non ſunt alia bona pręter hęc. Naꝫ qui habet prędicta bona intrinſeca ⁊ extrinſeca: cum inter bona extrinſeca computetur bonitas vel nobilitas generis. ⁊ amici: ⁊ pecunię: ⁊ honor: quę omnia ſępius enumerata ſunt: etiaꝫ ad hęc putamus conuenire potentiam ⁊ fortunaꝫ ineſſe fęlici: quia ſic erit ſecuriſſima ⁊ ſufficientiſſima vita eius. Patꝫ ergo bona ſuperius enumerata aliquo modo pertinere ad fęlicitatem: quia faciunt ad ſecuritatem: ⁊ ad ſufficiētiā vitę.

ADhuc autem cōuenire putamus potentiam ineſſe ⁊ fortunam. ſic eni vtiqꝫ ſecuriſſima vita erit. Sumamus igitur ſimiliter ⁊ horum vnumquodqꝫ quidem quid eſt. Nobilitas quidem igitur eſt genti ⁊ ciuitati ſui iuris antiquos eſſe: ⁊ preſides primos inſignes: ⁊ multos iſignes perdidiſſe ex ipſis in his: que zelantur.

❡ Poſtꝙ̄ enumerauit philoſoph' bona animę ⁊ bona corporis tam extrinſeca ꝙ̄ intrinſeca: ⁊ oſtendit ea pertinere aliquo modo ad fęlicitatem: quia propter fęlicitatem: vel finem eſt exhortatio ⁊ dehortatio: vt habeamus artem exhortandi ⁊ dehortandi determinat in ſpeciali de vnoquoqꝫ dictorum bonorum. Et duo facit: quia primo determinat de bonis extrinſecis. Secundo de intrinſecis. Secunda ibi. (Corporis autem virtus). ❡ Circa primū duo facit: ſm ꝙ bona extrinſeca dupliciter diſtinguuntur: qa quędam reſpiciunt hominem ſm corpus: quędaꝫ vero reſpiciunt ipſum ſecunduꝫ animaꝫ: vel ſm ꝙ participat cū ſubſtantiis ſeparatis. Secūda pars ibi. (Bona opinio autem). ❡ Circa primum tria facit ſm ꝙ tria ſunt bona extrinſeca. huiuſmodi auteꝫ ad tria comparari poſſunt. Primo ad progenitores ſuos: ſm quos ei competit nobilitas generis. Secundo ad ſuas filios: ſꝫ quos ei competere poteſt bonitas prolis. Tertio ad poſſeſſiones: quas habet: ſm quas ei poteſt competere ſufficientia diuitiarū. ❡ In determinando ergo de bonis extrinſecis corporis. Primo determinat de nobilitate generis. Secūdo de bonitate prolis. Tertio de ſufficientia diuitiarum. Secunda pars ibi. (Bona autem proles). Tertia ibi. (Diuitiarum aūt partes). ❡ Circa primum duo facit. quia primo continuat ſe ad dicenda dicens: ꝙ vult ſumere ſimpliciter: vel ſingulariter quid eſt vnumquodqꝫ bonorum: quę dicta ſunt. Secundo ſequitur de intento. Secunda ibi. (Nobilitas quidem). Igitur in determinando de nobilitate duo facit: qꝛ primo determinat de nobilitate gentis. Secundo de nobilitate ſingularis perſonę. Secunda ibi. (Singularis autē nobilitas). Per rhetoricam enim habemus potentiā exhortandi ⁊ dehortandi toti genti: ⁊ etiaꝫ alicui perſonę ſingulari. Si ergo nobilitas ad fęlicitatem pertinet: ⁊ per fęlicitatem exhortamur ⁊ dehortamur: vt ſciamus exhortari ⁊ dehortari toti genti: ⁊ vni perſonę ſingulari: docet nos cognoſcere nobilitatem totius gentis ⁊ ſingularis pſonę. In dicendo autem notitiaꝫ nobilitatis gentis quatuor tāgit. Primo antiquitatem ciuium: quia nobilitas totius gētis ⁊ ciuitatis ē: ꝙ antiqui homines ſint ſui iuris. i. ꝙ pertineant ad ius: ⁊ ad foruꝫ ciuitatis: ⁊ ꝙ ſint incolę eius. Secundo tangit qualitatem eorum: qꝛ ciues ciuitatis debent eſſe primi pręſides ⁊ inſignes pręclari viri. Tertio tangit quantitatem eorum: quia debent eſſe multi tales ciues: q ſunt inſignes ⁊ pręclari. Quarto ⁊ vltimo inſinuat: qualia debent eſſe bona: in quibus ciues ciuitatis inſignes debēt alios excellere: quia ſi ciuitas eſt nobilis: debet ex his: qui ſunt in ciuitate produxiſſe viros inſignes excellentes in his bonis: quę zelantur ab aliis. Appellantur hic bona: quę zelantur ab aliis: bona optima: quia talia bona homines inuidi conſueuerunt zelare. vnde alia tranſlatio habet locū huiuſmodi in inuidis. ❡ Ad euidentiam dictorum notandum antiquitatem ciuium facere ad nobilitateꝫ ciuitatis quia nobilitas importat ortum naturalem non ortum ad vitinum. Sic enim videtur imaginari phs in primo politicorum. ꝙ ciuitas habeat naturalem ortum: quia filiis in vna domo multiplicatis ⁊ non potentibus ibi cohabitare fecerunt vicum: ⁊ itē multiplicatis filiis ex pluribus vicis conſtituta fuit ciuitas: ita ꝙ ſm naturalem origineꝫ domus creſcit in vicum: vicus in ciuitatem. Naꝫ ꝙ ex hominibus aduenis conſtituatur ciuitas: non videtur naturalis ordo: quia domos creſcere in ciuitatem non eſt ſine antiquitate magna: antiquitas ciuium facit ad nobilitatē ciuitatis: qꝛ facit ad eius originem. Quomodo auteꝫ alia faciant ad nobilitatem ciuitatis de ſe patet. ❡ Deide ⁊c̄.

❡ Singularis autem nobilitas: que a viris: aut mulieribus: ⁊ legitimitas ab ambobus. Et ſicut in ciuitate primos notos: aut in virtute: aut in diuitiis: aut in alio eorum: que honorantur: ⁊ multos inſignes ex genere: ⁊ viros: ⁊ mulieres: ⁊ iuuenes: ⁊ ſenes.

❡ Determiat de nobilitate ſingularis perſonę: ⁊ tāgit quatuor: lꝫ non eodem ordine correſpondentia prędictis quatuor: q̄ regrunt̄ ad nobilitatē gn̄is gētis. Nā nobilitas ſingularis pſonę ē nobilitas q̄ a viris: h̄ eſt ex progenie pr̄is aut a mulierib': h̄ ē ꝓgenie mr̄is: ⁊ legitimus ē ex ambobus. i. ex patre ⁊ matre: qꝛ taꝫ pr̄ ꝙ̄ mr̄ debent eē legitimi ciues: nō aduenę: vel a viris ⁊ mulieribus ſuę prolis: qꝛ tā in maſculis ꝙ̄ in fęminis debet inueniri legitimitas: quod in idem reddit: quia qui eſt legitimus ciuis ciuitatis: hēt multos affines ſibi. Ex quo apparet antiquitatem facere ad nobilitatem ſingularis perſonę: ſicut ad nobilitatem ciuitatis: quia non poſſet quis eſſe legitimus ciuis ciuitatis: niſi ab antiquo ſui progenitores fuerint incolę ciuitatis illius. Secundo ad nobilitatem ſingularem facit qualitas progenitoruꝫ: ideo ait. Et ſicut in ciuitate primos ⁊ notos quia ſicut ciuitas nobilitatur per p̄mos ⁊ notos ciues: ſic ſingularis perſona nobilitatur per primos ⁊ notos genitores. Tertio ad talem nobilitatem honoruꝫ qualitas facit: in quibus abundare debent parentes eius: qꝛ debent abū

dare: aut in virtute: aut in diuitijs: aut in alio eorum bonorum: que honorant. ¶ Quarto et vltimo etiam ad talem nobilitatem facit multitudo talium perſonarum: quia nobilis eſt perſona aliqua ſingularis. ſi habet ex gente ſuo multos inſignes: vel multos preclaros: multos inſignes dico et viros: et mulieres et iuuenes: et ſenes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bona autem proles: et multitudo prolis non immanifeſta. Eſt autem communis quidem bonitas prolis iuuentus: ſi ſit multa et bona. Bona autem ſecundum virtutem quidem corporis: puta magnitudinem: robur: potentiam agoniſticam. Anime autem iuuenis virtus: iuuentus: temperantia: et fortitudo.

¶ Determinat de bonitate prolis. Et duo facit: quia primo determinat de tali bonitate prout pertinet ad totam gentem. Secundo prout pertinet ad ſingularem perſonam. Secunda ibi. (Singularis autem bonitas.) Dicit ergo: quod bona proles: et multitudo bone prolis non eſt immanifeſta. ideſt de leui apparere poteſt qualis ſit talis bonitas. Secundo ſubdit: quod communis bonitas prolis eſt iuuentus. ſi ſit multa et bona: quia tunc ciuitas fulget bona prole: quia in ea ſunt iuniores multi et bonitas quod ſint boni ſecundum corpus et ſecundum animam. Et exponit qualis eſt vtraque talis bonitas: quia bonitas ſecundum virtutem corporis eſt habere magnitudinem pulchritudinem: robur: et potentiam agoniſticam: ſiue potentiam bellatiuam: que potentia ſiue robur: et magnitudo agilitatem addit et velocitatem membrorum: bonitas autem anime iuuenis eſt virtus: vt temperantia et fortitudo: propter hec enim duo iuuenes conſueuerunt eſſe mali quantum ad malitiam anime: vel quia ſunt formidoloſi: vel quia ſunt intemperati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Singularis autem bonitas prolis et multitudo. ſingulares natos multos: et tales eſſe in feminas et maſculos.

¶ Determinat de nobilitate prolis prout reſpicit perſonam ſingularem. Et tria facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo determinat de bonitate puerorum: et de bonitate mulierum: et oſtendit qualis eſſe debeat bonitas feminarum. Tertio concludit malitiam mulierum facere ad infelicitatem. Secunda ibi. (Feminarum autem virtus.) Tertia ibi. (Quibuſcunque enim ea.) Dicit ergo: quod bonitas prolis ſingularis perſone: et multitudo talis prolis eſt habere ſingulares multos. ideſt filios excellentes qui ſint quaſi ſingulares in ciuitate: non habentes pares: et huius filij debent eſſe multi: et tales eſſe maſculos et feminas: ergo maſculi et femine debent eſſe multi et boni. ¶ Dei. c. d.

¶ Feminarum autem virtus corporis quidem pulchritudo et magnitudo: anime autem temperantia et amor operoſitatis ſine ſeruilitate. Sunt autem ſingulariter: et communiter: et quantum ad viros et quantum ad mulieres oportet querere vnumquodque talium ineſſe.

¶ Declarat qualis debet eſſe bonitas feminarum: quia bonitas earum quantum ad virtutem corporis eſt pulchritudo et magnitudo. bonitas autem anime feminarum eſt temperantia et amor operoſitatis ſine ſeruilitate: quia mulieres debent eſſe temperate: et non debent eſſe ocioſe: quia ipſa ocioſitas inclinat ad intemperantiam. debent ergo amare operoſitatem: ita tamen quod non declinent ad opera ſeruilia. Addit autem quod aliqua bona ſunt ſingulariter: et aliqua bona communiter quantum ad viros: et quantum ad mulieres. ideo oportet querere vnumquodque talium bonorum ineſſe viris vel mulieribus. Sunt enim aliqua bona communia vtriſque: vt prudentia: et ſunt aliqua propria: vt illa que in vno laudantur: et in alio vituperantur iuxta illud quod ſcribitur primo politicorum ornamentum mulierum eſt ſilentium.

viro autem iam non hoc. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quibuſcunque enim ea: que ſecundum mulieres ſunt praua: quemadmodum Lacedemonis fere ſecundum dimidium non ſunt felices.

¶ Concludit malitiam mulierum facere ad infelicitatem ciuitatis dicens: quod quibuſcunque nationibus inter praua ſecundum mulieres. ideſt in quibuſcunque nationibus ſunt mulieres praue: quemadmodum contingebat Lacedemonijs: vbi mulieres praue erant: fere tales nationes ſecundum dimidium non ſunt felices: quia licet mulieres non ſint proprie media pars ciuitatis: eo quod pars virorum excellat partem mulierum in bonitate tamen quia filij mulierum multum conſueuerunt variari malicia mulierum fere euacuat medietatem felicitatis ciuilis. ¶ Dei. c. d.

¶ Diuitiarum autem partes numiſmatis: multitudo terre: villarum poſſeſſio: et multitudine: et magnitudine et pulchritudine differentium. Adhuc autem ſupellectilium poſſeſſio: et ſeruorum: et pecudum: et multitudine differentium.

¶ Determinat de ſufficientia diuitiarum. Et duo facit: quia primo diſtinguit partes diuitiarum. Secundo oſtendit qualia debent eſſe illa: que integrant tales diuitias ibi. (Omnia autem hec.) Dicit ergo: quod partes diuitiarum ſunt multitudo vniuerſitatum: et poſſeſſio terre: et villarum differentium multitudine: quia ſi debet aliquis excellere alios in poſſeſſionibus: debet habere terras et villas plures quam alij: et pulchriores. Adhuc autem ad diuitias pertinet poſſeſſio ſupellectilium et poſſeſſio ſeruorum: et pecudum differentium multitudine: et pulchritudine: quia talia debent eſſe multa et pulchra. Sufficientia autem iſtarum partium integrantium diuitias ſic haberi poteſt. Quia pertinentia ad diuitias: vel ſe habent vt menſura: vel vt menſurata. Si vt menſura: ſic eſt vt numiſma: quia ſecundum philoſophum omnia talia numiſmate menſurantur. Si vero vt menſurata. tunc vel ſunt animata vel inanimata. Si inanimata: tunc diſtinguendum. Quia vel ſunt fructifera vel liberalia. Si ſunt fructifera: ſic eſt poſſeſſio terre: et villarum. Si vero ſunt liberalia et bonitas eorum conſiſtit in vſu. ſic eſt poſſeſſio ſupellectilium et iocalium. Si vero bona poſſeſſa ſunt animata: vel ſunt animata anima rationali: et ſic eſt poſſeſſio ſeruorum: vel anima irrationali: et ſic eſt poſſeſſio pecudum: et aliarum beſtiarum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnia autem hec non fallacia: et liberalia: et vtilia Sunt autem vtilia quidem magis fructifera: liberalia autem que ad fruitionem. Fructifera autem dico: a quibus preuentus. Fruibilia autem: a quibus nihil quod dignum ſit preter vſum.

¶ Oſtendit qualia debent eſſe huius partes integrantes diuitias. Et tria facit: quia primo dicit: quod talia debent eſſe firma et liberalia fructifera: et exponit quid intelligatur per fructiferum et quid per liberale. Secundo quod dixerat poſſeſſionem rerum facere ad diuitias: diffinit vel declarat quid eſt poſſidere. Tertio quia vſus rerum et poſſeſſio earum videntur facere ad diuitias: comparat illas ad inuicem oſtendens aliquem magis eſſe diuitem: eo quod vtitur diuitijs quam eo qui eas poſſidet. Secunda ibi. (Et terminus autem de poſſeſſionis.) Tertia ibi. (Totaliter autem diuitie eſſe.) Dicit ergo primo: omnia autem hec integrantia diuitias debent eſſe liberalia et vtilia: et exponit ſe quid intelligit per vtilia: et quid per liberalia: quia vtilia ſunt magis fructifera: liberalia ſunt magis fruibilia: et appellat ea fructifera a quibus proueniunt prouentus: vt terre et ville: fruibilia vero a quibus nihil quod dignum ſit. i. nihil dignitatis prouenit preter vſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et terminus

¶ Et terminus autem vere poſſeſſionis quidē hic: ⁊ ita poſſediſſe: vt in ipſo ſit vſus ipſoꝝ: ita ꝙ remaneant: ſibi aūt non: cū in ipſo ſit alienare. Dico autem alienationem: donationē: ⁊ venditionem.

¶ Diffinit qd ē poſſidere dicēs: ꝙ terminus: ſiue diffinitio vere poſſeſſionis eſt iſta: q2 poſſediſſe aliq̄ eſt cū in ipo ſit vſus ipſoꝝ: ita ꝙ remaneāt ſibi aut nō: vel cū ipſo ſit alienatio vel nō. Exponit qd intēdit ꝑ alienationē vocat donationē: vel vēditionē: vel aliq̄ aliā cōmutationē. Nihil eſt ḡ aliud poſſidere niſi eē in ſua poteſtate alienare vl' nō alienare illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totalr' āt dicere eē ē in vti magis q̄ȝ i poſſidere. Et. n. opatio certa taliū ⁊ vſus diuitie.

¶ Comparat vſum rerum ad poſſeſſionem earum dicens: ꝙ totaliter. i. vniuerſaliter eſſe diuitię: hoc eſt ratio ⁊ perfectio diuitiaꝝ magis eſt in vti q̄ȝ in poſſidere. vnde littera arabica habet: ꝙ vl'r diuitię ſunt potius in vtendo: ideo ſubdit: ꝙ operatio ⁊ vſus talium reꝝ: quę poſſidentur eſſe ipſę diuitię. ¶ Ad euidentiam dictorum notandū: ꝙ bona corporalia enumerata ordinata ſunt ſm maiorē ⁊ minorem propinquitatē: vel identitatem. Nā diuitię ſūt magis bonū extrinſecū q̄ȝ filij: ex q̄bus ꝯſurgit bonitas ꝓlis: ⁊ q̄ȝ ꝓgenitores: ex q̄bus ꝯſurgit nobilitas generis: naȝ parentes ſunt ꝓpinquiores filijs q̄ȝ filij parentibus: vt ꝓbat phs 8° ethicorum. Sunt enim filij quędam pars parentū ⁊ totum magis eſt propinquum parti: eo ꝙ nundum ipaȝ attingant q̄ȝ pars toti: quę totum non cōprehēdit. Et q2 vt tactū eſt. nobilitas generis conſurgit ex parentibus: nobilitas ꝓlis h3 eſſe ex filijs: ſequitur nobilitatem generis nō eſſe adeo extrinſecum bonum: vt bonitas prolis: ideo phs inter bona corporis extrinſeca vltimo poſuit ſufficientiam diuitiaꝝ: quaſi bonum maxime extrinſecum. ⁊ ꝑmo nobilitatem generis quaſi minime extrinſecuȝ: ⁊ medio modo bonitatem prolis: quaſi medio modo extrinſecum. ¶ Rurſum notandum hominem eſſe magis diuitē eo ꝙ vtitur diuitijs q̄ȝ eo ꝙ poſſidet. nā ſi diuitię bonū ſunt: q2 hę nō ſunt: niſi q2 in eis eſt fęlicitas: vel q2 ſunt organa ad fęlicitatē: ⁊ aliquo mō ordinanť ad ipſam. Eſt autem in aliquo bono poſitio fęlicitatis: vel aliquid ad ipaȝ pertinens: ⁊ tunc quanto magis illi bono accedimus: tāto magis ſumus tales: vt ſi quis poneret fęlicitatē: vel aliq̄d ad ipſam pertinens in cibis q̄to magis coniungereť cibarijs. tanto eſſet fęlicior ſm illum moduȝ fęlicitatis: ⁊ cibaria maxime multa potiſſime eēnt fęlicitas eius. Magis eſt ergo quis diues: eo ꝙ diuitijs vtitur q̄ȝ eo: ꝙ eas poſſideret: q2 magis eas coniungit: ſicut magis coniūgimur cibis cum eis fruimur q̄ȝ cū eos tenemus in archa. Ex quo apparet: ꝙ auari licet diuitias poſſideant: non ꝓprie ſunt diuites: q2 eis non vtuntur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bona aūt opinio eſt ab oībus ſtudioſum extimari: vel tale aliquid hr̄e ꝙ oēs appetāt: aut multi: aut boni: aut prudentes.

¶ Poſtq̄ȝ determinauit de bonis exterioribus: quę reſpiciunt hominē ſm corpus. hic determinat de bonis exterioribus: q̄ reſpiciunt ipſum ſm aīam: ⁊ prout ꝑticipat ſubſtātijs ſeꝑatis. Sunt aūt hę bona honor ⁊ gloria: nam ipſum deū ⁊ ſubas ſeparatas honorare ⁊ glorificare debemus: ꝺ heť. n. alicui gloria: eo ꝙ ſit bonus in ſe: vel pōt eſſe bonus cum honoremus alios rōne beneficentię. cū ergo deus ⁊ ſubſtantię ſeparatę potiſſime ſunt bona: maxime eis debetur honor: q2 ſolus ipſe eſt eſſentialiter bonum: a quo cuncta bona procedant: q2 ergo in honore participemus cum eis ſm animam nō ſm corpus: poſſunt talia bona dici bona ſm animam. ¶ In determinando autem de talibus bonis duo facit ſm ꝙ ſunt duo talia. Naȝ primo determinat de gloria. Secundo de honore. Secūda ibi. (Honor aūt eſt.) Dicit ergo primo: ꝙ gloria: vel bona opinio ē extimari ab omnibus ſtudioſum: ſiue bonū: vel habere aliquid tale: qꝺ omnes appetant: aut multi: aut boni: aut prudentes. hijs. n. duobus modis aliquis laudatur: vel q2 extimatur ſimpliciter bonus: vel q2 in aliquo bono alios excellit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Honor aūt q̄dē benefactiue opiniōis ſignuȝ. Honoranť aūt iuſte quideȝ maxime: q̄ bn̄ficia ꝓſtiterūt. Nō ſolū ſi honoranť ēt qui pōt beneficiare. Bn̄ficētia aūt que ad ſalutem.

¶ Determinat de honore. Et duo facit: quia primo oſtēdit q̄d ſit honor. Secūdo diſtinguit partes honoris. Secūda ibi. (Partes aūt honoris). ¶ Circa primuȝ duo facit. q2 primo facit qꝺ dictum eſt. Secūdo oſtendit ſemꝑ honorē conſurgere ex aliquo arduo: vel ſimpliciter: vel ratiōe modi. Scđa ibi. (Et quaſcunq3 cās). Dicit ergo primo: ꝙ honor eſt ſignuȝ benefactiuę opinionis: q2 ex h̄ honoramus aliquos: q2 nobis benefecerunt: vel q2 poſſunt nobis benefacere. ideo addit. honorātur iuſte quidē qui maxime beneficia pręſtiterunt: ⁊ non ſolum tales honorantur: ſ3 etiā honoratur qui poteſt benefacere: ⁊ qui poteſt dare nobis beneficia: quę nobis ꝓſunt ad ſalutem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quaſcūq3 cās eſſendi: aut ad diuitias: aut ad aliqꝺ alioꝝ bonoꝝ: quoꝝ nō ē facilis poſſeſſio: aut totaliter: aut hic: aut tūc. Multi. n. ꝓpter ea: que videnť parua: honorē adipiſcuntur. Sed modi ⁊ tpa ſunt cauſe.

¶ Oſtendit ꝙ ſemper honor ſumitur ex aliquo arduo dicens: ꝙ nos honoramus quaſcunq3 ꝑſonas videmus cās eſſendi nobis aut ad diuitias: aut ad aliqꝺ aliorum bonorum: quorum non facilis eſt poſſeſſio. Ex quo apparet: ꝙ ſemper honor redditur propter aliquid arduum: q2 ardua ſunt: quę non faciliter poſſidentur: arduum dico aut totaliter. i. ſimpl'r: aut hic. i. rōne loci: aut tūc. i. rōne temporis: multa tñ nō ſunt ardua ⁊ de facili poſſidenť ſimpl'r loq̄ndo: q̄ tñ in aliquo tpe: ⁊ in aliquo loco ardua eē poſſunt. iꝺ addit: ꝙ multi ꝓpter ea: vel propter illa: quę videntur parua adipiſcuntur honorē ſm tēpora vel rōne loci: q2 vel tēpora: vel loci ſunt cauſę huius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Partes auteȝ honoris ſacrificia: recordationes in metris ⁊ ſine metris: templum: antiqua primorditas: ſedis monumenta: imagines: alimenta publicaq3 barbarorum: puta adorationes ⁊ extaſes dona: q̄ apud ſingulos ꝓcioſa.

¶ Hic diſtinguit honoris partes. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo q2 computauerat donū inter ꝑtes honoris: oſtēdit q̄uo donū ad honorē ꝑtinet. Secūda ibi. (Et. n. donum eſt). Dicit ergo: ꝙ partes honoris ſunt ſacrificia: vel vt h3 alia littera mactatio victimaruȝ. Antiquitus. n. excellentibus hoībus ſacrificia offerebanť ⁊ ēt ad honores ꝑtinent recordatiōes in metris ⁊ ſine metris: q2 aliquis pōt ꝯmēdari metrice ⁊ ꝓſaice: vel ī metris ⁊ ſine metris: q2 aliq̄s pōt cōmendari mēſurate ſ3 modū hoīum: ⁊ imenſurate: ac ſi eſſet deus. Eſt. n. metrū idē qꝺ menſura: ⁊ h̄ ꝯcordat cum alia littera: vbi hr̄ ꝯmemorationes moderatę ⁊ imoderatę. Eſt ēt pars honoris tēpluȝ:

ſicut ad honorē deoꝝ tēpla edificamus: qđ forte antiqtus ſiebat principibus: ac ſi eſſent dij: ⁊ antiqua pmorditas ſedis: qꝫ aliquis ponebat̄ in ſede prima: ⁊ vbi ſolēnes perſone conſueuerunt poni ⁊ monumenta: eo qꝫ alicui cōſtituebant ſepulchꝛuꝫ ſpecioſum ⁊ imagines: qꝫ depingebat̄ ſic vel ſic: ſi ſit excellens perſona: ⁊ alimēta publica: qꝛ ad honorem pertinet: qꝫ aliqs viuat de cōibus bonis: qꝛ reges ⁊ principes de talibus cōſueuerūt viuere. Et honorifica ſūt: queꝫ barbaroꝝ: hoc eſt que barbari faciebant pncipibus: vtputa adorantes: qꝛ adorabant eos: ⁊ eſtaſes: hoc ē admirōnes: qꝛ admirabant̄ vidēdo eos: ac ſi viderēt aliqđ magnificum: ⁊ aliqđ diuinū: qđ forte contingebat: qꝛ pncipes eoꝝ p multū tpe ſe occultabāt: ⁊ raro eis apparebāt. honorifica ſunt ēt dona: q̄ ſūt ſpōſa apud ſingulos. ℭ Deiñ cū.

ℭ Etenim donum eſt rei poſſeſſe datio: ⁊ honoris ſignum: propter quod amatores pecūiarum: ⁊ amatores honoris appetunt ipſa. Ambo enim habent: quibus indigent: etenim potētia eſt: qua indigēt amatores pecuniarum: etiā honorem habere: quo amatores honoris.

ℭ Spāliter oñdit donū ptinere ad honorē: qꝛ ſpāliter ď eo vr̄ eē dubiū: cū dona appetāt auari ⁊ amatores diuitiarū. iđ accidit qꝫ donū eſt datio rei poſſeſſe: ⁊ ē ſignū honoris: ⁊ inde eſt: qꝫ amatores pecūiaꝝ: vel amatores honoris appetunt ipſa dona: qꝛ donum ambobus. i. auaris ⁊ amatoribus honoris: qbus indiget vterqꝫ. Nā donū pōt vtriſqꝫ ſatiſfacere: qꝛ inqꝫtum donuꝫ eſt pecunia: vel pōt pecunia menſurari: qꝫ eſt res q̄ indigēt amatores pecuniaꝝ. Et qꝛ etiam in ſe vr̄ hr̄e quendam honorē: qđ eſt ſignū honoris: vr̄ in ſe hr̄e id: quo indigent amatores honoris. ℭ Notandū g̊: qꝫ ptes honoris ſupius poſite ſic diſtingui pn̄t: qꝛ vt tactū ē: antiqtus hoies honorabant̄: ac ſi eſſent dij: ⁊ ideo ptes honoris triplr̄ diuidunt̄: qꝛ aliq̄ ſunt ppria dictoꝝ: vt oblatio ſacrificioꝝ: ⁊ ꝯſtitutio tēploꝝ: ⁊ talia: aliq̄ vero ſunt ppria hoīum: vt edificatio monumentoꝝ: ⁊ victus publicoꝝ alimētoꝝ: ⁊ hꝫ: aliq̄ vo cōia ſunt vtriqꝫ. ſ. dijs ⁊ hominib᷑: vt recordatiōes: ⁊ adoratiōes: ⁊ cetera talia.

Corporis autē virtus ſanitas. Hec autē ſic: vt ſint ſine egritudine vtētes corporibus. Multi enim ſani ſunt: ſicut Heraclius dicit: quos null᷑ vtiqꝫ felicitabit ſanitate: ꝓpter qđ ab oībus abſtinere humanis: aut pluribus.

ℭ Poſtq̄ determinauit phs de bonis extrīſecis. hic in pte iſta determīat ď bonis itrinſecis. Bona āt hꝫ diſtiguunt̄: qꝛ q̄dā ſūt intrinſeca ſimplr̄: ⁊ talia ſunt duplicia: vꝫ: bona corporis: vt ſanitas: pulchritudo: ⁊ hꝫ: q̄dā vero ſūt bona aīe: vt prudentia: iuſtitia: ⁊ hꝫ virtutes: quedā vero ſūt bona intrinſeca quodāmō. vt amicitia: ⁊ bona fortuna. Amicitia. n. lꝫ non ſit intrinſecū bonū ſimplr̄. eſt tn̄ intrīſecuꝫ quodāmō: inqꝫtū amicus eſt alter ipſe: ⁊ amicabilia: q̄ ſūt ad alteꝝ: ſurrexerunt ex his: que ſunt ad ſeipſuꝫ: ſicut etiā bona fortuna quodāmō eſt bonū intrinſecuꝫ inqꝫtū nālr̄ qs pōt aliquo mō dici fortunat᷑: vt pōt patere ex pho in cap. de bona fortuna. ℭ In determinādo g̊ de bonis intrīſecis tria facit phs: qꝛ primo determinat de bonis intrinſecis ſimplr̄ reſpicientibus corpus. Scđo de bonis quodāmō: vt de amicitia: ⁊ de bona fortuna. Tertio de bonis intrinſecis ſimplr̄. i. reſpiciētibus aīaꝫ. Scđa ps ibi. (Multoꝝ aūt amicitia). Tertia ibi. (De virtute aūt). ℭ Circa p̊ᵐ duo facit: qꝛ bona corporis intrinſeca triplr̄ diſtinguūtur. Nā q̄dā pn̄t dici ſimplicia: q̄dā vo cōpoſita quodāmō ſunt: vt in pſequēdo appebit. Primo g̊ dterminat ď bonis intrinſecis corporalib᷑ ſimplicibus. 2° de cōpoſitis. 2ᵃ ibi. (Agoniſtica aūt virtus). ℭ Circa pᵐ duo facit: qꝛ hꝫ bōa ſimplicia q̄dā ſunt: quoꝝ rō ꝯſiſtit in q̄dā eq̄litate ⁊ pportione: q̄dā vo in ſupabundantia ⁊ exceſſu. p° g̊ determīat de hꝫ bonis: quoꝝ rō ꝯſiſtit in q̄dā ꝯſonantia ⁊ pportiōe. 2° de his: q̄ dicūt ſupabūdātiā ⁊ exceſſuꝫ. 2ᵃ ibi. (Magnitudinis aūt virtus). ℭ Circa p̊ᵐ tria facit: qꝛ ꝯſonātia: ſiue pportio triplr̄ pōt accipi: vꝫ: humoꝝ: mēbroꝝ: ⁊ neruoꝝ. Scđꝫ ꝯſonātiā et pportionē humoꝝ hꝫ eſſe q̄dā bonum corpale intrinſecū: qđ dr̄ ſanitas. ſm ꝯſonantiā mēbroruꝫ eē hꝫ pulchritudo. ſm vero pportionē oſſiū ⁊ neruoꝝ ſumit̄ fortitudo ⁊ robur. p° g̊ phs determinat de ſanitate. 2° de pulchritudine. 3° de fortitudine. 2ᵃ ibi. (Pulchritudo aūt altera). 3ᵃ ibi. (Robur aūt eſt). Dicit g̊ p̊: qꝫ ſanitas ē virtus corpis: ſiue vtus corporalis: ⁊ hec ſanitas eſt vt hn̄tes eā ſint vtētes corpibus abſqꝫ egritudine: ⁊ dicit vtentes corpibus ad oīam eoꝝ: q ſtant in magna dieta: ⁊ ſuis corpibus libere vti nō pn̄t. Ideo addit: qꝫ multi ſunt ſani ſicut heraclius dr̄ dixiſſe quoſdā ſanos eē: quos null᷑ vtiqꝫ pp ſanitatē felicitabit: qꝛ oportebat illos ſic ſanos abſtinere oīb᷑ hūanis: vel ſaltem a plib᷑. Nō. n. dici dꝫ aliqs ppe ſanus: ſi nō pōt ꝯſeruari in ſanitate: niſi ſtetent in dieta abſtinens ab his: que hoies cōiter vtunt̄. ℭ Deinde cum. d.

ℭ Pulchritudo autem altera ſm vnamquāqꝫ etatem eſt. Iuuenis autem pulchritudo eſt habere corpus vtile ad labores eos. ſ. qui ad curſum: ⁊ ad violentiam delectabilem exiſtenteꝫ videre: ⁊ ad fruitionem: propter quod pētbaloi pulcherrimi: qꝛ ad violentiam: ⁊ ad velocitatem ſimulati ſunt.

ℭ Determinat de pulchritudie. Et duo facit: qꝛ p̊ dic: qꝫ ſꝫ vnāquāqꝫ etatē eſt altera ⁊ altera pulchritudo. 2° aſſignat diuerſas pulchritudies ꝯgruētes diuerſis etatib᷑ ibi. (Iuuenis qdē). ℭ Circa qđ tria facit ſꝫ qꝫ etas hoīs triplr̄ pt diſtigui: qꝛ q̄dā reſpicit augmētū: ⁊ hec cōiter vſqꝫ ad. xxi. annū ſꝫ longitudinē: vel vſqꝫ ad. xxv. ſimplr̄: q̄dā vo etas reſpicit ſtatū. ⁊ hec a. xxv. ānis vſqꝫ ad. xxxviij. vl̄ vſqꝫ ad xl. ſi ſit hō bone ꝯplonis. Tertia ē etas decremēti: q̄ reſpicit etatē ſm totū tpe ſcq̄ns. p° g̊ determinat de pulchritudine: q̄ reſpicit etatē: in q̄ hꝫ fieri augmētū. 2° de ea q̄ reſpicit ſtatū. 3° de illa: q̄ reſpicit decremētū. 2ᵃ ibi. (Eiuſdē autē). 3ᵃ ibi. (Senis āt). Dicit g̊: qꝫ pulchritudo iuuenis eſt hr̄e corp᷑ vtile ad eos labores: q ſunt ad curſū: ⁊ ad violentiā: qꝛ iuuenes debēt eē veloces ⁊ potētes ad inferēdū violētiā. Rurſū oꝫ iuuenē pulchrū exiſtē eē delectabilē videre: ⁊ ad fruitionē: qꝛ pulchritudo iuuenis delectat aſpectū: iđ dicit: qꝫ pētbaloi ſūt pulcherrimi: qꝛ ſil̄ nati ſūt ad violētiā ⁊ velocitatē: appellat aūt hic pētbadeos iuuenes: vt appet ex alia lr̄a aptos ad. v. ludos: qb᷑ vtebant̄ antiq: q̄s oportebat eē violētos ⁊ veloces. ℭ Ad itelligētiā dictorū notādū pulchritudinē p ſe p̊ reſpicere pportionē mēbroꝝ cū q̄dā claritate: qꝛ claritas coloris cū tali pportione indicat ꝯplonē bonā ⁊ agilitatem mēbroꝝ. iđ ſeqt̄. iuuenes ſi pulchri ſint eē veloces ⁊ violētos: ⁊ delectare aſpectū cū ipſa ꝯſonātia membroruꝫ cum quadam claritate hoc debeat facere. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Eiuſdem auteꝫ qui attingit acme: ad labores quidem bellicos: delectabilem auteꝫ eſſe videri cum terribilitate.

ℭ Determinat

¶ Determinat de pulcbritudine reſpiciente ętatem in qua babet eſſe ſtatus dicens: ꝙ pulcbritudo eius: qui attingit acmē.i.quę attingit ętatem perfectam: eſt babere corpus vtile ad labores bellicos: ꝛ eſſe delectabile cum quadam terribilitate. Nā pulcbritudo eius: q ꝯpleuit tēpus augmēti eſt babere membra proportionata ad bellum: qꝛ ſi membra ei bene correſpondent etiam: maxime cū non ſit pulcbritudo proprie niſi in magno corpore: vt dicitur in q̄rto etbico. oportet ipſum eſſe bellicoſum. Rurſum oportet babere quandam terribilitatem in aſpectu: qꝛ nō eſt pulcbritudo viri babere faciem muliebrem. ¶ Et notandum qđ dicit. Eiuſdem autem qꝛ attingit actionē: qꝛ ille idem: qui erat in ętate: cui competebat augmentum: eſt poſtea in ętate: cui competit ſtatus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Senis autem ad labores quidem neceſſarios ſufficientem: ſine triſtitia autem: propterea ꝙ nibil babeat eorum: quibus ſenectus moleſtat.

¶ Dicit pulcbritudinem ſenis eſſe in eo: qđ conuenit ſenem eſſe ſufficientem ad labores neceſſarios: ꝛ eſſe ſine triſtitia propter quod nibil babeat eorum: quibus ſenectus moleſtatur. Nam cum pulcbritudo arguat bonam complexionem: ꝛ dominium ſanguinis: ſi talis ſunt in ſene nō ꝑmittunt in eo melancoliam: ꝛ nimiā debilitatem mēbrorum: a quibus ſenes moleſtari conſueuerunt: imo ipſa triſtitia: qꝛ reddit faciem turpem: videtur eſſe contra rationem pulcbritudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Robur autem quidem potentia mouendi alterum: vt vult: neceſſe autem mouere alterum: aut trabentem: aut pellentem: aut leuantē: aut prementem: aut concutientem. Quare robuſtus aut omnibus: aut aliquibus borum eſt robuſtus.

¶ Determinat de robore dicens: ꝙ robur: ſiue fortitudo ē pro mouendi alterum: vt vult ipſe: qui babet robur. Et quia mouere alterum eſt. v. modis: vz trabendo: leuando: pellēdo: prędmendo: ſiue deprimendo: ꝛ concutiēdo: ideo robuſtus eſt: qui ē robuſtus: vel qui pollet viribus omnibus dictis: aut aliquibus dictorum modorum. Sufficientia aūt iſtorum motuum ſic accipitur: qꝛ motus eſt ad aliquā partem poſitionis tantum: vel ad plures partes. Partes aūt poſitiōis ſunt ſex: ſurſum: deorſum: ante ꝛ retro: dextrum ꝛ ſiniſtrū ſed ante ꝛ retro non diuerſificant motum a dextro ꝛ ſiniſtro. Sic ergo motus eſt ad vnam differentiam poſitiōis: quę eſt ſurſum: dicitur eleuatio: ſi eſt deorſum: dicitur depreſſio. ſiue vero ſit ab alio: dicitur tractio: ſiue boc fiat ad dextram: ſiue ad ſiniſtram: ſiue ante: ſiue retro. Si vero ſit ad aliud dicitur impulſio: differt enim impulſio a tractu: quia nunquam impulſio poteſt eſſe ad mouentem: ſꝫ ſemper eſt ad aliud: licet poſſit eſſe a mouēte ꝛ ab alio. Tractꝰ autem eſt ab alio: licet poſſit eſſe ad mouentem ꝛ ad aliud: ſed motus eſt ad plures differentias poſitionis ſic dicitur concuſſio: quia concuſſio eſſe non poteſt: niſi ſit motus ad plures differentias poſitionis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Magnitudinis autem virtus excedere ſm lōgitudinem: ꝛ profunditatem: ꝛ latitudinem. Multos in tanto maiori vt nō fiant tardioris motus propter exceſſum.

¶ Determinat de magnitudine: quę eſt quoddam bonum temporale intrinſecum: cuius ratio conſiſtit in quodā exceſſu dicens: ꝙ virtus magnitudinis eſt excedere ſꝫ communem differentiam poſitionis: vt ſm longitudinem: latitudinem: ꝛ profunditatem: ꝛ iſte exceſſus dicitur eſſe in tanto maiori. ſiue in tanta magnitudine: vt propter exceſſum non fiant motus tardiores. Nam ſicut motores corporum ſupercęleſtium ſunt proportionati ſuis orbibus. Et ſi adderetur vna ſtella primo orbi: motor ille moueret cū labore ꝛ pęna: ſic animę ſunt proportionatę ſuis corporibus vnde anima bominis non poſſet debito modo mouere q̄ tumcunq: eſt magnum corpus: attamē iſta proportio nō eſt punctalis: ideo concludit in eadem proportione reperiri maius ꝛ minus corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Agoniſta autem virtus corporis componiť ex magnitudine: ꝛ robore: ꝛ velocitate: etenim velox robuſtus quidem eſt.

¶ Poſtq̄ determinauit de bonis corporalibus ſimplicibꝰ determinat de bonis compoſitis. Hęc autem ſunt duo: vz: virtus agoniſtica: ꝛ bōitas ſenectutis: ꝛ licet alia bona poſſint aliquo modo dici compoſita: ſpecialiter tamen dicentur iſta bona compoſita: quia ad eorum exiſtentiam requiruntur plura bona: de quibus fit bic mentio. Et duo facit ſm ꝙ duo ſunt talia bona. Et primo determinat de virtute agoniſtica. Secundo de bonitate ſenectutis. Secunda ibi. (Bonitas). ¶ Circa primum duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo ex babitis inueſtigat: quia bomines ſunt apti ad quinq; genera ludorum: quibus antiqui aſſueſcebant. Secunda ibi. (Qui enim poteſt.) Dicit ergo: ꝙ virtus agoniſtica corporis: ſiue virtus bellatiua componitur ex magnitudine: robore: ꝛ velocitate: ꝙ autem velocitas pertineat ad eius virtutem: patet: qꝛ velox eſt aliquo modo robuſtus: ꝛ qui vult eſſe agoniſticus opꝫ ꝙ ſit robuſtus. ¶ Apparet autē bic virtutem eſſe compoſitam reſpectu prędictorum: quia fere tria prędicta cōcurrunt ad ipſa: quia ibi concurrit aliquo modo pulcbritudo ratione velocitatis: cui quodāmodo eſt annexa magnitudo ꝛ robur: vt expreſſe tāgitur in lrā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Qui poteſt tibias proijcere aliqualiter ꝛ mouere cito ꝛ longe curſiuus eſt. Qui autem deijcere ꝛ detinere luctatiuus. Qui autem propellere ictu pugillatiuus. Qui vero ambobus is perfecte obtentiuus. Qui aūt oibus pacbilis.

¶ Ex babitis concludit: qui bomines ſunt apti ad quinq; genera ludorum: quibus aſſueſcebant antiqui. ¶ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ antiquitus omnia prouocātia ad laſciuiam reprebendebantur: vnde pueri non docebātur cantus moles: vt narrat Boetius in muſica ſua: ſic ꝛ ludi debent eſſe liberales non prouocantes bominem ad turpitudinem. Erant forte quinq; ludi antiquorum: de q̄bus bic intendit pbiloſopbus. Primus autem requirebat velocitatem: vnde apti ad illum ludum dicebantur curſiui. Et quantum ad boc ait: qui poteſt tibias proijcere aliqualiter.i.competenter: ꝛ bene poteſt mouere eas cito ꝛ longe: bic curſiuus eſt. Secundus ludus erat in luctando: ideo qui poteſt tibias ducere ꝛ detinere eas modo competenti eſt luctatiuus. Tertius ludus erat in pugnando ꝛ pellendo alium ictibus: quem ludum tangit cum ſubdit: qui poteſt propellere alium ictibus eſt pugnatiuus. Quartus ludus erat compoſitus ex ſecundo ꝛ tertio: ſicut apparet in duello: vbi pugiles ſe prius impellunt ꝛ percutiunt ictibus: ꝛ poſtea luctantur. Hunc autem ludum innuit cum ait. Qui vero ambobꝰ bis: vz pugillatio ꝛ luctatio pollet: pōt dici pfecte obtētiuus: qꝛ tales perfecte obtinet pugnā. Quintus ludus ꝯponebatur ex primis tribus: qꝛ ad ipm requirebatur velocitas: luctuatio: ꝛ pugillatio ideo in quinto ludo omnes prędicti ludi continebantur.

ideo quantum ad iſtum ludum ſubdit: ꝙ equipollet omnibus pꝛedictis tribus in velocitate: luctatione: pugillatione dicitur pentachilus .i. vir habens peritiam quinqʒ ludorum: vt exponitur in alia littera. ¶ Notandum autem pħm determinaſſe hic de his quinqʒ ludis: quia omnes tales ludi videntur inniti virtuti agoniſtice. Nam qui habet magnitudinem: velocitatem ⁊ robur: eſt aptus ad omnes pꝛedictos ludos. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Bonitas autem ſenectutis eſt quidem tarditas ſeneſcentie cum abſentia triſtitie: neqʒ enī ſi cito ſeneſcit: bene ſeneſcens: neqʒ ſi vix: cuʒ triſtitia autem.

¶ Hic determinat de bonitate ſenectutis: ⁊ tria facit: quia pꝛimo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit taleʒ bonitatem eſſe quodāmodo compoſitum. Tertio oſtendit: ꝙ inueſtigare vlterius cauſas longeuitatis ⁊ ſenectutis ꝑter eas: quas tetigit non eſt pꝛeſentis ſpeculationis. Secunda ibi. (Eſt autem ⁊ coꝛpoꝛis). Tertia ibi. (Eſt autē quedaʒ ⁊c̄.) Dicit ergo: ꝙ bonitas ſenectutis eſt tarditas ſeneſcentibus cum abſentia triſtitie. Nam non bene ſeneſcit qui cito ſeneſcit ⁊ bene ſeneſcit: ſi vix aut tarde ſeneſcit ſine triſtitia. duo ergo requiruntur ad bonitateʒ ſenectutis: tarditas: ⁊ letitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt ⁊ aūt ⁊ a coꝛpoꝛis virtutibꝰ ⁊ a foꝛtuna. Non ſine egritudine .n. exiſtēs: neqʒ robuſtus non erit impaſſibilis: neqʒ ſine triſtitia. Et non longeuus: neqʒ vtiqʒ bñ foꝛtunatꝰ ꝑmanebit.

¶ Oſtendit bonitatem ſenectutis eſſe compoſitam: quia ſicut virtus agoniſtica compoſita eſt: qꝛ ad eam requirītur magnitudo: robur: ⁊ velocitas: ſic bonitas ſenectutis ē cōpoſita: qꝛ ad eam requiritur robur ⁊ bona foꝛtuna. Dupliciter enim concludit aliquem male ſeneſcere: vel pꝛopter debilitatem coꝛpoꝛis: qꝛ caret roboꝛe: vel pꝛopter infoꝛtunia: ſi careat bona foꝛtuna: ideo ait: ꝙ bonitas ſenectutis ē ex virtute coꝛpoꝛis ⁊ a foꝛtuna. Naʒ qui non eſt robuſtus coꝛpoꝛe: ſed eſt debilis: non exiſtens ſine egritudine: non īpaſſibilis: neqʒ ſine triſtitia. ergo ad bonitatem ſenectutis requirit̄ robur vt ſit ſine triſtitia: ⁊ ait nō ꝙ longeuus non permanebit bene foꝛtunatus: per quod vult habere ꝙ ad bonitatem ſenectutis requiritur bona foꝛtuna ad hoc vt ſit ſenectus tarda: ⁊ homo ſit longeuus. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Eſt autem ⁊ ſine roboꝛe ⁊ ſanitate alia virtus longeuitatis. Multi .n. ſine coꝛpoꝛis virtutibus longeui ſunt: ſed diligens ꝑtractatoꝛ de his nihil vtilis ad eaſque nunc.

¶ Oſtendit ꝙ licet ſit aliqua virtus longeuitatis a roboꝛe aut a ſanitate: qꝛ multi ſunt longeui ſine coꝛpoꝛis virtutibus: vt foꝛtes qui carent colera: vel pꝛopter aliam cauſaʒ: tamen de talibus non eſt curandum: qꝛ de his diligens ꝑtractatio: vel ſubtilis perſcrutatio: vt habet alia littera: nō eſt vtilis ad ea: que nunc ſunt dicenda. ¶ Deinde cuʒ d.

¶ Multoꝝ autem amicitia ⁊ bonoꝛum nō immanifeſta amico diffinito: ꝙ eſt amicus talis: qui coꝝ: que putat bona eē illi: operatiuus eſt pꝛopter illū. Cui itaqʒ multi tales poliphilus. Cui autem ⁊ epiciecbes ariſtophilus.

¶ Hic determinat de bonis non ſimpliciter intrinſecis: ſʒ quodāmodo: ⁊ duo facit ſm ꝙ ſūt talia bona: quia pꝛimo determinat de amicitia. Secūdo de bona foꝛtuna. Secūda ibi. (Bona foꝛtuna autem). Dicit ergo: ꝙ non eſt īmanifeſtum: ſed de leui apparet: que ſit amicitia multoꝛum: ⁊ in que ſit amicitia bonoꝝ. Nā diffinito amico vel notificato qd ſit amicꝰ vt ꝙ amicꝰ eſt talis: q eſt opatiuus eoꝛum: que putat eſſe bona illi .i. amico: ⁊ hoc pꝛopter illuʒ .i. pꝛopter amicū. Hoc viſo ſat apparet quis eſt amicus multoꝛuʒ: qꝛ qui ſunt multi talis eſt poliphilus .i. amicus pluriuʒ. dicitur .n. poliphilus a polis: qđ eſt pluris: ⁊ philos: qđ eſt amoꝛ: vel amatoꝛ quaſi amatoꝛ plurium. Cui autē viri iuſti ⁊ epiciecbes ſūt tales: qꝛ velint eis pꝛeceſſe alle eſt ariſtophilus ab ariſtos: quod eſt virtus vel virtuoſus: ⁊ philos: qđ ē amoꝛ vel amatoꝛ: q̄ſi amatoꝛ v̄tuoſoꝝ. ¶ Dein.

¶ Bona foꝛtuna aūt eſt eoꝛum: quibus foꝛtuna eſt cauſa bonoꝛum: ꝙ hec fiant et exiſtant omnia: aut plurima: aut maxima.

¶ Determinat de bona foꝛtuna: ⁊ tria facit: qꝛ pꝛimo oſtēdit quis eſt foꝛtunatus bene. Secundo manifeſtat quoꝛū bonoꝛum eſt cā. Tertio dat vniuerſalem quandam maximā ad cognoſcendum bona: que contingunt foꝛtuita. Secūda ibi. (Cā que eſt foꝛtuna). Tertia ibi. (Totaliter āt talia). Dicit ergo: ꝙ bona foꝛtuna eſt eoꝛum hominum: ſiue illi homines ſint bene foꝛtunati: quibus foꝛtuna eſt cauſa bonoꝛum: cum dico ꝙ hec idest ꝙ bona omnia: aut plurima: aut maxima eis fiant ⁊ exiſtant. Nam bona foꝛtuna eſt cā foꝛtunatis: ꝙ eis fiant ⁊ contingant bona: ⁊ ꝙ exiſtāt ⁊ ꝯſeruent̄ in talibus bonis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cauſa autem eſt foꝛtuna quoꝛundam qdeʒ: quoꝛum ⁊ artes. Multoꝛum autem ⁊ que extra artem: puta quoꝛūcūqʒ natura. Cōtingit autem ⁊ pꝛeter naturam eſſe. Sanitatis quidē enim ars cauſa: pulchꝛitudinis auteʒ ⁊ magnitudinis natura.

¶ Oſtendit quoꝛum bonoꝛuʒ ſit cauſa bona foꝛtuna dicēs ꝙ foꝛtuna eſt cauſa quoꝛundam bonoꝛum: quoꝛum ſunt artes: ⁊ eſt cauſa multoꝛum bonoꝛum: que ſunt extra artē puta pōt eſſe cauſa quoꝛumcunqʒ bonoꝛuʒ cū natura cauſat̄: quaſi diceret foꝛtunoʒ poſſe eſſe cām bonoꝝ: que pñt fieri ab arte ⁊ a natura: iō ſubdit ꝙ cōtingit ſanitatem eē pꝛeter naturam potiſſime: inquantum ſanitatis eſt ars cā pulchꝛitudinis: aut ⁊ magnitudinis eſt cā natura. Et qꝛ cōtingit aliquem eſſe pulchꝛum magnum ⁊ ſanuʒ a foꝛtuna videt̄ foꝛtuna eſſe cā eoꝛum: que ſunt apta nata eſſe ab arte ⁊ a natura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter autem talia bonoꝛum ſunt a foꝛtuna: in quibus eſt inuidia. Eſt aūt ⁊ eoꝛuʒ: que extra rationem bonoꝛum cauſa foꝛtuna: vt puta: ſi alij fratres turpes: vnus autem pulcher. Et ſi alij neſciere theſaurum: hic autem inuenit: aut ſi ꝓpinquum tetigit ſagitta: hunc auteʒ non: aut ſi nō venit ſolus ſemper pertranſiēs: alij aūt ſemel venientes interempti ſunt. Oia enim talia ⁊ eufoꝛtuita videntur eſſe.

¶ Dat vniuerſalem maximam ad cognoſcendum bona: q̄ ſunt a foꝛtuna dicēs: ꝙ talr̄ talia de numero bonoꝝ ſūt a foꝛtuna: in q̄bus eſt inuidia: ⁊ totalr̄ foꝛtuna eſt cā eoꝝ bonoꝝ: que ſunt extra rōnem. Duplr̄ g̃ notificauit bona: que ſunt a foꝛtuna. Pꝛimo qꝛ in eis eſt inuidia. Secūdo quia ſunt pꝛeter rationem. hec autem duo ſe concomitant̄ adinuicem: qꝛ potiſſime homo inuidet bono alicuius quādo ignoꝛat cauſaʒ illius boni: vt ſi aliquis ſit gratioſus hominibus maxime inuides gratie eius: q̄nqʒ vero apparet rōnabilis cā: vñ debeat eſſe talis. Exēplificat aūt de talibus

bonis

boni: puta ſi alij fratres ſunt turpes: vnus aũt ẽ pulcher. Nam qꝛ non apparet ratio: quare alij ſunt turpes: τ iſte ſit pulcher: inuident turpes pulchro. Similiter eſt ſi alij neſciuerint theſaurũ. hic aũt inuenit: aut ſi ꝓpinquum vel ꝓximum tetigerit ſagitta: hũc aũt non tetigerit: aut ſi ſolus ſemꝑ tranſiens ꝑ loca periculoſa non venit ad manus latronum. alij aũt ſemel venientes interempti ſunt. oia autẽ talia bona vĩr eſſe a fortuna: vel a bona fortũa. ❡ Deĩ.

❡ De virtute autem: qm̃ conuenientiſſimus: q circa laudes locus: qñ de laude faciem⁹ ſermonem: tunc determinandum. Que quidem igitur opꝫ coniectare adhortantes tanq̃ futura: aut exiſtentia: τ que dehortantes manifeſtuꝫ. Contraria enim ſunt horum.

❡ Determinat de bono intrinſeco animę. Et qꝛ huiuſmodi bona ſunt virtutes: de quibus dicetur in capitulo ð laude: qð erit cum determinabitur de exclamatiuo negocio: ideo excuſat ſe dicens: ꝙ de virtute: qm̃ conuenientiſſim⁹ locus eius eſt circa laudes: qm̃ de laude faciemus ſermonem: tunc eſt determinandum: non nunc. ❡ Ultimo epilogat dicens: quę quidem opꝫ coniectare adhortantes tanq̃ futura: aut tanq̃ exiſtentia: τ qm̃ opꝫ dehortantẽ coniectare: manifeſtum eſt. i. ꝙ qꝛ contraria horum ſunt: qꝛ q̃tunq3 opꝫ aſſumere hortantes: contraria horum accipiũt dehortantes: τ dicit futura exiſtentia: ꝙ deliberantes ſm ea: quę exiſtunt debent coniectari de futuris. ❡ Ad intelligentiam eoꝝ: quę dicta ſunt de bona fortuna notanduꝫ: ꝙ phs in capitulo de bona fortuna diſtinguit duplicẽ bonam fortunam: vꝫ: continuam τ non continuam: ſiue raram τ ſpiſſam. Nam ꝙ aliquis neſciens nauigare vadat ad portum: τ potiſſime in tali loco: vbi ſępe ipſi nautę patiuntur naufragiũ duplici de cauſa poteſt contingere. Primo caſu: qꝛ forte accidit eum ſic euaſiſſe: τ qð contingit ẽ raro. vnde qui ſic eſt bene fortunatus: licet aliq̃ñ ei bene accidat in ſuo negocio. hoc tñ non eſt ſępe. Secũdo poteſt hoc contingere ex eo ꝙ ſic effugiens maris pericula dirigitur ab aliquo ſuperiori principio. vnde talis dicitur habere deum: ſiue dęmonem gubernatorem nauis. Et qꝛ deo nota ſunt omnia pręſentia τ futura: nil mirum ſi talis bene dirigitur. Unde phs volens oſtendere bene fortunatũ ex eo ꝙ a deo dirigatur: conſequi vtplurimuꝫ bonum ait homines habere prudentiam per experientiam. alij vero per conſuetudinem in conſiderando. alij vero ꝓpter alias cauſas: ſed deo per ſe competit prudentia: τ bene videt futura τ pręſentia: ideo qui a deo dirigitur: bene dirigitur. ❡ Nullus eſt ergo bene fortunatus ſimpliciter: niſi habeat deuꝫ ductorem ſui: τ tanto magis hmõi influxum diuinum ꝑcipimus: quanto magis ſumus a ſenſibilibus remoti: ideo ſimplices hoies conuenit vtplurimum eſſe magis fortũatos q̃ aſtutos τ verſipelles: qꝛ implicati negocijs inferioribus percipiunt magis ſuperiorem influxũ: ſicut ponit exẽplum phs: ꝙ ceci amiſſis oculis non intenti circa viſibilia memorantur magis. Et ſi naturaliter aliqui ſunt diſpoſiti ad hoc: aliqui ad contrarium ſicut virtutes ſunt a natura in bona fortuna τ forte multo magis a natura dici poteſt loquendo de directione noſtra prout a ſubſtantijs ſeparatis dirigimur in finem proportionatuꝫ naturę noſtrę: quẽ ex puris naturalibus conſequi poſſumus. ❡ Utrum aũt ſit aliquis finis ſupernaturalis: τ quomodo ad attingẽduꝫ illum adeo dirigimur: non eſt pręſentis ſpeculationis. bene ergo dictum eſt bonam fortunam aliquo modo pertinere ad bona intrinſeca: cum contingit naturaliter quodãmodo eſſe aliquos bene fortunatos.

QUoniam aũt ꝓponitur finis cõſulenti conferens: conſiliantur autẽ nõ de fine: ſed de his: que ad finẽ: hec aũt ſunt conferentia ſm actiones: conferens aũt bonum: ſumẽda vtiq3 erunt elementa de bono τ conferente ſimpliciter.

❡ Quia ad perſuadendum non ſufficit cognoſcere conſiliabilia: de quibus conſideramus: τ finem per quem hortamur: niſi de eis ſciamus formare ęlementa τ propoſitiões ideo in iſtis ſequentibus capitulis: vbi complet tractatum deliberatiuuꝫ hoc nos docet. Et duo facit: qꝛ primo docet nos formare ęlementa τ propoſitiones de bono conferente: quę ſunt finis deliberationis. Secũdo viam ad formãdum talia de maiori τ minori: τ de poſſibili τ impoſſibili: quę vt ſuperius fuit oſtenſum ſunt annexa tali fini. Secũda ibi. (Qm̃ autem ſępe). ❡ Circa primum duo facit: qꝛ primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de ꝓpoſito. Secunda ibi. (Sit itaq3 bonum). Dicit ergo: ꝙ qꝛ proponitur finis conſulenti: τ conferens ſiue conſilians: τ deliberans cõſiliatur non tñ de fine: ſed de his. quę ad finem ſunt: cum ea quę ſunt ad finem ſm actiones τ operationes ſuas ſint conferentia fini: oportet de conferentibus eſſe conſilium. Cuꝫ ergo conferens ſit bonuꝫ: ſi volumus habere notitiam perfectaꝫ de deliberatiuo negocio ſumẽda ſunt ęlementa τ propoſitiones de bono τ de conferente ſimpliciter. Dicit autem de conferente ſimpliciter: quia ſicut rhetor non intendit de perſuaſibili huic vel illi: ſed ſimpliciter: ita intendit de conferente ſimpliciter nõ huic vel illi. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Sit itaq3 bonum quodcunq3 ipſum ſui gratia eſt eligibile: τ cuius gratia aliud eligamus.

❡ Exequitur de intento: τ duo facit: quia primo diffinit bonum. Secundo ex diffinitionibus datis docet nos cognoſcere bona τ formare propoſitiões de bono. Secũda ibi. (His autem poſitis). ❡ Circa primum duo facit. qꝛ primo deſcribit bonum quod eſt finis. Secundo bonum qð eſt ad finem. Secunda ibi. (Et factiuum aut conſeruatiuum. ❡ Circa primum tria facit: qꝛ finis tripliciter poteſt deſcribi. Primo per comparationeꝫ ad ea: quę ſunt ſui generis. Secundo per comparationem ad appetitum. Tertio prout comparatur ad res: in quibus hꝫ eſſe. Secunda ibi. (Et ꝙ omnia appetũt. Tertia ibi. (Et quo pręſente.) Quantum ad res ſui generis dupliciter diffinitur finis. Primo qꝛ eſt propter ſe eligibilis. Secundo qꝛ propter ipſum alia eliguntur. ❡ Ad intelligentiam autem dictoruꝫ notandum: ꝙ ſm regulam traditam a phõ in ſecũdo metaphi. in omni genere eſt dare vnum: quod eſt primo tale: propter quod omnia alia ſunt talia: vt in genere verorum eſt dare primum verum: propter qð omnia alia ſunt vera: ſic in genere bonorum per primum bonũ omnia alia ſunt bona. Hmõi aũt primũ bonuꝫ eſt finis: qꝛ ꝑ finẽ ẽ omnis bonitas in his: quę ſunt ad finẽ. cum ergo finis ſit de genere bonorum: τ ſit primum bonum per comparationeꝫ ad bona: in quorum genere ponitur large accipiendo genus dupliciter poteſt deſcribi finis ſecundum quod quodlibꝫ primum in omni genere dupliciter diffinitur. Nam vno modo diffinitur primum per comparationem ad ea: quę ſunt ante ipſum. τ ſic deſcribitur per negationem: quia primum eſt quod non eſt ab alio tale: nec per aliud: ſed a ſe τ per ſe. τ ſm hunc modum phus diffinit quaſi primum bonum: qð eſt eligibile ſui gratia: ſiue ꝙ idem eſt eligibile τ

volitum:non per aliud. Sc̄da deſcriptio primi ſumit̄ per comparationē ad ea:quę ſunt poſt ipſum:τ ſic deſcribitur per cauſalitatē:q2 primū eſt:per quod cętera ſunt talia. Et q̄ntum ad hoc ſubdit ph̄s ſc̄dam diffinitionem finis: vz: ꝙ finis eſt:cuius gratia aliud eligimus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ꝙ omnia appetūt: aut omnia: que ſenſuz habent τ intellectum: vel ſi acceperint: τ quecunqȝ intellectus vnicuiqȝ dederit. hoc enim vnicuiqȝ bonum.

¶ Poſtq̄ diffiniuit bonū finis per comparationez ad res ſui generis: diffinit finē ꝑ comparationē ad appetitū: τ dat quatuor deſcriptiones eius. Prima ē: ꝙ tale bonū eſt: qđ omnia appetunt. Sc̄da eſt: ꝙ oīa appetunt ipſum: quę habent ſenſum τ intellectū. Tertia eſt: ꝙ oīa ipſum appeterent. ſi acciperent intellectū. Quarta eſt: ꝙ qđcunqȝ dederit intellectus vnicuiqȝ: hoc eſt vnicuiqȝ bonū. ¶ Ad euidentiam dictoꝝ notandū: ꝙ cum omnis natura tendit in aliquē finē: τ finis τ bonū ſint idem: oīs res τ oīs nā tēdit in bonum. Et q2 non eſt appetitus boni ſine cognitione: oꝫ omni rei tendenti in bonum aſſignare cognitionē: ꝑ quā ſi in bonū tendat: τ ſm̄ quam dirigatur: aliter. n. caſualiter tenderet: ſed hmōi cognitio non eodē modo comparatur ad ea: quę tendunt in finem: q2 aliqua tendit ꝑ cognitionē quę eſt in ipſis: aliqua per cognitionē: q̄ eſt in alio. ¶ Nā ſicut videmus in motu locali: ſic arbitrari poſſumus ī motu ſm̄ finem. Uidemus. n. aliqua moueri localiter: quę tēdunt ad debitum terminum per cognitionez: quę in ipſis eſt: vt aīalia: aliqua vero tendunt ꝑ cognitionem: quę eſt eis in alio: vt ſagitta: quę niſi dirigeret̄ per cognitionem ſagittantis: non tenderet in debitum locum. Sic brūta intellectum vel aliquam cognitionem poſſunt tendere in finē ꝑ cognitionem: quę eſt in ipſis: ſed res nāles τ vniuerſal̄r inſenſibilia: cum cognitione careant: vel caſualiter dirigūtur in finem: quod eſt inconueniens dicere: vel opꝫ dare intellectum aliquem: per cuius cognitionez dirigatur nā tota: ſicut ſagitta dirigitur per ſagittantem: ꝓpter quod hīr dcm̄ eſt: ꝙ opus naturę eſt opus intelligētię. τ Cōmētator in. 12. metaphi. ait. ꝙ natura facit aliqđ perfecte τ ordinate: q̄uis non intelligat: ſed hoc agit quaſi rememorata ex virtutibus agentibus nobilioribus: quę dicūtur intelligētię. ¶ His viſis poſſumus dicere: ꝙ quadrupl̄r pōt deſcribi bonum per cōparationez ad appetitū. primo cōīter nō deſcendendo ad modū appetendi: τ ſic cū cōīa tendāt in bonū eſt prima deſcriptio boni. vz: ꝙ bonum eſt: qđ oīa appetunt. Sc̄do poteſt deſcribi bonū prout tendunt in ipſuz habentia cognitionem. et q2 non tendunt in bonum ꝑ cognitionem: quę ſit in ipſis ſed ſolū ſunt talia habentia ſenſum τ intellectum: ideo eſt ſecunda deſcriptio boni: vz: ꝙ bonum eſt: qđ omnia appetunt: quę habent ſenſuz τ itellectum. ¶ Tertio mō poteſt deſcribi bonū ſub cōditione. nā licet non omnia cognitionem habeant: nec oīa tendant in finem per cognitionem: quę ſit in ipſis: ſed dirigunt̄ ab intellectu diuino: tn̄ in illum eundem finem: in quē intendit natura: eo ꝙ dirigit̄ ab intellectu diuino: ſi acciperet intellectum: tenderet etiam ꝑ intellectum ꝓpriū: τ ideo ē tertia diffinitio ꝙ finis: illud eſt bonum τ finis omnium qđ omnia appetunt: ſi oīa acciperēt intellectū. ¶ Quarto mō pōt deſcribi bonū put oīa tendunt in ipm̄ ꝑ ſupiorez intellectū: nā ēt intell̄m habentia: licet tendant in bonū per cognitionē: quę ſit in ipſis: in quo diſtinguunt̄ ab his: quę cognitione carent: q̄m talia tendunt in bonū per cognitionem: quę ſit in alio: non tn̄ per hoc excludit̄ q̄n talia tendant in bonum per cognitionem: quę ſit in alio: cū ipſꝫ intellectum τ cognitionē: quam habent: ab alio acceperint. Solus. n. intellectus diuinus eſt ille: qui a nullo dirigitur: ipſe tn̄ oīa dirigit. Et q2 diuinꝰ itellectus oībus ꝓuidet bonis ſm̄ bonum ꝓpriū: ideo eſt hęc vltima diffinitio boni: vz: ꝙ hoc eſt bonum vnicuiqȝ: τ tale bonum vnūqđqȝ dꝫ appetere: qđ ei intellectus dederit: τ ad quod bonū ipſꝫ ordinatur intellectus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In quo pręſente bene diſponitur: τ ſufficienter hꝫ: τ quod per ſe ſufficiens.

¶ Ponit deſcriptionem boni per comparationez ad rem quam ꝑficit dicens: ꝙ bonuz eſt quo pręſente res diſponitur per ipm̄: τ ſufficienter hꝫ bene diſponere rem: τ ꝑ ſe eſt ſufficiens: in quo ſufficienter diſtinguitur bonuz: quod eſt finis ab alijs bonis. Nā ſi alia bene diſponunt rem: nō diſponunt ſufficienter: τ ſi diſponunt ſufficienter: hoc non eſt per ſe: ſed put ſunt coniuncta ſuis finibus: ſolus finis eſt illud: quod per ſe: τ ſm̄ ꝙ huiuſmodi dicitur ſufficiens bonum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et factiuum: aut conſeruatiuum boꝛum: τ ad quod ſequuntur talia ex prohibitiua contrariorum τ corruptiua.

¶ Deſcribit bonum: quod eſt ad finem: τ duo facit: q2 primo facit quod dictum eſt. Sc̄do diſtinguit quędam: de q̄bus fecerat mentionem deſcribendo tale bonuz. Secūda ibi. (Sequuntur aūt). Dicit ꝙ bonum eſt ad finem: ideo bonum eſt: qđ eſt factiuum τ conſeruatiuū boꝝ. i. finium: ſiue boni finis: τ ideo tale bonū eſt: q2 ad ipſum ꝯſequunt̄ talia bona: ſiue fines: vel ea: quę ſunt ad finem: ideo bona ſunt: quę ſunt corruptiua τ prohibitiua ꝯtrariorum. i. ꝙ ꝓhibent: vel corripiunt ea: quę contrariātur fini. ¶ Ad euidentiam dictorum notandum: ꝙ ea quę ſunt ad finez intantū bona ſunt inquantum conferunt ipſi fini: vel faciūt ad ipſum. Facere autem ad aliud poteſt eſſe dupl̄r per ſe: vel ꝑ accidēs per ſe dupl̄r: vel q2 eſt factiuum illius: vel q2 eſt conſeruatiuum eius: per accidens aūt dupl̄r: vel q2 eſt cauſa: ſine qua non oportet iſtud ꝑexiſtere ad hoc ꝙ aliđ fit: vel q2 eſt remouens prohibens. Iſta. n. duo genera cauſarum reducuntur aliquo modo ad cāſ per accidens: vz: cā ſine qua non: τ remouens ꝓhibens. Ideo ph̄s quadrupliciter deſcribit bonum: quod eſt ad finem. Primo q2 eſt factiuum finis. Secūdo: q2 ꝯſeruatiuū eius. Tertio: q2 ad ipſum ſequitur finis. Quarto: q2 ꝓhibet τ corrūpit contraria fini. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sequuntur aūt dupliciter: aut enim ſimul: aut poſterius: puta adiſcere quidez ſcire poſterius. Conualeſcere autem viuere ſimul.

¶ Quia fecerat mentionez de ſequi: τ de factiuo: diſtīguit vtrunqȝ: adeo duo facit: q2 primo diſtinguit ſequi. Secundo factiuuꝫ. Sc̄da ibi. (Et factiua tripliciter). Dicit ergo: ꝙ ſequi aliquid ad aliud eſt dupliciter: q2 aut ibi ſola prioritas naturę: aut eſt ſimul ibi tempore: aut eſt ibi τ poſterius tempore. Et exemplificat de vtroqȝ: quia diſcere eſt prius: τ ſcire eſt poſterius etiam tempore accipiendo ſcire ꝓut dicit habituatam cognitionez: quę ſequitur ad diſcere: ſed conualeſcere licet naturaliter pręcedat vitam perfectam tempore: tamen τ ſimul: quia ſtatim cum homo cōualuit: ſequitur ipſum euaſiſſe mortem: vel habere vitaꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et factiua tripliciter: hec vt conualeſcere ſanitatis: hec aūt vt alimenta ſanitatis: alia vero vt exercitari: q2 vt in pluribus facit ſanitatem.

¶ Diſtinguit factiua dicēs: ꝙ aliquid eſt factiuū alterius tripliciter. Primo ſicut conualeſcere vl̄ natura roborata

τ conualeſcens

⁊ conualeſcens efficit ſanitatem. Secūdo autē vt alimēta ſint effectiua ſanitatis. Tertio alia vt exercitari ⁊ potionari ſint effectiua ſanitatis ꝑut in pluribus exercitari: vel aliquid hmōi ſanitatē facit. ℂ Ad euidentiam dictorum notandum: ꝙ hęc tria effectiua ſic accipi poſſunt: quia aliquid poteſt efficere aliud: vel principaliter: vel inſtrumētaliter: vel exercitans: vel remouens contrarium ꝑncipaliter efficit ſanitatem. Natura roborata ⁊ conualeſcens inſtrumentaliter facit ſanitatem: cibus ⁊ alimentū quo vtitur natura vt inſtrumento ad expellendum morbū exercitata: ⁊ remouendo contrarium inducit ſanitatem potio ⁊ exercitatio. Dicitur enim cibus inſtrumentum: q᷑ cibus inducit ſanitatem: non principaliter: q᷑ hoc facit natura: ſ; iuuando ⁊ pręhendo adminicula naturę. ℂ Deinde cū .d.

ℂ His aūt poſitis neceſſe ſumptiones bonoꝝ bonas eſſe: ⁊ malorum abiectiones.

ℂ Ex deſcriptionibus datis de bono oſtendit nos cognoſcere bonum certitudinaliter. Secūdo dat nobis maximas ad cognoſcendum ea: quę dubitamus eſſe bona. Secūda ibi. (In dubijs autem). ℂ Circa primum tria facit: quia poteſt tripliciter bonum diſtingui: vz bonum finis: bonū quod pręcedit finem: ⁊ bonum qḋ finem concomitatur ⁊ ſequitur: vt fęlicitas eſt bonum: qḋ eſt finis. Virtutes aūt ⁊ alia: quę fęlicitatem inducant: poſſunt dici bona: q̄ ſunt ad finem. Delectatio autem non eſt ipſa fęlicitas: nec pręcedens fęlicitatem: ſed eſt aliquid concomitans ipſā: ⁊ ornans eam: ſicut pulchritudo iuuentutem: vel iuuētus pulchritudinē: vt poteſt haberi ex .x°. ethico. Primo ergo docet nos phs cognoſcere bona: quę ſunt ad finem. Secūdo bonum: qḋ eſt delectatio: quod eſt concomitans finē. Tertio docet nos cognoſcere ipſum bonū finis. Secūda ibi. (Delectationē). Tertia ibi. (Ut aūt ſm vnum.) ℂ Circa primum duo facit: q᷑ primo docet nos cognoſcere bona: quę ſunt ad finē in generali. Secundo in ſpeciali ibi. (Et virtutem autem). ℂ Circa primum tria facit. q᷑ primo pręmittit duas propoſitiones: ſm quas cognoſcimus talia bona. Secūdo oſtendit eas eſſe veras. Tertio annectit propoſitionem comprehendentē quodāmodo duas prędictas. Secunda ibi. (Aſſequitur enī). Tertia ibi. (Et pro minori). Dicit ergo: ꝙ his poſitis: quę dicta ſūt: neceſſe eſt ſuppoſitiones bonorum eſſe bonas. i. neceſſe eſt ea eſſe bona: quibus poſitis ſequitur nos bonū habere: ⁊ abiectiones malorum etiam eſſe bonas. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Aſſequitur enim huic quidem non hr̄e malū ſimul. Huic autem habere poſterius.

ℂ Dat cauſam dicti: vel oſtendit eſſe verum: quod dictū eſt dicens: ꝙ huic. i. per adiectiones malorum ſequitur ſimul. i. ſtatim non habere malum. huic autem. i. per ſuppoſitiones bonorum habere bonum: ⁊ ſi non ſtatim: ſaltem poſterius. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et pro minori bono maioris acceptio.

ℂ Ponit quandam maximam comprehendentē quodāmodo prędicta duo dicens: ꝙ bonum eſt pro minori bono accipere maius bonum: in quo quodāmodo comprehenditur: quia minus bonum eſt quodāmodo malum reſpectu maioris boni: ⁊ ideo accipere maius bonum pro minori eſt quodāmō vitare malū ⁊ aſſeq̄ bonū. ℂ Deinde ⁊c̄.

ℂ Et virtutes autem neceſſe bonum eſſe: ſm has enim ⁊ bene diſponuntur habentes: ⁊ factiue bonorum ſunt ⁊ actiue: ⁊ de vnaquaq; aūt: ⁊ que: ⁊ qualis ſeorſum dicendū. Et delectationem bonum eſſe. Omnia enim animalia appetunt ipſam natura. Quare ⁊ pulchra ⁊ delectabilia neceſſe bona. hoc qḋ enim delectationis factiua.

ℂ Hic docet nos cognoſcere quod eſt ad finem in ſpeciali. Oſtenſum eſt enim in libro ethicorum: ꝙ virtus non habet rationem fęlicitatis ſm actus eius. Et q᷑ virtus ordinatur ad actum: ideo habet rationem conferentis: ⁊ eius quod eſt ad finem. Oſtendit autem tale conferens eē bonum dicens: ꝙ neceſſe eſt bonum eſſe. Et ſubdit cauſam: q᷑ ſm has virtutes bene diſponuntur habētes: ⁊ huiuſmodi virtutes ſunt factiuę ⁊ actiuę bonorum. Et q᷑ oſtenſū eſt ſupra talia eſſe bona: neceſſe eſt virtutes bonas eſſe. Et quia non perfecte hic determinat de virtute: ideo excuſat ſe dicens de vnaquaq; virtute quę ⁊ qualis ſit dicendū eſt ſeorſum: quod erit in capitulo de laude. ℂ Deinde cū dicit. (Et delectationem). Oſtendit delectationem eſſe bonam: ⁊ duo facit. q᷑ primo facit quod dictū eſt. Secūdo dat quandam diuiſionem bonorū. Secunda ibi. (Bonorum autem). Dicit ergo: ꝙ neceſſe eſt delectationem ⁊ bonum eſſe. Et ſubdit cauſam: q᷑ omnia animalia natura vel naturaliter appetunt ipſum. Oſtenſum autem fuit ſupra: quę appetuntur ab habentibus ſenſum ⁊ intellectum bona eſſe. ℂ Concludit etiam ex habitis: ꝙ neceſſe ē pulchra ⁊ delectabilia bona eſſe: quia talia ſunt factiua delectationis: quę bonum eſt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Bonorum autem hec quidem delectabilia: hec autem ipſa ſm ſe eligibilia ſunt.

ℂ Ex habitis dat quandam diuiſionem bonorum. Nam cum delectatio: quę eſt quodāmodo eligibile per ſe: ſit bonum: ⁊ factiuum delectationis bonū ſic neceſſe eſt: ꝙ bonorum hęc ſint delectabilia: vt factiua delectatiōis. hęc autem ſm ſeipſa eligibilia: vt ipſę delectatiōes. ℂ Deinde.

ℂ Ut autem ſm vnum dicere neceſſe bona hec eſſe felicitatem. Et enim ſm ſe eligibilis ⁊ ꝑ ſe ſufficiens: ⁊ gratia ipſius multa eligimus: iuſtitia: fortitudo: temperantia: magnanimitas: magnificentia: ⁊ alij tales habitus. virtutes enim anime.

ℂ Docet nos cognoſcere bona: quod eſt ipſe finis: ⁊ duo facit: q᷑ primo oſtendit hoc de ipō fine. Secundo de ꝑtibus eiꝰ. Secūda ibi. (Iuſtitia ⁊ fortitudo.) Dicit ergo: ꝙ vt ē ſm vnum dicere: neceſſe eſt fęlicitatem eſſe hęc bona: vel ſm ꝙ hꝫ alia littera: neceſſe eſt fęlicia bona eſſe dicat: vt ē ſm vnū dicere: q᷑ cętera bona ſunt bona in ordine ad aliḋ ſed ipſe finis ⁊ ipſa fęlicitas eſt bonum ſimpliciter ⁊ per ſe bonum non in ordine ad aliud. Dicit ergo hęc bona eē fęlicitatem: quę omnia bona quodāmodo comprehenduntur in fine. Subdit aūt cām: quare fęlicitas eſt bonum ſm ſe: q᷑ ſm ſe eligibilis: ⁊ per ſe ſufficiens: ⁊ gratia ipſius multa eligimus. cum ergo oēm fuerit ſupius talia eē bona: fęlicitas bona ē. ℂ Deinde cū dicit. (Iuſtitia: ⁊ fortitudo). oſtendit bonas eſſe partes fęlicitatis. ℂ Ad cuius euidētiam notandum: ꝙ licet fęlicitas proprie ſumpta eētialr nō dicat niſi actū virtutis perfecte: attamen cōiter ſūpta: vt de ea loqtur rhetor: q᷑ importat q̄ſdā ſufficientiā vitę: oīa illa bona: ꝑ q̄ talē ſufficientiā accipimus: ꝑtes fęlicitatis eſſe ꝑnt. Ex quo apparet nō eē incōueniēs aliqḋ ꝯputari iter ꝑtes fęlicitatis: ⁊ tn̄ eſſe bonū: qḋ ē ad finē. cū ēt ꝑ talia bona q̄ſdam ſufficientiam habeamus. Cum ergo duo ſint: quę faciant ad talem ſufficientiam. vz bona: ⁊ potentię bonorum: quia ex eo ꝙ potentes ſumus ad bona ſufficientes ſumus. Ideo philoſophus duo facit: quia primo

deſcribit partes fęlicitatis prout ſunt bona. Scdo put ſūt potētie bonoꝝ. Scda ibi. (Potētia dicēdi agendi. ¶ Circa primū quatuor facit: qꝛ bona humana: vt ſuperius oſtēſum fuit: ſunt quadruplr diuiſa. Primo.n. oſtendit eē bona ea: quę ſunt intrinſeca aię. Scdo ea: quę ſunt intrinſeca corpori. Tertio ea: quę ſunt extrinſeca corpori. Quarto ea quę ſunt extrinſeca aię. Scda ibi. (Et ſanitas: ꝛ pulchritudo). Tertia ibi. (Diuitie virtus). Quarta ibi. (Honor ꝛ gloria). ¶ Ut aūt appareat dr̄ia eoꝝ: quę dicūtur hic ab his: quę dicta fuerunt in pręcedenti capitulo notandū qꝫ lꝫ de his omnibus: vꝫ de intrinſecis ꝛ extrinſecis aię ꝛ corporis determinatum fuerit in pręcedēti capitulo. attamē ibi determinatum fuit de ipſis inq̄tum ſunt ptes fęlicitatis: vel inq̄tum faciebant ad quandam ſufficientiaꝫ vitę: non tn̄ perſpicuum erat ea eſſe bona: qꝛ nō data erat deſcriptio boni. Hic ēt oſtenditur talia eſſe bona p diffinitiōes boni ſuperius datas. ¶ Dicit ḡ p̄mo: qꝫ iuſtitia: fortitudo: magnanimitas: magnificētia: ꝛ alij tales habitus ſupplēdum eſt ſunt boni. ꝛ ſubdit cām: qꝛ ſunt virtutes aię: quas oſtenſum eſt ſupra eſſe bonas. ¶ Notandū aūt: qꝫ lꝫ phs ſupra ꝛ hic mentionem fecerit de virtute: non tn̄ eſt ſuperfluus: qꝛ ſupra oſtendit virtutem eſſe bonam: vt ordinaē ad fęlicitatem. Hic aūt intendit de ea put eſt pars fęlicitatis: oſtenſum fuit aūt loquendo de fęlicitate: vt loquiē rhetor non eſſe inconueniens idem eſſe parteꝫ fęlicitatis: ꝛ eē bonum: quod eſt ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſanitas: ꝛ pulchritudo: ꝛ talia: virtutes enim corporis ꝛ factiue multorum: vtputa ſanitatis ꝛ delectationis: ꝛ ipſius viuere: ppter quod ꝛ optimum videtur eſſe: qm̄ duorū: que apud omnes multos precioſiſſima ſunt: cauſa eſt delectationis ꝛ ipſius viuere.

¶ Oſtendit ea eſſe bona: quę ſunt intrinſeca corpori dicēs: qꝫ ſanitas: ꝛ pulchritudo: ꝛ talia ſupplēdum eſt ſunt bona: ꝛ ſubdit cauſam: qꝛ ſunt virtutes corporis ꝛ factiue multorum bonoꝝ: puta ſanitas: quę eſt quid intrinſecum corpi eſt factiua delectationis: ꝛ etiam ipſius viuere: ppter qḋ quę apud multos ſūt: p̄cioſiſſima ſunt. Eſt ergo ſanitas bonum: qꝛ eſt factiua bonorū: ſicut ēt pulchritudo ꝛ alie virtutes corporales bone ſunt: qꝛ taliū ſūt factiuę. ¶ Deide.

¶ Diuitie virtus enim poſſeſſionis ꝛ factiuuꝫ multoruꝫ: amicus ꝛ amicitia: ꝛ enim ſm ſe eligibilis amicus: ꝛ factiuus multorum.

¶ Oſtendit.n. partes fęlicitatis: quę reſpiciunt corpus ſm exteriora bona eē dicens: qꝫ diuitię ſupple bonę ſūt: ꝛ ſubdit cauſaꝫ: qꝫ ſunt virtutes poſſeſſiōis: ꝛ ſunt qdē factiuū multorum bonoꝝ: ſicut ēt amicus ꝛ amicitia bona ſunt: ꝛ eſt cauſa: qꝛ amicus eſt ſm ſe eligibilis ꝛ factiuus multorum bonoꝝ: qḋ ēt de amicitia dicere poſſumus. ¶ Deiñ.

¶ Honor autē ꝛ gloria etenim delectabilia ꝛ factiua multorum: ꝛ aſſequitur ipſis vt frequenter aſſiſtant ea: in quibus honoratur.

¶ Oſtendit partes felicitatis eſſe bonas: quę reſpiciūt aīaꝫ ex extrinſeco dicens: qꝫ honor ꝛ gloria bona ſunt. ꝛ ſubdit cām: qꝛ talia ſunt delectabilia ꝛ factiua multoꝝ bonorū. Et vlterius ad talia ſequuntur bona: ideo addit: qꝫ vt frequenter aſſequitur: vt in ipſis qui honorantur exiſtant ea bona: in quibus honorantē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Potentia dicendi agendi: factiua enī omnia talia bonorum.

¶ Oſtendit bonas eſſe potentias bonoruꝫ. Et duplr facit: qꝛ primo oſtendit hoc de potentijs naturalibus. Secūdo de potentijs acquiſitis. Secūda ibi. (Similiter aūt ꝛ ſciētię). Potentias nāles hēmus duplr. Primo reſpectu nālium bonorum. Scdo inquantum habemus nāles aptitudines ad bona: quę habemus ex acq̄ſitione: ideo duo facit ſm qꝫ ambo hęc oſtendit bona eſſe. Scda ibi. (Adhuc bonę). Et ſubdit cām: qꝛ omnia talia: vel omnes tales potentię ſunt factiuę bonorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc bone aptitudines memorie faciles diſciplinatus: ſolertia ꝛ omnia talia: factiue eniꝫ bonorum he potentie ſunt.

¶ Oſtendit ipſas aptitudines bonas eſſe dicens. qa adhuc ſunt bone aptitudines ad bona acq̄ſita: vt ad ſciētias: ꝛ ad alia bona hōꝫ aptitudines ſunt memorię faciles diſciplinatus: ſicut qꝫ homo ſit ḋ facili diſciplinabilis: ſolertia ꝛ oīa talia. Et ſubdit cauſam quare tales potentię bonę ſunt: qa hę ſunt potentię factiuę bonoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ꝛ ſcientie omnes: ꝛ artes: ꝛ viuere. Si.n. nullum aliud ſequatur bonuꝫ ſm ſe eligibile eſt.

¶ Oſtendit potentias acq̄ſitas bonas eſſe: ꝛ duo facit: qꝛ p̄mo facit hoc de ſcientijs ꝛ artibus. Secūdo ſpāliter manifeſtat hęc de iuſtitia: quę reſpicit mores ibi. (Et iuſtū conferens). ¶ Dicit ḡ: qꝫ ſimiliter ſciētię ꝛ omnes artes: quę ſunt potentię acquiſitę bonę ſunt: ꝛ etiam viuere inq̄tum deſeruit nobis in artem ꝛ ſcientiam bonum eſt. Et ſubdit cām quare viuere bonum ſit: ꝛ ſi ex ipſo viuere nullū aliḋ ſequatur bonum ſm ſe eſt eligibile. Si vero vita eſt tātuꝫ bonum: ꝛ ipſam ordinamus ad artes ꝛ ſcientias: opꝫ artes ꝛ ſcientias eſſe bonas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iuſtum: conferens enim cōmuniter ē. hec quidem igitur fere confeſſa bona ſunt.

¶ Oſtendit iuſtitiam bonam eſſe: per quā potētes ſumus ad bene conuiuendum moraliter dicens. Et iuſtuꝫ ſupple eſt bonum: ꝛ ſubdit cauſam: qꝛ conferens tale quale eſt iuſtum eſt conferens cōmuniter: qꝛ vꝫ toti cōitati: ꝛ toti genti. ex quo apparet ipſum eſſe potiſſime bonum: qꝛ bonum gētis dignius eſt q̄ꝫ bonum vnius. ¶ Ultimo epilogat qꝫ hęc: quę numerata ſunt: fere ſunt bona cōfeſſa. i. bona manifeſtata: bona non dubia. ꝛ dicit fere: qꝛ aliqua enumerata ſunt: quę aliquis pp vniuerſitatem appetitus iudicaret non eſſet bona.

In dubijs autez ex his ſyllogiſmi.

¶ Poſtq̄ꝫ phus oſtendit bona eſſe: quę fere ab oībus ſunt confeſſa: ꝛ non videnē eē dubia. Hic docet nos ęlementa ꝛ propoſitiones: per quas poſſumus cognoſcere: de q̄bus dubitamus: an ſint bona. Et duo facit: qꝛ primo premittit intentionem ſuam. Secundo exequiē de itento. Scda ibi. (Cui ɔ̄riū.) ¶ Dicit ergo: qꝫ ſylli ad cognoſcēdū ea: de quibus dubitamus: vtrum bona ſint: poterunt fieri ex his. i. ex ppoſitionibus dicendis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cui contrarium malum: hoc bonum.

¶ Exequitur de intento. ¶ Ad cuius euidentiā notanduꝫ intentionem phī eſſe inuenire quaſdam generales ppoſitiones: per quas poſſumus cognoſcere: an ſit aliquid bonū ſi dubitaremus de bonitate eius: vtputa ſi dubitaremus an bellare ſit bonum multis modis poſſemus hoc cognoſcere. Primo ſi eius contrarium vt habere paceꝫ eēt maluꝫ: vel ſi bellare eſſet aliquid laudabile: qꝛ laudabilia bona ſunt: vel per aliquas alias vias. Huiōi ergo maximas ꝛ ppoſitiones

⁊ propoſitiones:per quas de talibus dubijs certificamur in toto reſiduo huius capli vult venari phs. In venando autē talia duo facit:qr pmo venaṫ hoc ex ipſo cōtrario boni. Scdo venaṫ hoc idez ſm diuerſas acceptiones boni. Scda ibi.(Cuius non eſt.) ¶ Cōtrariū aūt boni dupliciter pōt ſumi. Primo rōne formę ſm ꝙ malū contrariatur bono. Scdo ratione ſubiecti ꝓut hoīes:qui ſunt apti nati eſſe ſubm bonitatis ſibiinuicē cōtrariant. Ideo duo facit. Quia pmo docet nos ſumere maximā ad cognoſcēdū bona dubia ex ipſa contrarietate formę. Scdo ex cōtrarietate ſubi. Scda ibi.(Et cuius ꝯtrariū.) Dicit ergo pmo:ꝙ illud eſt bonū:cuius cōtrariū eſt malū:vt ſi bellare eſt malū:habere pacē eſt bonū. ¶ Aduertendū autez hāc maximā nō eſſe verā:niſi id qd ponit bonū cōtrarietur malo inquātū malū eſt. Videmus eni ꝯriū mali malū eſſe:vt auaritia mala eſt:quę opponiṫ prodigalitati. tñ nō eſt mala auaritia īquātū prodigalitati oppóniṫ:ſed ꝓpṫ deficit a largitate:quę eſt virtus. Si ergo intelligiṫ ꝓpoſitio per ſe:⁊ cū reduplicatione ſemꝑ eſt vera. ¶ Notādū tñ:ꝙ ⁊ ſi nō ſemꝑ eſſet vt vą:ſi cēt in pluribus ſufficit:vt ſit ꝓpoſitio rhetorica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius contrariuz inimicis expedit:puta ſi timidos eſſe maxime inimicis palā:quia fortitudo maxime proficua ciuibus.

¶ Docet ſumere tales maximas ex ꝯtrarietatibus boni:ſicut ex inimicitia hoīum. Et tria facit. Quia primo facit qd dictum eſt. Scdo dicit talē maximā ſm apparentiaz eſſe vtilem. Tertio ſubdit ſm veritatē eā nō hr̄e veritatē ſemper:ſz frequēter. Scda ibi.(Et totaliter ꝙ inimici.) Tertia ibi.(Eſt aūt nō ſemꝑ.) Dicit ergo pmo:ꝙ id eſt bonū cuius cōtrariū expedit inimicis:puta expedit inimicis noſtris eos eſſe timidos palam:qr fortitudo eſt maxime bona:vel eſt maxime ꝓficua ciuibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter qr inimici volūt:aut in quo gaudent contrarium huic proficuum videtur: ꝓpṫ quod bn̄factiuū ē:ꝑfecto gaudet Priamus.

¶ Oſtendit ꝙ talis maxima videṫ vtilis dicens:ꝙ totaliter ⁊ vlr qd volunt inimici:aut in quo gaudent:cōtrariuz huic videṫ ꝓficuū ⁊ bonū.ideo bene dictū eſt ꝓuerbiuz certe gauderet Priamus. Fuit eni iſtud ꝓuerbium apud gręcos:ꝙ qn̄ ſapiētes gręcoꝝ volebant diſſuadere gręcis aliqd tanq̄ malū. Dicebāt:ꝙ ſi illud facerent Priamus qui erat inimicus eoꝝ gauderet:ꝓpter qd cōtrariū videbatur eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aūt nō ſemꝑ hic:ſed vt frequēter. Nihil enim prohibet aliquando eadem expedire contrarijs. Unde dicitur ꝙ mala congregāt hoīes quādo eſt idem nociuum ambobus.

¶ Subdit cauſam:qr nihil ꝓhibet aliqn̄ cōtrarijs ⁊ inimicis expedire eadē.naz cū ciuibus expediat iuſticia:⁊ hoc expedit inimicis ciuiū:ne eis obſint:ideo bene dictuz eſt id ꝓuerbiū:ꝙ mala congregant hoīes inimicos:qn̄ id eſt proficuū ⁊ nociuū ambobus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius nō eſt ſuperabundātia. hoc bonuz. Quodcūqz aūt fuerit maius q̄z opz malum.

¶ Docet ſumere maximas ſm diuerſas acceptiōes boni. Bonū aūt tripliciter pōt ſumi. Primo ꝓut bonū eſt finis Scdo prout importat bonū:qd eſt ad finē. Tertio ꝓut dicit bonū cōiter ſumptū ad vtrūqz. Ideo tria facit:qr primo docet ſumere huiꝰ maximas ex fine. Scdo ex his:quę ſūt ad finē. Tertio docet hoc accipiēdo bonū ad vtrūqz communiter. Scda ibi.(Et laudabile.) Tertia ibi.(Et poſſibilia.) Circa pmū tria facit ſm ꝙ finis triplr̄ pōt accipi. Prio ſm ſe. Scdo in cōparatione ad ea:quę ſunt ad finē. Tertio ꝓut cōparaṫ ad ipſum appetitū. Scda ibi.(Cuiꝰ gratia multa.) Tertia ibi.(Et multa appetūt.) Propter pmū notandū:ꝙ ſm phm in pmo politicoꝝ. finis eſt appetibilis in infinitū:alia aūt ſunt appetibilia ſm ꝙ habēt ordinē ad finē:ideo ait ꝙ hoc eſt bonū:cuius non eſt ſuperabundantia:vel etiam nō pōt ibi abundātia eſſe:⁊ ſubdit cauſam quare vbi nō eſt abundantia:hoc eſt bonū:qr vbi eſt magis q̄z oporteat:hoc eſt malū. ergo carentia ſemper abundantia eſt bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuius gratia multa laborata ſunt:aut multa ſunt expenſa:apparens enim bonuz iam:⁊ vt finis iam ꝙ tale exiſtimaṫ:⁊ finis multorum:finis aūt bonū:vnde hec dicta ſunt. Dedit gloriaz Priamo:⁊ turpe. Et diuturnuz ſufferre Quia in amnibus hydria.

¶ Ponit ſecundā conſiderationē ſumptam ex fine ſm ꝙ comparaṫ ad alia dicens:ꝙ illud cuius gratia ſunt multa ellaborata:⁊ multa expenſa:eſt apparens bonū.i.eſt manifeſte bonū:qr ſe habet:vt finis. Extimaṫ eni tale bonuz finis multoꝝ:vt oīum illoꝝ:quę ſunt expenſe:aut ellaborata ꝓpter ipſum:⁊ quia finis eſt bonū:opz id bonuz eſſe. vnde ꝓpter hec dicta ſunt multa ꝓuerbia:quoꝝ vnuz eſt Dedit gloriā Priamo:in quo ꝓuerbio oſtēditur victoriā Troię:pro qua tot expēſa ⁊ ellaborata fuerūt:eſſe valde bonā:ꝓpter qd dimittere eā ſine victoria:⁊ ꝙ grępci amiſerūt tantū bonū:dabāt magnā gloriā Priamo:qr inimicabaṫ eis. Ex hoc etiā aliud ꝓuerbiuz dicebaṫ ꝙ ſufferre diuturnū laborē:vel diuturnas expenſas pro aliquo:⁊ nō habere illud:eſt valde turpe. Inde etiā illud ꝓuerbium inoleuit:qr in amnibꝰ ydria. ydria eni ꝓpe eſt vas pro aqua:quia de aqua eſt magna copia in amnibꝰ:⁊ ſtatim pōt quis eam habere. Alia tamē excellenter bona habētur ex magno labore:quę oīa declarant id eſſe maxime bonum:pro quo multa ſunt ellaborata. ¶ Et ſi tamē per hydriā vellemus itelligere aliqd excellēs bonū:tunc ꝓuerbiuz eſſet yronice dictuz:quaſi non eſſet in amnibꝰ hydria. ⁊ excellentia bona de nō facili habentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qd mlti appetūt:⁊ circūpugnabile apparens. Quod eni omnes appetunt:hoc bonuz erat. Multi aut velut omnes videntur.

¶ Oportet cognoſcere bonū per cōparationē ad appetitū dicens:ꝙ multi appetunt:⁊ apparet circūpugnabile.ideſt apparet:qr pro eo habēdo hoīes pugnare debeāt:hoc ſimple eſt bonū. Et ſubdit cauſam:qr ita erat ſuperius diffinitum:bonū eſt:qd omnes appetunt. Et qr tale bonuz multi appetunt:ac poſitum eſt:qr multi videnṫ ⁊ computanṫ quaſi omnes:ideo opz tale bonuz eſſe. Apparet aūt phm per iſtas tres regulas docere nos cognoſcere bonuz:quod eſt finis:qr finis eſt ille:in quo non eſt ſuperabundantia:⁊ pro quo multa ellaboranṫ:⁊ omnes appetūt:quia ſicut pncipia in ſpeculabilibus:q̄ ſunt quaſi locus ſanię in domo. ſunt ab omnibus vel ſaltez a pluribus cognita:cōcluſiones autem nō:ſic finis in moralibus:qui ſe habet vt pncipia in ſpeculabilibus:eſt ab omnibus:vel a multis volitus:quod non oportet dicere de his:quę ſunt ad finem. ¶ Dīnde cum dicit.

¶ Et laudabile. Nullus eni non bonū laudat.

¶ Venaṫ maximas:quę ſumūṫ ex bono:quod eſt ad finē:bonum autē quod eſt ad finē quātū ad preſens in duobꝰ differt a fine. Primo:quia huius bona poſſunt eſſe lauda

bilia. Fini aũt non debetur laus: loquẽdo de laude: vt de ea loquit̃ ph̃s. Nã laus ſemꝑ ineſt rei in ordine ad aliud. finis aũt non ordinat̃ ad alia: ſed alia ad ipſum. Ideo dr̃ in ꝑmo ethicoꝝ: ꝙ nullus fęlicitatẽ laudat: ⁊ ibidẽ ſcribit̃ q̇ optimoꝝ nõ eſt laus: ſed aliqͥd melius laude. ¶ Secũdo differt huius bonum a fine: qꝛ ea quę ſunt ad finẽ ſunt eligibilia. Eſt enim eligibile idem qḋ conſiliabile: vt dicitur in tertio ethicoꝝ. Sicut ergo nõ eſt cõſiliũ de fine: ſʒ de his q̃ ſunt ad finẽ: ita ⁊ electio. ¶ Duo igitur facit ph̃s ſʒ ꝙ dupliciter docet nos cognoſcere bonũ qḋ eſt ad finẽ cũ dubiũ eſt ipſum eſſe bonũ: qꝛ primo facit hoc ex eo ꝙ tale bonũ eſt laudabile. Sc̃do ex eo qḋ eſt eligibile. Sc̃da ibi. (Et totaliter eligibilia.) Circa primũ duo facit: qꝛ primo dicit id: cui debet̃ laus: debʒ eẽ bonũ. Sc̃do qꝛ qḋ laudatur ab oĩbus: vel ſaltẽ a multis: bonũ eſt: eo ꝙ probabile ſit nunq̃ famã perdi. Et etiã qꝛ bonũ eſt quod laudat̃ a prudentibus: quia probabile eſt tales vera dicere. ideo oſtendit quę ſic laudant̃ bona eſſe. Sc̃da ibi. (Et ꝙ inimici.) ¶ Dicit g̃ ꝑmo ⁊ laudabile ſupple bonũ eſt: ⁊ ſubdit cãm quia nullus laudat non bonum: cauſa autẽ quare ſola bona ſunt laudabilia eſt: ꝙ bonũ finis ordo potiſſime habet rationem boni. nam malũ non dicit ordinem: ſed priuationẽ ordinis: quia huius ordo a fine in laude claudit̃. vt poteſt patere ex primo ethic. ideo ſola bona ſunt laudabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quod inimici ⁊ praui laudant: velut enĩ omnes iaʒ cofitentur: ſi ⁊ qḋ qui male paſſi: ꝑpter euidentiã enim confitebuntur vtiq̃ʒ: ſicut ⁊ praui quos amici vituperant: ⁊ boni quos inimici laudant.

¶ Oſtendit quę laudant̃ ab omnibus: vel a prudentibus bona eſſe. Et duo facit: quia primo oſtendit eſſe bona quę laudant̃ ab omnibus. Sc̃do quę a prudẽtibus. Sc̃da ibi. (Et quod prudentes.) Circa ꝑmũ duo facit ſm ꝙ dupl'r oſtendit aliquid eſſe laudabile ab omnibus. Nam qḋ aduerſarij ⁊ praui laudant: eſt valde manifeſte bonum: propter quod videt̃ ſequi: ꝙ omnes talia bona laudant. Rurſum ꝙ inſani ⁊ dementes laudant. videt̃ eſſe valde manifeſte bonum: ⁊ ab omnibus laudabile. Primo ergo oſtẽdit eſſe bona. quę laudant inimici ⁊ praui. Sc̃do q̃ laudãt male paſſi vel inſani. Sc̃da ibi. (Si ⁊ qui male.) Dicit g̃ ꝙ illud eſt bonũ qḋ inimici ⁊ praui laudant. Nam inimici ſemper odiunt aduerſarios ſuos: ⁊ praui diligunt praua quia qualis vnuſquiſq̃ʒ: talis eſt ſibi finis. videt̃ qḋ iſti laudant eſt tantũ bonũ: ꝙ iam velut omnes confitent̃ ipſuʒ bonum eſſe. ¶ Deĩde cum dicit. (Et ſi quod qui male.) oſtendit eſſe bonum: quod laudant inſani. Et duo facit: qꝛ primo facit qḋ dictũ eſt. Sc̃do ad roborationẽ dictorum adducit quoddã prouerbium. Sc̃da ibi. (Propter quod male dicti.) Dicit ergo: qꝛ illud eſt bonum ſi ꝙ qui male paſſi ſunt: hoc eſt ſi illi qui ſunt male diſpoſiti ſm intellectum: ⁊ inſani ſupple laudant ipſum: ⁊ ſubdit cauſaʒ dicti qꝛ ſi tales confitebunt̃ illud bonũ eſſe: hoc eſt ꝑpter euidentiam: vt quia illud eſt manifeſte bonum: ⁊ hoc manifeſtat per ſimile: quia ſicut illi ſunt praui: quos amici vituperant: boni quos inimici laudant: ita illud eſt bonũ ꝙ inſani: vel praui: vel inimici laudãt. ¶ Ad euidentiã huius ſimilitudis notãdũ ẽ q̇ bonũ ſm rei veritatẽ aliqͥd dupliciter contrariat̃. Primo rõne: qua verum eſt: ⁊ ſic ei contrariatur inſanus: qui vera iudicare neſcit. Sc̃do ratiõe: qua bonum eſt: ⁊ ſic ei contrariant̃ inimici ⁊ praui: quia bona cõſueuerunt vituperare. Et quia teſtimoniũ aduerſarioꝝ videt̃ eſſe valde efficax in omni cauſa: ideo qḋ laudãt praui ⁊ inimici: ⁊ etiã iſani: q ſũt q̃ſi aduerſarij bonoꝝ exiſtẽtium ſm veritatem videt̃ manifeſte bonum: ⁊ ab omnibus confeſſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod maledicti fuiſſe cornithij putabant̃ a Simonide q poeſiʒ fecit. De Corinthijs autem non querelas mouebat illion.

¶ Ad roborationẽ dictorũ adducit quoddam prouerbiũ ſiue quoddã poema Simonidis: qḋ fecerat de Corinthys dicens: ꝑpter quod. ideſt ꝑpter hoc: ꝙ laus inimicorũ videtur potiſſime eſſe de bono: putabant̃ Corinthij maledicti fuiſſe a Simonide. ideſt ab illo poeta: qui fecit poeſiʒ de eis. Fuit enĩ tale poema: ꝙ Illion. ideſt ꝙ Troia nõ mouebat quęrelas: ſiue non conquęrebat̃ de Corinthys: quo Corinthij vituperabãtur: ⁊ male dicebãt̃: ꝙ Troiani qui erant inimici eorum nõ laudabant eos de ꝓbitate: cũ nullam quęrimoniã facerent de ipſis. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Et ꝙ prudentum aliquis: aut bonoruʒ virorũ: aut mulierũ preiudicauit: puta Vlixẽ Palas: aut Helenam Theſeus: ⁊ Alexandrum dee: ⁊ Achilem Homerus.

¶ Oſtendit ea eſſe bona: quę laudabant prudentes dicẽs: ꝙ illud eſt bonum: quod aliquis prudentum: vel aliquis bonorũ virorũ: aut mulieruʒ pręiudicat: hoc eſt pręalijs iudicauit laudãdo ipſum: ⁊ ponit exemplũ. vtputa Vlixẽ dicens bonum quem laudauit Palas: ⁊ Helenam laudabat Theſeus: ⁊ Alexandrum deę: ⁊ Achilem Homerus. ¶ Dubitaret forte aliquis non eſſe verum quod hic dicitur. Naʒ cum ſit bonum quod laudant inſani ⁊ praui: vt ſuperius dicebatur: ab oppoſito ſenſu videtur eſſe maluʒ quod laudant ſapientes ⁊ boni. ¶ Ideo notandum ꝙ vt circa ꝑncipium huius libri dicebatur dialectica ⁊ rhetorica ſunt contrariorũ: ⁊ ambo ſyllogiçant cõtraria. Vñ non eſt inconueniens vtrumq̃ʒ contrariorũ eſſe probabile: vel etiam eidem ineſſe contraria: vt ꝙ Medea diligebat: ⁊ non diligebat: attamen qꝛ contraria ſimul ineſſe eidẽ ſm idem non eſt poſſibile. ideo non poteſt ſtare probabiliter ꝙ Medea eodem modo ſumpta diligat ⁊ odiat: ſed ꝓbabile erat eam diligere filios ſuos: quia mater: ⁊ eam odire eos: quia interficiens: ſic etiam in rhetorica perſuaderi poteſt eſſe bonum quod laudant ſapientes ⁊ boni: ⁊ laudant inſipientes ⁊ praui: aliter tamen ⁊ aliter. Nam veriſimile eſt bonũ qḋ laudant ſapientes ⁊ boni: quia tales vt plurimuʒ conſueuerunt dicere nãʒ boni ſalteʒ in particulari bene iudicant ⁊ vera dicunt: ꝑpter appetitũ bene diſpoſitum: ⁊ iudiciuʒ rectũ. ¶ Sapientes etiaʒ ſaltẽ in vniuerſali bene iudicant ꝑpter intellectũ eleuatũ: quem habẽt. Rurſum qꝛ praui inſipientes modicum habent de luce cognitiua: praui qꝛ ignorant in particulari: inſipiẽtes aũt in vniuerſali. veriſimile eſt eſſe manifeſte bonũ qḋ iudicant: ideo manifeſte etiam veriſimile: qḋ videt̃ ab habente debiles oculos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter eligibilia: eligũt autẽ eligere predicta: ⁊ inimicis mala: ⁊ amicis bona ⁊ poſſia.

¶ Oſtendit que ſunt eligibilia dicens: ⁊ totaliter eligibilia ſunt bona. Eligunt autem omnes eligere prędicta: ſi eligũt amicis bona: ⁊ inimicis mala: quę aliquo modo ſuperius tacta ſunt. dictum enim fuit ſupra: q̇ bonum ⁊ expediens inimicos habere mala: ⁊ per cõſequẽs amicos habere bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Poſſibilia autem dupliciter ſunt: ⁊ que fiũt vtiq̃ʒ: ⁊ que facile fiunt: facilia quecunq̃ʒ ſine triſtitia: ⁊ in modico tempore. Difficile enim

determinãt: aut triſtitia: aut multitudine tpis.

¶ Uenatur propoſitiones ad cognoſcendũ bona dubia que poſſunt adaptari tam ad finẽ q̃ʒ ad ea: que ſunt ad finem. Et duo facit. q2 pmo venaẽ ppoſitiones tales: que ſe habent vt pncipia ⁊ cõcluſiones. Scḋa ibi. (Et quia bene.) Circa pmum duo facit: quia primo venatur huiꝰ propoſitiones per reſpectum ad bona magis cõmuniter ſumpta. Secundo ad ſumpta magis ſpecialr. Scḋa ibi. (Et propria: ⁊ que nullus.) Bonũ aũt quodlibʒ habʒ duas generales acceptiones. Prima eſt: quia habet rationem entis: vel ſaltem poſſibilis eſſe. ideo impoſſibilia non dicũt rationem boni. Rurſum vniuerſalr quodlibʒ bonum habet ordinem ad appetitum: ⁊ eſt quid notabile. Duo ergo facit. pmo docet nos cognoſcere bona ex eo ꝙ ſũt poſſibilia. Scḋo ex eo ꝙ ſunt volita. Scḋa ibi. (Et ſi volũt.) Dicit ergo pmo: ⁊ poſſibilia ſupple ſunt bona: quia habentur de facili: vel ſunt triſtia: vel ſaltẽ poſſunt haberi. Et oſtẽdit quot modis aliqua ſunt poſſibilia dicẽs: poſſibilia ſũt dupliciter vel que fiũt: hoc eſt que fieri poſſunt a quibuſcũqʒ: vel quia facile fiunt: exponit que ſunt facilia. naʒ facilia ſunt: que fiunt ſine triſticia: vel in modico tempore. Nam per oppoſitũ phi ſic determinant ⁊ diffiniunt difficile: quia difficile eſt id: quod fit cum triſtitia: vel in multitudine temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi volunt: volunt autem vt nullũ malum aut maius bonũ. Hoc autem vel ſi lateat moleſtia: vel ſi perſuaſit.

¶ Oſtendit volita eſſe bona dicens: ꝙ ſi hoies aliqua habent vt voluntilla ſunt bona. Et eſt ratio: q2 hoies nolũt vllum malum. Et ſi contingat eos velle malum ratione boni annexi. plus bonuʒ volunt q̃ʒ malum: vel minus volunt malum q̃ʒ bonum: vel hoc erit propter ignorantiam: vt ſi lateat moleſtia: vel quia eſt modicum tale malum: vt ſi moleſtia ſit parua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ppria. ⁊ que nullus: ⁊ ſuperflua.

¶ Docet cognoſcere aliqua eſſe bona ẜm quaſdam ſpeciales conditiones. Et duo facit: quia pmo facit quod dictuʒ eſt. Scḋo dat cauſaʒ dicti. Scḋa ibi. (Honor eniʒ ſic magis.) Primo aũt dat tres maximas. Naʒ huius cognitiones tripliciter poſſunt diſtingui: q2 ſi aliquid eſt bonũ illḋ debet eſſe proportionatũ rei: ⁊ ideo propria cuilibus ⁊ pportionata ei ſunt ei bona: ⁊ quantũ ad hoc dicit: ⁊ ppria ſupple cuilibʒ. Rurſuʒ q̃ ardua ſũt bõa ſũt: ⁊ quia ardua pauci vel nulli habẽt: ideo ſubdit bona eẽ: que nullus habet. Rurſum digna ⁊ nobilia bona ſunt: ⁊ quia quãto aliquid eſt magis neceſſariũ: tanto eſt minus nobile: ⁊ minus dignũ iuxta illud qḋ dicit phs de metaphyſica: ⁊ oẽs ſcientie ſunt neceſſariores illa: dignior autem nulla. ideo quantũ ad hoc ait: ⁊ ſuperflua ſupple ſunt bona: dicunẽ ãt he tres maxime. vʒ. ꝙ bona ſunt ppria: ardua: ſuperflua ⁊ ſumit quodãmodo ſpecialiter: q2 non omnia ſunt propria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Honor enim ſic magis ex cõgruẽtia ſibi. Talia autem: que conueniunt ẜm genus ⁊ potẽtiã ⁊ ĩ quibus deficere putãt: ⁊ ſi modica ſint. Nihil enim minus eligunt hoc agere.

¶ Dat cauſam dicti dicens: ꝙ ea que ſunt ppria: ſũt bona: quia magis eſt honor ex congruentia q̃ʒ ex non ꝯgruẽtia. ideo talia: que conueniunt ẜm genus: ⁊ ẜm potentiã ſupple ſunt magis honorabilia. nam quilibʒ videẽ vituperari: quia agit que non ſunt ſibi propria: ⁊ que ei non conueniunt: ppter quod aſſignata eſt cauſa: quare ppria bona ſunt. Rurſum etiam oſtendit: ꝙ bona ſunt ardua: vt que nullus habʒ: ⁊ honorabilia: vt que ſunt ſuperflua: quia in talibus conſueuerũt homines deficere: ideo ſubdit ꝙ homines eligunt agere in quibus putant alios deficere: ⁊ dato ꝙ modica ſint talia: nihilominus homines eligũt talia agere: qḋ non eſſet niſi ea: que nõ habenẽ ab omnibus: vt ſuperflua: ⁊ ardua reputarent potiſſima bona. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Et que bene operabilia: poſſibilia enim vt facilia: bene operabilia aũt que omnes: aut multi: aut ſimiles: aut que minores dixerunt.

¶ Uenatur ppoſitiones facientes fidem de bonis dubijs que ſe habent vt cõcluſiones. Et duo facit: q2 pmo venaẽ tales ppoſitiones: que concludunẽ ẜm ea: que conueniũt eſſe bona omni bono. Scḋo venaẽ ppoſitiones cõcluſas ẜm acceptiones alias. Scḋa ibi. (Et quecũqʒ illi. ¶ Notandũ autẽ: ꝙ licʒ maxime iſte qnqʒ ppoſitiones vltimo poſite poſſint adaptari fini: ⁊ eis que ſunt ad fineʒ: in quo differunt ab alijs precedentibus. Attamen due earum dicuntur generales: quia poſſunt adaptari omni fini: ⁊ omnibus: que ſunt ad finem. Alie vero tres que non ſic adaptari poſſunt: ſpeciales poſſunt dici. Et quia due ſunt aſſignate maxime generales: ideo duo facit phs: quia primo aſſignat vnam maximam: que cõcludiẽ ex poſſibili ⁊ impoſſibili. Scḋo aſſignat aliam: que poteſt concludi ex volito ⁊ non volito. Scḋa ibi. (Et que donaẽ. (Dicit ergo ꝙ bona ſunt: que ſunt bene operabilia eẽ q̃ dixerũt vel facere pñt oẽs: aut multi: aut ſiles: aut minores. ¶ Deide. c. d.

¶ Et que donanẽ amicis: aut que auferuntur ab inimicis.

¶ Aſſignat aliam maximã: que ſumitur ex eo: ꝙ bonũ eſt volitum. Et quia amicus eſt alter ipſe ⁊ eadem volumus nobis ⁊ amicis: aut q̃ auferũẽ ab inimicis. ¶ Deide. c. d.

¶ Et quecunqʒ illi: quos mirãtur peligũt agere: ⁊ ad que bene nati ſunt: ⁊ experti: facilius enim dirigere putant.

¶ Aſſignat alias maximas: que ſumunẽ ex ſpecialibus: q̃ erant tres. vʒ. ꝙ ſuperflua ſunt bona ardua ⁊ propria. Et ẜm hec tria facit. Scḋa ibi. (Et ad que bñ ⁊ cõſiderãtes.) Dicit ergo primo: ꝙ illa ſunt bona: que peligunt agere illi quos homines mirantur: ⁊ q2 homines magni: quos habemus in admiratione: non operanẽ niſi nobilia. ⁊ preter neceſſitatem vite. ideo iſta maxima innititur illi maxime ſuperius aſſignate ꝙ que ſunt ſuperflua: bona ſunt. ¶ Deinde cum dicit. (Ad que bene.) Ponit aliam maximam ꝙ illa ſunt bona nobis: ad que ſumus bene nati: q2 ad illa non ita cito deficimus. nam experti ad aliquid: ⁊ bene nati ad illud: facilius putant dirigere: vel efficere id: hec aũt maxima: vt patet innitiẽ illi: ꝙ que ſunt ppria: bona ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et que nullus prauus: laudabile eni magis. ⁊ conſiderantes adipiſcuntur. Non enim ſolum delectabile: ſed ⁊ melius videtur. Et maxime ſinguli: ad que tales ſunt: puta amatores victorie. ſi victoria erit ambicioſi: ſi honor auari: ſi pecunie eodem modo. De bonis quidem igiẽ: ⁊ conferente ex his ſumẽdũ perſuaſiões.

¶ Aſſignat maximas: que innituntur huic maxime: ꝙ que ardua ſunt: bona ſunt. Et tria facit ẜm ꝙ tripliciter poteſt ſumi arduum. Secunda ibi. (Et conſiderantes.) Tertia ibi. (Et maxime ſinguli.) Primo enim arduuʒ eſt: quod non habetur ex omnibus maxime a prauis: ⁊ quantuʒ ad

hoc ait: ꝙ bona ſunt: quę nullus prauus habꝫ: quia lauda bile magis eſt: quod a prauis non habet. Secundo etiam ardua ſunt: quę cum multo deſiderio: ⁊ multa conſidera tione habentur. Et quātū ad hoc ſubdit bona eſſe: quę cō ſiderantes: vel deſiderantes adipiſcunt: quia tale non ſo lū delectabile eſt: ſed melius videtur eſſe ꝙ̃ delectabile ratione arduitatis: quā importat. Tertio ardua ſunt reſpe ctu vniuſcuiuſqꝫ generis ſm ꝙ illa homines magni a mant: ⁊ quantum ad hoc dicit: ꝙ ⁊ maxime bona ſunt: ad quę ſinguli ſūt tales puta ſi ſunt amatores victorię: victo ria erit arduum bonum eis. ⁊ ſi ſint ambitioſi: erit honor ⁊ ſi auari pecunię tales: eodē modo deſiderant bona: ad quę ſunt tales. Ultimo epilogat ꝙ de bono ⁊ conferente ſunt perſuaſiones ex his quę dicta ſunt.

QUoniam autem ſepe conferentes ambo ꝯferre de eo de quo magis dubitant: conſequenter vtiqꝫ erit dicendum de maiori bono: ⁊ ma gis conferente.

¶ Poſtꝙ̃ phs ſumpſit ꝓpoſitiones: ⁊ ęle menta de bono ⁊ ꝯferente: hic docet nos ſumere talia de annexis. Annexa autē vt ſuperius tangebat ſunt duo: ma ius ⁊ minus: ⁊ poſſibile ⁊ impoſſibile. Ideo duo facit: quia pmo aſſignat ꝓpoſitiones de maiori ⁊ minori. Scḋo dat viam ad inueniendū ęlementa de poſſibili ⁊ impoſſibili. Scḋa pars ibi. (Maximū autē ⁊ principiū.) Circa pmū duo facit: quia pmo continuat ſe ad dicenda. Scḋo exeq tur de propoſito. Scḋa ibi. (Sit itaqꝫ excedens.) Dicit ḡ ꝙ ſepe cōfitentes ſiue cognoſcentes ambo aliqua cōfer re: ⁊ eſſe bona. dubitant de eo: quod magis eſt bonū ſiue magis conferens. ideo conſequenter dicendū erit de ma iori bono ⁊ magis conferenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaqꝫ excedens quidē tantū: ⁊ amplius exceſſuꝫ autem qḋ inexiſtit.

¶ Exequit de propoſito. Et duo facit: quia primo pmittit diffinitiones. Scḋo ponit propoſitiones ad cognoſcendū magis bonum datis pluribus bonis. Secunda ibi. (Ne ceſſe plura vno.) Circa primū duo facit: quia pmo deſcri bit magis magnū. Scḋo deſcribit bona. Scḋa ibi. (Quo niam igitur bonum.) ¶ Propter primū notandum ꝙ magnum vt ſuperius tangebatur poteſt ſumi dupliciter abſolute: ⁊ reſpectiue. Nam licꝫ magnū ſemper dicat ad aliquid actum: tunc abſolute ⁊ ſimplr dicit aliqḋ magnū quādo reſpectu ſui generis eſt tale. Ideo nunꝙ̃ eſt aliqḋ ſic magnū niſi excedat multa: ſed cōparatiue tunc eſt ali quid magnum: quando ad aliquid comparatū illud exce dit. ideo paruus ſimpliciter poteſt eſſe magnus compara tione: ⁊ ꝙ ſolum vnum excedit iſto modo magnum dici poteſt. Et quia eſt dare magnum ſimpliciter ⁊ magnum comparatiue: eſt dare tertiū magnum: quod eſt cōmune: ad iſta: quę tria magna ſic ꝓprijs nominibus nominari poſ ſunt: vt magnum cōmune dicatur excedens: magnū cō paratiue dicatur maius: magnum ſimpliciter detineat ſi bi ꝓpriū nomen: ⁊ dicatur magnum. ¶ Tria ergo facit phs: quia primo diffinit quid eſt excedēs. Scḋo quid eſt maius. Tertio quid eſt magnum. Scḋa ibi. (Magnum autem.) Dicit ergo ꝙ excedens: ſiue magnū cōmuniter ſumptum eſt: qḋ eſt tantū ⁊ amplius. nam quocūqꝫ mo do ſumatur magnum ſemper ipſa deſcriptio verificatur de ipſo: ⁊ quia excedens ſiue magnum cōmune eſt: tale ex ceſſuꝫ eſt tale qḋ inexiſtit. hoc eſt qḋ exiſtit in alio: ⁊ reſer uatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et maius quidē ſemper eſt plus ad minus.

¶ Diffinit maius dicens: ꝙ maius ſiue magnū compara tiue ſumptum eſt: qḋ ſemper eſt plus ad id: quod eſt mi nus. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Magnum aūt ⁊ paruum: ⁊ multum ⁊ pau cum ad multorū magnitudinē excedens quidē magnum: deficiens autem paruum: ⁊ multū ⁊ paucum eodem modo.

¶ Diffinit quid eſt magnum ſimpliciter ſumptū dicens ꝙ magnum ⁊ paruum multum: ⁊ paucū ſemper ſunt re ſpectu multorū: vt qḋ eſt excedens multitudine dicit ma gnum: quod eſt deficiens dicitur paruum: eodē modo eſt de multo ⁊ pauco. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā igitur bonuꝫ dicimus: qḋ ipſuꝫ ſui gratia: ⁊ non alterius eligibile: ⁊ qḋ omnia ap petunt: ⁊ qḋ intellectum: ⁊ prudentiam habē tes eligunt vtiqꝫ ⁊ factiuum: ⁊ ſeruatiuuꝫ: ad quod ſequuntur talia.

¶ Dat diffinitionē boni. Et duo facit: quia primo dat diffi nitiones tam boni finis ꝙ̃ boni: quod eſt ad finē. Secun do dat differentiam inter finem: ⁊ que ſunt ad finem. ibi. (Ex autem cuius gratia.) Diffinitiones aūt de bono: ꝙ̃ hic dat: ſunt illę eędem: quas ſuperius poſuit. vꝫ. ꝙ bonū eſt quod eſt eligibile gratia ſui: non gratia alterius: ⁊ quod omnia appetunt: ⁊ qḋ eligunt habentes prudentiam ⁊ in tellectum: vel eligerent ſi haberent. Et hoc quantū ad bo num finis: ⁊ bonum eſt qḋ eſt factiuum ⁊ cōſeruatiuū bo norum: ⁊ ad quos ſequuntur talia: quę bona ſunt hoc quā tum ad bonum qḋ eſt ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ex autem cuius gratia finis eſt: finis autē eſt cuius gratia alia. Ipſum autem bonum qḋ ad ipſum hoc patitur.

¶ Dat differentiaꝫ inter finem: ⁊ ea quę ſunt ad finem di cens: ꝙ finis eſt: ꝙ eſt cuius gratia. nā alia ſunt bona gra tia finis. non ergo ea quę ſunt ad finem: ſunt bona ꝓpter ſe: ſed propter finem ipſum tantū bonū: ſiue ipſe finis pa titur hoc. ⁊ habet eſſe bonum ad ipſum. ideſt ad ſeipſum: ⁊ propter ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe eſt plā: imo ⁊ paucioribus cōnume rato vno: aut paucioribus maius bonū eſſe. ex cedit enim. Quod autem inexiſtit exceditur.

¶ Ponit ꝓpoſitiones de maiori ⁊ minori bono. Et duo fa cit: quia primo ponit ꝓpoſitiones probātes maius bonū ex ratione maioritatis. Scḋo ex ratione bonitatis. Scḋa ibi. (Et quod eligimus ſm ſe.) Prima in duas: quia pmo ponit huius ꝓpoſitiones ex magnitudine ſm ſe. Scḋo ꝓ ut comparant ad aliud. Secunda ibi. (Et excedentia.) Circa primū tria facit ſm ꝙ maioritas tripliciter poteſt ſumi. ſcilꝫ ſm quantitatē: ⁊ ſm ſuū genus: ⁊ ſm virtuteꝫ. Secunda ibi. (Et ſi maximum.) Tertia ibi. (Et quando hoc idem ſequitur.) Dicit ergo primo: ꝙ neceſſe eſt plura eſſe maius bonum vno: ⁊ eſſe maius bonū paucioribus. dico aūt cōnumerato vno: ita ꝙ illa plura excedant pau ca in vno: aut paucioribus ſimpliciter: ⁊ ſubdit cauſaꝫ: quia maius bonū excedit: ⁊ quod inexiſtit: ſiue quod eſt in ma iori excedit: ⁊ quia vnum reſeruatur in pluribus: ⁊ plura excedunt pauciora: ſiue excedant illa in vno: vel qualiter cūqꝫ: ſemper plura bona ſunt maius bonū ꝙ̃ vnū bonū: ⁊ ꝙ̃ pauciora. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi maximū excedat maximū: ⁊ ipſa ipſa: ⁊ quecūqꝫ ipſa ipſa: ⁊ maximum maximū: puta

ſi maximus

ſi maximus vir maxima muliere maior: ⁊ totaliter viri mulieribus maiores: ⁊ vir maximus maxima muliere maior: ꝓportionabiliter eniʒ hn̄t exceſſus generū ⁊ maximoꝝ: que in ipſis.

¶ Ponit ſecundaʒ propoſitionem ſumptaʒ ex exceſſu ſm genus dicens: ꝙ ſi maximū in aliquo genere excedat maximum in alio genere: tunc ipſa illius generis excedunt ipſa alterius generis: ⁊ cōuertitur: quia ſi aliqua vnius generis excedant aliqua alterius generis: ⁊ maximū excedit maximuʒ: puta ſi maximus vir eſt maior maxīa muliere: totalr ⁊ vniuerſalr viri ſunt maiores mulieribus: ⁊ maximus vir eſt maior maxima muliere: ꝓportionabiliter enī ſe habent exceſſus generum: ⁊ exceſſus maximorum: q̄ ſunt in ipſis generibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quando hoc quidē ſequitur ad hoc: illud autem ad hoc non.

¶ Ponit tertiā maximam: que ſumitur ex maioritate ſm virtutem. ¶ Ad cuius euidentiam notanduʒ: ꝙ ſemper priora virtualiter reſeruant̄ in poſterioribus: vt vegetatiuum in ſenſitiuo: ⁊ ſenſitiuū in intellectiuo: ideo poſteriora: ⁊ que ſequuntur ſunt maius bonū q̄ꝫ priora. ¶ Aduertendum: ꝙ poſteriora ſm viam generationis ⁊ temporis ſunt antecedentia ſm conſequentiā. Nam ſenſitiuuʒ: qd̄ eſt poſterius ad vegetatiuū ſm viam generationis: eo ꝙ in embrione ſit poſterius introductuʒ: ſm conſequentiā eſt prius: ſiue antecedens: non conſequēs. vnde bene valet: ſentit. ergo viuit. Si igitur poſteriora ſm generationē ſunt magis bona: priora ſm conſequentiam magis bona erunt. ¶ Duo ergo facit ph̄s: quia primo oſtendit priora. Scd̄o ꝯſequentia eſſe maiora bona: ⁊ diſtinguit quot modis dicitur ſequi. Scd̄o exponit membra diuiſionis. Secunda ibi. (Sequitur autē ſimul.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ quādo hoc ſequit̄: non eſt bonuʒ tantuʒ: diſtinguit autem triplex ſequi dicens ꝙ ſequitur vnū aliud: aut ſimul: aut cōmuniter: aut potētia: ⁊ ſubdit cauſam quare illud: quod p̄cedit eſt maius bonuʒ: ⁊ illud quod ſequitur eſt minus dicens: ꝙ vſus eius qd̄ ſequitur inexiſtit: ſiue reſeruat̄ in eo qd̄ ē alterius. ideſt ī vſu prioris: ⁊ q2 hoc eſt eē maius continere aliud: p̄ora ſūt magis bōa q̄ꝫ poſteriora. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Sequitur autē aut ſimul: aut dicitur eſſe maius bonum conſequenter: aut potentia. Inexiſtit eniʒ vſus eius: ꝙ ſequit̄ in eo: qd̄ alterius. Sequitur autem ſimul quideʒ ipſi ſanari ⁊ viuere. hoc autem ad id non: poſterius auteʒ ad adiſcere ſcire: potētia vero ad ſacra predari defectuʒ ſuſtinere. Qui eniʒ ſacra predatus fuit ſi forte defectum patietur.

¶ Exponit membra diuiſionis facte dicens: ꝙ viuere ſequitur ſimul. ideſt ſtatim ad ipſum ſanari: ſcire autem ſequit̄ poſterius ad adiſcere: ſed ſubſtinere defectum: vt truncari caput: vel ſecari ſequitur potentialr ad ſacra: quia g prędatur ſacra forte ſuſtinebit defectum: quia patiet̄ penam: dicitur autem illud ſequi potentialiter: quia nec ſemper mala agentes ſuſtinēt penam: ſed poſſunt ſuſtinere: ⁊ ſunt diſpoſiti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Excedentia ideʒ in maiori. Maiora neceſſe excedere. Maius ⁊ maioris bōi factiua maiora. hoc enim erat eſſe factiuū maioris: ⁊ cuius factiuum maius eodem modo. Si enim ſalubre eligibilius delectabili: ⁊ maius bonum: ⁊ ſalus delectatione maior.

¶ Ponit ꝓpoſitiones ad cognoſcendū maius bonum: prout maioritas ſumitur reſpectu alterius. Et tria facit: quia primo docet nos cognoſcere hic prout plura magna cōparantur ad vnū paruū. Scd̄o prout plures cauſę comparātur ad effectus. Tertio prout plures effectus ad ſuas cauſas. Secunda ibi. (Et maioris boni.) Tertia ibi. (Et cuius factiuum.) Prima propoſitio talis eſt: ꝙ ſi aliqua excedentia comparentur ad idem paruū: que excedant ipſum in maiori quantitate: ſunt maiora: ⁊ ſubdit cauſam dicēs: ꝙ neceſſe eſt excedere maius: quia ſi vnuʒ magnum excedit plus paruum q̄ꝫ ad magnū: neceſſe eſt ꝙ illud magnū excedat aliud magnum: vel aliud maius: aliqui aūt textꝰ habent: neceſſe eſt excedere: quia ſi in maiori maius eſt. ⁊ ſi maius eſt excedat in maiori. Scd̄a propoſitio talis: ꝙ que ſunt factiua maioris boni ſunt maiora bona: quia hoc dicebatur: vel erat factiuum maioris boni: qd̄ erat maius bonum. ¶ Tertia propoſitio conuerſa huiꝰ. vʒ. ꝙ eodeʒ modo illud eſt maius: cuius factiuū eſt maiꝰ: vt ſi ſalubre quod eſt factiuum ſalutis: eſt eligibilius: ⁊ maius bonum q̄ꝫ delectabile: quod eſt effectiuum delectationis: tunc ſalus eſt maior delectatione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qd̄ eligibiliꝰ ꝑſe: puta robur ſalubri: hoc quidem enim non ſui gratia: hoc auteʒ ſui gratia. quod quidem erat bonuʒ. Et ſi ſit hic quidem finis: hic autem non finis: hic quideʒ enī alterius gratia: hic autem ſui: puta exercitari gratia bene habendi corpus.

¶ Oſtendit cognoſcere maius bonum per propoſitiones ſumptas ex ipſa ratione bonitatis. Et ideo tria facit: quia primo oſtendit hoc ex eo: ꝙ bonum habet rationem eligibilis. Scd̄o ex eo ꝙ habet rationē per ſe ſufficientis. Tertio ex eo ꝙ habet rationē rari ⁊ difficilis. Scd̄a ibi. (Et ꝙ vnius indiget.) Tertia ibi. (Et ꝙ maius eſt.) Circa p̄mū ponit duas cōſiderationes: quaruʒ vna ſequit̄ ad aliam. Scd̄a ibi. (Et ſi ſit hoc quidem.) Prima conſideratio talis. Illud eſt magis bonuʒ ⁊ eligibilius: qd̄ eſt tale: vt puta robur ſalubri: quia ſalubre non eſt eligibile ſui gratia: ſed gratia ſanitatis hoc. id eſt robur eſt eligibile gratia ſui: qd̄ idem erat bonum: quia ita diffinitur erat bonuʒ. vʒ. ꝙ bonū eſt ſui gratia. ¶ Scd̄a ꝯſideratio talis eſt. Si hoc eſt finis. hoc autē non finis: illud qd̄ eſt finis: eſt maius bonū ⁊ dat cauſam: quia hoc. ideſt non finis eſt gratia ſui: ⁊ ponit exemplum: vt puta exercitari eſt gratia bene habendi corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qd̄ minus indiget altero q̄ꝫ vel alterius magis: ſufficiens eniʒ: minus autē indiget: qd̄ paucioribus: aut facilioribus indiget.

¶ Oſtendit cognoſcere maius bonuʒ ex eo ꝙ bonum ſperat per ſe ſufficientiam. Et tria facit: quia primo oſtendit qd̄ eſt magis per ſe ſufficiens eſſe maius bonuʒ. Scd̄o ex hoc manifeſtat: ꝙ potens eſſe ſine alio eſt maius bonum q̄ꝫ illud quod non poteſt eſſe ſine ipſo. Tertio ex hoc oſtēdit p̄ncipiū: ⁊ cauſam eſſe maius bonū q̄ꝫ principiatum ⁊ cauſatum. Scd̄a ibi. (Et quando hoc idem.) Tertia ibi. (Et ſi ſit principiū.) Dicit ergo p̄mo ꝙ indiget altero: eſt maius bonum q̄ꝫ alterū: ⁊ dat cauſam: quia eſt magis ſufficiens: ⁊ diffinit quid eſt minus indigere dicēs: ꝙ minus īdiget qd̄ paucioribus: aut facilioribus īdiget. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Et quando hoc quideʒ ſine hoc non erit: aut non poſſibile erit fieri alterū: aut ſine hoc ma

gis: ſufficiens autem quod non indiget: quare videtur maius bonum.

℄ Oſtendit ꝙ potēs eſſe ſine altero eſt magis bonū dicēs: quādo hoc non erit: ſm hoc aūt non poſſibile erit eſſe vel fieri ſine illo: alterū aūt non ꝙ ſine hoc pōt eſſe vel fieri: ſupple eſt magis bonum: ⁊ oſtendit cauſam: q2 magis eſt ſufficiens: qđ non indiget alio: ideo videť maius bonum: ⁊ dicit videť: ꝑ non intēdit arguere rhetorice niſi raro de neceſſitate concluditur. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et ſi ſit principium: hoc autē non principiū. Et ſi ſit cauſa. hoc aūt non cauſa ꝑpter idem ſine cauſa enī ⁊ principio impoſſibile eē: aut fieri. Et in duob⁹ principijs. qđ a maiori principio maius. Et in duabus cauſis qđ a maiori cauſa maius. Et econuerſo autem duorū principiorum: qđ maioris principium maius.

℄ Oportet principium eſſe melius non ꝑncipio. Et duo facit: quia primo facit qđ dictū eſt. Scđo oſtendit: ꝙ poſſumus arguere a contrario ſenſu. ſcʒ quia ſm aliū modum non principiū melius eſt ꝑncipio. Scđa ibi. (Palaʒ igiť ex dictis.) Circa primuʒ ponit quatuor conſiderationes: quarū prima ſumitur ex eo: ꝙ principiuʒ comparatur ad non principiuʒ. Scđo ex eo: ꝙ cauſa comparatur ad non cauſam. Tertia ex eo ꝙ ex maioritate ꝑncipiorū ⁊ cauſarū arguitur maioritas effectuum. Quarto vō ex eo ꝙ ſit ecōuerſo. Scđa ibi. (Et ſi ſit cā.) Tertia ibi. (Et in duobus principijs.) Quarta ibi. (Ecōuerſo aūt.) Prima aūt cōſideratio talis eſt. Si hoc ſit cauſa. hoc autē nō cauſa: illud: qđ eſt cauſa: eſt maius bonū. Et dat cauſaʒ hui⁹: quia ꝑpter idem: ꝑpter quod oſtendebať potens eſſe ſine altero: ſit melius q̄ꝫ non potens ſic eſſe: verificātur iſte due cōſiderationes tacte: quia ſine cauſa ⁊ ꝑncipio impoſſibile eſt eſſe: aut fieri cāuſatum: aut principiatum. Tertia conſideratio talis eſt: quia in duobus ꝑncipijs illđ: qđ eſt a maiori principio eſt maius: ⁊ in duabus cauſis: qđ eſt a maiori cauſa eſt maius. Quarta eſt conuerſa huius: q2 duorū ꝑncipiorū qđ eſt effectiuū maioris ē maius ꝑncipiū. ℄ Ad intelligentiā dictorū notandū: ꝙ ꝑncipiū appropriať efficienti. cauſa aūt appropriať fini. natura aūt per prius dicitur de forma: elementuʒ vero per prius de materia: vt poteſt patere ex quinto metaphyſice: ⁊ ex Commētatore ſuper librum phyſicoꝝ. Fecit autē phs mentionē de principio ⁊ cauſa nō de natura ⁊ elemēto: quia finis ⁊ efficiens pñt eſſe ſine eo: cuius eſt: ſed non materia: neqꝫ forma ſine eo cuius eſt forma vel materia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Palam igitur ex dictis ꝙ vtroqꝫ modo eſt videri maius. Etenim ſi principiuʒ: hoc auteʒ non principiuʒ videbitur maius. Et ſi nō principium: finis enim maius: ⁊ non principium. Sicut Leodamas accuſans caliſtratum dixit eum qui conſuluit iniuriam facere magis eo q operatus fuit. non enim egiſſet ſi conſiliū non precepiſſet. Iterū aūt Cabriuʒ eum: qui egit: eo qui conſuluit. Neqꝫ enim factum fuiſſet: ſi non fuiſſet qui egiſſet. Huius enim gratia conſulnere quatenus agant.

℄ Oſtendit ꝙ vtroqꝫ modo poſſumus arguere probabiliter. ſcʒ ꝙ principiū ſit maius bonū nō principio: ⁊ ecōuerſo. Ideo ait palam eſſe ex dictis: ꝙ vtroqꝫ modo conuenit videri maius: ⁊ enim ſi hoc eſt ꝑncipiū ꝑmū: videť maius: vt patet per cōſiderationē primo poſitaʒ. Iterū ſi hoc ſit non principiū: aliud autē principiū: non principiū videtur maius: quia finis: ⁊ non ꝑncipiū eſt maius: vt etiaʒ ex dictis patet. Idō ex exterioribus iſte due conſiderationes: que videnť contrarie manifeſtanť: ⁊ ponit exemplū quando ꝑncipiū eſt maius nō principio dicens: ꝙ Leodamas accuſans Caliſtratū: qui cōſuluit quendā aliū facere iniuriā. Dicebat dictū Caliſtratū: ex eo ꝙ operatus fuit dando conſilium: magis feciſſe q̄ꝫ faciens iniuriā: ⁊ eſt ratio: quia iniurians non egiſſet: que egit: niſi ille per conſiliuʒ: hoc ei precepiſſet. ℄ Ponit etiam exempluʒ de ꝯtrario dicens: ꝙ iterū quendā accuſauit Cabriū. id eſt euʒ qui egit: ſiue qui fecit magis feciſſe eo qui cōſuluit. Et dat cauſaʒ: quia propter conſilium conſulentis nunq̄ꝫ fuiſſet factum: ſi nō feciſſet qui egiſſet: quia conſuliuʒ fuit gratia huius quatenus agat: ſiue quantū fere faciat: ⁊ ideo non principiū maius eſt principio: quia habet rationem finis. ℄ Ad intelligentiam dictorū notandū: ꝙ poſt primā cauſam nihil eſt contentiuū omnis bonitatis: ⁊ ideo Plato ſolū deū appellauit bonitatis eſſentiam: quia in eo reſeruať omnis bonitas. Et bene dictuʒ eſt qđ ſcribiť ſcđo prioruʒ: quia deo nihil eſt proficiens: cetera: aut alia: que non habet omnibonitatē: aliqua bonitas reſeruatur in alijs: que nō reſeruatur in ipſis: ⁊ aliquā ſufficientiā adipiſcanť: ex eo ꝙ vniūtur alijs: quā ex ſeipſis habere nō poſſunt: adeo aliqua bonitas eſt in ꝑncipio: que nō eſt in principio: ⁊ ecōuerſo. Et quia rationes rhetorice ſunt perſuaſibiles quedam. cū igitur vnū ⁊ idem conſideratum vno modo ſit maius bonū alio: ⁊ alio modo conſideratum alio non ſit maius bonū: vtroqꝫ modo poteſt fieri cōſideratio rhetorica. Poteſt ēt hoc idem oſtendi. naʒ cū duo ſic ſe habere poſſint: ꝙ vnū ſit cauſa alterius: ⁊ ecōuerſo: vt potio eſt cauſa ſanitatis: ⁊ ſanitas potionis: ꝑncipiū quod eſt melius nō principio in quantū eſt cauſa eius qđ efficiens: ⁊ non principiū eſt melius ꝑncipio inquantū eſt cauſa eius: quia finis.

Et q rarius eſt: eo ꝙ ſine inuidia: puta aurū ferro minus in vſu exiſtens. Maior enim ꝑportio: propterea ꝙ difficilior ſit. Alio mō ꝙ ſine inuidia raro: quia vſus excedit id: quod paucies. Unde dř optima quidem aqua. Et totaliter difficilius faciliori: rarius enim. Alio autem modo quid facile difficiliori: habet enim vt volumus.

℄ Poſtq̄ꝫ phs venatus fuit cōſiderationes ⁊ maximas ad probandum maius bonum: ex eo ꝙ bonū habʒ rationeʒ eligibilis per ſe ſufficiens. hic oſtendit hoc idem ex eo qđ bonum habʒ rationem rari ⁊ difficilis. Et duo facit: quia primo facit hoc conſiderando raritatē ⁊ difficultatem abſolute. Scđo referēdo eaʒ ad alia. vt ad etates tempora: ⁊ loca huius. Scđa ibi. (Oīn aūt quid difficilius.) ℄ Propter primū notandū: ꝙ difficilia ſunt delectabilia in acquiſito eſſe: quia quāto aliquid laborioſius acquiriť tāto charius poſſideť: ideo ut poſſeſſa ſunt valde bōa: ſʒ vt ſunt in acquiri ſunt triſtabilia: ideo quantū ad modū acquirēdi facilia ſunt meliora difficilibus: ⁊ quia vtrūqꝫ vt difficile ⁊ facile habent rationē bonitatis: ideo duo facit phs: quia primo venatur conſiderationes: ex eo qđ delectabile: ⁊ qđ habetur faciliter: ⁊ ſine triſticia eſt bonum. Scđa ibi. (Et delectabilius autem.) Circa primum duo facit: quia ꝑmo facit quod dictum eſt. Scđo quia in raro ⁊ difficili quedā excellentia ⁊ abundantia contineť: docet cognoſcere nos maius bonum ex ipſa abundantia. Scđa ibi. (Et quoruʒ

ſupabundātiā

ſuperabundantia.) Circa primum duo facit: quia primo oſtendit rarū ꝛ difficile eſſe bonū. Scḋo quia ex hoc habemus viam ad cognoſcendum maioritatē cauſę ꝛ effectus: ꝛ docet nos illud cognoſcere. Scḋa ibi. (Et quorum opera pulchra.) ℂ Item prima pars diuiditur in duas: qꝛ primo ponit predictas conſiderationes. Scḋo ponit conſiderationes: quę ſequuntur ex illis. Secūda ibi. (Et cui contrarium.) ℂ In prima parte ponit quattuor ꝯſiderationes: in quarū prima oſtendit: ꝙ rarius eſt melius. Secundo ponit conuerſam eius. Tertio oſtendit ꝙ difficili⁹ eſt melius. Quarto ponit conuerſam eius. Secunda ibi. (Alio modo id quod ſum.) Tertia ibi. (Et totaliter difficilius. Quarta ibi. (Alio autem modo.) Prima conſideratio talis. Id quod eſt rarius: ꝛ per conſequēs cum inuidia eſt melius: eo ꝙ ſine inuidia: puta aurum minus exiſtens in vſu ꝙ̄ ferrum eſt melius ferro: ꝛ dat cauſam: quia talis poſſeſſio eſt vicinior: ꝛ magis appetibilis: quia difficilior. ℂ Secunda eſt conuerſa huius: ideo ait: ꝙ id qḋ eſt ſine inuidia. alio modo acceptum eſt melius raro: ꝛ ſubdit cauſam: quia vſus talis excedit vſum rari: quia id: qḋ eſt multotiens: excedit id quod eſt paucies: ꝛ quia bonum in communi reductū eſt dignus ꝛ maius: ideo ſm ꝙ eſt ſepe: eſt melius raro: ideo dr̄ pūerbialiter: ꝙ optīa eſt aqua: qꝛ eſt qd valde cōe. ℂ Tertia talis eſt: qꝛ difficilius eſt meli⁹ faciliori: ꝛ ſubdit cauſam: qꝛ eſt rarius. ℂ Quarta eſt cōuerſa huius: ideo ait: ꝙ alio modo facile eſt melius difficiliori: ꝛ ſubdit cauſā: quia habet vt volumus. id eſt quia ſine triſticia acquiritur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et cui contrariū maius. Et cuius priuatio maior: ꝛ virtus non virtute: ꝛ malitia nō malitia maius. hec quidem enim fines. hec autem non fines.

ℂ Ponit quaſdam maximas: quę poſſunt ſequi ex dictis: quarū prima eſt. Cui contrariū eſt maius: ꝛ ipſum maius ꝛ eſt cauſa: qꝛ difficilius adipiſcitur. Scḋa talis. Cuius priuatio eſt maior: ꝛ ipſum eſt maius: qḋ eandem cauſā habet: quia tanto aliquid eſt magis priuatum aliquo: quāto difficilius acquirit illud. Tertia talis. Qꝛ virtus eſt maior ꝛ melior nō virtute. Nā virtus circa difficile eſt. Quarta eſt per oppoſitum: quia malitia eſt non malitia maior vel peior. Sumunt᷑ autē iſtę cōſiderationes ex ipſa difficultate: vt patet: tamē pħs reducit eas in hanc cauſam: qꝛ hęc quidem ſunt fines. hęc aūt non fines: quia quāto aliquid eſt magis virtus: ꝛ eius contrariū eſt magis malum ꝛ ſua p̄uatio eſt peior: tanto illud habet magis rationem finis ꝛ boni. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et quorum opera pulchriora: aut turpiora maiora ipſa. Et quorū malitię: ꝛ virtutes maiores ꝛ opera maiora. Quoniā vt cauſe ꝛ principia ꝛ que proueniunt vtiqꝫ proueniunt cauſe ꝛ principia.

ℂ Quia habitum eſt ſupra: ꝙ difficiliora: vel maiora: vel econuerſo: meliora ſunt: quia ex his habemus viam ad cognoſcendum maioritatem cauſarum ꝛ effectuum. nam ſi illa meliora ſūt: ꝛ cāa debemus arguere: ꝙ effectus meliores ſunt ex melioritate effectus docet melioritatē cauſę: ꝛ econuerſo dicens: ꝙ quorū opera ſunt pulchriora ꝛ meliora: ꝛ ipſa principia maiora: vel meliora ſunt. Et conuertit eam: quia quorū malitię ꝛ virtutes ſunt maiores: ꝛ opera ſunt maiora: ꝛ dicit malitię ꝛ virtutes: quia iſta ꝓpoſitio tenet in malo ꝛ bono. ꝛ quia ſi cauſa valde mala: ꝛ effectus valde malus: ꝛ cauſa bona ſm ꝙ huiuſmōi ſemper producit effectum bonum. Et dat cauſam dicti: quia ſm eā proportionē: ſm quā ſunt cauſę ꝛ principia ſunt: q̄ proueniunt. id eſt ſunt effectus: ꝛ econuerſo: vt ſunt: quę ꝓueniunt. i. vt ſunt effectus: ſunt cauſę ꝛ p̄ncipia. ℂ Dei. ꝛc.

ℂ Et quoꝝ ſuperabundātia eligibilior: aut pulchrior: puta ſubtiliter videre eligibili⁹ ipſo odorare. Et enim viſus olfatu: ꝛ amatorem ſociorū eſſe ꝙ̄ amatorē pecuniarū magis pulchrū. Quare amor ſocioꝝ amore pecuniarū. Et oppoſite etiam meliorū excellentie meliores: ꝛ pulchriorum pulchriores.

ℂ Venatur conſiderationes huius ex ipſa excellentia vel ſuperabundantia. Et duo facit: quia primo venatur hic ex ipſa excellentia ſm ſe. Secundo ex his: ex quibus conſurgit excellentia. Secūda ibi. (Et quorū deſideria.) Ponit ergo primo talem conſiderationem: ꝙ illa ſunt meliora: quorum excellentia: aut ſuperabundantia eſt eligibilior: aut pulchrior: puta ut ſubtiliter ꝛ excellēter videre eſt eligibilius ipſo odorare: ſimpliciter viſus eſt melior ipſo odoratu: vel olfatu: ꝛ etiam quia excellenter eſſe amatorem ſociorum eſt magis pulchrum ꝙ̄ eſſe amatorem pecuniarum: ꝛ conuertitur iſta ꝯſideratio. Ideo ſubdit: ꝙ oppoſitę ꝛ conuerſę in veritatem habꝫ qḋ dictum eſt: quia meliorū ſunt excellentię meliores: ꝛ pulchriores ſunt excellentię pulchriorum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et quorū deſideria pulchriora: aut meliora. Maiores enim appetitus maiorū ſunt: ꝛ pulchriorū etiam: ꝛ meliorū deſideria meliora: ꝛ pulchriora ꝓpter idem. Et quoꝝ ſcientie pulchriores: aut ſtudioſiores ꝛ res pulchriores: ꝛ magis ſtudioſe. Ut enim ſe habet ſcientia: ꝛ veritas ꝑcipit: aut que ipſius vnaqueqꝫ ꝛ ſtudioſorū: aut ꝛ pulchriorū ſciētie ꝓportionaliter ꝓpter hoc. Et ꝙ iudicabunt vtiqꝫ: vel iudicauerunt prudētes: aut multi: aut plures: aut optimi bonū: vel maius neceſſe ſit habere: aut ſimpliciter: aut ſi ſm prudentiā iudicauerunt. Eſt autem hoc cōmune: ꝛ in aliīs. Et enim qd ꝛ quale: ꝛ quantū ita ſe habꝫ: ſi vtiqꝫ ſcientia ꝛ prudētia dixerit: ſed de bonis diximus. Diffinitū eſt enim bonū: ꝙ ſi haberent prudentiā eligeret vtiqꝫ vnaqueqꝫ. Palā igit᷑ ꝙ ꝛ malis ꝙ magis prudentia dicit. Et ꝙ melioribus ineſt: aut ſimpliciter: aut qꝛ meliores: vtputa fortitudo robore: ꝛ queciūqꝫ eligeret melior ſimpliciter: aut qꝛ melior: vtputa iniuriā pati magis ꝙ̄ iniuriā facer᷑. hoc ē iuſtior eligeret vtiqꝫ

ℂ Venatur conſiderationes: quę ſumunt᷑ ex his: a quibus conſurgit excellentia: ꝛ ponit quinqꝫ cōſiderationes: quarum p̄ma ſumit᷑ ex excellentia ſumpta ex pulchritudine actuum. ſecunda ex pulchritudine habituum. tertia ex re-

titudine intellectus.quarta ex melioritate ſubiecti.quinta ex bonitate voluntatis. Nam in omnibus his quędam excellentia aſſignatur. Secunda ibi.(Et quorum ſcientię pulchriores.) Tertia ibi.(Et quod iudicabunt vtiqꝫ.) Quarta ibi.(Et quod melioribus ineſt.) Quinta ibi.(Et quodcūqꝫ eliget melior.) ¶ Prima cōſideratio talis. Or illa ſunt meliora: quorum deſideria ſunt meliora: aut pulchriora: ⁊ ſubdit cauſam: quia maiorū ſunt maiores appetitus: ſemper enim maior appetitus eſt maioris boni: ⁊ cōuertitur iſta conſideratio. ideo ſubdit: ꝙ pulchriorū ⁊ meliorum ſunt deſideria pulchriora ⁊ meliora propter eandem cauſam. ideſt propter hoc: ꝙ ſm̄ ꝙ creſcit bonum: videtur creſcere appetitus: ⁊ econuerſo: quia debet eſſe proportio inter actum ⁊ obiectū. ¶ Secunda talis. Quorum ſcientię ſunt pulchriores: ⁊ magis ſtudioſę: ſiue meliores: res illę ſunt meliores. ⁊ magis ſtudioſę. Et ſubdit cauſam quia ſcientia eſt ſemper vera. Unde vt ſe habet ſcientia ⁊ veritas. ſic res pręcipit: ſiue ſic res ſe habet aut vnaquęqꝫ res talis eſt: qualis eſt ſcientia: quia eſt ipſius: ⁊ conuertitur iſta conſideratio. Ideo ſubdit: ꝙ ſtudioſorum ⁊ pulchriorum ſcientię proportionaliter ſupple ſunt ſtudioſę ⁊ pulchrę: ⁊ hoc propter hoc. ideſt ꝓpter cauſam dictam: quę eſt proportio inter ſcientiam ⁊ rem: ſiue inter habitum ⁊ obiectū. ¶ Tertia talis ē: ꝙ prudētes: aut multi. aut plures: aut optimi iudicabunt: vel iudicauerunt eſſe bonum: vel maius bonum: neceſſe eſt ſic habere ſe: vt tales dicunt: aut ſimpliciter: aut ſaltem ſi iudicauerint ſm̄ ꝙ principia ſunt. Hoc dicit: quia non eſt inconueniēs ſapientes in geometricis falli circa mercationes. Et addit ꝙ iſta conſideratio eſt cōmunis etiam in alijs: quia quid in ſubſtantia: ⁊ quale: ⁊ quātū: ⁊ vnumquodqꝫ ita ſe habet: vt ſcientia ⁊ prudentia iudicauit: ſiue dixit. Et licꝫ ſit iſta conſideratio cōmunis: tamē de bonis ſm̄ ea: quę diximus: videtur habere ſpecialem veritatem: ſic enim diffinitum fuit bonum quod bonum eſt: quia vnaquęqꝫ res ſic eligeret: ſi haberet prudentiam: ⁊ ſicut bonum eſt: quod prudentia bonum dicit: ſic maius bonum eſt: qđ prudentia maius bonum dicit: ideo ait palam eſſe in malis quod prudentia magis dicat eſſe: ⁊ eſt magis tale: ⁊ quia eodem modo ſe habet in bono: maius bonum eſt: quod prudentia maius bonum indicat. ¶ Quarta talis eſt. Melius bonum eſt: quod eſt in maioribus: aut ſimpliciter: aut in eo: ꝙ meliores: quia ſi non eſt vniuerſaliter verum melioribus meliora eſſe: tamen in melioribus: put meliores ſunt: ſemper ſunt meliora. Et pōit exemplū: vt puta fortitudo eſt melior robore: accipit enim fortitudinem prout eſt virtus animę: robur vero prout eſt virtus corporis: ⁊ quia aīa eſt melior corpore. ideo ⁊c̄. ¶ Quinta talis eſt. Et illud eſt melius quod eligit melior: aut ſimpliciter. aut ratiōe qua melior. Et ponit exemplum: puta iniuriam pati: quia homo iuſtior eligeret hoc: non illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Delectabilius aūt qđ ſine triſticia. Et diuturnius delectabile ⁊ melius minus bono: bonū enim eſt aut delectabile: aut qđ ſecūdū ſe eligibile. Et quorūcūqꝫ ipſi ſibi vel amicis volūt cauſa eſſe magis. hec maiora bona. Quorum cūqꝫ autem minime: maiora mala.

¶ Uenatur conſiderationes: quę ſumunt originem ex ipſa delectatione. Et quia omnes videntur perſequi delectabilia. Ideo duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit: ꝙ omnes aut plures diligunt meliora eē. Secunda ibi.(Et omnes diligunt.) Circa primum duo facit: quia primo venatur cōſiderationes ex ipſa delectatione. Secundo quia dixerat diuturnius delectabile eſſe melius: quia hoc videtur commune omni bono: quia coniunctum diuturnitati eſt melius: ideo prędictis conſiderationibus addit quaſdam conſiderationes cōmunes. Secunda ibi.(Et diuturniora.) ¶ Circa primum ponit tres conſiderationes. Quarum prima ſumitur ex delectatione in ſe. Secūda ſumitur ex delectatione prout refertur ad diuturnitatem. Tertia ſumitur ex delectabili ⁊ bono prout comparatur ad nos ⁊ amicos noſtros. Secunda ibi.(Et diuturnius delectabile.) Tertia ibi.(Et quorūcūqꝫ ipſi.) ¶ Prima cōſideratio talis. Delectabile eſt maius bonum: quia eſt magis ſine triſticia. Secūda talis. Diuturnius delectabile eſt eligibilius ⁊ melius minus bono ſiue minus delectabili. Et ſubdit cauſam: quia bonum eſt delectabile: aut ſm̄ ſe eligibile. ideo magis delectabile: ⁊ diuturnius videtᷣ maius bonū. ¶ Tertia talis. Illa ſunt delectabiliora ⁊ maiora bona quorūcunqꝫ homines ſibi ipſis vel amicis ſuis volunt eſſe cauſa. Quorūcunqꝫ autē minime volunt eſſe cauſa ſibi ⁊ amicis: ſunt maiora mala: naturaliter enim quilibꝫ vult ſibi maius bonum: ⁊ fugere maius malum. Et quia amicus eſt alter ipſe: hoc etiā de amico ſuo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et diuturniora ⁊ firmiora minus firmis: excedit eni vſus: horū quidē tēpore: horum aūt voluntate. Cum enim volunt exiſtūt magis q̄ firmi. Aut vtriqꝫ ex cōiugatis: ⁊ ſimilibus caſibus: ⁊ aſſequentur: puta ſi fortiter melius ⁊ eligibilius q̄ꝫ temperate te: ⁊ fortitudo temperantia: ⁊ fortem eſſe q̄ꝫ temperate viuere.

¶ Ponit quaſdam maximas cōmunes: ⁊ quia communiter poſſumus arguere ad oſtendendum maius bonum ex diuturnitate ⁊ ex firmitate: ⁊ ex cōiugatis caſibus: ⁊ ſimilibus. Ideo ponit tres conſiderationes: quarum prima ſumitur ex diuturnitate. Secunda ex firmitate. Tertia ex coniugatis caſibus ⁊ ſimilibus. Secunda ibi.(Et firmiora.) Tertia ibi.(Aut vtriqꝫ ex coniugatis.) ¶ Prima cōſideratio talis eſt ꝙ diuturna ſunt meliora minus diuturnis. Secunda: ꝙ firmiora ſunt meliora minus firmis. Et dat cauſam dictorum dicēs: ꝙ vſus horum. ideſt vſus diuturnorum: excedit vſum aliorum tempore: ideo melior: ſꝫ vſus firmorum excedit voluntate: cum enim volunt: exiſtunt: ⁊ durant magis qui firmi ſunt. Apparet autem ꝙ philoſophus hic appellat firmitatem fortitudinem animalium: diuturnitatem autem appellat ſm̄ ꝙ huius firmitas ſe extendit ad alia. ¶ Tertia conſideratio talis: ꝙ nos poſſumus arguere ex coniugatis: ⁊ ſimilibus: ⁊ caſibus: quia alia aſſequuntur ad iſta: puta ſi fortiter viuere eſt eligibile: ⁊ melius q̄ꝫ temperate: fortitudo eſt melior q̄ꝫ temperantia: ⁊ fortem eſſe q̄ꝫ temperatum eſſe: vel q̄ꝫ temperate viuere.

ET qđ omnes eligūt q̄ꝫ id quod nō omnes: ⁊ qđ plures q̄ꝫ qđ pauciores: bonum enim erat qđ omnes appetunt.

¶ Hic dicit philoſophus meliora eē quę omnes: aut multi diligunt: ⁊ quia intellectus eſt

atus eſt connexus voluntati: quia nunquā poteſt eſſe malicia in voluntate: niſi ſit aliquis error in ratione. Et ideo duo facit: quia primo oſtendit magis apparentia bona: et magis cogitata eſſe maiora bona. Secunda ibi. (Et que confeſſorum.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo dicit ꝙ que omnes diligunt ſunt maiora bona. Secūdo ponit conſiderationes: que ſumuntur ex conſideratione dicta. Secunda ibi. (Et ꝙ litigantes). ¶ Dicit ergo primo: et quod omnes diligunt eſt maius bonum quam id: quod nō diligunt omnes. Et qđ diligunt plures quam qđ diligunt pauciores. Et ſubdit cauſam: quia bonum erat ita diffinitum: bonū ē qđ omnes appetunt. ergo quanto magis appetunt ipſum omnes: tanto eſt maius bonum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et qđ litigantes potentiores inimici: vel quam quos iſti iudicant. hoc quidem enim ac ſi omnes dicent eſt. hoc autem precipui ⁊ ſcientes. Et aliquando quidem quo omnes participāt maius: vtilitas enim non participare. Aliquando autem quo nullus: aut quo pauci. rarius enim. Et laudabiliora meliora enim: ⁊ quorū precia maiora: precium enim velut dignitas quedam eſt. Et quorum damna maiora.

¶ Hic venatur conſiderationes: que ſequuntur ex conſideratione dicti. Et quia omnes videntur velle quod volunt potentes ⁊ communiter videntur diligere laudem: ⁊ velle numiſmata: ⁊ fugere damna. ideo ponit quatuor cōſiderationes: quarum prima ſumitur ex potentia. Secunda ex laude. Tertia ex precio: ſiue ex numiſmate. Quarta ex damnis. Secunda ibi. (Et laudabiliora). Tertia ibi. (Et quorum precia). Quarta ibi. (Et quorum damna.) ¶ Dicit ergo primo: ꝙ habent litigantes inimici potentiores. ſupple: eſt maius bonum quam id: quod habent: quos iſti iudicant: ſiue quam ꝙ habent minus potentes: quia iudicantur a potentibus: ⁊ ſubdit cauſam: quia hoc quod habent potentes eſt tale bonum: quod omnes dicerent bonum: ſed bonum quod habent impotentes: non poteſt eē tale: qđ omnes iudicarent ipſum bonum: ſed ſcientes et precipui iudicarent ipſum bonum. Habent enim principes ⁊ potentes ſenſibilia bona: que omnibus apparēt: impotentes autem talia bona habere non poſſunt. Poſſunt autem habere bona intelligibilia: que omnes percipiunt eſſe bona: ſed ſolum illi hoc cognoſcunt: qui ſunt viri precipui ⁊ preclari. Cum ergo bonum ſit: quod ab omnibus appetitur. Perſuaſibile eſt bona potentū eſſe maiora bona: licet non oporteat ita eſſe ſecundum rei veritatē. Et quia dixerat: ꝙ omnes appetunt eſſe maiora bona: oſtendit quomodo bona communia ſunt maiora bona: ⁊ quomodo non dicens: ꝙ vno modo: ſiue aliquo eſt maius bonum: quod omnes participant: quia vilitas quedam eſt non participare: quod omnes habent aliquo mō: aliquando: id eſt alio modo eſt maius bonum: quod nullus participat: ſiue qđ participant pauci: quia eſt rarius. ¶ Poſſet autem qui vellet ex dictis tres conſiderationēs accipere. quarū prima. Maiora bona ſunt: que potentes habent. Secunda. Maiora bona ſunt: que omnes habēt. Tertia autem eſt contraria huius: videlicet maiora bona ſunt: que tanquam nulli habent: nec eſt inconueniens ſi he due conſiderationes ſunt contrarie: quia rhetor contraria perſuadere poteſt. ¶ Secunda conſideratio principaliter ſumpta ex laude talis ē. Que laudabiliora meliora ſūt. ¶ Tertia talis. Quorum precia ſunt maiora: illa meliora ſunt. et ſubditur cauſa: quia precium eſt quedam dignitas: ſiue quedam menſura rei appreciate: ideo quanto precium maius. illa res eſt melior. ¶ Quarta talis. Illa ſunt maiora: quorum damna ſunt maiora. Et eſt ratio quia maiori bono maius malum opponitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et que confeſſorum: aut apparentium magnorum: maiora. Et diuiſa autē in partes maiora vidētur. ꝓ plura enim diuiſū excedit aut videtur. Vnde ⁊ poeta ait ſic dicentē. Perſuade Meleagrum per ſingula notare: quot mala hominibus approximant: quorum ciuitas capitur. propterea quidem premuntur. Ciuitatem autem exurit ignis: pueros autē alij dimittunt. Et componere autem ⁊ accuſare quemadmodū ⁊ epitaphiū. ꝓpterea qđ ꝯpoſitio ē idē diuiſioni. Compoſitio enim exceſſum dat multum. Et quia pricipium videtur magnorum ⁊ cauſa.

¶ Venatur conſiderationes ⁊ maximas per comparationem ad cognitionem: vel ad apparentiam. Et tria facit: quia primo ponit vnam conſiderationem ſumptam ex apparentia ſimpliciter. Secundo ponit aliam prout apparentia conſurgit ex diuiſione. Tertio ponit tertiam prout huiuſmodi apparentia conſurgit ex compoſitione. Secūda ibi. (Et diuiſa autem). Tertia ibi. (Et componere autem. ¶ Prima conſideratio talis. Que ea ſunt magis bona: vel maiora bona: que ſunt de numero bonorum magnorum confeſſorum aut apparentium: hoc eſt que ſunt de numero bonorum: que omnibus apparent bona: ⁊ ab omnibus confitentur bona. Probabile enim eſt talia bona eſſe: quia nunquā fama omnino perdit. ¶ Secunda conſideratio talis. Nam quia diuiſa in partes maiora videntur: quia ſic diuiſum per plura vel excedit: vel videtur excedere. Et ponit exemplum de quodam poeta qui ait: id eſt dicit: ſiue recitat quendam ſic dicentes. Meleagrū notare per ſingula: id eſt notare ſingulatim: ⁊ per partes quot mala approximant hominibus: quorum ciuitas capitur: quia populi premuntur vel occiduntur: ciuitatem exurit ignis: pueroſque alij dimittunt. i. negligunt: quia incole ciuitatis cum ciuitas capitur: arripientes fugam: dimittunt filios inter manus inimicorum. ¶ Tertia conſideratio talis eſt. Quia debemus mala vel bona ad hoc ꝙ videantur maiora componere ⁊ accumulare: quemadmodum epitaphium. id eſt ſicut illud ſcriptum bene narrat. Et hoc propterea ꝙ compoſitio facit idem diuiſioni: vel ſic habet alia littera: propter hoc idē: quod in diuiſione: quia ſicut diuiſio facit exceſſum: ita ⁊ compoſitio: ideo ſubdit: ꝙ compoſitio exceſſum facit multum: ⁊ videtur principium ⁊ ēt cauſa magnorū: quia facit apparere alia magna. ¶ Ad intelligentiam dictorum notandum: ꝙ cōpoſitio ⁊ diuiſio videntur denotare exceſſum: videtur opponi toti vniuerſali. Non enī debemus in vniuerſali narrare mala vel bona ſi volumus: ꝙ videantur magna: ſed per ſingula ſunt enarranda. Compoſitio autem etiam exceſſum facit: ſed non compoſitio ⁊ totalitas non facit ad exceſſum: ſed totalitas integralis: quia illa mala narrata per ſingula: vt faciant exceſſum: ſunt aggreganda ⁊ accumulanda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autē quid difficilius ⁊ rarius ma

ſus:tempora: ⁊ etates: ⁊ loca: ⁊ animi: ⁊ potentie faciunt magna. Si enim extra potentiaʒ ⁊ extra etateʒ: ⁊ extra ſimiles: ⁊ aut ſic: aut hic aut nunc habebit magnitudinem: ⁊ bonorū: ⁊ pulchriorum: ⁊ iuſtorum: ⁊ contrariorum. Unde ⁊ inſcriptio i olimpico vico. anterius q̄dem aſpectum habens: ⁊ ſuper vtrūq; hume rū inſculptuʒ piſcis q ex naui in terrā ferebat: ⁊ inficiens ipſum laudabat dicens: ex quibus exiſterent hoc. Et quod per ſe natuʒ aductitio difficilius enim. Unde ⁊ poeta ait. Per me docibilis ſum.

Docet ſumere conſiderationes ſumptas non ex difficultate ſimpliciter: ſed per comparationeʒ ad alia. Et duo facit: quia primo ponit huiuſmodi conſiderationes. Secundo ponit conſiderationes quaſdaʒ: que ſequuntur ex illis ibi. (Et magni maxima pars). Circa primum duo facit: quia primo ponit conſiderationem: vel etiam conſiderationes ſumptas penes difficultatem relatam ad aliaʒ. Secundo ponit aliam conſiderationem annexaʒ illi. Secūda ibi. (Et ꝙ per ſe). Prima cōſideratio talis. Quoniam difficilius ⁊ rarius ſunt maius bonum obſeruanda ſunt tempora: etates. loca: animi: ⁊ perſone: ꝙ faciūt videri magna: quia ſi aliquid eſt extra potentiam: ⁊ extra etatem: ⁊ extra ſimiles: vt quia ſui pares: ⁊ ſue etatis: ⁊ ſue perſone nunq̄ fecerunt talia: quando id factum ſit quantum ad modum: aut hic: quoniam ad locum: aut quantum ad opus habebit magnitudinem ⁊ bonorum: ⁊ pulchriorum. ⁊ iuſtorum: ⁊ contrariorum: quia aliquid in aliquo loco: ⁊ aliquo modo factum videtur magnum bonum: vel magnum pulchrum: vel etiam contrarium: vel magnum malum: vel magnuʒ turpe: quia ſimpliciter ⁊ abſolute loquēdo non eſt tale. Ideo ſubdit: ꝙ in olympo monte erat quedam inſcriptio: vel quedam imago: que Anterius habebat aſpectum hominis: ⁊ ſupra vtrunq; humerum inſculptum piſcis: qui videbatur: ꝙ piſcis erat in humeris eius: ac ſi faceret inſultum ſuper eum: ⁊ huius imago ex naui ferebatur in terram. Conſuetudo enim erat antiquitus: ꝙ faciens aliquid magnum depingebatur vt haberetur in memoria: ⁊ licet non ſit magnum portare piſceʒ: vl aliquod pondus in terrā: tamen ſuper aquas hoc facere ē magnum: ideo illum: qui hoc fecit: fecit ſic inſcriptum q̄d acre: ⁊ eum laudabat dicens: ex quibus exiſterent hoc: q̄ſi dicat nulli talia poſſent. Secūda conſideratio huic annexa eſt: ita ꝙ per ſena tum eſt maius ānexio in terra omni genere eſt plus: quod eſt per ſe: eo ꝙ per aliud: ⁊ ſubdit cauſam. Nam tale eſt maius: q2 difficilius. Unde ⁊ poeta nolens ſe laudare dicebat. Per meipſuʒ docibilis ſum. Deinde cum dicit.

Et magni maxima pars: qualeʒ epitaphiū dixit Perides: iuuentutem ex ciuitate ablatam eſſe: vel ac ver ex anno ſi auferatur. Et que in neceſſitate maiori: optima maiora: puta que in ſenectute ⁊ egritudinibus. Et duorum q̄d propiquius fini. Et ꝙ ipſi eſt ſimpliciter: ⁊ quod poſſibile impoſſibili: hoc quidē enim ipſi. hoc autem ⁊ quod in fine vite. Fines enim magis q̄q̄ apud finem.

Hic ponit quaſdam conſiderationes: que ſumunt originem ex dictis. Nam arduum ſiue difficile videtur eſſe potiſſime expediens: ⁊ exiſtēs: ⁊ charuʒ: ſiue virtuoſum: ideo tria facit: quia primo ponit maximas ⁊ conſiderationes ſumptas ex expedientia. Secūdo ex exiſtentia. Tertio ex virtuoſitate. Secunda ibi. (Et que ad veritatem). Tertia ibi. (Quod ad multa vniuerſalius). Circa primum ponit quinq; conſiderationes ſm ꝙ expediens quantum ad preſens quincupliciter poteſt ſumi. Primo prout refertur ad totum. Secundo prout comparatur ad neceſſitatem. Tertio prout comparatur ad finem. Quarto prout comparatur ad ſuam facultatem ⁊ poſſibilitatem. Quinto prout refertur ad vitam. Secunda pars ibi. (Et que in neceſſitate). Tertia ibi. (Et duoruʒ quod propinquius). Quarta ibi. (Et ꝙ ipſi). Quīta ibi. (Et ꝙ i fine). Prima conſideratio talis eſt. Qz cuiuſlibet magni ſemp maxima pars eſt melior: ⁊ maius bonum: quia magis expediens. Unde Perides deſcripſit quoddam epitaphiuʒ: vbi dicit: ꝙ iuuentutem ex ciuitate ablatam tale eſt ac ſi ver tolleretur ab āno: quia ſicut eſt nobiliſſima pars anni: ita iuuentus nobiliſſima pars ciuitatis. Secunda talis. Que fiunt in neceſſitate maiori: ſunt meliora: quia magis opportuna: vtputa que fiūt in egritudinibus ⁊ in ſenectute. Tertia talis. Quando aliqua duo comparantur ad finem: illud quod eſt propinquius fini eſt melius: q2 magis expediens. Quarta continet duas conſiderationes quia illud eſt melius: quod ſimpliciter eſt ipſi homini. i. quod eſt in facultate hominis: quia tali homini expediūt. Et ex hoc ſequitur alia conſideratio: ꝙ poſſibile eſt melius impoſſibili: quia hoc poſſibile eſt ipſi homini: ſiue in facultate eius. hoc autem vt impoſſibile non. Ultima conſideratio talis. Qz bonum in fine vite eſt melius: quia fines ſunt magis apud finem. i. q2 talia ſunt propinquiora fini ⁊ magis expedientia. Deinde cum dicit.

Et que ad veritatem his: que ad opinioneʒ. Terminus autem eius: q̄d ad opinionem: q̄d latere debeat: non vtiq; eligitur. Propter q̄d taʒ bene pati q̄ benefacere videbit vtiq; eligi. Et quecunq; eſſe magis q̄ iudicari volunt ad veritatem eius magis propter quid: ⁊ iuſtitiā aiunt paruum eſſe: quia videri q̄ eſſe eligibilius ſanum autem eſſe non.

Oſtendit magis eſſe bona: que ſunt magis optima. Et ponit tres conſiderationes circa hec: quaruʒ vna ſequitur aliam. Secunda ibi. (Quia ſi latere debeat). Tertia ibi. (Et quecunq; eſſe magis). Prima conſideratio talis. Que ſunt ad veritatem ſunt maiora bona his: que ſūt ad opinionem. Et ſubditur cauſa: quia exiſtentia: ſiue virtus eſt terminus: id eſt finis eius: quod eſt ad opinionem. Et quia finis eſt melior his: que ſunt ad finem: ideo exiſtentia prevalet opinionem. Secunda talis. Quicquid non eligeretur: ſi debeat latere: non videtur tantuʒ bonū ſicut illud: quod quis eligeret latens. Et quia non eſt commune: ꝙ quis eligat bene facere: niſi ſciretur. Eligunt tamen homines bene pati ⁊ bona ſuſcipere: ſi nullus ſciat ſecundum conſideratioņeʒ hanc: videtur melius bene pati q̄ bene facere. Tertia talis. Quecunq; homines volūt magis eſſe q̄ videri: ſunt magis eligibilia. Et eſt ratio quia ſunt magis ad veritatem. ⁊ dicunt homines iuſtitiam eſſe paruum bonum: quod eligibilius eſt videri iuſtū q̄ eſſe

ꝙ eſſe iuſtum: ſed ſanum eſſe non ſic habet: q2 potius q̄ libet eligeret eſſe ſanum ꝙ̄ videri. ¶ Aduertendum tamen: ꝙ iuſticia ſimpliciter eſt melior ſanitate: ſicut bonū animę eſt melius bono corporis. Et ſimiliter melius eſt eſſe iuſtum ꝙ̄ videri: tamen quia cōmuniter homines cognoſcunt ſolum ſenſibilia bona: ideo eligerent homines vtplurimum magis videri iuſtos ꝙ̄ eſſe. Et ꝙ hoc ſufficiat ad hoc ꝙ cōſiderationes nunc ſunt ſecundum modū rhetoricum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ꝙ ad multa vtilius: puta ꝙ ad viuere: ⁊ bene viuere: ⁊ ad delectationem: ⁊ ad agēdu3 bona: propter quod diuitię ⁊ ſanitas maxime videntur eſſe: omnia enim habēt hec. Et ꝙ. n. minus triſte. Et ꝙ cu3 delectatione: plura eni3 vno: quare excedit. Et delectatio bonum: ⁊ triſticia: ⁊ duorum appoſitum magis totum facit. Et que non latent preſentia ꝙ̄ que latent: ad veritatem enim tendunt hec: propter quid ditari videbitur vtiq3 maius bonum ꝙ̄ opinari. Et amabile his quidem ſolum. his aute3 cū alijs: propter quod non equale damnu3: ſi qs monoculum excecauerit: ⁊ duos habentem amabile enim ſingulariter ablatum eſt. Et quidem igitur oportet perſuaſiones ferre exhortando ⁊ dehortando fere dictum eſt.

¶ Oſtēdit eſſe maiora bona: quę virtuoſiora ⁊ rariora ſūt. Et ponit ſex conſiderationes circa hęc. Secunda ibi. (Et enim qḋ minus). Tertia ibi. (Et qḋ cum delectatione). Quarta ibi. (Et duorum qḋ eidem). Quinta ibi. (Et quę non latent). Sexta ibi. (Et amabile his). ¶ Prima cōſideratio talis. ꝙ eſt ad multa vniuerſalius: id eſt magis bonū. Eſt enim virtuoſius ⁊ charius: ⁊ ideo quę valēt ad viuere: ⁊ bene viuere: ⁊ ad delectationem: ⁊ ad agendum bona: videntur eſſe valde bona: propter quod diuitię ⁊ ſanitas: quę habent omnia hęc. i. quę valent ad omnia prędicta videntur eſſe maxima. ¶ Secunda talis. Bonum qḋ habetur cum delectatione eſt maius bonum: ⁊ dat cauſa3 dictorum: quia plura bona ſunt meliora vno. Nam ſicut vnu3 quod valet ad multa eſt virtuoſius ⁊ rarius. ſic plura bona virtuoſiora ſunt: ⁊ chariora vno bono. Cum ergo delectatio ſit aliquod bonum ⁊ non triſtari: ⁊ bonum ſit quando delectatio: vel carentia triſticię adduntur bono poſſeſſo: ⁊ excedit bonum: quod eſt ſine iſtis poſſidetur ſicut plura bona vnum bonum. ¶ Tertia talis eſt. Si aliquid bonorum duorum appoſitum eidem facit totū magis bonum contrarium aliud: illud eſt maius bonum: qḋ virtuoſius. ¶ Quinta talis. Et ea quę pręſentia nō latent ſunt meliora ꝙ̄ quę latent: quia tendunt magis ad verita te3. Et in hoc ſunt meliora ⁊ maioris virtutis: propter qḋ ditari videtur eſſe magis bonum ꝙ̄ opinari: ſiue ꝙ̄ ſcire. ſunt eni3 diuitię magis ſenſibilia bona ꝙ̄ ſcientia. ¶ Vltima talis eſt. Quando his. i. aliquibus ineſt aliqḋ bonu3 amabile: ſolum his. i. alijs ineſt bonum tale cum alijs: ⁊ non ſolum vbi inuenitur ſolitarium: ibi magis bonum: quia eſt magis charū: ⁊ magis neceſſarium: ⁊ iḋ non ęquale damnum infert: ſi quis excecauerit de vno oculo monoculum ⁊ habentem duos oculos: quia monoculo eſt ablatum: quod ei erat amabile ſingulariter: propter quod illatum eſt ei maximum damnum. ¶ Vltimo epilogat: ꝙ fere dictum eſt: ex quibus oportet perſuaſiones ferre: vel facere exhortando ⁊ dehortando.

Primum autem ⁊ principiū omnium ad poſſe perſuadere: ⁊ bene conſulere ciuitates: omnes accipere ⁊ vniuſcu. uſq3 conſuetudies: ⁊ leia: ⁊ ꝯferētia diſtiguere.

¶ Poſtꝙ̄ phs poſuit elemēta ⁊ ꝓpoſitōes de bono ꝯferenti: vt de maiori ⁊ minori. hic dat vnam viā ad inueniendum talia circa aliud: aut annexum: vt circa poſſibile: poſſibilitas ⁊ impoſſibilitas in perſuadendo dupliciter habet eſſe. Primo ex fine. Nam quia finis imponit neceſſitatem his: quę ſunt ad finem: ſi volumus ſcire. verum per talia poſſumus perſuadere iſti ciuitati: vel nō poſſimus: oportet nos ſcire finem eius. Et quia ſm diuerſas ciuilitates ſunt diuerſi fines: oportet nos accipere ciuilitates ⁊ vnamquāq3 ciuilitatem cognoſcere: vnde cu3 ciuilitates ⁊ vniuerſaliter omnia moralia videantur reponi in ſua ſpecie potiſſime per finem: ſic naturalia reponuntur per ſuas formas: ſicut in naturalibus ex formis ⁊ naturis eorum ſumitur poſſibilitas ⁊ impoſſibilitas: ita ⁊ in deliberatiuo negocio ex fine debet ſumi poſſibilitas ad ꝑſuadendum: ſed talia habent eſſe ex moribus ⁊ conſuetudinibus ciuium. Nam ſi ſciuerimus mores ⁊ leges ciuiu3 erimus magis potentes ad perſuadendum eis. Duo ergo facit philoſophus in hoc capitulo: quia primo pręmittit intentionem ſuam. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Perſuadentur enim omnes). ¶ Dicit ergo p̄mo q2 oium ꝑncipioꝝ iſtud ē maximū ad poſſe ꝑſuadere: ⁊ bñ ꝯſulere: accipe ciuilitates oēs: ⁊ diſtiguere ꝯſuetudīes vniuſcuiuſq3: ſiue leges: ⁊ ēt q̄ ꝯferāt legibꝰ ⁊ ꝯſuetudinibus. Deīde.

¶ Perſuadētur enim omnes conferentes. Cōfert enim qḋ ſaluat ciuilitatē. Adhuc autē precipua quidē precipui enūciatio. Precipua autem diuiſa ſunt ſm ciuilitates: quot enim ciuilitates: tot ⁊ precipua ſunt.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: quia primo oſtendit ꝙ opꝫ diſtinguere ciuilitates ipſas. Scḋa ibi. (Sunt autē ciuilitates quatuor). ¶ Circa primum duo facit ſecundū ꝙ dupliciter probat: ꝙ cognoſcere ciuilitates facit ad bene poſſe perſuadere. Secunda ibi. (Adhuc autem pręcipua). ¶ Prima ratio talis. Omnes perſuadentur conferentes quia quilibet eligit bona ⁊ conferentia. cōfert autem quod ciuilitate3 ſaluat. Si ergo volumus poſſe perſuadere: oportet nos ſcire diſtinguere ciuilitates: vt ſciamus: quę ſaluant ciuilitates: ⁊ quę ciuilitatibus cōferūt. ¶ Secunda ratio talis. Adhuc pręter rationem dictam enunciatio ⁊ cognitio finis: qui pręcipue ⁊ principaliter in quolibet eſt attendendus circa pręcipua ē principalis ad perſuadendum. ſed ipſa pręcipua ⁊ ipſi fines ſunt diuerſi ſecundum ꝙ ciuilitates diſtinguuntur. Si ergo finis eſt pręcipua ⁊ principalis ad poſſe perſuadere: cognitio ciuilitatis erit etiā pręcipua ad tale poſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem ciuilitates quatuor: democratia: olicratia: ariſtocratia: monocratia. Quare qḋ quidem dominatur: ⁊ qḋ iudicat. Horꝫ autem vtiq3 erit pars: aut totum horum.

¶ Diſtinguit ipſas ciuilitates. Secundo cuilibet ciuilitati dat ſuum finem. Tertio concludit ex dictis: ꝙ cognoſcere conſuetudines: ⁊ leges: ⁊ conferentia facit ad poſſe perſuadere. Scḋa ibi. (Finē vtiq3). Tertia ibi (Palā igitur). ¶ Circa primū duo facit: q2 primo facit qḋ dictū ē. Scḋo diffinit vel notificat vnāquāq3 ciuilitatem. Secūda ibi.

(Eſt aũt democratia). Dicit ergo p̃mo: q̃ ciuilitates ſũt quatuor: democratia: olicratia: ariſtocratia: ⁊ monarchia. Et quia quęlibet ciuitatum denominatur a dominatiõe: vel a principatu: vt monarchia quaſi principatus vnius: democratia quaſi principatus virtutuꝫ: ⁊ ſic de alijs. ideo addit: q̃ ſcire: qui dominatur in ciuitate: ⁊ quod ciuitateꝫ indicat: erit aliqua pars bonum: vel totum bonum: idest erit aliqua pars ad cognoſcendum huiuſmodi ciuilitates: vel potius erit totum: q̃ potiſſima ⁊ tota cognitio ciuilitatum eſt per diſtinctionem principatuum. ¶ Dein̄ ⁊c̄.

¶ Eſt autem democratia quidem ciuilitas: in qua ſorte diſtribuunt principatus. Olicratia auteꝫ in qua: qui i honorabilibus. Ariſtocratia autem in qua: qui ſm eruditionem. Eruditionem autem dico eam: que a lege poſitaꝫ. Qui enim manſerint in legitimis: in ariſtocratia principantur. Neceſſe autem hos videri optimos. Unde ⁊ nomen accipit hec monarchia ſm nomen: in qua vnus omnium dominus eſt. Harum auteꝫ: que quidem ſm ordinem quendã regnum. Que aũt indeterminata tyrãnis.

¶ Notificat ciuilitates: ⁊ quatuor facit. q̃ primo dicit q̃d eſt democratia. Secundo quid olicratia. Tertio quid ariſtocratia. Quarto quid monarchia. Secũda ibi. (Olicratia autem). Tertia ibi. Ariſtocratia autem). Quarta ibi. (Monarchia autem). Notificatur autẽ democratia: q̃ eſt ciuilitas: in qua ſorte diſtribuũtur principatus. Nam in tali ciuilitate dominatur totus populus: vł quaſi totus. Et quia vniuerſaliter quilibet vult eſſe libere quodãmodo par alijs: ideo in ea honores ⁊ ciuilitates pariter diuidũtur ſorte. Olicratia auteꝫ notificatur ſic: quia eſt ciuilitas in qua qui fulgent honorabilibus dominanť: quia in huiuſmodi ciuilitate dominantur diuites: quibus potiſſime exhibetur honor. Ariſtocracia ſic notificatur: q̃ eſt ciuilitas: in qua dominantur: qui ſunt excellentiores ſm eruditionem: eruditionem dico eaꝫ poſitam: quę eſt a lege. Nã qui manſerint in legitimis in ariſtocratia dominanť. naꝫ in tali ciuilitate dominantur prudentes: nõ prudẽtes quocunqꝫ modo: ſed in legalibus. ideo ſubdit: q̃ neceſſe ẽ hos ſic prudentes videri optimos in tali ciuilitate. Unde hęc .i. ipſa ariſtocratia accipit nomen ab ipſa cognitione legalium. Nam ſi dicitur ariſtocratia principaliter virtutuꝫ: hoc eſt inquantum intentio legiſlatoris eſt inducere homines ad virtutes. Monarchia autem ſm q̃ nomen deſignat eſt ciuitas: in qua eſt vnus dominus omnium. Iſtarum autem ciuilitatum: in quibus ſolus vnus dominatur illa: quę eſt ſm originem quandam: vt ſm origineꝫ debitam dicitur regiminum: vel regnatiua. Illa auteꝫ quę eſt indeterminata: ⁊ caret tali ordine: dr̃ tyrãnis. ¶ Deinde.

¶ Fineꝫ vtiqꝫ vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatis nõ oportet latere. Fingunt q̃ ad finem. Eſt autem democratie quidem finis liberalitas. Olicratie autem diuitie. Ariſtocratie vero: que circa eruditionem ⁊ legitima. Tyrãnidis aũt cuſtodia.

¶ Aſſignat finem vniciuiqꝫ ciuilitati dicẽs: q̃ ſi volumus perſuadere ⁊ bene conſulere: oportet nos non latere fineꝫ vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatis. ⁊ dicit cauſam: quia finem homines eligunt: quod eſt ad finem. ideo ſubdit: q̃ finis democratię: in qua dominatur populus: ⁊ quilibet vult eſſe par alijs eſt libertas. Finis olicratię: in qua dominantur diuites ſunt diuitię. Finis ariſtocratię: in qua dominãtur eruditi ſm legem: ſunt ea: quę circa eruditionem: ⁊ legitima: vt q̃ homines ſint eruditi: ⁊ ſciant legalia: ⁊ ſciendo obſeruent ea. Finis tyrannidis eſt cuſtodia corporis: cõmoduꝫ proprium: quia tyrannus non intendit bonum ſubditorũ ſed bonum ſuum. ¶ Ad euidentiam dictorum notandũ: q̃ cum ſex ſint ciuilitates: tres bone: regnatiua: ariſtocratia: ⁊ thimocratia: ⁊ tres malę iſtis oppoſitę: vt tyrãnia: olicratia: ⁊ democratia. Phus tamen dicit hic ciuilitates eſſe quattuor: quia non fuit intentionis ſuę determinare de iſtis ciuilitatibus: niſi ratione diuerſitatis finium: quia thimocratia ⁊ democratia quantum ad pręſens ſpectat: aliquo modo habent eundem finem: inquantuꝫ vtrobiqꝫ quodãmodo intenditur libertas: ideo vt eſt pręſentis ſpeculationis vna non ponitur in numero cum alia: ſicut ẽt regnatiua quodãmodo videtur reſpicere eundem finem cum ariſtocratia: q̃ ſi cum in ariſtocratia intenditur eruditio ſm legem: vt ciues eruditi in talibus obſeruãt leges ⁊ fiunt virtuoſi: ſic intẽtio regni dꝫ inducere homines ad virtutem: ideo numerando fines ciuilitatuꝫ philoſophus non aſſignauit finem regnatiuę: ſed tyrãnidis. ¶ Poſſumus aliter dicere: ⁊ forte melius. Nam bonum eſt vno modo: malum auteꝫ multipliciter: ideo omnes boni quodãmodo concordant in fine: quia ponunt finem ſuum in bono ſecundum rationem: mali autem non ſunt concordes: nec ponunt finem ſuum in vno bono. Unde ſꝫ q̃ aliter ⁊ aliter ſunt diſpoſiti ſm appetitum: aliter ⁊ aliter feruntur in bonum: ideo omnes tres ciuilitates bonę ſm q̃ huiuſmodi ſunt: habent quodãmodo vnum finem: i quo in omni bona ciuilitate principaliter debet intendi bonitas ciuium. Malę autem ciuilitates: quę ſunt tres habẽt tres diuerſos fines: ita q̃ in vniuerſo ſunt quatuor fines: id̃ diſtinguit phs q̃tuor ciuilitates. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam igitur: q̃ ea que ad finem vniuſcuiuſqꝫ conſuetudines: ⁊ legitima: ⁊ conferentia diuidẽdũ: ſiquidẽ eligunt ad hoc referentes.

¶ Concludit ex dictis legitima ⁊ cõſuetudines poſſe aliq̃d perſuadere. Et duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo adducit rationem q̃dam. Secunda ibi. (Quoniam autem non ſolum). ¶ Dicit ĝ palam eſſe ex dictis diuidendum eſſe ea: quę ſunt ad finem ⁊ conſuetudines ⁊ talia: quia debemus ſcire ⁊ diuidere ea: quę ſunt ad fineꝫ ⁊ conſuetudines vniuſcuiuſqꝫ: ⁊ legitima: ⁊ cõferentia ad iſta: quia quicunqꝫ eligunt aliquid. eligunt ex eo: q̃ referunt ipſum ad hoc .i. ad finem: ⁊ ſecundum diuerſos fines ſunt diuerſę cõſuetudines: ⁊ diuerſę leges: ideo ſi oportet nos ſcire diuerſitatem finium inter ciuilitates conſuetudinum ⁊ legum: vt ſumus potentes ad bene pſuadendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem non ſolum perſuaſiones fiunt per demonſtratiuam orationem: ſed ⁊ p moralem: eo enim q̃ apparet quale quidẽ hic dictuꝫ credimus. Hic autem ſi bonus appareat: aut beniuolꝰ: aut ambo oportebit vtiqꝫ mores vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatuꝫ nos habere. Morem enim vniuſcuiuſqꝫ maxime perſuaſiuum neceſſe ad vnamquanqꝫ eſſe.

¶ Adducit rationem ad hęc. ⁊ tria facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo docet nos cognoſcere diuerſitates noſtrorum. Tertio epilogat. Secunda ibi. (Hęc autem accipiẽtes). Tertia ibi. (Quę quidẽ igitur). Dicit ergo primo: q̃ pſuaſiões nõ ſolũ fiũt per demõſtratiuã orõnẽ: ſiue ex pte rei: ſed etiam fiunt per moralem locutionẽ: ſiue per

ſiue per mores: vt ex parte loquētis: vt ex eo qđ hic dicēs apparet qualis quidam. Nam credimus dominātē ſi appareat nobis bonus: aut beniuolus: aut ambo. Et qꝛ poſſumus nos apparere⁹ beniuoli ⁊ boni moris: ex eo ꝙ ſcim⁹ nos conformare moribus ciuium: ideo vt poſſimus bene perſuadere: oportebit nos habere: ſiue ſcire vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatem: qꝛ mores vniuſcuiuſqꝫ maxime videmus ꝑſuaſiuum eſſe: neceſſe eſt ad perſuadendū vnumquodqꝫ ſiue ad vnamquāqꝫ perſuaſionem faciendā eſſe nos ſciētes talia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Hec autem accipientur per eoſdē locos: mores quidem manifeſti ſm electionem: electio autem refertur ad finem.

ℭ Dicit ꝑ illos eoſdem locos. i. per illā eandē viam: ⁊ per eadem documenta: per que accepimus eſſe diuerſas ciuilitates. Nā ſicut per diuerſos fines ſunt ciuilitates diuerſe: ⁊ alie ⁊ alie ſaluant aliam ⁊ aliam ciuilitatem. Iterum ſm diuerſos fines ſunt leges: ⁊ conſuetudines: ⁊ mores diuerſi: ideo ſubdit: ꝙ mores ſunt manifeſti ſm electionē. electio aūt refertur ad finem: ideo ſm diuerſos fines ſūt diuerſi mores. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Que quidem igit̄ oportet affectare exhortātes vt futura: aut exiſtentia: ⁊ ex quibus oportet conferentes perſuaſiones accipere. Adhuc aūt de his: que ſm ciuilitates moribus ⁊ legitimis: per que ⁊ qualiter abundabimus inquātum cōmenſurabile erat preſenti tꝑi diximus: dictum. n. eſt diligenter in politicis de his.

ℭ Epilogat dicens: nihil ex dictis eſſe: que exhortantes opꝫ affectare tanqꝫ exiſtentia. i. tanqꝫ preſentia: ⁊ que tanqꝫ futura: vt per preſentia futura adipiſcamur: ⁊ etiam dictum eſt: ex quibus oportet accipere perſuaſiones conferentes. i. de conferenti ⁊ bono. Adhuc aūt per que: ⁊ qualiter habebimus de his moribus: ⁊ de his legitimis: que ſunt ſm ciuilitates exquiſite diſtinguere non eſt preſentis ſpeculationis: quia dictum eſt diligenter de his in politicis.

Poſt hec aūt dicamus de virtute ⁊ malicia: ⁊ turpi ⁊ honeſto: iſti enim fines laudanti ⁊ vituperāti.

ℭ Superius determinauit phs de negocio deliberatiuo. hic determinat de exclamatiuo. Et duo facit: qꝛ ꝑ pmittit qđdā preambula ad propoſitū. Secūdo exequitur de intento. Secunda ibi. (Honeſtum quidem igitur eſt). ℭ Circa pmū tria facit: qꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicenda. Scđo oñdit vtilitatem huius tractatus. Tertio manifeſtat neceſſitatem eius. Secunda pars ibi. (Accidet aūt ſimul). Tertia ibi. (Qm̄ aūt accidit ſine ſtudio). Dicit ergo primo: ꝙ poſt hec. i. poſtqꝫ determinauimus de deliberatiuo negocio: dicamus de virtute ⁊ malicia: ⁊ de turpi ⁊ hōeſto: quia iſti ſūt fines laudati ⁊ vituperati: ⁊ circa iſta verſatur exclamatiuum negocium: de quo intēdimus tractare. ℭ Deiñ. c. d.

ℭ Accidet aūt ſimul de his dicentes: ⁊ illa facere: ex quibus quales quedam extimabimur ſꝫ morem: qđ erat ſecūda perſuaſio ex eiſdē nos ⁊ aliū fidedignū poterimus facere ad virtutē.

ℭ Oſtendit iſtum tractatum eſſe vtilē dicens: ꝙ dicētes de his: que pertinent ad exclamatiuum negociū accidet ſimul ⁊ facere illa. i. oſtēdere illa: ex quibus extimabimur quales quidem ſermones: qđ erat ſecunda perſuaſio: nā dictum fuit ſupra perſuaſionem fieri tripliciter: ex parte rei per enthimemata: ex parte dicētis propter mores: ex parte audientis per paſſiones. vnde in ſecūdo libro vbi determinatur de perſuaſione ſumpta ex parte dicentis remittit nos phs ad iſtud caplm̄. Dat aūt cauſam dicti dicēs: ꝙ ex eiſdem poſſumus facere nos ⁊ alium dignū fide ſꝫ virtutem: in quo apparet magna vtilitas huius tractatus: qꝛ non ſolum ex eo ſcimus laudare ⁊ vituperare alios: quod pertinet ad rhetorem. Sed cum hoc poterimus oſtēdere nos ⁊ alios dignos fide: quia hominibus virtuoſis ⁊ morigeratis fides adhibetur. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quoniam autem ſine ſtudio ⁊ cum ſtudio laudare ſepe non ſolum hominem: aut deū: ſed inanimata ⁊ aliorum animaliū quodcūqꝫ eodem modo: ⁊ de hoc accipiēde ꝓpoſitiōes. Quare qꝫtū exēpli grā dicamus ⁊ de his.

ℭ Oſtendit iſtum tractatum eſſe neceſſariū. ℭ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ quotienſcumqꝫ contingit aliqđ fieri ſine ſtudio: vt quia fit a caſu: ⁊ cum ſtudio: vt qꝛ fit ex experientia ⁊ cōſuetudine: ſemper in tali negocio neceſſaria eſt ars: que ea dirigat: ſicut ſupra oſtendit phus: qꝛ contingebat perſuadere a caſu: ⁊ a cōſuetudine. Oſtēdit ꝙ cōtingebat ipſa per artem dirigere. hoc eſt ergo qđ ait: qꝛ accidit ſepe laudare cū ſtudio ⁊ ſine ſtudio: non ſolū hoīem aut deū: vt intellectualia: aut irrōnalia: ſed inanimata ⁊ vnum quodqꝫ aliorū animalium: ideo neceſſaria eſt ars de tali negocio: ideo ſubdit: ꝙ eodem modo ſicut accepimus propoſitiones de deliberatiuo: accipiende etiā ſunt propoſitiones de hoc. i. de exclamatiuo. Et dat modū qualiter intendit de hoc determinare dicens. dicamus de his: que pertinent ad tale negocium: qꝫtū permittit gratia exēpli: hoc etiā figuraliter ⁊ ſuperficialiter: ſiue ſūmatim: vt habet alia littera: qꝛ nec ſpectat ad rhetorem exquiſite: ⁊ per cauſam incedere. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Honeſtum quidem igitur eſt quodcūqꝫ propter ſe exiſtens laudabile eſt: aut quodcūqꝫ bonum exiſtens delectabile eſt: qꝛ bonum. Si autem hoc honeſtum ē neceſſe virtutem eē honeſtum: bonum enim exiſtens laudabile eſt.

ℭ Exequitur de intento. ℭ Circa quod notandū: ꝙ ſicut in deliberatiuo negocio phs docuit nos cognoſcere conſiliabilia: de quibus deliberamus: ⁊ fines per quos exhortamur: ⁊ poſtmodū ꝓpoſitiones ⁊ elementa tam de fine deliberatiui qꝫ de his: que fini annectuntur: ſic hic prius docet nos cognoſcere qđ ſit honeſtū: ⁊ ſilr q̄ ſunt ꝑtinētia ad honeſtatē: circa q̄ fiunt laudes ⁊ vitupia. Scđo docet nos formare ꝓpoſitiōes ⁊ elemētā de laude ⁊ vitupio qꝫ de his annexis. Scđa ibi. (Qm̄ āt ſigna ⁊ talia. ℭ Circa p̄m̄ duo facit: qꝛ ꝑ diffinit qđ eſt honeſtū: qꝛ vtus ⁊ ꝑtes vtutis: ⁊ ea que hñt ordinē ad virtutē ⁊ honeſtatē ꝑtinere: manifeſtat q̄ ſunt talia. Scđa ibi. (Virtus aūt eſt). In diffiniēdo honeſtū ponit duplicē deſcriptionē eius dicēs: ꝙ honeſtū eſt quocūqꝫ propter ſe eligibile laudabile exiſtens. ℭ Secūda talis. Quia honeſtum eſt quodcunqꝫ exiſtens bonum eſt delectabile: quia bonum: ſi hoc eſt honeſtum: vt diffinitum eſt: neceſſe eſt eſſe virtutem quid honeſtum. cū virtus ſit exiſtens bonum ⁊ laudabile. ℭ Ad intelligentiam dictorum notandum: ꝙ honeſtum dupliciter poteſt accipi. p̄ᵒ ſm ſe. 2ᵒ ꝑ ꝯparationē ad nos. Scđꝫ ſe acceptū hōeſtū ē ꝑꝑ ſe eligibile: qꝛ nihil ē honeſtū ꝑ ſe: qđ nō habet in ſe vnde eligatur. Sed ſi honeſtū comparetur ad nos: vel ad eos: quos habet delectare: ſic honeſtum eſt bonum

inducens delectationem:qꝛ bonum ſm ſe:nam mala ſm ſe non ſunt delectabilia. Sed ſi aliquis delectatur in eis: hoc eſt:qꝛ aliquis habens appetitum corruptiuum male cõformatur:qꝛ qualis vnuſquiſqꝫ eſt:talis ſibi finis videtur. Honeſta aũt de ſe ſũt talia.i.delectabilia: ꝑꝑ qḋ apparet ſufficientia diffõnum aſſignatarũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Uirtus autem eſt quedam potentia vt videtur acquiſitiua bonorum: ⁊ ſeruatiua. Et potentia benefactiua multorum: ⁊ magnorum: ⁊ omnium circa omnia.

¶ Oſtendit quid ſit virtus: ⁊ quid partes eius: ⁊ quę habẽt ordinem ad virtutem. Ideo tria facit. Secũda ibi. (Partes aũt virtutis). Tertia ibi. (De alijs aũt difficile). Dicit ergo primo: ꝙ virtus eſt quędã potentia:quę vt videtur.i. manifeſte eſt acqſitiua bonorum ⁊ ꝯſeruatiua: qꝛ per virtutẽ acqrimus honorẽ ⁊ gloriam: ⁊ multa bona. ⁊ eſt etiaꝫ virtus potentia benefactiua multoꝝ ⁊ magnoꝝ ꝙ̃tuꝫ ad opera eius:qꝛ virtus ſemꝑ eſt circa arduum ⁊ difficile: ita ꝙ hęc virtus eſt circa hęc magna:illa vero circa illa. Uirtus autem omnium.i.virtus ſimpliciter ſumpta eſt circa omnia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Partes autem virtutis: iuſtitia: fortitudo: tẽperantia: magnificẽtia: magnanimitas: liberalitas: manſuetudo: prudentia: ⁊ ſapientia.

¶ Determinat de partibus virtutis. Et tria facit: qꝛ primo diſtinguit partes virtutis. Secundo comparat eas adinuicem. Tertio diffinit vel notificat vnamquanqꝫ illarum partium. Secunda ibi. (Neceſſe autem maximas). Tertia ibi. (Adhuc aũt iuſtitia). Dicit ergo primo: ꝙ ptes virtutis ſunt iuſtitia: fortitudo: ⁊ temperantia ꝙ̃tum ad virtutes morales: cardinales: magnificentia: magnanimitas: liberalitas: manſuetudo ꝙ̃tum ad virtutes aliquas morales: prudentia: ⁊ ſapientia ꝙ̃tũ ad intelluales. ¶ Deĩde.

¶ Neceſſe autem maximas eſſe virtutes eas: q̃ alijs honoratiſſime: ſiquidem eſt virtus potẽtia benefactiua: ꝓpter hoc fortes ⁊ iuſtos maxime honorant: hec quidẽ enim in bello: hec autem ⁊ in bello ⁊ in pace vtilis ipſis. Deinde liberalitas: emittunt.n. ⁊ non alterãtur de pecunijs: maxime quas appetunt alij.

¶ Comparat huiuſmodi virtutes adinuicem. Nam ſi virtutes ſunt honeſtę ⁊ honorabiles: ꝙ̃to ſunt magis honorabiles: tanto ſunt maiores virtutes: propter qḋ neceſſe eſt maximas virtutes eſſe eas: quę ſunt honorabiliſſimę alijs virtutibus: qꝛ ſi virtus eſt potentia benefactiua: ⁊ ex beneficijs quis honoratur: oportet eſſe proportionem virtutis adinuicem ſm ꝙ ſunt magis ⁊ minus honorabiles: ideo ſubdit: ꝙ fortes ⁊ iuſtos maxime homines honorant: qa ſi hoc.ſ.fortitudo eſt vtilis ⁊ benefactiua in bello. hęc aũt .ſ.iuſtitia eſt vtilis ipſis ciuibus i pace ⁊ bello. Deinde autem poſt dictas virtutes eſt honorabilis liberalitas: quas aliqui maxime appetunt. Uidentur ergo hę tres virtutes quodãmodo alias morales excellere: quia magis benefactiuę. ¶ Aduertendum tamen: ꝙ ab hac cõmendatione non excluditur magnificentia: cum magnificus ſit maxime pecuniarum emiſſiuus: nec excludit̃ magnanimitas cũ operet̃ magnum circa ſingulas virtutes. ¶ Deinde ⁊c̃.

¶ Adhuc autem iuſtitia quidem eſt virtus: ꝑꝑ quam que ſua ſinguli habẽt vt lex ꝓcipit. In iuſtitia autẽ: ꝑꝑ quã aliena: nõ vt lex ꝓcipit. Fortitudo aũt: ꝓpter quam actiui ſunt honorũ operum in periculis: vt lex precepit: ⁊ obſequentes legi. Timiditas aũt contrarium. Temperantia eſt virtus: propter quã ad delectatiões corporis ita ſe habent: vt lex precipit. In continentia autem contrarium.

¶ Notificat huiuſmodi partes virtutum. Et duo facit: qa primo notificat virtutes morales. Secũdo itellectuales. Secunda ibi. (Prudentia autem eſt). ¶ Circa primum duo facit: quia primo notificat virtutes: quę cõmuni noie dicuntur cardinales. Secundo notificat alias. Secunda ibi. (Liberalitas autem). ¶ Circa primum tria facit ſꝫ ꝙ virtutes morales cardinales tres ſunt: quia primo notificat quid eſt iuſtitia ⁊ eius oppoſitum. Secundo quid fortitudo. Secunda ibi. (Fortitudo autem). Tertia ibi. (Temperantia autem). Dicit ergo primo: ꝙ adhuc pręter ea: quę diximus de iuſtitia: notificemus ipaꝫ: ideo ait: ꝙ iuſtitia eſt virtus: propter quaꝫ ſinguli habent quę ſua ſunt: vt lex precipit. Iniuſtitia autem eſt eius oppoſitum: propter quod habentur aliena: nõ vt lex dicit. Poſtea notificat fortitudinem: que eſt virtus: propter quam in periculis homines ſunt actiui bonorum operum: vt lex pręcipit: ⁊ propter eã ciues ſunt obſequentes ⁊ obedientes legi. Timiditas aũt eſt cõtrariũ eius. Poſtea notificat tẽperantiam dicens: ꝙ temperantia eſt virtus: ꝓpter quaꝫ hoies ita ſe habent ad delectatiões corporis vt lex ꝓcipit. In cõtinentia aũt eſt ꝯ̃rium eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Liberalitas autem circa pecunias benefactiua. Illiberalitas autem contrarium. Magnanimitas aũt virtus factiua magnorum beneficiorum. Puſillanimitas aũt contrarium. Magnificẽtia autem virtus in expenſis magnitudinis factiua. Puſillanimitas autem ⁊ paruificentia contrarium.

¶ Notificat virtutes morales nõ cardinales. Et tria facit ſꝫ ꝙ ſunt tres hꝫ virtutes: q̃s notificat: qꝛ p̊ notificat liberalitatẽ ⁊ eius oppoſitũ. Scḋo magnanimitatẽ: ⁊ ei⁹ oppoſitũ. Scḋa ibi. (Magnanimitas aũt). Tertia ibi. (Magnificẽtia aũt). ſnia ꝑtiũ pꝫ legendo lr̃am. ¶ Deĩde.c.d.

¶ Prudentia autem eſt virtus intellectiua: ſm quam bene conſiliari poſſunt de bonis ⁊ optimis dictis ad felicitatem: ⁊ de virtute quidem igitur ꝺ malicia vniuerſaliter: ⁊ de partibus dictum eſt ſm preſens tempus ſufficienter.

¶ Notificat quid eſt prudentia dicens. ꝙ eſt virtus intellectus.i.intellectualis: ſm quam homines poſſunt bñ conſiliari de his quę dicuntur optima: ⁊ bona ad fęlicitatem. Epilogat autem dicens: ꝙ de virtute ⁊ de malicia vniuerſaliter: ⁊ de partibus eius dictum eſt ſm ꝙ pręſens tẽpus ſufficienter habet.i.ꝙ̃tũ ſpectat ad pñs negociũ. ¶ Deĩ.

¶ De alijs non difficile videre. Manifeſtum enim: ꝙ neceſſe factiua virtutis eẽ bona: ad virtutẽ enim: ⁊ que a virtute fiunt: talia aut ſigna virtutis ⁊ opera.

¶ Poſtq̃ determinauit de virtute ⁊ partibus eius. hic determinat de his: quę habent aliquem ordinem ad ipſ. Hęc autem ad tria genera reducunt̃: quia quędam ſunt cauſę virtutis ⁊ factiua eius: vt opera quę virtutem pręcedunt: quędaꝫ quę ſunt effectus virtutis: ⁊ opera eius vt actiões

⁊ opera

⁊ opera eius: vt ipſam ſequuntur: quędam autem ſunt ſigna virtutis: vt delectationes ⁊ talia: q₂ ſignum generati habitus eſt delectationem ⁊ triſtitiam fieri in opere. Hęc autem omnia de leui manifeſtantur: ſi ſciuerimus: quę ē virtus: ⁊ quę partes eius: ideo dit: ꝙ de alijs. i. de his: quę habent ordinem ad virtutem: non difficile eſt videre: quod eſt neceſſe factiua virtutis eſſe bona: quia talia habēt ordinem ad virtutem ſicut cauſę: ⁊ neceſſe eſt etiā ſigna ⁊ opa virtutis: quę ſunt a virtute etiam eſſe bona.

Quoniam autem ſigna: ⁊ talia quecūq₃ ſunt bona opera: aut paſſiones honeſte: neceſſe quecūq₃ fortitudine: opera autem ſigna fortitudinis: aut fortiter acta bona eē: ⁊ iuſta: ⁊ iuſte acta: paſſiones autem non. In ſola enim hac virtutum non ſemper: qđ iuſte honeſtu₃ eſt: quin potius damnificari turpe qđ iuſte magis ꝙ̄ qđ iniuſte: ⁊ ſm alias virtutes eodem modo.

¶ Superius notificauit plures: quę ſunt laudabilia: ſiue oſtēdit quid eſt honeſtum: ⁊ quid virtus ⁊ partes eius. Hic autem docet ſumere propoſitiones ⁊ elementa circa talia: ⁊ circa eius annexa: ideo duo facit: q₂ p̄mo ponit propoſitiones circa ipſa laudabilia. Secundo circa annexa eius. Secunda ibi. (Et in quibus honorum). ¶ Circa primū duo facit ſm ꝙ ponit duas tales propoſitiones. Secunda ibi. (Et in quibus). ¶ Prima cōſideratio talis eſt. Oꝫ ſigna virtutum: ⁊ quęcunq₃ talia ad virtutem ordinātur: vt ad bona opera ⁊ paſſiones honeſta ſunt laudabilia. Et q₂ vniuerſaliter q̄ habent ordinem ad virtutem laudabilia ſūt. ideo neceſſe eſt: ꝙ quęcunq₃ ſunt opera fortitudinis: ⁊ fortiter acta bona eſſe ⁊ iuſta: ⁊ iuſte acta ita bona eſſe. Refert tria de iuſtitia ⁊ de alijs: quia paſſiones iuſtę non ſunt honę: q₂ in ſola hac virtutum vt in iuſtitia non ſemper qđ iuſte ſit: honeſtum eſt vel pulchrum. Nam potius eſt turpe damnificari ⁊ ſuſtinere pęnam iuſte ꝙ̄ iniuſte. Et ſ₃ alias virtutes eo modo dicendum eſt: q₂ quę habent ordinē ad eas laudabilia ⁊ honeſta ſunt. ¶ Ad intelligentia₃ dictorum notandum: ꝙ eſt hic quęda₃ vniuerſalis propoſitio: ꝙ quia virtus eſt honeſta ⁊ laudabilis: quicquid habꝫ ordinem ad virtutem: vel quecquid eſt etiam virtuoſum eſt etiam laudabile ⁊ honeſtum: ⁊ etiam ſi accipitur ꝓpoſitio vt debet in nullo habet inſtantiam: tn̄ videtur quandā apparentiam habere inſtantia in iuſtitia: quia iuſtum eſt aliqn̄ aliquē ſuſpendi: ſuſpenſio tn̄ nō eſt pulchra: neq₃ honeſta: imo adeo videtur vituperabile eſſe alicui: ſi ſuſpenderet̄ iniuſte: ſicut ſi ſuſpenderet̄ iuſte. nā ſi ſuſpenſio iniuſta pulchra: ⁊ honeſta eſſe poteſt. ¶ Aduertendum ergo ꝙ ſi virtuoſa debent eſſe pulchra ⁊ honeſta: ſunt talia ꝓut habent ordinem ad eum in quo eſt virtus. Et quia in eo qui iniuſte ſuſpenditur: non eſt iuſtitia: ſed iniuſtitia: ideo accidit: ꝙ ſi eſt iuſtum. ſcđm ꝙ iuſtu₃ eſſet turpe hic. ſi qđ iuſtum dicitur per comparationem ad illum: in quo eſt iuſtitia: ſemper eſt pulchrum ⁊ bonum: ideo ſuſpenſio eſt latronis iuſta: licet per comparationem ad ipſum ſit turpis: quia in eo eſt iniuſtitia: per comparationem ad iudicem: in quo iuſtitia eſt: talem ſententiam dando: eſt honeſta et pulchra. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in quibus prima horum honeſtas.

¶ Ponit aliam conſiderationem: quia illa ſunt laudabilia: in quibus ſunt pręmia ⁊ honor: vel ex qbus talia ↄſurgunt: q₂ in eis hꝫ eſſe honeſtas. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et in qbus honor magis ꝙ̄ pecunię. Et quecunq₃ non ſui gratia agit quis eligibilium. Et que ſimpliciter bona quecunq₃ pro pr̄ia quis fecit negligens ſuum.

¶ Poſtꝙ̄ poſuit cōſiderationes de laudabilibus: ponit cōſiderationes de annexis: vt autem ſuperius dicebat̄: duo ſunt annexa cuilibet negocio. ſ. maius ⁊ minus: poſſibile ⁊ impoſſibile. Ideo duo facit: quia primo ponit cōſiderationes de maiori ⁊ minori. Secūdo de poſſibili ⁊ impoſſibili. Secunda ibi. (Sumendum autem ⁊ propinqua exiſtētibus). ¶ Circa primu₃ quatuor facit: q₂ primo venatur conſideratiōes de maiori ⁊ minori laudabili per comparationem ad ea: quę ſequimur ex operibus noſtris: p quę meremur laudem. Secundo facit hoc per comparationē ad ipſum bonum ſm ſe. Tertio per comparationē ad verecundia₃: quę opponitur bono. Quarto per cōparationē ad memoriam: quę conſurgit ex magnitudine boni. Secunda ibi. (Et quę non bono). Tertia ibi. (Et contraria autem in quibus. Quarta ibi. (Et memorabilia). ¶ Circa primum ponit tres conſiderationes habentes ſe per ordinem. Secunda ibi. (Et quęcunq₃ non ſui). Tertia ibi. (Et quę bona ſimpliciter). ¶ Prima conſideratio talis. Ea in quibus acquiritur honor ſūt magis laudabilia: qm̄ non aquiruntur pecunię. Eſt enim honor inter omnia bona exteriora maius: ⁊ ideo magis laudabile. ¶ Secunda ratio. Quęcūq₃ de numero eligibilium agit quis: non ſui gratia ſūt magis laudabilia ꝙ̄ quę agit gratia ſui. Hęc autem conſideratio ſequitur ex prima: q₂ in talibus ē magis honor. ¶ Tertia talis. Omnia bona ſimpliciter: quę quis fecit pro patria negligens qđ ſuum. i. negligens propriū cōmodum ſunt magis laudabilia: qm̄ alia ratio huius ē ex dictis p₃: q₂ in talibus h₃ eē magis honor. ¶ Dein̄ ⁊c̄.

¶ Et que natura bona: ⁊ que non ipſi bona. ipſius enim gratia talia. Et quecunq₃ mortuo contingit ineſſe magis ꝙ̄ viuenti. Quod enim non ſui gratia magis habent q̄ viuentia. Et q̄cunq₃ opera aliorum gratia: minus. n. ſui. Et quecūq₃ bone actiones circa alios: ſed non circa ſe ⁊ circa eos: qui benefecerunt. Iuſta. n. ⁊ beneficētia: non enim ad ſeipſum.

¶ Docet nos cognoſcere magis laudabilia ex ipſo bono ſ₃ ſe: ſiue ex ipſa natura boni. Et ponit quinq₃ conſiderationes ſe habentes per ordinem. Secunda ibi. (Et quę nō ipſi). Tertia ibi. (Et quęcunq₃ mortuo). Quarta ibi. (Et q̄cunq₃ opera). Quinta ibi. (Et quęcunq₃ bone actiones). ¶ Prima conſideratio talis. Quecunq₃ ſunt natura ⁊ ſ₃ ſe bona ſunt magis laudabilia. Et eſt ratio: q₂ in omni genere: quod eſt ſecundum ſe tale: eſt magis tale. ¶ Secunda talis. Quę non ſunt bona ipſi ideſt bona ſimpliciter ſūt magis bona. Et ſubdit cauſam: quia talia. i. bona ſm quid ſunt bona gratia ipſius. i. gratia deſiderantis ipſa. Eſt enī iſte modus: ꝙ bona iſti vel illi ſunt bona ſ₃ quid. ergo ab oppoſitis bonum ſm ſe: ſiue bonum non iſti aut illi: ē bonum ſimpliciter: quod excedit bonum ſm quid. Hęc aūt conſideratio ſequitur ex prima: q₂ bona ſimpl̄r ſunt bona ſm nām. ¶ Tertia talis. Bona quę ↄtingit in eē mortuo ſunt magis laudabilia ꝙ̄ q̄ ↄtingit in eſſe viuēti. Nō eni₃ laudamus mortuos ſ₃ ꝙ bona iſti vel illi: q₂ mortui ſ₃ vitā politicā nō remanēt niſi i memoria bonis: iđ talia bōa nō pn̄t ei cōpetere: ſ₃ laudamus mortuos ſm bōa ſimpl̄r: ideo ait: ꝙ bona: quę ſunt ſui gr̄a. i. bona iſti vel illi magis habent: quę ſunt viuentia. Nam cum talia ſint in rerum

natura ꝑpter corruptionē appetitus aliqua ſunt bona eis: que non ſunt bona ſimplr: ex quo apparet hanc tertiā cōſiderationē ſequi ex ſecūda. ¶ Quarta talis. Queçūq; fiūt gr̄a aliorum ſunt magis laudabilia. ⁊ ſubdit cām: qꝛ talia ſunt minus gratia ſui: ꝑpter qđ hec quarta ꝯſideratio ſeqtur ex tertia: vel ex ſecūda. ¶ Quīta ꝯſideratio ſeqtur ex quarta. Nā cū amicus ſit alter ipſe ⁊ benefactor vr̄ habere rōnem amici: bone actiones: q̄ fiunt circa alios: ⁊ circa extraneos ſunt magis laudabiles q̄ ille: que fiant circa ſe ipſos: ⁊ circa eos: q benefecerunt: qꝛ benefactores noſtri ⁊ amici ſunt quaſi alteri nos: ideo ſubdit: ꝙ bñficentia iuſta ⁊ laudabilis non eſt ad ſeipſum. ¶ Ad intelligentiam dictoꝝ notandū: qꝛ rhetor arguit ꝑſuaſibiliter: ⁊ ex qbuſdaꝫ qbus pōt vnaꝫ ⁊ eandē maximā accipere: ac ſi eſſent due maxime: in quā reducit eā i diuerſas cāſ ꝑſuaſiuas: vt opari non gr̄a ſui: ſed alterius pōt eſſe vna ꝯſideratio: qđ oſtēdit ſic: qa magis laudabile ē in q̄tū ꝑ h ꝯſurgit maior bonoꝝ. Et pōt eē ꝯſideratio alia in q̄tum iſtud eſt bonuꝫ ſimpliciter: aliud aūt eſt bonū huic vel illi. Propter qđ non ē mirandū: ſi eandem ꝯſiderationē vr̄ pl'ies ponere pluries: qꝛ nō ponit eā pluries: niſi reducat in plures cāſ perſuaſiuas. ¶ Iteꝝ notandū: ꝙ qꝛ rhetoris nō eſt demōſtrare h ſed ſm quēdam modū ſuꝑficialē incedere: ſufficit ꝑpoſitionē habere q̄dam apparentiā ad hoc: ꝙ cōſideratio ſit rhetorica: ⁊ benefacere extraneis vr̄ opus magis liberale q̄ bñfacere benefactoribus: cū magis teneamur iſtis q̄ illis. Cū ergo liberalius videat laudabilius: bona ē iſta ꝯſideratio rhetorica: ꝙ benefacere extraneis eſt laudabilius q̄ bñfacere nobis ⁊ ꝓpinqs ſiue bñfactoribus: dato ꝙ h non ſit veꝝ ſimpliciter. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et cōtraria: in quibus verecūdant. Turpia enim verecundantur: ⁊ dicentes: ⁊ facientes: ⁊ facturi. Quemadmoduꝫ Sapho fecit dicēte Alceo. Uolo aliqd dicere: ſed ꝓhibet me verecundia: verecūdie bonorum deſiderabile: ⁊ ne quid diceret malū: lingua turbabatur verecūdia: qꝛ nō hꝫ oculos. Sed dicis clamādo de ꝓprio iuſto. Et de quibus agonizant nō timētes. de his. n. que ad gloriam fere bonoruꝫ hec patiuntur. Et natura magis ſtudioſorū: virtutes magis hōeſte ⁊ opa: puta viri q̄ mulieris. Et que fruitiue alijs magis q̄ ſibi. Propter quod iuſtū ⁊ iuſtitia honeſtū puniri magis ⁊ non cōmutari. Retribuere. n. iuſtum. iuſtum aūt honeſtū. Et virile etiaꝫ vinci: ⁊ victoria: ⁊ honor honeſtorum: eligibilia. n. cū ſint infructuoſa ⁊ excellentia virtutis inſinuant.

¶ Uenatur conſideratiōes ſumptas ex ꝯ̄rio boni: ſiue ex verecundia: q̄ vr̄ hr̄e aliq̄ʒ oppoſitionē ad bonū. Et ponit ſex ꝯſiderationes ſe hn̄tes ꝑ ordinē. Scđa ibi. (Et de qb' agonizant). Tertia ibi. (Et nā magis). Quarta ibi. (Et q̄ fruitiue). Quinta ibi. (Et hoſtes puniri). Sexta ibi. (Et virile nō vinci). ¶ Prima ꝯſideratio ꝯ̄ria malis: vł ꝯ̄ria eis: i qb' hoīes verecūdant ſūt magis laudabilia. Et ſubdit cām: qꝛ dicentes ⁊ facientes: ⁊ facturi turpia verecūdātur. Et ſi de turpi eſt verecūdia. ḡ de oppoſito erit laus. Et ponit exemplū de altero dicente. i. recitante ⁊ referēte qđ Sapho dicebat. Dicebat. n. Sapho. Uolo aliqd dicere: ſꝫ ꝓhibet me verecūdia. nā verecūdie ſunt de genere bonorum: ⁊ ſunt quid deſiderabile: qꝛ per verecūdiaꝫ vitamus malum: ideo ſubdit: ne diceret quid malū: trubebatur lingua ꝑpter verecūdiam. Nā homo verecūdus dr̄ non hr̄e oculos: qꝛ non poteſt eos eleuare ad malefaciendūʒ verecundia ꝯfuſus: ſed de ꝓprio iuſto: ſiue de bono non eſt verecundia: iō talia: que de ſe verecūdia carēt laudabiliora ſunt. ¶ Scđa talis. Illa ſunt laudabiliora: de qbus hoīes non timentes agonizant. Et ſubdit cām: qꝛ hoīes patiūtur hoc ſolum de his: que ſunt de numero bonoꝝ: q̄ bona ſūt ad gloriā ⁊ ad laudē: qꝛ cōiter nunq̄ hoīes manifeſte pugnant ad obtinendum aliquid: pro quo debeant verecūdari: ꝑpter quod apparet hanc conſiderationem ſequi ex prima. ¶ Tertia cōſideratio talis. Opera ⁊ virtutes magis ſtudioſoꝝ natura. i. melioꝝ naturalr ſunt magis honeſte ⁊ laudabiliores: vt puta: qꝛ viri naturaliter ſunt meliores q̄ mulieres: opera ⁊ virtutes viroꝝ ſunt meliora q̄ mulierum. Hec enim conſideratio ſequit̄ ex dictis: ꝙ minus verecundamur: eo ꝙ facimus opera meliora q̄ aliorum. ¶ Quarta talis. Res que ſūt fruitiue alijs ſūt magis laudabiles: q̄ que ſunt fruitiue ſibi: ideo iuſtū ⁊ iuſtitia ſunt magis honeſtū ⁊ magis laudabile q̄ ꝯ̄ria. qꝛ iniuſtus querit fruitiua ſibi. i. ea: de qbus ipſe habeat fructuꝫ. ideo nollet: ꝙ alius haberet fructū niſi ipſe: ſed per iuſtitiā: quāq; liber poſſideret qđ ſuuꝫ eſt: vult quis filios habere fructū de ſuis rebus: hec etiam conſideratio ſequitur ex dictis: qꝛ in talibus minor verecundia. ¶ Quinta talis. Puniri hoſtes eſt magis laudabile q̄ cōmutari: qꝛ ge oꝫ facere vindictam de inimico: ⁊ non oꝫ facere ꝙ redimatur. vñ ſubdit cām huius: ꝙ retribuere vindictam in hoſtibus eſt iuſtum. Et qꝛ iuſtum eſt honeſtum ⁊ laudabile: vt dictū eſt. ideo talia laudabiliora ſunt. ex quo apparet hanc quintaꝫ maximam ſequi ex quarta. ¶ Sexta talis. Qꝛ virile: ſiue ſe habere viriliter non permittēdo ſe vinci eſt magis laudabile: qꝛ victoria ⁊ honor ſunt de genere honeſtoꝝ ⁊ laudabilium: ⁊ ſubdit: ꝙ talia ſunt magis eligibilia: quia cuꝫ ſint infructuoſa inſinuant excellentiam virtutis: ⁊ iō maxime laudabilia. Ex quo apparet etiam hanc maximam ſequi ex dictis: qꝛ non fructifera: vt oſtenſum eſt: laudabiliora ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et memorabilia ⁊ magis que magis: ⁊ que non viuenti aſſequūtur: ⁊ honor aſſequet: ⁊ q̄ ſuperflua: ⁊ que ſoli exiſtūt magis honeſta: facile memorabiliora. n. ⁊ poſſeſſa ifructuoſa: liberaliora enim. Et que apud ſingula ſingularia honeſta: ⁊ quecūq; ſigna ſunt eoꝝ: q̄ apud ſingulos laudantur: puta in Lacedemonia comam ferre honeſte: liberi enim ſignum. Non enim eſt facile comatum facere nullum opus vile: ⁊ nullaꝫ arteꝫ mannuaſam operari: liberi enim non ad aliud viuere.

¶ Uenatur quinq; cōſiderationes ſumptas ex memoria: que conſurgit ex magnitudine bonitatis: qꝛ q̄to aliq̄ maiora ſunt: tanto magis habentur in memoriam: circa hanc partem duo facit: qꝛ primo p̄mittit conſiderationem: qꝛ memorabilia ſunt magis laudabilia: ⁊ magis memorabilia: que magis laudabilia. Secundo venatur cōſiderationes alias: que ſequuntur ex iſta. Scđa ibi. (Et que nō viuenti). Conſiderationes autem he ſunt ſex: ideo ſex facit. Scđa pars ibi. (Et que ſuperflua). Tertia ibi. (Et que ſoli.) Quarta ibi. (Et poſſeſſa). Quinta ibi. (Que apud.) Sexta ibi. (Et quecunq; ſigna). ¶ Prima conſideratio talis. Bona que ſequuntur non viuenti: ſiue bonū maius: vt habet alia littera: qꝛ non viuenti aſſequitur maius bonum huius

num bđius.ſcʒ maius bonũ eſt magis laudabile:q2 ſi maius bonũ ẽ ⁊ honor aſſequit̃ ſupple maior. ¶ Scđa talis. Et quę ſunt ſuperflua: vtputa bona pręter neceſſitatẽ vitę ſunt magis laudabilia. ¶ Tertia talis. Quę ſoli exiſtunt ſunt magis honeſta:q2 magis faciunt ad ſtatuʒ honoris. vnde ſunt magis laudabilia. Et ſubdit cauſam dictoruʒ: q2 talia ſunt facile memorabilia alijs:q2 de facili plus habent̃ in memoria q̃ alia. Ex quo vult habere:ꝙ ↄſiderationes iſtę:quę magis ſũt in memoria:laudabiliores ſũt. ¶ Quarta talis. Qꝫ poſſeſſa ⁊ fructuoſa ſunt magis laudabilia. ⁊ ſubdit cãm:q2 talia liberaliora ſunt. Naʒ vt ſupra habitũ fuit:vtilia ſunt fructifera:infructuoſa aũt ſiue nõ fruibilia ſunt liberalia. Poſſet hęc conſideratio reduci in cõſiderationẽ de memoria:q2 bona liberaliora ſunt magis admiratiõe digna:⁊ ita memorabiliora. ¶ Quinta cõſideratio eſt. Qꝫ apud ſingulos ſunt ſingularia honeſta:ſiue ſingularia bona.i.magis verecunda ſunt magis memorabilia. ¶ Ultima cõſideratio talis eſt. Quęcũqꝫ ſunt ſigna eorũ:quę apud ſingulos laudantur:ſunt magis laudabiliora q̃ magis venerãda:⁊ magis digna memoria. Et põit exẽplũ dicẽs:puta in Lacedęmonia comã ferre honeſte:eſt laudabile multũ:erat enĩ apud illos comaʒ honeſte ferre ſignũ rei laudabilis:vt ſignuʒ libertatis.iõ addit ꝙ nõ eſt facile comatũ facere aliqđ opus vile:ſiue aliquod opus mercenariũ:vt habẽt alij:nec ẽ facile huiꝰ comatũ operari villã artẽ mannualem:hoc eſt arteʒ mercenariã:quia liberi nõ eſt viuere ad aliũ. Ideo artes viles talibus non competunt.

Sumendum ⁊ propinqua exiſtentibus tanq̃ hec exiſtentia ad laudem ⁊ vituperium:puta pudicuʒ: ⁊ qui bone frigiditatis timidum: ⁊ inſidiatorem: ⁊ miſerum dulcem autẽ: qui dolenda non ſentit:manſuetuʒ: Et vnũqđqꝫ aũt ex aſſequẽtibus ſemꝑ ſꝫ optimum:puta iracundum ⁊ inanimatũ ſimplicẽ: ⁊ elatum magis docentem: ⁊ reuerendum.

¶ Poſtq̃ phꝰ dedit artem de maiori ⁊ minori:qđ eſt vnũ annexũ laudi:⁊ docuit nos cognoſcere magis laudabile. Hic vult dare artẽ de poſi ⁊ ipoſi:⁊ vult nos docere poſſibilitatẽ ad laudandũ. ¶ Propter ꝙ notandũ:ꝙ ſicut poſſibilitas reſpectu deliberatiui negotij accipiebat̃ ex ipſis ciuilitatibus:⁊ moribus:⁊ legibus ciuiũ:q2 per hoc habemꝰ viam ad bene perſuadẽdũ in conſilijs:⁊ hmõi perſuaſio reddebat̃ nobis facilis ⁊ poſſibilis:ſic poſſibilitas reſpectu laudis ſumit̃ ex conditionibus eoꝝ: quę ſunt in hoĩe laudãdo:vt ſciamus reducere ad laudãduʒ:quę non ſunt ſimplr̃ laudabilia:q2 ex hoc habebimus viaʒ ⁊ facilitatẽ ad laudãdũ:⁊ laudatio erit nobis magis poſſibilis: ⁊ quę pręedicabimus de hoĩe:quẽ laudare volumus:poſſibiliora videbunt̃. In hoc aũt caplo duo facit:q2 pmo dat poſſibilitatẽ ⁊ facilitatẽ ad laudes. Scđo ad augendum laudes. Scđa ibi.(Petende aũt ex multis.) ¶ Circa pmuʒ duo facit:q2 pmo dat poſitatẽ ⁊ facilitatẽ ad laudãduʒ ex his quę ſunt ꝓpinqua laudabilibus. Scđo facit hoc ex ipſis opibus:quibus debet̃ laus. Scđa ibi.(Qm̃ aũt ex actionibus laus.) ¶ Circa pmũ duo facit:q2 pmo pmittit intẽtionẽ ſuã. Scđo exequit̃ de intento. Scđa ibi.(Puta pudicus.) ¶ Dicit ergo:ꝙ ſi volumus hr̃e facilitatẽ ⁊ poſſibilitatẽ ad laudãdũ ⁊ vituperãdũ:ſumenda eſt ꝓpinqua exiſtentibus.i.debemus ſumere ꝓpinqua his:quę exiſtũt laudabilia ⁊ vituperabilia tanq̃ eſſent ad laudẽ ⁊ vituperiũ. ¶ Deinde cũ dicit.(Puta pudicũ.) Exequit̃:⁊ duo facit:q2 pmo exequit̃ de his:quę ſunt ꝓpinqua ſm ſe. Secundo exequit̃ de ꝓpinquis laudabilibꝰ per cõparationẽ ad diuerſas regiones:⁊ diuerſa gn̄a hoĩuʒ:⁊ diuerſas ciuitates. Scđa ibi.(Intendere aũt opꝫ.) ¶ Circa pmũ tria facit:q2 ꝓpinqua laudabilibꝰ:nõ tñ ſimplr̃ laudabilia:tripliciter pñt diſtingui:q2 vel ſũt ſicut ꝓpinqua:q2 deficiũt a laudabilibus:vel q2 aliquo mõ aſſequunt̃ ea:vl q2 iporτant ſuperexceſſum reſpectu ipſorũ:ideo tria facit:q2 primo determinat de deficiẽtibus. ſcđo de aſſecutiuis. tertio de excedẽtibus. Scđa ibi.(Et vnũqđqꝫ aũt.) Tertia ibi.(Et eos qui exceſſibus.) Cõtinet̃ ſic pma ps. Bene dicis ꝙ ſumenda ſunt ꝓpinqua laudabilibus tanq̃ laudabilia vtputa hominẽ bone frigiditatis ⁊ timidũ:q2 talis nõ de leui eſt intẽperatus:licꝫ hoc nõ agat ex electione:ſed magis ex cõplexione:q2 timidus:vel q2 timet male facere:debet tamẽ ipſuʒ laudare:tanq̃ pudicũ:⁊ caſtũ. Et inſidiatorẽ:q2 nõ palã iniuriatur alteri:⁊ miſerũ qui timet iniuriari debemus appellare dulcẽ:inſenſibileʒ aũt qui dolenda nõ ſentit:appellabimus manſuetũ:⁊ vlr̃ oẽm deficienteʒ a virtuoſo:ſi non valde ſenſibiliter deficiat tanq̃ virtuoſum laudare debemus. valde eniʒ eſſet difficile laudare ſolũ vere virtuoſos. ¶ Deinde cum dicit.(Unũquodqꝫ autẽ.) Oſtendit hoc idẽ de aſſequẽtibus. ſemꝑ debemus laudare ſm optimũ:nã q2 ſimplicitatẽ videt̃ aſſequi ira:q2 hoĩes ſimplr̃ neſciant celare irã ſuã:⁊ etiã aſſequit̃ ſimplices quadã modus fatuitatis:q2 tales quãdã fatuitateʒ inſinuãt:eo ꝙ nõ per cautelas incedunt:⁊ inania cũ debemus vocare ſimplicẽ:elatũ aũt ſuperbum vocemus: magis decẽtũ.i.magnanimũ:⁊ ẽt reuerẽdũ. ¶ Deĩde cũ dic̃.

¶ Et eos qui exceſſibus tanq̃ in virtutibus exiſtentes:puta audacẽ fortẽ: ⁊ prodigũ liberalẽ etenĩ videt̃ multis ſimulqꝫ paralogizatiuũ:ex cauſa. Si enim vbi non neceſſe periclitatiuus multo magis vtiqꝫ videbit̃ tibi honeſtuʒ: ⁊ ſi largitiuus quibuſcũqꝫ ⁊ amicis:exceſſus eniʒ virtutis omnes beneficiare.

¶ Oſtendit hoc idẽ de excedẽtibꝰ dicẽs:ꝙ eos qui ſunt in exceſſibus debemus laudare tanq̃ exiſtẽtes in veritatibus:puta audacẽ debemus fortẽ dicere:⁊ ꝓdigũ liberalẽ. Et ſubdit rõnẽ:q2 hoc videt̃ multis:ꝙ exiſtẽtes ſic in extremo ſunt in medio. Et dat cãm quare videat̃ eis:cũ ſubdit ſimul paralogizatiuũ etiã eſt ex cauſa:q2 ſimul cũ hoc ꝙ videtur multis:ratio eſt cã:quare illi paralogiçant̃:⁊ videantur hoc eis:q2 ſi aliqs vbi nõ eſt:neceſſe ẽ periclitatiuꝰ: ⁊ expectet opera fortitudinis:multo magis hoc videbitur facere:ſi ibi videbit eſſe honeſtũ:⁊ expediens talia fieri:⁊ qui eſt elargitiuus:quibuſcũ ꝙ indifferẽter:multo magis bene faciet amicis:⁊ his quibus debꝫ:nã oẽs bñficiare nũ cupiunt exceſſum virtutis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intendere aũt opꝫ ⁊ apud quos laus: ſicut enim Socrates dixit non difficile Athenienſes laudare:opꝫ aũt ꝙ apud ſingulos honorabile tanq̃ exiſtens dicere: puta apud Scitas:aut apud Lacedemones:aut philoſophos.

¶ Oſtendit ſumere ꝓpinqua laudabilibus tanq̃ laudabilia ꝑ cõparationẽ ad diuerſas ciuilitates:⁊ ad diuerſa genera hoĩum ꝓꝑ qđ duo facit:q2 pmo facit hoc reſpectu diuerſarũ ciuitatũ. Scđo ꝑ cõparationẽ ad diuerſa gn̄a hominũ.ibi.(Et quęcũqꝫ.) ¶ Circa pmũ duo facit:q2 primo facit qđ dictũ eſt. Scđo ex hoc cõcludit oẽ honorabile co

mendare quaſi honeſtũ ⁊ laudabile ſm ſe. Scḋa ibi. (Et totaliter honorabile.) ❡ Propter pmũ notãdũ: ꝙ mlta non ſunt laudabilia ſimplr: quę ſunt ꝓpinqua laudabilibus: qꝛ ſunt laudabilia apud aliquas gentes. nã nunq̃ʒ fama oĩno perditur: adeo aĩt intendere aut opʒ apud quos laus. Sicut eñ Socrates dicit: ꝙ nõ eſt difficile Athenienſes laudare inter Athenienſes: ſiquis ergo Athenis vellet laudare Athenienſes: qꝛ iter eos nõ erat difficile: neqʒ magnũ ꝙ Athenienſes Athenięſibus cõparati laudarentur: debent eos cõparare alijs ciuilitatibus: ⁊ vlr: qḋ eſt honorabile apud ſingulos: opʒ nos dicere: ⁊ pficere tanq̃ʒ exñs vere honorabile: puta apud Scitas: aut apud Lacedęmones: aut apud phõs: qꝛ apud diuerſos diuerſa ſũt laudabilia. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et totaliter aũt honorabile iferre inhoneſtũ quoniam videtur vicinum eſſe.

❡ Concludit ꝙ vniuerſalr honorabile ⁊ laudabile apud diuerſos debemus inferre in honeſtũ: vel ad honeſtũ. nã debemus de eo loqui: ac ſi eſſet honeſtũ: non quia tale vr̃ eſſe vicinum honeſto. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et quecũqʒ ſm conueniẽs: vtputa dignitas progenitorũ ⁊ anteceſſorũ: beatũ eñ ⁊ honeſtum poſſediſſe honorem.

❡ Docet nos ſumere ꝓpinqua laudabilibus per comparationẽ ad diuerſa genera bonum. Et duo facit: qꝛ pmo oſtẽdit quõ poſſumus laudare aliquẽ accipiẽdo ꝯueniẽs ſibi ſm ſuũ genus. Scḋo quõ poſſumꝰ facere hoc idẽ accipiẽdo vero cõueniẽs. Scḋa ibi. (Aut pter cõueniens.) Dicit ergo: ꝙ cũ diuerſa ſint gña bonum: ⁊ a diuerſis diuerſa laudabilia ſm cõueniens pñt alicui attribui. Sunt eñ attribuenda: puta dignitas progenitoꝝ ⁊ anteceſſoꝝ: qꝛ bonũ ⁊ honeſtũ videt̃ poſſediſſe honorẽ in ſuis progenitoribus ⁊ anteceſſoribus. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Aut pter cõueniens ad melius ⁊ honeſtius: puta ſi fortunatus quidem moderatus: infortunatus autẽ magnanimus: aut maior factus melior: ⁊ in alijs operoſior: tale autẽʒ: ⁊ qḋ in futuris ex qualibus ad qualia: ⁊ qḋ in olimpio vico anterius in ambobꝰ humeris hñs aſperſum: ⁊ qḋ Simonidis patriſqʒ viri ⁊ fratruʒ exiſtens tyrannis dominatrix.

❡ Quia dixerat: ꝙ debemus laudare aliquẽ ſm cõueniẽs: oſtendit quõ poſſumus laudare aliquẽ ſm nõ ꝯueniens: Et duo facit: qꝛ pmo facit qḋ dictũ eſt. Scḋo manifeſtat qḋ dixerat per quędã geſta particularia. Scḋa ibi. (Tale aũt ⁊ qḋ.) Dicit ergo: ꝙ pręter ꝯueniens aliquis eſt laudandus referẽdo hoc ad melius: ⁊ honeſtius: puta ſiquis ſit fortunatus: vt ſi ſit abundãs in ciuili potẽtia: ⁊ in diuitijs debemus laudare ipſum: ꝙ ſit moderatus: qḋ eſt pręter ꝯueniens: qꝛ raro comitat̃ modeſtia diuitias. Videntur eñ diuitię expellere modeſtiã q̃ſi ad nõ ꝯueniẽs: ⁊ repugnãs eis: ſic etiã ſi ſit infortunatus: debemus dicere: ꝙ eſt magnanimus: ⁊ ꝙ eſt maior ⁊ melior ide factꝰ: ⁊ ꝙ in alijs bonis operibus eſt operoſior q̃ʒ prius. ❡ Deinde cũ dicit. (Tale aũt ⁊ qḋ Ypſitracis.) Mãifeſtat qḋ dixerat per quędã geſta pticularia dicens: ꝙ tale fuit geſtũ qḋ recitat Ypſicrates cũ referebat de quodã ifortũato magnanimo: vnde dicebat ex qualibꝰ: ⁊ ad qualia poſſumꝰ cõparare ipſum. Et tale fuit geſtũ in vico olimpio: vbi pictus erat hõ hñs faciẽ humanã anterius: ⁊ in ambobus humeris habẽs aſperſum .i. hñs piſcẽ. Eſt eñ pręter ꝯueniẽs ꝙ homo in mari: vbi nullas vires hʒ: maximũ portet pondus: ⁊ potiſſime maximũ piſcẽ. Tale ẽt fuit qḋ Simonidis .i. qḋ recitat Simonides de q̃dã muliere: ꝙ erat exiſtens tyrãniſſa .i. ꝙ erat dominatrix patris: ⁊ viri: ⁊ fratrũ pręter cõueniẽs eñ eſt: ꝙ mulier dominet̃ viro: fratribus ⁊ patri. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Qm̃ autẽ ex actionibus laus ꝓpꝛiũ: aut ſtudioſi: ꝙ ſm electionẽ tentandũ oſtẽdere agentem ſm electionẽ. Utile aũt ſepe appere egiſſe ſm electionẽ: ꝓpter qḋ caſualia: ⁊ que a fortuna quaſi in electione ſumenduʒ. Si eñ multa ⁊ ſimilia afferant̃: ſignum virtutis eſſe videbuntur electiones.

❡ Docet nos poſſe laudare aliquẽ ex ipſis actionibus: qbꝰ debet̃ laus. Et duo facit: quia pmo facit qḋ dictũ eſt. Secũdo qꝛ actiones humanas nõ ſolũ reſpicit exclamatiuũ: ſed etiã deliberatiuũ: ex cõueniẽtia ⁊ ꝓportione exclamatiui ad deliberatiuũ docet nos laudare: ⁊ vituperare. Secunda ibi. (Habet aũt cõem ſpẽm.) ❡ Circa pmũ duo facit: qꝛ pmo docet nos aliquẽ comẽdare ex ipſis actionibus: quę maxime elucidant virtutẽ. Scḋo docet hic ex quibuſdã circũ adiacentibus: quę cõiecturaliter virtutẽ ⁊ bonitatẽ inferunt. Scḋa ibi. (Quę aũt ſunt.) ❡ Itẽ pma pars diuidit̃ in duas: qꝛ pmo facit qḋ dictũ eſt. Scḋo ex diffone laudis oſtendit: ꝙ operibus potiſſime debet̃ laus. Secunda ibi. (Eſt aũt laus.) Dicit ḡ qꝛ ex actiõibus laus ſumitur: ⁊ ſtudioſi ſiue boni ſit propꝛiũ agere ſm electionẽ: ſi volumus aliquẽ laudare tentandũ eſt oſtendere ipſum eſſe agentẽ ſm electionẽ: ad oſtendendum aũt apparere egiſſe ſm electionẽ vtile eſt oſtẽdere qḋ hic ſepe fecit. vñ caſualia: ⁊ quę ſunt a fortuna ſunt ſumẽda quaſi eẽnt facta ex electione: quaſi ferant̃ multa talia ⁊ ſimilia: videbitur eſſe ſignũ virtutis ⁊ electionis. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Eſt autẽ laus ſermo elucidãs magnitudineʒ virtutis. Oportet igit̃ actiones oſtẽdere quõ tales. Cõmendatio autem operum eſt.

❡ Oſtendit ex diffinitione laudis opera eſſe ꝓpꝛie laudabilia: ⁊ dicit ꝙ laus eſt ſermo elucidãs magnitudinẽ vtutis. Et qꝛ ex magnitudine actionũ iſinuat̃ magnitudo virtutis. Si volumus aliquẽ cõmẽdare: opʒ nos oſtendere: quõ actiones ſunt tales .i. quõ ſunt bone ⁊ laudabiles qꝛ cõmendatio ⁊ laus operũ eſt ꝓpꝛie loquẽdo. ❡ Dei. c. d.

❡ Que aũt circa ṽtutẽ ad fidẽ laudãt: puta ingenuitas: ⁊ diſciplina. Veriſimile enim ex bonis bonum: ⁊ ſic nutritum talem eſſe.

❡ Docet nos aliquẽ laudare ex his: quę circũ adiacẽt ṽtuti ⁊ bonitati: aut ex eo: ꝙ quis eſt bene natus: ⁊ bene diſciplinatus. Et duo facit: qꝛ primo facit qḋ dictũ eſt. Scḋo concludit eſſe quandã proportionẽ inter opera reſpectu virtutis ⁊ bonitatis filiorũ reſpectu ꝓgenitoꝝ. Secũda ibi. (Propter qḋ ⁊ cõmẽdamus.) Dicit ergo: ꝙ quę ſũt circa virtutẽ .i. circũ adiacentia virtuti ſunt ſumenda ad fideʒ faciẽdã de aliquo laudando: puta ingenuitas: vt ꝙ hõ ſit bene natus ⁊ diſciplinatus: vt ꝙ aliquis fuerit ſub bona diſciplina poſitus: ⁊ bonis magiſtris ſubiectus: qꝛ veriſile ⁊ ꝓbabile eſt ex bonis progenitoribus bonũ filiũ quãtuʒ ad ingenuitatẽ: ⁊ ſic nutritũ ſub bonis magiſtris eẽ talẽ .i. eſſe bonũ: ⁊ hoc quãtũ ad diſciplinã. ❡ Deinde cũ dicit.

❡ Propter qḋ ⁊ cõmẽdamus eos: qui egerũt opera. Opera aũt ſigna habitus ſũt: qm̃ laudamus vtiqʒ ⁊ eos qui non egerunt: ſi crediderimus

mus eſſe tales:beati ficatio aūt ꝛ felicitatio his
quidē eadem:his aūt nō eadem:ſed ſicut felici
tas virtutē:ꝛ felicitatio continet hec.

¶ Oſtendit eſſe quādam ꝓportionē:ꝛ conuenientiā inter
opa reſpectu virtutis:ꝛ bonitatē filioꝝ reſpectu virtutis
ꝛ bōitatē filioꝝ reſpcū ꝓgēitoꝝ.nā hōies boni ſūt cā opeꝝ
bonoꝝ:quēadmodū patris filiorū.Unde in 3° ethicorum
ſcribit̄:ꝙ non eſt dōm hōiem nō eſſe ṗncipiū ꝛ ꝓgenito-
rē operationū:quēadmodū ꝛ natoꝝ.ſic ergo ex virtute ꝛ
bonitate hōis arguit̄ bonitas operū:ꝛ ecōuerſo.ita ex bo
nitate parentū ꝓbabile eſt arguere bonitatē filiorū:ꝛ ecō
uerſo.Ideo ait pħs ꝓpter qd:q: cōmendamus eos ꝗ ege
runt:q: opera ſunt ſignū habitus:ita ꝙ ex operibus argui
mus virtutē:ꝛ laudamus eos qui nō egerunt: ſi crediderī
mus eos eſſe tales.ideſt virtuoſos ꝛ bonos:ꝓpter qd ecō-
uerſo virtus arguit bonitatē operis:ita ſupplendū eſt ꝙ
poſſumus cōiecturari ex bonitate parentū bonitatē filio
rū:ꝛ econuerſo.Ideo ſubdit:ꝙ cū beatificatio:ꝛ fęlicitas
ꝛ libertas: vt hꝫ alia lr̄a:his quidē ſunt eadē:his aūt non
eadē:q: ſi referimus fęlicitatē.i.bonā operationē:ꝛ bōa
ṗncipia ſua vt in virtutes:ꝛ referimus bonā natiuitatem
in ſua ṗncipia vt in parentes:inuenimus in hoc cōuenire
bonā natiuitatē cū bona operatiōe:q: vtraq; eſt vno mō
eadē ſuis ṗncipijs:alio mō nō eadē:ideo ſubdit:ꝙ ſicut fę
licitas cōtinet veritatē:ita fęlicitatio.ideſt liberalitas ſiue
bona natiuitas continet hec.i.bonitatē progenitorū.

HAbet autē cōmunē ſpeciem laus
conſilijs. Que in conſulendo ſup
ponere ē vtiq; hoc trāſpoſita locu
tione cōmendatio fuit. Cum igit̄
habemus que opꝫ agere:ꝛ quē
ꝛ qualem quendam opꝫ eſſe hoc
velut ſuppoſitiones dicens locutione tranſpo
ni oportet ꝛ vtere.

¶ In pte iſta pħs dat nobis quęndā facilitatē ꝛ poſſibilita
tem ad laudandū ex cōuenientia ꝛ ꝓportione quā habet
laudatiuū negatiuū cū d̄eliberatiuo.Et tria facit:q: prīo
facit qd dictū ē.Scđo manifeſtat qd dixerat. Tertio red
dit nos attentos ꝗd debeam⁹ ſupponere in laude:ꝛ quid
in cōſilijs.Scđa ibi.(Puta ꝙ nō opꝫ.)Tertia ibi.(Quā
cū laudare velis.)¶ Propter ṗmū notandū:ꝙ in ꝯſilijs
ſupponimus bonū ꝛ cōferens:ꝛ arguimus opera:vt quia
bonū eſt eſſe virtuoſos:conſulimus vt bene operemur:in
laude eſt ecōuerſo:ſupponimus opa:vt q: iſte talia opera
tus eſt:ꝛ arguimus bonitatē.vn̄ laudamus ipſum tanq̄
bonū:ideo ait:ꝙ laus habꝫ quādā cōem ſpēm.ideſt quan
dā ꝯuenientiā in cōſilijs:q: quę in ꝯſilijs ſupponūt̄:vtiq;
hoc tranſpoſita locatione fuit comendatio.ideſt laudant̄
vt ſi habeamus quę opꝫ agere:ꝛ qualē.ꝛ quęndā opꝫ eſſe.
tunc hoc.ſ.bonitas:ſiue bona in cōſilijs ſunt:velut ſuppo-
ſitiones:ſi in laudibus oportet tranſponi hęc dicta:ꝛ vtere
ſm locationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Puta ꝙ non oportet magna ſentire in his:q̄
ꝓpter fortunaꝫ.ſed in his que ꝓpter ſeipſuꝫ.
Sic quidē igitur dictum ſupponere valet: ſic
autē laudē magnā ſentiens nō in his:q̄ exiſtūt
ꝑ fortunā:ſed in his:que ꝓpter ſeipſum.

¶ Manifeſtat qd dixerat dicēs:ꝙ ſi nō opꝫ multa ſentire
ideſt hōiem gloriari in his:quę ſunt ꝓpter fortunā:ſed in
his quę ſunt ꝓpter ſeipſum:iſto modo aliqs erit ſentiens
magna ſm laudem:ſiue aliquē poterimus laudare:nō in
his quę exiſtent ꝓpter fortunā:ſed in his quę ꝓpter ipſuꝫ
igit̄ in laude ſupponimus opera bōa:quę ſunt nobiſipſis:
ꝛ arguimus bonum ꝛ laudabile:in conſilijs econuerſo.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare cuꝫ laudare velis: vide qd vtiq; ſup
pōas:ꝛ qn̄ ſuppōere:vide qd vtiq; laudabis:
locutio autem tranſpoſita erit ex neceſſitate:
quādo hoc quidem prohibens aut non prohi-
bens tranſponatur.

¶ Reddit nos attentos ad cogitandū quid ſit ſupponēdū
in laude dicens.Or: cū laudare velis aliquē vide.i.dilige-
ter attēde:quid vtiq; ſupponas:ꝛ ecōuerſo quādo ſuppo-
nere volueris:vide quid vtiq; laudabis:q: ex neceſſitate
erit locutio tranſpoſita in conſilio ꝛ laude.nā cū per conſi
liū eris ſupponēs bonū ꝛ laudabile:ꝓpter qd eris ꝓhibēs
quę abducūt ab illo bono:ꝛ non ꝓhibens quę inducunt
tranſponat̄ locutio:ꝛ erit laudatiua: vt ſupponat̄ ꝙ quis
fecerit opera non prohibenda:ꝛ arguatur bonitas ꝛ laus.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Verūtamē aūt ꝛ multis augmentatiuis:pu
ta ſi ſolus:aut primus:aut cum paucis:aut ꝙ
maxime fecit. Oia eni honeſta:ꝛ que ex tēpo
ribus:ꝛ tēporaneitatib⁹.hoc aūt ſꝫ cōueniēs.
Et ſi ſepe idem dixerit. Magnū eni ꝛ nō a for
tuna:ſed propter ſeipſum vtiq; videbitur. Et
ſi decentia:ꝛ honorantia:que ꝓpter hūc iuen
ta ſunt ꝛ cōſtituta:ꝛ in quē prima cōmendatio
fcā fuit:puta ad Ippolocū:ꝛ Armodiū:ꝛ ari
ſtogecconē in foro ſtatui. Similr̄ in cōtrarijs.

¶ Docet nos augumentare negociū laudatiuū. Et duo fa
cit:q: primo facit qd dictuꝫ eſt.Scđo oſtēdit ꝙ licꝫ augu
mentatio poſſit ad omne negociū valere:potiſſime tamē
valet ad exclamatiuū.Scđa ibi.(Cadit autē rōnabilr̄.)
Circa ṗmū duo facit:q: ṗmo docet nos augumentare ne-
gociū laudatiuū:quādo ſcimus facta bona:ꝛ opera laudā
di.Scđo qn̄ neſcimus.Scđa ibi.(Et ſi non ad eundem.)
Circa ṗmū ponit qnq; cōſiderationes.Quarū pṙa ſumi-
tur per cōparationē ad alios hōies.Scđa ꝑ cōparationeꝫ
ad ętates.Tertia ſm virtutē.Quarta ſm bona acquiſita
ꝛ inuenta.Quinta ſm dignitatē.Scđa ibi.(Et quę ex tē-
poribus.)Tertia ibi.(Et ſi ſępe.)Quarta ibi.(Et ſi decē-
tia.)Quinta ibi.(Et in quē poſt.)Prima cōſideratio ta-
lis.Cuꝫ oſtendimus aliquē laudandū:ſi volumus augu-
mentare laudē eius poſſumus vti multis augumētatiuis
puta ſi illō:ꝓpter qd laudat̄ fecit ſolus:aut ṗmus:aut cuꝫ
paucis:aut ſi habuit multos ſocios inter cęteros ipſe ma-
xime ad illud.oia eni iſta ſūt honeſta:ꝛ laudabilia.Patet
aūt iſtā augumētationeꝫ ſūmi ſm ꝙ quis cōparat̄ ad ali
quos hōies:poſſet aūt qui vellet in tot ꝯſiderationes hāc
ꝯſiderationē diuidere:quot ſunt modi aſſignati ad comē
dandū aliquē reſpectu ſuoꝝ.Scđa talis.Or: cōſideranda
ſunt ex tēporibus:ꝛ tēporaneitatibus.i.ex horis:vt habet
alia lr̄a:eo ꝙ aliqd nō eſt valde laudādū ſimplr̄:ſed per
cōparationē ad diuerſa tempora:ꝛ ad diuerſas horas eſt
valde laudandū:vt oia hęc:ſunt cōueniēs.i.cōueniūt au-
gumento laudis.¶ Tertia talis eſt:augumentanda laus
ex eo ꝙ aliquis fecit aliqd magnū ſepe:nō a fortuna:q: h̄
vtiq; videbit̄ eſſe ꝓpter ſeipſum:ſiue ꝓpter electionem:
ſiue ꝓpter virtutē.¶ Quarta talis eſt:ꝙ eſt augumentā-
da laus alicuius ꝓpter bōa:quę habemus ab ipſo:vt ſi de
centia:ꝛ honorantia ꝓpter ipſum ſunt inuenta:ꝛ ꝯſtituta.

¶ Quinta talis ꝙ laus alicuius eſt augmentanda propter dignitatē: vt ſi prima cōmendatio facta fuit in ipſuꝫ. puta ad Jppolocū: ⁊ Armodiū: ⁊ Ariſtogeconē in foro ſtatui: qꝛ forte tales in foro ⁊ publico ꝓpter cōmendationeꝫ fuerūt adducti: vel forte melius: vt dicit̄ ſonare .l. arabica qꝛ iſti ſurrexerunt ⁊ ſteterūt in foro ⁊ in publico: ⁊ primo laudauerūt quendā: quę fuit maxima laus: addit etiā qꝛ ſimiliter eſt in cōtrarijs: qꝛ ſicut poſſum⁹ augmentare laudes: ita poſſumus augmētare vituperia. ¶ Deinde cū dicit

¶ Et ſi nō ad eundē abundes: ad alios viciſſiꝫ regredi: qđ quidē ⁊ Socrates faciebat ꝓpter conſuetudinē ⁊ incōſuetudinē iuſte loquendi. Opꝫ aūt ⁊ ad glorioſos cōferre: augmētatiuū enim ⁊ honeſtum: ſi ſtudioſis melior.

¶ Oſtendit nos augmētare negociū laudatiuū: quando neſcimus abundare in narrando opera laudandi dicens: ꝙ ſi ad eundē qui laudari debꝫ non habentes: vt quia neſcis multa ⁊ magna de ipo narrare: debes regredi viciſſiꝫ ipſum cōparando ad aliquos: qꝛ vnum opus etiam: ſi modicum ſit: videt̄ valde laudabile: quoniā in illo multi ſuperāt̄: qđ q̄dē faciebat Socrates ꝑꝑ ꝯſuetudinē ⁊ icōſuetudinē iuſte loquēdi: qꝛ ꝯparās eos ꝯſuetos iuſtę loqui ad multos: qui nō ſic conſueuerant: laudabat illos multum. Unde alia littera habꝫ: ꝙ īducebat iudicia ſuper mores. nam aſſuetus iuſte loqui pertinet ad iudiciū: ⁊ qui ſic eſt iudicatiuus: videt̄ debere laudari ſuper alio: qui nō aſſueſcit ad talia: quantūcunq; ſit boni moris: addit autem ꝙ laudandū debemus conferre ⁊ cōparare ad hoīes glorioſos: ⁊ famoſos: ⁊ videt̄ eſſe valde honeſtū ⁊ augmentatiuū laudis: ſi aliq̄s ſit melior ſtudioſis. ¶ Deide cū dicit

¶ Cadit autem rationabilr̄ augmētatio in laudes: in excellentia eni eſt. Excellentia autē bonorū eſt: propter qđ ⁊ ſi nō ad glorioſos: ſed ad multos oportet comparare: quoniā excellētia veri inſinuare virtutem.

¶ Oſtendit q̄ augmētatio eſt ꝓpa laudatiui negocij. Et duo facit: qꝛ p̄io facit qđ dictū eſt. Scđo gratia huius cōcludit de q̄bus: cui negotio appropriari debeat. Scđa ibi. (Totalr̄ autē ſpecierū.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ rationalr̄ augumentatio potiſſime eſt excellentiſſima: qꝛ hic augumētare eſt excelere: excellentia aūt potiſſime eſt harū: quib⁹ debet̄ laus: ideo addit ꝙ opꝫ cōparare laudādū ad glorioſos: in quibus eſt excellentia intēſiue: ⁊ ſi nō ad glorioſos ad multos: in quibus eſt excellētia extenſiue: ſemꝑ enim excellentia videt̄ inſinuare virtutem: cuius laus eſt elucidatiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totalr̄ aūt ſpecieꝝ cōmuniū augmentatio orationibus quidē conuenientiſſima exclamatiuis: actiones enim confeſſas accipiunt. Quare reſtat magnitudinē ſupponi: ⁊ pulchritudinem. Exempla auteꝫ deliberatiuis ex prius factis enim diuinātes futura iudicamus. Enthimemata aūt diſceptatiuis: cauſam eni ⁊ oſtēſionem maxime recipit factū ꝑꝑ euidētiam.

¶ Oſtendit quę cōmunia cui negotio approprient̄. nam augumētatio: quę eſt quid cōmune: appropriat̄ potiſſime laudatiuo. Exemplū vero deliberatiuo: ⁊ enthimema diſceptationi: ideo ait ꝙ augumētatio: quę eſt ſpecierum cōmuniū omnibus orationibus: qꝛ ad oīa negocia adaptari poteſt: totalr̄. ideſt vniuerſalr̄ eſt cōueniētiſſima exclamatiuis: qꝛ exclamātes accipiunt actiones confeſſas .i. manifeſtas. ¶ Jtē nihil aliud reſtat: niſi ſupponere magnitudinem ⁊ pulchritudinē operatiōis: dando illas actiones cōfeſſas eſſe magnas: ⁊ ex hoc cōcludere magnitudines laudis. Exempla autē valent deliberatiuis: qꝛ ex proprijs factis indicamus diuinantes futura: qđ tempus deliberatio reſpicit. Enthimemata aūt ſunt potiſſime vtilia diſceptationi: qm̄ ⁊ oſtenſionē maxime reſpicit factū ꝓpter euidētiam. ideſt ad hoc qđ appareat euidēs. ¶ Deide cū dicit.

¶ Ex quibus quideꝫ igitur laudes ⁊ vituperia dicunt̄ fere: ⁊ ad equalia reſpicientes opꝫ laudare ⁊ vituperare: ⁊ ex quibus cōmendatiōes fiunt ⁊ opprobria hec ſunt. Habitis eniꝫ his: quorum contraria manifeſta: vituperium aūt ex contrarijs eſt.

¶ Epilogat dicēs: ꝙ ex quibus fere dicunt̄ omnes laudes ⁊ vituperia: ⁊ ad qualia reſpicientes opꝫ laudare ⁊ vituperare: ⁊ ex quibus fiunt cōmendationes: ⁊ opprobria: hęc ſunt quę dicta ſunt. Uerū qꝛ quaſi per totū tractatū iſtiuꝫ ſolū mentionē fecerunt de laudabilibus: ⁊ non de vituperabilibus: ideo ait ꝙ his .ideſt laudabilibus habitis .ideſt manifeſtis: eorū cōtraria manifeſta ſunt: quia qui hn̄t diffinit cōtraria cōſignificant: qꝛ vituperiū eſt ex cōtrarijs. manifeſta ſunt etiam vituperabilia.

De accuſatiōe ⁊ defenſiōe: ⁊ quot ⁊ quib⁹ oportet fieri ſyllogiſmos habitu vtiq; erunt dicere.

¶ Poſtq̄ ph̄s determinauit de negotio deliberatiuo ⁊ exclamatiuo. hic determinat de diſceptatiuo. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Scđo exequitur de intēto. Scđa ibi ſtatī poſt. (Oportet itaq; accipere tria.) Dicit ergo: ꝙ his determinatis habitu. ideſt conſequenter erit vtiq; dicere ex quot: ⁊ ex quib⁹ oportet fieri ſyllogiſmos de accuſatione ⁊ defenſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet itaq; accipere tria: vnū quidam: ⁊ quot gratia iniuſta faciunt. Secūdum autem qualiter ipſi diſpoſiti. Tertiuꝫ vero in quales ⁊ quomodo ſe habentes.

¶ Exequitur de intento: ad cuius euidentiā notandū: ꝙ ſicut in deliberatiuo negocio prius fuerunt diffinita: ⁊ diuiſa conſiliabilia: ⁊ fuerant manifeſtę partes fęlicitatis: ⁊ ipſa fęlicitas: per quę eſt exhortatio. Et poſtea fuerūt poſitę ꝓpoſitiones ⁊ ęlemēta de bono ⁊ conferēte: ⁊ de annexis in laudatiuo: quaſi idem modus tenebat̄: ſic in diſceptatiuo prius inueſtigat ph̄s: quoꝝ gratia fit iniuſtū: ⁊ qualr̄ ſe habentes iniuſta faciant: ⁊ quelibꝫ: quę ſunt quaſi preambula ad tale negociū. Scđo determinat de iuſto ⁊ iniuſto ⁊ annexis. Scđa ibi. (Jniuſtitias aūt oēs ⁊ iuſtitias diuidamus.) Circa primum tria facit: qꝛ primo dicit tria eſſe accipiēda ſi volumus determinare de iudicatiuis: ⁊ oſtēdit quę ſunt illa tria. Scđo oſtēdit q̄ anteq̄ illa tria oſtēdant̄ eſt diffinienda iniuſticia. Tertio poſita diffinitione iniuſtitię: ⁊ declarata reſumit pręciicta tria: ⁊ determinat de eis. Scđa ibi. (Reliquuꝫ aūt dicere.) Dicit ergo: ꝙ ſi volumus tractatū facere de diſceptatiōe: opꝫ nos tria habere. vnū quidē quę ⁊ quot ſunt illa: quoꝝ gratia hoīs faciant iniuſta. Scđm aūt qualiter ipſi faciētes iniuſta ſūt diſpoſiti. ideſt quō ſunt ſe habentes. Tertiū vero in quales. ideſt cōtra quales: ⁊ cōtra quos: ⁊ quō ſe habentes homines faciunt iniuſta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diffinientes

¶ Diffinientes igitur iuſtitiã facere dicimus conſequenter.

¶ Oſtendit ꝙ anteq̃ iſta tria declarentur: eſt danda diffinitio iniuſtitię. Et tria facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo diffinit iniuſtitiam. Tertio declarat diffinitionem dictã. Secunda ibi. (Sit itaq̃ iniuſtitia.) Tertia ibi. (Lex autem eſt.) Dicit ergo primo: ꝙ diffinientes iniuſtitiam facere dicimus cõſequenter: quaſi dicat: ꝙ prius vult diffinire iniuſtitiam. Et poſtea conſequenter declarabit tria: quę dicta ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaq̃ iniuſtitiam facere ledere volentem preter legem.

¶ Diffinit iniuſtitiam: ſiue iniuſtitiã facere dicens: ꝙ iniuſtitiam facere eſt ledere volentem pręter legem: quia ex hoc aliquis eſt iniuſtus: quia voluntarie ledit alium: non vt lex dicit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Lex autem eſt hec quidẽ propria. hec autem cõmunis. Dico autem propria: ſecundum quã ſcriptam ciuiliter innuunt. Cõem autẽ quecũq̃ nõ ſcripta apud omnes videntur eſſe confeſſa.

¶ Declarat diffinitionẽ dictã: et quia in diffinitiõe facta fuit mentio de lege: et de voluntate: ideo tria facit: quia primo dat nobis noticiã legis. Secundo declarat quid eſt voluntarium. Tertio concludit diffinitionẽ dictã tanq̃ bene datam. Secunda ibi. (Volentes autem faciunt.) Tertia ibi. (Quę autem elegit.) Dicit ergo primo: ꝙ lex hęc quidẽ eſt propria: vt lex ciuilis: ſiue ius poſitiuũ: ſiue ius ſcriptũ. Hęc autem eſt cõis vt lex nõ ſcripta: ſiue lex naturalis: quę eſt eadem apud oẽs. Ideo ſubdit: dico autem propria: ſecundum quã ſcriptã: ſiue ciuiliter viuitur. Cõem autem legem voco quęcũq̃ non ſcripta apud oẽs videntur eſſe cõfeſſa. id eſt manifeſta. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Volentes autem faciunt quecũq̃ ſcientes: et non coacti: quecũq̃ quidem igitur voluntarij omnia eligẽtes: quecũq̃ autẽ eligẽtes ſciẽtes oia. Nullus enim eligit quod ignorat.

¶ Declarat quod eſt voluntariũ dicens: ꝙ volentes faciunt. id eſt voluntarie agunt: quęcunq̃ faciunt ſcientes: et non coacti: oſtenſum enim eſt in 3° ethicorum ignorantiam et coactionẽ opponi voluntario: ideo ſubdit: ꝙ quęcũq̃ faciũt homines voluntarij: oia talia faciunt eligentes: quęcũq̃ autem faciunt eligentes: oia talia faciunt ſcientes: quia nullus eligit quod ignorat: ergo ad voluntariũ ſequitur: ꝙ nõ ſit ignoratum: et multo magis ꝙ nõ ſit coactũ: quia directius opponitur coactũ voluntario q̃ ignorantia. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Propter que eligit autem neceſſe et praua facere preter legem malitia eſt et incõtinentia.

¶ Concludit diffinitionẽ dictam tanq̃ bonum. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo quod dixerat manifeſtat per multa exempla. Dicit ergo: ꝙ aliqua malitia et incõtinentia eſt illud: vel illa: propter q̃ aliquis eligit nocere. id eſt voluntarie nocet: et eligit praua facere pręter legem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim aliqui habẽt malitiã: aut vnam: aut plures circa hec: circa que mali exiſtunt entes iniuſti ſunt: puta illiberales quidẽ circa pecunias. Intemperati autem circa corporis delectationes. Mollis autem circa deſidioſa. Formidoloſus autem circa pericula: periclitantes enim deſerunt propter timorem. Ambitioſus autẽ propter honorẽ. Furioſus autem propter iram. Contentioſus autem propter victoriã. Amarus autem propter punitionẽ. Inſipiens autem propter decipi circa iuſtũ et iniuſtum. Inuerecũdus propter paruipenſionem glorie. Similiter autem et aliorum vnuſquiſq̃ circa vnũquodq̃ ſubiectorum: ſed de his quidẽ palã ex his: que circa virtutes ſunt dicta. Hec autem que circa paſſiones dicuntur.

¶ Manifeſtat quod dixerat per multa exempla dicens: ꝙ ſi aliqua habeant malitiã vnã: aut plures: iniuſti ſunt. id eſt iniuſtitiam faciunt circa hęc: circa quę mali exiſtũt entes id eſt circa quę mali ſunt: puta illiberalis facit iniuſtitiam: et iniuriatur alteri circa pecunias: intemperatus aut circa delectationes corporis. mollis autem circa deſidioſa: qui non vult laborare. formidoloſus circa pericula. Unde tales cum ſunt in bello propter timorẽ fugiunt et deſerunt ſocios ſuos periclitantes. Ambitioſus autem propter honorem. furioſus propter iram. contentioſus propter victoriam. amarus. i. iracundus propter punitionem. inſipiens: quia neſcit iniuſtum vel iuſtum. inuerecundus autẽ quia paruipendit: et nihil curat de gloria: nec de fama. Similiter autem vnuſquiſq̃ aliorũ circa vnũquodq̃ ſubiectorum: quia ſecundum ꝙ homo eſt ſubiectus alij: et alij malitię: ſic propter aliud et aliud iniuſta facit: Addit autem ꝙ de his quidẽ eſt nobis palam: et manifeſtum ex his: quę dicta ſunt circa virtutes quantũ ad librũ ethicorũ. Hęc autem ex his quę dicuntur circa paſſiones quantum ad ſecundum huius. ¶ Notandũ autem ꝙ iniuſta facere quantum ad omnẽ maliciã vel eſt propter paſſiones: ſicut incontinẽs luxuriatur: vel eſt propter habitũ ſecundum ꝙ intemperatus talia agit. Ea autem quę proueniũt ex habitu maxime ſunt oſtẽſa in libro ethicorum: vbi determinatur de virtutibus: quę vero proueniũt ex paſſione: quia de paſſionibus magis determinatur in ſecundo huius q̃ in alio libro morali: ideo remittit nos ad ſecundum librum: per quẽ ſcire poterimus: quomodo ex paſſionibus iniuſti proueniant. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Reliquum autem dicere: cuius gratia: et quomodo iniuriantur: et quibus.

¶ Reſumit illa tria: de quibus intendit determinare. Et duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo exequitur de eis. Secunda ibi. (Primo quidẽ igitur.) Dicit ergo: ꝙ dicebatur ſuperius: ꝙ poſita diffinitione iuſtitię: conſequẽter erat dicere de illis tribus. de quibus mẽtionẽ feceramus. Poſtq̃ diffiniuimus iniuſtitiã: rationabiliter eſt reliquum dicere dicta tria. videlicet cuius gratia: et propter quas cauſas hoies iniuriantur: et quomodo ſe habẽt: et quibus iniuriantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primo quidem igitur diuidamus que appetentes: et que fugiẽtes conantur iniuriari. Palam enim ꝙ accuſanti quidem conſiderandum quot: et que eorum aduerſario exiſtãt: que appetentes omnes proximo iniuriãtur defendẽti autem quot: et que horum non exiſtant.

¶ Exequitur de dictis tribus: ideo tria facit: quia primo inueſtigat: propter quę hoies iniuriantur. Secundo quomodo diſpoſiti iniuriantur. Tertio in quos: et cõtra quos iniuriã faciunt. Secunda ibi. (Qualiter autem habẽtes.) Tertia ibi. (Iniuſta autem faciũt.) Circa primũ duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Secundo inueſtigat propoſitũ. Secunda ibi. (Oẽs autem omnia agunt.) Dicit ergo: quia primo vult diuidere: quę appetentes: et quę fugientes hoies conantur iniuriari: quia hęc ſciendo manifeſtũ erit propter quos ſit iniuria. Addit autẽ ꝙ hęc determinare pertinet ad diſceptatiuũ negotium: quia

accuſanti ɔſiderãdũ eſt quot ⁊ que de numero bonorũ: que appetẽtes hoies iniuriant̃ proximo: exiſtũt in aduerſario vt ſi in aduerſario ſit incontinẽtia: ꝓpter quã iniuriet̃ proximo quãtũ ad vxorẽ: aut in eo ſit illiberalitas: ꝓpter quã iniuriet̃ quantũ ad pecuniã: ⁊ ſic de alijs: defendenti aũt econtrario reſtat oſtendere: ⁊ que horum non exiſtant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnes aũt oĩa agunt: hec quidem non propter ſeipſos: hec quidẽ ꝓpter fortunã agunt hec aũt ex neceſſitate: hec quidẽ ex violentia: hec aũt natura. Quare oĩa quecũqʒ nõ ꝓpter ſe agunt: hec quidẽ a fortuna. Hec autem natura: alia vero violentia.

¶ Inueſtigat propoſitũ: circa quod duo facit: quia primo inquirit ꝓpter quas cauſas hoĩes agunt: oſtendens quia nunq̃ eſt voluntaria electio niſi ſit ꝓpter conferẽs: aut ꝓpter delectabile: ⁊ qꝛ nõ iuſta facimus niſi ex eo qḋ voluntarie agimus. Ideo ſcḋo cõcludit ſumendũ eſſe quot ⁊ qualia ſunt conferentia: ⁊ delectabilia: vt ſciamus ꝓpter qḋ: ⁊ ꝓpter que hab₃ eſſe iniuria. Scḋa ibi. (Sumẽdũ ergo conferentia ⁊ delectabilia.) Circa primũ tria facit: qꝛ primo diſtinguit omnes cauſas: ꝓpter quas homines agũt. Scḋo oſtendit ꝙ talia aſſignare eſt ſuperfluũ. Tertio determinat de vnaquaqʒ illarũ cauſarũ ſpecialr̃. Secunda ibi. (Et diuidere aũt que agunt̃.) Circa primũ duo facit: qꝛ p̃mo premittit quandã cõmunẽ diuiſionem. vʒ. ꝙ oẽs agunt oĩa aut non propter ſeipſos: aut ꝓpter ſeipſos. Secundo ſubdiuidit vtrũqʒ membrũ. Scḋa ibi. (Eorũ aũt que non ꝓpter.) Circa qḋ tria facit: qꝛ primo diuidit que non agunt hoĩes propter ſeipſos. Scḋo concludit oẽs cãs ꝓpter quas hoĩes agunt eſſe ſeptem: ⁊ enumerat illas. Prima ibi. (Quecunqʒ autem ꝓpter ſe.) Scḋa ibi. (Quare oĩa quecũqʒ.) Dicit ergo p̃mo: ꝙ eorum que nõ facit homo ꝓpter ſe: vt ea que non eſt in ipſo facere: ⁊ non facere: hec quidẽ ſunt a fortuna: hec aũt ex neceſſitate: ⁊ ea que ſunt ex neceſſitate diuidunt̃: quia hec ſunt violentia. hec autẽ a natura. vniuerſalr̃ ergo oĩa quecũqʒ hoĩes non agunt ꝓpter ſe tripl̃r diuidunt̃: quia hec ſunt a fortuna: hec a natura: alia vero a violentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quecũqʒ aũt propter ſe: ⁊ quorum ipſi cauſa: hec quidẽ ꝓpter conſuetudinẽ. hec aũt ꝓpter appetitũ: ⁊ hec quidẽ ꝓpter non rationalem. Eſt autẽ voluntas cum rõne appetitus. Nullus enĩ vult niſi cum putauerit eſſe bonum. Irrationales aũt appetitus ira ⁊ cõcupiſcentia.

¶ Diuidit ea: que homines per ſe faciunt oſtendẽs ea eſſe quattuor. ideo ait: ꝙ quecunqʒ homines ꝓpter ſe agunt: ⁊ quorũ ipſi ſunt cauſa: hec quidẽ ſunt ꝑ conſuetudinem: hec autẽ ꝓpter appetitũ: ⁊ ea que ſunt ꝓpter appetitum rationalem: vt ꝓpter voluntatẽ. hec autẽ non ꝓpter rationales. Eſt enim voluntas appetitus cum ratione: ⁊ nullus vult aliquid: niſi putauerit illud eſſe bonũ: rurſus irrationalis appetitus ſunt ira ⁊ cõcupiſcentia. ¶ Deĩde. c. d.

¶ Quare oĩa quecũqʒ agunt neceſſe eſt agere per cauſas ſeptem: ꝓpter fortunã: ꝓpter violẽtiam: ꝓpter naturã: ꝓpter conſuetudinẽ ꝑ rõcinationẽ: ꝓpter iram: ꝓpter concupiſcentiã.

¶ Concludit eſſe ſeptẽ: que agimus: qꝛ tria ſunt ſʒ que agimus non ꝓpter noſipſos: ⁊ quattuor per que agimus propter noſipſos: ideo ait: ꝙ oĩa quecunqʒ agit homo neceſſe eſt agere ꝓpter cauſas ſeptẽ ꝓpter fortunã: ꝓpter violentiam: ꝓpter naturã: quantũ ad ea que agit non ꝓpter ipſʒ: ꝓpter conſuetudinẽ: ꝓpter ratiocinationẽ: ſiue ꝓpter appetitũ rationalẽ: ꝓpter iram: ꝓpter cõcupiſcentiã: quantũ ad ea: que agit ꝓpter ſeipſum. ¶ Notandũ aũt: ꝙ quãtum potẽtia vlïori modo fertur in obiectũ: tanto minus plurificatur. Ideo ſenſus cõmunis: qui ſub vna rõne formali comprehendit oĩa ſenſibilia particularia: remanet impluríficatus: licʒ ſenſus particulares plurificent̃: ⁊ ſic etiam appetitus intellectiuus: qui ſequit̃ intellectũ: qꝛ vniuerſaliter in obiectũ fertur: eſt enĩ implurificatus. Appetitus aũt ſenſitiuus: quia ſequitur ſenſum: cui non competit ſic vniuerſalr̃ ferri: plurificatur ⁊ diſtinguitur ſm iraſcibilẽ ⁊ concupiſcibilem.

COnſiderare aũt que agunt̃ ſcḋm etates: aut habit⁹: aut alia quedam ſuperfluũ vtiqʒ erit. Si enim accidit iuuenibus iracundos eſſe: aut deſideratiuos nõ ꝓpter iuuentutẽ agũt talia: ſʒ ꝑ irã ⁊ ɔcupiſcẽtiam.

¶ In parte iſta phs oſtẽdit: ꝙ aſſignare alias cauſas actionũ humanarũ: vtpute aſſignare habitus: etates: ⁊ ſtatus: ⁊ alia hui⁹ eſt ſuꝑfluũ. Unde tria facit: qꝛ p̃mo oñdit talia eſſe oĩno impertinentia. Scḋo ne aliqs crederet talia eẽ oĩno impertinentia. oſtendit quõ faciunt ad propoſitum. Tertio reddit nos attẽtos ad cognoſcendũ que ſunt oĩno impertinentia: ⁊ que aliquo mõ faciunt ad propoſitũ. Secunda ibi. (Accidit tamẽ talibus.) Tertia ibi. (Conſiderandũ aũt.) Circa p̃mũ tria facit: qꝛ p̃mo premittit itẽtionẽ ſuã: ⁊ oñdit eſſe ſuꝑfluũ aſſignare cãs hũanarũ actionũ ſʒ diuerſas etates. Scḋo oñdit hoc idẽ de diuerſis ſtatib⁹. Tertio de diuerſis habitibus. Scḋa ibi. (Neqʒ ꝑ diuitias.) Tertia ibi. (Similr̃ aũt iuſti.) Dicit ergo primo: ꝙ diuidere ⁊ diſtinguere: que agunt̃ ſm diuerſas etates: aut ſm diuerſos habitus: aut ſm alia quedam: vt ſm diuerſos ſtatus ſuperfluum vtiqʒ erit: qꝛ oĩno hec reducunt̃ ad cauſas predictas. ideo ſubdit: quantũ ad diuerſas etates: ꝙ ſi accidit iuuenibus eſſe iracundos: aut eſſe deſideratiuos: qḋ forte nõ accidit ſenibus hoc non eſt ꝓpter iuuentutem ꝙ talia agant: ſed ꝓpter iram ⁊ cõcupiſcentiã. cũ ergo irã ⁊ concupiſcentiã aſſignauerit cauſam malorũ actuũ: ſuperfluum eſt aſſignare iſtas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqʒ propter diuitias: ⁊ paupertatẽ. Sed accidit pauperibus quidẽ ꝓpter indigentiam ɔcupiſcere pecunias. Diuitibus aũt ꝓpter potentiam cõcupiſcere nõ neceſſarias delectationes. Sed non agent iſti ꝓpter diuitias: ⁊ paupertatẽ: ſed ꝓpter concupiſcentiam.

¶ Oſtendit hoc idem de diuerſis ſtatibus. Nam ſi homines ꝓpter diuerſos ſtatus: vt qꝛ ſũt diuites ⁊ pauperes diuerſa appetunt. hoc nõ eſt ꝓpter diuitias ⁊ paupertatẽ loquẽdo de cauſa imediata. Sed hoc eſt: qꝛ accidit pauperibus ꝓpter indigentiam concupiſcere pecunias: diuitibus aũt ꝓpter potentias accidit concupiſcere delectationes nõ neceſſarias: nõ igit̃ imediate ⁊ directe agent iſti ꝑ diuitias ⁊ paupertatẽ: ſʒ ꝑ ɔcupiſcentiã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter aũt iuſti ⁊ iniuſti: ⁊ alij qui dicuntur ſm habitus agere ꝓpter hec oĩa agent: aut propter ratiocinationẽ: aut ꝓpter paſſionem. Sed hi quidẽ ꝓpter mores ⁊ paſſiones bõas. Hi autem propter contraria.

¶ Oſtẽdit

¶ Oſtendit hoc idem de diuerſis habitibus dicens: ꝙ ſiłr iuſti ⁊ iniuſti: ⁊ alij etiã qui dicunt̃ ſm diuerſos habitus: agent hec oĩa: aut ꝑpter ratiocinationẽ: aut ꝑpter paſſionem: ſed hi quidem vt iuſti: ⁊ cõtinentes agent: ꝑpter bonos mores: ⁊ ꝑpter bonas paſſiones. hi aũt. ſcʒ ꝯtrarij: vt incontinentes: ⁊ iniuſti agẽt ꝑpter cõtraria: vt ꝑpter malas paſſiones: ⁊ malos mores. Sufficit ergo aſſignare cauſas humanoꝝ actuũ ratiocinationẽ: irã: ⁊ concupiſcentiam: ⁊ alia quia diuerſi habitus ſunt cauſa actuũ humanoꝝ inquãtũ diuerſificant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Accidit tamen talibus quidẽ habitibus talia conſequi: talibus aũt talia. Moꝝ enĩʒ forte tẽperato quidẽ ꝑpter temperantiaʒ opiones ⁊ concupiſcentie bone ꝯſequunt̃ circa delectabilia: intemperato aũt cõtraria circa eadẽ: ꝑpter qđ tales quidẽ diuiſiones dimittendum.

¶ Oſtendit talia: que aſſignata ſunt: non eſſe oĩno impertinentes cauſas reſpectu humanoꝝ actuũ: cum diuerſificẽt concupiſcẽtias ⁊ appetitus. Ideo ait: ꝙ accidit talibus habitibus talia conſequi: talibus aũt talia. Semꝑ enĩ diuerſi diuerſa ſequunt̃: moꝝ enĩ forte temperato: ꝑpter tẽperantiã cõſequunt̃ opiones: ⁊ cõcupiſcentię bone circa delectabilia. Intemperato aũt cõtrarię cõcupiſcentię ⁊ opiones circa hec eadem delectabilia ſequunt̃. Ex quo apparet ꝙ diſtinguere diuerſitates habituũ: vel alioꝝ facientiuʒ ad tales actus eſt ſuperfluũ. Ex quo aſſignatę ſunt cauſę pręditę. licʒ oĩno non ſit impertinẽs. ideo ſubdit: ꝙ tales diuiſiones: ſiue tales diſtinctiones eſt dimittendũ: quaſi ſuperfluum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conſiderandũ aũt qualia qualibus conſueuerunt cõſequi. Siquidẽ enĩ albus: aut niger aut magnus: aut paruus nihil ordinatũ eſt taliũ conſequẽs. Si autẽ iuuenis: aut ſenex: aut iuſtus: aut iniuſtus iã differt. Et totaliter quecũqʒ accidentiũ faciunt differre mores hominũ: puta abundare putans ſeipſum: aut agere differre aliquid ⁊ infortunari: aut bene fortunari. Hec quidem igitur poſterius dicemus. Nũc autem de reliquis dicamus primo.

¶ Reddit nos attentos ad cognoſcẽdũ cauſas oĩno quaſi impertinentes dicens. Conſiderandũ eſt qualia quelibet conſueuerũt ſequi: quia ſi aliquis albus eſt: vel niger: aut magnus: aut paruus: nihil ordinatũ eſt taliũ conſequens eſſe aliquid. Sed ſi aliquis eſt iuuenis: aut ſenex quantũ ad diuerſos etates: aut iuſtus: aut iniuſtus quantũ ad diuerſas habitus. naʒ differt totaliť: ſiue vniuerſaliť quęcũqʒ accidentia faciunt differre mores honeſtũ: ſunt etiam cõſideranda: puta abundare putans ſeipſum: aut egere facit aliquid differre ⁊ infortunari ⁊ bene fortunari: hoc etiam faciũt: quia iſta efficiũt in hoĩe diuerſos ſtatus. Addit tamen ꝙ de iſtis dicet poſterius: qꝛ vt in ſcđo lib. nã ibi determinat̃ de diuerſitate ſm diuerſas etates hominũ: ⁊ ſʒ diuerſos mores: ⁊ ſm fortunia: ⁊ infortunia: nũc autẽ primo intẽdit dicere de reliquis: vt de illis ſeptẽ cauſis: quas aſſignauit reſpectu humanoꝝ actuũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sunt autẽʒ a fortuna talia facta quorũcũqʒ eſt cauſa indeterminata: ⁊ non grã huius fiũt: ⁊ neqʒ ſemꝑ: ⁊ neqʒ vt frequenter: neqʒ ordinate palam eſt ex diffinitione fortune de his.

¶ Determinat de vnaquaqʒ dictarũ ſpecialiter. Et duo facit: qꝛ primo determinat de cauſis eorũ: que quis agit nõ ꝑpter ſe. Scđo determinat de his: que ꝑpter ſe agit. Scđa ibi. (Cõſuetudine aũt.) Circa ꝑmũ tria facit ſm ꝙ acta ab hoĩe non per ipſum ad tria reducunt̃. ſcʒ ad fortunam ad naturã: ⁊ ad violentiã. Scđa pars ibi. (Natura autẽ.) Tertia ibi. (Violẽtia.) Dicit ergo ꝑmo: ꝙ talia ſũt a fortuna quorũcũqʒ cauſa eſt indeterminata: ⁊ gratia huius: neqʒ ſemꝑ: neqʒ frequẽter ordinate: qꝛ totũ eſt palã: ⁊ manifeſtũ ex diffõne fortunę: ⁊ ex his que dicta ſunt de ipſa.

¶ Ad intelligentiã dictoꝝ notandũ: ꝙ fortuna: vt pʒ ex ſcđo libro phyſicoꝝ eſt cauſa per accñs: ⁊ qꝛ hꝰ cauſe ſunt infinite: ⁊ nõ ordinate: ideo fortuna eſt ĩdeterminata: ⁊ nõ ordinata: in quo differt vniuerſaliť ab omni cauſa per ſe: ⁊ nõ gratia huius: qꝛ eſt pręter intẽtionẽ: in quo differt ab arte: ⁊ neqʒ ſemꝑ: neqʒ vt frequẽter: qꝛ eſt in paucioribus ⁊ raro: in quo differt a natura. Eſt enim per ſe agentis per artem intendere: natura aũt nõ intendit: niſi inquantũ reducit̃ in artẽ itelligẽtię: cuius eſt intẽdere. ¶ Deide. c. d.

¶ Natura aũt quorũcũqʒ ⁊ cauſe in ipſis ⁊ ordinata: aut enĩ ſemper: aut in pluribus eodem modo eueniunt. Que enĩʒ preter naturã nihil opʒ diligenter inquirere: vtrum ſm naturam quendã: vel aliã cauſam fiunt: videbitur autẽ vtiqʒ: ⁊ fortuna cauſa eſt talium.

¶ Determinat de his: que veniunt natura dicẽs: ꝙ natura ſunt eadẽ numero quorũcũqʒ eſt cauſa in ipſis: qꝛ non eſt ꝑncipiũ eius ĩ quo eſt: ⁊ ordinata: qꝛ eſt cauſa per ſe. Dico eorũ que eueniunt eodẽ modo: aut ſemper quantũ ad naturã: que nõ põt impediri: aut frequẽter quantũ ad illam que impediri põt: vel aut ſemper quantuʒ eſt de ſe: aut vt in pluribus ꝑpter impedimẽtũ poſſe. Addit aũt ꝙ nõ opʒ diligenter inquirere: ea que eueniunt ꝑter nãm: ex qua cã contingant: vt forte: qꝛ fiunt ſm nãm quandã. Nã ea que ſunt pręter nãm particularem: poſſunt eſſe ſm nãm vleʒ: vel ꝑpter aliã cauſaʒ. Addit tamẽ ꝙ eoꝝ que ſunt pręter nãm fortuna videt̃ eẽ cauſa. Et dicit videt̃: qꝛ que ſunt ſʒ nãm vlem: non ſimpliť ſunt ꝑter nãm. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Violentia autẽ quecũqʒ preter concupiſcentiã: aut rõcinationes fiunt per ipſos agentes.

¶ Determinat de violentia. nam illa fiunt per violentiã: que contingunt ſm aliquã coactionẽ. vnde non reducunt̃ talia nec in appetitũ noſtrũ: nec in itellectũ: ideo ait: ꝙ quecũqʒ fiunt per ipſos agentes violentia ſunt pręter concupiſcentiã: qꝛ non reducunt̃ in appetitũ: ⁊ pręter ratiocinationẽ: qꝛ nõ reducuntur in intellectũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Conſuetudine autẽʒ quecũqʒ faciunt: ꝑpterea ꝙ ſepe fecerunt.

¶ Determinat de cauſis ipſorũʒ: que quis ꝑpter ſe agit. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictum eſt. ¶ Scđo oſtendit omnia talia eſſe delectabilia: aut bona. Scđa ibi. (Sunt aũt aſſuetũ.) Circa primuʒ quattuor facit: qꝛ ſm ꝙ huiꝰ cauſe ad quattuor reducunt̃. ſ. ad conſuetudinẽ: ratiocinationẽ: irã ⁊ concupiſcentiã. Scđa ibi. (Propter rõcinationẽ autẽ.) Tertia ibi. (Propter furorẽ aut ⁊ irã.) Quarta ibi. (Propter concupiſcentiã autẽ.) Dicit ergo ꝑmo: quia conſuetudine agunt homines quecũqʒ ꝑpterea faciunt: qui ſepe illa fecerunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter rationem autem que putantur conferre ex dictis bonis: aut vt finis: aut ad finem cũ ꝑpter conferens agant̃. Quedã enĩ ⁊ intẽperantia agunt conferentia: ſed non ꝑpter cõ

ferens:ſed propter delectationem.

℄ Determinat que fiunt ex appetitu rationabili dicẽs:ꝙ ꝓpter ratiocinationẽ fiunt:que ex dictis bonis putantur conferre:aut qꝛ conferunt ⁊ bona ſunt:vt finis:aut vt ad finẽ:ita tamen vt talia fiant ꝓpter conferens.ideſt ꝓpter bonũ:accipit enĩ hic conferens vniuerſalr̃ pro oĩno bono vult enĩ ꝙ rationabilis appetitus ſit agere bonum ꝓpter bonũ.Et ideo ſubdit ꝙ intemperati agunt quedam conferentia:ſiue faciũt quedã bona:ſed hoc non eſt ꝓpter cõferens:quia nõ agunt illa bona intentione:ſiue ꝓpter bonum:ſed ꝓpter delectationẽ:poſſunt enim mali ⁊ habentes appetitum irrationabilẽ facere ea:que ſunt de genere bonorum:ſed ſm̃ ꝙ huius ſemper habent intentionẽ peruerſam. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Propter furorẽ autez ⁊ iram punitionalia. Differunt autẽ punitio ⁊ caſtigatio. Caſtigatio quidem enim facientis gratia eſt. Punitio autẽ facientis vt ſatieẽ. Circa que quidẽ igitur eſt ira: palam erit ex his que de paſſionibus.

℄ Determinat que ſũt per irã dicens:ꝙ punitionalia:ſiue punitiones fiunt per furorẽ:⁊ iram.nam irati ſemper intendunt vindictã ⁊ punitionẽ:diſtinguit autez punitionẽ a caſtigatione:quia caſtigatio eſt gratia patientis:vt efficiatur melior. ℄ Scḋa punitio eſt gratia facientis:vt ſatieẽ ꝓpter vindictam viſam.Et quia non ſufficienter determinauit de ira:ideo remittit nos ad ſcḋm librũ dicẽs: ꝙ circa que eſt ira:erit palam ⁊ moduz ex his:que dicenẽ de paſſionibus. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Propter cõcupiſcentiã autẽ aguntẽ quecũqz videntur delectabilia.

℄ Determinat de concupiſcentia dicens: ꝙ propter concupiſcentiam aguntur quecunqz videntur delectabilia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sunt autẽ aſſuetũ ⁊ conſuetũ inter delectabilia. Multa enĩ ⁊ eorũ:que natura nõ ſũt delectabilia:cuz aſſuefacta fuerint:delectabiliter fiunt. Et vt ſũmatiz dicanẽ quecũqz preter ſe agunt:omnia ſunt:aut bona:aut apparẽtia bona vel delectabilia:aut appẽntia delectabilia.

℄ Oſtendit omnia acta ab homine per ſe eſſe bona vl̃ delectabilia.Et tria facit:quia primo reducit aſſuetũ:de quo minus videẽ in delectationẽ.Scḋo concludit:ꝙ vniuerſaliter oĩa acta ab homine per ſe eſſe bona vel delectabilia:aut exiſtenter:aut ſaltẽ apparenter.Tertio dat cauſaz dicti. Scḋa ibi.(Et vt ſumatim.)Tertia ibi.(Quoniaz autem quecũqz.)Dicit ergo primo:ꝙ aſſuetum ⁊ conſuetum ſunt computãda inter delectabilia:licz forte hoc nõ videretur aliquibus:cum poſſet quis ſe aſſuefacere ad ea que ſunt contra nãm:ideo addit:ꝙ multa eorũ:que natura ſiue naturalr̃ non ſunt delectabilia:cum aſſuefacta fuerint homines faciunt ea delectabiliter. ℄ Deinde cuz dicit.(Et vt ſumatiz.) ℄ Cõcludit ꝙ vt vniuerſalr̃ ⁊ ſumatum dicatur quecũqz agunt hoĩes propter ſe:omnia talia autem ſunt bona:aut apparentia bona:aut delectabilia: aut apparentia delectabilia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Qm̃ autẽ quecũqz propter ſeipſos voluntarij agunt: nõ voluntarij autẽ quecũqz nõ propter ſeipſos:oĩa vtiqz erunt quecũqz voluntarij agunt. Bona autẽ apparentia bona:vel delectabilia aut apparentia delectabilia.

℄ Dat cauſam dicti:⁊ duo facit:quia p̃mo facit qḋ dictum eſt.Scḋo remouet cauillationẽ quandã. Scḋa ibi.(Potio enĩ aut maloꝝ.)Dicit ergo:ꝙ quecũqz hoĩes faciunt ꝓpter ſeipſos agunt illa volũtarie.quecũqz aũt nõ faciũt ꝓꝓ ſeipſos:ita ꝙ in ipſis nõ ſit facere vel nõ facere:agunt illa nõ voluntarij.cũ ergo oĩa quecunqz agunt hoĩes voluntarij vel voluntarie ſunt bona vel apparẽtia bona: delectabilia vel apparẽtia delectabilia:ſequiẽ oĩa eẽ talia: ꝓpter que homines ꝓpter ſe eſſe agunt. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ Potio enim aut malorũ aut apparentiũ malorũ cõmutationẽ: vel trãſũptionẽ minoris ꝓ maiori. Eligibilia enim aliqualiter ſunt: ⁊ triſtium cõmutationẽ:aut tranſumptionẽ minorũ pro maioribꝰ eodẽ modo iter delectabilia.

℄ Remouet cauillationẽ quãdã:diceret enĩ aliqs nõ ſemꝑ hoĩes eligere bona:aut delectabilia:cũ aliqs velit minus maluz:ſi dz fugere maius.dicit potio ſimplr̃ iter bona:vt hz alia lr̃a cõmutationẽ vl̃ trãſmutationẽ maloꝝ:aut apparẽtiũ maloꝝ:ita tñ ꝙ ſit trãſmutatio minoris ꝓ maiori.vz.qꝛ accipiat qs minus malũ fugiẽdo maius:aliq aũt textus loco potio hñt pene:ꝙ licz poſſet hr̃e bonũ itelľm tñ qꝛ in aliis ambabus trãſlatiõibus hr̃ pono.iõ de pene nõ ſit nobis cure.Addit aũt ad cõfirmationẽ dicti ꝙ eligibilia ſunt aliqualr̃ cõmutatio triſtiũ:aut trãſumptio:ſi ſit trãſumptio vel trãſmutatio minoꝝ pro maioribus: ⁊ ſic talia ſunt aliquo mõ eligibilia eodẽ mõ dicere poſſumus ꝙ ſint computanda inter delectabilia.

Sumendũ ergo conferentia ⁊ delectabilia quot ⁊ qualia. De conferente quidẽ igiẽ in deliberatiuis dictum eſt prius:de delectabili autẽ dicamus nunc.

℄ Quia ꝓbatũ eſt ex habitis hoĩes volũtarie per ſe ſoluz agere bona ⁊ delectabilia:vel conſequẽter:vel apparẽter: cũ nullꝰ ꝑ ſe loquẽdo iniuſtitiã faciat:niſi volũtarie agat. vt ex ſupioribꝰ volũt oſtendere quot:⁊ que ſunt illa: ꝓꝓ q̃ iniuſtitias facimus:eſt oñdere quot ⁊ qualia ſunt cõferentia:⁊ delectabilia:qꝛ ſupius de ꝯferẽte in hoc caplo dictũ eſt:vbi phs p̃ncipalr̃ venaẽ:quoꝝ gratia fiunt. Inueſtigãtur que ⁊ quot ſũt delectabilia:ꝓꝓ que iniuſtitias facimꝰ. Diuidiẽ aũt preſens caplz ĩ duas ptes:qꝛ p̃ phs cõtinuat dicta dicẽdis.Scḋo determinat de intento. Scḋa ps ibi. (Opz ãt putare.)Dicit g̃ p̃ ꝙ cũ ſolũ volũtarie agimus: q̃ꝝ gr̃a iniuſtitiã facimꝰ:cũ iuſtitiã facere nõ ſit:niſi volũtarie ſumẽdũ eſt quot:⁊ q̃lia ſũt ꝯferentia ⁊ delectabilia. ſed de ꝯferente in deliberatiuis prius dictũ eſt. Reſtat g̃ vt dicamus de delectabili. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Opz ãt putare ſufficiẽtes eẽ diffõnes ſi ſint de vnoquoqz:neqz imãifeſte:neqz exquiſite.

℄ Exeqẽ de itẽto:⁊ duo fac:qꝛ p̃ diffinit delectatõez.Scḋo ex diffõne data põit ꝯſideratões ad cognoſcẽdũ delectabilia.Scḋa ps ibi.)Si itaqz ẽ dlectabile.)Circa p̃m duo fac:qꝛ p̃ oñdit q̃les debẽt eẽ diffõnes rhetorice.Scḋo ex hoc iueſtigat diffõnẽ delectatiõis. Scḋa ibi.(Suppõaẽ aũt.)Dicit g̃ p̃ ꝙ opz putare diffõnes rhetoricas eẽ ſufficientes: de vnoq̃z ſi ſint neqz imanifeſte:neqz exquiſite. Suffic.n.ad rhetorẽ aliq̃lẽ notificationẽ dare de diffinito:ita ꝙ non ſit imanifeſtũ:non tñ ſpectat ad ipſum oĩno exquiſite diffinire. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Supponaẽ aũt nobis eẽ delectationẽ motũ quendã aĩe: ⁊ ꝯſtitutionez ſimul totaz ⁊ ſenſibilem

bilem in epiſtenté nāȝ:triſtitiá aūt contrariuȝ.

¶ Supponatur aūt a nobis delectationem eſſe motū quédam animę:⁊ ꝯſtitutioné ſimul totá ⁊ ſenſibilé inexiſteȝ nām.triſtitiá aūt eſſe ꝯ̄triū huius. ¶ Ad intelligentiaȝ dictoꝝ notandū:ꝙ phs in.10.ethico.perfectius determiat de delectatione ꝙ̄ hic.ideo dicit ſupponat̄ hic:qꝛ ibi determinatū eſt. Dȝ aūt hꝰ delectatio eſſe ex actione ꝑfecta.ió dr̄ motus quidam:qꝛ ſequit̄ ad motū large accipiédo motū ꝓut ois operatio hȝ ꝗ̄dam rónem motus:ió non dicitur ſimpliciter motus:ſed motus animę:ꝗ nó eſt motus: vt dicit imꝑfectioné:ſed vt dicit opatione ꝑfectam:nó ꝙ ſit ipſa opatio:ſed qꝛ ſeqtur ad eá. Ná nó eſt ꝑdicatio formalis:ſed cáſalis:⁊ qꝛ delectatio ſeq̄t opóné ꝑfectá:ꝗ̄ hȝ totum ſuum eſſe:ſeqtur delectatioé eé ꝗ̄dá ꝯſtitutioné ſil' totá:qꝛ non menſuratur tpe:⁊ nihil expectat in futurū: vt ꝑficiatur:vt dr̄ in.10.ethi.Et qꝛ quicquid facit ad ſui eé:totum ſimul habet:ideo bene dictum eſt:ꝙ eſt quedam cóſtitutio tota ſimul.Et ſi contingat delectationeȝ perfici in futurum:hoc non eſt de ratione delectationis ſm ſe:ſed quia habetur imperfecte. ¶ Addit aūt:ꝙ huiuſmodi cóſtitutio ⁊ motus debet eſſe ſenſualis;quia ⁊ ſi cótingit delectationes eſſe intelligibiles:tamen in iuſta facere:ꝓpter quod ſuſcipit tractatuȝ:potiſſime habet fieri ſm delectationes ſenſibiles:licet delectationes intelligibiles ſint potiores illis.Debet autem huiuſmodi actus motus:quem importat delectatio inexiſtere ſm naturam:quia non eſt delectatio niſi ex coniunctione conuenientis cum conuenienti.Et quia quod eſt contra naturam ſm ꝙ huiuſmodi ſemper eſt diſconueniens.ideo tale niſi ſit aſſuefactuȝ: propter quod aliquo modo ſit naturale:eo ꝙ conſuetudo eſt altera natura:nó hȝ iducere delectationé. ¶ Deīn ⁊c.

¶ Si itaqȝ eſt delectatio talis palam:qꝛ ⁊ delectabile eſt factiuum dicte diſpoſitionis. Corruptiuuȝ autem contrarie cóſtitutionis: factiuuȝ triſte. Neceſſe igitur delectabile eſſe in id: quod ſm naturam initi: vt in pluribus: ⁊ maxime cum aſſumpſerit ſui ipſoꝝ naturam:que ſm ipſuȝ fiunt:aut ſȝ conſuetudines: etenim conſuetum velut ordinatum iam fit. Simile enim conſuetudo nature:prope eniȝ qdem ſepe ei:qó ſemper eſt. Eſt autem natuȝ quideȝ eius qó ſemper. Cóſuetudo aūt eius qó ſepe.

¶ Adducit conſiderationes ad cognoſcendum ipſa delectabilia.Et duo facit:qꝛ primo adducit hmói conſideratióes magis cóes.Scdo magis ſpeciales.Scda ibi.(Et in plurimus concupiſcentię). ¶ Circa primū tria facit:qꝛ ad delectationé ꝗ̄tum ad preſens tria concurrūt.Primo natura rei:cui dȝ conuenire:qó delectationé inducit.Scdo appetitus ⁊ concupiſcentia:ſm quę fruit̄ in delectatióe.Tertio cognitio:qꝛ ſine mente ⁊ ſenſu nó eſt delectatio.Primo ergo inueſtigat phs conſiderationes de delectatióe ex parte naturę.Scdo ex pte concupiſcentię.Tertio ex parte fátaſię:ſiue ex parte cognitionis ⁊ apparentię.Scda ibi.(Et cuiuſcūqȝ inſit concupiſcentia).Tertia ibi.(Qm̄ aūt delectari). ¶ Circa primuȝ duo facit:quia primo oſtendit quę ſunt ſm nām eſſe delectabilia.Scdo ex hoc oñdit nó violéta eſſe delectabilia.Scda ibi.(Et quo violéta). ¶ Circa primū tria facit ſm ꝙ nāle tripliciter poteſt ſumi. Ná vno mó dr̄ naturale quod conuenit nobis ſm formá:quá ex generatione:vel a principio generationis accepimus.⁊ ſic eſt nāle homini : quod conuenit ei ſm humaná nām. Scdo modo poteſt dici nāle:qꝛ cóuenit nobis ſȝ formaȝ acquiſitam ex operibus noſtris:ſm ꝙ omnis habitus inclinat in aliquid per modū nāe:⁊ ſic eſt nāle:quod conuenit nobis ſm acqſitum habitum. Tertio modo eſt nāle: quod eſt aſſuetuȝ:vel conſuetū. Primo ergo dicit phs eé delectabilia:quę conueniunt rei ſm nām ſuam ſimpliciter.Secundo quę ei conueniunt ex forma acquiſita. Tertio ad quę inclinatur ex aſſuetudine. Secūda ibi.(Maxime cū aſſumpſerit.) Tertia ibi.(Aut ſm ꝯſuetudines). ¶ Prima ergo conſideratio talis eſt.Qꝛ ſi delectabile eſt factiuū dictę diſpóis.ſ.diſpóis nālis.corruptiuū aūt talis diſpóis:aut factiuum diſpónis vel conſtitutionis contrarię eſt triſte:neceſſe igit̄ eſt delectabile eſſe inniti.i.inferri in id:quod eſt ſm nāȝ.Et hoc vt in pluribus: qꝛ aliqñ ea quę ſunt contra nām: vt ſtudia:⁊ conatus aſſuefacta ſunt delectabilia. ¶ Secūda conſideratio talis eſt. Qꝛ maxie eſt aliquid delectabile alicui:cū aſſumpſerit ſuipſorū naturam:quę fuerit ſm ipſum.ita ꝙ ꝓpter habitū acqſitum ſi ſit quodāmodo eadé natura ſui.i.agentis.⁊ ipſoꝝ opeꝝ: quę fiunt ab ipſo agente. ¶ Tertia cóſideratio talis:ꝙ ea quę ſunt ſm conſuetudines:ſunt delectabilia:⁊ dat cauſá: qꝛ conſuetū iá ſit velut inatū.Eſt.n.ꝯſuetudo ſilis nāe: ſicut ſepe eſt prope ⁊ ꝓpinquū ei:qó eſt ſemꝑ:nā aūt é eius: qó eſt ſemꝑ.conſuetudo vó é eiꝰ:qó eſt ſepe. ¶ Deīn.⁊c.

¶ Et ꝙ non violentum: preter naturam enim violentia: propter qó neceſſitates triſte ⁊ recte dictum eſt. Omneȝ enim neceſſariam rem grauem dixit.

¶ Oñdit nó violenta eſſe delectabilia.Et tria facit:qꝛ primo facit qó dcm̄ eſt.Scdo qꝛ dixerat violétiá eé cū triſtitia:dicit ſollicitudiné:ſtudiū:⁊ ſimilia:niſi ſint aſſueta eſſe triſtia.Tertio oſtédit ꝯ̄tria horum eſſe delectabilia.Scda ibi.(Sollicitudiné autem).Tertia ibi.(Cótraria igit̄.) ¶ Dicit ergo primo:ꝙ nó violentū eſt delectabile:⁊ quia violentia eſt ꝓter nām:neceſſitates: ſiue coactiones: quia violentiá intercludunt:dicit̄ quid triſte. ideo recte dictū eſt illud ꝓuerbium:vel illud dcm̄ poetę: qui dixit oém ré neceſſariá eſſe graué. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sollicitudines autem: ⁊ ſtudia : ⁊ conatus triſtes. Neceſſaria eniȝ ⁊ violenta hec: ⁊ ſi nó aſſueſiāt.ſic auteȝ cóſuetudo facit delectabile.

¶ Oñdit ex hꝫ ſtudia ⁊ conatꝰ eé triſtes.Ná talia ſūt neccia ⁊ violéta:ſi nó aſſueſiát:ſȝ ſic aſſuefacta ꝯſuetudo facit delectabile:qó prius videbat̄ coactū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cótraria aūt delectabilia:ꝓpter qó deſidie: ⁊ ocia: ⁊ negligentie: ⁊ ludi: ⁊ requies: ⁊ ſomnus delectabiliū:nihil eni ad neceſſitaté hoꝝ.

¶ Uñ deſidię:aut ꝙ aliqs ꝑmaneat in malicia ꝗ̄dá:⁊ etiá odia:⁊ negligētię:⁊ ludi:⁊ reqes:⁊ ſónꝰ ſūt de nūero delectabiliū:qꝛ nihil hoꝝ ꝑtinet ad aliq̄ȝ neccitaté.i. ad aliq̄ȝ coactioné:qꝛ i talibꝰ nó violétamus nām noſtrá. ¶ Deinde.

¶ Et cuiuſcūqȝ inſit cócupiſcētia:totū delectabile. Cócupiſcētia.n.eſt delectabilis appetitꝰ.

¶ Oñdit ꝯcupiſcibilia eé delectabilia.Et duo fac: qꝛ ṗ ponit ꝯſiderationé ipſá.2° diuidit ꝯcupiam ⁊ expóit mébra diuiſionis.Scda ibi.(Cócupiſcētiaꝝ aūt).Dicit ḡ ꝙ totuȝ illud eſt delectabile:cuius ineſt concupiſcentia: ⁊ dat cáȝ dicti:qꝛ ꝯcupia eſt delectabilis appetitus. ¶ Deinde cū.d.

¶ Concupiſcentiaꝝ autem he quidem irrationabiles ſunt:he auté cum ratione. Dico auteȝ cum irrationabiles qdé quaſcunqȝ ꝯcupiſcūt: nó ex eo:qó eſt extimare aliqd. Sūt aūt tales

quecūqꝫ dicitur eē natura: ſic que per corpus exiſtūt: vt que alimēti: ſitis: τ fames: τ ſꝫ vnā quāqꝫ ſpēm alimēti ꝯcupiſcētia. Et q̄ circa guſtabilia: τ circa venerea: τ totalr̄ tangibilia: τ circa olfatū odoris: τ auditū: τ viſuꝫ: cū rōne aūt quaſcunqꝫ experſuaſos eſſe. Multa. n. τ vidiſſe τ poſſediſſe concupiſcunt: qui audiere τ perſuaſi fuerunt.

¶ Diuidit concupiſcentiam: τ exponit membra diuiſionis dicens: ꝙ concupiſcentiarū hę quidem ſunt irrationales rationi non obedientes. hę autem ſunt cum ratione: τ exponit ſe dicens: ꝙ irrationales vocat quaſcunqꝫ concupiſcentias homines concupiſcunt: non ex eo qḋ eſt exiſtimare aliquid. i. quę fuerunt abſqꝫ premeditatione: vt hꝫ alia littera. Tales autē ſunt iſte concupiſcentię quęcunqꝫ dicuntur eſſe a natura: quę exiſtunt per corpus: vt cōcupiſcētia alimenti: ſitis: τ fames: τ concupiſcentia ſm vnāquāqꝫ ſpeciem alimenti: τ quę circa guſtabilia: τ circa venerea: τ totaliter tangibilia: τ circa olfatum boni odoris: τ circa auditum: τ circa viſum: omnia talia ſm ꝙ natura ſunt pertinent ad concupiſcentias irrationales. Concupiſcentię aūt cum ratione ſunt quaſcunqꝫ concupiſcunt homines exp̱ſuaſos eſſe. multa enim vidiſſe τ poſſediſſe concupiſcunt homines: qui audierunt: τ perſuaſi fuerūt. ¶ Deinde. c. d.

¶ Qm̄ autem τ delectari in pati ſenſum alicuius paſſiōis: fantaſia aūt ē ſenſus qdā debilis: τ vtriqꝫ memorāti τ ſperāti cōſequeṫ fantaſia aliqua eius: qḋ meminit: aut ſperat. Si āt hic palā: q̄ τ delectatiōes magis memorantibus τ ſperātibus q̄ꝫ τ ſenſus.

¶ Hic ponit conſideratōes ex delectatione ſumpta ex parte apparente. Et tria facit. quia primo oſtendit memoriaꝫ τ ſpem eſſe delectabilia: eo ꝙ faciunt fantaſiam τ ſenſuꝫ. Secundo concludit delectabilia reduci quodāmodo ad tria genera. Tertio reddit ad oſtendenduꝫ quomodo memorabilia τ ſperata delectationem inducunt. Secunda ibi. (Quare neceſſe omnia). Tertia ibi. (Memorabilia quidem). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ delectari eſt ex eo: quod ſenſus patitur reſpectu alicuius paſſionis: quia ergo fantaſia circa memorata τ ſperata eſt quidam ſenſus debilis: τ dicit debilis reſpectu fantaſię de preſenti: quę eſt fortior ideo ſubdit: ꝙ memoranti τ ſperanti conſequitur fantaſia aliqua. i. aliqualis d̄bilis eius: quod meminit τ ſperat. Et ſi hoc ita ſe habet palam: quia delectationes magis. i. delectationes multę inſunt memorantibus τ ſperātibus: quoniam τ ſenſus habet eſſe reſpectu talium. ¶ Aduertēdum autem: ꝙ non eſt intentionis philoſophi dicere delectationes ſm memoriam τ ſpem eſſe magis q̄ꝫ alias intēſiue: ſed extenſiue: quia homo talibus delectationibus aliquando plus abundat. Unde alia littera vbi nos hēmus delectationes magis τc. habet ꝙ volūtates abundant penes memorantes τ ſperantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare neceſſe oīa delectabilia eſſe: aut i ſentiēdo p̄ſentia: aut in memorādo facta: aut i ſperādo futura. Sentiunṫ qdē. n. p̄ſentia: memorātur aūt facta: ſperāt vero futura.

¶ Concludit omnino delectabilia reduci quodāmodo ad tria genera. ideo ait: ꝙ neceſſe eſt omnia aut eſſe delectabilia in ſentiendo preſentia: aut in memorando facta: aut in ſperando futura: ſentiuntur quidem preſentia: memorantur autem facta: ſperanṫ futura. ¶ Deinde cū dic.

¶ Memorabilia qdē igiṫ delectabilia ſunt: nō ſolū quecūqꝫ in p̄ſenti qn̄ aderant delectabilia erāt: ſed q̄dā τ nō delectabilia: ſi ſit poſterius honeſtū τ bonū: qḋ poſt hoc: vnde τ hoc dictū eſt: ſed delectabile ſaluatū reminiſci laboꝝ τ poſt anguſtias delectaṫ vir memorans: qui multa paſſus fuerit: τ multa geſſerit: hmōi āt cā: q̄ delectabile τ non habere manum.

¶ Redit ad oſtendendum quomodo memorabilia τ ſperata ſunt delectabilia. Et duo facit: q̄ primo oſtendit hoc de memoratis. Secundo de ſperatis. Secunda ibi. (Quę autem in ſpe). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ memorabilia delectabilia ſunt: vt apparuit per conſiderationem iam dictā. τ non ſolum ſunt delectabilia per memoriam quęcūqꝫ in preſenti quando aderant delectabilia erant: ſed etiaꝫ quędaꝫ non delectabilia preſentialiter delectant memorata: ſi poſterius ſit honeſtum. τ qḋ eſt poſt hęc: ſiue poſt illa ſit eſt bonum. Et hoc dictum eſt: ꝙ delectabile eſt ſaluatum reminiſci laboruꝫ. τ poſt anguſtias delectatur niſi memorans: qui multa paſſus fuerit. Et cauſa huius eſt. quare talia memorata delectant: quia delectabile eſt non habere malum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Que aūt in ſpe quecūqꝫ p̄ſentia: aut letificare: aut p̱ficua fore multum videnṫ: aut ſine triſtitia p̱ſunt. Totaliter aūt quecūqꝫ p̄ntia letificāt: τ ſperantes: τ memorātes vt i pluribus.

¶ Oſtendit quomodo ſperata delectant. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo ad confirmationem eius: quod dixerat adducit dictum Homeri. Secunda ibi. (Propter quod iraſci). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ illa delectant in ſpe: ſiue ſperata quęcunqꝫ: ſiue talia: que preſentia videntur: aut lętificare: aut proficua fore multum: aut etiaꝫ quę ſine triſtitia preſentia: prout ſunt ſperata delectant: ideo dicitur: ꝙ totaliter τ vniuerſaliter quęcunqꝫ preſentia lętificant ſperantes per memorantes: vt in pluribus delectāt: τ dicit vt in pluribus: quia ſi de ſperato aliter creditur q̄ꝫ ſit: poteſt delectare preſens: quod non delectat ſperatio τ ecōuerſo. Quęcūqꝫ ḡ talia ſunt qualia ſperantur: ſi delectant preſentia totaliter τ vniuerſaliter quātum eſt de ſe delectant ſperata: ſed ſi hoc non ſit vniuerſaliter poteſt eſſe verꝫ: vt in pluribus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter qḋ τ iraſci τ delectabile ſicut Homerus: τ per poeſim de ira: ꝙ multo dulcius melle diſtillāte. Nullus. n. iraſciṫ ei: qui videṫ ipotēs cruciatū ſortiri: neqꝫ his q multuꝫ ſup̱ ſe: potētia aūt nō iraſcuntur: aut minus.

¶ Adducit ad confirmationem ſuam dictum Homeri: nā ſi delectans preſentialiter delectat: cum punire preſentialiter delectet: iraſci: in quo eſt ſpes punitionis erit quid delectabile: ſicut Homerus dixit per ſuam poeſim: quam fecit de ira: ꝙ ira eſt multo dulcior melle diſtillante: τ hoc propter ſpem punitionis τ vindictę: quia nullus iraſcitur multum debili: nec ei qui eſt impotens ſortiri cruciatum: neqꝫ his: qui ſunt ſuper ſe multum potentia hoc ipſis: qui ipſum in potentia nimis excedunt: quia talibus aut nō iraſcitur homo: aut minus q̄ꝫ alijs: ſemper ergo ira eſt: nec ad multum debiles: quia contra tales non eſt vindicta: neqꝫ ad multum potentes: in quo datur intelligi: ꝙ ſemper in ira eſt quędam ſpes punitionis τ vindictę.

¶ Et in plurimis

ET in plurimis concupiſcentijs ſe
quitur quedã delectatio: aut enim
memorãtes quõ adipiſcebantur:
aut ſperãtes quõ adipiſcenť gau
dent quadam delectatione.

¶ Superius docuit phs ſumere conſide
rationes quaſi cões de delectatione per comparationem
ad nãm: ⁊ ad ↄcupiſcentiam: ſiue ad appetitū: ⁊ ad cogni
tionē: vel ad fantaſiã: ſiue ad memoriam: ⁊ etiam ad ſpē.
Hic in parte iſta venatur magis ſpãles ↄſideratiões de de
lectatione per comparationē ad pdicta. Tria ideo facit:
qꝛ primo ponit conſiderationes quodãmodo ſpãles p cõ
parationem ad ſpē ⁊ ad memoriam. Scdo p comparatio
nē ad appetitū. Tertio p comparationē ad nãm. Secũda
ibi. (Et punire delectabile). Tertia ibi. (Et tranſmutare
delectabile). ¶ Circa primũ tria facit: qꝛ primo pmittit
hanc veritatē: ꝙ prout diuerſa memoramus ⁊ ſperamus
ſeqtur ſm concupiſcentias alia ⁊ alia delectatio. Secũdo
qḋ dixerat manifeſtat alia p exēpla. Tertio addit ex h ſie
ri in nobis principium amoris. Scda ibi. (Utputa qui in
febribus). Tertia ibi. (Et principiũ amoris). ¶ Dicit ḡ
primo: ꝙ in pluribus. i. in varijs ↄcupiſcentijs: vt ſ ꝙ cõ
cupiſcentię per ſuas ſpēs diſtinguūť: ſequitur quędam de
lectatio: ita ꝙ alias ⁊ alias ↄcupiſcētias alia ⁊ alia delecta
tio ſequiť: ⁊ ideo aut memorantes quõ adipiſcebanť in p
terito: aut ſperãtes quõ adipiſcenť in futuro gaudent qua
dam delectatione: ita ꝙ diuerſificať delectatio ſ diuer
ſitatem ſpei ⁊ memorię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa qui in febribus habentes ſitim me
morantes quõ bibant: ⁊ ſperantes gaudent:
⁊ agentes: ⁊ diſputãtes: ⁊ ſcribētes: ⁊ facien
tes ſemp aliquid de eo qḋ amať gaudēt. In oī
bus. n. talibus memorãtes quaſi ſentire putãt
id: quod amatur.

¶ Oſtendit per exempla ſpeciales memorias: ⁊ ſpãles ex
pectationes ſeq delectatiões alias ⁊ alias dicēs. vtputa q
in febribus habentes ſitim: ⁊ memorãtes quõ bibãt: ⁊ ſpe
rantes bibere gaudent: ⁊ agentes. i. dicētes: ſiue q ingunt:
vt h alia ⁊ alia littera: ⁊ diſputantes: ⁊ ſcribētes: ⁊ facien
tes aliqd de eo: quod amať gaudent: qꝛ in oībus talib⁹ me
morantes: vel etiam ſperantes amatū: quaſi putãt ſentire
id: qḋ amant. Si ergo amant diſputare hñtes ſpem ⁊ me
moriam diſputationis delectantur. ⁊ in alijs ſimiliter ſe
habet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et principium amoris hoc fecit omnibus: cũ
non ſolum de preſenti gaudeãt: ſed etiam cu
abſentis recordati adamãt. Propter qḋ vtiq
⁊ cum triſtis fiat: eo ꝙ non adſit: ploratibus
⁊ lamentationibus inſit quedam delectatio:
triſtitia quidē. n. de non adeſſe: delectatio autē
ex memorando ⁊ videndo aliqualiter illum: ⁊
qualia exigit: ⁊ qualis erat: pp qḋ dcm̄ ē: vt ait.
Sup his oībus affectũ excitauit fletus.

¶ Addit ex hoc fieri in nobis amoris pncipiũ dicens: ꝙ h
ſit oībus pncipiũ amoris: cum non ſolum de pręſenti gau
deant: ſed cu ⁊ abſentis fuerint recordati amant: pꝑter
quod vtiq ⁊ cum triſtis fiat: eo ꝙ non adſit: nec pſens ſit:
quod delectat: ineſt tamen eis triſtibus: ſiue plorantibus:
⁊ lamentantibus quędam delectatio: qꝛ hmōi delectabile
licet contriſtet: qꝛ non eſt pręſens corporaliter: letificat tñ
qꝛ eſt pręſens per ſpē: ſm ꝙ habetur memoria illius: ſiue
ſpes: ideo ſubdit: ꝙ triſtitia quidem eſt de non adeſſe. De
lectatio autē ex memorando ⁊ videndo aliqualiter. i. ima
ginaliter illum: quem diligit: vt qꝛ recordatur qualia egit
cum eo: ⁊ qualis erat: propter quod bene dictum eſt: quod
ait Homerus: vt ſupplet alia litera. Et ſuper his omnib⁹
affectū. i. delectationē ⁊ gaudiū excitat flet⁹. ¶ Deñ. c. d.

¶ Et punire delectabile. Cuius. n. non adeptio
triſte: id adipiſci delectabile. Irati. n. triſtantur
vehemēter nõ punientes: ſperãtes aũt gaudēt.

¶ Poſtq̄ oſtendit: ꝙ ſpeciales memorias ⁊ expectatiões
ferunt delectationes ſpeciales: venatur ſpeciales delecta
tiones de delectabilibus per comparationē ad appetitū.
Et duo facit ſm ꝙ appetitus ſenſitiuus: de cuius delecta
tione hoc potiſſime videtur intendi: dupliciter diuidiť in
iraſcibilem. ſ. concupiſcibilē. Primo ergo venatur hmōi
conſiderationes reſpectu iraſcibilis. Secũdo reſpectu cõ
cupiſcibilis. Secũda ibi. (Et amicus delectabiliū). Ira
ſcibilis aũt potiſſime videtur tendere in arduū: vt in pu
gnam: ⁊ vindictam: ⁊ honorem: ⁊ huiuſmodi: ideo oſtēdit
talia delectabilia eſſe. Et quatuor facit ſ ꝙ adducit qua
tuor conſiderationes ad hęc. Secunda ibi. (Uidere dele
ctabile). Tertia ibi. (Qm̄ aũt vincere). Quarta ibi. (Et
petētibus honor ⁊ cõplacentia). ¶ Prima ↄſideratio ta
lis. Qꝛ punire eſt delectabile: ⁊ ſubdit cãm: qꝛ illud: cuius
non adeptio eſt triſtis: adipiſci eſt delectabile. vnde irati
vehementer triſtantur non punientes ⁊ ſperantes punire
gaudent. Si vero volumus loqui de delectatione: vt ↄſur
git ex iraſcibili: punire eſt delectabile. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ludere delectabile non ſolu amatoribus
victorie: ſed oībus: fit. n. fantaſia excellētie. cu
ius oēs hñt ↄcupiam: aut remiſſe: aut magis.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem. Qꝛ non ſolum puni
re ⁊ vincere eſt delectabile: ſed etiam videre talia eſt dele
ctabile: quę delectatio non ſolu adeſt amatoribus victo
rię: ſed etiam omnibus circunſtantibus: quia ipſum vide
re talia ſm ſe eſt delectabile: adeo ſubdit: ꝙ in talibus fit
quędam apparitio: ⁊ quędam inſit excellentia: cuiuſmodi
viſionem habere omnes habent concupiſcentiam: aut re
miſſe: aut magis: quia aliqui magis: aliqui minus delectã
tur in talibus. ¶ Si aũt obyciatur ↄtra hoc: ꝙ aliq vidē
tes bella triſtãtur. ¶ Dõ h nõ eē: qꝛ viſus taliū nõ ſit de
ſe delectabilis: ſ qꝛ rõne timoris: vel appetitus declinãtis
ad aliã ptē aggenerať in talib⁹ triſtitia. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Qm̄ vincere delectabile: neceſſe ⁊ ludos de
lectabiles eſſe pugnatiuos: ⁊ fiſtulatiuos: ⁊ li
tigioſos: ſepe. n. i ipſis fit vincere: ⁊ oſſiū proie
ctiões: ſperizatiões: ⁊ alea: ⁊ petrazatio: ⁊ cir
ca ſtudioſos aũt de ludis ſilr. Hi qdē. n. dele
ctabiles fiũt: ſiqs fuerit ↄſuetus. hi aũt mox d
lectabiles: puta venatio ⁊ oīs venatiua. vbi. n.
concertatio: ibi ⁊ victoria eſt: pꝑter qḋ ⁊ ſalta
tiua: ⁊ litigatiua delectabilis conſuetis.

¶ Ponit tertiã ↄſiderationē: qꝛ vincere ē delectabile: neceſ
eſt ludos pugnatiuos ⁊ fiſtulatiuos: vt cũ hyſtriões adiui
cē fiſtulãtes certãt: ⁊ diſputatiuos: ſiue litigioſos eē dlecta
bile: ⁊ ē rõ: qꝛ i talib⁹ ſępe fit vincere: ⁊ qꝛ victoria i ludis ē
delectabilis. Itē vīcere i pyciēdo oſſa: ⁊ ēt ſpiçatiões: vt lu
dere ad talos pila: ⁊ alea: ⁊ petriçatio: vt lud⁹ i cyiēdo la
pidē ē delectabile qd: ⁊ ludos eē ſtudioſos: vt qñq ludos
liberales: de quibus ſuperius fuit facta mentio: ↄuenit eē

delectabiles. ve[illegible] qꝛ non omnes ludi ſunt vniformiter de lectabiles. ideo cum dicit. (Di quidem. n. delectabiles.) Diſtinguit ludos: qꝛ aliqui ludi ſunt delectabiles: cū quis fuerit ꝯſuetus ad illos. Aliqui vero ſtatim ſunt delectabi les: puta venatio ⁊ nō ſolum hęc vel illa: ſed omnis vena tio eſt delectabilis: qꝛ vbi eſt ꝯcertatio: qđ eſt in oī venatio ne ꝯtingit eē victoriā: ideo alteratiua ⁊ litigatiua delecta bilis eſt conſuetis rōne victorię. Poſſunt aūt diſtingui li tigatiua ⁊ alteratiua: eo ꝙ vna accipiť in cauſis: altera vo in collationibus ⁊ diſputationibus. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et potentibus: ⁊ honoꝛ: ⁊ complacentia de lectabiliſſimoꝛum: ꝓpterea ꝙ fit fantaſia vni cuiqꝫ: ꝙ talis: ⁊ ſtudioſus: ⁊ magis eū inſinuēt quos putāt veraces. Tales aūt qui ꝓpe ma gis q̄ꝫ qui longe ⁊ ſimul conuerſati ⁊ noti: ⁊ ciues q̄ꝫ qui aliunde: ⁊ exiſtentes q̄ꝫ futuri: ⁊ ꝓudētes q̄ꝫ inſenſati: ⁊ multi q̄ꝫ pauci: magis enim veriſimile veridicos eſſe dictos ꝯtrarijs. Quī quos quis multuꝫ paruipēdit: ſicut pue ros: aut beſtias. nihil curat de hoꝛum honoꝛe aut opinione ipſius opinionis gratia. Sed ſiq dem ꝓpter aliud aliquid.

❡ Ponit quartā cōſiderationem: ꝙ potētibus honoꝛ ⁊ pla centia ſunt de genere delectabiliſſimoꝝ. Et ſubdit cauſaꝫ qꝛ fit fātaſia vnicuiqꝫ qui honorať: ⁊ ei applauditť: ꝙ ſit ta lis qualis dr̄: ⁊ ꝙ ſtudioſus: cui debeť honoꝛ: cū dicit. (Et magis euꝫ inſinuent). Addit ꝙ magis eſt delectabile eū cū hoīes: quos putant eſſe veraces inſinuent. i. indicēt eſſe honorandos: ⁊ applaudendū eſſe eis: ⁊ oſtēdit qui ſunt ve races dicens: ꝙ tales. i. veraces ſunt magis q ſunt ꝓpe q̄ꝫ qui ſunt longe: ⁊ qui ſunt ſimul cū eo ꝯuerſati: ⁊ noti: ⁊ con ciues eius ſunt magis veraces: q̄m qui ſunt aliūde ⁊ extra nei: ⁊ illi qui ſunt exñtes ⁊ noti ciues ciuitatis ſunt magis tales q̄ꝫ futuri aduentitij: ⁊ prudentes ſunt magis q̄ꝫ inſen ſati: ⁊ multi q̄ꝫ pauci: ⁊ veriſimile eſt doctos eē magis ve ridicos cōtrarijs. Subdit autem ad manifeſtationem di ctoꝛum: ꝙ homo nihil curat de his: q̄ quis multum par uipendit: qꝛ paruipendit pueros ⁊ beſtias: nihil curat đ ho noꝛe eoꝛum: aut de opinione ipſoꝛum gratia ipſius opinio nis: ſed ſi curat: hoc eſt propter aliquod aliud: non propter opinionem ſuam. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et amic⁹ đlectabiliū: diligere. n. delectabile. Nullus. n. amatoꝛ vini: qui nō gaudet vino.

❡ Venatur conſiderationes ſumptas ex parte concupiſcē tię. Diuiditur autē hęc pars in partes quinqꝫ ſm̄ ꝙ qnqꝫ conſiderationes ponit circa hęc. Secunda ibi. (Et diligi delectabile.) Tertia ibi. (In admiratione eſſe). Quarta ibi. (Et adulationes accipere.) Quinta ibi. (Et h agere ſę pe). ❡ Dicit ergo primo: ꝙ amicus eſt de numero đlecta bilium: qꝛ diligere ſm̄ ꝙ ꝯcupiſcimus: eſt aliquid delecta bile: ⁊ dat cauſam: qꝛ nullus eſt amatoꝛ vini: niſi q gaudet ⁊ delectatur vino. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Et diligi đlectabile: fantaſia. n. ⁊ hoc eſt⁹: qđ inſit ipſi bonum eſſe: qđ oēs ꝯcupiſcūt cogno ſcentes. Diligi aūt eſt amari ipm̄ propter ſe.

❡ Ponit ſecundam: qꝛ ipſum diligi eſt delectabile: diligit enim homo: ⁊ concupiſcit ſeipſum quaſi bonum enteꝫ: eo ꝙ ab alijs diligitur. ideo ſubdens cām dicti ait. ꝙ ex eo ꝙ quis diligiť hoc. i. in hoc caſu. Fit enim fantaſia ⁊ appari tio eius: ꝙ ipſi inſit bonuꝫ eſſe: qđ omnes cognoſcētes cō cupiſcūt: omnes. n. cognoſcentes bonuꝫ volunt eſſe boni.

Addit ergo: ꝙ diligi ipſum eſt amare propter ſeipſum: qꝛ ſi propter aliud: non proprie diligitur homo: ſed illud ali ud: ⁊ ipſe homo ſm̄ ſe non diligeretur: niſi ipſe ſecundum ſe bonus eſſet. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Et in admiratiōe eſſe delectabile propter ip ſum honoꝛari.

❡ Ponit tertiam: ꝙ eſſe vel haberi in admiratione eſt de lectabile propter ipſum honoꝛari: qꝛ perſonę honoꝛabiles huiuſmodi ſunt boni: ⁊ excellētes in admiratione haben tur. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et adulationem recipere: ⁊ adulatoꝛ delecta bile: apparens enim amatoꝛ: admiratoꝛ: ⁊ ap parens amicus adulatoꝛ eſt.

❡ Ponit quartam conſiderationem. ꝙ recipere adulatio nes eſt delectabile: ⁊ ipſe adulatoꝛ eſt qđ delectabile: ⁊ dat cauſam: quia adulatoꝛ eſt apparens admiratoꝛ: ⁊ apparēs amicus. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et hoc agere ſepe delectabile. Quod eni cō ſuetum delectabile erat.

❡ Ponit quintam: ꝙ agere ſępe aliqđ eſt delectabile: quia vt dicebať ſupra cōſuetum eſt delectabile. ❡ Notādum aūt has quinqꝫ conſiderationes eſſe cōnexas: quare ſi dili gere ſit delectabile: qꝛ ſibi complacet homo in bono ſibi ꝓ poꝛtionato: qđ erat prima cōſideratio: ſequitur ꝙ diligi ſit delectabile: qꝛ complacet ſibi homo in bono ꝓprio: quę fu it ſecunda. Et vlterius eſſe in admiratione ſit delectabile: qꝛ ex hoc hꝫ argumentū: ꝙ ſit bonus: q̄ fuit tertia: ⁊ etiaꝫ adulatio ex hoc ſeqť: ꝙ ſit delectabilis: qꝛ amicus ⁊ adula toꝛ: quoꝝ ꝑſonā induit adulatoꝛ ſunt delectabiles: q̄ fuit quarta: ⁊ et ꝙ ſępe agere ſit delectabile: qꝛ ex hoc ē nobis bonū ꝓpoꝛtionatū: actū: vel opatū: qđ fuit qnto ꝓpoſitū.

ET träſmutare ē delectabile. In na tura. n. fit träſmutare. qđ. n. idem ſemꝑ exceſſuꝫ facit cōſtituti habi tus. vnde dictuꝫ eſt tranſmutatio oī dulce. ꝓpter hoc. n. ⁊ que ad tē pus delectabilia ſunt. ⁊ hoīes ⁊ res. tranſmutatio. n. ex ꝑſenti eſt. Simile aūt ⁊ rarum quod ad tempus.

❡ In iſta pte venať phs ꝯſiderationēs de delectabili ſum ptas ex ipſa nā. Et duo facit: qꝛ p̊ facit h ſm̄ ꝙ nā ipſa eſt qđ träſmutabile. Scđo put tēdit in aliqđ ſibi ꝓpoꝛtōatū. Scđa ibi. (Et q̄m ꝙ ſm̄ nām). ❡ Prima pō diuidiť in ſex ꝑtes ſm̄ ꝙ ſex ꝯſiderationes ſe hñtes ꝑ oꝛdineꝫ ponit circa hęc. Scđa ibi. (Et addiſcere ⁊ admirari). Tertia ibi. (Et bñfacere). Quarta ibi. (Qꝛ āt delectabile ē). Quīta ibi. (Quī aūt addiſcere). Sexta ibi. (Circumuolutiones). ❡ Ponit p̊mā ꝯſideratione dicēs. ꝙ ipꝫ träſmutare eſt delectabile: cū q̄ nā ⁊ diſpōnes nāę nō ſꝑ maneāt eedē: nō ſemꝑ idē appetimus. Iō ſubdit: ꝙ ſemꝑ idē facit exceſſuꝫ ꝯſtituti habitus. i. cōſtitutę habilitatis ⁊ diſpōnis. excedit .n. hic diſpōnē nr̄am variabilē. vn̄ dcm̄ eſt: ꝙ tranſmuta tio ē qđ dulce inter oīa. Et inde eſt: ꝙ hoīes ⁊ res: q̄ ſūt de lectabilia: ſunt delectabilia ad tp̄s: qꝛ träſmutatio ē ex ꝑñ tiſſue ex ꝓpinquo. vt hꝫ alia lr̄a: ſimul aūt ⁊ raꝝ qđ ad tp̄s .q. d. ꝙ non ſolum delectabilia ſūt talia ad tp̄s: qꝛ träſmu tatio: qđ ē valde in ꝓmptu: ⁊ ꝓpinquo: ⁊ ꝯſentanea nāę no ſtrę eſt qđ aūt delectabile: ſꝫ et ſimul cū h eſt alia cā. qꝛ il lud: qđ ē ad tp̄s: eſt raꝝ: ⁊ oē raꝝ choꝝ. ❡ Deinde cū dič.

❡ Et addiſcere ⁊ mirari delectabile vt ad multū. In minoꝛi quidem eſt concupiſcere addiſcere.

quare

quare mirabile concupiſcibile. In adiſcere autem id. quod ſm naturam conſtituit.

¶ Hic ponit ſecundam conſiderationem: quia tranſmutatio ⁊ nouitas eſt delectabile adiſcere ⁊ mirari: quę nouitatem importāt: delectabilia ſunt. Et ꝙ adiſcere ſit qd delectabile: ⁊ quid admirabile: ⁊ vt admirari iuſtum apparet multū propter cōcupiſcere adiſcere. Cū ḡ mirabile ſit cōcupiſcibile ⁊ delectabile: adiſcere delectabile erit: hꝫ ⁊ ſpecialē cām nāę noſtrę: quare adiſcere eſt delectabile: qꝛ cuꝫ adiſcimus: minus in id: qđ eſt conſtituti ſꝫ nām: qꝛ minꝰ ab imꝑfecto ad ꝑfectionē cōpetentē nāę. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et benefacere ⁊ bene pati delectabilium: bene pati quidem adipiſci eoꝝ: que concupiſcūt benefacere: aut habere ⁊ ſuperabundare: que ambo appetunt.

¶ Ponit tertiā: qꝛ ſi ad acquirere noua ⁊ ꝯſiderata: ⁊ abundare in talibus eſt delectabile: benefacere ⁊ bene pati ſūt delectabilia. Et dat cām: qꝛ ſm bene pati eſt adipiſci ea: q̄ hoīes ꝯcupiſcunt. qui acqrunt ea: q̄ nō habēt: quę ſunt eis noua: ⁊ benefacere eſt ſuꝑabundare in talibus: quę ambo ſe hr̄e talia ⁊ ſuꝑabūdare in eis hoīes appetāt. ¶ Deīn ⁊c.

¶ Quia autem delectabile eſt beneficium corrigere propinquos: delectabile hominibus eſt ⁊ factiua conſumare.

¶ Ponit quartam: qꝛ benefacere eſt delectabile corrigere ꝓpinquos eſt delectabile hoībus. Et cōſumare defectiua .i. ſupplere indigentiā: vt ſonat alia lr̄a: eſt etiā delectabile. Ex h̄.n. aliqs apparet ꝙ bn̄ faciat alijs: ⁊ ſit q̄ſi ꝓrector eiꝰ inq̄tū ipm corrigit: ⁊ eiꝰ indigētiā ſupplet. ¶ Deīn. cū. d.

¶ Quoniaꝫ aūt adiſcere delectabile ⁊ mirari: ⁊ talia neceſſe delectabilia eſſe. ſ. imitatiua et ꝑtractiua: ⁊ ſtatuificatio: ⁊ poetica: ⁊ oē quodcunqꝫ fuerit repreſentatiuū: ⁊ ſi nō ſit delectabile id: cuius eſt repreſentatio. Non eñi in hoc gaudet: ſed ſyllꝰs eſt ꝙ ad hoc id. Quare adiſcere aliquid accidit.

¶ Ponit quintam conſiderationē. Nā qꝛ adiſcere ⁊ mirari eſt delectabile: neceſſe eſt talia: quę hic inducūt eſſe delectabilia: ideo imitatiua ⁊ ꝑtractiua qñ aliqs repreſentatur ꝑ picturam: ⁊ ſtatuificatio qñ fit ſtatua: ⁊ imago ad aliqd imitandū ⁊ repreſentandū: ⁊ poetica qñ aliqd repñſentatur per geſta: ⁊ omne quodcunqꝫ fuerit aliquid repreſentatiuum eſt delectabile: dato ꝙ non ſit delectabile: cuius eſt repreſentatiuum. Nam ſimius ⁊ ſi in ꝓpria natura nō ſit quid delectabile: tamē ſi ſit bene pictus: vel bene ſculptus ꝓpter repreſentationē eſt quid delectabile: ideo ſubdit: qꝛ hō non gaudet in hoc: qđ videt repreſentatū: ſꝫ gaudet ꝙ eſt illi ſyllꝰ .i. collatio: vt ſonat alia littera: qꝛ ꝯfert vnū alteri. ⁊ eſt ad hoc illud: eo ꝙ vnū imitaꝛ aliud. Et qꝛ noſtrū adiſcere eſt ſemꝑ in quadā collatiōe: vel in quodā diſcurſu: in tali repreſentatione accidit eſſe adiſcere aliqd quoddā: inq̄tū eſt quędā collatio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et circūuolutiones ⁊ paulatim ſaluari a periculis. Oia.n. hec mirabilia.

¶ Ponit ſextā ꝯſiderationē. Et qꝛ admirari eſt delectabile circūuolutiones .i. ꝙ res ⁊ mundus circūuoluanꝛ: vt ꝙ mō dicaꝛ iſte: mō ille ē quod delectabile: ⁊ ēt paulatim ſeruari a ꝑiculis qd delectabile eſt. Et qꝛ oia iſta ſunt admirabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qm̄ ꝙ ſm naturaꝫ delectabile. Que vero eiuſdem generis ſm naturam inuiceꝫ ſunt oīa cognata: ⁊ ſimilia: delectabilia vt in pluribus: puta homo homini: ⁊ equus equo: ⁊ iuuenis iuueni. Unde ⁊ prouerbia dicta ſūt. Quo coetaneus coetaneum delectat: ⁊ quo ſimilis ſimilem: ⁊ nouit aūt: ⁊ alia quecūqꝫ talia.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex natura ſꝫ ꝙ tendit in aliquid ſibi conueniens. Et duo facit: qꝛ primo ponit cōſiderationem hanc: ꝙ ſimilia ſunt delectabilia. Secūdo ponit ꝯſiderationes: q̄ ſequūtur ex iſta. Secūda ibi. (Qm̄ aūt ſimile). ¶ Dicit ergo primo: qꝛ qđ eſt ſm nām .i. ꝯueniens nāę eſt delectabile: qꝛ quę ſunt eiuſdē generis ſꝫ naturā: ſunt inuicē cognata ⁊ ſimilia: neceſſe eſt talia vt ī plūibus delectabilia eē: ⁊ dicit vt in pluribus: qꝛ ꝯuenit aliquē degenerare ⁊ nō ſequi motus naturę ſuę debitos. Et ponit exemplum quo ſimile applaudet ⁊ delectaꝛ ſimili: vt hō hoī: equus equo: ⁊ iuuenis iuueni. vñ ⁊ ꝓuerbia dicta ſunt coetaneus coetaneū dlectat ſemꝑ: ſimilis nouit ſile: ⁊ gaudet ei. vnde in alia littera hr̄: ꝙ latro nouit latronem: ⁊ fera acgeſcat fere: ⁊ alia q̄cūqꝫ talia. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Qm̄ aūt ſimile ⁊ cognatum delectabile ſibi eſſe maxime ipſe ad ſeipſum vnuſqſqꝫ hic paſſus eſt. Unde neceſſe oēs amatores ſui ipſorū eſſe: aut magis: aut minus: omnia eñi talia exiſtunt ad ſeipſum maxime.

¶ Ponit conſiderationes: quę ſequuntur ex iſta. Et tria facit: qꝛ primo oſtendit ex hoc hoīes diligere ſeipſos. Scđo oſtēdit eos diligere ſua. Tertio maīfeſtat eos diligere ea: quę res applaudent: ⁊ ipſos non moleſtant. Secunda ibi. (Qm̄ autem amatores). Tertia ibi. (Similiter autem ⁊ qm̄). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ qꝛ ſimile ⁊ cognatū ſunt delectabile ſibi ⁊ cuilibet: qꝛ vnuſquiſqꝫ maxime ad ſeipſuꝫ paſſus eſt: qꝛ maxime eſt ſibi ſimilis ⁊ cognatus: neceſſe ē omnes hoīes eſſe amatores ſui ipſoruꝫ: aut maius: aut minus: qꝛ ſm plus ⁊ minus hoīes ſe diligūt. Repetit aūt cāꝫ huius: qꝛ oīa talia: vt cognatio: ſilitudo: amicabilitas exīſt maxime .i. excellenter ad ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt amatores ſui ipſorum oēs: ⁊ que ipſoruꝫ neceſſe delectabilia eſſe oibus: puta: oꝑa ſermones: ꝓpter quod amatores adulationuꝫ vt in pluribus: ⁊ amatores amantiū: ⁊ amatores honoris: ⁊ amatores filiorum. Ipſorum enim opera filij.

¶ Oſtēdit hoīes diligere ſua: ⁊ delectari in eis. Et quinqꝫ facit ſm ꝙ quinqꝫ ꝯſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et defectiua ꝑficere). Tertia ibi. (Et qm̄ ꝑncipale). Quarta ibi. (Adhuc qm̄). Quinta ibi. (Et id in quo). ¶ Dicit ḡ primo: qm̄ oēs ſunt amatores ſui ipſorū: neceſſe eſt oia q̄ ſunt ipſoꝝ: ſiue ſua eſſe delectabilia omnibus: puta homo diligit oꝑa ſua ⁊ ſermōes ſuos: ⁊ inde ē: ꝙ hoīes ſūt amatores adulationum: vt in pluribus: qꝛ adulatores laudāt eis opera ſua: ⁊ ſunt amatores amantium: quia amantes laudāt opera eorum: ⁊ ſunt amatores honoris: quia etiaꝫ hęc opera eorum cōmendantur: ⁊ amatores filiorum: qꝛ filij ſunt opera ipſorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et defectiua perficere delectabile. Ipſoruꝫ enim opus iam fit.

¶ Ponit ſecundam conſiderationeꝫ: ꝙ delectabile eſt hominibus perficere defectiua: qꝛ propter complementū qđ addunt iā totū opus fit ⁊ reputatur ipſorum. Apparet aūt

ꝙ alia eſt conſideratio iſta: quę dicit delectabile eē hominibus defectiua pficere a conſideratione: qua dixit ſupra delectabile erit eis defectiua cōſtituere: qꝛ ibi intelligit de ſuppletione indigentię. hic aūt de defectione operum imperfectoꝝ. Attamē ſi illud ſignificarēt verba hęc: ⁊ ibi poſſent facere aliā ⁊ aliā conſiderationē ſm ꝙ in eis reperit̄ diuerſa rō pſuadendi. ⁋ Et diligenter notādū eſt: ꝙ phs vr̄ multotiens eandem conſiderationē ponere. ideo attente inueſtigare debemus quō ibi reperiri poſſit diuerſa rō perſuaſiua: quia talis diuerſitas cōſiderationes diuerſas efficit. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et quoniam principari delectabiliſſimum: ⁊ videre ſapiētē pricipari delectabile: pricipis. n. ſapere. Eſt autem ſapientia multorum ⁊ mirabilium ſcientia.

⁋ Ponit tertiā conſiderationez dicēs: ꝙ delectabiliſſimū eſt pricipari: delectabile eſt principās ſapiētia: quā pncipatus dz ſapere: quod probat per diffinitionem ſapientię: qꝛ ſapientia eſt multoꝝ mirabilis ſciētia: ⁊ multa mirabilia ſcire dz: q alijs dominari vult. Innuit̄ aūt hęc maxima p dictis: qꝛ ſi homo diligit ſua: tanto magis diligit pncipari qꝛ q̄to plibus principat̄: plura cognoſcit vt ſua. ⁋ Deiñ.

⁋ Adhuc quoniam amatores honoris: vt ī pluribus neceſſe increpare vicinos delectabile eē ⁊ ſubijcere.

⁋ Ponit quartā maximā dicens: ꝙ adhuc pręter conſiderat̄ões dictas eſt hic ꝯſideratio: qꝛ hoīes vt in plibus ſūt amatores honoris: vtputa cōſideratio dicebat: neceſſe eſt eis eē delectabile vt īcrepare vicinos: ⁊ ſubijcere eos ſibi: qui ī hoc vident̄ honorari. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et id in quo videt̄ optimus eē ipſe ſibi. hoc frequentare: ſicut Euripides ait. Et adhuc inſiſtit dans vniuſcuiuſqȝ diei plurimam partē: vt ipſe ſeipſo potiatur optimus exiſtens.

⁋ Ponit quintam maximā: qꝛ qlibet diligit frequētare id in quo ipſe vr̄ optimus ſibi: ſicut Euripides dicebat. Et ad hoc inſiſtit vnuſquiſqȝ dans vniuſcuiuſqȝ diei plurimam ptē. Nam ſi hō delectat̄ in opere ſuo: potiſſime delectat̄ in potiſſimo opere: ⁊ ideo ſi vr̄ ſibi: ꝙ ſi ſit optimus cithariſta: maximā ptem temporis ipſius expēdit in citharizatione. Cā autem quare maxime delectamur in potiſſimo ope noſtro eſt: qꝛ ī eo maxime relucet bonitas noſtra: ⁊ ſꝫ ipſam maxime fruimur nobiſipſis: ideo addit phs ꝙ h̄ facit vt ſeipſo maxime potiatur vel fruatur optimus exiſtens. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Similiter aūt ⁊ quoniaȝ ludus delectabiliū: ⁊ omnis remiſſio: ⁊ riſus delectabilium. Neceſſe autem etiam riſibilia delectabilia eē: ⁊ homines: ⁊ verba: ⁊ opera. Determinatum aūt eſt de riſibilibus ſeorſum in his: que de poetica. De delectabilibus quideȝ igitur dicta ſunt tanta. Triſtitia autem ex contrarijs horuȝ manifeſta. Quorum quidem igitur gratia iniuſtitiam faciunt. hec ſunt.

⁋ Ponit vltimam conſiderationem dicens: qm̄ ludus eſt de numero delectabiliuȝ: neceſſe eſt riſibilia delectabilia eſſe: ſiue talia ſint homines: ſiue verba: ſiue opera. Iſta. n. delectant: qꝛ attēdere ad talia non vr̄ nobis moleſtia. Excuſat aūt ſe: quare de riſibilibus non determinauit diffuſius dicens: ꝙ de riſibilibus determinatuȝ eſt ſeorſum in his: q̄ ſunt de poetica. i. de poetria: quam fecit. ⁋ Vltimo epilogat: ꝙ de delectabilibus dicta ſunt tanta. Triſtia autē ſunt manifeſta ex ꝯrijs hoꝝ additis quaſi addēs aliuȝ epilogū: qꝛ hęc ſunt: quoꝝ grā hoīes iniuſtitiā faciunt.

Qualiter autem habētes ⁊ quibus dicamus nunc. Ipſi quidem igit̄ cum putarint poſſibile eſſe rē agi: ⁊ ſibijpſis poſſibile: ſiue putent latere cum egerint: ſiue cum non latuerunt: non exoluere penā: aut exoluere quidē: ſed minus dānū eſſe q̄ ſit ipſis lucrum. Aut que quā cordi habent.

⁋ Supius oſtēſum eſt quoꝝ gratia hoīes iniuſta faciunt. reſtat oſtendere qualr̄ ſe hñtes: ⁊ qbus talia faciūt. Duo aūt facit phs: qꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicēda dicens: qualr̄ aūt ſe hñtes hoīes iniuſta faciunt: ⁊ quibus dicamus nūc. Scdō exequitur de intento. Scdā ibi. (Ipſi quidem igit̄.) Inueſtigat aūt primo qualr̄ ſe hñtes iniuſta faciunt: ⁊ poſtea qbus: vt ſuperius tangebat̄. Scdā ibi. (Iniuſta autē faciūt.) ⁋ Circa primum tria facit: qꝛ primo in generali tangit modos: ſm quos ſe hñtes iniuſta faciūt. Secundo ꝙ nō per oēm modū in hoc tractatu determinat̄ de poſſibili ⁊ īpoſſibili: quod eſt annexū cuilibet negocio. Remittit nos ad ſecundum librum: vbi de his agitur. Tertio exequitur in ſpeciali: quę in generali tetigerat. Secunda ibi. (Qualia quidem.) Tertia ibi. (Ipſi autē putant.) ⁋ Dicit ergo primo: ꝙ ipſi homines putant poſſibile eſſe rem iniuſtaȝ: ⁊ ſibijpſis poſſibilē quadrupliciter. Primo ſi putent latere cum egerint. Secundo ſi non latuerint putāt non exoluere penaȝ. Tertio ſi putant exoluere: putant autem eſſe eis minus damnum q̄ ſit. Quarto ſi damna vel admiſſa non ſunt eis tam chara q̄ acqſita per iniuſtitias: quę habent cordi: ſiue quę ꝯcordialr̄ diligūt. ⁋ Deiñ cū.

⁋ Qualia igitur quidem poſſibilia videntur: ⁊ qualia impoſſibilia in his: que poſterius dicentur. Cōia. n. oīum partiū rhetorice hec.

⁋ Remittit nos ad ſecundum librum: vbi determinatur de poſſibili ⁊ impoſſibili dicens. Qualia quidem igit̄ poſſibilia videntur: ⁊ qualia impoſſibilia dicētur in his: quę poſterius: vt in ſecundo libro. Nam hęc ſunt cōmunia oīum partiū rhetoricę. i. omni negocio rhetorico. ⁋ Ad euidentiam huius dicti notanduȝ: ꝙ poſſibile ⁊ impoſſibile: maius ⁊ minus: quę ſunt annexa omni negocio rhetorico dupliciter poſſunt accipi. ⁋ Primo ſm cōſiderationē ſpālē qꝛ aliquę conſiderationes de maiori ⁊ minori: de poſſibili ⁊ impoſſibili poſſunt adaptari negocio deliberatiuo: quę ſunt inutilia diſputatiuo ⁊ econuerſo. ⁋ Secūdo poſſunt accipi hmōi annexa ſm rōnem quandam cōmunem: qꝛ de eis poſſunt dari conſiderationes applicabiles omni negocio. Conſiderationes aūt ſpeciales de ānexis ponit phs in quolibet negocio: vt in deliberatiuo poſuit cōſiderationes ſpeciales de maiori ⁊ minori competentes dicto negocio: cum docuit nos cognoſcere maius conferens. Poſuit etiam hmōi conſiderationes de poſſibili ⁊ īpoſſibili: cum dedit nobis viam ad bene poſſe perſuadere: ⁊ docuit nos ſm diuerſas ciuilitates diuerſimode perſuadere: quia aliqua erant poſſibilia ad perſuadendum vni ciuilitati: quę non erant poſſibilia reſpectu alterius: ſic etiam in exclamatiuo poſuit conſiderationes de maiori ⁊ minori: cum docuit nos cognoſcere maius ⁊ minus laudabile. Ponit etiā rōnes de poſſi: cū dedit nobis poſſibilitatē ⁊ facilitatē ad laudandū docendo nos appropinquātia laudabilibus

oſtendere

oſtendere tanꝙ laudabilia:ſic etiaꝫ in diſceptatiuo nego-cio ponit conſiderationes de maiori: ⁊ minori iferius: vbi docebit nos cognoſcere maius ⁊ minus iniuſtum. Ponit etiam conſiderationes de poſſibili ⁊ impoſſibili ſꝫ ꝙ ſpe cialiter ſpectat ad diſceptatiuum in hoc caplo: vbi nos do cet qbus eſt poſſibile: ⁊ quibus non poſſibile iniuſtuꝫ facere: vel qui de facili: ⁊ qui non de facili iniuſta faciunt. Nā facile ⁊ non facile: ſiue difficile aliquo mō ſunt cognata poſſibili ⁊ impoſſibili: conſiderationes quędam ↄmunes poſſibili ⁊ impoſſibili poſſibiles adaptari cuilibꝫ negocio ponit in ſecūdo libro. ideo h̄ nos remittit ad locū iſtū: vbi de conſiliabilibus ſpecialibus de poſſibili ⁊ ipoſſibili hic habitis annectuntur conſiderat ōes cōmunes: propter qḋ de eis ſufficiens habetur cognitio. ⁋ Aduertendū tamē: ꝙ de maiori ⁊ minori conſiderationes cōmunes nō poterat tradere ſm ſpecialem tractatum: qꝛ ↄſiderationes ſpeciales de eis requirebant conſideratiōes cōmunes. Ideo in tractatu de deliberatiuo negocio cuꝫ determinauit de cōferente maiori ⁊ minori: docuit nos cognoſcere maius ⁊ minus ſm ꝙ poſſunt adaptari ad quodlibet negocium: quod facit cum notificauit quid eſt excedēs: quid maius: ⁊ quid magnum. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Ipſi aūt putant potētes eſſe maxime indemnes iniuſta agere: qui ſunt potentes loq: ⁊ actiui: ⁊ experti multorum agonum. Et ſi multi amici ſint ⁊ diuites: ⁊ maxime quid ſi ipſi ſunt q in his: que dicta ſunt: putantur poſſe. Si aūt nō: ſi ſint ipſis tales amici: aut miniſtri: aut participes: propter hoc poſſunt ⁊ agere ⁊ latere: ⁊ nō exoluere penam. Et ſi amici ſint his: qui iniuſta patiūtur. Aut iudicibus: amici quideꝫ enim ſine cautela ad iniuſta pati: ⁊ cum pacificantur anteꝙ diuulgetur. Iudices autem condonant: quibus vtiqꝫ amici fuerunt: ⁊ totaliter dimittūt: aut paruis danmificant.

⁋ Exequit̄ in ſpeciali q̄ in generali tetigerat: ideo quatuor facit ſm ꝙ quatuor tetigit: qꝛ primo inueſtigat: q de facili iniuſta faciunt: qꝛ ſunt potentes ad non exoluendū penam. Scd̄o qui hoc faciunt: qꝛ ſunt latitiui. Tertio qui hoc faciunt ratione lucri. Quarto qui iniuſtitiā faciūt rōne eius qḋ habēt cordi. Secūda ibi. (Latitiui aūt ſunt.) Tertia ibi. (Et quibuſcūqꝫ non latentibus). Quarta ibi. (Et qbuſcūqꝫ iniuria). ⁋ Circa primum quatuor facit ſꝫ ꝙ quatuor ↄſiderationes adducit: qꝛ p̊ oſtēdit aliquos eē potentes ad non ſoluendum ratione ſui. Secūdo ratione amicorum. Tertio rōne eoꝝ: qui ſunt paſſi iniuſta. Quarto ratione eorum: qui ſunt paſſi iuſta. Secunda ibi. (Et ſi multi amici). Tertia ibi. (Et ſi amici ſint. (Quarta ibi (Aut iudicibus.) ⁋ Prima conſideratio talis. Ipſi homines maxime putant agere iniuſta indemnes: ſiue ſine dāno: qui ſunt potentes loqui. Et actiui ⁊ experti multorū agonum: qꝛ tales rōne experientię credunt effugere damna: etiam ſi iniuſta agant. ⁋ Secūda talis. Qꝛ etiam illi credunt euadere ſine damno: ſi eis ſint multi amici: ⁊ potiſſime ſi ſint diuites: ⁊ maxime putant talia poſſe: quādo ipſi dicti amici fuerunt in his: quę dicta ſunt. i. iniuſtificauerunt ſicut ipſi: ſed ſi non iniuſtificauerunt huiꝰ diuites amici: ſi amici: aut miniſtri: aut comparticipes: aut conſanguinei ipſi diuitibus ſunt tales. i. iniuſtificauerunt. Apparet etiam via ad non ſoluendum penam: ideo ſubdit. propter hoc poſſunt agere ⁊ latere. i. decipere ⁊ nō exoluere pe-nam. Utroqꝫ. n. modo aliquis eſt potens ad nō ſoluēdū: vel qui forte fecit habens ſocietatē diuitū: vel aliorū qui diuitibus attinent. ⁋ Tertia talis. Qꝛ etiam ſunt potētes ad non ſoluendū penaꝫ: ſi ſunt amici his: qui iniuſta patiūtur. ⁋ Quarta talis. Qꝛ hoc etiaꝫ poſſunt: ſi ſunt amici iudicibus. Subdit aūt cām dictorum. Nā iniuriantes amicis non exoluunt penam: qꝛ amici ſunt ſine cautela ad pati iniuſta: qꝛ non incedunt cauteloſe ponēdo querimoniā iudicibus: ⁊ pacificantur anteꝙ diuulgetur. Reddit etiā cauſam: qꝛ amici iudicum non exoluunt: qꝛ iudices cōdonant quibus amici fuerunt: ⁊ totaliter dimittunt penam: ⁊ ſi dānificant: dānificant in paruis. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Latitiui aūt ſunt: qui contrarij ſūt impoſitis velut circa vulnerationes: ⁊ pauper ⁊ turpis circa adulteria. Et valde i manifeſto: ⁊ in oculis. non obſeruabiles enim: qꝛ nullus vtiqꝫ putaret. Et tanta ⁊ talia que neqꝫ vnus. Nō obſeruabilia enim ⁊ hec. Omnes enim conſueta obſeruant velut infirmitates: ita ⁊ iniurias: qꝛ eniꝫ nullus inꝙ infirmatus fuit: nullus veret̄.

⁋ Oſtendit qui penas non exoluunt: ex eo ꝙ ſunt latitiui. Et tria facit: qꝛ primo oſtendit hoc ex parte reꝝ iniuſtaꝝ. Secūdo ex parte iniuſtificantium. Tertio ex pte modorum iniuſtificandi. Secūda ibi. (Et quibus nullus inimicus). Tertia ibi. (Et quibus exiſtit occultatio.) ⁋ Circa primū tria facit ſm ꝙ res iniuſta tripl'r pōt cōſiderari: ad ſuū contrariū: ad ſuas conditiones: ⁊ ad ſuam magnitudinem ⁊ qualitatē. Secūda ibi. (Et qḋ valde). Tertia ibi. (Et tanta ⁊ talia). ⁋ Prima cōſideratio talis. Qꝛ illi ſūt latitiui: q ſunt contrarij impoſitis. i. q habent ↄrias conditiones rebus iniuſtis: quę imponuntur eis. Et ponit exemplum: ꝙ hoꝰ ſunt debiles circa vulnerationes. Naꝫ fortes conſueuerunt talia facere: ⁊ pauperes: ⁊ turpes circa adulteria: qꝛ diuites ⁊ turpes cōſueuerūt talia exercere. ⁋ Secunda talis. Qꝛ exiſtentia valde i manifeſto ⁊ in oculis cū maiori latitatione tollunt̄. ⁊ dat cauſaꝫ dicti: qꝛ hoꝰ res nō ſunt obſeruabiles. Nullus. n. talibus curam adhibet: quia nullus vtiqꝫ putaret: ꝙ talia qs auderet accipere. ⁋ Tertia talis. Qꝛ cū aliquis qſ iniuſtificat circa ea: quę ſunt talia: ⁊ tanta: quę vnus nō poſſet ꝑficere: ⁊ dat cām dicti: qꝛ omnia hęc non ſunt obſeruabilia. ⁋ Manifeſtat autē h̄ ꝑ ſimile: qꝛ omnes obſeruant conſueta: ⁊ ſicut obſeruant infirmitates: ſic obſeruant iniurias. Nā infirmitatē illam qua nullus vnꝙ infirmatus fuit: nullus veretur: nullus timet: nullus obſeruat. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et quibus nullus inimicus aut multi. Hi quidem enim putant latere: qꝛ non obſeruantur. Hi autem latent: propterea ꝙ nō vident̄ vtiqꝫ acceptaſſe: qḋ obſeruabantur: ⁊ qꝛ reſponſio ꝙ non vtiqꝫ attentaſſent.

⁋ Oñdit latitatiuos ex pte ipſoꝝ iuſtificātiū dicens: ꝙ illi ſunt latitatiui: qbus eſt nullus inimicus: aut multi inimici. ⁊ dat cām dicti: qꝛ hi q nō hn̄t inimicos putāt latere: qꝛ non obſeruant: ⁊ nullus iponit eis inſidias. Hi aūt q hn̄t multos inimicos ꝓpterea latēt: qꝛ nō vr̄r. i. nō credunt̄ attētaſſe: qꝛ obſeruabant̄: vel inſidiabant̄ inimicis ſuis: ⁊ qꝛ cū ē qḋ de eis. verū forte feciſſent: vnuſqſqꝫ hꝫ i corde ſuo ſuppoſitionē hāc: ꝙ nō attētaſſent ꝓꝑ inſidias inimicoꝝ: ideo non credantur forte feciſſe. ⁋ Deinde cū dicit.

⁋ Et quibus exiſtit occultatio: aut modus: aut locus: aut diſpoſitio facilis.

¶ Oſtendit homines latere rōne modi ⁊ facilitatis iniuſtificandi dicēs: ꝙ illi ſunt latitini: quibus exiſtit occultatio: q̄ꝛ pñt occulte facere: aut exiſtit eis modus iniuſtificādi: aut locus: aut diſpoſitio facilis: q̄ꝛ de facili ⁊ cōmode iniuſtificaꝛ pñt: ꝓpꝫ qd̄ ꝓuerbialiter dr̄. Cōmoditas facit furē.

Et quibuſcunq̄ꝫ non latentibus ē ꝓpulſatio pene: aut dilatio diuturna: aut corruptiōe iudicum. Et q̄bus ſi fiat dānū: eſt depulſio poſſeſſiōis: aut dilatio diutina: aut ꝓpter inopiā nihil habebūt: qd̄ perdant. Et quibus lucra quidem manifeſta: aut magna: aut prope. Dāna aūt parua: aut imanifeſta: aut longe. Aut cui nō eſt punitio equalis vtilitati: qualē videtur habere tyrānis.

¶ In parte iſta venaꝛ pħs iniuſtificationes de facili rōne paucitatis damni: vel rōne lucri: quod dānū ſuperat. Ponit aūt quatuor conſiderationes circa hęc. Quarū prima reſpicit ipſam penā. Scđa reſpicit rē ſm ꝙ dānū ⁊ penā attendiꝛ. Tertia reſpicit lucrū. Quarta inęq̄litatē pūitiōis. Scđa ibi. (Et quibus ſi fiat). Tertia ibi. (Et q̄bꝰ lucrū). Quarta ibi. (Aut cui nō ē). ¶ Pria ꝯſideratio talis. Q̄ꝛ illi ſunt proni ⁊ faciles ad iniuriandum quibuſcunq̄ꝫ nō latentibus eſt ꝓpulſatio penę. i. q̄bus pena ꝓpulſatur: ⁊ quaſi adulaꝛ: dato ꝙ non latent. Hęc aūt ꝓpulſatio hꝫ eē: vel q̄ꝛ dilatio eſt diutina ⁊ diuturna: q̄ꝛ non ſtatim ſoluūt vel corruptione iudicū: cū pena aliq̄ñ ad nihilum redigitur. ¶ Scđa talis. Q̄ꝛ illi de facili iniuſtificant: quibus ſi fiat damnū eſt depulſio poſſeſſionis: ideo ꝙ nō in perſona: ſꝫ in rebus exoluūt penam: ⁊ maxime hoc contingit q̄ñ etiā in tali damnificatione eſt dilatio diutina: aut ſi ꝓpꝫ inopiā nihil habent qd̄ perdāt. ¶ Tertia talis. Q̄ꝛ illi de facili iniuſtificant: quibus quidem lucra ſunt manifeſta: aut magna: aut prope: damna autem ſunt parua: aut imanifeſta: aut longe referantur ſingula ſingulis. ¶ Quarta talis ē. Q̄ꝛ ille de facili iniuſtificat: cui punitio non eſt ęqualis vtilitati: q̄ꝛ maior eſt vtilitas q̄ꝫ punitio: videnꝛ iſti hr̄e quale .i. ęquale tyrānis: q̄ꝛ ſicut tyranni non poſſunt eſſe prodigi ſm pħm in ethicis: q̄ꝛ oīa accipiunt quaſi ſua: propter qd̄ expenſę nunq̄ꝫ excedunt facultates: ſic iſtis in iniuſtificādo punitio non excedit vtilitatem. Differt aūt hęc maxia a ꝓcedente: q̄ꝛ eſt generalior illa: q̄ꝛ lucrum ⁊ damnum eſt oppoſitū ꝓprie videnꝛ reſpicere res exteriores. Punitio aūt ⁊ vtilitas tam ſm exteriora q̄ꝫ interiora attendi poſſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibuſcunq̄ꝫ iniurie quidē ſunt acceptiones. Dāna aūt opprobria ſolum.

¶ Docet cognoſcere de facili iniuſtificantes ratione eius: q̄ꝛ hñt cordi. ⁊ q̄ꝛ non ęqualiter omnes homines cordi habent oīa: ideo duo facit: q̄ꝛ primo inueſtigat: ꝙ ſm diuerſitatem hominum: ⁊ ſm ꝙ diuerſa cordi habēt: diuerſimode iniuſtificant. Scđo adducit quaſdā ꝯſiderationes: ſm quas hoīes iniuſtificant: q̄ꝛ habent aliq̄ꝫ apparentem excuſationem de iuſtitia. Scđa ibi. (Et q̄bus vtiq̄ꝫ). ¶ Circa primū tria facit ſm ꝙ diuerſitas hoīum q̄ꝫtū ad ꝓſens tripl'r attendiꝛ. Nā ꝓpria diuerſitas pōt ſumi ex ipſis bonis ꝯcupitis: q̄ꝛ aliqui magis affectant honores: aliqui vero magis pecunias. Scđa ſumiꝛ ex ipſo ſupiori pn̄ᵒ dirigēte ſꝫ ꝙ aliq̄ ſūt fortūati: aliq̄ ifortūati ꝑut maius: aut minus ꝑcipiunt influxus ſuperiores principꝗ: ⁊ ſubſtantiarū ſeparatarum. Tertia diuerſitas habetur per reſpectū ad principia intrinſeca: vt ad rōnem ⁊ appetitum: ſm ꝙ aliq̄ ſunt ꝯtinētes. Primo ergo ponit ꝯſiderationes ꝑ ꝯparationē ad bonū. Scđo ꝑ cōparationē ad fortunā. Tertio per cōparationē ad principia intrinſeca: vt ad intellectū ⁊ appetitū. Secūda ibi. (Et q̄ ſępe aut latuerint). Tertia ibi. (Hic q̄bus vtiq̄ꝫ mox ſit). ¶ Circa pᵐ ponit duas ꝯſiderationes: ſm ꝙ bona intrinſeca dupl'r diuidūtur in pecuniam ⁊ honorem: ſiue vtile ⁊ honorabile. ¶ Prima ḡ cōſideratio oriꝛ ex eo: ꝙ aliq̄ hoīes magis diligunt pecuniā. Scđo vō ex eo: ꝙ magis diligunt hoiem. Scđa ibi. (Et q̄bus ꝯtrium). ¶ Dicit ḡ primo: ꝙ illi ſunt ꝓni ad faciēdū iniuſta: q̄bus quęcunq̄ꝫ iniurię. i. iniuſtitię ſunt acceptiōes vt q̄ꝛ iniuſta faciūt: acq̄rūt pecuniā: dāna aūt opprobria ſolū. ¶ Notandū aūt ꝙ in h̄ loco q̄buſcunq̄ꝫ facit diſtributionē ad cōmodū: q̄ꝛ ſimpl'r nō oēs hoīes ſunt ꝓni ad iniuriandū: ſi debeāt accipere pecuniā ⁊ ſuſtinere opprobria: ſꝫ ſolū ſunt huiꝰ qui ſunt talis moris. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quibus contrarium: iniurie quidē in quādam laudem: puta ſi accidat ſimul puniuiſſe pro patre: aut matre: ſicut Zenōi. Damna aut in pecunias: aut fugaꝫ: aut tale aliquod vtriq̄ꝫ enim iniuriaꝛ: ⁊ in vtroq̄ꝫ modo ſe habētes. Verūtñ nō idē: ſed cōtrarijs moribus.

¶ Ponit aliā ꝯſiderationē ſm ꝙ hoīes diligūt honores dicens ꝙ illi ſunt ꝓni ad iniuriandū: q̄bus ineſt ꝯtrīū: vt ſi iniurię ⁊ iniuſtitię ſunt in eis in q̄ꝫdā laudē ⁊ honorē: puta ſi faciēdo iniuriā: accidat eos ſimul puniſſe inimicos ꝓ pr̄e: aut matre: ſicut Zenoni accidebat: q̄ ſimul cū iniuriatus fuit: vindicauit mortē parentū. Damna aūt ſint in pecuniam: aut in fugā: vt q̄ꝛ opꝫ eos exulare: aut aliq̄d tale: quod pōt mēſurari numiſmate. Addit aūt ꝙ vtiq̄ꝫ. ſ. diligentes pecuniam ⁊ honorem vtroq̄ꝫ mō ſe hñtes iniuriaꝛ. Verumtñ non idem: ſed ꝯtrꝗ moribus: q̄ꝛ qui iniuriantur vt lucrenꝛ pecuniā: dato ꝙ debeant opprobria ſuſtinere: ſūt ꝯtrꝗ moribus hiꝭ q̄ faciunt ecōuerſo. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et qui ſępe aut latuere: aut non damnificati fuerunt.

¶ Ponit ꝯſiderationes ꝑ cōparationē ad fortunā. Et duo facit ſm ꝙ duas ꝯſiderationes ponit. Quaꝝ prima reſpicit eos: q̄ vīr bonā fortunā habere. Scđa vō eos q̄ malā. Scđa ibi. (Et q̄ ſępe ꝑficere). ¶ Primo talis. Q̄ꝛ illi ſūt ꝓni ad iniuriandū: qui aut ſępe latuerant: aut nō damnificati fuerunt. q̄ꝛ ḡ vr̄ eis habere fortunam ſecum: nō curāt iniuriari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui ſępe perficere nequiuerunt. Sunt. n. quidem ⁊ in talibus: ſicut ⁊ in bellicis: qui deuicti penitus volunt vincere.

¶ Ponit aliam. ſ. ꝙ illi ſępe nequeunt perficere qd̄ intēdebant: ꝓpter quod infortunati videntur inardeſcentes ad obtinendū ꝓpoſitum facilius iniuriam faciunt: qd̄ manifeſtat ꝑ ſimile. ꝙ in talibus iniuſtificationibus ſunt q̄daꝫ ſe habentes: ſicut in bellicis: ꝙ victi penitus volunt vincere: ideo ſunt ꝓni ad aggrediendum pugnā: ſic iſti nō valentes ꝑficere qd̄ volunt: quaſi reputantes ſe victos ſunt ꝓni ad faciendam iniuſtitiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus vtiq̄ꝫ mox ſit delectabile: triſte autem poſterius: aut lucrum: damnum autē poſterius. Incontinētes aūt tales. Eſt autem incontinentia circa omnia quęcūq̄ꝫ appetunt.

¶ Ponit conſiderationes per comparationē ad rationem ⁊ appetitū prout aliqui ſunt continentes ⁊ incontinētes. Secunda ibi. (Et in q̄bus vtiq̄ꝫ ꝯtrīū. ¶ Dicit ḡ primo: ꝙ

incontinentes

incōtinentes ſunt proni ad iniuſtificandū:qbus vtiqȝ ex iniuſticia moꝝ fit delectabile:triſte aūt poſterius:aut ſtatim habent lucrum:damna aūt habent poſterius:ꝛ tales: qui ſic agunt:ſunt incōtinentes:accipiēdo incōtinētiā large:prout ſe extendit ad oēm iuſtitiā.ideo addit ꝙ incontinentia:de qua hic loquiť:eſt circa omnia:quę homines appetunt. ¶ Deinde cum dicit.

Et quibus vtiqȝ cōtrariū:triſte quidem aut dānum iam. Hos autem ꝛ proficuū poſteriora ꝛ diuturniora. Incontinentes autem ꝛ prudētiores talia perſequuntur.

¶ Ponit conſiderationē cōtrariā dicens:ꝙ in quibus eſt contrariū.ideſt ꝯtrarius mos cōtrario modo iuſtificāt:qꝛ ſunt proni tales ad iniuſtificandū:ſi iaȝ.ideſt ſtatim ineſt eis triſte:aut damnū:delectabile vero ꝛ proficuum ſunt eis poſteriora ꝛ diuturniora. Addit aūt ꝙ q talia pſequūtur:ſunt continētes ꝛ prudentes. Aliqui textus habēt incōtinētes:ſed littera eſt corrupta:qđ patet ex alia littera:vbi habeť:qui ſunt ſuper fine radicis. ¶ Notandū aūt ꝙ cōtinentia ꝛ prudentia nō ſumunť hic pro virtutibus principalioribus:quia ſic virtuoſi non iniuſtificant:ſed pro naturalibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus vtiqȝ contigerit opinari agere ꝓpter fortunaȝ:aut ꝓpter neceſſitatē:aut ꝓpter naturam:aut propter conſuetudinem:ꝛ totaliter peccare:ſed non iniuſta facere.

¶ Ponit conſiderationes:ſm quas aliqui iniuſtificant:qꝛ habent aliqualē excuſationē.Et duo facit:qꝛ primo facit quod dictum eſt.Scđo qꝛ dixerat hoīes contrario modo ſe habētes cōtrarie iniuſtificare:ne crederet aliqs hoc eē vniuerſalr verū.adducit cōſiderationes:ſm quas cōtrarie ſe habētes eodē mō iniuſtificāt.Scđa ibi.(Et qcūqȝ vtiqȝ.)Prima pars diuidiť in ptes duas ſm ꝙ duas conſiderationes ponit.Scđa ibi.(Et quibus vtiqȝ.)Prima cōſideratio talis:qꝛ homines iniuſtificant in his:ex quibꝰ. ideſt ſm ꝙ contingit opinari eos agere ꝓpter fortunam: aut ꝓpter neceſſitatem:aut ꝓpter naturā:aut ꝓpter conſuetudinē:ꝙ habent excuſationē a peccato:qꝛ neceſſitate vel natura:vel aliquo tali ducti nō volūtarie iniuſtificāt in his:ſm quę credunť peccare:ſed nō iniuſta facere.dicit enim peccatū ipſaȝ actionē inordinatā ſm iniuſta facere. Addit ſupra h rōnē voluntariā:ideo qui nō volūtarie iordinate agit:peccat:ſed non iniuſtificat. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et quibus vtiqȝ fuerit id:quod eſt optimum adipiſci.

¶ Ponit aliā:qꝛ illi iniuſtificant quibus fuerit.ideſt qbus cōtingent adipiſci:id quod eſt optimum:ꝛ honeſtū:ꝛ pulchrū. Videnť enim hoīes excuſabiles ab iniuſtitia quando ex iniuria:quā inferant acquirunt aliquem ſtatum honoris. ¶ Dinde cum dicit.

¶ Et quicūqȝ vtiqȝ indigentes fuerint:duplr enim ſunt indigentes:aut enim vt neceſſarij:ſicut egeni:aut vt exceſſus ſicut diuites.

¶ Ponit conſiderationes ſm quas cōtrarij eodem modo iniuſtificant.Scđa ibi.(Et qui valde.)Prima talis:ꝙ qcūqȝ fuerint indigentes de facili iniuſtificant:tamē indigentes ſunt duplr ꝛ ꝯtrarie:quia aut ſunt tales:aut neceſſarij:ſicut egeni ſint:aut exceſſus:ſicut diuites:tā enī diuites ꝙ̄ pauperes aliena accipiunt:quia vtriqȝ indigent:ſȝ non eodem modo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui valde complacentes:ꝛ qui valde inglorij:hi quidem vt non glorianteſ. Ipſi qdē igitur ſic ſe habentes attentant.

¶ Ponit ꝯſiderationē ſcđam:qꝛ valde complacētes.i.valde honorabiles per ſe:ꝛ valde inglorij.ideſt qui ſunt ſine omni honore de facili iniuſtificant:ſed non eodeȝ modo. nam hi ideſt inglorij iniuſtificant:vt nō gloriantes:nihil enim poſſunt perdere de honore ꝛ gloria:qꝛ nullā habēt. hi autē.ideſt valde glorioſi ꝛ complacentes iniuſtificant: tanꝙ̄ nihil magis gloriantes:videť eniȝ eos eſſe in apice honoris:ꝛ non poſſunt ipſum āmittere. Vltimo epilogat ꝙ ipſi qdē igiť ſic ſe hñtes:vt dcm̄ ē:acceptāt iniuſtificar̄.

Iniuſta autem faciunt in tales:ꝛ talia habētes:quibus ipſi indigēt vel in neceſſaria:vel in exceſſum: vel in fruitionem.

¶ In parte iſta phs venať in quales:ꝛ qͣlia habentes hoīes iniuſtificant.Et duo facit:qꝛ primo pręmittit intentionē ſuā.Scđo exequiť.Secunda ibi.(Et in remotos.)Dicit ergo pmo:ꝙ hoīes faciunt iniuſta in tales:quales nos dicemus.Et in talia habentes:quibus ipſi indigent:ꝛ diſtinguit modos idigētię: qꝛ quis pōt idigere in neceſſaria vt egenus:vł in exceſſuȝ vt diues:vel i fruitionē vt voluptuoſi. ¶ Deide cū dicit.

¶ Vel in remotos ꝛ propinquos:horū eni punitio tarde velut predantes Calcedones.

¶ Exequiť:ꝛ tria facit:qꝛ pmo venať conſiderationes ſm quas hoīes iniuſta faciant in aliquos:qꝛ nō ſperant puniri:ꝛ de facili poſſunt hoc hr̄e. Scđo facit hoc rōne ipſaꝝ occaſionū:qͣs habēt aliqui cōtra alios.Tertio venať conſiderationes:ex eo ꝙ hoīes iniuſtificant in aliquos:qꝛ nō videnť iniuſta agere.Scđa ibi.(Et in eos ad quos habēt occaſionē.)Tertia ibi.(Et in eos qui multa.)Circa pmū ponit ſeptē conſiderationes.Scđa ibi.(Et in eos:qui non vereně.)Tertia ibi.(Et i deſides.)Quarta ibi.(Et in verecundos.)Quinta ibi.(Et in eos qui a multis.)Sexta ibi.(Et in quos nunꝙ̄.)Septia ibi.(Et in habitos criminoſos.)Prīa ꝯſideratio talis. Hoīes ſunt ꝓni ad faciēdū iniuſta in remotos ꝛ propinquos.Et dat cauſaȝ dicti:quia ſumptio horū.ideſt reſpectu propinquorū eſt velox. Hoꝝ enī punitio quantū ad remotos eſt tarda:ſicut pędantes Calcedōes:q tarde pūiebāť. ¶ Scđa talis. Hoīes faciūt iniuſta in eos:qui non vtuntur.ideſt non timēt āmittere ſua:ꝛ nō ſunt obſeruatiui.i.cuſtoditiui ſuoꝝ.ſed creditiui: vt qꝛ de facili credūt ꝛ de facili res ſuas cōmodāt.Et dat cāȝ dicti:qꝛ hoīes de facili in taleȝ iniuſtificant:quia oēs ſic iniuſtificantes oſtēdit de facili latere. ¶ Tertia talis. Hoīes de facili iniuſtificant in deſides.ideſt in pigros.Et dat cauſaȝ quia ſoliciti eſt reſiſtere:piger aūt non reſiſtit. ¶ Quarta talis. De facili iniuſtificant in verecūdos:ꝛ ē rō:quia tales non ſunt impugnatiui pro lucro. ¶ Quita talis. Hoīes iniuſtificāt in eos qui a multis ſunt paſſi iniuſta:ꝛ non exilierunt.ideſt contradixerunt:ꝛ non fecerunt inde vindictam.Sunt enim homines exiſtentes his ſm prouerbium:qđ eſt odire malū.nam hoīes tales videnť habere odio.vnde alia lr̄a habȝ:ꝙ tales ſm prouerbium ſunt repudiati non habentes adiutores. ¶ Sexta talis: Qꝛ homines iniuſta faciant eis:in quos nūꝙ̄:ꝛ in quos ſępe iniuſtificauerunt.Et ſubdit cauſam:quia vtriqȝ ſunt ſine obſeruatione.nam hi nunꝙ̄ offenſi nō obſeruant.hi aūt multotiens offenſi:quaſi deſperātes:vel faſtiditi nō amplius obſeruant. ¶ Septima talis. Hoīes iniuſtificāt in eos:qui habentur criminoſi:ꝛ in eos qui de facili ſūt criminabiles:ꝛ proni ad malefaciendū.Et dat cām:qꝛ tales

non volunt trahere aliquos in cauſam timentes iudicez. τ dato φ traherent: nunq̃ obtinerent: qꝛ nõ poſſunt perſuadere propter odiũ τ inuidiam: quã ſuſtinent ab alijs. ideſt quã alij habent in eos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in eos: qui non verẽtur: neqꝫ obſeruatiui ſunt: ſed creditiui facile oẽs latere. Et in deſides: ſoliciti eni reſiſtere. Et in verecũdos: non eni pugnatiui pro lucro. Et in eos qui a multis iniuſta paſſi ſunt τ non exilierunt: vt exiſtẽtes ſm ꝓuerbium hi odire valde. Et in quos nunq̃: τ in quos ſepe. vtriqꝫ eni ſine obſeruatione. Hi quidem vt nunq̃: hi aũt vt nõ vtriqꝫ. Amplius τ in habitus criminoſos: τ in facile criminabiles. Tales eni neqꝫ volunt timentes iudices: neqꝫ poſſunt perſuadere tanq̃ odiuz τ inuidiã ſuſtinentes: ad quos hñt occaſionẽ: aut ꝓgenitoꝝ: aut ſui ipſoꝝ: aut amicoꝝ aut eorũ: q fecerĩt male: aut q i ipſos debuerũt facerẽ: aut i ipos: aut i parẽtes: aut i eos ad quos afficiũtᷣ: aut eni ꝓpria occaſiõe idiget ſolũ malicia.

¶ Ponit conſiderationes ſm quas hoĩes iniuſta faciũt in aliquos: qui habẽt occaſionẽ cõtra eos. Et duo facit: quia pmo facit qð dictũ eſt. Scðo qꝛ hoĩes ſemꝑ quęrũt occaſionẽ ad iniuſtificandũ tanq̃ ſi delectabile quid eẽt iniuſtificatio. ideo annectit conſiderationes de iniuſtificatiõe de eo qð delectabile vł facile ſit hoĩbus iniuſtificare. Secũda ibi. (Et inimicos.) Dicit ergo: φ hoĩes iniuſtificant in eos: ad quos habẽt occaſionẽ: aut ꝓgenitoꝝ: aut ſui ipſorũ: ſiue amicoꝝ: vt qꝛ nocuerũt: vel nocere voluerũt eis. ideo addit: φ illi ad quos hoĩes occaſionẽ habẽt: debent eſſe de numero eorũ: qui male fecerunt: aut facere delibe rauerũt. In ipos autẽ: aut in parentes: aut in eos: ad quos afficiuntur. vnde ꝓuerbiũ eſt: φ malicia ſolũ indiget occaſiõe: qꝛ hoĩes vt iniuſtificẽt occaſionẽ q̃rũt. ¶ Del. τc.

¶ Et inimicos τ amicos. In hoc quidẽ eni facile: in hoc aũt delectabile: τ in eos q ſine amicis: τ non induſtrios dicere: aut agere: aut eni non attentant cõqueri: aut deſiſtunt: aut nihil obtinent. Et in eos: quibus nõ eoꝝ morari: vt obtineant iudiciuz: aut obtineant vindictam: vtputa extranei τ autourgo. ideſt ipſimet manibus operantes: in modico eniz ſi diſſoluant̃ facile tales expediantur.

¶ Ponit conſiderationes: φ hoĩes iniuſtificant: qꝛ delectabile: vel facile ſit eis iniuſtificare. nam licꝫ tales conſiderationes in pͥncipio huius capłi poſuerit: habẽt tamen talia ſpecialẽ locũ hic rõne cõſiderationis iam dicte. Circa hoc aũt tria facit: ſm φ tres cõſiderationes ponit. Scða ibi. (Et in eos qui ſine triſticia.) Tertia ibi. (Et in eos qui bus.) Pͥma talis. Hoĩes iniuſtificãt inimicos τ amicos τ ſubdit cauſam: qui iniuſtificare in hos. ideſt in amicos eſt facile iniuſtificare autem in hos. ideſt inimicos eſt delectabile. ¶ Scða talis. Hoĩes iniuſtificant in eos q ſunt ſine amicis: τ nõ ſunt induſtrij dicere neqꝫ agere: τ ſubdit cauſam: qꝛ illi qui ſunt ſine amicis non attentant ꝯquęri. qui aũt nõ ſunt induſtrij ad dicendũ: deſiſtunt conquęrere: qꝛ neſciũt: τ ſi conquerant̃: non induſtrij ſunt ad agendũ vt obtineãt: eo qð facere ignorãt. ¶ Tertia talis. Hoĩes iniuſtificant in eos: in quibus nõ eſt eorũ morari: vt obtineant iudiciũ. τ tales ſunt extranei τ autourgo. i. ipſimet manibus operantes. Et dat cauſaꝫ dicti: qꝛ extranei τ manibus operantes: ſi in modico diſſoluant̃ τ teneant̃ ꝑ aliquod tempus in cã: de facili tales expediant̃: τ dimittunt totũ: τ ideo libenter contra tales hoĩes occaſionem inueniunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in eos: qui multa iniuſta exercuerunt: aut talia qualia patiunt̃. Videt̃ eni eſſe aliquid ꝓpe ei: qð eſt iniuſte agere: in talẽ iniuſta exercere: vt cõſueuit: τ iniuſta facere. Dico autẽ: puta ſiquis cõſuetuz moleſtare moleſtauerit. Et i eos q aut fecerũt mala: aut facer̃ voluerũt: aut in volẽtes: aut facturos. Habet eni delectabile τ honeſtũ: τ eſt hoc prope ei: qð eſt nõ videri iniuſtũ agere. Et in eos: quibus tribuũt: aut in amicos: aut in admiratiõe exñtes: aut amicis: aut dominis: aut ad quos totaliter viuunt ipſi: τ ad quos eſt epichiã habere. Et in eos: in quibus inclinati fuerũt poſt ſeparati velut Calippus fecit ea: que circa Dyonẽ: etenim talia ſunt ꝓpe ei: qð eſt nõ videri iniuſtuz agere. Et in eos qui ab alijs paſſuri erant: ſi non ipſi tanq̃ non ſit poſſibile cõſiliuz adhibuiſſe: ſicut dicit̃ Enixidemus Geloni miſiſſe cõpedes in ſuituteꝫ redacto: qꝛ ꝓuenit tãq̃ τ ipſe ſuꝰ futurus erat. Et in eos quibus iniuſta cuꝫ fecerint potuerunt multa iuſta agere tanq̃ de facili recompẽſaturi: ſicut ait Jaſon theſallus. Opoꝛ tere quedã iniuſta facere: quatenus τ poſſint multa iuſta fieri. Et que omnes: aut mlti iniuſta facere ꝯſueuerũt: veniã eni putãt obtinere.

¶ Venant̃ conſiderationes: ꝑ ꝗ iniuſta facientes excuſant̃: excuſari aũt vel nõ culpari aliquẽ de iniuſticia põt cõtingere dupłr. Pͥo ſi nõ eſt manifeſtũ quid iuſtũ: τ qd non iuſtũ. Scðo ſi nõ eſt manifeſtũ qd factũ: τ qd nõ factuꝫ. ideo duo facit: qꝛ pͥmo venat̃ cõſiderationes tales: quia nõ eſt manifeſtũ qd iuſtũ. Scðo qꝛ ignorat̃ ipſum factũ. Scða ibi. (Et facilia occultare.) Circa pͥmũ ponit ſepteꝫ cõſiderationes. Scða ibi. (Et in eos qui aut.) Tertia ibi. (Et in eos qui tribuunt.) Quarta ibi. (Et in eos qui inclinati.) Quinta ibi. (Et in eos q.) Sexta ibi. (Et i eos qbꝰ). Septia ibi. (Et q̃ in oẽs.) ¶ Pͥa talis. Qꝛ hoĩes faciũt iniuſta in eos: qui multa iniuſta exercuerunt. τ potiſſime hoc fit: qñ talia iniuſta fecerant: qualia patiũt̃: τ eſt rõ: qꝛ exercere iniuſta in talẽ: qui multa iniuſta fecit: vr̃ eſſe aliquid ꝓpe ei: qð eſt nõ iniuſta agere. Et maxime ſi eo mõ iniuſta ſiũt tali vt ipſi ꝯſueuerũt iniuſtificare: τ exꝑõit ſe puta: ſi quis moleſtauerit cõſuetũ moleſtare. ¶ Scða talis eſt. Qꝛ hoĩes iniuſta faciũt in eos q aut fecerant mala: aut facere voluerũt: maxĩe circa eam quę cernebant eos volentes malefacere: aut malefacturos: qꝛ ſi appareret tales malefacere malefacienti potiſſime hoc apparet qñ ſꝫ ea cũ tali malo agitur ſm quę peccauerãt. Et ideo ſubdit cauſam dicti: qꝛ huic. ſ. ſic iniuſtificanti iniuriari: hꝫ delectabile τ honeſtũ. τ hoc ꝓpe eſt ei: qð eſt non videri iniuſtũ agere: differt aũt hęc cõſideratio a precedẽte: qꝛ vltiꝫ. ¶ Tertia talis. Qꝛ hoĩes iniuſta faciũt in eos: quibus tribuunt.

buunt:aut in amicos:aut in eos:apud quos ſunt exiſtẽtes in admiratiõe:aut amicis:aut dñis:aut totaliter ad quos ipſi viuunt:τ ad quos eſt.ideſt ꝯuenit epicbiã.ideſt excellentẽ iuſticiam hr̃e. Habꝫ aũt iſta cõſideratio eãdẽ cãm cũ predictis.nam ad amatos ſiue ad amicos:τ ad dños.τ vl̃r ad eos:ad quos debemus hr̃e epicbiã iniuſta facimus qꝛ nõ eſt credibile:ꝙ circa tales iniuſtificem⁹:ideo qcqd agit̃:videt̃ non iniuſtũ eſſe. ¶ Quarta talis. Quia hoĩes iniuſta faciũt in eos:in quibus.ideſt aliquibus fuerũt inclinati recipiendo iniuſticiã ab eis:τ poſt ſeparati.ideſt diuiſi ab illis. Conſuetũ enĩ eſt:ꝙ hoĩes ſeparant̃ ab his:qui anticipauerũt iniuriando.vñ alia l̃ra habꝫ:ꝙ hoĩes iniuſta faciũt in eos:qui anticipauerũt in nominãdo τ iniuriãdo:ſic̃ Calippus fecit ea:q̃ circa Dyonẽ:qꝛ forte Dyõ ꝑus iniuriã fecerat.τ dat cauſam dicti:qꝛ talia ſunt ꝓpe ei:qd̃ nõ eſt videri iniuſtũ agere. ¶ Notãdũ aũt ꝙ hoĩes iniuriant̃ his:qui prius iniuſtificauerũt:qꝛ querunt occaſionẽ vt apparuit in ꝯſideratione prius dicta. Tamẽ etiã qꝛ videt̃ eis quodãmodo iuſta facere:vt apparet ex his que dicta ſunt:ꝓpter h̃ ꝯſideratio nõ eſt eadẽ.imo multe ꝯſiderationes alie circa hoc idem fieri poſſent. ¶ Quĩta talis. Qꝛ hoĩes iniuſta faciunt in eos:qui ab alijs paſſuri erant.ſi võ ipſi hoc feciſſent tanq̃ non ſit iam poſſibile conſiliũ adhibuiſſe:vel ire hꝫ alia l̃ra:ſicut nõ amplius idigẽs cõſultare:ſicut dicit̃ Enipidemus Heloni miſiſſe ꝯpedes in ſeruitutẽ redacto.ꝯuenit enĩ tanq̃ τ ipſe Helon facturus erat ſeruus.etiã ſi ille nõ redegiſſet ipſuꝫ in ſeruitutẽ. Sic etiã fabuloſe dicit̃:ꝙ lupus inueniẽs agnũ ſine matre comedit eũ:aſſerẽs ſe nõ facer̃ ei iniuriã:qꝛ oportebat agnũ mori cũ ſine lacte matris viuere non poſſet. ¶ Sexta talis eſt. Qꝛ iniuſta faciunt in eos:quibus cũ iniuſte fecerũt poterunt multa iniuſta agere ꝓpter recompenſationẽ:ſic̃ Jaſon theſalus ait:oportere quedã iniuſta facere:que poſſint:τ multa iuſta fieri. ¶ Septĩa talis eſt. Iniuſta faciũt in his:circa que oẽs:aut multi cõſueuerũt iniuſtificare:qꝛ talia vel non vident̃ iniuſta:vel homines putant obtinere veniam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et facilia occultare:talia aũt quecũqꝫ:aut cito ꝯſumunt̃:vtputa eſculenta:aut facile ꝑmutabilia figuris:aut coloꝛib⁹:aut tranſibus:aut que in multis locis abſcondere facile:talia aũt ſũt:que facile poꝛtabilia:τ in paruis locis recõdibilia. Et ea quibus indifferẽtia τ ſimilia multa pꝛeſtiterunt iniuſta facienti. Et quecũqꝫ verecundantur dicere iniuſta paſſi velut mulieꝝ ꝓpꝛiarũ:aut in ſeipſos:aut in filios:τ ea in quibuſcũqꝫ amare placitatiões:videbit̃ vtiqꝫ cõferens.talia autẽ ſunt parua:τ in quibus venia. Qualiter quidẽ igitur habẽtes iniuſta faciunt:τ qualia:τ in quales:τ ꝓpter quid ferre hec ſunt.

¶ Ponit conſideratiões:ſm̃ quas hoĩes iniuſtificãt:quia ſemꝑ ignorat̃ ipſuꝫ factũ. Et q̃tuoꝛ facit ſm̃ ꝙ quattuoꝛ cõſiderationes ponit. Scd̃a ibi.(Et ea quibus indifferentia.) Tertia ibi.(Et quecũqꝫ verecũdant̃.) Quarta ibi.(Et ea in quibuſcũqꝫ amare.) ¶ Prima talis. Qꝛ hoĩes iniuſtificãt circa ea:que ſũt facilia occultare. Et exemplificat de multis dicens:ꝙ talia ſunt:que cito cõſumantur:vt eſculenta:ſiue comeſtibilia:τ etiã ea que de facili ſunt permutabilia figuris:ſicut vaſa argentea:aut ſunt permutabilia coloꝛibus:vt veſtibus:aut tranſibus.i.mixturis:vt habet alia l̃ra:cui⁹ ſunt blada:aut que in multis locis eſt facile abſcõdere:τ talia ſunt:que de facili ſunt poꝛtabilia:τ in paruis locis recondibilia:circa oĩa hic homo iniuſtificat:qꝛ de facili latet factũ. ¶ Poſſet aũt h̃ ꝯſideratio in tot cõſiderationes diuidi quot ſunt:de q̃bus facta eſt mẽtio. ¶ Scd̃a talis. Qꝛ ea quibus ſunt talia indifferentia:τ ſimilia pꝛeſtiterunt multa adminicula iniuſta facienti.iõ hõ de facili iniuſtificat in accipiendo denarios:qꝛ ꝓpter ſimilitudinẽ τ indifferentiã:quã hñt adinuicem:nõ recognoſcunt̃. ¶ Tertia talis eſt. Qꝛ iniuſta faciunt circa que verecundant̃ dicere iniuſta paſſi:velut ſunt mulierũ ꝓpꝛiorũ iniurie:aut etiã iniurie ĩ ſeipſos:aut in filios:nã talia facta ignorant̃:eo ꝙ paſſi ea taceant. ¶ Quarta talis. Et iniuſta faciunt circa ea:in quibuſcũqꝫ cõferẽs videbit̃ amare plantationes.ideſt iniuſtitiã:vt habꝫ alia l̃ra.nam ſm̃ iuſtitiã:τ amicitiã plantat̃ ciuitas:talia aũt ſunt parua:τ in quibus eſt venia.nã ex eo qd̃ hõ confert τ tribuit parua videt̃ ꝙ ille diligat amicitiã:τ iuſtitiã:τ ꝙ ipſe diligat plãtationes amicoꝝ τ ciuiũ:τ ſi ꝓ quolibꝫ paruo quis turbari deberet:nõ poſſet durare amicitia:neqꝫ ciuitas. Ultio epilogat dicẽs:ꝙ qualiter hñtes iniuſta faciunt:τ qualia τ in quales:τ ꝓpter quã fere hec dicta ſint.

Iniuſticias autem omnes:τ iuſticias diuidamus incipiẽtes pꝛimũ hinc. Determinata ſunt autem iuſta τ iniuſta ad leges duas:τ ad quos eſt.

¶ In parte iſta determinat ph̃s de iuſto τ iniuſto. Et duo facit:qꝛ p̃mo determinat de iuſto τ iniuſto. Scd̃o determinat de annexis. Scd̃a ibi.(Et iniuſtitie aũt.) Circa primũ tria facit:qꝛ pꝛimo continuat ſe ad dicenda:τ p̃mittit duas diſtinctiones de iuſto τ iniuſto. Scd̃o illas diuiſiones declarat. Tertio exequit̃ de intento. Scd̃a ibi.(Dico aũt legem.) Tertia ibi.(Oĩbus autẽ iniuſtitijs.) Dicit ḡ p̃mo:diuidamus oẽs iuſtitias τ iniuſtitias incipientes pꝛimo huic.ideſt ex loco hoc:qꝛ iuſta τ iniuſta ſunt determinata τ diuiſa dupl̃r:vt per ꝯparationẽ ad leges duas:τ ad eos:ad quos eſt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Dupliciter dico autẽ legem hanc quidem ꝓpꝛiam:hanc autem cõmunẽ:propꝛiã quidem eam que ſingulis determinata ẽ ad ſeipſos. Et harũ hanc quidã non ſcriptã. Hãc aũt ſcriptã.

¶ Exponit qd̃ dixerat. Et duo facit:qꝛ oſtendit quõ determinantur τ diſtinguũt̃ iuſta τ iniuſta ſm̃ duas leges. Secundo quõ determinãt̃ per cõparationẽ ad leges duas:τ ad eos ad quos ſunt. Scd̃a ibi.(Ad quos aũt dupl̃r.) Circa primũ duo facit:qꝛ pꝛimo diſtinguit legẽ in cõmunẽ τ ꝓpꝛiã. Dicit ergo.dico aũt legẽ hanc quidẽ propꝛiã.hãc aũt ꝯmunẽ:ꝓpꝛiã quidẽ eã:que ſingulis determinata eſt ad ſeipſos:appellat enĩ legẽ ꝓpꝛiã ius poſitiuũ:qd̃ ſm̃ diuerſitatẽ hoĩum diuerſificat̃. Subdit aũt ꝙ harũ legum propꝛiarũ hanc q̃dẽ dicim⁹ non ſcriptã.hanc aũt ſcriptaꝫ. ¶ Notãdũ aũt:ꝙ ius poſitiuũ põt eſſe ſcriptũ:τ nõ ſcriptũ.nã exiſtentes in eadẽ domo viuunt ſm̃ leges poſitas a patre familias:τ hui⁹ leges nõ ſemꝑ redigũt̃ in ſcripto. Rurſum leges poſitiue ſcribunt̃:vt apparet in legibus ciuitatũ:nec hec eſt cõtra dicta ſuperius:vbi ph̃s nõ ſcriptã appellauit legẽ nãlem.nam licꝫ ius poſitiuũ poſſit eẽ non ſcriptũ:ſemꝑ tamẽ quantũ eſt de ſe indiget:qd̃ ſcribat̃ exterius:qꝛ põt cadere a memoꝛia:cũ nõ ſit nãliter nobis inditũ:ſic τ ius nãle põt ſcribi:tamẽ quantũ eſt de ſe nõ indiget vt ſcribat̃:qꝛ eſt nobis nãliter inditũ. Uidemus tñ

ꝙ genteſ:queꝗ legem nō hñt naturalr̄:ea que legis ſūt faciunt:ꝛ mōſtrante opus legis ſcriptū in cordib⁹ eorū.ergo per anthonomaſiā ius nāle dꝫ dici ius nō ſcriptū:qꝛ quantū eſt de ſe non indiget vt ſcribatᷣ:ſic ꝛ ius poſitiuū ſm ſe cōſideratū debꝫ dici ſcriptū ius:qꝛ de ſe indiget vt ſcribatur. Poteſt tñ eſſe nō ſcriptū:vt oñſuꝫ eſt. ℂ Deide.c.d.

ℂ Cōem aūt ſm nām. Eſt eniꝫ ꝙ determinant aliquid omnes natura cōe iuſtū ꝛ iniuſtū:cuꝫuis nulla ſocietas adinuicem ſit:neqꝫ pactuꝫ.

ℂ Determinat de lege cōmuni:ſiue de lege nāli. Et tria facit:qꝛ pmo oſtēdit qd eſt ius nāle. Scōꝫ declarat ꝙ dixerat per vnū exemplū. Tertio per aliud. Scda ibi.(Ut ꝛ Sophoclei.) Tertia ibi.(Et vt Empedocles.) Dicit ḡ ꝙ ipſe appellat cōmunē legē eā:queꝗ eſt ſm nām.nā aliquid eſt cōe naturalr̄ iuſtū ꝛ iniuſtū:qd oēs diuināt:vl̄ omnes vaticinantᷣ:vt hꝫ alia lr̄a.nā ius nāle eſt idē apud omnes vt pōt hñi ex quinto libro ethicoꝝ. Eſt eni tale inſtitutuꝫ cōmune:cuꝫuis nulla ſocietas adinuicē neqꝫ vllū pactum ſit quod ſtatuerit hoc eſſe iuſtum. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Et ſophoclei antigona videtᷣ dicēs:ꝙ iuſtuꝫ abſolutū eſt ſepelire ciuitatis edificatorē tanꝗ nā ens. hoc iuſtum neqꝫ nunc:neqꝫ heri:ſꝫ ſp viuit:hoc ꝛ nullus nouit:ex quo apparuit.

ℂ Declarat qd dixerat:qꝛ antigona ſophoclei.hoc eſt queꝗdaꝫ vt habꝫ littera arabica:vel forte melius antigona ſophoclei fuit poema alicuius poeteꝗ:hui⁹ aūt poema videtᷣ dicēs.ideſt videtᷣ dicere:ꝙ iuſtū abſolutū.ideſt cōmune eſt ſepelire edificatorē ciuitatis:ꝛ hoc iuſtū eſt tanꝗ nā. vnde eſt ſemꝑ ꝛ vbiqꝫ:ideo ait:ꝙ tale iuſtū nō eſt nūc:ꝛ nō heri:ſed ſemꝑ viuit.ideſt ſemꝑ eſt hoc iuſtuꝫ:ꝛ nullus nouit ex quo appᵃuit.nā nāliter idita ꝗdāmodo neſcim⁹. vnde veniāt:ꝓpter qd Cōmētator i tertio de aīa loquēs de propoſitionibus ꝑmis:a quibus alie deriuantᷣ.dicit ꝙ neſcimus vnde ſint:ſic ꝛ iuſta nālia:a quibus aliqua iuſta ſumunt originē:neſcimus vnde veniāt. Quō aūt naturalia ſint nobis naturalr̄ indita:ꝛ queꝗ neſcimus vnde ſint. cum intellꝰ noſter ſit ſicut tabula raſa:ꝛ oīa ꝑncipia ſiue ſpeculabiliū ſiue operabiliuꝫ nobis fiant cognita via ſenſus ꝛ memorieꝗ ꝛ experientie:oſtendere non eſt preſentis ſpeculationis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ut Empedocles dicit de non occidēdo animatū. hoc eni non his quidē iuſtū:illis autem non iuſtum. Sed ꝙ omni legi tantū:ꝛ vt late diffuſum etherem:qui continuatim protenditur:ꝛ per inexplebilem claritatem:ꝛ vt dicit in meſſeniaco Alchidamas.

ℂ Declarat qd dixerat per aliud exempluꝫ:ſiue per aliud dictū. Nam empedocles dicit de nō occidendo aiatuꝫ:ꝙ nō eſt his quidē iuſtū:illis aūt nō iuſtum:ſed eſt qd oiuꝫ legittimū. Apparet aūt ꝙ primū dictū declarat ius nāle ex eo qd eſt ſemper:hoc aūt qd nūc dicitur:declarat ipſuꝫ ex eo qd eſt vbiqꝫ ꝛ apd oēs. Addit aūt ad dclarationē:ꝙ quiddā appellauit ius nāle etherē perlate diffuſum:quia continuatim protenditᷣ per inexplebilē:vel per inexplicabileꝫ claritatē:vt dic̄ in meſſeniaco Alchidamas.ideſt vt dicit talis i tali libro. vt littera arabica videtᷣ habere. Aſſimilatur autē ius nāle etheri:ſiue igni in ꝓpria ſpera:quia ſicut ignis in propria ſpera eſt maxime clarus:ꝛ maxime dyaphanus:ꝛ cōtinuatim ꝓtenditᷣ:qꝛ non cōpatitᷣ ſecum admixtionē cōtrarij. ſic ius nāle eſt clarū:qꝛ ſemꝑ ꝛ apud omnes hꝫ vigorē ſuū:ꝛ continuatim ꝓtenditᷣ:qꝛ hoc qd eſt:ſemper eſt:ꝛ vbiqꝫ. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Et ad quos autē dupliciter ſumitᷣ iuſtuꝫ vel iniuſtum:aut enim ad cōmune:aut ad vnū cōmunicantiū:que opꝫ agere:ꝛ nō agere:ꝓpter quod ꝛ iniuſtitias dupliciter eſt agere iniuſte ꝛ iuſte agere:aut enim ad vnū determinatuꝫ:aut ad cōmune:adulterans enim ꝛ verberans iniuſte agit in quadam determinatoruꝫ parte:militans autem in commune.

ℂ Poſtꝗ diuiſit legem per naturalē ꝛ poſitiuā:diuidit eā per cōparationē nāleꝫ ad eos:ad quos eſt dicēs. Ad quos aūt dupl̄r:qꝛ lex ſiue ea:que opꝫ aliqueꝫ agere:aut facere ad cōem eſt.i.ad totaꝫ ciuitatē:aut ad vnū cōicātiū.ideſt ad aliquē ciuiuꝫ:ꝓpter qd dupl̄r eſt iuſte agere iuſticias:aut iniuſte agere iniuſtitias:quia hoc aut eſt ad totū commune:aut eſt determinatū ad vnū tantū. Et ponit exemplū:qꝛ adulterans:aut verberās iniuſte agit in quadā parte determinatorū.ideſt in aliqua parte determinata:vt in vno ciue:militans aūt iniuſte agit in cōmune.ideſt ꝯtra cōmune:qꝛ tota ciuitas ex hoc offenditᷣ. ℂ Deide cū dic̄.

ℂ Omnibus autē iniuſtitijs diuiſis:ꝛ his exiſtentibus ad cōmune:his autē ad alium:ꝛ ad alios reſumentes quid eſt adichiſte dicamus reliqua. Eſt autem adichiſte a volentibus iniuſta pati:adichem enim determinatū eſt prius voluntarium eſſe.

ℂ Exequitᷣ de iuſto ꝛ iniuſto. Et duo facit:qꝛ pmo dicit reſumendā eſſe diffinitionē iniuſticieꝗ:ꝛ reſumit eā:vt appareat quid reſtet dicere de iuſtitia. Scdo ex hoc inueſtigat quid ſpectet ad ꝑſentē tractatuꝫ dicere de iuſticia:ꝛ quid non ſpectet. Scda ibi.(Quū aūt non neceſſariū.) Dicit ḡ primo:ꝙ diuiſis omnibus iniuſticijs exiſtentibus ad cōe:his aūt ad aliū vel ad alios:vt ad aliquē ciuem:vel ad aliquos reſumētes qd eſt adichiſte.i.qd ē iniuſticia dicam⁹ reliꝗ dicēda de iniuſticia.iō ait:ꝙ adichiſte.iō iniuſticia:iniuſtificare:vel vt hꝫ alia lr̄a eſt pati nō iuſta a volētib⁹:ſic̄ ſupra determinatū eſt adichē.i.iniuſtificantē eſt voluntariū:pōt eni dicere adhichaſte ab a:qd eſt ſine ꝛ dica:q̄ſi ſine dica:vel ſine regula. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quoniā neceſſarium iniuſta patientē ledi ꝛ inuoluntarie ledi:nocumenta quideꝫ ex prioribus manifeſta ſunt. Bona eni ꝛ mala diuiſa ſūt ſm ſe pri⁹ ꝛ volūtaria:qꝛ ſūt ꝗcūqꝫ ſciētes.

ℂ Ex diffinitione iniuſticieꝗ inueſtigat quid ſpectet ad iſtū tractatū dicere de iniuſticia. Et duo facit:qꝛ prio inquirit quid nō ſpectet. Scdo quid ſpectet. Scda ibi.(Quoniaꝫ aut cōfitētes.) Circa primū tria facit:qꝛ pmo reſumit ꝗdam ſuperius dicta. Scdo ex hoc cōcludit oēs querimonias eē altero quattuor modoꝝ. Tertio concludit ꝙ non ſpectat ad iſtū tractatū dicere de iniuſticia:eo ꝙ ſit ſuperius patefactū:vel qꝛ infra patebit. Scda ibi.(Quia neceomnes.) Tertia ibi.(De ira quidē igitᷣ.) Reſumit ergo queꝗdā ſupradicta:ꝙ qꝛ neceſſariū eſt iniuſta patiētē ledi ꝛ inuoluntarie ledi:qꝛ nullus iniuſta patitur volūtarie:leſiones aūt ſiue nocumenta manifeſta ſunt ex prioribus. qꝛ ſm ſe prius:ſiue ſupra ſunt diuiſa bona ꝛ mala:ſiue cōferētia ꝛ nociua:ꝛ manifeſta fuerint:queꝗ voluntaria ſunt:qꝛ ſunt queꝗcūqꝫ ſcientes ꝛ eligentes faciūt ꝑcauiſſis his quaſi ſuperius manifeſtatis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quare neceſſe oēs inculpationes ad cōe vel

ad propriũ eſſe: aut ignorãtis: aut volẽtis: aut nolentis: ꝛ ſcientis: ꝛ horum hec quidem eligentes: hec autem propter paſſionem.

℄ Cõcludit omnes inculpationes ſiue querellas: vt habꝫ alia littera: tã ad cõmune ꝙ̃ ad ꝓpriũ eẽ ſm̃ q̃ttuor vł ſm̃ tria genera: qꝛ aut ſunt ignorãtis: aut volẽtis: aut cũ quis male agit non volens: aut ſunt volentis ꝛ ſcientis: ꝛ eorũ q̃ ſunt a volente ꝛ ſciente: hęc quidẽ ſunt eligẽtes. idest ꝑ electionẽ: hęc aũt ꝑꝑ paſſionẽ his ſic diuiſis. ℄ Dei. ꝛc.

℄ De ira qdẽ igit̃ dicet̃ in his: que circa paſſiones: que autẽ eligunt: ꝛ qualiter habentes dictum eſt prius.

℄ Oſtendit quid notãdũ reſtet dicere. nã lꝫ aliq̃ iniuſtificent ex ira: ꝛ ꝑpter paſſionẽ: cũ de ira determinare nõ eſt ꝓſentis ſpeculationis: qꝛ de eo dicit̃ in ſcđo in his: quę circa paſſionẽ rurſum: licꝫ aliqui iniuſtificent eligentes: non tamẽ nunc eſt dicendũ: quę ꝛ qualr̃ ſe habẽtes eligunt: qꝛ de hoc dictum eſt prius. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Qm̃ autem cõfitentes ſepe actũ eſſe: intitulationẽ aũt non confitent̃: aut circa qđ intitulatio: puta accepiſſe quidẽ: ſed non furatũ fuiſſe ꝛ ꝑcuſſiſſe prius: ſed nõ iniuriã feciſſe: ꝛ ſiml̃ fuiſſe: ſed non adulteratũ fuiſſe: aut furtũ feciſſe: ſed non facere ſpoliationẽ. Nõ enim dei aliqd: aut ſuper exceſſiſſe: ſed non publice: aut diſſeruiſſe cum aduerſarijs: ſed non prodidiſſe: ꝑpter hoc oportebit vtiqꝫ. Et de his determinare: quid eſt furtũ: quid iniuria: quid adulteriũ: quatenus ſiue exiſtere: ſiue nõ exiſtere velimus oſtendere habeamus clare qd iuſtũ.

℄ Inueſtigat quid reſtet dicendũ de iniuſtitia. Et duo facit: qꝛ ꝑmo dicit: ꝙ ſępe quis confitetur quid factũ ſit: nõ tamẽ cõfitet̃ ſe furatũ fuiſſe: vel adulteraſſe. Ideo inueſtigandũ reſtat: quid importat̃ noĩe furti: vel noĩe adulterij. Scđo oſtendit hoc. Scđa ibi. (Sunt aũt oĩa talia.) Dicit ergo ꝑmo: ꝙ ſępe hoĩes ſunt cõfitentes actũ eſſe: nõ tamẽ cõfitent̃ intitulationẽ. idest impoſitionẽ: vel illud circa qđ eſt intitulatio: vel impoſitio: ꝛ exponit ſe: vtputa aliqs ꝯfitet̃ ſe accepiſſe: ꝛ ita ꝯfitet̃ actũ eẽ ſiue factũ: tñ qꝛ ex h̃ intitulabat̃ vel iponebat̃ ei furtũ nõ ꝯfitet̃ ĩtitulationem: qꝛ nõ ꝯfitet̃ ſe fuiſſe furatũ: ſic etiã ꝯfitet̃ ſe ꝑus ꝑcuſſiſſe: ſed non feciſſe iniuriã: ꝛ ſimul fuiſſe cũ aliq̃: ſed non fuiſſe adulteratum: ꝛ aliquãdo quis cõfitet̃ iniuriã. ſꝫ nõ confitetur tantã: quanta ei imponit̃: vt cõfitet̃ ſe fuiſſe furatũ: ſꝫ nõ ſpoliaſſe ſacra: qꝛ nõ accepit aliqd dei: vł aliqd diuinũ: aut cõfitet̃ ſuperexceſſiſſe: ſed nõ publicę: ꝛ diſſeruiſſe. idest diſputaſſe: vł locutũ fuiſſe cũ aduerſarijs. idest cum inimicis: ſed non prodidiſſe: ꝛ qꝛ de talibꝰ ſunt potiſſime accuſatiões ꝛ lites: ideo oportebit de eis determinare: ꝛ ꝑpter hoc reſtat oñdere qd ſit furtũ: quid iniuria: qd adulteriũ quatenus ſiue velimus oñdere talia exiſtere: ſiue nõ exiſtere. hẽamus declarare qd iuſtũ. ℄ Deide. c. d.

℄ Sunt aũt oĩa talia de iuſtũ eſſe ꝛ prauũ: aut nõ iuſtũ litigatio: in electione eni eſt nequitia ꝛ iniuſtũ facere. Talia aũt noĩum cõſignificãt electionẽ. puta feciſſe iniuriã ꝛ furtũ. Nõ eni ſi ꝑcuſſit penitus iniuriatus eſt. ſed ſi gr̃a huiꝰ puta eius qđ eſt inhonorare illũ: aut vt ipſe delectaretur. Neqꝫ penitus ſi clam accepit furatus. ſed ſi nocumentum eius: a quo accepit: ꝛ appropriationẽ ſui. Similiter autẽ ꝛ de alijs ſe habet ſicut ꝛ de alijs.

℄ Declarat quid ĩportet̃ noĩe iuſti vel iniuſti. Et duo facit: qꝛ ꝑ facit qđ dictũ eſt. Scđo deſcẽdit ſpãlr̃ ad quãdã ſpẽꝫ iuſtitię: q̃ dr̃ epicheia. Scđa ibi. (Qm̃ aũt iuſtoꝝ.) Dicit ḡ: ꝙ oĩa talia ſt̃ q̃dã litigatio ð eẽ iuſtũ ꝛ prauũ: aut de n̄ eẽ iuſtũ neqꝫ prauũ. Et qꝛ in electiõe eſt nequitia: ꝛ oẽ iniuſtũ facere: ideo nominũ: puta feciſſe iniuriã: feciſſe furtũ cõſignificant electionẽ. ideo addit: ꝙ ſi ꝑcuſſit: ꝑpter hoc nõ penitus poſſumus arguere: ꝙ eſt iniuriatus: ſed ſi iſt hoc fecit gr̃a huiꝰ. puta qꝛ volebat illum inhonorare: aut ipſe percutiens percuſſit: vt ipſe delectaret̃: neqꝫ ſi clã accepit ſequit̃ ꝙ ſit furatus: ſed furatus eſt: ſi hoc fecit intendens nocumentũ eius: a quo accepit: ꝛ appropriationẽ ſui: vt qꝛ intendebat rem acceptã ſibi appropriare. Et de alijs ſe hꝫ ſimilr̃: ſicut de alijs: qꝛ ſm̃ ꝙ ſunt alię ꝛ alię iniurię requirendę ſunt ibi alię ꝛ alię conditiones.

Quoniã aũt ꝛ iuſtorũ ꝛ iniuſtorũ exiſtãt due ſpecies: hec qdẽ ſcripta: hec aũt nõ ſcripta: de quibus quidem leges ꝓmulgant decretũ eſt.

℄ In parte iſta determinat pħs de q̃daꝫ ſpecie iuſtitię: q̃ dicit̃ epicheia. Et tria facit: qꝛ primo diſtinguit iuſta ꝛ iniuſta ſm̃ ꝙ ſunt ſcripta ꝛ non ſcripta. Scđo ſubdit alterũ mẽbrũ: ꝛ ſubdit non ſcripta: vt oſtendat quid eſt epicheia qđ videt̃ eſſe iuſtũ ꝑter ſcriptã legẽ. Tertio inueſtigat q̃uo cõtingit epicheia. Secũda ibi. (Nõ ſcriptoꝝ aũt.) Tertia ibi. (Accidit autẽ.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ iuſtorũ ꝛ iniuſtorũ duę ſũt ſpẽs: qꝛ quędã iuſta ſunt ſcripta: quędã nõ ſcripta. Scripta aũt ſũt de quibus leges ꝓmulgant: vt dictum eſt. reſtat autẽ diſtinguere non ſcripta. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Nõ ſcriptorũ aũt due ſunt ſpẽs. hec autem ſũt quidẽ ſm̃ exceſſum virtutis ꝛ malitie: in quibus opprobria ꝛ laudes: inhonorationes ꝛ honores: ꝛ dona. puta gratiã habere ei: qui fecit bene ꝛ contra benefacere ei: qui bene fecit ꝛ auxiliatiuum eſſe amicis: ꝛ quecũqꝫ alia talia. Hec autẽ proprie legis ꝛ ſcripture pretermiſſio ſunt. Quod enim epiches videt̃ iuſtũ eſſe ꝙ preter ſcriptam legem iuſtum.

℄ Diſtinguit iuſta non ſcripta. ℄ Ad cuius euidẽtiã notãdum: ꝙ iuſtũ nõ ſcriptũ duplr̃ põt eſſe. Primo ſi ſit adeo manifeſtũ: ꝙ cuilibet ſit notũ: ꝛ circa talia peccare ẽ excedere in iuſtitia. Scđo hoc põt contingere: qꝛ huiꝰ iuſtum habꝫ locũ ſolũ in aliquo ꝑticulari cñ: ita ꝙ vt in pluribꝰ ꝯtrariũ eſt iuſtũ: ꝛ tale iuſtũ nõ ſcriptũ eſt epicheia. vnde epiches eſt directio ſcripti legalis: qꝛ nõ obſeruant legem vbi nõ eſt obſeruanda. hoc eſt ergo ꝙ ait: ꝙ nõ ſcriptorũ duę ſunt ſpẽs. hęc aũt ſunt iuſta vel iniuſta non ſcripta: qꝛ ſunt valde manifeſta: ideo ſunt hęc: quę ſunt ſm̃ exceſſuꝫ virtutis ꝛ malitię: ꝛ ſm̃ talia hoĩes merent̃ opprobria: ꝛ laudes ꝛ honoratiões: ſiue honores ꝛ dona. Et põt exemplũ. puta gr̃am hr̃e. idest gratioſum eſſe ei: qui benefecit: ꝛ ecõtra: ſiue ecõuerſo benefacere ei: qui benefecit ꝛ auxiliatiuũ eſt amicis: ꝛ quęcũqꝫ alia talia nõ ſcripta ſunt: qꝛ ſunt valde manifeſta: ꝛ circa ea peccare ẽ excedere in malicia. h̃ aũt. idest alia a prędictis ſunt iniuſta nõ ſcripta: qꝛ ſunt pętermiſſio legis ſcriptę: ꝛ legis ꝓpę: qđ ſcriptũ epiches eſt iuſtũ pęter legem. ℄ Deinde cum dicit.

¶ Accidit autem hoc quidem nolentibus: hoc aũt volentibus legiſlatoribus. Nolẽtibus quidẽ cum lateat: volentibus quidẽ cũ non poſſit determinaſſe. Sed neceſſariũ quidẽ videt̃ dicere non ſic autez. ſed vt in pluribus. Et quecũqz non facile determinare ꝑpter infinitatez. puta vulnerare ferro quãto ⁊ quali quodã deficiet eni ſm dinumerantes. Si igit̃ ſit indeterminatũ: oportet autez legem ſtatuere neceſſe ſim pliciter dicere.

¶ Inueſtigat quõ epicheia cõuenit eſſe. Et duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Scdo cõcludit epicheiã accidere ex pteremiſſione legis ponẽs quoddã exemplũz faciens ad propoſituz. Scda ibi. (Quare ſi digitale.) Dicit aũt: ꝙ accidit aũt hoc. idest epicheia duplr: qz aut hoc accidit nolentibus latoribus legis. hoc aut volẽtibus: ⁊ exponit ſe dicens: epicheiã accidere nolentibus cũ lateat legislatores ille pticularis caſus: in quo lex non eſt obſeruãda: volentibus aũt accidit: ꝙ ꝑpter infinitatẽ particularium caſuuz non poſſit oĩa determinare: ⁊ ideo neceſſariũ legẽ dicere vniuer: ꝙ nõ ſit vniuerſalr: ſed vt in plurib⁹. ideo vniuerſalr cõcludere: ꝙ quecũqz nõ eſt facile determinare ꝑpter ĩfinitatẽ: puta cũ quãto ferro quis vulnerauerit vel cũ quali quodã: ⁊ omnes particulares circũſtãtias deficiet ſm dinumerantes: qz talia dinumerari nõ poſſunt. ideo ſi ſit indeterminatũ quãtũ ad caſus particulares: in quibus lex fallit: ſed opz legẽ ſtatuere: neceſſe eſt legez dicere ſimplr: ⁊ vlr qd non vniuerſalr. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quia ſi digitale habens attollant manũ; aut percutiat ſm qdẽ ſcriptaz legẽ reus eſt: ⁊ iniuſtũ facit. Scdm veritatẽ aũt nõ iniuſtuz facit. ⁊ hoc eſt epiches. Manifeſtũ qualia ſunt epicheа hec. ſcz peccata ⁊ iniuſtitias: ⁊ non equipenſare neqz peccata ⁊ infortunia.

¶ Cõcludit vel oſtendit ponendo exẽplũ: ꝙ aliquãdo facere pꝗter legem eſt iuſtũ. Et duo facit: qz pmo facit quod dictũ eſt. Scdo per epicheiã qd videt̃ eẽ ptermiſſio legis. oſtendit quõ iudicantes alios ſe debẽt habere ad legem. Scda ibi. (Si aũt eſt qd dictum eſt.) Dicit ergo: ꝙ ſi lex pꝗciperet ꝙ nullũ habens digitale. idest anulluz eleuat manũ vel percutiat: tunc ſi habens digitale attollat. idest eleuet manum: vt percutiat ſm ſcriptam legem reus eſt: ⁊ iniuſta facit: cum in aliquo caſu ſm veritatez non facit iniuſtum. Et hoc eſt epiches nõ obſeruare legem vbi nõ eſt obſeruanda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autez infortunia quidẽ quecũqz inopinata ⁊ non a nequitia. Pctã aũt q̃cũqz nõ iopinata: ⁊ non a nequitia. Iniuſtitie autẽ q̃cunqz non inopinata: a malitia autem ſunt.

¶ Oſtendit quõ ſe debẽt habere iudices in iudicando ſm leges. Et duo facit: qz primo oſtendit fore facta eſſe diuerſimode punienda. Scdo manifeſtat ꝙ iudicantes debẽt eſſe magis proni ad indulgendũ q̃ȝ ad puniẽdũ. Secũda ibi. (Et humanis indulgere.) Dicit pmo: ꝙ ſi eſt epiches vt dictũ eſt. manifeſtũ eſt qualia ſunt epicheia: ⁊ qualiter ſe debz hr̃e qui leges debz dirigere: qm̃ non debz equipenſare, idest equalr ponderare iniuſtitias ⁊ peccata: qz peius eſt iniuſtificare q̃ȝ peccare: non etiã debz equipenſare peccata: ⁊ infortunia: qz peccata ſunt peiora infortunijs. naz idem factũ põt eſſe infortuniũ ⁊ peccatũ ⁊ iniuſtũ: ſed infortuniũ eſt: ſi contingat ignoranter eũ male facere: peccatũ vero eſt: ſi videat inordinationem: ⁊ cognoſcat ipſum actũ: ignoret tamẽ ⁊ nollit malitiaz eius: vt ſi non agat ex nequitia: nec ex intentione nocendi: vel põt eſſe peccatuz vbi non eſt culpa: ſed ꝙ accidit in nã quando generantur monſtra: vt apparet in ſcdo phyſicorũ. Et tunc eſt iniuſtitia ⁊ culpa: qñ quis ex nequitia male agit. ideo ſubdit: ꝙ infortunia ſunt queꝗcunqz ſunt inopinata non a nequitia. Peccata aũt que non ſunt inopinata: ſunt tamẽ non a nequitia. iniuſtitia aũt que non ſunt inopinata: ſunt tamen a malitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et humanis dz indulgere epiches: ⁊ non ad legem: ſed ad legiſlationẽ reſpicere: ⁊ non ad verba: ſed ad intellectũ legiſlatoris reſpicere.

¶ Oñdit ꝙ ꝑpter humanã fragilitatẽ ſpectat ad epichez magis declinare ad indulgentiã q̃ȝ ad punitionẽ: ⁊ tria facit: qz pmo oſtendit ꝙ iuſtificans comparat̃ ad legiſlatorẽ. Scdo vero ꝑut habz ordinẽ ad actionẽ inordinatam. Tertio ꝑut hz ordinẽ ad ſuſceptionẽ pene. Scda ibi. (Et non ad actionẽ.) Tertia ibi. (Et patiẽtẽ eſſe iniuſta.) Dicit ergo pmo: ꝙ epiches debz indulgere humanis. nã cuz homo habeat nãm tranſmutabilem: ipſa natura humana meret̃ aliqualẽ excuſationẽ: ſi contingat eũ peccare. tãgit aũt duo per ꝯparatonẽ ad legiſlatorẽ: quare humanis ſit idulgẽdũ. p̃ qz epiches nõ dz reſpicere ſoluz ad legẽ: ſz ad legiſlationẽ: vel ad legiſlatorẽ: vt hz alia lr̃a: dz eni cõſiderare: ꝙ ſi legiſlator adeſſet: miſericorditer ageret cuz peccante. Scdo nõ debz reſpicere ad verba: ſed ad intellectum legiſlatoris. nam licz forte hoc fecerit ꝯtra verba legis: nõ tñ fecit cõtra intentionẽ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non ad actionẽ: ſed ad electionẽ: ⁊ nõ ad partem: ſed ad totũ: neqz qualis quidẽ nũc: ſz qualis qdẽ ſemper: ⁊ vt ad multũ: ⁊ recordari magis bonorũ: que paſſus fuit q̃ȝ malorũ: ⁊ bonorũ que paſſus fuit magis q̃ȝ que fecit.

¶ Oſtendit quõ ſit indulgendũ humanis: ex eo ꝙ iniuſtificans habz ordinẽ ad actum. Et tangit quattuor pmo ꝙ non debz reſpicere ad actionẽ: ſed ad electionẽ. nã ſi fecit ea: que ſunt de genere malorũ. habet forte bonam intentionem. Scdo nõ debz reſpicere ad partẽ: vt qz in aliquo particulari caſu male facit: ſed ad totũ: qz in multis ſe habent. Tertio nõ debz cõſiderare qualis quidẽ nũc eſt ſm qualis quidem ſemper: ⁊ vt ad multũ: qz forte toto tẽpore vite ſue bene vixit: licz nũc contigerit male feciſſe. Quarto debz recordari magis bonorũ: que paſſus eſt. idest que recepit ab eo q̃ȝ mali: qd nunc fecit. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et patientẽ iniuſta eſſe patientẽ: ⁊ magis ſm omne velle iudicari q̃ȝ ope: ⁊ magis ad arbitriũ q̃ȝ ad diſceptationẽ velle ire. Arbiter enim reſpicit epiches. iudex autem legem ⁊ huius gratia arbiter exaltatus eſt: quatenus epiches habeat robur. De epiches quidem igitur determinatum ſit hoc modo.

¶ Declarat quõ indulgendũ ſit humanis: ex eo ꝙ iniuſtificans habz ordinẽ ad punitionẽ. Et tria tangit. nam primo debz videre iudex ſi patientẽ iniuſta. idest ſi ſuſtinentem mala ꝑpter iniuſtitiã cõtingat eſſe patientẽ: ita ꝙ ſine murmure ſuſtineat penã ſiue vindictã: qz quanto quis eſt patientior: tanto magis meretur veniam. Scdo debet reſpicere: ſi contingat iniuſtificantem velle magis corrigi opere q̃ȝ ſermone: qz forte ſoli ſermones: vel ſole increpationes

tiones ſufficiunt ad corrigendū. Tertio debꝫ videre ſi in iuſtificans magis velit ire ad arbitrium iudicantis ꝙ̄ ad diſceptationē: qꝛ quanto quis ſe magis ponit in arbitriuꝫ iudicis: tanto magis meref veniā. ideo addit ꝙ arbiter: ſiue arbitrium reſpicit ad epicbes. iudex aūt ad legem. Nā arbiter huius gratia exaltatus eſt. quatenus epicbes bēat robur. nam ideo datum eſt arbitriuꝫ principibus: vt ſint epicbes: ⁊ non obſeruent legem: vbi non eſt obſeruanda: qꝛ epicbes eſt babere arbitriū quanto magis: qui ſe ponit in arbitrio eius: tanto magis ei debꝫ indulgere. Ultimo epilogat de epicbes determinatum ſit boc modo.

Iniuſticie autem eſt maiores que cunqꝫ vtiqꝫ a maiori fiunt iniuſta actione: ꝓpter quod q̄ eſt minima maxima

❡ Poſtq̄ pbs determinauit de iuſto ⁊ iniuſto. bic determinat de annexis. Annexa autem ſunt duo. ſcꝫ magis ⁊ minus poſſibile ⁊ impoſſibile: ſed de poſſibili ⁊ impoſſibili: ſm ꝙ ſpectat ad pñs negociū determinatū fuit in illo caplo. (Qualr aūt būtes.) vbi oſtenſum fuit qualiter inducūt bomines eis eſſe poſſibile iniuſtū agere: ⁊ qualr non. De poſſibili vero ⁊ impoſſibili cōmuniter vt ſpectat ad omne negocium dicetur in ſcđo buius. reſtat aūt ſolū dicere de maiori ⁊ minori. In determinādo aūt de maiori ⁊ minori quattuor facit pbs qꝛ pmo docet cognoſcere maioritatē iniuſtitię ex maioritate babitꝰ: a quo procedit. Scđo ex magnitudine damni: qđ infert. Tertio ex conditionibus iniuſtificātis. Quarto docet boc ex bis: quę videnf competere iniuſtitię ſꝫ ſe. Scđa ps ibi. (Et cuius non eſt ęqua punitio.) Tertia ibi. (Et ꝙ ſolus.) Quarta ibi. (Et beſtialior iniuſtitia.) Circa pmū tria facit: qꝛ pmo ponit cōſiderationē ipſaꝫ. Secundo manifeſtat qđ dixerat per exemplū oſtendens eſſe contrarium de iuſtitia ⁊ iniuſtitia. Tertio manifeſtat vñ ſumit originem talis cōſideratio. Scđa ibi. (Utputa menalipum.) Tertia ibi. (Sunt bęc autē excedere.) Dicit ergo: ꝙ eſt. ideſt conuenit ꝙ iniuſtitię ſunt maiores quęcūqꝫ fuerūt iniuſta actione. ideſt iniuſte facta maiori babitu: ꝓpter quod quę ſunt minima: ſi videantur procedere a magno babitu: dicuntur maxima. ❡ Deinde cū dič.

❡ Utputa menalipum Calliſtratus accuſat: ꝙ defraudauit factores templi in tribus medijs obolis ſacri edificatores templi. In babitu autem iuſtitie contrarium.

❡ Manifeſtat qđ dixerat per exemplū dicens: ꝙ Caliſtratus accuſat Menalipū: qđ ďfraudauit factores templi in tribus medijs obolis: ⁊ ad grauandū factū addebat ꝙ illi peccatores templi: qui fuerunt defraudati: erant edificatores tēpli nō cuiuſlibꝫ: ſed templi ſacri: in quo apparebat magna iniuſtitia. ſed de babitu iniuſtitię eſt contrariū: qꝛ qui eſt iuſtus in multo ſignū eſt: ꝙ ſit iuſtus i modico: nō autē ſunt ecōuerſo: quare aūt in vita ſpūali: de qua determināt tbeologi valeat argumentū: ꝙ qui in modico fidelis eſt in multo fidelis erit: cum boc nō teneat in vita politica: nō eſt preſentis ſpeculationis. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Sunt autem ⁊ bęc excedere potentia. Qui enīꝫ tres medios obolos furatus fuit: ⁊ vtiqꝫ qđcūqꝫ iniuſtum faceret: aliqñ qdē itaqꝫ ita maioritas: aliqñ aūt ex nocumento iudicatur.

❡ Oſtendit vnde ſumit originem talis cōſideratio: ꝙ bęc ſunt excedere potentia. ideſt excedere ſm babitum. nam omnis babitus: ⁊ omnis ſcientia quędā potentia dici pōt

Uidentur enim talia ꝓcedere a magnitudine babitus: qꝛ qui medios obolos furatus fuit: tam videt eſſe babituatus in iniuſtitia: ꝙ qđcūqꝫ iniuſtū faceret. Addit ēt ꝙ aliquādo quidē maioritas iniuſtitię iudicaf ita. ideſt ex magnitudine babitus: vt ꝙ a maiori babitu maiꝰ: aliquādo aūt ex nocumento: vt ꝙ magis nocet: magis iniuſtuꝫ. In boc aūt continuat ſe ad ſequentes conſiderationes: vbi oſtenditur maioritas iniuſtitię ex magnitudine nocumenti. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et cuius nō eſt equa punitio: ſed omnis minor. Et cuius non eſt recompēſatio: difficile enīꝫ ⁊ impoſſibile. Et cuius nō eſt ſatiſfactionem recipere eum: qui paſſus fuit: inſanabile enim ſatiſfactio: ⁊ cruciatus recompēſatio. Et ſi qs paſſus ⁊ iniuriatus fuit: ipſe a ſeipſo plurimum extorſit. Adbuc enīꝫ maiori: q fecit dignꝰ torqueri velut Sopbocles ꝓ Encbatimone allegans: qm̄ peremit ſeipſum iniuriam paſſus non appreciandum: aut minori ꝙ̄ quo qui paſſus fuit appreciauit ſeipſum.

❡ Docet cognoſcere magnitudinē iniuſtitię ex magnitudine nocumenti: ſiue damni: ⁊ quattuor facit: ſm ꝙ quattuor cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et cuius non eſt recompenſatio.) Tertia ibi. (Et cuius non eſt ſatiſfactio.) Quarta ibi. (Et ſi qs paſſus.) ❡ Prima talis. Quia illa eſt magna iniuſtitia. cuius non eſt equa punitio: ſed ois minor: vtputa offendere regem vel perſonam publicaꝫ: cuius offenſa non poſſit recompenſari: qualitercūqꝫ puniretur offendens. ❡ Scđa talis. Illa eſt magna iniuſtitia: cuius non eſt recōpenſatio: vt qꝛ difficile: vel etiaꝫ impoſſibile eſt fieri recompenſationem. vtputa ſiquis occiderit filiū alterius: vel deſtrueret ſibi rem aliquā ꝙ̄ difficile: vł etiā impoſſibile eſſe eaꝫ inuenire. ❡ Tertia talis. Illa eſt magna iniuſtitia: cuius non eſt. ideſt non conuenit eū: qui paſſus eſt recipere ſatiſfactionem: vtputa quia mortuus eſt. cum aūt quaſi talis iniuria eſt magna: qꝛ eſt quid inſanabile: vel incurabile quid: bomo enīꝫ ſemper iniurians plus ⁊ iniuriens minus: ⁊ fit ſatiſfactio: quia accipitur ab iniuriante: ⁊ datur paſſo iniuriā. Si ergo paſſus nō poteſt recompēſationē recipere: quia forte eſt exterminatus: videtur iniuria incurabilis. ideo addit ꝙ ſatiſfactio eſt per cruciatū: ⁊ per recompenſationē: qm̄ ſatiſfactionē mortuꝰ recipere non poteſt. ❡ Quarta talis. Illa eſt magna iniuria: ſi ille qui paſſus eſt eam iniuriatus fuit ipſe a ſeipſo: ⁊ ſeipſum plurimum torſit: ⁊ afflixit ſm ꝙ plures conuenit: ꝙ bomines paſſi iniuriam ſeipſos cruciant. imo aliqñ non deſiderantes vlterius viuere ſeipſos interimunt: propter qđ apparet fuiſſe magnam iniuriā: ꝓpter qđ qui eaꝫ fecit: eſt dignus torqueri magna pęna. ❡ Adbuc autem eſſet dignus torqueri maiori: ſi fecit boc ſine cauſa: vt videtur ſonare littera arabica. Exemplificat autem ꝙ Sopbocles pro Encbatimone allegans: quoniaꝫ peremit ſeipſum iniuriam paſſus ait: ſeu dixit: ꝙ illam iniuriam nō eſt appreciandūꝫ minori: ſiue ꝓ minori ꝙ̄ qui paſſus fuit appręciauit ſeipſum: quia ex quo non fuit ei cbaruꝫ viuere poſt iniuriam: tantum eſt appręcianda iniuria: quantū ille babuit cbaram vitam. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et ꝙ ſolus aut primus: aut cuꝫ paucis fecit ⁊ ſepe in eodem peccare magnum: ⁊ propter quodqꝫ exquiruntur ⁊ inueniuntur ꝓbibētia ⁊ damnificantia velut in Argo damnificāt ꝓ

pter quécunqꝫ lex poſita fuerit: ⁊ ꝓpter quoſcunqꝫ carcer edificatus fuerit.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendū magnitudines iniuſtitię ex parte iniuſtificātis. Et qnqꝫ facit ſm̄ ꝙ qnqꝫ cōſideratiōes ponit. Scḋa ibi. (Et ſępe in eodē.) Tertia ibi. (Et ꝓpter quęcūqꝫ.) Quarta ibi. (Et ꝓpter q̄cūqꝫ.) Quinta ibi. (Et ꝓpter quoſcūqꝫ.) ¶ Prima talis. Qꝛ illa iniuſtitia ē magna: quā quis fecit ſolus: aut ꝑmus: aut cum paucis: videt̄ enī non eſſe ita magna iniuſtitia: qm̄ multi ſm̄ eā peccant auget̄. n. ex hoc iniuſtitia quādo aliquis primus eaꝫ fecit: qꝛ dat exemplū alijs male faciēdi. ¶ Scḋa talis. Et ſępe in eodē peccare eſt magnū: aggrauat̄ enī eius culpa ex frequētatōe actus. ¶ Tertia talis. Ille multū iniuſtificat ꝓpter quem exquirunt̄ ⁊ inueniūtur ꝓhibentia ⁊ damnificantia: ſicut contingit ꝙ propter magnitudinē ſceleris alicuius inuenit̄ nouum genus tormentandi ⁊ damnificādi: ſicut illi qui ſunt in Argo. idest in illa regione damnificant: qꝛ inueniunt nouos modos damnificādi cū aliquis ſcelerate peccet. ¶ Quarta talis Quia ille multū iniuſtificat: ꝓpter quē fuit lex poſita: qꝛ hoc nō pōt contingere: niſi ille nouo mō: aut ꝑmo iniuſtificauerit. ¶ Quinta talis. Illi multū iniuſtificant: ꝓpter quos fuerit carcer edificatus: ꝙ etiam eodē ſumit robur qꝛ h̄ nō eēt: niſi ille nouo mō iniuſtificauerit. ¶ Dei. c. d.

¶ Et beſtialior iniuſtitia maior: ⁊ ꝙ ex ꝓuidentia: ⁊ ꝙ audientes magis timent q̄ʒ miſereant̄: ⁊ rhetorica quidē ſunt talia. Et ꝙ multa ſuſtulit iuſta: aut tranſgreſſus fuit: puta iuramenta dextras: fides: cōnubia: multarum enim iniuſtitiaruꝫ exceſſus. Et ꝙ hic vbi punitur iniuſta facientes: quod quidē faciūt falſi teſtes. Vbicunqꝫ enim non vtiqꝫ iuſtum facerent: ſi ⁊ in pretorio. Et in quibus cōfuſio maxime. Et ſi in hoc a quo bene paſſus fuit: plura enim iniuſta facit: ⁊ qḋ male facit: ⁊ qḋ non bene.

¶ Docet cognoſcere maiores iniuſtitias ex his: quę comꝑetunt iuſtitię ſm̄ ſe: ⁊ ex circūſtantijs eius. Et duo facit: quia primo facit qḋ dictum eſt. Scḋo ponit quādā conſiderationē: ſm̄ quā poſſumus arguere a ꝯtrario ſenſu. Secunda ibi. (Et quę circa nō ſcripta.) Circa primuꝫ ponit ſeptem cōſiderationes. Scḋa ibi. (Et ꝙ ex ꝓuidentia.) Tertia ibi. (Et ꝙ audientes.) Quarta ibi. (Et ꝙ multa ſuſtulit.) Quīta ibi. (Et ꝙ hic vbi.) Sexta ibi. (Et in quibus confuſio.) Septima ibi. (Et ſi nunc.) ¶ Prima talis. Illa eſt maior iniuſtitia: quę eſt beſtialior: quia magis inordinata. ¶ Scḋa talis. Illa eſt maior iniuſtitia: quę ꝓcedit magis ex prouidētia: ⁊ ſm̄ electionē: videt̄ enī eſſe de rōne iniuſtificantis: ꝙ agat voluntarie. ¶ Tertia talis. Illud eſt maxime iniuſtū: qḋ audientes magis timēt ⁊ abhorrent: q̄ʒ miſereantur: quod non poteſt contingere: niſi ſit magnitudo ſceleris. Addit autem ꝙ talia ſunt rhetorica. nam poſſet contingere: ꝙ ꝓpter nouitatē facti minus ſcelus magis eſſet in horrore. ¶ Quarta talis. Ille qui ſuſtulit. idest remouit multa iuſta: ⁊ trāſgreſſus fuit multa magis iniuſtificat. puta qui fregit iuramenta dextras fides: connubia magis peccat. Vult enim per omnia deſignare diuerſa genera credulitatum ⁊ pactionum. reddit enim cauſam dicti: quia in talib' ē magnitudo ſceleris: qꝛ eſt exceſſus multarū iniuſtitiarum. ¶ Quinta talis. Illa eſt magna iniuſtitia quando homines facientes iniuſta hic. idest in loco hic: vt in curia principis: vbi facientes iniuſta puniuntur: qḋ faciunt falſi teſtes: quia ſi qui in pretorio non faciunt iuſtum. ſignum eſt ꝙ faciunt vbicunqꝫ. idest in omni loco non facerent iuſtum. ¶ Sexta talis. Illa ſunt maxime iniuſta: in quibus eſt maxima confuſio nam confuſio debetur ſolum turpi ⁊ prauo. ¶ Septima talis. Ille multum iniuſtificat: qui iniuſta facit in hunc a quo bene paſſus ē. idest a quo bona ſuſcepit. Et eſt ratio quia ille plura iniuſta facit: quia primo facit male. ſcḋo quia non facit bene: teneretur enim bene facere benefactori ſuo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qꝛ circa non ſcripta iuſta: ſiue malus eſt. Melioris enim non per neceſſitatem iuſtum eſſe. Scripta quidem igitur ex neceſſitate: non ſcripta aūt non.

¶ Ponit cōſiderationeꝫ: ſm̄ quā poſſumus arguere ex cōtrario. Et duo facit: qꝛ primo ponit conſiderationē ipſaꝫ. Scḋo ponit contraria eius. Scḋa ibi. (Alio aūt modo.) Dicit ergo ꝙ ille multum iniuſtificat: qui peccat circa iuſta non ſcripta. Et dat rationē dicti: quia melioris moris eſt eſſe iuſtum non per neceſſitatē: obſeruare autem ſcripta videtur ex neceſſitate eſſe: non ſcripta autē obſeruare videtur non neceſſarium. Si ergo melius eſt iuſtum ſm̄ non ſcripta: quia magis liberum cuꝫ maiori bono maius malum opponatur iniuſtificare circa talia: vt circa iuſta non ſcripta videtur peius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio aūt modo ſi circa ſcripta: qui enim in timidis iniuſta facit: ⁊ in his: in quibus damna poſita: ⁊ in his in quibus nō damna poſita: iniuſta faceret vtiqꝫ. De iniuſtitia quideꝫ igitur in maiori ⁊ in minori dictum eſt.

¶ Ponit cōſiderationē contrariā dicēs: ꝙ alio modo ſiue ſm̄ aliam viam videtur eſſe magis iniuſtū peccare circa ſcripta: ⁊ nō obſeruare leges ſtatutas. Et dat cauſaꝫ: quia facit iniuſta in rebus timendis: ⁊ iniuſtificat in his: in quibus ꝓpter ſcripta ⁊ leges ſtatutas ſunt dāna poſita: ſignū eſt ꝙ iniuſtificaret in his: in quibus non ſūt dāna poſita. Ultimo epilogat quod dictū de iuſtitia maiori ⁊ minori.

DE vocatis autem in artificialibus perſuaſionibus habituꝫ eſt dictis tranſcurrere. Et proprie ſunt hec iudicialium. Sunt autem quinqꝫ numero: leges: teſtes: pacta: iuramenta: extorta.

¶ Poſtq̄ʒ philoſophus determinauit de ꝑſuaſionibus artificialibus ꝓprijs. In parte iſta: quę diuerſa fuit circa totuꝫ pręcedens: determinat de perſuaſionibus inartificialibus. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda: ⁊ enumerat huiuſ perſuaſiones. Scḋo exequit̄ de vnaq̄qꝫ ſm̄ ſe. Scḋa ibi. (Primo quidem igitur.) Dicit ergo primo de perſuaſiōibus vocatis in artificialib' habitū. idest cōſequenter eſt tranſcurrere dictis. Addit autē: ꝙ iſte perſuaſiones ſunt proprie iudicialiuꝫ. nam ſi ad alia negocia poſſunt adaptari: potiſſime tamen valent ad negociū diſceptatiuum. Subdit autem ꝙ huiuſ perſuaſiones inartificiales ſūt quinqꝫ numero. ſcꝫ leges: teſtes: pacta: extorta. idest tormenta: ⁊ iuramēta. Quare aūt tales perſuaſiones dicūt̄ inartificiales ſupra diſſum fuit. ¶ Deinde. c. d.

¶ Primo quidem igitur dicamus de legibus qualiter vtendum: ⁊ exhortantem: ⁊ dehortātem: ⁊ accuſantem: ⁊ defendentem.

¶ Exequitur

¶ Exeqtur de dictis pſuaſionibus. Et quinq; facit ſm q quinq; ſūt perſuaſiões. Nā primo exeqtur de legibꝰ. Scḋo de teſtibus ibi. (De teſtibus autem). Tertio de pactis ibi. (De pactis autem). Quarto de extortis: ſiue tormētis ibi (Extorta aūt). Quinto de iuramētis ibi. (De iuramētis aūt). In determinādo de legibus duo facit: q2 dat intētionē ſuam dicens: q2 primo vult dicere de legibus: q̄lr vtendū ſit eis q̄tū ad exhortātē ⁊ dehortātē: in quo tāgit negocium deliberatiuum: ⁊ accuſantē ⁊ defendentem q̄tū ad iudiciale: q2 potiſſime leges his duobus negocijs cōſueuerunt conferre. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtum. n. q ſiquidem ſit ſcripta cōtraria negocio cōmuni lege vtendum: ⁊ epichei s tanq̄ iuſtioribus: ⁊ q ſententia optima vtentes. hoc eſt non ſemper vti ſcriptis.

¶ Exequit̄: ⁊ duo facit: q2 primo inſtruit nos qualr debeamus nos hr̄e cum negocium noſtrū diſcordat a legibus ſcriptis. Scḋo qualiter cōcordat. Scḋa ibi. (Si vero ſcripta ſit.) ¶ Circa primū duo facit: q2 primo docet nos cōfutare legem ſcriptam p legē nō ſcriptam. Scḋo docet hoc ↄſiderando ea: q̄ inſunt legi ſpāliter: ⁊ ſʒ ſe. Scḋa ibi. (Et ſi alicubi legi). ¶ Circa pᵐ duo facit: q2 pmo pmittit hāc cautelā: q qñ lex ſcripta eſt ↄ̄ria noſtro negocio: debemus nos iuuare cū lege nō ſcripta. Scḋo adducit rōnes ad oñdēdū ppoſitū. Scḋa ibi. (Et q epichee). Dicit g̃: q hoc debemus accipere p manifeſto: q qñ lex ſcripta. i. ius poſitiuum: eſt ↄ̄riū negocio nr̄o eſt vtēdū lege cōi. i. debemꝰ recurrere ad ius nāle: ⁊ debemus vti legibꝰ epichei s, tanq̄ iuſtioribus: ⁊ q ſic faciēdo erimꝰ vtētes optima ſnīa. i. optima lege. Et q2 epichee non ſemp obſeruat legē: cū ſit directio legis: ideo addit: q hoc. ſ. vti legibꝰ epichei s ē nō ſemper vti legibus ſcriptis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et q epichee quidē ſemper manet: ⁊ nunq̄ mutatur: neq; lex. ſ. cōis: ſm naturam eniʒ eſt. Scripte aūt ſepe. Unde dictum eſt in Antigona Sophoclei. Reſpōderunt. n. q egit preter Creontis legē: ſed nō pter non ſcriptam. Non eniʒ nūc ⁊ heri: ſed ſemper: legē igitur nō ego curabam hominis illius.

¶ Probat quod dixerat. Et quatuor facit ſʒ q quatuor rōnes adducit ad oñdendū: q leges epichee: ⁊ leges nāles p̄ualent legibus ſcriptis. Scḋa ibi. (Et q iuſtū ē.) Tertia ibi. (Et q ſicut pbator). Quarta ibi. (Et q meliores hominis). ¶ Prima rō talis: q leges nāles: ⁊ epichee p̄ualent legibus ſcriptis: q2 epichee ſemp manet ⁊ nunq̄ imutat̄: q2 eſt lex ſm nām. i. nālis. Leges aūt ſcripte ſemp mutantur: ideo nō ſunt ſemp obſeruande. Addit aūt ad cōfirmationē dicti quoddā: qḋ dcm̄ eſt in antigōa Sophoclei: hoc ē in illo lib. vel in illo poemate illius hoīs: ibi. n. dr̄ de qbuſdā: q voluerūt excuſare quendā: q2 rñderunt: q ille egit pter legē Creontis. i. ↄſtituentis: ſiue pter legē ↄſtitutam: ſʒ nō egit pter legē nō ſcriptā. i. pter legē nālē: cui innitit̄ epichee: ⁊ in hoc melius fecit: q2 hȯ lex non eſt nunc ⁊ heri tm̄: ſed eſt ſemp: q2 nō eſt lex hoīs: ſed nāe: iō hoc dicebat ille ſe excuſans. ego non curabam de lege illius viri: quia volebaʒ obſeruare legē nāe ⁊ nō legē hoīs. ¶ Deinde ⁊c̄.

¶ Et q iuſtum eſt verum: quid: ⁊ conferens: ſed non q vr̄: quare non lex ſcripta. Non. n. facit ſemp opus legis.

¶ Ponit ſcḋam rationem: q2 homo dʒ attendere quid iniuſtum: ⁊ quid veꝝ: ⁊ quid conferens ſm rei veritateʒ: nō aūt dʒ attendere qḋ videt̄ tale: ⁊ q2 lex nāe ſemp eſt vera. lex aūt eſt poſitiua: vt in pluribus: ppter qḋ non hʒ ſe ad modū neceſſarioꝝ: ⁊ eoꝝ que ſunt ſemp: ſed ad modū pbabiliū: ⁊ eoꝝ que videnť talia: q2 ſunt pbabilia: vt in pl̄ibus: ideo non eſt vituperandus: q legem ſcriptaʒ nō ſemp obſeruat: iō ſubdit: q nō ſemp obſeruanda eſt lex ſcripta: q2 nō facit opus legis ſemp. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et q ſicut pbator argēti iudex eſt: quatenus diſcernat reprobum iuſtum ⁊ verum.

¶ Ponit tertiam rōnem ſimilitudinariam: q iudex dʒ eē ſicut pbator argenti: quatenus diſcernat reprobū ⁊ iuſtū: ⁊ veꝝ. Et q2 hoc ſit potiſſime per legem nālem. cui in cāu ↄ̄dicit lex ſcripta: iō talis lex nō ſp ē obſeruāda. ¶ Deiñ.

¶ Et q melioris hominis non ſcriptis q̄ ſcriptis ⁊ immanere.

¶ Adducit quartam rōnem: q2 illud eſt melius: quod pertinet ad meliorem hominem: cū melioris hominis ſit vti ⁊ imanere legibus non ſcriptis q̄ ſcriptis: lex nō ſcripta p̄ualet ſcripto: ⁊ non ſemper ſcripta eſt obſeruanda. ¶ Notandū autem: q melior eſt: qui vtitur legibus nō ſcriptis q̄ ſcriptis quando epichee ⁊ directio iuſti legalis ſuperat iuſtum ſm legem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi alicubi lege pbante eſt contraria: aut ipſa ſibi: puta aliquādo hec quidem precepit firma eſſe quecūq; pepigerant: hec aūt vetat nō fieri pacta preter legem.

¶ Docet nos quomodo debeamus defendere negociū noſtrum: cum contradicit legi ſcripte: conſiderando legem ſcriptam magis ſm rōnem ſpecialem. Et tria facit: q2 primo docet hoc put lex ſcripta i cāu eſt repugnans alij legi. Scḋo put eſt ambigua. Tertio put deficit ſm ppriū fundamentum. Scḋa ibi. (Et ſi ambigua.) Tertia ibi. (Et ſi negocia). Dicit ergo q debemus videre: ſi lex q̄ ↄ̄riat̄ noſtro negocio alicubi. i. in aliquo loco eſt ↄ̄ria pbate: vel legi rectitudinis: vt hʒ alia littera. i. legi nāli: vel legi poſitiue: ſi ſit laudata ⁊ approbata: aut ſi hȯ lex ſit contraria ſibi. i. ſi lex ſit ↄ̄ria alteri legi poſitiue: ex quo apparet: q lex p legē pbatā magis intelligit nālē q̄ legē poſitiuā. Exemplificat aūt quō vna lex poſitiua pcepit firma eſſe q̄cunq; hoīes pepegerunt. Hec aūt. i. alia vetat fieri pacta pter legeʒ: qñ g̃ ita eſt: q lex ↄ̄ria nobis ↄ̄dicit alij legi: debemus nos iuuare p legē aliā. ¶ Deinde. cū dicit.

¶ Et ſi ambigua ferat ⁊ reſpiciat ad vtranq; partem: aut iuſtum adaptabit: vel conferens: deinde hac vti.

¶ Ponit ſcḋaʒ rōnē ſiue ſcḋaʒ cautelā: q2 ſi lex ſit ābigua: vt q2 nō totalr̄ ḋterminat negociū nr̄uʒ: vt q2 forte dimittat vītatē ſub pēdulo: relinq̄ndo eā iudicio pendētis: dʒ vt cāns. i. vt litigāns ferat̄: ⁊ reſpiciat vtrāq; ptē: ⁊ tūc adaptabit legē ſʒ ſe: aut ad iuſtū: aut ad ↄferēs: q2 hec duo vtplʒ ſibi repugnāt: deinde aūt cū ſic adaptauerit eā: dʒ vti hac. i. hac lege ſic adaptata: vt ſpectet ad ppoſitū. ¶ Deiñ. ⁊c̄.

¶ Et ſi negocia quidē: in qbus: ⁊ ppter q̄ poſita fuerat lex: non adhuc manēt: lex aūt temtādū declarare: ⁊ aduerſari ſic ad ipſam.

¶ Docet tertiā cautelā: ſiue tertiā viā ad ſubterfugiēdū legē: q2 dēmus videre ſi negocia: i qbꝰ: ⁊ pp q̄ lex fuerat poſita nō adhuc maneāt: q2 hȯ lex nō manebit: iō tētādū ē hoc declarare: ⁊ aduerſari ſic ad ipſaʒ legē: dicēdo legē nō hr̄e vigorē: q2 nō manent ea p qbꝰ facta erat: ⁊ ſublatum ē ei propriuum fundamentum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si vero lex ſcripta ſit ꝓ negocio: tũc ſnĩa optima dicendum eſt: ꝙ preter legẽ legis gratia iudicare eſt. Sed non: vt ſi ignores: quia dicit lex: ne degeneres.

¶ Docet nos qualiter debeamus nos habere: cum lex ſcripta facit ꝓ negocio nr̃o. Et quinq; fac̃ ſʒ ꝙ quinq; rõnes adducit: per quas debemus confutare aduerſarium ⁊ oñdere ei: ꝙ legi ſcriptę ſit imanendũ. Scđa ibi. (Et ꝙ non id). Tertia ibi. (Et ꝙ nihil). Quarta ibi. (Et ꝙ i alijs). Quita ibi. (Et ꝙ quęrere). Dicit ĝ pmo: ꝙ ſi lex ſcripta ſit ꝓ negocio noſtro: dicẽdũ eſt: ꝙ lex eſt optima ſnĩa: ⁊ ꝙ non eſt. i. non conuenit iudicare gratia eius: qđ eſt ꝑter legem. i. nõ ligamus vt deſtinamus legẽ: ſed totũ reliquũ litigiũ eſt: ſi ignores: q: hoc dicit lex: ⁊ hoc ne degeneres. i. ne demes a lege: ideo cũ ꝓuentũ eſt quid lex ſanciat de litigio: ſtudendũ eſt in ea tanq̃ in optima. ¶ Deinde cũ. d.

¶ Et ꝙ non id: quod ẽ ſimpliciter bonũ eligit nullus: ſed id: quod ſibi.

¶ Ponit ſcđam rõnem: q: nullus eligit id: qđ eſt bonũ ſimpliciter: ſed id: quod eſt bonum ſibi. vnde in. 5. ethi. dicitur ꝙ q: hoĩes neſciunt orare: optant eñi ſibi ſine conditione bona fortunę: qđ non deberent facere: ſed deberent orare ꝙ bona fortunę: quę ſunt bona in ſe. ſint bona ipſis. Et q: ius nãle videtur reſpicere bonum abſolute. ius aũt poſitiuum bonũ huius vel illius: ideo videt̃ iuri poſitiuo potiſſime inhęrendum eſſe. ¶ Notandũ aũt hanc ratione eſſe rhetoricam: ⁊ non de neceſſitate concludere: q: lʒ aliquid poſſit eſſe bonum in ſe: quod non eſt bonũ huic: nunq̃ tñ eſt: ꝙ ius ẽ poſitiuũ vigorem habens: quod non initatur iuri naturali. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝙ nihil differt: aut nõ poni: aut nõ vti.

¶ Ponit tertiam rationem: q: nihil differt legem nõ poni: ⁊ lege non vti. Et q: peſſimum eſt non conſtituere leges: peſſimum eſt deuiare ab eis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝙ in alijs artibus nõ magis ponderis eſt ſophiſticari penes medicum. Non. n. tantum nocẽt medici: q̃tũ ꝯſueſcere ñ obedir̃ pricipi.

¶ Ponit quartam rationem dicens: ꝙ debemus arbitrari in legibus: ꝙ videmus in alijs artibus: immo magis: q: nõ maioris põderis: imo minoris ẽ ſophiſticari penes medicũ q̃ circa principem. idõ ſubdit: ꝙ non tm̃ nocet peccatum medici q̃ ꝯſueſcere non obedire principi: cũ ſemꝑ infirmus debeat obſeruare mandata medici: ſemper debemus obedire regi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qđ quęrere eſt legibus ſapientis. hoc eſt qđ in laudatis legibus vocatur. Et de legibus ita ſit determinatum.

¶ Ponit quintam rõnem: quare ſemper debemus obedire legi: q: qui legi non obedit vult eſſe ſapientior lege: ⁊ q̃rere legibus eſſe ſapientius: vetatur in legibus laudatis ⁊ approbatis. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de legibus ita determinatum ſit.

Teſtes autem ſunt duplices. Hi quidem antiqui: hi autẽ recẽtes. Et horũ hi quidem participantes periculo: hi autem extra.

¶ In parte iſta determinat de teſtibus. Et duo facit: quia primo diuidit teſtes ⁊ declarat membra diuiſionis. Secundo monſtrat qualiter debeamus nos regere in cauſa: cum non habemus teſtes: ⁊ qualiter cum habemus. Scđa ibi. (Allegationes aũt ⁊c̃.) ¶ Circa primũ duo facit: q: primo diſtinguit tria genera teſtium. Scđo determinat de vnoquoq; illorum. Secunda ibi. (Dico aũt antiquos). Dicit ergo ꝙ de teſtibus volentes tractare dicamus ꝙ teſtes ſunt duplices: hi quidem antiqui. hi aũt recentes: ⁊ hoꝝ. ſ. recentium hi q̃dẽ ſunt ꝑticipãtes ꝑiculo. hi aũt extra periculũ. ¶ Deiñ. c. d.

¶ Dico autem antiquos: ⁊ poetas: ⁊ quorum cunq; aliorum notorum ſunt iudicata manifeſta: velut Athenienſes Homero teſte vſi fuerũt. De Salemene ⁊ Tenedij tunc temporis Periandro: Corintheo aſſiſciti: ⁊ Cleofrõ aduerſus Tricicum Solonis elegijs vſus fuit dicens: q: dudum impudica domus non ẽ vtiq; vſus: feciſſet Solõ dicere mihi: ſʒ Circea Ruffe crinibus patrem audire. De factis quidem igitur tales teſtes.

¶ Determinat de vnoquoq; genere teſtiũ. Et tria facit ſʒ ꝙ tria genera diſtinxit teſtiuʒ: q: primo determinat de teſtibus antiq̃s. Scđo de teſtibus recẽtibus exiſtẽtibus extra ꝑiculum. Tertio de teſtibus ꝑiculo participãtibus. Scđa ibi. (Recentes aũt). Tertia ibi. (Et participantes periculo). ¶ Circa primũ duo facit: q: primo determinat de teſtibus antiquis ſm ꝙ eos adducimus ad ꝯfirmandũ pręterita. Scđo ꝓut eoꝝ teſtimonio vtimur ad cognoſcẽduʒ futura. Scđa ibi. (De futuris aũt vaticinantes). Dicit ergo ꝙ ipſe vocat teſtes antiquos poetas: ⁊ eos q̃ ſunt de numero alioꝝ notoꝝ quorumcũq; inducta vel iudicia ſunt manifeſta: q: q̃ñ aliquis dicit aliquid: ſi adducit teſtimoniũ alicuius poetę vel alicuius phi antiqui eis magis creditur. Ponit aũt multa exempla: q: Athenienſes vſi fuerunt Homero quaſi teſte: ⁊ illi de Salemenę. i. de illa ciuitate: ⁊ Thenedij. i. illi ciues tunc temporis vtebantur ꝓ teſte Periandro: ⁊ Aſſiſciti Corintheo: quia illi ciues Corintheum habebant pro teſte. Cleofron. n. i. ille ciuis: vel ille homo aduerſus crimẽ vſus fuit elegijs ſolonis. i. maledictionis illius poetę dicens: ꝙ dudum ĩpudica domus: vel inceſta domus: vt hʒ alia littera. Uolebat. n. oñdere Cleofron ꝑ dicta Solonis: ꝙ domus Circei erat inceſta ⁊ ĩpudica: ñõ addebat nũq̃ vtiq; feciſſet Solõ dicere mihi. qđ dixit a te. i. ꝯtra te: ſed Circea ruffe crinibus patrẽ audire: eſt. n. ibi Circea caſus accuſatiuí: ſʒ ꝙ multa noĩa: q: dicimus aerẽ vel aera iuxta illđ. Pes aquilę ꝑdo teſtudinis aera ſcidit. Et potiſſime h̃ hñt ꝓpria noĩa grecoꝝ: q: dicimus Theſeũ vel theſea: iuxta illud Ouidij. Theſea deuoui: q: te dimittere nollet. ſic ẽt dicim⁹ Circeũ vel circea in maledictiõe. ĝ circei dẽñ fuit audire pr̃em: q: domus ſua deuiauerat a pr̃nis: ⁊ a bonis legib⁹. Q: aũt ibi addit ruffe crinib⁹ erat forte ꝓnomẽ Circei: vel ad lr̃am forte habebat ruffos criẽs ⁊ flauũ caput: vt alia lr̃a vr̃ ſonare. Subdit ãt q̃ſi epilogãdo: ꝙ de factis tales ſũt teſtes antiq. ¶ Deiñ.

¶ De futuris aũt vaticinãtes velut Themiſtocles: q: nauẽ oppugnandũ ligneũ ſic parietẽ.

¶ Oñdit q̃les ſunt de futuris. Et duo facit: q: ṗ oñdit qũo hoĩes ſũt tales teſtes. 2° qũo ꝓuerbia. 2ª ibi. (Adhuc ⁊ ꝓuerbia). ¶ Propter ṗ᷑ notãdũ: ꝙ potiſſime ãtiquis vigebat mod⁹ vaticinatiõis: q: aſtronomia tũc tp̃is: ſm quaʒ aliq̃ ſe intromittũt ad iudicãdũ de futuris: potiſſime vigebat: ⁊ maxime vigebat nicromãtia: ſʒ quã hr̃ ꝯſiliũ dęmonũ: q̃ tãto magis: vt in plibus ſm veritatẽ futura ꝑdicere ſciunt: quanto magis habent aſtroꝝ notitiam: ⁊ experientiam humanoꝝ actuum. Inde aũt fuit: ꝙ aliqui cõpoſuerũt ſua vaticinia: vt ꝙ Troia deberet capi naue: vel ꝙ aliq̃

go murus

go murus ligneus troianus: vel alicuius alterius ciuitatis capiendę a gręcis debere naue oppugnari: ꝛ hꝰ vaticinia ad confirmandum aliquid de futuris adducebant in teſtimonium: ideo ait: ꝙ teſtes de futuris ſunt vaticinantes velut Themiſtocles dicit naue eſſe oppugnandum ligneum parietē: vel ſm ꝙ hꝫ alia littera: vane ſiue fruſtra: ꝙ ꝛ bonam ſniam habere poteſt: qđ forte fuit vaticinium illius poete: ꝙ nunꝙ ille murus ligneus oppugnari poterat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc ꝛ prouerbia ſicut dictum eſt teſtimonia ſunt: velut ſiquis conſulat non facere amicum ſenem: hoc teſtatᷣ prouerbiū nunꝙ bene operari ſenem: ꝛ filios perimere: quoꝝ ꝛ patres: puer ē q patrē occidit: pueros derelinqt.

¶ Oſtendit ꝙ pu͂erbia: ſicut dcm̄ eſt. ſunt teſtimonia futuroꝝ. Nam in tractatu de deliberatiuo negocio dictū fuit quō prouerbia accepta erant ad oſtendendū aliquid eſſe conferens ꝛ bonum: ꝛ proſequendum: ꝛ exemplificat aliđ de prouerbijs dicens: vt ſiquis conſulat non facere amicū ſenem: qꝛ hoc teſtatur ꝓuerbium: quod dicit nunꝙ ſenē bene operari. Ratio autē huius poteſt eſſe: qꝛ ſenes non ſunt creditiui: quia vigent memoria: neqꝫ ſunt amatiui: qꝛ in eis ſuperabundat melancolia: vel aliquis humor frigidus. Adducit aūt aliud prouerbium: ꝙ homo dꝫ perimere filios: quoꝝ occiderit patres: ꝛ hoc teſtatᷣ ꝓuerbium: qđ dicit: puer eſt. i. ſtultus eſt: q patrem occidit: ꝛ pueros. i. filios dereliquit: qꝛ filij cum creſcunt occidunt occiſorem parentum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Recentes aūt quicunqꝫ noti ꝛ iudicauerunt aliquid: vtilia. n. hoꝝ iudicia his: q de eiſdē litigant: vt Ebolus in pretorijs vtebatur aduerſus Caretam illo: quod Plato dixit ad Archinium: ꝙ cōceſſerat in ciuitate ꝯfiteri necꝫ eſſe.

¶ Determinat de recentibus teſtibus exiſtentibus extra periculum. hmōi aūt ſunt viri famoſi contemporanei litigantibus: quorum dicta adducuntur in teſtimonia. i. exēplificat de Platone: qui fuit contemporaneus Ariſtotelis: hoc eſt ergo qđ ait: ꝙ recentes teſtes ſunt quicunqꝫ noti ꝛ famoſi iudicauerint de aliquo: qꝛ vtilia ſunt hoꝝ iudicia his: qui litigant de eiſdem: vtputa: ſi ambo litigantes confitentur aliquid eſſe factum. Dubitant aūt an illud ſit iuſtum: valet ad ꝓbandum hoc teſtimonium alicuius viri famoſi: ideo ait ꝙ Ebolus in pretorijs. i. in curia iudicis aduerſum Caretam vtebatur illo: qđ Plato dixit ad Archinium: ꝙ conceſſerat in ciuitate confiteri eſſe necꝫ. nā in ciuitate vbi eſt tanta ſufficientia non debemus ꝑmittere eſſe ibi aliquid necꝫ. Et ſi aliquis ꝑmitteret: debemus dicere ꝯ ipꝫ: quod dixit Plato ꝯ Archiniū. ¶ Deide. c. d.

¶ Et participantes periculo vtiqꝫ videbuntur mentiri. Tales quidem igitur talium ſolorum teſtes ſunt: factum eſt: aut non. De ipſo autē quale non teſtes: puta ſi iuſtum: aut iniuſtū: aut conferens: aut non conferens. remoti aūt de his minime credibiles. Maxime aūt credibiles antiqui incorruptibiles enim.

¶ Determinat de teſtibus recentibus: qui ſunt exiſtentes in periculo. ꝛ huiuſmodi ſunt teſtes: qui trahunᷣ ad cām participātes ꝛ teſtificantes factū. Dicit ergo ꝙ participātes periculo videbuntur mentiri: iudicāt. n. de aliꝗ̄ ꝑiculari facto: quod eſt amare ꝛ odire: manifeſtat hmōi ſunt tales teſtes dicens: ꝙ hmōi teſtes ſunt ſoloꝝ talium: ſiue ſolū taliū: puta ſi eſt factū aut nō factū: nō ſunt aūt teſtes de ipſo facto quale ſit. puta ſi ſit iuſtū aut iniuſtū: aut conferens aut nō ꝯferens. In hoc aūt diſtinguuntur iſti tales ab antiquis ꝛ recentibus non participantibus periculo: qꝛ dicta illoꝝ adducuntur ad oſtendendum quid iuſtum ꝛ qđ non iuſtū: hoꝝ aūt ſolū ad oñdendū quid factū: ꝛ qđ non factum: ideo tales teſtes ſi ſunt remoti: ſunt minime credibiles: qꝛ ignorant fcm̄: maxime aūt ſunt credibiles ſi ſunt antiqui ꝛ ſenes: qꝛ ſunt incorruptibiles. non. n. poſſunt ita corrūpi pecūia vt iuuenes. Poſſumus aūt dicere ſi volumus: ꝙ hꝰ cōparat teſtes antiquos: ꝛ teſtes recentes: ꝙ teſtimoniū antiquoꝝ: qui nos ꝑceſſerunt ꝛ non viuūt eſt magis firmum: qꝛ non habent corruptum appetitum ad aliquem litigantium: vel ad aliqua bona tꝑalia: quę inde poſſint lucrari. propter quod contingat eos dare corruptū iudicium. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Allegationes circa teſtes non habenti qdē ꝙ ex ſignis opꝫ iudicare. Et hoc eſt idē: ꝙ ſententia optima: ꝛ ꝙ non eſt falli ſigna in argento: ꝛ ꝙ non allegantᷣ falſis teſtimonijs ſigna.

¶ Inſtruit nos qualiter nos debemus hr̄e circa ꝑſuaſiōes teſtiū. Et duo facit: qꝛ primo inſtruit nos qualiter nos debemus habere: cū non habemus teſtes: ꝛ aduerſarius hꝫ. Scđo qualr cū hēmus teſtes ꝛ aduerſarius nō hꝫ. Scđa ibi. (Hn̄ti aūt ad nō hn̄tē). Dicit ḡ pˀo: ꝙ nō hn̄ti teſtes incūbit facere allegatiōes circa teſtes dicēdo: ꝙ ad negociū nō debēt adhiberi teſtes: ſed ex ſignis euidētibus: vel ꝓbabilibus opꝫ quodlibet negocium iudicare: vñ dꝫ dicere: ꝙ iudicare ꝑ hꝰ ſigna eſt optima ſnia: ꝛ iudex maxime dꝫ hoc facere: ꝛ qꝛ per huiuſmodi ſigna non eſt. i. non conuenit falli: ſicut homo fallitᷣ in argento ꝛ quod cōuenit de teſtibus: ꝛ ſicut aliqn̄ eſt malum argentum: qđ videtᷣ bonū: ita eſt malus homo: qui videtᷣ bonus: ideo dꝫ dicere: ꝙ ſigna: per quę dꝫ iudicari negocium non allegantur falſis teſtimonijs: ſed debent eſſe allegata ipſi facto: vel ipſi negocio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habenti aūt ad non habentem eadem non ꝓbatiua ſigna. Et ꝙ nihil vtiqꝫ opus eēt teſtibꝰ ſi ex verbis ſufficiens eſſet conſiderare.

¶ Inſtruit nos qlr debeamꝰ nos hr̄e: cū hēmus teſtes ꝛ aduerſarius nō hꝫ. Et tria facit: qꝛ pᵒ ponit hāc ꝯſiderationē. 2ᵒ oñdit ad quot ꝛ ad q̄ debemꝰ adhibere teſtes: ꝛ ꝙ nūꝙ teſtes deficiūt ab oī vtilitate. 3ᵒ excuſat ſe: ꝙ talia determinare de teſtibꝰ nō ſpectat ad prńtē tractatū. Scđa ibi. (Sūt aūt teſtimōia). Tertia ibi. (Alia aūt de teſte). Dicit ḡ ꝙ hn̄ti teſtes icūbit dicere ad nō hn̄tē: ꝙ nō oꝫ ꝓcedere ꝑ ꝓbatiua ſigna: ꝛ dat cāꝫ: qꝛ nihil eēt opꝰ teſtibꝰ: ſi ex v̄bis ſufficeret: ſiue ſufficiēs eēt ꝯſiderare negociū diſceptatiuum: qđ falſuꝫ eſt: ideo teſtes ſunt valde neceſſarij: ꝛ per eos eſt incedendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt teſtimonia: hec quidē de ipſo: hec autem de actore. Et hoc quidē de re: hoc aūt de more. Quare manifeſtū: ꝙ nunꝙ eſt deficere teſtimonio vtili. Si. n. de re: aut ipſi cōſono: aut actori ꝯtrario. Sed de more ipſius epicheiam: aut actoris in prauitatem.

¶ Oſtendit ad quę debemus adhibere teſtes: quando ſunt ad aliquid vtiles. dicit ergo: ꝙ teſtimonia ſunt adhibēda ad quatuor: qꝛ hęc teſtimonia ſunt de ipſo accuſato: h aūt de accuſatore: vt ſi aliquis accuſaret aliquem de homici-

dio: quod principaliter pōt reddi teſtimonium. Primo d̄ ipſa re: vt ꝙ homicidium ſit factum: vel non. Secūdo poteſt reddi teſtimonium de ip̄o accuſato: vt q2 forte nō fuit in villa: quando fuit perpetratum homicidium. Tertio ꝓ ip̄o accuſante: vt ꝙ accuſatus fuerit culpabilis in negocio. Quarto de ip̄o more. Nam ſi oſtenditur accuſantem eſſe boni moris: in alijs eſt argumentum: ꝙ debeat credi ī iſto caſu. Similiter aūt de accuſato dicendū eſt. Subdit autē: ꝙ nunꝙ deficit conducere teſtimonio vtiliter: q2 ſi nō habemus teſtimoniū de re: poterimus vti teſtimonio cō ſono ipſi: aut contrario actori. i. aduerſario: ſed ⁊ de more adhibemus teſtimonium in epicheiam ipſius. i. in laudē ⁊ virtutē ei9: ⁊ ī prauitatē actoris. i. aduerſarij. ¶ Deiñ. ⁊c̄.

¶ Alia aūt de teſte: aut amico: aut inimico: aut medio: aut approbante: aut deteſtante: aut medio: ⁊ quecūqȝ alie tales differentie ex eiſdē locis dōni: ex ꝗb9 qdē: ⁊ enthimemata dicim9.

¶ Excuſat ſe in determinando alia de teſtibus: ⁊ hoc dicetur in ſcd̄o cū tractabitur de enthimematibus. Dicit ergo ꝙ alia dicere de teſtibus: vt ꝙ talis ſit amicus vel inimicus. aut medius: aut teſtis: ſi non eſt amicus: eſt tñ approbans. i. beniuolus: aut deteſtans: aut medius. Et quęcūꝙ tales differentię hic ſunt dimittendę: ⁊ dicendum ē de eis ex eiſdē locis ex qualibus: ⁊ ex quibus enthimemata dicimus: quod erit in ſecundo.

DE pactis aūt tātus orōnis vſus ē q̄ātuȝ augere aut diuidere: aut credibilia facere: aut incredibilia. Si qdē ipſi conueniāt fidelia ⁊ firma in actore aūt contrarium.

¶ In parte iſta determinat de pactis. Et tria facit: q2 primo narrat: q̄ ſunt determinanda de pactis. Scd̄o oſtendit: ꝙ aliqua illoꝝ determinare nō ſpectat. Scd̄a ibi. (Ad aſtruendū quidem igit̄). Tertia ibi. (Cōfeſſo autem). Dicit ergo primo: ꝙ determinare de pactis tantus eſt orōnis vſus. i. in tantum ſpectat ad rhetorem ⁊ ad oratorem: inq̄ātum dȝ ſcire augere pacta: aut diminuere: aut facere ea credibilia: aut incredibilia: q2 ſi cōueniāt ipſi: dȝ oſtendere: ꝙ pacta ſunt fidelia ⁊ firma. Si aūt h9 pacta ſint in actore. i. pro actore ⁊ pro aduerſario: ē oſīdendū ꝯriū: vt ꝙ ſunt debilia ⁊ incredibilia. ¶ Deinde cū. d.

¶ Ad aſtruēdū qdem igitur fidelia: aut infidelia nihil differt a negocio: qd̄ circa teſtes. Quales qdeȝ. n. vtiqȝ fuerūt inſcripti: aut ſeruātes his pacta fidelia ſunt.

¶ Oſtendit ꝙ aſtruere. i. oſīdere pacta eſſe fidelia vel infidelia nō ſpectat ad pręſentem tractatum: ⁊ hoc determinare nihil differt a negocio circa teſtes: nā quales fuerint teſtes inſcripti: ⁊ ſeruātes pacta. talia ſunt pacta. vnde his teſtibus exiſtētibus fidelibus pacta ſunt fidelia: augere ḡ ⁊ diminuere facta ſpectat ad iſtum tractatū: oſīdere autē ea eſſe: ſiue nō eē ſpectat ad negociū circa teſtes. ¶ Deiñ.

¶ Confeſſo aūt eſt pacto conueniente quidem exiſtente augendū: pactum. n. lex eſt ꝓpria ⁊ ſ̄ꝫ partem. Et pacta quidem non faciunt legē firmam: leges aūt ea: que ſ̄m legē pacta. Et totaliter ipſa lex pactū quoddā ē. Quare q infidele facit: ⁊ punit pactū: leges deſtruit.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: q2 primo exequit̄ cū pacta ſunt conuenientia ipſi. Scd̄o cū ſunt ꝯria. Secūda ibi. (Si aūt ꝯrium ſit). ¶ Circa primuȝ duo facit ſ̄m ꝙ dupl̄r oſtendit factū pactum eſſe obſeruandū. Nā verum ſit factū vel non: dictum eſt. qd̄ ſpectat ad negocium circa teſtes. Scd̄a ibi. (Adhuc aūt aguntur.) Dicit ergo: ꝙ confeſſo eſſe pacto conueniēte quidem exiſtēte augendum. i. ſi fuerit conueniens: debemus ipſuȝ augere ⁊ firmare. Dicit autem confeſſo: q2 ſ̄m pręſens capitulum: vt tactū eſt pactum ſupple fore: ⁊ ſi negaret̄ ipſum pactum ad hoc ꝓbandum valet negocium circa teſtes: ideo aūt ad roborādum pactum: q2 pactum eſt lex ꝓpria ⁊ ſ̄m partem. i. particularis: ⁊ pacta nō faciunt firmā legem: ſed leges pacta: ⁊ pacta ſunt ſ̄m legeȝ: imo totaliter ipſa lex eſt quoddā pactum: ideo qui facit pactū infidele ⁊ perimit ip̄m: deſtruit leges: ⁊ quia inconueniens eſt deſtruere leges: pacta ſunt obſeruanda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt agūtur reliqua cōmutationum ⁊ volūtaria ſ̄m pacta: q: irritis factis ꝑimitur q̄ adiuicē oppoꝛtunitas hoīuȝ: alia aūt quecūqȝ ꝯgruunt: leuiter videre eſt.

¶ Ponit ſecundam rōnem ad hoc dicens ꝙ reliqua ꝯmutationū aguntur ⁊ ſunt voluntaria ſ̄m ꝙ pacta: quare irritis factis pactis perimitur opportunitas: quę eſt hoīuȝ ad inuicem: vnde nec eſſent cōmutationes: neꝙ mercatiōes: neꝙ hoīes poſſent conuiuere: niſi eſſent pacta. ergo irritātes pacta ſequunt̄ iſta inconuenientia: leuiter eſt videre q̄cūqȝ alia incōueniētia eis ꝯgruit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si aūt contrarium ſit ⁊ cū actoribus: primū quidem quecūqȝ vtiqȝ aliquis ad legem cōtrariam opponet hec congruunt. Inconueniens enim ſi legibus quidē: ſi nō recte ſint poſite: ſȝ fallant inſtitute nō putamus oportere obedire pactis: aut neceſſarium.

¶ Docet nos quomodo poſſumus irritare pacta: q̄ñ ſunt ꝯ nos. Et duo facit: q2 primo facit qd̄ dictuȝ adducēdo quaſdam rationes magis cōes. Scd̄o facit hoc conſiderando ſpāliter pacta: ſed ꝙ aliq̄ꝫ contrarietatem cōtinent. Scd̄a ibi. (Adhuc aūt.) ¶ Circa p̄m duo facit ſ̄m ꝙ duas rationes adducit. Scd̄a ibi. (Deinde ꝙ iuſti). Dicit ḡ ꝙ ſi pactū ſit ꝯrium nobis: ⁊ ſit cū actoribus. i. cum aduerſarijs. Primū qdē quęcunqȝ opponet aliquis ad legē cōtrariam. i. cōtra legē: q̄ contrariat̄ nobis: oīa hęc ꝯgruent. i. ꝯgruēter opponunt̄ ꝯ pacta nobis ꝯria: ⁊ dat cām dicti: q2 inconueniens eſt: ſi non putamus: ꝙ oporteat nos obedire legibus: ſi nō ſunt recte poſitę: ſed ſi ſint aliter inſtitutę ꝙ fallant. i. deficiant in aliquo caſu: ⁊ tñ neceſſarium ſit obedire pactis: cum lex ſit pluſꝙ pactum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Deinde ꝙ iuſti breuiatoꝛ eſt iudex: igitur hic conſiderandum: ſed vt iuſtius eſt: iuſtum quideȝ non eſt trāſuertere: neqȝ fallacia: neꝙ coactione. Naturatum enim eſt: pacta auteȝ fiunt a ſeductis ⁊ coactis.

¶ Ponit ſcd̄am rōnē dicēs: ꝙ iudex eſt abbreuiator iuſti. i. elucidator: vt hȝ alia lr̄a. igit̄ pactū ē ꝯſiderādū: ſed vt iuſtius: ita ꝙ ſi nō ſit iuſtū nō eſt tenēdū. vñ alia lr̄a hȝ ħ negatiue: ꝙ pactū nō ē ꝯſiderādū: ſed iuſtius: iō ſubdit: ꝙ iuſtū nō ꝯuenit trāſuertere: q2 neꝙ fallacia: neqȝ coactio ip̄m mutare dȝ: vel trāſuertere. Eſt. n. iniuſtū qd nā ⁊ ſ̄m nām: pacta aūt fiunt a ſeductis: ⁊ a coactis: q2 aliq̄ñ alias coactus vel ſeductus pepigit aliqd: nō ergo ſunt obſeruanda ſemper: q2 aliq̄ñ contradicunt iuſtitię: cui coactio ⁊ fallacia nihil pręiudicāt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad hec

¶ Ad hec autem ſi contrariũ alicui: aut ſcriptarum legum: aut cõium: ⁊ iuſtis: aut bonis.

¶ Specialiter docet irritare pacta ſm ꝙ hȝ contrarietatẽ ad alia. Et tria facit: qꝛ primo docet hoc ſm ꝙ pacta contrariantur legibus. Scdo put ꝯriãtur alijs pactis. Tertio put ꝯtrariant̃ iudicibus. Scda ibi. (Adhuc aũt ſi alijs.) Tertia ibi. (Adhuc aũt conferens). Dicit ḡ: ꝙ ad hec .i. ꝑter hec: que dicta ſunt ad irritandum pactum: videndum eſt: ſi ſit ꝯriam alicui legi de numero legũ ſcriptarum: aut de numero legum cõmunium: ⁊ maxime cum contrariãtur legibus iuſtis ⁊ bonis: quia tunc potiſſime ipſum irritare poterimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et adhuc ſi alijs pactis poſterioribꝰ: aut ꝓoribus: aut .n. poſteriora firma ⁊ irrita: aut priora: aut priora recta: poſteriora autẽ fefellerũt quodcunqȝ fuerit vtile.

¶ Ponit ſcdam viã ad hoc: ꝙ debemus videre ſi pacta de quibus ẽ litigiũ ꝯriãtur alijs pactis poſterioribus: aut ꝓoribus: qꝛ ſi ꝯriant̃ poſterioribus: dicendũ ẽ: ꝙ poſteriora ſunt firma: priora ſũt irrita: qꝛ poſterius pactũ irritat ꝓus. Si aũt ꝯriantur prioribus: ita ꝙ priora pacta ſint ꝓ nobis poſteriora contra nos. dicitur .n. ꝙ priora ſunt recta: poſteriora aũt fefellerunt: qꝛ fuerunt cõpoſita ꝑ deceptionem: ideo non irritant prima: ſed prima tenẽda. Debemus ergo adducere hoc ad propoſitũ noſtrũ: ⁊ quodcunqȝ aliud fuerit vtile: eſt ẽt adducendũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc aũt ẽ cõferens proſpicere: ſi aliquatenus contrariatur iudicibus: ⁊ quecũqȝ alia talia: etenim hec facile cõſiderabilia ſimiliter.

¶ Adducit tertiam viam dicens: ꝙ eſt cõferens .i. vtile ad ꝓpoſitum noſtrum ꝓſpicere ⁊ videre diligenter: ſi pactũ contra nos aliquatenus contrariat̃ iudicibus: qꝛ ſi hoc poteſt in iure oſtendere: de leui iudices ipſum irritabunt: ⁊ q̃cunqȝ talia vtilia negocio noſtro ſunt conſideranda: qꝛ hec que ſunt ad irritandũ pacta: ſunt ſimili modo de facili cõſiderabilia: ſicut ꝯfirmatiua de leui contingebat conſiderare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Extorta aũt teſtimonia quedaȝ ſunt: habere aũt videntur perſuaſionem: qꝛ neceſſitas q̃dã adeſt. Non difficile autẽ: neqȝ de his videre contingentia dicere.

¶ Determinat de extortis: ſiue de tormentis. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dcm̃ eſt. Scdo exequitur. Scda ibi. (Ex quibus ſi exiſtãt). Dicit ergo: ꝙ quedaȝ ſunt teſtimonia extorta: qꝛ quidam atteſtãtur ⁊ confitent̃ aliqua rõne tormẽtorũ .i. propter tormenta. Addit aũt quare talia perſuadẽt nam habere videntur perſuaſionem: qꝛ in tormentis adeſt quedam neceſſitas. Nã qui verũ dicit non laborat: quicunqȝ aũt falſificat: ꝓbabile eſt ꝙ oporteat ipm̃ vacare: ⁊ per ſpacium aliquod conſiderare qualiter mendacia fingat. Et qꝛ hoies in tormentis talibus intendere non valẽt: eſt aliquale argumentum: ꝙ vera dicant. Subdit aũt ꝙ nõ ẽ difficile de his dicere ꝯgruẽtia. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Ex quibus ſiue exiſtant: ꝯuenientia nobis augere eſt. Qꝛ vero ſola teſtimoniorum ſunt.

¶ Exequitur. ⁊ duo facit: qꝛ primo docet nos talia teſtimonia confirmare: cum ſunt ꝓ nobis. Scdo docet ea irritare cum ſunt contra nos. Scda ibi. (Siue ſubꝯria ſint). Dicit ḡ primo: ꝙ ſi extorta teſtimonia ſint ea: ex quibus .i. de numero quorum exiſtunt: conuenientia nobis eſt .i. cõtingit ea augere ⁊ confirmare ſm hunc modũ: qꝛ ſola talia de numero teſtimoniorũ ſunt ⁊ videntur eſſe vera. Ratio autem huius aſſignata fuit ſupra: quia nõ vacat eis tẽpus ad fingendum mendacia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Siue ſubcontraria ſint: ⁊ cũ actore diſſoluet vtiqȝ quis vera dicẽs de toto genere extortorũ. Nihil .n. minus coacti falſa dicent q̃ȝ vera.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus talia irritare: cũ ſunt cõtra nos. Et tria facit ſm ꝙ tripliciter hoc docet. Secũda ibi. (Et pertinaces non dicere). Tertia ibi. (Oportet aũt habere adducere). ¶ Prima ratio ẽ talis. Ad omne genus tormentorum: ⁊ ad omnes qui tormentãtur ideo ait: ꝙ ſi huiuſmodi teſtimonia ſunt ſubcõtraria .i. aliquo modo contraria nobis: ⁊ ſunt cum actore .i. cum aduerſario aliquis diſſoluet ea: ⁊ irritabit ea vera dicẽs de toto genere tormentorum. Poteſt enim veram ſententiaȝ proferre circa omnia tormenta: quia in talibus cõtingit falſa dicere: ſicut ⁊ vera. ideo ſubdit: ꝙ coacti non minus dicunt falſa q̃ȝ vera. Nam homines in tormento poſiti ſiue forefecerant: ſiue non: aliqñ dicũt ſe forefeciſſe. ¶ Deiñ .c. d.

¶ Et pertinaces non dicere vera. Et facile mẽtientes tanq̃ȝ requiſituri celerius.

¶ Ponit ſecundam viam: vel ſecundam rationem: que ſumitur ſm diuerſa genera hominum: quia aliqui ſunt pertinaces: vnde ſi contingat tales forefeciſſe: non vera dicũt: quia dicunt ſe nõ forefeciſſe: vnde homines moles dicũt ſe forefeciſſe: quando non forefecerunt. Sunt enĩ tales facile mentientes tanq̃ȝ requiſituri celerius. Videtur enĩ eis: ꝙ per decapitationem habeant requiem a tormentis. ¶ Notandum autem: ꝙ homines tormentati aut ſunt noſtri amici vel inimici: ſi fuerint inimici: cõtra nos eſt: ſi dixerunt ſe non forefeciſſe. ideo debemus dicere eos eſſe pertinaces ⁊ non vera dicere. Si vero fuerunt amici: tunc eſt contra nos: ſi dixerint ſe forefeciſſe: ideo cum ſic res ſe habet: dicendum eos eſſe facile mentientes: quia ſperant habere requiem poſt tormenta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opȝ autem habere adducere ad talia ſcripta exempla: que ſciunt iudicantes.

¶ Adducit tertiã viam ad oſtendendum talia eſſe irrita per exempla dicens: ꝙ oportet habere exempla ſcripta: q̃ ſciunt iudicantes: quia debemus adducere ad talia confirmandũ: oſtendendo q̃ũo multi ꝓꝑ tormẽta mentiti ſunt.

DE iuramentis autem quadrupliciter eſt diuidere: aut .n. dant ⁊ recipiunt: aut neutrum: aut hoc quidẽ: hoc aũt non: ⁊ horum aut dãt nõ recipiunt aũt: aut recipiunt quidem: non dant autem.

¶ In pte iſta determinat de iuramẽtis. Et duo facit: qꝛ pᵒ ꝓmittit intentionẽ ſuã. Scdo exeq̃t̃. Scda ibi. (Nõ dãt q dẽ igit̃). ¶ Circa pᵐ duo facit: qꝛ p ꝓmittit intẽtionẽ ſuaȝ ſm ꝙ iuramẽtũ nõdũ ẽ fcm̃. Scdo put iuramẽtũ ẽ fcm̃. Scda ibi. (Adhuc aũt ꝑter hec.) Dicit ḡ: ꝙ de iuramẽtis ꝯuenit diuidere q̃drupl̃r opus: qꝛ aut dant ⁊ recipiũt: aut h qdẽ: h aũt nõ: qꝛ vnũ volunt: aliud nolũt: qđdã põt eſſe: qꝛ aut volũt dare iuramẽtũ ⁊ nõ recipere ipm̃: aut ecõuerſo: iõ ſubdit: ꝙ horũ aũt aut dant ⁊ non recipiunt: aut recipiunt ⁊ non dant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc preter hec: ſi iuramẽtum factuȝ fuit: ⁊ hoc aut ab ipſo: aut ab alio.

¶ Dat intentionem ſuam: qꝛ iuramentum iã factum ẽ: dicens: ꝙ adhuc preter iſta videndum eſt: qualiter aliqs de

beat ſe habere quando iuramentum fuit factum: τ ħ vel ab ipſo: vel ab alio: cum quo litigat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nõ dant quidẽ igitur: q₂ facile degenerant: τ q₂ hoc quidem coniurauerit non dat: eos autem qui non iurauerunt eſtimat ſe ꝯdemnaturum: τ quõ iſtud periculũ maius: qđ inter iudices: his quidẽ .n. creditur: huic aũt non.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit ſm ꝙ circa duo ſuaꝫ intentionẽ premiſit. Nã primo oſtẽdit q̃liter debeamus nos habere: cũ iuramentum nondũ factum ſit. Secundo docet hoc: quando iam factum eſt iuramentuꝫ. Secunda ibi. (Si autem ſit factum.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo oſtendit qualiter ſit incedendum anteq̃ factum ſit iuramentum ſecundum ꝙ comparatur ad aliaꝫ partem ſoluꝫ. Secundo docet nos combinare quę ſimpliciter propoſuerat. Secũda ibi. (Quoniam autem per ſingula). ¶ Iuramentũ autem ad quamlibet parteꝫ poteſt comparari dupliciter. Et q₂ partes litigantes ſunt duo: iđ quadrupliciter poteſt ſumi. dupliciter per comparationẽ ad vnam partem: vtputa ſi nos volumus recipere: vel nõ recipere iuramentum: τ dupliciter per comparationeꝫ ad aduerſarios: vtputa ſi volumus eis dare iuramentum vel nõ dare. Uerꝫ q₂ duo iſtoꝝ ſunt negatiua: vt non recipere vel nõ dare: τ duo affirmatiua: vt recipere vel dare: iđ duo facit: q₂ p̄mo dat artẽ ſuã circa negatiua. Secũdo circa affirmatiua. Secunda ibi. (Si autem recipit.) ¶ Circa p̄mũ duo facit ſm ꝙ duo ſunt negatiua: q₂ p̄mo docet nos q̃liter debeamus nos hr̃e: cuꝫ noſtra damus. Scđo qualr cũ nos recipimus. Scđa ibi (Nõ recipit aũt). In aſſignãdo aũt cãs quare nõ damus iuramenta: ſiue quare non volumus partem aduerſaꝫ iurare: tangit quattuor ex quibus poſſunt formari quattuor rõnes. Q₂ p̄mo dđm eſt hõi iuramenta non danda eſſe aduerſarijs: q₂ holes facile degenerant .i. de facili falſa iurant. Scđo aggeneratur nobis pręiudicium: cum non poſſumus: cum voluerimus ſuſcipere iuramentũ: ideo ſubdit: ꝙ hic .i. aduerſarius cuꝫ iurauerit: non dat poſtea iuramentum alteri parti. ideo dãtes iuramentum non ſunt ęqualis libertatis poſt τ ante. Tertio iuramentum non eſt dandum: q₂ iudex vel aduerſarius eſtimat ſe ꝯdemnaturum eos: qui non iurauerunt: propter quod dando iuramentum facimus aduerſarios credibiles: nos aũt incredibiles. Quarto cũ iuramentũ dare nõ volumus: ne iudex habeat nos ſuſpectos: debemus dicere: quõ iſtud eſt magnum periculum: qđ poſſit eſſe inter iudices quando credũt his: qui iurant: cuꝫ contingat multos falſa iurare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non recipit aũt: q₂ pro pecunijs iuramẽtuꝫ. Et q₂ ſi eſſet prauus deieraret vtiqꝫ. Melius .n. gratia alicuius prauuꝫ eſſe q̃ nullius. Qui eniꝫ iurauerit habebit: q aũt nõ iurauerit. non ſic. ꝓpter virtutẽ vtiqꝫ erit: ſed ꝑ ꝑiuriũ ꝙ nõ.

¶ Oſtendit qualiter debemus nos habere: cum non volumus iuramentuꝫ recipere. Et duo facit: q₂ primo facit qđ dictum eſt. Scđo adducit exemplum ꝫenophanis: qđ valet ad propoſitum. Secunda ibi. (Et id qđ ꝫenophanis). Tangit aũt duas cãs: ſꝫ quas nos poſſumus excuſare a iuramento non recipiendo ipm. Primo ſi illud: ꝓ quo iuratur: ſit pecunia: q₂ non videtur ꝯueniens: ꝙ admittatur iuramentum: per quod poteſt trahi vicium: ſeu malũ intrinſecum animę ꝓpter pecuniam: quę eſt ꝓpter bonũ extrinſecum. Quantũ ergo ad iſtã cãm dicit: nõ recipit aũt qđ ꝓ pecunijs eſt iuramentũ. Scđam aũt cãꝫ tangit cũ ſubdit. Et q₂ ſi eſſet. Nam hõ non dꝫ iurare: ne habeatur prauus τ infamis: adeo ait: ꝙ non eſt iurandum: q₂ ſi iurans eſſet prauus deieraret vtiqꝫ. Põt hęc littera legi: ꝙ ſit remotio dubij ſic: ꝙ non eſt dubitandum non iurantem non eſſe bonũ: q₂ ſi malus eẽt: nõ ſolum eſſet prauus ad iurandaꝫ quocũqꝫ mõ: ſed ẽt deieraret: τ maxĩe vbi videret ſibi vtilitatẽ τ lucrũ: imo ſubdit: ꝙ melius eſt .i. vtilius eẽ prauũ peierare grã alicuius q̃ nullius. Et q₂ q iurauerit: habebit illã vtilitatẽ τ lucrũ: τ qui non iurauerit: nõ hẽbit: ideo nõ iurans vr̃ virtuoſus eſſe: ideo ſubdit ſic ꝑ v̾tutẽ erit .i. ſic dicẽdo apparebit iurare rõne virtutis: τ apparebit ꝙ non ſit ꝑ periurium. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et id quod Zenophani congruit: ꝙ nõ equa ꝓuocatio: hoc in impio ad piũ: ſed ſimul: ac ſi fortis debiles ꝑcutere: aut plagare ꝓuocet.

¶ Oñdit quõ poſſumus nos excuſare a iuramento: τ quõ congruit negocio noſtro: Exẽplũ ꝫenophanis: qui dicebat: ꝙ eſt ꝓuocatio: quę eſt impij ad pium: τ ſiliũ. ac ſi fortis ꝓuocet percutere: ac plagare debiles. Nã ſunt proni ad iurãdum: pij autem nõ: τ merito ergo excuſantur pij: ſi non iurant: ſicut excuſarentur debiles: ſi non pugnarent contra fortes. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Si aũt recipit: q₂ credit illi: ipſi aũt non.

¶ Dat artem ſuam de iuramẽto ſiẽdo vt reſpicit affirmationem. Et duo facit ſm ꝙ affirmatio poteſt duplr̃ ſumi in recipiẽdo τ dando. Primo ḡ oñdit qualiter debeamus nos hr̃e cũ iuramẽtũ recipimus. Scđo q̃liter cuꝫ damus. Scđa ibi. (Si aũt dat.) ¶ Circa p̄ᵐ duo facit: q₂ p̄mo facit qđ dcm̃ eſt. Scđo oñdit: ꝙ ſi ꝯuertat̃ dcm̃ ꝫenophanis valebit ad ꝓpoſitũ. Scđa ibi. (Et id ad qđ ꝫenophanis.) Dicit ḡ: ꝙ ſi recipit iuramentũ: dꝫ dicere: ꝙ credit ipſi: illi aũt non .i. vt alia lr̃a exponit: ꝙ in ſeipſo ẽ rectus τ fidelis: ſed apud iſtũ nõ eſt talis. Nã quilibꝫ recipiens iuramẽtũ dꝫ aſſignare hanc cãm: q₂ qđ credit τ ẽ certus ipſi. i. apud ſeipſum: τ non illi: ideo vult iurare: vt habeatur ab illo rectus τ verus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et id quod Zenophanis tranſuertentẽ dicendum ſit equale eſſe: ſiquideꝫ impius det: pius autem iuret: durumqꝫ non velle ipſum: pro q̄bus illos vult: cũ iurauerit iudicare.

¶ Oñdit dcm̃ ꝫenophanis alio mõ acceptũ q̃ ſupius valere ad ꝓpoſitũ dicẽs: ꝙ recipiẽtẽ iuramẽtũ opꝫ eſſe trãſuertẽtẽ: ſiue variãtẽ dcm̃ ꝫenophanis. q.d. ꝙ recipiẽs iuramẽtũ dꝫ recipe τ iurare ipꝫ: vñ dꝫ dicere. Uel dđm ẽ a recipiẽte iuramẽtũ ſic eẽ eq̃le .i. ſic eẽ iuſtũ τ ꝯgruum: ſi ipſius det iuramẽtũ τ pius iuret. Nã vt pꝫ ꝑ dcm̃ Xenocratis impij ſunt ꝓni ad peierãdũ nõ pij: iđ dignũ vt pius iuret: q₂ non peierabit: iđ ſubdit: ꝙ durꝫ ẽ ipꝫ impiũ nõ velle ea: ꝓ q̄bꝰ vult iudicare cũ iurauerit impij. q.d. ꝙ dꝫ velle pius iurare: τ ſi ipij iurarent: eẽt iudicãdũ de ꝑiurio. ¶ Deinde. c. d.

¶ Si autem dat iuramentum: q₂ pium eſt velle deos atteſtari ꝓuocatores preeſſe. Et nihil oportet ipſuꝫ alijs iudicibus indigere. ipſis .n. dat iudicium. Et q₂ inconueniens non velle iuramẽtũ fieri: de quibus dignificat iurare.

¶ Oſtendit qualiter debeamus nos habere cum iuramentum damus. Et tangit tres cautelas. Prima cautela eſt: ꝙ ideo iuramentũ dat: q₂ piuꝫ eſt velle atteſtari deos ꝑeſſe. Nã recipiens iuramentũ ꝓuocat deos cõtra ſe: ſi male iurat. Debemus ergo dare iuramentuꝫ: vt habeamus deos ꝓ nobis contra aduerſarios. Scđa cautela eſt: q₂ dꝫ dicere dans

re dans iuramentū: ꝙ ſua cā eſt adeo iuſta: ꝙ ita nō opꝫ in digere alijs iudicibus: ſed ipſis aduerſarijs dat iudicium volens: ꝙ iurent: vt dicant veritatē in ꝑdicta cā. Tertia cautela eſt: ꝙ dꝫ dicere: ꝙ inconueniens eſt non velle fieri iuramentū ꝓ his: de quibus ſignificat alios iurare. Nā ſi ipſe nollet recipere iuramentū: appareret forte. ꝙ vellet peruertere veritatem: ſed qꝛ vult dare: congruum eſt: ꝙ iuramentum fiat. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quoniam aūt per ſingula quomodo dicendum palam: puta ſi ipſe quidem vult recipere dare aūt non. Et ſi dat quidē: recipere autem ⁊ dare velit. ſ. iuramentū: ſiue neutrum. Ex dictis neceſſe ē cōponi. Quare ⁊ ꝙ oratiōes neceſſe componi ex dictis.

ℭ Docet combinare quę ſuperius ſimpliciter propoſuerat. Docuerat enim nos quomodo debemus nos habere cū iuramentum damus: ⁊ quomodo cū recipimus: ⁊ q̄uo cū non damus: vel nō recipimus. Et qꝛ in vna cā plura talia contingunt: vt qꝛ non ſolum volumus dare iuramentū: ſed dare ⁊ recipere: vel dare ⁊ nō recipere: ideo vt hoc nos doceat ait. Qꝛ ſi palam. i. manifeſtū eſt q̄uo dicendū ſit per ſingula: palam eſt q̄uo dicendum eſt combinantē: puta qui vult recipere ⁊ non dare: vel dare ⁊ non recipere: vł recipere ⁊ dare: vł vult neutrum neqꝫ accipere: neqꝫ dare. Et qꝛ oīa iſta neceſſe eſt componi ex dictis ſimpliciter: cū dicta ſimpliciter ſuperius ſint tacta: tacta ſunt etiam iſta. Idō cōcludit: ꝙ orationes compoſitas neceſſe eſt componi ex dictis. i. ex his: quę diximus. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Si autem ſit factum ab ipſo contrarium: ꝙ non periurium.

ℭ Docet nos qualiter debeamus nos habere qn̄ iuramentum eſt factum. Et duo facit: qꝛ primo docet nos qualiter debeamus nos habere: cum iuramentū eſt factū a nobis. Scđo qualiter cū eſt factum ab aduerſario. Secūda ibi. (Si aūt ab aduerſario). Prima pars diuidit̄ in duas: qꝛ primo ꝓmittit intentionem ſuam dicens. Scđo dat cām dicti. Secunda ibi. (Voluntariū. n.) Dicit ergo: ꝙ ſi iuramentū ſit factum ab ipſo ⁊ inueniatur contrarium: dꝫ dicere: ꝙ nō fuit ibi periuriū. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Voluntariū iniuſtū facere eſt. Deierare aūt iniuſtum facere eſt. Que autē violentia ⁊ fallacia inuoluntaria.

ℭ Manifeſtat quod dixerat. Et duo facit ſꝫ ꝙ dupliciter manifeſtat illud. Scđa ibi. (Hic etiam adijciendū). Dicit ergo: ꝙ iniuſta facere eſt voluntarium. cū ergo deierare ſit iniuſtum facere quantumcunqꝫ quis falſum iuret: ſi hoc non facit voluntarie non deierat: qꝛ non facit iniuſtum: ſi ea quę ſunt violētia ⁊ fallacia nō ſunt voluntaria: ideo debet dicere: ꝙ licet ſit contrarium inuentum eius: quod iurauit: non tamē deierauit: qꝛ hoc fecit coactus vel deceptus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Hic etiam adijciendū: qꝛ deierare eſt ꝙ mēte: ſed non qꝛ ore.

ℭ Dat ſecundum modum q̄uo poſſumus nos excuſare a periurio: ſi inueniatur contrarium eius: quod iurauimus: qꝛ deierare eſt mente non ore. Debemus ergo dicere: ꝙ in iuramento facto non fuit contradictio mentis: qꝛ ſic credebamus vt dicebamus: licet aliter eſſet ꝗ diceremus. Poteſt autem hęc pars referri ad dictum equiuocum: vt quādo dictum noſtrum poteſt multipliciter intelligi: ſi inueniatur falſum in vno ſenſu: debemus dicere nos intellexiſſe alium ſenſum: propter quod non deierauimus: quia nō fecimus contra mentem. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Si autem ab aduerſario ſit iuratum: qꝛ omnia deſtruit: qui non īmanet his: que iurauit: propter hoc. n. ⁊ legibus vtuntur: qui iurauere. Et nos quidem dignificamus īmanere quibuſcunqꝫ iuramentis. Ipſi autem nō īmanebimus: ⁊ quecunqꝫ alia augmentans vtiqꝫ aliqs dicet. De artificialibus quidem igitur paſſiōibus dicta ſint tanta.

ℭ Docet nos qualiter ſit incedendum: cum inuenitur contrarium eius: quod aduerſarius iurauit. Unde ait: ꝙ ſi ab aduerſario ſit factum iuramentum: ⁊ vult ire contra iuramentum ſuum: debemus dicere: ꝙ omnia deſtruit: q non īmanet his quę iurauit: propter hoc ⁊ legibus vtūtur: qui iurauerint. Qui ergo facit contra iuramentū deſtruit leges ⁊ tollit politicā. Et debemus addere: ꝙ nos dignificamus: ⁊ volumus īmanere quibuſcunqꝫ iuramentis alijs: ſed ipſi aduerſario: qꝛ cōmittit tantum ſcelus: ⁊ nō manet in iuramento ſuo: non īmanebimus ei: nec obſeruabimus ei pactum. Debemus ergo dicere hoc ad propoſitum nr̄m ⁊ etiam quęcunqꝫ alia: quę aliquis dicet augmentans negocium. Nam leue eſt cogitare ea: per quę poſſumus manifeſtare iniuſtitiam aduerſarij: ſi nō īmanet iuramento.

ℭ Ultimo epilogat: ꝙ de inartificialibus perſuaſiōibus dicta ſint tanta. ℭ Explicit liber primus.

ℭ Rhetorices Ariſtotelis cum Egidij romani expoſitione liber ſecūdus.

Ex quibus quidē igitur opꝫ ⁊ exhortari ⁊ dehortari: ⁊ vituperare ⁊ laudare: ⁊ accuſare ⁊ defendere: ⁊ q̄les ſumere propoſitiones vtiles ad horum perſuaſiōes hec ſunt. De his: ⁊ ex his enthimemata dicuntur: vtputa vnūquodqꝫ ē dicere propter genus ſermonum.

ℭ Qm̄ vt ſupiꝰ dicebat̄: ꝑſuaſio hꝫ fieri tripl̄r. Pmō ex pte orōnis. Scđo ex pte dicentis. Tertio ex pte auditoris. finito p̄ libro: in quo determinat̄ de ꝑſuaſiōibꝰ ex pte orōnis ſꝫm vnūqđqꝫ genus ſermonū: hic incipit ſcđs liber: in quo determinat de ꝑſuaſiōibus: vt hn̄t fieri ex pte dicētis: ⁊ ex pte auditoris. Et duo facit ꝑ̄hē. naꝫ in pᵃ pte reſumit breuiter q̄ determinata ſunt in p̄ lib. q̄tū ad ꝑſuaſiōes artificiales ex pte orōnis. In ſcđa vo inueſtigat q̄ ſunt determināda in h̄ ſcđo q̄tū ad ꝑſuaſiones ex pte dicētis: ⁊ ex pte auditoris. Scđa ibi. (Qm̄ aūt gr̄a). Dicit g̊ ꝙ dcm̄ ē in p̄ libro ex qbꝰ oꝫ exhortari ⁊ dehortari quantū ad negociū deliberatiuū: ⁊ vituperare ⁊ laudare q̄tū ad exclamatiuū: ⁊ accuſare ⁊ defendere q̄tū ad diſceptatiuū. Uel qꝛ non in diſceptatiōe ē aliqs accuſans: q oppōit: ⁊ aliqs d̄fendēs: q ꝓpōit ꝯ oppoſita: idō addit: ꝙ q̄les ſūt ſnię ⁊ oppōnes: vel hꝫ alia littera q̄tū eſt ex parte accuſantis: ⁊ propoſitiōes

quantum eſt ex parte defendentis vtiles ad perſuaſiões eoꝝ:quę dicuntur in diſceptatione:hę ſunt: quę dictę ſunt in primo:vel aliter quales ſunt ſnię q̄tū ad ꝯclones ⁊ propoſitiones q̄tū ad pⷪmiſſas vtiles ad hoꝝ perſuaſiones hę ſunt:quę dictę ſunt in primo libro: vel per ſnias poſſumus intelligere ingredientia principia enthimemata ſm virtutē:per ꝓpoſitiones vero ea:quę ingrediunť ſm ſubſtantiā. Prima tñ expoſitio magis valet:qꝛ magis concordat alij litterę. ¶ Addit aūt ꝙ de his ⁊ ex his:quę dcā ſūt in primo libro:dicūtur eē enthimemata circa vnūquodqꝫ vt eſt dicere.i. vt conuenit dicere ꝑpter genus ſermonum .i. ꝑpter orationē:qꝛ in primo libro: vt dictū eſt: determinatū eſt de perſuaſionibus ex parte orationis. Dicit autez circa vnūqđqꝫ de pſuaſionibus cōibus determinabiliter etiā in hoc ſcdo: vt in primo libro dctū fuit. ¶ Itē dicit ꝙ de his.i. de ſententijs q̄tum ad accuſantē:⁊ ex his.i. ex ꝓpoſitionibus q̄tū ad defendentē enthimemata dicuntur eſſe:qꝛ ad enthimemata diſceptatiua ꝯcurrūt dicta accuſantis ⁊ defendentis:vel hic dctū eſt:ꝙ ꝓpoſitiones ⁊ concluſiones requiruntur ad enthimemata ſm ſcba:⁊ etiā ingrediētia ſꝫ vtutē ad enthimemata ꝯcurrūt. ¶ Deiñ.c.d.

¶ Quoniam aūt gratia iudicij eſt rhetorica: ⁊ enim conſilia iudicant: ⁊ dicha iudiciuz ē: rhetoria etenim conſilia neceſſe non ſolū ad orationē videre qualiter demonſtratiua eſt: ⁊ credibilis:ſed ⁊ ipſuz qualē quēdā ⁊ iudicē facere.

¶ Oſtendit perſuaſiones ſumptas ex parte auditoris:⁊ ex pte dicētis pertinere ad negociū rhetoricū. Et duo facit qꝛ primo facit quod dictū eſt. Scdo exequitur de hmōi perſuaſionibus. Scda pars ibi.(Eius quidē igiť). Prima ps diuidiť in duas:qꝛ primo oſtendit tales pſuaſiones ꝑtinere ad rhetorē. Scdo manifeſtat quod dixerat. Scda pars ibi.(Multū.n.differt). Dicit ergo qm̄ rhetorica ē gratia iudicij.naꝫ ꝑpter hoc ſumus rhetores vt argueremus fidē in alio. Nā ⁊ ꝯſilia iudicant q̄tū ad deliberatiuū: ⁊ dicha .i. ſnia iudicis in diſceptatiuis negocijs iudiciū eſt:quaſi diceret:ꝙ in diſceptatiuo negocio ⁊ in deliberatiuo valet iudiciū:qꝛ hoc eſt:non ſolum opꝫ videre qualiter oratio ſit demōſtratiua ⁊ credibilis ad orationē.i. quantuꝫ ad pſuaſiones ſumptas ex parte orationis:ſed ⁊ ipꝫ dicentē oppoſitum ſe oſtendere qualem quendam:⁊ ēt iudicē opꝫ facere qualem:cū per hoc variātur iudicia. ¶ Deinde cū dič.

¶ Multum enim ad fidem maxime quidem in conſilijs. Deinde aūt ⁊ litigijs qualē quēdā apparere dicentē: ⁊ exiſtimare ad ipſos: exiſtimare ſe hēre qualiter ipſuz. Ad hoc autem ſi ⁊ ipſi diſpoſiti aliqualiter exiſtant.

¶ Oſtendit ꝙ ex eo: ꝙ auditor efficiť qualis:⁊ dicēs oſtendit ſe qualem variať iudicium auditoris:⁊ ſit in auditore alia ⁊ alia fides:propter quod talia pertinent ad rhetorez cuius eſt pſuadere. Duo ģ facit:qꝛ primo oſtendit talia variare iudiciū. Scdo ex determinatis concludit quale iudiciū variat qualitas dicentis:⁊ quale q̄litas auditoris. Secunda ibi.(Apparere gdē igiť). Dicit ergo:ꝙ apparere dicentem:qualem quendam:vt ꝙ oſtendat ſe amicū vl̄ prudentem:vel bonum multum differt ad fidem:⁊ maxime in conſilijs:deinde in litigijs:qꝛ plus credimus ꝑpter qualitatē dicentis in conſilijs q̄ꝫ diſceptatione:iō addit:ꝙ auditores:⁊ eos quibus dať conſilium exiſtimare dicentem ſe hr̄e ad ipſos q̄liter ipm̄.i. ſicut ſe hꝫ ad ipſum potiſſime variat fidem. Nā tunc potiſſime creditur nobis:cum damus conſiliū:qn̄ conformamus nos eis:qbus ꝯſulimus:⁊ oſtendimus nos eſſe tales:quales ipſi. ¶ Ad intellectū autem textus notandū:ꝙ in textu dꝫ eſſe ſemel exiſtimare:⁊ notabis:vt cōiter habetur:qđ patet ex alia lr̄a: quę hꝫ qđ multum variat fidem arbitrari ad ipſos habere qualiter ipſum:⁊ ſicut qualitas dicentis variat iudicium: ita etiaꝫ hoc variat qualitas auditoꝝ.ideo ait:ꝙ ad hęc.i. ꝑter hęc quę dicta ſunt variať:ſupple iudicium:ſi etiam ipſi auditores aliqualiter diſpoſiti exiſtant. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Apparere quidem igitur qualem quendam dicentē vtilius ad conſilia eſt. Diſponi aūt eſt aliqualiter auditorem ad litigia.

¶ Concludit ex dictis quale:ſiue qđ iudicium variat qualitas auditoris:⁊ qđ qualitas dicentis. Et duo facit:qꝛ pmo facit quod dctū ē. Secūdo manifeſtat qđ dixerat. Scda ibi.(Nō.n.eadem). Dicit ergo:ꝙ apparere dicentez qualem quendā.i. qualitas dicentis eſt vtilis ad conſilia. Diſponi aūt aliq̄liter auditorē eſt vtili⁹ ad litigia. ¶ Deide.

¶ Non enim eadē videntur amantibus ⁊ odiētibus:neqꝫ iratis ſe habentibus:ſed aut omnino altera:aut ſm magnitudinem altera.

¶ Manifeſtat quę dixerat. ¶ Ad cuius euidentiā notandum:ꝙ qualitatē dicentis potiſſime valere ad ꝯſilia oſtēſum eſt per iam dicta. Nā ꝑpter qualitatē dicētis auditor exiſtimat dicentem ſic ſe habere ad eum:vt ſe hꝫ ad ipm̄:ꝑpter quod credit ipſum amicum ſuuz: qđ maxime facit credere ꝯſulenti:ideo dicit:nō oꝫ vlteri⁹ h̄ oſtendere. ſolū ergo oñdit quō qualitas audientis variat iudiciū in litigijs dicens:ꝙ non eadem videntur diuerſimode paſſionatis:vt amantibus:⁊ odientibus:⁊ iratis:⁊ māſuete ſe habētibus. Sed aut videnť talibus oia altera ⁊ diuerſa:aut ſꝫ magnitudinē altera:qꝛ propter paſſionem aliq̄ñ datur iudiciū oino ꝯriam:vt ꝙ amans dicit iuſtū:odiens dicit iniuſtum:aliq̄ñ datur hmōi contrarietas q̄tum ad magnitudinem ⁊ paruitatem:vt ꝙ amans dicit iniuſtū paruuꝫ: odiens dicit iniuſtum multum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amanti qdem.n.eum: de quo facit iudiciuꝫ: aut non iuſte feciſſe: aut ſm parua videtur iniuſtum feciſſe: odienti autem contrarium: ⁊ concupiſcenti quidez: ⁊ confidenti: ſi ſcit quod futuꝝ delectabile ē eē ⁊ fore ei bonū fore videtur: deſpecto autem ⁊ aſpernanti ꝯtrariū.

¶ Exponit quod dixerat:ꝙ amanti eum hoīem: de quo facit iudicium:aut non vř ei illum hoīem feciſſe iniuſtuꝫ in aliquo:aut ſm parua feciſſe iniuſtū:odienti aūt videť cōtrarium:⁊ concupiſcenti:⁊ cōfidēti: ſi ſcit qđ futuꝝ eſt delectabile:⁊ fore pſequendū:⁊ fore bonū ei vř. Deſpecto autē.i. deſpicienti ⁊ aſpernanti ꝯriam. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Eius quidem igitur: qđ eſt eſſe ipſos dicentes credibiles tres ſunt cauſe. Tot eniꝫ: ꝑpter que credimus: oſtenſionibus.

¶ Determinat de huiuſmodi perſuaſiōibus ſumptis ex q̄litate dicentis. Secūdo de his:quę ſumuntur ex qualitate auditoris. Scda ibi.(Sunt aūt paſſiones.) ¶ Circa primū duo facit:qꝛ primo dicit eſſe tres cās ex pte dicentiuꝫ quare eis credimus. Scdo enumerat hmōi cās. Secūda ibi.(Sunt aūt hoc). Dicit ergo:ꝙ tres ſunt cauſę eius:qđ .i. propter quod eſt.i. contingit ipſos dicentes eſſe credibiles:qꝛ exceptis oſtenſiōibus.i. exceptis perſuaſibilibus ex pte orōnis:quę ꝑprie dicuntur oſtenſiones:qꝛ hūt per enthimemata tot ſunt: ꝑpter quę credimus dicentibus tot .ſ. quia tria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt

¶ Sunt autem hec prudentia: ⁊ virtus: ⁊ beniuolentia.

¶ Enumerat illa tria: ⁊ duo facit: qꝛ p̄mo enumerat ea. ſcđo aſſignat cauſam dicti. Scđa ibi. (Mentiunť enim.) Dicit ergo: ꝙ ea: ꝓpter quę credimus dicētibus ſunt hęc prudentia: nāqꝫ contingit aliquē mentiri ꝓpter imprudētiaꝫ vel ꝓpter ignorantiaꝫ: qꝛ neſcit veritatē: ⁊ virtus ⁊ bonitas: quia multi mentiūtur ꝓpter maliciā ⁊ beniuolentiā. nam multi dantes conſilium alijs mentiuntur: quia eos odiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mentiuntur enim de his: que dicunt ⁊ conſulunt: aut propter oīa hec: aut propter horuꝫ aliquid: aut enim ꝓpter imprudentiaꝫ non recte hoc ſentiūt: aut ſentientes recte propter nequitiam non que ſentiunt dicunt: aut prudentes quidem: ⁊ epichei ſunt: ſed nō beniuoli: ꝓpter quod contingit non optima conſulere hoc cognoſcentes.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: ⁊ tria facit: qꝛ primo facit qđ dictum eſt. ſcđo oſtendit ꝙ non eſt dare aliā cauſam a cauſis prędictis. Tertio docet nos qūo poterimus oſtendere nos tales eſſe. Scđa ibi. (Et pręter hęc nihil.) Tertia ibi. (Unde quidē igiť.) Dicit ergo primo: ꝙ ꝓpter ea: quę dicta ſunt credimus dicentibus. nā hoīes mentiunť de his: quę dicūt ⁊ conſulūt: aut ꝑꝑ h̄ oīa q̄ dicta ſunt: vt qꝛ neqꝫ prudētes: neqꝫ v̄tuoſi: neqꝫ beniuoli ſunt: aut ꝑꝑ aliqđ horū. nā aut ꝓpter iprudentiā non recte ſentiunt: qꝛ neſciūt veritatē: aut ſentiētes recte ꝑꝑ nequitiā nō dicūt quę ſentiunt: vel quę ſciunt: aut ſi ſunt prudentes ſcientes vera: ⁊ epiches: ſiue virtuoſi: non ſunt beniuoli: contra eos nō cōſulunt optima: licꝫ cognoſcant: quę optima ſunt. ¶ Dubitaret forte aliquis de dictis ph̄i: qꝛ cū boni hoīs ſit optia conſulere: ſi ea cognoſcat videť falſuꝫ eſſe quod ait: ꝙ cōuenit aliquos eſſe prudentes ⁊ epiches: nō tn̄ optima conſulere: qꝛ nō ſunt beniuoli. Ad qđ dicendū ꝙ loquiť de bonitate politica: ſm quā videť boni moris eē amicis bene facere ⁊ inimicis male. ¶ Sed vlterius forte quis dubitaret: qꝛ vt ſcribiť quarto ethicoꝝ: mendatiū per ſe eſt prauum ⁊ fugiendū. ergo nō ſpectat ad bonū bonitate politica non ſemꝑ conſulere optima. ¶ Ad qđ dici pōt: ꝙ licꝫ omne mendatiū ſit fugiēduꝫ: non tn̄ ſemꝑ oīs veritas eſt dicēda. Poſſumus aūt nō cōſulere optima ⁊ tacere veritatē abſqꝫ eo ꝙ mentiamur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pręter h̄ nihil. neceſſe ergo eum: qui extimatur omnia hr̄e eſſe audientibus credibile.

¶ Oſtendit nō eſſe aliā cām a ꝑdictis: ideo ait ꝙ pręter h̄ vel extra hęc: vt habꝫ alia lr̄a nihil. ideſt nulla alia cauſa eſt: ꝓpter quā credamus dicētibus. Neceſſe eſt ergo ꝙ q extimatur omnia habere: quę dicta ſunt eſſe: credibile audientibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde quidem igitur prudētes ⁊ ſtudioſi apparebunt vtiqꝫ ex his: que circa virtutes dicta ſunt ſumendum. Ex eiſdem enim aliquis: ⁊ alterum vtiqꝫ: ⁊ ſeipſum aſtruet talem. De beniuolentia autem ⁊ amicitia in his: que circa paſſiones nunc dicendum.

¶ Docet nos qūo poſſumus nos oſtendere eſſe prudentes ſtudioſos ⁊ beniuolos. ideo ait: ꝙ vnde apparebūt prudētes ⁊ ſtudioſi: ſumendū eſt ex his: quę ſunt dicta diuiſim ⁊ ſigillatim oſtenſa circa virtutes: q̄ſi dicat: ꝙ ex his quę dicta ſunt in tractatu de negocio exclamatiuo poſſumus talia oſtendere: ⁊ ſubdit rōnem: qꝛ ex eiſdeꝫ aliqs aſtruet vel oſtendet alterū: ⁊ ipſum taleꝫ. Cum ergo per negociū exclamatiuū poſſumus oſtendere aliquos eſſe prudētes: ⁊ virtuoſos: per hꝰ negociū poſſumus hoc oſtēdere de nobis ipſis: qūo aūt poſſumus oſtendere nos eſſe beniuolos infra diceť: ideo ait: ꝙ de beniuolentia ⁊ amicitia dicēdū eſt nunc in his: quę ſunt circa paſſiones: ꝓpter qđ cōplete habemus artem ad oſtendendū nos eſſe credibiles: quia per exclamatiuū negociū poſſumus nos oſtēdere eſſe virtuoſos per ea: quę diceń circa paſſiones poterimus nos oſtendere eſſe beniuolos.

AD intelligentiā aūt dicēdoꝝ: quattuor ſūt declarāda. nam vt habeamus noticiam tractatus ſequentis: vbi de paſſionibus agitur. Primo videdū eſt quid ſit paſſio. Scđo declarandus eſt numerus paſſionū. Tertio declarādus eſt ordo ipſarū. Quarto aūt videndū qūo opponanť paſſiones adinuicē. ¶ Propter primū notandū: ꝙ paſſiones: de quibus intendimus loqui vt in ſubeo: ſunt in potētijs animę: ⁊ quia ſubꝫ pertinet ad quidditatē accidentis: ſi volumus ſcire quid ſint hꝰ paſſiones: opꝫ nos ſcire in qbus potentijs eſſe habēt. Potētię aūt tripłr diſtinguūtur quędā ſequunť aiam vegetabilē: quędā aiam ſenſibilem: quędā vero rōnabilē. Animā vegetabilē ſequunť potētię nāles. aiam ſenſibilē ſequūtur potētię ſenſibiles organo alligate. rationabilē vero ſequūtur potentię non alligate orgāis. Uerū qꝛ vegetatiuū eſt in ſenſitiuo: ⁊ ſenſitiuū in intellectiuo: ſicut trigonū in tetragono: ⁊ in pentagono tetragonū: ſic omnes anguli trigoni reſeruantur in tetragono: ⁊ adhuc plures: ⁊ omnes anguli tetragoni reſeruantur in petagono: ⁊ adhuc plures: ſic omnes potētię animę vegetatiue reſeruantur in anima ſenſitiua: ⁊ adhuc plures: ⁊ quicquid pōt anima ſenſitiua pōt itellectiua: ⁊ adhuc amplius. Propter qđ licꝫ nos nō habeamus tres aīas: tamē quia huiuſmōi anima eſt intellectiua: in qua v̄tualr continet vegetatiuā ⁊ ſenſitiuū: oīa genera potentiarū nūc aſſignata eſt inuenire in nobis. Si ergo paſſiones: de quibus loqui intendimus: ſunt in potentijs animę: vel ſunt in potentijs nālibus: vel in potentijs ſenſitiuis: vel in rōnalibꝰ in nālibus non ſunt: qꝛ potētię nāles: ſm ꝙ huiꝰ videť eſſe actiue non paſſiue. naꝫ augumētatiuū ⁊ gn̄atiuū ⁊ cetera talia ad aiam vegetabilē pertinentia in actioneꝫ ſonant: nec ſunt etiā tales paſſiones in potētijs rationalibus: accipiendo rationale pro omni virtute non organica. Nam paſſio: vt hic de ea loquimur: requirit māam ⁊ organū: cui non ſunt alligate rationales potentię. ſolū ergo habent eē huius paſſiones in potentijs ſenſitiuis. Potentiarū auteꝫ ſenſitiuarū: quędā ſunt cognitiue: quędā appetitiue. cum ergo in cognoſcendo ſit motus rerū ad aiam: ⁊ in appetēdo ſit motus aię ad res. paſſio ſꝫ ꝙ trahitur paſſuꝫ ad cōditiones agentis non erit in potentijs cognitiuis: quia ſꝫ cognitioneꝫ obiecta trahūť ad modū noſtrū: qꝛ quicquid cognoſcitur: cognoſciť ſm modū cognoſcentis: non auteꝫ ſm modum rei cognite: vt dicit Boetius qnto de cōſolatione. Solum ergo erit paſſio in appetitu ſenſitiuo: vt cōmuniter poniť: qꝛ ſm appetitū trahiť ad cōditiones obiectorū. naꝫ licꝫ res ſint cognite: vt ſunt in nobis: appetimꝰ tamē eas: ⁊ ſunt volitę: vt ſunt in ſeipſis: qꝛ bonū ⁊ maluꝫ ſm quę hꝫ eſſe appetitus ſunt in rebus: vt diciť ſeptimo metaphyſice. ¶ Uiſo quid ſit ſubm paſſionū: qꝛ appetitꝰ ſenſitiuus: de leui inoteſcit nobis quid ſit paſſio. Nā actio ⁊ paſſio ſunt vnus ⁊ idem motus: vt diciť tertio phyſicoꝝ. Eſt eni eadē res motus ⁊ actio ⁊ paſſio. naꝫ illa calefactio ⁊ dealbatio: ⁊ vniuerſalr oīs alteratio eſt motus quidam

⁊ eſt actio ⁊ paſſio. nam calefacere eſt mouere: ⁊ eſt agere ⁊ calefieri eſt pati ⁊ moueri: ⁊ qꝛ idem eſt calefacere ⁊ calefieri: idem eſt actio ⁊ paſſio ⁊ motus: ⁊ ſicut eſt in alteratione ita eſt in motu locali: ⁊ in alijs motib⁹: put ibi reſeruatur actio ⁊ paſſio. ℭ Aduertendū tamen: ꝙ licȝ eadem res ſit omnia prędicta: non eſt illa eadē ratione. nā calefactio alia ⁊ alia ratione dicitur motus actio ⁊ paſſio. nā motus eſt vt habȝ ſucceſſionē velut comparatur ad formaȝ vt calefactio eſt via in calorē: ⁊ qꝛ via recipit ſpēm ex termino ad quē. Ideo motus ſm ꝙ huiuſ non eſt directe in genere: ſed reducit̃ ad genus: in quo eſt forma: ad quā eſt motus. ideo dicit̃ tertio phyſicoꝝ: ꝙ motus eſt in eodem genere cuȝ rebus: ad quas eſt motus: ꝓpter qd̓ calefactio nec eſt motus: nec eſt genus: nec eſt directe in genere: ſȝ reducitur ad genus qualitatis: in quo eſt calor: qui per calefactionē iducit. Dicit̃ etiā calefactio actio: vt eſt a calefaciente: ⁊ dicitur paſſio: vt eſt in calefacto. ideo dicit̃ in 3°. phyſico. ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt ſicut via: qua itur a Thebis ad Athenas ⁊ ab Athenis ad Thebas. Cū ergo motus nō ſit in mouente: ſed in mobili actio ⁊ paſſio: quę ſunt vnius motus in patiēte erunt: nō eni eſt calefacere in calefaciēte: ⁊ calefieri in calefacto: ſed ambo hęc ſunt in calefacto: ꝓpter qd̓ manifeſte apparet ꝙ paſſio: vel etiam actio: quę eſt idē cū paſſione: ſunt motus ipſius mobilis: in quo mobili ſicut in ſubio ſunt actio ⁊ paſſio. Cuȝ ergo paſſio: de q̃ intendimus tractare vt in ſubio: ſit i appetitu ſenſitiuo: nihil eſt aliud talis paſſio q̃ȝ motus ſenſitiui appetitus. Nā eo ꝙ ſm talem appetitū mouemur ad aliquid: ſunt in nobis huiꝰ paſſiones. Declaratū eſt igit̃ quid ſit paſſio: quia eſt motus appetitus ſenſitiui: quod oſtendere volebam⁹.

Secundo declarandus eſt numerus talium paſſionuȝ. ℭ Ad cuius euidentiā notandū ꝙ appetitus ſenſitiuus: in quo ſunt paſſiones ſicut in ſubio: diuidit̃ in iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilē. Nā licȝ appetitus intellectiuus ſit vna potentia: quia ſub vliori rōne fert̃ in obȝ ſuū: qꝛ ſequit̃ cognitionē intellectiuā: appetitus tamē ſenſitiuus non eſt vna potētia: qꝛ non ita ſm vlem rationem fertur in obm ſuuȝ: quia ſequitur ſenſum: cuius eſt cognoſcere particulariter: quę cognoſcit. Nec eſt ꝯtra hoc ꝙ appetitus quilibet fertur in res prout habent eſſe in ſeipſis ſm quē modū habēt eſſe particularia. nā etiā in ipſa particularia poteſt potētia ferri ſm vliorē rationē: ⁊ ſȝ min⁹ vlem. ſicut videmus ſenſum cōmunē ſub vliori rōne formali compręhendere obiecta ſua: q̃ȝ ſenſus ꝑticularis feratur in particularia obiecta. Si ergo appetitus ſenſitiu⁹ in quo ſunt paſſiones: non eſt potentia vna: ſed diuidit̃ in iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilem. Uidendū eſt quō diſtinguuntur paſſiones iraſcibiles a paſſionibus concupiſcibilibus ℭ Eſt aūt cōmunis ſententia ⁊ bona: ꝙ ꝯcupiſcibilis fertur in obȝ ſuū ſub rōne boni abſolute ſumpti. Iraſcibilis vero fertur in ſuū obm non ſub rōne boni vel mali abſolute ſumpti. ſed put tali ratiōi ſuperaddit̃ ratio difficilis vel ratio ardui. Oēs igit̃ paſſiones illę: quę ſumunt̃ reſpectu boni vel mali abſolute ſumpti: pertinent ad cōcupiſcibilem. Ille vero quę ſuper taleȝ rationē ſuperaddūt rōnē ardui vel difficilis: pertinēt ad iraſcibilē. ideo amor: odiū deſideriū: abominatio: delectatio: triſticia ſunt paſſiones cōcupiſcibilis: qꝛ reſpiciunt bonū vel malū abſolute. Nā quodlibȝ bonū pōt amari deſiderari: ⁊ ꝑt efficere delectationē: ⁊ qd̓libȝ malū pōt odiri ⁊ haberi in abominatione ⁊ iferre triſtitiā. Spes vero deſperatio: timor: audatia: ira: ⁊ manſuetudo pertinēt ad iraſcibilē: qꝛ talia nō reſpiciūt bonū qd̓libȝ: vel quocūqȝ modo ſumptū niſi bonuȝ illud habeat rationē ardui ⁊ difficilis. Numerū aūt paſſionum concupiſcibiliū qdā ſic accipiūt: dicūt eni: ꝙ ſic in rebus nālibus eſt tria cōſiderare. ſcȝ inclinationē ad ſitū: motū ſm iclinationē illā: ⁊ quietē in tali ſitu: vt in grauibus eſt inclinatio ꝓpter formā grauis eſt motus ſm talē inclinationē prout deſcendunt deorſum: ⁊ quies ſm inclinationē illā: put quieſcunt in terra: ſic etiā ſe habȝ in huiꝰ paſſionibus. ℭ Naȝ paſſiones ꝯcupiſcibiles vel ſumunt̃ reſpectu boni abſoluti: vel reſpectu mali. ſi ſumūt̃ reſpectu boni hoc eſt tripl̓r: qꝛ vel ſumunt̃ vt inclinantur in bonū: ⁊ ſic eſt amor. vnde amor reſpectu cōcupiſcibilis: ſic ſe hȝ ſm iſtos ſicut ſe habȝ forma grauis reſpectu grauiuȝ: vel forma leuis reſpectu leuiū: qꝛ ſicut grauia per grauitateȝ inclinātur deorſum: ⁊ leuia per leuitatē appetunt ſuperiorē locū: ſic nos per amoreȝ ferimur ⁊ inclinamur in rem amatā. ℭ Scdo poſſunt ſūmi huiꝰ paſſiones vt in bonū ferimur: ⁊ ſic deſideriū reſpectu appetitus ſic ſe habet: ſicut motus reſpectu naturaliū. ℭ Tertio huiꝰ paſſiones ſummi poſſunt reſpectu quietis: ⁊ ſic eſt delectatio: quę ꝯſequit̃ actionē appetitus: vt quietat̃ in bono. vnde dlectatio reſpondet quieti in nālibus: ⁊ ſic tripl̓r accipit̃ paſſio concupiſcibilis reſpectu boni: ita tripl̓r accipit̃ reſpectu mali. Nam ſicut prout inclinamur in bonū: eſt nobis amor: ⁊ prout mouemur in ipſum eſt deſideriū: ⁊ prout quietamur in eo eſt delectatio: ſic reſpectu mali inquantū habemus inclinationē in contrariū eſt oduȝ: prout vero fugimus ab eo eſt abominatio: vnde abominatio in malo reſpondet deſiderio in bono: ſicut odiū reſpōdet amori. Inquantuȝ vero iaȝ adepti ſumus malū: ſic eſt triſtitia. vnde triſtitia reſpicit adeptū malū: ſicut delectatio adeptum bonum. Sūt ergo ſex paſſiones concupiſcibilis: tres reſpectu boni: ⁊ tres reſpectu mali: hic aūt' ⁊ ſi pōt tollerari. reſpicit tamē id qd̓ eſt per accidens. dictū eſt eni: ꝙ paſſio eſt motus appetitus ſenſitiui. ſm ergo ꝙ diuerſificāt̃ motus: ſic diuerſificantur paſſiones. non ergo debet ſumi diuerſitas paſſionū ſm formā: motū: ⁊ quietē: vt ſȝ formā grauis ⁊ motū ⁊ quietē eius: ſȝ ſm diuerſos motus. ℭ Ideo notāduȝ: ꝙ ſicut in rebus nālibus eſt reperire motū ⁊ mutationeȝ: ſic ⁊ in paſſionibus aię. nam quędā paſſiones hñt rōnem motus: quędā vero rationē mutationis. verū qꝛ ipſa mutatio motus dici pōt. vt pȝ per phm 3° phyſicoꝝ. qui pōit motū in quattuor generibus. vȝ in ſuba qualitate ⁊ quātitate: ⁊ vbi: cuȝ tamē in ſuba non ſit motus: qꝛ in ea nō eſt cōtrarietas. Cōmuniter ergo accipiendo motū ois paſſio pōt dici quędā motus aię. ꝓprie tamē accipiendo motuȝ: quędam paſſiones hñt rationē motus: quędā vero habēt rōnem mutationis vel mutati eſſe. Hoc viſo de leui pōt accipi numerus paſſionū iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis. Primo tamē aſſignabimus quis ſit numerus paſſionū cōcupiſcibilis. nā huiꝰ paſſiones vel ſumunt̃ reſpectu boni vl̓ reſpectu mali: ſi ſumunt̃ reſpectu boni: vel importāt motum vel mutationē. ſi important mutationē vel mutatū eſſe: ſic eſt delectatio. nam delectatio eſt in fine motus: vt quādo iam eſt mutatū eſſe: ⁊ adepti ſumus bonuȝ: in quo delectamur. Si vō hęc paſſio ſumpta reſpectu boni importat motuȝ. hoc eſt dupl̓r: qꝛ in bonū dupl̓r mouemur. Primo per complacentiā in quantū nobis placet bonū ipſuȝ: ⁊ huiuſ motū importat paſſio: quę eſt amor. Scdo mouemur in bonū inquantū huiuſ proſequimur: ⁊ huiuſ motum importat paſſio: quę eſt deſideriū: ⁊ inde eſt ꝙ amor pręcedit deſideriū: quia prius nobis placet aliqd̓ bonuȝ: ⁊ tunc mouemur in ipſum per amorē: ⁊ poſtea proſeqmur bonum placituȝ: ⁊ tunc mouemur in ipſuȝ per deſideriū. Et vltimo quando iam adepti ſumus ipſuȝ: eſt ibi quies ⁊ mutatū eſſe: ſiue eſt ibi delectatio: ꝓpter qd̓ tripliciter ſumitur concupiſcibilis reſpectu boni. ſic etiaȝ tripliciter

ſumitur

ſumitur reſpectu mali: vt dicit mutatū eſſe: ſic eſt triſtitia que ſumitur reſpectu mali iam adepti. Si vo paſſio ſumpta reſpectu mali importat motum: hoc eſt dupl'r ſm ꝙ dupl'r mouemur reſpectu mali. Primo per diſplicentiā: ꝛ ſic eſt odium. Scdo per fugam fugiendo malū: ꝛ ſic eſt abominatio. ideo odium opponitur amori: ꝛ abominatio opponit' deſiderio: triſtitia: delectatiōi. Dicit eni triſtitia mutatū eſſe reſpectu mali: ſicut delectatio reſpectu boni. apparet igitur quis ſit numerus paſſionū concupiſcibilis. Reſtat ergo aſſignare numerū paſſionū iraſcibilis: ꝙ anteꝗ̄ fiat: ne aliquis dubitet de iam dictis: oſtendendū eſt quō delectatio importat mutationē vel mutatū eſſe. Cū phs 7° ethi. dicat delectationē non eſſe motū: neqꝫ generationē. ¶ Ideo notandū ꝙ delectatio ſimpl'r ꝗ̄tū eſt de ſe nec eſt motus: nec mutatio. imo magis conſiſtit ratio eius in immobilitate ꝗ̄ in motu: vt dicit' 7° ethicoꝝ. Delectatio tamē: que eſt paſſio: que ſolū reperit' i appetitu ſenſitiuo: dicit mutationē vl' mutatū eſſe. imo nō hꝫ rationē paſſionis niſi inquantū eſt cōiuncta motui ꝛ trāſmutationi: ideo delectatio prout reperitur in ſubſtātijs ſeparatis: non eſt paſſio: ſed eſt quedam perfectio: ꝛ quidā ornatus operationis non impedite. Poſſumus ergo dicere: ꝙ accidit delectationi eſſe mutationē: qꝛ quolibꝫ inferius accidit ſuo ſuperiori: ꝛ potiſſime accidit ſuperiori illud inferius: in quo minus reſeruatur ratio eius: ꝛ quia ratio delectationis magis reſeruatur in delectatione intelligibili ꝗ̄ in delectatiōe ſenſibili: ſm quā eſt paſſio: ꝛ dicit mutatū eē. ideo bene dictū eſt: ꝙ accidit delectationē eē mutationē. ideo cū mutatio diminuat rationē delectationis: cū immutabilia magis delectent: iuxta illud phi. 12° metaphyſice. qui dicit intelligere primi eſſe ſūme voluptuoſū. ꝛ 7° ethicoꝝ. vbi dicitur: ꝙ deus ſemꝑ gaudet vna ſimplici delectatiōe: ꝛ ꝙ actio eius eſt delectabiliſſima. ideo bn̄ dictū eſt: ꝙ delectatio ſm ꝙ huius magis eſt in immobilitate ꝗ̄ in motu. ¶ Uerū qꝛ nos intēdimus de delectatiōe: vt eſt paſſio: ideo ſeparauimus eā ab alijs paſſionibus ſumptis reſpectu boni: vt ab amore ꝛ deſiderio: qꝛ iſta important mutatū eſſe. ille vero motū. Finaliter etiā ſentiēdū eſt de triſtitia reſpectu odij ꝛ abominationis. imo de ipſa triſtitia nō eſt dubiū: qn̄ importet mutatū eſſe vel mutationē cū magis habeat rationē paſſionis triſtitia ꝗ̄ delectatio eo ꝙ ſit magis cōtra nām: qꝛ nocentia ꝛ cōtriſtantia magis īportant paſſionē ꝗ̄ alia: vt innuit phs 9° ꝗ̄to metaphy. ¶ His viſis: paſſiōes iraſcibilis de leui poſſumus accipere: qꝛ hui9 paſſiones vel ſumunt' reſpectu boni: vel reſpectu mali. hic erit ſolū reſpectu futuri. Nā bonum pñs: ꝛ maxime bonū noſtris ꝓportionatū nālibus: cū iam eſt habitū ꝛ adeptū vt cōmuniter dicit': non reputamus ipſū arduū: ideo reſpectu talis boni nō ſumunt' paſſiones iraſcibilis: ſm quas ferimur in difficile ꝛ arduū. ſed ſi hui9 bonū ſit futurū: ſic ſumitur duplex paſſio ſm ꝙ dupl'r ad tale bonū cōparamur. Primo vt in ipſum tēdimus: ꝛ ſic eſt ſpes: que eſt de futuro bono. ſcdo vt ab ipſo deficim9 ꝛ ſic eſt deſperatio: ſm quā deficim9 a tali bono. Si vo he paſſiōes ſumunt' reſpectu mali: hoc eſt dupl'r. qꝛ hui9 malū vel eſt preſens: vel futurū. ſi eſt futurū. ſic ſunt due paſſiones. ſed ꝙ ad tale malū dupl'r cōparari poſſumus. Primo vt ipſum aggredimur: ꝛ ſic eſt audatia. ſcdo vt ab ipſo deficimus: ꝛ ſic eſt timor. Si vero malū ſit pñs vl' ſit iam acceptū: ſic ſunt due paſſiones: qꝛ vel ꝓpter hoc malū mouemur ad cōſequendū vindictam: ꝛ ſic eſt ira: que eſt appetitus doloris in cōtrario. Si vero quieſcimus a tali motu: ſic eſt mitiditas vel māſuetudo. vnde mitiditas non hꝫ oēm rationē paſſiōis: cū magis dicat quietē a motu ꝗ̄ motū. Pōt tamē paſſio appellari ſm ꝙ negationes ſunt in eodē genere cum affirmationibus: qꝛ negationes non intelligunt': nec habent quidditatē: ſm quā aliqd collocat' in genere niſi per affirmationē: qꝛ ſm phm ſcdo elēchoꝝ ſemper in non facere itelligitur facere: ꝛ oino in negatione dictio. idest affirmatio. Sunt igit' duodecim paſſiones: ſex in concupiſcibili: ꝛ ſex in iraſcibili: ꝓpter quod manifeſtatur numerus earū: qō volebamus declarare.

Tertio declarandus eſt ordo dictarum paſſionum. ¶ Ad cuius euidētiā notandū: ꝙ paſſiones cōcupiſcibiles: nec oio precedūt paſſiones iraſcibiles: nec oino ſequūtur: ſed aliquo mō precedunt: aliquo modo ſequunt': qō ſic declarat'. Nā paſſiones ꝯcupiſcibilis alique habēt rationē motus: alique vero important mutationē vel mutatū eſſe: vt patet ex habitis. Paſſiōes vero iraſcibilis non habent rationē mutati eſſe: ſed magis habēt rationē motus ſm ꝙ intendimus in aliquid: vel deficimus ab illo. habet enim ipſum deficere rationē motus. nā deſperatio ſm quā deficimus a bono: ꝛ timor ſm quē non aggredimur arduū: important motū animi: ꝛ vt hec magis appareant. ¶ Aduertendū ꝙ paſſiones iraſcibilis: vt tactū eſt vl' ſumunt' reſpectu mali: vel reſpectu boni: vt ſumuntur reſpectu boni: non habēt rationē mutati eſſe: cū tale bonū vt dicebat': ſit ſolū futurū: ꝑꝑ qō nō pōt ibi eſſe quies vel mutatū eſſe. Si vero he paſſiones ſumunt' reſpectu mali: ſi hui9 malū ſit futurū. ſm quē modum accipiunt' timor ꝛ audatia: nō pōt ibi eſſe mutatū eſſe: cū tale malū nondū ſit adeptū: ſicut non erat mutatū eſſe in ſpe: ꝛ deſperatione: que ſumebant' reſpectu boni nondū adepti. Sed ſi huiuſmōi malum ſit iam adeptū ſm ꝙ ſumi poſſunt ira ꝛ manſuetudo. dicere etiā poſſumus: ꝙ etiam tales paſſiones non dicunt mutatū eſſe. Nā ꝛ ſi ira reſpiciat malū iam adeptū. non tamē ſiſtit in tali malo. ſꝫ ex ipſo mouetur in appetitum vindicte. Nā ſtatus in malo adepto non dicit irā: ſed triſtitiam: nec manſuetudo ipoꝛtat ꝓprie mutatū eſſe. Nā mutatū eſſe eſt terminus motus. manſuetudo enim ſm ꝙ hu9 non dicit terminū mot9: ſed magis dicit ceſſationē a motu. Nā ſi aliquis in malo adepto eſt manſuetus: non eſt ibi manſuetudo: vt malū eſt adeptū: ſed magis triſtitia: ſed prout ex malo adepto non mouemur in appetitum vindicte per iram: ſic eſt ibi manſuetudo. Unde manſuetudo ꝓpria ſm ſuā rationē nō eſt motus: nec mutatio: ſꝫ ceſſatio a motu: ꝓpter quod nec paſſio ꝓprie dici poteſt. Cū ergo mutatū eſſe ſequat' motum: delectatio ꝛ triſtitia ſequunt' omnes alias paſſiones: cum omnia alia intantū ſint paſſiones: inquantū dicant motum: ꝓpter qō ſignanter phs volens determinare de paſſionibus in ſcdo rhetoricorū ait: ꝙ paſſiones ſūt ꝓpter quoſcūqꝫ aliqui cōmoti differunt ad iudicia: ad ꝗ̄s ſequit' triſtia ꝛ delectatio. Delectatio ergo ꝛ triſtitia: que ſunt paſſiones concupiſcibilis: importantes mutatū eſſe ſequuntur paſſiones iraſcibilis: ſed amor: odium: ꝛ deſiderium: ꝛ abominatio: que important motū: precedunt paſſiones iraſcibilis: qō ſic declarat'. Nam in motibus ordinatis. ſic terminus precedit terminū ꝛ motus motū. Cū ergo bonum abſolute conſideratū: ꝛ malū abſolute ſumptum precedant bonum ꝛ malum vt ſumunt' ſub ratione ardui vel difficilis: paſſiones cōcupiſcibilis importantes motum: quia ſumunt' reſpectu boni ꝛ mali: abſolute priores ſunt paſſionibus iraſcibilis dicentibus motū per cōparationē ad bonū ꝛ malū ſub ratione difficilis ꝛ ardui: Propter qō bene dictū erat: ꝙ paſſiones concupiſcibilis: nec oino precedant paſſiones iraſcibilis: nec oino ſequūt': nam vt eſt ex habitis manifeſtū: he paſſiones medie ſunt inter paſſiones ꝯcupiſcibilis importantes motū ꝛ paſſio.

nes cõcupiſcibilis importantes mutatũ eſſe. Eſt autẽ iſte
ordo paſſionũ:quia primę paſſiones ſunt amor ⁊ odium:
poſt autẽ has eſt deſideriũ ⁊ abominatio:q̃ ſunt quattuor
paſſiones concupiſcibilis importantes motum:poſt iſtas
ſequuntur paſſiones iraſcibilis:⁊ p̃mo ſpes ⁊ deſperatio.
ſcd̃o timor ⁊ audacia.tertio ira ⁊ mãſuetudo.vltimo v̓o
delectatio ⁊ triſtitia:quę ſunt paſſiones cõcupiſcibilis im-
portantes mutatũ eſſe. ¶ Et q꞉ nõ eſt dare duo p̃ma eq̃-
liter.odium ⁊ amor:quę ponunt̃ p̃mę paſſiones:non ſunt
eque prima.nam amor eſt prius odio:ſic etiam in ſequẽ-
tibus ſe hab꞉. Nã licꝫ aſſignatę ſint hinę ⁊ hinę paſſiones
ſemper tamẽ altera pręcedit alterã.nam deſideriũ pręce
dit abominationẽ:⁊ ſpes deſperationẽ:⁊ timor audaciã:
ira mãſuetudinẽ:⁊ d̓lectatio triſtitiã. Q꞉ aut ordo aſſigna
tus ſit congruus:ſic oſtendit̃.nam amor ⁊ odium p̃cedũt
omnes paſſiones:pręcedunt enim delectationẽ ⁊ triſtitiã:
Cũꝫ enim importent motũꝫ:delectatio vero ⁊ triſtitia di
cant mutatum eſſe:⁊ motus ſit prior mutato eſſe:p̃cedũt
etiam omnes paſſiones iraſcibilis : quia vt oſtenſum eſt
paſſiones concupiſcibilis importantes motũꝫ pręcedunt
omnes paſſiones iraſcibilis. Pręcedũt etiaꝫ predictę paſ-
ſiones deſiderium ⁊ abominationẽ.nã vt dicebatur ex h̓
eſt amor in nobis:q꞉ placet nobis aliquid ſub ratione bo-
ni.Et ex hoc eſt odium:ꝙ diſplicet ſub ratione mali:deſi-
deriũ vero ⁊ abominatio ſunt in nobis inquantũ proſeq̄-
mur bonũꝫ:qḋ placet:⁊ fugimus malũ:qḋ diſplicet. vnde
deſideriũ creat̃ ex amore:⁊ abominatio ex odio. ¶ Sũt
ergo oı̃no p̃mę paſſiões amor ⁊ odiũ.poſt aũt has ſunt de
ſiderium ⁊ abominatio.nam hm̃õi paſſiones cum impor
tent motum:pręcedunt delectationẽ ⁊ triſtitiã:quę dicũt
mutatũ eſſe:pręcedunt etiaꝫ omnes paſſiones iraſcibilis.
Nam vt ſupra tangebatur:omnes paſſiones concupiſcibi
les importantes motũ pręcedunt omnes paſſiones iraſci
bilis:ꝓpter qḋ clare patet:ꝙ poſt amorẽ ⁊ odiũ non ſunt
paſſiones adeo p̃mę:vt deſideriũ ⁊ abominatio:poſt paſ-
ſiones autẽ concupiſcibilis importantes motũ imediate
ſequunt̃ paſſiones iraſcibilis:⁊ p̃mo ſpes ⁊ deſpatio.Sũt
enim ſpes ⁊ deſperatio primę poſt paſſiones dictas.nam
huiuſmodi paſſiones quę important motũ:pręcedunt de-
lectationẽ ⁊ triſtitiã quę dicũt mutatũ eẽ. Dicit enĩ ſpes
motũ inquantũ per ipſam tendimus in deſideratũꝫ:⁊ de-
ſperatio dicit motũ inquantũ refugimus ab eo. Non opꝫ
enĩ ad hoc ꝙ ſit motus animi ꝙ ſit perſecutio.naꝫ amor
⁊ odiũ dicunt motũ animi:licꝫ per tales paſſiones ſit ſolũ
placentia ⁊ diſplicentia amati:⁊ eius qḋ oditur. Perſecu-
tionẽ enĩ vel fugam taliũ nõ dicunt odiũ ⁊ amor.ſed de-
ſideriũ ⁊ abominatio. Pręcedunt etiam dictę paſſiões re-
liquas paſſiones iraſcibilis:vt timorẽ ⁊ audaciã:⁊ iram ⁊
manſuetudinẽ.naꝫ dictę paſſiones ſumuntur reſpectu bo
ni.hę autẽ accipiũtur reſpectu mali.Et paſſiones ſumpte
reſpectu boni p̓ores ſunt paſſionibus reſpectu mali:vt in
proſequẽdo patebit. ꝓpter qḋ clare patet ſpem ⁊ deſpera-
tionẽ talem habere ordinem qualeꝫ dicebamus. Timor
aũt ⁊ audacia poſt has ſunt priores.nam hm̃õi paſſiones
pręcedunt delectationẽ ⁊ triſtitiam:quia vt ex habitis eſt
manifeſtũ:delectatio ⁊ triſtitia:q꞉ dicunt mutatũꝫ eſſe:ſe-
quuntur omnes alias paſſiones. Pręcedunt etiaꝫ timor ⁊
audacia iram ⁊ manſuetudinẽ.nam omnes iſte quattuor
paſſiones ſumunt̃ reſpectu mali:aliter tamẽ ⁊ aliter:quia
timor ⁊ audacia reſpiciunt malũ futurũ . ira vero ⁊ man-
ſuetudo reſpiciunt malum:vt eſt iam adeptũ:⁊ prius eſt
aliquid futurũ:⁊ poſtea ſit preſens ⁊ preteritũ.adeo timor ⁊
audacia pręcedunt iram ⁊ manſuetudinẽ:adeo ſi bene cõ
ſideramus ordinẽ cauſalitatis inuenimus timorẽ ⁊ auda
ciã eſſe oı̃no medias inter paſſiones iraſcibiles. Nam hę

paſſiones ſunt effectus ſpei ⁊ deſperationis : ⁊ ſunt cauſę
irę ⁊ manſuetudinis.nam ex ſpe aliquis ſit audax:⁊ ex de
ſperatione:ſiue diffidentia ſuperãdi efficitur aliquis timi
dus: ꝓpter quod timor ⁊ audacia ſequunt̃ ſpeꝫ ⁊ deſpera
tionẽ:ſicut effectus ſuas cauſas:pręcedunt tamẽ irã ⁊ mã-
ſuetudinẽ:q꞉ ira cauſat̃ ex audacia.Conſueuerunt eniꝫ au
daces magis iraſci:⁊ manſuetudo multotiẽs orit̃ ex timo
re.Timidi enĩ conſueuerunt eſſe manſueti nõ audentes
aliis contradicere. Ira aũt ⁊ mãſuetudo ſunt penultimę
paſſiones:quia omnes alias ſequunt̃:exceptis delectatio
ne ⁊ triſtitia: vt patet ex habitis.Delectatio aũt ⁊ triſtitia
ſunt paſſiones vltimę:qui vt pluries tactũ eſt:dicunt mu-
tatũꝫ eſſe:⁊ omnes alias paſſiones ſequunt̃. ¶ Viſo quẽ
ordinẽ habent paſſiones vt accipiunt̃ hinę ⁊ hinę : reſtat
dicere quõ paſſiones ſic cõbinatim ſumpte ſe pręcedũt:
⁊ quę quã pręcedit:dicebat̃ enĩ ꝙ amor pręcedit odiũ:qḋ
ſic declarat̃, Nam bonum appręhenſum eſt id:quod per
ſe ⁊ directe mouet appetitũ. Si ãt malũ alicuius mouet
appetitum:hoc eſt inquantũ maluꝫ vnius reputat ſibi bo-
nũꝫ.Et quia malũ ſemper mouet appetitum ſub ratione
boni.amor ergo qui ſumitur reſpectu boni prior eſt odio
qui ſumitur reſpectu mali.Imo ex ipſo inordinato amore
ſui ſumit originẽ odiũ reſpectu alterius. Et ſicut amor eſt
prior odio:ſic deſideriũ eſt prius abominatione:cũꝫ deſi-
deriũꝫ ſit reſpectu boni:abominatio vero reſpectu mali.
Spes autẽ eſt prior deſperatione.nam per ſpem in bonũ
tendimus:per deſperationẽ aũt fugimus a bono:non ra-
tione qua bonum:ſed quia reputamus ipſũꝫ difficile ⁊ ar
duum:⁊ per conſequẽs appręhendimus ipſum:vt maluꝫ
nobis:ſicut enim in deſiderio bonũꝫ pręcedit malum:ſic
ſpes eſt prior deſperatiõe.Timor aũt eſt prior q̃ꝫ audacia
nam ſi tendere in bonũ:quod ſit per ſpem:eſt prius q̃ꝫ fu-
gere ab ipſo:quod ſit per deſperationẽ per locũ ab oppo-
ſitis fugere a malo:qḋ ſit per timorẽ:prius eſt q̃ꝫ aggredi
malũ:qḋ ſit per audaciã. Ira aũt quantũ ad genus paſſio-
num pręcedit manſuetudinẽ:ſicut affirmatio negationẽ:
⁊ ſicut id qḋ eſt per ſe in genere id:qḋ eſt per reductioneꝫ:
habꝫ tamẽ aliquẽ modum prioritatis manſuetudo reſpe-
ctu irę:quia ſicut timor p̃cedit audaciam:⁊ ſic receſſus a
malo aggreſſionem mali:ſic manſuetudo:per quã deſiſti
mus a vindicta:pręcedit iram:per quã vindictam aggre-
dimur:tum quia non ſic habet rationem paſſionis man-
ſuetudo vt timor.Scd̃o q꞉ loqui intendim⁹ de ordine paſ-
ſionũ:⁊ ſm̃ viam generationis manſuetudo pręcedit irã:
tamen quia in genere paſſionũ ſequitur:eo ꝙ per iram re
ducitur ad tale genus.ideo ꝓpoſuimus iram manſuetudi
ni.delectatio autem pręcedit triſtitiã:quia ſumitur reſpe
ctu boni:triſtitia autem reſpectu mali.

Quarto declarandũ eſt:quomodo hm̃õi paſſiones habent oppoſitionem
adinuicem:in qua declaratione tãgemus de
affectibus ⁊ de ſpeciebus taliũꝫ paſſionũꝫ ſm̃
ꝙ ſpectat ad pręſens negotiũ. ¶ Notandum
ergo q᷑ in paſſionibus concupiſcibilis accipitur oppoſitio
vno mõ:in paſſionibus aũt iraſcibilis accipit̃ dupl̓r. Vide
mus eniꝫ:ꝙ in paſſionibus concupiſcibilis vnũ vni oppo-
nitur:vt amor odio:deſideriũ abominationi:⁊ delectatio
triſtitię:ſed in paſſionibus iraſcibilis multa opponuntur
vni:vt ſpei opponit̃ deſperatio ⁊ timor: ⁊ timori audacia
⁊ ſpes. Cũꝫ ergo ſm̃ vnum genus oppoſitionis vnuꝫ vni
opponatur:opꝫ in paſſionibus iraſcibilis:vbi multa oppo
nunt̃:vni eẽ multiplicẽ oppoſitionẽ. Quõ autẽ ſit hoc:ſic
declarari poteſt:quia concupiſcibile reſpicit bonũꝫ ⁊ ma
lum abſolute.Cũꝫ ergo in bono abſolute ſumpto ſit ſolũ
vnũꝫ:conſiderare rationẽ.ſcꝫ bonitatis:⁊ in malo abſolu-
te ſumpto

te ſumpto ſit conſiderare rationẽ mali:ideo nõ poterit ſumi oppoſitio in talibus paſſionibus:niſi vno modo:vt inquantum bonũ opponit̃ malo. Et ideo amor:qui reſpicit bonũ opponitur odio:qđ reſpicit malum. ⁊ ſic deſideriũ opponitur abominationi:ex parte vero boni tãtũ prout in ipſꝫ tendit concupiſcibilis:non poteſt ſumi oppoſitio:cum feratur in bonum abſolute ſumptum:⁊ bonũ ſm ꝙ huiõi ſit ſolũ proſequibile. Sic etiã nec ex parte mali tm̃ poteſt ſumi oppoſitio:quia malũ abſolute ſumptũ eſt ſolum quid fugibile:ex parte autẽ iraſcibilis non ſic ſe habꝫ. Naz iraſcibilis fertur in bonum nõ abſolute:ſed ſub ratione:qua arduũ ⁊ difficile:ſic etiã fert̃ in malũ. Dupl'r ergo poteſt ſumi oppoſitio. p̃mo rõne boni. ſcđo rõne ardui: ⁊ ſõ ſpes opponitur timori:⁊ deſperationi:aliter tamẽ ⁊ aliter. Naz timori opponitur ſm oppoſitionẽ boni ⁊ mali:qꝛ ſpes eſt de futuro bono:timor vero de futuro malo:deſperationi vero opponitur ratione difficultatis:qꝛ ex hoc aliquis deſperat inquantũ non vult proſequi bonũ arduũ:nõ rõne qua bonũ:quia bonũ ſm ꝙ huiꝰ nõ eſt fugibile:ſꝫ rõne q̃ arduũ ⁊ difficile:ſicut etiaz timor opponit̃ audacie ⁊ ſpei aliter ⁊ aliter:qꝛ ſpei opponit̃ ſm oppoſitionẽ boni ⁊ mali vt tactũ eſt:audacie aũt nõ opponit̃ ſm talẽ oppoſitionem:cũ tam audacia q̃ timor reſpiciat malũ:ſed timor refugit malũ arduũ:qđ audacia aggredit̃. ¶ Voluerũt aũt quidã has oppoſitiones iraſcibilis reducere ad oppoſitiones motuum ⁊ mutationũ. Dixerunt enĩ ꝙ in concupiſcibilis eſt vnus modus oppoſitiõis:qꝛ eſt ibi ſola oppoſitio motuum. In iraſcibili aũt eſt duplex modus oppoſitiõis:quia ibi eſt oppoſitio motuũ ⁊ mutationũ:ſed hoc deficit ſi bene conſiderant̃ iam dicta. Nam vt oſtenſum fuit ſupra paſſionum cõcupiſcibilis:quedam ſe habẽt vt motus:quedam vero vt mutatiões:ſiue vt mutatũ eſſe:paſſionũ vero iraſcibilis oẽs ſe habẽt vt motus ſm ꝙ paſſiões ſũt. Nulla vero ſe hꝫ vt mutatio:vl' vt mutatũ eſſe:ꝓpter qđ modus loquendi eorũ nõ eſt ꝓprius. ¶ Dubitaret autez aliquis:quare non ſunt plures paſſiones in iraſcibili q̃ in cõcupiſcibili:quia in ea ſũt plures modi oppoſitionũ:⁊ ſꝫ ꝙ plurificant̃ oppoſitiones:plurificent̃ paſſiones. ¶ Ad qđ dici põt:ꝙ vno modo paſſiones ↄcupiſcibilis ſuperent paſſiones iraſcibilis. alio modo deficiunt ab eis. Nam ſi conſideramus paſſiones vt plurificant̃ ſm diuerſas acceptationes boni ⁊ mali:ſic ſunt in duplo plures paſſiões cõcupiſcibilis q̃ iraſcibilis. Nam paſſiones concupiſcibilis diuerſificant̃ ſm triplicẽ acceptionẽ mali:vt ex eo ꝙ bonũ placet:⁊ tendimus in ipſuz:⁊ iam eſt adeptũ: ſumitur amor deſideriũ ⁊ delectatio. Ex eo vero ꝙ malũ diſplicet ⁊ fugimus ab eo:⁊ iam eſt adeptum:ſumunt̃ odiũ abominatio ⁊ triſtitia. Paſſiones vero iraſcibilis multiplicant̃ ſolam ſm vnã acceptionẽ boni:⁊ duplicẽ acceptionẽ mali. nam ſm ꝙ bonũ tm̃ placet:nõ habꝫ rões ardui. Eſt enĩ hoc de ratione boni abſolute ſumpti:qđ placebat:cũ qđlꝫ bonũ ſm ꝙ huiꝰ ſit tale. Rurſuz ſm ꝙ bonũ eſt iaz adeptũ:⁊ nõ hꝫ rõnẽ ardui:vt ſupra dicebatur:ſolũ ſic põt reſeruari ratio boni ardui ſm ꝙ in bonũ tendimus:⁊ vt eſt futurũ. Ratio vero mali ardui ſumi põt ſm duplicẽ acceptionẽ eius. nã vt eſt malũ tantũ modo ⁊ diſplicet:nõ habet rationẽ ardui:cũ hoc ſit de ratione cuiuſlibꝫ mali:ſed vt eſt iam futurũ:⁊ etiã vt eſt adeptũ põt hr̃e ardui rõnez nam ⁊ ſi nõ reputamus magnũ bonũ adeptuz:poſſumus tamẽ reputare magnũ ⁊ arduũ malũ p̃ſens. Verũ qꝛ bono ⁊ malo vt ſpectãt ad iraſcibile ſuperaddit̃ arduũ ex tali acceptione põt ſumi duplex paſſio. vna ex ipſo bono vl' malo:alia ex ipſo arduo:vt ſpes ſumit̃ reſpectu bõi:deſperatio reſpectu ardui:⁊ timor reſpectu mali: ⁊ audacia reſpectu ardui:⁊ ira que generat̃ ex audacia magis videtur reſpicere arduũ. Manſuetudo vero qꝛ põt procedere ex timore:poteſt reſpicere ipſum malũ. Dicamus ergo ꝙ paſſiones cõcupiſcibilis multiplicant̃ ſm ſex acceptiones:vt ſm tres acceptiones boni:⁊ tres mali:tamẽ qꝛ in talibus bonũ ⁊ malũ ſumunt̃ abſolute ſm vnã acceptionẽ oritur vna paſſio tantũ:adeo ſunt ſex paſſiones ſm ſex acceptiones. Paſſiones vero iraſcibilis oriant̃ ex triplici acceptiõe tm̃:vt ex vna acceptiõe boni:⁊ duplici acceptione mali:tñ qꝛ ex q̃libꝫ acceptiõe ſumunt̃ due paſſiones:⁊ hoc ꝑ rõnẽ ardui additã cuilibꝫ acceptioni:cũ his tria faciant ſex:tot paſſiones erunt in iraſcibili:quot in cõcupiſcibili ↄnumerando manſuetudinẽ inter alias paſſiones:qđ quõ eẽ poſſit ſuperius eſt expreſſum:modi tamẽ oppoſitionũ erunt plures in iraſcibili:vt eſt ex habitis manifeſtum. ¶ Hoc viſo notandũ:ꝙ licꝫ paſſiones aſſignate ſint duodecĩ:q̃libet illarũ põt habere diuerſos effectus. vt grã:⁊ extaſis:⁊ talia poſſunt eſſe effectus amoris:frigiditas membrorũ:⁊ rubor faciei põt eſſe effectus timoris:licꝫ nõ idẽ timor cauſet hoc ⁊ illud. Naz timor mortis ꝓpter ſanguinẽ cõcurrẽtẽ ad cor:cauſat frigiditatẽ in membris:timor vero inglorificationis:qꝛ honor eſt bonũ extrinſecũ ꝓpter ſanguinẽ cõcurrentẽ ad exteriora cauſat ruborẽ in facie. Vñ erubeſcentia eſt ſpecies timoris:⁊ etiã poteſt eſſe effectus eius:aliter ⁊ aliter ſumpta:ſic etiã ⁊ triſtitia habꝫ multas ſpecies. Aſſignantur aũt ei ſpẽs miſericordia:nemeſis:inuidia:⁊ zelus:que quõ accipiunt̃:qꝛ de oĩbus his infra habebimus in proſequendo patebit.

SUnt autez paſſiones ꝓpter quaſcunqꝫ cõmoti differũt ad iudicia: ad quas ſequitur triſtitia ⁊ delectatio:puta ira:miſicordia:timor: ⁊ quecũqꝫ alia talia: ⁊ his contraria.

¶ In parte iſta ph̃s vult determinare de his:ſm que fit ꝑſuaſio ex parte auditoris. huiõi aũt ſunt paſſiones:qꝛ auditores aliter ⁊ aliter paſſionati aliter ⁊ aliter iudicãt: ⁊ ſũt etiã talia:etates:fortunia ⁊ infortunia:qꝛ ſm hoc efficiũt̃ in nobis alie ⁊ alie paſſiones:⁊ ſm ea aliter ⁊ aliter iudicamus. Duo ergo facit ph̃s:qꝛ p̃mo determinat de paſſionibus. ſcđo determinat de etatibus fortunije ⁊ infortunije. Scđa pars ibi. (Mores aũt qualis quidã.) Vt autez habeamus ordinẽ paſſionũ ⁊ modũ earũ:put de eis in hoc ſcđo determinat ph̃s notandũ:ꝙ lꝫ ſint duodecĩ paſſiones modo: quo dictũ eſt. nõ tamẽ de omnibꝰ illis in hoc ſcđo determinat ph̃s. Nõ enĩ determinat de delectatiõe:qꝛ de ea ſufficienter determinatũ fuit in p̃mo libro in tractatu de accuſatione ⁊ defenſione. Rurſum non determinat de abominatione ⁊ deſiderio. nã abominatio orit̃ ex odio:deſideriũ vero ex amore:qui ergo bene cognoſcit rationẽ amoris ⁊ odij:de facili inueſtigare põt quid ſit deſideriũ ⁊ abominatio. Propter qđ cũ ſint ſex paſſiones ↄcupiſcibilis:tamẽ in hoc ſcđo nõ determinat niſi de tribꝰ illarũ. vꝫ. de amore:et odio:⁊ triſtitia ſic:⁊ non determinat de omnibus paſſionibus iraſcibilis:naz cũ ſpes reſeruetur in audacia:⁊ deſperatio videat̃ eſſe in timore:non determinat de ſpe ⁊ deſperatione:ſed de alijs paſſionibus iraſcibilis. vꝫ de timore ⁊ audacia:de ira ⁊ manſuetudine. ¶ Itẽ notandũ ꝙ licꝫ ira ſit fere vltima paſſio in via cognitionis ⁊ temporis:tamẽ qꝛ inter ceteras paſſiones ira videt̃ manifeſtior. ideo p̃mo determinat de ea q̃ de alijs paſſionibus. Hoc viſo dicamus ꝙ ph̃s determinãdo de hꝭ paſſionibus. duo facit:qꝛ p̃mo determinat de paſſionibus ſpẽ importãtibus motũ. Scđo determinat de triſtitia vel ſpeciebus eius. vt miſericordia:⁊ nemeſi:⁊ inuidia:⁊ zelo:que

videnť importare mutationẽ vel mutatū eſſe: vt patet ex ipſa triſticia cuius ſunt ſpecies: quę hic importanť. Scḋa pars ibi. (Qualia aūt ſūt miſerabilia.) Ordo aūt partiū patet: quia ſicut motem pręcedit mutatū eſſe: ſic paſſiões quę ſumunť ex motu ſunt priores eis: quę ſumunť ex mutato eſſe. Prima pars diuidiť in duas: qꝛ pmo determiat de ipſis paſſionibus importãtibus motū. Scḋo determinat de erubeſcentia. Scḋa pars ibi. (Qualia autẽ erubeſcūt.) Ordo aūt partiū patet: qꝛ cauſa pcedit ſuū effectū: ⁊ genus pus eſt ſuis ſpẽbus: ⁊ etiã illa ſpẽs: in qua magis reſeruať genus. ⁊ mereť nomen generis: eſt prior alijs ſpeciebus. Circa pmū tria facit: quia pmo determinat de ira ⁊ manſuetudine ei oppoſita. Scḋo determinat de amore ⁊ odio: qḋ ei opponiť. Tertio determinat de amore ⁊ audatia: quę habẽt oppoſitionẽ ad ipſuʒ. Scḋa ps ibi. (Quos aūt amãt.) Tertia ibi. (Qualia aūt timẽt.) ¶ Ordo aūt iſtarū partiū ex hoc ſumi pōt. nam primo determinat de ira ⁊ eius oppoſito: qꝛ ira inter ceteras paſſiones videtur manifeſtior: ꝓpter qḋ ſi nõ eſt prior ordine generationis: videť tamẽ prior ordine notitię: qui in doctrina videť maxime attendendus. Pars autẽ de amore ⁊ odio: quę ſunt paſſiones concupiſcibilis pręcedit partem de timore ⁊ audatia: quę pertinent ad iraſcibilẽ: quę paſſiones concupiſcibilis importantes motū pręcedūt paſſiones iraſcibilis ordine generatiōis: ⁊ etiã ordine doctrinę: vbi huiuſmōi paſſiones eſſent valde manifeſte: ſm ꝙ eſt ira. Prima ps diuidiť in duas: qꝛ primo determinat de ira. Scḋo determinat de mitiditate: vel de manſuetudine ei oppoſita: ⁊ patet ordo: qꝛ manſuetudo reduciť ad genus paſſionū ratiõe irę: ad quã habʒ aliquẽ modū oppōnis: vt patuit. Secūda pars ibi. (Quoniã aūt iraſci.) Circa primū duo fac: qꝛ primo deſcribit quid eſt paſſio. Scḋo dat modū ꝓcedẽdi circa tractatū de paſſionib⁹. Scḋa pars ibi ſtatiʒ poſt. (Opʒ aūt diuidere.) ¶ Dicit ġ pmo: ꝙ paſſiones ſunt illę ꝓpter quas hoies cõmoti differūt ad iudicia. id eſt differẽter iudicant: ⁊ ad quas ſequiť delectatio ⁊ triſticia: qꝛ ſicut ſemper ad motū ſequiť aliqḋ mutatū eẽ: ita ad oẽʒ paſſionẽ: vt eſt quędã cõmotio: ⁊ quidã motus ſequiť delectatio ⁊ triſticia: quę modo: quo paſſiões importãt eẽ mutatū: ⁊ exẽplificat de huiꝰ paſſiōib⁹: cū ait. puta ira: miſericordia: timor: ⁊ quęcū ꝙ alia ⁊ alia: ⁊ his cõtraria ſupple ſunt etiam paſſiones. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet aūt diuidere que circa vnūqḋqʒ in tria. Dico aūt: puta de ira: qualr̄ diſpoſiti iracundi ſunt: ⁊ quibus conſueuerunt iraſci: ⁊ in quibus rebus. Si eni vnuʒ quidẽ aut duo habeamus horū: omnia autem non: impoſſibile vtiqʒ erit iram efficere. ſimiliter autem: ⁊ in alijs. Sicut igiť ⁊ de antepoſitis tradidimus ꝓpoſitiones: ita ⁊ de alijs faciamus: ⁊ diuidamus: ⁊ dicamus predicto modo.

¶ Dat modū procedendi. Et duo facit: qꝛ primo dat huiꝰ modū. Scḋo determinat de paſſionibus ſm modū pręcatum. Scḋa ibi. (Si aūt ira.) Dicit ergo: ꝙ circa vnumqḋqʒ opʒ diuidere in tria. i. circa vnãquãqʒ paſſionẽʒ ſunt tria determinanda. Et exponit ſe dicẽs. Dico aūt. puta de ira determinandū eſt: qualiter ſunt diſpoſiti iracundi: ⁊ quibus conſueuerūt iraſci: ⁊ in qualib⁹ rebus: ⁊ ſubdit cauſaʒ: qꝛ ſi habeamus vnū horū dictorū: aut duo: ⁊ non habeamus oĩa: impoſſibile erit efficere iram. id eſt nõ poterit eẽ ira: ⁊ qḋ dictū eſt de ira intelligendū eſt ſimilr̄ in alijs paſſionibus. Addit aūt: ꝙ ſicut de antepoſitis. id eſt de laudabilibus ⁊ vtilibus tradidimus ꝓpoſitiões: ita ⁊ faciemus ⁊ de his. id eſt de paſſionibus. dicit enim ⁊ diſtinguet ſiue diuidet propoſitiones de paſſionibus prędictis modo: qꝛ ſm illa tria: quę tetigit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit autem ira appetitus cum triſtitia punitionis apparentis propter apparentem paruipenſionem eorum: que in ipſum: aut in ipſius aliqua non conuenienter.

¶ Exequiť de paſſionibus. Et primo de ira: ⁊ tria facit: qꝛ primo diffinit iram. ſcḋo ex diffinitione data elicit quędã quę vľiter reperiunť in ira. Tertio determinat circa iram illa tria: quę dixerat determinanda eſſe circa quãlibʒ paſſionẽ. Scḋa ps ibi. (Quīa aūt h̄ eſt ira.) Tertia ibi. (Quīa aūt paruipenſio.) Dicit ergo pmo: ꝙ ira eſt appetitus cuʒ triſtitia apparentis punitionis. naʒ ex hoc iraſciť: ꝙ appetit ꝙ inimicus ſuus puniať apparenter: qꝛ ſi nullus faceret talẽ punitionẽ: nõ ſatiſfieret irato: ⁊ qꝛ talẽ punitionẽ nõ hʒ: ideo triſtať: ⁊ ex tali triſtitia conſurgit ira. Taleʒ autẽ apparentẽ punitionẽ appetit iratus: qꝛ ꝓpter apparenteʒ paruipenſionẽ eorū: quę in ipſuʒ: aut in ea quę ſunt ipſius: vt in vxorẽ: aut in filios: aut in aliqua nõ conuenienter: nã homo non ſolū iraſciť: qꝛ manifeſte paruipendiť ipſę: vł aliquid ipſius. ſed etiã aſſurgit in iram: ſi modo nõ conuenienti paruipendatur extraneus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniã autẽ hec eſt ira: neceſſe euʒ: qui iraſcitur iraſci ſemꝑ ſingularisſi alicui: puta Cleoni: ſed non homini: ⁊ qꝛ in ipſum: aut aliquid eorū: que ipſius fecit: aut facturus erat.

¶ Ex diffinitione data elicit quędã: quę vniuerſalr̄ ſunt in omni ira: ⁊ duo facit: qꝛ duo talia aſſignat. Nam prio oſtẽdit: ꝙ ſemper ira eſt reſpectu ſingularis. Scḋo ꝙ ad oẽʒ iram ſequitur delectatio. Scḋa ibi. (Et ad omnẽ.) Dicit ergo: qꝛ ira eſt h̄ qḋ dictum eſt: vt qꝛ homo iraſciť: quia appetit vindictā: eo qḋ eſt apparenter paruipenſus. cū hõ in cõmuni non paruipendať: ſed ſemper aliquis ſingulariū cõmittat iniuriã: neceẽ eſt eū q iraſciť: ſꝑ iraſci alicui ſingulariū. puta Cleoni: ⁊ non hoi. iõ iraſcatur Cleoni vel alij ſingulari: qui fecit iniuriã: qꝛ fecit iniuriaʒ: aut facturus erat in ipſum: aut in aliud eoꝝ: quę ſunt ipſius. id eſt q̃ pertinẽt ad ipm: vel ſaltẽ reputat ptinere. ¶ Deide cū. d.

¶ Et ad omnẽ iram ſequi aliquã delectationeʒ a ſpe puniendi. Delectabile quidem enim exiſtimare adipiſci ea: que appetuntur. Nullus aūt ea que apparẽt ſibi ipoſſibilia appetit: iratus auteʒ appetit ſibi impoſſibilia: ꝓpter quod bene dictuʒ eſt de ira: que multo dulcior eſt melle diſtillante: que in pectoribus virorū creſcit.

¶ Oſtendit ad omnẽ iram ſequi delectationẽ. Et duo fac: quia primo facit quod dictū eſt. ⁊ dat cauſaʒ dicti. Scḋo illi cauſę addit aliã cauſam. Scḋa ibi. (Aſſequitur enim ⁊ delectatio.) Dicit ergo: ꝙ ad omnẽ iram neceſſe eſt ſeq aliquã delectationẽ. ⁊ iſta delectatio cõſurgit a ſpe puniẽdi: delectatur eni iratus: quia ſperat adipiſci punitionem quã appetit. delectabile enim eſt extimare adipiſci ea: q̃ appetunť. Cum ergo nullus appetat ſm electionẽ: ea quę ſibi apparent impoſſibilia: cū iratus eligat punitioneʒ: iratus appetit ſibi poſſibilia. ergo extimat ſe puniturum: ⁊ in hoc delectatur. Propter qḋ bene dictū ẽ: qḋ dicebat Homerus: ꝙ ira eſt multo dulcior melle diſtillante: quia ira creſcit in pectoribus virorū. id eſt in cordib⁹ virorū: quia homines iracundi videntur hoies cordati: ⁊ hęc auctoritas.

¶ Aſſequitur

tas habita fuit in p̊ lib. capl'o de dilectatiõe. ¶ Deīde. c. d.

¶ Aſſequitur eni ꝛ delectatio quedā: ꝛ ꝓpter hoc: ꝛ propterea quia demorātur in puniendo mente. Que igitur tūc infert fantaſia: delectationem facit: ſicut que ſomniorum.

¶ Aſſignat ſecundā cauſam huiꝰ dicens: ꝙ quędam delectatio aſſequitur iram ꝓpter hoc: idest ꝓpter cauſam iã dictam: vt propter ſpez punitionis: ꝛ ꝓpterea .idest ꝓpter aliam cauſam: vt q2 demorantur ſiue permanent mente in puniendo. nam iratus appręhendit in mente ſua punitionem: ꝛ tenendo in mente punitionē: ꝛ permanendo in tali cogitatione gaudet: ꝛ quilibet delectaꝛ in cogitando quę appetit: ideo ſubdit: ꝙ fantaſia tunc. ſcilꝫ quia iratus cogitat de punitione: infert delectationē. Nam ſicut in ſõnis delectamur cū cõcurrūt nobis fantaſmata delectabiliū ſic in vigilando delectamur cū de dilectabilibus: ꝛ his quę appetimus cogitamus.

Quoniam autem paruipenſio eſt actus opinionis.

¶ In parte iſta phs exequitur de ira illa: quę dixerat determinãda eſſe de qualibꝫ paſſione. vnde tria facit: q2 primo oſtēdit in qbus: ꝛ propter quę eſt ira. Scdo manifeſtat qualiter diſpoſiti: vel qualr ſe habētes iraſcūtur. Tertio declarat quibus iraſcūtur. Scda pars ibi. (Manifeſtū igitur ex his.) Tertia ibi. (Iraſcunꝛ aūt ꝛ dendētibus.) ¶ Propter primū notanduꝫ: ꝙ vt pōt patere ex habitis apparens paruipenſio eſt cauſa irę. Uolentē ergo determinare in quibus rebus: ꝛ ꝓpter quę dabꝫ eſſe ira: opꝫ primū determinare de paruipenſione. Tria ergo facꝛ phs: q2 primo diffinit: vel deſcribit paruipenſionē. Scdo diuidit ipſam aſſignando eius ſpēs. Tertio ex hoc inueſtigat cauſaꝫ irę: ꝛ in quibus rebus hꝫ eſſe ira. Scda pars incipit ibi. (Tres autē ſunt ſpecies.) Tertia ibi. (Cauſam aūt delectationis.) Circa primū duo facit. q2 p̄mo ponit deſcriptionē paruipenſionis. Scdo declarat eam. Scda ibi ſtatī poſt. (Circa id quod nullo.) ¶ Dicit ergo primo ꝙ paruipenſio eſt actus opīonis. idest actus extimatiōis ſiue reputationis: vt ſonat alia lr̃a: q2 non eſt paruipenſio niſi circa id: qđ extimaꝛ ꝛ reputatur aliquid. Nā ſi alicui inferatur nocumentū quantū ad illud: qđ eſt nullius ponderis: ꝛ nullius reputationis: non dicitꝛ in hoc villipendi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Circa id: qđ nullo dignum videtur. Etenim mala ꝛ bona ꝛ digna putamus ſtudio eſſe: ꝛ tendentia: quecūqꝫ aūt nihil: aut modica valde nullo digna extiſtimamus.

¶ Declarat qđ dixerat dicens: ꝙ circa id: qđ nullo reputaꝛ dignum. idest ꝙ nullam dignitatem habꝫ: ꝛ non eſt alicuius reputationis: ſupple non eſt paruipenſio: ꝛ ſubdit cām quia mala ꝛ bona ꝛ tendentia. idest ꝛ pręcedentia ſiue ſequentia ex malis ꝛ bonis putamus eſſe digna ſtudio: q̃re quęcūqꝫ mala: vel bona: aut ꝓcedentia ex talibus ſunt nihil: aut modica valde: extimamus ea eſſe digna nullo ſtudio. Cum ergo villipenſio: ꝓpter quā eſt ira: faciat nos ſtudioſos ꝛ attentos ad faciendū vindictā circa ea: quę nullo ſtudio digna ſūt. villipenſio eē nō pōt. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Tres autem ſunt ſpecies paruipenſionis: deſpectus: ꝛ epyreaſmus: ꝛ contumeliatio.

¶ Diuidit paruipenſionē. Et duo facit: q2 p̄mo ponit diuiſionē. Scdo declarat membra. Scda ibi. (Qui eni deſpicit.) Dicit ergo: ꝙ tres ſunt ſpecies paruipenſionis deſpectus: ꝛ epyreaſmus: ꝛ cõtumeliatio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quod eniꝫ deſpicit: paruipendit: qđ eni putant nullo digna eſſe: hoc deſpiciunt. Que aūt nullo digna paruipendunt.

¶ Declarat membra diuiſionis. Et tria facit: q2 p̄mo oſtēdit: ꝙ deſpectus eſt ſpecies paruipenſionis. Scdo oſtēdit hoc de epyreaſmo. Tertio de contumeliatione. Scda ibi. (Et qui epireaçat.) Tertia ibi. (Et cõtumelians auteꝫ.) Dicit ergo primo: qui deſpicit: paruipēdit. idest deſpectus eſt quędā paruipenſio. nam ille ꝓpte deſpicit aliū: q non reputat ipſum dignū aliquo: ꝛ ideo ſubdit: ꝙ hoies hoc reſpiciunt: quę nullo reputāt eſſe digna: quę ſunt autē talia. ſcꝫ nullo digna hoies paruipendūt. ergo deſpicere eſt paruipendere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui epyreazat videtꝛ deſpicere. Eſt enim epyreaſmus impedimentuꝫ volūtatis: non vt aliquid ſibi: ſed vt non illi.

¶ Oſtendit hoc idem de epyreaſmo: nā deſpectus: vt hic accipitur: idem eſt ꝙ nō reputare aliū dignū aliquo. Epyreaſmus aūt idem eſt ꝙ impedire aliū: ne cõſequaꝛ volūtatē ſuā. Forte eni epyreaſmus dicꝛ ab epy: qđ eſt ſupra: ꝛ pheresis: qđ eſt electio: vel volūtariū: q̃ſi velle eē ſupra volūtatē alteriꝰ. ideo dicit: ꝙ q epyreaçat vr̄ deſpicere: q2 epyreaſmꝰ eſt ipedimētū volūtatis nō vt aliqd ſibi: ſꝫ nō vt illi. nā qui impedit volūtatē alterius: ꝛ ex tali impedimento nullū profectū: ꝛ nullū nocumentū credit inde ꝓuenire ſibi: ſed ſolū intendit: vt ille nō ꝯſequaꝛ intentum de neceſſitate paruipendit: ꝛ nō reputat illū. ¶ Dei. c. d.

¶ Quī igitur non vt aliquid ſibi paruipendit. palam eni: ꝙ neqꝫ nociturū extiſtimat: timent enim: ꝛ non paruipendūt: neqꝫ prodeſſe vtiqꝫ nihil dignum verbo. Curaret enim vtiqꝫ vt amicus eſſet.

¶ Manifeſtat qđ dixerat dicēs: palaꝫ eē qđ nō credit ide ſibi euenire aliqd: nec ꝓfectus: nec nocumētū. nā ſic impediēs nō extimat aliū nociturū: q2 tūc timeret ipꝫ: ꝛ nō paruipēderet: nec credit ipꝫ poſſe ꝓdeſſe. vñ n̄ reputat ipꝫ dignū aliq̊ q2 ſi hoc reputaret: curaret vtiqꝫ ꝙ eſſet amicus ſuꝰ. penitus ergo epyreaçans paruipēdit. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Et contumelizans aūt paruipendit. Eſt eni contumeliatio nocendi ꝛ contriſtandi: in quibus confuſio eſt patienti: non vt aliquid fiat ſibi aliud: ſed vt delectetur. Qui eñi contrafaciunt non contumelizant: ſed puniunt.

¶ Oſtendit hoc idem de cõtumeliatione dicēs: ꝙ ꝯtumelians etiā paruipendit. nam contumeliatio eſt volūtas nocendi ꝛ contriſtandi. Et his in quibus eſt confuſio patienti. Nam ille contumeliçat: qui dicto vel facto aliꝗ infert nocumentū. Habent ergo ſe iſta tria per additionem. ſcꝫ deſpectus epyraſmus ꝛ contumeliatio. Nā deſpicere nō plus dicit niſi aliū nō reputare. ſꝫ epyreaſmus ſupra hoc addit impedimentū volūtatis. contumeliatio vero ſupra tale impedimentū addit illationē nociui. Naꝫ multi ipediunt voluntatē alioꝝ: ne conſequanꝛ qđ volunt: q̃ tamen eis non inferant contumelias: nec verbis: nec verberibus. Addit autē ꝙ contumeliçans hoc non facit: vt vindictas vel aliquid aliud fiat ibi: ſed vt delecteꝛ. Nā qui cõtrafaciunt: non contumeliçant: ſed puniunt: ꝓprie enim contumeliçator eſt: qui non ꝓpter aliquid aliud: ſed per ſe delectatur in contumelijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cauſa autem delectationis contumelizanti-

bus: quia putant: ꝙ ipſi male agentes excedant magis: ꝑpter quod ⁊ iuuenes ⁊ diuites contumelioſi: excellere eniꝫ putant contumelias inferentes.

¶ Ex his que dicta ſunt inueſtigat cauſam ire: ⁊ in quibus habet eſſe ira. ¶ Ad cuius euidentiã notandũ: ꝙ vt tactũ eſt paruipenſio eſt cauſa ire. Ad paruipẽſionẽ aũt tria cõcurrunt. Primo perſona paruipendens. Scðo ꝑſona paruipenſa. Tertio res illa ſꝫ quã hꝫ eſſe paruipenſio. In determinando aũt cãm ire ꝑut hꝫ eſſe ꝑꝑ paruipẽſionẽ tria facit: qꝛ ꝑ oñdit qñ ⁊ qũo hꝫ eẽ paruipenſio ex ꝑte ꝑuipẽdẽtis. Scðo ex ꝑte ꝑſone ꝑuipenſe. Tertio ex parte rei ſꝫ quã hꝫ eſſe paruipenſio. Scða pars ibi. (Cõtumeliatiõis aũt.) Tertia ibi. (Cõuenire aũt putãt.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ cauſa delectationis contumeliçantibus. eſt cauſa quare aliqui delectantur in contumelijs: ſiue cauſa paruipenſionis ex parte paruipendentis eſt: qꝛ ipſi paruipẽdentes putant: ꝙ male agentes ſiue contumeliçantes excedant magis alios: ⁊ acquirant inde quandã ⁊ excellentiã ⁊ honorẽ: vnde diligentes excellentiã ſunt magis contumelioſi. ideo ſubdit ꝙ iuuenes ⁊ diuites ſunt cõtumelioſi: quia inferentes cõtumelias putãt alios excellere. ¶ Dei. c. d.

¶ Contumeliatiõis aũt dehonoratio. Qui eni dehonorat paruipendit. Qđ eniꝫ nullo dignũ nullum habꝫ honorẽ: neqꝫ mali: neqꝫ boni.

¶ Oſtendit cauſam paruipenſionis ex parte perſone paruipenſe: huius autem cauſa eſt dehonoratio. Nam ꝑpter hoc aliquis paruipendit: qui non honorat̃. ideo ait: qꝛ contumeliationis eſt dehonoratio ſumpta: vt alia littera ſupplet. nam qui dehonorat alium: paruipendit illũ. nam ille eſt dehonoratus: ⁊ nullũ habꝫ honorẽ: quẽ reputam᷒ nullo dignũ: neqꝫ mali: neqꝫ boni. Nam hec eſt paruipẽdere non reputare aliũ alicuius ponderis: nec in malo: nec i bono: vt habet alia littera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod dicit iratus Achilles dehonorauit me. Accipiens enim hꝫ venerationeꝫ ipſe auferens: ⁊ ac ſi aliquem inhonoratũ preter ſurgentem tanqꝫ ꝑpter hoc iratus.

¶ Manifeſtat quod dixerat oſtendens non honorare facere ad ꝯtumeliã: ⁊ eſſe cãm ire. Vñ ait: ꝙ iratus Achilles dicebat dehonorauit me. Iraſcebat̃ eni eo ipſo: ꝙ nõ honorabat̃. Nam accipiens honorem ab alijs habꝫ venerationem ab illis: ipſe ergo non honorans eſt auferens huiꝰ venerationẽ. Ac ſi aliquis dicat ſe ĩhonoratũ preter ſurgẽtem. ideſt preter hoc ꝙ alius nõ aſſurexit ſibi: ⁊ ideo tãqꝫ ꝑpter hoc iratus. Conſueuerunt enim homines reputare alios damnificantes: ſi non dederunt eis eſſe lucrum: qđ potuerunt: ſic etiaꝫ non honorare reputãt ſibi ad cõtumeliaꝫ: ꝑpter quod ipſa inhonoratio videt̃ cã contumelie: ⁊ videtur eſſe id: ꝑpter quod eſt ira. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conuenire autẽ putant magnipendi a minoribus: ſꝫm genus: ſꝫm potẽtiã: ſꝫm virtutẽ: ⁊ totaliter in ipſo: in quo excedunt multum: vt pecunijs diues pauperem: ⁊ in loquendo rhetoricus impotentem loqui: ⁊ principans ſubiectum: ⁊ arbitratus dignus ad principãdũ eũꝫ qui dignus ſubijci.

¶ Oſtendit in quibus habet eſſe vilipenſio. Et tria facit: quia primo facit qđ dictuꝫ eſt. Secũdo quod dixerat manifeſtat per dictũ cuiuſdam poete. Tertio oſtendit quid aggrauat huiuſmodi vilipenſioneꝫ. Scða ibi. (Propter quod dictum eſt.) Dicit ergo primo: ꝙ homines excellentes putant conuenire. ideſt credunt: ꝙ ſit cõueniens ipſos magnipendi: ⁊ haberi in magno põdere a minoribus: ſꝫm genus: ſꝫm potentiã: ſꝫm virtuteꝫ: ⁊ totaliter in ipſo: in quo excedunt alios multum volũt haberi in honore: ſiue illđ ſit nobilitas generis: ſiue potentia ciuilis: ſiue virtus aliqua: ⁊ ſi in eo non honorantur: iraſcuntur. Et ponit multa exempla: vt quia diues excedit paupereꝫ in pecunijs: ⁊ rhetoricus excedit potentem loqui. ideſt vulgarẽ: ⁊ ydiotam qui habet potentiã ad loquendũ: neſcit tamẽ ipſam ordinare: huiꝰ autem ydiotam ſuperat rhetoricus in loquendo: ⁊ principans ſuperat ſubiectum. ideſt ſeruuꝫ: ⁊ ille qui arbitratur: ⁊ reputat ſe dignum ad principandũ: credit ſuperare illum: qui eſt dignus ſubijci. In his aũt excellẽtijs ſi non honorant̃ hoĩes iraſcunt̃: ꝑpter qđ apparet in qualibus rebus hꝫ eſſe ira: qꝛ potiſſime hꝫ eſſe in his: ꝑpter qꝫ videt̃ hoĩbus: ꝙ deprimãt̃ in ſuis excellẽtijs. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Propter quod dictũ eſt. Ira autem magna eſt a Ioue educatorũ regũꝫ: ⁊ alias auteꝫ poſterius hꝫ irã. Indignant̃ eni ꝑꝑ excellẽtiam.

¶ Manifeſtat qđ dixerat per dictũ cuiuſdã poete dicẽtis: ꝙ ira magna eſt a Ioue: qui eſt de numero educatorũ regũ. i. nobiliũ regni: vt hꝫ alia lr̃a: ⁊ alias. ideſt iterũ ſiue poſterius hꝫ Iupiter deniqꝫ portat irã. ſ. vt ꝑficiat volũtatẽ ſuã: indignat̃ eni Iupiter: vel idignat̃ ⁊ iraſcunt̃ hꝰ exceltes ꝑpter excellẽtiã: ꝑpter qđ declaratũ eſt: ꝙ rõne excellentie: in qua quis cogitat ſe depreſſum: cõſurgit indignatio ⁊ ira. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc a quibus aliquis putat debere bene pati. Iſti auteꝫ ſunt quibus benefecit: aut ipſe aut aliqs ſuorum: aut per ipſum: aut volitum eſt: aut volitum fuit.

¶ Addit quomõ aggrauat̃ hꝰ iniuria: vel quomõ augmẽtatur cã ire: qꝛ hoc maxie fit qñ ꝑuipẽdẽs eſt amicus: vel eſt bñ paſſus. vñ ait: ꝙ adhuc maxie quis indignat̃ qñ nõ honorat̃ a quibus putat ſe debere bene pati. Iſti autem ſunt illi: quibus bene fecit: aut fac: ⁊ hoc aut ipſe: aut aliqs ſuoꝝ: aut ꝑ ipm volitũ fuit: ꝙ tales beneficiarent̃: vel ꝑꝑ qđ reputat ſe dignũ bñ pati ⁊ beneficiari: vel honorari ab eis: ⁊ cum hoc non fit: indignatur magis.

Manifeſtum igit̃ iam qualiter habentes iraſcũtur ipſi: ⁊ quibus: ⁊ propter que.

¶ Poſtqꝫ phs oſtẽdit qđ eſt paruipenſio ꝑꝑ quã hꝫ eſſe ira: ⁊ diuiſit paruipẽſionem in ſuas ſpẽs: ⁊ aſſignauit cãꝫ ꝯtumeliationis: ſiue paruipenſionis: ⁊ oſtendit in qbus hoĩes volunt magnipẽdi: qđ faciendo oſtendit: ꝑpter quid hꝫ eſſe ira: ⁊ in quibus rebus: qđ erat vnũ de declarãdis circa irã. Hic in parte iſta oſtẽdere intendit: qualr̃ diſpoſiti iraſcuntur: quod ſcðo dicebat̃ declarandũ: ⁊ qꝛ ex habitis ſupra aliqꝫ modo manifeſta ſunt oĩa tria: que dicebãtur declaranda de ira: ideo duo facit: quia primo infert per moduꝫ cuiuſdam concluſionis illa tria eſſe declaranda de ira. Scðo complet delectationem ſuam. Secunda ibi. (Ipſi quidẽ enim.) Dicit ergo ꝙ manifeſtuꝫ eſt ex his: que dicta ſunt qualiter ſe habentes iraſcuntur: quia excellentes plus iraſcuntur qꝫ alij. Et etiam manifeſtum eſt quibus iraſcuntur: quia his a quibus debent honorari: ſi nõ honorantur ⁊ propter que: quia propter apparentem paruipenſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipſi quidem enim cuꝫ triſtantur. appetit. n. aliquid qui triſtatur: ſiue directe contra moleſtet quis: vt ſitientes quantum ad bibere: ſiue non ideꝫ videtur facere: ⁊ ſiue contra agat aliquis: ſiue non cooperetur: ſiue in aliquo quis moleſter: ſic habens omnibus iraſcitur.

¶ Q: nõ perfecte determinatũ eſt ꝑ habita: qualr ſe habẽtes: ⁊ q̃uo diſpoſiti iraſcũtur. iõ hoc declarat ſupplẽdo: ꝙ ibi defecerat. Et duo facit: q: p:io oñdit: qualr hñtes iraſcunt̃. Scdo manifeſtat q̃uo intenditur in eis ira. Secunda pars ibi. (Maxime qdẽ ad potẽtes). ¶ Circa p̊m duo facit: q: primo facit qd̊ dcm̃ eſt. Scdo ꝯcludit intentum. Scda pars ibi. (Propter qd̊ infirmi). ¶ Propter p̊m notandũ: ꝙ hoĩes poſiti in triſtitia ⁊ in paſſiõe ſũt magis iraſcibiles q̃ alij: q: tales in appetitu exñtes ⁊ nõ valẽtes perſequi quod intendũt: vr̃ eis ꝙ quilibet impediat eoꝝ voluntates: ⁊ q: vna ſpẽs paruipenſionis eſt impedimẽtum volũtatis: ideo tales citius iraſcũtur. hoc eſt g̊ qd̊ ait: ꝙ ipſi quideꝫ hoĩes ſunt magis iraſcibiles cũ triſtant̃. Et ſubdit cãm: q: ille qui triſtatur appetit aliquid: ſiue g̊ directe aliquis contra moleſtet ei: vt ſi quis ſitienti infert moleſtiaꝫ q̃tũ ad bibere: ſiue non directe moleſtet ipſum: idẽ vr̃ facere: q: ſemꝑ paſſionatus reputat: ꝙ ille ĩpediat ſuũ appetitũ: iõ ſubdit: ꝙ ſiue agat aliquis ꝯ paſſionatũ ⁊ triſtem: ſiue nõ coopetur ei: ſiue in alio qs moleſtet eum: ſemꝑ ſic hñs. i. ſic contriſtatus: ⁊ in paſſione exiſtens omnibus iraſcitur. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter quod infirmi egentes: amantes: ſitientes rõnaliter concupiſcentes: ⁊ non aſſeq̃ntes iracundi ⁊ facile.

¶ Concludit intentũ. ſ. ꝙ infirmi ⁊ egẽtes: amantes: ſitientes: ⁊ rõnalr ꝯcupiſcẽtes: ⁊ in triſtitia exñtes: ⁊ nõ aſſequẽtes: qd̊ intendũt ſunt facile iraſcibiles: q: videtur eis: ꝙ q̊libet eoꝝ appetitum impediat. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Maxime quidem ad preſentes paruipendẽtes: puta laborans qdem ei: qui ad egritudineꝫ egentes aũt eis: qui ad egeſtatem: bellans aũt eis: qui ad bellum: amans auteꝫ eis: q ad amorem. Similiter autem ⁊ alij.

¶ Oñdit q̃uo incendit̃ hõĩs ira. Et duo facit: q: primo facit quod dcm̃ eſt. Scdo ex iam dictis infert: ꝙ de facili debemus cognoſcere: que ſunt etates. ⁊ tpa: ⁊ diſpoſitiones: in q̊bus hoĩes ſũt d̊ facili mobiles ad irã. Scda ps ibi. (Propter qd̊ ad tpa). ¶ Propter p̊m notandũ: ꝙ in hoĩbus paſſionatis maxime intẽdit̃ ira: ſi moleſtant̃ circa illa: quoꝝ paſſione tenent̃: tñ ſi moleſtant̃ circa alia: iraſcunt̃: ſꝫ non tñ: tunc eñ potiſſime iraſcunt̃: vel potiſſime triſtant̃ qñ exñtes in paſſiõe credũt adipiſci intentũ: accidit eis ꝯriuꝫ eius: quod ſperabant. Scdm̃ hoc igit̃ tria facit p̃hs: q: p̊ oſtẽdit hoĩes paſſionatos maxime iraſci: qñ moleſtantur circa ea: quoꝝ paſſione tenentur. Scdo ſubdit: ꝙ et̃ ſi moleſtantur circa alia iraſcũtur. Tertio addit: ꝙ adhuc potiſſime iraſcunt̃ ⁊ triſtant̃: qñ accidit eis aliqd inſperatum. Scda ibi. (Si aũt nõ). Tertia ibi. (Adhuc aũt ſi contraria). ¶ Dicit g̊ primo: ꝙ hoĩes maxime qdẽ iraſcunt̃ ad pñtes paruipendentes. i. ad eos: q eos moleſtãt in his: quorum paſſione tenentur pñtialiter: ⁊ exemplificat: puta laborans quidem iraſcitur ei: qui moleſtat ipſum q̃tum ad egritudinem: cuius paſſione pñtialiter tenet̃: egentes aũt eis: que ad egeſtatem. bellans aũt eis: qui ad bellũ: amãs aũt eis: q ad amantẽ. Silr ⁊ alij ſm ꝙ diuerſis paſſionibꝰ tenent̃: ſicut in his moleſtati magis iraſcunt̃. ¶ Dein. cũ.

¶ Si autem non: ⁊ quodcũq; impediat aliqd quis: preparatur. n. vnuſquiſq; ad vniuſcuiuſq; iram ab exiſtente paſſione.

¶ Oñdit ꝙ et̃ alia moleſtia cãt irã. Unde ait: ꝙ ſi ſic paſſionati nõ paruipendant̃: vel moleſtant̃ in his: quoꝝ paſſione tenẽtur: vt puta: ꝙ amans nõ moleſtat̃ in re amata: tñ quodcũq; aliud paruipendat quis. i. in quocũq; alio ipſuꝫ moleſtet iraſcit̃: q: eſt in paſſiõe: q: vnuſquiſqꝫ ꝑparetur ad iram vniuſcuiuſqꝫ ab inexiſtente paſſione. i. ꝓpter paſſionẽ: que exiſtit in ipſo. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc aũt ſi ꝯtraria extiterint. Cõtriſtat enĩ magis: qd̊ multum inopinatũ: ſicut ⁊ delectat qd̊ multũ inopinatũ: ſi fiat qd̊ volitum eſt.

¶ Addit qd̊ potiſſime ſequitur magna triſtitia: ſi cõtingat ꝯriũ ſperanti ꝓꝑ talem moleſtationem. iõ ait: ꝙ adhuc maxime iraſcitur: ⁊ maxime contriſtatur quis: ſi propter moleſtiam: paruipenſionem alicuius moleſtantis extiterit contraria res eius: que ſperatur. Et dat cãꝫ: q: magis cõtriſtat malum: qd̊ eſt multum inopinatum: ſic magis delectat bonum: quod eſt multuꝫ inopinatum: ſi fiat quod ẽ volitum. i. ſi contingat ſm voluntatẽ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter quod ⁊ tpa: ⁊ hore: ⁊ diſpoſitiões ⁊ etates ex his manifeſte: ⁊ que facile mobiles ad iram: ⁊ quando: ⁊ vbi: ⁊ ꝙ quãdo magis in his ſunt magis: ⁊ facile mobiles. Ipſi qdeꝫ igitur ſic habentes facile.

¶ Cõcludit ꝙ ex habitis poſſumus ſcire: que etates: ⁊ que diſpoſitiones: ⁊ que tempora ſunt ea: in quibus ſumus facile mobiles ad irã. hoc eſt ergo qd̊ ait: ꝓꝑ qd̊ ⁊ tempora: ⁊ hore: ⁊ diſpõnes: ⁊ etates ſunt ex his. i. ex dictis manifeſte. Nam manifeſtũ eſt ex habitis: que etates ſunt facile mobiles: ⁊ ad iram: ⁊ quando. i. que tempora: ⁊ hore: ⁊ vbi: ⁊ q̃ diſpoſitiones. nam ille etates: ⁊ illa tempora ſunt talia: in q̊bus homines magis tenentur paſſionibus. Et etiam ex hoc põt eſſe manifeſtum: ꝙ qñ homines ſunt magis ĩ his etatibus ⁊ temporibus: ſm que paſſionibus tenẽtur: ſunt magis facile mobiles ad iram.

Iraſcuntur autem ⁊ deridẽtibus ⁊ ſubſanantibus: ⁊ conuiciantibus. contumeliam enim inferũt. Et in talibus neceſſitatibus quecũq; ſunt contumelie ſigna.

¶ Poſtq̃ oſtenſum eſt propter que ẽ ira: ⁊ qualiter ſe hñtes iraſcuntur. hic oſtenditur: quibus iraſcunt̃. Diuidit̃. n. hec pars in tres partes: quia primo oſtẽditur in quadam vniuerſalitate: q̊bus hoĩes iraſcunt̃. Secundo manifeſtat q̃uo augmentatur talis ira. Tertio ponunt̃ ſpãles ꝓpoſitiones. per quas inueſtigãt q̊bus iraſcũtur. Scda pars ibi. (Obſequentibus). Tertia ibi. (Et his qui conſueuerant honorare). ¶ Propter primũ duo fac: q: primo ꝑmittit intentionẽ ſuam. Scdo declarat qd̊ dixerat. Scda pars ibi. (Neceſſe aũt talia). Dicit ergo primo: ꝙ iraſcuntur deridẽtibus ⁊ ſubſanãtibus: ⁊ ꝯuiciantibus. Deridentes ſunt illi: q verbis: vel et̃ aliq̊bus geſtibus derident alios. Subſanatores autem proprie ſunt: qui rugato ⁊ ꝯcto ſeu diſtracto naſo derident. vñ deriſio cõiter ſũpta ẽ in plus q̃ ſubſanatio. Dat aũt cãꝫ q̃re talibus homines iraſcũtur: q: ꝯtumeliã inferũt. Addit ꝙ hoĩes iraſcunt̃ nocentibꝰ. i. his: q nocẽt in talibꝰ: que ſunt ꝯtumelie ſigna: eiꝰ ſũt deriſiões: ſubſanatões: ⁊ ꝯuicia. ¶ Deide cũ.

¶ Neceſſe talia eſſe: que neq₃ pro aliquo: neq₃ proficua facientibꝰ. Iã.n. videret in contumeliam.

¶ Declarat qualia ſunt ſigna contumelię: q₃ ſunt talia: q̄ nec p aliquo: vtputa: ſi fierẽt p vindicta: nec ſunt proficua facientibus. Et qñ ſunt talia eoipſo vĩr iam eſſe in contumeliam. Nã contumelioſus ꝓprie eſt qui nõ ꝓpter aliquid: ſed q₃ delectatur contriſtat alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et obloquentibus: ⁊ deſpicientibus ea: circa que ipſi maxime ſtudent: puta qui in philoſophia amãt honorari: ſiquis in philoſophiã. Qui autem in ſpecie: ſiquis in ſpeciem: ſimiliter autem ⁊ in alijs.

¶ Oñdit qũo augmẽtatur talis ira. hoc aũt augmentũ cõtingit fieri tripl̃r. Primo ex pte rei: ſm quã qs deſpicitur. Scđo ex pte ꝑſonę deſpectę. Tertio ex pte ꝑſonę deſpicientis. Scđm hoc ḡ tria facit. Scđa ibi. (Hoc aũt multo magis). Tertia ibi. (Et amicis magis). Oñdit ḡ pmo qũo augmẽtat̃ ira ex pte rei: ſm quã eſt deſpectus. Nã ⁊ ſi homines iraſcũtur oĩbus deſpiciẽtibus: potiſſime tñ iraſcuntur obloquẽtibus ⁊ deſpicientibus ea: circa q̄ maxime ipſi ſtudẽt: putant hi q amãt honorari in phĩa: iraſcũtur ſiqs in phĩam .i. ſiue q̄tũ in phĩam eos deſpiciat: q aũt amant honorari in ſpẽ: aut in pulchritudine: iraſcunt̃ ſiquis eos deſpiciat in ſpẽm: alia tñ littera h₃ loco ſpẽi ydea: ⁊ poſſet exponi de ydea artis. Nã qui vellet honorari in qualibet arte iraſcitur: ſi deſpiceretur ſm illam. Similiter aũt eſt ⁊ in alijs. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Hoc aũt multo magis: ſi ſuſpicati fuerint nõ exiſtere ipſis: aut totaliter: aut non fortiter: aut videri. Sed cum valde putent exiſtere in his: in quibus ſubſanantur: non curant.

¶ Oſtẽdit qũo augmẽtatur ira ex pte ꝑſonę deſpectę. Nã ⁊ ſi quilibet iraſcunt̃: qñ deſpiciunt̃ in eo: circa qđ ſtudẽt: potiſſime tñ ⁊ multomagis iraſcunt̃: ſi pp talẽ deſpectionẽ ſuſpicati fuerint nõ exiſtere ipſis illa aut totalr̃: aut nõ fortiter: aut nõ videri talia hr̃e: ſ₃ cum hoĩes valde putãt exiſtere in his: in qbus ſubſanant̃: de tali ſubſanatiõe nõ curant. ¶ Notandũ aũt: ꝙ qñ aliqs vult honorari in aliquo: ſi in illo deſpiciat̃ aliqñ: pp talẽ deſpectionẽ illud nõ exiſtit in illo. aliqñ aũt ꝓpter deſpectionẽ nõ tollit̃ exiſtẽtia: ſed apparẽtia ſolũ. Nã ſiquis honorari vellet q̄tũ ad ciuilẽ potentiã: ⁊ ꝙ multi poſt ipm irent: ꝓpter deſpectionẽ poſſet amittere talẽ potentiã: aut totaliter: aut ſm partẽ: vt q₃ nõ h₃ ęque ita fortiter. ſed ſiquis q̄tum ad phias honorari vellet: propter deſpectionem non tolleretur ab eo exiſtentia phię: ſed apparentia: q₃ poſſet totaliter deſpici: qđ non apparet tantus phus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amicis magis q̄₃ non amicis: arbitrantur enim conuenire magis ab ipſis bene pati q̄₃ ⁊ his: qui conſueuerunt honorare: aut curare: ſi iterum non ſe habeant: etenim ab his putãt deſpici: eadem.n. vtiq₃ facerent.

¶ Oſtendit qũo augmentatur ira ex parte perſonę deſpicientis: q₃ ſi omnibus deſpicientibus iraſcuntur: magis tamen iraſcuntur homines amicis q̄₃ nõ amicis. Arbitrant̃ enim conuenire: ⁊ eſſe conueniens magis bene pati ab ipſis amicis q̄₃ non hñ pati: vel q̄₃ deſpici. Deinde cũ dicit. (Et his q conſueuerũt). Dat ſpãles conſiderationes ad cognoſcendum: qbus homines iraſcuntur. Et duo facit ſm ꝙ duplr̃ cauſat̃ ira: iraſcitur enim quis cum aliquis forefacit in ipſum: ⁊ cum forefacit in alios: que ad ipſuз pertinere vident̃. Primo ergo ponit propoſitiones: per quas cognoſcimus: quibus iraſcimur: eo ꝙ deſpiciunt ad nos ptinẽtes. Secunda pars ibi. (Adhuc paruipendentibus ad q̄liq₃.) ¶ Circa primuз duo facit: q₃ primo proponit propoſitiones ſumptas ex ipſa cõicatione vitę. Secundo ex parte eorum: cum quibus cõicamus in vita. Scđa ps ibi. (Et his qui in nulla.) Prima pars diuidit̃ in tres ſm ꝙ tres cõſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et his qui nõ ⁊c.) Tertia ibi. (Et his q contraria.) ¶ Prima conſideratio talis. Naз qa ipſa cõicatio in vita hoc efficit: ꝙ hoĩes cõicant cum alijs: ⁊ appetant ꝙ eis reddant: q̄ conſueuerũt: ideo hoĩes iraſcũtur his: q conſueuerunt honorare eos: aut curare de eis: ſi nõ iterũ ſic ſe hñant. Et eſt rõ: q₃ putãt ab his deſpici: nã ſi nõ deſpicerẽt: eadẽ vtiq₃ facerẽt: q̄ prius faciebãt. ¶ Deiñ ⁊c.

¶ Et his q nõ bñfaciũt: neq₃ equale tribuunt.

¶ Ponit ſcđam conſiderationem. Q₃ homines iraſcuntur his: qui non cõtra benefaciunt: neq₃ ęquales retributionẽ retribuunt. poſtulat enim cõicatio in vita: ꝙ bene paſſus econtra benefaciat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui contraria faciunt ipſis: ſi minores fuerint. Deſpicere enim omnes tales vident̃. Et hi quidem vt minores. hi autem vt comparatione. ⁊ qui minores.

¶ Ponit tertiam conſiderationem: ꝙ homines iraſcũtur his: qui contraria faciunt ipſis .i. his qui econtra cuз bene paſſi fuerunt: benefaciunt his: a quibus ſunt bene paſſi dãdo eis retributiones. ſi tamen huiuſmodi retributiões date minores fuerint q̄₃ acceperit. Et ſubdit cãз huius: quia omnes tales .ſ. taз illi: qui nihil: q̄₃ illi: qui minus retribuũt videntur deſpicere. Nam hi qui retribuunt reputant alios vt ſimpliciter minores. videtur.n. exiſtimare: ꝙ homines eis ſeruiant ex debito: ⁊ ꝙ non teneantur ad retributionẽ: hi autem qui retribuunt: ſed non tantum: reputant alios ſm quandam opinionem minores: ⁊ hoc eſt deſpicere reputare minores alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui in nulla proportione ſunt: ſiquid paruipendant magis. Supponitur enim ira paruipenſionis ad non conuenientes. Conuenit autem minoribus non paruipendere.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex his: cum quibus cõmunicamus. Et tria facit: q₃ primo ponit hõ conſiderationes prout ſumunt̃ per cõparationẽ ad minores. Scđo p cõparationẽ ad amicos. Tertio p comparationẽ ad eos: qui vĩr inimici. Secũda pars ibi. (Amicis aũt.) Tertia ibi. (Et exultantibus: ⁊ infortunijs.) Dicit ḡ primo: ꝙ nos magis iraſcimur his: qui ſunt minores: ſiue q ſunt in nulla ꝓportiõe ad nos: ſi quid .i. ſi aliquid exiſtẽtes minores paruipendant. Et eſt rõ: q₃ ſupponitur ex habitis: ꝙ ira eſt paruipenſionis ad non conuenientes: cum ergo non cõueniat minoribus paruipendere: ſi tales paruipendant: maxime prouocant contra eos iram. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amicis autem: ſi non benedicant vel faciant ⁊ adhuc magis ſi contraria.

¶ Ponit conſiderationem per comparationẽ ad amicos. Et duo facit ſm ꝙ duas tales conſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et ſi nõ intẽdant). Dicit ḡ primo: ꝙ hoĩes iraſcuntur amicis: ſi eis non benedicant: vel nõ benefaciant. Et ad hõ magis iraſcuntur eis: ſi faciant contraria: ⁊ ſi maledicant vel ſi malefaciant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi non intendant indigentibus: ſicut Plexippus Antifontis meleagre paruipenſionis

enim

enim non intendere ſignum. Ea enim que curamus non latent.

℃ Ponit ſcḋam ↄſideratione᷒: ꝙ hoīes iraſcūtur amicis: ſi nō intēdāt eis: ſicut Plexippus Antifontis iraſcebat̃ Meleagro. Et ſubdit cām: q: non intendere eſt ſignum paruipenſionis: nam ea que curamus: ⁊ nō paruipendimus: nō latent nos: ſed ſumus intenti circa illa.

ET exultantibus infortunijs: ⁊ totaliter his: qui boni animi in ipſorum fortunijs. Aut eniȝ inimici: aut paruipendentis ſignum.

℃ In parte iſta ponuntur conſideratiōes per comparationē ad eos: qui ſe habēt: ac ſi eſſent inimici. Et tria facit ſm ꝙ tres ↄſideratiōes pōit. Scḋa ibi. (Et hiſq nō). Tertia ibi. (Et his qui aut). Dicit ḡ ꝙ hoīes iraſcunt̃ exultantibus infortunijs. i. gaudentibus de malis eoꝝ: ⁊ totaliter ⁊ maxime iraſcūtur his: q videbantur boni amici in ipſorum fortunijs. i. proſperitatibus. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Et his qui non curant: ſi contriſtauerint: ꝑpter qḋ mala annūciantibus iraſcuntur.

℃ Ponit ↄſideratione᷒ ſcḋam: ꝙ hoīes iraſcūtur his: q non curāt ſi ↄtriſtauerit ꝑpter qḋ iraſcunt̃ mala annūciātib᷒: q: tales: vt eſt videre: nō curāt contriſtare: ⁊ habent ſe: ac ſi eſſent inimici. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Et his qui aut audiunt de his: aut reſpiciunt ea: que ipſorum mala.

℃ Ponit tertiā ↄſideratione᷒: ꝙ hoīes iraſcunt̃ his: qui aut audiunt: aut inſpiciūt mala ipſoꝝ: ſi audiēdo: aut inſpiciēdo nō ↄdicunt vt poſſunt. Nā tales ſiles ſunt: aut paruipēdentibus: aut inimicis. nā ſi eſſent amici dolerent. Eſt eniȝ amicoꝝ: ꝙ qlibet reputet ſibi malū alterius: amici maluȝ ꝓpriū: q: ḡ oēs dolēt inſpiciendo mala ꝓpria: ꝑdicti vident̃ inimici nō amici. ℃ Deinde cū dicit.

℃ Similes enim ſunt: aut paruipendētibus ad quinqȝ: ad quos ſunt in admiratiōe: a quibus volunt in admiratiōe haberi: ad quos verecundantur: aut in confundentibus ipſos. In his ſi quis paruipenda. : iraſcuntur magis.

℃ Ponit ↄſiderationes ſumptas ꝑut hoīes iraſcūtur paruipendentibus: ⁊ ꝑtinentia ad eos. Et duo facit. q: primo ponit hõ ↄſiderationes. Scḋo talibus ↄſiderationibus annectit quaſdam ↄſiderationes ſumptas ex deſpectiōe ꝓpria. Scḋa ꝑs ibi. (Et grām nō reddētibus). ℃ Circa primū duo facit ſm ꝙ duas ↄſiderationes ponit. Scḋa ibi. (Et his q in talibus). Cōtinuat̃ ḡ ſic: ꝙ hoīes iraſcunt̃ nō ſolū paruipendentibus ipſos: ſed paruipendētibus pertinētes ad ipſos. nā potiſſime vitr iraſci paruipēdētibus q̄tuȝ ad qnqȝ genera hoīum. Primo ſi hõ ꝑuipendat eos: ad quos ſunt in amore honoris. i. a qbus amant honorari. Scḋo ſi ꝑuipendant eos: ad quos ſunt in admiratione: q: quilibet delectat̃ in admiratione eſſe. Tertio ſi ꝑuipendāt eos: a qbus volunt in admiratiōe hri. Quarto ſi paruipēdāt eos: quos timent. Et qnto ſi eos: a qb᷒ timent̃ ⁊ hrir in reuerētia. Et hec ↄconcordat cū alia lr̃a: vbi hr̃: ad quos verētur: ⁊ in verētibus ipſos: noſtra tn̄ littera hȝ: ad quos verecundant̃: aut in cōfundentibus ipſos: ⁊ in idem reddit. Nam hoīes: quos timemus ob reuerentiā: verecundamur: ⁊ illi qui nō timēt ob reuerentiā ⁊ timorē ſeipſos ↄfundunt: reputant ſe modicos ⁊ prauos in cōparatione noſtra. In his autē quinqȝ generibus hoīum ſiquis paruipendat iraſcūtur magis. ℃ Deinde cū dicit.

℃ Et his qui in talibus paruipendūt: i quibus turpe eſt ipſis non auxiliari: puta parētes: pueros: vxores: ſubiectos.

℃ Ponit ſcḋam ↄſideratione᷒. Q: hoīes iraſcunt̃ ad eos: q ꝑuipendūt in talibus: in qbus turpe eſt ipſis nō auxiliari eos: q ꝑuipendunt̃: puta ſi paruipenderēt parētes: pueros . i. filios: vxores: ſubiectos: ſiue ſubditos. ℃ Deinde cū .d.

℃ Et gratiaȝ non reddentibus: preter ↄueniēs enim paruipenſio benefaciētibus.

℃ Poſtq̄ poſuit ↄſiderationes: ſm quas hoīes iraſcuntur paruipēdētibus ꝑtinētes ad eos: hic redit ad ponendū cōſiderationes: ſm quas hoīes iraſcuntur: q: ꝑuipendantur in ſeipſis. Et tria facit ſm ꝙ tres ↄſiderationes ponit. Secūda ibi. (Et ironiçantibus). Tertia ibi. (Et his q ſunt.) ℃ Prima ↄſideratio talis. Q: hoīes iraſcūtur nō reddentibus gratiam. Et eſt rō: q: paruipenſio eſt p̄ter ↄueniēs cum q ſit p̄ter conueniens non reddere grām benefacientibus: q ſic ſe hñt: vĩr paruipēndere. Differt aūt iſta conſideratio ab illa ſuperius poſita: vbi dicebatur: ꝙ hoīes iraſcuntur nō ↄ benefacientibus. q: iſta eſt vlior illa: q: reddere grās pōt eſſe ſine bn̄factione: vel iſta ↄdiuidit̃ illi: vt grās reddere ſumatur ꝑ ſubiectione: quā debent hoīes benefacientibus ↄ benefacere non ꝑ retributione: his. n. duobus modis ſatiſfacimus benefactoribus honorādo eos: vel retribuēdo eis loquēdo de ſatiſfactione ſm vitam politicā: vel loquēdo de ſatiſfactiōe: quā vulg᷒ ꝑcipit. Deiñ.

℃ Et ironiȝantibus ad ſtudentes. Deſpectiuū enim ironia.

℃ Ponit ſcḋaȝ ↄſideratione᷒. ⁊ potiſſime a ſtudētibus. ſ. ad eos: q ſtudēt circa talē ironiam. Et eſt rō: q: q ironiçat̃ vr̃ eſſe qd deſpectiuū. Eſt aūt ironia ſpēs irriſionis. vñ ironice dr̃ loq: q deriſorie loqtur. Differt aūt hec ↄſideratio a p̄miſſis: tū q: loqtur de ſpāli deriſione nō ſupius tacta: tuȝ q: in hac irriſione īportat̃ augmētū irę rōne ſtudij: loquit̃ .n. ħ de ironia nō qualibet: ſed ſtudioſa. ℃ Deinde cū dic̃.

℃ Et his q ſunt alijs bene firmi: ſi nō ⁊ ipſi. Et enim hoc deſpectiuum non ſignificare ipſum quibus omnes.

℃ Ponit tertiā ↄſideratione᷒. Et tria facit: q: p̄mo ponit cōſideratione᷒ ipſam: ⁊ aſſignat cām eius. Scḋo declarat qḋ dixerat. Tertio epilogat circa determinata. Scḋa ibi. (Factiuū āt irę.) Tertia ibi. (Quib᷒ qdem igit̃.) Dicit ḡ p̄: ꝙ hoīes iraſcunt̃ his: q ſunt bn̄factiui alijs: ſi nō bn̄faciāt ⁊ ipſis. Et ē rō: q: ħ vr̃ eē qd deſpectiuū nō ſignificare ipm: ⁊ nō bn̄facere ipſi in his: i. qbus omnes alios ſignificat ⁊ beneficiat. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Factiuum aut irę: ⁊ obliuio velut ⁊ non nominū exiſtēs circa modicū: paruipēſiōis. n. vr̃ ⁊ obliuio ſignū eſſe. Propter iniuriā qdē. n. obliuio fit: ꝑpter iniuriā aūt paruipenſio eſt.

℃ Declarat qḋ dixerat. nā nō ſignificāt ⁊ obliuiſcēti iraſcūtur: q: obliuio ē factiuū irę: ſic obliuio ēq̄ eſt noīum. Naȝ talis obliuio ē exiſs circa modicū: q: magis tenem᷒ i mēte modicā orōne᷒ q̄ꝫ magnā: ⁊ vnū nom̄ q̄ꝫ totā orōne᷒. Si ḡ ri bn̄facim᷒ alijs bn̄ficia retribuēda: nō ſum᷒ memores noīs alicui᷒ cōputādo ipȝ inter bn̄ficiatos: vĩ ꝙ valde parū curemus de ipo. iō ſubdit̃: ꝙ obliuio vr̃ eē ſignū ꝑuipēſiōis: q: fit obliuio ꝑꝑ incuriā. i. ꝑꝑ nō curare de alio: incuria aūt vr̃ ꝑuipenſio. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Quibus quidem igitur iraſcuntur: ⁊ quō ha-

bentes: ⁊ propter quod dictum eſt.

℄ Epilogat circa determinata. Et duo facit: q̄ primo epilogat. Scḋo q̄ dixerat de ira: adaptat ad artē rhetoricam. 2° ibi. (Palā aūt quō). Dicit ḡ ꝙ dcm̄ eſt: qbus hoīes iraſcūtur. ⁊ quō ſe hñtes iraſcunt̄: ⁊ ꝑꝑ que. ℄ Deinde cū dicit.

℄ Palam aūt quomodo oportebit vtiqȝ ipſuȝ efficere orationes tales: quales exiſtētes iracū de hērēt: ⁊ ꝯtrarios his reos exiſtētes: in qbus iraſcitur: ⁊ tales qualibus iraſcuntur.

℄ Adaptat q̄ dixerat de ira ad ꝓpoſitū. ℄ Ad cui⁹ euidētiā notandū: ꝙ dicta de ira dupl'r deſeruiūt rhetori. Primo ī q̄tū rhetor ꝑ talia mouet iudicē ad irā. Scḋo vo ꝑut oſtēdit aduerſarios eē tales: qb⁹ iudex debeat iraſci: aut palaȝ eē: quō oportebit ipm̄ oratorē vel rhetorē efficere iudices ꝑ orōnē tales: quales exñtes iracūde ſe hñt: ⁊ ēt palaȝ eſt quō rhetor pōt oſtēdere ꝯrios. i. aduerſarios exñtes reos: his. i. ī his: ī qb⁹ iudices iraſcunt̄. ⁊ eē tales: qlib⁹ iraſcunt̄.

QUoniam aūt iraſci contrariuȝ eſt ei: qḋ eſt miteſcere: ⁊ ira manſuetudini. Sumenduȝ qualiter ſe habentes mites ſunt: ⁊ ad quos māſuete ſe habent: ⁊ ꝑ que miteſcūt.

℄ In parte iſta phs determinat de mitiditate: vel de māſuetudine: q̄ eſt oppoſita ire. Et tria facit q: p° dat modū ꝓcedēdi circa ipſam. 2° diffinit eā. 3° exequitur de ipſa. Scḋa ps ibi. (Sit itaqȝ māſuefactio). Tertia ibi. (Si igit̄ iraſcūtur). Dicit ḡ primo: ꝙ q: iraſci ē ꝯriuȝ ei paſſioni: q̄ eſt miteſcere: ⁊ ira eſt ꝯria manſuetudini: ſic de ira dicebamus: qual'r ſe hñtes iraſcunt̄: ⁊ qbus: ⁊ ꝑꝑ q̄: ſic de mitiditate vel manſuetudine eſt ſumendum: vel dicendū: qualiter ſe hñtes mites ſunt: ⁊ ad quos māſuete ſe habent: ⁊ propter que miteſcunt. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sit itaqȝ manſuefactio: deſtitutio: ⁊ quietatio ire.

℄ Deſcribit māſuetudinē vel māſuefactionē dicēs: ꝙ māſuefactio eſt deſtitutio ⁊ qetatio ire. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Si igit̄ iraſcunt̄ paruipendentibus: paruipēſio aūt eſt qd volūtariū. Manifeſtū ꝙ ex his: nihil hoꝝ faciūt: aut inuoluntarie faciunt: aut apparentibus talibus mites ſunt.

℄ Exequitur de manſuetudine. Et tria facit ſm ꝙ tria ꝓpoſuerat de ipſa. Nā p° oñdit qbus hoīes mites ſunt. 2° q̄l'r ſe hñtes ſunt mites. 3° ꝑꝑ que miteſcūt. Scḋa ibi. (Et hñtes aūt ꝯrie). Tertia ibi. (Quietat. n. ira tps). ℄ Circa p̄mū duo facit. q: p° oñdit qbus iraſcimur ī q̄dā vl'itate. 2° exequit̄ que dixerat in ꝑticulari. Scḋa ibi. (Et volētibus ꝯria). Dicit ḡ ꝙ ſi hoīes iraſcunt̄ ꝑuipendētibus: ⁊ ꝑuipēſio eſt qd voluntariū: manifeſtuȝ eſt: ꝙ hoīes ſunt mites his: q nō faciūt aliqd hoꝝ: q̄ pertinent ad ꝑuipenſionem: aut ſi talia faciūt: faciūt inuolūtarie: aut ēt ſunt mites his q apparēt tales: ꝙ inuolūtarie faciūt. ℄ Deinde cū dicit.

℄ Et volentibus contraria eoꝝ: que fecerunt.

℄ Que dixerat vl'r: ꝯſequtur ꝑticulariter. Tetigerat autē in vl'i duo genera hoīum: qbus hoīes ſunt mites: vȝ: nō paruipēdētes: ⁊ nō volūtarie faciētes. Duo ḡ facit in ꝑte iſta: q: primo ponit conſiderationes de manſuetudine ſūptas ex ꝑte inuolūtarij. Scḋo ex ꝑte nō ꝑuipenſionis. Secūda ibi. (Et humiliatis ad ipm̄.) ℄ Circa p̄m̄ tria facit ſm ꝙ tres ꝯſiderationes ponit. Scḋa ibi. (Et his q ad ſeipſos.) Tertia ibi. (Et his q ꝯfitentur). ℄ Prima ꝯſideratio taлis. Q: hoīes ſūt mites volētibus ꝯria eoꝝ: q̄ fecerūt: nāqȝ habitū ē nō iraſcunt̄ niſi volūtarie facientib⁹. ℄ Dein̄ ⁊c̄.

℄ Et his qui ad ſeipſos tales: nullus enim ipſe ſeipſum videtur paruipendere.

℄ Ponit ſcḋam cōſiderationē: ꝙ hoīes ſunt mites his eis: q ſunt tales eis: q̄les ſunt ad ſeipſos. Et eſt rō: q: nullus ſe ipſum videt̄ ꝑuipendere. ⁊ dicit vl'r: q: nullus volūtarie h̄ facit: vñ ſi aliquis ſe paruipendit: hoc eſt: q: ignorat ſe paruipendere. Unde iſta conſideratio pōt reduci ad cōſiderationes de inuolūtario: q: quod fit per ignorantiā: inuoluntarie videtur fieri. ℄ Deinde cū dicit.

℄ Et his qui confitentur ⁊ penitent: tanq̄ enīȝ habentes ſatiſfactionem id: quod eſt triſtari ḋ factis: ceſſant ab ira.

℄ Ponit tertiam conſiderationē. Et tria facit. Scḋo ꝓbat quod dixerat per ſignum. Tertio ꝑ cauſam. Secūda ibi. (Signū aūt in ſeruoꝝ). Tertia ibi. (Cā aūt.) Dicit ḡ ꝙ hoīes ſunt mites his q ꝯfitent̄ ⁊ penitent: q: iā vīr nō voluntarie egiſſe. iō ſubdit: ꝙ hoīes id: qḋ ē ꝯtriſtari ḋ factis hñtes tanq̄ ſatiſfactionē q̄ iniuriat⁹ triſtat̄. ℄ Dein̄. c. d.

℄ Signum autem in ſeruoꝝ caſtigatione. Negantes quidem enim ⁊ contradicentes magis flagellamus: at confitentes autēȝ iuſte flagellari ⁊ quietamur ab ira.

℄ Manifeſtat qḋ dixerat per ſignū. nam ꝙ hoīes ſunt mites his: q confitentur ⁊ penitent. poſſumus accipe ſignum in caſtigatione ſeruoꝝ: q: ſeruos negatiuos ⁊ contradicētes magis flagellamus: confitētes aūt iuſte flagellari: q ex hoc videntur penitere: quietamus ab ira. ℄ Dein̄. c. d.

℄ Cauſa q: irreuerentia ē manifeſta negari. Irreuerentia autem paruipenſio ⁊ deſpectus. Quos. n. deſpicimus non reueremur.

℄ Dat cām dicti dicens: q: cā quare negātibus magis iraſcimur: ⁊ ꝯfitentib⁹ ꝑcimus eſt: q: vī q̄dā irreuerentia negare: manifeſta aūt irreuerentia eſt ꝑuipenſio: ⁊ deſpectus q: quos multū deſpicimus: non reueremur. ℄ Deīde ⁊c̄.

℄ Et humiliatis ad ipſum ⁊ non contradicentibus: vnde enim confiteri minores eſſe.

℄ Ponit conſiderationes ſumptas ex non paruipenſione. naȝ ſi nos iraſcimur paruipēdentibus: ſumus mites nō ꝑuipēdētibus. Diuidit aūt hec ps in ꝑtes duas: q: p° ponit hōs ꝯſideratiōes. Scḋo ꝯcludit: ꝙ total'r opȝ ſumere manſuefactionē ex ꝯrio ire. Scḋa ibi. (Total'r aūt ex ꝯrio.) Scḋa ps diuidit̄ in q̄tuor ſm ꝙ q̄tuor ꝯſideratiōes circa h̄ pōit. Scḋa ps ibi incipit. (Et ſtudioſis). Tertia ibi. (Et deꝑcantib⁹). Quarta ibi. (Et nō ꝯtumeliātib⁹). ℄ Circa p̄m̄ duo facit: q: primo ponit ꝯſiderationē ipam. Scḋo qḋ dixerat manifeſtat ꝑ ſignū. Scḋa ibi. (Q: aūt ad humiliatos. Dicit ḡ ꝙ qlibet eſt mitis humiliatis ad ſeipſuȝ: ⁊ nō contradicentibus. Et eſt ratio: q: tales vident̄ ꝯfiteri minores eſſe: minores autem timent: timentium autem nullus paruipendit. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Quod autem minores timent: timens auteȝ nullus paruipendit: qḋ autem ad humiliatos ceſſat ira: ⁊ canes manifeſtant non mordētes eos qui reſident.

℄ Manifeſtat qḋ dixerat per ſignuȝ: ꝙ ad humiliatos ceſſet ira: ſignū eſt: qḋ canes faciunt. Manifeſtant. n. hoc canes: q: non mordent eos: qui reſident: vel qui iacēt: dicūt enim: ꝙ ſiquis videt canē venientem contra ſeipſuȝ: ſi humiliat

miſſiat ſe ſedēdo vel iacēdo nō offendit ab eo. ¶ Deīde.

¶ Et ſtudioſis ad ſtudioſos: videntur.n.habe ri in precio: ſed non deſpici.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: ꝙ homines ſūt mites ſtudioſis.i.mites his: qui habent ſtudium ⁊ diligētiā circa ea. Et eſt ratio: qꝛ apud ſtudioſos videtur quilibꝫ haberi in precio: ⁊ non deſpici ab eis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et deꝑcātibꝰ: ⁊ excuſantibus: hūiliores.n.

¶ Ponit tertiā conſiderationem: ꝙ homines ſunt mites deprecantibus ⁊ excuſantibus ſe. Et eſt ratio: qꝛ tales vīr humiliores: propter quod non paruipendunt: ⁊ non deſpiciunt. Intelligendum non eſt hic de excuſatione illa: qua quis negat manifeſta: qꝛ hoc augmentat iram ratione irreuerentię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non cōtumeliatoribus: neqꝫ ſubſanatoribus: neqꝫ cōtemptoribus: aut nullum: aut nō in bonos: aut nō in tales: quales ipſi.

¶ Ponit quartam conſiderationem: ꝙ homines ſunt mites non contumeliatoribus: ⁊ non ſubſanantibus: neqꝫ cōtemptoribus: quia qui non ſunt tales: non paruipendunt. Et exponit ſe: qualiter non contumeliatoribus: vel nō ſubſanatoribus: neqꝫ contemptoribus homines ſunt mites: quia mites ſunt his: qui non cōmittant talia in aliquē: vt qꝛ nullum ſubſanant: aut quia nō cōmittant talia ī bonos .i.in vtiles: vt habet alia littera: qꝛ quilibet turbātur: ſi cōtemnant illū: qui ſunt eis vtiles: vel q̄ ſunt eis ſimiles: nec qꝛ ſunt quales ipſi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter autem ex contrarijs opꝫ intendere ea: que māſuefaciūt: ⁊ quos timēt: aut verecūdant: donec.n.ſic habeāt: non iraſcuntur. Impoſſibile enim ſimul timere ⁊ iraſci.

¶ Concludit ex habitis: ꝙ totaliter opꝫ intēdere ⁊ accipere ea: quę maſuefaciunt ex contrarijs irę. Et duo facit: qꝛ primo ponit talem conſiderationem. Secundo ex tali ꝯcluſione elicit conſiderationes ad propoſitum. Secunda ibi (Et quos timent). Circa quod tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes eligit. Secunda ibi. (Sꝫ his qui propter irā). Tertia ibi. (Et reuerentibus). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ homines ſunt mites his: quos diu timent ⁊ verecūdantur. Et eſt ratio: qꝛ donec homines ſic ſe habent ꝙ timent non iraſcuntur: qꝛ impoſſibile eſt aliquem ſimul timere ⁊ iraſci. Si ergo manſuefactio debet ſumi ex contrarijs irę timentes: qꝛ nō iraſcit: erit māſuetus. ¶ Deīde.c.d.

¶ Sed his qui propter iram fecerunt: aut non iraſcuntur: aut minus iraſcūtur: non.n. ꝓpter paruipenſionem videntur egiſſe. Nullus enim qui iraſcitur ꝑuipendit. Paruipenſio quidem enim ſine triſtitia. Ira autem cum triſtitia.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: ꝙ homines his: q̄ propter iram aliquid fecerunt aut non iraſcuntur: aut minus: aut modicum iraſcuntur. Et eſt ratio: quia irati non videntur egiſſe propter paruipenſionem. nam nullus qui iraſcitur paruipendit. Et dat cauſam huius: qꝛ paruipēſio eſt ſine triſtitia: ira autem cū triſtitia: vt patet ex habitis: ideo ſi talibus non iraſcimur: ſumus eis mites: qꝛ vt dcm̄ eſt: manſuetudo ſumit ex ꝯrijs irę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et reuerentibus: ipſos.n.ꝯfiteri mites eſſe.

¶ Ponit tertiam cōſiderationem: qꝛ homines ſunt mites reuerentibus ipſos. Et eſt ratio: quia talibus non iraſcuntur: ex quo apparet: ꝙ homo eſt mitis his: quos timet: vt dicebat in prima conſideratione. Et eſt mitis his: a q̄bus timetur: vt dictum eſt in hac conſideratione.

ET habentes autē contrarie ei: qđ eſt iraſci: palamqꝫ mites ſunt: puta in ludo: in riſu: in feſto: in ꝓſperitate: in directione: in cōſumatiōe totaliter: in non triſtitia: ⁊ delectatiōe nō ꝯtumelioſa: ⁊ ī ſpe optīa.

¶ Poſtq̄ poſitę ſunt ꝯſideratiōes: ꝓpter quas hr̄: quibus hoīes ſunt mites. In parte iſta ponunt ꝯſiderationes: ꝑ quas hr̄: qualr̄ ſe hn̄tes miteſcunt. Et duo facit ſꝫ ꝙ duas ꝯſideratōes ponit. Scđa ibi. (Adhuc āt ꝙ lōgo). ¶ Prima ꝯſideratio talis. Qꝛ illi ſūt mites: qui ſe hn̄t ꝯrię ei: qđ eſt iraſci: adeo palā eſt: ꝙ mites ſunt: qui ſunt in ludo: in riſu: in feſto: in ꝓſperitate: in directione.i.in correctione: vt hꝫ alia lr̄a: qꝛ delectabile eſt alios corrigere: vt dcm̄ fuit ī primo lib.cap.de delectatione. ⁊ qui ſunt in conſumatiōe .i.in ſuppletione inopię: vt hꝫ alia littera: qꝛ delectabile ē defectiua conſumare: vel indigentiam ſupplere: vt dictū fuit in capitulo de delectatione: ⁊ totaliter.i.vīr mites ſūt illi: qui non ſunt in triſtitia: ſed ſunt in delectatione: ⁊ non ſunt in ꝯtumelioſa exultatia: vt ꝙ ſint paſſi iniuriā: ſed ſunt in ſpe optima: qꝛ ſperāt multū honorari. Cuꝫ.n. oēs tales non ſunt in triſtitia: ſunt ꝯrię ſe hn̄tes his: q̄ ſunt in ira: ꝓpter quod mites ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt quia longo tꝑe: ⁊ non de nouo in ira entes: quietat enim iram tempus.

¶ Ponit ſcđam ꝯſiderationē: ꝙ illi: q̄ a lōgo tꝑe: ⁊ non de nouo ſunt entes in ira: ſunt ſe hn̄tes ſicut mites: qꝛ ꝓpter longitudinē tꝑis ira tollit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quietat enim alterius ira maior.

¶ Oñdit ꝓpter quę hꝫ eſſe māſuetudo. Et ſex facit ſm ꝙ ſex ꝯſiderationes circa hoc ponit. Scđa ibi. (Quietat autē.) Tertia ibi. (Et ab alio). Quarta ibi. (Et ſi abſorbeant.) Quinta ibi. (Et ſi malus malū). Sexta ibi (Et ſi iuſtū). ¶ Dicit ḡ primo: ꝙ vna de cauſis: ꝓpter quā hoīes ſunt mites eſt tꝑs: qꝛ tꝑs quietat iram. ¶ Notandū aūt ꝙ id: qđ eſt a cā māſuetudis eſt rō: q̄re hoīes ſe hn̄t ſicut māſueti: iō h qđ dixit: quietat.n. irā tꝑs. eſt vna ꝯſideratio ad cognoſcēdū ꝓpter qđ eſt māſuetudo: ⁊ ē rō eius: qđ dixerat: vꝫ: q̄re a lōgo tꝑe ⁊ nō de nouo exiſtētes ī ira ſunt mites. ¶ Ponit ſcđaꝫ ꝯſiderationē: ꝙ ira: q̄ ē maior reſpectu alterꝰ q̄etat irā miſiorē. ꝯtingit.n. ꝙ hoīes ſunt māſueti aliq̄bꝰ ꝓpter maiorē iram: quam habent in alios. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ab illo recepta punitio prius.

¶ Ponit tertiā ꝯſiderationē: circa quā tria facit: qꝛ p̊ ponit ꝯſiderationē ipſam. Scđo qđ dixerat manifeſtat p dictū cuiuſdā poetę. Tertio adducit ad manifeſtationem dicti ſui qđdā exēplū. Scđa ibi. (Propter qđ hn̄). Tertia ibi. (Quale accidit ī Ergophilo). Dicit ḡ p̊: ꝙ q̄etat iraꝫ recepta ꝑus punitio ab alio. Nā q̄ī aliqs aliꝰ recipit punitiōeꝫ pōt q̄s ſecure loq̄ irato: qꝛ ceſſauit ira. ¶ Deinde cum dic.

¶ Propter quod hn̄ Philocrates dicēte quodam: irato populo: cur non reſpondes? Non dū ait: ſed tūc cū aliū videro criminatum. Mites.n. fiunt: cū in aliū irā expenderint.

¶ Cōfirmat qđ dixerat p dcm̄ cuiuſdā poetę dicens. ꝙ hn̄ dixerat Philocrates.i.ille poeta: q̄ recitat de quodā dicente: a quo cū q̄reret: cur nō rn̄des irato pplo? Ait nō ē tꝑs rn̄dēdi pplo irato: ſꝫ tūc cū videro aliquē criminatū vel cruciatū. erit tꝑs rn̄ſionis: qꝛ hoīes ſunt mites: cum expenderint iram in alium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quale accidit in Ergophilo: magis.n.ſeuiē tes q̄ꝫ talis rem dimiſit: propterea ꝙ precedēti die Callyſthenis mortem ſententiauerant.

¶ Manifeſtat quod dixerat per quoddam exemplum: vt per ipſam rem geſtam dicens: ꝙ hoc eſt tale quale accidit in Ergophilo.i. in illa cōtrata: vel in illis partibus: vbi homines fuiſſent magis ſeuiētes ꝯ ſuos inimicos: quā ſeuitiā Callyſtheni temperauerūt. Dimiſerunt.n.hꝰ ſeuitiā: ⁊ nō fuerūt ita ſeui ꝓ ſuos inimicos illi ð Ergophilo: ꝓpterea ꝙ precedenti die ſententiauerāt mortem Callyſthenis: idō expēdentes ſuā irā in alios: getauerūt ab ira. ¶ Dein.⁊c̄.

¶ Et ſi abſorbeantur.

¶ Ponit quartam conſiderationem: ꝙ homines quieſcūt ab ira: ſi abſorbeantur.i.ſi superuenerit eis magnuꝫ diſpēdium: vt hꝫ alia littera. videtur enim ipa tribulatio ſuperueniens eſſe cā manſuetudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi maiꝰ malū paſſi fuerit q̄ꝫ irati itulisſent velut.n.accepiſſe punitionē exiſtimantur.

¶ Ponit quintam conſiderationem: ꝙ homines quieſcūt ab ira: ſi alij: contra quos iraſcunt̄ paſſi fuerint maius malum q̄ꝫ ipſi irati intuliſſent. exiſtimantur eniꝫ velut ſi acepiſſent punitionem. ¶ Notandum autem ꝙ non eſt ꝑ ſe: ꝙ paſſio maioris mali quietat iram: nam per ſe loquendo iratus ſemper vult ſentiri: ideo niſi ſciatur: ꝙ ab eo fiat vindicta ⁊ punitio non ſatiſfacit irato per ſe loquendo: tm̄ quia homines ex malo aliorum mouentur ad miſericordiam: compatiens iratus ei: qui iraſcit̄ ex compaſſiōe maioris mali quieſcit ab ira. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi iuſtuꝫ facere putauerit: ipſi ⁊ iure pati. Nō fit.n.ira ad iuſtum. Non.n. adhuc preter conueniēs putāt pati. Ira autem hec erat.

¶ Ponit ſextam conſiderationem. Et duo facit: qꝛ primo ponit conſideratioñeꝫ. Scđo ex eo: qđ dixerat: concludit quędam de ira. Secūda ibi.(Propter qđ ſermōe). Dicit ergo ꝙ homines tepeſcunt ab ira: ſi putauerint iniuſtum facere ⁊ iure pati. Et eſt rō: qꝛ ira non fit ad iuſtum: dictuꝫ enim fuit: ꝙ ira eſt propter paruipenſionem non conuenientē: ira aūt h̄ erat vilipēdi.ſ.ꝓter ꝯueniēs. ¶ Deinde ⁊c̄.

¶ Propter quod ſermōe oportet preobiurgare. Indignantur.n.minus ſerui: qui ⁊ flagellātur. Si non percipi putent: ꝙ propter ſe: ⁊ ꝓ quibus patiebantur.

¶ Ex eo qđ dixerat iram non fieri ad iuſtum: concludit de ira: ꝙ in omni punitione ſm̄ iraꝫ oportet preobiurgare et increpare ſermone: qꝛ qui puniant ſemper oportet vt puniant ſm̄ rationem aliq̄ꝫ: vt dicit alia littera: in ponendo autem hanc illationem duo facit phs: qꝛ primo ponit illationem ipſam. Secundo manifeſtat eam. Secunda ibi. (Indignantur enim minus). Circa quod duo facit ſm̄ ꝙ dupliciter manifeſtat dictam illationem. Secūda ibi. (Ira.n.ſingularium). Una enim ratio quare iratus vult ſemper obiurgare ſermone eſt: ꝙ iratus appetit dolorem ⁊ indignationem in contrario: ſiue in eo: contra quē iraſcitur. Indignantur enim minus: qui flagellantur: ⁊ etiā alij contra quos ira exercetur: ſi non putent percipi: ꝙ ꝓpter ſe: ⁊ pro quibus patiebantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ira.n.ſingularium eſt: palam aūt ex diffinitione: propter quod recte in poeſi factū ē: dixiſſe Ulyſſem vrbium ꝑdatorem tanq̄ꝫ non punitus: niſi ſciat: ⁊ a quo: ⁊ pro quo.

¶ Adducit ſecundam rationem ad oſtendendum: q̄re ira mo vult obiurgare ſermone. Sumitur autem iſta ratio ex eo: ꝙ iratus vult ſentiri. Duo ergo facit phus in ponendo rationem iſtam: qꝛ primo ponit ipſam rationem. Secundo ex hoc infert: ꝙ in ſenſibilibus non iraſcimur. Secūda ibi.(Quare neqꝫ in alijs). Continuet̄ aūt ſic. Bene dico: ꝙ iratus vult preobiurgare ſermone: quia ira eſt ſingularium: vt patet ex diffinitione. ſic̄ ergo iraſcitur iratus ſorti ⁊ nō homini in cōmuni: ita appetit: ꝙ ſortes ⁊ ille cui iraſcitur: puniatur: ⁊ ideo vult increpare ſermone: vt ꝑ ſermoneꝫ ſentiatur ira. Unde in alia littera habet̄: ꝙ ira nō exercetur erga quemlibet: niſi ſentiat quid eſt ira circa illum: ⁊ non circa alium: ideo recte factum eſt: quod quidaꝫ poeta in ſua poeſi dixit.i.nominauit Ulyſſem predatoreꝫ vrbiū: vt ſic obiurgans ſermōe Ulyſſem eſſet manifeſtū: quare dictus Ulyſſes puniret̄: vt qꝛ ꝑdabat̄ vrbes. hoc.n. dicebat tanq̄ꝫ non ſit punitus Ulyſſes: niſi ſciat a quo ⁊ ꝑ quo puniat̄: qꝛ ira ſemꝑ vult ſentiri. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare neqꝫ alijs quicunqꝫ nō ſentiūt iraſcūtur: neqꝫ mortuis adhuc: vel paſſis extremum ⁊ nō dolituris: neqꝫ ſentiētibus: ꝙ irati appetant: propter quod bene de Hectore mortuo poeta quietare volens Achillē ab ira. Surdā vtiqꝫ terram cruciat iratus.

¶ Concludit ex habitis: ꝙ in ſenſibilibus nō iraſcimur. Et duo facit: qꝛ pꝰ facit qđ dcm̄ ē. Scđo quę dixerat de manſuetudine adaptat ad artem rhetoricā. Scđa ibi.(Palaꝫ igitur). Dicit ergo ꝙ qꝛ iratus vult ſentiri: homines non iraſcūtur alijs rebus: quę non ſentiūt: vnde non adhuc.i.nō vlterius iraſcūtur mortuis: velut paſſis extremū: qa non pñt vlterius pati: vñ nō iraſcūtur eis velut nō dolituris: neqꝫ ſentiētibus: ꝙ irati appetāt: qꝛ volūt ſentiri: adeo hñ dixit poeta de Hectore mortuo: volēs aūt quietare Achillē ab ira ait. Surdaꝫ terrā cruciat iratus: q̄ſi dicat fruſtra iraſceris Achilles: qꝛ iaꝫ Hector eſt ſurda terra: ⁊ cruciari non poteſt. ¶ Deinde cū dicat.

¶ Palaꝫ igitur: ꝙ manſuefacere volētibus ex his locis dicendum. Ipſos quidem ꝓcurāt fieri tales. quibus autē iraſcuntur aut terribiles: aut reuerentia dignos: aut gratioſos: aut inuoluntarios: aut dolentes de factis.

¶ Adaptat quę dixerat de manſuetudine: dicens palā eē: ꝙ volentibus manſuefacere ex his locis eſt vtēm: ꝙ ꝑdictis conſideratiōibus debent vti. Nā rhetores ſi volūt ꝓuocare aliquos ad māſuetudinē reſpectu alioꝝ ꝓcurāt ipſos: qbus alij iraſcuntur fieri tales.i.eſſe tales: ⁊ oñdere tales: circa quos fiunt manſueti: vt qꝛ terribilibus ⁊ reuerentia dignis: ⁊ gratioſis: ⁊ inuolūtarijs: ⁊ dolentibus ð factis ſumus mites: vt pꝫ per habita: ideo rhetores ꝓuocātes aliquos ad manſuetudinem erga aliquos: quibus iraſcūtur: nec ceſſat ira contra illos: oſtendūt eos eſſe aut terribiles: aut reuerentia dignos: aut alios: ad quos nō fit ira.

Quos autem amant: ⁊ odiunt: ⁊ propter quid amicitia ⁊ amare diffinientes dicamus.

¶ Scđm continuationem ſupius factā phs in hac parte determinat de amore ⁊ odio. Circa quod duo facit: qꝛ primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. Scđa ibi.(Sit vtiqꝫ amare). Dicit ergo ꝙ diffinientes amicitiaꝫ ⁊ amare dicamus: quos homines amāt: ⁊ quos odiūt ⁊ ꝓpter quid amant ⁊ odiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaqꝫ

¶ Sit itaqʒ amare velle alicui: que putat bona illius gratia: ſed non ſui: ⁊ ſm poſſe actiuum: eſſe boꝝ amicus: aut borum. Amicus autem eſt qui amat: ⁊ econtra amatur: putantur amici eſſe: qui ſic habere putantur adinuicem.

¶ Exequitur de intēto. Et duo facit: q2 primo determinat de amore. Scdo determiat de inimicitia: ſiue de odio. Secūda pars ibi. (De inimicitia). Ordo aūt partium patet: q2 amor eſt prius odio: vt ſupius dicebaẜ. ¶ Circa pmuʒ tria facit: q2 pmo diffinit amorē ⁊ amicitiā. Scdo ex diffinitionibus datis ɔcludit de amicis: ꝙ ſimul ɔgaudēt bonis ⁊ ɔdolēt malis. Tertio ponit ꝓpoſitiones de amore ⁊ amicitia. Scda ps ibi. (His aūt ſuppoſitis). Tertia ibi. (Et qbus iaʒ eadeʒ). Dicit ḡ pmo: ꝙ amare ɔuenit velle alicui ea: quę putat bona. Et hoc gratia illius .i. amati: ſʒ non ſui: ⁊ ſm poſſe actiuum eſſe boꝝ. Nā ꝓprie ille amat alium: qui vult ei bona propter ſe: ⁊ ſm ſuum poſſe procurat ei illa bona. Cōſequenter cum dicit. (Amicus aūt eſt.) diffinit quid eſt amicus dicens: ꝙ amicus eſt qui amat: ⁊ econtra qui amatur. addit .n. amicitia ſuper amoreʒ mutuitatē. Eſt .n. amicitia amor mutuus: ideo ſubdit: ꝙ amici putant: qui ſic putantur haberi adinuiceʒ: vʒ ꝙ vnus diligit alium ⁊ econuerſo. Nam ſine tali cōuerſione pōt eē aliqs amor: ſed non amicitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ His aūt ſuppoſitis neceſſe amicū eſſe cōgaudētem bonis: ⁊ condolēteʒ triſtibus: nō ꝓpter aliquid alterum: ſed propter illum: factis eniʒ his: que volunt: gaudent omnes: cōtrarijs autem triſtantur. Quare voluntatis ſignum triſtitie ⁊ delectationes.

¶ Ex diffinitionibus datis concludit de amicis mutuum gaudium q̄tum ad bona: ⁊ mutuam triſtitiam q̄tum ad mala: dicens ꝙ his ſuppoſitis neceſſe eſt amicum eſſe cōgaudentē bonis amici: ⁊ condolentē triſtibus ipſius. Et h̄ non ꝓpter aliqđ alteꝝ: ſed ꝓpter illum .i. ꝓpter amicū. Et eſt rō: q2 factis his: quę volūt omnes gaudent. factis aūt contrarijs triſtantur. cum ergo vnus amicus amet alium ⁊ amare ſit velle bonū: cuʒ vni amico bonum accidit: fit quod vult alter amicus: ꝓpter quod gaudet. Cū āt nō tale bonum ſic fit contrarium: vt ſi fiat maluʒ: triſtaẜ alter amicus: q2 fit ɔ̄riū eius: quod vult: iō concludit: ꝙ ſignum voluntatis bonę .ſ. ſiue ſignuʒ beniuolentię vt habet alia littera ſunt delectationes ⁊ triſtitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus iam eadeʒ bona ⁊ mala: ⁊ q eiuſdem amici: ⁊ qui eiſdem inimici: eadem enim hos velle neceſſe. Quare q ea que ſibi alij vult huic videtur amicus eſſe.

¶ Ponit ꝓpoſitiōes de amore ⁊ amicitia. ¶ Ad cuius euidentiā notandū: ꝙ lʒ circa quālibʒ paſſionē ſint tria dicēda: vʒ qualr diſpoſiti ſunt in tali paſſione: ⁊ qbus: ⁊ ꝓpter quę: tñ q2 amicitia videẜ eſſe relatio equiparantię: cū amicꝰ ſit alter ipſe: ſi dicatur quibus hoīes ſunt amici: leue erit videre: qualr ſe habentes amici ſunt. In determinādo autem de amore: vel de amicitia duo facit: q2 primo venaẜ quibus hoīes ſunt amici. Scdo oſtendit ꝑꝓ quę habʒ eſſe amor ⁊ amicitia. Secūda pars ibi. (Facta aūt amicitię). Amici aūt q̄tum ad pñs triplr poſſunt comparari adinuicem. Primo ratione dilectionis: q2 vnus vult bonuʒ alteri: ⁊ facit ſi poteſt. Scdo ratione complacētię: q2 minus delectat viuere ⁊ cōmorari cum altero. Tertio rōne ſimilitudinis: q2 amicus: vt dcm̄ eſt: eſt alter ipſe. Tria ergo facit: q2 primo venatur conſiderationem ad cognoſcenduʒ quibus ſumus amici ex parte dilectionis. Secundo ex parte complacentię. Tertio ex parte ſimilitudinis. Secunda ibi. (Adhuc aūt delectabiles). Tertia ibi. (Et ſimiles). In ponendo autem conſiderationem ſumptam ex parte dilectionis ad cognoſcendum: quibus ſumus amici duo facit. Et primo ponit huiuſmodi conſiderationes magis confuſę. Secundo ponit eas magis diſtincte. Secūda ps ibi. (Et quoſcunqʒ putant). Dilectio aūt ſiue amor: vt dicebatur ſuperius: eſt idem ꝙ velle bonum: ⁊ ſm poſſe facere illud. In ponendo aūt tales conſiderationes duo facit: quia primo ponit conſideratiōes ſumptas ex parte beniuolentię. Secundo ex parte beneficentię. Secunda ibi. (Et eos qui fecerunt bene). ¶ Circa primum duo facit: q2 primo ponit dictas conſiderationes. Secundo aſſignat rationem eius: qđ dixerat. Secunda ibi. (Eadem autem hos). Ponit autem primo tres conſiderationes: quarum prima eſt: ꝙ illi ſunt amici: quibus iam ſunt eadem bona ⁊ mala. Secunda talis: ꝙ illi ſunt amici: q ſunt amici vnius ⁊ eiuſdeʒ. Tertia talis: ꝙ illi ſunt amici: qui eiſdē ſunt inimici. Conſequenter cum dicit. (Eadem enim). Subdit rationem: ꝙ hos eſt neceſſe eadem velle. Nam cū quilibʒ velit bona ⁊ mala: eadem volunt ⁊ qui ſunt eidē amici: quia quilibet reputat ſibi bonum iſtius amici eadeʒ volunt: ſic etiam qui ſunt eidem inimici: quilibet ergo iſtoꝝ vult alter: quod vult ſibi: cum velit bonum alteri: quia illud reputat bonum ſibi. et hic vnus videẜ eſſe alteri amicus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos q fecerunt bene amant: aut ipſis: aut eis: quos cordi hn̄t: aut ſi fuerunt magne: aut ꝓmpte: aut in talibus tꝑibus: ⁊ ipſoꝝ gratia.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex parte beneficentię dicens: ꝙ homines amant eos: qui benefecerunt: aut ipſis: aut eis quos habent cordi: id eſt quos amant. Et hoc ſi huiuſmodi benefactiones fuerunt magnę: aut promptę: aut in talibus temporibus: in quibus multum indigent: ⁊ ⁊ etiam ſi fuerit ipſorum gratia. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quoſcunqʒ putāt velle bene facere: ⁊ amicorum amicos: ⁊ amantes: quos ipſi diligūt: ⁊ dilectos a dilectis ſibi.

¶ Ponit conſiderationes ex parte beneficentię ⁊ beniuolentię: quas poſuerat magis confuſe: ponit magis particulariter ⁊ magis diſtincte. Et duo facit: quia primo ponit huiuſmodi conſiderationes ex parte beniuolentię. Secūdo ex parte benefactionis. Secunda ibi. (Adhuc autem beneficos.) Beniuolentia quę inter aliquos eſſe ponitur: vel quia ſunt eidem amici: vel eidem inimici: ideo duo facit: quia primo particulariter ponit modos: ſm quos plures amicantur eiſdem. Secundo prout inimicātur eiſdē. Secunda ibi. (Ex eiſdem inimicos). Dicit ergo ꝙ homines diligunt eos: quos putant velle benefacere eis: vł amicis ſuis: ⁊ diligunt amicos amicoruʒ: ⁊ amantes eos: quos ipſi diligūt: ⁊ dilectos a dilectis ſibi. Ex qbus verbis vult habere: ꝙ amici vel dilectores eorundem ſunt amici ⁊ dilectores inter ſe: ꝓpter quod oīa iſta hic diſtincte ⁊ ſeriatī poſita ɔgregant in illa conſideratiōe ſupius dcā: ꝙ amici eiuſdem ſunt amici inter ſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ex eiſdem inimicos. Et odientes quos ipſi odiunt: ⁊ eos qui habentur odio ab his: q odiuntur a ſe. Omnibus enim his eadeʒ bona videntur eē ⁊ ſibi ipſis. Quare velle que ipſis bona: qđ quidem erat amici.

¶ Ponit ꝯſiderationes ex pte inimicitię dicēs: ꝙ hoīes diligunt inimicos eiſdem: qbus inimicant̄: ⁊ ēt diligūt odiētes illos: quos ipſi odiunt: ⁊ eos q hn̄t odio ab eis: q odiuntur a ſe. Et eſt rō: qꝛ oībus his vident̄ eadē eſſe bona: ⁊ ſibi ipſis. Nā ſi duo odiunt aliquē: qd̄ eſt bonū vni: vr̄ eſſe bonū alteri. opꝫ ḡ hoīes velle bona ipſis odientibus: qd̄ ipſi odiunt: quod erat eſſe amici: ideo tales amici ſunt. Apparet autē: ꝙ omnia hęc dicta particulariter congregantur in illa cōſideratione: ꝙ inimici eiuſdem inter ſe amicantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc beneficos in pecunias ⁊ ſalutem: ꝓpter qd̄ liberales: ⁊ fortes honorant.

¶ Oñdit qn̄o benefactores diliguntur. Et qꝛ ipm̄ effugere malum eſt quoddā bonum: ideo duo facit: qꝛ primo facit nos diligere eos: qui verbis benefaciunt. Scd̄o ex h̄ oſtēdit nos diligere ipſos iuſtos. Nā iuſtus eſt ille: q alios nō damnificat: ꝙ ſ꜡ reputationē eſt aliquo modo bn̄facere. Scd̄a ibi. (Et iuſtos tales). Dicit ḡ ꝙ hoīes diligunt bn̄ficos i pecunias ⁊ in ſalutē: ꝓꝑ qd̄ hoīes honorāt ⁊ diligūt liberales: qꝛ ſunt bn̄fici q̄tum ad pecunias: ⁊ honorāt ⁊ diligunt fortes: q ſunt bn̄fici q̄tū ad ſalutē corporalē: qꝛ per fortes liberantur a periculis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iuſtos tales aūt putant non ab alijs viuētes: tales autem qui ab operando: ⁊ horuꝫ qui ab agricultura: ⁊ aliorum qui ipſam operantur maxime.

¶ Oſtendit ipſos iuſtos eē diligibiles. Et quatuor facit ſ꜡m ꝙ quatuor conſiderationes ponit ſe hn̄tes per ordinem. Scd̄a ibi. (Et tēꝑatos). Tertia ibi. (Et eos). Quarta ibi. (Et qb⁹ volumus). ¶ Prima ꝯſideratio talis: ꝙ nos diligimus iuſtos: ⁊ exponit q ſunt hꝫ iuſti: qꝛ hoīes eſſe putāt tales iuſtos: q non ſunt viuentes ab alijs. i. qui non viuunt de rapina dānificando alios. Tales aūt ſunt: q viuūt ab opando: ⁊ potiſſime illi: qui viuūt de agricultura: qꝛ tales non vr̄ damnificare alios: ⁊ inter alios maxime diligimus ſ꜡m iſtū modū dilectionis eos: qui ipſimet operantur: qꝛ tales minime vr̄ dānificare. Seqt̄ur aūt vt plane pꝫ iſta ꝯſideratio ex p̄cedenti ꝯſideratiōe: qꝛ ſi diligimus bn̄ficos: diligim⁹ iuſtos in q̄m̄ nos n̄ dānificāt. ¶ Deide.

¶ Et temperatos: quia non iniuſti.

¶ Ponit ſcd̄aꝫ ꝯſiderationē: ꝙ nos diligimus temperatos qꝛ tales non videntur iniuſti. vnde iſta conſideratio ſequitur ex cōſideratione imediate p̄cedenti. ¶ Deide. c. d.

¶ Et eos qui ſine negocijs propter idem.

¶ Ponit tertiā conſiderationē: ꝙ nos diligimus eos: q ſūt ſine negocijs. i. qui nō intromittunt ſe de factis noſtris iniuriando nobis: vnde alia lr̄a hꝫ loco huius ſine negocijs nemini iniuriatores. Et hoc ꝓꝑ idem. i. propter eandem cām: vt qꝛ tales nō vr̄ iniuſti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus volumus amici eſſe ſi videantur volentes. Sunt aūt tales boni ſ꜡m virtutem ⁊ bene probati: aut in omnibus: aut in optimis: aut in his: quę admirantur ab eis ipſis: aut in q bus admirantur ipſos.

¶ Ponit quartam ꝯſiderationē: ꝙ nos diligimus eos: qb⁹ volumus eſſe amici: ſi videantur volētes amicitiā nr̄am. Et exponit ſe: ꝙ tales ſunt boni ſ꜡ veritatē vł ꝓbati aut moribus: aut in optimis: hoc eſt in his: quę admirantur ab ipſis: vel in his: in quibus alij admirant̄ ipſos. nā talia ſunt optima ⁊ excellentia. Nā ſ꜡m optima: vt ſ꜡m virtutes admiramur alios: ⁊ alij admirant̄ nos: ex quo vult hr̄e: ꝙ vr̄ virtuoſi ſunt diligibiles. Seqt̄ur aūt hęc cōſideratio aliquo mō ex p̄miſſis. naꝫ ſi iuſti ſunt diligibiles ſunt vr̄ v̄tuoſi: qꝛ in iuſtitia ꝯtinetur quodāmodo oīs virtus.

¶ Adhuc delectabiles ſimul cōuerſari: ⁊ ꝑ diē ſimul cōmorari. Tales aūt tractabiles ⁊ nō arguitiui peccatoꝝ: ⁊ non litigioſi: neqꝫ criminoſi. Omnes. n. tales pugnātes: pugnātes autē ꝯtraria vr̄ velle.

¶ In parte iſta venatur ph̄s conſiderationes ad cognoſcēdū: qbus volumus eſſe amici ex pte ipſius complacentię ſiue delectatiōis. Et duo facit: qꝛ primo dicit: ꝙ volumus eſſe amici his: cū qbus delectamur: ⁊ enumerat ſuccincte qui ſunt tales. Scd̄o ſerioſe exequit̄ de eis. Scd̄a ibi. (Et idonei). Dicit ḡ primo: ꝙ adhuc p̄ter ea: quę dicta ſunt nos diligim⁹ delectabiles ſimul ꝯuerſari: ⁊ ꝑ diē ſimul cōmorari. i. diligimus eos: qui ſunt delectabiles ad ꝯuerſandū ⁊ cōmorandū cū eis ꝑ diē: ſiue ꝑ tp̄s: ⁊ exponit ſe: quia tales ſunt hoīes tractabiles: q nō ſunt arguitiui peccatoꝝ nō ſunt litigioſi: non ſunt criminoſi. i. ſeditioſi ⁊ ꝓditores: vt ſonat alia littera. Et ſubdit cām: qꝛ omnes tales videntur pugnantes: pugnantes autem videntur velle cōtraria: ideo non ſunt amicabiles. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et idonei deridere ⁊ ſufferre: ad eādem enī ſtudent ambo e vicino potentes rideri: ⁊ ſuauiter irridentes.

¶ Exequitur ſerioſe de amicabilibus ꝓꝑ amicabilem conuerſatonē. Ponit aūt octo ꝯſiderationes circa hęc: q̄ vbi incipiunt patebit in ſententiādo. ¶ Prima ꝯſideratio talis: ꝙ delectabiles ſunt idonei deridere: vt illi: qui ꝯmode ⁊ placabiliter ſciunt ludere: ⁊ etiaꝫ idonei ſufferre illi: qui modo debito ſciunt portare ludum. Et eſt rō: qꝛ ambo tales. ſ. ſcientes ludere ⁊ ſupportare ludos: ſiue potētes irrideri: ⁊ ſuauiter irridētes: ꝙ ex vicino. i. ex ꝓpinquo ſtudēt ad eandē: vt ad delectabiliṯ ꝯuiuēdū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et boꝝ maxime: quę timent non in eſſe.

¶ Ponit ſcd̄am ꝯſiderationē: ꝙ hoīes diligunt laudantes bona inexiſtentia. i. quę exiſtunt in eis: ⁊ maxime ſi illa bona ſint de numero illorum bonorum: quę timent ſibi non ineſſe: qꝛ propter talem laudem accipiunt fiduciaꝫ: ꝙ habeant dicta pro bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et mundos circa viſum: circa veſtitum: circa totam vitam.

¶ Ponit tertiā ꝯſiderationē: ꝙ hoīes diligūt mūdos circa viſū: vel forte eſt littera corrupta: ⁊ oꝫ dicere circa victuꝫ: ⁊ circa totā vitā. Nā qui circa victū ſunt imundi: vel etiā q volunt videre turpia: vel aliquo alio modo non ſunt delectabiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non exprobatores: neqꝫ peccatorū: neqꝫ beneficiorum: vtriqꝫ enim arguitiui.

¶ Ponit quartā conſiderationē: ꝙ hoīes diligunt non exprobatores peccatoꝝ: neqꝫ beneficioꝝ. Et eſt rō: qꝛ vterqꝫ. i. exprobator vel improperator tam peccatoꝝ q̄ beneficioꝝ arguitur: ſiue deprehenditur: vnde non eſt delectabilis ad conuiuendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nō meditatores maloꝝ: neqꝫ ſeruatiuos impoſitionū: ſꝫ facere placabiles. Quales. n. vtiqꝫ extimauerint eē ad alios: ad ipſos putant.

¶ Ponit quintam: ꝙ homines diligunt nō memoratiuos impoſitionum: vt eos qui obſeruant in corde mala eis impoſita.

poſita:ſed diligunt facile placabiles:⁊ eſt ratio. Et quādo ſumpſerunt experimentum de aliquibus:ꝙ ſint placabiles ad alios:diligunt eos:⁊ quales extimauerunt eos eſſe ad alios:tales eos putant eſſe ad ſeipſos. ¶ Deīde cū diꝫ

¶ Et non in aliquo:quos neqꝫ ſcietes :neqꝫ ꝓximoꝝ mala:neqꝫ ſua bona:bon⁹.n. hoc agit.

¶ Ponit ſextam cōſideratione:ꝙ hoīes diligunt nō maliloquos.ideſt nō male loquētes:⁊ nō loquētes mala.ideſt non ſcrutantes mala. vnde alia lr̄a habꝫ:neqꝫ inueſtigatores malitię. Nā ſi hoīes volūt ab alqs diligi:nec debēt dicere mala ꝓxioꝝ:nec ſua:nā q dicit mala ſua eſt arg⁹ ꝙ dei facli dicat mala alioꝝ: ſed ſemꝑ dꝫ dicere bona:nō ꝑ modū iactantię:ſed vt alios trahat ad bonū.i.ad dilectionē ſui.nam bonus hoc agit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et n̄ ꝯtendētes iratis:neqꝫ ſtudentibus:pugnantes enim qui tales.

¶ Ponit ſeptimā cōſiderationē:ꝙ hoīes diligunt non cōtra tendentes.ideſt nō cōtradicētes iratis:neqꝫ contradicunt ſtudentibus.ideſt ſtudioſis erga aliquid.nā delectabile eſt cōuerſare cū eis:qui ſciunt ſupportare iratos:⁊ nō contradicūt hominibus in rebus illis:erga quas habēt curā ⁊ ſtudiū.⁊ eſt ratio:quia qui ſunt tales:videnť pugnantes:ꝓpꝫ qđ nō eſt delectabile eis cōuiuere. ¶ Deide cū.d.

¶ Et qui ad ipſos ſimiliter habent velut admirantes ipſos : ⁊ ſtudioſos exiſtimantes: ⁊ gaudentes ipſis: ⁊ hoc maxime paſſos : circa que maxime ipſi volunt : aut in admiratione eſſe: aut ſtudioſi videri eſſe:aut delectabiles.

¶ Ponit octauā cōſiderationē:ꝙ hoīes diligunt eos:qui ſimilr̄.i.qui iſto modo ſe habēt ad ipſos:ꝙ ſunt velut admirantes ipſos:⁊ ēt non diligunt exiſtimantes ſtudioſos. ideſt eos qui habēt curam de eis:⁊ ſtudent circa eos:⁊ diligunt gaudentes ipſis:⁊ maxime paſſos.ideſt gaudētes circa ea:quę ipſi volunt:aut eſſe in admiratione:aut volunt videri eſſe ſtudioſi circa illa:aut volunt videri delectabiles:⁊ qꝛ delectanť in illis:qui enī in talibus cōgaudent:homines diliguntur ab illis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſimiles ⁊ eadē exercentes:ſi nō moleſtēt neqꝫ ab eodē ſit vita:fit enī ita figulus figulo.

¶ Ponit cōſiderationes ad cognoſcendū.quibus homīes amicanť rōne ſimilitudinis. Et duo facit:qꝛ primo ponit huiꝰ cōſiderationes. Scđo talibus conſiderationibus annectit ꝯſiderationes als. Scđa ibi.(Et ad quos ira.)Circa primū duo facit ſm ꝙ duplicē ſimilitudinē aſſignat:ſꝫ quā hoīes cōſueuerunt diligere. Prima enī ſimilitudo ſumitur ex parte actiōis exterioris. Scđa vero ex parte deſiderij interioris. Scđa pars ibi.(Et eadē deſiderantes.) Dicit ergo ꝙ hoīes diligunt ſuos ſimiles exercētes eadē quę ipſi exercent:ita tamē ꝙ huiꝰ exercentes non moleſtant eos:neqꝫ ab eodē lucro ſit vita ipſorū:fit enī ita cū figulus comparatur ad figulū. Nā vn⁹ moleſtat aliū accipiendo lucrū eius:⁊ nō ſe diligunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eadē deſiderantes. que ꝯtingit ſimul participare ipſos. Si aūt nō idē ſit accidendum.

¶ Ponit ſcđam conſiderationē:ꝙ hoīes diligunt deſiderantes eadem:quę ipſi deſiderant:ſi illa eadē contingunt ipſos participare ſimul:ita ꝙ vnus non moleſtet aliū:qꝛ ſi ea non ſic participat:accidit ſic idē ſicut accidebat ꝑus ꝙ figulus non diligebat figulum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad ita ſe habent:vt non verecundētur ea: que ſunt ad gloriam non deſpicientes.

¶ Annectit iſtis conſiderationibus als ꝯſiderationes. Et duo facit:qꝛ ꝑmo annectit cōſiderationibus dictis cōſiderationes ſumptas ex cōuerſatione in vita. Scđo annectit conſiderationes ſumptas ex rōne amoris. Scđa ibi.(Et his qui ſimilr̄ ſenectiādo apparebit.) ¶ Prima cōſideratio talis:ꝙ hoīes diligunt eos:qui nō verecundanť dicere ea quę ſunt ad gloriā eoꝝ:⁊ non ſunt deſpicientes talia:ſꝫ approbantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad quos nō verecūdanť ea:q̄ ad ꝟitatem.

¶ Ponit ſcđam cōſiderationē:ꝙ hoīes diligunt ad quos verecundanť ea:quę ad veritatē conſocios turpiū ⁊ verēdorū ſuoꝝ:quia ſi talia non manifeſtaſſet eis nō eſſet idē ꝙ ipſi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad quos in amore honoris ſunt.

¶ Ponit tertiā conſiderationē:ꝙ homines diligunt eos: ad quos ſunt in amore honoris.ideſt a quibus amant honorari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et a quibus celari volunt: ⁊ non inuidiā pati. Hos amant:aut volunt amici eſſe.

¶ Ponit quartā ꝯſiderationē:ꝙ ille qui vellet celare bōa ſua alteri:ne ille ad inuidiā motus indignareť contra ipſꝫ: ſignū eſſet:ꝙ eius amicitiā multū ꝯſideraret.ideo ſubdit ꝙ hos a quibus hoīes celari volunt:aut amant:aut volūt amici eſſe eis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum quibus vtiqꝫ bona ſimul egerunt : ſi non debeant ipſis fore mala maiora.

¶ Ponit ꝯſiderationē ꝗntā:ꝙ hoīes diligunt eos:cū q̄bus egerunt bona ſimul:⁊ non debeant fore ipſis maiora mala:qꝛ aliqui ꝓpter malū:qđ incurrūt aliqui occaſione aliorū:habent eos odio:etiā ſi multa bona ⁊ multas conſolationes habuerunt cum illis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui ſimiliter: ⁊ abſentes: ⁊ preſentes diligūt:ꝓpter quod: ⁊ eos qui circa mortuos ſunt:tales omnes diligunt. Et totaliter eos: q valde amatores amicorum: ⁊ non delinquentes:maxime enim amāt bonoꝝ amare bonos.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex rōne amoris diligimus autē hoīes.ꝑmo ſi excellenter diligunt.ſcđo ſi nō ficte diligunt.tertio ſi ſocialr̄ conuerſanť:⁊ nollet a nobis timeri.ideo circa hoc ponit tres conſiderationes. Secūda ibi.(Et non fictos.) Tertia ibi.(Inter vero timidos.) ¶ Prima cōſideratio talis:ꝙ hoīes volūt eſſe amici his qui ſimiliter diligunt abſentes ⁊ ꝑſentes:ꝓpter qđ hoīes diligunt omnes:qui ſunt tales circa mortuos. Videntur enī tales valde diligere: ⁊ diligere amicos ꝓpter ſeipſos: ſi poſtq̄ mortui ſunt non deſinunt eos diligere:cum ſciat eos non amplius ſibi ſm vitam politicam profuturos.iō ſubdit:ꝙ totaliter.ideſt vniuerſalr̄ hoīes diligunt eos:qui ſunt valde amatores amicoꝝ:⁊ non ſunt derelinquentes amicos ſuos:⁊ quia tales maxime amant:qđ eſt bona cōditio:ideo boni moris eſt eos amare : quia bonorum eſt amare bonos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non fictos ad ſeipſos. Tales autē ⁊ qui mala ſua dicunt. Dictum enim ꝙ amicos que ad gloriam non verecundamur. Si igitur qui verecundantur non amant:qui non verecundantur amanti aſſimilantur.

¶ Ponit ſcđam cōſiderationē:ꝙ homines diligūt hoīes non fictos ad ſeipſos.nam qui eſt fictus ſibi:ſignū eſt:ꝙ eſt fictus alteri:tales autē qui ſunt ad ſeipſos ficti:amici ſunt illis:qui dicunt mala ſua:dictū eſt enim amicos eſſe

qui non verecũdant̃ ea:quę ad gloriã. Cum ergo talis: q̃ de ſe malũ dicit:gloriã nõ diligat ſibipſi:non eſt amicus. Si ergo qui verecundat̃:quę ſunt ad gloriã: non dicẽdo ea:ſed cõtraria:ſi talis non amat per locũ ab oppoſitis.q̃ non verecundat̃ aſſimilat̃ amanti:ideo qui verecundatur dicere mala ſua:⁊ ad ſeipſum non eſt fictus: videtur eſſe amatiuus: ꝓpter qđ diligitur ab alijs. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Item nõ timidos: ⁊ ad quos audemus: nullus enim quem timet: amat. Species autem amicitie ſodalitas: ⁊ domeſticitas: ⁊ cognatio: ⁊ quecunq; talia.

¶ Põit tertiã ꝯſiderationẽ:q̃ nos diligimus nõ timidos: ⁊ eos:ad quos audemus.ideſt eos diligimus:cum quibus habemus ſecuritatẽ ⁊ audaciã:⁊ eſt rõ:quia nullus amat quem timet.nam cum ſodalitas domeſticitas:⁊ cognatio ⁊ quęcunq; talia ſint ſpẽs amicitię.ideſt ſint cauſe:in qb⁹ ſpeciali mõ amicitia reſeruat̃:tamen ad timendos ſ; q̃ huiꝰ talia eſſe nõ pñt:nõ erit ad eos amicitia. ¶ Dei.⁊c̃.

¶ Factiua autem amicitie gratia ⁊ non requiſitus facere: ⁊ cum fecerit: vt non manifeſtare. Sic eñi ipſius gr̃a videt̃: ⁊ nõ ꝓpter alterum.

¶ Poſtq̃ oſtendit quibus ſumus amici:oſtẽdit ꝓpter qđ habet eſſe amicitia: ⁊ quid eſt factiuũ amicitię. Et tria tãgit.nam factiua amicitię eſt gratia: vt q̃ homo ſit gratioſus alteri: ⁊ etiam non requiſitus facere.nam gratia quęſita eſt quaſi tertiũ:qđ maxime eſt factiuũ amicitię:⁊ cum fecerit non manifeſtare.ideſt non ꝓpalare:q: ſic faciẽdo videtur feciſſe ipſius gratia:⁊ non propter alterum.

DE inimicitia autẽ ⁊ odire: manifeſtum: qualiter ex contrarijs oportet conſiderare.

¶ Poſtq̃ determinauit phs de amore vel de amicitia:hic determinat de odio:vel de inimicitia. Et duo facit:q: primo facit qđ dictum eſt. Scđo quę dixerat de amore ⁊ odio reducit ad artem rhetoricã. Scđa pars ibi.(Manifeſtum igitur ex his.) Circa primũ duo facit:q: primo remittẽs nos ad ea quę dixerat de amore:oſtendit quos odimus. Scđo oſtendit:q̃ ſunt factiua odij:⁊ inimicitię. Scđa ibi.(Factiua aũt inimicitię.) Dicit ergo primo:q̃ de inimicitia:⁊ de odire. vt ſit manifeſtũ:qualiter ſit dicẽdũ:ſiue vt ſciamus:quos odimus:⁊ quibus inimicamur:opꝫ conſiderare ex contrarijs amoris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Factiua aũt inimicitie ira: epyreaſm⁹: criminatio.

¶ Oſtendit quę ſunt factiua inimicitię. Et duo facit:quia primo oſtendit:q̃ ira ⁊ cauſe irę habeãt inimicitiã efficere. Scđo vt melius cognoſcamus:quid eſt ira:⁊ quid inimicitia:dat differẽtiã inter eã. Scđa ibi.(Ira quidẽ igitur.) Dicit ergo q̃ ira eſt factiua inimicitię:⁊ q: quicq̃d eſt cauſa cauſę:eſt cauſa cauſati:epyreaſm⁹ ⁊ criminatio:ſiue cõtumeliatio ſunt etiã cauſa inimicitię:quia ſunt cauſa irę.

¶ Notandũ aũt:q̃ non eſt eſſentialis ordo irę ad odiũ: q̃ per ſe ſit odium cauſari ex ipſa. Odimus enim aliquẽ circa quem nondũ irati fuimus. Nã vñr quis odit furẽ: dato q̃ nunq̃ fuerit iratus contra furem. Accidit ergo:q̃ ira pręcedat odium. Nam per ſe loquẽdo odiũ eſt prior paſſio q̃ ſit ira:vt ſuperius dicebat̃. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Ira quidem igitur eſt ex ipſis: que ad ſeipſ;. Si enim putemus eſſe talem odimus.

¶ Dat differentiam inter iram ⁊ odium:ſunt autem huiꝰ differentię octo. Scđa differẽtia ibi.(Et ira quidẽ.) Tertia ibi.(Et hoc aũt.) Quarta ibi.(Et hoc quidẽ cõtriſtare.) Quinta ibi.(Sentiri eñ.) Sexta ibi.(Et hoc q̃dẽ cũ triſtitia.) Septima ibi.(Et hic q̃dẽ multa.) Octaua ibi.(Hęc quidẽ enim.) Ut autẽ intelligamus iſtas drĩas

¶ Notandũ:q̃ tam odiens q̃ iratus vult malũ alteri:aliter tamẽ ⁊ aliter:quia iratus vult malũ alteri non per ſe:ſed inquantũ habet ordinẽ ad vindictã:odiens aũt ſm ſe diligit malum eius:qđ odit. Dicamus ergo:q̃ pria differẽtia eſt inter iram ⁊ odiũ:q: ira eſt ex his:quę ſunt ad ſeipſum nunq̃ enim aliquis iraſcatur alicui:niſi videat̃ ei:q̃ offenderit ipſum:vel in ſe:vel in his:quę pertinent ad eum. Inimicitia aũt ſiue odium eſt ſine his:quę pertinent ad ſeipſum:ſi enim nunq̃ aliquis nos offenderit.ſi putemus ipſũ eſſe talem: vt eſſe iniquũ:vel furem:odimus eũ. Hęc aũt drĩa ſumitur ex differentia quã tetigimus. Nã quia ira ꝑ ſe reſpicit vĩdictã:⁊ nõ odiũ:ira ꝓſupponit offenſã factã ſibi:non autem odium. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ira quidem ſemper circa ſingularia: puta Caliam aut Socratem: odium autem ⁊ ad genera: furẽ enim odit ⁊ calũniatorẽ vnuſquiſq;.

¶ Ponit ſcđam differentiã:qđ eſt ira ſemꝑ circa ſingularia quia ſolum talia nos offendunt:puta circa Caliã aut Socratẽ:odiũ aũt eſt ad genera:⁊ ad aliq̃d in cõmuni. Nam vnuſq̃ſq; odit furẽ:⁊ calũniatorẽ. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Et hoc autem inſanabile.

¶ Ponit tertiã differẽtiã:q: hoc.ſcꝫ odiũ eſt inſanabile:ſiue inſaciabile:ſed ira ſaciat̃. Nam cũ odiũ reſpiciat malum ſm ſe:ille qui a nobis oditur:tot non poſſet mala pati:q̃n vellemus ipſum pati plura. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et hoc quidem cõtriſtare appetit. Hoc autẽ nocere magis.

¶ Ponit quartã differentiã:q̃ iratus appetit contriſtare: ſed odiens magis vult nocere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sentiri enim vult iratus: huic autẽ nihil differt. Sunt autem triſtitia quidẽ ſenſibilia oĩa. Que autẽ maxime mala minime ſenſibilia iniuſtitia ⁊ imprudentia. Nihil enim contriſtat preſentia malitie.

¶ Ponit quintam:q̃ iratus cupit ſentiri:querit enim apparentem ⁊ ſenſibilem vindictam:ſed huic.ideſt odienti nihil differt:ſufficit enim ſibi:q̃ inimicus ſuus patiat̃ nocumentũ. Exponit aũt quę ſunt triſtia dicens:q̃ cum triſtia ſint mala ſenſibilia:quę nõ ſunt maxima mala.maxime aũt mala ſunt minime ſenſibilia.nam iniuſticia ⁊ imprudentia:⁊ cętera vitia:quę ſunt maxime mala: ſic virtutes ſunt maxime bona talia.ſcilicꝫ maxime mala contriſtant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hec cum triſtitia. hoc autem non eſt triſtitia. Iratus quidem igit̃ triſtat̃ odiẽs aũt nõ.

¶ Ponit ſextam differentiã:q̃ hęc.ideſt ira eſt cum triſtitia.hoc aũt.i.odium non eſt cum triſtitia:iratus triſtatur. odiens autem non triſtatur. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et hic multa ſi fiant miſerebitur. hic autem pro nullo.

¶ Ponit ſeptimã.ſ.q̃ hic.i.iratus ſi fiant multa mala ei q̃ iraſcitur:miſerebitur eius.hic aũt.i.odiens pro nullo malo compatitur ei:quem odit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidem enim circa pati vult eũ cui iraſcitur. hoc autem non eſſe.

¶ Ponit octauã ⁊ vltimã differentiam:q̃ hic.ideſt iratus vult circa pati eũ cui iraſcitur.hic aũt.i.odiẽs vult ipſũ nõ

eſſe velles

eē vellet exterminare: ⁊ occidere eū: quē odit. ¶ Dein. c. d.

¶ Manifeſtum igitur ex his: ꝙ cōtingit inimicos ⁊ amicos: ⁊ exiſtentes demonſtrare: ⁊ nō exiſtentes facere: ⁊ dicentes diſſoluere. Et aut propter iram: aut inimicitiam vacillantes ad vtrumq̄ꝫ elegerit quis dicere.

¶ Adaptat que dixerat de amore ⁊ odio ad artē rhetoricā dicēs: ꝙ manifeſtū eſt ex his: que dicta ſunt: exiſtētes amicos vel inimicos demōſtrare: vt augmentet̄ amicitia vl̄ inimicitia: ⁊ non exiſtentes facere ⁊ diſſoluere dicētes ſe eſſe amicos: ⁊ manifeſtū eſt ex dictis. Qꝫ aūt ꝓpter irā: aut ꝓpter inimicitiā vacillantes ⁊ nō firmos poſſumus dicere ad vtrūq̄. ſcꝫ ꝙ quis elegerit. Et q2 vtrūq̄ꝫ per amicitiā ⁊ inimicitiā ⁊ amorē ⁊ odiū variat̄ iudiciū: ideo ad perperſuadendam predicta ſunt vtilia.

¶ Qualia autē timent: ⁊ quos: ⁊ qualiter hn̄tes ita eſt manifeſtum.

¶ In parte iſta: vt ſuperius dicebatur determinatur de timore ⁊ audatia. Propter quod hec pars diuiditur in duas: q2 primo determinat de timore. Scđo de audatia. Scđa ibi. (Cum de timore manifeſtū.) Circa primū duo facit: q2 primo premittit intentionē ſuam. Scđo exequit̄ de intento. Scđa pars ibi. (Sit itaq̄ꝫ timor.) Dicit ergo primo: ꝙ qualia hoīes timent: ⁊ quos timēt: ⁊ qualr̄ ſe habentes timent ita. i. hoc modo eſt manifeſtū: vt ꝯſiderentur dicēda. Hec aūt que propoſuit: ſunt illa dicēda circa quālibꝫ paſſionē: vt ſupra patuit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sit itaq̄ꝫ timor triſticia quedaꝫ: vel turbatio ex fantaſia futuri mali: aut corruptiui: aut contriſtatiui.

¶ Exequitur ⁊ duo facit: q2 primo diffinit timorē: ⁊ declarat diffinitionē datā. Scđo ex diffinitiōe ꝓpoſita inueſtigat illa tria: que dixerat dicenda eſſe de timore. Scđa ps ibi. (Si itaq̄ꝫ timor hoc eſt.) Circa primū duo facit: q2 primo dat diffinitionē timoris. Scđo declarat que dixerat. Scđa ibi. (Non eni oīa.) Dicit ergo: ꝙ timor eſt quedaꝫ triſtitia: vel quedā turbatio ⁊ fantaſia. i. ex apparētia futuri mali: vel futuri corruptiui: aut contriſtatiui. Nam quia videtur: vel apparet nobis ꝙ debeamus pati timemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim omnia timentur: puta ſi erit iuſtꝰ aut tardus. Sed q̄cūq̄ꝫ: aut triſtitias magnas aut corruptiones iferre pn̄t. Et hec ſi nō longe ſed prope videant̄: vt in ꝓximo futura. Que enim longe valde non timentur. Sciunt enim oēs ꝙ morient̄: ſed quia non ꝓpe nihil curant.

¶ Exponit ſe: nā oīa timēt̄: q2 nō timet aliquis: ſi erit iniuſtus: aut tardus: aut qualiscūq̄ꝫ vitioſus. Solū ergo timētur ea: que pn̄t iferre triſtitias: aut magnas corruptiones ⁊ maxime: ſi talia corruptiua non lōge: ſed ꝓpe videant̄ ⁊ vt in proximo futura. nā que ſunt valde longe non timētur. Videmus eni: ꝙ oēs hoīes ſciunt ꝙ morient̄: ſꝫ q2 nō credūt mortem eſſe prope: nihil curant. ¶ Deide cū dic.

¶ Si itaq̄ꝫ timor hoc ē: neceſſe talia timēda eē quecūq̄ꝫ vidētur potentiā habere magnā corrumpendi: aut nocendi nocumenta in triſtitiā magnam tendentia.

¶ Ex diffōne data de timore: manifeſtat illa tria: que propoſuerat. ideo tria facit: q2 p̄mo oſtendit qualia homines timent. Scđo manifeſtat quos timēt. Tertio declarat q̄liter ſe hoīes hn̄tes timent. Scđa pars ibi. (Quū autē qui multi.) Tertia ibi. (Qualr̄ aūt diſpoſiti.) Circa primuꝫ duo facit: q2 p̄mo dicit timenda eſſe inferentia magna nocumenta. Scđo ex hoc cōcludit: ꝙ etiā ſigna taliū timeri debent. Scđa pars ibi. (Propter quod ⁊ ſigna.) Dicit ḡ ꝙ ſi timor eſt hoc qđ dictū eſt: neceſſe eſt talia eſſe timenda quecūq̄ꝫ vident̄ hr̄e magnā potentiā corrumpēdi: aut nocendi: ſiue inferendi nocumenta tendentia in magnaꝫ triſtitiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter qđ ⁊ ſigna taliū timēda: prope eni videtur qđ timendū. hoc eni eſt periculum terribilis appropinquatio. Talia autē inimicitia ⁊ ira potentium facere aliquid.

¶ Oſtendit ſigna talium timenda eſſe. Et duo facit: quia p̄mo dicit ſigna taliuꝫ timenda eſſe. ⁊ oſtendit illa ſigna. Scđo aſſignat rōnē dcī. Scđa ibi. (Palaꝫ eni qđ volūt.) Dicit ergo: ꝙ q2 corruptiua ſunt timēda. ideo ſigna taliuꝫ corruptiuorū timēda ſunt. Nā ex ſigno cognoſcimus reꝫ eſſe ꝓpe: ⁊ qđ ꝓpe eſt: videt̄ eſſe timēdū. Huius aūt ſignū timendū eſt periculū terribilis ⁊ appropinquatio eius: talia aūt. i. ad talia pericula: vel ad tales appropinquantes videt̄ aliqđ facere inimicitia: ⁊ ira potētū. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Palam eni qđ volunt ⁊ poſſunt. Quare ſūt prope facere ⁊ iniuſtitia potentiā habens. In eligendo eniꝫ iniuſtus: ⁊ virtus calumniā paſſa potentiam habēs. Palaꝫ eni ꝙ eliget quidē calumniā cōtumeliā paſſa ſit ſemper. Pōt aūt nunc: ⁊ timor potentium aliquid facere in prōptitudine enim neceſſe eſſe talem.

¶ Probat qđ dixerat. nā irā ⁊ inimicitiā potentiū palā eſt eſſe timēdā: q2 qđ volūt pn̄t. iō ſunt ꝓpe facere. nā potēs vel diues eligēs iniuſtificare eſt iniuſtitia potētiā habēs. ideo ꝓpiquis eſt actꝰ. i. malefaciēdi: vt alia lr̄a ſupplet. iō ſubdit: ꝙ in eligendo eſt quis iniuſtus: ſemꝑ ergo iniuſtus quantū eſt de ſe eligit nocere. ſi aūt non nocet: hoc eſt: q2 non pōt. Si ergo addat̄ virtus ⁊ potentia ipſi iniuſto: q2 virtus potentiā habēs nocendi palā: q2 calūniaꝫ paſſa hꝫ virtus: vel huiuſ potēs eliget neceſſe ſemꝑ. i. omni tēpore quādo eſt paſſa cōtumeliā. Si ergo huiuſ diuites: q2 vt plurimū ſunt iniuſti rōne potētie eligant ſemꝑ nocere cū patiunt̄ contumeliaꝫ: timenda eſt ira eorū. iō addit ꝙ nunc. i. omni hora timor potētiū pōt aliqđ nocere: q2 tales nocere pn̄t. iō ſubdit: ꝙ in prōptitudine diuitē nocere: eſt eſſe talē. i. nocētē: in ꝓmptu eni eſt. ꝙ noceat: cū poſſit nocere cum vult. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ autem multi deteriores ⁊ minores ad lucrandū: ⁊ formidoloſi in periculis terribile: vt in pluribus ſuper alium ipſum eſſe. Quare conſocij eius: qui fecit aliquid dirum: terribiles autem: ne prodant: aut deſerant.

¶ Oſtendit quos timere debemus. Et duo facit: q2 primo ponit q̄ſdā ſimplices ꝯſiderationes ad cognoſcēdū q̄ ſūt timēdi. Scđo ponit hꝫ ꝯſiderationes ſm quādā ꝯparationē. Scđa ibi. (Et que melioribꝰ.) Circa p̄mū q̄nq̄ꝫ facit ſm ꝙ q̄nq̄ꝫ cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et potētes.) Tertia ibi. (Et iniuſto paſſi.) Quarta ibi. (Et q̄ iniuſta.) Quinta ibi. (Et pro eiſdem.) ¶ Prima talis. Quū multi ſunt deteriores. i. delectabiles: ⁊ minores ad lucranduꝫ. i. ad vincēdū alios: ⁊ formidoloſi in periculis: vt in pluribꝰ

terribilē eſt eſſe ipſum.i.ſuper ipſum malū:ꝙ ſup aliū vi‑
dit eſſe.vñ alia lr̃a hꝫ ꝙ p̄cipue caueł malū:cuius ſimile
accidit alicui:quare ſi aliqui ſunt ꝯſcij eius.i.alicuiꝰ hoīs
qui fecerit aliqđ dirū:vel aliqđ terribile:qꝛ vt dictū eſt ho
mines:vt plurimū:ſunt formidoloſi:cōſcij huius negocij
timent.huiuſ terribiles:ne perdant:aut ne deſerant:quę
hīc:ne huiuſ terribiles auferant eis bona ſua:alia aūt lr̃a
habꝫ hoc planius:vbi dicił:ꝙ qui cognoſcūt aliq̄s:q ex
cuerīt res horribiles:valde ipos expaueſcūt. ℂ Dei.ꝛc̄.

ℂ Et potentes iniuſta facere ſuper his qui pñt iniuſta pati:vt enim in pluribus iniuſta faciūt homines cum poſſunt.

ℂ Ponit ſcđam ꝯſiderationē.Cōtinueł aūt ſic:ꝙ nō ſolū horribilia facientes ſunt timendi:ſed etiā ipſi potentes in iuſta facere ſunt timēdi:⁊ ſunt horribiles ſup his:qui pñt iniuſta pati:⁊ eſt ratio:qꝛ vt in pluribus homines iniuſta faciunt:cum poſſunt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et iiuſta paſſi:aut putātes iniuſta pati:ſemper enim obſeruant tempus.

ℂ Ponit tertiā conſiderationē:ꝙ timēdi ſunt paſſi iniuſta:aut timentes iniuſta pati:⁊ eſt rō:qꝛ tales ſemꝑ obſeruant tēpus:qꝛ poſſunt nocere. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et qui iniuſta fecerunt:ſi potentiam habeāt timendi:cum formident. Supponebatur enī tale terribile.

ℂ Ponit quartā:ꝙ timendi ſunt qui fecerunt iniuſta.ſi habeant potentiā. Nā cū tales formident ꝯtra pati:ne patiātur nocent alijs:ſupponebał enī ſapientis tale eſſe terribile.Dicebał enī ꝙ potentia potentū cū eligūt iniuſta facere:ſi habeāt potentiā ſunt timendi. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et pro eiſdem certantes quecūq; non cōtingit ſimul exiſtere ambobus:ſemper enim pugnant ad tales.

ℂ Ponit quintā:ꝙ timēdi ſunt decertantes pro illis eiſdē quę nō ꝯuenit ſimul exiſtere ambobus:⁊ eſt ratio:qꝛ ſemper hoīes pugnāt ad tales:vt appetentes dominiū pugnāt cōtra volentes dominari. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et qui meliorib9 terribiles:⁊ ipis terribiles. Magis.n. vtiq; poteſt ledere ipſos q̄ȝ meliores:⁊ quos timēt meliores ipſis pp idē:⁊ qui meliorib9 ſeipſis peremerūt:⁊ q meliorib9 ſeipſis ſuppoſiti:aut enī iā timendi:aut cū egerīt.

ℂ Ponit ꝯſiderationes ſm cōparationē excellēnę:⁊ quatuor faciūt:qꝛ excellētia terribilis pōt ſumi quadrupliciter. Primo ex exceſſu terribiliū. Scđo ex latitatiōe eoꝝ. Nā terribilia latentia:qꝛ improuiſa terribiliora ſunt. Tertio ex incorrectione iniuriantiū:qꝛ hoīes nō correcti audatiores ſunt ad nocēdū. Quarto ex defectu auxilioꝝ:qꝛ i terribilibus poſiti:ſi caremus auxilijs magis timemus. Scđa ibi.(Et eoꝝ q iniuſta.)Tertia ibi.(Oia aūt timenda.) Quarta ibi.(Et quoꝝ auxilia.)Excellētia aūt terribilis ex ipſo exceſſu ſumił ꝑ ꝯparationē ad meliores nob:qꝛ q ſupat meliores nobis nos ſupant. ℂ Pōit aūt circa h̄ q̄tuor cōſiderationes. Scđa ibi.(Et quos timent.)Tertia ibi.(Et qui meliores.)Quarta ibi.(Et qui melioribus.) ℂ Prima ꝯſideratio talis.Qꝛ terribiles melioribus ſunt terribiles ipſis:⁊ eſt ratio:qꝛ magis poſſūt ledere ipſos q̄ȝ meliores. ℂ Scđa talis. Quos timent meliores debent ipſi timere.Et ꝑpter idem ſiue ꝑpter eandeꝫ cām:qꝛ qui plus ſunt timendi ab eis q̄ȝ a melioribus. ℂ Tertia talis. Qꝛ qui peremerant.i.occiderūt meliores ſeipſis:ſūt timēdi ab eis:qui ſunt peiores illis. ℂ Quarta talis.Qꝛ qui ſūt ſuppoſiti melioribus ſeipſis:qꝛ ſignum eſt:ꝙ tales augmentari debēt in potētia:vel ſunt iam timendi:vel timēdi ſunt quādo iam creuerit potentia eoꝝ.habēt aūt ſe iſte quattuor cōſiderationes per ordinē. Nā prima cōſideratio reſpicit ſolū potentiā ledendi. Scđa vero ſupra huiuſ potentiā:addit ſigna leſionis:qꝛ tūc hoīes timenł:quādo iudicia leſionis ex eis apparent. Tertia vō ſumił ex nocumento iam illato. Quarta aſſumił ex dñio:vel excellētia ſecuta ꝑpter illatū nocumentū. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et eorū qui iniuſta paſſi ſunt:⁊ inimicoruꝫ:aut referentium aduerſariorum:nō qui acute ire ⁊ inſtantiſſimi:ſed mites ⁊ ironatores ⁊ aſtuti. Immanifeſti enim q̄ȝ prope. Quare nunq̄ȝ manifeſti q̄ȝ longe.

ℂ Ponit conſiderationē ad cognoſcēdū excellentiā pp latitationē dicens:ꝙ eoꝝ amici ſupra:vt alia lr̃a habꝫ q ſūt paſſi iniuſta ſunt timendi:⁊ amici inimicoꝝ:aut aduerſariorū refellentiū:ſunt etiā timendi valde:⁊ hoc amici eoꝝ paſſorū iniuſta q̄ȝ inimicorū ſunt timendi.Et ſi acute irę.⁊ ſi ſunt inſtantiſſimi ⁊ manifeſti ſm iram:ſed ſi ſunt mites ⁊ ironatores.i.ſimulatores:vt hꝫ alia lr̃a:⁊ ſi ſīt aſtuti ⁊ eſt rō:qꝛ tales imanifeſti ſunt:⁊ qꝛ ſunt ꝑpe ad inferendū nocumētū:q̄re oino ſunt imanifeſti q̄ȝ qꝛ longe ſunt.ideſt valde timendi ꝑpter latitationē. ℂ Deide cū dic.

ℂ Omnia aūt timenda terribiliora:quicūq; ſi peccauerit corrigi non contingit:ſed aut totalr̄ impoſſibilia:aut nō in ſeipſis:ſed in cōtrarijs.

ℂ Ponit excellentiā terribilis ꝑpter non punitionē dicēs:ꝙ inter oīa timenda illa ſunt terribiliora:vel illi homīes ſunt terribiliores quicūq; ſi peccauerint nō cōuenit corrigere:ſed aut totalr̄:aut vniuerſalr̄ īpoſſibilia ſunt flagella ⁊ correctiones in talibus:aut ſi qua correctio pōt eis inſligi non erit in ſeipſis:ſ; forte in ſuis rebus:ſed in ꝯrijs.i.in aduerſarijs.pōt eſſe correctio in ſeipſis. ℂ Deide cū.d.

ℂ Et quorū auxilia nō ſunt:aut non facilia:vt aūt ſimplr̄ dicere timēda ſunt quecūq; in alijs fcā aut futura miſabilia ſūt timēda. Que qdē igił:⁊ q̄ timēt fere:vt eſt dicere maxia hec ſūt.

ℂ Ponit cōſiderationē ad cognoſcēdū potentiā terribilis ex defectu auxilioꝝ dicens:ꝙ illi ſunt maxime terribiles vel illa ſunt maxime terribilia:quoꝝ auxilia nō ſunt:aut non facilia ad habendū. Addit aūt:ꝙ vt ſimplr̄ eſt dicere alia ſunt timenda quęcūq; in alijs facta:aut futura miſerabilia.ideſt inferunt miſeriā:⁊ nocumentū. Ultimo epilogat:ꝙ quę ſunt maxime timenda:⁊ quę maxime hoīes timent:in ſūma eſt dicere:hęc ſunt:quę dicta ſunt.

Qualiter autē diſpoſiti ipſi timent nunc dicamus. Sed ita eſt timor cum expectatio eſt patiendi corruptiuam paſſioneꝫ aliquā:manifeſtum ꝙ nullus timet putantiū nihil eſſe pati:neq; hoc:que non putant pati:neq; hoc a quibus non putant:neq; tunc quando non putant. Neceſſe igił timere exiſtimantes aliquid ſe paſſuros:⁊ eos quibus hoc ⁊ nunc

ℂ In pte iſta venał phs qualr̄ diſpoſiti timent.Et duo facit:qꝛ primo cōtinuat ſe ad dicenda:qualr̄ aūt ipſi hoīes diſpoſiti

ſpoſiti

ſpoſiti timent dicamus:nunc exequiť de intento.ibi.(Si itaq; ē timor.)Circa qđ duo facit:qꝛ pˀmo exequiť in vli. Scđo in ſpāli manifeſtat qđ dixerat ibi.(Nō putāt aūt.) Dicit ergo ꝙ ſi timor eſt triſtitia cū expectatiōe patiendi paſſionē aliquā corruptiuā:manifeſtū eſt:ꝙ nullus putantium niſi cōtra pati timet.vñ hoīes nō timent hęc:quę nō putant pati:neq; hos a quibus non putāt pati:neq; tūc qñ non putant pati.neceſſe eſt ergo hoīes timere:qꝛ ſunt aliquid extimantes ſe paſſuros.Unde timent eos:a quibus putant pati. ❡Deinde cum dicit.

❡Non putant aūt ſe paſſuros neq; qui in infortunijs magnis ſunt:ꝛ putātes ꝑpter qđ cōtumelioſi:ꝛ paruipenſores:ꝛ audaces:faciūt āt tales diuitie:robur:mltitudo amicoꝝ ptās.

❡Specificat quę dixerat.Et duo facit ſm ꝙ duplr hoīes nō putant ſe pati.Scđa ps ibi.(Neq; q putant.)Dicit ꝙ ꝙ hoīes nō putant ſe paſſuros:q̄ ſunt in magnis infortunijs.i.in magnis ꝓſperitatibꝰ.Et illi q ſunt putātes de ipſis vel ꝯfidentes:vt dꝫ alia lr̄a.pp tales ſunt ꝯtumelioſi.nā diuitię robur multitudo amicoꝝ:ꝛ cętera talia:quę pertinēt ad ifortunia faciūt hoīes tales.i.cōtumelioſos ꝛ ꝑpēſores:ꝛ audaces:pp qđ tales nō timēt. ❡Deīde cū dicit.

❡Neq; q putāt ſe ꝑtuliſſe oīa grauia ꝛ obdurati ad futurū:ſic q decapitanť iā;ſꝫ opꝫ aliquā ſpē adeſſe ſalutis:de quo in agonia ſunt.

❡Ponit ſcđam conſiderationē.Et tria facit:qꝛ primo ponit cōſiderationē ipſam.Scđo qđ dixerat manifeſtat per ſignū.Tertio oſtēdit q̄ liter ſuccurrēdū eſt hoībus timoroſis.Scđa pars ibi.(Signū aūt.)Tertia ibi.(Quare oportet.)Dicit ergo:ꝙ hoīes non timent qui putāt ſe pertuliſſe oīa grauia.vñ obdurati ꝛ quaſi deſperati ad futurū nō timent:ſicut non timēt qui iā decapitanť:ꝛ eſt rō qꝛ ſemper timentibus opꝫ adeſſe aliquā ſpem ſalutis:de quo ſūt in agonia. ❡Deinde cum dicit.

❡Signū autem:timor enim conſiliatiuos facit:ꝛ quidem nullus cōſiliatur de deſperatis.

❡Manifeſtat q̄ liter deſperati:ꝛ illi qui ſunt in agonia:ꝛ anguſtia q̄ liter ſalui fiant:nō timent:qꝛ timor facit hoīes cōſiliatiuos:deſparatꝰ aūt nullus cōſiliať. ❡Deinde cum dicit.

❡Quare opꝫ tales ꝑperare quādo ſit melius timere ipſos:quia tales ſūt quales pati.Et eni alij maiores paſſi fuerunt:ꝛ ipſi ſimiliter oſtēdere patientes:aut paſſos:ꝛ ab his:a quibus non putabant:ꝛ hoc erit tunc.

❡Oſtēdit q̄ liter ſuccurrendū eſt hominibus timoroſis dicēs:ꝙ tales hoīes timoroſos opꝫ ꝑparare ſuccurrēdo eis:cōtra terribilia:ꝛ hoc qñ melius.i.qñ magis ſit.i.cōtingit ipſos timere.Modus aūt ſuccurrēdi timoroſis ē:vt dicimus eis:ꝙ tales.i.tā boni:tā magni ſūt:q̄les pati vidimꝰ vl ſūt:qꝛ paſſū ē.vñ debemꝰ dīc ꝙ maiores ipſi ſūt paſſi:ꝛ debemꝰ oñdere ſiles ipſis eē patiētes:aut paſſos ab alijs a qbꝰ nō putabāt.ꝛ hoc erit.i.pati eos:qñ nō putabāt.Nā ſi timoroſi ſciūt alios maiores ſe:vl ſiles ſibi paſſos ex inſperato ſilia maiora ꝙ ipſi ꝑparanť ꝛ armanť ꝯ timorē.

Quoniam autem de timore manifeſtū quid eſt:ꝛ de timidis:ꝛ q̄ liter ſinguli habentes formidant manifeſtū:ꝛ ex his ꝛ audere quid eſt:ꝛ circa qualia audaces:ꝛ q̄ liter diſpoſiti audaces ſunt.

❡Poſtq̄ phs determinauit de timore:hic determinat de audacia.Et duo facit:qꝛ pˀmo cōtinuat dicta dicedis.Secūdo exequiť de intēto.Scđa ibi.(Auſibile enim.)Dicit ergo:ꝙ qꝛ manifeſtū eſt de timore.quia etiā manifeſtū de timēdis:quę ſunt.ꝛ manifeſtū eſt etiā q̄ liter ſinguli hoīes ſe habentes formidant:qꝛ vnū cōtrarioꝝ facit ad cognitionē alterius cū audatia opponať timori.Et ex his quę dicta ſūt ſcire poterimus quid eſt audere:ꝛ circa qualia homines audaces ſunt:ꝛ quomodo diſpoſiti ſunt audaces. ❡Deinde cum dicit.

❡Auſibile enim cōtrariū timido.Quare etiaꝫ cū fantaſia aut ſpes ſalutariū:vt ꝓpe exiſtētiū timendoꝝ autē:aut non entiū:aut longe entiuꝫ.

❡Exequitur de intento.Et tria facit ſm ꝙ tria propoſuit de audacia.Naꝫ primo determinat qđ eſt auſibile.Scđo oſtēdit circa quos homines audaces ſunt.Scđa ibi.(Et ſi neq; iniuſta.)Tertia ibi.(Ipſi autē ſic habentes.)Circa primū duo facit:quia primo dicit qđ eſt auſibile:ꝛ declarat diffinitionē dictā.Scđo oſtendit ex hoc q̄ liter ſunt auſibilia pericula remota ꝛ propinqua.Scđa pars ibi.(Sūt aūt auſibilia.)Dicit ergo ꝙ auſibile eſt cōtrariū timido.ideo cū eſt fantaſia:aut ſpes ſalutariū:vt ꝓpe exiſtentiuꝫ timendoꝝ aūt eſt fantaſia:aut nō entiū:aut longe entiuꝫ audemus.nā quilibꝫ audet cū ſalutaria ſunt ꝓpinqua:timenda vo vel ſunt nulla:vel remota. ❡Deinde cū dicit.

❡Sunt aūt auſibilia pericula longe entia:ꝛ auſibilia prope:ꝛ directiones ſi ſint:ꝛ auſibilia autē multa:aut magna:aut ambo.

❡Oñdit q̄ liter ꝑicula lōge entia:ꝛ ꝓpe ſunt auſibilia dicēs:ꝙ talia auſibilia ſunt:ſi directiōes ꝛ auxilia ſunt multa:aut magna:aut ambo.i.ſimul multa ꝛ magna.nā quilibꝫ audet quęcūq; genera periculoꝝ:ſi directiones ꝛ auxiliatores habeat multos ꝛ magnos. ❡Deinde cum dicit.

❡Et ſi neq; iniuſta paſſi:neq; iniuſta fecerint:aduerſanteſq;:aut non ſint oīno:aut nō habēt potentiā:aut potētiā habētes ſint amici:aut fecerint:aut ſi plures fuerint:quibus hec cōferunt:aut meliores:aut ambo.

❡Oſtendit erga quos hoīes ſunt auſibiles.Nā auſibiles ſūt erga eos:a qbꝰ nō ſūt iniuſta paſſi:qꝛ paſſi ab alijs poſt paſſionē cōſueuerūt magis timere ꝑpter experientiaꝫ nociui:ſic etiā hoīes:aut circa eos.a quibus nō iniuſta fecerīt niſi credentes ab illis damnificari.Et audent erga eos:qꝛ aut oīno nō ſunt aduerſantes:aut ſi ſunt aduerſantes nō hñt poꝰ.aūt ſi hñt poꝰ hꝫ aduerſantes ipis:cū qbꝰ voluīt aduerſari ſunt amici:quibus benefecerunt:ꝛ a quibus bñ fuerunt paſſi:ꝛ maxime ſi eis fuerunt plures amici q̄ aduerſarij:quibus amicię talia conferunt vel cōtulerūt:aut meliores:aut ambo.ideſt plures ꝛ meliores.Nā homines non timent de aduerſarijs:ſi habeant plures ꝛ meliores amicos q̄ ipſi. ❡Deinde cum dicit.

❡Ipſi autē ſic habentes auſiui ſunt:ſi in multis obtinuiſſe putant:ꝛ non paſſos fuiſſe:ꝛ ſi ſepe inciderint periculis:ꝛ euaſerint.

❡Oſtendit qualr ſe habentes non timent:ꝛ duo facit:qꝛ primo oſtendit hoc per cōparationē ad experientiaꝫ:ꝛ inexperientiā.Scđo ſumit cōſiderationes huiꝰ quantū ad alias acceptiōes.Scđa ibi.(Et quādo ſimilibus.)Circa pˀmū duo facit:qꝛ primo facit qđ dictū eſt.Scđo dat cām dicti.ibi.(Duplr enī.)Dicit ergo:ꝙ illi hoīes ſic ſe habētes ſunt auſiui.Primo ſi putant obtinuiſſe in multis:ꝛ nō

paſſos fuiſſe:propter qđ inexperti aliauius nociui audent. Scđo aūt ſunt auſiui:ſi ſepe inciderint in piculis:⁊ experti fuerint nociua.ſed euaſerint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dupliciter enim impaſſibiles fiunt homines aut in non expertos fuiſſe:aut in habēdo auxilia:ſicut in periculis:que penes mare inexperti hyemis audent futura:⁊ auxilia habentes propter experientiam.

¶ Manifeſtat qđ dixerat dicens:ꝙ hoīes dupl'r ſunt impaſſibiles.i.dupl'r non patiunt̄ timores:aut qꝛ non fuerūt experti nociua ⁊ terribilia:aut qꝛ ꝓpter experientiaȝ habēt auxilia:per que putant euadere:ſicut accidit in periculis: que ſunt penes mare:qꝛ inexperti hyemis ⁊ tēpeſtatis audent futura pericula:⁊ marinariꝫ ꝓpter experientiā habētes auxilia cōtra talia etiā audent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quādo ſimilibus non erit timendū:neqꝫ minor:⁊ his quibus meliores putant eſſe:putant autem his:quibus dn̄ati ſūt:aut ipſis:aut melioribus:aut ſimilibus.

¶ Poſtq̄ȝ oſtendit qual'r ſe habentes audent ꝓpter experientiā:vel inexperientiā:oſtendit hoc idem quātū ad alias acceptiones.Et quinqꝫ facit ſm ꝙ quinqꝫ cōſiderationes ponit circa hoc.Scđa ibi.(Et ſi exiſtere.)Tertia ibi.(Et ſi non iuſta.)Quarta ibi.(Et total'r.)Quinta ibi.(Et cuȝ preinuadentes.) ¶ Prima cōſideratio talis.Qꝛ quando aliqđ terribile nō erit timendū ſimilibus:neqꝫ minoribꝰ non erit timendū etiā ipſis:⁊ exponit qbus hoīes putant eſſe meliores dicens:ꝙ hoīes putant eſſe meliores his:quibus ſunt dn̄ati:⁊ hoc:aut ipſis:aut melioribus ipſis:aut ſimilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi exiſtere ipſis putant plura ⁊ maiora:quibus excedētes timidi ſunt.Hoc autē ſunt multitudo pecuniarum:⁊ robur corporuȝ:⁊ amicorum:⁊ regionis:⁊ preparationum ad bellū aut omnium:aut maximorum.

¶ Ponit ſcđam conſiderationē:ꝙ hoīes audent:ſi putant exiſtere ipſis plura auxilia ⁊ maiora:quibus excedentes alios ſunt timendi ab eis.Et exponit que ſunt talia auxilia dicens:ꝙ hic ſunt multitudo pecuniarū:robur corporꝫ ⁊ robur amicoꝝ:robur regionis:vel contrate:⁊ preparatoriū ad belluȝ:vnde hoīes maxime audent:ſi exiſtant eis auxilia omniū:que dicta ſunt:aut maximorum inter iam dicta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi nō iniuſta fecerint:aut nulli:aut nō multis:aut non talibus:de quibus non timent.

¶ Ponit tertiā:ꝙ hoīes audent:ſi non fecerint iniuſta:aut nulli:aut nō multis:aut nō talibus:de quibus timent:alii qui textus habent:de quibus non timēt:ſed ſuperfluit ibi non:vt patet ex alia littera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter ſi ea:que ad eos ſpōs habeant:⁊ quantum ad alia:⁊ quantū ad ea:que a ſignis ⁊ reputationibus.

¶ Ponit quartā cōſiderationē.Scđo aſſignat rōneȝ eius quod dixerat.Scđa ibi.(Auſiuuȝ enī ira.)Dicit ergo:ꝙ hoīes total'r ſūt auſiui.ſi ad ea:que ad deos.i.ſi fuitus impendēda diis bene habeāt ipſis.ideſt bene ſe habeāt ī ipſis.Sunt aūt duo genera eorū:que debent̄ diis:qꝛ quedā ſunt quaſi ſigna ⁊ reputationes ad ſacrificia:⁊ edificationes templorū:quedaȝ vero ſunt alia ab iſtis:vt rectitudo cordis:⁊ cuncte bone affectiones:ſm quas mouemur in deuȝ.Igit̄ ſi homo bn̄ ſe habeat erga deos quātū ad talia vt quantū ad huiꝰ affectiones intrinſecas:que ſunt alie.i.aliene ab omnibus:que videri non poſſunt:⁊ etiā quantū ad ea:que a ſignis ⁊ reputationibus accipiunt̄:ſequit̄ ꝙ talis ſit auſiuus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Auſiuum enim ira. Non iniuſta facere autē ſed iniuſta pati infectiuum eſt. Demū autem arbitratur auxiliari iniuſta patientibus.

¶ Aſſignat rōnem dicti dicens:ꝙ ira eſt quid auſiuū:⁊ ira non eſt ad iuſta facere:ſed iniuſta pati eſt factiuū ire. Cū ergo quis nō iniuſtificat:nullus mouet̄ per irā contra eos quia tūc ira erit ad iniuſtū.ideo tales ſunt auſiui:ꝓpter qđ aſſignata eſt cauſa eius:qđ dixerat:qꝛ auſiui ſunt:q nō iniuſta fecerunt.Addit aūt ꝙ arbitrat̄ quilibꝫ diuinum.i.deū auxiliari iniuſta patiētibus:ꝓpter qđ aſſignata eſt rō quare ſe hn̄t total'r bene in his:que ſūt erga deos:nō iniuſtificantes ſunt auſiui:qꝛ credunt:ꝙ deus ſit defenſor eorum.Dicit autē pħs deos in plurali:nō ꝙ crediderit deos plures:cum in.12°metaphyſice cōcludat vnū principatū:⁊ vnū principē:ſed loquit̄ more gentiliuȝ colentium plures deos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum preinuadentes aut neqꝫ nihil vtiqꝫ pati:neqꝫ paſſuros:aut obtinere putauet̄. Et de timendis quid:⁊ auſibilibus dictum eſt.

¶ Ponit vltimā conſiderationē:ꝙ hoīes ſunt auſiui quādo preinuadentes alios nihil putant ſe pati ab eis:aut paſſuros eſſe:ſed putāt ſe obtinere:⁊ vincere. ¶ Ultimo epilogat:ꝙ de timendis ⁊ auſibilibus dictum eſt.

Qualia autē erubeſcunt:⁊ non erubeſcunt:⁊ ad quos:⁊ qualiter habent palam. Sit itaqꝫ erubeſcētia triſtitia quedā:⁊ turbatio circa ea que videntur ferre inglorificationeȝ malorum:aut preſentium:aut factorum:aut futurorum.

¶ In parte iſta:vt dicebatur:determinat pħs de erubeſcētia:que eſt ſpēs timoris:⁊ gratia:que eſt effectus amoris: timor enī dupl'r pōt ſumi:vel reſpectu inglorificatiōis:vt cū quis timet inglorificari:⁊ tunc eſt erubeſcētia:vl' reſpectu corruptiui:⁊ tunc quia non habꝫ ſpāle nomen appellatur noīe cōmuni:⁊ dicitur timor.Eſt ergo erubeſcētia ſpecies timoris cōmuniter ſumpti:nō timoris:vt eſt de eo ſuperius determinatuȝ:tamē in timore reſpectu corruptiui magis reſeruat̄ ratio timoris q̄ȝ in erubeſcētia:ꝓpter qđ pars illa precedit iſtam.Gratia vero eſt effectus amoris: quia diligentes alios ſunt eis gratioſi cōferendo eis beneficia ſua.ipſum enim beneficiuȝ pōt dici gratia:vt in alia littera in caplō de gratia loco grē habet̄ beneficiū. Cōtingit etiā ꝙ gratia ſit amoris effectiuū:ſed hoc eſt in diuerſis:vt qꝛ aliquis eſt nobis gratioſus:ideo diligimus ipſuȝ. ſed ſi eſt gratioſum ⁊ dilectiuū referat̄ ad ideȝ:gratia magis per ſe eſt effectus amoris q̄ȝ cauſa:magis enim per ſe ꝙ aliquis ſit gratioſus ⁊ benefactiuus:quia dilectiuus:q̄ȝ ecōuerſo:ꝓpter qđ ſi volumus per ſe reſpicere ordinē inter gratiā ⁊ amorē:magis eſt gratia effectus amoris q̄ȝ cauſa. ¶ Duo ergo facit pħs:qꝛ primo determinat de erubeſcētia.Scđo de gratia.Scđa ibi.(Quibus aūt grām.)Circa primū duo facit:qꝛ p̄mo cōtinuat ſe ad dicenda dicēs palam eſſe ex dictis:ꝙ hoīes erubeſcūt:⁊ ad quos:⁊ qual'r ſe habentes.Scđo exequit̄ de intento.ibi.(Sit itaqꝫ erubeſcentia.)Scđo deſcribit in erubeſcentiam ei oppoſitam.

Tertio ex deſcriptionibus datis inueſtigat illa tria: que ꝓpoſuerat. Scḋa ibi. (Inerubeſcentia autem.) Tertia ibi. (Si itaq; eſt.) Dicit ḡ q erubeſcētia eſt quedā triſtitia: ⁊ eſt q̄dam turbatio circa ea: que videntur ferre. id eſt inducere ingloꝛificationē maloꝝ: aut preſentium: aut futurorum aut factorum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Inerubeſcentia: aut paruipenſio quedam ⁊ impoſſibilitas circa hec ipſa.

ℂ Diffinit inerubeſcentiā dicens: q inerubeſcentia eſt quedā paruipenſio. Et quedā impaſſibilitas circa talia mala. Nā qui paruipendit: ⁊ non patitur: circa talia eſt inuerecūdus. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Si itaq; eſt erubeſcētia q̄ diffinita ē neceſſe ē erubeſcere quidem in talibus maloꝛū: que videntur turpia eē ipſis: aut his: de q̄bus curant.

ℂ Ex deſcriptionibus datis venatur illa tria: que dixerat de erubeſcentia. Et ideo tria facit: q2 primo oſtēdit qualia homines erubeſcant. Scḋo manifeſtat ad quos erubeſcāt. Tertio declarat qualiter ſe habētes: ⁊ qualr̄ diſpoſiti erubeſcant. Scḋa pars ibi. (Quoniā aūt de cōfuſione.) Tertia ibi. (Ipſi autē ſic diſpoſiti.) Circa ꝑmū tria facit: quia ea que erubeſcimus: vel ſunt volūtaria: vt mala moris vel nālia: que inſunt nobis ex origine: vel ſunt coacta: vt mala que inſunt nobis ex illatiōe. Primo ergo determinat de erubeſcentia: ꝓut oritur ex malis turpibus voluntarie factis. Scḋo determinat de ea: ꝓut oritur ex turpibus potētibus ineſſe ex origine. Tertio determinat de ea ꝓut oritur ex malis illatis. Scḋa pars ibi. (Et ſuꝑ hoc bonis.) Tertia ibi. (Patientes aūt.) Circa primū duo facit: q2 primo in vlī dicit mala moris eſſe: que erubeſcimus. Scḋo ſpecialiter exequitur de eis. Scḋa ibi. (Talia autem ſunt.) Dicit ergo: q ſi erubeſcentia eſt illa: que eſt diffinita neceſſe eſt hoīez erubeſcere in talibus maloꝝ: que ſūt turpia: aut ipſi: aut his: de quibus ipſi curāt aliqui textus habēt curant ſed lr̄a eſt corrupta: vt appꝫ ex alia lr̄a. ℂ Deīde cū dicit.

ℂ Talia autem ſunt quecūq; a malitia opa ſūt vt abijcere clipeū: aut fugere a timiditate.

ℂ Ponit in ſpāli hōī turpia ſcḋm mores: in quibus hoīes erubeſcunt: mala aūt moris diſtinguuntur: q2 quedā ſunt oppoſita virtutibus cardinalibus: quedā vero alijs virtutibus. Ideo duo facit: q2 ꝑmo determinat de erubeſcentia: ꝓut ſumit originē ex vitijs. Scḋa ibi. (Et lucrari a modicis.) Uirtutes aūt morales cardinales ſunt tres: fortitudo: iuſtitia: ⁊ tēperantia. prudētia aūt: licz ſit virtus cardinalis: non tn̄ eſt moralis per oēm modū: ſed eſt media inter intellectuales ⁊ morales: ⁊ q2 tres ſunt tales virtutes: tria ſunt vitia eis oppoſita. ideo tria facit: q2 primo determinat de erubeſcentia: ꝓut cōſurgit ex timiditate: que eſt oppoſita fortitudini. Scḋo prout conſurgit ab iniuſtitia: que eſt oppoſita iuſtitie. Tertio ꝓut cōſurgit ab intēperātia: que opponitur temperantie. Scḋa ibi. (Et ſpoliaſſe.) Tertia ibi (Cōmixtū fuiſſe.) Dicit ergo: q talia in quibus erubeſcimus ſunt quecūq; opera. id eſt operata ſunt a malitia vt abijcere clipeū: aut fugere: quia talia operata ſunt a timiditate. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et aut ſpoliaſſe depoſitoꝛiū ab iniuſtitia.

ℂ Ponit ſcḋam cōſiderationē: q2 erubeſcētia eſt expoliaſſe depoſitorium: q2 hoc eſt ab iniuſtitia. ℂ Deīde cū. d.

ℂ Et cōmixtū fuiſſe q̄bus nō opꝫ: aut vbi non opꝫ: aut quādo nō opꝫ ab intemperātia.

ℂ Ponit tertiam: q erubeſcibile eſt fuiſſe cōmixtū q̄bus non oportebant vbi non opꝫ: aut quando non opꝫ: q2 talia ſunt ab intemperantia. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et lucrari a modicis: aut turpib⁹: aut ab impotētibus: puta pauperibus: vel moꝛtuis: vn̄ ⁊ prouerbiū ſaltez a moꝛtuo ferre ē a turpi lucratione enim: ⁊ illiberalitate.

ℂ Oſtendit q̄uo conſurgit erubeſcētia a malitijs. Et q̄nq; facit ſcḋm q quinq; malitias tangit. Nam primo oſtendit q̄uo conſurgit erubeſcētia ab illiberalitate. Scḋo q̄uo cōſurgit ab adulatione. Tertio q̄uo ꝯſurgit a molitie. Quarto q̄uo cōſurgit a puſillanimitate. Quinto q̄uo conſurgit a iactantia. Scḋa pars ibi. (Laudare aūt ꝑſentē.) Tertia ibi. (Et nō ſufferre labores.) Quarta ibi. (Et ab altero bene pati.) Quinta ibi. (Et deſcaſet ipſe dicere.) Circa primum duo facit: q2 ꝑmo oſtendit q̄uo conſurgit erubeſcētia ab illiberalitate: ꝓut ſimul cū illiberalitate eſt: ⁊ iniuſtitia. Scḋo ꝓut ibi eſt illiberalitas tantū. Scḋa pars ibi. (Et non auxiliari.) Dicit ergo: q erubeſcibile eſt lucrari a modicis: vt expoliare pauperes: aut turpib⁹: vt expoliare moꝛtuos: aut ab impotentibus: vt expoliare infirmos. ideo ſubdit. puta a pauperibus: vel moꝛtuis lucrari: ⁊ q lucrū a moꝛtuo ſit erubeſcibile patet per prouerbiū ſcḋm qḋ dicitur: ſaltem ferre. id eſt auferre a moꝛtuo eſt a turpi lucratione: ⁊ ab illiberalitate. In his aūt omnibus ſimul cū illiberalitate eſt etiam iniuſtitia. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et non auxiliari in pecunijs potentē: aut minus auxiliari: ⁊ iuuari minus abundantibus: ⁊ mutuum recipere quando videtur petere: ⁊ petere quādo repetere: ⁊ repetere quādo ⁊ laudare: ⁊ videtur petere ⁊ delaudare: vt repulſaz nihil minus. Oīa enī hec illiberalitatis ſigna.

ℂ Oſtendit q̄uo oritur erubeſcentia ab illiberalitate tātū. Nā erubeſcibile eſt eū: qui eſt potens in pecunijs nō auxiliari impotentes: aut min⁹ auxiliari eos q̄ꝫ deceat. ⁊ eſt erubeſcibile velle iuuari a minus abundantibus. i. pauperib⁹ cū ipſe ecōtra deberet tales iuuare: ⁊ erubeſcibile eſt recipere mutuū ab alio: quando ille videtur petere: valde eſt enim illiberale in illo tempoꝛe: q̄n quis petit a nobis auxilium: repetere ab eo: ſi quid ei mutuauimus: ⁊ etiā debꝫ homo erubeſcere petere a mutuante: quando repetit ſibi mutuū: q2 vile eſt in illo tēpoꝛe petere ab alio quādo ipſe a nobis repetit: qḋ nobis mutuauit: neq; repetere mutuās debꝫ: quādo mutuatus petit: nec mutuatus petere: q̄n mutuās repetit. iō q̄ſi cōuerſam addit: qḋ eſt erubeſcibile repetere mutuū: q̄n mutuatus vr̄ repetere. eadē ḡ ſn̄ia ſpoꝛtatur per hoc: qḋ dicit repetere: q̄n ꝑpetierit: ⁊ ꝑ hoc qḋ dixerat mutuū recipere: q̄n vr̄ petere. Addit etiā: q eſt etiā verecūdū laudare: vel delaudare: vt videatur petere ſicut hyſtriones faciūt: qui ꝓpter laudes ⁊ vituperia: que de alijs enunciant lucrantur. imo ſi tales patiantur repulſam etiaz nihil min⁹ faciunt. hoc aūt q ſit erubeſcibile pꝫ: q2 oīa talia ſunt ſigna illiberalitatis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Laudare autem preſentem adulationis. Et bona quidem ſuperlaudar: praua aūt delinire ⁊ ſuperdolere cum dolente: ⁊ alia oīa q̄cūq; talia: adulationis enim ſigna.

ℂ Oñdit q̄uo oritur erubeſcentia ab adulatione. Naz laudare preſentem eſt adulationis ſignū: ⁊ etiā ad adulationem pertinet bona alicuius ſuperlaudare. praua aūt delinire. i. polire ⁊ excuſare: ⁊ etiā ſuperdolere cum dolente: quēadmodū faciūt hoīes plangitiui: oīno aūt quecunq; ſunt talia ſupplendū eſt: ſunt erubeſcibilia: quia ſunt adulationis ſigna. ℂ Deinde cum dicit.

¶ Et non ſufferre labores: quos ſenes: aut deli cati: aut in poteſtate magis ſũt: aut totaliter in potentiores. omnia enim molliciei ſigna.

¶ Oſtendit quõ oritur erubeſcentia a molicie dicẽs: ꝙ eſt erubeſcibile nõ ſufferre labores: quos ſuſtinent ſenes: aut delicati: aut illi qui ſunt magis in ptãte. i. dignitate: vt hʒ alia littera: q2 tales delicatiores videñ: aut totalr. i. vniuer ſalr non ſufferre quos impotentiores ſuſtinent. naʒ oĩa ta lia ſunt ſigna moliciei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ab altero bñ pati: ⁊ ſepe: ⁊ q̃ bñ fecit i ꝑ pare. Puſillanimitas. n. oĩa: ⁊ hũilitatis ſigna

¶ Oſtendit quõ eſt erubeſcenduʒ ꝑpter puſillanimitatem dicẽs: ꝙ quãdo pati eſt ab altero ſepe: ⁊ quę benefecit im properare eſt erubeſcibile: q2 oĩa talia ſunt ſigna puſillani mitatis: ⁊ humilitatis. i. deſt ſeruilitatis: eſt eñi quid ſerui le ⁊ pertinens ad puſillanimitatẽ: q2 homo vellit ſepe bõa recipere: ⁊ ſi modicũ bene faciat improperet. ¶ Dein. ⁊c̃.

¶ Et de ſeipſo dicere ⁊ promittere: ⁊ aliena ꝓ pria ſibi narrare: iactãtia eni. Silr aũt in alijs vniuſcuiuſqʒ moraliũ: malitiarũ opa: ⁊ ſigna ⁊ ſimilia: turpia enim ⁊ erubeſcibilia.

¶ Oſtendit quõ eſt erubeſcendũ ꝑpter iactantiã dicẽs: ꝙ bene pati ẽ ab altero ſepe: ⁊ quę benefecit iproperat de ſe ipſo dicere magnalia: ⁊ ꝓmittere mirabilia: ⁊ aliena facta narrare quaſi ꝓpria vſurpantes ſibi laudes aliorum: ta lia ſunt erubeſcibilia: q2 ſũt a iactãtia. Addit aũt ꝙ ſic eſt in malitijs nominatis: q2 operar ſigna: ⁊ ſilia ſunt turpia: ⁊ erubeſcibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſuper hec bonis: qbus oẽs ꝑticipant: aut ſimiles oẽs: aut plurimi nõ participare. Silẽs aũt dico qui eiuſdẽ gentis ciues: coetaneos: co gnatos: ⁊ vniuerſalr eos: q ex equo: turpe eni iam non participare: puta eruditione intantuʒ ⁊ alijs ſimilia oĩa: aut hoc magis: ſi ipſe ſit cau ſa eoꝝ: que extiterunt: aut exiſtunt: aut futura.

¶ Oſtendit quõ oritur erubeſcentia ab his: quę pñt nobis ineſſe naturalr dicẽs: ꝙ ſuper hęc oĩa erubeſcibilia iam di cta: eſt etiã erubeſcibile nõ participare bonis: qbus parti cipãt oẽs ſimplr: aut oẽs hoĩes ſilẽs: vt oẽs pares: aut quo participãt plurimi. Exponit aũt quos vocat ſilẽs: qui ſilẽs dicit: qui ſunt eiuſdẽ gentis ciues ⁊ coetaneos: vt qui ſunt euiſdẽ ſtatus: vel tẽporis ⁊ cognatos: vt qui ſunt de eadeʒ ſtirpe: ⁊ vniuerſalr oẽs qui ſunt ex equo. i. qui hñt aliquaʒ equalitatẽ ⁊ ꝯparitatẽ adinuicẽ. Nã turpe eſt nõ ꝑticipa re eruditione: ⁊ ſimilr alijs bonis intantũ inquantũ parti cipant ſui pares: vel omnes: vel plurimi: ⁊ licʒ hęc oĩa ſint erubeſcibilia: ⁊ ſi ſunt a natura: magis tamen ſunt talia: ſi ipſe ſit cauſa eoꝝ. i. taliũ turpiũ: aut quę extiterũt: aut quę exiſtũt: aut quę futura ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Patientes aut paſſi: aut paſſuri talia erube ſcũt q̃cũqʒ i dehoneſtatõeʒ fecere ⁊ obprobria.

¶ Oſtẽdit erubeſcibilia: quę poſſunt eſſe coacta. Et tria fa cit: q2 pmo pręmittit intẽtionẽ ſuã. Scdo exponit quę ſũt talia erubeſcibilia. Tertio dat dĩaʒ inter ea. Secũda ibi. (Hec aũt ſũt.) Tertia ibi. (Et quę quidẽ.) Dicit ergo: ꝙ hoĩes patiẽtes: aut paſſi talia: quę fuerint in dehoneſtatio nẽ ⁊ obprobria erubeſcunt: ⁊ conſtat ꝙ talia poſſunt eſſe coacta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec autem ſunt quecũqʒ ad ſeruientes: aut corporis: aut operis operum turpiuʒ: de qui bus eſt etiam contumeliam inferre.

¶ Exponit quę ſunt iſta dicẽs: ꝙ h ſũt q̃cũqʒ ꝑtinẽt ad ſer uitutẽ corꝑis: aut ad genus opeꝝ turpiũ: de qbꝰ eſt ꝯtume liã iferre. Duplr eni ex illatis verecũdamur: vl q2 ſubyci mur in ſuitutẽ: ⁊ debellamur: ⁊ iſta verecũdia magis iſer tur viris: vel rõne turpiũ operũ: ⁊ ꝑꝑ intẽperantiã. ⁊ h ve recũdia conſueuit inferri mulieribus. ¶ Deinde cuʒ diĉ.

¶ Et que qdẽ i intẽperantiã: ⁊ volũtaria ⁊ inuo luntaria. Que aũt in violentiã inuolũtaria ab inuirilitate eiꝰ: aut timiditate: ſufferẽtia: ⁊ nõ re pugnar̃. Que qdẽ igĩ erubeſcũt h ſũt: ⁊ talia.

¶ Dat dĩaʒ iter iſta: q2 q̃ ſonãt in intẽperãtiã: cuiꝰ ſũt tur pia opa: pñt eẽ volũtaria ⁊ inuolũtaria. Nã mulieres aliqñ trahũt ad turpia: aliqñ oñdũt ſe violẽtatas: cum tñ eis pla ceãt talia: illa vo q̃ ſonãt inuiolẽtiã vt redigi in ſeruituteʒ: ⁊ debellari ſemꝑ ſũt inuolũtaria. nã talia ꝓcedũt ab inuiri litate: aut a timiditate. Nã ſufferre ſubiugationẽ: vl debel lationẽ: ⁊ nõ pugnare vel hęc eſt: ꝙ ſic ſuſtinẽs eſt inutilis ⁊ caret viribus: vel q2 eſt timidus. Ultio epilogat dicens: ꝙ q̃cũqʒ qdẽ igĩ erubeſcũt h ſũt: ⁊ talia: quę dicta ſunt.

Quoniã autem de confuſione fan taſia eſt erubeſcẽtia: ⁊ huius ipſiꝰ gratia: ⁊ non euenientium.

¶ In pte iſta determinat phs ad q̃s hoĩes erubeſcũt. Et tria facit: q2 ꝑ repetit deſcri ptionẽ erubeſcẽtię. Scdo ꝓbat q̃dã q̃ dixe rat. Tertia ponit ſpãles ꝓpõnes circa ꝓpoſitũ. Scda ibi. (Nullus eni de glĩa.) Tertia ibi. (Et ꝑꝑ hęc eos.) Dicit ergo ꝑ ꝙ erubeſcẽtia eſt fantaſia de ꝯfuſione: ⁊ h ipſiꝰ grã nã hõ erubeſcit: q2 fantaſiaĩ: ⁊ vĩ ſibi ꝙ debeat ꝯfundi: ⁊ hoc ipſius grã: q2 erubeſcũt ꝑꝑ ipſam ꝯfuſionẽ: ⁊ hõ cõfu ſio faciẽs erubeſcentiã nõ eſt euenientium. i. indiferenter omnium: q2 non erubeſcimus de quibuſcũqʒ: nec coram quibuſqʒ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nullus de glĩa curat: niſi ꝑꝑ glorificãtes: ne ceſſe hos erubeſcere: quoꝝ exiſtimationẽ hñt.

¶ Probat qd dixerat. Et duo fac: q2 ꝑ ponit huiꝰ ꝓbõnẽ. 2° mãifeſtat q̃ dixerat. 2° ibi. (Exiſtimationẽ eni.) Diĉ g ꝙ nullus curat de glĩa niſi ꝑꝑ glĩficãtes. g de his q glĩficari nõ pñt: ſic ſũt pueri: ⁊ beſtię hõ nõ erubeſcit. nõ eſt g eru beſcẽtia euenietiũ q̃rũcũqʒ. ſʒ neĉe ẽ hoĩes hos ſolos eru beſceñ: quoꝝ hñt exiſtimationẽ. i. quos extimãt ⁊ reputãt eſſe aliquid ⁊ poſſe glorificare. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Exiſtimationẽ eni habẽt admirantiũ: ⁊ eoꝝ quos admirantur: ⁊ a quibus volunt.

¶ Exponit q̃ dixerat: ⁊ duo facit: q2 pmo exponit q̃ dixerat in vlĩ. Scdo magis in ſpãli. 2° ibi. (In admiratiõe autẽ.) Dicit g ꝙ hoĩes hñt exiſtimationẽ admirãtiũ: ⁊ eoꝝ q̃s admiranĩ: ⁊ a qbus volũt in admiratiõe hñi: ⁊ eoꝝ ad q̃s ſunt in amore honoris. ⁊ q̃ꝝ opionẽ nõ deſpiciũt: oĩaʒ eni taliũ habent exiſtimationẽ. i. deſt oẽs tales exiſtimãt: ⁊ re putant poſſe glorificare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In admiratione haberi: ⁊ eorũ ad quos ſunt in amore honoris: ⁊ quoꝝ opionẽ non deſpi ciunt. In admiratione quã igĩ eſſe volũt apd hos: ⁊ mirenĩ hos: qui habẽt aliqd bonũ ꝑcio ſorũ: aut cõparatione quorũ exiſtunt indigen tes valde aliquoꝝ eorũ: in quibus illi preualẽt velut amantes. Sũt aũt in amore honoris ad ſimiles. Curãt aũt de ſapiẽtibus tãq̃ verũ di

centib⁹. Tales aũt ⁊ qui ſenes: ⁊ qui eruditi.

¶ Exponit magis in ſpeciali. Et primo facit quod dcm̃ eſt. Secundo addit: que ſunt illa: in quibus coraꝫ talibus erubeſcunt: ⁊ quantũ ad ea. Dicit ergo: ꝙ in admiratione volunt eſſe apud hos: ⁊ mirentur hos: qui habẽt aliquod bonum de numero bonoꝝ ꝑcioſorum: ⁊ hꝫ bona: quibus illi ꝑualent: quos mirãtur: aut debent eſſe ꝑcioſa ſimplr̃: aut comparatione aliquoꝝ eorum: quorum exiſtunt indigentes valde: ⁊ ſunt velut amantes talia bona. Exponit autẽ ad quos ſunt in amore honoris: q2 ad ſimiles: qbus enim amat honorari a ſimilibus. Medici enim volunt honorari a medicis in medicina: q2 in talibus tales videntur dare verum iudicium: exponit vlterius de quibus curant: q2 curant de ſapientibus tanq̃ de verũ dicẽtibus: tales autẽ ſapientes ſunt ſenes ⁊ eruditi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quantum ad ea: que in oculis: ⁊ in manifeſto: vñ ⁊ ꝓuerbium: in oculis eſſe verecũdoꝛ.

¶ Oſtendit que ſunt ea: in quibus erubeſcunt. Nam talia ſunt: que ſunt in oculis ⁊ in manifeſto. vnde ꝓuerbiũ eſt: ꝙ in oculis eſt verecundia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et propter eos: qui ſemper aderunt magis erubeſcunt: ⁊ eos qui attendunt ad eos: ꝓpterea quod in oculis vtrunqꝫ.

¶ Ponit ſpeciales propoſitiones ad cognoſcẽdũ quos erubeſcimus. Et duo facit: q2 primo ponit dictas cõſiderationes. Scd̃o oſtendit: ꝙ non ſolum erubeſcimus q̃ dixerat: ſed etiam ſigna eorum. Scd̃a ibi. (Erubeſcũt aũt non ſolum). Prima pars diuidit̃ in quinqꝫ ſm̃ ꝙ quinqꝫ conſiderationes ponit. Scd̃a ibi. (Et eos qui non ita). Tertia ibi. (Et prolatiuos). Quarta ibi. (Et eos quibus). Quinta ibi. (Et eos inter quos). ¶ Prima conſideratio talis. Q2 hoĩes magis erubeſcunt eos: q ſemꝑ aderunt. i. ꝯſocios ⁊ coniunctos ſecum: ⁊ eos q attendũt ad ipſos: q2 vtrunqꝫ eorum eſt in oculis. i. in manifeſto. Poſſet autem q vellet ex hoc facere duas conſiderationes. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et eos qui non rei circa hec: palam. n. ꝙ contraria videntur his: ⁊ non indultiui his: qui videntur peccare. Que enim ipſe facit: hoc dicitur proximis non vetare: quare ſi non facit palam: quia ſtomachat̃.

¶ Ponit ſcd̃am ꝯſideratioñe. Q2 erubeſcũt eos: qui ſe non habent circa aliqua turpia ſicut ipſi. Et eſt ratio: q2 his videntur ꝯr̃ia: ⁊ non ſunt indultiui his: q videt̃ur peccare. nã intẽperati magis erubeſcũt tẽperatos q̃ alios: q2 temperati ſunt ꝯr̃q operibus eoꝝ: ⁊ nõ parcũt eis: ĩõ ſubdit: ꝙ ea q̃ aliqs facit non dr̃ vetare. i. ꝓhibere ꝓximis: quare ſi facit illa palam: quia ſtomachatur ⁊ abominatur ea: ĩõ arguit facientes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et propalationes multis: nihil. n. differt nõ putari: aut non propalare. ꝓpalatiui autem ⁊ q iniuſta: propterea ꝙ obſeruant ⁊ maledici. Sigdẽ. n. nõ peccãtes multo ãplius peccãtes.

¶ Ponit tertiã. Q2 hoĩes magis erubeſcunt eos: q ꝓpalant multis. Et eſt ratio: q2 nihil differt non putari: aut non ꝓpalare. Nullus. n. verecũdatur turpi: q2 putatur talis. ſi ergo non ꝓpalatur nihil erubeſcat. Exponit aũt qui ſũt ꝓpalatiui dicens: ꝙ tales ſunt paſſi iniuſta. naꝫ tales ſunt maledici ⁊ obſeruãt tempus: qũo poſſint alios infamare: maledici. n. ſunt nõ peccãtes. ſi ſunt iniuſta paſſi: ⁊ multo magis peccantes: quilibet. n. eſt pronus ad infamandũ cuꝫ infamatur: peccantes tñ ſunt magis ꝓni: q2 magis indignantur ⁊ lędũtur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos quibus perſiſtentia in peccatis proximorum: puta irriſoribus: ⁊ comedie factoribus: maliloq. n. aliq̃liter iſti ⁊ ꝓpalatiui.

¶ Ponit quartam. Q2 hoĩes erubeſcunt eos: q perſiſtũt in peccatis ꝓximorum ſępe cõmemorando ea. vñ erubeſcimus de irriſoribus: ⁊ de factoribus comediarũ: cuiuſmodi ſunt hyſtriões fingentes cãtilenas: tales. n. ſunt aliquo mõ maliloqui: ⁊ ꝓpalatiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos: inter quos in nullo defecerunt: velut enim admirabiles diſponunt̃: ꝓpter qꝺ ⁊ eos a quibus primo aliqd poſtularũt: erubeſcunt tanq̃ nihil nunq̃ dignificati inter ipſos.

¶ Ponit quintã ꝯſiderationem. Et duo facit: q2 primo ponit hꝫ conſiderationem. Secundo manifeſtat quoddam quod dixerat. Secũda ibi. (Tales aũt). Dicit ergo: ꝙ homines erubeſcunt eos: inter quos in nullo defecerunt. diſponunt̃. n. ad eos velut admirabiles: quibus. n. videt̃ mirabilis ad eos: inter quos nulla mala geſſit. Et inde eſt ꝙ hoĩes magis erubeſcunt eos: a qbus primo aliquid poſtulauerunt: q2 inter ipſos ſe habent tanq̃ nunq̃ dignificati. i. tanq̃ nunq̃ dignificati: vel alia littera hꝫ: ſicut nihil ingloriũ. Eſt. n. quędam inglorificatio poſtulare: q2 beatius eſt dare q̃ accipere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tales autẽ ⁊ que nunc primo volunt amici eſſe. Optima. n. proponunt̃. propter qꝺ bene hꝫ Euripidis reſpõſio ad Siracuſanos. Et ab antiquo votorum nihil conſcij.

¶ Exponit qui ſunt illi apparẽtes mirabiles dicens: tales ſunt: qui primo volunt amici eſſe. inter tales. n. optima ponuntur: quilibet. n. in principio verecũdatur detegere indigentiam ſuam: ideo a principio quilibet amicoꝝ apparet mirabilis: in fine autẽ non ſic. poſtq̃ ſe adinuicem cognoſcũt: ꝓp qꝺ bona fuit miſſio Euripidis ad Siracuſanos: ꝙ ab antiquo. i. a principio nihil erant cõſcij votoꝝ: q2 qlibꝫ amicus neſcit vota. i. volũtates alteri⁹ a pn̄ꝰ. ¶ Deiñ. ⁊c̃.

¶ Erubeſcunt aũt non ſolum ipſa: que dcã ſũt erubeſcibilia: ſed ⁊ ſigna. puta non ſolum venerea agentes. ſed ⁊ ſigna ipſorũ. ⁊ non ſoluꝫ facientes turpia. ſed ⁊ dicentes.

¶ Oñdit ꝙ non ſolũ erubeſcunt hoĩes que dcã ſunt: ſed ẽt ſigna eoꝝ. Et duo facit: q2 primo facit qꝺ dcm̃ eſt. Secundo oñdit: quoꝝ non ẽ erubeſcibilia. Scd̃a ibi. (Totalr̃ autem.) ¶ Circa p̄ᵐ duo facit: q2 primo ponit hoĩes erubeſcere ſigna eoꝝ ꝑ cõparationem ad ipa erubeſcẽda. Scd̃o ꝑ ꝯꝑatioñe ad eos: quos erubeſcim⁹. 2ᵃ ibi. (Silr̃ ãt neqꝫ dictos). Dicit q̃ p̄: ꝙ hoĩes erubeſcũt nõ ſolũ ea erubeſcibilia: q̃ dcã ſunt: ſed ẽt ſigna eoꝝ: puta nõ ſolũ agẽtes venerea erubeſcũt: ſꝫ ẽt ꝓcedẽtes ſigna eoꝝ verecũdant̃: ⁊ non ſolũ faciẽtes turpia erubeſcũt: ſꝫ ẽt dicẽtes. ¶ Deinde ⁊c̃.

¶ Similiter autem neqꝫ dictos ſolos erubeſcũt: ſed propalatiuos ipos: puta obſequẽtes ⁊ amicos horum.

¶ Oñdit hoc idẽ ꝑ ꝯparatioñe ad eos: quos erubeſcim⁹ dicẽs: ꝙ hoĩes erubeſcũt ñ ſolũ dictos: vt ꝓpalatiuos: ⁊ alios de qbus facta eſt mẽtio. ſed ẽt erubeſcũt ꝓpalatiuos ipſis q dicti ſunt: puta obſequentes eis ⁊ amicos eoꝝ. Quicũqꝫ. n. erubeſcit ꝓpalatiuos: erubeſcit ꝓpalatiuos ꝓpalatiui ſunt. n. tales q̃ſi quędã ſigna eoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totalr̃ aũt erubeſcũt: neqꝫ eos quoꝝ multi

deſpiciunt opinionē: ⁊ veruȝ dicēdo. Nullus enim beſtias: ⁊ pueros erubeſcit.

¶ Oſtendit reſpectu quorum non eſt erubeſcētia. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Scdo oſtendit: ꝙ omnes erubeſcimus eodem modo. Secunda ibi. (Neqȝ in eiſdem). Dicit ergo primo: ꝙ talr. i. vīr hoies non erubeſcunt eos: quoꝝ opinionem ⁊ verū dicēdo multi deſpiciunt. Nullus. n. erubeſcit pueros: neqȝ beſtias. nam talia nil poſſunt reuelare alijs: quę vident: vt beſtia: vel ſi reuelauerint non creditur ꝙ dicant veꝝ: ⁊ vilipenditur eorū opinio: ⁊ tales ſunt pueri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqȝ in eiſdem notos ⁊ ignotos: ſed notos quidem his: que videntur ad veritateȝ: eos autem: qui a remotis in his que ad famaȝ.

¶ Oſtendit ꝙ non eodem modo: nec eiſdem omnes erubeſcimus: nam notos erubeſcimus in his: quę ſunt ſȝ veritatē: qꝛ tales ſic nos cognoſcunt. ignotos vero ⁊ etiā eos qui ſunt a remotis erubeſcimus eos in his: quę ſm famā: qꝛ ignoti ſolū q̄ꝫtū ad famā ⁊ eſtimationē nos agnoſcūt.

Ipſi autē ſic diſpoſiti erubeſcūt vtiqȝ: primū quideȝ ſi exiſterēt ad ipos aliqui ita ſe habentes: quales diximus eſſe: quos erubeſcunt. Erant aūt hi aut in admiratiōe habiti; aut admirantes: vel a quibus volunt in admiratiōe haberi: aut illi: quorum aliqua opportunitate indigent: que non obtinebūt inglorij exiſtentes.

¶ In parte iſta oſtēdit phs qualiter diſpoſiti erubeſcūt. Et tria facit ſm ꝙ hoc triplr oſtendit. Primo. n. oſtēdit hoc per comparationem ad eos: quos erubeſcimus. Scdo per comparationem ad ipſa erubeſcibilia. Tertio per comparationem ad modum erubeſcendi. Secūda ibi. (Et cum habeāt). Tertia ibi. (Et aſpiciendi). ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo dat diuerſos modos: quō aliqui diſpoſiti erubeſcunt per comparationem ad eos: quos verecūdantur. Secundo vnum illorum modorum ſubdiuidit. Secunda ibi. (Et iſti autem videntes). Dicit ergo: ꝙ homines ſic diſpoſiti erubeſcunt: ſi aſſiſtāt ſe aliquō ita ſe habētes: quos (vt diximus) erubeſcunt. Hi aūt in admiratiōe habiti: aut admirantes: aut a quibus volūt in admiratione haberi: exponatur vt ſupra: aut etiaȝ ſunt tales illi: quorum aliq̄ opportunitate indigent: ꝓpter qō nō obtinebūt ea: q̄ petūt: ſi appareāt eis exñtes inglorij. ¶ De inde. c. d.

¶ Et ibi aut vidētes: ſicut Lydias d Sami ſortilegio concionatus eſt: dignificabat. n. exiſtimare Athenięſes aſtare in circuitu Elimellos tanq̄ȝ videntes: ⁊ non ſolum audituros quecunqȝ ſuſpicabunt: aut ſi prope ſunt tales: aut debeant ſcire propter quod: ⁊ videri: ⁊ fortunantes a zelantibus vnq̄ȝ non volūt: admiratores enim qui zelatores.

¶ Subdiuidit iſtud mēbrū vltimo dcm. Nā ſi aliqs vult aliqd obtinere apud aliū: ſiue illud velit obtinere ꝑ violētiā: ſiue ꝑ amicitiā non vult ꝙ videat ipſum vileȝ ⁊ ingloriū: nec ꝙ audiat ipm eē talē: ⁊ magis verecūdaṭ de vidētib⁹ q̄ȝ de audiētib⁹: ⁊ inde eſt: ꝙ Lydias de Sami ſortilegio. i. homo de loco illo: vel de illa ꝑle: volens inanimare Athenienſes: concionatus eſt inter eos dicens: ꝙ dignificabat. i. capiebat Athenięſes exiſtimare Ellimellos. i. grecos: vt habet alia littera: aſtare in circuitu eoꝝ tanq̄ȝ videntes: ⁊ non ſolum auditores: quę ſuſpicabuntur. i. quę poterunt ſcire per ſuſpitionem ⁊ famaȝ. Hoc enim dicebat: vt Athenienſes magis verecundarentur: ſi non ſe habebant glorioſe exiſtimantes: ꝙ gręci viderunt eos: ⁊ qꝛ admiratores: ⁊ eos a qbus volumus aliqd obtinere: erubeſcimus videntes: erubeſcimus etiam tales: ſi prope ſint: aut dbeāt ſcire quę agimus: propter quod infortunātes nunq̄ȝ volūt videri a ȝelantibus: quia ȝelatores admiratores ſunt. Et inde eſt: ꝙ cum diuites ad paupertatem venerunt: nolent ꝙ aliquis eos videret: q eos cognoſceret. ¶ Deide. c. d.

¶ Et cum habeant que erubeſcunt opera ⁊ negocia: aut ſuijpſorum: vel progenitorum aliorum aliquoruȝ: ad quos exiſtit ipſis aliqua neceſſitudo: ⁊ totaliter pro quibus erubeſcūt ipſi. Sunt aūt hi: qui dicti: ⁊ qui in ipſos referūtur: quorum doctores aut conſiliarii fuerunt: ⁊ ſi ſint alij ſimiles: ad quos amant in honore eſſe. Multa. n. erubeſcentes propter tales. ⁊ faciunt ⁊ non faciunt.

¶ Oſtendit qualiter diſpoſiti erubeſcant: cum habeāt opera ⁊ negocia erubeſcibilia: ⁊ hoc aut ſuipſorum: aut ꝓgenitoꝝ: aut aliquorum aliorū: ad quos exiſtit ipſis aliqua neceſſitudo. i. aliqua cura: ⁊ totaliter verecundantes: ſi habētes negocia erubeſcibilia: tales ſint: ꝑ quibus debent erubeſcere dicens: ꝙ tales ſunt: qui dicti ſunt ꝓgenitores: ⁊ q referuntur in ipſos: vt illi: quorū fuerunt doctores: aut cōſiliarij: ⁊ etiaȝ ſint tales alij ſimiles iſtis ⁊ amici ⁊ noti: q̄s tales referuntur in eos: qui amant in honore eſſe ꝑꝑ tales erubeſcētes multa faciūt ⁊ nō faciūt hoies. ¶ Deinde.

¶ Et aſpiciēdi in manifeſto conuerſatiui apud conſocios erubeſcitiui magis ſunt. vnde ⁊ Antiphon poeta debēs decapitari a Dionyſio dixit videns cōmorituros velatos. qñ eijciebantur ꝑ portas. Quid velamini ingt ſi nos cras qs hoꝝ non videbit. De erubeſcētia quidē igitur hec. De inerubeſcentia autem palam quomodo ex contrarijs abundamus.

¶ Oſtēdit qualiter diſpoſiti erubeſcūt reſpectu modi erubeſcendi: modus aūt erubeſcēdi eſt: vt ſit in manifeſto: qꝛ verecūdia eſt i oculis: vt ſupra dicebatur: adeo ait: ꝙ aſpiciendi in manifeſto: ⁊ conuerſatiui apud conſocios erubeſcitiui ſunt magis: paꝝ. n. aut nihil erubeſcimus de his: cū his: cū qbus nō debemus conuerſari: ⁊ nūq̄ȝ vlterius ſunt nos viſuri. vñ Antiphon poeta debēs decapitari a Dionyſio vidēs alios cōmorituros ſecuȝ: qñ eijciebanṭ ꝑ portas eē velatos q̄ſi erubeſcētes dixit eis. Quid ingt velamini ſi cras aliqs hoꝝ noſ ñ videbit. q. d. nō dbetis verecūdari de his: qui nos vidēt: qꝛ deceterо nō videbūt. ¶ Ultimo epilogat de erubeſcētia dcā ſunt hec: quę dicta ſunt. De inerubeſcentia aūt quō ſit dicendū. ⁊ quō abundamus. poteſt eſſe palam ⁊ manifeſtum ex contrarijs dictorum.

Quibus autem gratiam habent: ⁊ in qb⁹: ⁊ q̄liter ipſi habētes cū diffinierimus gratiam palam erit.

Poſtq̄ȝ phs determinauit de erubeſcētia quę ē quędā ſpēs timoris. hic determinat de grā: q̄ pōt eē effectus amoris. nam ex h aliquis hȝ gratiam alterius: qō diligitur ab eo. Eſt. n. iſte modus

modus: ꝙ aliquis conferens beneficium alteri debet ab eo diligi: ⁊ eſſe ei gratus: ſiue habere gratiam eius: ⁊ inde eſt ꝙ gratiam habere deſcribitur per ſubuentionē: ꝙ ex hoc aliquis habet gratiam alterius: qui ſubuenit ei indigenti. In determinando aūt de gratia duo facit: q2 primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intēto. Secūda ibi. (Sit itaqꝫ gratia.) Dicit ergo: ꝙ quibus. i. a quib9 homines habent gratiam: ⁊ in quibus: ⁊ qualiter ipſi ſe habentes gratiam habent: palam erit: cum diffiniuerimus gratiam. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sit itaqꝫ gratia: ſm quam dicitur habēs gratiam ſubuenire indigenti: nō pro aliquo: neqꝫ vt aliquid ſibi ſubueniēti: ſed vt illi aliquid.

¶ Exequitur de intento: ⁊ duo facit. q2 primo diffinit gratiam. Secundo ex diffinitione data manifeſtat illa tria: q̄ ꝓpoſuerat manifeſtanda de gratia. Secunda ibi. (Magna aūt). Dicit ergo: ꝙ gratia eſt: ſm quam habens grāz dicitur ſubuenire indigenti: non pro aliquo: neqꝫ vt aliqd fiat ſibi ſubuenienti: q2 tunc nō eſſet gratia: ſed magis eēt retributio ⁊ mercatio: ſed vt aliquid fiat illi: qui ſubuenit. ¶ Dubitaret autem forte aliquis cū3 gratia videat̄ duo reſpicere: v3: beneficium ſubuenientis: ⁊ amorē3 eius: cui ſubuenitur: cum magis immediata cauſa gratię videat̄ eſſe amor q̄ ſubuentio: quid eſt quod ph̄us notificat gratiam per ſubuentionem: non per amorem. ¶ Ad qđ dici poteſt ꝙ ſubuentio eſt manifeſtior magis in aperto q̄ ſit amor. ideo ph̄s eam ſic notificat: quia ſpectat ad rhetorem ſuperficialiter diffinire: vt habitum fuit in primo libro capitu. de delectabilibus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Magna autem vtiqꝫ: aut valde opoꝛtunorū: aut magnoꝝ ⁊ difficilium: aut in tꝑibus talibus: aut ſolus: aut primus: aut maxime.

¶ Manifeſtat illa tria ꝑdicta: ⁊ ideo tria facit: quia primo oſtendit qualiter ſe habentes gratiam habent. Secundo a quibus. Tertio propter quę. Secūda ibi. (Indigētię autem ſunt). Tertia ibi. (Neceſſe igitur maxime). Dicit ergo: ꝙ ea: in quibus deb3 fieri ſubuentio debent eē magna aut de numero valde opoꝛtunoꝝ: aut magnorum ⁊ difficilium. ⁊ iſta ſunt magna ſimplr. magna vero ex conditiōe ſunt illa: quę fiunt ex tempoꝛibus talibus: in quibus maxime homines indigent. aut ſi aliquis facit ea ſolus: aut ꝑmus: aut maxime: vt puta: ꝙ ille plus laborauit q̄ alij. Ex quo apparet qualiter ſe habentes: ⁊ qui gratiam habent: quia ſubuenientes in magnis: vel ſimpliciter: vel ex cōditione. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Indigentie autem ſunt appetitus: ⁊ horum maxime qui cum triſtitia eius: quod non fit: tales autem concupiſcentie: puta amor: ⁊ in coꝛporis anxietatibus: ⁊ in periculis: ⁊ enim periclitans concupiſcit: ⁊ qui triſtatur: propter qđ qui in egeſtate exiſtunt: ⁊ in fugis. Et ſi in modicis ſubueniant propter magnitudinem indigentie: ⁊ oppoꝛtunitatem gratiam feciſſe habētur: velut qui in Litio celatum dedit.

¶ Oſtendit a quibus gratiam habent. Nam ſicut ſubuenientes debent recipere gratiarum actiones: ita indigentes debent gratiam referre: ideo ait: ꝙ indigentię ſunt appetitus aliquoꝝ: ⁊ maxime eorum: qui ſūt in triſtitia eius qđ non fit. nam homo indiget eo: qđ appetendo ſi nō fiat triſtatur. ideo ait: ꝙ cōcupiſcentię ſunt tales: reſpectu quorum ſumuntur indigentię: puta amor eius: quod nō habetur. Unde in anxietatibus coꝛporis: ⁊ in ꝑiculis potiſſime ſumuntur indigentia: q2 in talibus homo concupiſcit: quę non habet. ideo ſubdit. ꝙ periclitans: ⁊ qui triſtatur cōcupiſcit: propter quod aſſiſtunt in egeſtate: ⁊ in fugis: ſi i modicis ſubueniant propter magnitudinem indigentię: ⁊ oppoꝛtunitatē habentes feciſſe gratia. Foꝛte in Litio erant homines egentes: ideo modicum auxilium erat eis magnū. Uel foꝛte ibi fuit cōmiſſum bellum: propter quod fugiētes hoīes modicū auxiliū reputabāt magnū. Deide.

¶ Neceſſe igitur maxime quidem in talia habere ſubuenientiam. Si autem non in equalia: aut in maioꝛa.

¶ Cōcludit ex dictis in quibus: ⁊ propter quę fit gratia. Et duo facit: q2 primo oſtēdit in quibus: ⁊ qualiter fit gratia. Secundo ex hoc manifeſtat contrariu3 huius: v3: qūo nō fit gratia: ſed magis tollitur. Secunda ibi. (Manifeſtu3 autem.) ¶ Circa primum duo facit: q2 primo facit quod dictum eſt. Secundo ex hoc docet ſumere locos rhetoricos. Secunda ibi. (Quare qm̄ manifeſtum.) Dicit ergo: ꝙ q2 gratia eſt talis ſm ꝙ dictum eſt: neceſſe eſt eum: qui vult habere gratiam: habere ſubuenientiam maxime in talia: qualia dicta ſunt. Si autem non ſubuenerit in talia: opꝫ eum ſubuenire in ęqualia: aut i maioꝛa. ¶ Deide. c. d.

¶ Quare quoniam manifeſtum: ⁊ quando: ⁊ in quibus fit gratia: ⁊ qualiter habentibus: palam ꝙ ex his preparandu3. Hos quide3 demōſtrantes: aut qui ſunt: aut qui fuerunt in tali triſtitia ⁊ indigentia. hoc aūt ꝙ ſuccurrerunt in tali oppoꝛtunitate: in tali aliquo aut ſuccurrent.

¶ Adaptat quod dixerat ad propoſitum. Secundo docet ex hoc ſumere locos rhetoricos dicens: ꝙ q2 manifeſtum eſt qñ ⁊ in quibus fit gratia: ⁊ qualiter habentibus palam ꝙ ex his: quę dicta ſunt: ſumendi ſunt loci rhetorici: ⁊ preparandu3 eſſe iudicem: vt facit ad propoſitum demōſtrātes hos. i. amicos iudicis: ⁊ eius beniuolos: ꝙ ſunt: aut fuerunt in tali triſtitia ⁊ indigentia. Hos aūt quos volumus inducere ad gratiā iudicis: debemus demonſtrare: ꝙ ſuccurrerunt in tali oppoꝛtunitate: aut ſuccurrerūt in tali aliquo: quo amici ſui indigent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Manifeſtum autem ⁊ vnde auferre contingit gratiam: ⁊ facere ſine gratia: aut enim quia ſui gratia ſuccurrerunt: aut ſuccurrent: hoc autem non erat gratia: aut quia a caſu accidit: aut quia coacti fuerunt: aut quia reddiderunt: ſed non dederunt: ſiue ſcientes: ſiue nō: vtroqꝫ. n. modo aliquid pro aliquo: quare neqꝫ ſic vtiqꝫ erit gratia: ⁊ circa omnia predicamenta intuendum. Gratia enim eſt aut q2 hoc: aut tātū: aut quale: aut quando: aut vbi.

¶ Oñdit qūo poſſumus ab aduerſarijs auferre grām indicis. Et duo facit: q2 ꝑ facit qđ dcm̄ eſt. Scđo docet nos probare: qđ dixerat ꝑ ſignū. 2a ibi. (Signū aūt.) Dat āt multas cautelas ad oñdēdū qūo ꝑꝑ ſubuētionē nō debeat alicui grā: dicēs manifeſtū eē ex dicēdis: vñ cōtingit auferre grām: ⁊ facere alios eē ſine grā. ꝑ ſi ſuccurrerūt: aut ſuccurrūt grā ſui: vt q2 intēdebat aliqđ mentū. Nā h vt dicebat nō erat grā: aut ſi hoc fecerūt ꝑ accñs ⁊ a caſu non ex electiōe: aut fuerūt coacti ad h faciēdū: aut h faciēdo nō dederūt: ſ3 reddiderūt: q2 ꝑus receꝑant tm̄ bñficiū: vel foꝛte maius. ſiue fuerint ſcientes. i. cognoſcentes impēſum ſibi

prius beneficium:ſiue non:vtroq;.n.modo ſcienter ⁊ ne-
ſcienter redditur aliquid pro aliquo:quare in talibus non
erit gratia.im mo qui non recognoſcit beneficium ſibi fa
ctū:⁊ faciēdo aliqd bñfactori ſuo:credit ſe ei grām facere
non ſolum ex hoc meretur gratiā:ſed etiā eſt aliquo mo-
do ingratus. Addit aūt ꝙ eſt intuendum circa omnia pdi
camenta ex eo ꝙ aliquis facit hoc qn̄tum ad ſubſtantiā:
vt q2 dedit aliquid charum:vt aurum:non plumbū:aut
tantum:quantum ad quantitatē:aut tale:aut quādo:aut
vbi:⁊ ſic de alijs pdicamentis. Si ergo quiſq; oñdit qđ
non dedit hoc:in quo dȝ eſſe gratia. vt quia dedit plūbū
non aurum:vel non dedit tantum:neq; tale,⁊ ſic de alijs
pdicamentis oſtendit:ꝙ propter hoc nō debetur ei gra
tia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autem ⁊ ſi in minori non ſuccurre
runt: ⁊ ſi inimicis:aut eadem:aut equalia: aut
maiora:palam enim ꝙ neq; hoc noſtri gratia:
aut ſi praua ſciens. Nullus enim confitetur in
digere malis: ⁊ de eo quidem:quod eſt gratiā
fieri: ⁊ non gratiam facere dictum.

¶ Docet nos cognoſcere per ſignū quando aliquid fit gra
tia noſtri:⁊ dat multas cautelas ad hoc. Nam ſi aliqui nō
ſuccurrerunt nobis in minori: ſi contingat eos maiora fa
cere:ſignum eſt:ꝙ non facerent ea propter nos. Rurſum
ſi eadem:aut equalia:aut maiora fecerunt inimicis q̄ no-
bis palā eſt:ꝙ non fecerunt ea gratia noſtri : quia nullus
gratia inimicorum aliquid agit: aut etiam ſi ea: quę fece
runt nobis ſciebant.i.credebant eſſe praua palam : ꝙ non
fecerunt ea gratia noſtri.non enim credebant nos indige-
re illis:cum nullus confiteatur:⁊ nullus credat aliquē in
digere malis. ¶ Ultimo epilogat dicens: ꝙ de eo: qđ eſt
gratiam fieri quantum ad primam partem huius capitu-
li dictum eſt modo predicto. ¶ Deinde cū dicit.

Qualia autem miſerabilia. ⁊ qbus
miſerentur: ⁊ qualiter ipſi haben
tes dicamus.

¶ Quia delectatio ⁊ triſtitia ſequunť ad
omnes alias paſſiones. Ultimo determi-
nandum eſt de eis: ſi conſideremus ordi-
nem ipſarum paſſionum. Uerū quia tractatus de diſce-
ptatione compleri non poterat:niſi ibi traderetur notitia
de delectabilibus:oportuit phm̄ in primo libro capitulo
de diſceptatiōe determinare de delectabilibus. Ne ergo
eſſet nugatio pretermittens in hoc ſecundo capitulo cap.
de delectatione.poſt oēs alias paſſiones determinat đ tri
ſtitia. Triſtitię autem quatuor ſunt partes:vȝ: miſericor-
dia:nemeſis:inuidia:⁊ zelus;hęc autem ſic accipi poſſunt;
q2 triſtitia eſt reſpectu alterius.ſiue reſpectu eius:quod in
eſt alteri:⁊ qa de tali triſtitia hic loqui intendimus:dupli
citer ſumi poteſt. Primo reſpectu mali. ſecundo reſpectu
boni. Si ſumatur reſpectu mali:ſic ē miſericordia. nā mi
ſericordia eſt paſſio ſuper apparenti malo alterius:⁊ potiſ
ſime ſi videatur nobis indignum eſſe illum pati tale ma-
lum. Si autem ſumatur reſpectu boni:hoc eſt dupliciter;
quia vel tale bonū concomitatur indignitas:vel non eſt
neceſſe tale bonum indignitatem concomitari. Si autē
concomitatur ipſum indignitas:ſic eſt nemeſis. nam ne-
meſis eſt triſtitia de bono alterius:ex eo quod videtur no
bis indignum eſſe illum habere tale bonum. Si vero bo-
num alterius:de quo triſtamur:non de neceſſitate conco-
mitať indignitas:hoc eſt dupliciter:q2 vel dolemus de ta
li bono propter ipſum:cui ineſt:⁊ ſic eſt inuidia:quia inui-
dia eſt dolor de bono alterius nō propter hoc:ꝙ ille ſit in
dignus eo:nec propter hoc: ꝙ aliquid nobis eueniat ex il-
lo:ſed q2 nolemus ei tale bonū ineſſe. Si vero triſtamur
de bono alterius:non propter ipſum:ſed propter nos:ſic ē
zelus. Nam zelus proprie eſt triſtitia de bono alterius: nō
propter hoc:ꝙ ipſe ſit indignus: nec propter hoc ꝙ nolle-
mus tale bonū ineſſe ei:ſed quia triſtamur: ꝙ tale bonū
non ineſt nobis. Ex quo apparet:ꝙ iſtarum triſtitiarū tres
ſunt bonę ⁊ vna mala.nam miſericordia:nemeſis:⁊ zelus
ſunt bonę paſſiones:bonū enim eſt triſtari de malo alte-
rius:ſi ille patiatur hoc īdigne:hoc facit miſericordia. Rur
ſum bonū eſt triſtari de bono alterius:ſi ille habeat hoc
indigne:quod facit nemeſis : ſic etiam bonum eſt triſtari
de bono alterius:nō q2 ineſt ei:ſȝ q2 nō ineſt nobis: qđ fač
zelus. Inuidia aūt ſola īter dictas paſſiōes ē mala: qa ma
lū ē triſtari de bono alterius ex eo:qđ ineſt illi: qđ facit in-
uidia. Ex quo patet:ꝙ ſi ſumātur hmōi triſtitię:ſiue huiuſ
modi paſſiones reſpectu boni ⁊ mali: tres cadunt ex vna
parte:⁊ vna ex alia:ſed bonum ⁊ malum ſumantur adie-
ctiue ⁊ materialiter:ſiue ſumuntur prout tales paſſiones
ſunt bonę ⁊ malę. Nam ſi bonum ⁊ malum ſumanť ma-
terialiter : ſic miſericordia cadit ex parte mali.nam mi-
ſericordia habet pro materia malum alterius. Alię vero
tres ſe tenent ex parte boni:ſunt enim zelus:nemeſis: ⁊ in
uidia de bono aliquo. habent enim bonum pro materia
aliter tamen ⁊ aliter: vt patet per habita. Similiter ſi di-
ſtinguantur dictę paſſiones reſpectu boni ⁊ mali:nō inq̄n-
tum habent ea pro materia:ſed prout ipſę in ſe ſunt bonę
⁊ malę:ſic etiam tres illarum paſſionū cadunt ex vna par
te:⁊ vna ex alia:ſed non eodem modo vt prius. Nam ſm
primum modum ſola materia ſe tenet ex parte mali:alię
vero tres tenebant ſe ex parte mali:ſed ſm illum modū
ſola inuidia ſe tenet ex parte mali.alię vero tres ſe tenent
ex parte boni. Miſericordia enī:nemeſis:⁊ zelus ſunt bo
ni moris: vt dicebatur:ſed quia non ſolum reſpectu boni
⁊ mali poteſt accipi numerus dictarum paſſionū. Sed ēt
reſpectu indignitatis ⁊ non indignitatis.ideo notandum
ꝙ ſi diſtinguantur paſſiones tactę ſm indignitatem ⁊ nō
indignitatem:ſic duę cadunt ex vna parte : ⁊ duę ex alia.
Nam miſericordia ⁊ nemeſis ſemper habent annexā in
dignitatē aliquā: cū miſericordia ſit de eo:qui indigne pa
tiatur.nemeſis vero de eo: qui indigne proſperatur. Zelus
vero ⁊ inuidia non de neceſſitate habent talem dignitatē
annexam:vt ſuperius tangebatur. Scd̄m ergo iſtum mo-
dum diſtinguendi poſſumus diuidere tractatum iſtū: in
quo philoſophus determinat de ſpeciebus triſtitię:dū mo
do pars iſta diuidatur in partes duas:quia primo philoſo
phus determinat de miſericordia ⁊ nemeſi:quas de neceſ
ſitate concomitatur indignitas. Secundo determinat de
inuidia ⁊ zelo:quas indignitas nō de neceſſitate ꝯcomita
tur. Secunda pars ibi.(Palam quę ⁊ de quibus). Indi-
gnitas concomitari poteſt triſtitiā in dupliciter . Primo
reſpectu mali: vt qui triſtatur de indigne patientibus. Se
cundo reſpectu boni: vt qui triſtatur de indigne principan
tibus. Ideo circa primum duo facit:quia primo determi-
nat de miſericordia:quę eſt triſtitia de indigne patiētibus
mala. Secundo determinat de nemeſi:quę eſt triſtitia de
indigne adipiſcentibus bona. Secunda pars ibi.(Oppo-
nitur autem ei). ¶ Circa primum duo facit: quia primo
enumerat ea:quę ſunt determināda de miſericordia. Se
cundo exequitur de illis. Secunda ibi.(Sit itaq; miſeri-
cordia). Dicit ḡ primo:ꝙ ille vult dicere qualia ſunt mi-
ſerabilia:⁊ quibus hoīes miſerentur : ⁊ qualiter ipſi ſe ha-
bentes miſerentur. hęc enim ſunt illa tria determinanda
circa quamlibet paſſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaq;

¶ Sit itaqꝫ miſericordia triſtitia quedaꝫ ſuper
appenti malo corruptiuo: vel ꝯtriſtatiuo eius
qui indignus eſt ſortiri: qđ ſiue ipſe expectet ſe
paſſurum: ſiue aliquem ſuorum. Et horuꝫ cū
prope videatur.

¶ Exequitur. ⁊ duo facit: q2 primo diffinit miſericordiam.
Secundo ex diffinitione data manifeſtat dicta tria: quę
propoſuerat. Secunda ibi. (Palam enim ꝙ). Dicit ergo
ꝙ miſericordia eſt quędam triſtitia ſuper apparenti ma
lo corruptiuo: vel cōtriſtatiuo eius: qui indignus eſt ſorti
ri ⁊ habere talem malum. Et oportet ꝙ huiuſmodi malū
vel ille: qui miſeretur expectet ſe paſſuruꝫ: vel aliquē ſuo
rum: ⁊ hoc cum prope videatur. Tria ergo ſunt de ratiōe
miſericordię. Primuꝫ ſumitur ex parte miſerantis: quia
debet habere appetitum triſtabilem: ⁊ cor miſerabile: ⁊
cum de ratione miſericordię ſit triſtitia. Scđm ſumit̄ ex
parte eius: cuius miſeretur: quia debet eſſe indignus ad ſu
ſceptionem talis mali. Tertium ſumitur ex parte ipſius
mali: nam illud malum debet eſſe corruptiuuꝫ vel triſta
tiuum: ⁊ debꝫ eſſe prope: ⁊ debet eſſe tale: quia ipſe: vel ali
quis ſuorum expectat illud cogitans ſe poſſe incurrere ta
le malum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam enim ꝙ miſeraturum neceſſe exiſte
re talem: qualis putatur paſſurus aliquod ma
lum: aut ipſe ſuorum aliquis: ⁊ tale malū: qua
le dcm̄ ē in diffōne: aut ſimile: aut vicinum.

¶ Ex diffinitione data de miſericordia declarat illa tria:
quę propoſuerat declaranda: ideo tria facit: quia primo
oſtendit: qualiter ſe habentes miſerentur. Secundo de
clarat qualia ſunt miſerabilia. Tertio manifeſtat: qui
bus homines miſerentur. Secunda ibi. (Miſereatur au
tem ſuper notos). ¶ Circa primum tria facit: quia pri
mo in vniuerſali oſtendit: qualis eſt ille: qui eſt miſeri
cors. Secundo ex hoc manifeſtat: qui non ſunt miſericor
des ad cognoſcendum qualiter ſe habentes miſerentur.
Secunda ibi. (Propter hoc neqꝫ). Tertia ibi. (Sunt au
tem tales). Dicit ergo palam eſſe ex dictis: ꝙ miſeratiuū
.i. eum qui debet miſereri: neceſſe eſt talem exiſtere: qua
lis putatur paſſurus aliquod maluꝫ: ⁊ hoc aut ipſe: aut ali
quis ſuorum: ⁊ malum dꝫ eſſe tale: quale dictuꝫ eſt ex dif
finitione data. q2 debet eſſe corruptiuum: vel contriſtati
uum: aut ſimile corruptiuo ⁊ contriſtatiuo. Vel etiaꝫ vici
num ⁊ propinquum contriſtatiuo: vel forte addit vicinū:
quia tale malū dꝫ videri eſſe prope. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod neqꝫ qui ex toto perierūt: mi
ſerentur: neqꝫ enim amplius pati putant paſſi
enim q neqꝫ ſuper felices eſſe putant: ſed cōtu
meliā faciūt: qui. n. omnia putāt eis adeſſe: pa
lamqꝫ: ⁊ hoc non contingere pati vllum ma
lum. Eſt enim hoc bonorum.

¶ Oſtendit qui non ſunt miſeratiui dicēs: ꝙ illi: qui ex to
to perierunt. i. qui ſunt paſſi omnia mala non miſerētur.
Et eſt ratio: quia non putant ſe pati amplius. i. ampliora
mala: quia paſſi ſunt omnia mala. Cuꝫ ergo tales obdura
ti ex paſſione multorum malorum non timeant aliquod
malum: non miſerentur alijs. Secundo non ſunt miſera
tiui: quia putant eſſe ſuper fęlices: ſed magis contumeliaꝫ
faciūt. Et eſt ratio: quia qui putant eis adeſſe omnia bona
palam ꝙ non putant eos contingere vllum malum. Eſt
enim hoc bonorum. i. beatorū: vt ſonat alia littera: ꝙ eis
non ſit aliquod malum. ergo nec multum fortunati: nec
multum fęlices ſunt miſeratiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem tales: quales putāt ſe pati forte
⁊ qui iam paſſi ſunt: ⁊ euaſerunt ⁊ ſenes. Et ꝓ
pterea quia capiunt: ⁊ quia ſapiunt: ⁊ propter
experientiam: ⁊ debiles: ⁊ quia formidoloſio
res magis: ⁊ eruditi facile. Ratiocinatiui. n. ⁊ q
bus exiſtūt parētes: aut pueri: aut vxores. ipſi
us. n. hec: ⁊ ſilia pati ꝓꝑ ea: que dicta ſunt.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendum miſeratiuos.
Et tria facit ſm̄ ꝙ ad miſericordiam tria concurrunt: vꝫ
triſtitia vel compaſſio cordis: malum paſſibile ineſſe ſibi
vel ſuis: etiaꝫ indignitas patientis. Secūda pars ibi. (Et
qui neqꝫ in virilitatis). Tertia ibi. (Et putant aliquos).
Docet primo cognoſcere miſeratiuos ex parte mali poſſi
bilis ineſſe ſibi vel ſuis dicēs: ꝙ tales ſunt miſeratiui: qua
les ſunt illi: qui forte. i. fortuitu putant ſe pati aliquod ma
lum: vel ſi iam paſſi ſunt: ſed euaſerunt. Ideo ſenes qui ſa
piunt ⁊ cognoſcunt quid eſt pati malum propter experien
tiam: ⁊ debiles qui ſunt magis formidoloſi ⁊ eruditi. i. do
cti: ſcientes per experientiam quid ſit malum: tales enim
ſunt miſeratiui: quia ſunt facile ratiocinatiui. cogitātes. n.
per ratiocinationeꝫ eis poſſe ineſſe talia mala faciliꝰ mi
ſerentur patientibus. Et illi etiam ſunt miſeratiui: quibus
exiſtunt parentes: aut pueri: aut vxores. Et eſt ratio. quia
ipſius. i. habentis parentes ⁊ pueros eſt timere pati ſalteꝫ
in ſuis: hęc. i. mala: quę vident alios pati. ⁊ hoc propter ea:
quę dicta ſunt. i. propter parentes ⁊ filios: quibus cogitat
poſſe accidere dicta mala. Poſſent auteꝫ ex his: quę dicta
ſunt plures conſiderationes formari: ſed de hoc non ſunt
nobis curę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui neqꝫ in virilitatis paſſione ſunt: puta
i ira: aut audacia. ſine meditatiōe. n. futuri hec.

¶ Oſtendit qui ſunt miſeratiui ex eo: ꝙ poteſt eis eſſe tri
ſtitia de alieno malo. huiuſmodi autem triſtitiā nō ineſſe
tripliciter poteſt contingere. Primo ſi ſunt in paſſione cō
traria. Secundo ſi habent mores contrarios. Tertio ſi ſūt
obſtupefacti: ⁊ de aliorum malis ratiocinari non poſſunt.
ideo circa hoc ponit tres conſiderationes. Secunda ibi.
(Neqꝫ in contumeliatiua). Tertia ibi. (Neqꝫ rurſum ti
mentes). Dicit ergo primo: ꝙ illi ſunt miſeratiui: qui non
ſunt in paſſione virilitatis: puta qui non ſunt in ira: neqꝫ i
audacia. Et eſt ratio: quia futuri audaces ⁊ futuri irati qui
ſunt in ira: ⁊ in audacia ſunt ſine meditatione. nō. n. medi
tantur: nec rōcinantur de alienis malis. ¶ Deinde cū. d.

¶ Neqꝫ in contumeliatiua diſpoſitione. Et. n.
hi non ratiocinatiui de patiēdo in futuro aliqđ
ſed qui intermedij horum.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: vꝫ ꝙ illi ſunt miſe
ratiui: qui non ſunt in contumeliatiua diſpoſitione. i. qui
non habent mores eorum: qui paruipendant ⁊ deſpiciūt
cęteros: vt habet alia littera. Et eſt ratio: quia hi ſic contu
meliatiui non habent ratiocinationem de patiendo in fu
turo aliquid mali: ſed qui ſunt horum intermedij. i. q me
dio modo ſe habent ſunt ratiocinatiui de malis aliorum.
Poſſemus tamen ſi vellemus exponere exiſtentes in cō
tumeliatiua diſpoſitione eos: qui non curant mala ⁊ con
tumelias. Nā tales non miſerentur: quia non timent: nec
ratiocinantur de malis futuris: ⁊ tunc optime cōſonat id
quod ſequitur: ſed intermedij eorum: quaſi. d. ꝙ nec illi:
qui ſunt in ira vel diſpoſitione per quam non curant iniu
riam pati: ſunt miſeratiui: ſed intermedij eorum ſunt mi
ſeratiui. ¶ Deinde cum dicit.

illud aũt.ſ.non plorare ſuper filium eſt dirum ⁊ crudele: dirum aũt ⁊ crudele ſunt aliquid miſerabilius: ſunt enim expulſiui miſerationis. ex quo apparet: ꝙ amaſis non habuit miſericordiam ſuper filio: ſed ſuper amico: cum ſuper filio non plorauit. imo dato ꝙ ſuper eum ploraſſet non ꝑ ꝑrie fuiſſet ibi miſericordia: que reſpicit aliena mala: licet ibi fuiſſet dolor ⁊ triſtitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſepe aduerſario vtile: adhuc miſerētur id quod prope eſt ipſi diro.

¶ Oſtendit ipſam anguſtiam ⁊ aduerſitatem eſſe vtilem miſerationi: vnde continuatur ſic. dictum eſt: ꝙ dirum ⁊ crudelitas eſt expulſiuum miſericordię: ſed ſępe dirum ⁊ crudelitas ſunt vtile aduerſario: vt hꝫ alia littera: qꝛ talia non expellant miſericordiam: ſed aliqñ faciant ꝯtrariuꝫ inducendo eam: videmus aliquos ex duritie: quã ſuſtinēt in ſe: mouenť ad miſericordiam erga eos. ideo addiť: ꝙ adhuc. i. amplius: vt habet alia littera miſerentur: hoc miſereri eſt illud: quod eſt ꝓpe ipſi diro: ideo dirum aliqñ inducit miſericordiam. ¶ Notandũ aũt ꝙ diruꝫ ⁊ crudelitas non eodē mõ ſunt inductiua ⁊ expulſiua miſericordię: nã miſericordiam inducunt: vt homo ſuſtineat talia ab alijs ſed eam expellũt: vt ſic ſe hꝫ erga alios. ¶ Deinde cũ. d.

¶ Et ſuper ſimiles miſerentur ſm etatem: ſm mores: ſm habitus: ſm dignitates: ſꝫ genera. In omnibus his magis videtur ⁊ ipſi ad eſſe vtiqꝫ. Totaliter enim ⁊ hoc oportet accipere: quia quecunqꝫ ſuper ipſos timent: hec ſuper alios facta miſerentur.

¶ Ponit ſecũdam conſiderationeꝫ. Et tria facit: qꝛ primo ponit conſiderationem ipſam. Scdo hoc oſtendit: ꝙ non ſunt miſerabilia. Tertio venatur q̇ quę ſunt augmẽtatiua miſericordię. Secunda ibi. (Quoniam aũt prope.) Tertia ibi. (Neceſſe cooperantes.) Dicit ergo: ꝙ homines ēt miſerentur ſuper ſimiles: dico ſm ętateꝫ: vt ſenex ſenibꝰ ſm mores: vt cum ſocij ſocijs ſm habitus: vt virtuoſi virtuoſis ſm dignitates: vt principes principibus ſm genera vt compatriote compatriotis. Et eſt ratio: qꝛ in oĩbus his magis videnť ipſi adeſſe talia mala: quę patitur vnus princeps: timet pati alius: ideo addit: ꝙ totaliter ⁊ vniuerſaliter hic oportet accipere: qualiter homines miſerentur: qꝛ quęcunqꝫ mala ſuper ipſos euenire homines timent: hęc ſuper alios facta miſerentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem ꝓpe apparentes paſſiōes miſerabiles ſunt. Milleſimo aũt ãno fcã: aut futura: neqꝫ ſperantes: neqꝫ reminiſcẽtes: aut totaliter non miſerenť: aut non ſimiliter.

¶ Oſtendit quę non ſunt miſerabilia dicens: ꝙ qꝛ paſſiones prope apparẽtes ſunt miſerabiles facta milleſimo anno: aut futura poſt multum tempus: qꝛ neqꝫ ſperantes ſumus ſic futura ex longinquo: neqꝫ reminiſcẽtes ſumus facta ex tanto tẽpore: talia aut totaliter non miſerenť. i. nullo modo ſunt miſerabilia: aut non ſimiliter. i. aut non tantum ſunt miſerabilia: vt alia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Neceſſe cõparantes figuris: ⁊ vocibus: ⁊ veſtitu: ⁊ totaliter ypocriſi miſerabiliores eē: faciunt enim prope apparere malum pre oculis faciẽtẽ: vel tanqꝫ futurũ: vel tanqꝫ factum.

¶ Venatur quę ſunt augmentatiua miſericordię. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo reddit rationem eorum: quę dixerat. Secunda ibi. (Omnia eni.)

¶ Prima pars diuiditur in partes quatuor. ⁊ tangit quę videntur augmentare miſericordiam ⁊ compaſſionẽ. Secunda pars ibi. (Et facta ſtatim.) Tertia ibi. (Et ſigna.) Quarta ibi. (Et maxime.) Dicit ergo: ꝙ ſi volumꝰ alios mouere ad miſericordiam: ⁊ augmentare in eis cõpaſſiones. neceſſe eſt nos eſſe comparantes in hypocriſi. i. repreſentatiõe ⁊ figuris: quia debemus repreſentare vultus triſtes: ⁊ vocibus: quia debemus hypocriſare voces plangitiuas: ⁊ debemus nos veſtire ad modum lugentium: ⁊ totaliter debemus facere inducentia homines ad compaſſionem. Nam per talia contingit homines eē miſerabiliores. i. magis miſericordes. Et eſt ratio: qꝛ talia faciunt apparere eſſe prope: ſunt enim tales repreſentationes tanqꝫ facientes malum prę oculis tanqꝫ ad pręſens tempus: vel tanqꝫ aliqd futurum prę oculis: vel tanqꝫ aliquid factum ꝗtũ ad pręteritum ⁊ futurum. cũ ergo mala propinquiora miſerabiliora ſint: tales repreſentationes compaſſioneꝫ augmentant. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et facta ſtatim: aut futura in breui miſerabiliora propter idem.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem dicens: ꝙ facta ſtatim: aut futura in breui ſunt miſerabiliora propter ideꝫ. i. ꝓp eãdē cãm: qꝛ vt prope ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſigna ⁊ operationes: puta veſtes paſſoꝝ: ⁊ quecunqꝫ alia eorum: qui in paſſiōe ſunt velut iam morientium.

¶ Ponit tertiam conſiderationeꝫ dicens: ꝙ ſigna ⁊ operationes paſſorum: puta veſtes eoꝝ: ⁊ quecũqꝫ alia: ⁊ ſermones: ⁊ omnia ſunt exiſtentium in paſſiõe: velut iam moriẽtium: ⁊ miſerabiliora ſunt: cum vident veſtes paſſoꝝ cruētatas: vel audiunt ſermones: quos pręferebant: cũ moriebantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et maxime ſtudioſos eſſe in talibus temporibus exiſtentes miſerabile.

¶ Ponit quartam conſiderationem dicens eſſe maxime miſerabile: ⁊ mouere ad compaſſiões: ſi recitamus homines exiſtentes in illis temporibus: cum patiebanť eſſe ſtudioſos. i. eſſe bonos: vł fuiſſe nobiles ⁊ virtuoſos: vt habꝫ alia litera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnia enim hec ꝓpterea ꝙ prope apparēt magis faciunt manifeſtum: ⁊ velut indigni exiſtentis: ⁊ in oculis apparente paſſione.

¶ Dat cauſam dictorum dicens: ꝙ omnia talia magis faciunt miſericordiam: propter quod prope apparēt. Et hoc ꝗtum ad tres cõſiderationes primas. ⁊ qꝛ in oculis apparente paſſione recitatur paſſio exiſtentis indigni. ⁊ quãtuꝫ ad conſiderationem quartam. Non eſt enim dignum: ꝙ ſtudioſi ⁊ nobiles patiantur.

Opponitur autez ei: q̇d eſt miſereri: maxime quidem q̇d vocant nemeſare. i. q̇d eſt triſtari de idignis male actionibus oppoſitũ ē quodammodo: ⁊ ab eodem more ei: quod eſt de indignis bonis actionibus triſtari.

¶ In pte iſta: vt dicebať determinat phs de nemeſi ꝑ ꝯparatione ad paſſiões alias. Scdo determinat eã ſm ſe. zꝰ ibi (Prĩo gdē igiť.) Nec ē in h ordo ꝯuerſus: qꝛ ordine doctrinę aliqñ determinare de aliquo in comparatione ad aliud eſt prius ꝗ determinare de eo ſm ſe: ſi cognitio illius in cõparatiõe ad aliud ducit nos in cognitionē eius: vt ꝯſiderat ſm ſe. Prima pars diuiditur in duas. qꝛ p̄ determinat de nemeſi in ꝯparatione ad mĩam. zꝰ determinat

de ea per comparationem ad inuidiam. Scda ibi. (Uidebiť aũt vtiq̃z). ¶ Circa primũ duo facit: qꝛ primo pmittit intentioné ſuam. Scdo qdam quod dixerat manifeſtat. Scda ibi. (Opz. n. de indigne.) ¶ Dicit ğ primo: qꝫ id: qd vocant nemeſare maxime opponiť .i. maxime videtur opponi ei: qd eſt miſereri .i. miſericordię: qꝛ triſtari de indignis male accidẽtibus: qd facit miſericordia opponitur quodãmodo ei: quod eſt triſtari de indignis bonis accidentibus: qd facit nemeſis: ꝛ dicit quodãmodo: qꝛ nemeſis nõ eſt ꝓprie oppoſita miſericordię: cũ ambę tales paſſiões ſint ab eodé more: ſũt. n. ambę boni moris. ¶ Dein.

¶ Et ambe paſſiones moris boni opz de indigne quidem agentibus male compati ꝛ miſereri: de alijs autem nemeſare. Iniuſtuz eſt qd ꝑter dignitatem factum: propter quod ꝛ dijs attribuimus nemeſare.

¶ Oſtendit tales paſſiones eſſe boni moris dicens: qꝫ de indigne male agentibus .i. de his: cũ quibus male agitur: oꝛ dit compati ꝛ miſereri. De his aũt vt de indigne ꝓſperãtibus: opz nemeſare: qꝛ hoc eſt reprehendendũ .i. é iniuſtũ rõ ſubdituꝛ: qꝛ hoc eſt iniuſtũ: ꝛ ꝑter dignitaté factuz .ſ. qꝫ mali proſperentur: vnde dijs attribuimus nemeſare: indignanť. n. cũ mali principanť. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur autem vtiq̃z ꝛ inuidia ei: qd eſt miſereri eodé opponi modo tanq̃z ꝓpinquuz ſit: ꝛ idé ei: qd eſt nemeſare: eſt autem alterum.

¶ Determinat de nemeſi per comparationé ad inuidiaz. Et duo facit: qꝛ primo dicit eos habere q̃dam apparẽtem ꝓpinquitatem adinuicem .ſ. ſm virtutez eas alteras ꝛ differentes. Scdo probat quod dixerat. Scda ibi. (Triſtitia quidem). Dicit ergo: qꝫ inuidia vř opponi ei: quod eſt miſereri tanq̃z inuidere ſit ꝓpinquum: ꝛ idé ei: qd nemeſare: non tñ eſt ita: eſt aũt alteꝝ nõ idez. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Triſtitia quidem. n. cõturbans: ꝛ inuidia eſt ad bonam actionem: ſed non indigni: ſed equalis ꝛ ſimilis: hoc autem non: qꝛ ipſi eueniet aliquid alterum: ſed propter ipſum proximũ omnibus ſimiliter oportet exiſtere.

¶ Oſtendit inuidere ꝛ nemeſare eé altera ꝛ diuiſa. Et duo facit: qꝛ primo facit qd dictum eſt. Scdo ex hoc concludit ꝯrias paſſiones aſſeq. ſ. inuidiam: ꝛ nemeſim: ꝛ miſericordiam. Scda ibi. (Manifeſtũ aũt qd aſſequunť). ¶ Circa primũ duo facit: qꝛ primo dat drãm inter nemeſim ꝛ inuidiam. Scdo quoddã qd ſuppoſuerat manifeſtat ibi. (Nõ. n. adhuc.) Dicit ergo: qꝫ inuidia eſt triſtitia conturbans ad bonam actionem: ſed non indigni: ſed equalis ꝛ ſimilis: taz ergo inuidia q̃z nemeſis ſunt triſtitia de bona actione: aliter tñ ꝛ aliter: qꝛ inuidus triſtatur ex eo: qꝫ proſperatur equalis ſimilis. Nemeſitas vero ex eo: qꝫ proſperatur indignus. Addit aũt qꝫ hoc .ſ. hmõi triſtitia non dz eſſe ex eo: qꝫ ipſi nemeſito: vel ipſi inuido eueniet aliqd alteꝝ: ſed ꝑpter ipſum proximum. nã oibus .ſ. ambabus: vt nemeſi ꝛ inuidię oportet hoc exiſtere: qꝫ triſtitia fiat ꝑpter ipſum proximum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Non enim adhuc eſſe: hec quidem inuidia. hec autez nemeſis: ſed timoꝛ. Si propter hoc triſtitia exiſtit ꝛ turbatio: quia ipſi aliquod erit malum ab illis bona actione.

¶ Oſtendit qꝫ tam nemeſis q̃z inuidia ſunt propter proximum: non vt aliquid eueniat ſibi dicens: qꝫ triſtitia ꝛ turbatio exiſtit ipſi timido vel nemeſito: propter qd ipſi erit aliqd malũ a bona actione illius: cui inuidet: vel nemeſit: h é nõ erit iã inuidia: neq̃z nemeſis: ſz timoꝛ. ¶ Dein. c. d.

¶ Manifeſtum autem qꝫ aſſequentur ꝛ cõtrarie paſſiones his: qui quidem. n. triſtať de indigne male agẽtibus delectabiť: vel ſine triſtitia erit de ꝯtrarijs male agẽtibꝰ: velut ſi parricida cũ obtineat penas: nullus itaq̃z triſtabitur bonus. Opz igitur gaudere de talibus.

¶ Oſtendit pędicta conſequi cõtrarias paſſiones. Et tria facit: qꝛ primo oſtendit: quę paſſiones ſequũtur miſericordiam. Scdo: quę nemeſim. Tertio: quę inuidiam. Scda ibi. (Eodé aũt modo). Tertia ibi. (Cõtraria aũt). Dicit ergo manifeſtũ eé: qꝫ ex his: q̃ dicta ſunt: aſſequunť ecõtrario paſſiones. Nam qui triſtanť de indignis male agentibus .i. de his: cum quibus male agiť indigne: ſiue triſtitia erit de contrarijs male agẽtibus .i. de his: q indigne patiũtur. Unde ſuper parricidas: ꝛ ſuper eos: qui occiderũt matres: quando obtinent penas: nullus bonus triſtatur: quia oportet gaudere de talibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodé aũt modo de bene agentibus ſm indignitaté. Ambo eni iuſta ꝛ faciunt gaudere eũ qui epiches. Neceſſe enim ſperare ꝛ foꝛe vtiq̃z: que quidem ſimili ꝛ ſibi: ꝛ ſunt eiuſdez moris omnia hec.

¶ Oſtendit quõ tales paſſiões ſequuntur nemeſim dicẽs: qꝫ eodem modo oportet gaudere de bene agentibus: ambo. n. iſta ſunt iuſta: ꝛ faciunt gaudere euz: qui eſt epiches. Et ſubdit cãm: qꝛ neceſſe eſt aliqué ſperare ad eſſe ſibi: qd adeſt ſimilis. cũz ergo iuſtus videt iuſtũ exaltari: gaudet: qꝛ ex hoc ſperat ſe exaltãdũ: pz ergo: qꝫ paſſiones ſequunť nemeſim ꝛ miſericordiã: qꝛ bonę: ió addit: qꝫ oia hęc ſunt eiuſdem moris: qꝛ boni moris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contraria autem contrarij. Idem. n. q gaudet de malo: ꝛ inuidus: de quo. n. quis triſtať facto: ꝛ exiſtentem neceſſariuz habet de priuatione huius: ꝛ corruptione gaudere.

¶ Oſtendit inuidiam ſequi contrarias paſſiones: qꝛ non ſequuntur eam bonę triſtitię ꝛ delectationes: ſed malę. Et duo facit. qꝛ primo facit quod dcm̃ eſt. Scdo oñdit quõ ꝑ pędicta poſſumus ꝓuocare mité: vt nõ miſereať aduerſario. Scda ibi. (Propter quod ꝓhibitiua). Dicit ğ qꝫ cõtraria .i. ꝯtrarię paſſiones ſequentes inuidiam ſunt contrarij moris: qꝛ ſunt mali: ideo ſubdit: qꝫ idez inuidus: qui dolet de bono alterius: etiã digne gaudet de malo eius. Et é rõ: qꝛ qui triſtatur d aliquo facto ꝛ exiſte. neceſſe eſt illũ gaudere de priuatione ꝛ corruptione illius. male ergo gaudet inuidus: ꝛ male triſtatur. propter quod paſſiones eius ſũt mali moris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod ꝓhibitiua quidem minime omnia hec ſunt. Differunt autem propter dictas cauſas. Quare a domino miſerabilia facere omnia ſimiliter vtilia.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus prouocare iudicé: vt non miſereatur aduerſario. Nam ſi credimus iudicem eſſe inuidum: debemus oſtendere: qꝫ ſi iuuabit aduerſarium noſtrum: equiparabitur ei. Si autem perpendimus iudicez eſſe iuſtum ꝛ nemeſicum: debemus oſtédere aduerſariuz noſtrum eſſe indignum omni bono: ꝛ tunc nunq̃z miſerebitur eius. ideo ait: qꝫ omnia hęc: quę ſunt dicta de nemeſi ꝛ inuidia

τ inuidia ſunt probibitiua miſericordię: differunt enim pp predictas cauſas: q2 nemeſis pbibet miſericordiam rōne indignitatis. Inuidia vero facit boc differenti modo pbibet eni miſeri: ne aliquis equiparet ſibi: oīa tamē ptinētia ad nemeſim: τ ad inuidiaʒ ſimiliter. ideſt vniuerſalr ſunt vtilia ad non miſericordiam facere.

PRimo quideʒ igitur de nemeſare dicamus: qbuſqʒ nemeſis babent τ in quibus: τ qualr ipſi babētes deinde poſt boc de alijs. Manifeſtum autem ex dictis.

℄ In parte iſta determinat pbs de nemeſi ſm ſe. Et duo facit: q2 pmo enumerat determinādo de nemeſi. Scdo determinat de illis. Scda ibi. (Si eni eſt nemeſare.) Dicit ergo q pmo vult dicere de nemeſare: quibus ſimus nemeſicy: τ in quibus: τ qualr ipſi boīes ſe babentes nemeſicy ſunt. Addit aūt q poſt boc ex dictis manifeſtū erit de alijs. i. de cōtrarijs: q2 ſi ſciuerimus: de q̄ꝝ bonis debemus triſtari: manifeſtū erit: de quorum malis debemus gaudere. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Si eniʒ eſt nemeſare de eo: qui indigne bene agere. primū quidē palaʒ: q2 non eni poſſibile de omnibus bonis nemeſare. Nullus enim ſi iuſtus: aut fortis: ſi ꝟtutē accipiat nemeſiʒ babebit. Neqʒ enim minime de ꝯrijs borū ſunt.

℄ Exequitur: τ duo facit: q2 pmo māifeſtat illa tria: quę tetigerat de nemeſi. Scdo oſtendit ex boc manifeſtata eſſe alia vt contraria. Scda ibi. (Manifeſtū aūt ex bis.) Circa pmū tria facit: ſm qd tria ꝓpoſuerat de nemeſi. Nam pmo oſtendit quę ſunt nemeſibilia. Scdo declarat qbus ſumus nemeſici. Tertio inueſtigat qualr ſe babētes ſunt nemeſici. Scda ibi. (Qm āt q ātiquū.) Tertia ibi. (Ipſi autem nemeſici.) Circa primū duo facit: q2 pmo oſtendit maxima bona non eſſe nemeſibilia. Scdo declarat q̄ bona nemeſibilia ſunt. Scda ibi. (Sed de diuitijs.) Dicit ḡ q ſi nemeſare eſt triſtari de eo: qui videt indigne bn̄ agere. i. indigne ꝓſperari. palā eſt q nō eſt poſſe nemeſare de oībus bonis. Sunt eni quędaʒ bona: quę non babent niſi a dignis: vt virtutes: quas ſibi boni babēt: ideo ait: q nullus babebit nemeſiʒ: ſi aliquis ſit iuſtus: aut fortis: aut aliquā aliā virtutē accipiat: τ adbuc etiā nō nemeſabit de cōtrarijs: vt ſi aliquis fiat vitioſus: cuius rō eſſe pōt: q2 vtrobiqʒ eſt quędā cōgruitas. Naʒ ſicut cōgruū eſt bonos cōſequi pulcbritudinē virtutū: ita a ꝯgruitate nō deuiat malos cōſequi ſpurcitias vitiorū. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sed de diuitijs τ potentia talibꝰ quorūcūqʒ bonorū: vt ſimplr eſt dicere. Digni ſunt boni τ babētes ea: que ſm naturā bōa: puta igenuitatem: τ pulcbritudinē: τ quecūqʒ talia.

℄ Oſtendit circa quę bona babet eſſe nemeſis dicēs: q eſt de diuitijs de potētia: τ de talibus quorūcūqʒ bonorū: vt ſimplr eſt dicere boni ſunt digni: poſſunt tn̄ baberi a malis: τ ab indignis: τ etiā non ſolū ſunt talia bona acquiſita: vt diuitię: τ ullis potētia: ſed etiā circa bona nālia cōuenit eſſe nemeſim. ideo addit q babentes ea bona: quę ſūt ſʒ nām: puta ingenuitatē τ pulcbritudinē: τ quęcunqʒ talia pūt pati nemeſim ſm talia bona. ℄ Deinde cū dicit.

℄ Quoniā aūt q antiquū prope aliquid videt ei qd ſm naturā neceſſe babentibus idē bonū: ſi ſuperbabētes exiſtant: aut propter boc bene agant magis nemeſare: magis enim contriſtāt nuper ditati: qui ab antiquo: τ per genus.

℄ Oſtendit pbs quibus ſunt nemeſici. Et duo facit ſm q aliquis duplr videt indignus aliquo bono. Primo ex nouitate ſtatus. Scdo ex iproportione eius ad illud. Scda ibi. (Et qm quēlibʒ bonorare.) Circa primū tria facit: q2 pmo oſtēdit nos eſſe nemeſicios bis: qui de nouo proſperātur. Scdo oñdit nos adeſſe nemeſicios circa nouiter bn̄tes diuerſas: τ varias proſperitates. Tertio dat cām dicti. Scda ibi. (Similr aūt τ principes.) Tertia ibi. (Cauſa aūt q2.) Dicit ergo pmo: q q2 antiquū videt eē ꝓpinquū ei: qd eſt ſm nām: neceſſe eſt, babētibus ipſaʒ bonū: quod babēt alij: ſi nuper exiſtant bn̄tes illd bonū: magis nemeſare contra tales: ideo ſubdit: q magis nos contriſtant nuper ditati q̄ʒ q ab antiq̄: τ p genꝰ ditati fuerint. ℄ Dei. τc.

℄ Similiter aūt principes: τ potentes: τ q multos amicos: τ qui multos bonos filios: τ qdcūqʒ taliū: τ ſi ꝓpter boc bonū fiat ipſis codē modo. Et eniʒ bi magis cōtriſtant: qui nuper diuites principantes ꝓpter diuitias principantes: q̄ʒ q diuites ab ātiquo. Silr aūt τ de aliis.

℄ Oñdit nos eſſe nemeſicios circa exaltatos nuꝑ quantū ad diuerſas proſperitates dicēs: q ſimilr circa pncipes τ potētes: τ qui babēt multos amicos: τ multos bonos filios τ qdcūqʒ taliū bonorū: ſi eis ꝓpter boc fiat aliqd bonū: τ de nouo ꝓſperent ſumus nemeſici circa illos: ideo ſubdit q magis contriſtant boīes nuper τ pncipantes ꝓpter diuitias de nouo adeptas q̄ʒ qui fuerūt diuites ab antiquo. Similr aūt dicendū eſt de alijs bonis. ℄ Deide cū dicit.

℄ Cauſa autem quia bi quidem viderētur ſua babere. bi autē non. Quod non ita ſemp videtur bn̄e verū putat. Quare alij nō ſua babere.

℄ Dat cauſaʒ dicti. dictū eni fuit ſupra: q nemeſis eſt circa inde ꝓſperātes. Cū ergo ſit dignū τ cōgruuʒ: q quilibʒ babeat ſua. indignū aūt τ incongruuʒ q babeat non ſua. nos nō ſumus adeo nemeſici circa diuites ab ātiquo: q2 bi vident babere ſua: ſicut ſumus circa nuper ditatos: q2 bi vident bn̄e non ſua. Nam q ſemper ita ſe babʒ: videt eſſe verū per ſe: τ ſm ſe tale. ideo diuitię antiquate ſm ſe vident eſſe ſuoꝝ ꝓprie poſſeſſorū. igit illi vident babere ſua: quare per locū ab oppoſitis alij nuper ditati videntur babere non ſua. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et qm quēlibʒ bonorē nō quocūqʒ digniuʒ: ſed eſt quedā ꝓportio: puta bonorū pulcbritudo non congruit iuſto: ſʒ forti τ nuptie differentes non nuper ditatis: ſed generoſos. Si igitur bonuʒ exiſtens id: qd nō cōgrueter adeptus eſt: nemeſibile.

℄ Oſtendit eſſe nemeſim erga eos: qui volunt adipiſci aliquid improportionatū. Et duo facit ſm q duas cōſiderationes circa boc ponit. Scda ibi. (Et minorē cū meliori.) Dicit ergo q quia nō quilibʒ ē dignus quocūqʒ bonore: ſʒ eſt quędā ꝓportio inter bonoratū τ bonorem: vtputa pulcbritudo armoꝝ nō cōuenit iuſto. ideſt religioſo: vt babʒ alia littera: ſed forti: τ differentes nuptię. ideſt ſolemnes: non competunt nuper ditatis: ſʒ generoſis. ideo poſito q quis bonus exiſtat. ſi adipiſcat bonorē nō ſibi congruuʒ eſt nemeſibile ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et minorem cum meliori litigare. Maxime quidem igitur eos: qui in eodē: vnde τ boc di-

ctum eſt. Aiacis fugit pugnã Thelamonide. Jupiter enim nemeſauit quando meliori luce pugnauerit. Si aũt non: ⁊ ſi qualitercũqз minor cum maiori: puta ſi muſicus cũ iuſto: melior eni iuſtitia q̃ʒ muſica. Quibus q̃dẽ igiť nemeſabũt: ⁊ pp̃ q̃d ex his palã: h.n. ⁊ talia ſũt.

℄ Ponit ſcd̃am conſiderationẽ: q̧ nemeſſibile eſt minorẽ litigare cũ maiori: ⁊ potiſſime ſi ſũt maiores in eo: in quo litigant: vt ſi cõtenderet quantũ ad opera bellica debilis cõtra fortẽ: ⁊ quantũ ad ſtipendiũ pauper cõtra diuitem inde eſt q̧ Aiacis. id eſt ille homo fugit pugnã Thelemonide. id eſt illius deę: q2 Jupiter nemeſauit. id eſt indignabať: qñ aliquis pugnauerit cuʒ luce: ſiue cũ demone: vt ſonat alia littera. id eſt cũ aliquo deorũ: vel aliqua dearum quia ſic cõtendere eſt: cõtendere cum meliori. Addit aũt q̧ ſi nõ cõtendat minor cũ maiori in eo: in quo eſt minor: ſed in aliquo alio nullo eſt nemeſſibile: licз non tantum eſſet nemeſibile: ſi muſicus contenderet cum iuſto: eo q̧ iuſtitia ſit melior muſica. ℄ Ultimo epilogat dicens: quibus quidẽ igitur nemeſabunt: ⁊ ppter quid ex his palam, hęc eni ſunt nemeſſibilia: ⁊ talia qualia dicta ſunt.

Ipſi aũt nemeſici ſunt: ſi digni exiſtunt entes maximorũ bonorũ: ⁊ hec adepti. Similibus eniз dignificatos eſſe eos: qui nõ ſimiles nõ iuſtum. Scd̃o auteз ſi entes boni ⁊ ſtudioſi exiſtant. Judicant eniз ⁊ iuſta odiunt.

℄ In parte iſta ph̃s oſtendit: qui ſũt nemeſitici. Et duo facit: q2 p̃mo ponit tres conſiderationes ad cognoſcendum qui ſunt tales. Scd̃o dat quandã vlem maximã de nemeſiticis. Scd̃a ibi. (Et totalr̃ dignificantes.) Circa primuз tria facit ſm̃ q̧ tres cõſiderationes ponit circa hęc. Scd̃a ibi. (Scd̃o autẽ ſi entes.) Tertia ibi. (Et ſi amatores.) ℄ Prima ↄſideratio talis. Q2 illi ſunt nemeſitici: ſiue nemeſici: ſi exiſtunt entes digni maximorũ bonorũ: ⁊ h̃ adepti vident alios nõ ſimiles: vt viles: ⁊ indignos hoies dignificatos ſimilibus bonis: quę ipſi adepti ſunt. cuз ergo hoc non ſit iuſtum: nemeſabũt ſup̱ illos. ℄ Deide cũ. d. (Scd̃o autem ſi entes.) Ponit ſcd̃am cõſiderationeз dicens: q̧ ſi aliqui entes boni: ⁊ exiſtunt ſtudioſi: naturaliter ſunt nemeſitici ſuper idigne proſperãtes: ⁊ eſt ratio: quia tales iudicant bene: ⁊ odiunt iniuſta. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ Et ſi amatores honoris: ⁊ apparentes actiones aliquas: ⁊ maxie ſi circa hec amatores honoris ſint: que alij idigni exiſtentes obtinent.

℄ Ponit tertiã conſiderationẽ: q̧ ſi aliqui exiſtunt amatores honoris: ⁊ appetentes actiones aliquas ſunt nemeſitici: ⁊ maxime ſunt tales amatores honoris circa ea: quę aliqui indigni exiſtẽtes obtinent: importat eni nemeſis quãdam indignationẽ. Hoies aũt appetentes honorari in aliquo idignanť: ſi idigni honoranť in illo. ℄ Deide cũ diť.

℄ Et totaliter dignificãtes ipſi ſeipſos: quibus alios non dignificant nemeſitici his ⁊ pro his: ppter q̃d ⁊ ſeruiles: ⁊ praui: ⁊ non amatores honoris nemeſitici. Neqз enim tale eſt: quo ſeipſos putant dignos eſſe.

℄ Dat quandã vniuerſalẽ maximã ad cognoſcendũ: q̃ ſũt tales dicens: q̧ totalr̃ ⁊ vniuerſalr̃ ipſi dignificantes ſeipſos rebus: quibus eos non dignificant ineſt: q̧ hoies ſeruiles ⁊ praui non amatores honoris non ſunt nemeſitici: q2 non eſt aliquid tale q̃d ſit magnũ ⁊ arduuз: quo ſeipſos dignos eſſe putẽt. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Manifeſtũ autẽ ex his: de quibus ifortunãti bus ⁊ male agentibus: aut non obtinentibus gaudere: vl' ſine triſtitia ſe habere oportet. Ex dictis enim oppoſita ſunt manifeſta.

℄ Oſtendit q̧ ex his: quę dicta ſunt: de facili nobis innoteſcunt alia: vt contraria eorũ. Nam ſi ſcimus de quibus: ⁊ quorũ bonis hoies indignanť. manifeſta erunt oppoſita. vз. de quibus: ⁊ d̃ quoꝝ malis hoies letãť. Et circa h̃ duo facit: q2 primo facit q̃d dictum eſt. Scd̃o docet nos ex dictis reddere iudicẽ imiſericordẽ cõtra aduerſariũ. Scd̃a ibi. (Quare ſi iudices.) Ait ergo: manifeſtũ eſſe ex his: q̃ dicta ſunt: de quibus infortunitantibus: ⁊ male agentibus: aut non obtinentibus q̃d volunt opз hoies gaudere ⁊ hr̃e ſe ſine triſtitia. Nam cum hęc ſint oppoſita his: quę dicta ſunt: ex dictis hęc oppoſita ſunt mãifeſta. ℄ Deide cũ di.

℄ Quare ſi iudices tales effecerit or̃o ⁊ dignificãtes: ⁊ in q̃bꝰ miſeri oñdat idignos: q entes obtinere dignos aut nõ obtinere: ipoſſe miſeri.

℄ Docet nos ex his: quę dicta ſunt: reddere iudicẽ imiſericordẽ ↄtra aduerſarios noſtros dicens: q̧ ſi oratio noſtra vel ſermo noſter: vt ſonat alia litera: effecerit iudices tales: quales noſtrũ ꝓpoſitũ poſtulat: ⁊ dignificantes miſereri. i. ⁊ etiã dat q̧ iudices dignarenť miſereri aduerſarijs id eſt ſermo noſter attẽdat aduerſarios noſtros indignos quidẽ entes obtinere ea: in quibus iudex vult eis miſereri ⁊ oſtẽdat eos non eſſe dignos obtinere ea: impoſſe miſereri. id eſt non poterit iudex miſereri eis. Quõ aũt oſtẽdi poteſt aduerſarios indignos eſſe: ſcientibus ea: quę dicta ſũt non eſt difficile.

Palamqз: ⁊ de quibus inuident: ⁊ quibus: ⁊ qualiter habentes: ſi q̃dem eſt inuidia triſtitia quedam ſuper bona actione apparente dictoꝝ bonorũ circa ſimiles: non vt aliquid ſibi: ſed propter illos.

℄ In parte iſta vult determinare ph̃s de inuidia. Et duo facit: q2 primo continuat ſe ad dicenda. Scd̃o exequitur de intento. Scd̃a ibi. (Inuidebunt quidẽ.) Dicit ergo palaз eſſe: de quibus hoies inuidẽt: ſi reducamus ad memoriaз quę dicta de inuidia. vз q̧ inuidia eſt triſtitia: quędã ſup̱ apparente bona actione dictoꝝ bonorũ. i. de dictis bonis: circa q̃d conuenit eſſe inuidiam: ⁊ hoc circa ſimiles: nõ vt aliquis ſibi: ſed ppter illos: quibus inuidet: q̃d totũ patere põt ex his: quę dicta ſunt. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Inuidebunt quideз eni tales: quibus ſunt aliqui ſimiles: aut videnť. Similes aũt dico ſm̃ genus: ſm̃ cognitionẽ: ſm̃ ſtaturã: ſm̃ habitũ ſm̃ opinionẽ: ſm̃ ea que exiſtunt.

℄ Exeqť de intento: ⁊ tria facit ſm̃ q̧ tria ꝓponit exequẽda eſſe de inuidia. Nã p̊ oñdit qualr̃ ſe hñtes inuident. 2° declarat de quibus inuidẽt. 3° mãifeſtat qbꝰ inuidẽt. Scd̃a ibi. (De quibus quę inuident.) Tertia ibi. (Mihi auteз ex quibus.) Circa primũ duo facit. Naз p̃mo in generali oſtendit qualr̃ ſe habentes homines inuidẽt. Scd̃o in ſpeciali. Et circa hoc ponit q̃plures ↄſiderationes. Scd̃a ibi. (Et quibus in modico.) Dicit ergo: q̧ illi ſic ſe habẽtes inuidebãt

uidebunt:qui ſunt tales:quibus ſunt:aut videt̃ aliqui ſiles. ⁊ exponit ſe dicẽs. Similes aũt dico ſm genus:ſm cognitionem:ſm ſtaturã:ſm habitũ:ſm opionẽ.⁊ ſm gloriã:vt h3 alia lr̃a:⁊ ſm alia:q̃ exiſtũt in hoib⁹. ℂ Deinde cũ dic̃.

ℂ Et quibus i modico deficit:φ nõ omnia exiſtunt:ꝓpter qđ magna agẽtes ⁊ bene fortunãtes inuidioſi ſunt:oẽs enim putant ſua ferre.

ℂ Ponit in ſpeciali circa hoc q̃plures cõſideratiões:⁊ ſex facit ſm φ ſex conſiderationes ponit. Scđa ibi.(Et amatores honoris.)Tertia ibi.(Et opinati ſapientes.)Quarta ibi.(Et vniuerſalr̃ amatores.)Quinta ibi.(Et puſillanimes.)ℂ Prima ꝯſideratio talis. Qđ illi ſũt inuidi qb⁹ in modico defecit:φ non oĩa exiſtunt eis:ſicut ſunt hoies bene fortunati:⁊ diuites:qui fere in omnibus ſua deſideria complent:ideo ſubditur:φ magna agentes:⁊ bene fortunantes inuidioſi ſunt ⁊c̃. Ratio quia tales putãt omnia fore ſua:credunt enim φ omnia:quę ſunt aliorũ:debeãt attribui eis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et qui honorant̃ in aliquo differenter:⁊ maxime in ſapientia:aut felicitate.

ℂ Ponit ſcđam cõſiderationẽ:φ illi ſunt inuidi:qui honorantur in aliquo differenter.ideſt qui excellẽter:⁊ maxĩe ſi honorantur in ſapientia:aut fęlicitate:hab3 eni hęc conſideratio eandẽ rationẽ cum prima.nam ſicut honorari excellenter credũt eſſe digni omnibus.ideo videntes deficere in aliquo bono:qđ vident in alio inuidẽt ei. Diligẽter eſt aũt cõſiderandũ φ nõ:aut ſapientes ⁊ fęlices eẽ inuidos:ſ3 q honorãt̃:ac ſi eẽnt fęlices ⁊ ſapiẽtes. ℂ Dei.⁊c̃.

ℂ Et amatores honoris magis inuidioſi q̃3 nõ amatores honoris.

ℂ Ponit tertiã ꝯſideratõe3:φ amatores honoris magis inuidioſi q̃3 non amatores honoris.ratio aũt hꝰ eſt in promptu. Nã honor eſt ſignũ excellẽtię.inuidia aũt ex hoc fit φ homines volunt excellere alios. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et opinati ſapientes:ſunt eni3 amatores honoris in ſapientia.

ℂ Ponit quarta3 φ inuidi ſunt opinati ſapientes. Sumit aũt hęc cõſideratio fulcimentũ ex tertia conſideratione. Na3 qui credant̃ ſapientes:amant honorari in ſapientia. ꝓpter quod conuenit eos eſſe inuidos:quia inuidia concomitatur honoris amorem. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et vniuerſaliter amatores fame circa aliqđ inuidioſi circa hoc.

ℂ Ponit quintam:φ vniuerſalr̃ amatores famę circa aliquid ſunt inuidioſi circa hoc:in quo volunt eſſe in fama:cuius ratio eſt:quia qui volunt eſſe in fama in aliquo volunt honorari in illo. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et puſillanimes:omnia enim magna videntur ipſis eſſe.

ℂ Ponit ſextã:φ puſillanimes ſunt inuidi:⁊ eſt ratio:quia ipſis omnia videntur eſſe magna:inuidia aũt ex hoc ꝯſurgit.nã vr̃ alicui φ alij excellãt ip3.inuidia.n.nõ occidit:nec ſimulat:niſi paruũ:vt eum:cui fit fantaſia φ ſit:vel eſſe poſſit aliquo modo minore alijs. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ De quibus autem inuident bona quidem dicta ſunt. In quib⁹ eni3 amant eſſe in opione:⁊ amantes honorari in operibus ⁊ appetũt opinionẽ:⁊ quecũq3 eufortunia ſũt fere circa oĩa inuidia eſt:⁊ maxime q̃ ipſi:aut appetunt:aut q̃ op3 ſe habere putãt:aut quorũ poſitione in modico ipſi excellunt:aut in modico deficiũt.

ℂ Oſtendit de quibus eſt inuidia dicẽs:φ bona:de qbus homines inuident ſunt dicta:in quibus homines amant eſſe in opinione.ideſt in fama:quia volunt credi tales. Et etia3 illa bona ſunt talia:in quorũ operibus amant honorari:⁊ appetunt opionẽ:ſunt enim excellentia bona vt fortitudo:⁊ talia:de quibus potiſſime eſt inuidia. Na3 de hꝭ bonis homines volunt eſſe in opione:quia volũt credi tales eſſe:⁊ volunt habere opionem:quia non ſufficit:φ hõ credatur fortis ſm opinione3 aliorũ:ſed vellet φ ſibi ipſi ineſſet talis fantaſia:vel talis opinio:φ crederet ſeipſum fortem:⁊ etiam vellet honorari in operibus fortitudinis. Addit aũt φ quęcũq3 ſunt eufortunia.ideſt bonę fortunę ſunt ea:circa quę eſt inuidia.imo fere inuidia eſt circa cõmunia:quia ſola miſericordia caret inuidia circa ea:quę ipſi homines potiſſime appetunt:aut putant φ oporteat eos habere illa:⁊ potiſſime ſi poſſidendo illa bona in modico excellunt:aut in modico deficiunt.nam nimis excellentes:nec nimis deficientes inuident ruſticis:nec eſt cõſuetum:φ ruſtici inuideant philoſophis.

Manifeſtũ aũt ⁊ quibus inuident:ſimilis eni:ꝓpinquis eni ⁊ tẽpore ⁊ loco:⁊ etate:⁊ opione inuidẽt. Unde dictum eſt:φ cognatũ eni inuidere ſcit. ⁊ ad quos ſũt in amore honoris. Sunt enim in amore honoris ad dictos.

ℂ In parte iſta oſtendit phs:quibus hoies inuident:⁊ tria facit:q2 primo facit qđ dictum eſt. Scđo ex hoc oſtendit quibus non inuideant. Tertio ponit cõſideratiões ſpãles ad cognoſcendu3:ad quos eſt inuidia. Scđa ibi.(Ad eos aũt qui.)Tertia ibi.(Quoniã autẽ ad cõtra.)Dicit ergo φ vt patet per habita:vbi hęc ſunt quaſi ſimul enarrata:φ homines inuident ꝓpinquis:tempore:loco:etate:⁊ opinione.ideſt gloria:vel opinione:quia homo non inuidet:niſi eis:quibus aliquo modo reputat ſe eſſe propinquum. Unde in prouerbio dictũ eſt:φ cognatũ.ideſt ꝓpinquu3 inuidere ſcit. Nã huiꝰ inuidet eis qui appropinquãt ⁊ aſſimilant̃ ſibi in gloria:vel malus bonis:eſt eni inuidia reſpectu eo2:ad quos ſunt in amore honoris.ideſt ſupra quos volunt honorari ſupra eos:qui ſunt eiuſdẽ temporis:eiuſdem etatis:⁊ ſic de alijs. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ad eos aũt qui in milleſimo anno erant:vel ad futuros:aut mortuos nullus:neq3 ad eos qui apud Herculis colũnas:neq3 quorũ nullum putant apud ipſos:aut apud alios deficere:neq3 quorum multum excellere. Eodẽ modo ⁊ ad hos ⁊ circa talia.

ℂ Quoniam manifeſtum eſt ad quos eſt inuidia:oſtendit ex hoc:ad quos non eſt.nam ad eos qui in milleſimo ãno erãt in ꝑterito. ⁊ ad futuros:⁊ ad mortuos nullus inuidet. Dicebat eni:φ inuidia eſt ad eos:qui ſunt ſimul ⁊ ꝓpinq tempore:neq3 ad eos:qui ſunt apud Herculis colũnas eſt inuidia:q2 vt dicebat̃ inuidia requirit propinquitatẽ in loco:neq3 hoies inuident eis:quos opinant̃:⁊ putant multũ ⁊ multũ excellere:vel multũ deficere.nam vt dicebat̃ inuidia requirit propinquitatẽ opionis.ideſt reputationis ſm vnũ modũ exponẽdu:⁊ qđ dictum eſt de iſtis eodẽ modo dicendũ eſt de alijs.nam inuidia nõ eſt ad quoſlib3:ſ3 ad hos:ad quos aliquo modo appropinquãt:⁊ eſt circa talia bona:ſed quę appropinquant eis. ℂ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autē ad circa agonizantes: ⁊ circa affectantes: ⁊ totaliter ad eadeȝ appetentes ſūt in amore honoris: necē maxie his iuidere: ꝓpter qꝺ quidē dictum eſt: ⁊ figulus figulo.

¶ Ponit circa hoc ſpeciales maximas. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictū eſt. Scđo docet nos prouocare dn̄os ⁊ iudices: vt non miſereanꝫ aduerſarijs nr̄is. Secūda ibi. (Palam aūt ⁊ de quibuſcūqꝫ ⁊c̄.) Circa primū quattuor facit: ſcđm ꝙ quattuor cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et his qui cito.) Tertia ibi. (Et quibus autem.) Quarta ibi. (Et his qui aut hn̄t.) Dicit ḡ p̄: ꝙ hoīes ſunt in amore honoris ꝫ agonizātes: ⁊ ↄtra affectātes. ⁊ totalr̄ ad eā appetētes. Necē eſt enim hoīes maxime iuidere his: quia appetunt eadem: quę ipſi agonizant: vt habeant illa: volūt eni hoīes excellere tales: ⁊ amant honorari ſuper eos. ideo dictum eſt: ꝙ figulus inuidet figulo. nam figulus agonizat: ⁊ certat: vt accipiat lucra alteri⁹ figuli. eſt ergo hęc maxia ꝙ hoīes inuidēt appetentibus: q̄ ipſi appetūt. ¶ Dein. ⁊c̄.

¶ Et his cito q̄ꝫ cito: qui aūt vix obtinent: aut non obtinent.

¶ Ponit ſcđam: ꝙ illi qui vix: ⁊ cū pęna aliquid obtinent: ſicut groſſi hoīes inuident ingenioſis. ¶ Deinde cū dicit

¶ Et quibus aūt poſſidentibus: aut diuidentibus obprobrium ipſis. Sunt autē ⁊ iſti ꝓpe ſiles: manifeſtū enim: ꝙ penes ipſos nō adipiſcunꝫ bonū. Quare hoc ↄtriſtatis facit iuidiā.

¶ Ponit tertiam: ꝙ hoīes inuident his: qui poſſident aliq̄ ⁊ diuidunt: ⁊ diſtribuunt illa. ex qua diſtributione ⁊ poſſeſſione reſultat obprobriū ipſis. Nā ſi alicui eſſet obprobrium: ꝙ aliquis poſſidet dominiū alicuius ciuitatis: ⁊ diſtribuit bona eius: opꝫ illum eſſe ſimilem illi. Naȝ nō exiſtentibus in aliquo gradu dignitatis: non eſt obprobriuȝ. ſi alij dominanꝫ. Addit autē: ꝙ tales exiſtentes in aliqua excellentia: quibus eſt obprobriū: ſi alij dominanꝫ penes tales dn̄os nunq̄ꝫ adipiſcunꝫ bonū cōmunis. ergo contriſtatis de h̄ mouēꝫ ad iuidiā circa dn̄antes. ¶ Deide. c. d.

¶ Et his qui aut habent hec: aut poſſederūt: q̄ ipſi conueniebant: aut poſſidebant aliquando ꝓpter quod in moribus: ⁊ qui multa expenderunt in idem his: qui pauca inuident.

¶ Ponit quartā: ꝙ hoīes inuident his qui habēt: aut poſſident ea: quę cōueniebant ipſi: aut ipſi aliqn̄ poſſidebant illa: ideo ſenes qui aliquādo habuerunt robur: ⁊ pulchritudinē corporis: inuident iunioribus habentibus talia: ⁊ qui multa expenderunt in aliquibus negocijs: inuident his: q in eiſdem expenderūt pauca. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam autem ⁊ de quibus gaudent: qui tales: ⁊ in quibus: ⁊ qualiter habētes. Quō eni non habentes triſtanꝫ: ſic habentes delectabūtur. Quare ſi ipſi quidē efficiantur habere ſic: qui aut miſericordiā recipere: aut obtinere aliquid bonorum ſignificatur: ſicut qui dicti palam: ꝙ non obtinebunt miſericordiā a dn̄is.

¶ Adaptat quę dixerat ad negociū rhetoricum docendo nos per ea prouocare iudices ⁊ dominos vt nō miſereantur aduerſarijs noſtris dicens: ꝙ palaȝ eſt: de quibus gaudent: qui ſunt tales: vt qui ſunt inuidi: ⁊ in quibus: ⁊ qualiter habentes. Nam cuȝ per habita manifeſtū ſit: quō ſe habentes delectabūꝫ: qm̄ de cōtrarijs: ⁊ ſi nos ſcimus: de quibus homines delectanꝫ: ⁊ triſtāꝫ: ſic poterimus dominos ⁊ iudices efficere tales: ꝙ ſic ſe hn̄t ꝙ triſtāꝫ de bonis aduerſariorum: ⁊ delectenꝫ de malis aduerſarij noſtri: q ſignificāꝫ recipere miſericordiā: aut obtinere aliqd bonorū palā: ꝙ non obtinebunt miſericordiā a dominis: quia ſicut qui dicti ſunt: vt illi: quibus alij inuident: nō obtinent miſericordiā ab inuidentibus: ſic aduerſarij nō obtinebūt miām a iudicibus: q̄a ꝓuocam⁹ ad eoꝝ inuidiā.

¶ Qualiter autem habentes zelant: ⁊ qualia: ⁊ ſuper quibus huic manifeſtum.

¶ In parte iſta determinat ph̄s de zelo: ⁊ duo facit: qꝛ p̄mo determinat de cōtrario eius: vt deſpectione. Scđa ibi. (Cōtrariuȝ aūt emulationi.) Circa primū duo facit: qꝛ p̄mo enumerat determināda de zelo. Scđo diffinit zelū: ⁊ exequiꝫ de illis. Scđa ibi. (Si eniȝ eſt zelus.) Dicit ergo: ꝙ qualiter habentes zelant: ⁊ qualia ſunt zelātia: ⁊ ſup quibus hoīes zelant: manifeſtū eſt hinc: vt ex dicēdis. ¶ Deide cū dic̄.

¶ Sic enim zelus triſtitia quedam ſuper apparenti preſentia honorū honorabiliū cōtingētiū ſibi accipere ꝑꝑ ſimiles natura: non quia alijs: ſed quia non etiam ſibi ſunt.

¶ Diffinit zeluȝ: ⁊ manifeſtat illa tria: quę p̄miſerat: ⁊ tria facit: quia primo dat diffinitionē. Scđo ex diffinitione data temperat zeluȝ ⁊ inuidiā. Tertio declarat illa tria: quę propoſuerat. Scđa ibi. (Propter quę ⁊ epiches.) Tertia ibi. (Neceſſe vtiqꝫ zelatiuos.) Dicit ergo: ꝙ zelus eſt triſtitia quędam ſuper apparenti preſentia honorum honorabilium cōtingentiū ſibi accipere ꝓpter ſimiles natura. Nam illa bona ſunt zelabilia: quę non habenꝫ communiter ab hominibus: ſed contingit ea aliquē hominē hr̄e: quib⁹ bonis alij hoīes ei ſimiles in natura carēt. Alia aūt littera habet circa ſimiles natura: ⁊ poſſet habere bonum intellectum: quia non zelamus bona: niſi poſſibilia haberi a ſimilibus in natura nobiſcum. Addit aūt ꝙ huiuſ triſtitia de tali non conſurgit: quia nō alij. ſed quia non ſibi: zelus enim nollet habentē bona carere illis: quia tunc eēt inuidus: ſed dolet ſe non adipiſci illa. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter quod ⁊ epiches eſt zelus ⁊ epichorum. Inuidere autem prauuȝ ⁊ prauorū. hic quidem enim ſeipſum preparat ꝓpter emulationē: vt obtineant bona: hic auteȝ vt ꝓximus non habeat propter inuidiam.

¶ Ex diffinitione data comparat zelum ad inuidiam. naȝ zelus eſt epiches ⁊ epichorū: quia eſt iuſtus ⁊ iuſtorū: inuidere autem prauū ⁊ prauorum: ⁊ eſt ratio: quia hic ſcilicȝ zelatiuus preparat ſeipſum ꝓpter emulationē: ⁊ deſideriū quod habet vt obtineat bona: qꝺ totum iuſte fuit. hic aūt ſcȝ inidus: vult ꝓpter inuidiam ꝙ proximus non habeat illa bona: qꝺ eſt qꝺ prauū ⁊ iniquū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe vtiqꝫ zelatiuos quidē eſſe dignificātes ſeipſos bonis: que non habēt. Nullus eni dignificat ea: que vr̄ impoſſibilia: ꝓpter qꝺ iuuenes ⁊ magnanimi tales.

¶ Declarat illa tria: quę p̄miſerat. vnde tria facit: qꝛ p̄mo oſtendit: qui ſunt zelatiui: ⁊ qualr̄ ſe habentes zelant. Secūdo declarat quę ſunt bōa zelabilia. Tertio manifeſtat qui ſunt zelabiles. Secūda ibi. (Si autē ſunt zelabilia.) Tertia ibi. (Manifeſtū āt ⁊ zelabiles.) Circa primū tria facit: ſcđm ꝙ tres conſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et quibus

bus exiſtent.)Tertia ibi.(Et quos illi.)Dicit ergo:ꝙ illi ſunt çelatiui:qui ſignificant ſeipſos bonis:quę non habēt ꝛ quia nullas ſignificat ſe habere ea:quę videtur impoſſibilia:ſenes ꝛ puſillanimes non ſunt çelatiui:quia tales nihil ſe ſperant obtinere. Juuenes aūt ꝛ magnanimi ſunt tales.idest ſunt çelatiui. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Et quibus exiſtunt talia bona:que precioſis digna ſunt viris. Sunt aūt talia diuitie: ꝛ multorū amicitia: ꝛ principatus: ꝛ quecūq3 talia: vt enim conueniret ipſos bonos eſſe:q2 conueniebant bene habētibus: zelāt talia bonorum.

ℭ Ponit ſecundā conſiderationem dicens:ꝙ illi ſunt çelatiui:quibus exiſtunt talia bona:quę ſunt digna precioſis viris:talia aūt ſunt diuitię:amicitia multorū:ꝛ principat⁹ ꝛ quęcunq3 talia. Nam iſta ꝛ ſi habeātur a malis:non tñ eſt dignū eos habere niſi viros precioſos. Cum igitur ſit conueniens ipſos habentes talia eſſe bonos:quia non cōueniunt talia niſi habentibus ꝛ virtuoſis:habentes diuitias:ꝛ huiuſ9 çelant bona:virtutes:ꝛ talia bonorum:ꝗ ipſi habentes ſint digni talibus bonis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et quos aliȷ̄ ſignificant: ꝛ quorū progenitores:aut cognati:aut familiares:aut genus:aut ciuitas:honorabiles emulatiui circa hec:cōuenientia enim putant ſibi eſſe: ꝛ digni his.

ℭ Ponit tertiam:ꝙ illi ſunt çelatiui:quos aliȷ ſignificant et quoꝝ ꝓgenitores:aut cognati:aut familiares:aut gēs: aut ciuitas:honorabiles reddit. Sunt enī tales çelatiui:ꝛ çelatiui circa hęc.idest circa bona honorabilia:ꝛ eſt ratio quia putant talia eſſe bona cōuenientia ſibi:ꝛ credunt ꝙ ſint digni his bonis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Si autē ſunt zelabilia honorabilia bona:neceſſe virtutes eſſe tales: ꝛ quecūq3 aliȷ̄s proficua ꝛ beneficiatiua:honorant enim beneficos ꝛ bonos: ꝛ de quocūq3 bonoꝝ fruitio ꝓximis ē: velut diuitie: ꝛ pulchritudo magis ſanitate.

ℭ Oſtendit ꝙ ſunt çelabilia bona dicēs:ꝙ ſi bona çelabilia ſunt bona honorabilia:neceſſe eſt virtutes eſſe tales.i. çelabiles:ꝛ etiam ſunt çelabilia:quęcūq3 bona ſunt aliȷs proficua:ꝛ benefactiua. Et ē ratio:quia hoīes honorāt homines beneficos:ꝛ bonos.idest eos:quibus eſt bonoꝝ ſuba. vt habz alia littera.ſi illorū bonorū eſt fruitio proximis. Aliter enī3 talia bona non eſſent honorabilia. Et quia de ratione çelabilis eſt:ꝙ ſic honorabilia ſint inquantū3 de eis adeſt quędam fruitio proximis:diuitię ꝛ pulchritudo ſunt magis zelabilia ꝙ̄ ſanitas:quia ſanitate alterius nō fruimur.fruimur tñ pulchritudine ꝛ diuitȷs. ℭ Dei.ꝛc̃.

ℭ Manifeſtū aūt ꝛ zelabiles. Sunt aūt que dicta ſunt hec. puta fortitudo:ſapiā:pricipatus: principes enī3 multos poſſunt beneficiare duces exercitus:rectores oēs:qui talia poſſunt.

ℭ Oſtendit qui ſunt çelabiles:oſtenſum enim eſt: qui ſūt çelatiui.idest qui ſunt çelantes honorabilia bona:ꝛ oñſuz eſt quę ſunt çelabilia bona:reſtat oſtēdere:qui ſunt hoīes çelabiles.idest qui ſunt illi:in quibus ſunt talia:quę çelantur ab aliȷs. Circa hęc autē tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes pōit. Scōa ibi.(Et quibus multi.)Tertia ibi.(Et quorum laudes.)ℭ Prima talis. Oꝫ manifeſtuꝫ eſt:qui ſunt:qui poſſederūt talia bona: vt bona honorabilia:ꝛ ſūt aliȷs proficua. Sunt autē talia bona:quę dicta ſunt.i.quę ſunt aliȷs proficua:fortitudo:ſapientia:principatus. Nā principes multos poſſunt beneficiare:ꝛ duces exercitus ꝛ quibus debet eſſe ſapientia:omnes iſti ſunt illi:qui poſſunt talia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et quibus multi ſimiles volūt eſſe:aut multi noti:aut amici multi:aut quos multi mirant̃ aut quos ipſi mirantur.

ℭ Ponit ſecundaꝫ conſiderationem:ꝙ illi ſunt çelabiles quibus multi volūt eſſe ſimiles:ꝛ multi noti:ꝛ multi amici. Et quos multi mirantur ꝓpter earū excellentiaꝫ. Et ſi non mirantur eos multi:mirantur tamen eos ipſi:qui bus ſunt çelabiles. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et quorū laudes ꝛ cōmendationes dicuntur aut a poetis:aut a ſcriptoribus verborum.

ℭ Ponit tertiam:ꝙ illi ſunt çelabiles:quorum dicunt̃ laudes:ꝛ comēdationes:aut a poetis per metra:aut a ſcriptoribus verborum proſaicę. vtroq3 enim modo ſit comēdatio proſaice ꝛ metrice. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Deſpiciūt aūt cōtraria. Cōtrariū aūt emulationi deſpectio eſt: ꝛ emulari ei qđ ē deſpicer̃.

ℭ Determinat de deſpectione: quę contrariat̃ çelo: ꝛ tria facit:quia pmo dicit:quę ſunt deſpectibilia. Scdo oſtēdit quę ſunt deſpicientes. Tertio manifeſtat qui ſunt deſpecti. Scda ibi.(Neceſſe autem.)Tertia ibi.(Et bonum.) Dicit ergo:ꝙ cum dicta bona ſunt çelabilia cōtraria eoꝝ deſpiciuntur:ꝛ ſunt deſpectibilia. Nam deſpectio eſt contraria çelo:ꝛ emulari cōtrariū eſt ei:qđ eſt deſpicere.ergo cōtrariū delectabilis erit deſpectibile. ℭ Deīde cū dicit.

ℭ Neceſſe aūt qui ita habent vt zelentur deſpectiuos eſſe eorum.

ℭ Oſtendit qui ſunt deſpicientes dicens:ꝙ neceſſe eſt eos eſſe deſpectiuos aliorū:qui ita ſe habēt: vt çelent̃ propter magnitudinē bonoꝝ exiſtentem in ipſis. ℭ Deinde cū d.

ℭ Et in his quicūq3 habent mala contraria bonis zelabilibus: ꝓpter qđ ſepe deſpiciunt bene fortunātes:cū ſine honorabilibus bonis adſit ipſis fortuna. Per que quidē igitur paſſiones fiunt ꝛ diſſoluuntur: ꝛ ex quibus ꝑſuaſiones fiunt de ipſis dictum eſt.

ℭ Oſtendit qui ſunt deſpecti dicens:ꝙ tales çelabiles ſūt deſpectiui:bonū quicūq3 habent mala cōtraria bonis zelabilibus:ꝛ potiſſime deſpiciunt eos:qui contrariant̃ talibus bonis:ꝛ inde eſt:ꝙ ſępe hoīes çelabiles deſpiciunt diuites ꝛ bene fortunatos:ſi ſunt ſtulti:ꝛ praui: ꝛ adſit ipſis bona fortuna ſine honorabilibus bonis. ℭ Ultimo epilogat dicens:ꝙ dictū eſt:per quę fiunt paſſiones ꝛ diſſoluuntur:ꝛ ex quibus paſſionibus:ꝛ de ipſis paſſionib⁹.idest de numero ipſarum paſſionum fiūt ꝑſuaſiones:q2 ꝑ artē datā poſſumus ſcire perſuadere per ipſas.

Mores quales quidem ꝛ paſſiōes ꝛ habitus ſm etates ꝛ fortunas pertranſeamus poſt hoc.

ℭ Ut ſupra dicebatur per omnia immutantia mores conuenit perſuadere. Cum ergo mores immutent non ſolum paſſiones: ſed etates ꝛ fortuna poſt tractatum de paſſionibus determinat pħs de etatibus ꝛ fortunis:ꝛ tria facit q2 primo continuat dicta dicendis. Scdo quę dixerat manifeſtat ꝑ exēpla. Tertio exequitur de intento. Scda ibi.(Dico autem paſſiones. Tertia ibi.(Juuenes quidem igitur.)Dicit ḡ ꝙ mores fiunt quales quidam: vt boni vel mali:ꝛ paſſio

nes quales queda ſm ętates: ⁊ fortunis poſt hęc. ideſt pręter tractatuʒ de habitibus: ſiue de virtutibus: qui habitus fuit in pͥmo libro. cum determinabatur de negotio laudatiuo: ⁊ poſt tractatuʒ de paſſionibus: qui habitus eſt in pͥncipio huius ſcdi pertranſeamus determinando de ętatibꝰ ⁊ fortunis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem paſſiones quidem iram: concupiſcentiam: ⁊ talia: de quibus diximus prius habitus: virtutes: ⁊ malitias. Dictuʒ eſt autē ⁊ de his prius: ⁊ qualia eligunt ſinguli: ⁊ quorum operatiui: ętates aūt ſunt iuuentus: ⁊ acme: ⁊ ſenectus. Fortunam auteʒ dico ingenuitatem: ⁊ diuitias: ⁊ potentias: ⁊ contraria his ⁊ omnino eufortunium ⁊ infortunium.

¶ Exponit quę tetigit exemplificando de eis dicēs. Dico autē paſſiones quidē irā: cōcupiſcentiā: ⁊ talia: de quibus diximus prius: vt in principio huius ſcdi libri. Habitꝰ aūt voco virtutes ⁊ malitias: dictuʒ eſt etiam de his prius in tractatu de laude: ⁊ etiam dictum eſt: qualia ſinguli eligūt ⁊ quorū ſunt ſinguli operatiui per huiꝰ paſſiones ⁊ habitus. Et exponit etiā quę ſūt ętates dicēs: ꝙ ętates ſūt iuuētus ⁊ ſenectus: ⁊ acmę ſiue conſiſtentia: vt habet alia littera. ideſt ſtatus intermedius: inter iuuentutē ⁊ ſenectuteʒ: Fortunaʒ aūt vocat ingenuitatem: vt ꝙ aliquis ſit nobilis genere: ⁊ diuitias: ⁊ potentias: ⁊ etiam cōtraria his: ⁊ oīno eufortuniū ⁊ infortuniū. Nam omnia talia pertinent ad fortunam bonam vel malam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Iuuenes quidem igitur ſm mores ſunt ɔcupiſcitiui: ⁊ quales facere: ⁊ quęcūqʒ cōcupierit: ⁊ earum quę circa corpus concupiſcentiaruʒ: maxime ſectatores ſunt earum: quę circa venerea: ⁊ incontinentes huiuſmodi.

¶ Exequitur de ętatibus ⁊ fortunis: ⁊ duo facit: quia pͥmo exequitur de ętatibus. Scdo de fortunis. Scda ibi. (De his autem: quę a fortuna.) Circa primū tria facit: ſm ꝙ tres ſunt ętates. vʒ. iuuentus: ſenectus: ⁊ ſtatus intermedius. pͥmo ergo determinat de moribus iuuenū. Scdo de moribus ſenum. Tertio de moribus exiſtentium in ſtatu medio. Scda ibi. (Senex autem.) Tertia ibi. (Quia aūt in ſtatu.) Circa primū tria facit: qꝛ primo ponit mores ſequentes iuuenes ratione concupiſcibilis. Scdo oſtdit mores ſequentes eos ratione iraſcibilis. Tertio rōne inexperientię. Scda ibi. (Et animoſi.) Tertia ibi. (Et non maligni moris.) Circa primū duo facit: quia primo narrat cōcupiſcentias iuuenum. Scdo modum concupiſcendi. Secunda ibi. (Facile aūt pmutabiles.) ¶ Circa pͥmū notādū: ꝙ ſm concupiſcibile iuuenes ſequūtur mores: qꝛ ſunt valde cōcupiſcitiui: ⁊ ſunt quales. ideſt ſunt potentes: vt ſonat alia littera facere quęcunqʒ concupierunt. Oſtendit autem quarū concupiſcentiarū ſunt ſectatores: quia earū quę ſunt ſm corpus: ⁊ maxime earū: quę ſunt circa venerea: ⁊ iuuenes huiꝰ ſunt incōtinentes. ¶ Deīde cū dic̄.

¶ Facile auteʒ permutabiles: ⁊ ſaturabiles ad concupiſcentias: ⁊ vehementer quidem cōcupiſcunt: celeriter autem deſinunt. Acutę enim voluntates: ⁊ non magnę: ſicut quę laborātiū ſites: ⁊ fames.

¶ Dat modum concupiſcentię iuuenū. Nam modus eoꝝ eſt: ꝙ ſunt facile permutabiles: ⁊ cito ſaturabiles a concupiſcentia. Nam ſicut habʒ naturā ⁊ corpus facile trāſmutabile: ita de facili tranſmutanꝛ ſm concupiſcētias: vehementer ergo concupiſcunt: ſed celeriter deſiſtunt: habent enim acutas voluntates: ſed non magnas: quia non multum durant eis tales appetitus. accidit ergo eis ſicut laborantibus quantū ad famem: ⁊ ſitim. Nam infirmi modo volunt iſtum cibum: modo volunt guſtare de hoc potu nunc de alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et animoſi: ⁊ acutę irę: ⁊ quales aſſequi in pecunia: ⁊ minoris ſunt irę: ꝓpter amoreʒ enim honoris non ſuſtinent: cuʒ paruipenduntur: ſed indignantur: ſi putant iniuſta pati.

¶ Oſtendit qui mores ſequuntur iuuenē iraſcibileʒ: ⁊ tria facit: quia primo oſtendit eos eſſe animoſos. Scdo oſtendit eos eſſe amatores victorię ⁊ excellentię. Tertio oſtendit non diligere adeo pecuniā: ⁊ alia vtilia: ſicut diligunt victoriam ⁊ excellentiaʒ. Scda ibi. (Et amatores.) Tertia ibi. (Et ambo hęc.) Dicit primo. ꝙ iuuenes ſunt animoſi ⁊ acutę irę: ⁊ ſunt quales. ideſt ſunt faciles ad ſequendum quod appetunt: ⁊ ſunt minores impetu irę. ideſt deficiunt ab impetu irę non potentes irę reſiſtere. Ratio autē quare ſunt animoſi: ⁊ acutę irę eſt: quia ꝓpter amoreʒ honoris non ſuſtinent cum paruipenduntur: ſed indignātur ſi putant iniuſta pati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amatores victorię: quideʒ ſunt honoris: maxime autem amatores. Excellentiā eni cōcupiſcit iuuētus: victoria aūt excellētia qdam.

¶ Ponit ſecundā conſiderationem: ꝙ iuuenes ſunt amatores victorię: ⁊ eſt ratio: quia iuuentus concupiſcit excellentiā. victoria aūt qdā excellētia eſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ambo hęc magis ꝙ̄ amatores pecuniarū minime autem amatores pecuniarū: ꝓpterea ꝙ nondum indigentiā experti ſunt: quēadmodū Pitaci habʒ eloquium ad Amphiraum.

¶ Ponit tertiaʒ conſideratione: ꝙ iuuenes magis diligūt ambo hęc. ſcʒ excellentiam ⁊ honorē ꝙ̄ ſint amatores pecuniarū. imo minime ſunt amatores pecuniaruʒ: ⁊ eſt ratio: quia nondū ſunt experti indigētiā: ſicut eloquium Pitaci. ideſt illius poetę habet ad Amphiaraū. ideſt ad illaʒ ciuitatem: quā cōmendabat ille poeta: vel forte reprębendebat de experientia indigentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non maligni moris: ſed facilis moris: ꝓpterea ꝙ nondū vidit multas nequitias.

¶ Quia fecerat mentionē de inexperiētia iuuenuʒ. oſtēdit qui mores ſequuntur iuuenes propter inexperientiam. Et quia ex inexperientia ſequitur aliqueʒ eſſe bonę ſpei: ⁊ magis viuere mori: ⁊ conſuetudini ꝙ̄ rationi: ideo tria facit: quia primo oſtendit qui mores ſequuntur iuuenes ratione inexperientię. Secundo qui mores ſequuntur eos ratione bōę ſpei. Tertio q mores ſequūꝛ eos: ex eo ꝙ viuūt magis mori: ⁊ conſuetudini ꝙ̄ rationi. Secunda ibi. (Et bonę ſpei.) Tertia ibi. (Et magis eligunt.) Circa primus duo facit: ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secūda ibi. (Et facile creditiui.) ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ iuuenes non ſunt maligni moris: ſed facilis: de facili enim perſuadetur eis: ⁊ eſt ratio: quia iuuenis eſt inexpertus: ⁊ nondum vidit multas nequitias. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et facile creditiui: ꝓpterea: ꝙ nondū in multis decepti ſunt.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: ꝙ iuuenes ſunt facile creditiui: ⁊ eſt ratio: quia ſunt inexperti. iuuenes eniʒ ſunt: nondum enim ſunt in multis experti.

ET bone ſpei: ſicut enim violenti: ita percalidi ſūt iuuenes a natura.

¶ In parte iſta oſtendit phs iuuenes eſſe bonę ſpei. Et duo facit: qꝛ pmo facit qđ dictum eſt. Scđo oſtendit qui mores ſequūtur iuuenes: ex eo ꝙ ſunt bonę ſpei. Scđo aſſignat ratioñe dicti. Scđa ibi. (Sicut enim violenti.) Circa qđ tria facit ſm ꝙ tres ratiões aſſignat. Scđa ibi. (Simul autem.) Tertia ibi. (Et viuunt.) Prima ratio talis. Qꝛ ſicut iuuenes ſunt violēti ⁊ animoſi: ita ſūt percalidi. ideſt valde calidi: aut quia calor in membris reddit hominē audacem: ⁊ conſperantē: ⁊ confidentē de ſe: ideo iuuenes ſunt bone ſpei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem ⁊ ppterea ꝙ non in multis repulſam paſſi ſunt.

¶ Ponit ſecūdā ratioñe. Qꝛ omnes ſunt bōe ſpei: qꝛ ſimul cū hoc: ꝙ ſunt percalidi: ſunt inexperti: ⁊ nō paſſi in multis repulſam: ideo facilius ſperant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et viuunt ſm plurimā ſpē. Spes quidē enī futuri eſt: memoria aūt preteriti. Iuuenibus aūt: ꝙ quidē futurum multū: preteritum āt breue. prima enī die memorari quidem nihil putabuntur feciſſe: ſperare autem omnia.

¶ Ponit tertiam ratioñe. Qꝛ iuuenes de facili ſperāt: ꝙ ſꝫ plurimā viuunt ſpē: ⁊ eſt ratio: quia ſpes eſt futuri: memoria aūt pteriti. Iuuenibus aūt futurū eſt multū: qꝛ ſm ordinē naturę multū debent viuere. Preteritū aūt eſt breue: qꝛ modicū vixerunt. modicū ergo viuūt memorię: qꝛ modicū habent de vita in pterito: ſpei aūt viuunt multū: quia multum ſperant ſe victuros: ppter qđ ſperāt ſe multa facturos: ⁊ modicū feciſſe. ideo ſubdit: ꝙ iuuenes prīa die. ideſt vna die: ⁊ quaſi modicum memorari nihil putabunt feciſſe: ſperare aūt contingit eos oīa: qꝛ ſperāt ſe magna: ⁊ multa facturos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et facile aūt ſeducibiles ſunt propter id: qđ dictum eſt. Sperant enim facile.

¶ Ponit mores: qui ſequūt iuuenes ex ipſa ſpe. Et quattuor facit: ſm ꝙ quattuor cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et viriliores.) Tertia ibi. (Et erubeſcitiui.) Quarta ibi. (Et magnanimi.) ¶ Prima cōſideratio talis. Quia iuuenes ſunt facile ſeducibiles: ⁊ eſt ratio: quia vt dictū eſt facile ſperant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et viriliores: animoſi enī ⁊ bone ſpei: quorū hoc quidem non timere. hoc autem audere facit. Neqꝫ enī iratus nullus timet. ſperareqꝫ bonum aliquid auſibile eſt.

¶ Ponit ſecūdā. Qꝛ iuuenes ſunt viriles: ⁊ eſt ratio: qꝛ animoſi: ⁊ bone ſpei: quoꝝ dictoꝝ hoc. ideſt animoſitas facit non timere. hoc aūt. i. bona ſpes facit audere: ꝙ autē aliquis non timeat: patꝫ: quia animoſus ſe habꝫ: vt iratus: iratus enim nullum timet: ſpes aūt facit audere: quia ſperare aliquid bonum auſibile eſt: ex eo enim: ꝙ quis ſperat: audet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et erubeſcitiui ſunt: nondū enī bona alia exiſtimant: ſed eruditi ſunt a lege ſolum.

¶ Ponit tertiam. Qꝛ iuuenes ſunt erubeſcitiui: quia nō exiſtimant. ideſt non ſperant alia bona: niſi bona honeſta. non enim ſperant bona vtilia: ſunt enim ſolum eruditi a lege in qua docentur honeſta: ⁊ ea per quę quis ſtat in honore ⁊ gloria. ideo tales magis erubeſcunt: quia erubeſcētia eſt timor ingloriſicationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magnanimi: neqꝫ vita nondū a humiliati ſunt: ſed neceſſarioꝝ inexperti ſunt: ⁊ dignificare ſeipſos magnis magnanimitas eſt: hoc autem eius: qui eſt bone ſpei.

¶ Ponit quartā. Qꝛ iuuenes ſunt magnanimi: qꝛ nōdum ſunt humiliati a vita: nondū enī paſſi ſunt multas repulſas: ⁊ ſunt inexperti neceſſarioꝝ. Non enim ſciunt: q̄ ſunt neceſſaria ad obtinendū aliquid: ideo de facili credūt obtinere ⁊ facere magna: rurſū quia iuuentus eſt bone ſpei. ideo dignificat ſeipſum magnis: ppter qđ ſequitur eos eē magnanimos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis eligunt agere honeſta q̄ conferētia: mori enī viuūt magis q̄ ratiocinatiōi. Eſt aūt rōcinatio qdē cōferentis: virtus āt honeſti.

¶ Ponit mores: qui ſequuntur iuuenes: ex eo ꝙ viuūt magis mori ⁊ conſuetudini q̄ rationi: ⁊ ſeptē facit: ſm ꝙ ſeptem cōſideratiōes ad hoc ponit. Scđa ibi. (Et ſcire oīa) Tertia ibi. (Et oīa magi.) Quarta ibi. (Et ſcire omnia.) Quinta ibi. (Et iniuſtitias.) Sexta ibi. (Et miſeratiui.) Septima ibi. (Et amatores.) ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ iuuenes magis eligūt agere hōeſta ⁊ glorioſa q̄ cōferentia: ⁊ vtilia: ⁊ eſt ratio: quia magis viuunt mori. i. cōſuetudini: ⁊ doctrinę legis q̄ ratiocinationi: ⁊ ratiocinatio eſt conferentis ⁊ vtilis. virtus autē ⁊ mos ſunt honeſti: ⁊ honorabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amatores amicitie: ⁊ amici: ⁊ amatores ſodalium magis q̄ aliarum etatum: quia gaudent in conuiuendo: ⁊ nondū ad conferentes iudicare nihil. quare neqꝫ amicos.

¶ Ponit ſcđam: ꝙ ſunt amici ⁊ amatores amicitię ⁊ amatores ſodaliū. i. eorū q ſūt eiuſdē ętatis ſecū magis q̄ aliaꝝ ętatū. Et eſt rō: qꝛ gaudent iuuenes in cōuiuendo: ⁊ nō cōuenit eos iudicare ad conferens: ſed ad delectabile: ppter quod non diligant tantū amicos cōferētes: ſicut amicos ſuarū ętatū: qui ſunt eis delectabiles. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et omnia in magis ⁊ vehementius peccant preter edulium: omnia enim valde agūt: amāt enim valde: ⁊ odiūt valde: ⁊ alia oīa: ſimilr.

¶ Ponit tertiā conſiderationē. Qꝛ iuuenes agūt oīa in magis: ⁊ vehemētius peccant circa epulas: aliq tamē textus videntur habere pęter eduliū: ⁊ poſſet habere bonū intellectum. Nam iuuenes vno modo vehementer peccant. ppter edulium: vt in appetendo ipſum: ſed in ſumendo ipſū forte deficiunt: ⁊ non peccant valde in ſumēdo cibuꝫ. Indigent enim multo cibo ppter augmentū ⁊ nutrimētū: ſed quantū ad alia peccāt valde. omnia enī valde agunt: amant enim valde: ⁊ odiunt valde. Et alia omnia ſimilr faciunt valde: qđ forte ex hoc contingit: quia non viuunt ratione: ſed concupiſcentia ⁊ ſenſu. ¶ Deinde cū dicit

¶ Et ſcire omnia putant ⁊ affirmant. hoc enī cauſa eſt: ⁊ eius ꝙ omnia valde: ⁊ iuſticias iferunt in contumeliā non in nequitiam.

¶ Ponit quartā: ꝙ iuuenes putāt ſcire omnia: ⁊ affirmāt. Et cauſa huius eſt: ꝙ omnia faciūt valde. ¶ Deide cū. d. (Et iniuſtitias.) Ponit quintā: ꝙ iuuenes faciunt iniuſtitias in offendendo alios: ⁊ hoc in contumeliā: ⁊ non in nequitiam: non enim faciunt hoc vt offendant: ſed vt excellant: ꝙ totum ex hoc contingit: qꝛ magis viuunt excellentię ⁊ honori q̄ vtili ⁊ conferenti. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et miſeratiui: q̃ oẽs bonos ⁊ meliores arbitrantur. Sua enim innocentia ꝓximos menſurant. quare indigna pati exiſtimant ipſos.

¶ Ponit ſextam. Q̃ iuuenes ſunt miſeratiui: quia omnes arbitrantur eſſe bonos ⁊ meliores. ſua enim innocentia alios menſurant: ſicut ipſi inocentes ſunt: ita credũt alios inocentes eſſe. Quare exiſtimãt ipos idigna pati. ideo miſerentur eis: quia miſericordia eſt cõpaſſio ſuper indigna patiente: hec etiam conſideratio ſumit originem ex eo ꝙ iuuenes nõ viuunt itellectu ⁊ rõne. ¶ Deīde cũ dicit.

¶ Et amatores riſus: propter qd̓ ⁊ eutrapeli: eutrapelia autem erudita contumelia eſt.

¶ Ponit vltimam conſideratioñ. Q̃ iuuenes ſũt amatores riſus: ⁊ ſunt eutrapelli. i. ſunt bene ſe vtẽtes ad ludũ. Dicunt̃ eñ eutrapelli: qui ſciũt moderate: ⁊ ſapiẽter ludere. ideo ſubdit: ꝙ eutrapelia eſt quedã erudita contumelia: opꝫ eñ in ludo aliquam contumeliã inferre. Sed hoc opꝫ fieri ſapienter: ⁊ erudite: ⁊ cum moderamine.

SEnes autẽ: ⁊ qui prouecte etatis fere ex contrarijs hoꝝ ſm pluri-ma habent mores.

¶ In parte iſta determinat phs de moribus ſenum. Et duo facit: quia primo dicit mores ſenum: vt in pluribus eſſe ꝯtrarios moribus iuuenũ. Scd̓o in ſpeciali exequitur de moribus eorũ. Scd̓a pars ibi. (Quia eniꝫ multis ãnis.) Dicit ergo primo: ꝙ ſenes: ⁊ qui ſunt prouecte etatis fere habent mores ſm plurima ex ꝯrijs hoꝝ. i. iuuenũ. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Quia enim multis annis vixerunt: ⁊ in pluribus decepti fuerunt: ⁊ peccauerunt: ⁊ plurima praua ſunt negocioꝝ: ⁊ non affirmant aliqd: ſed minus valde oia q̃ʒ opꝫ ⁊ putãt. Sciũt aũt nihil ⁊ dubie ſentẽtiantes apponunt ſemꝑ eque ⁊ forte: oia dicunt ita: fixe aũt nihil.

¶ Exequitur de moribus ſenũ i ſpeciali. Et tria facit. quia ꝑmo exequit̃ de moribus: qui ſequunt̃ ſenes ꝓpter experientiam. Scd̓o exequit̃ de moribus ſequentibus eos ꝓpter defectũ nature. Tertio exequitur de moribus eoꝝ diuerſarũ potentiarũ. Scd̓a ibi. (Et ſunt puſillanimes.) Tertia ibi. (Et amatores ſui.) Circa primũ tria facit: ſm ꝙ ponit tria genera moꝝ ſequentiũ ſenes ꝓpter experiẽtiã. Scd̓a ibi. (Et chachoɼtees ſunt.) Tertia ibi. (Neqꝫ amant.) ¶ Prima cõſideratio talis. Q̃ q̃ ſenes multis annis vixerunt ⁊ in pluribus decepti fuerũt: ⁊ peccauerũt in multis: ⁊ reſpexerũt: ꝙ plurima negocioꝝ ſunt praua. ideo propter talem experientiã non affirmant aliqd ſimpliciter: ſed valde minus affirmant oia q̃ʒ oportet. ⁊ q̃ʒ putant. conſtringũt enim ſe: ⁊ dicunt minus q̃ʒ exiſtimãt. Et ratio eſt: quia nihil ſciunt. ideſt reputant ſe nihil ſciẽtes: ⁊ quaſi ignorantes: vt ſonat alia littera: ⁊ ideo dubie ſententiãtes que dicũt i dictis eoꝝ ſꝑ apponũt eque. i. q̃ſi: ⁊ forte: ⁊ oia dicunt ita. i. ꝓferunt oia ſub dubitatione apponẽdo: quaſi ⁊ forte. ideo ſubdit ꝙ fixe nihil dicunt. ¶ Deide cũ dic̃.

¶ Et q̃ ſunt chachoɼtees: chacoɼtigia ẽ in peiꝰ exiſtimare: ⁊ ſũt ẽt ſuſpitioſi: ꝓpter incredulitatem: increduli ꝓpter experientiam.

¶ Ponit ſcd̓am conſiderationem. Q̃ ſenes ſunt chachoɼtees. ideſt ſunt ꝯſideratores turpiũ: dicit̃ eñ chachoɼtees a chachos: qd̓ eſt turpe: ⁊ theaſte: qd̓ eſt cõſiderare. Unde chachoɼtes ꝓprie ſunt illi: qui oia referũt: ⁊ omnia exiſtimant in turpiorẽ: ⁊ peiorẽ partẽ. Et ideo ſubditur: ꝙ chachoɼtigia eſt in deterius exiſtimare oia. Tales aũt ſunt ſenes: q̃ oia extimant in peiorẽ partẽ: ideo ſubdit: ꝙ adhuc preter hoc qd̓ dictum eſt ſenes ſunt male ſuſpicioſi ꝓpter incredulitatẽ: increduli ſũt ꝑꝑ experiẽtiã. ¶ Deīde. c. d.

¶ Et neqꝫ amãt valde: neqꝫ omnia ꝓpter hoc ſed ſm biantis adiectionem: ⁊ amant vt odituri: ⁊ odiunt vt amaturi.

¶ Põit tertiã ꝯſideratiõnẽ. Q̃ ſenes nõ amant valde: nec odiunt valde: ꝑꝑ hoc. i. ꝑꝑ experiẽtiã: q̃ ſunt increduli. Et ſi aliquid: hoc eſt ſꝫ adiectionẽ biantis. i. cogitãtis. nã ſm ꝙ ſonat tã lr̃a greca q̃ʒ arabica ſenes nihil credunt niſi taliter oſtendat̃ eis qd̓ dr̃ ꝙ cogant̃ ad credẽdũ. Nos autẽ habemꝰ ſꝫ adiectionẽ Dyãtis: ꝙ forte Dyas adiciebat: ⁊ opponebat in ſupradictis tales ꝓbationes: q̃ hoĩes cogebant̃ ad credendũ: ⁊ q̃ ſenes ſunt ſic increduli: ſꝑ amant vt odituri: ⁊ odiunt vt amaturi. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ſunt puſillanimes: quia humiliati ſunt a vita. Nullum enim magnum: neqꝫ ſuperfluũ ſed ea que ad vitam concupiſcunt.

¶ Ponit mores ſequẽtes ſenes ꝑꝑ defectũ nãe: ⁊ quattuor facit: ſm ꝙ q̃ttuor ꝯſiderationes ponit. Scd̓a ibi. (Et illiberales.) Tertia ibi. (Et formidoloſi.) Quarta ibi. (Et amantes viuere.) ¶ Prima conſideratio talis. Q̃ ſenes ſũt puſillanimes: q̃ ſũt humiliati a vita: ſicut eñ deficiũt in vita: ⁊ hũorib⁹: ⁊ in nã. ita deficiũt in corde: ⁊ in eſtimatiõe: ſiue in cõcupiſcẽtia. vñ eſt ꝙ nullũ magnũ ꝯcupiſcũt neqꝫ ſuperfluũ. Supflua aũt appellant̃ honores ⁊ dignitates: ⁊ ea q̃ inſunt homini ꝑter neceſſitatẽ vite: talia autẽ nõ cõcupiſcũt ſenes ꝑꝑ eoꝝ puſillanimitatẽ: ſꝫ ſolũ concupiſcunt ea: q̃ ſunt neceſſaria ad vitã. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et illiberales: ⁊ vnum enim aliquid neceſſarioꝝ ſubã. Simul autẽ ⁊ ꝓpter experiẽtiam ſciũt: ꝙ difficile ẽ poſſediſſe: ⁊ facile abijcere.

¶ Ponit ſcd̓am ꝯſideratiõnẽ. Q̃ ſenes ſũt illiberales. naꝫ ſicut deficiũt in nã: ita videt̃: ꝙ totus mũdus eis deficiat. Exiſtimãt. n. ꝙ minima ſit q̃ſi eoꝝ ſubã: ⁊ ſit vnũ aliqd oĩo de nũero neceſſarioꝝ: ſil ẽt cũ h̓ ꝑter aſſignatã cãm ſenes ſũt illiberales ꝑꝑ experiẽtiã. ſciũt eñ ꝙ difficile eſt poſſediſſe: ⁊ facile eſt abijcere: q̃ gs hꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et formidoloſi: ⁊ omnia pretermittentes. contrarie eniꝫ diſponuntur iuuẽibus. Infrigidati eñ hi ſunt. hi aũt calidi. Quare viã ꝓparauit ſenectꝰ formidini: etenĩ ĩfrigidatio quedã.

¶ Ponit tertiã cõſideratiõnẽ. Q̃ ſenes ſunt formidoloſi. ⁊ id̓ ꝑtermittũt. Et eſt ratio: q̃ ꝯrie diſponunt̃ iuuenibus. nã ſenes ſunt frigidi ⁊ deficiũt in nã. Iuuenes aũt ſunt calidi ⁊ ꝓficiũt ſm etatẽ. id̓ ſubdit: ꝙ ſenes ſunt frigidati ſꝫ hi. i. iuuenes ſunt calidi: ide eſt ꝙ ſenectus ꝓparat viã formidini: q̃ timor eſt q̃dã infrigidatio: ꝓpter qd̓ frigidi ſũt diſpoſiti vt formidẽt: ⁊ timeant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amantes viuere: ⁊ magis in vltima die: ꝓpterea q̃ eius qd̓ abeſt eſt ꝯcupiſcẽtia: ⁊ quo indigetur. hoc autem maxime deſideratur.

¶ Ponit quartaꝫ conſideratiõnẽ: ꝙ ſenes ſunt amãtes viuere: ⁊ magis amãt viuere in vltia die q̃ʒ in iuuẽtute: ⁊ eſt rõ: q̃ ꝯcupiſcentia eius qd̓ abeſt: ⁊ deficit maxĩe deſideratur illo q̃ indiget̃: ⁊ q̃ magis abeſt: ⁊ deficit vita ſenib⁹ q̃ʒ iuuenibus. ideo ſenes magis deſiderãt viuere. Ex quo apparet omnes iſtas cõſiderationes quattuor ſumpſiſſe originem ex eo ꝙ natura ⁊ vita deficit in ſenibus.

¶ Et amatores

Et amatores ſui magis ꝗ̃ oportet puſillanimitas.n.quedã eſt hec.

¶ In parte iſta pħs ponit mores ſequentes ſenes ratione potẽtiarũ.Et tria facit: qꝛ primo ponit mores ſequentes ſenes quantum ad cõcupiſcibile ⁊ iraſcibile: vt habẽt eſſe in ſenibus ad ſeinuicez.Scđa ibi.(Et difficilis ſpei).Tertia ibi.(Et irę acutę).¶ Circa primuʒ tria facit ſm ꝙ tres ↄſiderationes ponit.Secũda ibi.(Et ad cõferens).Tertia ibi.(Et inerubeſcitiui).¶ Prima cõſideratio talis.Qꝛ tales ſunt amatores ſui magis ꝗ̃ oꝫ. Et eſt rõ:qꝛ ſenes ſunt nãliter puſillanimes:⁊ quędam puſillanimitas eſt hęc.ſ.habere maiorem diligentiã de ſuis rebus ꝗ̃ oporteat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad conferens viuũt:ſed non ad honeſtuʒ magis ꝗ̃ oꝫ propter eſſe amatores ſui. Quod quidem enim conferens eſt ipſi : bonũ eſt honeſtum autem ſimpliciter.

¶ Ponit ſcđam.Qꝛ ſenes viuunt magis ad conferens ⁊ ad vtile:ſed non viuunt ad honeſtum.Et eſt ratio propter h̃: ꝙ contenit ſenes magis eſſe amatores ſui ꝗ̃ opꝫ:ideo cõferens concupiſcunt:qꝛ conferens eſt bonum ipſis:ſed nõ ↄcupiſcũt ad honeſtũ:qꝛ honeſtũ ẽ bonũ ſimplr.¶ Deiñ.

¶ Et inerubeſcitiui magis ꝗ̃ erubeſcitiui:propterea.n.qꝛ non curant ſimiliter honeſtũ ⁊ cõferens paruipendunt reputari.

¶ Ponit tertiam.Qꝛ ſenes ſunt inerubeſcitiui.et hoc propter ea:ꝙ non curant ⁊ non concupiſcunt ſimiliter honeſtum ⁊ conferens:paruipendunt.n.reputari:ideo nõ verecundantur:qꝛ verecundia proprie reſpicit reputationem: cum ſit timor inglorificationis.Poſſet autem iſta cõſideratio pertinere ad iraſcibileʒ:qꝛ videtur tendere in arduũ: vt in honorem ⁊ gloriam:non tamen incompetenter ordinatur ſub concupiſcibili:cũ pro cauſa inerubeſcentię aſſignetur cura:⁊ amor conferentis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et difficilis ſpei propter experientiam.plura enim eorum:que fiunt mala ſunt. Eueniũt. n. multa in deterius.

¶ Oſtendit qui mores ſequuntur ſenes ratiõe iraſcibilis. Et duo facit:quia primo oſtendit eos difficilis ſpei ꝓpter experientiã.Secundo adducit ad hoc rationes alias. Secunda ibi.(Et ad hęc.)Dicit ergo primo:ꝙ ſenes ſunt difficilis ſpei propter experientiam:experti enim ſunt:ꝙ plura eorum:quę fiunt ſunt mala. Nam multa eueniunt in deterius:propter quod omnia referunt in peiorem partẽ: ⁊ de difficili credunt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ad hoc propter timiditatem.

¶ Ad oſtendẽdũ ꝙ ſenes ſunt difficil.s ſpei:adducit alias rationes.Et duo facit ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secũda ibi.(Et viuunt memorię).Dicit ergo:ꝙ ad hoc .i.pręter hoc:ꝙ ſenes ſunt difficilis ſpei propter experientiam. ſunt etiã difficiles ſpei ꝓpter timiditatem:naʒ ſicut audacia facit ſperare:ſic timiditas facit deſperare. ¶ Deide.

¶ Et viuũt memorie magis ꝗ̃ ſpei: vite.n.ꝙ quidẽ reliquũ modicũ:qđ aũt pteritũ multuʒ. Eſt aũt ſpes quidẽ futuri:memoria aũt pteritorum.

¶ Adducit aliam rationem.Et duo facit:quia primo facit quod dictum eſt.Secundo ex ratione adducta dat cãm: quare ſenes ſunt diuinatores:⁊ prędicunt futura . Secunda ibi.(Qꝛ quidem cauſa).Dicit ergo:ꝙ ſenes ſunt etiaʒ difficilis ſpei:qꝛ magis viuunt memorię ꝗ̃ ſpei.Nam reliquum vitę eorum eſt modicum:qꝛ modicum debent viuere:qđ autem eſt pęteritũ eſt multum:qꝛ multum vixerunt:cum ergo ſpes ſit futuri:memoria vero pęteritorũ ſenes modicũ ſperãt:⁊ multũ memorant.¶ Deinde.c.d.

¶ Qꝛ quidẽ cauſa ⁊ nugacitatis ipſis: pſeuerãt .n.facta recitãtes : recordãtes eis delectantur.

¶ Oſtendit ex hoc quare ſenes diuinatores dicunt̃ dicẽs: ꝙ memoria pęteritorum eſt tam ipſis ſenibus nugacitatis.i.diuinationis: vt habet littera arabica. eſt enim diuinatio quędam nugacitas:perſeuerant enim ſenes recitantes facta pęterita:⁊ recordantes delectãtur:ex qua recordatione pęteritorum diuinat de futuris. Poſſemus aũt ſi vellemus per nugacitatem intelligere ſolatium:qđ habent homines ex mutua collocutione:⁊ tũc eſt textus planior.nam recordatio pęteritorum eſt cauſa: quare ſenes ſtent in nugis ⁊ ſolatio confabulando cum aliis de factis pęteritis.⁊ tunc eſt planum qđ ſequitur: ꝙ recitantes facta pterita:⁊ recordãtes eis delectent̃.¶ Deide cũ dicit.

¶ Et ire acute quidem:debiles auteʒ ſunt ⁊ cõcupiſcentie . he quidem defecerunt. he autem debiles. Quare neqꝫ actiui: neqꝫ deſideratiui ſm concupiſcentias: ſed ſm lucrum : propter quod temperati videntur tales. Concupiſcentie autem abierunt: ⁊ ſeruiere lucro.

¶ Comparat mores ⁊ paſſiones ſenum ſm iraſcibilem ad mores ⁊ paſſiones ſm concupiſcibilem.Et duo facit:quia primo facit quod dictum eſt. Secundo adducit quaſdaʒ alias conſiderationes de moribus ſenum. Secunda ibi. (Et magis viuunt).Dicit ergo:ꝙ ſenuʒ ſunt acutę irę:tñ ſunt debiles:concupiſcentię vero hę.i.aliquę defecerunt. Hę aũt.i.alię:⁊ ſi nõ defecerũt ſunt debiles. qꝛ neqꝫ ſunt actiui:neqꝫ deſideratiui ſm ↄcupias.nõ.n.viuunt ſm volũtatẽ:ſꝫ ſm lucrũ. Nã cũ cętera vitia ſeneſcũt in hoie:ſola auaritia ſp iuueneſcit:iõ ſequit̃:ꝙ ſenes vitr tẽperati:qꝛ ↄcupię abierũt:⁊ ſolũ viuũt lucro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis viuunt ſm ratiocinationem ꝗ̃ ſm morem. Ratiocinatio quidem enim conferentis. Mos autem virtutis eſt.

¶ Adducit q̃ſdã alias ↄſideratiões de morib⁹ ſenũ.Et duo facit:qꝛ pͦ annectit dictas ↄſiderationes. Scđo epilogat ⁊ adaptat quę dixerat ad artem rhetoricam.Scđa ibi.(Iuuenũ quidem igit̃).¶ Circa pͫ tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes ponit.Scđa ibi.(Et iniuſtitias). Tertia ibi. (Et miſeratiui).¶ Prima ↄſideratio talis.Qꝛ ſenes magis viuũt ſꝫ rõcinationẽ ꝗ̃ ſm morẽ:qꝛ rõcinatio ẽ ↄferẽtis ⁊ vtilis:nõ.n.ẽ diligẽtia rõcinij:niſi vt hõ pcat expẽſas ⁊ augeat introitus.mos aũt eſt virtutis ⁊ honeſti. Senes ergo q(vt dcm̃ eſt)magis curant de vtili ꝗ̃ de honeſto: magis viuũt rõni ꝗ̃ mori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iniuſtitias faciũt in neqtiã nõ i ↄtumeliã.

¶ Ponit ſcđam cõſiderationẽ.Qꝛ ſenes faciũt iniuſtitias nocẽdo aliis nõ in ↄtumeliã:ſed in nequitiam.nõ.n. h̃ faciũt vt excellant:qꝛ ꝑuipendũt reputari. ¶ Deinde cũ.d.

¶ Miſeratiui autem ⁊ ſenes ſunt:ſed non propter eadem iuuenes.Hi quidem propter amicitiã humanam. hi autem ꝓpter imbecillitatẽ. Omnes eni putãt eſſe ꝓpter ipſos in pati. hoc aũt miſerabile: vñ planctiui ſunt: ⁊ nõ eutrapeli:neqꝫ amatores riſus. Contrarium enim plãctiuum ei:qđ eſt amare riſus.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. Qꝛ ſenes ſunt miſerati ui: ſed non ſunt iuuenes: qꝛ hi. ſ. iuuenes miſerenẗ propter humanā amicitiā: hi. ſ. ſenes miſerenẗ ꝓpter imbecillitatem. Sunt. n. adeo debiles: ꝙ putant omnes eſſe ꝓpe ipſos in pati: quicquid. n. patiuntur: credunt ſe poſſe pati: vt dicebant: hoc erat miſerabile: vꝫ compaſſio mali in altero: qđ timet ſibi poſſe contingere: inde eſt: ꝙ ꝓpter talem imbecillitatem ⁊ tremorem ſenes ſunt plāgitiui: ⁊ non ſunt eutrapeli. i. iocoſi: neqꝫ ſunt amatores riſus: qꝛ eē plangitiuū eſt ꝯrium ei: quod eſt amare riſum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Iuuenum quidem igitur ⁊ ſenum mores tales. Quare quoniam ſuſcipiunt omnes orationes: que dicunẗ ad proprios mores: ⁊ ſimiles nō īmanifeſtū: qualiter vtentes orōnibus tales videntur ⁊ ipſi: ⁊ orationes.

¶ Epilogat adaptans ad propoſitum quę dixerat dicēs: ꝙ iuuenum ⁊ ſenum tales ſunt mores: quales dicti ſunt: propter quod: qꝛ omnes ſuſcipiunt orationes ſimiles ſibi: ⁊ ēt ſuſcipiunt ea: quę dicuntur ſm conuenientiam ad ꝓprios mores: ideo non eſt imanifeſtum: ſi homines volunt perſuadere: qualiter debent eſſe vtentes orationibus: ad hoc vt videanẗ tales. i. credibiles: ⁊ ipſi ⁊ orationes eorum. Debemus. n. cum iuuenibus nos conformare moribus iuuenum: ⁊ cum ſenibus moribus ſenum: ſi volumus ꝙ nos ⁊ ſermones noſtri ſint credibiles apud eos.

Ui autem in ſtatu manifeſtuꝫ: ꝙ intermedie horum: ⁊ ſm morem erunt vtrorumlibet auferentes ſuperabundantiam.

¶ In parte iſta determinat phs de his: q ſunt in ſtatu intermedio. Et duo facit: qꝛ primo pręmittit intentionem ſuam in generali. Secūdo in ſpāli māifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Et neqꝫ valde). Dicit ergo: ꝙ illi: qui ſunt itermedij inter ſenes ⁊ iuuenes manifeſtum eſt: ꝙ paſſiones ⁊ concupiſcentię horū erunt intermedię ſm mores. propter quod vtrorumlibet. i. a ſenibus ⁊ iuuenibus debemus auferre ſuperabundantiam: ⁊ tunc habebimus ſtatum eorum: qui ſunt intermedij.

¶ Notandum autem: ꝙ intermedij dicuntur eſſe in ſtatu. i. in quiete: qꝛ inter duos motus contrarios ſemper opꝫ dare quietem mediam. Cum ergo homo eſt iuuenis mouetur ad augmentum: cum autem ſeneſcit mouetur motu contrario: vt ad diminutionē: cū ergo medio mō ſe hꝫ eſt in ſtatu: ⁊ quaſi inquiete. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et neqꝫ valde audentes: audacia. n. ꝙ tales: neqꝫ timentes bene ad ambo ſe habētes: neqꝫ oībus cōcredentes: neqꝫ oibus diſcredentes: ſed ſm veritatem iudicantes magis.

¶ Manifeſtat magis in ſpeciali quę dixerat. Et duo facit qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo dat quandam vniuerſalem conſiderationem ad cognoſcendum mores intermedios. Secūda ibi. (Ut aūt vniuerſaliter.) ¶ Circa primū tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes ponit. Nā primo oſtendit: qui ſunt in ſtatu habere mores intermedios quantum ad timorem ⁊ audaciam. ⁊ per conſequens quantum ad credulitatem. Secundo oſtendit talem mediętatem quantum ad honeſtum. Tertio quantū ad iraꝫ ⁊ concupiſcentiam. Secunda ibi. (Et neqꝫ ad honeſtuꝫ). Tertia ibi. (Similiter autem). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ qui ſunt in ſtatu: nō ſunt valde audaces. Et quia audacia eſt id: quod tale. i. ſuperabundat: neqꝫ etiam ſunt multum timentes: ſed ſunt medio modo bene ſe habētes ad ambo. i. ad audaciam ⁊ timorē: ⁊ qꝛ non ſunt valde audaces: non ſunt omnibus credentes: ſiue de omnibus ſperantes: qꝛ non ſunt multum timidi: non ſunt omnibus diſcredentes: ſed magis ſe habent medio modo iudicantes ſm veritatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et neqꝫ ad honeſtum viuentes ſolum: neqꝫ ad conferēs: ſed ad ambo. Et neqꝫ ad parcitatem: neqꝫ ad ꝓdigalitatē: ſed ad conueniens.

¶ Ponit ſecūdam conſiderationem. Qꝛ intermedij viuūt nec ad honeſtū ſolū: neqꝫ ad conferens: ſed ad ambo. Ex quibus ſequitur: ꝙ neqꝫ ſunt parci: nec prodigi: ſed conuenienti modo ſe habent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ⁊ ad iram: ⁊ ad concupiſcētiam: ⁊ temperati cum virilitate: ⁊ viriles cuꝫ temperantia. Iuuenibus ⁊ ſenibus diuiſa ſūt hec. Sunt. n. iuuenes quidem viriles ⁊ intemperati. ſenes aūt tēperati ⁊ formidoloſi.

¶ Ponit tertiam: ꝙ intermedij ſe habent ſimiliter. i. cōuenienter ad iram ⁊ ꝯcupiſcentiā: ſunt. n. tēperati cū virilitate: ⁊ viriles cuꝫ tēperantia: ſed in iuuenibus ⁊ ī ſenibꝰ hęc ſunt diuiſa. Nulli. n. iſtorum habent vtranqꝫ virilitatem. ſ. ⁊ temperantiam: nam iuuenes ſunt viriles: ſed nō ſunt temperati: ſenes autē ſunt temperati: non tamē ſunt viriles ⁊ formidoloſi. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et aūt vniuerſaliter eſt dicere quecūqꝫ qdeꝫ partita ſunt. iuuentus ⁊ ſenectus ꝓficuorum hoc habent. Quecunqꝫ autē ſuperabundant: aut deficiunt intermedijs congruunt.

¶ Dat vniuerſalem cōſiderationē ad cognoſcendū mores eoꝝ: q ſunt intermedij. Secunda ibi. (Eſt autē in ſtatu). Dicit ergo: ꝙ vlr eſt dicere quęcunqꝫ de numero ꝓficuorum ſunt partita iuuētus ⁊ ſenectus: qui ſunt intermedij habēt hoc. q. d. quicqd bonitatis ⁊ proficui eſt in iuuenibus ⁊ in ſenibus totū vlr reſeruatur in exiſtentibus in ſtatu: ea autē: quę non ſunt ꝓficua: neqꝫ laudabilia: vtputa: qꝛ ſuperabundant: aut deficiunt illa de numero horuꝫ mediocriter ꝯgruūt itermedijs: vt ſi iuuenes nimis audēt: ⁊ ſenes deficiūt in audēdo: itermedij mediocriter ſūt auſiui. ¶ Deiñ.

¶ Eſt autem in ſtatu corpus quidem a triginta annis vſqꝫ ad trigintaqnqꝫ: anima autē vno opus eſt vſqꝫ ad qnquaginta. De iuuentute qdem ⁊ ſenectute: ⁊ acmes qualium morum vnumquodqꝫ eſt dicta ſint tanta.

¶ Determinat tpa dicēs: ꝙ corpus ē in ſtatu a. xxx. vſqꝫ ad xxxv. cōiter loqndo: augmētaẗ tñ ⁊ diminuiẗ tale tps ſm bonitatē ⁊ maliciā cōplexionis: qꝛ qui melioris ꝯplonis ē: plus durat in ſtatu: aīa aūt ē opus vno. i. eſt opus ad vnū: vt ad ſpeculādū: vel eſt qūo opꝫ: vt ſonat alia lrā. i. qūo oꝫ vſqꝫ ad. l. qꝛ vſqꝫ ad id tps hoīes cōiter loquēdo vigent in intellu. Ab illo vo tpe vltra nō pp defectū potētię intellectiuę: ſed pp debilitatē organi fantaſtici incipiūt hoīes decreſcere in ſpeculādo. ¶ Ultimo epilogat de iuuentute ⁊ ſenectute: ⁊ de ętate illa: quę vniuerſaliter acmes. i. de ętate illa: quę vniuerſaliter intermedia ē qualiuꝫ morum eſt vnumquodqꝫ. i. vnaquęqꝫ talis ętas dicta ſint tanta: quanta diximus.

E his autem: que a fortuna fiunt bonis per quecunqꝫ ipſorū: ⁊ mores quales quedam accidunt hominibus dicamus conſequēter.

¶ Poſtq̄

¶ Poſtq̄ philoſophus determinauit de moribus ſequentibus ętatem in pte iſta determinat de moribus ſeq̄ntibus fortunam. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Nobilitatis quidem igitur). Dicit ergo primo: ꝙ ipſe vult dicere conſequenter de his bonis: quę ſunt a fortuna: oſtendẽdo per quę ipſorum bonorum quales quidem mores accidunt hominibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nobilitatis quidẽ igitur mos eſt magis amatorem honoris eſſe eum: qui habet ipſm. Omnes. n. ſi adſit: ad hoc aliquid accumulare conſueuerũt. Nobilitas progenitorum eſt.

¶ Exequitur de intento. Ad cuius euidentiam notandũ: ꝙ bona fortunę ſcḋm cõem modum loquendi ſunt nobilitas: diuitię: ⁊ ciuilis potentia. Primo ergo duo facit phs: q2 primo determinat de moribus fortunę quantũ ad particulariter: ⁊ ſcḋm diuerſas partes eius. Secundo determinat de moribus fortunę vniuerſaliter. Secunda ibi. (Bona autem fortuna). ¶ Circa primũ tria facit ſz ꝙ tres ſunt partes fortunę. Primo oſtendit: qui mores ſequunt̄ homines propter nobilitatem. Secũdo qui ſequunt̄ eos propter diuitias. Tertio qui ſequuntur ipſos propter ciuilem potentiam. Et vltimo qui mores ſequunt̄ homines propter bonam prolem: ⁊ propter ſanitatẽ corporis: ⁊ vniuerſaliter propter bona fortunę. Secunda ibi. (Diuitijs autem qui aſſequuntur). Tertia ibi. (Similiter autem de potentia). ¶ Circa primum duo facit: q2 primo ponit cõſiderationes ad oſtendendum mores ſequentes hominẽ ratione nobilitatis. Secundo quia nobilitas multum videtur conuenire cum generoſitate: dat differentiam inter nobilem ⁊ generoſum. Secunda ibi. (Eſt enim nobile.) ¶ Circa primum duo facit ſcḋm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secunda ibi. (Et deſpectiuum). ¶ Prima conſideratio talis. Or mos nobilitatis eſt facere eum: qui habꝫ ipſam nobilitatem magis amatorem honoris. Et ẽ ratio: quia omnes cum habent aliquid de aliquo: conſueuerũt accumulare ad idem. Eſt enim naturale: qḋ imperfectũ deſiderat perfici: ideo modicum diuites volunt fieri ditiores: ⁊ honorabiles amãt eſſe honorabiliores: nobilitas ergo exiſtens quędam honorabilitas progenitoꝝ facit ipſos nobiles eſſe amatores maioꝝ honoꝝ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et deſpectiuũ etiam ſimiliũ progenitoribus ipſorum: q2 longe hec magis q̄ꝫ prope fcã honorabiliora: ⁊ magis iactabilia.

¶ Ponit ſecundam conſiderationeꝫ. Or nobiles deſpiciũt eos: qui ſunt ſimiles progenitoribus ipſorum. Et quia hęc. ſ. dignitas ⁊ nobilitas progenitorum ſunt magis honorabilia longe facta q̄ꝫ prope: ideo quanto magis deſcẽdit generatio: tanto nobilitas facit ſuperbiores: propter quod filij nobilium reputant ſe meliores patribus: quia cũ ſit dare initium: ꝙ parentes ſui ditari ceperant: ipſi ſunt magis longe a paupertate q̄ꝫ aliquis progenitorũ: iḋ magis ſe iactant: ⁊ ſiles progenitoꝛib᷒ deſpiciũt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Eſt enim nobile quidem ſecundum generis virtutem. Generoſum autem ſecundum non degeneraſſe a natura.

¶ Dat differentiam inter nobile ⁊ generoſum. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secũdo oñdit multos nobiles degenerare: ⁊ non eſſe generoſos. Secũda ibi. (Quod quidem vt in pluribus). Dicit ergo: ꝙ nobile eſt ſcḋm virtutem generis. Nam illi ſunt nobiles: qui ſunt de genere digno ⁊ virtuoſo: generoſum autem eſt non degenerare a nã. i. a nãli origine: ſiue a nãli nobilitate. ¶ Deide.

¶ Quod quideꝫ vt in pluribus non accidit nobilibus: ſed ſunt multi leuis valoris: fertilitas enim quedam eſt in generibus viroruꝫ: quemadmodum in his: que per regiones fiunt: ⁊ aliquando ſi ſit bonum genus: fiunt per quoddaꝫ tp̄s viri ſuperflui: deinde iteꝝ ſuſpẽdunt̄.

¶ Oſtendit plures nobiles non eſſe generoſos. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt: quia proponit veritatem hanc. Secundo quod dixerat manifeſtat per exempla. Secunda ibi. (Degenerent autem). Dicit ergo. ꝙ in pluribus nobilibus non accidit hoc: vꝫ: q᷑ ſint generoſi: ſꝫ multi ſunt valoris leuis. i. parui: multi eniꝫ nobiles modicũ valent. Debemus enim arbitrari: ꝙ eſt quędam fertilitas. i. ſuperfluitas in generibus viroruꝫ: quemadmoduꝫ in his: qui per regiones fiunt. i. per terras: quia aliquando in aliquibus terris ex bono frumento naſcitur maluꝫ bladum: ſic etiam videmus aliquando: ꝙ ſi ſit bonuꝫ genus: fiunt per quoddam tempus rari: ⁊ ſuperflui: ⁊ inutiles: et demum huiuſmodi ſuperflui ſuſpenduntur: quia intercidatur talis generatio ſuperflui: ⁊ fiunt homines boni: ſicut enim non ſemper continuatur generatio bonorum: ſic nõ opꝫ ſemp ꝯtinuari pgeniẽ maloꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Degenerãt autem qui quidem bene nati genere i iſaniores mores: velut qui a Biliãdo: ⁊ q a Dionyſio priore. hec aũt perſtitutiua in deteriorationem ⁊ verecũdiaꝫ: nõ q ab Alchimenone: ⁊ Pericleo: ⁊ Socrate.

¶ Quod dixerat manifeſtat per exempla dicens: ꝙ qui bene nati ſunt de genere degenerãt ⁊ habent mores inſaniores. i. malos ⁊ imprudentes: ſicut accidit in his: qui fuerũt geniti a Biliando. i. a diabolo: hęc autem q̄ proceſſerunt a dictis viris: perſtitutiua fuerunt in deteriorationem ⁊ verecundiam: quia filij eorum: qui fuerunt ſuperſtites. i. remanſerunt ex eis fuerunt deteriores i ⁊ vecordes. i. ſtulti ⁊ furioſi. Filij vo: qui proceſſerãt ab Alchimenone ⁊ Pericleo ⁊ Socrate: vt ſupplet alia littera fuerunt ſtabiles nõ declinantes ad ſtultitiam: propter quod apparet inducendo: ꝙ aliquando filij degenerant a bonis parẽtibus: aliq̄ vero ſunt generoſi ⁊ ſtabiles.

Diuitijs autem qui aſſequunt̄ mores: leniter ẽ videre omnibus contumelioſi: ⁊ elati: patiẽtes aliquid a poſſeſſione diuitiarum. Tanq̄ꝫ enim habentes omnia bona ſic diſponuntur. Diuitie autem quaſi precium quoddam ſunt: ⁊ dignitas aliorum propter quod videntur appreciabilia omnia eſſe ipſarum.

¶ In parte iſta oſtendit qui mores aſſequunt̄ diuitijs. Et duo facit: q2 primo facit qḋ dcm̄ eſt. Scḋo dat dr̄iam inter mores: q aſſequuntur diuites nup ditati. Scḋa ibi. (Differũt aũt his). ¶ Circa pᵐ tria facit ſcḋm ꝙ tres ꝯſideratiões ponit. Scḋa ibi. (Et debilitari). Tertia ibi. (Et putare dignos). Dicit g. ꝙ leniter põt videri ab oĩbus: q mores aſſequunt̄ diuitijs. Nã cõiter diuites ſunt ꝯtumelioſi ⁊ elati: q patiunt̄ aliqḋ ab ipſa paſſione diuitiaꝝ: q2 ex eo: ꝙ ſunt diuites: ſic diſponuntur in corde: ac ſi eſſent hñtes oĩa bona: iḋ volũt oẽs extollere. Cã ãt q̄re ſic p diuitias diſponũtur eſt: q2 diuitię ſunt q̄ſi p̄ciuꝫ qḋdã: ⁊ dignitas aliorum.

videtur enim vulgaribus omnia eſſe appreciabilia precio ipſarum diuitiarum: ac ſi omnia menſurarentur numiſmate: ꝓpter quod diuites poſſidendo numiſmata credũt omnia poſſidere. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et delicati: ⁊ iactatores. Et delicati quidẽ delitias: ⁊ inſinuationẽ felicitatis. Jactatores autem ⁊ infeſtatores: q2 ſemper conſueuerũt demorari circa amatum ⁊ admiratum ab ipſis: ⁊ putant q2 emulari alios que ⁊ ipſi.

¶ Ponit ſcdam conſiderationẽ. Et duo facit: q2 primo facit quod dcm̃ eſt. Scdo aſſignat rõnem dicti. Secũda ibi (Simul aũt ⁊ merito.) Dicit ḡ: ꝙ diuites ſunt delicati ⁊ iactatores. Delicati quidez ꝓpter diuitias ⁊ inſinuationẽ felicitatis. ſemper.n. fuerunt in delitijs: ⁊ vr̃ eis eẽ fęlices. Jactatores aũt: ⁊ infeſtatores alioꝝ ſunt: q2 ꝯſueuerũt demorari: ⁊ conſiſtere circa id: qđ amant ⁊ admirantur: putant alios emulari: ⁊ amare ea quę ⁊ ipſi amant: videndo alios nõ ꝯſequi talia amata: ⁊ admirata vt ipſi ꝯſequunꝫ ſe iactant ex hoc: ⁊ infeſtant alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul aũt ⁊ merito de hoc patiunꝫ. Multi enim ſunt: qui indigent habentibus: vnde ⁊ illud Simonidis dictuz eſt de ſapientibus ⁊ diuitibus ad vxorẽ Joronis interrogantẽ: vtrũ melius eẽt fieri diuitez vel ſapientẽ. Sapiẽtes .n. ait. eſt videre ad ianuas diuitũ frequẽtãtes.

¶ Aſſignat rõnem dicti dicens: ꝙ diuites quodãmodo ħz vz: ꝙ ſe iactant merito patiunꝫ: q2 multi ẽt ſapiẽtes ⁊ phĩ indigent habẽtibus. i. diuitibus. vnde ⁊ illud dcm̃ Simonidis. i. illius poetę de ſapientibus ⁊ diuitibus: valet ad declarandum propoſitum. Recitabat.n. dictus poeta quendam interrogantem ⁊ dicentem ad vxorem. vtrum melius eſt fieri diuitem: vel ſapientẽ. rñdebat dicta mulier: ꝙ melius eſt fieri diuitem: dicebat.n. ꝙ contingit videre ſapientes frequentantes ad ianuas diuitũ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et putare dignos eſſe principari: habere enĩ putant: quoꝝ gr̃a principari dignũ: ⁊ vt in ſũma inſenſati felicis mores diuitiarum ſunt.

¶ Ponit tertiam conſiderationẽ. Q2 diuites putant ſe dignos principari. habere enim putant ea: quoꝝ gr̃a dignus eſt principari: ⁊ vt in ſũma eſt dicere: mores diuitiaꝝ ſunt mores infęlicis inſenſati. Nã diuitię ſunt organa ad fęlicitatem: organum.n. ſemper indiget directore: dirigere enĩ eſt habẽtis prudentiam ⁊ virtuoſi. habere ḡ diuitias ſine virtutibus eſt habere organum ſine ꝓprio directore: ⁊ q2 in organo fęlicitatis aliquo modo reſeruatur fęlicitas: diues igitur non virtuoſus ẽ fęlix: q2 hz id: in quo aliquo mõ reſeruatur fęlicitas: tñ eſt inſenſatus: q2 non hz intellectũ ⁊ prudentiã: q̃ ſunt directiua talis fęlicitatis. ¶ Deĩn. ⁊c̃.

¶ Differunt autem his: qui nuper poſſederũt: ⁊ his: qui ab antiquo mores in eo: ꝙ oĩa magis: ⁊ peiora mala hẽant nuper ditati. Quaſi .n. ineruditio diuitiarũ eſt nuper ditatum eſſe.

¶ Dat dr̃iam inter mores conuenientes diuitibus ab antiquo ⁊ ditatis. Nam duo facit: q2 primo facit quod dictuz eſt. Scdo aſſignat q̃dam maximam cõem omnibus diuitibus: ſiue fuerint nuper ditati: ſiue nõ. Scda ibi (Et iniuſtitias inferunt). Dicit ergo: ꝙ mores: qui conueniunt his: qui nuper poſſident diuitias a maioribus cõuenientibus diuitibus ab antiquo: q2 nuꝑ ditati faciunt peiora magis: ⁊ mala oĩa q̃ ditati ab antiquo: q2 nuper ditatis eſſe eſt quędam ineruditio diuitiaꝝ. nam nuper ditati ſũt magis inſipientes: ⁊ magis ineruditi: ⁊ neſciunt ſe ita regere in diuitijs: ſicut diuites ab antiquo: ideo ⁊ ꝓuerbiũ inoleuit: q2 cauendum eſt a ditio ruſticorum. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et iniuſtitias faciunt i nõ nequitiales: ſz has quidem contumelioſas: has autem incontinẽtiales: puta in percuſſionem ⁊ mechiam.

¶ Addit q̃dam conſiderationem cõem: ꝙ diuites faciũt. iniuſtitias offendendo alios nõ neqtiales. i. non odioſos: q2 hoc non faciunt vt noceant: ſed magis vt excellãt: ⁊ vt delectentur: id ſubdit: ꝙ diuites quaſdam iniuſtitias faciunt ꝯtumelioſas: quaſdam incontinentiales: puta iniuſtificant ſm percuſſionem: quemadmodũ ad iniuſtitias cõtumelioſas: ⁊ vt excellant: ⁊ mechiam quemadmodũ ad iniuſtitias incontinentiales: ⁊ vt delectentur.

Similiter autem ⁊ de potentia fere ſm plurima manifeſti ſunt mores hi: ꝙ enim diuitijs eoſdem habẽt potentia: hos aũt meliores potentes diuitibus: q2 affectãt opa quecunq3 poteſtas ipſis dat agere ꝑ potentiam.

¶ In parte iſta oſtendit phs: qui mores ſequunꝫ ciuilez potentiaz. Et duo facit: q2 primo comperat mores huiꝰ ad mores ſequentes diuitias in generali. Scdo ponit ſpeciales conſiderationes de moribus ſequentibus ciuilez potẽtiam. Secũda ibi (Et magis ſtudioſi.) ¶ Dicit ergo primo: ꝙ ex quo noti ſunt mores ſequentes diuitias: q2 ſimili modo mores fere de potentia ſm plima ſunt manifeſti q2 potẽtes potentia. i. per potẽtiã hos. i. aliquos mores habent meliores diuitibus: q2 poteſtas per potentiam ſuam affectant quęcũq3 opera dat ipſis agere potẽtias. i. earum potentia: ⁊ q2 potentia potẽtum dat ⁊ diſponit potẽtes: vt operenꝫ aliqua ſimilia diuitibus: ⁊ aliqua meliora: aliq mores potentũ ſunt ſimiles moribus diuitum: ⁊ aliqui meliores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis ſtudioſi propter eſſe in cura coacti intendere in ea: que circa potentatum.

¶ Ponit de hĩ moribus ſpãles conſiderationes. Et tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes ponit. Scda ibi (Et reuerẽtiores). Tertia ibi (Et ſi iniurientur). ¶ Prima talis. Q2 potentes ⁊ exiſtentes in platione ⁊ potẽtia ſunt magis ſtudioſi. i. meliores q̃ ſint diuites: ⁊ hoc ꝓpter eſſe in cura. Et q2 ſunt coacti intendere in ea: quę ſunt circa potentatum: ipſa.n. cauſa ⁊ ſollicitudo retrahit principes: ⁊ pręlatos a multis laſciuijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et tenitores ad grauiores: facit.n. reuerẽtiores dignitas: ꝓpter quod moderantur. Eſt autem reuerentia mollis: ⁊ decẽs grauitas.

¶ Ponit ſecũdam conſiderationem. Q2 potentes ⁊ exiſtẽtes in cura ſunt reuerẽtiores ⁊ grauiores q̃ diuites nõ habentes curã alioꝝ: aliqui textus habent tenitores ad grauiores: ⁊ in idem redit. Nam habentes curam ſunt magis tenitores. id eſt magis tenent ſe q̃ diuites: non enim permittunt ſe ſic labi vt ipſi: vnde alia littera habet: ꝙ ſunt tardiores. Cauſa autem quare principes ſunt tardi: ⁊ reuerẽtes: ⁊ graues eſt: quia dignitas reuerẽtiores facit: id eſt grauiores: propter quod tales moderantur temperando ſe a laſciuijs non exiſtendo moles ⁊ labiles. Nam reuerentia eſt mollis: id eſt ſuauis: vt habet alia littera: vt decẽs grauitas: homines enim reuerẽtes ſunt: qui ſuauiter incedũt. ⁊ decenti modo grauitatẽ habent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi iniurienꝫ

¶ Et ſi iniurientur non in paruis iniuriatores ſūt ſed ſm magna iniuriantur.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. q: ſi exiſtentes in potentatu iniuriant aliq̄s non ſunt iniuriantes in prauis: ſed iniuriantur ſm magna. vilipendunt. n. principes modicū inferre iniuriam. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Bona autem fortuna ſm partes quidem dictorum habꝫ mores. In hoc enim tendūt: que maxime videntur bone fortune: ⁊ adhuc in bonam prolem: ⁊ ſm corpus in bonis bona fortuna exhibet abundare. Elatores quidem igitur: ⁊ magis impremeditatiui propter bonam fortunam ſunt.

¶ Poſtq̄ aſſignauit qui mores ſequuntur bonā fortunaꝫ q̄ntum ad partes eius: oſtendit qui mores ſequuntur eā vniuerſaliter. Et tria facit. ⁊ primo aſſignat vnum malū morem ſequentem vlr fortunam bonam: vt q: fortunati ſūt elati. Secundo aſſignat vnum bonum morem ſequenteꝫ ipſam: q: tales bene ſe habent in his: que ſunt erga deuꝫ. Tertio epilogat oſtendens ex huiuſmodi: que dicta ſunt de bona fortuna: manifeſta eſſe contraria: vt infortunia. Scđa ibi. (Unus aūt aſſequit̄). Dicit ergo: ꝙ bona fortuna ſm partes. i. ſm particulares acceptiones hꝫ mores dictorum. i. de numero dictoꝝ: vt mores dictos. Nam ꝓdicta tria. vꝫ nobilitas diuitie ⁊ potētia ſunt partes fortune: q: in hoc. i. in ꝑdicta tendant bona: que maxime vident̄ eſſe bona fortune: ⁊ ad hoc etiam in bonam ꝓlem: ⁊ abundare in bonis ſꝫ corpus: vt habere ſanitatem ⁊ pulchritudinem exhibet bona fortuna. Determinare ergo de moribus ſequentibus nobilitatē: diuitias: ⁊ cetera tacta: eſt determinare de moribus bone fortune particulariter: q: predicta ſunt partes bone fortune: ſed ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter ꝓpter fortunam homines ſunt elatores: ⁊ magis impremeditatiui. Facit. n. bona fortuna homines ſuꝑbos ⁊ impremeditate agentes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unus autēꝫ aſſequitur optimus mos bone fortune: quia amatores dei ſunt: ⁊ habēt ſe ad diuinum aliqualiter credentes propter facta bona a fortuna.

¶ Oſtendit qui mos bonus aſſequitur vlr fortunaꝫ boneꝫ dicens: ꝙ vnus optimus mos bone fortune aſſequit̄ fortunatos: q: tales ſunt amatores dei: inquantū partē bonorum ſuorum pro deo diſtribuunt: habent. n. ſe ad diuinuꝫ aliqualiter. i. competenter ⁊ bene credentes bona fortuna eſſe ꝓpter facta diuina. Nam q: ignoratur cā eorum: que ſunt a fortuna: referimus talia in cām excellentiorem: vt in deum: bene. n. fortunati credunt per fata. i. per ordineꝫ cauſaꝝ relatum in deum: vel per facta diuina ſe eſſe cōlecutos quod habent. Habent. n. aliqui textus fata: ⁊ aliq facta: ⁊ vtrunqꝫ ſtare poteſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ De his quidem igitur: que ſm etatem ⁊ fortunam moribus dcm̄ eſt. Cōtrarij. n. dictis ex contrarijs manifeſti ſunt: velut pauperes ⁊ infortunati mos: ⁊ in pecunijs.

¶ Epilogat addēs: ꝙ per predicta manifeſta ſunt ꝯtraria. Dicit ergo: ꝙ de his moribus: que ſunt ſm etatē ⁊ fortunā dictum eſt: ꝯrij autem dictis ex contrarijs ſunt manifeſti. Nam q̄nꝫ ſcimus qui ſunt mores fortunati ⁊ potentis. manifeſtum eſſe poteſt: qui ſunt mores pauperis infortunati: id eſt impotentis.

QUoniam autem probabiliuꝫ orationum vſus ad iudicium eſt: de quibus. n. ſcimus ⁊ iudicamus: nihil adhuc opus eſt oratione.

¶ Iſta pars diuiſa fuit contra totum precedens. Dicebatur. n. ꝙ vſqꝫ ad locū iſtuꝫ determinabat phs de perſuaſibilibus proprijs: hic autem vt dicebatur determinabat de perſuaſionibus cōībus: ⁊ vt videamus neceſſitatem huius tractatus: notanduꝫ ꝙ mā: circa quā verſat̄ rhetor: eſt dubitabilis. Si. n. per ſe notum eſſet aliquid: ſuperflua eſſet perſuaſio: q̄tumcunqꝫ ergo quis perſuadeat ad vnam partem: q: materia circa quam talis perſuaſio exercetur: ⁊ ille: cui fit perſuaſio: eſt vnus iudex plicabilis ad vtranqꝫ partem: ſemꝑ remanet potentia ſuſpicandi ꝯrium: vt ergo modo poſſibili certificemus aliq̄ perſuadendo: opꝫ nos cōia ⁊ ꝓpria adducere. Naꝫ ex applicatione cōium ad ꝓpria fit perſuaſio fortior cum ergo dictum ſit de perſuaſionibus ꝓprijs: vt de ꝑſuaſionibus competentibus vnicuiqꝫ negocio. reſtat ergo dicere de quibus. Tria ergo facit phs in hoc tractatu. Naꝫ primo oſtendit mām rhetoricā eſſe mām ꝓbabilem: ⁊ ꝙ negocio rhetoricorum ille cui fit perſuaſio ſe hꝫ: quaſi iudex. i. quaſi medius potens plicari ad vtrāqꝫ partē: ꝑꝑ qđ apparet tam perſuaſiones ꝓprias q̄ cōes eſſe neceſſarias: ne iudex plicet̄ in partem ꝯriam. Scđo oñdit determinatū eſſe de perſuaſionibus ꝓprijs. Tertio manifeſtat: ꝙ reſtat dicere de ꝑſuaſiōibus cōibꝰ. Scđa ibi. (De his aūt: q ſm). Tertia ibi. (Reliquū aūt nobis ꝑtrāſire.) ¶ Circa primum duo facit. Naꝫ primo oſtendit mām rhetoris eē mām ꝓbabilem. Scđo manifeſtat: ꝙ qui perſuadetur: ſe hꝫ quaſi iudex potens plicari ad vtranqꝫ partē. Scđa ibi. (Eſt aūt ſiue ad vnū). Dicit ḡ: ꝙ vſus ꝓbabilium orationū vtilis ē ad iudiciū: q: ea de q̄bus ſcimus ⁊ iudicamus certitudinaliter: nihil opus eſt rōne perſuadente. Non ḡ fit certificatio perſuaſiua: niſi per ratiōes probabiles: ⁊ in materia probabili. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Eſt autem ſiue ad vnum aliquid orōne vtēs exhortatur: velut monentes faciunt: aut ſuadentes. Nihil. n. minus iudex eſt vnus: quem enim opꝫ perſuadere: iſte eſt vt ſimpliciter dicere iudex: ſiue altercantem: ſiue ad hypotheſim dicat quis ſimiliter. Ratione enim neceſſe vti: ⁊ deſtruere cōtraria: ad que ſicut ad altercantem orationem facit.

¶ Oſtendit ꝙ in negocio rhetorico: q perſuadet̄: ſe hꝫ vt iudex potens plicari ad vtranqꝫ partem. Et tria facit: q primo oſtendit de negocio diſceptatiuo. Scđo de exclamatiuo. Tertio de deliberatiuo. Scđa ibi. (Eodem aūt mō). Tertia ibi. (Totaliter aūt ſolus). ¶ Dicit ḡ: ꝙ eſt. i. cōuenit: ꝙ ſiue aliquis exhortatur vtens oratione ad vnuꝫ aliquid. i. ad vnam partem: ſicut faciūt monētes ⁊ dehortantes ad vnā ꝑtem: ⁊ ad ꝯriam: aut ſuadentes: q: etiaꝫ tales ad vnaꝫ exhortantur partem: nihilominus iudex ⁊ vnus quē opꝫ perſuadere iſte: vt ſimplr eſt dicere eſt iudex: ſiue ḡ ad alteram ꝑtem: ſiue ad ꝯriaꝫ dicat quis ſimilr. i. dicat quis qualitcūqꝫ neceſſe eſt vti rōne: ⁊ deſtruere ꝯria: ad q̄ .i. ꝯ que: q: circa dicta aduerſarij quaſi contra altercanteꝫ ꝑſuadēs facit orōnē. Uult aūt phs ꝑ hec vba hrē: ꝙ q̄tūcūqꝫ rōnes rhetorice fiāt ad vnā ꝑtē: tn̄ iudex ē vnꝰ: q pōt inclinari ad ꝑtē aliā ⁊ ad ꝯriā: vt ḡ iudex inclinēt ſemper ad ꝑtē ꝓpoſitā: debemus vti oībus modis perſuaſiuis: ꝑꝑ qđ nō ſolū ſunt vtiles perſuaſiones proprie: ſꝫ cōmunes.

Debemus enim ſic perſuadere: ⁊ ſic nos habere erga iudicem: ac ſi iudex eſſet alterans ⁊ teneret partem alteram: quia ſi teneret partem propoſitam: non eſſet opus perſuaſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodem autē modo ⁊ in exclamatiuis: q̄ſi.n. adinuicem ad conſiderationem oſo conſiſtit.

¶ Oſtendit ꝙ in exclamatiuis auditor hʒ etiam quaſi iudex dicens: ꝙ eodem modo ⁊ in exclamatiuis oratio noſtra: ⁊ ſermo noſter conſiſtit ad conſideratione͂.i. ad auditorem. Nā ⁊ in exclamatiuis collaudamus aliquez: auditores eniʒ ſe habent quaſi iudices attendentes. vtrū recte laudemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter aūt ſolus eſt: cū ſimpliciter iudex qui in ciuilibus concertationibus inquiſita iudicant. Que enim dubitantur inquirūtur qūo habent: ⁊ de quibus conſiliantur.

¶ Oſtendit etiam: ꝙ in ciuilibus: ⁊ in negocio cōcionatiuo auditor ſe hʒ quaſi iudex dicens: ꝙ totaliter.i. ſimpliciter iudex i. ille: qui iudicat inquiſita in ciuilibus concertationibus.i. cōcionabilibus. Nā eadē: quibus conſiliamur: ſunt dubia: ⁊ inquirunt̄ a conſiliarijs qūo ſe habent: ꝓpter qđ in conſilijs ſiunt quędam ꝯcertationes: ⁊ obiectiōes: ⁊ ille qui eſt princeps ⁊ capitaneus dʒ eſſe iudex videndo: q̄ melius perſuadet. imo per anthonomaſiā talis meret̄ nomē iudicis: vt in pmo libro eſt habitū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De his autēʒ: qui ſm ciuilitates moribus in deliberatiuis dictum eſt prius. Quare determinatum vtiqʒ erit: ⁊ qualiter: ⁊ que oratiōes per morales faciendum.

¶ Oſtendit eſſe de perſuaſionibus ꝓprijs dictū: perſuaſiones ꝓprie tripliciter diſtinguuntur: qꝛ primo ſunt ꝓprie ꝓpter diuerſas ciuilitates. Nā ſm aliā ⁊ aliā ciuilitatem oʒ aliter ⁊ aliter perſuadere. Secūdo ſūt ꝓprie tales pſuaſiones pp diuerſa negocia politica. Tertio propter diuerſos modos hoīum: ideo tria facit: qꝛ primo oſtendit eſſe dcm̄ de ꝓprijs perſuaſionibus ſm ꝙ ſpectat ad diuerſas ciuilitates. Secūdo oſtendit eſſe dictum de perſuaſionibus ꝓprijs per comparationem ad diuerſa negocia politica per comparationem ad diuerſos mores hominum. Secūda ibi. (Qui autem ad vnūquodqʒ). Tertia ibi. (Adhuc autē ⁊ ex quibus). ¶ Dicit ergo: ꝙ de his.i. perſuaſionibus proprijs: quę ſiunt in moribus ſm diuerſas ciuilitates dictum eſt prius in deliberatiuis.i. dictuʒ eſt cum agebatur de negocio deliberatiuo. Et qꝛ determinatū eſt de talibus in tractatu illo: vtiqʒ determinatum erit: qualiter: ⁊ quid faciendum eſt per orationes morales quantum ad diuerſas ciuilitates. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ autem ad vnumquodqʒ quideʒ genus orationum aliud aliquid erat finis: de orationibus autem ipſe accepte ſunt ꝓpoſitiones ſunt. Ex quibus propoſitiones ferunt: ⁊ deliberantes: ⁊ exclamantes: ⁊ litigantes.

¶ Oſtendit dictum eſſe de perſuaſionibus proprijs ſm ꝙ ſpectat ad diuerſa genera politicorum negociorūʒ dicēs: ꝙ ad vnumquodqʒ genus oratiōis eſt aliud aliquid finis de oībus talibus oratiōibus acceptę ſunt ipſe ꝓpoſitiōes. Manifeſtum eſt.n. ex habitis qualiter ſiunt perſuaſiōes in deliberatiuis: ⁊ qual'r in exclamatiuis: ⁊ qualiter in litigijs. Et qꝛ non ſunt plura genera orationū: manifeſtę ſunt orationes pſuaſiuę ſm ſingula genera. ¶ Deinde.c.d.

¶ Adhuc aūt ex quibus morales orationes cōtingit facere: ⁊ de his determinatum eſt.

¶ Oſtendit eſſe dictum de perſuaſionibus proprijs ſm diuerſos mores hominum dicens: ꝙ determinatum eſt: ⁊ quibus cōuenit facere morales ōrones. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Reliquum pertranſire de cōmunibus. omnibus enim neceſſarium: que de poſſibili ⁊ impoſſibili ad vtendum in orationibus. Et hos qdē qđ erit: hos aūt qđ factuʒ eſt tentare oſtēdere.

¶ Oſtendit de quibus reſtat dicere: qꝛ de cōmunibus: huiuſmodi autem cōmunia reducuntur ad tria: videlicet ad poſſibile ⁊ impoſſibile: ⁊ ad augmentum ⁊ diminutioneʒ: ad exemplum ⁊ ad enthimema. Duo ergo facit: qꝛ primo oſtendit eſſe dicendum de his tribus. Secundo determinat de vnoquoqʒ dictorum trium. Secūda ibi. (Primo quidem igitur). ¶ Circa primum duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secūdo adaptat dicta tria ad tria negocia politica. Secunda ibi. (Eſt autem cōmunium). Prima pars diuiditur in partes tres: quia primo oſtendit qđ reſtat dicere de poſſibili. Secundo qđ reſtat dicere de magnitudine ⁊ diminutiōe. Tertio qđ reſtat dicere de enthimemate ⁊ exēplo. Secunda ibi. (Adhuc autem). Tertia ibi. (His autem determinatis). Continuetur ergo ſic. Reliquum eſt nobis dicere de cōmunibus perſuaſionibꝰ ex quo dictum eſt de proprijs. erit ergo dicendum de poſſi ⁊ impoſſi: quia in oībus orationibus neceſſe eſt vti ſermonibus de poſſi ⁊ impoſſi: ⁊ qꝛ poſſi ⁊ impoſſi anneça ſunt factum ⁊ non factum: futurum ⁊ non futurum erit dicēdū: ⁊ oportebit hos tentare oſtendere quod erit: vel quod nō erit. hoc aūt qđ factum: vel nō fuit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt de magnitudine cōe oium orationum eſt: vtuntur.n. omnes oratione: augmentatione: ⁊ diminutiōe: ⁊ deliberātes: ⁊ dehortantes: ⁊ laudantes: aut vituperantes: aut accuſantes ⁊ defendentes.

¶ Oſtendit ꝙ etiam reſtat dicere de magnitudine ⁊ diminutione: quia hoc eſt etiam cōmune omnium orationuʒ. Omnes enim orationes vtuntur augmentatione ⁊ diminutione tam deliberantes ꝙ̄ dehortantes quantuʒ ad deliberatiuum: ⁊ laudantes ⁊ vituperantes quantum ad exclamatiuum. ⁊ accuſantes ⁊ defendentes quantum ad iudiciale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ His autē determinatis: de enthimematibus cōmunibus tentare dicere ſiquid habemus: ⁊ de exemplis: quatenus reliquę apponētes perficiamus: quod a principio propoſitum.

¶ Oſtendit ꝙ etiam reſtat dicere de enthimematibus et exemplis dicens: ꝙ his determinatis. i. poſtquam determinauimus de prędictis: tentemus etiam dicere ſiquid habemus.i. ſiquid videbimus eſſe dicendum de enthimematibus ⁊ exemplis: quatenus apponentes reliqua perficiamus: quod fuit propoſitum a principio. Nam circa pn̄cipiuʒ primi libri diſtincta fuerunt enthimemata ⁊ argumentationes: quia quędam erant ſpecialia: quędam communia. poſtquam determinatum eſt de talibus ſpecialiter: vt habeatur plene propoſitū: vult determinare de his cōmuniter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem cōium augere quidem proprijſſimum exclamatiuis: ſicut dictuʒ eſt. Quod autem factū in iudicialibus. De his. n. iudicium poſſibile: aut ⁊ futuʒ: ⁊ in deliberatiuis.

¶ Adaptat

¶ Adaptat prędicta tria ad negocia politica. Ad cuius euidentiam notandum: q̄ poſſibile ꝛ impoſſibile: ſiue factū ꝛ non factum: ꝛ augmentum: ꝛ diminutio: ꝛ exemplum: ꝛ enthimemata ſunt cōmunia omni negocio rhetorico: attamen quędam iſtorum magis conueniunt vni negocio: ꝛ quędam alij negocio. Nā oium negociorum cōmune ē augere: tn̄ ſicut dcm̄ eſt in proximo libro. hoc eſt magis ꝓprium exclamatiuis. Exempla aūt ꝛ enthimemata: ꝑ quę oſtendit aliquid eſſe factum vel non factum ſunt ꝓpria iudicialibus. De his. n. i. de factis eſt iudicium: poſſibile aūt ꝛ futurum ſunt magis propria deliberatiuis. ¶ Dubitaret forte aliquis: cū exempla in primo libro ſint appropriata deliberatiuis: quid eſt q̄ hic appropriamus de iudicialibus. Ideo notandū: q̄ exemplum: ſiue res geſta: ꝛ quodlibet factum dupliciter poteſt conſiderari. Primo vt eſt pręſagium futuroꝝ: ꝛ ſic eſt magis proprium deliberatiuo. Secundo vt eſt quędam probatio ꝛ augmentatio: ꝛ ſic eſt magis propria iudiciali.

PRimo quidem igitur de poſſibilibus ꝛ impoſſibilibus dicamus: Si itaqꝫ ꝯtrariuꝫ ſit poſſibile aut eſſe: aut fieri: ꝛ contrarium videbit vtiqꝫ eē poſſibile: puta ſi poſſibile hominem conualuiſſe ꝛ egrotaſſe. Eadem enim potentia contrariorum qua contraria.

¶ Poſtq̄ pħs determinauit ſe ad dicenda: ꝛ oſtendit dcm̄ eſſe de perſuaſionibus proprijs: ꝛ dixit: q̄ reſtabat dicere de cōibus narrans illa cōia: de quibus reſtat dicendū. In parte iſta exequitur de cōmunibus illis. ideo tria facit ſꝫ q̄ talia tria cōia prędixit. Nam primo determinat de poſſibili ꝛ impoſſibili: quod eſt cōe omni negocio: ſed appropriatur deliberatiuo. Determinat ſecundo de augmentatione ꝛ diminutione: quod eſt etiam quid cōmune oībus: appropriatur tamen exclamatiuis. Tertio determinat d̄ exemplis ꝛ enthimematibus: quę etiaꝫ oībus cōmuniter adaptari poſſunt: appropriātur iudicialibus. Secūda ibi. (Et de magnitudine autē ꝛ paruitate.) Tertia ibi. (Reliquum autem de perſuaſionibus). ¶ Circa primū tria facit. Nā quodāmodo tractatum eſt de poſſibili ꝛ impoſſibili: annectit factum ꝛ non factum: ꝛ futurum ꝛ nō futurum. nam facta ꝛ futura ſunt poſſibilia: impoſſibilia vero non ſunt facta: neqꝫ futura. Primo ḡ determinat de poſſibili ꝛ impoſſibili. Secūdo de facto ꝛ non facto. Tertio de futuro ꝛ non futuro. Secunda ibi. (Si autem factuꝫ ē). Tertia ibi. (Et de futuro qdem). Poſſibile autem poteſt oſtendi aliquid tripl̄r. Primo per comparationem ad cōtrarium. Secundo per comparationeꝫ ad ſimile. Tertio oſtendit aliquid eſſe poſſibile prout clauditur in alio. Idō circa primum tria facit ſm̄ q̄ his tribus modis oſdit aliquid eſſe poſſibile. Secunda ibi. (Et ſi id quod ſimile). Tertia ibi. (Et ſiquidem difficilius). Dicit ergo primo: q̄ vult dicere de poſſibilibus ꝛ impoſſibilibus. et dat primam conſiderationem ad hoc: q: ſi vnum contrariuꝫ ſit poſſibile: aut eſſe: aut fieri: ꝛ aliud contrarium videbit̄ ēē eſſe poſſibile: puta ſi poſſibile eſt hominē conualuiſſe: poſſibile eſt ipſum egrotaſſe. Cauſa autem huius eſt: quia eadem eſt potentia contrariorum: per quam potentiam contraria habent eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si id quod ſimile poſſibile ꝛ ſimile.

¶ Docet cognoſcere poſſibile per comparationem ad ſil̄e dicens: q̄ ſi vnū ſimile poſſibile eſt: etiā aliud ſimile poſſibile erit. nam de ſilibꝰ ſil̄e eſt iudiciū. ¶ Deinde. cū. d.

¶ Et ſiqdē difficilius poſſibile: ꝛ qđ facilius.

¶ Docet cognoſcere poſſibile. ſ. q̄ vnum clauditur in alio. Claudi autem aliud in alio poteſt intelligi tripliciter. Primo virtualiter. Secundo quantitatiue. Tertio quantum ad diffinitionem ſm̄ q̄ omne diffinitum aliquo mō claudit ſua diffinientia. Primo ergo docet cognoſcere poſſibile ſm̄ q̄ aliquid clauditur in alio virtualiter. Secundo ꝓut clauditur in ipſo quantitatiue. Tertio prout vnum ingreditur diffinitionem alterius. Secunda ibi. (Et quorū partes). Tertia ibi. (Et ſi alterum eorum). ¶ Circa primum duo facit. q: primo docet cognoſcere poſſibile ꝓut vnū includit aliud virtualiter: abſolute: ꝛ ſimpliciter. Secundo ſpecialiter deſcendit ad oſtendendum poſſibile ex eo: quod aliquid clauditur virtualiter in nobis. Secūda ibi. (Et quorum amor). ¶ Circa primum quinqꝫ facit ſm̄ q̄ quinqꝫ conſiderationes ponit. Secunda ibi. (Et ſi ſtudioſum). Tertia ibi. (Et cuius principium). Quarta ibi. (Et cuius finis). Quīta ibi. (Et ſi poſterius.) ¶ Prima conſideratio talis. Q: difficilius eſt poſē: poſē ē quod facilius. Nā facile virtualr̄ claudit̄ in difficili. ¶ Deīde.

¶ Et ſi ſtudioſum: aut honeſtum fieri poſſibile: ꝛ totaliter poſſibile fieri. difficilius. n. honeſtam domum q̄ꝫ domum eſſe.

¶ Ponit ſcḋam. Q: ſi eſt poſē fieri aliqd ſtudioſum ꝛ honeſtum: poſē eſt illud fieri totalr̄. i. ſimpliciter. Nā ſi poſē eſt fieri domū ſtudioſam: poſē eſt domum fieri ſimpl̄r. i. qualitercunqꝫ: q: difficilius eſt facere honeſtam domum ꝛ domus honeſta virtualiter includit domuꝫ ſimpliciter acceptam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius principiuꝫ poteſt fieri ꝛ finis: nihil enim fit: neqꝫ incipit fieri impoſſibilium: ꝛ puta per cōmenſurabilem diametrum eſſe: neqꝫ vtiqꝫ incipiet fieri: neqꝫ fit.

¶ Ponit tertiaꝫ. Q: cuiuſmodi ꝓncipiū pōt fieri: ꝛ finis poteſt fieri: q: nullū impoſſibiliū incipit fieri. diametrū eni cōmēſurabilē eē coſte: neqꝫ incipit fieri: neqꝫ fiet: nūq̄. n. incipiet: niſi q̄ poſē eſt conſumari. Nā ſm̄ poſitatē ꝛ vtutē in ipſo ꝓn° claudit̄ quodāmodo finis. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et cuius finis ꝛ principium poſſibile. omnia enim ex principio fiunt.

¶ Ponit quartā: q̄ eſt conuerſa tertię: q̄ finis eſt poſſibilis ꝛ principium eſt poſſibile: q: omnia fiunt. i. incipiunt fieri ex principio. nunq̄ ergo poſſibile eſt ꝯſumari: niſi q̄ poſſibile eſt incipi. Finis enim ꝛ principiuꝫ ſe eſſe aliquo modo virtualiter claudunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi poſterius ſubſtantia: vel generatione poſſibile fieri: ꝛ qđ prius: puta ſi viruꝫ poſſibile fieri ꝛ puerum: prius enim illud fit: ꝛ ſi puerum ꝛ virum: principium. n. illud.

¶ Ponit quintam. Q: ſi poſſibile eſt fieri id: quod poſterius eſt generatiōe ꝛ ſubiecto: poſſibile eſt fieri id: quod eſt principium: puta ſi poſſibile eſt fieri virum: poſſibile eſt fieri puerum. quia id. i. puer fit prius viro generatione et ſubſtantia: ꝛ conuertitur: quia poſſibile eſt fieri puerum: poſſibile eſt fieri virum: quia puer ſe habet vt principium reſpectu viri. Dubitum eſt enim: q̄ ſi principium eſt poſſibile: etiam finis. ꝛ econuerſo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quorum amor: aut concupiſcentia natura eſt. Nullus eniꝫ impoſſibilia affectat: neqꝫ cōcupiſcet vt in pluribus.

¶ Ponit hꝫ conſiderationes de poſſibili per comparationem ad nos. Et tria facit: qꝛ primo ponit ꝯſiderationē de poſſibili: ⁊ per cōparationē ad paſſiones noſtras. Scḋo ꝑ ꝯparationeꝫ ad habitus. Tertio ꝑ cōparationē ad actus. Scḋa ibi. (Et quoꝝ ſcientię). Tertia ibi. (Et quorūcūqꝫ principium. ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ illa ſunt poſſibilia: quorum eſt amor ⁊ ꝯcupiſcentia nālis: qꝛ naturaliter nullus affectat: nec ꝯcupiſcit impoſſibilia vt ī plibus. Et dicit vt in pluribus: qꝛ nālis affectio in aliqbus deficit vt in illis: quibus ꝑpter aliā conſuetudinem eſt delectabile: qḋ nā horret. Uel dicit vt in pluribus: qꝛ ꝑpter impedimentuꝫ ſequens poteſt fieri aliquid impoſſibile: qḋ naturaliter poteſt deſiderari. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quorum ſcientie ſunt ⁊ artes poſſibile eſt eſſe: ⁊ fieri.

¶ Ponit ſecūdam. Qꝛ illa eſt poſſibile eſſe ⁊ fieri: quorum ſcientię ⁊ artes ſunt poſſibile eſſe ⁊ fieri. Judicādū ē. n. de poſſibilitate obiectorum: ſicut iudicamus de poſſibilitate habituum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quorumcunqꝫ principium generationis: in his eniꝫ: que nos cogemus: vtimur: aut perſuadebimus. Hec autē ſunt: quibus potentiores: aut domini: aut amici.

¶ Ponit tertiā. Qꝛ illa ſunt poſſibilia: quoꝝ pricipiū generationis eſt in nobis: vt in his: quę nos cogemus: aut perſuadebimus. Talia. n. poſſumus agere ⁊ nō agere. hęc autem ſunt ea: quibus ſumus potentiores: aut domiū ꝗtum ad ea: quę cogimus: aut amici ꝗtum ad ea: quę perſuademus. Omnes aūt iſtę tres conſiderationes oſidunt aliqd eſſe poſſe: qꝛ virtualr claudiť in nobis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quoꝝ partes poſſibiles ⁊ totum. Et quorum totum poſſibile: ⁊ partes vt in pluribus. Si. n. antecisum caputium ⁊ tunicam pōt fieri: ⁊ indumentum poſſibile ē fieri: ⁊ ſi indumētum ⁊ precisum: ⁊ caputium.

¶ Ponit conſiderationes ad oſidēdū aliquod poſſe: qꝛ clauditur in alio: vel claudit illud ꝗtitatiue. Et duo facit ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Scḋa ibi. (Et ſi genus totum). ¶ Prima talis. Qꝛ quorum partes ſunt poſſibiles: ⁊ totum eſt poſſibile: ⁊ ꝯuertitur: qꝛ ſi totum eſt poſſibile: ⁊ partes: vt in pluribus. Dicit aūt vt in pluribus: qꝛ lꝫ cōuerſiui ſemper habeant veritatem: vt ſi partes poſſunt fieri ⁊ totū: ⁊ econuerſo. Eſt. n. aliquod totū poſſibile: cuius partes diuiſim fieri non poſſunt: fit. n. compoſitum ex materia ⁊ forma: mā tn̄ ⁊ forma diuiſim fieri nequeunt. Oſtendit autem per exemplum dictam conſiderationem dicēs ꝙ ſi poteſt fieri antecisum: ⁊ caputium: ⁊ tunica poteſt fieri indumentum: ⁊ econuerſo ſi indumentū eſt poſſibile ⁊ ꝑciſum. i. antecisum ⁊ caputium ſunt poſſibilia. Antecisuꝫ enim: ⁊ caputium: ⁊ tunica noiant diuerſa indumenta: quibus homo tegitur: indumentum auteꝫ nominat id: quod comprehendit omnia dicta. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi genus totum poſſibilium fieri ⁊ ſpēs: ⁊ ſi ſpecies ⁊ genus: puta ſi nauis fieri poſſibilis ⁊ triaris: ⁊ ſi triaris ⁊ nauis.

¶ Ponit ſcḋam. Qꝛ ſi genus totuꝫ fieri eſt de numero poſſibilium: ⁊ ſpecies erit de numero poſſibiliū: ⁊ conuertiť ſi ſpēs eſt hꝫ ⁊ genus: puta ſi nauis fieri ē poſſibilis: ⁊ triaris eſt poſſibilis: ⁊ ſi triaris eſt poſſibilis: ⁊ nauis. Triaris eſt enim ſpecies nauis. eſt. n. nauis habens tria genera remorum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi alterum eorū: que adinuicem nata ſunt ⁊ alterum: puta ſi duplum ⁊ dimidium: ⁊ ſi dimidium ⁊ duplum.

¶ Oſidit aliquid eſſe poſſibile ex eo: qḋ concludiť in diffinitione alterius. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Scḋo annectit huic conſiderationi quaſdam cōſiderationes de facili ⁊ de difficili. Secūda ibi. (Et ſi ſine arte) ¶ Dicit ḡꝙ ſi alteꝝ eoruꝫ: quę ſunt apta nata referri ad inuicem eſt poſſibile: ⁊ alteꝝ eoꝝ erit poſſe: puta ſi dupluꝫ eſt poſſibile ⁊ dimidium: ⁊ ecōuerſo. ⁊ ſi dimidiū ⁊ duplū. Nam vnum claudiť in diffōne alterius. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et ſi ſine arte ⁊ preparatione poſſibile fieri aliquid: fieri magis per artem ⁊ curam poſſibile: vnde ⁊ ab Agathone dictum eſt. Et vtiqꝫ hoc quidem fortuna agere. hoc auteꝫ nobis neceſſe: ⁊ que a fortuna adueniunt.

¶ Annectit duas alias ꝯſiderationes: ideo duo facit. Scḋa ibi. (Et ſi deterioribus). ¶ Prima talis. Qꝛ ſi poſſibile ē fieri aliquid ſine arte ⁊ rōne: poſſibile eſt fieri illud ꝑ arteꝫ ⁊ curam: qꝛ difficilius eſt facere aliquid cū ꝑparatione ꝗ̄ ſine preparatione. Ideo dictum eſt ab Agathone: ꝙ hꝫ cōtingit agere fortuna: alia aūt neceſſe ē agere nobis. i. ā nobis per artem: ⁊ quę aguntur fortuna veniunt nobis ꝑ artem: nam quę fortuna acquirimus ⁊ ſine preparatiōe adipiſcimur: ſi haberemus illius artem ⁊ ſcientiā: multo magis adipiſceremur illud. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi deterioribus: ⁊ minoribus: ⁊ imprudētioribus poſſibile: ⁊ contrarijs magis: queadmodum ⁊ Socrates ait. Dirum eſſe: ſi quid Enthimeſcides dicit: ipſe autem non poſſit inuenire. De impoſſibilibus aūt palam: ꝙ ex cōtrarijs: que dicta ſunt exiſtunt.

¶ Ponit ſecundaꝫ. Qꝛ ſi aliquid eſt poſſibile deterioribus minoribus: ⁊ imprudentioribus: magis erit poſſibile ꝯtrarijs. i. erit poſſibile magis melioribus: ⁊ prudētioribꝰ: quēadmodum Socrates dicebat: diruꝫ eſſe ⁊ mirabile: ſi Enthimeſcides didicit aliqd ſapere: Socrates ñ poſſit inuenire illud. exiſtimabat ſe Socrates multo melioreꝫ eo. Addit ꝙ qꝛ determinatum eſt de poſſibilibus: palam eſt qd dicendum ſit de poſſibilibus: qꝛ dicēda de impoſſibili eis exiſtunt manifeſta ex contrarijs eorum: quę dicta ſunt.

SI autem factum: aut non factum eſt ex his conſiderandū. Primū quidem enim ſiquidem minus fieri natum factum eſt vtiqꝫ erit: ⁊ ꝙ magis natum eſt.

¶ In parte iſta docet nos phs cognoſcere quid factū: ⁊ qd non factum. Et tria facit: qꝛ primo ponit conſiderationes per quas cognoſcimus quid factum. Secundo differētiā inter eas. Tertio ex dictis docet nos cognoſcere quid non factum. Secunda ibi. (Sunt autem horum). Tertia ibi. (De eo autem quod eſt.) ¶ Circa primum ponit ſeptem conſiderationes. Secunda ibi. (Et ſi qd poſterius). Tertia ibi. (Et ſi potuit). Quarta ibi. (Et ſi poſſibile). Quinta ibi. (Et ſi debeat fieri). Sexta ibi. (Et ſi facta ſunt.) Septima ⁊ vltima ibi. (Et ſi quęcunqꝫ poſterius). Dicit ergo primo: ꝙ ſi factum eſt aliquid: aut non factuꝫ ex his. i. ex dicendis eſt conſiderandum. Et primo videndum ſi factū eſt id: quod minus eſt aptū natū fieri: qꝛ tunc vtiqꝫ factum erit id: qḋ magis natū fieri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi quod

¶ Et ſi qđ poſterius conſueuit fieri: factū eſt: & qđ prius factum eſt: puta ſi oblitus eſt: & didicit aliquando hoc.

¶ Ponit ſcđam conſideratione̅. Dicit ſi factū eſt qđ cōſueuit fieri prius: puta ſi eſt oblitus aliq̄ȝ illud. nō eni̅ poſſumus obliuiſci: niſi ea que prius ſciuerimus. ¶ Deinde cū dic.

¶ Et ſi potuit: & voluit egit. omnes eni̅ potētes cū voluāt agūt. Impedimētū eni̅ nullū adhuc ſi voluit: & nullū extrinſecorū prohibuit.

¶ Ponit tertiam. Dicit ſi aliquis potuit: & voluit aliquid: egit illud. nam omnes potentes: cū volunt agunt: ſi nullum ſit ipedimentū intrinſecum: & adhuc ſi ſic voluit: q̄ nullū intrinſecorū impedimentorū prohibuit. opȝ enim q̄ volens & potens deberet: q̄ remoueatur omne impedimentum tā intrinſecum q̄ȝ extrinſecū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi poſſibile: & ordinabat: poterat: & affectabat: vt enim in pluribus: que appetunt: ſi poſſūt faciunt quidem praui ꝓpter incontinentiā: epicheis autē: q̄ȝ epicheia deſiderant.

¶ Ponit quartā. Dicit ſi aliquid eſt poſſibile: & ordinabat vt fieret: q̄ illud eſt factū: vel etiā ſi aliquis poterat: & affectabat aliquid: q̄ illud eſt factū. Nam vt in pluribus oēs homines: ſi poſſunt que appetunt: faciunt illa: ſed aliter praui: aliter iuſti: q̄ȝ praui agunt que volunt: & poſſunt ꝓpter incontinentiaȝ. epiches aūt & iuſti talia agūt: q̄ȝ deſiderāt epicheia. id eſt iuſta. Differt aūt hec cōſideratio a p̄miſſa: q̄ȝ illa eſt neceſſaria: eo q̄ ibi ponat̄ remotio impedimētorū. hic autem eſt vt in pluribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi debeat fieri & facere. veriſimile enim eū qui futurus erat: & feciſſe.

¶ Ponit quintā. Dicit ſi aliquid debeat fieri: vel aliquis debeat aliquid facere. veriſimile eſt: q̄ illud ſit factū: ꝓbabile eſt enim eum: qui futurus erat aliquid facere: feciſſe illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi facta ſunt quecūqȝ nata fuerūt ante illđ aut gratia illi⁹: puta ſi coruſcauit: & tonuit: & ſi attentauit & fecit.

¶ Ponit ſextam conſiderationem. Dicit ſi facta ſunt oīa illa que nata fuerant fieri ante illud: aut gratia illius factū eſt idem: cuius gratia talia facta ſunt. puta ſi coruſcauit & tonuit: & ſi attentauit & fecit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi quecunqȝ poſterius nata fuerant fieri: aut eius gratia ſic facta ſunt: & ſiquidem prius eſt: hoc factum eſt: puta ſi tonuit & coruſcauit & ſi egit & attentauit.

¶ Ponit ſeptimā conuerſaȝ hui⁹: q̄ ſi facta ſunt quecūqȝ nata fuerant fieri poſterius: aut gratia hui⁹ ſic facta ſunt: neceſſe eſt eſſe factum ipſuȝ prius: & ecōuerſo. ſi p̄us factū eſt aliquid: & hoc factū eſt: qđ habȝ eſſe gratia illius: quod eſt prius: puta ſi tonuit & coruſcauit. & ſi egit: attentauit: & econuerſo. ¶ Deinde cuȝ dicit.

¶ Sunt autē horū omniū hec quidē ex neceſſitate. hec aūt vt in pluribus eſt habentia.

¶ Dat differentiam inter dictas cōſiderationes: que oīuȝ dictorū: quedā ex neceſſitate cōcludunt: quedā aūt ſunt ſe habētia: vt in pluribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De eo aūt qđ eſt non factum eſſe: manifeſtū ex contrarijs horum: que dicta ſunt.

¶ Oſtēdit ex habitis nos poſſe cognoſcere quid nō factum dicēdū: q̄ ex eo qđ eſt non factū eē: manifeſtū eſt: q̄ ex contrarijs eorū q̄ dicta ſunt cognoſci hȝ. Si eni̅ ſcimus oſtēdere aliqđ factū eſſe: per oppoſitum poſſumus ſcire oſtendere aliqđ non eſſe factum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et de futuro quidem ex eiſdē palam. Quod enim in poteſtate: & volūtate eſt: erit: & que in affectu: & ira: & ratiocinatione cū in poteſtate ſūt. Propter hoc ſi in exordio fiēdi: in ꝓximo vel in futuro erunt: vt enim in pluribus fiunt magis futura q̄ȝ non.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendū aliquid eſſe factum. Et tria facit ſm̄ q̄ tres cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et ſi perfecta.) Tertia ibi. (Et ſi qđ gratia.) Dicit ḡ q̄ de futuro palā eſt ex eiſdē: q̄ ille eedem conſiderationes per quas cognoſcimus aliquid eſſe factū: valēt ad cognoſcendū aliquid eſſe futurum. Naȝ ſicut arguebamus qđ eſt in poteſtate & voluntate eē factuȝ: ita poſſumus arguere: q̄ illud erit: ſiue q̄ fiet: & que ſunt in affectu: & ira & ratiocinatione: cum talia ſunt in poteſtate fient. Et inde eſt q̄ quicquid eſt in exordio fiendi: & ordinatur: vt fiat in proximo: & futuro erit: quia vt in pluribus futura. id eſt ea que ordinant̄: vt fiant magis fiunt q̄ȝ non: pōt eni̅ eē q̄ futurus quis incedere nō incedat: ſed vt in pluribus futurus incedere incedit. ¶ Notandū autem: q̄ refert aliqđ in voluntate eſſe: & eſſe in affectu & ira: quia voluntas nominat appetitum intellectiuū: affectus autē & ira: vt hic ſumunt̄: nominānt ſenſitiuū appetitū: ſiue aliquid ſit futurū: ſm̄ appetitū ſenſitiuū: vel ſm̄ itellectiuū: ſemper ꝓbabiliter poſſumus arguere: q̄ fiet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi perfecta ſūt quecūqȝ prius nata fuerāt fieri: puta: ſi nubes dēſant̄: veriſimile pluere.

¶ Ponit ſcđam. Dicit ſi perfecta ſunt quecūqȝ nata ſunt fieri prius: ꝓbabile eſt q̄ fiēt poſterius. puta ſi nubes denſantur: q̄ȝ denſatio nubiū eſt p̄ambulū & diſpoſitiuū ad pluuiam fieri: veriſimile eſt pluere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi qđ grā huius factū eſt: & hoc veriſimile fore. puta: ſi fundamentū & domus.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. Dicit ſi factum eſt: qđ fit gratia huius: veriſimile eſt fore fiendū id: cuius gratia factum eſt. puta ſi factuȝ eſt fundamentū: veriſimile quod fiet domus. Differunt aūt he tres cōſiderationes. q̄ȝ p̄ma reſpicit cauſam efficientē. Scđa vero reſpicit cauſam diſponētem. Tertia aūt reſpicit cām finalē. ¶ Deīde cū. d.

¶ De magnitudine & p̄uitate negociorū: & maiori & minori: & totalr̄ de magnis & paruis ex predictis a nobis eſt manifeſtum. Dictum eſt eniȝ in deliberatiuis de magnitudine bonorum: & de maiori ſimpliciter & minori.

¶ Determinat de augumento: & de diminutione: que ſunt cōmunia omni negocio: appropriant̄ tamē exclamatiuis. Circa hec aūt duo facit: quia p̄ oſtēdit de talib⁹ fuiſſe dictū in p̄mo libro in caplo de deliberatiuis: propter qđ hic de eis nihil reſtat dicer̄. Scđo dat cāȝ: & aſſignat q̄re ſufficiāt dicta in p̄mo libro de maiori & minori: & non opȝ hic vlterius dicere. Scđa ibi. (Quare q̄ñ ſcđȝ.) Dicit ergo: q̄ de magnitudine & paruitate negotiorū: & de maiori & minori & totaliter de magno & paruo ex p̄dictis a nobis. i. ex his que dicta ſunt in primo libro manifeſta ſunt. Dictum eſt enim de deliberatiuis: de magnitudine bonorū: & ſimplr̄ de maiori & minori. ¶ Notandū autē q̄ magnitudo tripliciter poteſt ſumi. P̄io reſpectu ſui generis: & ſic dicitur

magnus homo:⁊ in genere hominū eſt talis. Scḋo dicit̃ magnum reſpectu alicuius rei ſpecialis.⁊ ſic prius homo in genere hominū poteſt eſſe magnus reſpectu alicuius alterius hominis. Tertio modo ſumitur magnitudo cōmuniter ad iſta. ideo dicendū qḋ eſt in p̄mo libro habitū de magnitudine ⁊ paruitate:quia ibi dictū eſt de magnitudine in genere:⁊ etiam habitum eſt de maiori ⁊ minori quia ibi dictū eſt de magno ⁊ paruo reſpectu alicuius rei ſpecialis. Et eſt dictū de magnis ⁊ paruis totalr̃:quia ibi dictū fuit de magnitudine ⁊ paruitate:vbi ſumuntur cōmuniter ad illa. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quare ſm̃ vnamquāq; orationem propoſitus finis bonus eſt. puta conferens: honeſtū ⁊ iuſtum:qualiter illo ſumendum argumētationes omnibus. Propter hoc autē inquirere de magnitudine ſimpl̃r ⁊ eminentia eſt vane loqui:principaliora enim ad oportunitatē vniuerſalibus ſingularia rerū. De poſſibili quidem igitur ⁊ impoſſibili: ⁊ vtrum factum eſt: aut non factum eſt: ⁊ vtrum erit:aut non erit: adhuc autem de magnitudine ⁊ paruitate negociorum dicta ſint hec.

ℂ Aſſignat rationem quare ſuperfluum eſt dicere de magno ⁊ paruo:vltra id:quod eſt in p̄mo libro dicens:ꝙ ſm̃ vnāquāq; rōnem rhetoricam propoſitus eſt finis bonus. puta conferens quantū ad deliberatiuū:⁊ honeſtum quātum ad exclamatiuū:⁊ iuſtum quantū ad iudiciale. Manifeſtum ergo eſſe poteſt qualr̃ ſumendū eſt argumentationes omnibus de numero finiū. Cū ergo dictum fuit de augumentatione ⁊ diminutione reſpectu cuiuſlibȝ boni: inquirere de magnitudine:⁊ de eminentia ſimpl̃r eſt loqui vane:quia ad oportunitatē ſingularia ſunt principaliora vniuerſalibus. Videt̃ eni velle ph̃s:ꝙ ſuperuacuū eſt ad oportunitatem ⁊ vtilitatē rhetoricā determinare de aliq̄ cōmuniter:ſi ſit illud notū ſm̃ ꝓpria. ℂ Dubitaret tamē forte aliquis credens non eſſe verū quod dicitur:quia cū hoc determinauit ph̃s de perſuaſionibus communibus. ℂ Ideo notandū:ꝙ oīa cōſiderari poſſunt dupl̃r:vel ſimpl̃r:vel vt ſunt applicabilia ad facta ſingularia:nō ſpectat aūt ad rhetorē determinare de cōmunibus ſimpl̃r quocūq; modo. ſed determinat de eis vt ſunt applicabilia ad facta ſingularia:qḋ quō fit in p̄mo libro oſtenſū fuit. Cū ergo determinatum fuit ſupra de magno ⁊ paruo:ſm̃ qḋ eſt applicabile ad fines rhetoricos:ꝯſiderare ḋ eo ſimpl̃r vt non eſt applicabile ſuperuacuū eſt. ideo non ſpectat ad rhetorem alia dicere de magno ⁊ paruo q̄ ſunt in tractatu de deliberatiuis. ℂ Vltimo epilogat:ꝙ de poſſibili ⁊ impoſſibili: ⁊ etiā vtrum aliquid ſit factū:vel non factū ⁊ vtrū erit vel non erit quantū ad futurū:⁊ adhuc de magnitudine ⁊ paruitate negocioꝝ dicta ſint hęc: q̄ diximus.

Reliquum autē eſt de perſuaſionibus omnibus dicere:quoniā quidem dictum eſt de proprijs. Cōmunes autē perſuaſiones ſūt due exemplum: ⁊ enthimema. Snia enim pars enthimematis eſt.

ℂ In parte iſta ph̃s determinat de perſuaſionibus cōmunibus. Et duo facit:quia primo continuat ſe ad dicenda:⁊ enumerat quę ſunt perſuaſiones cōmunes. Secundo exequit̃ de intēto. Scḋa ibi. (Primo q̄dē igitur.) Dicit ergo: ꝙ quia dictū eſt de perſuaſionibus proprijs ſm̃ ꝙ ſpectat ad quolibȝ negociū rhetoricū: vt ſufficienter demus artē pſuadendi. Reliquū eſt dicere de perſuaſionibus.i.deſt de perſuaſionibus cōmunibus. Enumerat autem tales perſuaſiones dicēs:ꝙ pſuaſiōes cōmunes ſunt duę:exēplum ⁊ enthimema. Snia aūt licȝ ad perſuaſionē pertineat:tñ quia eſt pars enthimematis: vt infra patebit:in enthimemate claudit̃:ſicut pars reſeruat̃ in toto: ꝓpter qḋ ſententia nō facit tertiū genus perſuaſionis aliud ab exemplo: ⁊ enthimemate. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Primo quidē igitur de exemplo dicamus. Simile enim inductioni exemplum: inductio autem exemplum eſt.

ℂ Exequitur de intento. Et duo facit. quia exeq̄tur de exēplo. Scḋo de enthimematibus. Scḋa ibi. (De ſententiarū aūt propoſitione.) Circa primū tria facit:q2 primo deſcribit quid eſt exemplū. Scḋo diuidit ipſū. Tertio manifeſtat membra dicēs. Scḋa ibi. (Exemploꝝ aūt.) Tertia ibi. (Eſt autē exemplū.) Dicit ergo:ꝙ p̄mo vult dicere de exemplo: ⁊ deſcribit quid eſt exemplū dicens:ꝙ eſt ſimile inductioni qḋ quomodo ſit intelligendū in primo libro oſtenſum eſt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Exemplorum autem ſpecies due ſunt. Vna quidē enim ſpecies exempli eſt dicere res prius geſtas. Alia autē ꝙ ipſi faciam⁹. Horū autem vnum quidem parabola. vnū aūt fabule: velut eſopice ⁊ lipice.

ℂ Diuidit exemplum dicens:ꝙ duę ſunt ſpēs exemploꝝ. nam vna ſpecies eſt dicere geſtas res.i. factas ſm̃ ꝙ ex factis p̄us argum⁹ q̄ſi per exempla. Alia ſpēs: quā per nos metipſos facimus:⁊ componimus:⁊ hęc diuidit̃:q2 vnum iſtorū dicit̃ parabola.i. ſimilitudo. Nā parabolice loqui eſt loqui ſimilitudinarie:⁊ probare aliquid per ſimile eſt ꝓbare illud per exempla. Vnū aūt.i. aliḋ eſt ſermo fabulę eſopicę:q2 Eſopus cōpoſuit fabulas: ⁊ lipicę: quę ſunt aliud genus fabularū. Nos eni ipſi componere poſſumus tam fabulas q̄ȝ parabolas. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Eſt autem exemplum quidem tale:ꝙ quemadmodum: ſiquis dicat:ꝙ oportet circa regē preparari: ⁊ non ſinere egyptum diripi.

ℂ Exequitur de membris diuiſionis. Et duo facit:q2 p̄mo exequitur de eis abſolute. Scḋo de illis reſpectiue. Scḋa ibi. (Sunt autem fabulę.) Circa primū tria facit ſm̃ ꝙ exemplū tripl̃r additur. nam p̄mo exequitur de exemplo prout eſt res geſta. Scḋo exequitur de parabola. Tertio exequitur de fabula. Scḋa ibi. (Parabola autem ſocratica.) Tertia ibi. (Fabula autem qualis.) Circa primum duo facit:quia primo pręmittit ꝙ debet oſtendi per exemplum. Scḋo adducit extra ad oſtendēdū illud. Scḋa ibi. (Etenim prius Darius.) Dicit ergo:ꝙ exemplū eſt tale: quēadmodum ſi quis dicat:ꝙ opȝ contra pręparari ⁊ non ſinere ęgyptum dirripi. ideſt non ſinere deſtruere ęgyptū aut aliquā aliam propriam ciuitatem. Iſta enim concluſio:quę debȝ probari per exemplū. vȝ.ꝙ ſi non reſiſtimus regi:ciuitas deſtruet̃. ℂ Notandū autem:ꝙ lȝ exemplū ſit triplex. vȝ. res geſta:⁊ ꝑabola:⁊ fabula:tamē per antonomaſiā res geſta dicitur exemplū:quia fabula ⁊ parabola non habent rationē exempli:niſi inquantū inſinuant ⁊ repręſentant res geſtas:vel inquātū a rebus geſtis ſumpſerunt originem. ideo cum ſine additamēto ph̃s loquit̃ de exēplis:intelligendū eſt de rebus geſtis. ℂ Dein. ⁊c.

ℂ Etenim prius Darius peruagatus eſt anteq̄ȝ ęgyptum

egypti caperet. Cūq; aūt cepiſſet p̄uagat᷒ eſt.

¶ Oſtendit per exemplū q̄ promiſerat probandum. Et duo facit: ſm̄ q̄ duo exempla adducit. Secunda ibi. (Et iterū.) Dicit ergo: q̄ Darius primus. idest Darius. qui preceſſit iſtum regem venturū: non prius anteq̄ caperet egyptū: eſt peruagatus deſtruēdo ⁊ diripiendo per egyptum ſed cum recepiſſet peruagatus eſt: bonum eſt ergo reſiſtere venturo regi: ne egyptum capiat: ⁊ peruagetur deſtruēdo ipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iterū Xerſes non prius diripuit anteq̄ caperet. Cum autem cepiſſet peruagatus eſt. Quare ⁊ ſi ceperit peruagabitur: propter q̄d non permittendum.

¶ Ponit ſecundū exemplū: q̄ Xerſes nō prius anteq̄ caperet ciuitatē eſt peruagatus deſtruendo ipſam: ſed cū cepiſſet peruagatus eſt: quare: ſi iſte cepit peruagare: propter quod non eſt permittendū cadere ciuitatē noſtrā. ¶ Notandū autem: q̄ ſicut adducta ſunt exempla ad oſtendendum: q̄ debemus reſiſtere: ne ciuitas capiatur: ita adduci poſſunt ad q̄ālibȝ aliā cōmunē cōſtitutionē. que diligēs orator ad cōeȝ itentū p̄bādū diligēter ingrat. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Parabola eſt autē ſocratica: puta ſiquis dicat: q̄ non oportet ſorte electos principari.

¶ Docet de parabola ſiue ſimilitudine. nam p̄bare aliq̄d per ſimile eſt probare aliquid: quaſi per exēplū. Duo aūt facit: quia primo premittit: quod debȝ probari per ſimile. Scd̄o adducit ſimilitudines ad probandum illud. Scd̄a ibi. (Simile enī ſiquis.) Dicit ergo: q̄ parabola aūt ē ſocratica. idest parabolam ⁊ ſimilitudinē poſſumus cognoſcere: ſi aduertimus dicta Socratis. Dicebat enī Socrates: q̄ non opȝ principari electos ſorte. idest fortuitu: ſȝ electos arte. hoc autem probabat per parabolam ⁊ ſimilitudinem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simile enī ſiquis athletas ſorte inſtituat: q̄ non poſſunt decertare. ſed quecūq; eueniant.

¶ Adducit parabolā. Et duo facit: ſm̄ q̄ duas parabolas adducit. Scd̄a ibi. (Aut nautarū quoniam.) Eſt ergo prima parabola: q̄ permittere principare electos ſorte: ſȝ nō arte. ſimile eſt ac ſiquis inſtituat athletas. i. milites: qui non poſſunt decertare ⁊ debelare: ſed inſtituat eos ſorte: ⁊ quecūq; eueniant. idest fortuitu: ⁊ qualitercunq; contingat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut nautarū aliquē: quē oȝ gubernare ſorte fiat tanq̄ oporteat ſorte tractū: ſed nō ſcientē.

¶ Ponit ſecundā parabolam: q̄ ſimile eſt permittere principari electos ſorte: ac ſi ſorte fiat. idest ſorte aliq̄s eligat aliquem nautarū: quem oporteat gubernare nauē: tāq̄ ſi oporteat: ⁊ deceat illum eſſe gubernatorem nauis: que contingit ſorte eſſe factum: ⁊ non oporteat ſcientē gubernare gubernatorem eſſe. ¶ Notandū autem: q̄ ſicut adducta eſt parabola ad oſtendendum q̄ principantes non debent eligi ſorte: ſic adduci poteſt ad quodlibȝ aliud negocium probandum. Has autem parabolas diligens perorator inquirat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fabula aūt q̄lis: que Steſichori ad Phallaridē ⁊ Eſopi de rectore populi.

¶ Determinat de fabula. Et duo facit: q̄ primo dat intentionem ſuam in vniuerſali. Scd̄o ſpecialiter exequit̄ q̄d promiſerat. Scd̄a ibi. (Steſicorus quidē.) Dicit ergo: q̄ fabula ē talis: qualis fuit illa: q̄ fuit Steſicori ad Phallaridē. idest ad quendam imperatorem: qui ſic vocabatur Phallaris: ſiue Phallarius. Steſicorus enī p̄ſuaſit p̄ quādam fabulam cuidā populo: q̄ non debent ſe ſubdere dominio imperatoris: ⁊ talis etiam fuit fabula Eſopi de rectore: perſuaſit quidem Eſopus per quandā fabulam quibuſdam gentibus: q̄ non deberent occidere dominum: ⁊ rectorem ſuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Steſicorus quidē enim eligētibus Mereis ducem exercitus imperatorē Phallaridē: ⁊ daturis cautellā corp̄is cū nimiū diſſeruiſſet.

¶ Determinat de dictis fabulis. Et duo facit: quia primo narrat fabulam Steſichori. Scd̄o narrat fabulam Eſopi. Secunda ibi. (Eſopus autem in Samo.) Circa p̄mū tria facit: quia p̄mo premittit illud: p̄pter q̄d fabula adducitur. Scd̄o ipſa fabula deſcribitur. Tertio ad propoſitū adaptatur. Scd̄a ibi. (Dixit eis fabulā.) Tertia ibi. (Ita aūt ⁊ vos.) Dicit ergo q̄ Steſicorus. idest ille concionator gentibus morantib᷒ in Mereis. idest in illis partibus eligētibus imperatorē Phallaridē: ſiue imp̄atorē: q̄ vocabat Phallarius: ⁊ ducem exercitus: ⁊ daturis dicto imperatori cautelam corporis: cum dictus concionator multa dixiſſet: ⁊ oſtendiſſet multis cauſis: q̄ dictus populus nō deberet ſe ſubdere dominio imperatoris: ⁊ non deberent ei dare cautelā corporis: vt quandocūq; imperator vellet poſſet corpora eorum punire: vt dictus populus magis inclinaretur ad hoc faciendum: propoſuit eis quandam fabulam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dixit eis fabulam q̄ſi equus obtinebat pratum ſolus: adueniente aūt ceruo: ⁊ corrumpēte paſcua: volēs punire ceruū īterrogabat hominem: quemadmodum ſi poſſet cū ipſo punire ceruum. Ille autem ait. Si acceperit frenum: ⁊ ipſe aſcenderit ſuper eum habens lanceam. Cum conſenſiſſet autē: ⁊ aſcendiſſet p̄ eo vt puniret: ipſe ſeruiuit iam homini.

¶ Narrat dictam fabulam dicens: q̄ quidā equus ſolus obtinebat pratum: ſuperuenit quidam ceruus corrūpens paſcua equi. Indignatus equus voluit punire dictum ceruum: ⁊ acceſſit ad quendā hominem interrogans eum. ſi poſſet cum eo punire ceruum: ille reſpondit: q̄ ſi equus acciperet frenum: ⁊ ipſe homo aſcenderet ſuper eum habens lanceam in manu: q̄ puniret ceruum. Cum autem equus conſenſiſſet: ⁊ homo aſcendiſſet ſuper eū: vt puniret ceruū: equus ſeruiuit de cetero homini. Nam poſt victoriam cerui: homo non dimiſit equū liberum. ſed captū per frenū duxit eū ip̄m ad ſtabulū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ita autē ⁊ vos ait: videte ne volētes aduerſarios punire: idem patiamini cum equo. Frenum quidem enim habetis iā eligentes ducē exercitus imperatorē. Si autem cautelā dederitis ⁊ ſup̄gredi ſineritis ſuietis iā Phallaridi.

¶ Adaptat fabulam ad propoſitum dicens: ita ⁊ vos videte. idest diligenter conſiderate: ne volētes aduerſarios punire patiamini: q̄d paſſus eſt equus. ſcilicȝ ſitis ſeruientes poſt imp̄atori: ſicut equus ſeruiuit homini. ideo ſubditur quaſi eligentes imperatorem eſſe ducem exercitus: eo ipſo iam habetis frenum ⁊ capiſtrū in collo. Si ergo dederitis cautelam corporis faciendo imperatorem cautū: habendo de corporibus noſtris rectam: ⁊ firmā poſſeſſionem: ⁊ ſineritis dictum imperatorem gradi ſuper vos: iā ſeruietis Phallaridi. idest eritis aliquid imp̄atoris: q̄ vocatur Phallarius: ſiue Phallaris.

E Sopus autez in Samo populuz alloquens cum iudicaretur rector populi ad mortem ait.

℄ In parte iſta adducitur fabula Eſopi. Et tria facit. naz primo proponit id: ꝑ quo fabula adducitur. Scdo fabulã deſcribit. Tertio eaz adaptauit ad propoſitũ. Scda ibi. (Uulpẽ.) Tertia ibi. (Ita ⁊ vos viri.) Dicit ergo: ꝙ Eſopus in Samo. idest in partibus illis: cũ duceretur rector populi ad mortẽ allocutus fuit populũ: ⁊ oſtẽdit: ꝙ nõ debebat dñz ⁊ rectorem ſuũ occidere adducẽs ad ꝓpoſitũ oſtendendo quandã fabulam. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Uulpem tranſeuntem fluuium propulſam fuiſſe in lacunam: cũ non poſſet exire multo tẽpore affligebat: muſce canine multe herebãt ei. Erricius aũt errãs vt vidit ipſaz miſtus eſt ei: īterrogauitq; eã ſi auferat ab ipſa muſcas caninas: auferre eũ autem non permiſit. Querẽti autẽ ꝓpter quid: dixit: quia iſte quidẽ iaz de me plene ſunt: ⁊ modicum trahunt ſanguinẽ. Si autem has abſtuleris: alie venientes famelice epotabunt inde reliquum ſanguinem.

℄ Narrat fabulam: ꝙ quędam vulpis tranſibat fluuium quę impulſa fuit in quandã lacunã. Et cũ non poſſet de illa lacuna exire. affligebat ibi exiſtens mlto tẽpore: ⁊ multe muſcę caninę. i. multę ſanguiſugę: ſiue multe arũ dine s vt hʒ alia littera adherebant ei: cõſuetudo eni eſt ꝙ in lacunas ſunt multe ſanguiſugę. Cuz aũt ſic affligeret dicta vulpis: erricius errans caſu vadens per viam illam vidit dictam vulpem: ⁊ miſerens ei interrogauit eam: ſi vellet ꝙ auferret ab ea muſcas caninas adhęrẽtes ſibi: illa aũt nõ permiſit: quęſiuit erricius quare nollet. Reſpõdit vulpes iſte ſanguiſugę iam ſaturatę ſunt: ⁊ plenę de meo ſanguine: ⁊ modicũ ſanguinẽ trahũt. ſi aũt abſtuleris: veniẽt alię famelicę: ⁊ potabunt quicquid ſanguinis remãſit mihi incorpore. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Ita ⁊ vos viri Samij. iſte qdez nihil amplius nocebit: diues eni ẽ. Si aũt occideritis: alij veniẽt paupes: q vos abſorbebũt reliq̃ furãtes.

℄ Adaptat fabulã ad propoſitũ dicens. O vos viri qui habitatis Sami. Iſte dñs veſter: quez vultis occidere: nihil amplius nocebit vobis. diues eni eſt: ⁊ eſt ſatur de rebus veſtris. ſi aũt occideritis ipſum: venient alij pauperes famelici: qui abſorbebũt reliqua vr̃a bõa. ℄ Deide cũ diẽ.

℄ Sunt autẽ fabule concionales: ⁊ habent bonum hoc: quia negocia quidẽ inuenire ſimilia facta difficile: fabulas aũt facilius. Facere enĩ opʒ ſicut ⁊ parabolas: ſicut poterit ſimile videre: qđ qdem videre facere eſt ex philoſophia.

℄ Determinat de exemplis per reſpectũ ad alia. Et tria facit: quia ṗmo comparat fabulam ad parabolã. Scdo comparat fabulam ad exemplum de enthimema. Scda ibi. (Faciliora quidẽ igit.) Tertia ibi. (Opʒ ãt vti exẽplis.) Dicit ergo: ꝙ fabulę ſunt ꝯcionales: ſunt enĩ vtiles: vt adducant in conſilijs: habent enĩ hoc bonuz: ꝙ negocia ⁊ geſta: ſiue facta inuenire ſimilia in propoſito eſt difficile: fabulas aũt inuenire ſimilr: ⁊ parabolas inuenire eſt facile. Eſt ergo hic cõparatio inter fabulã ⁊ parabolaz: ꝙ vtrãq; eſt inuenire facile. Dicit enĩʒ aliquẽ inuenire parabolas ⁊ fabulas: ſicut poterit videre ſimile ad ꝓpoſitum. hoc autez põt facere ex phĩa ex arte poetica: vel ex arte: vbi traduntur fabulę ⁊ parabola. Nã vt dicit in ṗmo metaphyſicę amator fabularũ quodãmodo phs eſt. ℄ Deinde cuz dicit.

℄ Faciliora quidez igitur acquirere ea: que per fabulas: vtiliora quidẽ ad ꝯſiliari que ꝑ negotia. Similia eni vt in pluribus futura factis.

℄ Comparat fabulam ad exemplũ dicens: ꝙ acquirere ⁊ probare ea: quę volumus ſunt faciliora talia probanda ꝑ fabulas: ſed vtiliora ſunt ad conſiliari argumẽta ⁊ perſuaſiones: q̃ fiunt ꝑ negocia geſta. nã geſta dicũt aliqđ factũ vt in plſibus futura ſunt ſimilia factis. ℄ Deinde cũ diẽ.

℄ Oportet autem vti exemplis non habentem quidem enthimemata tanq̃ demonſtrationibus: perſuaſio eni per hec. Hñtẽ aũt ⁊ tanq̃ teſtimonijs poſt orationẽ vti enthimematibus.

℄ Comparat exemplũ ad enthimema. Et duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. Scdo comparat quod dixerat. Scda ibi. (Propoſita quidem igit.) Dicit ergo ꝙ non habentẽ enthimema opʒ vti exẽplis tanq̃ demõſtrationibus. Nam perſuaſio fit per hęc. idest per exempla: ꝓpter quod ſi nõ habeamus enthimemata: exempla ſe habebunt q̃ſi demõſtrationes ⁊ probationes. habentẽ vero enthimemata opʒ vti exemplis tanq̃ teſtimonijs. nã vtẽtem enthimematibus oportet adducere exẽpla poſt orationem. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Propoſita quidem enim aſſimilantur inductionibus Rhetoricis aũt non cõueniens inductio preterq̃ in paucis.

℄ Manifeſtat qđ dixerat. ⁊ duo facit ſm qđ duo pręmiſerat. Nam primo oſtendit: ꝙ ſi habeamus enthimemata non debemus pręmittere exempla. Scdo oſtendit ꝙ debemus ea ꝑponere. Scda ibi. (Dicta autẽ poſtũt.) Dicit ergo ꝙ exempla prępoſita ante enthimemata aſſimilantur inductiõibus. Eſt eni enthimema quidã ſyllogiſmus: exẽplificare aũt in aliquibus: ⁊ poſtea formare ſyllʒ eſt nihil aliud q̃ probare aliqđ ꝓpoſitũ in ſyllo poſitũ per inductionẽ. Rhetoricis autẽ non eſt conueniẽs inductio ꝑterq̃ in paucis: eſt eni exemplũ ſimplr: ſed exempla: qđ eſt inductio in paucis. Eſt eni exemplũ quędaʒ defectiua inductio: ſicut enthimema eſt quidã defectiuus ſyllũs. Deficit autẽ ab inductione: quia inductio fit in omnibus. exẽplum autez in vno: vel in paucis. Si ergo rhetor non dehʒ vti inductione: ſed exemplo: cuʒ exempla prępoſita enthimematibus habeant rationẽ inductionis: non debet pręponere exempla enthimematibus. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Dicta autem poſt aſſimilãtur teſtimonijs: teſtis aũt vbiq; perſuaſiuus: ꝓpter qđ ⁊ preponenti quidem neceſſe multa dicere: dicenti aũt poſt: vnde ſufficiens teſtis eſt: credibilis etiaz vnus oportunus. Qđ quidẽ igit ſpẽs exẽplorum: ⁊ qualiter ipſis: ⁊ q̃n vtendũ dicenduz.

℄ Oſtendit ꝙ debet pręponere ipſa exempla enthimematibus dicens: ꝙ exempla dicta poſt enthimemata aſſimilantur teſtimonijs. Teſtiſq; vbiq;. idest vniuerſalr in rhetorica eſt perſuaſiuus. ⁊ inde eſt ꝙ ſi pręponimus exẽpla enthimematibus: opʒ nos multa exempla dicere. Nã inductio fit in multis idiuiduis: vel etiã in omnibus: ⁊ ſic ordinata exempla habent rationẽ inductionis. ſed ſi dicimus exempla poſt: ſufficit dicere vnum ſoluz: qr ſic ordinatum exemplum habet rationẽ teſtimonij: nihil enĩʒ eſt

ad formare prius rationem: ⁊ entbimema: ⁊ poſtea adducere exemplum inducendo aliquã rem geſtam q̃ confirmare per teſtem: q̃d per ratione probauimus. Eſt enim res geſta ſic ordinata. Quidã ẽ teſtis affirmans noſtrum ꝓpoſitum. Teſtis autẽ optimus etiã ſi ſit vnus: eſt aliquo mõ credibilis: ⁊ quandã perſuaſionẽ aggenerat. ¶ Ultio epilogat quot ſũt ſpecies exemplorũ: ⁊ qualr ipſis exemplis eſt vtendum: ⁊ quando dictum eſt.

De ſententiarũ autem ꝓpoſitione dico quid eſt ſentẽtia maxime fiet manifeſtum de quolibet: que: ⁊ quando: ⁊ quibus cõgruit vti ſententijs in orationibus.

¶ Poſtq̃ determinauit phs de exẽplis in parte iſta determinat de entbimematibus. Et duo facit: quia primo determinat de entbimematibus in ſe: ⁊ quãtũ ad ſuas partes: ⁊ quantũ ad ſua ꝑncipia: in quo iſtruit opponentẽ ⁊ arguentẽ. Scđo docet ſoluere argutiones factas: ⁊ entbimemata ꝓpoſita: in quo docet ipꝫ rñdentẽ ⁊ opponentẽ. Nã ſicut dialectica verſat̃ iter rñdẽtẽ ⁊ opponentem ſpectat ad dialecticũ vtrũqꝫ inſtruere: ſic rhetorica verſatur inter arguentẽ ⁊ reſpondentẽ: ⁊ ſpectat ad rhetorem vtrũqꝫ inſtruere: ꝓpter q̃d non ſolũ rhetor debet docere qualiter ſit vtendum entbimematibus: ſed etiam debꝫ doctrinã tradere qualiter ſunt ſoluẽda entbimemata propoſita. Scđa pars ibi. (De ſolutione aũt habitũ.) Circa primũ duo facit. Nam primo determinat de entbimematibus veris. Scđo de apparentibus. Nam ſicut eſt dare obligationes in ſyllogiſmis dialecticis: ſic eſt dare obliquitates in entbimematibus rhetoricis. Scđa pars ibi. (Quõ autem contingit.) Prima pars diuiditur in partes tres. Nam entbimema tripliciter põt conſiderari. Prĩo ſm ſuas partes: ⁊ ſic pręmiſſe ⁊ cõcluſiones: quę ſunt partes eius: pertinent ad entbimemata. Unde quia ſnię: vt in proſequẽdo patebit: ſunt pręmiſſę: aut concluſiones entbimematũ: ſunt partes entbimematis: ⁊ determinare de ſentẽtijs: eſt determinare de entbimemate quantũ ad ſuas partes. Scđo modo poteſt ꝯſiderari entbimema ſm ſe. Tertio modo poteſt ꝯſiderari ſm ſua ꝑncipia ſm q̃ loci ſunt ꝑncipia ⁊ elementa entbimematũ. Primo ergo determinat phs de ipſis ſententijs: ſiue de entbimemate ſm ſuas partes. Scđo determinat de entbimematibus ſꝫ ſe. Tertio determinat de locis: ſiue determinat de entbimemate quantũ ad ſua ꝑncipia. Scđa ibi. (De entbimematib⁹.) Tertia ibi. (Elnta aũt entbimematũ.) Circa primũ duo facit: qꝛ primo pręmittit intentionẽ ſuam. Scđo exequit̃ de intento. Scđa ibi. (Eſt aũt intentio.) Dicit ergo q̃ q̃d eſt ſententia: manifeſtũ erit de ꝓpoſitione ſententiarũ: de q̃libꝫ re: quę: ⁊ quãdo: ⁊ quibus cõgruit vti ſentẽtijs in orationibus. ideſt cum orant ⁊ perſuadent. Nõ enim ſpectat ad quãlibꝫ orationẽ vti ſentẽtijs: nec in oratiõe cuiuſlibet eſt ſententia ponẽda. ¶ Ad intelligentiã aũt dictorũ ⁊ dicendorum notandum: q̃ ſnia in agibilibus ſe habꝫ quaſi diffinitio in ſpeculabilibus. nã ſicut diffinitio diffinit ipm diffinitũ: ſic ſnia terminat ⁊ diffinit ipſum agibile. vnde ⁊ cõmuniter inoleuit: q̃ quãdo aliqd eſt ſententiatũ: dicit̃ illud eſſe diffinitũ. Naꝫ ſnia quędã diffinitio eſt. inde eſt etiam q̃ facta aliorũ diſponẽtes ⁊ ſententiãtes quid fieri debeat: diffinitores appellãt̃. Qꝛ ergo ſentẽtia ſe tenet ex parte agibiliũ: ſic diffinitio ex parte ſpeculabiliũ: cũ in ſpeculabilibus vtamur ſyllo tanq̃ proprio inſtrõ. In agibilibus autem ⁊ perſuaſibilibus vtamur entbimemate: quia dialectica magis deſcendit in artes ſpeculatiuas: rhetorica vero in politicam: ⁊ negociatio circa mores: ſicut cõparabitur ſententia ad entbimemata: ſic diffinitio ad ſyllogiſmũ. ſicut ergo in primo poſteriorũ diſtinguit̃ triplex diffinitio: qꝛ diffinitio eſt ꝑncipiũ ſylli demõſtratiui: vt diffinitio formalis: quędam vero eſt econuerſo: vt mãlis: quędã vero eſt tota demonſtratio differens poſitione vt diffinitio cõplectens vtrũqꝫ: ſic etiã poſſet diſtingui triplex ſnia quia quędã ſnia eſt ꝑncipiũ entbimematis: quędã vero eſt cõcluſio: quędã vero eſt totũ entbimema poſitiõe differẽs. nã cum ꝓponit̃ aliqua ſentẽtia dubia: ⁊ habet cauſam. illa eſt concluſio entbimematis. Si vero ꝓponat̃ ſnia: quę ſit cauſa illius: illa erit principiũ entbimematis. Si autẽ ambe ille ſnię coniungant̃: ⁊ fiat vna ſnia vtrãqꝫ cõtinens: talis ſnia erit totũ entbimema poſitiõe differens. naꝫ tota virtus entbimematis reſeruabit̃ in tali ſnia. Differt tñ talis ſnia ab entbimemate poſitiõe ⁊ ordine: qꝛ nõ erit ordinata ad modũ entbimematis. ¶ Deinde cũ d.

¶ Eſt autem ſentẽtia enunciatio non de ſingularibus: neqꝫ de oĩbus vlib⁹. puta qualis quis Iſocrates: ſꝫ de vniuerſalibus: puta q̃ rectũ curuo cõtrariũ: ſꝫ de quibuſcũqꝫ actiones ⁊ eligenda: aut fugiẽda ſunt ad operari.

¶ Exequitur de intento: ⁊ duo facit: quia primo diffinit q̃d eſt ſnia. Scđo ex diffinitione data: manifeſtat q̃d ꝓpoſuerat. Scđa ibi. (Quare q̃ñ entbimemata.) Dicit ergo: q̃ ſnia eſt enunciatio nõ de ſingularibus. puta qualis eſt: q̃ eſt Socrates: ⁊ Calias: ſed de vlibus. Et huius enũciatio nõ eſt de oĩbus vlib⁹. puta q̃ rectũ ꝯriũ curuo: quia talis magis pertinent ad ſpeculationẽ: ſed eſt de his: de quibus ſunt actiones: vt de his: quę ſunt eligenda: aut fugiẽda ad operari: quaſi dicat ſententia eſt vniuerſalis enunciatio de agibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare quoniã entbimemata ſunt: qui de talibus ſyllogiſmus fere concluſiones entbimematũ: ⁊ ꝑncipia allato ſyllo ſunt ſententię.

¶ Manifeſtat quę propoſuerat: ⁊ tria facit: qꝛ prĩo oſtẽdit quales ſunt ſententię: ⁊ quę qꝛ ſunt partes entbimematũ. Scđo manifeſtat quibus hoĩbus competit vti. Tertio declarat q̃ñ eſt vtendũ ſententijs. Scđa ibi. (Cõgruit autẽ ſentẽtias.) Tertia ibi. (Uniuerſalr aũt maxime.) Circa primũ duo facit: qꝛ primo oſtendit quõ ſe habent ſententię ad entbimemata. Scđo aſſignat quot ſunt ſpẽs ſentẽtiarũ. Scđa ibi. (Si itaqꝫ eſt ſnia.) Circa primũ duo facit: quia primo pręmittit q̃d intendit. Scđo manifeſtat quod dixerat per entbimema. Scđa ibi. (Puta opꝫ non q̃ñ.) Dicit ergo: q̃ qꝛ entbimemata ſunt ſylli de talibus. ideſt de agibilibus: ⁊ de his: quę ſunt circa mores ſnię: quę ſunt enũciationes de huiuſmõi agibilibus fere ſunt ꝯcluſiones entbimematũ: vel ꝑncipia ſyllo allato. Dicit aũt fere q̃ ſententię nõ ſemper ſunt ꝑncipia entbimematis tñ: vel etiã cõcluſiones: ſed aliq̃ñ ſunt totũ entbimema: vel huius fere. ideo appoſitum eſt: qꝛ ſi eſt in ſyllo: quędaꝫ ꝑncipia ſm ſubam ingrediunt̃ ſyllm demonſtratiuũ: quędã vero ſm virtutẽ ſolũ: vt cõmunes animi cõceptiones: ſic etiã dicere poſſumus in ſentẽtijs: q̃ quędã ĩgrediunt̃ entbimema ſm ſubam: quędã vero ſm virtutẽ ſolũ. Ingrediẽtia autẽ ſm virtutẽ tantũ non ſunt partes entbimematis: nec enĩ ſunt pręmiſſe: neqꝫ ꝯcluſiones. Accipiendo ergo ꝑncipia entbimematis pro ipſis pręmiſſis tales ſententię nec ſũt ꝑncipia: neqꝫ cõcluſio entbimematis. Dicit ẽt allato ſyllo quia huiuſmõi ſententię quantũcunqꝫ contineant rationem entbimematis: auferatur tamẽ ibi ſylls: qꝛ non eſt ibi ordo ſyllogiſticus debitus. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Putas oꝛ non qñ qui ītegre ſapit vir aptus natus eſt pueros ſuperflue edoctos eſſe ſapiētes. Hec quidē igitur ſentētia: appoſita enim cauſa: ⁊ eo qd ꝑpter qȝ enthimemata eſt ipſū totum. puta ſeoꝛſum enim aliud habētes ociū a ciuibus inuidiā inueniūt infinitā: ⁊ hoc ſicut eſt vir: qui in omnibus felicitetur.

¶ Exemplificat de hmōi ſententijs. Et duo facit ſm ꝙ du pliciter exemplificat. Scḋa ibi. (Et hoc non eſt viroꝝ.) Dicit ergo: ꝙ ſentētia eſt iſta. puta ꝙ vir: qui qñ integre ſapit: non eſt aptus natus ciuibus: ⁊ neſcit ſe intromittere de factis politicis: putas nec ꝑpter hoc pueros edoctos ſuperflue ſapientes eſſe: quaſi dicat non: debet littera legi ſuſpenſiue. non enim ſm ſcientes ſunt apti nati ciuibus. ꝑpter hoc pueri ſuperflue docent̄. Igr̄ iſta ſententia eſt ꝯ enthimematis: ſed appoſita cauſa ⁊ dicto eo: ꝑpter quod erit enthimema totū differens ſitu ꝉ poſitione. Cauſa aūt pr̄dicte ſententię eſt ꝙ hoīes aliqd habentes ocium: inueniunt a ciuibus. i. deſt reſpectu ciuiū inimica inuidiā. nam non inſudantes ſtudio: ⁊ vacantes circa alia contingit ciues inuidere eis: ⁊ ipſos inuidere alijs ciuibus: ſed ſi dant hoīes operā ſapię: vitat̄ inuidia ⁊ inimicitia. Eſt ergo vna ſentētia: ꝙ non eſt ſuperfluum ſapere. ⁊ hęc eſt concluſio enthimematis. Alia ſentētia ꝙ per ſapiam vitatur inimica inuidia: ⁊ hoc eſt pncipiū. ſi autem totum cōiungit̄ erit totū ⁊ enthimema poſitione differens. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Et hic non eſt viroꝝ qui ſit liber. ſententia cum habito: aut enthimema quoddā: aut pecuniarum ſeruus eſt: aut foꝛtune.

¶ Ponit aliud exemplū. vȝ. ꝙ iſta eſt vna ſententia: quia non eſt vir: qui oībus felicitet̄: ⁊ non eſt aliquis de nūero viroꝝ qui ſit liber. Tales autē ſententię ſunt cōcluſio enthimematis: ſed ſi ſunt habito: ſiue cum habita ſententia cauſa ⁊ ratio erit enthimema quoddā. i. deſt totū. Cauſa aūt quare nullus eſt liber: ⁊ nullus oīno fęlicitat̄ eſt: quia vel eſt ſeruus pecuniarū: ſi ſit diues: vel eſt ſuus foꝛtunę: ſi ſit infoꝛtunatus ⁊ pauper. Si ergo hoc totū coniungat̄: ⁊ dicatur: ꝙ nullus eſt oīno liber: nullus eſt oīno fęlix: qꝛ quilibȝ: vel eſt ſeruus pecunię: vel foꝛtunę: erit totū enthimema poſitione differens.

Si itaqȝ eſt ſentētia qȝ dictū eſt: neceſſe quattuoꝛ ſpēs eſſe ſententie.

¶ In parte iſta oſtendit phs: quot ſūt ſpecies ſentētię. Et duo facit: qꝛ pmo dicit q̄ttuoꝛ eē ſpēs ſnię. Secūdo maīfeſtat illas quattuoꝛ ſpēs. Scḋa ibi. (Aut eni cū poſt locutionem.) Dicit ergo: ꝙ ſi ſnia eſt enunciatio vniuerſaliter de agendis ſm ꝙ prius dictum eſt: neceſſe eſt eſſe q̄ttuoꝛ ſpecies ſentētię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut enim cum poſtlocutionem erit: aut ſine poſtlocutione. Declaratione quidē indigētes ſunt. Quecūqȝ inopinatū aliquid dicunt: aut dubium. Quecūqȝ autem nihil opinatū ſine poſtlocutione.

¶ Oſtendit quę ſunt iſte quattuoꝛ ſpēs. Ad cuius euidētiā notandū: ꝙ ſententia pꝛima facie diuiditur in duas ſpēs. nam quędam indiget poſtlocutione. quędā vero qꝛ de ſe manifeſta eſt poſtlocutione non indiget: quelibet tamen iſtarū ſpecierū cōtinet ſub ſe duas ſpēs: tam eni ſententia indigens poſtlocutione q̄ non indigens dupl̄r dicitur: pꝛ quod in vniuerſo ſentētię ſimpl̄r dictę ſūt quattuoꝛ ſpēs.

¶ Et notandū: ꝙ pōt ſententia dupl̄r diuidi. Pꝛimo per cōparationē ad enthimema: cuius poteſt eſſe ps: ⁊ ſic diuiditur ſentētia tripl̄r: qꝛ quędam eſt enthimematis pꝛincipiū: quędā vero concluſio. quędam aūt eſt totum enthimema poſitione differens. Et iſta diuiſio poteſt haberi ex habitis. Scḋo modo diuiditur ſententia per cōparationē ad diuerſas ſpecies eius: ⁊ ſic diuidit̄ in quattuoꝛ ſpecies: ſed ꝙ duę ſententię indigent poſtlocutione. duę aūt non. Et ſm hunc modū determinat̄ de ſententia in hac parte: circa qȝ duo facit: qꝛ pꝛimo oſtendit aliquā ſententiam indigere poſtlocutione: aliam vero nō. Scḋo docet de vtraqȝ tali ſentētia diuidēs quālibȝ in duas ſpēs. Scḋa ibi. (Duarū autē neceſſe.) Dicit ergo: ꝙ ſententia aut erit cum poſtlocutione: alia littera hȝ: aut erit cum pꝛęmiſſione ſermonis: ⁊ in idem redit. Nam oīs ſentētia: vel eſt dubia: vl̄ eſt certa: ſi eſt dubia: indiget declaratione: ⁊ huius declaratio poteſt ꝑponi ſententię: ⁊ tunc erit pꝛęmiſſio ſermonis: vel poteſt poſtponi: ⁊ tunc erit poſtlocutio. ideo ſubdit̄: ꝙ ſententię indigentes declaratione ſunt illę: quę dicunt aliqd inopinatum vel aliqd dubiū: ⁊ tales egent poſtlocutione aut pꝛęmiſſione ſermonis: quęcūqȝ aūt nihil inopinatum dicunt: ſunt pꝛoferentes ſine poſtlocutione: ſiue ſine pꝛęmiſſione ſermonis: vt hȝ alia lr̄a. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Harum autem due ſpēs. has quidē: quia pꝛecognite ſunt nihil indigere poſtlocutione: puta viro aut ſanū quidē eē optimū eſt: vt nobis videtur. videtur quidē eni multis ita. Has aūt ſimul dictas manifeſtas eſſe attendētibus. puta nullus amatoꝛ: qui non ſemper amat.

¶ Diuidit tas ſententias non indigentes poſtlocutione q̄ indigentes. Et duo facit: quia pꝛimo facit qȝ dictum eſt. Scḋo ſpecial̄r determinat de ſentētijs dubijs. Scḋa ibi. (De dubijs quidē eni.) Circa pꝛimū tria facit: quia pꝛimo oſtendit duas eſſe ſpecies ſententię non indigētes poſtlocutione. Scḋo oſtendit etiam eſſe duas ſpecies indigētes poſtlocutione. Tertio cōcludit manifeſtum eſſe ex dictis quot ſunt ſpēs ſententię: quia quattuoꝛ. Scḋa ibi. (Eoꝝ aūt quę tamē.) Dicit ergo: ꝙ harū. ſcȝ ſententiarū nō indigentiū poſt locutione duę ſunt ſpecies. nam has. i. quaſdā ſentētias dicimus nihil indigere poſtlocutione: qꝛ pꝛęcognitę ſunt: vt quia omnibus videnī̄ tales: puta optimum eſſe viro eſſe ſanū: vt videt̄ nobis. nā multis imo fere oībus ita videt̄. vȝ. ꝙ ſanū eſſe ſit quid optimū. Has autē idest alīs ſnias dicimus non indigere declaratione: qꝛ contingit eas: vel dictas ſimul manifeſtas eſſe attendentibꝰ. Et his qui volunt intendere circa illas. puta nullus amatoꝛ: qui non ſemper amat. idest qui non ſemꝑ ꝑponit amare. Eſt eni de ratione veri amoꝛis: ꝙ ſit firmitas in ꝑpoſito: vel ſicut alia littera habet: nullus deſiderans: qui non amat: qꝛ de ratione deſiderij eſt: ꝙ pꝛęſupponat amoꝛem: Differunt aūt hę duę ſententię: quia pꝛima: vt ꝙ ſanitas ſit quid optimū: non indiget declaratione ꝑpter nos: quia ex deſiderio: quod habemus ad ſanitatē: videt̄ nobis eſſe verum qȝ dicitur. Scḋa vero: vt quia deſiderans amet: non indigeat declaratione: quia ſumit̄ ratio ex parte ipſius rei

¶ Item notandū: ꝙ ſententię non indigentes poſtlocutione ſunt quaſi per ſe notę: vt quia quoddam eſt notum omnibus: quoddam ſapientibus: adeo ſunt duo genera talium ſententiarū. Pꝛima eni ſententia de ſanitate poteſt referri ad per ſe notum oībus. Scḋa vero de amoꝛe ad ꝑ ſe notum ſapientibus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Earū autem: que cum poſtlocutione. Hec

quidem

quidem enthimematis ſunt: puta opʒ nõ quãdo integre ſapit. Hec autẽ enthimemate q̃dẽ enthimematis aũt pars. Que quidem ⁊ maxime approbantur.

¶ Oſtendit quot ſunt ſententię cum poſtlocutiõe. Et duo facit: quia primo oſtendit duas eſſe tales ſnias. Scḋo ſpecialr̃ determinat de altero membro. Scḋa ibi. (Sunt autem hęc.) Dicit ergo: ꝙ ſententiarũ cum poſtlocutiõe duę ſũt ſpẽs: quia quędam ſunt enthimematis: aut pars: quędam vero eſt totum enthimema poſitione differens: enthimematis aũt pars eſt ſententia: puta ꝙ non integre ſapit: qui ſapit quãdo. ideſt qui ſapit nuper. Unde alia littera habet ꝙ nunq̃. ideſt cõuenit eẽ quis nuper ſapiens: ſapiẽtia. n. ⁊ prudentia acquirit̃ per longũ tempus: ⁊ longã experientiam: non autem acquirit̃ nuper: nec ſtatiʒ q̃n vult homo ſed hęc. ideſt alię ſententię non ſunt enthimematis pars: ſed ſunt enthimematicę: quia ſunt totũ enthimema: ⁊ tales ſnię maxime approbantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem hec: ⁊ in quibus exprimitur dicti cauſa: velut in hac. Immortalẽ iram ne ſerues mortalis exiſtens. Dicere quideʒ eni non opʒ ſeruare iraʒ: ſentẽtia eſt. Quod aũt apponitur mortalem exiſtentẽ ꝑpter quid. Similr̃ autem ⁊ mortalia oportet mortalitatem non immortalia ſapere.

¶ Oſtendit quę ſunt tales ſnię dicens: ꝙ hę ſunt ille ſnię in quibus exprimit̃ dicta cauſa: velut apparet in hoc ſmone. Immortalẽ irã ne ſerues mortalis exiſtẽs. Dicere q̃dẽ ꝙ non oportet ſeruare irã imortalẽ: eſt ſnia: q2 eſt enthimematis cõcluſio: ſed qḋ apponitur mortalẽ exiſtenteʒ dicit: ꝑpter q̃d: ⁊ eſt ſnia enthimematis ꝑncipiũ: totũ vero coniunctũ eſt totum enthimema ſitu differens. Silr̃ autem eſt hęc ſnia: mortalia opʒ mortalẽ non imortalẽ mortalis ſapere. Qȓ aũt dicit̃ oʒ mortalẽ mortalia. ſcʒ ſapere: eſt enthimematis cõcluſio: ꝙ vero ſubditur: ꝙ nõ opʒ mortalia ſapere imortalẽ: ⁊ ꝙ mortalis non debʒ ſe erigere: ⁊ attingere imortalia: eſt enthimematis ꝑncipiũ. Eſt enĩ modus loquẽdi: ꝙ q̃ aliq̃d participat ⁊ attingit aliquid: dicitur ſapere illud ſicut mediũ ſapit: nãm extremorũ: q2 in medio aliquo modo reſeruãt̃ extrema: ſicut imortalia ſapiunt imortalẽ: ſi ſe erigũt ad ea: quę imortalibus competunt. Uel etiaʒ ex hoc mortales vident̃ inuidere imortalibus: ſi conant̃ ad ſciendũ imortalia. Cauſa vȯ q̃re mortalẽ non decẽt imortalia: q2 non debʒ ſe erigere mortalis ad ea: cũʒ non ſapiat nãm imortaliũ: nec participat imortalitate cũ ipſis. differunt prędicte due ſentẽtię. Nam q̃libet põt dici cum poſtlocutione aliter ⁊ aliter. nam ſententia: quę ẽ enthimematis ps: eſt cũ poſtlocutiõe rõne depẽdentię: q2 poſtlocutione indiget. Snia vero: quę eſt totuʒ enthimema eſt cũ poſtlocutione actu: q2 actu ei additur cum ⁊ poſtlocutione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtuʒ igitur ex dictis quot ſpecies ſententie: ⁊ circa quale vnaqueqʒ congruit.

¶ Cõcludit manifeſtũ eſſe ex dictis quot ſunt ſpẽs ſnię: q2 quattuor: ⁊ manifeſtũ eſt etiam circa quale conuenit eſſe vnaquęqʒ ſententia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ De dubijs quidem enim: aut inopinatis nõ ſine priuatione: ſed aut premiſſa poſtlocutiõe ſententia vti: vt concluſione: velut ſiquis dicat ego quidem igitur: q̃m neqʒ inuidiã pati oportear: neqʒ ocioſum eſſe. Non dico opʒ erudiri: aut hoc prius dicenteʒ poſt dicere q̃ anterius.

¶ Determinat de dubijs ſentẽtijs ſpecialr̃: dubiũ aũt põt eſſe aliquid duplr̃. Primo ſi eſt inopinatũ: ⁊ indigẽs determinatione ⁊ cauſa. Scḋo ſi eſt imanifeſtũ: ⁊ indiget expoſitione. Duo ergo facit. Naʒ ꝑmo determinat de ſentẽtijs dubijs: quia ſunt iopinatę qḋ contingit cũʒ ipſa: vt ẽ ignota. Scḋo determinat de ſententijs dubijs: quia ſunt imanifeſtę qḋ contingit cum res non eſt ignota: ſed verba per quę profertur dicta ſnia ſunt obſcura: ⁊ indigent expoſitione. Et q2 non põt in plibus modis conſurgere dubitatio: niſi ex parte rei: vel ex parte ſermonis due ſunt ſpẽs ſniarũ dubiarũ. Scḋa ibi. (De dubijs autem: quę non ſunt.) Dicit ẽgȯ ꝙ de dubijs ſentẽtijs ⁊ iopinatis: ⁊ de ſententijs q̃ ſũt dubię: quia ſunt iopinatę. q2 nõ eſt nota ipſa res: de talibus non eſt loquendũ ſine poſtlocutione: ſed aut ꝑmiſſa poſtlocutione. ideſt declaratione. Accipit̃ enim hic poſtlocutio pro omni declaratione: debemus vti ſententia quaſi concluſione: velut ſiquis dicat: ego q̃dẽ igitur dico: q̃n nõ opʒ inuidiam pati: non opʒ ocioſum eſſe: dico. i. addo: non opʒ. i. non opʒ erudiri: vel vt hʒ alia littera: non opus eſſet doceri. Declaratio ergo q̃re non eſt. i. doceri ſuperfluũ eſt quia per ſapiam ⁊ doctrinã homo non eſt ocioſus: ⁊ nõ ſuſtinet inuidiã: quia ſapiens non inuidet alijs: ⁊ ſcit ſe ſic regere: ꝙ alij non habent cauſam inuidendi. igit̃ ordinãdo ſic ſermoneʒ ſm ordinẽ pretactũ: prius pręmittitur declaratio: ⁊ poſtea ſequitur ſentẽtia. Poſſet etiã fieri ecõuerſo q2 ꝑus diceretur ſnia: ⁊ poſt dicerent̃: quę dicta ſunt anterius: vt declaratio. ¶ Dinede cum dicit.

¶ De his autem: que nõ inopinate: imanifeſte autẽ appoſita ꝑpter quid euidentiſſimũ. Congruũt autẽ in talibus ⁊ laconica dicta ⁊ enigmatica: puta ſi quis dicat qḋ quideʒ Stheſicorus in Locris dixit: ꝙ non opʒ cõtumelioſos eſſe quatenus non cicade de ſubtus cantant.

¶ Determinat de alia ſpecie ſententiarũ dubiarũ dicens: de his. i. de alijs ſententijs dubijs: quę non ſunt dubię: q2 ſunt inopinatę: vt quia ignoretur ipa res: ſed ſunt tales: q2 ſunt manifeſtę: q2 ſunt obſcura verba. In talibus autem appoſito: ꝑpter quid. i. addita cauſa: fiet elucentiſſimum quod dicitur. nam cauſa addita elucidat ſermonẽ obſcurũ. Addit autẽ: ꝙ in talibus ſermonibus cõgruit. i. concurrunt dicta laconica. i. enigmatica. Unde alia littera habʒ hũc modũ ſermonũ paradigma ⁊ enigmatica. Naʒ ſmones ficticij ⁊ parabolici ex ipſo modo loquendi ſunt dubij quantũcũqʒ contineant rem certam. puta ſiquis dicat: ꝙ Stheſicorus quidem in Locris. i. in illis partib⁹ dixit: ꝙ non opʒ cõtumelioſos eſſe quatenus cicadę non cantant de ſubtus. i. patientes iniuriaʒ non murmurent de nobis. cicadas autem cantare de ſubtus eſt verbum enigmaticum qḋ declarat̃ ex eo qḋ additur non: ꝙ nõ oportet contumelioſos eſſe. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Congruit autem ſententias loqui etate ſeniorem. De his aũt: de quibus expertus quis eſt. Ut hoc quideʒ non tantũ exiſtentẽ ſententias loqui indecens: ſicut ⁊ michologizare.

¶ Oſtendit quibus congruit ſententias loqui. Et duo facit: quia primo facit qḋ dictum eſt. Scḋo ex hoc oſtendit: quibus non congruit loqui ſententias. Scḋa ibi. (De quibus autem inexpertus.) Dicit ergo: ꝙ loqui ſententias ꝯgruit ſeniorẽ etate: ⁊ potiſſime debʒ quis loqui ſentẽtias de eis: de quibus eſt expertus: quia non eſt tantũ indecẽs michologizare

logiꝫare.ideſt loqui fabulas:vel fabulari:vt habꝫ alia lr̃a perſonas enim reuerendas:⁊ expertas non eſt indecẽs loqui ſententias:ſed fabulas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De quibus autem inexpertus:ſtultum ⁊ ineruditum. Signum autẽ ſufficiens. Rurales autẽ maxime ſententiarũ formatiui:⁊ de facili enunciant:vniuerſali autem non exiſtente.

¶ Oſtendit de quibus non debemus loqui ſententias:⁊ qͥbus non competit talia loqui. Nam loqui ſñias de his:de quibus eſt inexpertus:eſt quid ſtultũ ⁊ ineruditũ. Huius autem ſufficiens ſignũ eſt:ꝙ rurales de ciuilibus inexperti ad pauca reſpicientes facile enunciant:tales enim ſunt ſententiarũ formatiui:⁊ non exiſtente aliquo vniuerſali de facili ipſum vniuerſaliter enunciat.

Taliter maxime dicere congruit in lamẽtatione infortunij:⁊ in aduerſitate:⁊ in his aut inchoãtem:aut cum demonſtrauerit.

¶ In parte iſta oſtendit pħs quãdo vtile eſt vti ſententijs. Et tria facit:quia primo facit qđ dictum eſt. Scđo ex hoc oſtendit quibus ſententijs debeat vti:ſ:diuulgatis ⁊ cõmunibus. Tertio manifeſtat qũo talibus ſentẽtijs poſſumus cõtradicere. Scđa ibi.(Uti aũt oportet ⁊ diuulgatis.) Tertia ibi.(Oportet autẽ ſentẽtias dicere.) Dicit ergo:ꝙ maxime vtiliter cõgruit dicere ſententias in lamentatione iſfortunij:⁊ in aduerſitate.⁊ in his opꝫ aliquẽ dicere ſententias:aut inchoãtem:aut ꝙ prius dicat ſñiam:⁊ poſtea ſubdat declarationem ⁊ cauſam:aut cũ demõſtrauerit.i.cum declarationẽ ⁊ demonſtrationem pręmiſerit inferat ſententiam in concluſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uti autem oportet ⁊ diuulgatis ⁊ communibus ſententijs:ſi ſint vtiles. Quia enim ſunt communes tanꝙ̃ confitentibus omnibus recte habere videntur.

¶ Quia dixerat vtendũ eſſe ſententijs ⁊ infortunijs:oſtendit quibus ſententijs eſt vtendũ. Et duo facit:quia primo dicit eſſe vtendũ ſententijs cõmunibus. Scđo oſtendit q̃ ſunt tales ſentẽtię. Scđa ibi.(Uelut aduocati ſuper periclitari.) Dicit ergo:ꝙ opꝫ vti ſententijs diuulgatis:⁊ cõib⁹ ſi huiuſ ſententię ſunt vtiles:q: ſentẽtię cõmunes videnᷓ ſe habere tanꝙ̃ confitentibus omnibus. ¶ Notandum autẽ:ꝙ potiſſime iſortunijs talibus ſentẽtijs debem⁹ vti. Naꝫ homines pręmſtitiis grauati nõ niſi dicta cõmunia mente percipiant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uelut aduocati ſuꝑ periclitari ⁊ eos qui nõ imolauerunt mos agitur optimus decertari ꝓ pr̃ia. Et ſuꝑ hoc q vocat miores exñtes amic⁹ debelator:⁊ ad perimendũ inimicorũ ꝓlem:⁊ ſe nihil iniuſtũ facientem:nã puer q patrẽ peremit:⁊ pueros derelinqt. Adhuc quedã ꝓuerbiorum etiam ſententie ſunt:velut prouerbiũ Athenienſis ruſticus.

¶ Oſtendit quę tales ſunt ſentẽtię.nam huiuſ ſñia eſt:q: nos dicimus eos eſſe reprębenſibiles:⁊ vituperandos:qui ſunt aduocati ſuꝑ periclitari:⁊ non imolauerunt.i.nõ obtulerunt.i.nõ fuerũt offerentes:ſicut ſonat alia littera ad auxiliandũ periclitãtibus:⁊ potiſſime:ſi erant compatriotę eorũ:q: vnus optimus mos:⁊ vna optima conſuetudo agitur decertari.ſcꝫ pro patria:eſt enim cõmune dictum:ꝙ quia decertandũ eſt pro patria:⁊ pro compatriotis:cũ aduocantur aliqui ſuper periclitari aliquoꝝ:qui ſunt euiſdem patrię:debent eis auxiliari. Dic etiaꝫ vltra hoc:⁊ ſuper hoc:quod dictum eſt:communis ſentẽtia eſt:ꝙ ille eſt debellator amicus.ideſt debellator fidelis:qui vocat minores exiſtentes.ideſt paruulos pueros:⁊ eſt pronus ad perimendum prolem inimicoꝝ:⁊ in hoc reputat ſe nihil iniuſtum facientem.nam puer eſt.ideſt ſtultus eſt:qui perimit patreꝫ:⁊ derelinquit pueros.ideſt filios:quia filij poſtea occidant eum. Adhuc etiam ſunt cõmunes ſentẽtię quędam:ſicut prouerbium illud:Athenienſis ruſticus:cõſuetudo enim eſt:ꝙ burgenſes libenter defraudant ſcientes ⁊ clericos:Athenis vbi vigebat ſtudiũ:ciues effecti erãt ruſtici:ꝙ forte duplici de cauſa contingebat. Primo quia conuerſabantur cum extraneis:ad quos non tanta curialitas oſtenditur. Secundo quia videtur laicis optimum eẽ nullaꝫ curialitatem exercere erga clericos:quia ex hoc iudicant ſe ęq̃les clericis:quia ab eis non decipiũtur:⁊ ideo forte inoleuit prouerbium Athenienſis.ergo ruſticus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet autẽ ſententias dicere:⁊ diuulgata:puta:cognoſce teipſũ:⁊ nihil valde.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus contradicere ſententijs diuulgatis. Et duo facit:quia primo facit quod dictuꝫ eſt. Secundo aſſignat cauſam quare auditores fidem adhibent talibus ſententijs. Secunda ibi.(Adhuc autem orationes.) Circa primum duo facit:quia primum dicit oĩa diuulgata eſſe quaſdam ſententias. Secũdo oſtẽdit quomodo talibus contradicere poſſumus. Secunda ibi.(Cũ aũt mos apꝑere.) Dicit ergo:ꝙ oportet nos docere.ideſt contendere omnia diuulgata eſſe ſententias. Quidaꝫ textus habent pręter diuulgata:ſed eſt corrupta littera:vt patet ex alia tranſlatione:vbi habetur:ꝙ oportet prouerbia dicere oĩa ꝓmulgata publicata. Exponit aũt huiuſ diuulgata:quę ſunt ſententię:cum ait:dico autem diuulgata:puta cognoſce teipſum:hęc enim eſt vna ſententia:⁊ nihil valde:hęc eſt alia.de nullo enim debemus facere valde:⁊ vltra modum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum autem mos apparere debeat melior:aut ꝙ paſſiue dictum eſt. Eſt autẽ paſſiue quidem.puta ſiquidẽ iratus dicat falſuꝫ eſſe:ꝙ oportet cognoſcere ſeipſuꝫ. Iſte enim ſi cognoſceret ſeipſum nunꝙ̃ militare vellet:mos autem melior.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus ſententijs contradicere. Et duo facit:quia primo docet nos contradicere ei quod dicitur:cognoſce teipſum. Secundo ei quod ſubditur:nihil valde. Secunda ibi.(Quia non oportet.) Dicit ergo:ꝙ ſi debet apparere mos melior contradicendo ſentẽtijs diuulgatis debemus hoc facere.⁊ debemus hoc oſtendere:quod noſtrum dictum eſt dictum paſſiue.ideſt ex paſſione:quia quę ſic proferuntur:vidẽtur magis manifeſta:quia paſſionati detenti paſſionibus non niſi aperta cognoſcunt:ideo ſubdit:quod paſſiue dictuꝫ eſt:ſiquis iratus ex paſſione dicat falſum eſſe:ꝙ oportet hominem ſeipſuꝫ cognoſcere:quia ſi ipſe iſto demonſtrato aliquo modo ſeipſum cognoſceret:nunꝙ̃ vellet militare.falſa eſt ergo illa ſententia:qua dicitur cognoſcere ſeipſum:q: melior mos eſt militare ꝙ̃ non:ꝓpter quod dicte ſententię poſſumus contradicere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia non oportet:vt aiunt:amare tanꝙ̃ odi

turum:ſed magis odire tanq̄ amaturꝝ. Opoꝛtet autem cum ipſo dicere voluntatem manifeſtare. Si aũt nõ cauſaꝫ poſt dicere: puta aut ſic dicentem: quia opꝫ amare non ſicut aiũt: ſꝫ vt ſemꝑ amaturꝝ. Inſidiatoꝛis.n.alterum.

¶ Docet nos contradicere alteri ſententię.ſ. ei quod dicit̃ nihil valde. Et duo facit ſꝫ ꝙ dupliciter hoc docet. Scḋa ibi.(Aut ita nõ placet.) ¶ Dicit ergo: ꝙ non opꝫ vt aiũt amare tanq̄ oditurum:ſed magis odire tanq̄ amaturũ. Falſa eſt ergo illa ſententia: qua dicitur: nihil valde: qa ſi non opoꝛtet valde odire: opoꝛtet tamẽ valde amare. Addit autem: ꝙ opꝫ hoc quod dictum eſt dicere ⁊ manifeſtare voluntatem noſtram: qꝛ non debemus negare hoc qḋ dicitur: niſi valde: niſi hoc primo ꝑmittamus: declarationẽ ⁊ cauſam debemus dicere: poſt talem cauſam ⁊ delectationem: puta ſi contingat aliquem eſſe dicentem: ꝙ opoꝛtet amare: non ſic dicunt.i.non ꝙ nihil valde amemus. ſꝫ opoꝛtet hominem amare valde: ⁊ ſicut ſemper amatur: ⁊ hoc dicto poſt fundare rationem ⁊ cauſam: qꝛ alterũ eſt inſidiatoꝛis. Inſidiatoꝛes.n.⁊ pꝛoditoꝛes amant vt odituri: ſemper.n.vel eſt ꝑmittẽda cauſa: vel delectatio: anteq̄ ſententialiter pꝛoferamus aliquid: vel eſt poſtponenda: ſi illud ſniatum ſit dubium. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Aut ita nonplacet enim mihi qḋ dicit̃. opoꝛtet enim verum amicum tanq̄ amaturuꝫ ſemper amare: ⁊ neqꝫ quod nihil valde: opꝫ enim malos valde odire.

¶ Dat aliũ moduꝫ contradicendi. Diceret foꝛte aliquis mihi non dicit̃: vꝫ: ꝙ negamus dictam ſententiam: nihil valde: rõne amoꝛis: qꝛ eſt valde amandum: ⁊ nõ ratione odij: quod ſit valde odiendum: ſed vtrunqꝫ eſt faciendũ valde. Et vtroqꝫ mõ eſt falſa illa ſnia: qꝛ verum amicuꝫ opꝫ amare tanq̄ amaturum: ⁊ non credere ei quod dicit̃ nihil valde: ⁊ ſic amicus opoꝛtet valde amare: ſic malos ⁊ inimicos opoꝛtet valde odire. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Habent autem oꝛationes auxilium magnũ: vnde quidem pꝛopter ruditatem auditoꝛum: gaudent enim ſiquis vniuerſaliter dicens incidat in ſentẽtias: quas illi particulariter habẽt. Quod autem dico palam: erit ita: ſimul auteꝫ ⁊ qualiter opoꝛtet ipſas venari.

¶ Dat cauſam quare auditoꝛes talem ſententiam appꝛobant. Et duo facit: qꝛ pꝛimo pꝛęmittit quod intendit. Secundo quod dixerat manifeſtat. Scḋa ibi.(Snia qdem enim.) ¶ Dicit ergo ꝙ pꝛoferentes huiuſmodi oꝛatiões ꝑpter ruditatem auditoꝝ habent vnum magnũ auxiliũ ad hoc ꝙ ſint credibiles. Nam auditoꝛes rudes gaudent: ſi aliquis dicens aliquid vlr incidat in illas ſnias: quas ipſi particulariter hñt. experti.n.ſic eſt: vt dicitur in aliquo ꝑticulari exiſtimant ita eſſe vlr. erit aũt quod dicitur palaꝫ ⁊ manifeſtuꝫ ex dicendis: ex quibus ſimul cauſa. Hoc etiam manifeſtum erit: qualiter opoꝛtet venari ipſas ſententias. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sententia quidem enim: vt dictum eſt: enũciatio vniuerſalis eſt. Gaudent autem vniuerſaliter dicto: qḋ particulariter pꝛeexiſtimantes fuerunt: velut ſiquis vſus fuerit vicinis: aut ſi lijs pꝛauis: acceptabit vtiqꝫ dicenteꝫ: nihil vicinia difficilius: aut quia nihil ſtultius q̄ filios pꝛocreare.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Et tria facit. Nam pꝛimo oñdit q̃ño auditoꝛes gaudent: ſi vniuerſaliter pꝛoferatur: qḋ particulariter tenent. Secundo ex hoc docet nos venari huiuſmodi ſententias. Tertio oſtendit vtilitatem taliuꝫ ſententiarum. Secunda ibi.(Quare cõiecturare.) Tertia ibi.(Hũc aũt opꝫ.) Dicit ergo: ꝙ ſententia (ſicut dctũ eſt) eſt vlis enũciatio. Auditoꝛes aũt gaudent de aliquo vlr: ſicut fuerunt ꝑexiſtimãtes ⁊ experti id particulariter vt puta: ſi qs vſus fuerit pꝛauis filijs: ⁊ malis vicinis: acceptabit dicentẽ: nihil difficilius vicinia quantum ad eum: q vſus fuit malis vicinis: nihil ſtulti⁹ q̄ filios ꝑcreare q̄tũ ad eos: q ſunt vſi pꝛauis filijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare cõiecturare opoꝛtet qualiter exiſtunt auditoꝛes pꝛeexiſtimãtes: deide ita de his vniuerſaliter dicere.

¶ Docet nos venari huiuſmodi ſententias dicens: ꝙ opoꝛtet nos coniecturare.i.coniecturari: vt habet alia littera: q̄liter auditoꝛes exiſtunt pꝛęexiſtimãtes: ⁊ quibus particularibus negocijs ſunt exꝑti ⁊ victi: ſicut videmus eos affectos ad aliqua particularia facta. ita debemus de illis vniuerſaliter dicere. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Hunc autem opoꝛtet vnum habere vſum ei qḋ in ſententias loqui: ⁊ alterũ melioꝛẽ. moꝛales enim facit oꝛationes: moꝛem autem habent oꝛatiões in quibuſcũqꝫ eſt manifeſta electio. Sententie autem omnes hoc faciunt: qa enunciat ille: qui ſententiaꝫ dicit vniuerſaliter de eligibilibus: qualiter ſi bone ſunt ſententie ⁊ bonoꝛum moꝛum apparere faciunt dicẽtẽ. De ſententia quidẽ igitur quid eſt: ⁊ quot ſpecies ipſius: ⁊ quomodo vtenduꝫ ipſa: ⁊ quas vtilitates habet dicta ſunt hec.

¶ Dat vtilitates talium ſententiarum dicens: ꝙ ei: quod ẽ loqui tales ſnias: opoꝛtet habere.i.habet vnum vſum.i. habet vnam vtilitatem.ſ. ꝙ ſic loquens redditur credibilis auditoꝛibus: habet talis locutio ſententiarum: habet alterum melioꝛem vſum: ſiue alteram melioꝛem ⁊ maioꝛem vtilitatem. nam tales oꝛationes faciunt hoĩes moꝛales.i. faciũt eos apꝑere boni moꝛis. Melius aũt eſt apparere boni moꝛis q̄ apparere credibilis: ideo iſta vtilitas ẽ melioꝛ pꝛima. Et quia omnes huiuſmodi oꝛationes q̄buſcunqꝫ eſt manifeſta electio: habent ⁊ continent moꝛẽ bonum: pꝛopter quod cõferens eas videtur boni moꝛis. Iḋ ſubditur: ꝙ omnes tales ſententię hoc faciunt: ꝙ ille q̄ talem ſententiam enunciat: dicit vniuerſaliter de eligibilibus.i.narrat vniuerſaliter quid ſit agendum. ſi ergo tales ſententię ſunt bonę: faciunt ꝙ dicens appareat bonoꝛum moꝛum. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de ſententia quid ẽ. ⁊ quot ſunt ſpecies ſententię: ⁊ quomodo vtendum eſt ipſa: ⁊ quas vtilitates habet dicta ſunt hęc quę dicta ſunt.

DE enthimematibus auteꝫ vniuerſaliter dicamus: quomodo opoꝛtet ingrere: ⁊ poſt hec locos. alia enim ſpecies vtriuſqꝫ hoꝛum eſt.

¶ In parte iſta determinat de enthimematibus. Et duo facit: quia pꝛimo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi.(Quod quidem igitur enthimema.) ¶ Dicit ergo: ꝙ vult dicere de enthimematib⁹ vniuerſaliter q̃ño

oportet inquirere: ⁊ venari huiuſmodi enthimemata: ipſa hec .i. poſtq̄ȝ inquiſiuimus enthimemata: ingremus ⁊ locos. Eſt autem alia ſpecies vtriuſqȝ eorum: vȝ locorum ⁊ enthimematum: que quomodo differant patefactuȝ fuit in p̄mo libro. ⁊ declarabit̄ē ēt ex dicēdis. ¶ Deinde .c. d.

¶ Quod quidē igitur enthimema ſyllogiſmus quidam eſt: dictum eſt prius: ⁊ quomodo ſyllogiſmus: ⁊ quid differt a dyalecticis: neqȝ .n. a longe: neqȝ omnia ſumientes oportet concludere. Hoc quidem enim obſcurum propter diſtantiā. hoc nugoſum ꝓpter manifeſta dicere.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: quia primo commemorat que dicta ſunt in primo libro. Secundo ex hoc dat artem venādi enthimemata vniuerſaliter in quolibet negocio. Secunda ibi. (Primo quidem igitur.) ¶ Circa p̄mum tria facit: quia primo reſumit quedam dicta in primo. Secundo dat cauſam quare inerudita ⁊ ignorātes aliquando melius perſuadent populis q̄ȝ ſcientes. Tertio ex habitis manifeſtat ex quibus ⁊ qualibus ſit enthimema formanduȝ. Secunda ibi. (Hec enim cauſa). Tertia ibi. (Quare non ex omnibus.) ¶ Dicit ergo: ꝙ dictum ē prius in primo libro: quid eſt enthimema: ⁊ quid eſt ſyllogiſmus quidam: ⁊ dictum eſt ibidem: quomodo differt talis ſyllogiſmus a ſyllogiſmis dyalecticis: imo ſi bene conſideramus dicta in primo libro: ſi volumus formare dicta enthimemata: non oportet nos ire multum a longe faciē do ſyllogiſmos: nec oportet nos omnes premiſſas ſumere vt concludamus: imo ſufficit aliquando ex vna premiſſarum arguere: ſi altera ſit nota: ideo ſubditur: ꝙ hoc ſcilicet ſyllogiçare ⁊ proſyllogiçare: ⁊ a lōge ire eſt obſcurum propter diſtantiam. Hoc autēȝ .i. omnia ſumere ⁊ probare eſt nugatio: ſiue ꝓpter manifeſta dicere .i. propter hoc: ꝙ aliq̄ ſunt manifeſta: ⁊ ꝓbatione nō egēt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec enim cauſa: ⁊ quare perſuaſiui magis ſint ineruditi eruditis inter turbas: ſicut aiunt poete. Ineruditos apud populum magis muſice dicere. Hi quidem enim cōmunia vniuerſaliter dicunt. Hi autem ex quibus ſciūt ⁊ que prope.

¶ Dat cauſam ex hoc: quare ineruditi aliquando magis perſuadent q̄ȝ ſciētes dicens: ꝙ hec ē cauſa: quare inerudi ti inter turbas ſunt magis perſuaſiui eruditis. Primo ineruditos contingit loqui ad populum magis muſice: ſic enim aiunt: ⁊ ſic loquuntur: ſicut poete loquuntur: ⁊ quia delectantur aures populares in tali conſonantia verborū ⁊ ſermones proferuntur ſ̄m rithmos: ideo credunt: talem autem conſonantiam faciunt. Nam quia neſciūt tales dilatare ſe in profunditate ſententie: conantur vt demulceant auditum conſonantia verborum. Secunda etiaȝ cauſa eſt: quare ineruditi aliquando magis placent: ⁊ magis ꝑſuadent q̄ȝ eruditi: quia hi ineruditi dicunt cōmunia vniuerſaliter: que magis populus poteſt capere: hi .ſ. eruditi dicunt ex quibus ſciunt: ⁊ propria ad que intuenda vulgaris intellectus non attingit: ideo tales non placent: nec perſuadent. Iſta autem cauſa ſumit originem ex his: que dicta ſunt: quia volentes perſuadere non debent ſyllogiçare ⁊ ſimiliter inueſtigare propriam cuiuſlibet negocij: q2 contingeret eos nimis obſcure loqui. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare non ex omnibus que videntur: ſed ex determinatis dicendum: puta aut iudicātibus aut his: quos acceptant: ⁊ hoc vtiqȝ: qd̄ ſic videtur palam eſſe omnibus: aut plurimis: ⁊ nō ꝯcludere ex neceſſarijs: ſed his: q̄ in pluribus.

¶ Concludit ex dictis: ex quibus eſt perſuadendum dicēs: ꝙ non eſt perſuadendum ex omnibus: que videntur .i. ex omnibus: per que poſſunt rem manifeſtare ⁊ declarare: ſȝ aliqua iſtorum ſunt dimittenda propter minus manifeſta eſſe: aliqua vero propter ea: ꝙ homo vulgaris non poteſt ea conſpicere. ideo ſubdit quod eſt dicendum: ⁊ arguēdum de enthimematibus determinatis. Dico autēȝ que videntur ipſis iudicantibus .i. ipſis auditoribus: aut que videntur his: qui auditores acceptant. Sufficit enim aliquando perſuadere his: quorum conſilio populus regit̄. hoc vtiqȝ quod proponemus videtur: ⁊ debet eſſe palam ⁊ manifeſtum omnibus: aut plurimis: ⁊ non ſolum debemus concludere ſemper ex neceſſarijs: quia talia raro occurrunt directe ſpectantia ad propoſitum noſtrum: ⁊ ſi occurrunt ſunt forte talia: que vulgares non capiunt: ideo p̄l̄m eſt vtenduȝ his: que ſunt vt in plib⁹. ¶ Deinde .c. d.

¶ Primo quideȝ igitur oportet accipere: quia de quo oportet dicere ⁊ ſyllogizare ſiue politico ſyllogiſmo ſiue qualicunqȝ: neceſſariuȝ de hoc habere exiſtentia: aut omnia: aut quedaȝ. Nihil .n. hn̄s ex nullo hēbit ꝯcludere itaqȝ.

¶ Dat huiuſmodi artem venandi talia enthimemata oſtdens: que ſunt illa enthimemata determinata: quibus debemus vti. Et tria facit: quia primo facit quod dictuȝ eſt. Secundo quod dixerat declarat oſtendens talem artem veram eſſe applicatam ad quodlibet negocium. Tertio oſtendit dictam artem ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter veram eſſe. Secunda ibi. (Dico autem puta quomodo.) Tertia ibi. (Nihil autēȝ differt.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſi volumus venari ⁊ inquirere dicta enthimemata: oportet nos accipere ⁊ ſcire quid eſt illud: de quo oportet dicere: ⁊ ſyllogiçare. Nam ſiue ſit ſyllogiſmus politicus ille: qui debet fieri ſiue alius qualiſcunqȝ. neceſſariuȝ eſt nos habere omnia exiſtentia: aut quedam exiſtentia ipſi negocio: de quo debet fieri ſyllogiſmus ⁊ enthimemata: quia ſi nō habemus aliquid de his: que exiſtant in dicto negocio: de nullo poterimus cōcludere. Eſt ergo ars data: ꝙ enthimema ⁊ ſyllogiſmus omnis habet fieri de his: que exiſtant in rebus: de quibus volumus formare ſyllogiſmos: ⁊ quādo plura talia habemus magis abundamus in faciendo ſyllogiſmos. Si autem nihil tale habemus: nullum ſyllogiſmuȝ poterimus facere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autē puta quomodo vtiqȝ poterimus conſulere Athenienſibus: ſi ſit pugnanduȝ nō habenteſqȝ potentiaȝ ipſorum. vtrum ſit naualis: aut campeſtris: aut vtraqȝ: ⁊ hec quāta: ⁊ prouentus qui. aut amici ⁊ inimici. Adhuc aūt que bella preliati ſunt: ⁊ q̄liter: ⁊ alia talia.

¶ Adaptat dictam artem ad quodlibet negocium politicum. Et tria facit ſ̄m ꝙ tria ſunt talia negocia. Nam primo adaptat talem artem ad negocium deliberatiuuȝ. Secundo ad exclamatiuum. Tertio ad iudiciale. Secunda ibi. (Et laudare.) Tertia ibi. (Eodē autēȝ modo.) ¶ Dicit ergo primo dico .i. expono qd̄ dico: quia quomodo poterimus conſulere Athenienſibus: ſi debent pugnare: vel non: non habentes exiſtentiā ipſis Athenienſibus: quaſi dicat nullo mō. Nam ſi neſciuerimus que ſit potentia ipſorum: vtrū naualis ſit potētia nautarū: aut cāpeſtris: ſicut ē po⁹ militū ⁊ peditū: aut vtraqȝ: vt q2 forte hn̄t verē po^{m}:

Et etiam ſi neſciuerimus quanta ſit talis potentia: ⁊ qui ſunt prouentus eorum: ⁊ qui amici ⁊ inimici: ⁊ adhuc autem: quę bella pręliati ſunt: ⁊ qualiter ſe habuerūt in alijs ⁊ cętera talia: quę ſi neſciuerimus. nullum conſilium poterimus dare. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et laudare: ſi nō habeamus illud qđ i Salamine bellū naualē: aut eāq₃ in Marathōe pugnam: aut ea que pro Eraclitibus producta: aut aliud aliqd taliū ex exiſtētibus. .n. aut putatis exiſtere bonis laudant omnes.

ℂ Adaptat dictā artē ad exclamatiuū ſm ꝙ ſpectat ad ipſaʒ laus. Scđo ꝑut eſt intereſſe eius ſe intromittere de vitupio. Scđa ibi. (Silr aūt ⁊ vituperāt). ℂ Dicit ergo: ꝙ non poterimus laudare ipſos Athenienſes: ſi non habeamus .i. ſi neſciamus illud bellum venale: ⁊ illam victoriā quā habuerūt in Salamine: aut eam pugnam: quaʒ exercuerūt in Marathone: aut ea: quę fuerūt ꝓducta ⁊ facta ab ipſis Athenienſibus pro Eraclitibus. i. pro illis gentibus: aut qd aliud bonorū exiſtentium: aut apparentium exiſtere in ipſis. Nam omnes laudant alios ex bonis exiſtentibus in eis: aut putatis exiſtere. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Similiter autem ⁊ vituperant ex contrarijs ↄſiderātes qd inſit ipſis tale: aut puteť ineſſe: puta ꝙ Athenięſes Elines in ſeruitutē redegerūt. Et eos q ad barbarū: ⁊ cū pugnauerāt prāſi fuerant: ⁊ i mācipia ſubdiderāt Eginotas ⁊ Podeacas: ⁊ quecunq₃ alia talia: ⁊ ſiquid aliud tale peccatum inſit ipſis.

ℂ Adaptat quod dixerat ad vituperium dicens: ꝙ ſimili modo homines vituperant alios ex contrarijs .i. ex malis conſiderantes aliquid tale .i. aliquid malum: ⁊ quid turpe inſit ipſis Athenienſibus: aut putetur ineſſe: puta ꝙ Athenienſes redegerūt in ſeruitutem Elines .i. gręcos: vt habꝫ alia littera. ſed eos: qui ad barbarum .i. extraneos honorauerunt: vt ſupplet alia littera: quod fuit valde vituperabile: quia vituperoſuʒ eſt compatriotis nocere: ⁊ extraneos honorare. Uel etiaʒ non poſſemus vituperare Athenienſes: niſi ſciremus quodāmodo cum pugnauerant .i. cuʒ redibant de pugna: fuerunt pranſi in q̄dā villa apud Eginotas ⁊ Podeacas. ⁊ qū non ſuffecit: ꝙ illi curialiter eis cibū tribuerent: ſed eos ſubdiderunt in mancipia: ⁊ in ſeruitutem: deducendo eos in captiuitatem: quod fuit valde vituperabile benefacientibus mala retribuere: niſi ergo ſciuerimus iſta mala de Athenienſibus: ⁊ quęcunq₃ alia: ⁊ ſi quid tale peccatum inſit ipſis: non poterimus eos vituperare. ℂ Deinde cuʒ dicit.

ℂ Eodem autem modo ⁊ accuſantes ⁊ defendentes ⁊ inexiſtentibus conſiderantes accuſant ⁊ defendunt.

ℂ Adaptat dictam artem ad iudiciale negocium: ſiue ad diſceptationem dicens: ꝙ eodem modo accuſantes ⁊ defendentes ↄſiderātes inexiſtētibus accuſant ⁊ defendūt.

Nihil autem differt de Lacedemonijs ⁊ Athenienſibus: aut homine: aut deo ideʒ hoc agere. Eteni hoc conſulenteʒ Achilli: ⁊ laudātem: ⁊ vituperantem: ⁊ accuſantem: ⁊ reſpondentem pro ipſo: q̄ inſunt: aut putantur in eſſe: opꝫ accipere.

ℂ Oſtendit dictam artem ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter veram eſſe. Circa quod duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo confirmat veritatem dictę artis p ea quę dicta ſunt in libro topicorum. Secunda ibi. (Nō .n.) ℂ Circa primum tria facit. Nam in omni negocio rhetorico eſt tria conſiderare: vꝫ perſonam rei ⁊ finem: vt puta in negocio exclamatiuo eſt conſiderare primo perſonam quam laudamus: vt Achillem: vel aliquem alium excellentem virum: ⁊ rem: de qua ipſum laudamus: vt pugnā: vel aliquid aliud laudabile: ⁊ eſt ibi etiam conſiderare finem: propter quem ipſum laudamus: vt propter honeſtū ⁊ pulchrum: ⁊ in diſceptatiuo eſt dare perſonam: quaʒ accuſamus vel defendimus: ⁊ rem ſiue factum: de quo ipſum accuſamus ⁊ defendimus: ⁊ finem: vt iuſtum vel iniuſtum. propter quod ipſuʒ accuſamus vel defendimus. ſic etiā ⁊ in deliberatiuo iſta eadē eſt accipere: vt poteſt patere intuenti. Primo ergo oſtendit philoſophus veritatē iſtius artis quantum ad ipas perſonas: circa quas verſantur negocia rhetorica. Secundo quantum ad ipſos fines propter quos ſunt huiuſmodi negocia. Tertio oſtendit veritate dictę artis per reſpectum ad ipſas res: de quibus ſunt alia negocia. Secunda ibi. (Ut ex his dicamus). Tertia ibi. (Similiter autem his). ℂ Continuetur ergo ſic: ꝙ dicta ars ē ſimpliciter vniuerſalis: quia nihil differt agere hoc idem de Lacedęmonijs ⁊ Athenienſibus: aut de homine: aut de deo: aut de quolibet alio. Nam conſulentem Achilli quantum ad negocium deliberatiuum: ⁊ laudantem ⁊ vituperantem quantum ad exclamatiuuʒ: ⁊ accuſantem ⁊ reſpondentem quantum ad diſceptatiuū ſi volumus talia facere pro ipo Achille: aut quę putantur ineſſe de Achille. Intelligendum eſt de qualibet perſona per quam volumus agere. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ut ex his dicam⁹ laudātes aut vituperātes ſiquid honeſtuʒ: aut turpe exiſtat: accuſantes aūt ⁊ defendētes ſiquid iuſtum aut iniuſtū: cōſulentes aūt ſiquid conferens aut nociuum.

ℂ Oſtendit veritatem dictę artis per regulam ad ipſos fines: propter quod ſunt negocia rhetorica. Continuetur autem ſic. Bene dico: ꝙ ſi volumus pro aliquo exercere negocia rhetorica: oportet nos accipere: quę inſunt ei: aut putantur ineſſe: vt ex talibus exiſtentibus dicamus laudantes ſiquid honeſtum inſit illi: aut vituperantes ſiquid turpe exiſtit in eo. ⁊ hoc quantum ad fines exclamatiui. Accuſantes autem ſiquid iniuſtum: defendentes ſi quid iuſtum quantum ad fines diſceptatiui: conſulentes autem ſiquid conferens tanq₃ proſequenduʒ: aut nociuuʒ: aut fugiendum q̄tum ad fines deliberatiui. ℂ Deide cū dicit.

ℂ Similiter autem his de re quacunq₃: puta de iuſtitia: ſi bonum: aut non bonū: ex inexiſtētibus iuſtitię: aut bono: itaq₃ omnes ita videntur demonſtrantes: ſiue certius: ſiue debilius ſyllogizant.

ℂ Oſtendit veritatem dictę artis per regulā ad ipſas res de quibus ſunt talia negocia rhetorica: ⁊ de finibus ꝓpter quos ſunt talia negocia. ſimiliter his .i. ſimiliter finibus ⁊ perſonis dicendum eſt de re quacunq₃. puta de iuſtitia ſi bonum eſt: aut non eſt: ſi volumus hoc oſtendere ex inexiſtentibus iuſtitię: aut bono: oportet nos formare ſyllogiſmos. nam omnes ſic videntur demonſtrare: quia ſiue ſyllogiçent certius: ſiue debilius ſemper de exiſtentibus ſyllogiçant. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Non enim ex omnibus accipiunt: ſed ex his

que circa vnumquodq; exiſtunt: τ per oratio
nem: palam.n. q: impoſſibile aliter oſtendere
manifeſtum: q: neceſſarium: ſicut in topicis:
primum circa vnumquodq; habere electa de
contingentibus τ opportunis.

℄ Cõfirmat veritatem dictę artis per ea: quę dicta ſunt in
libro topicorum. Nam ibi traditum eſt: ꝙ debemus ha
bere promptas τ paratas orationes vtiles ad quęlibet ne
gocia: vt poſſimus cõtinue abundare in formando locos
τ ſyllogiſmos. Hanc autem promptitudinem habere nõ
poſſumus niſi circa negocia nota τ aſſueta: q: circa nego
cia repentina: τ circa ea quę ſubito proueniunt: eo ꝙ non
ſunt pręcognita talem pręparationem habere non poſſu
mus. Duo ergo facit phs. Nam primo confirmat dictam
artem per habita in libro topicorum quantū ad negocia
aſſueta. Secundo oſtendit dictam artem veritatē habe
re quantum ad negocia repentina. Secũda pars ibi. (De
his autem: quę in repentino). ℄ Dicit ergo: ꝙ oportet ſyl
logiçare ex determinatis τ exiſtentibus: quia ſyllogiçãtes
non accipiunt ex omnibus. i. a quibuſcūq;: quia tunc face
rent ſyllogiſmum inconnexum: ſed ſyllogiçant ex his: quę
exiſtũt circa vnumquodq;: τ per orationem: ſiue ꝑ ſermo
nem: vt habet alia littera: explicant ipſa exiſtentia. Nam
palam: q: impoſſibile eſt aliter oſtendere ꝙ̃ dictū ſit: eſt
enim hoc manifeſtum τ neceſſarium: per ea quę dicta ſũt
in topicis. Nam circa finem octaui topicorum habitū eſt:
ꝙ oportet nos habere elementa de contingentibus τ ope
ratiuis circa vnumquodq;: ad hoc ꝙ in diſceptationibus
abundemus: quod non eſſet niſi ex inexiſtentibus oporte
ret nos arguere. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ De his autem: que ex repentino fiunt quere
re eodem modo aſpicientem eum non infinita
ſed inexiſtentia: de quibus orõ: τ circũſcriben
tem plurima: τ ꝓpinquiſſima rei.

℄ Oſtendit dictam artem veritatem habere quantum ad
negocia repentina. Circa quod duo facit: quia primo pręę
mittit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat.
Secunda ibi. (Quanto enim vtiq;.) ℄ Dicit ergo: ꝙ eo
dem modo volentem ſyllogiçare de his: quę fiunt ex re
pentino: oportet quęrere conuenientiam dicto negocio: τ
non aſpicere infinita. i. indifferenter: τ omnia vt imperti
nentia: ſed accipere inexiſtentia: de quibus fit oratio τ ſyl
logiſmus: τ circumſcribere τ cõgregare plurima talia: τ ꝓ
pinquiſſima ipſius rei. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Quanto.n. vtiq; plura habent exiſtentium: tã
to facilius oſtendere: quanto aũt ꝓpinquius:
tanto τ minus cõmunia conuenientius.

℄ Manifeſtat quod dixit. Et duo facit: quia ꝑmo facit qȯ
dictum eſt. Secundo quia fecerat mentionem de cõmu
nibus τ proprijs: oſtẽdit quę ſunt cõmunia τ propria. Se
cunda ibi. (Dico autem cõmunia.) ℄ Dicit ergo: ꝙ vo
lens ſyllogiçare quanto plura habuerit de exiſtentibus fa
cilius poterit oſtẽdere propoſitum: propter quod manife
ſtum eſt: quare debemus circumſcribere τ cõgregare plu
rima exiſtentia: ſic τ quanto propinquius magis prope ac
cipiemus inexiſtentia: τ minus cõmunia: tãto magis ſyllo
giçabimus de re. non enim debemus arguere ex cõmuni
bus: ſed ex ꝓprijs. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ Dico aũt cõmunia quidem laudare Achillẽ:
quia homo: τ quia ſemideoꝝ: τ ꝙ ſuper Tro
iam militet. hec.n. τ alijs exiſtit multis. Quare
nihil magis talē Achillẽ laudat ꝙ̃ Diomedẽ.

℄ Exponit cõmunia. Secundo ꝓpria. Secunda ibi. (Pro
pria autem quę nulli τc.) ℄ Dico ergo. ꝙ ipſe appellat cõ
munia: ſi laudemus Achillem: vel quia ſemideorum: alia
autem littera habet: vel quia habens naturam ſemideæ:
vel quia ſi laudemus ipſum: quia militauit ſuper Troiã.
ſic autem non laudamus ipſum ex proprijs: quia iſta exi
ſtunt multis alijs. Multi enim alij ſunt homines: τ ſunt
de numero ſemideorum: vel habent naturam ſemideaꝝ.
Nam ſemideus: ſiue quaſi medius deus poteſt dici quili
bet exercens opera ſupra cõmunem modum hominum:
ſic τ multi alij militauerunt ſuper Troiam: quare talis ſic
laudans nihil magis laudat Achillem ꝙ̃ Diomedem.
℄ Deinde cum dicit.

℄ Propria autem: que nulli accidunt alij ꝙ̃
Achilli: puta interfeciſſe Hectorem optimum
troianorum. Et cignum qui prohibuit omnes
aſcendere inſauciatus exiſtens: τ q: iuuenis τ
non pubes exiſtens militauit: τ quecunq; alia
talia. Unus quidem igitur locus electionis: τ
primus iſte topicus.

℄ Manifeſtat quę ſunt propria dicens: ꝙ illa ſunt ꝓpria
quę nulli alij accidunt ꝙ̃ Achilli: puta interfeciſſe Hecto
rem optimum troianorum: τ ſuperaſſe cignum: qui prohi
buit omnes gręcos aſcendere inſaucius exiſtens. omnes
enim gręci non poterant ipſum ſauciare τ deuincere. Et
etiam debemus laudare Achillẽ: quia exiſtẽs iuuenis τ
ante annos pubertatis militauit: τ quęcunq; talia ſi ſcire
rimus de eo ita conuenientia ſibi τ non alijs. ℄ Ultimo
epillogat: ꝙ vnus locus electionis. i. vnus locus electus: τ
primus eſt iſte topicus. τ eſt iſte locus: quẽ nos exigimus
vt formare enthimemata ex ꝓprijs. Eſt.n. magis electū
τ magis charum ꝙ̃ formare ex cõmunibus.

Elementa autem enthimematū
ſpecie duo. hec quidē enim oſten
ſiua ſunt: quia eſt aut non eſt hec
elentica: τ differunt ſicut in dyale
cticis: elẽchus τ ſyllogiſmus eſt.
Eſt aũt oſtenſiuũ qdem enthime
ma: qȯ ex conceſſis concludit: elenticũ aũt in
conceſſa colligere.

℄ In parte pręcedenti determinauit elegãtiſſime ipſe phs
de entimemate ſꝫ ſe: τ ſm ſuas partes. in parte iſta deter
minat phs de enthimemate ſm ſua principia. Primo
determinat de locis: quia loci ſunt principia τ elemẽta en
thimematum. Et duo facit: quia primo cõtinuat ſe ad di
cenda. Secundo exequitur de intẽto. Secũda ibi. (Sũt
enim enthimematum). Continuetur enim ſic. Poſtquā
determinauimus de enthimemate ſm ſe τ ſecundum ſu
as partes. Reliquum eſt dicamus: quę ſunt elementa en
thimematum. et exponit quid appellat elementum enthi
mematis dicens: ꝙ elementum enthimematis vocat lo
cum: τ addit: ꝙ primo vult dicere de his: de quibus primo
eſt neceſſariũ dicere. ℄ Deĩde cũ dicit. (Eſt aũt oſtẽſiuũ.)
Exequitur de intento τ tria facit. quia ꝑmo diuidit enthi
mema: cuius locus eſt principium τ elemẽtum. Secundo
ex hoc oſtendit de quibus locis eſt dictum. Tertio mani
feſtat de quibus locis eſt dicendum. Secunda ibi. (Fere
quidem igitur.) Tertia ibi. (Adhuc autē τ alio modo).
℄ Dicit ergo. ꝙ enthimematum duę ſunt ſpecies. quędã
enim enthimemata ſunt oſtenſiua: vt illa: per quę oſten
dunt; ꝙ

dentꝫ aliquid eſt: aut non eſt: qꝛ tam affirmatiua ꝙ negatiua poſſunt oſtendi: ſiue probari. Hec autem .i. alia ſpecies enthimematis eſt elentica .i. redarguitiua ⁊ contradictiua. elenticus enim eſt ſyllogiſmus contradictionis. His enĩ duobus modis probatur aliquid vel oſtẽſiue: vel ducendo ad incõueniens: ideo ſicut in dyalecticis differt ſyllogiſmus ⁊ elẽcus: ſic in rhetoricis differt enthimema oſtẽſiuum ⁊ elenticum. Dicit autẽ differentiam inter dictas ſpecies enthimematis dicens ꝙ oſtenſiuum enthimema concludit ex conceſſis: quia accipit probabilia: que videntur omnibus vel pluribus: ſed elenticus colligitur in ꝯceſſa. vnde alia littera habet: enthimema ducens ad impoſſibile: ⁊ eſt illud: qđ cõcludit ex negatis ⁊ repudiatis. ¶ Ad intelligentiam autem dictorum notandũ: ꝙ vbi nos habemus enthimema elenticum: alia littera habet ducens ad impoſſibile. Poſſumus tamen aſſignare differentiam inter ſyllogiſmum conuerſiuum ducens ad impoſſibile ⁊ elenticum. Nam licet quilibet iſtorum ſyllogiſmorũ concludat aliquod inconueniens: ⁊ aliquod contradictum .i. nõ tamen hoc faciunt eodem modo: quia ſi debet eſſe ſyllogiſmus conuerſiuus: oportet prius eſſe ſyllogiʒatum. ⁊ ſyllogiſmi preſyllogiʒati accipit oppoſitum ꝯcluſionis cum altera premiſſarum: ⁊ concluditur oppoſitum concluſionis alterius premiſſarum. Nunꝙ ergo eſt ſyllogiſmus cõuerſiuus: niſi prius ſit ſyllogiʒatus. Sed ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile fieri poteſt abſqꝫ ſyllogiſmo priori: ſufficit enim in tali ſyllogiſmo: ꝙ ibi concludatur oppoſitum alicuius: quod eſt manifeſte verum: vt dicitur ſecundo priorum. ¶ Ex hoc aũt apparere poteſt proprie non eſſe eũdẽ finem ſyllogiſmi conuerſiui: ⁊ ſyllogiſmi ad impoſſibile. vtrunqꝫ .n. iſtorum ſyllogiſmorum probat aliquid: ſꝫ ſyllogiſmus conuerſiuus magis videtur probare formaꝫ ſyllogiſticam. ducens vero ad impoſſibile magis videt̃ probare materiam ſyllogiſmi. ſyllogiſmus enim eſt conſeq̃ntia quedam. Sicut ergo eſt conſequentia quando antecedens non poteſt eſſe verum ſine conſequente: ſic tũc eſt bona forma ſyllogiſmi quando premiſſe: que ſe habẽt vt antecedens: non poſſunt eſſe vere: niſi concluſio: que ſe habet: vt conſequens ſit vera. Poteſt tamen eſſe vera cõcluſio premiſſis exiſtentibus falſis: quia poteſt eſſe veruꝫ conſequens antecedente exiſtente falſo: licet .n. non poſſit eſſe homo niſi ſit animal: poteſt tamen eſſe animal nullo homine exiſtente. Quotienſcũqꝫ ergo oſtenditur: ꝙ oppoſitum concluſionis non poteſt ſtare cum premiſſis: ꝓbat̃ ꝙ illa ſit bona forma ſyllogiſmi: ſic ſi probaret̃ ꝙ oppoſitum conſequentis non poſſit ſtare cum antecedente: oſtẽderetur ibi eſſe bonam conuenientiã. ¶ Cũ igitur ſyllogiſmus conuerſiuus oſtendat: ꝙ cum oppoſito concluſionis non poſſunt ſtare premiſſe: qꝛ accipiendo oppoſitũ cõcluſionis cum altera premiſſarum concluditur oppoſitũ alterius premiſſarum: hmõi ſyllogiſmus ſemper arguit ꝑ ſupponendo alium ſyllogiſmum: ⁊ probat formã. Sꝫ ſyllogiſmus ad impoſſibile: qꝛ non preſupponit ſyllogiſmuꝫ priorem: nec facit ſyllogiſmum oppoſitum priori ſyllogiſmo: non proprie probat formam ſyllogiſticam: ſed magis probat materiam ſyllogiſmi: quia probat propoſitionem aliq̃ eſſe veram. Accipit enim oppoſitum intenti: ſiue oppoſitum eius: quod vult probare: ⁊ cum illo ⁊ propoſitiõe alia ſumpta concludit aliquid manifeſte falſum: propter qđ ẽt oppoſitum intenti: ſiue oppoſitum propoſitionis ꝓbande: ex quo ſequitur illud manifeſte falſuꝫ: dicit eẽ falſum. propter quod ſequitur: ꝙ ꝓpoſitio probãda ſit vera. Nihil enim eſt aliud probare aliquid ducendo ad impoſſibile ꝙ ducere aduerſarium ex eo: quod negat: ad aliud magis manifeſte falſum ꝙ illud: quod negat: igitur in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſꝫ ꝙ diſtinguitur a ſyllogiſmo cõuerſiuo probatur veritas alicuius propoſitionis. Et qꝛ propoſitio eſt materia ſyllogiſmi: ſyllogiſmus ad impoſſibile ſm̃ ꝙ hmõi magis videtur probare materiaꝫ ſyllogiſmi ꝙ formam: elencus autem differt a ſyllogiſmo ad impoſſibile: qꝛ ſyllogiſmus ad impoſſibile concludit manifeſte falſum: vt habitum eſt per phm̃ in ſecundo prioruꝫ. Sed ad hoc qđ fiat elencus: ſufficit ꝙ concludatur aliquid negatum ab aduerſario: ideo dictus eſt ſyllogiſmus cõtradictionis: vel qꝛ vtraqꝫ pars contradictionis ibi concludit̃: vel qꝛ concluditur qđ ipſe negauit. Propter quod ſyllogiſmus elencus magis habet fieri in materia probabili: quia in tali materia concludi poteſt id: quod aduerſarius negauit. Sꝫ ſyllogiſmus ad impoſſibile proprie habet fieri in materia neceſſaria: in qua habet fieri ſyllogiſmus demõſtratiuus. Sicut ergo logicus: vt eſt vtens nõ vtitur ſyllogiſmo demonſtratiuo: ſed probabili: ſpectat tamẽ ad dyalecticuꝫ dare artem de ſyllogiſmo demonſtratiuo: ſic dyalecticus loquendo de ſyllogiſmo ad impoſſibile: vt nos locuti ſumus: non arguit per talem ſyllogiſmum: ſed arguit per elencum: ſpectat tamen ad ipſum dyalecticum tradere doctrinam ⁊ artem quõ conſtituatur ſyllogiſmus ad ĩpoſſibile: ⁊ ideo dicitur: ꝙ omnes fallacie: que peccant cõtra ſyllogiſmum dyalecticum: reducuntur ad ignorantiã elenchi: non ad ignorantiam ſyllogiſmi ducentis ad ipoſſibile: qđ verũ veruꝫ ſit ⁊ q̃liter: ſi deo dante ſcriberemus ſup elenchis determinaremus dubitationẽ motã. ¶ His aũt viſis dicamus: ꝙ qꝛ materia: circa quam verſat̃ rhetor: non tantum quietat intellectum: ſicut illa: circa quaꝫ verſatur dyalecticus: qꝛ magis ſuperficialiter arguit rhetor ꝙ dyalecticus: qꝛ auditor eius eſt groſſus: vt dicebat̃ circa principium primi huius: ſi nõ ſpectat ad dyalecticuꝫ arguere demonſtratiue: ⁊ ducendo ad impoſſibile: ſed ſyllogiʒat oſtenſiue: vel elentice: multo magis nõ ſpectat ad rhetorem demonſtrare ⁊ arguere ducendo ad impoſſibile. Sed qꝛ rhetorica ẽ aſſecutiua dyalectice: vt dicebat̃ in principio huius libri bene dictum eſt: ꝙ ſicut in dyalecticis differunt ſyllogiſmus oſtenſiuus ⁊ elẽchus: ſic in rhetorica differunt enthimemata: ⁊ oſtẽſiua: ⁊ elencha. Rhetor .n. tanꝙ aſſecutor dyalectici arguit oſtẽſiue ⁊ elentice: nõ autem demonſtratiue: neqꝫ ducendo ad impoſſibile: propter quod melius in noſtra trãſlatiõe habetur. Niſi enthimema elenticũ diuidatur contra oſtenſiuum: ꝙ habeatur in littera arabica: vbi loco elentici habetur enthimemata ducẽs ad impoſſibile. Non .n. arguit rhetor ex enthimemate ducendo ad impoſſibile: niſi accipiatur impoſſibile large: inquantum omne elenchuꝫ: ⁊ omne redarguitiuum quoddam inconueniens: ⁊ quoddam impoſſibile dicunt: quia ⁊ ſi non dicunt inconueniens ſimpliciter: dicũt tamen aliquid inconueniens alicui: qꝛ concludunt aliqđ negatum ab aduerſario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fere quidem igitur nobis circa vnãquanqꝫ ſpẽrum vtiliũ ⁊ neceſſarioꝝ habẽtur loci. Elẽtici .n. ꝓpoſitiões circa vnãquanqꝫ: que ſunt. Quare ex quibus locis opꝫ ferre enthimemata de bono: aut malo: aut turpi: aut pulchro: aut iuſto: aut iniuſto: ⁊ de moribus ⁊ paſſionibus: ⁊ habentibus ſimiliter ſumpti a nobis exiſtunt prius loci.

¶ Oſtendit de quibus locis eſt dictum. nam cum habitũ ſit de perſuaſionibus proprijs: cum in primo libro determinatum fuerit de vnoquoqꝫ negocio: quodãmõ ibi dctũ fuit d locis ꝑſuaſiõ ait: ꝙ fere circa vnãquãqꝫ ſpẽz vtiliũ ⁊

neceſſarioruʒ negocio politico nobis.i. a nobis habentur loci: ⁊ etiam a nobis habite ſunt propoſitiões elenticę circa vnamquamqꝫ ſpeciem politicaꝫ: ſiue circa vnumquodqꝫ negocium politicum. Dictum fuit enim ſupra de omni negocio politico vt de deliberatiuo iudiciali ⁊ exclamatiuo: iō ait: ꝙ dictum eſt prius: ex quibus locis opꝫ ferre.i. facere enthimemata de bono ⁊ malo quantuʒ ad deliberatiuum: aut turpi: aut pulchro quantuʒ ad exclamatiuū: aut iuſto: aut iniuſto quantum ad iudiciale: qꝛ hęc dcā ſūt in primo libro: ⁊ etiam exiſtunt.i. ſi ſunt ſimiliter ſumpti prius loci nobis de moribus ⁊ paſſionibus: ⁊ de habentibus mores ⁊ paſſiōes: qꝛ hęc dicta ſunt in ſecundo libro. ¶ Ad intelligentiā autem dictorum notandū: ꝙ vt fuit in pręcedentibus declaratuʒ. pręmiſſa ſunt elēcica ⁊ principia enthimematis: ⁊ etiaʒ loci ſunt hmōi principia. ſed aliter ⁊ aliter: qꝛ pręmiſſę ſunt intrinſeca enthimematis principia. Ingrediuntur enim enthimemata ſm ſubſtantiam: ſed loci ſunt principia enthimematis extrinſeca: nō enim ingrediunt̄ enthimemata ſm ſubſtantiam: ſed ſm virtutem ſolum. Rurſum ibidem oſtenſuʒ fuit: ꝙ qꝛ vniuerſale in particulari non erat aliud ꝙ̄ particulare ipſum vt ratio contrarij vt reſeruatur in albo eſt ipſum album aſſignare in ſpeciali locos circa vnumquodqꝫ negocium politicum eſt accipere propoſitiones ⁊ locos circa vnamquāqꝫ talem materiam: qḋ fecit: cum in primo libro determinauit ſpecialiter de vnoquoqꝫ negocio politico: ⁊ in ſecundo determinauit de paſſionibus ⁊ moribus: ⁊ de habētibus paſſiones ⁊ mores. Spectat.n.ad rhetorem: eo ꝙ ē aſſecutiuus dyalectice: determinare de locis cōmunibus: vt de loco maiori ⁊ minori a contrario: ⁊ alijs talibus. Uerum qꝛ rhetorica non eſt dyalectica ſimpliciter: ſed ē quędam dyalectica applicabilis ad mores: ⁊ ad negocium politicum: ſpectat ad rhetorem non ſolum determinare de locis communibus: ſed etiam aliquo modo de proprijs: Spectat.n.ad ipſum aliquo modo ſumere propoſitiones electas circa vnamquāqꝫ materiam politicam: cuꝫ prius dictum ſit de locis proprijs: ⁊ de ēlēcis. Nūc aūte reſtat dicere de locis cōibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autem ⁊ alio modo vniuerſaliter de omnibus ſumamus deſignantes elenticos ⁊ demonſtratiuos: ⁊ eos q apparentium enthimematum non exiſtentium: qm̄ neqꝫ ſyllogiſmoruꝫ. Manifeſtatis autem his de ſolutionibus ⁊ inſtantijs determinabimus: vnde oportet ad enthimemata ferre.

¶ Poſtꝙ̄ oſtendit de quibus eſt dictum: oſtendit de qbus eſt dicendum. Et duo facit: quia primo narrat ea: de quibus eſt dicendum. Secundo exequitur de illis. Secūda ibi (Eſt autem vnus quidem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ poſtꝙ̄ dictum eſt de locis proprijs. adhuc auteʒ alio modo vniuerſaliter.i. cōmuniter de omnibus negocijs politicis ſumamus locos deſignantes elenticos quantum ad enthimemata contradicentia: ⁊ demonſtratiuos quantum ad oſtēſiua: ⁊ eos qui ſunt apparentium enthimematum: non exiſtentium autem enthimematum quantum ad enthimemata ſophiſtica. Cā aūt q̄re enthimemata ſophiſtica nō ſunt de numero exiſtentium enthimematum: ſumitur ex eo: quoniam neqꝫ ſunt de numero ſyllogiſmorum. Non enim reſeruatur in eis ratio ſyllogiſmi rhetorici: ⁊ cū manifeſtauerimus iſta determinabimus de ſolutionibus: et de inſtantijs. ⁊ dicemus vnde oportet ferre inſtantias ad enthimemata cōtra nos facta. Aſſignare autem loca vbi incipit determinare de enthimematibus ſophiſticis: ⁊ de ſolutionibus: ⁊ de inſtantijs non expedit: quia ſunt ſuperius aſſignata.

Eſt autem vnus quideʒ locus oſtēſiuoꝝ ex contrarijs: opꝫ.n.intēdere ꝯſtruētē. ſi contrarium ineſt cōtrario: deſtruentem quidem ſi nō ineſt: puta quia temperatum eſſe bonum. intemperatum enim eſſe nociuum: ſic in meſeniaco. Si.n.pliū eſt cā ꝑſentium maloꝝ: cū pace opꝫ corrigi.

¶ Poſtꝙ̄ oſ̄dit phs dicenduʒ eſſe de locis cōibus: eo ꝙ dictum erat de ꝓprijs. In parte iſta incipit determinare de hmōi oībus locis. ¶ Ad cuius euidentiā notandū: ꝙ loci cōes ſunt aliquo modo adaptabiles cuʒ negocio politico. Aliqui tn̄ iſtoꝝ magis ſunt adaptabiles vni negocio: ⁊ alij qui alij: quia oſtenſiui magis ſunt adaptabiles deliberatiuo ⁊ exclamatiuo. Elentici aūt magis ſūt adaptabiles diſceptatiuo ⁊ iudiciali: qꝛ defendens principaliter intendit cōtradicere accuſanti: ⁊ accuſans defendenti. ſic ēt locorū oſtēſiuoꝝ aliqui magis ſunt adaptabiles negocio deliberatiuo. alij vō magis exclamatiuo. Diuidit̄ g hęc pars in partes tres: qꝛ ṗ phs venatur locos magis adaptabiles negocio deberatiuo. Scḋo venatur eos: qui ſunt magis adaptabiles exclamatiuo. Et tertio iudiciali. Scḋa pars ibi. (Alius ex partibus.) Tertia ibi. (Alius cōmunis ⁊ litigātibus). In conſilijs aūt quę reſpicit negocium deliberatiuum ſimpliciter contingit arguere: vel qa arguimus ex cōtrarijs: vel ex ſilibus: vel ex eiſdē: iō prima pars diuidit̄ i partes tres: qꝛ ṗmo phs docet ſumere locos ſumptos a ꝯ̄trijs. Scḋo docet ſumere locos ſumptos ex ſilib⁹. Tertio ab eiſdē. Scḋa ps ibi. (Alius a ſilib⁹ caſibus.) Tertia ibi. (Alius ex diffōne). Per locū aūt a ꝯ̄trijs poſſumus arguere ꝯſtructiue ⁊ deſtructiue. Iō circa ṗm̄ duo facit: qꝛ ṗ° docet ſumere locū a ꝯ̄trijs put ꝑ ipſum arguimus ꝯſtruendo vera. Scḋo put arguimus deſtruendo. Scḋa ps ibi. (Sigdē.n.) ¶ Dicit g ṗ°: ꝙ ne numero locoꝝ oſ̄ſiuoꝝ ſupple adaptabiliū negocio deliberatiuo eſt vnus locus ex ꝯ̄trijs: opꝫ.n.intendere: ꝙ ſi cōtrarium eſt in cōtrario. ⁊ aliud ꝯ̄rium eſt in alio ꝯ̄rio: ⁊ ſi nō eſt vnum contrariorum i alio contrario. nec reliquum reliquo. Continget ergo in huiuſmodi locis arguere cōſtruētem ⁊ deſtruentē quidē ſi nō ineſt: conſtruentē aūt ſi ineſt. Ponit aūt exēplū de ꝯſtruēte: ſi tempatū eē ē bonū: ⁊ intemperatuʒ eſt nociuum. Tēperatū aūt ⁊ intemperatū ſunt contraria: bonū ⁊ nociuuʒ ſunt contraria. Si ergo vnum contrariorum eſt in alio: ⁊ reliquum in reliquo: ſic etiaʒ in meſeniaco: vel in meſina: vt habet alia littera: qꝛ pręlium fuit cauſa pręſentiuʒ malorum: oportet tale bellum corrigi cum pace: quia oportet nos habere pacē: quę erit cā priuū bonoꝝ. ¶ Deinde.c.d.

¶ Siquidē.n.neqꝫ his: que male egerunt inuoluntarie iuſtum in iram: eadeʒ neqꝫ ſi coactus quis bene egerit in aliqueʒ: conueniens ē huic deberi gratiam. Sed ſiquidem inter homines eſt falſo concionari putare: probabile probare oportet: ⁊ contrarium autem: credibilia vera multa accidere hominibus.

¶ Nunc docet arguere per locum a contrarijs deſtructiue: quia ſi non eſt iuſtum: ꝙ homo cadat in iram: ideſt ꝙ homo iraſcitur his: qui male egerunt inuoluntarie: non eſt inconueniens ſi aliquis coactus ⁊ inuitus bene egerit erga aliquem huic deberi gratiam. Merita enim ⁊

demerita

demerita ſunt voluntaria. Si.n. non condemnatur male agens inuite: non debet pmiari bene agens coacte. ¶ Addit aũt ſcđm exẽplũ: ꝙ ſi probabile eſt inter homines cõcionari falſo: putare oportet ⁊ contrarium: quia multa vera accidunt hominibus incredibilia. Si eniʒ probabilia poſſunt eſſe falſa: vera eſſe poterunt non probabilia: ⁊ incredibilia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Alius aſſimilatur caſibus. Similiter eniʒ oʒ exiſtere: aut non exiſtere: puta qꝛ iuſtum nõ oẽ bonum: etenim vtrūqʒ qđ iuſte. Nec autem eligibile iuſte mori.

¶ Docet ſumere locos a ſimilibus: ⁊ qꝛ ſimilitudo includit dr̃iam: cum ſimilitudo ſit rerum differentium eadem qualitas: adeo duo facit: qꝛ primo ponit locos a ſimilibus. Scđo ponit locos a differentijs. Scđa ibi. (Alius a maiori). Prima diuiditur in duas ſm ꝙ tales duos locos ponit: qꝛ primo ponit locum a ſimilibus caſibus. Scđo a ſimilibus habitudinibus agẽtis ad patiẽs. Scđa ibi. (Alius ex his.) ¶ Caſus.n. hic accipiť ſm ꝙ eſt reflexio nominis in aduerbiũ: quecqđ.n. deriuatur ab aliquo quodãmodo cadit ab illo: qꝛ ergo aduerbia deriuantur a nominibus quodãmodo cadunt ab eis. Scđʒ hos locos poſſemus arguere affirmatiue ⁊ negatiue: qꝛ ſimiliter oʒ exiſtere ⁊ nõ exiſtere in ſimilibus caſibus: puta ſi iuſtum non oẽ bonuʒ.i. ſi iuſtum non eſt ſemper bonum: etiam iuſte nõ erit ſemper bonum. Qꝛ aũt iuſtum non ſit ſemper bonũ pʒ: qꝛ nec bonũ eſt: nec eligibile iuſte mori. ille.n. iuſte moritur: qui bonis ſic eligentibus moritur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex his: que adinuicem. Si.n. alteri exiſtit: ꝙ bene: aut iuſte feciſſe: alteruʒ paſſuʒ eẽ: ⁊ ſi pcepiſſe ⁊ feciſſe: puta vt thelonearius negocians de theloneis. Si.n. neqʒ nobis turpe vendere: neqʒ nobis emere. Et ſi paſſo qđ bene: aut iuſte exiſtit: ⁊ ei qui fecit: ⁊ ſi ei qui fecit ⁊ ei qui paſſus fuit.

¶ Ponit ſecundum locum. Et duo facit: qꝛ primo ponit dictum locum. Secundo oſtendit quomodo contingit paralogiçari contra talem locum. Secunda ibi. (Eſt autem in his.) Dicit ergo: ꝙ alius locus ſumitur ex his: quę ſunt adinuicem: qꝛ iſte locus ſumitur ex actiuis ⁊ paſſiuis: inter actiuum.n. ⁊ paſſiuum opʒ eſſe adinuicem ꝓportionẽ aliquã. Poſſumus autem p hunc locum ſic arguere: qꝛ ſi alteri.i. actiuo exiſtit bene: aut iuſte feciſſe: alterũ vt paſſiuum paſſum eſſe contingit iuſte: ⁊ ſi aliquem pcepiſſe cõtingit iuſte: ⁊ ꝙ pręcepit feciſſe aliqđ ẽ iuſte: vt thelonearius.i. cãpſor: vel tiplarius de theloneis dicit: ſi nobis nõ ẽ turpe vẽdere: neqʒ nobis eſt turpe emere: ſi vendẽtes nõ male tradũt: emẽtes non male recipiunt: conuertitur autem iſte locus: qꝛ ſi paſſo cõtingit iuſte pati: ⁊ ei qui fecit iuſte facere: ⁊ ei qui fuit paſſus iuſte pati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aũt in his paralogizari. Si eniʒ iuſte mortuus: iuſte paſſus fuit: ſi forte non propter qđ oportet intendere ſeorſuʒ: ſi ẽ dignus qui patitur pati: ⁊ qui fecit feciſſe: deinde vti qualitercunqʒ congruit: aliquando enim diſſonat qđ tale: ⁊ nihil prohibet.

¶ Oſtendit quomodo circa talem locuʒ contingit paralogiçari. Ad cuius euidentiam notanduʒ: ꝙ non poſſumus arguere ex agente ad patiens: niſi comparemus actiuũ ad proprium paſſiuum: ſicut.n. non poſſumus cõcludere poſſibile poni in eſſe: niſi comparemus actiuum ad proprium paſſiuum: ſic non poſſumus concludere poſſibile poni in eſſe: niſi comparemus potentiam ad ꝓprium actum. ſi ḡ nõ ꝯpeim⁹ paſſiuũ ad ꝓpriũ actiuũ paralogiçamus. Põt ergo contingere aliquẽ iuſte pati: ⁊ tñ alius non iuſte agit: non enim ſpectat ad quemlibet punire malefactores. malefactores ergo iuſte puniuntur: ſed ſi non habens poteſtatem vellet eos punire: iniuſte puniret ipſos. Duo ergo facit phs: quia primo oſtendit quomodo circa talia contingit paralogiçari. Secundo quod dixerat manifeſtat per plura exẽpla. Secunda ibi. (Ut Alcmeoni theodecti.) Dicit ergo: qꝛ contingit paralogiçari: qꝛ ſi iuſte aliqs mortuus eſt: ⁊ iuſte paſſus fuit: forte nõ iuſte paſſus eſt a te: qꝛ non iuſte occidiſti ipſum: ſi nõ ſpectat ad te iudiciũ eius: ideo oportet intendere ſeorſum: ⁊ cogitare diligenter ſi qđ patitur eſt dignus pati: ⁊ ſi quid fecit eſt dignus feciſſe. Deinde debemus cogitare qualitercunqʒ cõgruit: quia debemus omnes circunſtantias aduertere: quę congrue faciũt actiuum proportionatum paſſiuo: quia aliquãdo quod tale eſt diſſonat: ⁊ nihil prohibet ipſum diſſonare: qꝛ non cõparamus actiuũ ad ꝓprium paſſiuũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Ut Alcmeoni Theodecti. Matrem autem tuam aliquis non odibat Ait reſpondens. diſtinguentem oportet oſtendere. Interrogate autẽ Alphesibea: qualiter hanc quideʒ mori iudicauerit: me aũt nõ opʒ occidere. Et ꝙ đ Demoſthenis iudicio: ⁊ de his: qui interfecerunt Nicanorem. Quoniã enim iuſte iudicati ſunt mori: iuſte videbãť iterficere. Et đ apud Thebas mortuo: de quo precepit iudicare ſi mortuus erat perimere: tanqʒ non iuſtuʒ ſic interfeciſſe: iuſte mortuum.

¶ Quod dixerat manifeſtat per exempla: quę legendo literam patere poſſunt. Primum exemplum tale eſt. Quia Alcmeon Theodecti haberet matrem: quę debebat occidi: dictum fuit illi Alcmeoni mater tua non aliquos odibat.i. non forefecit mater tua: vel iniuriata eſt mater tua alicui hominum: propter quam iniuriaʒ homo debeat eã odire: ⁊ ipſa debeat iuſte pati. Reſpondit Alcmeon filius eius. Diſtinguentem oportet oſtendere. ⁊ iudicare. Nam vtruʒ mater mea debeat mori vel non: pertinet ad diſtinguentem.i. ad dominum: ⁊ ad habentem poteſtatem: cuius eſt diſtinguere inter morituros ⁊ non morituros: ideo ſubditur iterrogate Alphesibea qualiter iudicauerit hãc idest matrem meam mori: me autem conuenit non occidere eam. Ponit ſecundum exemplum de Demoſthene: qui fecit iudicium de his: qui interfecerunt Nicanorem: quia ſi ille iuſte fuit mortuus: illi tamen non iuſte occiderunt ipſum: quia non ſpectabat ad eos tale iudicium. iđ iuſte iudicati ſunt mori. videbatur enim Demoſthenes iuſte interficere illos interfectores. ¶ Adducit ⁊ tertiũ exẽplum de mortuo apud Thebas: de quo pręcepit iudicari vt morerentur occidentes illum: quia ſi ille iuſtus erat perimere: iuſtus erat mori: illi tamen non iuſte occiderunt ipſum: ideo ſubditur: ꝙ iuſte moriturum non eſt iuſtum interficere: quia poteſt interfici a tali: qui non iuſte occidit: licet ille iuſte moriatur.

Alius a maiori ⁊ minori: puta ſi neqʒ dei omnia ſciunt: quanto minus homines. Hoc eniʒ ſi cui magis vtiqʒ inerit: non ineſt palam: quia neqʒ cui minus.

¶ Poſtq̃ ph̃s poſuit locos a ſimilibus: in parte iſta ponit locos a differentijs. Et tria facit ſm q tria genera talium locoꝝ ponit: qꝛ p̃ ponit locos ſumptos ſm dr̃iam maioris ⁊ minoris. Scḋo ponit locos ſũptos ſm dr̃iam tp̃is. Tertio ſm differentiam bonitatis. Scḋa ibi. (Alius a cõſideratiõe.) Tertia ibi. (Alius ex dictis). ¶ Circa p̃m tria facit: qꝛ primo ponit locum a maiori. Scḋo a minori. Tertio qḋ dixerat manifeſtat ꝑ exempla. Scḋa ibi. (Hic aũt q proximos). Tertia ibi. (Unde dictum erat.) Dicit ergo: q locus a maiori ⁊ a minori eſt alius a p̃dictis: puta ſi dij non ſciunt omnia: q̃to minus homines. hic eſt locus a minori: qꝛ magis vr̃: q dij debeant ſcire omnia q̃ hoies. Hoc. n. eſt ſic arguere: ſi cui magis vtiq; inerit. i. videtur ineſſe: ⁊ nõ ineſt palã: qꝛ neq; cui minus. ¶ Deinde. c. d.

¶ Hic autem q proximos verberat: qui ⁊ patrez verberat: ex eo q ſi qḋ minus exiſtit: ⁊ qḋ magis exiſtit: ſꝫ vtrũq; vtiq; oportebit oñder̃.

¶ Ponit locum a maiori: qꝛ hic qui patrem verberat: proximos. i. ꝯuicinos verberat: qꝛ ſi qḋ minus exiſtit: ⁊ qḋ magis exiſtit: minus vr̃ q aliquis debeat verberare pr̃em q̃ ſocios: igit̃ ſm vtrunq; locum a maiori ⁊ minori oportebit oſtendere. i. opꝫ arguere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde dictũ erat. Et tuus quidẽ hoſtis puerum perimẽs pater. meus ergo nõ Eladis glorioſum perimens germẽ. Et quia ſi neq; Theſeus iniuſta facit: neq; Alexander: ⁊ ſi nõ Tindaride: neq; Alexander. Et ſi Patroclũ Hector: ⁊ Achillem Alexãder. Et ſi non alij artiſte praui: neq; philoſophi: ⁊ neq; milites praui: quia mẽtiũtur ſepe: neq; ſophiſte. Et quia ſi oportet idiotam de noſtra opiniõe narrare: ⁊ nos de ea: que grecorum.

¶ Manifeſtat quod dixerat per multa exempla: ⁊ dꝫ legi prima pars primi exempli ſuſpenſiue ſic: vnde dictũ erat. Tuus pater hoſtis fuit perimens filium. i. deſtruxit me filium ſuũ: quaſi dicat non: qꝛ pater tuus hoſtis. i. iniquus ⁊ malus non deſtruxit filium ſuum: ergo multo magis meus pater non erit perimens. i. non deſtruxit glorioſuꝫ germen Eladis. i. glorioſos filios ſuos: qui dicuntur filij Eladis. q. d. ſi malus pater non deſtruxit filios ſuos: ſꝫ ſcit eis bona ꝓuidere: multo magis hoc facit bonus pr̃. ¶ Aliud exẽplũ eſt: q ſi Theſeus non fecit iniuſta: neq; Alexãder: qui fuit melior eo. Et ſi Tindaride nõ iniuſtificant: neq; Alexander. Et ſi Hector occidit Patroclum: Alexãder potuit occidere Achillem. Et ſi alij artiſtę nõ ſunt praui: philoſophi qui ſunt meliores oĩbus artiſtis praui non ſunt. Et ſi milites nõ ſunt praui: qꝛ ſępe mentiunt̃: neq; ſophiſtę ꝓpter hoc praui ſunt. mentiri. n. magis offĩm ẽ ſophiſticũ q̃ militũ. Et ſi opꝫ ydiotam. i. ignorantẽ enarrare de noſtra opiõne: quę eſt gręcorum: ſi. n. ydiota vult hr̃e famaꝫ ⁊ nomen apud ſapientes: magis dignũ eſt: q ſapiẽtes hẽant talẽ famã: ydiota. n. dr̃ ille: qui ſcit vnum ydeoma: vt qꝛ ſcit ſolũ illam linguã: quã docuit eũ mr̃ ſua. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Alius a conſideratione tẽporis: puta vt Ipſicrates in ea: que ad Armodiuꝫ: qꝛ anteq̃ feciſſet: dignificabat imaginẽ adipiſci: ſi feciſſet: dediſſetis vtiq; ei: que fecit. ergo nõ dabitis. Nõ igitur facturis ſpondetis: his autem qui laborauerunt auferetis.

¶ Ponit alium locum ſumptuꝫ ex dr̃ia tp̃is. Ad cuius euidentiam notandum: q vt ſupplet alia littera: qñ añcedẽtia ad aliquod negocium non antecedunt probabiliter ⁊ rhetorice: arguere poſſumus: q cõſequentia nõ ſequũtur: vt ſi ꝑmittere non antecedit dare: qui non dignatur ꝑmittere: ſignũ eſt: q non vult dare. Hoc eſt ergo: qḋ ait. q alius locus ſumitur a conſideratiõe temporis: vt Ipſicrates i ea: quę ad Armodiũ: qꝛ anteq̃ feciſſet: dignificabat imaginez adipiſci: credebat. n. Ipſicrates: q ex hoc deberet inde adipiſci imaginem: ſi feciſſet illam rẽ: quã volebat Armodius ⁊ ſui ſequaces. i. ide deberet habere aliq̃ memoriam ſolẽnem: imago. n. eſt quędam memoria eius: cuius eſt imago. Tunc ergo aliquis accipit imaginẽ ab alio: qñ accipit ab eo beneficium: ⁊ talem exaltationeꝫ: quę digne habetur i memoria: ideo ſubditur: ſi Ipſicrates feciſſet. i. ꝑmiſiſſet ſe facere illam rem: quam vultis vos: Armodium dediſſetis. i. promiſiſſetis vtiq; ei dictã imagineꝫ: ſiue dictũ bñficium: ⁊ qꝛ non ꝑmiſiſtis ⁊ non anteceſſit promiſſio: quę debuit antecedere. ergo ei qui fecit non dabitis. i. non ſequitur datio: q̃ dꝫ ſeq: ideo ſeq̃t̃ facturis. i. igitur non ſpondetis. i. non ꝑmittitis dare beneficiũ aliquod: ⁊ his qui laborauerunt nihil dabitis: ſed magis auferetis quod habent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iterum q ad Thebanos procedere Philippum ad Atticam: quia ſi anteq̃ auxiliaretur cõtra Phocas ſignificaſſet: ſpopondiſſet vtiq;. Inconueniens vtiq;: ſi quia proceſſit ⁊ credidit: ⁊ non dabunt.

¶ Ponit aliud exemplum: qḋ iterum iſtud idẽ poteſt dici ad Thebanos de ꝓceſſu Philippi ad Atticaꝫ. Iſte. n. Philippus iuuit Thebanos cõtra Phocenſes: ſiue circa Phocas. Phocenſes. n. erãt ꝯfines Thebanis. vt dr̃ circa finẽ pr̃imi poꝝ. ſi ergo Thebani voluiſſent iuuare Philippuꝫ qñ inuaſit Atticam: ꝑmiſiſſent ei auxilium cum erant in arce poſiti: aut anteq̃ Philipp⁹ auxiliaret̃ eis circa Phocas: ideo ſubditur: q ſi anteq̃ auxiliaret̃: ſupple Philippus Thebanis ꝯtra Phocas: ſi populus thebanus dignificaſſet iuuare Philippum ſpopondiſſet vtiq; ei auxiliuꝫ: ſed qꝛ nihil ꝑmiſerunt: ⁊ nõ p̃ceſſit qḋ debuit p̃cedere. inconueniens ſequitur. i. non ſequetur quod debet ſequi. iõ ſubdit̃ igr̃: ſi inconueniens: ſupple ſeq̃tur circa Philippũ: qꝛ proceſſit eundo verſus Atticaꝫ: ⁊ credidit q Thebani deberent ipſum auxiliari: inconueniens. n. fuit illa credulitas. i. ſubditur: non dabunt. i. non auxiliabũtur ei. Eſt ḡ iſte locus a conſideratione tp̃is: ſiue a conceſſione: ⁊ ab anteceſſura: vt habet alia littera. Unde ibi dicit̃: q ſi aliqua non añcedant: nec alia ꝯſequunt̃. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex dictis ſm ſe ad dicenteꝫ. Differt autem modus: vt puta intentio: vſus fuit Iſocrates ad Ariſtophontem requiſitus. ſi proderet naues cumis: nõ dicente aũt: deinde dixit. Tu quidem exiſtẽs Ariſtophon non prodes: ego autem exiſtens Iſocrates.

¶ Ponit locum ſumptum ex differentia bonitatis. Et duo facit. qꝛ p̃ ponit dictum locum. Scḋo oſtendit q̃ṅo dictus locus hꝫ efficaciam. Scḋa ibi. (Opꝫ autẽ exiſtere). Dicit ergo: q alius locus ſumitur ex dictis ſm ſe ad dicentem: ⁊ iſte modus: ſiue iſte locus differt a priori: qꝛ prius cõſiderabat diſtantias temporum: iſte aũt ꝯſiderat differentias perſonarũ: vt ſi aliquis loquatur alicui: ſi ſit melior eo: poteſt ſumi quędaꝫ proportio ex dictis. i. ex his: quę dicit ad ipſam dicentem: q ſm q loquens ſuperat auditorem: ſic dicta quę dicit ei: debẽt ſe habere ad ipſuꝫ loquentẽ: ſiue ad ipſum

ad ipſum dicentem:hoc aũt patet:ſi cõſiderat id:quo fuit vſus.ideſt id quod dicit ad Ariſtophontem. Requiſitus enim Ariſtophon ab Ipſicrate:ſi proderet naues pro pecunijs.dicit ꝙ nõ.Deinde cũ dicit Ipſicrates.Tu qdem exiſtens Ariſtophon non prodes.i.non facies proditiones nihil non prodes ipſas naues pecunijs.ergo ego exiſtens Ipſicrates magis multo nõ ꝓdã eas.¶ Deinde cũ dicit.

¶ Oportet autẽ exiſtere ꝙ magis vtiqȝ videat̃ iniuſta facere ille. ſi autem non:ridiculum vtiqȝ apparebit. Si ad virtutis ſpẽm accuſantem hoc vtiqȝ aliqs dicat:ſed aliqđ ad diſcredentia accuſatoris:total'r eni dicit̃ accuſans melior eẽ fugiente:tunc igitur arguere.

¶ Oſtendit quõ dictus locus habȝ efficaciã.Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt.Scđo oſtendit hũc locum eſſe adaptabilem pluribus negotijs politicis. Scđa ibi.(Uniuerſal'r autẽ iſte.)Dicit ergo:ꝙ eũ:qui vult ſic loqui:vt dictum eſt:opȝ exiſtere talem:ꝙ magis videatur ille iniuſta facere ꝙ̃ ipſe.quia ſi non:ridiculum apparebit:ſi aliquis dicat accuſantẽ hoc proferre talia ad ſpẽm virtutis:vt accuſatus ſit magis virtuoſus ꝙ̃ accuſans:quia tũc non crederetur accuſanti:ſed tale dictum erit ad diſcredẽtia.ideſt ad incredulitatẽ accuſatoris:⁊ eſt ratio:qꝛ totaliter accuſans dicitur eſſe fugiens.ideſt accuſator.tunc igit̃ ↄtingit arguere:melior eẽ accuſare peiorẽ. ¶ Deide.c.d.

¶ Uniuerſaliter autem iſte locus eſt quando quis increpat alios pro his:que ipſe non facit aut non faciet vtiqȝ:aut exhortatur facere que ipſe non facit:neqȝ faciet:neqȝ vtiqȝ.

¶ Adaptat iſtos locos ad negotia politica. Ad cuius euidẽtiam notandũ:ꝙ licȝ dictũ ſit:ꝙ prius ponant̃ loci deſeruientes negotio deliberatiuo:non ſic accipiendũ eſt:ꝙ dicti loci nõ pñt ad alia negocia adaptari:ſed pro tanto verũ eſt:quia forte promptius dicti loci adaptantur negocio illi cui deſeruiunt:⁊ verũ quia vnus ⁊ idem locus aliquando pluribus negocijs eſt adaptabilis. ideo phs dictũ locũ pluribus adaptat.Eſt aũt locus predictus adaptabilis negocio deliberatiuo ⁊ exclamatiuo.ideo ait ꝙ vniuerſaliter iſte loc⁹ ẽ vtilis:quãdo aliquis increpat alios pro his quę ipſe non facit:aut vtiqȝ non facit.Et hoc quantũ ad exclamatiuũ:ad qđ pertinet increpare ⁊ laudare:aut etiã dictus locus eſt vtilis:cum aliquis exhortat̃ alicui facere quę ipſe non facit:neqȝ faciet:quia ſi ſm differẽtiaȝ perſonarum debȝ eſſe differentia operũ:põt aliquis exhortari alicui:ꝙ ipſe non faceret.Et hoc quantum ad negocium deliberatiuum:ad quod pertinet hortari.

Alius autem a diffinitione:vt puta ꝙ diamonium eſt:ſed aut deus aut dei opus:⁊ quidẽ qui putat dei opus eſſe:habet neceſſe putare ⁊ deos eſſe.

¶ In parte iſta phs docet ſumere locos ex eiſdem. Et duo facit:qꝛ primo facit qđ dictũ eſt. Scđo docet etiã ſumere quendã locũ ↄmunẽ ad ↄ̃ria ſimilia ⁊ eadẽ. Secũda ibi.(Alius ex iudicio.)Id ẽ quantũ ad pręſens põt intelligi quadrupl'r. Naȝ diffinitio eſt idẽ diffinito:⁊ diuidentia:ꝑ quę fit diuiſio:ſunt quodãmodo idem diuiſo:⁊ particularia:per quę fit inductio:ſunt quodãmodo idẽ ſuo vli. Prima pars diuiditur in partes quattuor:quia primo docet ſumere locum a diffinitione. Scđo docet ſumere locum a diffinito. Tertio a diuiſione. Quarto ab inductione. Secunda ibi.(Alius aũt ex diffinitione.)Tertia ibi.(Alius ex diuiſiõe.)Quarta ibi.(Alius ex diffinito.)Pria pars diuiditur in partes quattuor ſȝ ꝙ quattuor exẽpla ponit de loco a diffõne.2ᵃ ibi.(Ut ille ẽ.)3ᵃ ibi.(Et ꝙ gnoſior.) 4ᵃ ibi.(Et i poemate.)¶ Primũ exemplũ tale.Or ſiqs volet probare deũ eſſe:ſi probaret hoc per regem:vel aliquem dñm:eſſet ibi locus a diffinito:ois enim poteſtas a domino deo eſt:⁊ ois dominus quoddam dei opus. ſed ſi opus dei eſt:deus eſt.ergo ſi aliqđ diuinũ eſt:cũ omne diuinũ ſit quoddam dei opus:opȝ deũ eſſe.Eſt enim iſte locus a diffinito:vel a diffinitione:qꝛ quilibȝ rex:⁊ quilibet dominus tanꝙ̃ dei opus deſcribitur:⁊ notificat̃ per ipſuȝ deum.hoc eſt ergo ꝙ ait:ꝙ locus ex diffinitione eſt:vtputa diamoniũ.ideſt rex:vt habȝ alia littera:vel eſt deus:vł dei opus:ſed qui putat dei opus eſſe:opȝ hũc putare deos eſſe.ergo ſi aliquid diuinum eſt:deus eſt. ¶ Notandum aũt:ꝙ locus ex diffinitione accipit̃ hic large:prout qcqd notificat aliud põt dici diffinitio illius:⁊ quia vno modo partes diffinitionis ſunt nobis notiores diffinito.alio mõ ecõuerſo:vt dicit Cõmentator pmo phyſicoꝝ:ſiue fiat locus a diffinito:ſiue a diffinitiõe:ſemper poteſt dici locus a diffinitione.i.a notificatiõe.Cũ ergo per dei opus ꝓbauimus deũ eẽ:põt dici locus a diffõne:ſiue notificatione:qꝛ notificatur deus per eius opera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut ille eſt generoſiſſimus:qui optimus:⁊ enim Armodio:⁊ Ariſtogoni nihil prius extitit generoſum anꝙ̃ generoſuȝ aliqd egiſſent.

¶ Ponit ſcđm exemplum:ꝙ ille eſt generoſiſſimus:q eſt optimus.ideſt qui facit optima opa.ideo ſubdit:ꝙ armodio ⁊ ariſtogoni nihil prius extitit generoſuȝ:anteꝙ̃ aliqd generoſum egiſſent:⁊ quia eadem ſunt principia eſſendi ⁊ cognoſcendi:ſi bona opera inducunt generoſitatem:notificant ea.Cum ergo per bona opera generoſitatẽ arguim⁹: eſt locus a diffinitione:ſiue a notificatione. ¶ Deide.c.d.

¶ Et ꝙ generoſior ipſe:opera enim generoſiora ſunt que mea ꝙ̃ que Armodij:⁊ Ariſtogonis:aut ꝙ̃ tua.

¶ Ponit tertium exemplũ.cum eni quis dicit ego ipſe ſuȝ generoſior aliqs:quia opera mea generoſiora ſũt ꝙ̃ opera quę ſunt tua:ille ſic dicens facit locũ a diffinitione:quia ſicut generoſitas notificatur per opera generoſa:ſic maior generoſitas notificatur ꝑ opa generoſiora. ¶ Dein.c.d.

¶ Et in poemate Alexandro:ꝙ omnes quidem confitetur vtiqȝ non compoſ:⁊ nullius corporis diligere voluptatem:propter quod Socrates non ait ire ad Archelaũ. Cõtumeliã eniȝ ait eſſe non poſſe reuincere ſil'r ⁊ bene paſſuri queadmodum:⁊ qui male. Oẽs eniȝ iſti determinantes ⁊ accipientes qđ quidẽ eſt ſyllogizant:de quibus dicunt.

¶ Ponit quartũ exemplũ:ꝙ in poemate Alexãdro.ideſt de Alexandro dicitur:ꝙ omnes confitetur non compoſ. ideſt non mundanos:vt habȝ alia littera:nullius corporis voluptatem diligere:qui ergo arguit aliquẽ eſſe non mũdanum:quia non diligit voluptates corporales:faceret locum a diffinitione. Addit autem ꝙ Socrates ꝑpter hoc vt non haberetur mundanus.ideſt:vt non reputaret̃ dilector voluptatis corporalis:ait non irę ad Archelaũ.ideſt ad illuȝ dominum a quo multa bona [illegible] habere potuiſſet.ait enim Socrates quaſi [illegible] verſans non voluptatis contumeliaȝ eſſe non [illegible] bñ paſſi

queadmodū: ⁊ qui male: ſicut enī verecundū eſt nō poſſe reddere vices ei: qui contulit verecūdiā: ſic dilectores virtutū reputant ſibi ad verecundiā non reddere vices cōferentibus eis beneficia: ſubdit autem ꝙ omnes iſti determinantes: ⁊ ſic accipientes ſyllogiȥant ea: de quibus dicūt ſm quid eſt. ideſt quidditatē ⁊ diffinitū. ¶ Notandū aūt ꝙ ſic accipit̄ diffinitio: vt ſpectat ad rhetorē diffinire: per diffinitionē enim rhetoricā diffinitā nec eſt exquiſite poſitum: nec eſt penitus manifeſtū: vt dicit̄ pmo caplo huius caplo de delectationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo qđ mltiplicitr: velut ī topicis de eo qđ recte.

¶ Ponit locum ex diffinitiuo. Diffinitiuum poteſt dici nomen notificans aliud. Et quia magis cōmune: qđ de pluribus pdicatur: poteſt eſſe notificatiuū alterius: cū per tale nomen aliquid notificamus: poteſt dici locus a diffinitiuo. Hoc ē ergo qđ ait: ꝙ alius locus ſumitur ex eo: ꝙ mltiplicit̄er. ideſt ex diffinitiuo: qđ poteſt dici multiplex: quia licet vnius rei vnicum eſt eſſe: tamen rei poſſunt eē mlta diffinitiua. De hoc mltiplici: ſiue de hoc diffinitiuo poteſt formari locus ſicut dictum eſt in topicis de eo qđ recte in ſcđo topicoꝝ oſtendit̄: qđ cōtingit ſentire recte ⁊ nō recte quia contingit iudicare recte ⁊ nō recte: in quo poteſt eſſe locus a diffinitiuo: quia per iudicare: qđ eſt cōmunis notificatur ipſuȥ ſentire qđ eſt ſpecialius. Vel poſſumus dicere: ꝙ iſta multiplicatio referri poteſt ad alia pdicata: qꝛ ſic poteſt ſumi locus a diffinitione. ideſt poteſt ſumi a genere pprio ⁊ ab accidēte. Et dicūt̄ iſta pdicata multiplicia reſpectu diffinitionis: quia diffinitio eſt vna vnius. ſcȝ iſtorum pdicamentorū: vel eſt vnum plurium ſpecierū vel ſunt plura vnius ſubiecti: ⁊ quod ſubdit in topicis de eo: quod recte: innuit exemplū de vno iſtoruȝ pdicamētorum: vt de genere: arguimus enī ꝙ contingit ſentire recte: quia contingit iudicare recte. Judicare eniȝ eſt genus ad ſentire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex diuiſione: puta ſi oēs trium gratia iniuriantur: aut enim huius gratia: aut huius: ⁊ ppter hoc quidē impoſſibile propter tertiū aūt neqȝ ipſi dicunt.

¶ Ponit locuȝ a diuiſione: puta ſi omnes iniuriant̄ gratia trium: ſi poſſumus oſtendere aliquos nō fuiſſe iniuriatos gratia huius: aut huius: vt ſi ppter duo illorū trium: impoſſibile eſt eos eſſe iniuriatos: nec ipſi dicunt ppter illa duo ſe feciſſe iniuriam: ſequitur ppter tertiū eos feciſſe: quicūqȝ enim iniuriatur: vel facit ppter lucrū: vel vt excellat: vel ppter odiuȝ. Si ergo nō iniuriatus eſt gratia lucri: nec vt excellat. ḡ pp tertiū: qꝛ ipſum odit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Alius ex inductione: puta ex manifeſtatione neqȝ de filijs mulieres vbiqȝ determināt ꝙ verū. Hoc quideȝ enī apud Athenas Mathetia cum rhetore litigāte ad filiuȝ enunciauit Matheia. Hoc autem apud Thebas. Iſmenio ⁊ Stilbone litigantibus de bonis oſtēdit Iſmenij filiū: ⁊ pp hoc Theſalicū Iſmenij putabāt

¶ Ponit locum ex inductione: ⁊ tria facit ſecunduȝ ꝙ tria exempla ad hoc inducit. Scđa ibi. (Et iterum ex lege.) Tertia ibi. (Et vt Alcbidamas.) Vult eniȝ pmo probare per inductionē: ꝙ ōis mater habȝ ſpecialem curam: ⁊ ſpecialem memoriam de filijs: quia cum mater curat aliqđ eſſe verum: ... illud verū: ⁊ determinat per filiuȝ. ideo ... ē ex inductione: quę inductio manifeſtatur in hoc exemplo: quia mulieres vbicūqȝ determinant: ꝙ verum de filijs. i. ex filijs: ſiue per filios. Cum enī mulier vult aſſerere eſſe aliquid verū: dicit ita eē per filiū ſuum: qđ patet inducendo: quia apud Thebas Matheia. ideſt muliere litigante cum rhetore ad filiuȝ enunciauit mater. ideſt mater illa matheia ad filiuȝ ideſt per filium enunciauit ſic eſſe vt dicebat. Hoc etiā ɔtingit apud Thebas: quia Iſmenio ⁊ ſtilbone litigantibus de bonis: mulier quędam oſtendit Iſmeniū filium. ideſt iurauit oſtendendo filium Iſmeniū. ideſt filiuȝ viri ſui: qui etiā filius ſuus erat: ⁊ ppter hoc Theſalicū. ideſt filium ſuuȝ illum: per quem mater illa iurauit: putabant Iſmenij: quia illa mulier iurans per filium ſuū dicit ipſum eſſe filiū Iſmenij. Compleatur aūt ſic iductiua. Mulier illa apud Thebas iurauit per filium ſuuȝ: ⁊ ſic de ſingulis. ergo eius mater iurat: ⁊ determinat quod verum eſt per filium ſuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iteꝝ ex lege Theodecti. Opȝ his: qui male curaȝ habuerunt de alienis equis: nō tradūt proprios: neqȝ his qui euerterunt alienas naues. Igitur ſi ſimiliter de omnibus: ⁊ his qui male cuſtodierunt alienam: non eſt vtendum ad propriam ſalutem.

¶ Ponit ſecundam inductionem: ꝙ nulli male cuſtodiēti rem alienaȝ debet aliquis dare propriā ad cuſtodiēdū. Dicit ergo. Et iteruȝ ex lege Theodecti: ſupple talis inductio: ꝙ ſi his: qui male curauerunt de alienis equis nō tradunt proprios equos: ⁊ his qui euerterunt alienas naues non tradunt proprias: ⁊ ſic de omnibus. ergo his qui male cuſtodiunt alienam rem: non eſt vtendū ad ſalutem propriā. ideſt ad ſalutem proprię rei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et vt Alcbidamas ꝙ oēs honorant ſapiētes ⁊ circa qđcūqȝ omnes. Parij quidē Archilocum etiam blaſphemū exiſtentem honorauerunt ⁊ Chij Homerum non exiſtentē ciueȝ ⁊ Mitbilenij Sapho: quāuis mlier eēt: ⁊ Lacedemonij Chiloneȝ de ſenioribus fecerunt minime exiſtētes Phylogij: ⁊ Italici Pitagoram: ⁊ Lāpſaceni Anaxagoram extraneuȝ exiſtenteȝ ſepelierunt. Et honorant nunc adhuc Athenienſes q Solonis legibus vtētes felices fuere: ⁊ Lacedemōij his que Licurgi: ⁊ apđ Thebas ſimul qui preſides fuerunt philoſophi: ⁊ felix fuit ciuitas.

¶ Ponit tertiam inductionem: per quam concluditur: ꝙ omnes honorant ſapientes dicens: ꝙ ſicut Alcbidamas dicit: omnes honorant ſapientes: circa vnumquodqȝ eniȝ aliquis ſit ſapiens: qđ probat inducēdo: quia parij. ideſt ille gentes honorant Archilochuȝ. ideſt illum ſapienteȝ: nō obſtāte: ꝙ ille ſapiēs: blaſphemus eēt: ⁊ Chij honorāt Homerum non exiſtentem ciuem. ideſt ciuileȝ: vt habet alia littera. Homines enim contemplationi deditri non ſunt ciuiles: ⁊ Mitbilenij honorāt Sapho: quę erat mulier: qꝛ credebant eam ſapientem: ⁊ Lacędemonij honorāt Chilonem: ⁊ fecerunt ipſum de ſenioribus: quāuis ipſi Lacędemonij minime eſſent phylogij. ideſt modicuȝ amarent ſapientiam: ⁊ Italici honorant Pithagoraȝ: ⁊ Lampſaceni ſepelierunt Anaxagoram exiſtentem extraneum: ⁊ Athenienſes honorant Soloneȝ: quia ⁊ nunc ad huc. i. vſqȝ ad iſta tempora fęlices fuerūt Athenienſes Solonis legibuſ ⁊ Lacędemonij

⁊ Lacedemonij vſi ſūt legibus Licurgi: ⁊ apud Thebos ꝙdiu pħi fuerūt pręſides: fęlix fuit ciuitas. format ſic īductio. Parij honorant ſapientes: ⁊ Chij ⁊ Mithileni: ⁊ ſic de ſingulis. ergo oēs honorant ſapientes. ¶ Deide cū dicit.

¶ Alius ex iudicio de eodem aut ſimili: aut contrario aliquo maximo quideʒ: ſi omnes ⁊ ſemper: ſi autē non: aut plurimi. Aut ſapiētes: aut omnes: aut plurimi: aut boni: aut ſi ipſi: qui iudicant: aut quos acceptant: qui iudicant: aut q̄bus non poſſunt contrariuʒ iudicare. puta dominis: aut quibus non eſt honeſtuʒ contraria iudicare: vtputa dijs: aut patri: aut doctori.

¶ Ponit quendam locum ⁊ cōmunem ad contraria ſimilia ⁊ eadem. Et duo facit: quia primo ponit dictum locuʒ. Secundo quod dixerat manifeſtat per multa exempla. Secunda ibi. (Quemadmodum ad Mixidemdem.) Dicit ergo: ꝙ alius locus ſumendus eſt ex iudicio: ſiue illud iudicium ſit de eodē: ſiue de ſimili: ſiue de contrario: ⁊ maxime: tunc eſt faciendum: ſi ſit de ſimili: vel de eodeʒ: vel fugiendum: ſi ſit de contrario: vt ſi omnes ſemper iudicāt ita eſſe plurimi: aut ſapientes: aut dicant illud omnes boni: aut plurimi: aut ſaltem aliqui boni: aut ſi hoc iudicant illi: quos acceptant. Si eni vellemus alicui aliquid pſuadere: vel proponeremus eis: quę ipſi acceptarent: vel quę iudicarent illi ſapientes: quos ipſi acceptant: vel ea quę videntur his: quibus non poſſunt contrariuʒ iudicare: vtputa: quę videntur dñis: aut quibus non eſt honeſtum ꝯtrariuʒ iudicare: puta quę videntur dijs: aut patri: aut doctori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quemadmodum ad Mixidenidem dixit Antodes. Si venerabilibus deabus bene habuit in Ariopago dare vindictā Mixidenideʒ nō. Aut ſicut Sapho: ꝙ mori malū: dij enim ita iudicauere. morerentur enim vtiqʒ. Aut ſicut Ariſtipus ad Platonē: ꝙ cū maioris ſpōſionis putabat. Sed tamen ſocius noſter inquit nihil tale dixiſſe Socratē. Et Egiſipolus in Delphis interrogabat deum vbi prius erat viſus olimpiadis: ſi ſibi eadeʒ viderent: que ⁊ patri tanꝗ̄ turpe ſit cōtraria dicere. Et de Helena vt Iſocrates ſcripſit: ꝙ ſtudioſaʒ ſiquidē Theſeus iudicauit. Et de Alexandro: quoniā dij preiudicauere. Et de Euagoro ꝙ ſtudioſus erat quemadmodū Iſocrates dicit. Conō igitur infortunatū ſe reputās omnes alios derelinquens ad Anaxagoram venit.

¶ Manifeſtat quod dixerat per multa exempla: quia Antodes dicit ad Mixidenideʒ. Si venerabilibus deabꝰ bene habuit in Ariopago dare vindictā Mixidenidi: aūt nō videtur hoc bonum: quaſi diceret ſi venerabiles deę iudicant ita eſſe iudicādū: tu Mixidenides nō debes iudicare contrarium. Et Sapho. ideſt illa mulier dicit: ꝙ mori malum erat: quia dij ita iudicauerant. ſi eniʒ non videretur dijs: ꝙ mori eſſet malū: ipſi morerenť. Et Ariſtipus dicit: ꝙ Platoneʒ: qui vt putabat erat maioris ſponſionis ideſt quid credebat eſſe admirabilius: ꝙ erat id negociū: quod credebat eſſe valde mirabile: vt habet alia littera. volebat enim Ariſtipus habere ſuper hoc iudicium Platonis: vt teneret ipſum quaſi ſententiaʒ. Addit ꝙ quidam ſocius ſuus dicebat Socrateʒ nihil tale dixiſſe. ideſt dicit Socratem a Platone diſcordare in ſentētia illa. Fuit enī mos Ariſtotelis nunꝗ̄ ſimpliciter cōmendare Platonē ideo ne crederet aliquis iudicium Platonis eſſe ſimpliciter tenendū. addit ꝙ ab illo iudicio diſcordauit Socrates. Subdit āt: ꝙ Egiſipolus in Delphis. i. in illo loco vbi erat viſus olipiadis iterrogabat p̄us deū ſi ſibi eadē viderentur: quę ⁊ patri: tanꝗ̄ turpe ſit dicere cōtraria deo ⁊ patri: forte quia antiquitus ydola reſponſuʒ dabant. ideo dicebantur homines interrogare deos. Subdit āt aliud exēplum de Helena: ꝙ Iſocrates dicit: ꝙ erat ſtudioſa: quia Theſeus ita iudicauit: ⁊ de Alexandro ꝙ eſſet ſtudioſus: quoniā dij ita prę iudicauerant: ⁊ de Euagoro: ꝙ eſſet ſtudioſus: q2 Ipſicrates dicebat: ꝙ Conō. i. ille infortunatuʒ reputās ſeipſum. vnde alia littera habet. Conō igitur infęlicius. ideſt paſſus infortunia omnes alios derelinquens venit ad Anaxagoram: qđ nō feciſſet: niſi crediduſſet Anaxagoram eſſe ſapientem ⁊ ſtudioſuʒ. Sunt autēʒ omnes dicti loci vtiles negocio deliberatiuo: quia per contraria poſſumus hortari ⁊ dehortari: oſtendendo enim vnum cōtrariorum eſſe bonum: dehortamur aliud fugiendum: ⁊ econuerſo. Sic etiā a talibus eſt arguenduʒ: quia ſi iuſtū eſt bonum: poſſumus arguere: ꝙ iuſte ſit bene: ⁊ ex his q̄ adinuicem ſiue ex actiuis ⁊ paſſiuis hortari ⁊ dehortari poſſumus: quia ſi inimici noſtri iuſte patiuntur: probabiliter oſtendere poſſumus: ꝙ nos iuſte eos offendamus: ⁊ a maiori ⁊ minori poſſumus arguere in conſilijs. Et ſi oſtenderimus: ꝙ maiores noſtri non potuerunt aliquid: dehortabimur ꝙ nos non facimus illud: ⁊ ſi hortari voluerimꝰ oſtendere debemꝰ: ꝙ minores noſtri hęc fecerūt. Sic etiā a conſecutione temporis: ⁊ a differentia perſonarum: ⁊ ab alijs locis aſſignatis poſſumus hortari ⁊ dehortari: q̄ ignorare non debet diligens inquiſitor.

ALius ex ptibus ſicut i topicis qualis moris anima. hoc eni aut illud exemplū ex Socrate Theodecti In quale tēpluʒ impie egit: quos deoꝝ nō honorauit quos ciuitas reputabat.

¶ In parte pręcedenti poſuit philoſophus locos conuenientes negocio deliberatiuo. in parte iſta venatur locos applicabiles negocio exclamatiuo. Nam vt ſuperius tangebatur: licet omnes loci hic aſſignati ſunt aliquo modo applicabiles omni negocio: ⁊ aliqui ſunt magis applicabiles vni negocio: ⁊ aliqui alij: ⁊ ſm hos tractatus locorum diuidebatur in partes tres ſʒ tria negocia politica. Uexꝫ q2 exclamatiuum negocium magnam affinitatem habet cum negocijs alijs. ideo omnes loci hic traditi de exclamatiuo negocio ſunt quaſi in promptu adaptabiles negocijs alijs. Eſt autem exclamatiuum affine deliberatiuo: quia ex quo locutio exclamatiua non differt a deliberatiuo niſi in ſitu: quia cum volumus laudare: ſupponimus opera: ⁊ concludimus bonum ⁊ laudabile: cum volumus deliberare pręſupponimus bonuʒ: ⁊ concludimus opera vt ſi bonuʒ eſt dominari: arguimus ꝙ debemus bellare. ideo dicitur in pꝛīo huius capł'o de exclamatione: ꝙ laus habet cōmunem ſpeciem conſilij: ſic ⁊ exclamatiuuʒ eſt affine iudiciali. Iuſta enim ⁊ non iuſta quę attenduntur in iudicijs ſunt laudabilia ⁊ vituperabilia. Et quia ſic eſt affine exclamatiuū alijs negocijs: poſſumus diuidere par

tem iſtam: vbi traduntur loci adaptabiles exclamatiuo negocio in partes duas: quia primo ponitur quidaʒ locus ſpecialiter adaptabilis exclamatiuo. Secundo ponũᷣ loci quaſi communes adaptabiles negocijs alijs. Secunda ibi. (Alius quoniam in plurimis.) Eſt ergo primus locus talis: ꝙ non poſſumus ex partibus oſtẽdere qualis moris ſit anima: vel vita. ſcilʒ. vtrum ſit moris laudabilis: quod proprium eſt exclamatiuo: ſicut dictuʒ ẽ in topicis. Nam circa finem tertij topicorum oſtenditur: quomodo poſſumus arguere ex ypotheſi: ⁊ ex partibus: vt ſi eſt par comparatio omnis animę ad immortalitatẽ. Et vniuſcuiuſqʒ poſſumus arguere: ꝙ ſi vna anima eſt: mortalis: ꝙ quęlibet eſt immortalis. Sic etiam qui bene agit in vno: ſignum eſt: ꝙ bene agit in multis: ex vno laudabili poſſumus concludere de aliquo multa laudabilia. Hoc autez maxime attendere debent exclamatores volẽtes alios laudare: vt ſciant ex partibus. ideſt ex aliquo particulari oſtendere: cuius moris ſit anima: vel cuius motus ſit anima: qꝛ paſſiones: ex quibus mores conſurgunt ſunt quidam motus animę: ex hoc enim apparebit: cuius moris ſit hic: aut ille: vł vt habʒ alia littera: hic aut hic. Et eſt planior littera: qꝛ apparebit ex illo ꝑticulari: cuius moris ſit anima hęc aut hęc. Exempluʒ autem habemus de Socrate Theodecti qui volẽs vituperare quendam quęrebat in quale tẽpluʒ impie egit: ꝙ deos non honorauit: dico de numero illorũ deoruʒ: quos ciuitas reputabat: ſiue quos ciuitas habebat in pretio. Ex hoc enim vituperabili volebat concludere multa vituperabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius quoniam in plurimis accidit: vt aſſequatur ipſis aliquod bonum ⁊ malum ex conſequente exhortari aut dehortari: ⁊ accuſare: aut defendere ⁊ laudare: aut vituperare. puta erudito inuidiam pati aſſequitur malum. ſapientem autem eſſe bonum. Non igitur oportet erudiri ⁊ inuidiam pati. Et oportet etiam erudiri. ⁊ ſapientẽ eſſe. Locus iſte eſt Calippi ars aſſumens poſſibile ⁊ alia: vt dictum eſt.

¶ Ponit locos adaptabiles negocijs alijs. Et duo facit: qꝛ primo ponit hos locos: quos adaptat negocijs alijs. Scđo ponit eos: quos non adaptat. Secunda ibi. (Alius cũ non eadem.) Circa primum duo facit: ſm ꝙ tales duos locos ponit. Secunda ibi. (Alius quando ex duobus.) Primꝰ locus talis. Qꝛ nos debemus arguere ex his in quibus in plurimis conſequitur ipſis aliquod bonum vel malum: ⁊ ex tali conſequente debemus hortari aut dehortari quãtum ad deliberatiuum: accuſare aut defendere quantum ad iudiciale: laudare vel vituperare quantũ ad exclamatiuum. Ponit autem exemplum: puta eruditum aſſequitur hoc malum: quod eſt inuidiaʒ pati: ⁊ aſſequitur hoc bonũ eſſe ſapiẽteʒ. Poſſumus ergo dehortari: ꝙ nõ oportet erudiri ratione mali: qđ inde ſequitur: quia non oportet pati inuidiaʒ. Et poſſumus etiam hortari: ꝙ oportet erudiri ratione boni: qđ inde conſequimur: quia bonuʒ eſt eſſe ſapiẽteʒ. Addit autez ꝙ iſte locus eſt ars Calippi. Uel forte Calippus inuenit hunc moduʒ arguendi. Uel forte hoc dicit vituperando ipſum: quia volens tradere artem locorum rhetoricorum non tradidit niſi hunc locum: qui locus eſt aſſumens malum: aut bonum poſſibile. ⁊ qui vel etiaʒ aliqua videntᷣ ſe ſequi modo: quo dictũ eſt. ¶ Deinde. c. d.

¶ Alius quãdo ex duobꝰ oppoſitis: aut exhortari aut dehortari oportebit: ⁊ prius dicto loco in ambobus vti. Differt autẽ: quia ibi quidem quęcũqʒ eſſe ponuntur. hic autem ꝯria.

¶ Ponit alium locum: ⁊ duo facit: quia primo ponit locuʒ talem: ⁊ ſeparat ipſum a loco priori. Secundo quod dixerat expõit in terminis. Secũda ibi. (Ut puta Yera.) Dicit ergo: ꝙ alius locus eſt quando de duobus oppoſitis oportebat exhortari ⁊ dehortari: in quo cõuenit iſte locus cum priori loco: quia loco dicto ꝑus poterimus vti in duobus oppoſitis: vt quod deberemus erudiri: ⁊ non erudiri. Sʒ differt iſte locus a ꝑori loco: quia ibi in priori loco cõponuntur quęcunqʒ conſequentia. Poſſumus enim ꝑ ꝑorem locum arguere de omni conſequẽte. ſed hic arguimꝰ ſolum contraria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut puta Jera non ſinebat filiuʒ concionari. Si enim aut iuſta dixeris: homines te odient. Si autem iniuſta dij. Oportet etiam cõcionari. Si enim iuſta dixeris: dij te amabunt. Si aũt iniuſta: homines. Hoc autẽ idem eſt ei: qđ dicitᷣ oleũ emi ⁊ ſales ⁊ claudicatio. hoc eſt quãdo duorum contrariorum vtriqʒ bonuʒ ⁊ malum aſſequantur contraria vtrũqʒ vtriſqʒ.

¶ Exponit quod dixerat in terminis: quia Yera. ideſt ille ſacerdos. vt habet alia littera. non ſinebat. ideſt non dimittebat: vt habet alia littera. filium concionari. dicebat enim: ꝙ concionando: ſi iuſta dixeris odient te homines: ſi iniuſta: odient te dij. non eſt ergo concionandum ne incurramus odium hominum: aut deorum. Poſſumus etiam ex hoc loco arguere oppoſitum: ꝙ ſit concionandũ vt acquiramus amorem hominum: aut deorum: quia ſi iuſta dixerimus: amabunt nos dij. ſi iniuſta: diligẽt nos homines. Hoc enim idem eſt: ꝙ oleũ emi ⁊ ſales: ⁊ claudicatio: vel minutio. Poſſet enim quis arguere: ꝙ ſemper deberet gaudere cum celebrat minutionem: quia vel habet bonum ſanguinem: vel malum: ſi bonum gaudeat: quia ſignum eſt: ꝙ bonus ſanguis ſit interius: ſi malum: etiam gaudere debet: quia remouet a ſe maliciam illam. Et ex hoc etiam poſſet argui: quia ſemper debet triſtari: quia ſi ſanguis: quem emiſit: eſt bonus: triſtandum: ꝙ tantum bonum amiſit. ſi malus: etiam debet triſtari: quia ſignuʒ eſt: ꝙ habet malum ſanguinem. Sic etiam poſſemus arguere de emptione olei: quia emens ipſum oleum vel expendet ipſum pro luminaribus deorum: ⁊ tunc non lucrabitur: vel non tribuet ipſum dijs pro luminaribus: ⁊ tunc incurret indignationem deoruʒ. nunqꝫ ergo aliquis debʒ emere oleum: quia vel efficietur pauper: vel habebit inimicos deos. Ex hoc autem poſſumus arguere: ꝙ ſemper aliquis debet emere oleum: quia vel inde lucrabitur: ſi ipſum vendet: vel habebit inde amicos deos: ſi dabit ipſuʒ luminaribus deorum. Et hoc etiam poſſemus habere de emptione ſalis: quia ꝗ īde lucrabitur: vel hẽbit ex eo amicos conuicinos: vel inde nõ lucrabitur: vel habebit inimicos conuicinos. ſi non diſtribuit ipſum inter eos. Sic etiã dicere poſſemus de claudicatione. ſi in textu habeatᷣ claudicatio: bonum enim eſt eſſe claudum: quia vel quieſcet multuʒ corporaliter: vel multuʒ ſeruiet amicis. Claudus enim videtur plus ſeruire: quia plus laborat. Sic enĩ ī cõtrarium poſſemus arguere: ꝙ non eſt bonuʒ eſſe claudũ: quia claudus vel multum laborat: vel parum ſeruiet amicis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius cum non eadem manifeſte laudant ⁊ occulte. Sed manifeſte quidem iuſta ⁊ hone-

ſta laudãt

ſta laudant maxime ſeorſum conferētia: magis volunt ex his tentari concludere alteraʒ. Inopinatorum enim iſte locus principaliſſimus eſt.

¶ Ponit locos: quos non adaptat. Et quinqʒ facit ſm ꝙ tales locos quinqʒ ponit. Scḋa ibi. (Alius ex eo qḋ eſt.) Tertia ibi. (Alius ex eo qḋ eueniēs.) Quarta ibi. (Alius ex eo qḋ nō ſemper.) Quinta ibi. (Alius qḋ cuius grā.) Primus locus talis eſt: ꝙ debem⁹ arguere ex his: que non laudant eadem manifeſte ⁊ occulte: ſed manifeſte laudant iuſta ⁊ honeſta: occulte enim magis laudāt cōferentia: ⁊ vtilia. ex his aūt ſic faciendo hoīes volunt tē tari. ideſt tentant̄ ⁊ incitantur concludere aūteʒ alterā. ideſt concludere aliam partē cōtra ſic iudicātes. Semper enim per iſtum locum poſſumus alios arguere: ⁊ vituperare: ⁊ ducere eos ad inopinata: vel publice: vel ſaltē poſſumus eos ducere ad iopinata occulte. Ideo ſubditur ꝙ iſte locus eſt principaliſſimus locus inopinatorum. ideſt ad ducendum ad inopinatuʒ homines. Homines enim occulte ſequūtur delectabilia: qḋ eſt cōtra id: qḋ cōmuniter predicant: dicunt enīʒ decoratiſſimas rationes: faciunt autem ɔ̄ria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo qḋ eſt proportionaliter hec cōtingere: vtputa Iſocrates filiuʒ ſuum iuniorem exiſtentem etate: ꝙ magnus eſſet ad miniſtrandū cogentibus dixit: quia ſi magnos puerorum viros putant: paruos virorū pueros eſſe reputent.

¶ Ponit ſecundū locum: ⁊ duo facit ſm ꝙ duo exēpla ponit. Scḋa ibi. (Et Theodectes. (Dicit ergo: ꝙ alius locus ſumitur ex eo qḋ eſt ꝓportionabiliter contingere: vt Iſocrates dicitur cogentibus ad miniſtrandaʒ filiū ſuum minorem exiſtentē etate: ꝙ magnus eſſet. Videt̄ enī rationabile ꝙ miniſtrans ⁊ ſeruiens debeat eē magnus puer. ſenes enī ſeruire non debent: vt pueri nimis parui ſeruire non poſſunt. Dicit ergo Iſocrates: ne fili⁹ ſuus cogeret̄ ad miniſtrandū: ꝙ ſi magnos de numero puerorum viros putant: pari proportione paruos de numero virorum pueros reputent: qua ergo ratione ſeruire d̄ebebat filius Iſocratis: qui erat magnus puer: ſeruire debebant alij: qui erant parui viri. ¶ Deinde cū. d.

¶ Et Theodectes ꝙ ſi i lege ciues facid mercenarios vt Stabaraʒ ⁊ charidemū propter epicheiam: profugos aūt non facietis eos. q inter mercenarios incomparabilia egerunt.

¶ Ponit ſecunduʒ exemplū ꝙ Theodectes dicit rhetoribus ciuitatis: ꝙ ſi in lege ⁊ per legem faciebant ciues mercenarios: queadmodū fecerūt Stabarā ⁊ charidemū ꝓpter epicheiam. i. ꝓpter iuſticiam: conſequens ꝙ eos: qui inter mercenarios ad incomparabilia egerant ipſi facerent profugos. videtur enim eſſe proportio iter ciueʒ ⁊ mercenariū ⁊ profugū. ideſt ſi ciues fiebāt mercenarij debebāt̄ mercenarij fieri ꝓfugi. ¶ Deīde. c. d.

¶ Alius ex eo qḋ eueniens: ſi ſit idem: ⁊ ex quibus eueniunt iſta. vtputa Xenophanes dixit ꝙ ſimiliter impie agunt: qui fieri aiunt deos ſicut qui mori dicunt. Vtroqʒ enim mō accidit non eſſe deos aliquando.

¶ Ponit tertium locum: ⁊ duo facit: quia p̄mo ponit dictum locū. Secundo docet ipſum ampliare. Scḋa ibi. (Et totaliter autem.) Dicit ergo: ꝙ alius locus eſt quādo ex aliquibus idem venit: ꝙ tunc ſic agentes ſunt eq̄liter vituperādi: vel laudandi: vnde patet ꝙ Xenophanes dicit: ꝙ ſimiliter impie agunt: qui dicunt deos fieri ſicut qui dicunt deos mori: quia ſiue dij fiant: ⁊ generentur ⁊ moriuntur ſemper idem ſequitur: vt ꝙ aliquando dij non ſint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter autem accidens ex vtroqʒ accipere vt ideʒ ſemper. Debetis autem iudicare non de Socrate: ſed de inuentiōe: ſʒ ⁊ ꝑꝑ philoſophari: ⁊ ꝙ dare terram ⁊ aquā ſeruire eſt: ⁊ ꝑticipare cōmuni pace eſt facere qḋ iubetur. Sumendū āt qḋcūqʒ fuerit vtile.

¶ Docet iſtum locum ampliare: ⁊ totalr̄ ⁊ vniuerſaliter quando idem accidit ex vtroqʒ debemus quaſi ideʒ accipere: ⁊ pro eodem illa iudicare. imo plus debemus curare de cōſequente q̄ȝ de antecedente. volentes enim ꝑhari: non curant de Socrate: ſed de adinuentione: ⁊ de ſciencia eius. Sicut etiā in benefactis laudatur homo: non propter ſe: ſed ꝓpter opera eius: que ſequunt̄ ipſuʒ ſic in malefactis ꝓpter conſequentia opera cōſurgit vituperium: ideo ſequitur. ꝙ quia dare terram ⁊ aquam eſt ſeruire. Nam non debet dicere aliquis: terra ⁊ aqua modicum valet. poſſum ergo eſſe tributarius alicui: ſʒ cogitare: ꝙ ſic faciendo eſt ſeruus. Sic etiā ſi participare cum pace eſt facere: qḋ iubetur: non debʒ quis ɔſiderare. vtrum pax in ſe ſit bona ⁊ laudabilis. ſed vtrum ſit laudabile facere iuſſa alterius. Addit autem: ꝙ ſumendum eſt qḋcūqʒ exēplū: ⁊ quodcūqʒ fuerit vtile ad declarationem huius loci. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo: qḋ eſt non ſemper: eoſdem eligere poſterius: aut prius: ſed econuerſo: vtputa hoc enthimema. Sufficientes quidem oppugnabamur: quatenus diſcederemus. Cum diſcederemus autem fugiemus: ne oppugnemur. Aliquādo quidem enim maxime propugnare eligebant. Aliquando aūt non pugnare pro non manere.

¶ Ponit quartum locum dicens: ꝙ alius eſt locus: quādo eoſdem non ſemper ſequitur. vnde vel ijdem hoīes non ſemper idem eligunt prius ⁊ poſterius. ſed econuerſo eligunt poſterius ei: qḋ eligebant prius. Tūc enī eos poſſumus laudare ex p̄ori electione: ⁊ vituperare ex poſteriori: vel econuerſo. Et pōit exemplum dicens: vt puta in hoc enthimemate. ſi fugientes oppugnabamur quatenus diſcederemus: in quo deſignatur: ꝙ ciues elegerunt prius ſtare: ⁊ non fugere. alter enim aduerſarij nō oppugnaſſent eos: niſi fugerent: ⁊ vt diſcederēt. Secūda autem cuʒ diſceſſerimus ꝙ fugiemus: ne oppugnemur in quo deſignatur: ꝙ mutauerunt propoſituʒ: vt arriperent fugaʒ. Et ideo ſubdit: ꝙ aliquando eligebāt manere vt pugnarent: aliquando nō manere pro non pugnare ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius qḋ cui⁹ gratia: ſi nō huius gratia dicere eſſe: aut factū eē. vtputa ſi dederit vtiqʒ dono aliqḋ alicui: vt eo ſpoliatus triſtet̄. vn̄ ⁊ hoc dictuʒ eſt. Multis Dyanion non ſm beniuolentiā ferens magna dat eufortunia:

ſ3 q̄tenus calamitates recipiant euidentes.

⁋ Ponit quintam: ⁊ duo facit: quia primo ponit ipſum locum: ⁊ manifeſtat ipſum per quoddã generale dictũ Secundo declarat eum per quedam ſingularia geſta. Secũda ibi. (Et h̄ ex meleagro.) Dicit ergo: ꝙ alius locus eſt: vt videatur: cuius gratia eſt aliquid: aut factum eſt: quia idem factum ꝓpter alium ⁊ alium finem: vl ꝓpter aliam ⁊ aliam intentionez poteſt eſſe magis ⁊ minus laudabile: ⁊ vituperabile. ideo ſubdit: ꝙ ſi aliqs dedit alicui aliquid: non vt illi prodeſſet: ſed vt recipiens donũ: poſtea dono illo ſpoliatus triſtaret̃: ſm quez modum dictum eſt Dyamon. ideſt deus dat magna eufortunia multis. non ꝓpter beniuolentiaz: ⁊ ꝙ eos diligat: ſed vt illi ſpoliati bona fortuna recipiant euidentiores calamitates. cum ergo contingat aliquem facere alicui bonum ꝓpter malum non quia equaliter tribuunt merentur equaliter gratiã ⁊ laudẽ. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et hoc ex Meleagro Antiphontis. Non vt deſtrueret ianuã: ſ3 quatenus añ teſtes virtutis fiãt Meleagro ad Elada. Et ꝙ ex dyaris Theodecti: ꝙ Diomedes preelegit Ulixem non honorans: ſed vt minor ſit qui ſeq̃tur. Cõtingit enĩ aliquẽ eius gratia feciſſe.

⁋ Determinat per geſta particularia quomodo aliquis faciat malum: non vt noceat: ⁊ faciat bonũ non vt proſit dicẽs: ꝙ hoc apparet ex Meleagro antiphõtis. ideſt in eo quod dicit Antipho: vt habet alia littera. i. Meleagrus cũ ſuis ſequacibus non iuit ad ciuitatẽ grecorũ nocendo grecis: vt deſtrueret ianuam. i. portã ciuitatis: ⁊ licz grecis nocuiſſet: non tamen erat ſua intentio inferre nocumentũ: ſed hoc fecit vt greci eẽnt teſtes Meleagro virtutis ⁊ ꝓbitatis: quã exercuit ad Eladas. ideſt ad grecos. ideſt contra grecos: ⁊ etiam Dyaris Theodecti dicit: ꝙ Diomedes primo elegit Ulixem non honorãs: ſed vt minor eſſet qui ſequitur. Rex enim ponit aliquẽ iuxta ſe: non quia eum diligat: ſed ne ſtet iuxta eum ille quem odit. ergo ſicut Melegrus intuliſt mala: vt nõ noceret. ſic ⁊ Diomedes fecit bona: nõ vt prodeſſet. Et qꝛ ex fine potiſſime quis meretur laudem ⁊ vituperium. ideo ſequitur contingit aliquẽ feciſſe aliquid gratia eiꝰ. ideſt gratia finis: ad quem reſpiciendum eſt.

Alius communis litigantibus ⁊ deliberantibus conſiderare prouocantia ⁊ dehortantia: quorũ gratia agunt ⁊ fugiũt. Hoc enĩ ſunt: que ſiquidem exiſtant: opz agere: vtputa ſi poſſibile ⁊ facile ⁊ proficuum: aut ſibi: aut amicis: aut nocinum inimicis: ⁊ dãnoſum: aut minus damnum q̃3 negociũ. Et prouocant̃ ex his: ⁊ dehortantur ex contrarijs eiſdem: aut his ⁊ accuſant ⁊ defendũt. Eſt autez locus iſte tota ars Pamphili ⁊ Calippi.

⁋ In parte iſta venat̃ phs locos adaptabiles negocio iudiciali: ⁊ patet ordo: quia prius eſt aliquid futurũ: poſtea preſens eſt: vltio eſt preteritũ. Prius ergo debuerũt poni loci applicabiles negocio deliberatiuo: qđ reſpicit tẽpus futurum: poſtea applicabiles exclamatiuo qđ reſpicit preſens. poſtea applicabiles iudiciali: quod reſpicit preteritum. Iſta autem pars: in qua ponuntur loci applicabile ⁊ iudiciali. Diuiditur in duas partes: quia primo ponitur locus quidam communis iudicialibus ⁊ deliberatiuis. Scđo ponit locos magis applicabiles ipſis iudicialibus. Secũda ibi. (Ex quo videntur.) Dicit ergo: ꝙ alius locus cõmunis eſt litigãtibus: ⁊ iſte locus ſumitur a conſideratione prouocantiũ: ⁊ dehortantiuz: ⁊ eorũ quorũ gratia homines agunt ⁊ fugiunt. Et exponit ſe que ſunt illa: quia talia ſunt: que ſi exiſtãt: oportet agere: puta ſi ſit poſſibile: ⁊ facile: ⁊ proficuuz ſibi ⁊ amicis: aut nociuum ⁊ damnoſum inimicis: vel dato ꝙ ſit damnoſum: eſt minus damnum q̃3 ſit negociuz proficuus. Ex his homines prouocantur ad agendũ: ⁊ dehortantur ex contrarijs: ideo valet iſte locus ad cõcilia: qꝛ ſi poſſumus oſtendere negociuz eſſe facile ⁊ ꝓficuũ ⁊c. huiuſ hortamur: ſi contraria dehortamur. Addit autez ꝙ ex his homines accuſant ⁊ defendunt: quia ex dehortantibus defendunt ⁊ prouocantibus accuſant. Cũ enĩ3 quis vult ſe defendere de crimine impoſito: oſtẽdit dehortantia: vt quod id fore factũ non erat ſibi facile: nec proficuum. cum aut vult accuſare: oſtendit contraria: ⁊ prouocantia. Addit enim ꝙ iſte locus eſt tota ars Pãphili ⁊ Calippi: quia nĩl vltra ſciuerant dicere de locis rhetoricis. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Alius ex his q̃ videntur quidez fieri incredibilibus: aut ꝙ non vtiq3 putata fuiſſent: ſi nõ eſſent: aut prope eſſent: ⁊ ꝙ vulgares: aut enĩ entia: aut entibꝰ aſſimilata exiſtimãt. Sic igr̃ incredibile ⁊ non veriſimile verũ3 vtiq3 erit. Non enĩ3 propterea ꝙ ẽ veriſimile ⁊ probabile videtur eſſe.

⁋ In parte iſta ponit locos adaptabiles ſpecialiter ipſi negocio iudiciali. Et duo facit: quia ṗmo facit quod dictum eſt. Secundo quia in precedentibus fecerat mentionem de enthimematibus oſtenſiuis. ideo comparat hec ad illa. Scđa ibi. (Appropriant̃ magis.) ⁋ Forefactum autem circa quod iudiciale negocium verſatur quantum ad preſens quadrupliciter poteſt cõſiderari. Primo in ſe. vtrum ſit credibile. Scđo conſiderari poteſt per comparationem ad forefacientem. vtrum forefaciens dicat inconfeſſa: ⁊ redarguit ſe verbis vel factis. Tertio per comparationem ad cauſaz. Quarto ad actões. ⁋ Pria ergo pars diuiditur in partes quattuor quia primo phs venatur locuz: quo incredibilia fuerũt: ⁊ econuerſo: qui locus videtur reſpicere forefacientez. Secũdo docet ſumere locos ex cauſis: per quas quis forefecit. Tertio ex actõibꝰ: qbꝰ fit forefactũ. 4.ᵐ appebit poſt. Scđa ibi. (Aliꝰ elenticꝰ.) Tertia ibi. (Alius ex terminatis.) Quarta ibi. (Alius a cauſa.) Per primũ locũ oſtendunt̃ incredibilia credibilia eſſe. ſõ ait: quia alius locus eſt ex his incredibilibus: que vident̃ fieri: qꝛ non putata fuiſſent: ſi non eſſent facta: aut non fuiſſent prope facta: ⁊ ꝙ magis eſt per partẽ affirmatiuaz: ⁊ ea que ſunt probabilia. Uulgares autem credũt ea eſſe entia: aut eſtimant eſſe aſſimilata ⁊ propinqua entibus: non tamen eſt ita: nõ enim valet: eſt incredibile. ergo nõ eſt. nec valet: eſt probabile. ergo eſt. Ideo ſubdit ſignuz credibile: ⁊ nõ veriſimile. Manifeſtuz vtiq3 erit. ideſt poterit verum eſſe: licz ſit incredibile: quia nõ ꝓpterea: ꝙ aliquid eſt veriſimile ⁊ probabile: ⁊ videtur veriſimile non poteſt hoc eſſe ſupra ita. ⁋ De inde cu3 dicit.

⁋ Utputa Androcales Pitheus dixit accuſans legem: quoniam turbabantur cõtra.

ſp̄s:q̄ dixerat:ꝙ leges idigēt lege:q̄ eas corri
gat. Et enim piſces ſale,equidē non veriſile
neqꝫ probabile ex ſalina nutriti indigere ſa-
le:ꝛ bachas oleo:q̄ꝫuis incredibile ex qbus
oleum fit hoc indigere oleo.

¶ Exponit per exemplū quomodo incredibile pōt eſſe:
quia Androcles pacbens accuſans legez:quoniā quidē
turbabat̄ contra ipſum Androclē:qui dixerat:ꝙ leges
indigent lege: quę corrigat eas:videt̄ valde incredibi
le:ꝙ lex lege indigeat. Ipſe aūt Androcles:vt hoc icre
dibile faceret credibile dicit:ꝙ piſces marini indigēt
ſale:ꝛ tamē non eſt veriſimile:nec eſt probabile:piſces
ex ſalina.i.aq̄ maris nutriti idigere ſale. Sicut ēt vide
bamus bachas.ideſt grana oliuaꝝ idigere oleo. Forte
apud grecos fiebat comeſtio ex granis oliuaꝝ:vbi niſi
apponerent oleum:nihil ſapiebat cibus:ꝛ tamē icredi-
bile eſt oleas:ex quibus fit oleuꝫ indigere oleo.ergo eſt
iſte locus vtilis litigantibꝰ. Quia ſi accuſatus ſe defen
deretiſi forefactum ſibi impoſitū non eſſet credibile.
Poſſet ei obijci:ꝙ multa ſunt vera:quę non ſunt cre-
dibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius elenticus inconfeſſa ꝯſiderare ſeor
ſum quidem in altercāte. Sꝫ iconfeſſum ex
omnibus tēporibus:actionibus: ꝛ verbis.

¶ Ponit locum ex redargutione dicens:ꝙ alius locus
eſt elēticus.i.redarguitiuus:vt ſonat alia littera:qui lo-
cus ſeorſum in ipſo altercante conſiderat inconfeſſa.i.
contradictiua ꝛ redarguitiua. Sꝫ huiꝰ inconfeſſum.i.
redarguitiuū fit ex omnibus.ideſt ex quibuſcumqꝫ ſiue
ex temporibus:vt quod dicta vnius temporis non con
cordant cum dictis alterius:ſiue ſit ex actionibus ꝛ ver
bis:vt ꝙ verba non cōcordant factis. Aliqui textus ha
bent ſiue confeſſam ex tēporibus ꝛc̄. Et in idem redit
per confeſſa in vno tpe:redarguimus hoīez in alio tpe:
ꝛ per opera redarguimus vba. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa ait quidem diligere vos:coniurat
autem cum triginta:ſeorſum autem in ipſo:
ꝛ ait quidem me eſſe Philodicū:nō habet
autem oſtendere litigatus neqꝫ vnaꝫ litem
ſeorſum:aut in ipſo ꝛ altercāte. Ut iſte qdē
non nūciauit vnq̄ꝫ aliquid ſupra:ego autem
ꝛ multis veſtrum ſolui.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Naꝫ quidaꝫ ait:ꝛ coniura
uit ſe diligere aliquem cuꝫ triginta.ideſt cū ſocijs ſuis
omnibus:coniurando enim dicit quidā cuidaꝫ. Diligo
vos cum triginta ſocijs veſtris:in ipſo autē ſic loquēte
ſeorſum:quia facta non reſpondebant dictis. hoc eſt
enim ſeorſum loq. Ideo ſubdit̄. Ait quidē me eē philo
dicū.i.me eſſe amatorē tuū:ipſe autem litigatus.i.vna
pars aduerſa non habꝫ oſtendere in vnam litem.ideſt
neqꝫ vnam iuſticiam aliam:ſed ſoluꝫ oſtendere habꝫ
qđ eſt in ea:ſiue in ipſo:ꝛ ꝉ altercāte.i.ꝉ aduerſario:ꝛ ꝙ
ille aduerſarius eſt ſeorſuꝫ:ꝛ diuiſus ab eo:vel eſt ſeor
ſum:ꝛ diuiſus a ſeipſo:quia dicta non ꝯcordant factis.
Non enim diligit dīm cum ſocijs ſuis:vt ipſe dicit. p-
pter qđ ſequitur aduerſariū eſſe redargutū.ideo ſequit̄
ꝛ iſte non nunciauit aliquid vnq̄ꝫ vobis ſupra.ideſt in
nullo ſeruiuit uobis.ego autem multis veſtrum ſolui.
ideſt ſeruiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ꝓ criminatis: ꝛ hominibꝰ: ꝛ rebus
putatis eſt dicere cām inopinabilē. Eſt eni
aliquid ꝓpter quod videtur:puta infamata
quedam ſuper filio ſuo: qꝛ eū oſculabat̄:ꝙ
videbatur coire cum puero. Dicta autēꝫ cā
ſoluta ē criminatio. Et velut i Aiace Theo
decti Ulixes ad Aiacē:quia virilior exiſtēs
Aiace non videtur.

¶ Pōit locos iudiciales ſumptos a cauſa. Et duo facit
ſm ꝙ duos tales locos pōit. Scđa ibi.(Et alius a cau-
ſa.)(¶ Primus talis eſt. Qꝫ quidam locus eſt:per quē
fit incredibile aliqđ in dicta cauſa. Dicit ergo:ꝙ alius
locus eſt ad excuſandū hoīes criminatos deputatis re
bus.i.de rebus:quas putāt̄ feciſſe. Et iſte locus eſt dice
re cauſam:quare iſta res videatur inopinabilis:eſt eni
aliquid:ꝓpter quod aliqua videntur mala:quoꝝ ſcita
cauſa mala non apparent. Nam quędam mulier infa
mata fuit ſuper filio ſuo:quia oſculabat̄ ipſuꝫ. Ex hoc
enim apud ignorantes:ꝙ ipſe eſſet filius ſuus: daba-
tur occaſio credendi ꝙ ipſa coiret cum ipſo puero. Di-
cta autem cauſa deoſculationis:vt quia hoc non facie-
bat amore libidinoſo:ſꝫ amore materno:ſoluta eſt cri
minatio. ¶ Ponit aliud exēplū dicens:ꝙ hoc quideꝫ
apparuit in Aiace Theodecti. Aiax eni accuſauit Uli
xem forte:quia in bello non bene ſe geſſerat:vel aliqđ
aliud puſillanimitatis ꝯmiſerat. Ulixes autē ſoluit ad
Aiacem:ꝙ erat virilior Aiace:quo poſito:ſoluta eſt cri
minatio:ꝛ crimen impoſitū non videt̄ vlterius habe-
re locū:quia ſi Aiax non commiſit puſillanimitatem il-
lam:ꝓbabile eſt:ꝙ Ulixes non commiſerit eaꝫ:erat eni
exiſtens virilior eo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius a cauſa ſiue extiterit qꝛ eſt:ſiue non
extiterit quia non eſt. Simul eniꝫ ē cauſa: ꝛ
cuiꝰ cauſa: ꝛ ſine cauſa nihil ē. vtputa Leo-
damas reſpondens dixit accuſante Thraſi-
bulo:ꝙ erat ſolitarius factus in extremo ci-
uitatis:ſed decidere ſuper triginta nō poſſe
Ait magis eniꝫ vtiqꝫ perſuadere ſibi trigin-
ta inſcripta inimicitia ad populum.

¶ Ponit alium locum:qui etiam reſpicit cauſam dicēs
ꝙ alius locus eſt de cauſa:ſiue extitit:quia eſt:ſiue quia
non eſt. A cauſa eniꝫ poſſumus arguere affirmādo:vel
negando.ideo ſubditur:ꝙ ſimul eſt a cauſa:ꝛ id cuius
eſt cauſa:nam ſine cauſa nihil eſt. Exponit autēꝫ quod
dixerat per exemplū. Nā accuſante Thraſibulo Leo-
damantꝫ:ꝙ erat factus ſolitarius in extremo ciuitatis:
dicebat Thraſibulus:ꝙ Leodamas nō poterat deci-
dere:vt habet alia littera:vel nō poterat ſe ſubtrahere
ſup triginta habitatōes:forte inconſuetū erat:ꝙ aliqs
abſentaret ſe ab habitatione ciuium ſuper triginta ha-
bitatiōes. Et qꝛ hꝫ fecerat Leodamas:ędificauerat.n.
domum adeo diſtantem a domibus ciuium:ꝙ in ſpa-
cio intermedio potuiſſent fieri pluſq̄ꝫ triginta habitatio
nes:ideo Thraſibulus accuſabat Leodamā. Reſpon
dit enim Leodamas:ſe hoc feciſſe ꝓpter inimicitiam
quam populus habebat ad ipſum:licꝫ enim ſemper cī
uibus fugere inimicos: igitur cauſa aſſignata: magis
perſuadetur:ꝙ ſibi erant dimittende triginta habita-
tiones q̄ꝫ non. Differt autem iſte locus a priori:quia
hic ſolum aſſignatur cauſa facti:ibi autem non ſolum
aſſignatur cauſa facti:ſed etiam redditur inopinabile
crimen. Poteſt ergo ꝓdictus locus vocari locus a cau
ſa inopinabili.hic autem a cauſa ſimpliciter.

Alius ſi ꝯtingat melius agere ꝙ̃ ea que aut conſulit: aut egit conſiderare. Manifeſtū eniʒ: quia ſi nō ita habet: non egit: nullus enim volūtarius ⁊ cognoſcens prava eligit.

¶ In parte iſta phs pōit locos iudiciales ſumptos a cōmunibus. Et duo facit. Nā iudicium vertitur inter accuſantē ⁊ defendenteʒ. Primo enī ponit locos: quibus aliquis pōt ſe defendere. Scđo ānectit quēdaʒ locū: ꝑ quē ꝯtingit aliquē incuſare. Scđa ibi. (Alius a noie.) Prima pars diuiditur in tres partes: qꝛ ꝯtingit aliquē per actiones: quibus ei imponit̃: ſe excuſare. Pꝛio eniʒ ſe pōt excuſare: qꝛ cōtingebat accuſatū melius agere. Scđo melius: ſi in operibus ſibi impoſitis implicātur cōtraria. Tertio: ſi fecit aliquē: quo facto nō eſt credibile eū feciſſe: qđ ſibi imponitur. Sed hoc prima pars diuidit̃ in tres ſm ꝙ tres locos circa hoc ponit. Secūda ibi. (Aliꝰ qñ debet.) Tertia ibi. (Alius locus ex his.) Circa pꝛimū duo facit: qꝛ ꝑmo ponit ipſuʒ locū. Scđo docet inferre inſtantiā circa locū datū. Scđa ibi. (Eſt autē hoc falſum.) Dicit ergo: ꝙ vnus alius locus eſt ſe excuſandi: crimine ſibi impoſito cōſiderare: ſi cōtingat ipſum incuſatū melius agere ꝙ̃ ea: q̄ ſibi imponūt̃ q̄ forefacta: aut cōſulit. idest deliberauit facere: vt qꝛ egit: aut nō egit: qꝛ ſi nō ita habʒ: vt ſibi imponit̃: quia forte potuit: vel poteſt melius facere: manifeſtuʒ eſt. i. probabile eſt: ꝙ non egit: quātū cū ꝙ enim aliquis forefecerit: vel deliberauerit ſe forefeciſſe. ſi pōt oſtendere ꝙ contingebat eum melius forefacere: reddit ipſuʒ forefactū incredibile: quia nullus cognoſcēs prava: volūtarius ea eligit. Nullus enī aſpiciens ad malū agit qđ agit: vt dic̄ Dionyſius q̄rto de diuinis noībꝰ. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Eſt autem hoc falſum. Sepe enim poſterius fit manifeſtum: qualiter erat egiſſe melius: prius autem imanifeſtum.

¶ Dat inſtantiā dicto loco: qꝛ nō ſemꝑ homo eligit: qđ melius eſt. imo ait: ꝙ hoc eſt falſuʒ: ꝙ ſemper homo faceret melius: ſi poterat melius facere: qꝛ ſepe contingit ꝙ poſterius ſit manifeſtū qualr̃ ꝯtingebat ipſuʒ meliꝰ facere: qđ prius erat imanifeſtuʒ. vna ḡ eſt cauſa quare aliquis prius: qđ melius eſt ſinit: eo ꝙ melius illud non precognoſcebat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius quādo debet aliquid agi cōtrarium actis ſimul cōſiderare: vtputa Xenophanē Eleatis iterrogātibus: ſi imolabāt albe dee ⁊ plangere: aut non cōſuluit. Siquidē exiſtimant deum nō plangere. Si auteʒ hominē non imolare.

¶ Ponit ſcđm locum: ꝙ alius locus ſumit̃: ſi cōſideremus: quādo imponit̃ nobis qđ egimus aliquid contrarium actis. Eo eniʒ ipſo ꝙ accuſatio implicat cōtraria ſeipſum reddit incredibileʒ. Manifeſtat qđ dixerat ꝑ exempla: qꝛ Xenophaneʒ. i. illū hoīeʒ Eleatis. i. illis gētibus interrogantibus: ſi imolabant albe dee: ⁊ ſi q̄ſitū fuit ab eis: ſi illa dea: vel ille dee plāgebāt: aut dicꝰ populus nō conſuluit talem deā: ſiue tales deas: iterrogabat ergo ꝑ eis Xenophanē: ſi imolauerat dee plangere: aut nō cōſuluerat talē deā. Hec aūt icriminatio implicabat cōtraria. Ideo ſubditur: ſi exiſtimant ipm cui imolauerant eſſe deū: vel deā: non cōpetebat ei plāgere: ſi reputabant eū hoīem: non erat imolādū: ergo q̄ dicat̃ ſp in incuſatione implicabant̃ ꝯria. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Alius locus ex his: que peccata ſunt: accuſare: aut dēfendere: vtputa in ea: que Carini Medea. Hi quidem accuſant qꝛ putant: ꝙ pueros occidit propter non apparere enim ipſos: peccauit enim Medea ſm emiſſionē puerorū. Hec autem reſpōdet: qꝛ nō inique pueros: ſed Iaſonem vtiqʒ interfecit. Hoc enim putauit: cum non feciſſet: ſiquidem ⁊ alterum fecerat. Eſt autem locus iſte enthimematis: ⁊ ſpēs tota prior ars Theodori.

¶ Ponit locum dicēs: ꝙ alius locus eſt defendere: aut accuſare alium ex his: q̄ erant tūc peccata. Eſt autē iſte locus cū aliquis ex vno peccato excuſat ſe de alio pctō: vl' ꝑ vnū pctm̄ accuſat aliū de alio pctō: qđ manifeſtat ꝑ exēplū: qꝛ Medea Carini. i. apud illū locū cū incuſaretur ab aliquibus: ꝙ occiderat pueros ſuos: eo ꝙ non apparebāt: licʒ peccaſſet Medea mittendo pueros. i. filios ad mortē: excuſauit ſe Medea: nō qꝛ non occiderat pueros: ſed dixit ꝙ interfecit Iaſonem maritum ſuuʒ. Peccant vtiqʒ ſic faciendo: ſed ex hoc peccato videbat̃: ꝙ non feciſſet crimē ſibi impoſitū. idest ꝙ non occiderat filios: ſi fecerat alterum. i. ſi occiderat maritū: Medea forte: vt placeret marito: ex q̄ forte nō ſuſceperat illos filios: occidit filios ſuos. ſi ḡ dicebat ſe occidiſſe maritū: videbat̃ ꝓbabile: ꝙ nō occidiſſet filios cum propter maritum perpetraſſet homicidiū filioꝝ. ¶ Notandum autem: ꝙ ſicut per vnum peccatuʒ incuſare poſſumus aliqueʒ de alio peccato: ſi illa cōmixtionē habeāt. Addit ꝙ iſte locꝰ: ⁊ iſte ſpēs enthimemati eſt tota ars Theodori: quā ipſe ꝑus tradidit. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Alius a noie: puta Sophocles plāc ferro induens nomen: ⁊ in deorum laudibus cōſueuerūt dicere: vt Conō Thraſibulo. Thraſibulum. i. audacis cōſilij vocabat̃: ⁊ audax ſp Trāſimagus herodius: aut Polū tanq̄ poliſceluʒ: ⁊ Draconē legis latorē: qꝛ non vtiqʒ hois leges: ſed Draconis difficilis: ⁊ Euripidis Echaa contra Venerē: ⁊ nomē recte dee incipit ab inſipientia: ⁊ Theremō pentheus a ſequenti calamitate denoiatus.

¶ Ponit locū aliū vtilē ad defendendū: ⁊ icuſandū: cōtingit. n. aliquē ꝑ aliq̄ opa ſortiri aliqđ nomē: qđ ſi ſit prauū valʒ ad incuſandū: ſi ſit bonū: valʒ ad defendēdū: Dicit ḡ ꝙ aliꝰ locus ſumit̃ a noie: puta Sophocles plane ferro induit tale nomē ꝑ duriciā. ſiue ꝑ fortitudinē. Aliud exēplū eſt: ꝙ in laudibꝰ deoꝝ cantat̃ de Conō Thraſibulo. Thraſibulū. n. idē ſonat: ꝙ audaci ꝯſilij. Tertiū exēplū eſt de Herodio dictꝰ Trāſimagꝰ Trāſimagus. n. idē ſonat: ꝙ audacis pugne ⁊ polus ſic dictus ꝑ polū: ſiue ꝑ cęlū erat forte hō diuinꝰ: ⁊ cęleſtis: ⁊ q̄ndā legis latorē ciues Draconē appellabāt: qꝛ leges eiꝰ nō erat leges hoīes. ſʒ draconis: ⁊ ꝑ caſtitatē forte Echaa Euripidis ſic noiatꝰ fuit. erat. n. ꝯ Venerē: ⁊ nomē recte dee icipit ab ipſa iſipiētia. i. a ſimplicitate: rectū enī ⁊ ſimplex nr̃aʒ ꝯueniūt: ⁊ Theremō penthꝰ a ſequēti calamitate eſt ſic noiatus. Ex oībꝰ ḡ iſtis noibꝰ ſm ꝙ ſonat in bonū poſſumꝰ ſumere locos ad defendēdū: ⁊ vt ſonāt i malū ad accuſandū. ¶ Deide ⁊c̄.

¶ Approbat̃

¶ Approbantur autem magis enthimemata elentica ꝙ̄ oſtenſiua: quia collectio ꝗdez contrariorum in vno eſt elenticuz enthimema. Que autē ſecus ſincere manifeſta ſunt magis auditori.

¶ Comparat enthimemata elentica ⁊ oſtēſiua. Et duo facit: qꝛ primo dat dr̄iam inter ea dicēs: ꝙ enthimemata elentica magis approbanť ꝙ̄ oſtſiua: qꝛ in vno ſyllo elentico eſt collectio ꝯ̄riorum: talē collectionē ꝯ̄rioruz vocat elēticum: enthimema magis ꝓbať ad arguēdū: qꝛ eſt magis manifeſtū: ⁊ magis auget. Enthimemata aūt oſtenſiua: que poſſunt ſecus ſibi inuicē: eo ꝙ ꝯ̄cludunt alteram partē contradictiōis ſunt manifeſta auditori: ita non ſunt ita approbata: nec ita decipiunt auditorem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnium etiam elenticorum: ⁊ oſtenſiuorum ſyllogiſmoruz turbant maxime: que talia quecunqz incipientia prouident: non ſufficietenus eē. Simile. n. vt ipſi in ſeipſis gaudent ꝓſentientes: ⁊ quecunqz tantū tardāt: vt ſimul cum dictis cognoſcantur.

¶ Dat dr̄iam inter oſtſiua ⁊ elentica dicens: ꝙ ſi enthimemata ſunt de nūero elenticoꝝ: ſiue oſtſiuoꝝ: ⁊ in ħ ꝯ̄ueniunt ꝙ turbant reſpondentē: ſi ſunt talia: ꝙ a pn° non ſunt: puideri ſuperficietenus: ita ꝙ ſtatim appeat quid virtutis ſit in eis. Addit aūt: ꝙ ipſi auditores in ſeipſis gaudent: quando preſentiūt enthimemata: q̄ tātum turbant: ꝙ ſimul cum dictis cognoſcantur: qr̄. n. in principio non poteſt cognoſci intentio dicentis finis tamen dicti a deo aperit intentionem dicentis: ꝙ tota virtus ſermonis ſit ſimul cognita: auditores huius ſermonis gaudent: qꝛ ſic ſimul veritatem cognoſcunt.

AD intelligentiā dictoꝝ notādū: ꝙ rhetor eo ꝙ conſiderat negociū cōe applicatum ad mores: ſic pōt conſiderare locos ſpāles cōuenientes cuilibet negocio rhetorice: ⁊ qꝛ nō pōt dyalecticus ſic locos cōes: quos conſiderat: non opꝫ omnes eſſe ita cōes: ſicut ſunt loci dyalectici. Eſt ergo rhetorica aſſecutiua dyalectice: qꝛ eſt quedam dyalectica: propter quod dicere poſſumus ꝙ quodāmodo deficit dyalectica: ⁊ eſt ſpālior ea. Eſt tn̄ ſpēs colos ſpecialibus artib⁹: ideo licet ad ſpāles artes ſm ꝙ hmōi nō ſpectat aſſignare locos cōes. Poteſt tn̄ rhetor: eo ꝙ deficit a dyalectico: aſſignare magis locos ſpāles ꝙ̄ dyalecticus. Nō eſt ergo mirandū ſi aliquos locos aſſumit rhetor: quos aſſumit dyalecticus: vt locos aſſumit a maiori ⁊ minori: ⁊ a contrarijs: ⁊ hmōi: qꝛ vt dcm̄ eſt: rhetorica eſt aſſecutiua dyalectice. Nec eſt etiam mirandum: ſi aliquos locos ponit rhetorica: quos ponere non ſpectat ad dyalecticum: ⁊ ꝙ nō ſunt ita cōes: vt loci dyalectici: qꝛ vt dicebatur rhetorica a dyalectica deficit: ⁊ eſt quodāmodo infra dyalecticaꝫ. Dicunť ergo loci aſſignati eſſe cōes: non ꝙ omnes ſint ita cōes: vt loci dyalectici: ſed cōmunes appellati ſunt: qꝛ ſinguli ſunt aliquo modo adaptabiles ad plura negocia politica. Uerum qꝛ vt dicebatur aliqui ſunt magis proni adaptabiles vni negocio ꝙ̄ alijs: ideo aſſignati loci aliqui dicebantur deliberatiui: aliqui exclamatiui: aliqui iudiciales. Attamen cum ponebātur loci vnius negocij. alij negocio adaptari poſſunt: immo quia ſicut alij loci ſunt magis prompte vni negocio ꝙ̄ alijs: ita aliqui loci ſunt magis prompte adaptabiles pluribus negocijs ꝙ̄ alij: ideo in aliquibus locis vnius negocij fit mentio de alio negocio: ⁊ non in omnibus: quia omnes loci ſunt ita prōpte adaptabiles pluribus negocijs ꝙ̄ alij. ¶ Notandum autem: ꝙ ſequendo diuiſionem quam fecimus: poſſumus dicere locos aſſignatos eſſe triginta: quorum. xij. ſunt deliberatiui. viij. exclamatiui: ⁊. x. iudiciales. Deliberatiui ſunt aūt hi. Primus eſt locus a contrarijs. Secūdus a ſimilibus caſibus. Tertius ab habitudine actiuorum. Quartus a maiori. Quintus a minori. Sextus a diuerſitate tp̄is. Septimus a diuerſitate ꝑſonaꝝ. Octauus a diffinitione. Nonus a diffinitiuo. Decimus a diuiſione. Undecimus ab inductiōe. Duodecim⁹ ab auctoritate: ſiue a iudicio. ¶ Loci exclamatiui ſunt hi. Quoꝝ primus eſt ab actib⁹. Secundus a conſequentijs ꝗbuſcūqz. Tertius a cōſequentijs oppoſitis. Quartus ab inopinatis. Quintus a ꝓportione. Sextus a conſequentijs eiſdem. Septimus a diuerſitate electiōis. Octau⁹ a fine loci. ¶ Iudiciales aūt ſunt hi. Quorum primus eſt a prouocantibus. Secundus ab incredibilibus. Tertius ab icōfeſſis. Quartus inopinabilium. Quintus a cauſis ſimpliciter. Sextus ab actiōibus melioribus. Septimus ab actiōibus contrarijs. Octauus ab actionibus repugnātibus. Nonus ab actionibus annexis. Decimus a nomine. ¶ A contrarijs autez ſic hortamur ⁊ dehortamur. Si habere pacem eſt bonum: bellare eſt maluz. Et deſtructiue. Si habere pacē non eſt bonum: bellare non eſt malū. Maxima talis. Si propoſitum in propoſito: ⁊ oppoſitū in oppoſito: ſi in propoſito non eſt propoſituz: nec in oppoſito oppoſitum. ¶ A ſilibus caſibus ſic. Si iuſtū eſt bonū: ⁊ quod fit iuſte fit bene. Et deſtructiue. Si iuſtum non eſt bonum: quod fit iuſte non fit bene. Maxima talis. De ſilibus caſibus idē eſt iudiciū. ¶ Ab habitudīe actiuoꝝ ad paſſa. Si inimici noſtri iuſte patiūtur: nos iuſte punimus eos. Maxima talis. De ſilr ſe hñtib⁹: de actiuis ⁊ paſſiuis idē ē iudiciū. ¶ A maiori arguimus ſic. Si maiores nobis nō poterūt vincere ciuitatē: nec nos vicemus. Maxima talis. Qð nō poteſt maius nō pōt minus. ¶ A minori ſic. Si minores nr̄i debellauerūt caſtrū: nos ꝺbellabim⁹. Maxīa talis. Qð pōt min⁹: pōt maius. ¶ A ꝯſideratōe tp̄is ſic. Antꝙ̄ ſeruirem⁹ regi: nihil nobis ꝑmiſit: ſeruiēdo ei nihil nobis dabit. Maxima talis. Si añcedētia nō añcedunt: nec ꝯ̄ña ꝯſequūť. ¶ A ꝯdōne ꝑſonaꝝ. Si vilior nō forefaciet nec melior forefaciet. Maxīa talis. Qðcūqz forefactū remoueť a viliori: remouebiť a meliori: vel in quo nō forefacit vilior: nec melior. ¶ A diffōne ſic. Iſte facit gl̄ioſa. ḡ eſt generoſus. diffō. n. ⁊ notificatio generoſi eſt factio generoſoꝝ opeꝝ. Maxīa talis. Cui cōpetit diffinitio ⁊ diffinitū: ⁊ a quo remoueť diffō ⁊ diffinitūz: Sic a diffinito poſſem⁹ arguere: eſt gl̄ioſus. ḡ facit opa gl̄ioſa: nō eſt generoſus. ḡ nō agit generoſa. Maxīa talis. Cui ꝯpetit diffinitū: ⁊ diffō: cui nō ꝯpetit diffinituz: nec diffinitio. ¶ A diffinitiuo ſic. Ut ſi bonū eſt diffinitiuū honeſti: bonū eſt honeſtum. ⁊ ſi diffinitiuum boni nō eſt honeſtū. ḡ bonū nō eſt honeſtū. ¶ Locus a diffinitiuo. Maxima talis. De quo ꝑdicať diffinitiuuz ⁊ diffinitū. debemus. n. tale diffinitiuū accipe: qð cū diffinito cōcomitať. aliter. n. nō poſſemus arguere cōſtructiue ⁊ deſtructiue. ¶ A diuiſiōe ſic. Quicūqz iniuriať vel eſt auarus: vel eſt ſupbus: vel eſt odiēs. hic iniuriatur: ⁊ nō eſt auarus: nec ſupbus. ḡ eſt odiēs. ¶ Locus a diuiſione: ſiue a ꝑtibus ſufficiēter enumeratis. Maxīa talis. Quicquid conuenit alicui diuiſo: neceſſe eſt conuenire alicui diuidētiū. ¶ Ab inductiōe ſic. Machea

ſi ⁊ a minori:ꝙ que roborãtur ita ⁊ i entbimematibus ſophiſticis aſſignamus equiuocationem amphibologiã:per que deficiũt. Sicut ergo loci aſſignati ſunt loci entbimematũ veroꝝ:ſic fallacie de qbus itẽdimus poſſunt dici loci entbimematum ſophiſticorum. ideo in omni fallacia aſſignatur cauſa apparẽtie ⁊ defectus quia quodlibet entbimema ſophiſticum deficit ⁊ apparet. Sicut ergo entbimema non ẽ ipſe locus:ſed ſumit principium ⁊ originem ab ipſo loco.ſic entbimema ſophiſticum non eſt ipſa fallacia:ſed ſumit principiũ ⁊ originem ab ipſa fallacia.ideo compoſitio ⁊ diuiſio nõ eſt ipſum entbimema ſophiſticum:quod peccat:ſed tales fallacie ſunt principia talium ſophiſmatũ. Iſti autem loci apparentium entbimematum:qui poſſunt dici fallacie diuiduntur:vt poteſt haberi a philoſopho in libro elencorum:qꝛ quedam ſunt in dictione:q̃ faciũt fantaſiam ⁊ deceptionem ſm vocem: quedam vero ſunt extra dictionem:ſm quas deceptio ex ipſis rebus poteſt contingere. Duo ergo facit phs: quia primo determinat de fallacijs in dictione. Secundo de fallacijs extra dictionẽ. Secũda ibi.(Alius ex ſigno inſyllogiçatus.n.) Fallacie in dictione ſm Alexandrum in cõmento ſuper elenchis diuiduntur: quia quedam peccant ſecundum multiplicitatem actualem:quedam ſecũdũ multiplicitatẽ fantaſticam. Que diuiſio vtrũ bona ſit ⁊ qualiter:ſi cõtinget nos ſcribere in logicalibus eam declarare intendimus: ſequendo tamen diuiſionem predictam: quia ſufficit in hac materia:vt ſpectat ad propoſitum: ſuperficialiter loqui: poſſumus dicere:ꝙ pars illa:in qua determinat philoſophus de fallacijs in dictione:diuiditur in partes tres.quia p̊ ⁊ z° determinat de huiuſmodi fallacijs prout peccãt ſecũdũ multiplicitatem actualem. Tertio prout peccant ſm multiplicitatem potentialem. Secunda pars ibi.(Eſt autem ad id:quod eſt locutiõe). Tertia ibi.(Alius diuiſim componentem). Fallacia autem peccans ſm multiplicitatem fantaſticam dicitur eſſe fallacia figure dictionis. Hec autem fallacia tripliciter poteſt contingere. Primo ex eo: ꝙ variatur ſuppoſitio. Secundo ex eo:ꝙ variatur predicatum. Tertio ex eo: ꝙ variatur modus ſignificãdi. Suppoſitio autem variatur ſicut ſi diceret.ſortes eſt hõ. hõ eſt ſpẽs.g̃ ſoꝛ.ẽ ſpẽs. Et cum ſic arguimus in iſta fallacia: quodãmodo arguimus in quatuor terminis:inquantum homo:quod eſt medium:aliam ſuppoſitionem habet in maiori.alias in minori.ideo medium eſt quaſi duo termini:propter quod iſte modus ſpecialiter poteſt dici inſyllogiçatus: quia ſpecialiter peccat contra de neceſſitate accidere: ⁊ non tenet figuram ſyllogiſticam. Secundus modus contingit ex eo:ꝙ variatur predicamentum: vt indicamus.ꝙ pati eſt agere:quia videre quod dicit quoddã pati eſt ſyllogiſmus terminationis ad facere ⁊ ſecare. Tertius autem modus contingit ex variatione modi ſignificandi:vt interpretemur maſculinum:femininũ quia chatilina eſt velut muſa:que eſt feminini generis licet non ſit ita:ſed magis ſit econuerſo. videre.n. non ſignificat pati:ſed magis econuerſo: ⁊ chatilina nõ eſt feminini generis:ſed oppoſite eſt maſculini.omnes ergo modos figure dictionis poſſumus reducere ad duo vel ad inſyllogiçatum quantum ad variationem ſuppoſitionis:vel ad conuerſam:⁊ oppoſite differẽtie quãtum ad variationem predicamentorum ⁊ modorum ſignificandi. Duo ergo facit philoſophus in determinãdo de iſta fallacia:quia primo determinat de illo modo:qui poteſt dici inſyllogiçatus. Secũdo determinat de modo alio:qui poteſt dici cõuerſus ⁊ oppoſitus. Secunda ibi.(Et entbimematibus conuerſim). ❡ Dicit ergo:ꝙ vnus locus de locis apparentium entbimematum eſt penes dictionem.i.penes figuram dictionis: ⁊ vna pars huius fallacie: ſiue vnus modus eſt ſicut in dyalecticis vltimum concluſiue inſyllogiçatum dicere exponatur: vt expoſitum fuit. Et ponit exemplum dicens. vnde ergo.i.nunq̃ ergo ſi ſortes eſt hoc.i. homo: ⁊ hoc.ſ.homo eſt ſpecies:neceſſe eſt ꝙ ⁊ hoc.i.q̇ eſt ſortes ſit ⁊ hoc.i.ſit ſpẽs.q.d.non. ❡ Deinde cũ dicit.

❡ Et qȝ entbimematibus conuerſim ⁊ oppoſite dicere videtur entbimema: talis eniȝ locutio regio eſt entbimematis:qȝ tale eſſe penes figuram dictionis.

❡ Poſt illum modum figure dictionis:quod dicitur inſyllogiçatum. Aſſignat alium modum: qȝ dicitur conuerſim ⁊ oppoſite dicere dicẽs:ꝙ videtur eſſe alio modo entbimema.i.in faciendo entbimemata conſueuimus dicere conuerſim: ⁊ oppoſite exponatur:vt expõebatur. Addit autem:ꝙ talis locutio eſt regio entbimematis. regio enim eſt nomen loci. Dictum eſt autem ꝙ fallacia non eſt ipſum entbimema ſophiſticum: ſed eſt quidam locus: ⁊ quedam regio eius:ſiue hõ idem eſt quoddam principium: ⁊ quoddam elementum ipſius: locus enim videtur habere rationẽ principij reſpectu locati. Subdit autem:ꝙ hm͂ői locus: ⁊ hm͂ői fallacia ẽ illa fallacia: que dicitur eſſe penes figuram dictionis. ❡ Notandum autem:ꝙ poteſt aliter legi littera aſſignata: ⁊ põt totum:quod dictum eſt: referri ad amphibologiam: ⁊ non facere nouam fallaciam in littera ſequenti:ſed tamen ſic diuidendo ſicut diuiſimus:completius habemus oẽs fallacias. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Eſt autem ad id:quod eſt i locutiõe ſyllogiſtice dicere vtile: ſyllogiſmorum multoꝝ capitula dicere:ꝙ hos quidem ſaluauit:alios autem puniuit: grecos autem liberauit. Unumquodq̃ eniȝ horũ ex alijs ⁊ alijs diuiſum eſt:compoſitis autem ex his fieri.

❡ Determinat de fallacijs peccantibus ſm multiplicitatem actualem. Huiuſmodi autem fallacie ſunt due: quia huiuſmodi multiplicitas dupliciter eſſe poteſt in oratione. ⁊ tunc eſt amphibologia in dictione: ⁊ tũc eſt equiuocatio. Ideo duo facit:quia primo determinat õ amphibologia. Secundo de equiuocatione. Secunda pars ibi.(Unum autem penes equiuocationem). In determinando autem de amphibologia non ponit modos eius:quod forte ideo fecit:quia ijdem modi aſſignari poſſunt ad amphibologiam ⁊ ad equiuocationem: quia vt dicitur in primo elencorum tres modi ſunt cõmunes ad amphibologiam: ⁊ ad equiuocationem:cuȝ ergo aſſignabit modos equiuocationis: aſſignabit modos amphibologie. In determinando autem de ãphibologia docet nos quendam modum vtilem ad magis poſſe decipere ſm dictam fallaciam. ❡ Dicit ergo ꝙ illud eſt entbimema ſophiſticum ſm ꝙ contingit ſyllogiſtice dicere in locutione:ſiue in oratiõe. Ad hãc ergo ſophiſticationem vtile eſt dicere capitula multorum ſyllogiſmorum. ideſt dicere in ſumma multos ſyllogiſmos:qꝛ enim in capitulo dici ẽ:in ſũma narrare. Ponit aũt exẽplum: vt ſi dicerẽ Achillem vel Alexan-

der vel aliquis alius: hos quidem ſaluauit.alios autez puniuit.grecos autem liberauit. Et ſi hec exempla ponerentur ſm infinitiuum moduz:magis appareret intentum. Et forte ſic eſt in greco: ſed malitia tranſlatorum multa deprauat. Si enim diceremus Alexādruz alios hos grecos ſaluare:punire:liberare: committeretur ibi multiplex amphibologia:quia neſciremus vtrum greci:vel alij liberaſſent: vel puniſſent Alexandrū: vel econuerſo. Item neſciremus qui eſſent liberati:& qui puniti.per quod poſſemus alium facilius decipere cōponendo ſic ſophiſmata. Ideo ꝙ vnumquodqz eorū oſtēſum eſt ex alijs & alijs.quia per alia & alia opera oſtenditur Alexandrum ſaluare hos: punire alios: liberare grecos. Ex his autem diuiſim oſtenſis compoſitus. i. ſi componantur ſic diuiſa fieri.ſupple contingit ſophiſticum enthimema. Unde alia littera habet. quando ergo componuntur.fit ex ipſis enthimema ſophiſticum: vel apparens ſupra.

LNum autem penes equiuocationem dicere quidem ſtudioſum eſſe:a quo eſt honorabiliſſimus ritus omnium. Miniſteria enim omnium honorabiliſſimus ritus.

¶ In parte iſta determinat philoſophus de fallacia equiuocationis. Fallacia autem equiuocationis tripliciter fieri contingit. Primo ſi aliqua dictio ſignificat plura eque principaliter. Secūdo ſi ſignificet illa plura: quorum vnum ſignificet proprie: & aliud tranſumptiue. Tertio ſi ſignificet vtrunqz proprie.ſed vnum ſignificet principaliter. aliud ex conſequenti. ideo tria facit. Secunda ibi.(Aut ſiquis canez.) Tertia ibi.(Aut quia nihil.) ¶ Dicit ergo.ꝙ vnum locum penes equiuocationem contingit dicere: cum aliqua dictio ſignificat plura vnum principaliter . aliud ex conſequenti: vt ſi quis dicat illud eſſe ſtudioſum; a quo eſt honorabiliſſimus ritus omnium. Honorabiliſſimus enim ritus omnium ab aliquo contingit eſſe duplicitervel effectiue: vt cuz aliquis facit talia.propter que poſteriores ſumunt exēplum:& ex eo bonus ritus.& talis eſt ſimpliciter ſtudioſus. Uel conſulendo.vt cum aliquis dat aliquod conſilium.propter quod cōſurgit aliquis bonus ritus. & hic eſt bonus ſtudioſus ſʒ quid. Ideo ſubditur. ꝙ miniſteria.i.conſilia: vt habet alia littera ſunt honorabiliſſimus ritus:& omnium ſtudioſum eſt equiuocum:& ſignificat facientem:& conſulentem bona. ſed facientem ſignificat principaliter:conſulentem ex ꝯſequenti. Uel vt ſonat alia littera greca miniſteria.i. ſacrificia: & in idem redit:vt ſi dicatur aliquis ſtudioſus equiuoce:vel quia fecit bona.propter que conſurgit mos bonus: & bonus ritus.& tunc eſt ſtudioſus ſimpliciter:vel quia inſtituit bona ſacrificia erga deos:propter que gentes prouocantur ad bonum ritum. & tunc eſt ſtudioſus quodāmodo.& ex conſequenti. Non enim eſt ſtudioſus ſimpliciter:quia alios prouocat ad benefaciendum: ſi ipſe in ſe non benefaciat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Aut ſiquis canē cōmendās:eū:q eſt i celo deſcribat:aut ipſʒ Pana & totalē quē Pindarus dixit o beate canis:q̄ʒ magnum dei canē te dico:qꝛ ex oi parte te vocant olympi.

¶ Determinat de equiuocatione prout alia dictio ſignificat plura principaliter dicēs. Aut contingit eſſe equiuocatio:ſiquis cōmendans canem vt latrabilem deſcribat eum:qui eſt in celo.i.celeſte ſydus: vel dicit deſcribat:quia canis celeſtis eſt equiuocuz. vno modo canis eſt vna ſtella in ore leonis: & ab illa ſtella tempore Julij dicuntur dies caniculares. Secūdo modo canis celeſtis dicitur quedam deſcriptio ſtellarum repreſentans ſignum canis: vt patet per Ptholomeuz in almageſto: cum deſcribit ſtellas repreſentantes figuras animalium exiſtentes in celo:quocunqz modo intelligatur: non variatur ſententia . ſemper enim intelligitur: ꝙ canis ſit equiuocum. Subdit autem aliud exemplum quia poteſt eſſe equiuocatio:ſiquis ipſuz canem latrabile animal dicat eſſe Panā & totalem.i.laudabilē. propter quod Pindarus laudauit canez celeſtem dicens. O beate canis celeſtis q̄ʒ magnum dei canem te dico: quia olympi.i.laudantes in illo ludo te ex omni parte vocant:inuocant:& laudant. Eſt autem ibi equiuocatio qꝛ laus debita celeſti ſyderi propter equiuocationē nominis attribuitur latrabili. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Aut qꝛ nihil ē dignus chiria inhonorabiliſſimus eſt. Quare chiria palam: quia honorabile. Et cōmunicatiuū dicere Mercuriū maxime deorum. Solus enim vocatur cōicatiuus Mercurius. Et logō eſſe ſtudioſiſſimum:quia boni viri non pecunijs: ſed logō ſunt digni. Logon enim dignum nō ſimpliciter dicitur.

¶ Determinat de equiuocatiōe prout aliqua dictio plura ſignificat vnum proprie:& aliud tranſumptiue.& ponit circa hec tria exempla: quorum primum eſt: qꝛ qui nihil eſt dignus chiria.i.qui non eſt dignus aliquo ſermone laudatiuo.ille eſt inhonorabiliſſimus. ergo chiria .i.ſermo laudabilis eſt quid laudabile. Nam honorandum: ſiue honorabile proprie ſignificat perſonam dignam ſermone laudabili.ideo tranſumptum eſt metaphorice:ipſe ſermo laudatus dicitur quid honorabile. Secundum exemplum ponit cum ait: ꝙ equiuocatio eſt dicere Mercurium maxime deorum eſſe communicatiuum:quia ſolus inter deos vocatur communis Mercurius. Cōmunicatiuus eniz proprie ſignificat liberalem: ſed metaphorice ſignificare poteſt eum: qui ſic vocatur. ¶ Ponit & tertiū exemplum: vt ſiquis dicat logon.i. ſermonem eſſe ſtudioſiſſimum: quia boni viri non ſunt digni: vt remunerentur pecunijs: ſed logon.i. ſermone. Honor enim & laus ſunt maxime bona inter exteriora bona. & ideo boni viri: quia non poteſt fieri eis debita remuneratio p pecunias. tribuunt eis homines quod magis habent laudando & honorādo eis.logō enim. i.ſermo non dicit quid dignius ſimpliciter:nec proprie:ſed eſt quoddam ſignum dignitatis: propter quod metaphorice & tranſumptiue poteſt dici quid dignum. Iſtud autem exemplum concordat cum primo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius locus ſophiſticus diuiſus componentem dicere: aut compoſitum diuidentem. Quoniam enim idem videtur eſſe:eſt ens & non eſt ens:hoc idem ſepe:quod cum vtilius hoc oportet facere. Eſt enim hoc enthimema Euchiden.

¶ Determinat

¶ Determinat de fallacijs peccantibus ſecundum multiplicitatem. Et tria facit ſm ꝙ tres dicuntur eſſe dicte fallacię .ſ. compoſitio: diuiſio: ⁊ accentus. Primo ergo determinat de fallacia compoſitionis. Secundo de fallacia diuiſionis. Tertio de fallacia accentus. Secunda ibi. (Or i honeſti Theodecti.) Tertia ibi. (Alius locus induſtria) ¶ Circa primum duo facit: quia primo premittit intentionem ſuam. Secundo adducit ad propoſitum plures paralogiſmos. Secunda ibi. (Utputa ſcire.) ¶ Dicit ergo ꝙ alius locus ſophiſticus diuiſus ē dicere cōponentem .i. ꝙ habet veritatem diuiſim inferre ipſum modo compoſito: prout habet fieri falſitatem. et hoc quantum ad fallaciam compoſitionis. Aut compoſitum diuidentem quantum ad fallaciam diuiſionis: vt quoniam videtur idem eſſe: eſt ens: ⁊ non eſt ens: vt eſſe ſcitum ⁊ non eſſe ſcitum: quia aliquis ſcit aliqua diuiſim: qui neſcit illa cōiunctim: tunc ſcit illa ⁊ neſcit: ⁊ poteſt probari eſſe ⁊ non eſſe bonū: quia aliqua ſunt bona diuiſim ⁊ non ſunt bona cōiunctiꝫ. ⁊ econuerſo. Hoc idem ergo .i. ſic diuidere ⁊ ſic componere oportet ſepe facere: ⁊ quodcūqꝫ inuenire poterimus ad paralogiçandum: eſt etiam faciendum. Aliquis enim nō paralogiçatur vna vice: ꝙ ſi ſepe fiant ei paralogiſmi: paralogiçabitur: ⁊ aliquis nō paralogiçabitur vno paralogiſmo: qui paralogiçatur alio. Addit autem: ꝙ hec eſt fallacia: ſiue hic paralogiſmus ē ſermo ⁊ ars Euchiden .i. illius phi: vel illius poetę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa ſcire: ꝙ triremis in pyreo eſt: vnum quodqꝫ enim nouit.

¶ Adducit plures paralogiçantes peccantes ſecundum dictam fallaciaꝫ. Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor paralogiſmos ponit. Secunda ibi. (Et elementa). Tertia ibi. (Et quoniam bis.) Quarta ibi. (Rurſum id quod Policratis.) ¶ Primus paralogiſmus ē talis. puta ſcire aliqd vt ꝙ triremis .i. nauis ē i pyreo .i. in illo portu: qꝛ nouit vnūquodqꝫ .i. nouit nauem ⁊ portum. Formetur ſic paralogiſmus. Tu nouiſti nauem ⁊ portum. ergo noſti: ꝙ nauis ſit in portu. poteſt enim ſcire aliqua diuiſim: quę neſcit coniunctim. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Et elementa ſciente: ꝙ verſum nouit: verſus enim idem eſt.

¶ Ponit ſecundum paralogiſmum: vt ſi diceremus de aliquo ſciente elementa .i. litteras ꝙ nouit verſum: verſus .n. eſt idem qꝺ litterę: ex quibus componitur. Formetur ſic paralogiſmus. Tu noſti litteras: ex qbus compoſitus ē verſus. ergo noſti verſum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quoniam bis tantum egritudinale: neqꝫ vnum dicere ſalubre eſſe. Inconueniens eniꝫ ſi duo bona vnum malum eſt. Sic quideꝫ igitur magis elenticum: ſic autem oſtenſiuuꝫ eſt. Non enim eſt vnum malum duo bona: totus autem paralogiſticus.

¶ Ponit tertium ſyllogiſmum: quia bis tantum eſt egritudinale. ergo vnum tantum .i. ideſt ſemel non eſt ſalubre: inconueniens enim videtur: ꝙ duo bona ſunt vnum malum. Sed hoc enim oportet: quia aliquid in ſe acceptum eſt bonum: quod coniunctum alteri eſt malum. Alicui .n. eſſet ſanum comedere vnum panem: ꝙ ſi comederet duos eſſet ſibi egrum. Poteſt autem iſte locus formari oſtēſiue: vt ſi probaremus bis tantum eſſe bonum: quia quodlibet vnum tantum eſt bonum: ⁊ poſſet formari elentice: vt ſiquis negaret vnum tantum eſſe malum: poſſemus redarguere: quia bis tantum eſt malum. ergo vnum tantuꝫ eſt malum. Sed ſiue formetur iſte locus elentice: ſiue oſtēſiue: quomodocunqꝫ enim concludatur vnum malum nō eſſe duo bona: totus locus ē paralogiſtic᷒. ¶ Deinde .c. d.

¶ Rurſum id: quod Policratis ad Trāſibuluꝫ: ꝙ triginta Tyrānos pemit. Cōponebat .n.

¶ Ponit quartum paralogiſmum: quod poteſt eſſe ſecūdū illud dictum Policratis ad Tranſibulum: qui peremit triginta tyrannos: compōebat enim. Poteſt autē ſic formari paralogiſmus. Tranſibulus peremit triginta: ⁊ peremit tyrannos. ergo pemit triginta tyrānos. ¶ Deide cū dicit.

¶ Aut ꝙ i Horieſte Theodecti: ex diuiſiōe .n. eſt. Iuſtum eſt: ſiq̄ vtiqꝫ occiderit maritum mori hanc: ⁊ patri punire filium: igitur ⁊ hec acta ſunt. Componentem enim forte nō eſt iuſtum. Erit autem vtiqꝫ ⁊ penes ſuppreſſionē aufertur enim a quo.

¶ Ponit palogiſmum diuiſionis: quia paralogiſmus: q fiebat in Horieſte Theodecti erat ex diuiſiōe .i. peccabat ſecundum talem fallaciaꝫ. Dicebatur enim ſi iuſtum eſſet: ſi qua mulier occiderit maritum ſuum: mori hanc: ⁊ ſi iuſtum eſt patri .i. pro patre punire filium. Additur autē. hec igitur acta ſunt: ex quo concludebatur: ꝙ non erāt acta iniuſta: ſed iuſta: ſed non oportet: quia forte componentem non eſt iuſtum. Nam ſi iuſte puniatur filius pro patre: ⁊ iuſte moriatur occidens maritum: non tamen iuſte moritur ex hoc: vel ab illo. ⁊ ideo cum actum iuſtum componitur cum agente: ad quem non pertinet iuſtitia: poteſt fieri iuſtum. Poteſt enim iuſte factuꝫ quis non iuſte facere: ideo ſubditur: ꝙ vtiqꝫ effectus huius fallacię erit penes ſuppſſionem .i. penes ſeparationem. ſeparatur .n. ⁊ aufert̄ a quo iniuſte illa moriatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius autem locus ſophiſticus induſtria cōſtruere: aut deſtruere. Hoc autem cum ſi non oſtenderit qꝺ fecerit: augmentabit negocium. facit enim apparere aut ꝙ non fecit: cūqꝫ cauſam ſuſtinet augmentabit: aut ꝙ fecit cum accuſans iraſcitur: igit̄ enthimema: paralogizat̄ enim auditor: qui fecit: aut nō fecit nō oſtenſo.

¶ Determinat de fallacia accentus. Ad cuius euidentiaꝫ notandum: ꝙ accentus poteſt dupliciter ſumi. Uno modo in ſyllogiſmis: ⁊ in dictionibus ſm ꝙ alia ſyllaba eſt longa vel breuis: vel ſecundum ꝙ aliqua dictio regitur vno accentu: vel duobus. Et iſte modus paralogiçandi nō eſt congruus in voce: ſed in ſcripto: cum tali voce proferūtur: ⁊ determinantur effectus: ⁊ nō paralogiçatur aduerſarius: ⁊ de hoc modo accentus determinatur in elenchis. ideo ibidem dicitur: ꝙ in his: quę ſunt ſine ſcriptura .i. in his: quę ſunt in voce: non eſt idoneum dialecticis facere deceptionem: ſeu orationem deceptoriam ſm accentum. ſed in ſcripturis ⁊ in poematibus magis poteſt fieri talis deceptio. Talis autem modus acceptus non videtur multum vtilis negocio rhetorico: quia perſuaſio: per quaꝫ eſt rhetorica: magis fit verbo q̄ ſcripto: quia habet neſcio qd latentis energie vocis actus. propter quod vox viua plus mouet q̄ ſcripta. Secundo modo poteſt accipi accentus quantum ad modum loquendi. ⁊ iſte maxime conuenit rhetorico. Eadē .n. verba pōt qs taliter dicere: ⁊ tali accentuatiōe pferre. qꝺ facit appere vnū: ⁊ talr qꝺ facit appere aliꝺ: pp qꝺ ex ipſo mō pferēdi ꝯtigit palogiçari auditores

De hoc autem modo accentus determinatur cuz dicitur: φ alius locus ſophiſticus eſt induſtria: ideſt induſtria modo loquendi conſtruere. aut deſtruere aliquid. Hoc autez contingit cum aliquis ſi non oſtenderit: quia fecerit. i. non dicit ſe feciſſe: ſed augmentat negocium oſtendens illud eſſe malum vel valde reprehenſibile: propter quod ex ipſo modo loquendi facit apparere φ non fecit illud: cum ſuſtinet cauſam negocij: et augmentat ipſam cauſam oſtendens eam valde eſſe reprehenſibilem: vel valde malam: aut etiam ex ipſo modo loquendi facit apparere quod fecit illud: cum accuſans iraſcitur: quia nemo iraſcitur niſi de eo: quod tangit ipſum. Eſt igitur hoc enthimema ſyllogiſticum: quia paralogiçatur auditor: ex quo non oſtenditur. i. non dicitur qui fecit: fuit qui non fecit negociuz: ſed ex modo loquendi: qui fecit apparere euz non feciſſe: vel qui non fecit: apparet feciſſe.

Alius ex ſigno: inſyllogizatum enim ē hoc: puta ſiqs dicat. Ciuitatibꝰ conferunt amantes. Amor. n. Armodij et Ariſtogitonis peremit tyrānuz Hyperecū. Aut ſiquis dicat: φ fur eſt Dionyſius: q2 ē malignus. inſyllogizatuz enim hoc: neqꝫ enim omnis malignus eſt fur.

¶ Poſtq̄ philoſophus determinauit de fallacijs in dictione. in parte iſta determinat de fallacijs extra dictionez. Et diuiditur pars iſta in partes ſex. Nam licet fallacię extra dictionem ſint ſeptem. hic non determinatur de petitione principij: quia in materia rhetorica debilis probatio ſufficit: petitio aūt principij non impedit ſyllogiſmum inferentem: ſed probantem. Primo ergo determinat de fallacia ſm ignorantiam elenchi. Secundo de fallacia accidētis. Tertio de conſequente. Quarto de ſm non cauſaz vt cauſam. Quinto de ſm plures interrogationes. Sexto de ſm quid et ſimpliciter. Secūda ibi. (Alius penes accñs.) Tertia ibi. (Alius penes conſequens.) Quarta ibi. (Alius penes non cauſaz.) Quinta ibi. (Alius penes ſuppreſſionē.) Sexta ibi. (Adhuc ſicut in litigioſis.) ¶ Notandum autem: φ elenchus eſt ſyllogiſmus contradictionis. Poteſt ergo aliqua fallacia peccare ſm elenchuz dupliciter. Primo generaliter: vt quia peccat contra ſyllogiſmum: vel cōtradictionem: quęlibet fallacia poteſt dici ignorantia elenchi. Secundo modo poteſt peccare ſyllogiſmus cōtra elēchum ſpecialiter: vt quia peccat contra contradictionem: quam ſpecialiter addit elenchus ſupra ſyllogiſmum ſimpliciter: et ſic ignorantia elenchi eſt ſpecialis fallacia. Et diſtinguuntur modi eius ſm modos: quibus impeditur cōtradictio: vt ſm idem ad idem: ſimiliter et in eodem tempore. Hi autem modi potiſſime contingunt: cum aliquis conſideratur diuerſis modis: et alio et alio modo acceptum pretendit aliam et aliam veritatez. Et φ hmōi diuerſitas acceptionis contingit ex ſignis: q2 ſm aliud et aliud ſignuz aliter et aliter iudicamus: iō ſyllogiſmi facti ex ſignis poſſunt reduci ad ignorantiam ſm φ ignorantia elenchi eſt ſpecialis fallacia: quia per ſigna contingit ꝯcludere vtramqꝫ partem contradictionis: contra quam ſpecialiter ē ignorantia elenchi. vt eſt fallacia ſpecialis. Hoc eſt ergo φ ait. φ alius locus ſophiſticus ſumitur ex ſigno. inſyllogiçatuz enim hoc eſt: quia ſyllogiſmi per ſigna deficiunt: vt puta: ſi quis dicat: amantes cōferūt ciuitatibus. Quod patet: ſi cōſideretur amor Armodij et Ariſtogitonis: quia Armodius et Ariſtogiton propter amorem: quem habebant ad ciuitatem peremerunt Hyperecum tyrannum: cum forte tyrānicana male tractabat ciuitatem. Conferre enim et proferre eſt ſignum amoris: non tamē ſemper proficit amāti. Poſſet ergo ſic formari paralogiſmus. Amans aliquando cōfert amato: aliquando non confert. ergo confert et non cōfert. ¶ Ponit aliud exēplū: φ ſiqs dicat: fur eſt dionyſius q2 eſt malignus: non facit ſyllogiſmum: quia non omnis malignus eſt fur. malignus eniz poteſt dici quilibet vinoſus: ſiue ſit fur: ſiue homicida. Poſſet autez ſic formari paralogiſmus. Quidaz malignus eſt fur: et quidaz malignus non eſt fur. ergo malignus eſt fur et non fur. Poſſet autem iſta fallacia condigne adaptari ad fallaciā ſm quid et ſimpliciter: vt infra dicet. Sz ſm ſuperficiē: videtur φ debeat reduci ad fallaciam ꝯſequentis: ſed artificioſius eſt qđ reducatur modo: quo dictum eſt: q2 de fallacia conſequentis expreſſe habetur infra. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Alius propter accidens: puta qđ dicit Policrates ad mures: φ adiuuerūt corrodētes cordas. Aut ſiquis dicat ad cenam inuitari honoratiſſimum eſt. Quia enim non fuit inuitatus Achilles nūciauit Achaicis i Thenedo. Hoc aūt velut inhonoratus nunciauit. Accidit autem hoc propter non inuitari.

¶ Determinat de fallacia accidentis dicēs. φ alius locus ſophiſticus eſt per accidens ſm φ Policrates dicebat ad mures: φ ipſi iuuerant eum: quia corroſerant cordas arcuum inimicorum: vel forte corroſerant cordas: cum quibus Policrates erat ligatus: ſed hoc fuit per accidēs. Mures enim non intendebant auxiliari Policrati: ſed ex corroſura cordarum querebant cibum. ¶ Ponit autez aliud exemplum: aut ſiquis dicat inuitari ad cęnam honoratiſſimum: quia Achilles eo φ non fuit inuitatus nunciauit Achaicis in Thenedo: ideſt in illo loco: vel in tenendo: vt habet alia littera. volebat enim Achilles tenere bellūz cōtra illas gentes: quia non inuitauerant eum. Unde velut inhonoratus nunciauit eis iram ſuam: ſed hoc accidit: nō enim propter non inuitari iraſceretur Achilles: ſed ꝓpter vilipenſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes conſequens: vt puta in Alexandro: q erat magnanimus: deſpiciens. n. multorum ſocietatem imorabatur ſolus. Quia enim ſi magnanimi tales: et iſte magnanimus videbitur vtiqꝫ.

¶ Determinat de fallacia conſequentis. Et tria facit ſz φ tres paralogiſmos ponit. Secunda ibi. (Et quoniaz compius.) Tertia ibi. (Simile autez.) ¶ Dicit ergo: φ alius locus ſophiſticus eſt penes conſequens: vt puta: ſi diceremus: φ Alexander magnanimꝰ deſpiciebat ſocietatē multorum: et morabatur ſolus. ergo qui moratur ſolus eſt magnanimus. Nō enim ſi eſſe ſolitarium ēt: ſequitur magnanimum. propter hoc: qui moratur ſolus eſt magnanimus Ideo ſubdit. φ non magnanimi ſunt tales. i. ſolitarij. ideo hic ſolitarius videbitur magnanimus. ſed non oportet φ ſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoniam comptus et nocte vagatur adulter: quia adulteri tales.

¶ Ponit ſecundum ſyllogiſmum: vt ſi diceretur: adulter eſt ꝯptus et nocte vagatur: iſte eſt huiuſmodi. ergo ē adulter: q2 ergo adulteri ſunt tales. i. vagabundi de nocte: ideo vagabundi iudicantur adulteri. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Simile

¶ Simile autem τ ꝙ in templis pauperes τ cātant τ tripudiant: et ꝙ vagis licet inhabitare vbiq̄ʒ voluerint. Quia enim his: qui putantur felices inſunt hec: τ quibus inſūt hec: videbūtur vtriqʒ felices eſſe. Differūt autē in eo ꝙ q̄liter: ꝑꝑ quod τ ex ſuppreſſione incidit error.

¶ Ponit hic materiam tertij paralogiſmi. Naʒ pauperes τ vagi.i.ribaldi τ goliardi videntur eſſe fęlices: qꝛ habent ea: quę fęlicibus inſunt. Nam pauperes cantant in tēplis: τ tripudiant: τ vagi habitant vbi volunt. idō reputant̄ fęlices: qꝛ fęlices tripudiāt τ bitāt vbi volūt. Differūt ſ; in eo ꝙ qualiter: quia non eodem modo tripudiant pauperes τ diuites: nec eodem modo habitant vbi volunt fęlices τ goliardi. ergo ex ſuppreſſione.i. ex defectu: quia non exprimuntur conditiones: quibus pręd.icta inſunt pauperibus τ diuitibus: idō incidit dictus error τ dicta fallacia. Poſſunt autem ſic formari paralogiſmi. Fęlices tripudiāt: pauperes tripudiant. ergo pauperes ſunt fęlices. Item fęlices habitant vbi volunt: goliardi habitant vbi volunt. ergo ſunt fęlices. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes non cauſam: puta eo ꝙ ſimul: vel vt poſt hoc: τ ꝑꝑ hoc eſſe. Quod.n. poſt hoc tanq̄ʒ propter hoc accipiunt: τ maxime in ciuilitatibus: puta vt Demades Demoſthēis ciuitatem omnium malorum cauſam: poſt illam enim accidit bellum.

¶ Determinat de fallacia ſm̄ non cauſam vt cauſam. Nā quia cauſa eſt: ad cuius eē ſequitur aliud. ideo credimus ꝙ quicquid habet eſſe poſt aliud ſit cauſatum ab illo: immo plaries aſſignamus cauſam. quę non eſt cauſa. Credimus.n. ꝙ ſit idem eſſe poſt hoc: τ propter hoc: quod maxime contingit in ciuilitatibus.i. in ciuibus: quia vulgares de leui paralogiçant. vt patet: qꝛ Demades Demoſthenis dicit ciuitatem eſſe cauſam omnium malorū: propter hoc ꝙ poſt conſtitutiones ciuitatum acciderunt bella τ multa mala. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes ſuppreſſionem eius: ꝙ quando τ qualiter: vt puta ꝙ iuſte Alexander accepit Helenaʒ. Electio enim ipſi Helene data fuit a patre: non enim ſemper forte: ſed hoc primo. etenim pater vſqʒ ad hoc domin⁹. Aut ſi quis dicat̄ verberare liberos contumeliam eſſe: nō enim ſemper: ſed quando verberaret manibus iniuſtis.

¶ Determinat de fallacia ſm̄ plures interrogationes: vt vnam. Nam ad interrogationem vbi non exprimūtur diſtiones: non eſt danda vna reſponſio: quia talis interrogatio eſt quodāmodo plures. Nam quęrenti vtrum ſit contumelia verberare liberos: eſt vt ſic eſt vt nō. Verberare enim eos ſpe correctionis: non eſt cōtumelia: ſed verberare eos manibus iniuſtis: eſt contumelia. ideo ſi ad p̄dictaʒ interrogationem: qꝛ eſt quodāmodo plures: daretur vna reſponſio: contingeret paralogiçari. Hoc eſt qđ ait: ꝙ alius locus eſt penes ſuppreſſionem eius: quod eſt quare: τ qualiter. vt qꝛ non exprimuntur ibi debitę circumſtantię: vt puta: ꝙ Alexander iuſte accepit Helenam: quia electio fuit data ipſi Helenę a p̄re ſuo. Sʒ hmōi electio forte nō fuit data Helenę ſemꝑ: vt ꝙ ſemꝑ poſſet accip̄e viruʒ in quocūqʒ ſtatu eēt. Nā viro accepto nō licebat ei vlterius accip̄e viꝝ q̄diu viueret vir ſuus. Sʒ hęc.i. talis electio cō

petebat Helenę primo: quia priuſq̄ʒ virum acciperet. Et ſubdit cauſam: quia pater eſt dominus filię vſqʒ ad hoc .i. vſquequo tradit eam viro. Naʒ ſi pater poteſt tradere filiam cui vult ante traditionem: tamen poſtq̄ʒ tradidit eam vni viro: non licet eam tradere alteri. Et dicit forte: qꝛ forte nondum philoſophus determinauerat: vtrū liceat vni mulieri habere plures viros: vel vtrū ſint licita diuortia vt poſt acceptionē vni⁹ viri: liceat mulieri dare ſe alij viro. Cum ergo quęritur vtrum Helena potuerit accipere Alexandrum in virum: non eſt danda vna reſponſio. ſed dicendum eſt anteq̄ʒ ſe traderet alteri viro potuit: poſt traditionem non potuit. Subdit autem materiam ſecundi paralogiſmi cū ait. (Aut ſi quis dicat) quipꝫ per iam dicta.

¶ Adhuc ſicut in litigioſis penes nō ſimpliciter aliud aliquid ſit apparens ſyllogiſmus: velut in dyalecticis: qđ eſt: non eſt ens: eſt ens enīʒ: qđ nō ens: τ quia ſcitū: ignotum: eſt enīʒ ſcitum qđ ignotum: qꝛ ignotum: ita τ in rhetoricis τ apparens enthimema penes non ſimpliciter veriſimile: ſʒ ſm̄ quid veriſimile.

¶ In parte iſta determinat de fallacia ſm̄ quid: τ ſimpliciter. Et duo facit: quia primo oſtendit quomodo habet fieri ſecunda fallacia. Secundo obijcit contra determinata ibi. (Eſt autem hoc non vl̄r.) ¶ Dicit ergo: ꝙ adhuc eſt alius locus rhetoricus: qui vocatur ſʒ quid τ ſimpliciter: quia ſicut in litigioſis penes non ſimpliciter aliud aliquid ſit apparens ſyllogiſmus: vel vt apparet in dialecticis: qđ eſt.i. ens probatur eſſe non ens. Eſt enim ens ſimpliciter: quod non eſt ens aliquid: ſic etiam oſtenditur: ꝙ ſcituʒ ſit ignotum. Eſt enim qđ ē ſcitū ſimpliciter: quod eſt ignotū ſʒ quid. τ ſicut eſt in dyalecticis: ita ſe habet in rhetoricis: quia poteſt fieri apparens enthimema penes non ſimpliciter veriſimile: ſed ſm̄ q̄d veriſimile. ¶ Deinde. c. d.

¶ Eſt autem hoc non vl̄r: ſicut τ Agathon dicit: forte vtiqʒ quis veriſimile hoc ipſuʒ eſſe dicit: hominibus multa accidunt nō veriſimilia fit enim quod ꝑpter veriſimile. Si autē hoc erit: qđ non veriſimile: veriſimile.

¶ Obijcit circa determiata. Et tria facit: quia primo obijcit. Secundo ſoluit: ꝙ ſecundum dictum paralogiſmum componebatur tota ars cuiuſdam philoſophi. Secunda ibi. (Sed non ſimpliciter.) Tertia ibi. (Eſt autē ex hoc loco.) Obiectio autem in hoc loco conſiſtit: quia non oportet veriſimile ſm̄ quid non eſſe veruʒ: propter quod dicta fallacia non vniuerſaliter paralogiçat. Si enim homo mortuus ſm̄ quid eſt homo ſimpliciter: non fiet paralogiſmus procedendo ſm̄ quid ad ſimpliciter: ideo ait: ꝙ hoc quod dictum eſt: non eſt vniuerſaliter veruʒ: vt Agathon dicit: quia forte aliquis diceret hoc ipſum eſſe veriſimile: quod ſupple apparet: dato ꝙ non ſit. Nam hominibus multa accidunt non veriſimilia. fit enim propter veriſimile: τ ſi contingit veriſimile non eſſe. continget etiaʒ non veriſimile eſſe. ergo potens contingere: ꝙ aliquid nō ſit veriſimile: τ tamen ſit. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Sed non ſimpliciter: ſed ſicut in litigioſis: ꝙ ſecundum quid: τ ad quid: τ que non appoſita faciunt calumniam: τ hoc penes veriſimile eſſe non ſimpliciter: ſed ſm̄ q̄d veriſīle.

¶ Soluit: q2 quicquid eſt falſu3 non eſt veriſimile ſimpliciter: τ ꝗ̃tum eſt de ſe ex parte ipſius rei: ſed poteſt eē veriſimile hoībus ſm conditionē aliq̃. Semper ergo cū oſtdimus aliquid falſum eſſe: q2 eſt veriſimile: facimus fallaciam ſm quid: τ falſa nō ſunt veriſimilia ſimpliciter: τ ex parte ipſius rei: ſed quo ad nos: ideo circa pncipiū primi huius dicit: ꝙ ꝗ̃tum ad res ſubiectas ſemꝑ vera τ meliora nā ſyllogiçabiliora τ ꝑſuaſibiliora ſunt: vt vere eſt dicere: ideo talia non ſunt veriſimilia ſimplr. S3 ſicut in litigioſis ea: quę ſunt ſm quid: τ ad quod: τ quo. i. ea quę ſūt vera ſm ꝯditionem aliq̃ non appoſita illa conditione faciunt calūniam: q2 reputantur ſimpliciter talia: ſic hic in rhetoricis eſt penes veriſimile eſſe falſum. Nō enim ſimpliciter veriſimile eſt ſm quid: non. n. ex parte rerum: a q̄bus dependet ſcientia noſtra eſt: ꝙ falſa appareant vera. ſed hoc ex parte noſtra eſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Eſt autē in hoc loco ars Thoracis cōpoſita ſiue enim non reus ſit in accuſatōe: vtputa: debilis exiſtens: puta: non fortis exiſtens. nō. n. veriſimile: ꝙ veriſimile debeat videri. Similiter autem τ in alijs.

¶ Ex hoc loco oſtendit tota3 artem Thoracis pendere ex iſto ſophiſmate. Et tria facit: q2 primo oſtēdit quomodo dicta erat vtilis defendenti. Secundo q̄o erat vtilis accuſanti. Tertio comparat accuſantem ad defendentem. Secunda ibi. (Aut enim reum.) Tertia ibi. (Et minorem autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ex h̄ compoſita eſt tota ars Thoracis. i. illius ph̄i. Na3 ſiue incuſatus eēt reus accuſationis: ſiue non: dabat Thorax viam ad oſtendēdu3: ꝙ accuſatus oſtenderet ſe non reum: τ non vulneraſſe: vtputa: ſi diceret incuſatus: ꝙ erat exiſtens debilis: vel ꝙ erat timidus: timidi. n. conſueuerunt fugere ictus. Hoc. n. poſito oſtendebat ſe non eſſe reum: q2 non eſſet veriſimile: ꝙ aliquis non fortis τ timidus percuſſent alios: propter qḋ nō apparebit veriſimile: ꝙ debeat veriſimile videri: τ qḋ dictum eſt in pędicto exemplo: intelligendu3 eſt in alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut enim reu3 eſſe in accuſatione: apparent quidem igitur ambo veriſimilia. Eſt autē hoc quidem veriſimile: hoc aute3 non ſimpliciter: ſed ſicut dictum eſt.

¶ Oſtendit quomodo dicta ars vtilis eſt accuſanti: q2 homo vel eſt reus: vel non eſt reus incuſationi. Ambo enim apparent veriſimilia: q2 vtraq3 pars contradictionis pōt eſſe probabilis. Sicut ergo ꝑdicta ars vtilis erat defendēti: q2 poterat oſtendere non eſſe veriſimile: ꝙ alteri impoſuit. Addit autem: ꝙ vtraq3 pars contradictionis eſt veriſimilis: τ non ſimpliciter: ſi hoc. i. ſi alterum membru3 ꝯtradictionis eſt veriſimile: τ non ſimpliciter: ſed ſicut dictum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et minorem autem ſermonem meliorem facere hoc eſt.

¶ Comparat accuſantem ad defendentem. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit: ꝙ a pędicta comparatione deuiabat dictum Pithagorę. Secunda ibi. (Et hinc iuſte moleſte.) ¶ Comparat autem accuſatum ad accuſantem dicens: ꝙ ſermonem minorē .i. ſermonem accuſati: q2 ſemꝑ accuſatus in cauſa videt̄ ſe habere quaſi minor: talem autem ſermone3 debemus facere meliorem: q2 ſemper partem accuſati debemus interpretari in meliorem partem. Addit autē: hoc eſt. i. iſta eſt ars Thoracis: ꝙ debemus magis fauere partem accuſati ꝗ̃ accuſantis: vel hoc eſt: quod eſt obſeruandu3 in iudicijs: q2 ſemper debemus eſſe proniores ad miſerendu3 ꝗ̃ ad condemnandum. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et hinc iuſte moleſte ferebant homines Pithagore ſponſiōem: falſum quidem enim τ nō verum: ſed apparēs veriſimile. Et i nulla arte ſed in rhetorica τ litigioſa. Et de enthimematibus quidem entibus: τ apparētibus dictū ē.

¶ Oñdit ꝙ a pędicta arte deuiabat dictu3 Pithagorę dicens: ex hoc homines iuſte moleſte ferebant ſponſionem Pithagorę. i. dcm̄ Pithagorę: vel monitus eius: vt ſonat alia littera. Forte. n. Pithagoras dicebat magis tuēdā eē partem accuſantis ꝗ̃ accuſati: quod valde durum erat dicere: quantumcunq3. n. ſit veriſimile crimē: quod alteri imponitur: ſemper homo debere timere: ne illud impoſitu3 ſit falſum: τ ſi non eſt verum: eſt tamē apparens veriſimile. Addit aūt ꝙ in nulla parte poteſt ſyllogiçari vtraq3 pars ꝯtradictiōis: niſi in rhetorica τ in litigioſa. ¶ Poſſet aūt hęc fallacia adaptari ad ignorantiam elenchi: q2 hic docetur ſyllogiçari vtraq3 pars contradictionis: τ fallacia illa poſita in principio fallaciarum extra dictionem: vbi ex ſigno eſt aliquid inſyllogiçatum: vt cum oſtenditur: ꝙ aliquis eſt fur: ꝙ eſt malignus: poſſet adaptari ad fallacia3 ſm quid τ ſimpliciter. Nam malignus eſt aliquo mō fur: quia in quolibet vitio quodāmodo omne vitium cōtinetur. ideo vitia oppoſita ſe quodāmodo continent. Nā prodigi quodāmodo ſunt auari: q2 tales vtplurimum inclināt̄: vt accipiant vnde non debent: ſic τ qui amat quodāmodo confert: q2 confert voluntate: τ ſi non opere. Expoſitio autē littere patere poteſt per iam dicta: qualitercunq3 legatur textus. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de enthimematibus entibus quantum ad enthimemata vera: τ apparentibus quantum ad ſophiſtica dcm̄ eſt. i. determinatū eſt.

DE ſolutione autem habitum dictis ē dicere aut ꝯtra ſyllogizātē: aut inſtantiam ferentem.

¶ Poſtꝗ̃ ph̄s determinauit de enthimematibus tam exiſtentibus ꝗ̃ apparētibus in quo inſtruxit opponentem τ accuſantē. in parte iſta determinat de ſolutionibus τ inſtantijs. Secundo de quibuſdam annexis. Secunda ibi. (Augere autez τ minuere.) ¶ Circa primū duo facit: quia ſolutio dupliciter poteſt conſiderari. ſ. ad eius partes: in quas diuiditur: τ ad enthimemata: quę per ſolutiones ſoluuntur. Primo ergo determinat de ſolutione quantum ad eius ptes. Secūdo quantum ad enthimemata: quę ſoluuntur ꝑ ipſam. Secunda ibi. (Qm̄ aūt enthimemata.) ¶ Circa primum duo facit: q2 primo dicit: qḋ dicendu3 eſt de ſolutione: τ oſtendit quot modis contingit ſoluere. Secundo determinat de quocunq3 illorum modoru3. Scḋa ibi. (Circa ſyllogiçare quidem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ habitum dictis .i. conſequenter dictis eſt dicere de ſolutione. Addit autē quot modis contingit ſoluere: q2 dupliciter. Nā enthimemata ſoluimus vel contra ſyllogiçando: vel inſtantiam ferendo. ¶ Deinde cu3 dicit.

¶ Contra ſyllogizare quidem igitur palam: q2 ex eiſdem locis contingit facere ſyllogiſmos: q̄dam enim ex probabilibus: que autem vident̄ multis contraria adinuicem ſunt.

¶ Determinat de membris diuiſionis. Et duo facit: q2 primo determinat de contraſyllogiçare. Secundo de inſtantiam ferre. Secunda ibi. (Inſtantię ferantur autem.)

¶ Dicit

Dicit ergo: ꝙ de ſolutione illa: que eſt ꝯtra ſyllogiſare: palam pōt eſſe ex dictis: q2 ex eiſdē locis contingit contraria ſyllogiſare. Nā ſyll's rhetoricus: cui aſſignati ſunt loci: eſt ex probabilibus: que aūt videnť multis contraria ſumpta adinuicē: ⁊ que videnť multis ſunt ꝓbabilia: opꝫ ꝓbabilia eſſe ꝯtraria. Nō ģ opꝫ ſpecialē facere tractatū de ꝯtra ſyllogiſatione: qui eni ſcit ex probabilibus ſyllogiſare: ſcit ex eis ꝯtra ſyllogiſare. ⸿ Notādū aūt: ꝙ ꝯtra ſyllogiſare nō eſt ſoluere: etiaꝫ ſi ad mille incōueniētia reducant. nō tamē eſt incōueniēs: q2 qđ nō eſt ſolutio ſimplr eſſe ſolutionē rhetoricā ꝯtra ſyllogiſare. ergo pōt eē ſolutio rhetorica: quia rhetor quaſi in omnibus ſuperficialr videť in cedere. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Inſtantie autem ferunť: queadmodū ⁊ in topicis quadruplr: aut enim ex eodē: aut ex contrario: aut ex iudicatis.

⸿ Determinat de alio modo ſoluēdi: vt de iſtātia. Et duo facit: q2 p'io enarrat inſtantias. Scđo determinat de vna quaqꝫ illarū. Scđa ibi. (Dico autem ex eodē.) Dicit ergo ꝙ inſtātie: ſicut dictū eſt in topicis: quadruplr poſſunt ferri: quia aut homo inſtat ex eodē: aut ex ſimili: aut ex ꝯtrario: aut ex iudicatis. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Dico autem ex eodeꝫ quidē. puta ſi de amore ſit enthimema: ꝙ eſt ſtudioſus. Inſtātia ſit duplr. Aut eni vniuerſalr dicere: q2 ois idigētia mala. Aut particulariter: q2 non vtiqꝫ diceretur optimus: aut peſſimus amor: niſi eſſent etiam mali amores.

⸿ Determinat de vnoquoqꝫ dictorū. Et duo facit: q2 p'io determinat de inſtantia ſumpta ex eodem. Scđo de ſumpta ex contrario. Tertio de ſumpta ex ſimilibus. Quarto de ſumpta ex iudicatis. Scđa ibi. (In cōtrario autē inſtātia.) Tertia ibi. (In ſimilibus autem.) Quarta ibi. (Iudicia autem.) Dicit ergo: ꝙ ex eodē pōt fieri inſtantia dupliciter: ſi qs de amore faceret enthimema dicens: ꝙ omnis amor eſt ſtudioſus: duplr pōt fieri inſtantia: aut vniuerſaliter: quia ois indigentia mala: quicūqꝫ autē amat: videť indigere. ergo ois amor malus. nullus igiť ſtudioſus. Aut poteſt ferri inſtantia contra dictū enthimema particulariter: q2 cum dicať: ꝙ aliquis eſt amor optimus: aliqs peſſimus: hoc non diceretť: niſi eſſent aliqui amores mali. non ergo omnis amor ſtudioſus. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ In contrario aūt inſtātia fertur. puta ſi enthimema ſit ꝙ bonus vir omnibus amicis bene faciat: ſed ꝙ qui malus male.

⸿ Docet ſumere inſtantiā in contrario: ſed ſi quis faceret aliquod enthimema: ꝙ vir bonus beneficiat oibus amīcis poſſet inſtare i cōtrario: ꝙ vir malus maleficiat oibus amicis. Iſta autem inſtantia eſt a contrario: maleficium enim eſt cōtrarium beneficio. ſi eniꝫ malus non malefacit oibus: neqꝫ bonus benefacit oibus. ⸿ Deide cū dicit.

⸿ In ſimilibus autem ſi ſit enthimema: ꝙ qui male receperunt: ſemper odiant.

⸿ Docet inſtare in ſimilibus dicens: ꝙ ſi fiat enthimema ꝙ qui male receperunt ſemꝑ odiant: poſſunt inſtare in ſimilibus: q2 qui bene receperunt: nō ſemꝑ diligunt. Similiter enim qui bene recipit: videť ei debere diligere: ſicut ģ male recipit odire: loquēdo de vita politica: vt phs logť ſꝫ ꝙ amicis bńfacere ⁊ inimicis male nō ſūt ꝯria. ſꝫ vtrūqꝫ eſt boni moris: vt diciť in ſcđo topicoꝝ. Scđꝫ tñ v'itatē ecōtrario eſt dicēdū: q2 debemus diligere inimicos nřos ⁊ benefacere his qui oderunt nos: vt veritas dicit: qđ quō ſit intelligendū non eſt p'ntis ſpeculatiōis. ⸿ Deide. c. d.

⸿ Iudicia autem que a notis viris. puta ſi aliqs enthimema dixit: ꝙ inebriatis oportet veniam habere: ignorantes autem peccant. Inſtat igitur Pithacus laudabilis. Ipſe eniꝫ vtiqꝫ maius dānū lege ſtatuit: ſi qs iebriat' peccauerit.

⸿ Docet ferre inſtantiā ex iudicatis dicens: ꝙ ſi quis fecerit enthimema: ⁊ dixerit ꝙ inebriatis debemus dare veniam: quia peccant ignorantes: poteſt fieri inſtantia circa hoc per iudicia: que ſunt iudicata a notis viris. Nam Pithacus laudabilis ⁊ famoſus: ſicut vtiqꝫ iudicauit: ſic eſt faciendum. Ipſe enim per legem maius damnum ſtatuit ſi quis inebriatus peccauit. Ebrijs enim duplices increpationes debentur: ſicut dicitur in tertio ethicorum.

Quoniā aūt enthimemata ex quattuor. Quattuor aūt hec ſunt ychos exemplū: thechameriū ⁊ ſignum.

⸿ Poſtq̄ determinauit phs de ſolutiōe quantū ad ſuas partes: in parte iſta determinat de ipſa ſolutōe vt pōt adaptari ad omnia genera enthimematū. Et tria facit: q2 p'mo diſtinguit quattuor genera enthimematū. Scđo exemplificat de eis. Tertio docet adaptat ſolutionē ad qđlibꝫ eorꝫ. Scđa ibi. (Sunt autem.) Tertia ibi. (ycbos autē nūq̄.) Dicit ergo: ꝙ enthimemata dicunť eſſe ex quattuor: quia quattuor ſunt: ex quibus poſſunt fieri enthimemata. ſcilꝫ ycbos exēplū thechameriū ⁊ ſignū. ⸿ Notādū aūt: ꝙ oēs perſuaſiones cōmunes ſūt exēplū ⁊ enthimema. vt ſupra dictuꝫ ē: que quō differunt ſupra oſtenſum fuit. Enthimema quidē pōt fieri in triplici figura. Et ſꝫ ꝙ in alia ⁊ alia figura fit: ſic ex alijs ⁊ alijs fieri diciť: q2 vt diciť in p'ia figura diciť fieri ex thechinenis. in ſcđa ex ycotib': i tertia ex ſignis. Proprie ergo enthimema fit ex tribus: ſed large ſumptū icludit exemplū: ꝓpter qđ enthimema cōiter ſumptū diciť fieri ex quattuor. ⸿ Itē notādū ꝙ ſm tres figuras ſignū triplr pōt accipi. Primo vt accipiť in tertia figura: ⁊ ſic accipiť hic vt diuidiť ꝯtra ycotē: ⁊ thechameriū: ꝙ forte: ideo cōtingit: q2 ſignū in ꝓpria figura hꝫ propriū nomē: q2 diciť thechameriū: in ſcđa diciť ycos: in tertia aūt q2 nō habuit ꝓpriū nomē: retinuit ſibi cōe nomen ⁊ diciť ſignū. Scđo mō pōt accipi ſignū: vt diuidiť contra ycotē: ⁊ ſic ſignū includit thechamerium. ⁊ hoc modo accipit ſignū phs p'mo huius. ⁊ ſcđo p'orū: ꝙ enthimema fit ex ycotibus ⁊ ſignis. Tertio mō pōt accipi figura oino cōmuniter: vt includit oia ſigna: ⁊ ſic accipit ſignū phs ſcđo priorū: cū diſtinguit ſignū: in tres figuras. Sic ⁊ ycos pōt cōiter accipi ad oēs tres figuras. ycos enim vt dicitur ſonare alia littera: idem eſt qđ imago: vel ſilitudo. Et q2 oē ſignū eſt quoddā viſile: oē ſignū pt dici ycos. ⸿ Dei. ⁊c.

⸿ Sunt autem quidem ex his: que vt in pluribus: aut exiſtentibus: aut opinatis cōcluſa enthimemata ex ycotibus: que aūt per iductionem per ſimile: aut vnū: aut plura: cuꝫ poſtq̄ acceperit vniuerſale: deinde cōcluſerit per exēplum particularia.

⸿ Exponit illa quattuor genera enthimematū. Et duo facit: q2 primo exponit dicta enthimemata accipiendo ycotem large: put icludit oia ſigna triū figurarū. Scđo ſpālr diuidit ſignū ſm tres figuras. Scđa ibi. (Que autem valde.) Dicit ergo ꝙ enthimemata: que ſunt ex his: que vt in pluribus quantum ad ſigna ſcđe figure: aut exiſtentibus

quantū ad ſigna primę figurę:quę dicunť exiſtentia:quia ſunt quaſi ex neceſſario:aut ex inopinatis quātū ad ſigna tertie figurę:quę ſunt valde debilia.talia aūt entbimemata dicantur eſſe cōcluſa ex ycotibus. Dictū eſt autē ꝙ accipit ycotem large:vt includit ſignū cuiuſlibꝫ figurę. Expoſita ſunt ergo tria genera entbimematū.Quartū autez genus entbimematū:quę fiunt per iductionē.ideſt ꝑ exēplum : ſic fieri debet:qꝛ fiunt per vnum ſimile:vel ꝑ plura:qȯ ſic fit:quia ꝑmo accipimus vle.deinde concludim⁹ particularia per exemplū. Naꝫ ꝑmo accipimus:ꝙ ois expetens munitiones vult tyrānizare.deinde cōcludimus:ꝙ Dionyſius expetens munitiōes tyrānizabit:quia Piſiſtratus prius hoc faciēs tyrānizauit. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quod autem valde neceſſarij ⁊ entis per techameriū. Que autem per vniuerſale:aut per in parte ens ſiue ens:ſiue non:per ſigna.

¶ Diſtinguit ſignū ſm tres figuras dicens:ꝙ entbimemata:q̄ ſūt ꝯcluſa ꝑ efficatiā ſigni valde neceſſarij:⁊ entis:talia āt entbimemata ꝯcludūť ꝑ thechameriū:quę aūt fiūt per ſignū vle ens.i.per ſignū qȯ hꝫ eſſe:vt in plurib⁹ quantum ad ſecundā figurā:aut ꝙ habꝫ eſſe:aut nō eſſe in parte quantū ad tertiā:talia entbimemata fiūt per ſigna. Accipit autē hic ſignū:vt icludit ycotē.Et dicit:ſiue ens:ſiue non per ſignū poſſumus arguere affirmatiue ⁊ negatiue. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Icos aūt nunq̄ ſemꝑ:ſed vt in pluribus manifeſtum ꝙ talia entbimemata ſemper eſt ſoluere ferendo inſtantiam.

¶ Docet ſoluere omnia dicta genera entbimematū ꝑpter qȯ q̄tuor facit:quia ꝑmo docet ſoluere ad ycota.ſecundo ad ſigna.tertio ad exēplaria.quarto ad dtineria. Secūda ibi.(Soluūť aūt.) Tertia ibi.(Ad exēplaria aūt.) Quarta ibi.(Detineria aūt.) Circa primū duo facit:qꝛ ꝑmo docet ſoluere ad ycota. Scḋo oſtēdit qūo ꝯtingit paralogizari circa talē ſolutionē. Scḋa ibi.(Solutio autē appar ēs) Dicit ergo ꝙ ycos nunq̄ eſt ſemꝑ:ſed vt in plurib⁹. Ycos enī eſt ſignū in ſcḋa figura. In ſcḋa aūt figura nō ē ſignū neceſſariū:ſed eſt vle.ideſt eſt vt in pluribus.ideo manifeſtum eſt:ꝙ ſemꝑ contingit ſoluere talia entbimemata ferendo inſtantiā in his:in quibus deficit.ex quo tale ſignū nō eſt in oībus:deficit in aliquo particulari:in quo poteſt fieri inſtantia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Solutio autem apparens:ſed non vera ſemper. Non enim ꝙ nō ycos ſoluit qui inſtat:ſed qȯ non neceſſariū: ꝑpter qȯ ⁊ ſemper cōtingit abūdare defendentem magis q̄ accuſantem propter hunc paralogiſmum.

¶ Oſtēdit qūo contingit paralogizari circa tales ſolutōes: Et tria facit:qꝛ primo facit quod dictū eſt. Scḋo quoddā qȯ ſumpſerat ꝑbat. Tertio ex hoc docet ſufficienter ſoluere. Scḋa ibi.(Qm̄ enī gdē.) Tertia ibi.(Igiť ſufficiēs.) Dicit ergo:ꝙ ſolutio data per inſtantiā nō eſt ſemꝑ vera: ſed aliquādo eſt apparens. Uere eniꝫ ſoluere ad ycota eſt oſtendere:ꝙ ycos non ſit ycos:⁊ ꝙ ꝑpoſitū tanq̄ veriſile non eſt veriſimile. Qui ergo inſtat non ſoluit:ꝙ ſit ycos: ſed ſoluit:ꝙ ſignum aſſignatum non ſit neceſſariū ꝑpter hoc ꝙ hunc paralogiſmuꝫ.i. ꝑpter hoc:ꝙ hic paralogizamur in ſoluendo ad ycota ſm talia genera entbimematū contingit magis abundare defendētē q̄ accuſantē : qꝛ melius poſſumus ſoluere ycota. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quoniam enim qui accuſat per ycota oſtendit. Eſt autem non idē ſoluere:aut qꝛ nō ycos aut qꝛ non neceſſariuꝫ. Semꝑ aūt hꝫ inſtantiā ꝙ in pluribus ycos:ſed non enī vtiqꝫ eēt ſemper ⁊ neceſſariū. Iudex autem putat:ſi ſic ſolutum eſt:aut non ycos eſſe:aut nō ſibi iudicādum paralogizatus:ſicut diximus. Nō enim ex neceſſarijs opꝫ ipſum ſoluꝫ iudicare:ſed ex ycotibus. Hec enim eſt ſnīa optima iudicare.

¶ Probat qȯ aſſumpſerat.vꝫ.ꝙ inſtare nō eſt ſoluere ad ycotem. Soluere enī ad ycotē eſt deſtruere.ycos autem non deſtruit per inſtantiā qualēcūq;:quia de ratione ycotis eſt:ꝙ non ſit in oībus:ſed in pluribus. Et ꝙ poſſit ad ipſum fieri inſtantia:ideo ait:ꝙ ille qui accuſat:oſtendit ꝑ ycota:ſed ſoluere:qꝛ non eſt ycos:ſiue deſtruere ycotē:nō eſt enim idem qȯ oſtendere ipſuꝫ non eſſe neceſſariū. De ratione tn̄ ycotis eſt:ꝙ habꝫ inſtantiā:⁊ ꝙ ſit vt in pluribus.imo ſi eſſet in omnibus non:vtiqꝫ eſſet ycos:ſed eſſet ſemper:⁊ neceſſariū. Iudex aūt paralogizať:ſicut dixim⁹ quādo ſit ſolutū per inſtantiā:vt dictū eſt:aut non credit illud ſignū eſſe ycos:aut putat ſibi non eſſe iudicandū:ꝙ accuſatus ſit reus ꝑpter talia ycota. Sꝫ hoc non opꝫ:quia non ſolū oꝫ iudicē iudicare ex ſignis neceſſarijs:ſꝫ etiā ex viſimilibus:ſiue ycotibus:⁊ aliqñ hęc eſt optīa ſnīa ſic iudicare. Nūq̄ enī quis poſſet cōuincere:ꝙ eſſet ad vle per ſigna neceſſaria:ſed per ycota:⁊ per ſigna veriſimilia:vt ſi inuentus ſit nudus cū nuda:ſolus cū ſola:tēporibus ſuſpectis:quę omnia:ſi nō ſunt neceſſaria:ſed ycota:iuſte tamē lex per talia iudicat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Igiť inſufficiēs ſi ſoluat ꝙ nō neceſſariū:ſed opꝫ ſoluere ꝙ non ycos. Hoc āt accidit ſi ſit inſtātia magis vt in plib⁹. Cōtingit eē talē duplr aut i tpib⁹:aut i reb⁹: ꝑpꝛijſſime aūt ſi in ambobus. Si enī q̄ ſepius.ita hoc eſt ycos magis.

¶ Docet ſoluere vere ⁊ cōuertere dicēs: erit igiť iſufficiēs ſolutio:ſi ſoluat ꝙ nō eſt neceſſariū:quaſi dicat nō in vno ſed ſi debꝫ eſſe vera ſolutio:opꝫ ſoluere ꝙ nō ſit ycos:⁊ ꝙ non ſit veriſimile. Hoc ꝯtingit ſi ferať inſtantia vt in pluribus:quia tunc oſtendeť:ꝙ non ſit ycos. Ferre aūt inſtātiam in pluribus ꝯtingit duplr:vel in tēporibus:vel in rebus: ꝑpꝛijſſime autē ſolueť ycos:ſi in ambobus ferať inſtantia. Siquis enī inculpatus de adulterio:qꝛ fuit ſolus cū ſola repertus duplr poſſet excuſare. Primo reſpectu ⁊ ratione rei:oſtendens plures hoīes fuiſſe ſolos cū mulieribus:⁊ tamē nec cōmiſiſſe verenda:vel ratione tempoꝝ: oſtendendo ꝙ ſepius ſic inuentus nō eſt operatus malū: ⁊ ſic magis proprie deſtruiť ycos:vel cōſtruiť. Quia ſi aliquis ſępe male facit cū aliqua.ſi inueniatur ſolus cuꝫ illa eſt violenta ſuſpicio cōtra eum.ideo ait.ſi enim quę ſępi⁹ ita hoc eſt magis ycos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Soluuntur autez ⁊ ſigna:⁊ per ſigna entbimemata dicta:⁊ ſi ſint exiſtentia:ſicut dictum eſt in primis. Quod enim inſyllogizatum eſt omne ſignum palam nobis ex analogicis.

¶ Docet ſoluere ad ſignum dicens:ꝙ ſigna ⁊ entbimemata dicta:ſi fiant per ſigna ſoluunť : dato ꝙ ſint exiſtentia ſicut dictum eſt in primis.i.in prioribus palā eſt cū nobis ex analogicis.ideſt libro ꝑorū:ꝙ inſyllogizatū eſt omne ſignum. Signū enim accipiť prout contrahiť ad tertiam figurā:⁊ diuidiť cōtra detineriū ⁊ ycotē. Tale eniꝫ ſignū vt diciť circa finem ſcḋi ꝑorū:ſemper eſt inſyllogizatū. Gratia autē arguendi nunq̄ valet arguere per ſignuꝫ in tertia figura:nō.n.ſignificatus eſt ſapiēs ⁊ ſignificatus eſt

ſtudioſus

ſtudioſus:ſapiens eſt ſtudioſus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad exemplaria autem eadem ſolutio: ⁊ ad ycota. Si enim habemus aliquid non ſic ſolutum:eſt non neceſſariū:niſi que plura:aut ſepius alr. Si alias: ⁊ que plura: ⁊ que ſit oppugnandū: aut ꝙ preſens non ſimile:aut non ſimiliter differentiā quandam habet.

¶ Docet ſoluere ad enthimemata conſtituta ex exemplis dicēs:ꝙ eadē eſt ſolutio:⁊ ad exemplaria:⁊ ad ycota. Nā ſi probaꝶ nobis aliqd per exēplū:poſſumus oſtendere ꝙ in aliquo non ſic ſolutum erit:ꝙ nō eſt neceſſariū:ſ; etiā erit ſolutū ſimplr.nā; ſicut inſtando ycoti oſtendebamꝰ ycotem non eſt neceſſariū:ſ; nō ſimpliciter eſt ſolutū. Si ergo volumus ſoluere exempla ſimpliciter:opꝫ nos oſtēdere:ꝙ in pluribus:⁊ ſepe eſt alr ꝙ̄ ꝓponaꝶ. Sꝫ ſi contingat:ꝙ aduerſarius ponat plura exempla cōtra nos:⁊ oſtēdat ſic falſe:vt ait:ſic poterimus ipſum oppugnare oſtendentes:ꝙ preſens negociū:de quo verſaꝶ queſtio modo non eſt ſimile negociū aſſignatu; quantū ad rem:aut nō ſimilr factū quantū ad modū:aut habꝫ quandā differentiā quantū ad circumſtantiā. Duplr enī poſſumus ſoluere ad exemplū:aut q2 non eſt in pluribus:⁊ ſepe:⁊ tūc quaſi peccat in materia:aut q2 non bene adaptaꝶ ad propoſitū: ⁊ tunc quaſi peccat in forma. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Detineria autē ⁊ rethineroda enthimemata ſm inſyllogizatum quidē non eſt ſoluere. Palam autē ⁊ hoc nobis ex analeticis. Reliquū autē ꝙ nō exiſtūt:ſ; qđ dicitur: oſtēdere. Si autē manifeſtū ſit: ⁊ ꝙ exiſtit: ⁊ ꝙ accipit vera tūc retineriū inſolubile iam hoc ſit. Omnino enim ſit demonſtratio iam manifeſta.

¶ Docet ſoluere ad enthimemata facta in prima figura: que ſunt concluſa ex detinerijs:ſiue ex prodigijs:vt ſonat alia littera. Dicit ergo:ꝙ detineria:⁊ enthimemata rethineroda.ideſt enthimemata facta ex talibus ſignis:palā ꝙ non cōtingit ſoluere:ſm inſyllogiçatū:quia ſemper talis articulus teneꝶ gratia forme:vt pꝫ ex analeticis.ideſt ex prioribus. In ſcđo enī priorū caplo de enthimematibus dicit ꝙ enthimema:ſiue ſyllogiſmus electus factus in prima figura:eſt inſolubilibus:ſi ſit verus. Nō ergo poſſumꝰ ſoluere:ꝙ nō ſyllogiçet:⁊ ꝙ peccet in forma:ſed ſolum relinquitur nobis oſtēdere ꝙ non exiſtunt premiſſe:ſ; ꝙ dr ideſt ꝙ peccat i materia. Si māifeſtū ſit ꝙ exiſtit:⁊ ꝙ accipit vera:tunc retineriū eſt inſolubile:oino enim iam ſit manifeſta demōſtratio:ſm ꝙ eſt poſſe in mā rhetorica.

Augere autem ⁊ minuere nō ſunt enthimematum elementū. Idem enim dico elementū ⁊ locum. Eſt enim elementum locus: in quo multa enthimemata icidūt. Ipſiꝰ autem agere ⁊ minuere ſunt enthimemata ad oſtendendū:ꝙ magnū aut paruū ⁊ ſicut ꝙ bonum aut malū:aut iuſtum aut iniuſtū: ⁊ alioꝝ quodcūq;. Hec aūt ſi nō ſint oia circa que ſyllogiſmi ⁊ enthimemata. quare neq; hoꝝ vnūqđq; enthimematis locus.

¶ In parte iſta determinat phs de augmento ⁊ diminutione:que videꝶ eſſe annexa perſuaſionibus:augere enī; ⁊ minuere ſunt annexa enthimematibus:⁊ quodāmodo per enthimemata concluduntꝶ.non tamen ſunt eis annexa ſicut loci:nec ſicut ſolutiōes. Duo ergo facit phs:quia primo oſtendit:ꝙ augmentū ⁊ diminutio non ſunt annexa perſuaſionibus ⁊ enthimematibus tanꝙ̄ principia:q2 non ſunt locus. Scđo oſtendit non eſſe huiꝰ annexa tāꝙ̄ ſolutiones. Scđa ibi. (Neq; augere.) Dicit ergo:ꝙ augere ⁊ minuere nō ſunt elementū enthimematū.i.non ſunt annexa enthimematibus:ſicut elemēta ſunt annexa elementatis:nec etiā ſunt locus enthimematū:q2 ide; voco locū ⁊ elementū. Subdit autē:ꝙ elementum eſt locus:in quo multa enthimemata incidunt. Dictū enī fuit in primo libro:ꝙ loci reſpectu enthimematū ſunt quaſi principia extrinſeca ⁊ ſicut dignitates. Sicut ergo ꝑ vnā dignitatē roborantꝶ multi ſyllī:ſic per vnū locū roborantꝶ multa enthimemꝰ. Cū ğ enthiꝰ ipſiꝰ augere ⁊ ipſiꝰ minuere fiant ad oſtēdendū:ꝙ aliqđ eſt bonū aut malū:aut iuſtū aut iniuſtū:aut qđcunq; alioꝝ.hec autē oia ſunt circa:que fiunt ſylli ⁊ enthimemata. Eſt ergo vis ratōis in hoc:ꝙ loci roborant enthimemata.magnū autem ⁊ paruum non roborant enthimemata.imo quaſi per contrariū:q2 per enthimemata oſtenditur aliquid magnū:⁊ paruū. Nō ergo augere ⁊ minuere ſunt loci ⁊ principia enthimematū:ſ; magis ſunt ꝯcluſiones ⁊ principiata ab eis. Ideo ꝯcluditur ſi vnūqđq; eoꝝ:qđ cōcluditur per enthimemata:non ſunt locus enthimematis:nec augere:nec minuere:que ſūt annexa:erunt eius locus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq; augere ⁊ minuere:ſed ſolutiua eſt enthimematis ſpecies. Palā enim ꝙ ſoluit qdē: aut qui oſtendit:aut qui inſtantiem tulerit.

¶ Oſtendit ꝙ augere ⁊ minuere ſunt annexa enthimematibus ſicut ſolutiones:⁊ duo facit:quia ꝑmo diſtinguit ſolutionē. Scđo exequiꝶ de vnoquoq; membro. Scđa ibi. (Contra oſdit.) Dicit ergo ꝙ augere ⁊ minuere non ſunt aliqua ſpēs ſolutiua enthimematis.ideſt nō ſunt aliquod genus ſolutionis:per que ſoluunꝶ enthimemata. Palam enim qui ſoluit vel oſtendit ſupple contrarium:vel fert inſtantiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cōtra oſtendit autem oppoſitum. vtputa ſi oſtendit:ꝙ factū eſt:iſte ꝙ non factu; eſt. Si autem ꝙ non factu; eſt:iſte ꝙ factū eſt. Quare hec quidē nō erit drīa:ex eiſdem enī; vtunꝶ vtriq;:ꝙ enī non eſt:aut enthimemata fuerūt.

¶ Exequitur de membris diuiſionis. Et duo facit:q2 primo oſtendit:ꝙ augere ⁊ minuere non ſunt ſolutio:que eſt inſtantiam ferre. Scđa ibi. (Inſtantia.) Dicit ergo:ꝙ ille ꝙ ſyllogiçat oſtendit oppoſitum:vtputa ſi accuſator oſtēdit ꝙ eſt factū.iſte ſc; accuſatus oſtēdit ꝙ non eſt factū. Si autē hec eſt differentia inter ſyllogiçantē:⁊ cōtra ſyllogiçantem:q2 vnus oſtēdit eſſe factū aliꝰ nō.cū ğ non ſit drīa inter maius ⁊ minus:nō eſt idem ſyllogiçare:⁊ ꝯtra ſyllogiçare:⁊ ꝙ augere ⁊ minuere. Nā augētes ⁊ minuētes nō vtūtur eiſde;.ideſt equalibus.ſed vtriq; tā ſyllogiçātes ꝙ̄ cōtra ſyllogiçantes vtuntur eiſdē.i.equalibus. Nō enī eſt drīa inter ſyllogiçantes ⁊ cōtra ſyllogiçantes:ꝙ iſti ꝓbant maius:illi vero minus. Sed differūt:q2 cōtra ſyllogiçantes fuerunt enthimemata probantia ꝙ non eſt:ſyllogiçantes vero quod eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inſtantia autem non eſt enthimema:ſ; quēadmodum in topicis:dicere opinionē quādā ex qua erit palam q2 ſyllogizatum eſt:aut quia falſum aliquid aſſumit.

¶ Oñdit ꝙ augere ⁊ minuere nō ſunt idē ꝙ inſtantia. Nā

qui auget: ⁊ minuit propoſitũ: format enthimema: per qđ
probat aliquid eſſe maius vel minus: ſed qui inſtat nõ for
mat enthimema. ergo ⁊c. Quõ aũt inſtantia non ſit enthi
mema: ſed queadmodũ dictũ eſt in topicis. inſtãtia agge
nerat quandã opionẽ. idest quandã extimationẽ: ⁊ fanta
ſiam. Ex qua erit palam. i. manifeſtũ: ꝙ nõ eſt ſyllogiza
tum quantũ ad peccatũ in forma: vel ꝙ falſum aſſumpſit
quantũ ad peccatũ in mã. Dupl'r enĩ iſtamus: vel obſtan
do ꝙ ratio facta contra nos peccet in forma aut in mate
ria. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Quoniã autẽ tria ſunt: que opʒ negociari cir
ca orationẽ: de exemplis quidẽ: ⁊ ſententijs: ⁊
enthimematibus. Et vniuerſaliter de his: que
circa rõcinationẽ magis vnũqđqʒ abũdabim⁹
⁊ quõ ipſa ſoluem⁹ dicta ſunt nobis tanta. Re
liquũ ẽ aũt ptrãſire de elocutiõe ⁊ ordinatiõe.

⸿ Epilogat circa determinata in ſcđa parte hui⁹ libri. Li
ber enĩ iſte ſecũdus diuidebaẗ principal'r in partes duas
quia primo determinabaẗ de paſſionibus. Scđo de pſua
ſionibus cõibus. Tractatus autẽ de perſuaſiõibus cõmu
nibus: ꝓpter quẽ fit iſte epilogus: pt diuidi in partes tres:
qꝛ primo determinaẗ de exẽplis: ſentẽtijs: ⁊ enthimema
tibus. Scđo de locis tam exiſtẽtibus ꝙ̃ apparentib⁹. Ter
tio de ſolutionibus ⁊ inſtantijs. Ideo aũt tria eſſe: que opʒ
negociari circa orationẽ quãtũ ad locos: que ſunt pncipia
ratiocinationũ: ⁊ enthimematũ: qb⁹ cognitis magis abũ
dam⁹ in illis: ⁊ quõ iſta ſoluem⁹ quãtũ ad tertium. ſ.
quantũ ad ſolutiones: ⁊ inſtantias dicta ſunt nobis tãta.
Ulterius continuat ſe ad tertiũ librũ dicens: ꝙ reliquum
eſt pertranſire de locutione: ⁊ de ordinatione: de quib⁹ de
terminabiẗ in tertio libro. Et in hoc finiẗ ſnia ſcđi libri

⸿ Rhetoricorum Ariſtotelis: cum Egidij romani expoſi
tione liber tertius.

Quoniam autẽ tria
ſũt: que opʒ tracta
ta eſſe circa oratio
nem. Unũ quidẽ:
ex quibus pſuaſio
nes erũt. Secũdũ
autẽ circa locutio
nem. Tertium aũt
quomodo opʒ or
dinare ptes orõnis

⸿ Ut dicebatur in prĩ
cipio primi libri huius artis. vbi diſtinximus iſtũ tertiũ
librum a pcedentibus. In hoc libro docet phs formare
⁊ componere orationẽ. Non enim ſufficit ꝙ ſciamus ſu
mere perſuaſibilia tã cõmunia ꝙ̃ propria circa vnũquodqʒ
genus: qđ factũ eſt in primo ⁊ ſcđo libro. Sed opʒ vt ſcia
mus ex illis formare ⁊ cõponere orationẽ: quorũ doctrina
tradiẗ in hoc tertio libro. ⸿ Componere autẽ orõnẽ du
pliciter poteſt intelligi. Primo quantũ ad partes: ex qbus
oratio conſtat: ⁊ ſic componere orationẽ: non diſtinguitur
a formatione orationis: quia q ſic orationẽ cõponit: id eſt
orationẽ format. Scđo modo poteſt accipi compoſitio
orationis: non prout vna pars orationis alteri componiẗ:
ſed prout vna oratio alteri orationi annitatur: ⁊ ſic oratio
nem componere nihil aliud eſt ꝙ̃ orationem ordinare: vt
ſciamus in quo loco illa orõ ſit ponenda. ⸿ Ne ergo labo
remus in equiuoco dicamus: ꝙ in hoc tertio libro duo de
terminãẗ. ſcʒ formatio orationis: ⁊ ordinatio. Uel qđ idẽ
eſt elocutio ⁊ ordinatio eius: vel qđ idem eſt elocutio: ⁊ or
dinatio. Duo ergo facit phs: qꝛ primo continuat dicta di
cendis. Scđo exequiẗ de intento. ibi. (De perſuaſibilib⁹
quidem.) Dicit ergo ꝙ tria ſunt: que opʒ tractata eſſe cir
ca orationem: vnum quidem ex quibus perſuaſiones erũt
quantum ad primum ⁊ ſcđm librum: vbi docuit ſumere
perſuaſibilia circa vnumquodqʒ genus. Scđʒ ꝙ oportet
tractare circa locutionem quantũ ad formationem ora
tionis. Tertium autẽ eſt quomodo oportet ordinare par
tes orationis. ⸿ Notandũ ꝙ oratio dupliciter põt ſumi
large ⁊ ſtricte. Stricte ſumpta orõ eſt quelibʒ clauſula: in
qua diciẗ aliquid de aliquo: ſed large ſumpta oratio qui
libet ſermo oratio dici poteſt: etiam dato ꝙ multas clau
ſulas cõtineat. Sicut perorare diciẗ ille: qui aliquo ſermo
ne: vel aliqua hyſtoria perſuadet: ſicut totus ille ſermo: vł
tota hyſtoria oratio dici poteſt. Secundũ autem hũc mo
dum poteſt exponi quod diciẗ in prioribus: ꝙ ſyll's eſt ora
tio. Naʒ ſi tota vna hyſtoria: vel totus vnus ſermo oratio
dici poteſt: non obſtante: ꝙ ibi ſunt plures clauſule: ſyllo
giſmus oratio dici poteſt: non obſtante ꝙ plures ꝓpoſitio
nes contineat. Cum ergo dicit phs determinare de ordi
ne partium orationis: non accipit ibi orationem ſm ꝙ di
cit clauſulã vnam: ſed prout quilibʒ ſermo põt nomina
ri oratio. Cum enim determinabit de iſto ordine: oſtẽdet
quõ vna clauſula debʒ aliã clauſulã antecedere: vt quõ
ꝓhemiũ pcedit narrationẽ: narratio perſuaſionẽ: perſua
ſio prologum. Cũ ergo dicebamus: ꝙ componere oratio
nem quantũ ad eius partes non differt a formatione: vel
ab elocutione: accipiebamus orationẽ: vt dicit clauſulam
vnam: hic autem ordinare partes orationis diſtinguiẗ cõ
tra elocutionem: ⁊ accipitur oratio prout nominat ſermo
nem quemlibʒ: non prout dicit clauſulam vnam: vt patet
per iam dicta. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ De pſuaſionibus qdeʒ dictũ eſt ex quot hñt
eẽ: qꝛ ex tribus ſũt: ⁊ hec que: ⁊ ꝓpter quid to
ta ſola. Aut enĩʒ eo ꝙ dictuʒ exiſtimeẗ quales
quidam: aut in oñdendo perſuadentur oẽs: vt
dictuʒ eſt: enthimemata vnde opʒ acquirere.
Sunt enim hec quidem ſpẽs enthimematũ.
hec autem loci: de locutiõe aũt habitum eſt.

⸿ Exequiẗ de intento. Et duo facit ſm ꝙ duo determinã
da ſunt in hoc tertio. Primo enim determinat de ipſa elo
cutione: ſiue de ipſa formatione orationis. Scđo de ordi
natione eius. Secunda ibi. (Reliquũ autem de oratio
ne dicere.) Circa primũ duo facit: quia primo tractatum
iſtum: in quo determinet de formatione orationis: conti
nuat ad pcedentia. Secũdo oſtendit talem tractatum
eſſe vtilem ⁊ neceſſarium. Scđa ibi. (Non enĩʒ ſufficit ha
bere.) Dicit ergo de perſuaſionibus quidem dictum eſt:
ex quot habẽt eſſe: quia ex tribus: ⁊ dictũ eſt ꝓpter quid
tot ſola ſunt: ⁊ non plura: neqʒ pauciora. Naʒ vt habitum
fuit perſuaſio aut fit ex parte audientis per ſermones paſ
ſionales: vt cũ ipſi iudicantes aliquid paſſi ſunt: aut ex par
te loquentis per ſermones morales: vt cum ipſi dicentes
exiſtimant quidẽ quales. idest quidem boni morigerati:
⁊ virtuoſi: aut fit perſuaſio ex parte rerum in oſtendendo
aliquid per enthimemata. omnes enim perſuadenẗ ali
quo dictorum modorum. Addit autem dictuʒ eſſe: vnde
oportet accipere enthimemata quantũ ad perſuaſiones
cõmunes. Unde oportet accipere que ſunt ſpecies enthi
mematum quantũ ad perſuaſiones proprias: ⁊ qui ſunt

loci quantū ad elemēta pſuaſionuʒ. Et q2 nō ſufficit ſcire genera perſuaſibilium: ꝛ quot modis fit perſuaſio: ſed opʒ ſcire formare locutionem de his perſuaſibilibus: ideo habitum eſt dicere de locutione. ideſt conſequēter dicendū eſt: q̄lr de pſuaſibilib⁹ ſit formāda locutio. ¶ Deinde ꝛc̄.

¶ Non enim ſufficit habere: que oportet dicere: ſed neceſſarium ꝛ hoc vt oportet dicere: ꝛ confert multum ad apparendum qualeʒ quādam orationem.

¶ Aſſignat cauſam dicti: vel oſtendit talem tractatuʒ eſſe vtilem. Et duo facit: quia primo facit quod dictū eſt. Secundo exequitur de intento. Secūda ibi. (Primum quidem igitur.) Dicit ergo: ꝙ non ſufficit habere perſuaſibilia: quę oportet dicere: ſed neceſſariuʒ eſt dicere quomodo oportet ea dicere: quia talia multū conferunt: vt oīno appareat qualis quędam. ideſt vt appareāt credita ꝛ perſuaſiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primū quidem igitur inquiſitū eſt ſm naturam: qđ quidem natum eſt primo ipſo. ſcʒ res ex quibus habent perſuaſibilitatē. Scđm aūt locutioni hic diſponi. Tertium autem horū: qđ virtutem quidem habet maximam: nondum autē ē expoſituʒ: que circa hypocriſim.

¶ Exequitur de intento. Ad cuius euidentiā notanduʒ: ꝙ locutionis due ſunt partes. ſcilicʒ ſcriptū: ꝛ agoniſticū. Ad ſcriptum reducit̄ id: quod loquimur: vt ſciamus ipſam locutionē diſponere. Ad agoniſticū reducitur modus loquēdi: vt ſciamus quomō: ꝛ quo accentu proferenda ſit locutio diſpoſita. Duo enim facit phs: quia primo has partes locutionis continuat ad pręcedentia. Scđo determinat de eis. Secūda ibi. (Et eni ī tragediā.) Dicit ergo: ꝙ p̄mum inquiſitum eſt de ipſis perſuaſibilibus quantuʒ ad ea: quę determinata ſunt in pręcedentibus libris: q2 p̄mo debet determinari quid ſm naturā natuʒ ē eē prius. Naturaliter enim ipſę res: ex quibus enthimemata habent perſuaſibilitatē: pręcedunt locutioneʒ ipſam. Scđo. ideſt poſt ipſa: quę determinata ſunt in pręcedētib⁹: opʒ ſermonem diſponi locutioni quantū ad primaʒ partem huius tractatus. Tertio dicendū eſt de hypocriſi: de geſtibus: de modo loquendi: vt ſciamus hypocriſare: ꝛ rep̄ſentare modum debitum: quia habʒ magnā virtutē ad perſuadēdū: ꝛ nondū eſt expoſitū qualr̄ fiendū ſit. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et enim in tragediam tarde deuenit: hypocrizabant eniʒ in ipſis tragedijs poete primuʒ. Palam igitur quia circa rhetoricam eſt: quid tale: ſicut erat circa poeticam.

¶ Exequitur de intento: quia primo oſtendit determinare de prędictis ptibus locutōis: vt de ſcripto: ꝛ agoniſtico vt ſpectāt ad rhetoricaʒ. Scđo incipit determinare de ipſis. Scđa ibi. (Et detinetur locutionis virtus.) Circa primū duo facit: quia primo oſtendit: ꝙ ſpectat ad rhetoricaʒ determinare de illa parte locutionis: quę dicit̄ ſcriptuʒ. Secunda ibi. (Quę enim ſcribuntur.) Circa primum duo facit: quia primo adducit rationes ad oſtendendū: ꝙ rhetor debʒ determinare de hypocriſi: ſiue de modo loquēdi: vel de agoniſtico. Secūdo oſtendit quomodo talis tractatus ſe habet ad rhetoricam. Secunda ibi. (Sed totum negociuʒ.) Circa primū duo facit: q2 p̄ pręmittit intentionē ſuā. Scđo manifeſtat propoſitū. Scđa ibi. (Quę quidem aliq.) Dic̄ ꝙ tragedia: ſiue ad tragediā: vt hʒ alia lr̄a: vl̄ ad rapſodiā. ideſt ad comędiam tarde deuenit negocium rhetoricum. Nam ipſi poetę primum hypocriſabant ipſis geſtibus circa tragediam. Palam igitur ꝙ ſicut eſt circa poeticam: ita eſt circa rhetoricam: quia non ſolum ſpectat ad poeticam determinare de geſtibus: de modo loquendi: ſʒ hoc ſpectat aliquo modo ad rhetoricā. Tandem ergo venit negocium rhetoricum in tragedias: quia geſtibus quibus vtebantur tragedi prius: poſtea per longum tempus vſi ſunt rhetores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quę quideʒ aliq tractauerūt ꝛ glauc ōthelis.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: ꝛ tria facit: quia tripliciter pbat quod ſpectat ad rhetorem determinare de huius geſtib⁹ ꝛ de hypocriſi. Scđa ibi. (Eſt āt ipſa.) Tertia ibi. (Triūphos quideʒ.) ¶ Prima ratio talis. Illud ſpectat ad rhetoricam: de quo rhetores determinauerunt: ſed Glaucon thelis: ꝛ quidam aliq rhetores tractauerūt de huiuſmodi hypocriſi. ergo ꝛc̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autē ipſa quidem in voce. Qualiter ipm oportet vti ad vnāquāqʒ paſſionē. puta quando magna: ꝛ qñ pua: ꝛ media: ꝛ qualr̄ tonis. puta acuto: ꝛ graui ꝛ medio: ꝛ rithmis: qbus ad ſingula. Tria eni ſūt circa: que itēdūt. Hec aūt ſunt magnitudo: armonia: ꝛ rithmus.

¶ Ponit ſecundā rationem: quia ad rhetorem ſpectat determinare illud: quod habʒ reddere auditorē paſſionatuʒ: ſed in voce eſt virtualiter hypocriſis: per quā redditur auditor paſſionatus: ideo oportet ſcire qualiter: ꝛ quo tono: ꝛ quo accentu opʒ: vt ipſa voce ad vnāquāqʒ paſſionē. Puta quando debet eſſe vox magna: quando parua: quando media: ꝛ quali tono debemus vti in ea: ꝛ quibus rithmis vtendum eſt ad ſingula eloquia. Rithmis eni poteſt pertinere ad agoniſticū inquantū pertinet ad modum loquēdi. Ipſi enim rithmi taliter poſſunt proferri: ꝙ non apparent rithmi. igitur modus loquendi deſeruit rithmationi. Non eſt enim inconueniens: ꝙ vnū ꝛ idem aliter ꝛ aliter acceptum deſeruiat locutioni: ꝛ modo loquendi. Tria ergo ſunt attendenda in modo loquendi. Prima eſt magnitudo: vt ſciamus q̄ alte ſit loquendū. Secundum eſt armonia: vt ſciamus quo accentu ſint dictiones proferendę. Tertium eſt rithmus: vt ſciamus quibus rithmis ad eloquia ſit vtendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Triumphos quidem igitur fere ex agonib⁹ hi accipiūt: ꝛ quēadmodū ibi maius poſſunt hypocrite. Et ſm ciuiles agōes ꝑpter malitiā ciuitatū. Nōdū autē compoſita ē ars de ipſis. Quoniā ꝛ circa locutionē tarde prouenit: ꝛ videtur eſſe bene ſuſceptum.

¶ Adducit tertiam rationem: quia ad rhetoricam ſpectat determinare de illo modo locutionis: per quē triumphamur: ſed hi. ideſt hypocritę: qui bene ſciunt repręſentare geſtus in loquendo accipiunt triumphos ex huius agonibus. igitur ſicut ibi. ideſt ſicut in poetrijs: quia hypocritę poetaruʒ plus poſſunt. ideo ſpectat ad poetas determinare de hypocriſi. Sic ꝛ ſm ciuiles agōes: quia ꝑpter maliciam ciuitatuʒ hypocriſantes vincunt: ꝛ creditur eis. ideō ſpectat ad rhetoricaʒ determinare de hypocriſi. Et maxime bene ſe habet: quia de ipſa hypocriſi: ꝛ de ipſis geſtib⁹ nundum eſt ars compoſita: quia vt tactum fuit ſupra: iſte modus loquēdi. Et iſta hypocriſis: que eſt circa locutionē tarde prouenit ad rhetoricam: cum propter rationes tactas tale negocium eſt magni ponderis ꝛ bene ſuſceptum eſt in arte rhetorica.

SEd toto negocio ad gloriam exiſtente: eo ꝙ circa rhetoricam non recte habẽte: ſed vt neceſſario curam faciendum.

¶ Poſtꝗ̄ oſtẽdit philoſophus: ꝙ ſpectat ad rhetorē determinare de negocio agoniſtico: ⁊ de hypocriſi: ſiue de geſtibus: in parte iſta oſtendit quomodo ſe habet tale negocium ad rhetoricam. Et duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. Secundo aſſignat cauſam dicti. ibi. (Quoniā iuſtū nihil.) ¶ Notandum autem: ꝙ determinata in arte aliquãdo ſunt arti eſſentialia: vt ea circa: quę pͥncipaliter verſatur ars. Aliquando non ſunt eſſentialia: ſed ſunt aliqua dicta: vt propter auditores. Totum autem negocium ad gloriā .i. totum negocium agoniſticum: quod fit per geſtus: ⁊ per hypocriſim: quibus mediantibus acquiritur gloria ⁊ triūphus: tale autem negocium non eſt exiſtens: ꝙ ſe habeat circa rhetoricam recte: quia rhetorica directe ⁊ eſſentialiter non eſt de talibus. ſed rhetor debet curam facere de eis: vt de neceſſariis ꝓpter malitiã auditorū. ¶ Dei. cū. d.

¶ Quoniā iuſtum nihil plus querere circa orationem ꝗ̄ vt neq̄ contriſtet neq̄ letificet: iuſtū eſt ipſis agonizare rebus: quare alia extra oſtẽſionem ſuperflua ſunt. Sed tamẽ multa poſſunt: ſicut dictū ē: ꝓpter auditoris malitiam.

¶ Aſſignat cauſā dicti: ⁊ duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo diſtinguit hypoteticā hypocriſiz. ibi. (Conati autem ſunt.) Circa primum duo facit: ſm ꝙ duplicem cauſam aſſignat. Ponit eñi duas rationes ad manifeſtandum propoſitum. Secunda ibi. (Quod quidē igitur.) ¶ Prima ratio talis. Iuſtū eſt nobis non plus querere iuxta orationem: niſi quod recte repręſentet propoſitum: vt ꝙ non contriſtet propter obſcuritatem: neq̄ letificet ꝓpter conſonantiam. Non enim debemus agonizare per verba: eſſentialiter enim totum negocium rhetoricū eſt circa perſuaſiones ſumptas ex ipſis rebus. Omnia ergo alia ſunt ſuperflua: ⁊ extra oſtenſionẽ rhetoricã: hypocriſis ergo ⁊ geſtus non ſunt eſſentialia rhetoricę. Nõ tamẽ ſunt omnino ſpernẽda: quia ſm talia rhetores multa poſſunt ꝓpter auditorum malitiã. ¶ Deĩde cū dicit.

¶ Quod quidem igitur locutionis habet aliquam paruam neceſſitatē in omni doctrina. Differt enim aliquid ad declarare ſic vel ſic: nõ tamen tantum: ſed omnia hec fantaſia ſunt: ⁊ ad auditorẽ: ꝓpter ꝙ nullus geometrizare docet. Illa quidem igitur cum venerit idem faciet cum ⁊ ſine hypocriſi.

¶ Ponit ſecundam rationem: quia huiuſ geſtus locutionis habet quandam paruã neceſſitatē in cõmuni doctrina: quia aliquid. .i. nõ modicū differt aliquid ad declarare. .i. dicere ſic: vel ſic. .i. habere in dicendo tales: vel tales geſtus. Iſtud tamen aliquid non eſt tantū. .i. non eſt multum: quia talia non ſunt eſſentialia doctrinę. ſed omnia ſunt fantaſia. .i. ſunt propter apparentiam: ⁊ propter auditorem: ⁊ inde eſt: ꝙ in ſcientiis realibus nõ docetur hypocrizare. Nullus enim ita geometrizare docet. .i. cum geometria: ⁊ cum quęlibet alia realis ſcientia venit in viſum noſtrum: idē faciet cum hypocriſi: ⁊ ſine hypocriſi. Ad perſuadendum eniz hypocriſis ⁊ geſtus poſſunt eſſe vtiles: ad demonſtrandum autem ſunt omnino inutiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conati ſunt autem ad modicum de ipſa dicere quidã. puta Thraſimacus in eleis: ⁊ nature hypocritū eſſe: ⁊ minus artificiale circa locutionē: aut artificiale. Propter qđ ⁊ his q̄ hoc poſſunt fiunt iterū triumphi: ⁊ his qui rhetoribus ſm hypocriſim.

¶ Diſtinguit ipſam hypocriſim. Hypocriſis quędam eſt naturalis: quędam artificialis: ſiue enim accipiatur: vt eſt moralis: ſiue vt eſt paſſionum illatiua: quędam eſt naturalis: quędam artificialis. Naturalr enim quidā habent geſtus bonorum morum: quidam vero artificialiter conformant ſe talibus geſtibus: ſic etiam naturaliter aliqui habent geſtus: per quos alios ad paſſionem mouent. aliq̄ vero arte īduſtria ſic agũt. Ideo ait: ꝙ aliqui conati ſunt dicere modicum de ipſa hypocriſi. puta Thraſimacus in eleis. .i. in illis ſuis verſibus: vbi diſtinxit hypocriticā quod eſt quoddam naturale: ⁊ quoddam artificiale. Ad minus enim hypocriſis habꝫ iſta duo membra. Alia aũt littera nõ habet ibi minꝰ. Uel poteſt referri minus ad artificiale: vt ſit ſenſus: ꝙ artificiale poſitum minus mouet ꝗ̄ naturale: mouet tamen. Ideo ait: ꝙ circa locutionẽ cõtingit eſſe artificialẽ hypocriſim: propter hoc q̄ poſſunt. .i. ſciũt hypocrizare naturaliter: triumphant ſicut rhetores ſm hypocriſim. .i. ſicut illi qui ſciunt hypocrizare rhetorice ⁊ artificialiter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que enim ſcribuntur orationes maius pñt propter eloquium ꝗ̄ propter intellectum.

¶ Oſtendit ꝙ ille modus locutionis: qui dicitur ſcriptum ſpectat ad rhetoricam. Et tria facit: quia primo oſtẽdit veritatem ipſius ſcripti. Secundo oſtendit: ꝙ determinare de talibus ſpectat ad rhetorē. Tertio manifeſtat quomodo diuerſimode de locutiõe determinat rhetor ⁊ poeta. Secunda ibi. (Inceperunt quidem.) Tertia ibi. (Quoniam autem poetę.) Dicit ergo: ꝙ locutiones: quę ſcribuntur genus locutionis: ſm ꝙ dicitur ſcriptum. .i. magis poteſt. .i. magis habet virtutem propter ęloquium ꝗ̄ propter intellectum. Dictum eſt eniz: ꝙ locutio poteſt cõſiderari: vel quantum ad ipſas dictiones: vel quantum ad modum dicendi. Quantū ad ipſas dictiones dicitur quid ſcriptum: quia dictiones ipſę ſcribuntur: ſed quantū ad modum dicendi dicitur agoniſticum. Si enim ꝓpter iſtas dictiões ſcriptas fit perſuaſio: magis hoc fit ꝑ ęloquium ꝗ̄ propter intellectum. Enthimemata eniz: de quibus terminatum eſt: ſũt in pręcedentibus: ꝗ̄tum ad intellectum: ea vero de quibus determinatur in hoc tertio magis perſuadent ſm ęloquium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inceperunt quidem igitur mouere primo: ſicut aptum natum fuit poete. Nomina enim mutationes ſunt: exiſtit aũt ⁊ vox: omni maxime mutatiua partium noſtrarū. Propter qđ ⁊ artes conſtitute ſunt rapſodia ⁊ hypocritica: ⁊ alie.

¶ Oſtendit ꝙ determinare de hoc genere locutionis ſpectat ad rhetorem. ⁊ intendit talem rationē. Illud qđ non immutat: ⁊ qđ imutatur: quia per talia cõtingit perſuadere determinare: ſpectat ad rhetorem: ſed diſpoſitio vocis ⁊ locutionis eſt huiuſ. ergo ⁊c̄. De hac autem ratione non plus ponit niſi ꝙ vox maxime hꝫ imutare. Dicit ergo: ꝙ poetę primo inceperunt mouere per voces: ⁊ per nomina ſm ꝙ aptum natum fuit. nam nomina quędam mutationes ſunt. Vox autem maxime eſt imutatiua partium

noſtrarū

noſtrarum.ideſt potentiarum noſtrarʒ.potentię autem ſunt quędā partes animę noſtre.ergo per voces:⁊ per ęloquia contingit perſuadere:⁊ triumphari: ⁊ inde eſt:ꝙ rapſodia:⁊ hypocritica:que innititur geſtibus: ⁊ alie artes: vt tragędia ⁊ poetria inuentę ſint: vt per ęloquia:⁊ per geſtus triumphemur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem poete loquentes leuia propter eloquium videbantur acquiſiuiſſe hanc gloriā. Propter hoc poetica locutio primo facta ē.puta Gorgie. Et nūc adhuc multi ineruditoꝝ tales putant diſputare optime. Hoc autem non eſt.ſed altera orationis: ⁊ poeſeos locutio. Manifeſtat autem ꝙ accidit.

¶ Oſtendit quomodo diuerſimode ſpectat ad poeticam ⁊ ad rhetoricam determinare de locutione. Nam rhetorica eſſentialiter eſt de perſuaſibilibus.ſi autem eſt de locutionibus:hoc eſt inquantum per ea ſit perſuaſio.Sʒ tragędia ⁊ poetica eſſentialiter non ſunt circa perſuaſiones:ſed credulitatem:quam inducunt:potiſſime efficiunt per ſermonem reprę́ſentatiuū:⁊ per ſermonem ornatum:⁊ qꝛ ſʒ diuerſa tpa diuerſa gn̄a metroꝝ ſunt in vſu. iō locutio vt ſpectat ad poeticā magis eſt variabilis:vt ſpectat ad rhetoricam magis eſt vniformis. Tria ergo facit philoſophus. Primo enim oſtenditur:ꝙ aliter determinat de locutione rhetorica aliter poetica. Secundo quod dixerat manifeſtat per quoddam ſignum. Tertio concludit qualiter terminandū ſit de locutione ab ipſo rhetore. Secūda ibi.(Neqʒ enim qui tragędias.)Tertia ibi.(Propter quod erit ridiculuʒ.)Dicit ergo:ꝙ poetę loquentes leuia propter ęloquium acquirebant gloriam:licet illis verbis non ſubeſſet ponderoſitas ſententię:⁊ propter hoc.ideſt ꝓpter gloriam habendam facta fuit poetica locutio. puta illa quę eſt Gorgię.Et in hoc videtur cōuenire poetria cū rhetorica:quia ex locutione videtur triumphare ⁊ vincere:ſicut rhetor.immo adhuc multi eruditi loquendo ⁊ faciendo plura latina.putant optime diſputare.hoc autem non eſt ita:ſed altera virtus eſt orationis:ſm ꝙ per pōderoſitatem ſententię aggenerant credulitateʒ. Et oſtendit ꝙ dicitur:⁊ alia eſt locutio poeſeos ſm ꝙ per ornatuʒ verborum demulcet aures audientiū.Et quia magis ſpectat determinare de locutione:vt eſt perſuaſiua. Ad poetam autem magis:vt eſt demulciua:⁊ reprę́ſentatiua:non eodem modo conſiderabit de locutione poeta ⁊ rhetor.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqʒ enim qui tragedias faciūt adhuc vtūtur eodem modo: ſed quemadmodum exametri in iambicum tranſierunt:quia orationi. hoc metroꝝ genus ſimilimū eſt aliorum. Sic ⁊ nomē dimiſerūt quecunqʒ penes ydiomata ſunt. Quibus autem priores ornabant: ⁊ adhuc nunc qui exametra dimiſerunt.

¶ Manifeſtat quod dixerat per quoddam ſignum. Naʒ quia poeta potiſſime intendit demulcere ⁊ reprę́ſentare ⁊ diuerſa diuerſis temporibus demulcēt:magis determinat de locutiōe poeta modo mutabili:⁊ rhetor modo immutabili.Cōtinuet̄ ergo ſic. Dixi ꝙ altera eſt locutio orationis rhetoricę:altera poeſeos. Hoc auteʒ manifeſtat qḋ accidit:quia qui tragędias faciunt:non ſemper vtunt̄ eodeʒ modo:nec eiſdeʒ verſibus exametris: trāſierunt.n.in iambicuʒ.Qui autem ſunt verſus exametri:qui iambici: ⁊ quomodo ſe habʒ rapſodia ad tragędiam: ⁊ quonā poetria ad hypocritatem determinare nō eſt prę́ſentis ſpeculationis.Sʒ ſi contingit nos ſuper poetriaʒ aliquid oſtendere:declarabimus quod dictum eſt.Dat autem cauſe:quare ex verſibus exametris tranſierunt poetę ad iambicos dicens:ꝙ hoc genus metrorū eſt ſimilimum alioꝝ: ad ſimilia autem ⁊ commouentia facilis eſt tranſitus. Addit autem ꝙ ſicut poetę dimiſerunt aliquod genus verſuuʒ: ſic dimiſerunt aliqua genera nominum:vt nomina ficticia:quę ſumūtur penes ydiomata.ideo ſubdit:ꝙ nomina quibus priores ornabant verſus ſuos exametros:qui noſtra exametra faciunt: dimiſerunt ad alia trāſeundo.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter qḋ erit ridiculuʒ mutari iſtos:ſi ipſi non adhuc vtuntur illo modo. Quare manifeſtum: ꝙ non omnia quecunqʒ de locutione dicere pertractandum eſt nobis. Sed quecunqʒ de tali qualem dicimus de illa dictum eſt in his autem que de poetica. ſunt igitur illa conſideratiua.

¶ Concludit qualiter determinandum ſit a rhetore de locutione dicens:ꝙ ridiculum eſt immitari illos poetas:ex quo ipſi ſic ėmitantur: ⁊ non vtuntur eodem modo:quo prius vtebantur.Ergo manifeſtum eſt:ꝙ non eſt tractandum a nobis omnia quęcunqʒ poſſunt dici de locutione: ſed dicenda ſunt a nobis quęcunqʒ dicenda ſunt de locutione tali:qualem dicimus locutionem rhetoricaʒ.Sʒ de illa:ſiue de ſilo modo loquendi:qui ſic variatur dictum eſt in his:quę de poetica.ideſt poetria:quā edidimꝰ.Sunt igitur illa conſideranda a nobis:qꝛ non ſic variantur.

VT determinetur locutionis virtus claram eſſe ſignum eſt. Quia oratio que nō manifeſtauerit: nō faciet ſuum opus.

¶ Poſtq̄ philoſophus oſtēdit:ꝙ ſpectat ad rhetorem determinare de ſilo genere locutionis:quod dicitur ſcriptum ⁊ agoniſticuʒ:vel quod idem eſt:poſtq̄ oſtendit ꝙ rhetor debet determinare de diſpoſitione dictionum:⁊ de modo dicendi. Hic in parte iſta determinat de prędictis generibus locutionis ſm ſe: ⁊ quaſi in communi. Secundo determinat de locutione ſigillatim circa vnumquodqʒ genus politicum. Secūda ibi.(Concionalis quidem igitur.)Circa primum duo facit:quia primo determinat de diſpoſitione actionuʒ: ſiue de illo genere:quod dicitur ſcriptum agoniſticum.Secūda ibi.(Oportet autem non latere:ꝙ vnicuiqʒ generi.) Locutio autem poteſt tripliciter conſiderari. Primo per comparationem ad iſtas dictiones:quas continet. Secūdo ad ornatum.Tertio ad intellectum.Locutio eni rhetorica non ſolum debet continere debitam diſpoſitioneʒ dictionum:ſed etiam debet eſſe decens ſecundū ornatuʒ ⁊ debet eſſe clara ſecundum intellectum.Tria ergo facit: quia primo oſtendit:ꝙ locutio debet eſſe debite diſpoſita ſm dictiones:quas continet. Secundo oſtendit qualiter debet eſſe ornata.Tertio qualiter debet eſſe clara ſm intellectum.Secunda ibi.(Ad dilationem auteʒ.)Tertia ibi.(Elocutionem autem neceſſe eſt.)Debita autem diſpoſitio dictionum poteſt attendi quantum ad tria. Pri

mo ꝙ locutio ſit propria. Secūdo ꝙ nō ſit abuſiua. Tertio ꝙ ſit congrua. Ideo tria facit. Secunda pars ibi. (Inſipida autem.) Tertia ibi. (Eſt autem principale locutionis.) Prīa pars: in qua docet diſponere dictiōes vt ſit locutio propria: diuiditur in partes duas: quia pmo pręmittit quaſdam proprietates orationis. Secundo exequitur de intento. ibi. (Nominum autem ⁊ verborū.) Circa primum duo facit ſm ꝙ duas proprietates ponit. Secūda ibi. (Et neqȝ humile.) Prima proprietas orationis rhetoricę eſt: ꝙ virtus eius ſic determinetur: quod debet eſſe clara ⁊ manifeſta: cuius ſignum eſt: quia oratio: quę non manifeſtat intentum eſt fruſtra: non enīȝ facit opus ſuū: nec agit id: ad quod eſt ordinata. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et neqȝ humilem: neqȝ ſuper dignitatem: ſȝ decentem: poetica eius forte non humilis: ſed non decens orationem.

¶ Ponit ſecundam proprietatem: ꝙ oratio rhetorica non debet eſſe multum humilis: vt ꝙ vtatur verbis infimis ⁊ nominibus nimis groſſis. Nec etiāȝ debet eē ſupra modum digna: vt ꝙ vtatur verbis nimis ampuloſis. ſed debet eſſe decens media inter ſtillum nimis altum: ⁊ nimis infimum. Et in hoc differt a poetica locutōe: quia poetica locutio: licet forte non debet eſſe humilis. non tamen huiuſmodi orationem oportet eſſe quid decens: ſed eſt quid ampulloſum ⁊ ornatuȝ. Et dicit forte: quia in hoc libro nō traditur ars poetrię. ideo ſub dubio dicit: qualis debeat eſſe locutio poetica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nominum autem ⁊ verboꝝ planam quidē faciunt propria: non humilem: aut ornatam. Alia nomina quecunqȝ dicta ſunt in his: quedam poetica.

¶ Exemplificat de intento. Ad cuius intelligentiam notādum: ꝙ quattuor ſunt: quę videntur reddere locutionem impropriam. videlȝ ꝙ nomina aliena ⁊ ficticia: metaphorica: ⁊ equoca ⁊ ſynonyma. Ideo quattuor facit: quia pmo oſtendit quomodo oratio rhetorica ſe habet ad nomina aliena. Secundo quomodo ſe habet ad nomina ficticia. Tertio quomodo ſe habet ad metaphoras. Quarto quomodo ſe habet ad equiuoca ⁊ ſynonyma. Secunda ibi. (Propter quod non oportet.) Tertia ibi. (Et metaphorę ſolę.) Quarta ibi. (Nomen autem ſophiſtę.) Circa primum tria facit: quia primo dicit: ꝙ rhetor nō debȝ vti nominibus alienis. Secundo quod dixerat probat per ſimile. Tertio oſtendit: ꝙ ars poetica poteſt talibus nominibus vti. Secunda ibi. (Diſſueta enīȝ loqui.) Tertia ibi. (In metris quidem igitur.) Dicit ergo: ꝙ propria nomina: ſiue propria verba faciunt orationem planaȝ: ⁊ faciūt eam non humilem. ſed decentem. ergo proprijs nominibus debet vti rhetorica. Hę due ſunt proprietates orationis rhetoricę. videlicȝ. ꝙ debet eſſe plana ⁊ clara: ⁊ nō humilis: ſed decens. Nominibus autem alienis nō debȝ vti quia nomina alia. ideſt aliena: de quibus dictū eſt in his: quę tradidimus de poeta: reddunt locutionem ornataȝ. ideſt ampliosam: ⁊ excelſam: ⁊ non competit rhetoricę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diſſueta enim loqui fecit videri venerabiliorem. Sicut enim ad extraneos: ⁊ ad ciues homines idem patiuntur: ⁊ ad eloquium: ꝓpter qđ oportet facere extraneum ydioma. Admiratores autem aduenarum ſunt. Delectabile autem qđ mirabile eſt.

¶ Probat quod dixerat per ſimile dicēs: ꝙ loqui diſſueta ⁊ aliena facit videri orationem venerabiliorem ⁊ ampliorem q̄ꝫ requirat ſermo rhetoricus: quod patet per ſimile: quia ſicut nos habemus ad extraneos: ⁊ ad ciues: ꝙ extranei propter diſſuetudinem ſunt nobis admirabiles: ciues vero propter conſuetudinem redduntur cōtemptibiles: ſic hoc quidem patimur ad eloquium quod extraneū eloquium eſt admirabile: propter quod facere extraneuȝ ydioma: eſt reddere auditores admirabiles: quia ſinguli ſunt admiratores aduenarum ⁊ extraneoruȝ. Talis ergo locutio non eſt rhetorica: ſed poetica: ⁊ non eſt proprie perſuaſiua: ſed ſolum demulcet. ⁊ delectat auditum. ideo ſubditur: delectabile autem mirabile eſt. ¶ Deīde cuȝ dicit.

¶ In metris quidēȝ igitur ⁊ multa faciūt: hoc ⁊ congruit ibi: plus enim diſtant circa que ⁊ circa quos ſermo. In nudis autem orationib⁹ multo paucioribus: hypotheſis enī minor.

¶ Oſtendit: ꝙ talis locutio non eſt rhetorica: ſed poetica. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo adducit quoddam exemplum ad manifeſtanduȝ propoſitum. Secunda ibi. (Quoniam ⁊ hic.) Dicit ergo: ꝙ poeta multa hęc. ideſt multa talia vt multa diſſueta faciunt in metris: ⁊ cōgruit ibi: ⁊ eſt ratio: quia plus diſtant in metris: circa quę ⁊ circa quas eſt ſermo: q̄ꝫ fit in nudis orationibus. Non enim oportet ita extranee loqui in multis orationibus: ſicut in metris. multo ergo paucioribus extraneitatibus vtitur rhetorica q̄ꝫ poetica. Minor enīȝ eſt hypotheſis. ideſt ſuppoſitio in nuda oratione q̄ꝫ in metrica. In metrica enim oportet eſſe conſonantiaȝ peduȝ ⁊ ſyllabaruȝ: ⁊ multa alia oportet ibi ſupponere: propter quod recipiuntur ibi multę extraneitates. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quoniam ⁊ hic ſi ſeru⁹ cōptius fiat q̄ꝫ decet aut valde iuuenis indecentius q̄ꝫ de valde paruis. Sed eſt ⁊ in his contractum ⁊ augmentatum quod eſt decens.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exemplum dicens: ꝙ hic in oratione rhetorica: quę eſt quaſi nuda reſpectu orationis metricę. Si ſeruus deſcribatur valđ comptus: vt pulcer: magnus: ⁊ elegans: aut valde iuuenis: ⁊ paruus: ⁊ imbecilis indecens eſſet: quoniam de valde paruis non debet eſſe ſeruus: nec ſupple de multum elegantibus: ſed debet eſſe decens: vt ſit medius: nec vt ſit contractus. ideſt paruus ⁊ deſpectus: ſed ꝙ oportet: ⁊ augmentatus. ideſt magnus ⁊ elegans ſm ꝙ conuenit: quia dixerat: ꝙ licȝ in oratione metrica ſuſtineatur: ꝙ res deſcribatur infra ſuū ſtatum. vel etiam ſupra in rhetoricis non debent deſcribi niſi medio modo ſm ꝙ oportet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod oportet latere facientes: ⁊ nō videri dicere ficte: ſed apte nate. Hoc enim ꝑſuaſiuum: illud autem contrarium. Ut enim ad fraudulentos criminantur: quemadmodū ad vina mixta.

¶ Oſtendit qualiter ſe habeat oratio rhetorica ad nomina ficticia. Et tria facit: quia primo oſtēdit talibus nominibus non eſſe vtendum. Secundo quod dixerat manifeſtat per exemplum. Tertio ex dictis concludit quibus

noībus

nominibus: ⁊ quibus verbis debeamus vti in ſermone rhetorico. Secunda ibi. (Et quale vox Theodori.) Tertia ibi. (Exiſtentibus autem nominibus.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſi volumus perſuadere: debemus latere: ideſt abſentare nos a ſermonibus ficticijs: vt non videamur ficte dicere. Et eſt ratio: quia hoc eſt perſuaſiuum. illud autem: ideſt ficta locutio facit contrarium huius: ſic enim terminamur ad fraudulentos: ſicut ad vina mixta. Quia ergo ficte loquitur: quaſi aſſimilatur fraudulentibus ⁊ vinis mixtis: quę non ſunt talia: vt apparent. propter quod eo ipſo videtur: ꝙ ei non ſit credendum.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quale vox Theodori paſſa eſt ad eam: que eſt aliorū hypocritarū. Hec quidem enī dicentis videbātur eſſe. hec autem aliena. Furatur autem facile: ſiquis ex conſueto ydiomate eligens componat. Quod quidem Eurypides facit: ⁊ oſtendit primum.

¶ Manifeſtat quod dixerat dicens: ꝙ vox Theodori fuit hęc paſſa ad eam vocem: quę erat aliorum hypocritarum: quia Theodorus ſua voce increpabat alios hypocritas: eo ꝙ videbantur ficte loq accipientes aliena ydiomata miſcentes cum proprijs: ideo ait: ꝙ hęc dicta videbantur eſſe: dicens quantum ad id: quod proprie loquebantur. hęc autem aliena quantum ad id: quod dicebant ficticie. ¶ Et notandum ꝙ alienum dicitur dupliciter. Uno modo alienum idem eſt qđ extraneum ⁊ inconſuetum: ⁊ ſic non licet vti dictis alienis. Alio modo: ꝙ licet dictum alterius poteſt dici dictum alienum: ⁊ ſic bene licet vti dictis alienis: quia poſſumus per dicta aliorum confirmare ⁊ declarare noſtra: ideo ſubdit: ꝙ ſi homo faciendo orationem rhetoricam vult eā ornare dictis alienis furando dicta aliorum facile ⁊ congrue fit: ſi componat: ⁊ eligat ydiomata conſueta non ficticia: quod Eurypides primus fecit: ⁊ etiam oſtendit ſic fieri.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Exiſtentibus autem nominibus ⁊ verbis: ex quibus oratio conſtituitur: nominibus autem tot habentibus ſpecies: quot conſiderata ſunt in his: que de poeſi. Horum linguis quidem eſt duplis nominibus ficticijs raro ⁊ in paucis locis vtendum. Ubi autem poſterius dicere: propter quid autem dictum eſt. Plus enim variat ꝙ deceat. Proprium autem ⁊ conueniens.

¶ Oſtendit quibus nominibus ⁊ verbis ſit vtendum dicens: ꝙ cum nomina ⁊ verba: ex quibus componitur oratio tot ſint: ⁊ tot ſint ſpecies eorum: quot conſiderata ſunt in his: quę dicemus de poeſi: ideſt in arte poetica. ⁊ ſubdit: ꝙ in omnibus enim linguis vtimur horum duplis nominibus: videlicet ficticijs ⁊ proprijs: ſed ficticijs raro ⁊ in paucis eſt vtendum. vbi autem vtendum ſit eis: dicemus poſterius in iſto eodem capitulo. Et quia ficticia nomina ſunt quaſi ſuperflua: ideo dictum eſt: ꝙ vtenti talibus nominibus: ꝙ plus narrant ꝙ deceat. Non ergo accipiendum eſt nomen ficticium: ſed proprium ⁊ conueniens.

ET metaphore ſole vtiles ad ea: q̄ nudarum elocutionum.

¶ In parte iſta comparat philoſophus ſermonem rhetoricum ad metaphoras. Et duo facit: quia primo proponit quod intendit. Secundo manifeſtat propoſitum ſuum ibi. (Signum autem quia his ſolis.) ¶ Dicit ergo: ꝙ inter alias extraneitates ſolę metaphorę ſunt vtiles ad eam locutionem: quę eſt nudarum orationum. ſ. ad locutionem rhetoricam: quę eſt nuda reſpectu metaphoricę. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Signum autem: quia his ſolis omnes vtuntur. Omnes enim metaphoras alloquuntur ⁊ conuenientibus ⁊ proprijs.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Et duo facit ſm ꝙ dupliciter manifeſtat propoſitum. Secunda ibi. (Quare palā). Prima probatio ſumitur ex ſigno: nam ſignum eſt: ꝙ inter alias extraneitates ſolis metaphoris ſit vtendum in ſermone rhetorico: quia omnes rhetores his ſolis vtuntur. Omnes enim alloquuntur metaphoris conuenientibus ⁊ proprijs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare palam quidem: ſi bene fecerit quis erit peregrinum: ⁊ latere cōtingit: ⁊ deificabit. Hoc autem erat rhetorice orationis virtus.

¶ Adducit ſecundam probationem: quę talis eſt. Uirtus orationis rhetoricę eſt: ꝙ ſit aliquo modo media inter peregrinum ⁊ clarum: ita ꝙ vtrumqȝ percipiat. Nam debet aliquo modo eſſe latens ⁊ peregrina: quia non debet eſſe multum humilis: ⁊ debet eſſe clara: quia non debet eſſe minus excellens ⁊ amplioſa. Cum ergo palam ſit: ꝙ qui bene fecit metaphoras: loquitur peregrine ⁊ clare: manifeſtum eſt: ꝙ vti metaphoris ſpectat ad rhetorem.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Nomen autem ſophiſte quidem eſt equiuocationis opportune. Penes has enī malignātur: poete autem ſynonyme. Dico autem propria: que ⁊ ſynonyma: puta progredi ⁊ ambulare. Hec enim ambo ⁊ propria: ⁊ ſynonyma inuicem.

¶ Comparat ſermonem rhetoricum ad ęquiuoca ⁊ ſynonyma. Et duo facit: quia primo oſtendit: ꝙ non ſpectat ad rhetorem vti nominibus ęquiuocis ⁊ ſynonymis. Secundo quia dixerat: ꝙ rhetor debet vti metaphoris: determinat de his metaphoris: qualiter eis ſit vtendum. Secunda ibi. (Qđ quidem igitur.) ¶ Intendit ergo primo talem rationem. Proprium eſt ſophiſticum vti ęquiuocis: ⁊ poetarum ſynonymis. Rhetor: nec eſt ſophiſta: nec eſt poeta. ergo nec ęquiuocis: nec ſynonymis vti dȝ. De hac autē ratione ponit ſolum maiorem dicens: ꝙ ſophiſtę optime operantur circa ęquiuocationes nominum: ⁊ penes tales ęquiuocatiōes malignantur. Poetę autem vtuntur ſynonymis: ⁊ exponit quid appellat ſynonymum dicens: ꝙ nomina propria ⁊ ſynonyma ſunt: puta progredi: ⁊ ambulare. Hęc enim ambo ſunt propria: quia non ſunt extranea: ⁊ quia idē ſignificant ſunt ſynonyma adinuicem. Sunt enim ſynonyma plura idem ſignificantia. ¶ Deīn. cū. d.

¶ Quod quidem igitur horum vnumquodqȝ eſt: ⁊ quot ſpecies metaphore: ⁊ ꝙ hec plurimum poſſit: ⁊ in poeſi: ⁊ in orationibus metaphore dictum eſt: quemadmoduȝ diximus in in his: que de poetica.

¶ Determinat de metaphoris. Et duo facit: quia primo oſtē

dit:ꝙ diſtinguere metaphoras ſpectat ad poeticam. Se-cundo pręſuppoſita diſtinctōe metaphoricę oſtendit: qualiter metaphoris ſit vtendum. Secunda ibi. (Tanto autem in oratione.) ⸿ Dicit ergo: ꝙ quid ſit vnumquodqꝫ eorum. i. quid ſit vnumquodqꝫ ęloquium metaphoricuꝫ: ⁊ quot ſpecies metaphoricę: ⁊ ꝙ genus metaphorę poſſit plus: dictum eſt in poeſi in diuiſionibus metaphoricę. i. in hoc tractatu: ita vbi de metaphoris agetur: quia etiam ad rhetorem ſpectat aliquo modo determinare de metaphoris: vnde dicuntur in hoc libro aliqua de metaphoris: quę etiam diximus in his: quę dicta ſunt de poetica.
⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Tanto autem in oratione oportet magis laborare de ipſis: quanto ex paucioribus auxilijs omnino eſt ꝙ̄ metra: ⁊ euidētiā: ⁊ delectationem: ⁊ extra neceſſitateꝫ habet maxime metaphora: ⁊ accipere ipſam non eſt ab alio.

⸿ Oſtendit quomodo metaphoris ſit vtendum. Et duo facit: quia primo oſtendit hoc in vniuerſali. Secundo in ſpeciali. Secunda ibi. (Eſt autem in ſyllabis.) ⸿ Circa primum tria facit: quia primo dicit: ꝙ difficile eſt vti debitis metaphoris in rhetorica. Secundo dat regulaꝫ qualiter metaphoris ſit vtendū. Tertio docet adaptare vſuꝫ metaphoricum ad negocium laudatiuū ⁊ vituperatiuuꝫ. Secunda ibi. (Oia aūt impoſita.) Tertia ibi. (Et ſi ornare.) ⸿ Dicit ergo primo: ꝙ ſi volumus vti metaphoris in oratione rhetorica: tanto magis oportet laborare ad vtendum ipſis: quanto oratio rhetorica ex paucioribus auxilijs eſt conſtituta ꝙ̄ metra. Non enim ita auxiliamur ⁊ defendimus orationē nudam: quando continet extraneitates: ſicut defendimus orationem poeticam: ideo cum metaphora videatur magis habere euidentiaꝫ ⁊ delectationem extraneitatem: ꝙ vtamur metaphora in ſermone rhetorico: vbi modica extraneitas conceditur eſt valde difficile: ideo ſubdítur: ꝙ in rhetorica non eſt accipere ipſam metaphoram ab alio. i. alieno ⁊ extraneo ęloquio. ſic enim vti debemus metaphoris: ꝙ ibi modicas extraneitates cōcomitatur. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Oportet autem impoſita ⁊ metaphoras cōgruentes dicere. Hoc autem erit ex proportionali. Si autem non indecens apparebit: quia ſecus inuicem contraria maxime apparent. Sed oportet intendere: quomodo iuueni palma conueniens ſit: ſeni aliquid. Non. n. eadem decet veſtis.

⸿ Oſtendit quomodo metaphoris ſit vtendum dicens ꝙ oportet nos facere impoſita: vt ꝙ vtamur metaphoris ita tamen. ꝙ dicamus metaphoras congruentes. Hoc autem erit: ſi ſumatur metaphora ex proportionali: quia ſi non ſit metaphora proportionata: indecens apparebit: quia contraria iuxta ſe poſita maxime elucescunt. Si ergo metaphorā non adaptant ei cui conuenit ſecunduꝫ cōtrarium: ſtatim apparebit indecens. Oportet ergo intēdere: ꝙ diuerſis diuerſa conueniunt. Iuueni enim aliquid conuenit vt palmę: ideſt victorię ⁊ agones: ⁊ ſeni aliquid vt quies: ⁊ etiam in indumentis ⁊ in alijs intendendum: quia diuerſis diuerſa conueniunt. Non enim eadem veſtis conuenit ſeni ⁊ iuueni: domino ⁊ ſeruo: cuilibet ergo debemus congruas metaphoras adaptare. ⸿ Deinde ⁊c.

⸿ Et ſi ornare voluerit a melioribus eorū: que in eodem genere fere metaphoraꝫ: ⁊ ſi vituperare a deterioribus.

⸿ Docet adaptare vſum metaphorę ad laudem ⁊ vituperium. Et duo facit: quia primo proponit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat ibi. (Dico autem.) ⸿ Dicit ergo: ꝙ ſi aliquis vult aliquem ornare ⁊ laudare: debet ſumere metaphoram a meliori. Si vero vult eum vituperare: debet ſumere eam a deterioribus.
⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Dico autem puta ꝙ contraria in eodem genere dicere. hunc autem petentem pauperescere: q: ambo petitiones: qd̄ dictum eſt facere.

⸿ Exponit quod dixerat. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo adducit ad hęc multa exempla. Secunda ibi. (Quomodo erit Iphicrates.) ⸿ Oſtendit ergo quomodo vnum ⁊ idem negocium poſſumus proferre laudabiliter ⁊ vituperabiliter dicens: ꝙ contingit contraria dicere in eodem genere: vt ſi aliquis ſit pauper ⁊ petat: poſſumus illam petitionem proferre laudabiliter. Nam petens aſcendit ⁊ deſcendit: aſcendit: ſi aliquid acquirit: deſcendit: quia ſe humiliat petendo. Si ergo dicimus hunc demonſtrato paupere petere aſcendere. proferrimus petitionem laudabiliter. Si vero dicamus hūc petentem pauperescere: ideſt ſe humiliare ⁊ deſcendere: proferrimus eam vituperabiliter. Et quia hęc ambo dicta ſunt circa petitiones in eodem genere ęloquij eſt facere quod dictum eſt. ſ. proferre illud contrarie: vt laudabiliter ⁊ vituperabiliter. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Quomodo Iphicrates Calliam ſacrorum tractatorem accenſorem lampadum. hoc autem ineruditū ipſum eſſe. Non enim vtrqꝫ ſacrorum tractatorem ipſum vocare: ſed lampadum accenſorem. ambo enim circa deum. Sꝫ hoc quideꝫ honorabile: hoc aūt inhonorabile.

⸿ Adducit ad hoc plura exempla. Et quatuor facit ſecundum ꝙ quatuor exempla adducit. Secunda ibi. (Et hi quidem.) Tertia ibi. (Et pędones.) Quarta ibi. (Illud autem ꝙ Telephus.) ⸿ Primum exemplum tale. Naꝫ ſi aliquis miniſtraret eccleſię tractando neceſſaria eccleſię: poſſet nominari turpiter: ſi diceretur accenſor lampadum. pulchre autem ſi diceretur tractator ſacrorum ⁊ diuinorum. Iphicrates autem volens vituperare Calliam qui erat tractator ſacrorum: appellauit ipſum accenſoreꝫ lampadum non tractatorē ſacroruꝫ: vt oſtenderet ipſum eſſe vilem: ⁊ ineruditum. Nam licet ambo prędicta ſint circa deum: vnum tamen eſt honorabile: vt tractare ſacra: aliud eſt vituperabile: vt accendere lampades.
⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Et hi quidem Bacchi adulatores: ipſi auteꝫ ipſos artifices vocant. Hec autem ambo metaphora: hi quidem ſordidantium. hoc autem contrarium.

⸿ Ponit ſecundum exemplum ſecundum ꝙ Bacchi adulatores: ideſt illi qui ſunt quaſi dij ⁊ aſtuti ad adulandum: vnde alia littera habet: callidi ⁊ aſtuti non vocant ſe adulatores: ſed dicunt ſe eſſe artifices: ⁊ ſubtiles: ⁊ ingenioſos. Nam licet hęc ambo metaphorica: ⁊ de vno ⁊ eodem negocio. hoc tamen eſt ſordidum: ꝙ alıgs ſit adu

lator

latoꝛ: illud vero eſt contrarium .i. laudabile. ꝙ aliquis ſubtilis ⁊ ingenioſus ſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et predones quidē ſeipſos acquiſitores vocant. Naꝫ propter quod licet dicere iniuſta facientem quidem peccare: peccantem autem iniuſta facere: ⁊ furanteꝫ: ⁊ accipere ⁊ acquirere.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ predones nō vocant ſe fures: ſed vocant acquiſitores. Nam licet iniuſta facientem poſſumus dicere ipſum peccare: ⁊ peccantem dicenduꝫ ſit iniuſta facere. Et licet furantem cōtingat accipere ⁊ acquirere: non tamen eſt ita turpe: ꝙ aliquis vocetur acquiſitor ſicut ſi diceretur fur: nec videtur ita turpe: ꝙ aliquis dicatur faciens iniuſta: ſicut ſi diceretur peccator: quia probi ⁊ valentes homines videntur facere iniuſta ⁊ iniuriam alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Illud autem: quod Telephus euripidis ait: ſuper capulos gladiorum regnare: ⁊ progrediens in Myſſiam. Indecens enim erat: quia maius id: quod eſt regnare q̄ ſm dignitatem. Non igitur furatur.

¶ Ponit quartum exemplum: ꝙ Telephus euripidis ait ſe regnare ſuper capulos gladiorum. Erat enim ille rex latronum: ⁊ rex capientium gladios: vt ſonat alia littera: ille ergo progrediens in Myſſiā .i. in partes illas nominabat ſe regem ⁊ non furem: quia indecens eſt: ꝙ aliquis ſit fur: maius .i. melius ⁊ decentius erat: qđ determinaretur a regnare: ⁊ diceretur rex: q̄ ſi vocatus fuiſſet ſm indignitatem: ⁊ nominatus fuiſſet fur. ideo ſubditur. nō igitur furatur .i. ex eo: qđ ſic nominabatur: non appellabat fur.

ESt autem ⁊ in ſyllabis peccare: ſi non ſint delectabilis ſigna vocis: vtputa: Dionyſius erratius appellat in elegijs clamorem Calliopeꝫ poeſiꝫ: q2 ambo voces: praua autē metaphora eius ſignificatiua vocibus.

¶ Poſtq̄ determinauit de metaphora in vniuerſali: hic magis ſpecialiter determinat de ipſa. Et duo facit: q2 primo ponit ea: que requirūtur ad metaphoram augumētare ⁊ diminuere. Secunda ibi. (Adhuc enim ſimiliter.) ¶ Ad metaphoram autem tria requiruntur. Metaphora enim ſi ſit decens: debet eſſe ex propinquis: ⁊ congruis ⁊ debet eſſe clara: ideo tria facit: quia primo ponit metaphoram debere eſſe ex propinquis. Secundo ex cōgruis. Tertio ex claris. Secunda ibi. (Totaliter eſt bene.) Tertia ibi. (Adhuc autem tertium.) Ex propinquis auteꝫ nō eſt metaphora dupliciter. Primo: ſi ſit ſimilitudo modica: quia que propinqua ſunt alicui: non attingunt illud modicum: ſed multum. Secundo: metaphora non eſt ex propinquis: ſi ſit ex communibus. communia enim dicuntur rem attingere: non ex propinquis: quia non ducunt in cognitionem rei ſecundum ꝙ eſt in huiuſmodi. ideo duo facit: quia primo dicit metaphoram debere eſſe ex propinquis: quia non debet eſſe debilis. Secūda ibi. (Adhuc autem non.) ¶ Dicit ergo: ꝙ circa metaphoras contingit peccare in ſyllabis: vt quādo metaphora eſt indebita. Sicut enim per ſubtractionem ſyllabarum non fit debita repreſentatio dictionis: ſic per ſubtractionē debitaruꝫ circūſtātiarū fit indebita rep̄ſentatio metaphore: ⁊ non ducunt in cognitioneꝫ eius: propter quod metaphora eſt inducta. Ponit autem exemplum dicens: vt ſi non ſint ſigna delectabilis vocis: vel melius: vt habet alia littera: ſi non fuerit proprium ſignum vocis. Debet enim eſſe metaphora per propria: non per communia: ⁊ tunc delectat: quia ex propinquo repreſentat ea cuius eſt metaphora. Unde ait: vtputa Dionyſius erratius in ellegijs: id eſt in illis ſuis verſibus ſonos eris appellat clamorem. Hec autem metaphora eſt valde per communia. ſic enim ⁊ fragor arboruꝫ poſſet appellari clamor. ⁊ Calliopeꝫ appellabat poeſim: quia ambo voces. Hec autem metaphora eſt nimis praua: ⁊ ſic ſignificatur vocibus: nimis eniꝫ eſt per communia augere: appellare Calliopem poeſim: q2 Calliopes eſt q̄dam vox: ⁊ poeſis quedā ē vox exiſtit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc autē non de longe: ſed ex cognatis ⁊ eiuſdem ſpeciei: transferre que non nominata nominando: qđ prenunciatuꝫ: manifeſtū eſt: quia cognitum.

¶ Oſtendit ꝙ metaphora non debet eſſe debilis dicens: ꝙ non debet eſſe de longe. Huiuſmodi ſunt ea: que debiliter repreſentant: ſed debet eſſe ex cognatis: ⁊ ex his: que ſunt eiuſdem ſpeciei: ⁊ eiuſdem maneriei: cuiuſmodi ſunt illa: que efficaciter repreſentāt. Sic ergo debemus transferre nominando ⁊ imponendo nomina etiam in his: que non ſunt nominata. Eo eniꝫ ꝙ aliquid eſt prenunciatum videbitur eſſe manifeſtum ⁊ cognitum: ⁊ videtur efficaciter repreſentatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vtputa in enigmate approbato. Viruꝫ vidi ignitum eniꝫ ſuper virum colliſantem .i. adherere facientem. Innominata eniꝫ paſſio. Sūt autem ambo appoſitio quedaꝫ: colliſim igitur dixit notans ventoſe appoſitionē.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exemplum dicens: ꝙ hoc eſt videre in enigmate: id eſt in metaphora appropriata: vtputa in illo verſu. Viruꝫ vidi ignitum enim ſuper virū colliſantem .i. adherere facienteꝫ. Iſta metaphora eſt ex cognatis: cum aliquis propter ſuam viuacitatem appellatur eſ ignitum: ⁊ innominata paſſio appellatur. Non enī habemus proprium nomen ad ſignificandum vnum: qui ex ipſo intuitu facit homines ſibi adherere: ſꝫ fingimus tale nomē: ⁊ nominamus ipſum colliſantem. Ex quo apparet quod ſuperius tangebatur: videlicet ꝙ poſſumus aliquando vti nominibus fictitijs. Addit autem: ꝙ ambo .ſ. iſta duo .ſ. facere ⁊ adherere: ſunt vna appoſitio: ⁊ dicitur colliſatio: colliſim igitur dicit denotans appoſitioneꝫ ventoſe: vel ventoſam. id eſt excellentem ⁊ glorioſam: q2 propter gloriam ⁊ excellentiam vnius homo adheret alij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter ex bene enigmatizatis eſt metaphoras accipere congruas. Metaphore enim enigmatizantur. Quare palam: quia bene trāſlate ſunt: ⁊ ab honeſtis: honeſtas autem hec quidem: ſicut Lichinius dicit in ſono: aut ſignificato eſt turpitudo: aut eodem modo.

¶ Dicit ꝙ totaliter ex bene enigmatiçatis: id eſt ex bene ⁊ ꝯgrue rep̄ſentantis cōtingit accipere metaphoras ꝯgruas. Enigma enim dici poſſet quelibet rep̄ſentatio aliquo modo obſcura. ideo ſubdit: ꝙ quia metaphore enigmatiçant̄ ⁊ transferunt̄: ideo palam eſt: ꝙ tunc bene ſunt tranſlate metaphore: q̄n ab honeſtis accipitur honeſtas: ita ꝙ honeſta per honeſta figurantur: pulchra enim per noīa pulchra ⁊ per res pulchras figurari: ideo dicebat Lichinius: ꝙ in ſono quantum ad nomina: ſiue quātū ad voces: ⁊ in ſig̃ato

quantum ſupple debet eſſe pulchritudo: ſi pulchra repre-
ſentari debent. Et turpitudo eodez modo dz figurari p ſo
nas turpes: ⁊ per res turpes. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc autem tertium: q ſoluit ſophiſticuz
ſermonẽ: nõ itelligiť. Ait Brito. neminez tur-
pe loqui: ſiquidem idem ſignificat hoc ꝓ hoc
dicere. Hoc enim eſt falſum: eſt aliud alio ma
gis ꝓprium: ⁊ aſſimilatum magis: ⁊ cõuenien
tius in faciendo rem pre oculis.

¶ Oſtendit q metaphora debet eſſe ex claris: que ẽ tertia
proprietas metaphorę. Hęc autem proprietas ſoluit ſer-
monem ſophiſticum: quia ex hoc aliquis ſophiſticatur: eo
q non intelligitur qd dicitur. Unde Brito dicebat: q nul
lus turpiter loquitur: ſi idez ſignificat hoc pro hoc dicere.
cum enim ſermo non intelligiť non magis ſignificat vnũ
q̃ aliud. Si ergo tollitur intellectus ſermonis: tolliť tur-
pitudo ſignificati: quia non loquitur vnus pulchrius alio:
niſi q aliud ſignificat hoc: quod dicit vnus: ⁊ hoc quod di
cit alius. Ideo ſubdit: q hoc eſt falſum. ſ. q idez ſignificet
dicere hoc: quod habetur: quia eſt diuerſitas ex ſignatis: ⁊
ideo aliud eſt alio magis proprium: ⁊ magis aſſimilatum
⁊ magis conueniens: ⁊ facit rem pre oculis. i. magis claraz
⁊ intelligibilem. Et magis potiſſime eſt attendendum in
metaphoris: quia metaphora clara eſſe debet: non q nul-
lam obſcuritatem contineat: quia tũc non eſſet metapho-
ra. Sic. n. metaphora dz eſſe clara. q2 ẽt dz eſſe latẽs: ⁊ ſic
dz eſſe aperta: q ẽt dz eẽ enigmatica. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc autem non ſimiliter habens ſignifi-
cat hoc ⁊ hoc. Quare ⁊ ita aliud alio pulchri-
us ⁊ turpius ponendum. ambo quidem enim
honeſtum: aut turpe ſignificant. Sed non in
quem honeſtum: aut in quem turpe: aut hoc q
dẽ: ſed magis ⁊ minus. Metaphoras aũt hoc
ẽ faciẽdũ: aut ab honeſtis. Tales autẽ vocant
potẽtia: aut viſu: aut alio aliquo ſenſu dr̃unt.

¶ Poſtq̃ dedit proprietates metaphorę: quia primo debz
eſſe ex propinquis. Secundo ex congruis. Tertio ex mani
feſtis. hic docet augmentare ⁊ diminuere metaphoras.
Duo ergo facit: quia primo docet augere. Secundo mi-
nuere. Secũda ibi. (Adhuc ibi diminutiua.) ¶ Circa pri
mum duo facit: quia primo docet augere metaphoraz ex
aliquo conſiderato in ſe. Secundo docet hoc idem p adie
ctionem alterius. Secunda ibi. (Et in adiectiuis.) In
ſe autem poſſumus augmentare metaphoram quantum
ad laudem: quando illud: quod poteſt dici minus pulchre
dicimus magis pulchre: vel quantum ad vituperium: vt
quando illud idem: quod poteſt dici minus turpiter dici-
mus magis turpiter. Duo ergo facit: quia primo propo-
nit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat per
exemplum. Secunda ibi. (Differt autem dicere.) ¶ Di
cit ergo: q aliquid non ſimiliter ſe habens. i. non ſimiliter
nominatum ſignificat hoc ⁊ hoc. i. magis ⁊ minus turpi-
ter: vel magis ⁊ minus pulchre. ergo ſm noiationez ponẽ
dum eſt aliud alio pulchrius quantum ad laudem: ⁊ tur-
pius quantum ad vituperium. Nam licet ambo. i. tam il-
lud: quod ſignificat minus pulchrum: q̃ illud: quod ſigni-
ficat magis pulchrum: licet enim vtrunq3 iſtorum ſignifi
cet quid honeſtum: vel licet vtrunq3 ſignificet quid turpe
ſignificant magis ⁊ minus turpe. Differentia eſt tamen in
quantum honeſtum: quia non ſignificat tantam honeſta-
tem vnum ſicut aliud: aut inquantum turpe: quia nõ tan-
tum turpitudo importatur per vnum ſicut per aliud: aut
hoc quidem ſignificant. ergo ambo. i. ambo ſignificat pul
chritudinem: vel turpitudinem: ſed ſm magis ⁊ minus.
Hoc vero eſt faciendum metaphoras: aut augmentando
eos ab hõeſtis: ſi volumus laudare: aut ſupple a turpibus
ſi volumus vituperare. Tales autem: quas vocamus me
taphoras differunt: aut potentia: aut viſu: aut aliquo alio
ſenſu. Alia autem littera: q metaphorę aſſumantur maio
res ab his: que ſunt bona. Nam quantum ad ſubſtantia-
lia: aut virtute quantum ad accidẽtalia: aut viſu: ⁊ alio ſen
ſu quantum ad apparentiam. Et ſic poſſemus concorda-
re litteram: q metaphorę debent augeri: vt ab his: que vo
camus. Et dicimus q ſunt honeſta: potentia: ⁊ virtute. i. in
ſe: vel ſunt talia viſu ⁊ ſenſu. i. apparentia. Laudamus eñ
aliquem non ſolum per ea: que ſunt vere honeſta: ſed etiã
per ea: que apparent talia: ⁊ quod dictum eſt de honeſtis
⁊ laude: intelligendũ ẽ de turpib9 ⁊ vitupio. ¶ Dein. c. d.

¶ Differt autez dicere: vtputa: redondactylus
q̃ adhuc magis aut pũiceodactylus q̃ adhuc
peius rubeodactylus.

¶ Manifeſtat per exemplum quomodo idem poteſt ma
gis pulchre ⁊ minus pulchre nominari dicẽs: q differt di
cere: ſi aliquis nominetur redondactylus. i. odoriferus: ad
huc quoniaz magis pulchre nominaretur: ſi diceretur pu-
niceodactylus. i. floridus color: puniceus eſt color cuiuſdã
floris: pulchrius eſt dicere d aliquo: q ſit floridus q̃ q ſit
odoriferus: ſz peius. i. minus pulchre nominaretur rubeo
dactylus. i. rubicundus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in adiectiuis eſt quidem adiectiones face-
re: aut a prauo: aut a turpi: vtputa magis vio-
lator: eſt aũt a meliori: vtputa patris defenſor.

¶ Oſtendit quomodo per adiectiua poſſumus argumen-
tari laudem ⁊ vituperium. Non enim ſolum vnum ⁊ idẽ
poteſt nominari magis pulchre: vt ſi dicatur rubicũdus:
ſed vni ⁊ eidem poſſumus addicere magis ⁊ minus pul-
chrum: vt ſi diceretur aliquis floridus defenſor: eſſet pul-
chrius q̃ floridus violator. Duo autem facit philoſophus
quia primo premittit intentionem ſuam. Secundo addu
cit exemplum ad propoſitũ ibi. (Et Symonides.) ¶ Di
cit ergo: q in adiectiuis contingit ſumere augmentũ ſm
laudem ⁊ vituperium: ⁊ poſſunt fieri adiectiones a prauo
⁊ turpi: vt ſiquis dicatur violator: vel a meliori ⁊ pulchro:
vt ſi dicatur patris defenſor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Symonides quando quidẽ dabat poſt-
q̃ vicerat mercedem modicam ſuis mulis no
lebat poetizare tanquam contemnens ad ſe-
miaſinos poetizare. Quando autem ſuffici-
ens dedit poetizauit. Gaudete filie equoꝝ pe-
dibus expeditorum: quãquam ⁊ aſinorum fi
lie eſſent.

¶ Adducit exemplum de Symonide: qui poſtquam vi-
cerat: ſi dabat modicam mercedem ſuis mulis: nolebat
poetiçare: ideſt non burlabat: neq3 truffabatur: ſed dice-
bat cõtemptibile eſſe poetiçare ad ſemiaſinos. In hac au
tem adiectiõe muli: qui ſunt ſemiaſini: eo q ſint: ex equo
⁊ aſino denominarentur a turpi. ideſt a peiori: quia ab aſi
no. Sed quando Symonides dabat ſufficientem cibum
⁊ ſufficientem mercedem mulis ſuis: tunc poetiçabat: ⁊
turphabatur: ⁊ non appellabat mulas ſuas ſemiaſinas:
ſed nominabat eas meliores: quia vocabat eas filias
equorum: vnde ipſe dicebat. Gaudete filię equorum
expeditorum

expeditorum pedibus. i. habentes pedes expeditos ꝗ̃ꝗ̃ ⁊ aſinorum filię eſſent. Muli enim nati ſunt ex equa ⁊ aſino: vnde ibi equorum ponitur pro equarum: maſculinus pro feminino. mula enim equidem non oritur ex equo: ſed ex equa. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc idem diminutam fieri. Eſt autem diminutio: que minus facit ⁊ bonum ⁊ malum. Quemadmodum ⁊ Ariſtophanes irridẽs babilonijs pro auro quidem auriolum: pro indumento autem induméticulum: pro maledictione autem maledictiunculam. Veri autem opꝫ ⁊ obſeruare in ambobus moderamen.

¶ Docet minuere laudem ⁊ vituperium dicens: ꝙ contingit idem .i. eandem rem fieri diminutam. Diminutio enĩ eſt id: quod facit apparere minus bonum quantum ad diminutionem vitupery. Et ponit exemplum de Ariſtophane: qui irridens Babilonijs pro auro dicebat diminutiuũ auriolum: ⁊ pro indumento indumenticulum: ⁊ pro maledictione maledictiunculá. Addit autem: ꝙ debemus vereri .i. timere: ⁊ cauere nobis: ꝙ in ambobus .i. augumento ⁊ diminutione ſeruemus moderamen: quia nõ debemus nimis augere bona ⁊ mala: nec nimis minuere.

Inſipida autem in quatuor fiunt ſm locutionem.

¶ Poſtq̃ ph̃s determinauit ꝙ oratio rhetorica debet eſſe propria. hic in parte iſta oſtendit ꝙ non debet eſſe abuſiua. Et duo facit: quia primo facit quod dictum ẽ. Secundo qr in pręcedentibus fecerat mentionem dè metaphoris: ne aliquis crederet: ꝙ aſſimilatio eſſet idem omnino qđ metaphora. ideo determinat de aſſimilatiõe dans differentiam inter aſſimilationem ⁊ metaphoram. Secũda pars ibi. (Eſt autem ⁊ aſſimilatio.) ¶ Ad euidentiam autem primę partis eſt notandum: ꝙ abuſiuum opponitᷣ ei: quod eſt proprium. Tot ergo modis poteſt fieri oratio abuſiua: quot modis poteſt fieri propria. Hoc autem contingit quadrupliciter. Primo ſi fiat per nomina fictitia. Secundo ſi fiat per aliena. Tertio ſi fiat per ſynonyma. Quarto ſi fiat per incongruentes metaphoras: quę omnia patere poſſunt ex dictis. Poſſet autem addi quintus modus: vt ꝙ fieret talis impropietas ⁊ abuſio per ęquiuoca. Sed iſte eſt modus ſophiſtarum: ⁊ rhetor non de facili labitur in modum ſophiſticum: ſicut in modum poeticum. ideo illam abuſionem de ęquiuocatiõe tacet. Vel poſſumus dicere: ꝙ ideo tacet eam: quia talis abuſio computata fuit inter locos ſophiſticos. Duo ergo facit philoſophus quia pmo dicit: ꝙ abuſiua locutio fit quatuor modis. Secundo exequitur de vnoquoqꝫ mẽbro. Secunda ibi. (In duplis nominibus.) Dicit ergo primo: ꝙ inſipida .i. frigida ⁊ abuſiua: vt ſonant alię tranſlationes: fiũt ſm locutionem in quatuor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In duplis noibus: puta Lycofron celũ multarum facierum: ſeu magne virtutis terrã: ⁊ radium aũt ſtricti meatus: ⁊ vt Gorgias noiauit paupẽ: ſapiẽs adulator ⁊ deierãtes: ⁊ vt Alcbidamas maneſiũ qdẽ aiam repletã: ignei coloris autem viſum factum: ⁊ finis reportatiuus: puta vt promptitudinem ipſorum fore. Et finis reportatiuam perſuaſibilitatem orationum ſtatuit: ⁊ ſubobſcuri coloris maris pauimentũ.

¶ Exequitᷣ de prędictis. Et quatuor facᷣ ſꝫ ꝙ quatuor exeqtur de abuſione. ſiue de impropietate: quę reducitur ad nomina fictitia. Secundo de ea: quę reducitur ad nomina aliena. Tertio de ea: quę reducitᷣ ad ſynonyma. Quarto ⁊ vltimo de ea: quę reducitur ad incongruentes metaphoras. Secunda ibi. (Una autem vti linguis.) Tertia ibi. (Tertium autem in adiectiuis.) Quarta ibi. (Et Adhuc quarta.) ¶ Notandum autem: ꝙ ad nomina fictitia reducitur omnis circunlocutio. Fictitium enim eſt circunloqui aliquid: ⁊ nominare ipſum pluribus nominibus: qđ poteſt ſolo nomine nuncupari: propter quod hęc abuſio: ⁊ ſi non eſt impropietas in poetica: eſt tamen quid improprium in rhetorica. In determinando autem de hac abuſione duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. ⁊ adducit plura exempla ad propoſitum. Secundo dat cauſam dicti ibi. (Omnia enim hęc.) ¶ Dicit ergo: ꝙ in duplis nominibus .i. in circunlocutionibus: quia circunlocutiones fiunt per plura nomina: in talibus ſupple contingit fieri abuſionem: vtputa Lycofron cęlum appellabat multarũ facierum: quia forte ſic circunloquebatur ipſum: qr in eo ſm diſpoſitiones ſtellarum deſcribitur multitudo imaginũ. Et loco terrę dicebat: aliquid magnę virtutis: quod forte ideo dicebat: vt ſonat alia littera: quia terra videtur eẽ genitrix populorum: ⁊ radium appellabat ſtrictam viam: ſiue ſtrictum meatum: quia radius videtur eſſe quid linearem. Et Gorgias volens circunloqui pauperem dicebat: ſapiens adulator: omnes iſti ſic loquentes deierantes .i. diuinantes: ⁊ denotantes .i. circunloquentes ſupple vt non debent. Adducit autem alia exempla dicens: ꝙ Alcbidamas maneſium inanis appellabat animam repletam malorum: repleri enim malicijs eſt tendere ad vanitatem: viſum autem appellabat factum ignei coloris: quia in viſu videtur abũdare lux ⁊ ignis: ⁊ reportatiuũ finis: ⁊ putauit fore promptitudinem ipſorum: ideꝫ ⁊ Alcbidimas reportatiuam finis ſtatuit eſſe perſuaſibilitatem orationũ. Dupliciter enim quis reportat finem ⁊ intentum: vel propter promptitudinem: vel propter perſuaſibilitatẽ. Et pauimẽtum maris obſcuri coloris .i. ſermonem obſcurum: ſiue ſermonem obſcuri coloris appellauit pauimentum maris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnia enim hec poetica propter duplationem videntur.

¶ Dat cauſam dicti: quia iſta ſunt impropria dicẽs: ꝙ omnia hęc propter duplationem .i. propter circunlocutioneꝫ videntur eſſe poetica non rhetorica: vna igitᷣ cã quare eſt abuſio in locutione: eſt hęc quã aſſignamus. ¶ Deinde.

¶ Una quidem igitur cauſa hec: dico autem vt in linguis: vtputa Lycofron Xerſem peloriꝫ virum: ⁊ Syrouiſus vir: ⁊ Alcbidimas a carina poeſi: ⁊ nature ataſchulina: ⁊ mẽtis iram.

¶ Ponit ſecundam abuſionem: quę fit per nomina extranea dicens: ꝙ vna alia abuſio fit in linguis .i. in ydiomate extraneo: vt ſupplet alia littera: vtputa Lycofron Xerſeꝫ appellauit virum pelorum. i. virum magnum: vt habet alia littera: forte apud gręcos extranee vir pelorus dicitur vir magnus ⁊ Syrouiſus eo ꝙ erat vir: queꝫ homines ſitiebant dimittebãt: ⁊ Alcbidimas nominatus fuit a carina ⁊ poeſi: quia forte in magna carina: ⁊ in magna copia erat poeticus. Vel forte erat multum iocoſus poeta: poeſis enim ad ludum vergit: vnde alia littera habet: ꝙ erat ludus eſt ſtulticia: ⁊ nare ataſchuline appellat in iram mentis naturę. Aut ataſchulina: vt poſſumus ex alia littera cõiecturari: idẽ eſt ꝙ naturalis cõcupiſcentia: quę extranee:

dicitur ira mentis: concupiſcentia enim lz mentē ꝑturbet nō tñ dicitur ira mentis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tertium autem adiectiuis vti: aut longis: ut in operationibus: aut ſpiſſim poſitis.

¶ Determinat de abuſiōe: quę reducitur ad nomina ſynonyma. Ad cuius euidentiam notanduz: ꝙ ſm cōmentatorem in quarto metaphiſicę ſynonyma ſunt illa: quę dicūt vnum ⁊ idem ſuper vna ratione: pro quo idez eſt. Omnis enim inutilis adiectio poteſt reduci ad iſtam abuſionem. ideo tertia abuſio hic accipitur ſm adiectiua. In ponēdo autem hanc abuſionem duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (In poeſi quidem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ tertia abuſio eſt vti adiectiuis: aut longis: vt in operationibus: aut ſpiſſim poſitis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In poeſi quidem enim decet: lac album ſi dixeris: in oratione autem hec quidem indecētiora. Hec ſi ſint importuna: arguūt ⁊ faciunt im manifeſtum: quia poeſis eſt.

¶ Exequitur de intento. Et tria facit: quia primo oſtendit qualiter ⁊ quomodo cōmittitur abuſio: ſi vtamur adiectiuis importunis. Secundo ſi ſpiſſis. Tertio ſi longius. Secunda ibi. (Ita ſpiſſim.) Tertia ibi. (Dominco autem.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo dicit eſſe abuſionem: ſi ponantur adiectiua importuna. Secundo probat quod dixerat ibi. (Quoniam maius facit.) ¶ Dicit ergo: ꝙ in poeſi decet: ꝙ aliquis ponat ibi adiectiuum importunum dicendo. lac album: ſi enim in oratione rhetorica hoc dixerit: videbitur indecens. Addit ex hoc: ꝙ adiectiua importuna. i. non inopportuna: ſi ponentur in oratione iſtis ſiam arguunt: ⁊ manifeſtum faciunt ꝙ illa oratio nō ē rhetorica: ſed poeſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam oportet vti ipſis: tranſmutat eniz morem: ⁊ abducentem facit locutionem: ſed oportet coniecturare medium.

¶ Probat tales locutiones non eſſe rhetoricas. Et tria facit ſm ꝙ tria hic oſtendit. Secunda ibi. (Quoniam maius facit.) Tertia ibi. (Non enim vt ꝯdimento.) ¶ Prima ratio talis. Oꝫ oportet vti ipſis adiectiuis: ſed opportunis: vt ſpectat ad propoſitum: ſed importunis non. Et eſt ratio: quia talis locutio tranſmutat ⁊ tranſcendit maiorez rhetoricaz: ⁊ facit locutionem abducentem. i. peruerſum. oportet ergo coniecturare mediū vt non omittamus adiectiua opportuna: nec aſſumemus importuna. Formetur autem ſic ratio. Quicquid tranſuertit morem rhetoricaz non ſpectat ad rhetorez: vti adiectiuis importunis eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam maius facit malum ꝙ̄ fortuito dicere. Hoc quidem enim nō hꝫ: ꝙ bene ā̄t: hoc aūt ꝙ male. Propter qꝺ ea: que ſunt Alchidimātis inſipida videntur.

¶ Ponit ſecundam rationem. Oꝫ talis eſt peior ꝙ̄ locutio caſualis ⁊ fortuita: q̄ nō ē rhetorica: ſed huiuſmodi eſt dicta locutio. ergo ⁊c. Oꝫ autem loquens per adiectiua importuna faciat maius maluz ꝙ̄ ille qui loqtur fortuito: pꝫ quia fortuito loquens non de neceſſitate male loquitur: ſed tamen ſm ꝙ huiuſmodi non habet: ꝙ bene loquatur: ſed loquens pdicto modo: ſemper loquitur ꝙ male. Et quia talia erant eloquia Alchidimātis. i. illius poetę: ideo videbantur inſipida ⁊ abuſiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim vt condimento vtitur: ſed vt edulio adiectiuis.

¶ Ponit tertiam rationem. Nam adiectiua nō ſunt ipſoꝝ edulium: vel non ſe habent vt cibus: vel condimentuz: quę ſunt quędam adiacentia: ⁊ dantia quendam ſaporem eloquijs: inquantuz clarificant quod dicitur. Qui ergo vtitur adiectiuis importunis: vtitur eis ac ſi eſſent cibus: ⁊ ac ſi eſſent ſubſtantia locutionis: cum ſint condimentum: ⁊ adiectiua quędam. Formetur autem ſic ratio. Ad rhetorem ſpectat vti dictionibus vt debet: vt vti cibo vt cibo: ⁊ condimento vt condimento: ſed hoc non facit locutio continēs adiectiua importuna. g̃ talis locutio nō ē rhetorica.

Ita ſpiſſim poſitis ⁊ maioribus ꝙ̄ regrant: vt puta: nō ſudorez: ſꝫ humidū: ⁊ non ad feſta: ſed ad eā: que feſtorum ſolēnitatem: ⁊ non leges: ſꝫ ciuitatū leges legales: ⁊ nō curſu: ſꝫ curſuali anime ipetu. Et non muſeium: ſed naturaz obtinens diſtrahentem ſolitudinem anime. Et non groſſus: ſed popularis gratie conditor: ⁊ diſpenſator delectationis audientium. Et non ramis: ſed ſylue ramis aſcendit: ⁊ non corpus tenuit: ſed corporis pudorem: ⁊ honorabile q̄rēs: eamqꝫ anime concupiſcentiam. Hoc autem ſimul: ⁊ duplum: ⁊ adiectiuum.

¶ In parte iſta determinat de abuſione locutionis: q̄ continet adiectiua ſpiſſa: vt cum aliquis illam eandem ſentētiam: quam poſſet dicere per vnum nomen: dicit per multa. Et duo facit: quia primo dicit talem locutionez eē abuſiuam. Secundo dat cauſam dicti. Secunda ibi. (Quare poema fit.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ita etiam cōmittitur abuſio adiectiuis poſitis ita ſpiſſim ⁊ ſuperfluis: vt cum maiora ⁊ plura ponantur ibi adiectiua ꝙ̄ euidentia requirat: vt ſi quis non diceret ſudorem: ſed humidum ſudorem: ſuperflue ibi additur humidum. Et non dicatur ad feſta: ſed ad eam ſolemnitatem: quę eſt feſtorum: ⁊ non leges: ſed legales leges ciuitatum: ⁊ non curſu: ſed curſuali animę impetu. in omnibus his eſt quędā ſuperflua locutio. Sic etiaꝫ ſiquis volens dicere muſeium. i. muſam: ⁊ ſcientiam diceret muſę: ſed obtinens naturam diſtrahentem ſollicitudinem animi: ſcientia enim naturam perficit: ⁊ diſtrahit a ſollicitudinibus alijs. Et ſi vellemus dicere de aliquo: ꝙ eſt groſſus: diceremus ꝙ eſt conditor gratię popularis: ⁊ diſpenſator delectationis audientium. inquantuz facit audiētes delectari. Et nō diceremus ramis: ſed ſyluę ramis aſcendit: ſuperflue ponitur ibi ſyluę: ⁊ non corpus tenuit: ſed tenuit corporis pudorez: ⁊ querens eam honorabilem concupiſcentiam: quę eſt animę. Cōtinentes enim corpus ⁊ animę paſſiones continent ſe ⁊ obſeruāt ſe a pudoribus carnalibus: ⁊ honorabilia quęrunt: ⁊ non cōcupiſcunt. Addit autem: ꝙ omnia hęc ſunt ſimul duplum ⁊ adiectiuum: quia in omnibus his ſunt duplicantes ⁊ circumlocutiōes ⁊ adiectiua ſuperflua. ¶ Notandum autē: ꝙ ſicut in vno ⁊ eodem ſophiſmate poſſunt cōcurrere plures fallacię: ſic in vno ⁊ eodem vitio poſſunt concurrere plures abuſiōes: ideo vna ⁊ eadeꝫ locutio poteſt eſſe importuna ſpiſſa ⁊ lōga aliter ⁊ aliter accepta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare poema fit: ⁊ ita innuebat malicie exceſſum: propter quod poetice dicentes indecētia: ridiculoſitatez: ⁊ inſipiditatē faciūt: ⁊ ob

ſcuritatem

ſcuritatem propter nugacitatem. Cum eniʒ co
gnoſcenti proponantur: diſſoluerunt euidētiā
et ſuperintendere.

¶ Dat cauſam: quare tales locutiones nō ſunt rhetoricę dī
cens: ꝙ in talibus locutiōibus ē poema. ⁊ in eis inuenitur
exceſſus malitię propter ſuperfluam locutioneʒ. Talia er
go ſunt poetica ⁊ continent indecentia: ⁊ ridiculoſitatē. i.
abuſionem ⁊ obſcuritatem faciunt propter nugacitatem
. i. propter ſuperfluam repetitionem. Qr autem faciant ob
ſcuritatem manifeſtat cum dicit: ꝙ proponantur talia co
gnoſcenti ⁊ ſcienti ſoluunt euidentiam. i. tollunt claritatē
reddunt enim locutionem obſcuram propter ſuperinten
dere. i. propter ſuperflue intendere. ⁊ ſi talia dicta ſunt ob
ſcura cognoſcentibus: multo magis ſunt obſcura ignoran
tibus. Non ergo ſunt rhetorica: quia omnino rhetorica dʒ
eſſe clara. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Homines autem duplis vtuntur: cum inno
minatum fuerit: ⁊ cū ſermo ē bene componi
bilis: vtputa: canotribem. tempore demorari.
Sed ſi multū: ſemper poeticū.

¶ Oſtendit quomodo fit abuſio per adiectiua longa. Et
duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secūdo dat
vtilitatem talium elocutionum. Secunda ibi. (Propter
quod maxime.) ¶ Dicit ergo: ꝙ homines potiſſime vtū
tur duplis. i. circunlocutionibus: ⁊ adiectiuis: ſiue locutio
nibus longis qn̄ id: de quo loqui volunt fuit innominatū.
⁊ potiſſime ſi ſermo ſit bene componibilis: vtputa cano
tribem: quę eſt dictio bene componibilis: ⁊ hęc dictio co
notribem ſignificat idem quod demorari per tempus. Et
ſi tale adiectiuum fuerit multum. ⁊ in his: quę ſuperflue
componuntur: ſicut adiectiuis longis: ſemper eſt poeticuʒ
⁊ abuſiuum. Ponit autem ⁊ vtitur philoſophus in hoc lo
co adiectiuo: non prout diſtinguitur contra ſubſtantiuum
ſed pro omni adiectione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod maxime vtilis dupla locutio
his: q tytarabū faciūt: hi minime ꝓbroſi. Lin
gue aut verſificatoribus venerabile eniʒ ⁊ licē
ciatum. Metaphora aut iambicis his. n. nūc
vtuntur: ſicut dictum.

¶ Oſtendit quibus eſt vtilis talis locutio dicēs: ꝙ locutio
dupla. i. longa ⁊ replicata vtilis eſt his: qui faciunt tytara
bum. i. his etiam: qui faciunt ſermones legales incutiētes
terrorem corporibus: ⁊ verecundiam animabus: ne cōco
mitantur illicita. Tales enim non potiſſime videntur eē
probroſi: quia dicunt obprobria malefacientibus. talibus
enim vtile eſt replicare: vt magis timorem incutiant. Ad
dit autem quibus eſt licitum in talibus dicens: ꝙ linguę
. i. poeticę: quę potiſſime conſiſtit in locutiōe: ⁊ verſificato
ribus prędictum eloquium eſt vt venerabile ⁊ licentiatū.
Verſificatores enim ſic loquendo metaphoris: aut iambi
cis. i. tranſferunt ſe ad verſus iambicos: quia vt dictuʒ eſt
verſificatores vtuntur talibus verſibus. Dicebat eniʒ ſu
pra: ꝙ dimiſerant verſus exametros: ⁊ adhęſerant iambi
cis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et adhuc quarta inſipiditas in metaphoris
ſit. Sunt enim ⁊ metaphore indecentes. Hę
quidem propter ridiculum: vtuntur. n. ⁊ for
tiores comedie metaphoris. Hę autem ꝓpter
vetuſtatem nimiam: ⁊ turgitatem: obſcure au
tem ſi a longe.

¶ Determinat de abuſiōe circa metaphoras. Et duo facit.
quia pręmittit primo quod intendit. Et oſtendit quot mo
dis fit talis abuſio. Secundo determinat de membris di
uiſionis. Secunda ibi. (Vtputa Gorgias.) ¶ Dicit ergo:
ꝙ quarta inſipiditas fit in metaphoris. Addit auteʒ quot
modis fit talis abuſio. quia duobus modis. Dupliciter. n.
ſunt metaphorę indecentes. Primo propter ridiculuʒ: vt
ſi ſint nimis apparenter deriſorię. Nam fortiores comę
dię. i. comędię ſatyricę: quę ſunt fortiores reprehenſibiles
vtuntur huiuſmodi metaphoris nimis apertis ⁊ ridiculo
ſis ad reprehendendum: ⁊ increpandum alios. Hę autem
. i. alio modo ſunt metaphorę indecētes: ſi ſunt nimis clau
ſę propter nimiam vetuſtatem ſermonis. hoc eſt ſunt ni
mis obſcurę: propter turgitatem. i. propter obſcuraʒ pictu
ram poeticam: ⁊ maxime ſunt tales: ſi ſunt a longe: ⁊ ſi ſu
matur metaphora a remotis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vtputa Gorgias viridia ⁊ ſanguinea habē
tia negocia: tu autem hoc turpiter feſtinaſti: ⁊
male meſuiſti: poetice eniʒ nimis.

¶ Exequitur de prędictis. Et duo facit: quia primo exequi
tur de metaphoris: quę ſunt indecentes: quia ſunt nimis
apertę. Secundo de his: quę ſunt nimis clauſę. Secunda
ibi. (Et vt Alchidamas.) ¶ Dicit ergo: ꝙ metaphora ē
nimis aperta ⁊ indecens: vtputa: illa quę dicebatur Gor
gias. vt aliquis habebat negocia ſanguinea. i. turpia ⁊ viri
dia: quia recenter fecerat illa mala: dicebat ei tu turpiter
feſtinaſti: ⁊ male meſuiſti. Iſta metaphora erat nimis aper
ta: forte erat nimis conſueta: ideo eam appellat nimis poe
ticam. i. nimis ridiculoſam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et vt Alchidamas philoſophiā ſuꝑſtructu
ram legum: ⁊ odiſſeyam honeſtum humane
vite ſpeculum: ⁊ nullum iudicium poeſi affe
rens. Omnia enim hec imperſuaſiua propter
ea: que dicta ſunt.

¶ Ponit metaphoras nimis obſcuras. Et duo facit: quia
primo facit quod dictum eſt. Secundo ponit ea: quę redu
cunt̄ ad talia eloquia ibi. (Illud autem Gorgię). ¶ Dicit
ergo. ꝙ Alchidamas faciebat metaphores nimis obſcu
ras: quia philoſophiam appellabat ſuperſtructuraʒ leguʒ:
quia ſtructura ⁊ adiectio philoſophica excedebat adino
nes legum: ideo erat ſuper leges: ⁊ odiſſyeiam. i. illum ho
minem honeſtum: vna alia littera habet Vlyſſem honū
appellabat ſpeculum humanę vitę. In talibus eniʒ dictis
non profertur ſm poeſim aliquod iudicium. i. aliquod ri
diculoſum. Prędictus eni modus eſt nimis clauſus ⁊ phi
loſophicus. Qui eniʒ bene ſunt ſcientes laborant ad intel
ligendum: quomodo honeſtū ē ſpeculum humanę vitę: ⁊
eſt regula humanorum actuum. Addit autem: ꝙ omnia
hęc ſunt imperſuaſiua propter ea: quę dicta ſunt: vt quia
ſunt nimis aperta: vel nimis clauſa: ⁊ ideo ſunt metapho
rica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Illud autem Gorgie ad hyrundinem: quo
niam aduerſus volans dimiſit ſuperfluū. O p
tima tragicoꝝ. Dixit. n. tibi turpe o Philome
na: alij quidem enim ſi fecit non turpe: virgini
auteʒ turpe. Bene igitur male dixit dicens: qđ
dixit erat: ſed non qđ erat.

¶ Ponit quędam dicta: quę propter ſui obſcuritatem re
ducunt̄ ad ꝓdictū modū dicēdi. Et ſunt duo: quoꝝ ꝑmuʒ
eſt: ꝙ Gorgias dicit ad hyrūdinē: ꝙ volans aduerſus ipʒ
dimiſit ſupfluū. i. dimiſit ſtercora cadere ſup eū. Stercus

enim eſt de ſuperfluo nutrimenti. hoc aũt eſt obſcurũ: qꝛ nõ quilibet p ſupfluũ itelligeret fecẽ ſm dcm̃: ſꝫ ꝙ dixit optima tragicoꝝ. i. illa perſona: quę ſciebat optime cõponere tragędias. Nr̃a lr̃a hꝫ turgioꝝ: ſꝫ littera falſa: vt pꝫ per aliam tranſlationem. Dixit aũt o Philomena. i. o tu q ſic vocaris: ſiquis feciſſet quę tu feciſti: nõ fuiſſet ei turpe tibi ꝙ diceris virgo: eſt turpe qd̃ feciſti dicẽs bene. i. recte. Male dixit ei q̃ẜtum ad id: qd̃ ẽ: qꝛ forte fuerat prius mala: quę nunc eſt bona. in talibus. n. locutionibus poteſt eſſe obſcuritas ppter variationẽ tpis: qꝛ aliquo. n. tpe aliqua ſunt clara: q̃ poſt tpa: variatis negocijs: fiunt obſcura.

Eſt autem ⁊ aſſimilatio metaphora. differt. n. modicum. Cum eni dicat̃. Achilles vt leo fremuit: aſſimilatio eſt. Cuꝫ aũt leo fremuit metaphora. Propter ãbos. n. eẽ veriſimiles appellauit trãſferens in leonem Achillem.

¶ In parte iſta determinat de aſſimilatione. Et tria facit: qꝛ primo dat dr̃iam inter aſſimilationem ⁊ metaphoraꝫ. Scdo oſtẽdit ad quid eſt vtilis aſſimilatio. Tertio adducit multa exempla de aſſimilatiõe. Secunda ibi. (Utilis autẽ.) Tertia ibi. (Sunt ãt aſſimilationes.) ¶ Notãdũ aũt: ꝙ metaphora large accepta includit aſſimilationem aliquo tñ mõ ſumpta metaphora differt ab aſſimilatiõe: ideo ait: ꝙ aſſimilatio eſt quędam metaphora. differt tñ modicum ab aſſimilatione. ideo ait: ꝙ aſſimilatio eſt quędam metaphora. differt tñ modicum vna ab alia: qꝛ in aſſimilatione ponitur vt ⁊ quaſi: ſiquis dicat. Achilles fremuit vt leo: vel fremuit quaſi leo: eſt ibi aſſimilatio: ſꝫ cũ dico. Leo fremuit: ⁊ per leonem intelligo Achillẽ: eſt ibi metaphora. propter hoc. n. ꝙ ambo. i. leo ⁊ Achilles ſunt ſiles. iõ trãſferimus Achillẽ in leonẽ. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Utilis autem aſſimilatio ⁊ in oratione. raro autem. Poeticum. n. ferende quemadmodũ metaphore. Metaphore. n. ſunt dr̃entes eodẽ

¶ Determinat de vtilitate illius aſſimilationis dicẽs: ꝙ aſſimilatio eſt vtilis in oratione rhetorica: non tñ eſt freq̃ntanda: ſed rara: ⁊ cũ expedit eſt vſitanda. Frequẽtare eniꝫ aſſimilationes non eſt quid rhetoricum: ſed poeticum. hę enim aſſimilationes ſunt ferendę. i. tolerandę: ſicut ⁊ metaphorę. Differũt tñ hęc ab illis: ſicut dcm̃ ẽ. Illud. n. dicitur tolerari: quia permittitur: ⁊ cauſa neceſſitatis ſuſtinetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sũt autem aſſimilationes: vtputa ad ydreia qa ſimilat̃ his: q ſũt i vinculis catulis. Illi eni icidẽtes mordẽt: ⁊ qꝛ idreia ſoluũt ex vinculis ipm ↄtingit eẽ ſeuũ. Et q̃ũo Theodonias aſſimilabat Alchidimũ Euxeno geometrizare neſcienti. Ex proportionali erat Euſenus ⁊ Alchidimus geometricus.

¶ Ponit multa exempla. Et duo facit: quia p̃mo ponit dicta exempla. Secundo docet ex aſſimilationibus facere metaphoram: ⁊ econuerſo. Secunda ibi. (Omnes auteꝫ has.) ¶ Prima aſſimilatio eſt: qꝛ quidam poeta ydreia aſſimilauit catulis: qꝛ canes mordent eos: qui incidũt cordas: cum quibus ligantur: ſic ydreia ſolutum eẽ ex vinculis contingit eſſe ſęuum. i. crudelem contra eos: qui ſoluũt ipſum. Eſt. n. ydreia in hoc loco caſus accuſatiui: qꝛ nomina gręca faciunt accuſatiuum in am: vel in a: vt ydreiam vel ydreia. Conſequenter tñ dicit. (Et q̃ũo Theodomas)

¶ Ponit ſecundum ſimile: quia Theodamas. i. ille poeta aſſimilabat Alchidimum Euxeno neſcienti geometrizare: qꝛ proportionabiliter Alchidimus erat quaſi Euxenus geometricus. Et forte ideo inoleuit iſtud prouerbiuꝫ quia Alchidimus volebat ſe intromittere de menſura terrarum: cuꝫ non plus ſciret de geometria q̃ꝫ Euxenus. i. q̃ꝫ ille ruſticus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et inde eſt: ꝙ in politia Platonis: qui mortuos ſpoliant: aſſimilãtur catulis: qui lapides mordent iacentium non tacti.

¶ Ponit tertiam aſſimilationem. qꝛ Plato in ſua policia aſſimilabat expoliatores mortuorum canibus. Canes eñi cum aliqui pijciunt eis lapides: etiam ſi non ſint tacti a dictis lapidibus: currunt poſt eos: ⁊ mordent: ſic illi cũ nõ tãgant̃ a mortuis: mortuos expoliant. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ille ad populum: qa aſſimilatur naute forti qdẽ ⁊ ſurdo. Sunt aũt ⁊ illi ad metra poetarum: qꝛ aſſimilantur his: qui ſine pulchritudine formoſi. Hi quidem enim cum efflorucrint diſſoluta non ſimilia videntur.

¶ Ponit aliam aſſimilationem: qꝛ quidam aſſimilãt quẽdaꝫ populũ naute forti ⁊ ſurdo. Et forte ideo fecit: qꝛ pplꝯ ille erat magnę potentię: ſed non erat ſuſceptibilis diſciplinę. Adducit aliud ſimile: qꝛ metra poetaꝝ aſſimilant̃ formoſis ſine pulchritudine. Appellant̃ hic formoſi ſine pulchritudine: qui ſe formant coloribus: ⁊ formoſitatibꝰ alienis: qui. n. ſic formoſi ſunt: cũ effloruit. i. cuꝫ euaporauit ille color appoſitus: non vident̃ pulchri: ſic ẽt metra poetarum cum diſſoluentur: non apparent pulchra: iõ ſi ſententia illa dicat̃ proſaice: delectat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Perideñ dicit Samios aſſimilari ipſis pueris: qui cibos qdẽ ſuſcipiunt: plorant autẽ. Et quaſi ad violentos: ꝙ ſimiles pinnis. Pinni enim a ſeipſis deiecti: ⁊ violenti adinuicem pugnantes. Et Demoſthenes populuꝫ: quia ſimilis eſt nauibus nauigantibus.

¶ Ponit aliã aſſimilationẽ: qꝛ Perideus dicit Samios. i. illas gentes aſſimilari ad ipſos pueros: q cũ accipiũt ciboꝫ plorãt. ſic forte illi hoĩes de ſuis benefactoribus murmurabant. Alia aſſimilatio eſt: ꝙ violenti ſuperbi ſunt ſimiles pinnis. Pinni. n. ſunt quędam arbores altę: quę vento concuſſę ſeipſas deiciant: ſic ⁊ violenti elati per ſupbiã contra ſeipſos pugnant. Et Demoſthenes aſſimilauit quẽdam populum nauigantibus: quod forte ideo dixit: qꝛ populus ille erat inſtabilis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et vt Democrates aſſimilauit rectores nutricibus: que cibum deglutiẽtes ſaliua pueros liniũt. Et vt Antiſthenes Luphiſodocũ tẽnẽ thuri aſſimilauit: qꝛ perẽptus letificat.

¶ Ponit aliam aſſimilationem. quia Democrates rhetores ⁊ gubernatores ciuitatum aſſimilauit nutricibus: quę cum pueros cibant maiorem partem cibi deglutiunt: ⁊ de reſiduo cibi: quod eſt quaſi ſaliua pueros liniunt: ⁊ mitigant. ſic ⁊ principes cum tyrannicant poſſeſſiones ciuiuꝫ accipiunt: ⁊ verbis eos mitigant. Et Antiſthenes quẽdam hominem: qui vocabatur Luphiſodocus tenuis aſſimilauit thuri: quia ſicut thus combuſtum ⁊ mortificatum redolet ⁊ lętificat: ſic ille homo: qꝛ forte malus erat: peremptus lętificauit populum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Omnes

¶ Omnes aūt has ⁊ vt aſſimilatiōes: ⁊ vt metaphoras licet dicere. Quare que cu3 vtiq3 approbate fuerint: vt metaphore dicte palam: q2 ⁊ aſſimilationes metaphore rōne indigentes.

¶ Docet ex metaphoris facere aſſimilationes: ⁊ ecōuerſo. Notandū autē ꝙ metaphora ſumit̄: cum aliqs introducit̄ ſub ſpecie alterius: vt ſi ſub ſpecie celi intelligant̄ principes. Sēper ergo in metaphora ꝑ vno exponitur aliud: ſ3 aſſimilatio: vt dictum eſt: habz fieri: cum aliquid comparatur ad aliō. ego dicerē vt ſi leo eſt timēdus: ⁊ per leonē intelligerem Achilem: eſſet ibi metaphora: ſed ſi dicerem Achiles vt leo eſt timendus: q2 in hac locutione nō intelligerē vnum per aliud: nō eſſet ibi metaphora: que eſt idē qđ tranſformatio: ſed eſt ibi aſſimilatio ⁊ ꝓportio. Aſſimilatio ergo eſt planior: ⁊ minus habz de iꝓprietate. Cum ergo qcqd dicitur metaphorice: poſſit dici aſſimilatiue ponendo ibi: vt quaſi ſicut que aſſimilationē importāt: ſemper ex metaphoris poſſumus facere aſſimilationes: ⁊ ecōuerſo. Duo ergo facit: quia primo dicit: ꝙ ex dictis exemplis poſſumus vti vt aſſimilationibus ⁊ metaphoris. Secundo dat quādā regulā generalē: ſm quā debemus accipere metaphoras ⁊ aſſimilationes. ibi. (Semꝑ aūt opz.) Dicit ergo: ꝙ oēs has ꝓpoſitiones: ⁊ oia ṗdicta exempla: licz dicere vt aſſimilationes: ⁊ metaphoras. igit̄ quecūq3 metaphore fuerant approbate poſſum⁹ vti illis: vt aſſimilationibus. Aſſimilationes enī ſunt metaphore indigētes rōne. i. rōnabiles aſſimilationes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Semper autem oportet eam metaphoram ex proportionali reaſſignare: ⁊ alterutra: ⁊ in homogeneis. puta ſi phiala ſcutū bachi: ⁊ ſcutum congruit dicere phialā martis: oratio quidem igitur componitur ex his.

¶ Dat quādā vlez maximā. ſ. metaphoras ad aſſimilationes: q2 oia talia debent ſumi ex ꝓportionabilibus: ⁊ ex alterutris: ⁊ ex homogeneis. opz enī aſſimilata alterutra. i. ad ſe inuicē eē ꝓportionabilia ⁊ homogenea: vt ſi phiala ſit ſcutū bachi: o3 ꝙ ſcutū ſit phiala martis. Bachus enī eſt deus vini: potatores enim pro ſcuto habēt ciphū ⁊ potū: ſiue phialam: Mars eſt deus belli. Bellatores autem pro phiala ⁊ pro cipho habēt ſcutū. ꝯgrue ḡ dictū eſt: ꝙ ſi ciphus eſt ſcutum potatorū: ſcutū eſt ciphus bellatoru3. ¶ Epilogat ꝙ oratio rhetorica cōponit̄ ex his metaphoris: ⁊ ex his ſilibus: aliter pōt itroduci epilogus: ⁊ melius: q2 oratio rhetorica ⁊ aſſimilatiua cōponit̄ ex his. i. ex proportionalibus ⁊ homogeneis.

Eſt autē principale electionis grecizare. hoc autem eſt in quinq3.

¶ Poſtq̄ phs oſtēdit ꝙ oratio debet eſſe ꝓpria: ⁊ ꝙ nō o3 eſſe abuſiua: in parte iſta oſtendit ꝙ oratio o3 eſſe cōgrua. Et duo facit: q2 primo in ſpeciali aſſignat quedā documenta gñalia: que requirunt̄ ad cōgruitatem eius. ibi. (Totaliter aūt opz.) Circa primū duo facit: q2 ṗmo premittit modos: qbus cōtingit incongrue loqui. Scđo exequitur de vno quoq3 mēbro. Scđa ibi. (Principiū qdē.) Dicit ergo: ꝙ principale vitiū locutionis eſt grecizare. i. barbalogizare ſiue cōmittere barbariſmū. Accipit̄ āt hic barbariſmus large put includit ſoleciſmū: ⁊ vicia annexa. huiꝰ autem barbaralogizatio quātū ad preſens fit quinq3 modis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Principium quidem cōiunctionibus ſi aſſignet quis vt apte nate ſint priores: ⁊ poſteriores inuicem. vtputa quedā requirere. hec quidem: ⁊ ego quidē reqrūt: hāc aūt: ⁊ hāc vero.

¶ Exequitur de dictis modis. Ad cuius euidentiā notādū ꝙ vt dicebat ſuperius. ſicut in vno ⁊ eodē argumēto pōt aſſignari diuerſe fallacie: ſic vnū ⁊ idē peccatū rhetoricū pōt dici abuſio: ⁊ incōgruitas: ꝓpter hoc nō eſt incōueniens ſi tangi aliqua: que videnc̄ eſſe dicta in locutione inſipida: ſiue in locutione abuſiua. Quinq3 aūt facit in hac parte ſ3 ꝙ quinq3 incōgruitates ponit. Nam primo ponit icōgruitatē ſumptā penes cōiunctiōes. Scđo penes noia. Tertio penes orationes. Quarto penes genera. Quinto penes numeros. Scđa ibi. (Scđm autē.) Tertia ibi. (Tertiū non dubye.) Quarta ibi. (Quartū vt Pythagoras.) Quinta ibi. (Quintū in eo ꝙ.) Circa primū duo facit: ſm ꝙ in cōiunctionibus dupl'r contingit peccare. Primo quantū ad ordinē. Scđo quantū ad multitudinē ⁊ quantū ad lōgā ſuſpenſionem. Scđa ibi. (Opz autē donec.) Dicit ergo: ꝙ pma incongruitas eſt attendenda quantū ad cōiunctiones: vt ſiquis aſſignat eas prout ſunt apte nate: quedā enī cōiunctiones ſunt priores: que ſunt ordinis prepoſitiui: ⁊ quedam poſteriores: que ſunt ordinis ſubiunctiui: vt ille que dicimus: qm̄ ſemper preponit̄ enim: ego quidē poſtponitur: vt hec dictio quide3. Dicimus enim: ego quidē: ⁊ poſtponitur quidem non preponit̄: quedā vero coniunctiōes reliquūt hanc ordinationē: quia pnt preponi: vt vero pnt etiam: ⁊ reperiuntur etia3 ille que ſunt ordinis cōmunis. ¶ Notandu3 autem: ꝙ hic accipitur coniunctio large ꝓ oibus ptibus orōnis ſincathegorematicis: quarū prima ſp preponitur: ſicut prepoſitiones: que ſemper preponuntur nunq̄ poſtponunt̄ in ordine partium orationis: exceptis quibuſdā partibus: vt mecū: tecū: ⁊ ceteris: de quibus nō ſit nobis cure: ſic etiam ſemꝑ preponunt̄ cōiunctiones ꝑpoſitiui ordinis: quedā vero dictiones ſemper poſtponūt̄ ſi ḡ in his nō ſeruem⁹ ordinē debitū: peccam⁹. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Oportet autez donec memoria fuerit reſpōdere inuicem: ⁊ neq3 longe dependere: neq3 coniunctionem ante ꝯiunctionē aſſumi preter neceſſariu3. Raro enim congruit.

¶ Determinat de ſcđa incōgruitate. Et duo facit: q2 ṗmo preponit dictum viuū. Scđo manifeſtat qđ dixerat ꝑ exēplū. ibi. (Ego autem.) Dicit ergo: ꝙ opz vti coniunctionibus non longis. ſed debent reſpōdere ſibi inuicē: ⁊ nō facere longā dependentiā: tm̄ enim debet depēdere cōſtructio locutionis donec memoria noſtra bene recordet̄ precedētiū ⁊ ſequētiū: ⁊ ſciamus: que cū quibus ſunt cōſtruenda ⁊ nō debemus ponere cōiunctionē ante cōiunctione3 niſi raro: vt qñ eſt neceſſariū: ſed preter neceſſariū nō eſt faciendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ego autem: qm̄ mihi dixit. Venit eni3 Cleō deprecans: ⁊ dignificans: ambulabā recipiēs eos. In his enim multe coniunctiones ṗmiſſe ſunt ante reſpondēdam coniunctionē. Si aūt multum ꝙ in intermediu3 fiat eius qđ eſt ambulabam obſcurū. Vnūqđq3 itaq3: qđ quidē bene in coniunctionibus.

¶ Manifeſtat qđ dixerat ꝑ exēplū: vt ſi quis diceret. Ego autē qm̄ Cleon venit. ⁊ dixit mihi dignificans ⁊ deprecās me: ⁊ ābulabā recipiēs ipſos: in his eni locutionibus multe locutiones ṗmiſſe ſūt ante cōiunctionē reſpondendam. idest anteq̄ deueniat̄ ad verbū: qđ deb3 cōiungi ⁊ reſpōdere ſuo nominatiuo. Nā in dicta locutione: ego cōſtruit̄ cū ambulabā: ⁊ tñ inter illa duo ſunt multe cōiunctiōes ⁊ par

ſicule intermiſſe. Ideo ſubdit: ꝙ ſi ſit multũ intermediũ inter hãc dictionẽ ego ⁊ ambulabã: eſt obſcurũ eloquiũ: obſcurã eni locutionẽ facit nimius receſſus a ꝓpo vbo: vnũ quodqz ergo in orõnibus ordinandũ eſt bene ſcḋm debitas cõiunctiones. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secundũ autez proprijs nominibus dicere ⁊ non ambientibus.

¶ Determinat de ſcḋa incõgruitate: qꝛ nos debemus vti noibus ꝓprijs: ⁊ nõ cõibus ambiẽtibus multa. Incõgrua enim ſunt talia: quę reddũt locutionẽ obſcurã. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Tertium non dubijs: hoc autem ſi nõ cõtraria velint: qḋ quidẽ faciunt cũ nihil quidez habeant dicere: fingunt autẽ aliquid dicere. Tales enim in fictione dicunt hoc.

¶ Determinat de tertia incongruitate: ⁊ duo facit: qꝛ pͦ ponit icõgruitatẽ ipſaz. Scḋo expõit qḋ dixerat p exẽa ibi. (Ut puta empedocles.) Dicit ergo ꝙ 3ᵐ ꝯgruitatis genꝰ eſt: ꝙ nõ vtamur dubijs orõnibꝰ: qꝛ vtẽdo dubijs ꝯmittimꝰ icõgruitatẽ. Vocãt .i. huiuſ orõnis nõ dubię ſint. ſi nõ velint cõtraria ꝙ appareant dicere: ſed ſi cõtraria apparẽt dicere ꝙ̃ velint: tunc ſunt dubię: qꝛ ſi dubitare faciant hoies: q nihil habẽt dicere: ⁊ neſciunt quid dicũt. ꝓpter qḋ tales fingũt dicere aliqḋ: fingẽdo hęc eloqa dubia. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Ut puta Empedocles. Simulant eniz p circuitum: cũ ſit multus: patiuntur auditores.

¶ Exponit qḋ dixerat per exẽplũ: ad cuius euidẽtiã notandũ: ꝙ tã in agibilibus ꝙ̃ in ſpeculabilibꝰ hoies ꝓp ignorãtiã loquunt dubia. Doctrina eni prudentiũ eſt facilis: ⁊ ſignũ oino ſcientis eſt poſſe docere: ſed cũ hoies ignorãt veritatẽ: vel loquũtur dubia: quę oi intellectu carent: vel dicunt dubia: quę pñt trahi ad diuerſos intellectus: ſicut in agibilibus cõtingit. Qꝛ cũ iſti diuinatores quid ſit fiẽdũ enũciant: nunꝗ̃ debẽt aliqḋ determinare: qꝛ veritatẽ futurorũ neſciunt. Duo ergo facit: qꝛ pͦmo dicit quõ cõtingit loqui dubia in ſpeculabilibus. Scḋo in agibilibus. Scḋa ibi. (Qḋ quidẽ multi.) Dicit ergo: ꝙ aliq loquũtur dubia ſpeculabiliter: ſicut empedocles ſimulabat ſe loqui ſcientifica faciens eloquioꝝ circuitũ: ⁊ qꝛ multas circũlocutiones proferebat: licz nihil determinate diceret: patiebant tñ auditores credẽtes ipſum bene dicere. ¶ Deide cũ d.

¶ Qḋ quidez multi a diuinatoribus. Cũ enim dixerint dubia coambiunt Charoſius Alencũ tráſierit: magnũ principatũ diſſipabit.

¶ Oſtendit hoc idẽ contingere in agibilibus. Et duo facit qꝛ pͦmo facit qḋ dictũ eſt. Scḋo dat cãm dicti. ibi. (Et qꝛ vniuerſalr.) Dicit ergo: ꝙ multi patiunt hoc idẽ a diuinatoribus: cũ nõ dicant niſi dubia. Iſti enim diuinatores nihil certũ dicunt: ſed in quadã cõfuſione ⁊ vlitate diuinãt. Dicunt eniz cũ Charoſius .i. cũ ille dominus: vel ille alius dñs Alen tráſierit magnũ principatũ diſſipabit: nunꝗ̃ tñ determinant: qñ iſtud debz eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quia vliter minus eſt peccatum per gña negocij: dicunt diuinatores pertinget vtiqz gs ⁊ magis vtũtur diuinationibus paria aut iparia dicẽtes magis ꝙ̃ quot hñt: ⁊ ꝙ̃ erit: quot ⁊ quãdo: ꝓp qḋ veraces non determinant vnꝗ̃ oia itaqz hec ſimilia. Quare ſi non tale alicuius gratia: fugiendum.

¶ Dat cauſam dicti: quare ſic vlr loquunt diuinãtes di. ꝙ hoc cõtingit: qꝛ in gñali minus homo decipit aliqa: ſi quę rerent ab eo: ꝙ diuinaret de aliquo numero: ⁊ ille reſpõderet in vli: ꝙ eſſet par: vel impar: ꝙ̃ ſi reſpõderet in particulari: ꝙ eſſet hõm quot eẽnt. Sic etiã nos minus cõprehendimur in mẽdacio: ſi dicimus ꝙ erit: ꝙ̃ ſi diceremus ꝙ hoc eſſet. ideo vates ⁊ ꝓphetę gentiliũ ſiquã rem pnoſticabant: ne cõprehenderent in mendacio: non determinabant tempus. Addit autez: ꝙ oia iſta ſunt ſimilia .i. oia talia eloquia ſunt dubia. Ideo per ſe ſũt fugiẽda. Poſſunt tamẽ tollerari alicuius neceſſitatis gratia.

¶ Quartum vt Pythagoras genera nominũ dixit: dimiſit maſculia: ⁊ feminina: ⁊ inſtrumentalia. Opoꝛtet enim aſſignare: ⁊ hec recte hec progreſſa: ⁊ allocuta recedit.

¶ In parte iſta dterminat de quarto mõ incõgruitatis dicens: ꝙ quartus modus eſt ille: quẽ comittebat Pythagoras: q dimittebat genera nominũ: maſculina: fęminina: ⁊ inſtrũalia: ⁊ neutra: vt ſonat alia lrã. Iſte modus incongruitatis qñ in locutione eſt diſcordãtia generũ: vnde ille dimittebat genera: qꝛ non curabat de icõgruitate generũ. Ideo ſubditur: ꝙ hęc .ſ. genera opz ſignare recte: vt loquẽdo de muliere loquunt in fęminino gñe. nõ maſculino: hęc eſt ꝓgreſſa ⁊ locuta recedit. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Quintum in eo ꝙ multa ⁊ pauca: ⁊ vnũ recte nominare: aduenientes autẽ verabãt me.

¶ Dicit ꝙ quintũ genus icongruitatis eſt ſcḋm numerũ: qꝛ multa debemus noiare vt multa ⁊ pauca: vt vnuz aut de mltis debemꝰ dicere in plali dicẽdo aduenientes verabãt me. ¶ Notandũ autẽ has quinqz incõgruitates ſic poſſe decipi: qꝛ ois incõgruitas vel ſumit originẽ ex ſignificatis vel ex modis ſignificãdi. Si ex ſignificatis duplr: qꝛ huiꝰ ſignificatũ vel eſt ſimplex: vt dictio: vl compoſitũ: vt oratio. Si ẽ ſimplex: hoc etiã eſt duplex: qꝛ vel eſt ſincathegorica .i. ꝯſignificatiua. Huius ſũt aduerbia ꝯiunctiões ⁊ cętera talia. ⁊ ſcḋm hoc ſumit primus modus incongruitatis: ⁊ talia nõ aſſignamus vt debemus. Si vero huius dictio ſit ſignificatiua: ſic ſumit ſecũdus modus icõgruitatis: qꝛ non vtimur ꝓprijs noibus. ¶ Notandũ autẽ: ꝙ hic loco nois ponit quęlibz pars ſignificatiua: ſicut in ipſo mõ per cõiunctionem intelligebat quęlibz pars cõſignificatiua. Ipſa eniz verba ſcḋm ſe ſumpta noia ſunt: ⁊ participiũ pro noie ponit: qꝛ partẽ capit nois: partẽqz verbi. Si vo huiꝰ ſignificatũ ſit cõpoſitum: ſic ſumit tertius modus: qui dr ex eo: ꝙ loqmur orõnes dubias. Tres g ſumunt modi penes ſignificata. duo vo alij accipiunt penes modos ſignificandi. Ad modos aũt ſignificãdi reduci pñt oia accidẽtia tã nois ꝙ̃ verbi. Huius aũt accidẽtia ptinẽtia ad modos ſignificãdi: vel ſunt eadẽ quibus diſtinguit nomen a verbo: vt maſculinũ ⁊ fęmininũ: ⁊ cętera genera: ⁊ ſic accipit quartus modus: qui ſumit penes diſcordantias generũ: vel in huius accidentibus: cõuenit nomen cũ verbo ſicut numerus ſingularis ⁊ plalis: ⁊ ſic eſt quitus modus qui accipit penes diſcordãtias numeroꝝ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Totaliter aũt opz facile legibile eſſe qḋ ſcriptũ eſt: ⁊ facile ediſſeribile. Eſt aũt idipz qḋ quidem multe coniunctiones non habent: neqz q nõ facile pũctare: ſicut ea: que Eracliti. Id eni qḋ Eracliti pũcta eſt laborioſum: qꝛ imanifeſtũ eſt viro: adiaceãt ei: qḋ poſteriꝰ: aut ei: qḋ prius: vt puta in principio ipſius libri: aut eniz ſermõis optũ ſp iperſpicaces hoies fiũt. Iun

ctū enim id:qđ eſt ſemp:cū quo punctādum.

¶ Dat quedā documenta gn̄alia ad cōgruitatē. Nam locutio congrua ⁊ clara tria habere debꝫ. Primo debꝫ eſſe bene diſtincta ⁊ punctata. Scđo debꝫ eſſe bene ordinata. Tertio debꝫ eſſe bene conſtructa ⁊ cōnexa. Tria ergo facit:qꝛ pmo oſtēdit ꝙ cōmittitur incōgruitas:ſi nō ſit oratio bene diſtincta ⁊ punctata. Scđo ſi nō ſit bn̄ ordinata. Tertio ſi nō ſit bene ꝯnexa. Scđa ibi.(Adhuc h faciūt.) Tertia ibi.(Obſcura autē ſi nō.) Dicit ergo:ꝙ oratio ſcripta debet eſſe facile legibilis:⁊ faciliter ediſſeribilis.ideſt declarabilis ⁊ intelligibilis. Iſte aūt modus locutionis:q nō eſt facilis ⁊ apertus:eſt ille:in quo nō ſunt multe locutiones.i.non ſunt ibi tot cōiunctiones:quot requirit locutio:ꝑpter defectū eni eorū non eſt facile punctare. Huiꝰ erant dicta Eracliti:que laborioſum erat punctare:⁊ non erat manifeſtū.vtrū dictio adiaceret:⁊ copularet̄ ei:qđ poſterius: vel ei quod prius.nam in principio libri ſui dixit Eraclitus:ꝙ ſermonis oportuni ſemp in pſpitate ſunt homines. In huius enim locutione ꝑpter defectū cōiunctionis incertū eſt:cū quo ſit punctandū ſemper.vtrū cū oportuni:vel cum proſperitate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc hoc faciūt ſoloecizare ⁊ reaſſignare qdē:ſi nō adiūgas ambobus congruit:vtputa aut ſonum:aut colorem.hoc quidez vidēs nō cōmune:hoc autem ſentiens cōmune.

¶ Ponit ſcđam incōgruitatē:que cōtingit ex defectu orōnis:ꝙ enim neſciamus:que dictio cū qua ſit coniungēda:dupl̄r pōt contingere. Primo ſi oratio ſit male ordinata:vt dicitur nunc.ideo ait:ꝙ adhuc facit ſoloecizare:⁊ reaſſignare:ſiue copulare indebite dictiones.ſi orō ſit inordinata:vt ſi nō adiungas ambobus:qđ congruit:vtputa ſiquis diceret:ſonum aut colorem:hoc quidem videns:hoc aūt ſentiens. Nam cū ſentire ſit quid cōmune ad ſonū:⁊ colorem:licꝫ videre non ſit quid cōmune:incertum eſt.vtrum ſentire debeat referri ad ſonū:vel ad colorē. ¶ Dein.c.d.

¶ Obſcura autem ſi non apponēs dixeris mēſuris multa itermedia:vtputa. Facturꝰ.n.erā multa:cum diſputaſſem cum illo:hec ⁊ illa ſic progredi:ſed non debebam enim cum diſputaſſem:deinde hec:⁊ ſic fiebant.

¶ Determinat de tertia incōgruitate ſumpta penes compactionē. Orō eniꝫ bene debꝫ eſſe cōpacta:ita ꝙ inter nomē ⁊ ꝓpriū verbū nō debēt eſſe multa intermedia. Ideo ait ꝙ obſcura eſt oratio:ſi nō apponēs.i.cōiungens appoſitū ſuppoſito:ſi nō ꝑncipale verbū ꝓprio nomini:ſed eis ⁊ inſeris.vtputa ſiquis diceret. Facturus eni eraꝫ multa.tn̄ cū diſputaſſem cū illo:⁊ narrat hec:⁊ illa que diſputabat:⁊ ſic progredit̄ recitādo magnā hyſtoriā:⁊ poſtea addit:ſed nō debebā. Iſta oratio eſt obſcura:qꝛ inter facturus:⁊ debebā:qđ eſt propriū verbū eius:ſunt multa intermedia. Addit aūt:ꝙ cū dicit eraꝫ aliqđ facturus. Deinde ſubdit hoc:⁊ hoc:que ōbebat facere:⁊ qualiter illa fiebāt. Et poſtea addit vtrū velit illa facere:vel nō. Hec etiā locutio eſt valde obſcura:qꝛ īter nomē ⁊ vbū multa iſerunt̄.

Ad dilatationē aūt locutōis faciūt hec ratione vti pro nomine.vtputa non curſum : ſed planum ꝙ ex quali medio:ad abbreuiationem autē cōtrariū pro ratione nomen.

¶ Poſtq̄ phs determinauit de elocutione quātū ad diſpoſitionē eius.hic aūt in parte iſta determinat de ea quātū ad ornatum ipſius:ornatus autē locutionis poteſt attēdi in tribus. Primo quantū ad dilatationē:vt ꝙ ſit breuis:⁊ longo modo debita. Scđo quantū ad decentiam:vt ꝙ ſit decens ⁊ cōueniēs auditoribus:⁊ loquentibus:⁊ etiam rebus:de quibus eſt iſta locutio. Tertio huius ornatus attendi pōt quantū ad curſum ⁊ conſonantiā:quod facit ad quandam locutionis venuſtateꝫ:quā appellat phs ſenia. Tria ergo facit:qꝛ pmo determinat de ornatu locutionis quantū ad dilatationē. Scđo quantū ad decētiā. Tertio quantū ad venuſtatē ⁊ cōſonantiā. Scđa ibi.(Siue quātū ad armoniā.) Tertia ibi.(Decentia aūt.) Quarta ibi.(Senia aūt.) Circa primū quattuor facit ſm ꝙ quadrupliciter docet dilatare ⁊ abbreuiare locutionē. Scđa ibi.(Et nō annectere.) Tertia ibi.(Et cuꝫ cōiunctione:⁊ illō autumatri.) Circa pmū duo facit:qꝛ pmo dat regulā ipſā. Scđo oſtendit quō ea ſit vtendū. Scđa ibi.(Et ſi turpe.) Dicit ergo ꝙ ad dilatationē locutiōis facit:ꝙ ꝓ noīe vtamur ratione.i.diffinitione:⁊ loco circuli ponamus ſuperficiē planā:a cuius medio linee ducte ad circūferentiā ſunt equales. Si vero volumus abbreuiare facimus cōtrariū vt pro rōne ponamus nomē. Sic eni abbreuiabimus ſermonē:qꝛ diffinitio datur per noīa.diffinitū vero ſignificatur vno nomine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi turpe:aut indecens ſiquidem in ratione ſit turpitudo nomen dicere. Si autē in noīe ratiōe:⁊ metaphoris manifeſtare:⁊ adiectiuis: cauere igitur id poeticum. Et id quod eſt multa facere:qđ quidem poete faciunt ex vno exiſtente portu:tamē dicunt ad portus achaicos ⁊ protracte multarū ianuarū aperte porte.

¶ Oſtēdit quādo debemus vti:⁊ quādo non:qꝛ ſi turpitudo:⁊ indecentia a diffinitione debemus vti noīe:qñ vero ipſuꝫ nomē eſt turpe a diffinitione:vt per metaphoras:⁊ per quedaꝫ adiacentia debemus illud manifeſtare.ita tn̄ ꝙ caueamus nobis:ne incurramꝰ in id:qđ eſt poeticū:⁊ ꝙ plures faciamus metaphoras q̄ deceat:qđ poete faciunt:vt enim ampuloſa loquet̄:loquit̄ de vno:ac ſi loqueretur de pluribus:⁊ vno exiſtēte portu illius ciuitatis.dicūt ad portus achaicos:ac ſi multi eſſent portus:⁊ illi dicunt protracte porte multarū ianuarū.i.apertione eniꝫ intelligitur protractio. Cuꝫ ergo porta hn̄s multas ianuas.i.habens multas particulas:cum aperitur de neceſſitate protrahit̄ ocioſe.ḡ ⁊ poetice ibi addit̄ pro tractio. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et non annectere:ſꝫ vtrilibet vtrūlibet ipſiꝰ vxoris eiuſqꝫ noſtre. Si autem breuiter cōtrarium ipſius noſtre vxoris.

¶ Dat ſcđm modū dilatationis ⁊ abbreuiatōis:qꝛ ſi volumus dilatare:nō debemus cuilibet mēbro annectere alteram partem:ſed vtrilibꝫ annectat̄ vtrūlibet:vt ſi duo homines ſe diligerent:ſiquis vellet dilatare ſermonem:diceret tua ſunt tua:⁊ mea ſunt mea ⁊ tua. Ideo cuꝫ aliquis de amico ſuo loquit̄:ait ipſe dn̄s ipſius vxoris ⁊ noſtre:⁊ ſic etiā econuerſo:dici poſſet:nos ſumꝰ domini vxoris noſtre:⁊ vxoris eius. Si nollemus abbreuiare:adderemus:cuilibꝫ mēbro alterū membrū:⁊ nō vtrūqꝫ.dicendo:amicus noſter eſt dn̄s ipſius vxoris noſtre:⁊ nos ſumus domini vxoris eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum coniunctione dicere. Si autem breuiter ſine coniunctione quidem : non auteꝫ nō copulata:vtputa progreſſus ⁊ allocutus progreſſus alloquebar.

¶ Dat tertiū modū ampliationis ⁊ reſtrictionis dicēs: ꝙ ſi volumus dilatare ſermonē: debemus proferre cū coniunctione: ſi abbreuiare ſine cōiunctione: q2 oratio: que nō eſt niſi copulata. idest que eſt copulata: eſt lōga: vt puta ſi dicerē. Progreſſus ⁊ allocutus: ſed ſi proferat ſine copula eſt breuior dicēdo. Progreſſus alloquebar. ¶ Dei.c.d.

¶ Et illō Antimachi vtile: de quibus nō habet loqui: qd ille facit ſup Rhecinissū: ꝙ ē quedā regio pflabilis: ⁊ modicus: ⁊ altus locus. Creſcit enim ſic in infinitum.

¶ Ponit quartū modū dilatationis. ⁊ duo facit: quia p̄mo ponit dictū modū. Scd̄o dicit ipſum adaptabilē ad bona ⁊ mala. Scd̄a ibi. (Eſt autem hoc.) Dicit ergo: ꝙ ad dilatandū ſermonē vtile eſt illud Antimachi loquēdo. i. ordinando ſermonē noſtrum pro negatiue: ille eniʒ Anthimacus ſic faciebat: cum loquebat ſuper Rhecaniſſum. i. illam regionem dicendo: ꝙ erat quedaʒ regio per flabilis. idest ventoſa non quieta: ⁊ erat locus modicus. i. non magnus: ⁊ altus. i. nō imus. Iſta eni hec dicta affirmatiue: debēt exponi negatiue. Qr aūt affirmatiue dicta ſunt: culpa eſt tranſlationis. Addit aūt: ꝙ iſte modus augmenti creſcit in infinitū: in infinitū eni poſſumus dilatare ſermonē deſcribendo aliquid negatiue. Infinita eni poſſunt remoueri ab eodem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem hoc ⁊ in bonis ⁊ in malis qūo nō ſe habet vtroqʒ enim modo ſit vtile.

¶ Oſtendit hunc modū eſſe adaptabilē bonis ⁊ malis. Et tria facit: quia primo facit qd̄ dictuʒ eſt. Scd̄o qd̄ dixerat probat per ſignū. Tertio oſtēdit: in quibus acceptat talis modus. Scd̄a ibi. (Unde ⁊ noīa.) Tertia ibi. (Acceptat enim.) Dicit ergo: ꝙ deſcribere aliquid qūo non ſe habet idest oſtendere aliquid negatiue eſt adaptabile in bonis: ⁊ malis: vtroqʒ eni mō. idest quocunqʒ modo fiat: hoc ſit vtile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ⁊ nomina poete fecerūt non concordatam ⁊ non lyratam melodiam ex priuationibꝰ eius addiciunt.

¶ Manifeſtat qd̄ dixerat per ſignuʒ. Nā ꝙ manifeſtatio negatiua poſſit eē bona ⁊ mala: ſignū eſt: ꝙ poete: quoruʒ eſt laudare ⁊ vituperare: ⁊ facere comedias ⁊ tragedias: ipſi fecerunt noīa priuatiua. Manifeſtant eniʒ aliquid per priuationē dicēdo: melodiā aliquā eſſe nō ↄcordatā: non lyratā. In talibus eni addiciunt manifeſtationē in priuationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Acceptat eni hoc in metaphoris dictū ꝓportionalibus: vtputa dicere: tubam eſſe melodiam non lyratam.

¶ Oſtendit in quibus eſt bene acceptabilis talis modus: ⁊ hoc dictum acceptans in metaphoris ꝓportionabilibus. Si eniʒ aliquid negatiue manifeſtare volumus: ꝓportionabiliter debʒ hoc fieri: vt ſi volumus oſtendere quid ſit tuba: dicemꝰ ꝙ eſt melodia nō lyrata. Lyratū eni eſt aliquid ꝓportionatū melodie: ſtulte eni diceret tuba melodia non ſuta. Sutum enim ⁊ inconſutile non ſunt differentie proportionales melodie.

Decentiam autem habebit locutio ſi paſſiōis illatia ſm aliqd ſit ⁊ moralis: ⁊ rebꝰ ſubiectis ꝓportiōalis.

¶ In parte iſta determinat de decētia orationis. Et duo facit: q2 p̄mo diſtinguit modos decētie. Secūdo determinat de vnoquoqʒ membro. Scd̄a ibi. (Qr autē ꝓportionales.) Oro autem comparat ad tria. ſcʒ ad dicente a quo eſt: ⁊ ad auditorem ad queʒ: ⁊ ad res: de quibus eſt. Triplicē ergo decentiā pōt hre oratio. Nam reſpectu auditoris habʒ decētiam, ſi ſit ſm aliquid paſſionū illatiua: reſpectu dicentis habet decentiā: ſi ſit moralis: reſpectu vero rerū hʒ decentiā: ſi ſit rebus ſubiectis ꝓportionalis. ¶ Deide cuʒ dicit.

¶ Qr aūt ꝓportiōales: ſi neqʒ de ingētibus viliter ipʒ dicat: neqʒ de rebꝰ leuibꝰ venerabilr. neqʒ ſup vilia noīa dicat ornatus. Si autem nō: comedia apparet: velut facit Cleophon. Silr. n. q̄dā dixit: ac ſi diceret: honorabilr ficꝰ.

¶ Determinat de vnoquoqʒ membro: ſʒ ꝙ tria membra premittit. Primo eni determinat de decētia orationis reſpectu rerū: que fit per ꝓportionabilitatē. Scd̄o reſpectu auditoris: que fit per paſſiones. Tertio reſpectu dicentis: que fit per mores. Scd̄a ibi. (Illatiua autem paſſionis.) Tertia ibi. (Et moralis autē.) Dicit ergo: ꝙ decentia orationis quantū ad ꝓportionalia fit. ſi ſermo ſit ꝓportionatus rebus: quare de ingentibus. i. de arduis nō debemus loqui viliter ⁊ imunde: vt ſonat alia lr̃a: ⁊ de leuibus non debemus loqui venerabiliter. Naʒ ſuper vilia noīa nō dʒ dici ornatus: q2 ſi hoc non fiat: appebit ibi comedia. i. erit locutio poetica: ſicut Cleophon faciebat: qui de vilibus loquebat ſublimiter. Et ſimilr quedā mulier volēdo loqui de vilibꝰ: vt de ficubꝰ dixit: honorabilis ficus. ¶ Dei.c.d.

¶ Illatia aūt paſſiōis ſiqdē ſit ↄtumelia: iraſcētis locutio. Si aūt ipia ⁊ turpis: moleſte ferēdo: ⁊ verēdo etiā dicere. Si aūt laudabilr hylariter. Si aūt miſabilis miſerabilr: ⁊ in alijs aūt ſilr.

¶ Determinat de ſcd̄o membro: ⁊ duo facit: q2 p̄mo facit qd̄ dictū eſt. Scd̄o māifeſtat qd̄ dixerat. Scd̄a ibi. (Perſuadet autē.) Dicit ergo ꝙ oratio hʒ decentiā ex parte auditoris: ſi modo debite ſit paſſionis illatiua: vt ſi homo loquitur de contumelijs: loquit modo iraſcitiuo. Si loquit de impijs ac turpibꝰ: loquit ac ſi huius dicta inferent ſibi moleſtiam: ⁊ ac ſi verendū eſſe dicere talia ꝑpter abhoīationem. Si aūt loquit de laudabilibus: loquit hylariter de miſerabilibus miſerabilr. ⁊ in alijs ſimilr: q2 ſemꝑ debet ſe conformare paſſionibus: ad quas vult inducere auditores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſuadet aūt negociū ⁊ ↄueniēs elocutio paralogizatur eni taʒ aīa q̄ʒ uera dicere: q2 in talibus ſe habēt: vt putent: ⁊ ſi non ſe haberēt qūo qui dicit negocia ita ſe habere.

¶ Manifeſtat qd̄ dixerat oſtendens talem modū eſſe decentem ⁊ competentē rhetoribus: rhetoꝝ eni intendit perſuadere ⁊ aggenerare fidem ⁊ credulitateʒ in alio. Duo ḡ facit ſm ꝙ duplr probat: ꝙ per predictū modū aggeneratur fides: ⁊ credulitas in alio. Scd̄a ibi. (Et ſimul compatitur.) Dicit ergo: ꝙ cōueniens locutio perſuadet negociū idest reddit auditorē magis credibilē: paralogiçatur eniʒ anima auditoris tanq̄ʒ ſi loquēs vera diceret: q2 in talibꝰ dato ꝙ ſic ſe non haberent negocia: vt loquens dicit: auditores tamē ita ſe habent: vt putent ita ſe habere negocia: quo modo ſe habʒ ille: qui dicit ea. Sicut eniʒ loquens ſe habʒ in dicendo miſerabiliter: ſic auditores credunt vera eſſe miſerabilia: que proponit: iudicant eni de dictis ſʒ ꝙ credunt eſſe paſſionatā faciē dicentis. ¶ Deide cuʒ dicit.

¶ Et ſimul cū patit qui audit ſemper ei: qui loquitur paſſionaliter: ⁊ ſi nihil dicat: ꝑpter qd̄

multi

multi ſtupefaciunt auditores tumultuantes.

¶ Adducit ſcdaꝫ rationē: ꝙ homo paſſionatus inclinatur vt credat ſm paſſionē prędominantē in ipſo: ⁊ qꝛ audiēs ſemꝑ compatit̄ ei: qui loquit̄ paſſionate: dato ꝙ loquens nihil dicat: ⁊ neſciat perſuadere: eo tñ ipſo ꝙ paſſionabilr̄ audiens compatitur ſibi: ⁊ inclinatur: vt credat quę ꝓponit. Or autē modus loquēdi īducat hoīes ad paſſiones pꝫ: quia multi tumultuantes ex ipſo tumultu ſtupefaciūt auditores inducēdo eos ad paſſiones ſtuporis ad quā īducti magis credunt qđ dicit̄. Eſt ergo decenter ſe conformare paſſionibus: qꝛ reddūt hominē credituꝝ: vt dupl'r oſtenſum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et morales hec autē que ex ſignis oſtenſio aſſequit̄ vnicuiqꝫ gñi ⁊ habitui: que congruit.

¶ Determinat de tertio mēbro: ⁊ duo facit: qꝛ primo ꝑmittit qđ intēdit. Scđo exponit qđ dixerat. ibi. (Dico autē.) Dicit ergo: ꝙ decentiā hꝫ oratio ex parte dicētis: ſi ſit moralis. Huius autē oſtenſio fit ex ſignis: vnicuiqꝫ enim generū ⁊ vnicuiqꝫ habitui congruunt quędam ſigna: ꝑ que dicens pōt oſtēdere ſe eſſe illius gñis: ⁊ illius moris: ſiue illius habitus: ſi ſigna proferat cōgruentia illi habitui: ⁊ illi generi. Eſt aūt iſta decentia vtilis: quę non ſufficit auditorem paſſionare: ⁊ ſermonē ꝓportionalē rebus dicere: ſed requirit̄: ꝙ ipſe dñs oſtendat ſe per ſigna: ꝙ ſit boni moris ⁊ boni habitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autē genus qdē ſm etatē puer: aut: vir aut ſenex: ⁊ mlier: aut vir: aut latro: aut Theſalus. Habitus autē ſm quos qualis: quis vita. non eni ſm oīum vite habitus quales quedā. Si igitur facere morē: neqꝫ ſimiliter ruſticus vtiqꝫ: ⁊ eruditus dicat.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: ⁊ duo facit: qꝛ primo oſtendit: ꝙ diuerſis generibus: ⁊ diuerſis moribus cōpetunt diuerſa ſigna. Scđo dat quaſdā regulas gñales vtiles ad cōem talem decentiā. Scđa ibi. (Patiunt̄ autē aliquid.) Dicit ergo: ꝙ genus hoīum appellat̄ ſm etatē ipſorū: vel ſm ſexum. Nam puer: vir: ⁊ ſenex differunt ſm etatē: mulier ⁊ vir ſm ſexum: vel diuerſitas generis pōt ſumi ſm regiones: ſm ꝙ Latro. i. ille homo eſt vni⁹ regiōis: ⁊ Theſalus pōt referri ad diuerſitatē progenitoꝝ: qꝛ aliquis eſt nobilis ſm genus: aliquis nō. Subdit autē ꝙ habitus appellāt̄ ſm quos aliquis eſt qualis. i. eſt bonus vel malus ſm vitam: qꝛ nō ſm omnē habitū vitę ſunt boni: ergo ſꝫ diuerſitatem: ⁊ diuerſitatē generis inſurgunt diuerſi mores. Si igitur volumus facere: ⁊ oſtēdere morē per ſigna: quia ille: qui eſt alius genere: habitū ⁊ aliū morē habꝫ: qꝛ non eadē. Nec ſimilr̄ dicit: qui eſt ruſticus genere: ſicut q eſt eruditus ⁊ nobilis: ſi volumus oſtēdere eſſe eruditos: debemus ſic viuere vt eruditi viuūt. Tunc enim locutio noſtra habebit decentiā ex parte dicentis: ⁊ erit moralis: ſi ex his: que loquimur oſtendimus nos eſſe boni moris.

Patiuntur aūt aliquid auditores ⁊ illo: quo pro tp̄e vtūtur ſermonū ſcriptores. Quis enim non nouit que omnes ſciunt. Confitetur eni audiens erubeſcēs quū participet quo quidem: ⁊ aliȷ̄ omnes.

¶ In parte iſta inducit quędā gñalia paſſibilia adaptari ad diuerſas decentias. Et duo facit: qꝛ pͥmo facit qđ dictū eſt. Scđo ſpecialr̄ nos iſtruit quomodo nos debemus habere in ſermonibus paſſionalibus. Scđa ibi. (Adhuc aūt a proportionibus.) Circa primū duo facit ſm ꝙ duo documēta ꝓponit. Primū eſt: ꝙ pro loco ⁊ tēpore debem⁹ loqui admiratiue. Scđm eſt: ꝙ debemus loqui audacter. Scđa ibi. (Oportūe autē.) Dicit ergo: ꝙ ſi loquimur admiratiue pro illo tēpore: auditores patiunt̄ aliqđ. Unde ⁊ ſcriptores ſermonuꝫ. i. poetę: qui cōponunt ſermones vtunt̄ admiratione pro illo tēpore: quo volunt paſſionare auditores. Oñdit aūt quid eſt ſermo admiratiuus: ⁊ quō per talem ſermonē paſſionat̄ auditor. Nā ſiquis admiratiue diceret: quis nō nouit hęc: quę omnes ſciūt: tūc paſſionatur auditor: ⁊ erubeſcens ꝯfitetur ſe credere: ⁊ ſcire illa quatenus participet eo: quo oēs aliȷ̄ participant: verendū eſt eni eū carere: qđ omnes habent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Oportune aūt aut iportune vti cōe ē oīum ſpērū. Ambos aūt in exceſſu: aut ꝙ tumultuatur. oportet eniꝫ ſeipſum ſibi conformare. Videtur enim verū eſſe: quoniaꝫ non latet loquētem quod facit.

¶ Dat ſcđm documentū dicens: oportunū eſſe vti ęloquio importune. i. audacter: tēpore eni oportuno debemus audacter ⁊ iportune loqui. hoc eniꝫ eſt cōmune oīum ſpecierū: ⁊ omni ſpeciei: ⁊ omni decentię: qꝛ in omni exceſſu cū aliqs tumultuat̄. i. cū audacter loquit̄: habꝫ ibi eſſe ambos. i. cōgruentia. Or aūt ex audacia tēpore oportuno cōſurgat cōgruentia patꝫ: qꝛ opꝫ hoiem ſeipſum cōformare ſibi audacter loquēdo: qꝛ tūc videt̄ eſſe verū qđ dicit: quia non latet loquentē qđ facit. i. qđ dicit. Quę eniꝫ audacter loquimur: videmur illa ſcire: ꝓpter qđ videmur illa loqui: quia potiſſime vera dicimus: in his quę ſcimus: ⁊ nō latet nos. ignorans eni cāſu aliter vera dicit. Si ergo audacter vera loquimur: videmur habere ſcientiā eorum: quę dicimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt a proportionibus quidē non oībus ſimul: vti ita eni ſubripitur auditor. Dico autem. puta ſi nomina non dura: ſicut ⁊ non voci: ⁊ faciei ⁊ congruentibus.

¶ Docet quomodo nos debemus habere in ſermonibus paſſionalibus. Et duo facit: qꝛ pͥmo oñdit quō debemus nos habere: cū auditores ſunt ipaſſionati ſm ꝙ ſunt ipaſſionati. Scđo put ſunt in paſſionato eē. Scđa ibi. (Et tūc habuit.) Circa primū duo facit: quia pͥmo pręmittit congruentiā ipſam. Scđo manifeſtat qđ dixerat. ibi. (Si aūt non.) Dicit aūt: ꝙ anteꝗ̄ auditores ſunt in paſſionato eē: ſi volumus eos paſſionare: nō debemus vti ſimul oībus ꝓportionalibus: quę poſſunt eos paſſionare: qꝛ ſi hoc fiat: auditor ſubripit̄. i. hebetat̄: ⁊ nō ſuſcipit ſermonē. vt puta ſi nomina ſint dura: talia non debent proferri voce molli ſed facie hyllari: ne reputet̄ ficticium: quod dicit̄: ita ⁊ cōgruentibus debēt admiſceri: ne obſtupefiat auditor. Duo ergo ſunt attendenda cū proferimus paſſionalia: vt cum dicimus dura: quia debemus proferre dura facie: ⁊ dura voce. Scđo debemus ea ꝓportionare cōgruentibus proportionibus: vt nō ſimul proferamus ea: ne hebetetur auditor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autē non manifeſtū ſit vnūqđqꝫ qđ eſt. Si vero hoc quidē: hoc vero nō latebit: facies idē. Si igitur molla rigide: ⁊ dura ſuauiter dicantur: imperſuaſibile fit.

¶ Manifeſtat quod dixerat. cōtinuet̄ ergo ſic. Ita dixi: ꝙ dura non debent dici moli voce ⁊ moli facie: qꝛ ſi hoc nō fiat: vnumqđqꝫ erit manifeſtū ſm ꝙ eſt. i. ex modo

dicendi non aggenerabit fidem:⁊ ex dicente non pręualebit q̄ ſm qđ eſt in ſe. imo forte minus. ¶ Notandū autē ꝙ idem ſermo prolatus ab vno ꝓpter modū dicitur magni valoris: platus ab alio videtur parui. Tūc ergo facit homo valere ſermonē etiā vilē:cū illū taliter pronūciat ꝙ latet vilitas eius:⁊ videt̄ magni ponderis ex modo dicentis. Ideo ſubdit:ꝙ ſi hoc.i. durū proferat̄ dure. hoc vero. ideſt mole proferatur non dure: facies idē quod intendis:⁊ perſuadebis:⁊ latebit virtus illius ſermōis:ꝙ credi tur maioris virtutis q̄ ſit. Ideo ſubdit:ꝙ ſi molia rigide ⁊ dura ſuauiter dicant̄ imperſuaſibile fit. ¶ Deinde. c. d.

¶ Nomina autē dupla:⁊ adiectiua plura ⁊ extranea maxime congruunt loquenti paſſionabiliter. Indulget̄ eni irato malum manifeſtare prolixe:aut immenſum dicere.

¶ Dat ſcđam cōgruitatē:qꝛ cū volamus paſſionare alios debemus loqui ꝑ noīa dupla rei reiterādo ſermonē nr̄m: addendo plura:⁊ extranea:quia paſſionabiliter potiſſime congruit loqui magna ⁊ extranea:⁊ eſt ratio: qꝛ indulget̄ irato manifeſtare malum prolixe:⁊ dicere immēſum.i.ex cedere aliquo modo in loquendo. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et cū habuerit iam auditores:⁊ fecerit extra ſe inuehi:aut laudibus:aut vituperijs:aut ira: aut amicitia:velut ⁊ Iſocrates facit in feſtinali in fine.

¶ Oſtendit qualiter nos debemus habere cum auditores ſunt in paſſionato eſſe. Et duo facit:qꝛ ꝑmo pręmittit documentum. Scđo manifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Fama autē.) Et ſentētia cōtinuat̄ ſic. Dedi documenta quō quis debꝫ auditores paſſiōare. ſed cū habuerit auditores iam paſſionatos:⁊ fecerit eos extra ſe:dꝫ eos inuehi. ideſt deuiare: vt hꝫ alia littera:⁊ inducere eos ad laudes: vel ad vituperia: vel ad irā: vel ad amicitiā: ſicut faciebat Iſocra tes in quodā ludo feſtinali. ideſt in fine illius ludi induce bat ludentes ad quod volebat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fama aūt ⁊ ſnia:⁊ qui perdurauerit loquū tur talia rapti. Quare ⁊ acceptant videlicꝫ ſimiliter habentes:ꝓpter qđ vti poeſi. diuinum eniꝫ poeſis. Aut ita ſic opꝫ:aut cum ironia: ſicͣ Gorgias faciebat. Et ea que in phedro.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: videtur autē alicui impoſſibile ꝙ auditores paſſionati poſſent īduci ad libitū. Sꝫ hoc nō eſt incōueniens;quia per ſermones quis abſtrahit̄. ⁊ alici tur:⁊ ponit̄ extra ſe:ꝓpter qđ ꝺ facili ducit̄. Ideo ait:ꝙ cū auditores ꝑdurauerūt in paſſiōe:ꝯpetit eis fama:⁊ ſentētia.i. fatua ⁊ opinatiua:qꝛ rapti loquūtur talia. ideo auditores ꝑ ſermonē habētes ſimil'r ſicut rapti ⁊ abſtracti:qcquid eis dicitur acceptant. Uel per famaꝫ ⁊ ſententiam poſſumus intelligere laudem. vnde alia littera loco hui⁹ habet laus. Eſt enim laus quid famoſum ⁊ deſideratum: ſm cōmunem ſententiam: auditores autē:quia rapti ſunt omnem ſententiam laudant:⁊ quicquid eis dicitur appro bant. ideo cum talibus congruit vti poeſi. Poetica enim in ſibi adherentibus continet quid diuinum: in ſe tamen eſt truphatoria ⁊ yronica. Sic paſſionati ſententiā:quę in ſe eſt truphatoria ⁊ fatua:laudant quaſi quid diuinū. ideo addit:ꝙ yronice opꝫ nos habere ad tales:ſicͣ Gorgias docuit in phedro. ideſt in illo ſuo libro.

Scema autē locutionis oꝫ neqꝫ metricum eſſe:neqꝫ ſine rithmo.

¶ In pte iſta ꝺterminat de ornatu locutōis; qui dr̄ ꝯſonantia:ſiue ſcęma. Scęma eni gręce imago vel figura interprętatur:⁊ qꝛ imago in quadam repręſentatione ⁊ conſonantia cōſiſtit ornatus ille:qui ex curſu ⁊ cōſonantia dictionū ſumitur: ſcęma ⁊ imago dici pōt. Circa hanc autem partem duo facit:qꝛ ꝑmo premittit qđ intendit. Scđo exequit̄ de intento ibi. (Hoc quidē eni.) Dicit ergo:ꝙ ſcęma.i. ornatus ille:qui dicit̄ cōſonantia locutionis rhetoricę eſt:ꝙ oratio non ſit metrica:⁊ non ſit ſine ri thmo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidem enim non perſuaſiuum. Fictū enim eſſe videtur.

¶ Manifeſtat qđ dixerat. ⁊ duo facit ſm ꝙ duo dixerat atqꝫ manifeſtat. Primo eniꝫ oſtendit:ꝙ oratio rhetorica non debꝫ eſſe metrica. Scđo ꝙ debꝫ eē penitus ſuꝑ rithmo. Scđa ibi. (Oꝫ aūt ſine rithmo.) Circa primū tria facit: ſm ꝙ tres rationes adducit ad propoſitum. Scđa ibi. (Simulqꝫ ⁊ diſtrahit.) Tertia ibi. (Sicͣ igit̄ ꝑconib⁹.) ¶ Prima ratio talis. Illud qđ eſt fictū nō eſt perſuaſiuū ſed huiꝰ.i. eloquiū metricū videtur eſſe fictū ⁊ cōpoſitū non ḡ eſt perſuaſiuū ⁊ rhetoricum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simulqꝫ ⁊ diſtrahit. Attendere enim facit ad ſententiam quando iterum veniet.

¶ Ponit ſcđam rationē:qꝛ huius eloquiū metricū maxi me ſi ſunt verſus leonini diſtrahit mentem hominis a ſnia verborū:⁊ facit eam intendere ad voces: eſt eni intēta:qn̄ iterū venit ſimile.i. qn̄ veniet cōcordātia:ſꝫ ꝑſuaſio nō fit rōne verborū:ſed rōne ſnię. igitur talis ſermo non eſt per ſuaſiuus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut igitur preconibus preaccipiunt pueri quē eligit ꝓcuratorē:quia abſoluit Cleon.

¶ Ponit tertiā rōnē ad idem:quę eſt per ſimile:qꝛ ſicut ꝑconibus qn̄ pręcones annunciāt:quem populus elegit in procuratorem:quia abſoluitur Cleon:tunc ſi tale pręconium dicat̄ metricę:⁊ per cōſonantiā pueri pręaccipiant illam conſonantiā:⁊ clamāt ꝙ impedit̄ vox pręconis:⁊ di ſtrahit̄ vox audientiū. Forte ſic erat ꝯſuetū apud grecos ꝙ cū vox pręconis finiebat̄ in. o. oēs pueri ꝓpter cōſonātiam pręaccipiebant illud:⁊ clamābāt. o. ⁊ nō ꝑmittebāt mentes aſtantiū eſſe itentas dictis pręconiꝫ. Sic ſupple: qꝛ conſonātia non permittit mentē eſſe intentā ad ſniam dictoꝝ. ideo eſt imperſuaſiua. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quod autem ſine rithmo iterminatū. opor tet autem eſſe quidem terminatuꝫ non metro aūt. Indelectabile eni ⁊ ſcibile qđ indefinitū.

¶ Probat ſcđam partē:⁊ duo facit:qꝛ primo oſtendit orationem rhetoricā non debere carere omni rithmo. Scđo diſtinguit ſpēs rithmoꝝ: vt oſtendat: de quo rithmo intēdat rhetor. Scđa ibi. (Bene rithmatarū.) Circa primū duo facit:quia primo pręmittit qđ intendit:⁊ aſſignat cāꝫ dicti. Scđo dicit:ꝙ diuerſimode vtitur rithmus poetica ideſt rhetorica. Scđa ibi. (Terminant̄ aūt numero.) Dicit ergo:ꝙ oratio rhetorica nō debꝫ eſſe ſine metro:⁊ ſine omni ꝯſonantia:qꝛ tūc eſſet quid indeterminatū. opꝫ aūt eloquiū rhetoricū eſſe quid determinatū. Sꝫ non opꝫ ꝙ vtat̄ ⁊ exequiſito ⁊ eleganti metro:qꝛ tunc eſſet quid poe ticū:terminatū eni eſſe dꝫ:qꝛ ſi eſſet indefinitū: eſſet indelectabile:⁊ nō ſcibile. ¶ Notanduꝫ aūt ꝙ rithmus: ſiue cōſonantia:qua vtitur rhetorica cōmuni noīe appellatur curſus:opꝫ eni aliquē curſuꝫ aliquā armoniā hr̄e ſermonē rhetoricū:ſed non ſicut ſermo poeticus. ¶ Deīde cū dicͣ.

¶ Terminant̄ aūt numero oīa:numerus autē ſcematis elocutionis: rithmus enim cuius ⁊

habere

metra ſunt deciſiones: ꝑpter qđ ritbmum oꝫ babere orationē: metrū aūt non. poema enim eſſe. Ritbmum autē non exquiſite. Hoc aūt fuiſſet: ſed ad aliquid.

¶ Oſtendit qualis debꝫ eſſe ritbmus rbetoricus dicēs: ꝙ omnia terminanť numero: opꝫ enī aliquē numerū ſyllabarū eſſe in oratione rbetorica. Sꝫ buius numerus appellatur ritbmus: qui eſt ſcema .i. ornatus locutiōis. Sꝫ illa locutio ſupple eſt poetica: cuius locutionis metra ſunt deciſiones: quia per metra diſtinguunť: quę ſunt quedā deciſiones. Et quia ſufficit: ꝙ ſermo rbetoricus babeāt cōpetentē ornatū: ꝛ non debꝫ diuidi in pedes: ne videať quid ficticiū: orōnē rbetoricā opꝫ babere ritbmū: ſed non metrū: ſi enī baberet metrū eſſet poema. Addit autē qualis ritbmus debet eſſe: qꝛ non debꝫ eſſe exquiſitus. ideo ſubdit ꝙ boc .i. bic ritbmus erit rbetoricus: ſi cōtinebit ornatum vſqꝫ ad aliquid: ſufficit enī ꝙ ſit curſus. Nō .n. opꝫ ꝙ ibi ſit figmentū: neqꝫ metrū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Bene ritbmizatū aūt: que qdē beroica venerabilis: ꝛ locutiōalis: ꝛ armonia indigens.

¶ Quia dixerat ritbmū rbetoricū non debere eſſe nimis exquiſitū: diſtinguit ſpecies ritbmoꝝ vt oñdat quo ritbmo vtitur rbetor. ¶ Ad cuius euidentiā notādū: ꝙ ritbmus acceptus large includit tantū cōſonantiā: ꝑpter qđ metrū: ſiue verſus eſt qdā ritbmus. In verſu aūt vtimur pedibus. pedes autē ſic diſtingui poſſunt: qꝛ ſm cōeꝫ vſuꝫ quinqꝫ pedes ſunt: quibus vti poſſumus in plībus locis: vt dactilus ꝛ ſpōdeus: dactilo enī vti poſſum⁹ i plib⁹ locis imo in omnib⁹ locis ꝑterꝙ in vltimo. Ultimus eniꝫ pes nunꝙ dꝫ eſſe dactilus: ſicut etiā ſpondeo vtimur in multis locis: ꝛ potiſſime in verſibus exametris: qꝛ quilibꝫ pes verſus exametri pōt eſſe ſpōdeus: excepto quinto: ſiue excepto penultimo. Secus āt eſt de vſſibus pētametris: vbi duos pedes opꝫ eſſe dactilos: in quo genere vſuuꝫ vtimur ſpondeo in multis locis: qꝛ primi pedes pñt eſſe ſpondei Quidaꝫ aūt pedes ſunt: quibus non vtimur niſi in vno loco trocheo non vtimur: niſi in fine: iambo aūt nō vtimur niſi in tertio pede. Hęc autē genera pedum ſic differunt: qꝛ ſpondeus conſtat ex duabus ſyllabis lōgis. dactilus vero ex prima longa: ꝛ duabus breuibus: trocheus ex duab⁹ ſyllabis cōſtat ex prima longa: ꝛ altera breui: iambus ecōtrario ex prima breui: ꝛ altera longa. Sunt aūt alia genera pedū: ſed de eis nibil ad ꝓpoſitū. ¶ Ex bis aūt pedib⁹ conſtituunť tria genera verſuuꝫ .i. beroyca: iambica: ꝛ trocbeica. Uerſus aūt beroici ſunt a diuiſione: creſis eniꝫ ſonat idem qđ diuidere: vel ſeparare: ꝙ forte tale nomen accepit: qꝛ buiuſ verſus ſunt deciſiones aliorū verſuuꝫ: qꝛ ſm Priſcianū in minori volumine circa principiū cū dicimus. Quicunqꝫ Iouem: nūc mare: nunc illuc: boc eſt dyametrū iambicū iunctum pentametro beroyce. Nam vna pars dicti vſus. vꝫ. Nūc mare ē beroys .i. dictio: ꝛ medietas verſus pentametri. Uel buiuſ verſus conſtantes ex pedibus ſpondeis ꝛ dactilis dicti ſunt beroyci: quia ſūt venerabiliores ꝛ pulcbriores alijs: ſꝫ inter genus vſuū eſt iābicum: qui conſtat ex iambis: ꝛ tertiū trobeicū: qui cōſtat ex trocbeis. Sꝫ qui a rbetorica nō vtiť metro: omnes iſti modo ſunt inutiles rbetori: opꝫ ergo dare alium ornatum ꝛ aliam conſonantiā: qua vtitur rbetor. Hęc aūt cōi noīe dicať curſus: grece aūt pōt dici paian. Intendit ergo pbōtalē rationē. Utitur rbetor aliqua cōſonātia: ſed ois cōſonantia nūc vſitata vel eſt beroyca: vel iābica: vel trocbeica: vel peianica: ſꝫ rbetor nō vtitur beroyca: nec iambica: nec trocbeica: qꝛ talia ſūt metrica. relinquiť ergo ꝙ vtatur pelāica .i. curſu. Quattuor ergo facit: qꝛ pmo declarat quę ſit ꝯſonātia beroyca. ſcđo quę iambica. tertio quę trocbeica. quarto qꝛ oia iſta ſunt metrica ꝯcludit ꝗſi manifeſtū eſſe ꝛ relinqui: ꝙ rbetor vtať paianica ꝯſonātia. Scđa ibi. (Quę autē iambica.) Tertia ibi. (Quę aūt trocbe⁹.) Quarta ibi. (Relinquiť autē.) Dicit ergo: ꝙ cōſonantia beroyca eſt illa: quę eſt de numero cōſonantiaruꝫ bn̄ ritbmiſçatarū. Eſt enī venerabilis locutio: ꝛ indigēs armonia: qꝛ poſtꝙ eſt venerabilis in ſe: dignū eſt. ꝙ armonice ꝛ eleganter proferatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aūt iambica ipſa eſt locutio: que in multorum ꝑpter quod maxime metrorū oēs iambica proferunt loquentes: opꝫ aūt venerabilitatem fieri ꝛ eſſe.

¶ Determinat de locutione iambica dicens: ꝙ talis locutio eſt multoꝝ. multi enī vtuntur ea: ꝑpter ſui facilitatē: ꝑpter qđ oēs loquētes maxime metroꝝ .i. potiſſime inter omnia metra proferunť iambica: ꝛ qꝛ conſuetū ſm ꝙ bꝫ videť pulcbrū: opꝫ in buiuſmodi locutione fieri venerabilitatē: ꝛ eſſe ibi venerabilitatē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autem trocbeus turpius ſaltans manifeſtāt tetrametra. Sūt trocbeales tetrametra.

¶ Determinat de trocbeo dicens: ꝙ buiuſ locutio iter oia metra turpius ſaltat: boc aūt tetrametra manifeſtant: tetrameter enim .i. verſus quattuor pedū ſunt ritbmus trocbealis. Et quia in buiuſ verſibus fit: quaſi turpis ſaltus a longo in breue: qꝛ trocbeus conſtat ex prima longa: ꝛ altera breui. iō dr̄ buiuſ vſus turpiter ſaltare. ¶ Deīde cū dič.

¶ Relinquiť autem palam. Qua vtebantur qdam a trāſimaco incipientes. Non babebant autem dicere quis eſſet.

¶ Cōcludit reliquū eſſe ꝙ ſpectat ad rbetorē vti cōſonātia: quę diciť curſus ſiue paian. Et duo facit: qꝛ primo pęmittit qđ intendit. Scđo aſſignat cauſam dicti. Scđa ibi. (Alij quidē igiť.) Circa primuꝫ duo facit: qꝛ primo dicit reliquū eē qđ ſpectat ad rbetorē vti paiāc. Et addit: ꝙ nūdū manifeſtū eſt quid importeť noīe paianis. Scđo manifeſtat quid eſt paian. Scđa ibi. (Eſt autē tertius.) Cōtinueť ſic. Qꝛ nō ſpectat ad rbetorē determinare de trib⁹ cōſonantijs prędictis. relinquiť ergo quarta conſonantia ſcꝫ paian. Hęc autē conſonantia rbetorica ꝗ vtebantur a tranſimaco .i. a tēpore illo incipiēdo: tunc viri nō babebāt dicere .ideſt neſciebant dicere quis eſſet talis curſus: vel quę eſſet talis conſonantia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem tertius palam ꝛ cōſequēs dictis eſt. Eſt enim tria ad duo. Illorū aūt boc qdeꝫ vnum ad vnum. boc autem duo ad vnū. Conſequitur aūt rationibus bis: que emolia. Iſta autem eſt palā. Alij quidē igitur ꝑpter ea que dicta ſunt: dimittendi: ꝛ quia metrici: palā aūt ſumendus. A ſolo eniꝫ nō eſt metricare dictorum ritbmorū: vt ꝛ maxime lateat.

¶ Manifeſtat quid ſit buiuſ cōſonantia. Ad cuius euidētiam notandū: ꝙ curſus quibus nunc vtimur: ſunt nimis flexibiles: ꝛ nimis curſiui: ꝑpter qđ licꝫ videamur rbetorice loqui. non tamē ꝓprie eſt ſermo rbetoricus: qꝛ nimis eſt ibi de figmento: ꝑpter qđ non bene perſuadet. Curſus autem: qui bic docenť ſunt magis plani: ꝛ conſtant autē ex quattuor ſyllabis: ex tribus breuib⁹: ꝛ vna lōga. Syllaba autē longa babꝫ duo tempora: breuis autē babꝫ vnum

tempus. Jn huius ergo curſu pōt eſſe triplex cōparatio: quia vel comparaȓ tres ſyllabę breues ad quartā longaȝ: ⁊ tunc eſt ibi ꝓportio trium tempoꝝ ad duo: qꝛ tres ſyllabę breues hñt tria tempora: ⁊ lōga habēt duo. Et poteſt eſſe comparatio: cū ibi ſint quattuor ſyllabę: qꝛ vna comparetȓ ad vnam: ⁊ reliqua ad aliaȝ: ⁊ tūc cōparabiȓ breuis ad breuē: ⁊ longa ad breuem: ſiue breuis ad longam: cum ibi ſint tres breues: ⁊ vna lōga. Cum aūt cōparaȓ breuis ad breuē: erit ibi proportio vnius ad vnū. Cū autē breuis comparaȓ ad longam: erit ibi ꝓportio vnius ad duo. Si aūt compareȓ longa ad breueȝ: erit ibi ꝓportio duoꝝ ad vnū: quia longa habȝ duo: ⁊ breuis vnaȝ. Hoc eſt ergo qḋ ait: ꝙ paian ſm ꝯñs dictus. i. ſm ethimologiā noīs diciȓ tertius: qꝛ ibi eſt ꝓportio triū ad duo: cū tres breues comparantur ad longā: ſi ſumitur ꝓportio ſm totum curſuȝ. Sed ſi diuidanȓ illę ſyllabę: ita ꝙ duę veniāt ex vna parte: ⁊ duę ex alia: tunc illorū duorū. i. illarū duarū partiuȝ. hec cōparabiȓ vnū ad vnū quantū ad duas breues: h aūt quantū ad alias duas: quarū vna eſt breuis: ⁊ altera lōga: comparabunȓ duo ad vnū. Oībus ergo his rationibus: ⁊ oībus his cōparationibus cōſequiȓ ꝓportio: quę eſt emiola. i. ſexquialtera: qꝛ vnū ⁊ vnū: ⁊ duo ⁊ vnū faciūt qnqȝ: qnarius autē numerus diuiduȓ in tria: ⁊ duo: quę ſe habent in ſexquialtera ꝓportione. pȝ ergo qḋ eſt paian: quia eſt iſta ꝓportio ſexquialtera. Deinde cū dicit. (Alij qdē.) Dat cauſam: quare rhetor non vtitur tribus rithmis prędictis. vȝ. heroyco: iambico: ⁊ trocheo. ſȝ vtitur quarto. ſcȝ paianico dicens: ꝙ alij. i. ꝙ tres dicti rithmi: ſiue tres dictę cōſonantię ſunt dimittēdę ꝓpter ea: quę dicta ſunt: qꝛ ſunt metricę. paiā aūt. i. curſus ſumēdus eſt: qꝛ iter alios iſte ſolus nō eſt metricus. iſto ergo ſolo debet vti rhetor: vt maxime lateat. i. minime appeat loq ficte. ❡ Deīde. c. d.

❡ Nunc quidem igitur vtuntur vno paiane incipientes: opȝ autē differre finem a principio. Sūt autēȝ paiāis duę ſpecies oppoſitę inuicē quarū vna quidē principio cōgruit: ſicut ⁊ vtū tur: hec aūt eſt vbi incipit quidē longa: ſequūȓ autēȝ tres breues vt famegenes: ⁊ aureę capillature: apollo puer Jouis.

❡ Determinat de ſpeciebus paiāis: ſiue de ſpēbus curſus. Et duo facit: quia curſus duę ſūt ſpēs: vna qua vtimur in ꝑncipio locutionis: ⁊ alia q̄ in fine. Pmo ğ determinat de curſu: quo vtimur in principio. Scḋo de eo: quo vtimur in fine. ibi. (Altera aūt ecōtrario.) Dicit ergo: ꝙ incipiētes. idest in ꝑncipio locutiōis vtimur vno paiane: ⁊ quia finis diſfert a ꝑncipio: opȝ eſſe duas ſpēs paianis. i. curſus. Et huiuſmōi ſpēs ſunt q̄ſi oppoſitę: quarū vna cōgruit ꝑncipio locutionis: ⁊ altera fini. Semꝑ eni in ꝑncipio locutionis: ſi volumus paianice loqui: debemus ꝑmittere aliquā dictionē: quę ſit quattuor ſyllabaꝝ: quarum ꝑma ſit lōga: ⁊ tres ſequētes ſint breues: vt in hac locutione: famegenes aureę capillaturę Apollo puer Jouis. Jn hac eniȝ locutione famegenes: qḋ eſt primū verbū: habȝ primā longaȝ: ⁊ tres ſequentes breues. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Altera autem econtrario: vbi tres breues incipiunt: longa autem vltima. Poſt terrā aquoſumqȝ occeanum diſſipauit.

❡ Determināt de altera ſpecie curſus: quę ꝯgruit fini. Hęc autē fit ſi vltima dictio habeat quattuor ſyllabas: quarū tres primę ſint breues ⁊ vltima longa: in omni enim paiane ſunt tres ſyllabę breues: ⁊ vna longa: ſed in paiane ſm principiū ſyllaba longa pręcedit: ⁊ tres breues ſequuntur

Jn eo autē qui eſt ſȝ finē eſt ecōtrario: qꝛ tres breues pręcedūt ⁊ lōga ſequiȓ. Duo aūt facit determinādo de ſpecie curſus: quę congruit fini: qꝛ ꝑmo dicit qualis ſit huiꝰ ſpeciei. Scḋo dat cām dicti. ibi. (Jnterea vox iſta.) Dicit ğ: ꝙ altera ſpēs curſus: quę ꝯpetit fini eſt ecōtrario ei: qui in ꝑncipio: qꝛ huiꝰ ſpēs eſt illa: vbi tres breues incipiunt: ⁊ longa eſt vltima: vt in hac locutiōe. Poſt terrā aquoſūqȝ occeanū diſſipauit. Jſta dictio diſſipauit hȝ q̄ttuor ſyllabas: quarū tres pręmiſſę debēt eſſe breues: ⁊ vltima lōga ſi autē non eſt ita: hoc eſt ratione trāſlationis. Uerba eni verſuū in lingua latina tranſlata in aliam linguā non faciunt verſum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Jnterea vox iſta aūt finem facit: breuis enim quia imperfecta eſt: facit colobū. Sed oportȝ per longam abſcindi: ⁊ euidenteȝ eſſe vltimaȝ non propter ſcriptorem: neqȝ propter ſcripturam: ſed propter rithmum.

❡ Dat cām dicti dicens: ꝙ iſta vox: quę habȝ vltimaȝ longā: facit finem. finis enim dicit quid perfectū. Et qꝛ breuis ſyllaba eſt imperfecta: ⁊ facit colobū. i. diminutioneȝ. ideo dicit: ꝙ locutio abſcindaȓ. i. termineȓ per ſyllabā lōgam. Unde opȝ vltimā ſyllabā eſſe euidentē. idest eſſe lōgam. longa eni ſyllaba dicitur euidēs: qꝛ plus durat cum habeat duo tēpora: hanc aūt euidentiā opȝ hr̄e locutionē: nō ꝓpter ſcriptorē: vel ꝓpter ſcripturā: ꝙ melius ſcribaȓ: ſed ꝓpter rithmū: vt ꝙ pulchriꝰ ſonet. ❡ Deīde cuȝ dicit.

❡ Quod quidē igitur oportet bene rithmizatā eſſe elocutionem: ⁊ non ſine rithmo: ⁊ qui rithmi faciunt bene rithmizatam: ⁊ qui ſunt hi ⁊ qualiter habentes dictum.

❡ Epilogat dicens dictū eſſe locutioneȝ eſſe bene. i. ſolemniter rithmiçatā quantū ad locutionē poeticā: ⁊ non eſſe ſine rithmo q̄ntū ad rhetoricaȝ. Et ēt dictū eſt q ſunt hi rithmi q faciunt locutionē poeticam bene rithmiçatam: ⁊ qui ſunt hi: qui faciunt rhetoricaȝ: ⁊ qualiter ſe habent.

Locutionē autem neceſſe ē eē aut conſuſpenſam: ⁊ de ꝯiunctionibꝰ vnam: ſicut que i. diatyrambis ſuſpenſiones: aut deciſionalē: ⁊ ſimilē viciſſitudinalibus antiquorum poetarum.

❡ Ut dicebaȓ locutio comparaȓ ad tria: ad dictiones: q̄s ꝯtinet: ad ornatū: ⁊ ad itellectū. Reſpectu dictionū debēt ei cōpetere tria: qꝛ debȝ eſſe propria: nō dȝ eſſe abuſiua: ⁊ dȝ eſſe ꝯgrua: reſpectu aūt ornatus ēt tria determinata ſūt de ipſa. vȝ dilatatio: decētia: ⁊ ꝯſonātia. His ergo determinatis reſtat ingrere de cōparione locutiōis ad itellm̄: qḋ duplr̄ dȝ fieri. Duo eni ſunt: q̄ videȓ īpedire itellectū rōnis: ꝯiunctiōes ⁊ metaphorę: ꝯiunctiōes eni icertāt itellm̄: ⁊ nō ſinūt itelligere: qḋ etiā ⁊ metaphorę faciunt. Ex quo apparet nō eſſe icōueniēs ſupra determinaſſe phȝ de metaphoris: ⁊ hic ēt determinare de eiſdē: qꝛ ibi determinauit de his ꝑut cōparanȓ ad ꝓprietatē locutionis: hic aūt determinanȓ ad intelligibilitatē eius. Pmo ğ determinat phs de locutione vt cōparaȓ ad cōiunctiōes. Scḋo vt comparaȓ ad metaphoras. Scḋa ibi. (Qm̄ aūt determinatū.) Circa primū duo facit: qꝛ ꝑmo diuidit elocutionē. Scḋo determinat de vnoquoqȝ mēbro. ibi. (Cōſuſpenſa quidem.) Dicit ergo: ꝙ elocutionē aut oportet eſſe conſuſpenſam: ⁊ eſſe vnaȝ de coniunctionibus: ⁊ tūc eſt intricata: ⁊ non bene intelligibilis. Huiꝰ erāt ſuſpenſiones i dy

atyrambis.i.ſuſpenſiones factę in illo metro: aut opꝫ locutionem eſſe decaſionalē: ⁊ tūc eſt ſimilis viciſſitudinalibus antiquoꝝ poetaꝝ. Antiq.n. poetę vtroqꝫ genere locutionis vtebantur. loquebantur enim decaſionaliter ⁊ conſuſpenſiue. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Conſuſpenſa quidem igitur locutio aliqua ē vt Eradoctij thurij hyſtorie recitatio. Hac enī prius quidem oēs. Nunc aūt non multi vtuntur. Dico aūt cōſuſpenſam: que nullū hꝫ finē ſm ſe: niſi negocium qđ dicitur termínetur.

ℂ Determinat de cōſuſpenſa. Secundo de deciſiōali. Secunda ibi. (Deciſionalis aūt.) ℂ Circa primum duo facit: qꝛ primo oſtditq̄ꝫ ſit locutio conſuſpenſa. Scđo manifeſtat talem locutionem eſſe indelectabileꝫ. propter qđ nō ē rhetorica. Ex quo apparet qualiter debemus vti cōiunctionibus: qꝛ non debemus vti eis: ꝙ faciāt locutionē conſuſpenſam ⁊ non bene intelligibilē. Secūda ibi. (Eſt aūt indelectabilis.) ℂ Dicit ergo: ꝙ ꝯſuſpēſa locutio ē ſicut erat recitatio antiquę hyſtorię: quam faciebat Erodoctus thurij⁹. hac.n. locutiōe multi vtebant̄. Nūc aūt nō multi.i. pauci vtunt̄ tali locutiōe. In hꝫ aūt talis ſuſpēſa oratio eſt infinita: niſi id: quod dicitur: termínetur per negocium. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Eſt indelectabilis propter infinitateꝫ: finem .n. omnes volunt conſpicere: ꝓpter quod quidem in opuſculis exſufflant ⁊ exoluunt: ꝓuidentes.n. terminum non laborant prius. Que quidem igitur cōſuſpēſa locutionis hec eſt.

ℂ Oſtendit ipſam īdelectabilem eſſe dicens: ꝙ eſt indelectabilis propter infinitatem. Omnes.n. volunt conſpicere finem: ideo in opuſculis: quando eſt aliquid coopertuꝫ exſufflant ⁊ exoluunt.i. per flatum: vel per aliquem aliuꝫ modum remouent inde cooperculum: vt poſſint videre finē ⁊ terminū. Orationes ergo cōſuſpenſę: qꝛ infinitę ſunt indelectabiles ſūt. alię vero ſunt delectabiles: qꝛ ꝓuidentes in eis prius.i. ſtatum finem: ⁊ terminum non laborant. Addit aūt quę quidem igitur eſt conſuſpenſa.i. cōſuſpēſio locutionis hęc eſt: quę dicta eſt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Deciſionalis aūt q̄ in clauſulis. Dico autem clauſularē locutionem habentem ⁊ finē ipſuꝫ: ⁊ principium ſm ſe: ⁊ magnitudinem bene cōſpicabilem.

ℂ Determinat de alio membro. Et duo facit: qꝛ primo determinat de hoc genere locutionis in generali. Secundo in ſpeciali. Uel melius pmo deſcribit hoc genus locutionis: quod dicitur decaſionale. Secundo diuidit ipſum ibi. (Clauſularis autem.) ℂ Circa primum duo facit: qꝛ primo dicit: quę ſit locutio deciſionalis. Scđo oſtēdit talem locutionem eſſe delectabilem. 2ª ibi. (Delectabilis autem.) ℂ Dicit ergo: ꝙ deciſionalis locutio eſt illa: quę fit ſm clauſulas: idem eſt enim locutio deciſionalis ⁊ clauſularis. Clauſularis autem eſt illa: quę ſm ſeipſam hꝫ principium ⁊ finem: ⁊ hꝫ magnitudinem bene conſpicabilem qꝛ nō ē ita lōga: quin bn̄ poſſet ꝯſpici. ℂ Deinde cuꝫ dicit.

ℂ Delectabilis autem talis ⁊ facile adiſcibilis: delectabilis quidem: qꝛ contrarie ſe hꝫ ad indeterminatam. Et qꝛ ſemper exiſtimat aliqd hr̄e auditor: eo ꝙ ſemꝑ terminatū aliquid ſibi. Nihil aūt ꝓuidere: aut nihil aperiri īdelectabile.

ℂ Oſtēdit eaꝫ eſſe delectabilē. Et tria facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secūdo manifeſtat quod dixerat. Tertio dat cauſam dicti. Secūda ibi. (Bene aūt adiſcibilis.) Tertia ibi. (Cōtrarium quidem.) ℂ Dicit ergo: ꝙ locutio decaſionalis eſt delectabilis: qꝛ ē facile adiſcibilis: ⁊ ita eſt delectabilis: qꝛ eſt finita: ⁊ terminata hꝫ ſe.n. contrarie ad locutionē indeterminatā. Semꝑ.n. auditor audiendo talem locutioneꝫ exiſtimabit ſibi aliquid habere.i. aliqd intelligere: eo ꝙ ſit quid clarum. qđ enī eſt indeterminabile: eſt indelectabile: qꝛ nihil poteſt ꝓuidere auditor. ⁊ nihil ei aperitur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Bene autem adiſcibilis: quia facile meliorabilis: hec aūt qꝛ numerum habet: queꝫ in clauſulis locutio. Q̄ đ oīum facillime memorabile eſt: propter quod ⁊ metra omnes memorantur magis q̄ꝫ que non ligata. Numerum enim habent: quo menſurantur. Oportet enim proceſſum: ⁊ apud intellectum finitum eſſe: ⁊ nō interrumpi: ſicut q̄ Sophodei iambica. Chalidonius: vel iſta terra: Pelopeias regio.

ℂ Oſtendit talem locutionem eſſe bene adiſcibilē dicens. Bene aūt adiſcibilis eſt: qꝛ eſt facile meliorabilis. hꝫ eniꝫ hęc locutio numerum.i. menſuram quandam in ſuis clauſulis: ⁊ omne tale ē facillime meliorabile. Et ide eſt ꝙ metra oēs melius memorant̄ eis: q̄ non ſunt ligata.i. q̄ nō ſūt numerata. Metra.n. hn̄t numerū: quo menſurant̄: qꝛ oꝫ ꝓceſſum apud intellectū eſſe finituꝫ: ⁊ nō interrūpi: ſicut erāt iābica Sophodei.i. illius poetę: q̄ interpellabant̄. Fecerat.n. ille poeta verſus ſuſpēſos dicens. Chalidonius quidē.i. iſta terra: Pelopeias regio eſt: ſupple: iſta.n. qꝛ diuiſa ⁊ ſuſpenſa ſunt: non ſunt ita memorabilia: ꝓpter qđ locutio ſuſpēſa nō eſt adeo memorabilis: qꝛ non hꝫ cōpletum intellectū: ſicut eſt clauſularis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Contrarium quidem eſt ſuſcipere ei: quod ē diuidi: ſicut ⁊ in eo: quod dictuꝫ eſt. Chalidonem eſſe Pelopi inſule.

ℂ Dat cām dicti. Cā aūt quare diuiſum nō ita bene memorat̄ aliqs: ſicut colligatū: qꝛ noſtrū intelligere ē in ſuſcipiēdo: ⁊ in recipiēdo. Suſcipe aūt eſt ꝯ̄rium ei: qđ eſt diuidere. qui.n. diuidit nō ſuſcipit: ſed ſpargit: ſicut apparet ī illo metro: qđ dcm̄ ē: Chalidonē eē Pelopi inſulę: qđ metrum propter ſuſpenſionem: non eſt bene proportionabile intellectui. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Clauſuralis autem hec quidem inchaolis: hec autem affelles. Eſt autem inchaolis quideꝫ elocutio: que perfecta ⁊ bene reſpirabilis: non in diuidendo: quemadmodum ⁊ que clauſularis: ſed tota chaolum. Chaolum autem ē aut pars huius: affelleam autem dico eam: q̄ vnius ſolius chaoli.

ℂ Diuidit locutionē clauſularem. Et duo facit: qꝛ pmo ponit diuiſionē ipſam. Scđo determinat de mēbris diuiſionis. 2ª ibi. (Oꝫ aūt.) ℂ Dicit ḡ: ꝙ clarıs locutio hꝫ duas ſpēs: quaꝝ vna dr̄ ichaolis. altera vō vocat̄ affelles. Poſſūt aūt hę duę ſpēs ſic diſtigui: vt ichaolis vocet̄ ꝓpō hypothetica: affelles cathegorica: vel inchaolis ꝓpō plures affelles ꝓpō vna. Et ponit aūt qd eſt inchaolis dicēs: ꝙ ē ꝓpō pfecta: ⁊ bn̄ reſpirabilis: ⁊ bn̄ intelligibilis: nō in diuidendo ſicut clauſularis: ſed tota. qꝛ nō pōt diuidi in plēs clās: ſed tota propoſitio eſt vna clā. Propoſitio enim plures: ⁊ ꝓpō hypothetica non hꝫ perfectionē in altera parte: ſiue ī vna

cła. Eſt enim quoddā cholum .i. quoddā mēbrū: ⁊ eſt altera pars huius ppoſitionis: que eſt plures. Talis .n. ppoſitio hȝ plura cholа: ſiue plura mēbra: ſed illa ppoſitio: q̄ eſt affelles hȝ vnum ſolum cholum .i. vnam ſolaȝ claꝫ: ſiue vnum ſolum membrum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opȝ aūt ⁊ chola ⁊ clauſulas: neqȝ abbreuiatas eſſe: neqȝ longas. Quod quidem enim paruum offendere ſepe facit auditoreȝ. Neceſſe enim cum adhuc: motus ad id: quod longe: ⁊ mēſurā: cuius hȝ in ſeipſo terminū ꝯtrahaẗ ceſſante: velut oſtēſionē fieri ꝯtra pulſionem.

¶ Determiат de mēbris diuiſiōis. Et duo facit: q2 p̄ determinat de ppōne: que dr̄ affelles. Scđo de ea: q̄ dr̄ inchaolis ibi. (Eius aūt que inchaolis.) ¶ Circa p̄m duo facit: q2 primo dicit clauſulas ⁊ chola ipſius affelles nō debere eē nimis breuiatas: neqȝ lōgas. Scđo quod dixerat manifeſtat ibi. (Qđ quidē .n. paruū.) Circa quod duo facit ſȝ q duo pmiſerat: q2 bene dicit hꝫ clauſulas đbere eſſe abbreuiatas. Scđo oſdit eas non debere eē lōgas ibi. (Que autē longa.) ¶ Dicit ḡ q illud: quod eſt paruū: ſepe facit offendere auditorē. Neceſſe ē .n. cū quis mouet̃ impetu ad id: qđ eſt longe ſm terminū ⁊ mēſuram: quā hȝ in ſeipſo: q2 non pōt ad illum terminum ire ceſſando: ſiue cedēdo ꝯbitur. Imaginaẗ .n. phs: q intelligendo eſt quidā motus cū nr̄m intelligere ſit cū ꝯtinuo: ⁊ tpe ſuo mō: ſic eē in motu intellectuali: ſicut in motu locali: cū aliqs nō pōt pficere totū motū ſm impetū: quo mouet̃: ſed inuenit obſtaculum: quo inuento retrocedit ⁊ offendit̃. Sic cū aliquis ſȝ intellectum ꝯconcipit magnam claꝫ eſſe oſdendam: ſi modica pferatur: retrocedit: ⁊ fit ibi velut quedā offenſio ppterea cōtra pulſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aūt longa deſeri faciunt: ſicut q2 multū extrinſeco recuruātes ab extremitate. Deſerūt enim ⁊ hi eos: qui concludunt.

¶ Oſdit tales clauſulas eſſe longas. Et duo facit ſm q duplr̃ hoc oſtendit. Scđa ibi. (Similiter aūt.) ¶ Dicit ergo: q hꝫ clauſule: ⁊ hꝫ chola non debent eſſe longa: q2 longe faciunt deſeri: ſicut .n. incipiēs magnū iter faſtidiꝰ deſerit: ⁊ nō ptingit ad finē. Cū .n. eſt ibi multū de itinere extrinſeco: itinerantes retrocedunt: ⁊ recuruant̃ ab extremitate: ſiue a fine. Sic qñ ſermo ē lōgus: hi .i. auditores deſerunt eos: qui concludunt: q2 non ſunt attenti vſqȝ ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ⁊ clauſule longe exiſtentes improportionales fiunt: ⁊ ſuſpenſionuȝ ſimiles. Quare fit q irriſit Democritꝰ chius in eū q poeſim fecerat ad Melāpidē p viciſſitudini hꝰ ſuſpēſiōes: vtputa ſibi mala adipiſcēs: vir alij mala adipiſcēs: lōge aūt ſuſpēſio ei: q poeſim fecit peſſima. Congruit autem hoc dicere ⁊ adeo: que longorum chaolоruȝ. Que vero breuium nimis chaolоruȝ non fiunt: clauſularis precipitem igitur ducit auditorem.

¶ Adducit ſecundam cauſam: quare vitanda ſit lōgitudo dicens: q cū hoc q longitudo faſtidiū generat: eſt ſilr̃ alia cā: quare vitanda ſit longitudo: q2 clauſule longe ſunt improportionales: ⁊ ſunt ſimiles ſuſpenſioni: vñ in talibꝰ fit ſimile ei: qđ Democritus chius deriſorie dixerat ad eum: qui fecerat poeſim de Melampide: q2 in illa poeſi erant viciſſitudines ⁊ ſuſpenſiones: vtputa vir ſibi mala adipiſcens: vir alij mala adipiſcens. In talibus .n. q2 ſunt lōge ⁊ multe ſuſpenſiones: iō ſunt peſſima ei: qui fecerit poeſiȝ: ne ergo rhetori fiat irriſio: nō dȝ vti clauſulis ſuſpenſiuis cōgruit dicere .i. dicere ſuſpēſiue ppter magnitudinē chaolorum .i. membroꝝ. Nō ḡ debēt chaola eſſe nimis longa: neqȝ breuia: q2 nimis breuia faciunt precipitare auditorē inquantum contra pulſus offenditur: vt dictum eſt.

Eius autem: que in oculis locutionis: hec quidem diuiſa eſt: hec aūt oppoſitiōalis. Diuiſa quideȝ velut. Sepe miratus ſum cōgregantium ſolemnitates: ⁊ ſtatuentiuȝ luctatiuos agones.

¶ In parte iſta determinat phs de ppoſitione: que dicit̃ inchaolis. Et duo facit: q2 primo diuidit hmōi propoſitionē q2 ppoſitio inchaolis q̄dam dr̄ diuiſa: q̄dā oppoſitionalis. Scđo determinat de membris diuiſiōis. Scđa ibi. (Diuiſa quideȝ.) Circa quod duo facit: q2 primo determinat de propoſitione diuiſa. Secūdo de oppoſitionali ibi. (Oppoſitionalis autem.) ¶ Dicit ergo: q locutio inchaolis diuiſa eſt: qñ vnum membrum non habet oppōneȝ reſpectu ſui: nec reſpectu alterius mēbri: vt ſi dicerem. Sepe miratus ſum ſolemnitatem congregantiuȝ: vt ſepe miratus ſū luctatiuos agones ſtatuentium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oppoſitionalis auteȝ: in qua vtriqȝ chaolo aut reſpectū contrarij contrarium componit̃: aut ideȝ copulatur cōtrarijs: vtputa. Ambos quidem appreciati ſunt: ⁊ expectantes: ⁊ ſecutos. His quideȝ .n. plus: ⁊ his qui domi adiecerunt: his autem ſufficientem eam: que domi erat diuiſerūt. Cōtraria expectatio ſubſecutioni: ſufficiens plus. Quare ⁊ pecunia indigentibus: ⁊ aſſumere volentibus conſumptio acquiſitioni opponitur.

¶ Determinat de locutione: que dicit̃ inchaolis oppoſitionalis. Et duo facit: q2 primo oſdit quō in mēbris ppoſitionis inchaolis eſt oppoſitio. Scđo q2 ꝯſonātia ⁊ coequatio ſunt q̄dā oppoſitio: oſdit quō ibi pōt eē ꝯſonantia ⁊ coeq̄tio. Scđa ibi. (Coequatio aūt.) Oppoſitio in locutiōe: q̄ ē inchaolis: pōt attēdi q̄drupl̃r. Primo rōne mēbroꝝ. Secūdo rōne ſubti. Tertio rōne additiōis impoſite. Quarto pp additionē ineptā. Sȝ hec q̄tuor facit. 2ꝰ ibi. (Et adhuc accidit.) 3ꝰ ibi. (Nauigare qdē.) 4ꝰ ibi. (Et nō ciues exiſtes.) ¶ Dicit ḡ q oppōnalis ichaolis ē in q̄ vtriqȝ chaolo .i. vtriqȝ mēbro inuenit̃ ꝯrietas. ⁊ h̄ vel q2 ꝯriū opponitur: ⁊ aſſumit̃ reſpectu ꝯrij: vel q2 idē copulat̃ ꝯrijs: vtputa i h̄ exēplo. Appciati ſunt ambos expectātes: ⁊ appciati ſunt ambos ſecutos. Et his q hēbant plus: adiecerunt de his: ſiue de illis theſauris: q erāt domi: his vō q hēbāt ſufficiēter nihil dederūt. ſȝ eā pecuniā: q̄ erat domi diuiſerūt nō cōſcīdo eis pecuniā illā. In his ē ꝯrietas appciati: ⁊ expectātes ꝯriant̃ ei: qđ eſt appciati eūtes ⁊ ſeq̄ntes: q2 expectatio ꝯriat̃ ſubſecutiōi. Sic ēt dare hñtibꝰ plus: ⁊ non dare hñtibꝰ ſufficiēter opponunt̃: q2 ſufficiēs opponit̃ ei: qđ eſt plus. Sic ēt ſi dicerē. Pecunia dat̃ idigētibꝰ ⁊ poſſidētibus: ⁊ aſſumere volētibꝰ. hic ē oppoſitio: q2 aſſūptio: ⁊ datio oppōit̃ acq̄ſitiōi. Ad idigētes .n. ſpectat acq̄rere: ad poſſidētes vō aſſumere .i. nō ſumere: ſȝ dare. Vr̃ .n. oppoſitio q tā indigētibꝰ q̄ȝ poſſidētibus dat̃ pecunia. ¶ Dein .c. d.

¶ Et adhuc accidit ſepe in his: ⁊ prudentes in

fortunari: ⁊ imprudentes dirigi. Hoꝛ quidez virtuoſis dignificati ſunt: multo autem poſterius principatum maris acceperunt.

¶ Ponit oppoſitionem ex parte ſuppoſiti dicens: ſepe accidere prudentes infortunari: ⁊ iprudentes dirigi. Eſt .n. in hoc oppoſitio reſpectu ꝑſone poſite ex parte ſubiecti: vel ex parte ſuppoſiti. incõgruũ eſt .n. ꝑſonã prudẽtis infortunari. Addit aũt ꝙ ipſi imprudentes ſunt dignificati .i. parificati virtuoſis: ⁊ nõ multo poſt talẽ parificationẽ acceperunt principatũ maris: indignũ .n. ⁊ repugnans bonis moribus iprudẽtes principari: ⁊ adeq̃ri v̾tuoſis. ¶ Deide ꝛc̃.

¶ Nauigare quidem per arridaz: ambulare autem per mare: Eleſpontuz quidem cõiungẽs: ipſum autem athos fodiens.

¶ Ponit oppoſitionẽ ex pte additionis ipoſſibilis: vt ſiquis diceret nauigare ꝑ arridã .i. ꝑ terrã: ambulare ꝑ mare. Eleſpõtũ qdem .i. mare coniungẽs .i. calcans: pedibus athos .i. terrã perfodiẽs .i. diuidẽs remis nauigãdo ꝑ eã. Hmõi aũt oppoſitiões ſunt ꝑ additiões impoſſes. Impoſſibile ẽ .n. per terram nauigare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Incognitũ eni ciues exiſtes lege ciuitatis priuari. Hi quidem ipſoꝝ male perierunt: hi aũt turpiter ſaluati ſunt. Et ſeoꝛſum quidem barbaris preminiſtris vti. Cõiter autem multos ſimul pugnatorum deſpicere ſeruientes: aut viuentes exaltare: aut mortuos derelinquere. Et ꝙ ad Pitholaum aliquis dixit: ⁊ ad Lycofronem in pretorio. Iſti domi quidem finẽtes vendebant: poſtq̃ autem venerũt ad nos empti ſunt. Oia .n. hec faciunt quod dcm̃ eſt.

¶ Ponit oppoſitiones ex parte additiõis incognite. Incognitũ eſt .n. exiſtentes ciues priuari lege ciuitatis: ex eo .n. ꝙ nõ obſeruant̃ leges ciuitatis: ⁊ fugiẽtes de bello nõ puniant̃: vt lex dictat. Cõtingit ꝙ aliq ciuiũ male perierũt: aliq v̾o turpiter ſaluati ſunt: vt fugiẽtes: et ſeorſuz preminiſtris vti .i. clientes ⁊ ſerui vtunt̃ barbaris .i. aliẽis. Cõtigit .n. aliq̃ ciuitatẽ: que deberet domiſari alicui ville: ꝙ ciues nõ puniant̃: ſi fugiant de bello .iõ bellũ ꝑdit̃: ꝓp qđ qdaz fugiũt: qdã vero barbarice ⁊ extranee in ſeruitutẽ redigũtur. Et incõgruũ .n. eſt: qñ aliquis hñs multos pugnatoꝝ ſeruiẽtes ei vt ꝯuenit: ⁊ in oibus vt decet. ⁊ tñ ipſe deſpicit eos. Et eſt incongruũ vt aliqs exaltet ⁊ laudet hoies: qñ diu viuũt: ⁊ poſtq̃ mortui ſunt derelinq̃re ⁊ vituparare eos. Ad hoc idẽ facit illud: qđ qdã dixit ad Pitholaũ: ꝙ dictũ fuit ad Lycofronẽ i p̾torio de q̇buſdã aduenis ⁊ ꝑegrinis ꝙ cũ eſſent domi vendebãt: ⁊ ſupabũdabãt reb⁹. Poſtq̃ aũt venerũt ad nos: facti ſunt indigẽtes ⁊ empti ſũt .i. emebant: vt hꝫ alia littera. Incõueniens .n. eſt alios eẽ peioris ꝯditiõis poſtq̃ aſſociati ſũt nobis q̃ añ. Addit ãt ꝙ oia h̾ faciũt qđ dcm̃ eſt: ⁊ in oibus dictis exẽplis reſeruat̃ aliqs modus oppoſitionis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Coequatio aũt ſi equa ſint cholaola. Cõſonãtia ſi ſimilia extrema hẽant vtrunqz cholaolum.

¶ Oñdit quõ in ꝑpõne hec eſt ꝯſonãtia ⁊ equatio. Et duo facit: q2 p° oñdit quõ talia in orone eẽ poſſũt. Scđo ſpãliter exequit̃ de ꝯſonantia ibi. (Neceſſe aũt.) ¶ Dicit g̊ ꝙ in ꝑpoſitiõe: q̃ dicit̃ inchaol̃: tũc eſt coequatio qñ chaola .i. mẽbra ſunt equalia: ſed tũc eſt incõſonãtia qñ vtrunqz .i. vtrũqz mẽbrũ hꝫ extrema ſimilia. Dcm̃ eſt .n. ꝙ ꝑpoſitio inchaolis eſt ꝑpoſitio hñs plura chola .i. plura mẽbra: qe forte inchaolis dicta eſt q̃ſi nõ cholis: ꝓpter ꝑpoſitio dr̃ cholaris: cũ ꝯſtat ex vno cholo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe aũt aut in principio: aut in vltima habere. Et principium quidem ſecũduz nomina. Vltima autem extrema: ſyllabas autem eiuſdem nominis: caſus autem idem nomen.

¶ Exequitur de ꝯſonãtia. Et duo facit: q2 p° dicit quot modis fit ꝯſonãtia. Scđo determiat de mẽbris diuiſiõis ibi. (In principio quidem.) ¶ Dicit g̊ ꝙ ꝯſonantia hꝫ extrema ſimilia: ſed hꝰ ſiſitudo aut ſumit̃ ſm extrema in principio: aut ſm extrema vltima: qñ aũt ſm principia attẽditur ꝯſonantia: opꝫ ꝙ fiat ſꝫ noia: qñ aũt fit in vltimo ſufficit ꝙ fiat ſꝫ ſyllabas. Addit ẽt ꝙ põt fieri ꝯſonãtia aut ſm caſus eiuſdem nominis: aut ſm idẽ nomẽ. ¶ Deide.

¶ In principio quidem: talia agrum accepit aridum: ab ipſo ſauciati diuiſi ſunt: abyſſo icide runt. In vltima autem putatur ipſum pueruz genuiſſe: ⁊ ipſius cãz extitiſſe. In plurimis autẽ auxilijs rebus: ⁊ in pauciſſimis ſpeciebus.

¶ Determinat de dictis modis. Et duo facit: q2 primo determinat de ꝯſonãtia prout habet eſſe ſm principiũ: ⁊ ſm finem. Scđo prout hꝫ eſſe ſm caſus ⁊ ſm nomina ⁊ ſyllabas ibi. (Caſus aũt.) ¶ Dicit g̊ ꝙ in principio attẽditur conſonantia ſm talia: vt ſi dicatur ab ipſo: agrum accepit arridum: ab ipſo ſauciati diuiſi ſunt: abyſſo inciderunt: in hꝰ locutionibus ſemper principium clauſule incipit ab ipſo: nec refert ꝙ in vna ponitur abyſſo: q2 ab ipſo ⁊ abyſſo ſm vocem videntur idem nomen: ⁊ ꝯſonantia potiſſime videt̃ aſpicere identitatem vocis. In fine aũt conſonãtie ſi dicerem: putauerunt ipſum puerũ genuiſſe: ⁊ ipſius cauſam extitiſſe. Et etiam ſi diceret aliquis expertus ſum auxilia eius in plurimis rebus: ⁊ i pauciſſimis ſpeciebus: h̾ dici poſſet: cũ aliqs iuuaret aliũ: non q̃tuz ad multas manerias: vel ad multas ſpẽs negocioꝝ: ſed in vno ⁊ eodẽ negocio ꝑſtaret ſibi multa auxilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Caſus aũt eiuſdẽ vt dignus eſt reſiſtere. Nõ dignus eſt ere. idem autem nomen. Tu autez ipſum etiam viuentem maledicebas: ⁊ nunc pingis male: aſſimila aũt. Quid vtiqz pateris dirum: ſi virum videris ocioſum.

¶ Oñdit quõ ſe hꝫ ꝯſonãtia q̃tũ ad caſus: noia: ⁊ ſyllabas. Et duo facit: q2 p° oſtẽdit: quõ talia poſſit eẽ diuiſim. Scđo quõ poſſit eẽ ꝯiunctim ibi. (Eſt aũt ſilis.) ¶ Dicit g̊ ꝙ aliqñ fit ꝯſonantia: eo ꝙ accipiũtur caſus eiuſdẽ noīs: vt ſi dicerẽ: dignus eſt iſte reſiſtere ⁊ retinere es: q2 nõ ẽ dignus ere: vnus ẽ nõiatiuus: alter ablatiuus. Ironice .n. dictũ eſt: q2 auari retinent argẽtũ: nõ ſunt digni argento. Addit aũt ꝙ conſonãtia ſm idẽ nomẽ: ſi dicerem: tu maledicebas illũ: dũ viuebat. nũc aũt cũ eſt mortuus male pingis ipm̃. In vtraqz .n. clã ponit̃ male: accipit̃ aũt hic nomẽ large ꝓ q̃cũqz pte orõnis. A ſyllaba ãt fit ꝯſonãtia ſi dicerẽ. q̃re pateris .i. ſuſtines vidẽs ocioſũ dirũ virũ .i. crudelẽ virũ: vl̾ q̃re pateris dire .i. fert moleſte: ſi vides virũ ocioſũ. Hoc aũt dici poſſet dñis auſteris: q nunq̃ vellẽt ſuos operarios queſcere. Eſt autem in dicto exemplo conſonantia: q2 diruz ⁊ virum ꝯueniunt in ſyllaba. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Eſt autem ſimilis omnia idẽ: ⁊ appoſitionẽ eſſe idem: ⁊ coequatum: ⁊ ſimilis terminationis principiuz clauſularuz fere in Theodectis enumerata ſunt. Sunt autẽ ⁊ falſe opiniones

velut Epicharius faciebat. Dedimus felleum
omni. Edimus de cibo melleo.

¶ Addit ꝙ omnia pręd icta eſſe poſſent in eadē͂ oratione.
Contingit enim aliq̄ orationem eſſe oppoſitionalem:quę
non eſt coçquata: nec conſonantia:ſed pōt ↄtingere:ꝙ ea
dē oro hēat oppoſitionē:aliqui textus hn̄t appoſitionē͂:ſʒ
ꝑdicta lr̄a eſt correctior:vt pʒ ex alia trāſlatione:cū h̄ aūt
ꝙ talis oro eſt oppoſitionalis:pōt eē coçquata:ꝛ eſſe ſimi/
les terminationis q̄tū ad ↄſonātiā in fine:ꝛ hr̄e ſilia ꝑnci/
pia clauſ q̄tū ad ↄſonantiā in ꝑn°. Hec aūt oia numerata
fere ſunt repta in theodectis.i.in ſermonibus illius poetę
qꝛ forte dictus poeta ſm oia ꝑdicta pingebat ſua ęloquia.
Addit aūt ꝙ ↄtingit aliq̄n facere falſas oppoſitiōes:ſic fa
ciebat Epycharius:cū dicebat. Dedimus oi felleum ꝛ ędi/
mus de cibo melleo.i.de melle:nō.n.eſt recte oppoſitū: ꝙ
aliquis det alteri comedere fel:ꝛ ſibipſi mel. Poſſet autē
iſtud caplium reduci ad tractatū de ornatu:cum hic deter
minet̃ de ↄſonātia:ꝛ de coçquatiōe:quę ſunt ornatus qui
dā. Sed ſiue hoc caplm ↄtineat̃ ſub tractatu:vbi ↄparat̃
oro ad itellm:ſiue vt ↄparat̃ ad ornatū:multū nō itereſt.

Qoniaʒ aūt determinatū ē de his
dicēdū vnde dicuntur aſteya.

¶ Poſtq̄ oñſum eſt qūo cōparat̃ oro ad
ↄiunctiones:ꝛ ad ſuas clauſ:ꝑ quas oro dʒ
eſſe ſuſpenſa : vel decaſionalis. In pte iſta
determinat de orone put cōparat̃ ad me/
taphoras. Uel ſi volumus:ꝙ caplm ꝑcedēs ↄtineat de or
natu. dicamus:ꝙ poſtq̄ determinauit pl'ius de orone vt
cōparat̃ ad ornatū:hic in pte iſta determinat de ea prout
cōparat̃ ad intellectū. Et qꝛ potiſſime pulchrę metapho/
rę vn̄r demulcere:ꝛ delectare aīum auditoꝝ. iō determi/
nat de orone put comparat̃ ad decentes metaphoras. Et
duo facit:qꝛ primo ↄtinuat ſe ad dicēda. Scd̄o exeqt̃ de
intento ibi.(Incōplacentia facere.)¶ Dicit ḡ qꝛ determi
natū eſt de his.i.de ↄſonātijs: ꝛ coçquationibus: ꝛ oppoſi/
tionibus: ꝛ cęteris talibus:deinceps dōm eſt:vn̄ dicuntur
aſteya. Aſteya aūt dici pn̄t ęloquia ex cultu ↄtinētes decē
tes metaphoras. Aſteyū aūt forte eſt nomē grecū de voca
bulis grecoꝝ:qꝛ ꝑpinqua eſt illi cōtratę: quę ↄdaʒ magna
grecia vocabat̃:noiat orones occultas ęloqa aſtoſa. Dr̄.n.
in partibus noſtris:cū aliqs latēter loqtur:ꝛ pulchras me/
taphoras:ꝙ aſtoſe loquitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Incōplacentia facere qdem igit̃ apti nati:aut
exercitatis:oſtendere aūt methodi : hmōi igi/
tur adinuenimus.

¶ Exeqtur de intento. Et duo facit:qꝛ primo oñdit:ꝙ ↄtin
git ſcire per artem ęloquia aſteya. Scd̄o dat modū ꝛ viaʒ
qūo poſſumus aſteyce loq ibi.(Principiū aūt ſit nobis.)
Supponit aūt ęloquiū aſteyū eſſe ęloquiū:qđ cōſiſtit i de
lectatiōe ꝛ in cōplacētia. Tale aūt ęloquiū facere eſt apti
nati:aut exercitati:ſed oñdere eſt methodi. ꝛ huiꝰ metho/
dū adinuenimus:ꝑ quā poſſumus placide ꝛ delectabil'r
loqui. nō aūt ꝙ inexercitati:aut inexpti. Et illi qui ex vſu i
duſtria hn̄t aptitudinē ad aliqđ:pn̄t facere ꝛ operari illud
ſed oñdere ꝛ docere eſt ſolū ſcientis ꝛ hn̄tis artē. Iō in pri
mo metaphi. dr̄.ꝙ expertus plus ꝑficit in ope q̄ artifex:
tn̄ hn̄tes artē ꝛ ſciētes magis pn̄t oñdere ꝛ docere q̄ alij:
qꝛ oino ſignū ſciētis ē poſſe docere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Principium aūt ſit nobis hoc adiſcere qdeʒ
facile delectabile:nam oibus eſt:nomina autē
ſignificant aliquid. Quare quecūqʒ nominaʒ
faciūt adiſcere ſūt delectabiliſſima:lingue igit̃
ignote:que autem ꝓpria ſcimus.

¶ Dat modū ꝛ viā qūo ↄtingit aſteyce ꝛ delectabil'r loq.
Et tria facit:qꝛ pmo oñdit:qđ facit locutionē delectabilē.
Scd̄o ex hoc ↄcludit metaphorā maxime eē talē. Tertio
in ſūma narrat oia:q̄ faciūt ad delectabilē oroneʒ. Scd̄a
ibi.(Metaphora aūt.) Tertia ibi.(Scd̄ʒ locutionē āt.)
¶ Dicit ḡ ꝙ ſi volumus ſcire qđ facit locutionē delecta/
bilē:debemus h̄ ſupponere tanq̄ ꝑncipiū:ꝙ faciliter adi/
ſcere eſt delectabile. Cū ḡ oia noia ſignificēt aliqđ: q̄cūqʒ
noia:ꝛ quęcūqʒ ęloquia faciunt nos facil'r adiſcere:ſūt de
lectabiliſſima. Addit aūt:ꝙ hꝰ noia debēt eē linguę igno
tę.i.debent ↄtinere q̄tū ad linguā q̄dā extraneitatē:qꝛ ſi
ſint ꝓpria:ꝛ nihil extraneitatis ↄtineant:cū talia ſciamus
nō faciūt nos adiſcere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Metaphora aūt facit hoc maxime:qn̄.n. di/
xit:hr̄e ſenectutē ꝛ calamū facit diſciplinam ꝛ
notitiā per genus:ambo.n. florē perdiderūt.

¶ Oñdit ꝙ metaphora maxima eſt hꝰ. Et tria facit:qꝛ p°
facit qđ dcm̄ ē. Scd̄o ↄparat metaphorā ad aſſimilatonē.
Tertio oñdit q̄lis dʒ eē metaphora vt ſit delectabilis. 2°
ibi.(Faciūt qdē igit̃.) Tertia ibi.(Neceſſe itaqʒ.) ¶ Di
cit ḡ ꝙ metaphora maxime facit h̄:vʒ:ꝙ ↄtinet q̄daʒ ex
traneitatē:ꝛ facit nos adiſcere:ꝑꝑ qđ eſt qđ delectabile: vt
pʒ in hac metaphora:hr̄e ſenectutē ꝛ calamum facit diſci
plinā ꝛ notitiā ꝑ genus.i.ſm genus ↄpetēs. Nō.n.ſm ideʒ
genus ſit notitia ſm ſenectutē ꝛ calamū: qꝛ ſenectus ma/
gis facit ſciam practicā:ſed calamus.i.pēna ꝛ ſtudiū facit
notitiā ſpeculatiuā. Addit aūt:ꝙ ambo.i.tam ſenectus q̄
calamus perdiderunt florem.i.delectationem ſenſibilem
amiſerunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Faciūt quidē igit̃ ꝛ poetaꝝ aſſimilationes:
ꝓpter quod vtiqʒ bene auſteri vident̃. Eſt eni
aſſimilatio ſicut dictum eſt prius. Metapho/
ra differens a prepoſitione:propter quod mi/
nus delectabile:qꝛ longius : ꝛ non dicit vt hoc
illud : igit̃ neqʒ querit hoc anima.

¶ Cōparat aſſimilationē ad metaphorā dicēs:ꝙ aſſimila/
tiōes poetaꝝ vn̄r hoc facere.qꝛ vn̄r ↄtinere extraneitatē:
ꝛ faciūt nos adiſcere ſicut ꝛ metaphorę. igit̃ metaphora ē
qđ auſteꝝ. Differt āt aſſimilatio a metaphora:qꝛ ſicut di/
ctū fuit ꝑus:in aſſimilatōe oꝫ aliqđ ꝑponi:vel aliqđ appo
ni:qđ non apponit̃ in metaphora. Hꝰ aūt appoſitiōes:ſʒ
q̄s differt aſſimilatio a metaphora ſunt vt:q̄ſi:ſicut:ꝛ cęte
ra aduerbia ſilitudinis. Et ide ē ꝙ metaphora ē minus de/
lectabilis q̄ aſſimilatio:qꝛ lōgius intēdit:ꝛ magis a remo
tis notificat:cū nō dicat h̄ eſt:vt illud. Addit ꝙ hoc nō q̄/
rit aīa:in quo alludit his: q̄ dixerat i arte poetica. vbi dr̄
ꝙ aīa delectat̃ potiſſime i aſſimilatione : ꝛ qꝛ aſſimilatio
vtit̃ hꝰ aduerbijs aſſimilatiuis:q̄ ſūt: vt: q̄ſi:ſicut:ꝛ cęte/
ris talibus. iō anima magis querit aſſimilationes q̄ me/
taphoras. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe itaq̄ elocutiōeʒ ꝛ enthimemata hec
eſſe aſteya:quecunq̄ faciunt nos adiſcere cele
riter:ꝓpter quod neqʒ ſuperficialia enthime/
matum bene complacent. Superficialia enim
dicimus:que oino māifeſta: ꝛ que nihil opor/
tet exquirere:neqʒ quecunqʒ dicta ignorantur
ſi quorumcunqʒ:aut ſimul cum hoc: ꝙ dicun
tur notitia fit:ſi non prius extiterit:aut parum
tardat intelligentie:fit enim velut adiſcere. Iſ

lo autem modo neutrum: ſecundũ intellectũ quidem igitur eius: quod dicitur talia complacerent enthimemata.

℄ Oſtendit quid dꝫ continere metaphora: vt ſit delectabilis. Dicit ergo: ꝙ locutio ⁊ enthimema ſunt aſteyca: ſi faciunt nos adiſcere celeriter. ideo talia non debent eẽ nimis ſuperficialia: qꝛ tunc non placent: cuꝫ ſuperficialia ſint nimis: ⁊ ſint talia: quę non faciunt nos adiſcere: cuꝫ nõ oporteat nos ea acquirere. Rurſum hꝰ dicta non debent eſſe nimis obſcura: quia talia ignorantur. ſed illa ſunt delectabilia: quę ſimul cum dicunt̃ fiunt nota. ⁊ ſi non prius nota extiterunt: tñ ſtatim parum poſt intelligimus ea: igit̃ neutro modo nec illa: quę ſunt nimis ſuperficialia: nec nimis occulta ſm intellm̃ talia enthimemata placẽt. ℄ Deĩde.

℄ Secundum elocutionem autẽ ſcemate quidem: ſi oppoſitionaliter dicantur: vtputa alijs cõem pacẽ reputantibus ſuis pprijs dedit bellũ: bellũ.n. opponitur paci. Nominibus aũt ſi habeant metaphoram: ⁊ hanc non extraneã: difficile eniꝫ conſpicere: neqꝫ ſuperficiale. nihil enim facit pati. Adhuc ſi pre oculis facit: videre enim oportet que proponitur magis ꝙ̃ futura. Oportet ergo coniectare tria hic: metaphorã: oppoſitionem: ⁊ efficaciam.

℄ Narrat omnia: quę videntur facere orationem delectabilem. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ locutio tripliciter poteſt conſiderari. Primo ſm ſui totalitatem. Secũdo quantum ad dictiones: quę ſunt partes eius. Tertio ꝙ̃tum ad tempora: quę ſunt de ſignificato verborum cõtentorum in oratione. Tripliciter ergo debet eſſe delectabilis locutio. Primo ſm ſe vt ſit bene ordinata. Secũdo ꝙ̃tũ ad nomina: ſi continet pulchras metaphoras. Scema enim: ⁊ ornatus magis reſpicit ipſam locutioneꝫ: ⁊ orationem ſꝫ ꝙ eſt bene ordinata ⁊ compoſita. Metaphora vero magis reſpicit ipſa nomina: vt cum aliquis dicitur leo: vel lapis: vel hꝰ. Tertio modo ſit delectabilis locutio ratione verboꝝ: vt ſi contineat pręſentia: ⁊ ea quę ſunt pręoculis. Duo ergo facit: quia primo dicit orationeꝫ eſſe delectabilem ratione elocutionis ſi ſit ornata. ratione noĩum ſi ſit metaphorica. ratione verborum ſi ſit pręoculis. Secũdo exequitur de his delectabilibus ibi. (Metaphoris autem quatuor.) ℄ Dicit ergo: ꝙ ſm elocutionem eſt delectabilis oratio: ſi ſit oppoſitionalis: vt ſi diceremde aliquo: qꝺ dederit cõmunem pacem alijs. i. alienis: quia qui reputabant eum ex ſuis proprijs: dedit bellum. Hic eſt oppoſitio: quia bellum opponitur paci. Secundo quantũ ad nomina eſt delectabilis oratio: ſi habeat metaphoraꝫ: quę non debet eſſe nimis extranea. i. occulta: quia tunc difficile eſt conſpicere eam: nec debet eſſe nimis ſuperficialis. quia tunc nihil nos facit pati: nihil nos facit adiſcere. Tertio autem eſt delectabilis oratio: ſi facit ꝙ dicitur apparere pręoculis: ideo oportet quę pręponuntur videre. i. eſſe pręſentia magis ꝙ̃ futura: vt ergo ſit delectabilis oratio. tria oportet coniecturare: ꝙ habeat metaphoram oppoſitionem: ⁊ efficaciam. i. ꝙ ſit pręoculis.

Metaphoris autem quatuor exiſtẽtibus complacere maxime que ſm analogiam.

℄ Poſtꝙ̃ dictum eſt orationem eſſe tripliciter delectabileꝫ: vꝫ propter metaphoram: oppoſitionem: ⁊ efficaciaꝫ. Hic in pte iſta determinat de iſtis: ſed de oppoſitione dictũ ẽ prius. Reſtat ergo dicere de metaphora: ⁊ de efficacia: ſiue ꝺ eo quod eſt eſſe pręoculis. Duo ergo facit: quia primo ponit multa exempla de metaphoris: ⁊ de eſſe: quod eſt eſſe pręoculis. Secundo determinat de vtriſqꝫ ibi. (Dõm quidẽ diximus.) ℄ Circa primum duo facit: quia primo ponit multa exempla ꝺ metaphoris. ⁊ dicit quę metaphora magis placet. Secundo ponit multa exempla de eo: quod eſt eſſe pręoculis ibi. (Hęc enim metaphora.) ℄ Circa primum duo facit: quia primo dicit: quę metaphora magis placet. Secũdo ponit multa exempla de metaphoris ibi. (Sicut Pericles.) ℄ Dicit ergo: ꝙ quatuor exiſtentibus metaphoris illa ẽ metaphora: quę ſm analogiã magis placet. Metaphora enim large ſumpta diuiditur in quatuor partes: vꝫ in aſteyum: prouerbium: tranſumptioneꝫ: ⁊ aſſumptionem. Quomodo autẽ iſtę metaphorę diſtinguũtur. ⁊ quomodo accipiuntur infra patebit. Inter has autẽ metaphoras illa: quę eſt ſm analogiam. i. aſſimulatio magis videtur placere. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sicut Pericles ait iuuentutem pereuntẽ in prelio: ita extiſtimatam eſſe a ciuitate: ſicut ſiqs ver ab anno extrahat.

℄ Ponit exempla de huiuſmodi metaphoris. Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor genera metaphoraꝝ ſunt. Primo. n. exemplificat de metaphora: quę eſt aſſimilatio. Secũdo de ea: quę eſt prouerbium. Tertio de ea: quę eſt aſteyum. Quarto de ea: quę eſt tranſumptio. Secunda ibi. (Et Chefiſidorus.) Tertia ibi. (Et Ephitolatis.) Quarta ibi. (Chefiſidorus trieres.) ℄ Circa primum duo facit ſecundum ꝙ duo exempla ponit. Secunda ibi. (Et Leptines) ℄ Dicit ergo: ꝙ metaphora ſm analogiam eſt ſicut Pericles dicebat: ꝙ iuuentutem perire in prelio eſſe extiſtimatam a ciuitate: ac ſi ver extraheretur ab anno. Iuuentus enim reſpectu ciuitatis ſe hꝫ: ſicut ver reſpectu anni. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et Leptines de Lacedemõijs ꝙ nõ ſinebãt circũſpicere Eladẽ monoculam factam.

℄ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ Leptines dicebat de Lacedęmonijs: ꝙ non ſinebãt reſpicere Eladem. i. mulierem monoculam factam. Eſt hic aſſimilatio quędam: quia apud Lacedęmõnes ſe habebat mulier ſicut oculus apud habentem vnum oculum. Cuſtodiebant enim mulieres in tantum ꝙ non ſinebant eas videri ab alijs. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et Chefiſidorus feſtinante chareſtia vindictas dare circa Olinthiacum bellum indignatur: dicens in ſuffocationem populum habentes vindictas tentare dare.

℄ Ponit exempla de metaphora: quę dicitur prouerbiuꝫ. Et tria facit ſm ꝙ talia tria exempla ponit. Secunda ibi. (Et ꝯſolamur alteri.) Tertia ibi. (Et Iphicrates). ℄ Dicit ergo: ꝙ Chefiſidorus indignabatur dicens feſtinante chareſtia. i. gratia: eſt accipienda vindicta circa Olynthiacum bellum. chariſtia enim in gręco. i. eſt gratia in latino. Erat enim forte prouerbium: ꝙ quando aderat gratia. i. quãdo aderat locus ⁊ tempus: debebat ſumi vindicta cõtra bellum inimicorum: ideo ſubditur: ꝙ quando homo habet populum in ſuffocatione. i. in anxietate ⁊ animoſitate: qꝛ tũc eſt locus ⁊ tp̃s vindicandi. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ Et conſolans aliquando Athenienſes Meleuboyam depaſtos oportere exire Melchiadi ſententiam.

¶ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ quidaȝ poeta conſolãs aliquando Athenienſes depaſci .i. debellari Melchoyanſ .i. in illo loco ait: ꝙ oportet exire ſententiam Melchiadi. Forte fuerat ſententia Melchiadi: quia depaſcentes .i. depredantes: oportet auteȝ depaſci ⁊ depredari. Et quia hęc ſententia verſa erat in prouerbium: ideo adducebat in cõſolatione Athenienſium: ꝙ non curarent ſi erant depaſti ⁊ debellati: quia aliquando ipſi depaſcerent ⁊ debellarẽt alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Ipſicrates preſentatis Atheniẽſibus ad Epidarum ⁊ Palliam: qui indignabantur: dicẽs ipſos acceſſus declinaſſe.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ Ipſicrates pręſentatis .i. pręſentibus Athenienſibus dixit ad Epidarum ⁊ Palliaȝ .i. ad illos homines: ꝙ indignabãtur circa eos: ꝙ acceſſus declinauerant. Forte erat prouerbium: ꝙ nullus deberet acceſſus ibi declinare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Philolatis parochuſtim endi. Sextum aut predonẽ pyretri.

¶ Ponit exempla de metaphora: quę dicitur Aſteycum. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ aſteycum eſt omnis aliena locutio: dum tamẽ ſit bene adiſcibilis: quia aſteycum ſuper metaphoram addit diſciplinatiuum: vt patebit. Quinqȝ autem facit ſ3 ꝙ quinqȝ talia exempla ponit. Secũda ibi. (Et Periodes.) Tertia ibi. (Et Myrodes) Quarta ibi. (Et illud Alexandrum.) Quinta ibi. (Et Poluecho.) ¶ Dicit ergo: ꝙ Parochuſtim endi .i. ille homo ſic noiatus dixit Philolatis: ꝙ Sextus .i. ꝙ ille hõ erat prędo pyretri .i. ignis. Eſt enim extraneus modus loquendi: ꝙ aliquis dicatur prędo ignis: quod forte de hominibꝰ valde audacibus dici poſſet: quia tales accipiunt quędam ab igne .i. ab his: q ſunt maxime actiui. ¶ Deinde cũ. d.

¶ Et Periodes auteȝ Eginam auferre p̃cepit pupillam pyretri.

¶ Ponit ſecundum exempluȝ dicens: ꝙ Periodes p̃cepit ꝙ Egyna acciperet pupillã pyretri .i. ignis. Forte erat Egyna nimis audax: intantum ꝙ ab igne .i. ab homine valde auſtero ⁊ feroce accipiebat pupillam .i. id: quod habebat magis charum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Myrodes nihil ait malignius eſſe: cũ nominaſſet quendam epiecchorum: illum quideȝ et in tertijs partibus malignari: ipſum autem in decimis.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ cum Myrodes nominaſſet quendam epiecchorum .i. quendam: qui videbatur eſſe epiecches ⁊ bonus: imo nihil erat malignius: eo ꝙ alij malignabantur in tertijs partibus .i. de vita ſua maligna per tertiam partem quieſcebãt: vel malignabantur in tertijs partibus: qꝛ eſt tantum ꝙ alij homines malefaciebant: ſ3 ipſe malus: qui nominatus eſt: malignabatur ĩ decimis .i. decies: ałs tm̃ q̃tũ alij peccabat ⁊ malignabaƭ. ¶ Dein.

¶ Et illud Alexandrum iambicũ pro filiabus ad nuptias morantibus. Superdiurnales nuptiarum virgines.

¶ Ponit quartum exẽplum: ꝙ Alexander fecerat quoddam iambicum .i. quoddam metrum de filiabus morantibus ad nuptias: in quo metro dicebatur: ꝙ virgines nuptiarum .i. virgines amantes nuptias erant ei ſuperdiurnales .i. faſtidioſę. videtur enim alienum qđ ſtudioſuȝ vocetur ſuperdiurnale. Quod forte pro tanto dictum eſt: qa ſuperdiurnale dici poteſt quicquid nimis durat .i. qꝛ faſtidioſa nimis durare videntur. ideo quicquid generat faſtidium põt dici ſupdiurnale. ¶ Deinde cuȝ dicit.

¶ Et Poluecho ad apoplecticũ quẽdã Speuſippũ nõ poſſe qetam ducere vitam a fortuna in egritudine quinqȝ ſiringaꝝ cordali illigatũ.

¶ Ponit quintum exemplum: ꝙ Poluecho dixit ad quendam: qui vocabatur apoplecticus Speuſippus: ꝙ non poterat ducere quietam vitam: ꝙ erat valde infortunatus. ⁊ ſubditur: ꝙ erat illigatus a fortuna in egritudine .i. ſ3 egritudinem in quinqȝ cordali ſiringaꝝ .i. inſtrumẽtoꝝ: vt videtur ſonare alia littera. Forte dictus homo habebat quinqȝ genera egritudinum: per quę tenebatur ligatus quaſi p quinqȝ cordas: ſiue p q̃nqȝ inſtru. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et Chefiſidotus trietes vocabat molares varios. Ochion autẽ tabernacula attrica amicabilia. Aſion autem: quia inſulam ciuitatem effuderunt.

¶ Ponit exemplum de metaphora: quę dicitur tranſumptio dicẽs: ꝙ Chefiſidotus .i. ille poeta trietes .i. duces terminum vocabat molares varios. Trietes enim ſunt duces nauium habentium tria genera remorum: iſti enim dici poſſunt molares varij: qꝛ vario modo molũt ⁊ terũt alias naues: ſic etiaȝ Ochion .i. ciues illius ciuitatis vocabat tabernacula attrica: quia forte erant feroces ⁊ fortes: atrium enim tale ędificium nominat .ſ. forte ⁊ duruȝ. Et Aſion .i. homies illius ciuitatis vocabat amicabilia: quia forte largi ⁊ curiales erant. ideo ſubditur: ꝙ inſulam ciuitatem effuderunt. Forte in illa inſula ſe habuerant curialiter dando ⁊ effundendo pecuniam ſuam. In omnibus autem his quędã ẽ tranſumptio. non enim abſqȝ tranſumptiõe fit: ꝙ nauta dicaƭ mola: ⁊ fortis atriũ: ⁊ largus amicabilis.

HOc enim metaphora ⁊ pre oculis ⁊ vocant Elade.

¶ In parte iſta ponit exempla de eo: qđ eſt pręoculis. Pręoculis enĩ dicitur illud quod manifeſtum eſt. Et qꝛ pręſentia ſunt nobis magis manifeſta q̃ pręterita ⁊ futura. ideo ſi debet eſſe metaphora pręoculis: debet ſumi a p̃ſentibus: imo ipſum nomen hoc inſinuat: quia tunc diciƭ aliquid pręoculis eẽ: qđ pręſentialiter exiſtit. Exempla ergo: quę ponentur ſufficit: ꝙ ſint pręoculis quantum ad tẽpus haꝝ: ⁊ ꝙ fuit ſumpta ab his: q̃ contingebant circa tẽpora illa. Quattuor aũt facit in ponẽdo talia exempla ſm ꝙ ſunt quattuor genera metaphoraꝝ. Quęlibet enim metaphora põt eẽ p̃ oculis: ſi ſumat originẽ ab his: q̃ ſunt inſenſu. Primo g̃ ponit exẽplũ de his: q̃ ſunt pręoculis q̃tũ ad puerbia. Scđo q̃tũ ad ſyllationes. Tertio q̃tũ ad tranſumptiões. Quarto q̃tũ ad aſteya. 2ᵃ ibi. (Et vt Ipſicrates.) 3ᵃ ibi. (Et Chacholeon.) 4.ᵃ ibi. (Et qꝛ intellectuȝ.) ¶ Circa primum quattuor facit ſm ꝙ quattuor exempla ponit. Secũda ibi. (Et hoc modo.) Tertia ibi. (Et Ipſicrates.) Quarta ibi. (Et velut in epitaphio.) Dicit ꝙ hoc dictum .ſ. vocare Eladem .i. mulierem eſt metaphora: ⁊ ẽ pręoculis. Forte tunc temporis erat prouerbium: ꝙ quilibet deberet vocare mulierem: ne eſſet vagabũda per plateam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc modo quomodo metaphora ⁊ pre oculis: ⁊ ſicut Chefiſidotus vereri p̃cepit: ne multas faciãt concurſales conuocationes.

¶ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ iſto etiaȝ modo eſt metaphora ⁊ pręoculis: ſicut dixit Chefiſidotus pręcipiens etiã vereri ⁊ timere: ne faceret multas conuocationes cõ-

curſales

curiales. Forte tūc temporis quando domini videbant ci ues facere conuenticulas: ⁊ concurrere ad conuocationes timebāt: quia timebant ne machinarentur in malū: ⁊ nomē voluerūt ꝓ ꝓuerbiū h̄ eē timēdū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et Ipſicrates ad currētes in ſolēnitatibus.

¶ Ponit tertiū exēplū: ꝙ ſi Ipſicrates ad cōcurrentes in ſolēnitatibus: ſupple iraſcebaṫ ⁊ maledicebat. Forte erat ꝓuerbiū tūc tpis. ꝙ maledicendus erat is: qui nimiuȝ diligebat feſta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et velut epitaphiū: qꝛ dignū erat ſepulchro eoruȝ: qui in Salamine mortui fuerunt: decapillari Eladem: quaſi cum ſepulta virtute ipſorum liberantes. Siquidem enim dixit: qꝛ dignum plorare cuȝ ſepulta virtute: metaphora ē p̄e oculis. Hoc autē virtute libertatis oppoſitionem habet quandam.

¶ Ponit quartū exēplū: ⁊ iſtud eſt ꝓuerbiū: qꝛ in quodam epitaphio. i. in quadā ſupraſcriptione ſcriptū erat dignū ⁊ ꝓgruū eē: ꝙ Eladē. i. mulier decapillaret ſe ſuꝑ ſepulchro eoꝝ: q fuerant mortui in Salamine: ac ſi mulier eſſet tūc ſepulta ſimul cū virtute ipſoꝝ viroꝝ: ⁊ ꝓꝑ hoc mulieres eſſent liberātes viros. In multis. n. partibus mulieres ſuꝑ mortuos ſe depillant: ⁊ tantū dolorē oſtendunt: ꝙ vir velle ſepelin ſimul cū viris qꝛ faciēdo oñdūt: ꝙ ſi qd poſſent facerent: vt viros ſuos liberarent. Dictū. n. ꝓuerbiuȝ tria cōtinet: metaphorā p̄ę oculis: ⁊ oppoſitionem: eo. n. ꝙ dixit dignū eſſe mulierē plorare cū ſepulta virtute. eſt. n. ibi metaphora: ⁊ p̄ę oculis. Metaphora. n. locutio ē: ꝙ mulier dicaṫ ſepulta rōe doloris ꝯcepti. gaudens. n. vr̄ in alto poſitus: dolēs in imo. iō qꝛ multū dolet quaſi reputaṫ ſepultus. Eſt ēt p̄ę oculis dicta metaphora: qꝛ tunc tpis: ⁊ adhuc in aliqbus ꝑtibus fit: ꝙ mulieres oñdūt excellētiā doloris ſui ſuꝑ mortuo. Eo vero ꝙ addiṫ v̄tute libertatis ꝯtinet q̄ndā oppoſitionē: eſt enim oppoſitum in obiecto: ꝙ mortuus liberetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut Ipſicrates dixit. Via mihi ſermonū per medium eorum: que a Charete acta ſūt: metaphorā ſm̄ analogiam p̄e oculis facit.

¶ Ponit exēpla de metaphora: q̄ dr̄ aſſimilatio. Et duo facit ſm̄ ꝙ duo exēpla ponit. Scḋa ibi. (Et dicere.) ¶ Diċ q̄ꝙ Ipſicrates dicebat: ꝙ ei erat facta via ꝑ mediū ſmonē eoꝝ: ⁊ iſta erāt acta. i. facta: ꝙ a charete. l. a gretia apō latinos. Iſta aūt metaphora ē ſȝ analogiā. Quędā. n. analogia eſt: qñ hō intelligit v̄ba ⁊ nō inuenit repugnationē i ſermonibꝰ: ꝓꝑ qḋ ęloquiū planū metaphoricę ſm̄ metaphorā: q̄ dr̄ analogia: ⁊ aſſimilatio dr̄ via. Qḋ v̄o addiṫ ibi per mediū: faċ metaphorā eē ꝓ ocul: ⁊ māifeſtū. ¶ Deīde ⁊c̄.

¶ Et dicere aduocare pericula periculis adiutrix p̄e oculis metaphora.

¶ Ponit 2ᵐ exēplū. Eſt. n. metaphora ⁊ p̄ę oculis: qꝛ ꝑicula aduocanṫ ꝑiculis: ſicut vno incōueniēti dato multa ſequunṫ. ſic. n. ex vno ꝑiculo ꝓuocanṫ multa ꝑicula: ſicut ex vno bono ꝓuocanṫ multa bona. Eſt. n. in h̄ q̄dā metaphora: ⁊ q̄dā aſſimilatio: ſiue q̄dā analogia. ¶ Deinde cū diċ.

¶ Et Chacboleō pro Sabris: neqȝ miniſteriū erubeſcentes ipſius ꝑ imaginē ereā: metaphora enim que preſenti: ſed non ſemper: ſed p̄e oculis: periclitātibus enim ipſis famulaṫ imago. Inanimatum itaqȝ animatum.

¶ Determinat de metaphoris: quę accipiuntur ſȝ trāſumptiones. Et tria facit ſm̄ ꝙ tria exempla ponit: qꝛ trāſumptio poteſt fieri tripliciter propter imitationem: caſualitatem ⁊ excellentiā. Secunda ibi. (Et memoratio.) Tertia ibi. (Et ſm̄ cōmunem moduȝ.) ¶ Dicit ergo ꝙ Chacboleon dicebat pro Sabris i. pro illis gētibus: ꝙ non erubeſcebant miniſterium ipſius repreſentatiōis: quę fiebat per imaginem ereaȝ. Forte tūc temporis erat imago ęnea quę deſcripta erat in confuſionem periclitantium ⁊ fugiētiuȝ de bello. Ideo addit: ꝙ iſta metaphora eſt p̄ę oculis. i. in p̄ęſenti non eſt p̄ę oculis ſemper: ſed qñ p̄ęſentialiter periclitantur. Dictū eſt enim: ꝙ illa imago famulabatur ipſis periclitantibus: qꝛ tales repreſentabant. Iſta eniȝ metaphora eſt ſm̄ tranſumptionem: qꝛ inanimatū: vt ſtatua ęrea tranſumebatur ad ſignificandum aiatū: vt ad ſignificandum periclitantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et memoratio ciuitatis operum.

¶ Ponit ſecundum exemplum: qꝛ aliqui quādo volūt memorari aliq̄ȝ ciuitatem: ⁊ laudare eam: memoranṫ ⁊ laudant opera. Iſta enim tranſumptio fit ſm̄ caſualitatem: ſicut primo fiebat ſm̄ imitationeȝ: ſicut enim imago imitatur id: cuius eſt imago: ſic opera cauſantur ab eo: cuius ſunt. Eſt autem iſta tranſumptio p̄ę oculis: cum enim loqui volumus de Alexandro: congrue transferrimus nos ad loquendum de operibus eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſm̄ cōmunē modum paruum ſapere meditantes. Meditari enim ē augere aliquid.

¶ Determinat de tranſumptione penes excellentiam. Cū enim loqui volumus de homine: poſſumus trāſferre nos ⁊ loqui de intellectu: q eſt excellens in ipō. Sed hoc ait: ꝙ per omnem modum illud paruum ſapere ad illud modicum intelligere: qḋ habemus debemus meditari: ⁊ conſiderare de ipſo. Licet enim noſtrum intelligere ſit aliquid. i. modicum: ſic poterimus augere ipſuȝ meditādo de eo. ¶ Notandum autem: ꝙ homines modicum ſunt intellectuales: multum autem rationales: qꝛ modica intelligit ſine diſcurſu: multa autem cū diſcurſu: quia principia ſunt modica ſm̄ numerum ⁊ ſm̄ quantitatem: multa autē ſm̄ virtutem: principiata autem ſunt multa ſm̄ numeruȝ. Et qꝛ ſolum cognitio principiorum dicitur intellectus. qꝛ ad principia non eſt ratio: nec ea intelligimus cum diſcurſu. intellectus in nobis dicitur modicus. Unde vbi nos habemus ſapere. alia littera habet intellectuȝ. Licet tamen iſte intellectus ſit modicus. eſt tamen ſummopere cuſtodiendus: quia in cognitione principiorum clauditur cognitio concluſionum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia intellectum deus lumen accēdit in anima: ambo enim ſignificant aliquid.

¶ Ponit exempla de aſteycis. Et quatuor facit ſm̄ ꝙ quatuor exēpla ponit. Secunda ibi. (Non. n. diſſoluimus.) Tertia ibi. (Et pacta.) Quarta ibi. (Et quia ciuitates.) ¶ Eſt ergo primuȝ exemplum: ꝙ aſteyca locutio eſt: ſi dicimus: ꝙ deus accendit in anima lumen intellectiuū verbo eius: tam lumen q̄ȝ intellectus ſignificant aliquid: qꝛ dicunt aliquid manifeſtatiuum. ⁊ ratione huius ſimilitudinis intellectus dicitur accendi in anima: ſicut accendiṫ lumen quod dictum propter extraneitatem eſt aſteycuȝ. Non enim proprie competit intellectui qḋ accendatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō eniȝ diſſoluimus bella: ſed differrimus. ambo. n. ſunt futura: ⁊ dilatio: ⁊ talis pax.

¶ Ponit ſcḋm exēplum: ꝙ dilatio bellorū eſt quaſi q̄dam pax. iō ait: ꝙ nō diſſoluimus bella ſi differrimus. Dḡ tn̄ dilatio aſteycę pōt dici pax: qꝛ ambo tam dilatio q̄ȝ pax ſūt

futura.i.ſunt ventura:q̄dam.n.extraneitatem cõtinet: ꝙ bellū dilatū.i.futurum dicaẜ pax: qꝛ dilatio belli ordinat ad futuram pacem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pacta condicere tropheū eſſe multo pulchrius q̄ ea: que in bellis fiunt. hoc quidē.n. pro modicis ꝛ vna fortuna. hoc autem pro toto bello. ambo enim victorie ſigna.

¶ Ponit tertiū exēplum: qꝛ pacta ſunt condicenda: ꝛ componēda multa. Multo.n. pulchrius eſt habere tropheū ꝑ pacta q̄ per bella: qꝛ victoria ꝑ pacta nō eſt magnū ꝑiculū: ideo ait: ꝙ ꝓ modicis.i. pro modico periculo ſupra eſt ibi victoria. Sed victoria ꝑ bella eſt: fortuna ꝑ tota bella vbi eſt magnū ꝑiculū. Addit aūt: quare pōt fieri talis metaphora: qꝛ.ſ. ambo.ſ. tam pactū q̄ bellū pñt eſſe ſigna victorię. Poſſet āt q̄ vellet hęc tria exēpla adaptare ad metaphoram ſm analogiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia ꝛ ciuitates vituperio hominum multas vindictas dant. Vindicta enim nocumētū quoddam iuſtum eſt.

¶ Ponit quartum exemplū: ꝙ ciuitates dant multas vindictas cū vituperio hoīum: cum.n. qs forefacit. fit vīdicta ꝛ iuſtitia de eo cū vituperio eius: qꝛ vindicta eſt quoddā nocumētū iuſtū. Aſteycū.n. eloquium eſt: ꝙ aliquod dicatur iuſtū nocumentū: qꝛ cū iuſtum ſit bonū: nocumentū vero malum: extraneum quid eſt dicere nocumentum iuſtū: cū extraneū ſit dicere: ꝙ bonū ſit malū. ¶ Deīn.c.d.

¶ Que quidem igitur aſteyca ex metaphora ꝓportionali dicantur: ꝛ ex eo qđ eſt pre oculis facere dictum eſt.

¶ Epilogat. Ad cuius euidētiā notandū: ꝙ lꝫ oē dcm̄ extraneū poſſet dici aſteycū: potiſſime tñ eſt dcm̄ aſteycū: ſi cōtineat metaphorā prę oculis: ꝛ maxime ſi illa metaphora ſit ſm analogiam. Et qꝛ exēplificatū eſt de metaphora ſꝫ analogiam: ꝛ de eo: qđ eſt eſſe prę oculis: exēplificatū eſt de eloquio aſteyco. imo iſte epilogus pōt eē ꝯcluſio oīum ꝑdictoꝝ. Ideo ait dcm̄ eē aſteyca eloquia ꝯſtare ex metaphora ꝓportionali: ꝛ ex eo: quod eſt facere eſſe prę oculis. Cuꝫ.n. aſteyca elocutio ſit diſciplinatiua: qꝛ ꝓportionalis: ꝛ ea quę ſunt prę oculis ſunt talia: iō aſteycū dr̃ ꝯſtare ex proportionali: ꝛ ex eo: quod eſt prę oculis.

Dicendum autē quid dicamus pre oculis: ꝛ quid facientibus hoc.

¶ Poſtq̄ phs poſuit exempla de metaphoris: ꝛ de prę oculis: ex quibus cōſtat locutio aſteyca. hic in parte iſta determinat de vtriſq;. Et duo facit: qꝛ primo determinat de eo: qđ eſt eē prę oculis. Scđo de eo: qđ eſt eſſe aſteycū ꝛ metaphoricū ibi. (Sūt aūt ꝛ q̄ aſteyca.) ¶ Circa pᵐ duo facit: qꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scđo exequitur d̄ intento ibi. (Dico itaq;.) Cōtinuatur ſic: qꝛ poſuimus multa exēpla de eo: qđ eſt eē prę oculis: ideo dicendum eſt qd dicamus eſſe prę oculis. ꝛ qd facientibus ſit hoc.i. ſit metaphora prę oculis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Dico itaq; pre oculis hoc facere q̄cūq; operantia ſignificant: vtputa: bonum virum diceret eſſe tetragonum metaphora: ambo enim perfecta: ſed non ſignificat operationē. Sed hūc floridum habentem ſtatum operatio.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: qꝛ pmo dicit quid eſt eē prę oculis: qꝛ illa faciunt hęc: ꝙ metaphorę ſint prę oculis q̄cūq; ſunt ſignificatiua operationē aliq̄. Scđo qđ dixerat manifeſtat ꝑ exēpla ibi. (Vtputa bonū.) ¶ Circa quod duo facit: qꝛ pᵒ adducit multa exēpla ad ꝓpoſitum. Scđo oñdit q̄lr debeat fieri talis trāſumptio ibi. (Oꝫ aūt transferre.) ¶ Circa pᵐ tria facit: qꝛ pᵒ ponit exēpla de rebꝰ aiatis. Scđo ſpālr exēplificat i bis: i qbꝰ inaiata repñtāt aiata. Tertio docet adaptare talia ad metaphorā ſm analogiā. Scđa ibi. (Et viſus vt ē.) Tertia ibi. (Eſt āt.) ¶ Circa pᵐ tria facit ſm ꝙ tria exēpla ponit. Scđa ibi. (Et h̄ te) Tertia ibi. (Et h̄ libertatē.) ¶ Dicit ḡ ꝙ metaphora eſt prę oculis: ſi ſignificat opationē: iō ſi bonū viꝝ diceret eē tetragonū: metaphora eēt. qꝛ bonꝰ vir tetragono aſſimulatur: vt pꝫ ex pᵒ ethi. Vterq;.n. ſignificat qd pfectū: ſed talis metaphora nō eēt prę oculis: qꝛ nō ſignat opōnem: ꝛ opōnes ſunt illę: quę occulta fide ꝯſpicimus: ꝛ ꝑ q̄s innoteſcūt habitus. Sed dicere de aliquo: ꝙ hñet florētē ſtatū. quia opatio ſignificareẜ ꝑ tale dictū: eſſet hic metaphora ꝓ oculis: qꝛ non hꝫ aliquis ſtatum floridum: niſi qui agit opera: q̄ videntur oībus florida ꝛ clara. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hec te aūt velut relinquēdū operationē.

¶ Ponit 2ᵐ exēplū: ꝙ hęc ēt eſſet metaphora prę oculis: ſi metaphorice ꝑſuaderemꝰ alicui: ꝙ aliq̄ relinqueret: ꝛ talia ageret: in talibus.n. opōnes ſignaremus. ¶ Deinde cū.d.

¶ Et hec: libertatem autē greci accerſentes pedibus. hec accerſiua opatio cito.n. dicit.

¶ Ponit tertiū exēpliū: ꝙ eſt metaphora prę oculis: ſi qs diceret: ꝙ gręci ſunt accerſentes libertatē pedibus: accerſiri.n. opationē denotat: ille.n. ꝓpter accerſiẜ libertatē pedibus: ꝑ ſuis opibꝰ magnā libertatē ſortiẜ. Tale ḡ dcm̄ ē operatio: qꝛ eſt prę oculis. ꝛ ē metaphora: qꝛ cito dr̃. metaphorę.n. cito dicūt: qꝛ in paucis multa ꝯprehēdūt. ¶ Deīde.

¶ Et vt viſus eſt in multis Homerus: inanimata animata facere complacet.

¶ Exēplificat de metaphoris prę oculis: in qbꝰ inaīata aīata ſignificāt. Et tria facit: qꝛ pᵒ ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scđo adducit multa exēpla. Tertio oñdit oīa illa exēpla facere ad ꝓpoſitū. Scđa ibi. (Vtputa i his.) Tertia ibi. (In oībus.n. his.) ¶ Dicit ḡ: ꝙ pñt fieri metaphorę prę oculis: ſicut Homerꝰ vtebaẜ i multis iducēdo ꝑ metaphorā rē inaiatā tanq̄ aiatā. Rō aūt q̄re tales metaphorę prę oculis placēt: eſt qꝛ facere opationē.i. inducere aliquid tanq̄ operans in omnibus placet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vtputa in his. Rurſum ſuper terram volutabatur lapis per metaphoram. In omnibus autem operationem facere complacet: vt puta in his. Rurſum ſuper terram volutabatur lapis inuerecundus: ꝛ volabat ſagitta: ꝛ volare deſiderans: ꝛ inſtabant deſiderātes corone ſaciari: ꝛ acumē lācee vigore ptrāſibat volēs.

¶ Adducit multa exēpla ad ꝓpoſitū dicēs: ꝙ metaphorę d̄ inaīatis ſūt: ſi qs diceret: ꝙ verecundꝰ volutaẜ ſup terrā q̄ſi lapis: ꝛ q̄ſi ſagitta volat: ꝛ volare d̄ſiderat. ꝛ ꝙ coronę ſtabāt in terra d̄ſiderātes ſaciari: modus ē.n. loq̄ndi: ꝙ hoꝝ: ꝗ pñt itelligi ꝑ coronā: cū aliqs paſſus ē verecundiā: dr̃ honor eiꝰ i terra. ꝛ d̄ſiderat ſaciari ꝑ vindictā: ꝛ ſilr ꝑ q̄dā metaphorā acumē lācee vigore ptrāſire volēs: cū.n. lācea ex magno vigore vī pertranſit: videtur leuiter quaſi voluntarie pertranſire. ¶ Dedine cum dicit.

¶ In omnibus enim his: quia animata ſūt operantia videntur: inuerecundari enim ꝛ velle: ꝛ alia operatio.

¶ Oſtendit

℃ Oſtēdit pręd dicta exempla eſſe ad ꝓpoſitū. Et tria facit: qꝛ pmo facit qđ dictū eſt. Scđo reducit pręd dictū modū metaphorę ad metaphorā ſm analogiā. Tertio oſtendit quō tales metaphorę ſunt ſumendę. Scđa ibi. (Hoc aūt adaptauit.) Tertia ibi. (Opꝫ aūt trāſferre.) Dicit ergo: ꝙ in oībus his inaīata videntꝰ quaſi aīata: aīata eñi ſunt operantia. Cū ergo per verecūdari: ⁊ per velle: ⁊ per alia talia opera quędā importētꝰ: cū inaīatis talia attribuimus: loquimur de inaīatis ꝗ̄ſi de aīatis: ⁊ ecōuerſo. ℃ Deide cū dic.

℃ Homerus aūt adaptauit per eā: que ſm analogiam: metaphorā. Sicut enim lapis ad ſenſum: ſic qui inuerecundus ad facile verecūdabilē: poeſim aūt facit: ⁊ in complacentibꝰ aſſimilationibꝰ de iaīatis: vt ſydera gibboſa ⁊ lucētia. ſecūdū autem quidē alia: poſt vero alia. Mota enim ⁊ viuentia fingit omnia: operatio autem immutatio.

℃ Reducit hūc modū metaphorę ad metaphorā ſm analogiā dicēs: ꝙ Homerus: qui hoc mō metaphorę vtebatꝰ: adaptauit hunc modū metaphoricū ad metaphoraꝫ ſm analogiā. Utputa i hoc exemplo: ꝙ ſicut ſe lapis habꝫ ad ſenſum: ita inuerecundus ſe habꝫ ad facile verecūdabile. inuerecūdus eñiꝫ eſt quaſi lapis: qꝛ de nullo curat: ⁊ nihil ſentit. Ecōtrario aūt verecūdus eſt quaſi totus ſenſus: qꝛ de facili illata perſentit. eſt ergo poeſis quędaꝫ in talibus locutionibus. Addit aūt ſm exemplū dicens: ꝙ de aīatis ſiue de iaīatis: vt habꝫ alia littera: iſtę ſunt complacentes ad ſimilationes: vt ſi quis dicat: ſydera eſſe giboſa: ⁊ rotūda eſſe flamātia. i. lucentia: vt hꝫ alia littera: ⁊ eſſe incēdētia alia: ſm accidētalia nō poſt. In hoc eñi exēplo ſydera inducuntꝰ: ac ſi eſſent aīalia ⁊ viuentia: motus eñi eſt opus vitę. Ideo ſubdit: ꝙ mutatio eſt quędā operatio: ⁊ dicēdo ſydera eſſe ſic mota dicimꝰ ea oīa eē ꝗ̄ſi viuētia. Fuit aūt de intentione Ariſtotelis: ꝙ corpora cęleſtia eēnt aīata: ſꝫ non ꝙ fieret vnū ex corporibus cęleſtibus ⁊ aīabus eorū quantū ad eſſe: ſed ſolū quantū ad opationē. Nō ergo ſūt aīata illa corpora ſicut aīalia: vel ſicut plāte: ꝓpter quod non aīata dici pñt. Utraqꝫ eñi littera ſaluari pōt: ſiue habeatꝰ in littera mētio de aīatis: ſiue de iaīatis. Uel dicere poſſumus: ꝙ ſm eſſe ſydera ſunt inaniata. In pręd dicta eñi metaphora introducuntꝰ ac ſi eſſent aniata: ideo ⁊ aīata ⁊ metaphorę quantū ad operationē. ⁊ inanimata ſm eſſe dici poſſunt. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Oportet autem transferre: quemadmoduꝫ dictum eſt a conuenientibus ⁊ manifeſtis velut in phia. Similitudineꝫ etiā in multū diſtātibus cōſiderare bene coniecturatis.

℃ Oſtendit qualiter pręd dicte metaphore ſunt ſumendę: ⁊ duo facit: qꝛ pmo facit quod dictū eſt: ſcđo adducit plura exempla ad propoſitū. ibi. (Sicut Architas.) Dicit ergo: ꝙ ſicut ſuperius tangebatꝰ: opꝫ huiuſ metaphoras trāſferre a conuenientibus ⁊ manifeſtis. Nam ſicut in phia dicitur eſſe bene cōiecturans: qui ſimilitudineꝫ ſcit ꝯſiderare in multū diſtantibus. ſic in ciuilibus: eſt bene metaphorizans: qui ſcit inuenire ſilitudines in his: quę multum diſtant. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Sicut Architas dixit: idē eſſe arbitrū ⁊ altare: ad ambo eñi qđ iuſtuꝫ patitur refugit. Aut ſiquis dicat anchorā ⁊ ſuſpenſoriū idem eſſe: ambo eñi ad ideꝫ aliquid: ſed differūt per deſuper: ⁊ de ſubtus. Et ꝑ hoc iequales fieri ciuitates in multum diſtantibus. nam in ſuperficie: ⁊ potentis ⁊ impotentis equale.

℃ Adducit plura exempla ad propoſitū: quoꝝ pmū eſt tale: ꝙ Architas dixit idem eſſe arbitrū: ⁊ altare. i. idē quodam mō eſſe regē per cuius arbitriū regitꝰ ciuitas: ⁊ deuꝫ qui in altari colitur. Pro tāto eñi ſunt idem: ꝙ eodē ⁊ pari modo patientes iniuſtum refugiūt ad ambo. i. ad altare ⁊ arbitrum. Nam iniuriā paſſi cōqueruntur: ideo ait ⁊c. Scđm exemplum eſt: ſiquis dicat idem eſſe anchoram cū qua retinetꝰ nauis: ⁊ ſuſpenſoriū: cuꝫ quo retinentꝰ alia vaſa. Ambo enim tā anulus ſuſpenſorius ꝙ̄ anchora idē aliquid faciunt: quia retinent ea: quorū ſunt. Sꝫ differūt: quia anchora retinet naueꝫ de ſubtus: anulus vero ſuſpēſorius retinet de ſupra. Tertiū exēpluꝫ eſt: vt ſiquis dicat ciuitates eſſe inequales in multū diſtantibus. Nā ſm rei veritatē ciuitas potēs multū iniuriatꝰ ciuitati impotēti. ſi nō vni domino ſubſint. Ideo tales quantū ad ęqualitatē. ⁊ iuſticiā multū diſtant ſm rei veritatem: tum ſm ſuperficieꝫ ciuitatis potētis ⁊ ipotētis eſt quędā ęqualitas. Potentes eñi debilibus ſm ſuperficiem. ⁊ ſm quandam apparentiam iuſticiam ſeruant.

Sunt auteꝫ: ⁊ que aſteya plurima per metaphoram: ⁊ hoc ex eo: qđ eſt ad ipſuꝫ: decipi. Magis enim fit palā: qꝛ didicit penes idem: qđ eſt ecōtrario ſe hřē: ⁊ videre dicere anima tanꝗ̄ vere: ego autem peccabam.

℃ Poſtꝗ̄ oſtendit phs per exempla: quō habent fieri metaphorę. ⁊ docuit quō fieri habꝫ: ꝙ metaphora ſit pręoculis: qꝛ per ea: quę dicta ſunt: non ſufficienter tradita ē ars de modis metaphorarū: ideo hic in parte iſta: vt ſuppleat quod diuiſum eſt: determinat de aſteys: ⁊ de alijs modis metaphoricis. ℃ Ad cuius intelligentiā notāduꝫ: ꝙ ſicut dictū eſt ſupra: modi metaphorarū ſunt quattuor. vꝫ. trāſumptiuū: aſſimilatiuū: prouerbiale: ⁊ aſteycū. Hi autem quattuor modi ſic ſe hñt adinuicē: ꝙ tranſumptionē ſimplicē metaphoraꝝ noiamꝰ: ceteri vero modi ſupra metaphorā aliquid addunt. Si eñi ſm quandā trāſumptionē Achillē noiemus leonē: ſimplicē metaphorā facimꝰ. ideo nō īmerito tranſumptio nō diuiditꝰ ex oppoſito circa metaphorā: quia nihil ſupra metaphorā addit. Aſſimilatiuū vero ꝓuerbiale: ⁊ aſteycū cōtra metaphorā diuidi pñt: ꝗ ſupra locutionē metaphoricā aliquid addit. Ideo phs circa ꝑncipiū huius tertij dixit: ꝙ aſſimilatio erat metaphora: tamē modicū. i. aliquo modo differt aſſimilatio a metaphora. Iſta eñi differētia eſt: qꝛ aſſimilatio addit aliqđ ſupra metaphorā. addit enim analogiā quandā. Si enim iuuenes appellaremus vernos: faceremus metaphoram: ſed ſi ſupra huiuſ tranſumptionē addimus analogiaꝫ: ⁊ proportionē quandaꝫ: ⁊ dicimus: ꝙ ſicut ſe habet ver ad annū: ita iuuētus ad ciuitatē: aſſimilatio dici pōt. Et ſicut aſſimilatio addit ſupra metaphorā: ſiue ſupra trāſumptionē ꝓportionē quādā ⁊ analogiā: ſic ⁊ ꝓuerbiū addit aliqđ ſupra ipſam tranſumptionē: addit eñi cōem vſuꝫ. Naꝫ ꝓuerbia: vt plurimū ſumūt originē ex aliquo notabili dicto: vel facto: ⁊ ex eo trāſſumūtꝰ ad alia. Ut qꝛ forte aliqua vetula requirēs virū: voluit in ſuis nuptijs cātilenas: ſumptuꝫ eſt inde prouerbiū. Nō ſufficit vetulę: ꝙ nuptijs tradatur: ſed requirit in ſuis nuptijs cātilenas: ꝓpter qđ quotienſcunqꝫ aliquis aliquid vltra id: qđ ei deceat: petit: dici poteſt cōtra eū metaphoricę prouerbiū pręd dictū. In oi ḡ ꝓuerbio quędā tranſumptio hꝫ eſſe. verū quia nō eſt proprie ꝓuerbiū: niſi eo hoies cōiter vtātur: prouerbiū ſupra

tranſumptionē addit cōem vſum. Aſteyū vero ſupra trāſūptionē addit diſciplinatiuū. Tunc eſt enī locutio aſteyca quādo per eā cōtingit de facili aliquid adiſci: ideo ſi ſit prę oculis: vel ſi ſit bene enigmatiçata: vel quocunqȝ alio modo ſit bene diſciplinatiua: aſteyca dici pōt. Poſſumus ergo pręſentē partē: vbi phs determinādo de ſpecieb⁹ metaphorę ſupplet: ſi quid de ea ſuperius omiſerat: diuidere in partes duas dicēs: qꝛ pmo determinat de modo metaphorico: qui dicit aſteycus. Scdo determinat de alijs modis metaphoricis. Scda ibi. (Sunt aūt aſſimilationes.) Circa pmū tria facit: quia aſteycū pōt fieri dicto ꝛ ſcripto nam licet quicqd dicit ſcribi poſſet: ꝛ quicquid ſcribit: dici tn̄ aliquę deceptiones magis fiunt ſcribēdo q̄ dicēdo: aliquę ecōtra: ſic aſteya aliqua magis fiunt dicto: aliq̄ magis ſcripto. Uel dicere poſſumus: ꝙ in locutione duo ſunt conſideranda. ſ. litterę quę dictiones conſtituunt: ꝛ ſenſus qui ex dicto reſultat. Primo ergo phs ponit ęloquia aſteyca ſumentia originē ex ipſa ſentētia: ſiue ex ipſo ſenſu: qui ex dicto capit. Scdo determinat de aſteycis ſumentibus originē ex ipſis litteris ꝛ ſyllabis dictionē cōſtituentibus. Et tertio oſtēdit ꝙ aſteyca magis placēt. Scda ibi. (Sed ſicut.) Tertia ibi. (Opȝ aūt ambo.) Propter pmū notandum: ꝙ cū aſteycū addat ſupra metaphorā diſciplinatiuū tot modis fit locutio aſteyca: quot modis cōtingit eſſe diſciplina: qꝺ quattuor modis quantū ad pręſens eſſe cōtingit. Primo ſi ſit oppoſitionalis. Nā cū aliquis videt habere ecōtrario q̄ dicat: ſi datur auditori intellectus dicti: ſtatim in corde ſuo fatet ſe aliquid adiſcere. Scdo hoc cōtingit: ſi ſit locutio latens. Tertio ſi ſit bene ęnigmatiçata: ꝛ quarto ſi ſit noua: ꝛ quaſi inopinata. ideo quattuor facit: quia primo determinat de aſteyco: qꝺ idē eſt qꝺ oppoſitionale. Secūdo determinat de aſteyco latitatiuo. Tertio de enigmatiçato. Quarto de inopinato. Scda ibi. (Et ęloquorū autē.) Tertia ibi. (Et q̄ bene ęnigmatiçata.) Quarta ibi. (Et qꝺ dicit Theodorus.) Dicit ergo: ꝙ plurima aſteyca ſunt per metaphorā deceptiuā. Ex eo ꝙ eſt ad ipſuȝ decipi. i. plurima aſteyca ſunt per metaphorā oppoſitionalē. Quantū ad primū ergo aſteycoꝝ. Talia enī ęloquia ſunt maxime aſteyca: qꝛ in talibus magis fit palam qꝺ didicit. Nam in talibus quę ſunt penes idē: qꝺ videt ꝯtrario mō ſe habere: aīa audiens videbit dicere. ego didici ꝛ peccabam: qꝛ non intelligebā illud dictū: vt debebā. ¶ Dei. ꝛc.

¶ Eloquiorū̄ autē aſteyca ſunt ex non dicere quod ait. vt puta id Steſicori: ꝙ Cicade ſibi ipſis de ſubtus cantabant.

¶ Determiat de aſteyco qꝺ ē latitatiuū. Tale enī aſteycū fit qñ quis nō dicit qꝺ ait. i. quis ita latente loquit ꝙ non vr̄ dicere qꝺ dicit: ſic illud dictuȝ Steſicori. Steſicor⁹ enim cum volebat perſuadere principibus: ne aliquid nephandū facerent: dicebat ꝙ nō facerent illud qꝺ Cycadę cantabant ipſis de ſubtus. i. īferiores: ꝛ populares murmurabunt. ſi hoc fiet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et que bene enigmatizata propter idem delectabilia. Diſcipliatia āt. n. dr̄ metaphorica.

¶ Ponit tertiū moduȝ: ꝙ aſteyca locutio dici pōt: ſi metaphora ſit bene ęnigmatiçata. idest ſi ſit pulchris ſimilitudinib⁹ ornata. Talia enī ſunt delectabilia ꝓp idem: ꝛ eniȝ metaphora. i. metaphorica eloquia dicunt diſciplinatiua. idest quid diſciplinatiuū. vnde alia littera habȝ. declinatiua enī dicit metaphora. Si igit locutio ſit bene ęnigmatiçata: ꝛ metaphoriçata aſteyca dici pōt: qꝛ ē doctrinatiua ꝛ diſciplinatiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qꝺ dicit Theodorus noua dicere: ſit aūt cum inopinatū fuerit: ꝛ vt ille dicit: ad eaȝ que anterius opinionem.

¶ Ponit quartū modū aſteycū: dictū eniȝ Theodori erat quia ipſe ſemper videbatur dicere noua: ꝛ dicere aliquid inopinatū. Jdeo ille Theodorus ſemper dicebat auditores ad eā opionē: quę erat alterius. i. ad opionē antiquā: q̄ ꝓpter mā̄ſuetudinē videbat noua. Uidet enī noua aſteyca eſſe ꝛ diſciplinatiua: quia talia cum magna accenſione audimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ſicut qui in ridiculoſis: que ſequuntur ficta: q̄ quidem valent: ꝛ que penes ſcripturam irriſiones.

¶ Determinat de aſteycis: quę fiunt penes ſcripturā: ꝛ ſꝫ litteras. Et duo facit: qꝛ primo oſtēdit duplex eē aſteycū. Scdo exēplificat de vnoquoqȝ membro. ibi. (Decipiunt enī.) Dicit ergo: ꝙ ſicut in ridiculoſis. i. in factis puerilib⁹ contingit eſſe deceptio duplr. Uno modo ſecus ficta. i. ꝓp ipſam fictionem. Contingit enī aliqd dictū ita pulchre fictum eſſe ꝛ compoſitū: ꝙ aliquis decipit circa illud. Alio modo cōtingit irriſiones. i. deceptiones penes ſcripturaȝ vt cū litterę ſic cōpoſitę ſunt: ꝙ non diſcernit clare qd dicat. Et ſimili mō ſupple aſteyca fiūt duplr. ſ. ꝓpter fictionē: vt qꝛ pulchro modo compoſita ſunt: ꝛ etiam ꝓpter ſcripturam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Decipiunt enim ꝛ in metris: non enim ſicut qui audit ſuſpicabatur. Stetit autem hn̄s ſub pedibus vlcera. hoc aūt putabat oportūa dicere. hoc autē dico ſimul oportet palam eſſe.

¶ Exēplificat de vtroqȝ modo: ꝛ duo facit ſm ꝙ duo ſūt tales modi. Primo enī exemplificat de deceptione ficta. Scdo de ſcripta. ibi. (Quę aūt penes.) Dicit ergo: ꝙ aliq decipiunt auditores in metris: qñ per metrū non dr̄ ſicut ſuſpicabatur. i. ſicut credebat qui audit: vt ſi quis diceret de aliquo ꝙ ſedit. i. ſtetit: ꝛ geſtit habens pedes vlceratos idest faſtidiatos. Cōſuetudo enī erat: ꝙ vlcera ligātur faſciis: ꝓpter qꝺ ꝛ ſm quandā fictā locutionē pedes faſciati vlcerati dici pn̄t. Jdeo addit ꝙ hoc. ſ. dicēs: putabat. i. intēdebat dicere oportuna. i. cum dixit pedes vlceratos intēdebat dicere faſciatos ꝛ coopertos. Qꝛ ſi ſic dixiſſet: palā eſſet ęloquium eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aūt penes litterturā faciūt dicet: nō qꝺ dicit: ſed ꝙ trāſumit nomē. puta illud Theodori ad Nichonem cytharedum: ſe traxit. i. cōfidit vel decipit ſe: fingit enim dicere traxit. i. ꝙ decipit: ꝛ aliud dicit enim: ꝓpter quod adiſcenti delectabile. Q̄m̄ ſiue exiſtimat trahē illū eſſe non videbitur aſteiū eſſe. Et illud vult ipſum per ſe: opȝ ambo conuenienter dici.

¶ Determinat de deceptiōe ſcripta. Nā ſicut eſt deceptio ꝓpter ipſum ſignificatū: ꝛ loquimur de vno ſicut de alio: ſic cū aliqua quaſi ſimili modo ſcribunt: ꝛ pronunciant: decipimur circa ea intelligendo vnū pro alio. Et duo fac: qꝛ pmo determinat de aſteyco: qꝺ fit per coīcidentiā litterarū. Scdo determinat de aſteyco: qꝺ fit per coincidentiā dictionū. Scda ibi. (Sic etiam aūt aſteyca.) Dicit ergo: ꝙ ea quę fiunt circa litteraturā ſm ꝙ ibi ꝓpter coincidentiā litterarū trāſumit nomē. videt talis locutio dicere ad Nichonē cytharedū: cui dicebat ſe traxit. idest ꝯfidit: vel decipit ſe. Eſt enī quędam coīcidentia vocis ꝛ litterarum inter traxit ſeu traxiſſe: trahes eniȝ appellari poſſunt homines

mines deceptores. Cū ergo dicimus de aliquo ꝙ cōuenit ei traxiſſe:eſt ſenſus:qꝛ decepit te ꝛ aliū:ſed cum diximus traxit:ſenſus eſt ꝙ ſeipſum decepit:ideo aliquādo aliquis fingit dicere:ꝙ ille traxit.ideſt decepit te:ꝛ tñ aliud dicit: quia dixit decepit ſe:fingit enī ſe dicere traxiſſe:ꝛ dicit traxit ſe. Talia enim ꝓpter adiſcere ſunt delectabilia. omne enim circa qđ contingit decipi:cōtingit ꝛ adiſcere. Addit autē:ꝙ ſi audiēs nō exiſtimat ipſum illum eſſe trahem.i. deceptorē:nō videbit̄ eſſe aſteycū. videbit̄ ergo ɇloquiuʒ illud dicere:ꝙ ille ſit deceptor:ꝛ decipiat aliquē:ꝛ tamen vult illud per ſe.i. vult dicere ꝙ ſeipſ decipiat. ❡ Dei.ꝛc.

❡ Sit autem aſteya etiam aſteya. vtputa dicere Athenienſibus:maris archen:non archen eſſe maloꝝ:ciuitatis archē eſſe maloꝝ:vtroqʒ eniʒ modo:qđ non vtiqʒ putaret quis dicere. hoc dictum eſt:ꝛ cognitū eſt:ꝙ verum eſt ab archen:archen dicere:eſſe archen nihil ſapiēs. Sed non ita dicit:ſed aliter.

❡ Determinat de aſteya:q̄ hʒ fieri ex coincidentia dictionum. Et duo facit:qꝛ primo facit qđ dictū eſt. Scđo oſtēdit:que ſunt ꝑncipalr̄ attendenda in ɇloquio aſteyco.ibi.(Species quidem igitur.)Circa primū tria facit:qꝛ primo docet ſumere aſteycū ꝛ coīcidentiā vocū. Scđo oſtēdit ſʒ quas coincidētias hʒ fieri aſteycū. Tertio manifeſtat quotiens in eodeʒ aſteyco talis coincidentia fieri debeat. Secūda ibi.(In oībus aūt his.)Tertia ibi.(Sʒ cōueniēt.) Cōtinuet̄ ergo ſic. Dictū eſt:ꝙ in negocijs puerilibus pōt fieri deceptio ꝛ rōne ſignificati:ꝛ rōne vocū:ſic āt aſteyca non ſolū fiunt rōne ſig̃ficati:ſed etiā ex coīcidētia vocuʒ:ꝛ ex coīcidentia vocum non ſolū fit penes litteras:vt oſtenſum eſt:ſed etiam fit penes dictiōes:vt pʒ in illo ɇloquio qđ fuit dictū Athenienſibus:ꝙ maris Archen.i. maris ꝑncipiū:ſiue maris ꝑncipatus. Archos enim latine dicit̄ ꝑncipatus. maris ergo principiū non eſt maloꝝ principium. ſed ciuitatis principiū eſt malorū:hoc aūt ɇloquiū dicitur aſteycū ex coīncidentia dictionū:qꝛ in ipſa voce:ꝛ in ipſis dictionibus videt̄ repugnantia. Nam vno modo dicitur ꝙ ꝑncipiū nō ſic eſt ꝑncipiū:ꝙ ꝑncipiū maris nō eſt ꝑncipiū maloꝝ. Et alio modo dicit:ꝙ ꝑncipiū ſit ꝑncipiū:vt ꝙ ꝑnm̄ ciuitatis ſit ꝑncipiū maloꝝ:hoc enī dictuʒ vtroqʒ modo non putaret vtiqʒ aliquis:ꝙ diceret̄ non cognoſceret quilibʒ quid eſt:qđ importatur per ſermonē p̄dictū: ideo addit:qđ eſt cōgnitū.ideſt manifeſtuʒ:ꝛ veruʒ dicere Archen eſſe archen:quilibʒ eniʒ cognoſcit ꝙ principium eſt ꝑncipiū. Sed in tali locutione non apparet aliquis ſapiens:nec ɇloquiū ita dicit:ſed aliter. Non ſolum eniʒ ibi dicitur:ꝙ ꝑncipiū ſit ꝑncipiū:ſed etiam ꝙ ꝑncipiū nō eſt ꝑncipiū. Et rōne huius oppōnis tota locutio cōtrahit quādam venuſtatem:ꝛ quandā decentiā:propter quod aſteyca dici poteſt. ❡ Deinde cum dicit.

❡ In omnibus aūt his ſi cōuenienter nomē iferat equiuocatio:aut metaphora:tunc bene velut anaſteycus non anaſteycus equiuocationem enunciauit.

❡ Oſtendit que coincidentiaʒ vocum attendende ſunt in aſteyco. Huius autem coīcidentie ſunt due.vʒ. metaphora ꝛ equiuocatio. vt in hoc exēplo.anaſteycus:ſiue icontinens:vt hʒ alia littera:nō anaſteycus eſſe dicit̄. Eſt enī equiuocatio hic in hoc noīe incōtinēs:qꝛ pōt eſſe propriū nomen alicuius. Vel pōt ſig̃ficare hoīes incōtinētes deditos voluptatibus. Si ergo quis vocaret̄ incōtinēs:dici poſſet nō incōtinēs eſſe debere:in hoc exemplo poſſet ſumi anaſteycū ex metaphora. Nam incontinens ꝓprie dicit̄ qui neſcit ſe continere in voluptatibus:metaphorice vero formidoloſi:qui neſcit ſe cōtinere in periculis:incōtinētes dici pñt. Poſſet ḡ eſſe ſenſus incontinens metaphorice:vt formidoloſus.nō dʒ eē icōtinēs q̄tū ad voluptates:qꝛ nō abſqʒ periculo guſtat̄ ex cōcupiſcētia mulieꝝ. ❡ Deide cū dicit.

❡ Sed cōuenienter ſemꝑ bis. Ut nō vtiqʒ fias magis q̄ʒ te opʒ extraneus:extraneus aūt non magis q̄ʒ te opʒ:idem:ꝛ non opʒ extraneū eē ſemper:eſſe alienum enim:ꝛ hoc idem.

❡ Oſtendit quotiēs talis vocū coincidentia fiat:eſt attendenda in ſermone aſteyco:qꝛ cōueniens videt̄ eē:ꝙ talis coīcidentia ſemper bis fiat:vt ſi diceret̄. Tu extraneus nō fias extraneus magis q̄ʒ te opʒ:aut nō magis q̄ʒ te oportet debes eſſe extraneus:vel qđ idem eſt:non oʒ extraneum ext̄neū ſemper eſſe. Et hoc etiaʒ eſt ideʒ:ſi diceret̄. Alienū non opʒ alienū ſemper eſſe. Differunt aūt iſta exempla:q̄ quodāmodo ſunt idem:ꝛ ideʒ enī aliquo modo ſunt:quia quodiʒ cōcludit:ꝙ extraneus dʒ eſſe non plus extraneus q̄ʒ deceat. Sʒ quis pōt excedere ī extraneitate ſimpliciter ꝑmo intenſiue. ſcđo vno ꝛ eodē modo extraneitatis excedit pluſq̄ʒ debeat:ꝛ quantū ad hoc pōt referri primus modus:cū dr̄. Et nō vtiqʒ fias magis ꝛc. Scđo pōt quis excedere in extraneitateʒ extenſiue:vt ſi ſit extraneus plibus modis q̄ʒ oporteat:ꝛ quantū ad hoc referri pōt qđ ſubdicitur. Aut non magis ꝛc. Tertio hoc pōt contingere quātū ad diuturnitatē tēporis:vt ſiquis pluri tēpore ſit extraneꝰ q̄ʒ oporteat. Et quantū ad hoc addit̄:ꝙ nō opʒ extraneuʒ eſſe ſemꝑ. Qđ vero ſubiungitur de alieno:ideʒ eſt cuʒ premiſſis:ſʒ differt in voce ſolū. Hac aūt locutiōe aſteyca ſic vti debemus:vt ſi aliquis eēt aduena:ꝛ peregrinus apud nos:qꝛ tales aliquando oſtendunt ſe magis extraneos q̄ʒ opʒ:dicere poſſemus. Tu extraneus nō debes extraneus ſemper eſſe. Una alia littera habet:ꝙ nō oportet aduenā ſemper eſſe. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et id Anaxādriū. Quia laudabile bonū enī mori. Haud morte dignū agere. Idem enī eſt hoc dicere:dignū mori:nō autē dignuʒ mori:aut dignum mori:non morte dignū auteʒ:aut non facientem morte digna.

❡ Ponit exemplū. Nam Anaxander dicebat:qđ eſt laudabile ꝛ bonū mori:haud.i. non agere digna morte. Pꝛꝰ eniʒ homo debʒ eligere mori q̄ʒ peccare agere digna morte. Uel ꝙ ideʒ eſt:homo nō debet velle mori iniuſte:ſʒ iniuſte quodāmodo bonū ꝛ dignū morte:vt nō facientē morte digna. Aut hec locutio aſteyca ꝓꝑ oppoſitionē ex coincidentia vocū. Nā cuʒ dicatur:potius eligēdū eſt mori:nō dignū mori.i. mori iniuſte:q̄ʒ mori dignuʒ mori.i. mori iuſte:in voce quedā oppoſitio eſſe videt̄. ❡ Deide cū dic̄.

❡ Species quidē igitur eadem elocutionis horum. Sed quāto vtiqʒ minori ꝛ oppoſitionaliter dicantur:tanto magis complacent. Cauſa quia adiſcere:propter opinionē quidem magis:ꝓpterea autem citius fit.

❡ Oſtendit que ſunt ꝑncipalr̄ attenda in ſermone aſteyco. Et duo facit ſm̄ ꝙ duo documēta ponit. Scđa ibi.(Opʒ aūt ſemper adeſſe.)Cōtinuet̄ aūt ſic. Dictū eſt:ꝙ ſit locutio aſteyca ex ipſo ſignificato:ſed ipſa ſpecies locutiōis de numero horū ɇloquioꝝ:que fiunt ex coincidentia vocum eſt eadē.i. eſt aſteyca:ſicut illa:que fit ex ſignificato. tñ in talibus hoc documētū attendendū:ꝙ quāto talia aſteya

minori.i.breuiori eloquio:τ magis oppoſitionalr dicunt̃: tãto magis placẽt. Cauſa aũt huius eſt:q² locutio ꝑpter opponi facit nos addiſcere:q² oppoſitõalis locutio eſt magis determinatiua. vt ſuperius dicebatur:ſed ꝑpter ea ꝙ eſt pauca τ breuis:facit nos adiſcere. Cũ ergo aſteyca locutio debeat eſſe cito doctrinatiua:congruũ eſt ꝙ ſit breuis τ oppoſitionalis. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Oportet ſemꝑ adeſſe:aut ad quem dicunt̃: aut recte dici:ſi qδ dicit̃ veruꝫ: τ non ſupficiale. Eſt eñi hoc ſeparatũ habere. vt puta. Mo do oꝫ nihil ſupra peccãtẽ:ſꝫ nõ aſteyũ. Dignitatẽ oꝫ deſponſare dignũ:ſed non aſteycum.

⁋ Ponit ſcdm documentũ:τ duo facit:q² primo facit qδ dictũ eſt. Scdo cõcludit:ꝙ q̃to locutio plura talia cõprehendit:tanto eſt magis aſteyca.ibi.(Quãto autẽ vtiq3.) Dicit ergo:ꝙ eloquia aſteyca ſemper opꝫ adeſſe.ideſt ſemper eſſe ꝓpinqua ad illũ ſenſuꝫ:ad quẽ dicunt̃:aut pro.i.oꝫ recte dici:ſi qδ vez dicit̃ per eloquiũ aſteycũ:ita tamẽ recitãdo exiſtit:ſi pulchre non extranee fiat tranſumptio:τ aſſimilatio. Nec ſufficit:ꝙ aſſimilatio ſit ꝯueniẽs:ſed requiritur:ꝙ ſit non ſuperficialis:nã aliquãdo cõtingit eloquiũ aſteycũ habere hoc ſeparatim.ideſt habere cõuenientiaꝫ ſiue profunditatẽ:puta. Nihil peccantẽ ſupra nõ opꝫ. Tale enim eloquiũ lꝫ ſit cõueniẽter dictũ:nõ tamẽ eſt aſteycum:q² eſt nimis ſuperficiale.τ nõ ꝓfundũ. Similr ſi diceret̃. Dignũ opꝫ deſpõſare dignitatẽ.i.quilibꝫ eſt dignus vt ſm ſuã dignitatẽ p̄mief:hoc nõ eſt aſteycũ:q² eſt ſuperficiale. Sed ſi ambo iſta copulant̃ dicendo nunquid eſt dignũ mori non entem dignũ mori:eſt locutio aſteyca. ⁋ Notandũ autẽ:ꝙ ſuperficiale eloquiũ põt dici dupliciter. Primo ſi nõ ſit redditiuũ cauſę.vnde holes dicũt̃ ſuperficialr loqui:quãdo non dant cauſaꝫ ſui dicti. Scdo hoc cõuenit ſi dictũ ſit oratio patens:q² qui ſunt in ſuperficie de facili vident̃. Sermo ergo ille concludẽs ambas p̄dictas clauſulas.vꝫ.nõ eſt dignũ mori nec entẽ dignũ mori:põt dici non ſuperficialis duplr:tũ q² eſt redditiuus cauſę:tũ quia eſt aliquo mõ latitiuus ꝑpter oppoſitionalem locutionẽ ibi cõcurrentẽ. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Quãdo autẽ vtiq3: τ ſi ſimul ambo habeãt dignũ mori non dignum entem mori. Quanto aũt vtiq3 plura habeat:tãto magis aſteycũ videtur.puta ſi τ noĩa metaphorica ſint τ metaphora. τ talis oppoſitio τ coequatio habeant efficatiam.

⁋ Oſtendit ꝙ quanto plura talia:q̃ faciũt ad decentiam ſermonis habeat locutio:tanto eſt magis:non videt̃ eniꝫ ideſt nõ eſt ſupficialis.puta.ſi noĩa ſint ibi metaphorica τ talis:quę ſit placẽs τ cõueniẽs:ſi ſit ibi locutionis oppoſitio:τ ſi ſit ibi coequatio:vt qδ membra ſermõis ſibi correſpondeãt:τ ſi habeat efficatiã:ꝙ ſi perſuaſiua:τ cõueniẽter cauſę redditiua:cętera talia augmẽtant aſteycũ eloquiũ:quia reddit ipſum magis diſciplinatiuum.

Unt autẽ aſſimilationes:ſicut dictũ eſt:in his que ſuperius ſemꝑ complacentes modo quodaꝫ metaphorę. Sẽper eñi ex duobus dicũtur:ſicut que ꝓportionalis metaphora:vt dicimus ſcutum eſt phiala martis: τ arcus cythara ſine cordis. Sic igitur quidem dicentibus nõ ſimplr dicere arcũ cythar am:aut ſcutum phialam ſimpliciter.

⁋ Poſtq̃ phs determinauit de mõ illo metaphorico:q dicit̃ aſteycus:in parte iſta determinat de aliys modis metaphoricis:qui vt dicebãt̃ ſunt.vꝫ.aſſimilatiuus: ꝓuerbialis: tranſumptiuus: ideo tria facit:q² primo determinat de metaphora aſſimilatiua. Scdo de prouerbiali. Tertio de tranſumptiua. Scda ibi.(Aſſimilationes autẽ.) Tertia ibi.(Sunt aũt τ placidę.) Circa primũ tria facit:quia primo oſtendit q̃o fit metaphora aſſimilatiua. Secũdo oſtendit q̃o plres aſſimilationes cõcurrere poſſunt in eodem eloquio. Tertio oſtendit q̃o tales metaphorę adaptabiles ſunt ad artẽ poeticã. Scda ibi.(Aſſimilãt aũt.) Tertia ibi.(Eſt eniꝫ aſſimilare.) Dicit ergo p̄mo:ꝙ ſicut dictũ eſt ſuperius aſſimilationes ſunt metaphorę quodãmodo ſemꝑ placẽtes:aſſimilatio eñi placet. Ideo quia eſt metaphora ꝓportionalis ex aliquibus duobus:ſicut ſi diceremus:ꝙ ſcutum eſt phiala Martis:τ ꝙ arcus eſt cythara ſine cordis. Sic eñi dicẽdo non ſimplr dicimus arcuꝫ eſſe cytharaꝫ:ſed cytharã ſine cordis.i.ſine melodia. Habet eñi ſe arcus:ſicut cythara non lyrata:q² nõ infert melodiaꝫ:ſed planctũ:τ ſcutũ nõ dicit̃ phiala ſimplr:ſꝫ phiala Martis.i.deſt belli:ſicut.n.potatores cũ phiala τ cypho potant:ſic bellatores cuꝫ ſcuto dimicant. Talia autẽ placent:q² naturale eſt itellectui nr̃o itelligere cũ diſcurſare cũ quadã analogia:ideo rep̄ſentationes τ analogię nobis naturaliter placent. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Aſſimilant ãt τ ſic.puta ſimię fiſtilãti:aut lucerne ſtillanti in plagam:ambo eniꝫ concludũtur. Ipſuꝫ aũt bene eſt: q̃ñ metaphora fuerit.

⁋ Oſtendit q̃o plures ſimilitudines in vnũ concurrãt:q² aliquãdo vnũ τ eundẽ vnum aſſimilamus ſimię fiſtulanti:τ lucernę diſtillanti in plagã. Tyrãni eniꝫ ſunt ſimia fiſtulans:q² deceptorie applaudent:τ ſunt lucerna diſtillãs in plagam:quia crudeliter cruciãt.vnde ſubdit̃:ꝙ ambo hęc cõcludunt̃:q² vni cõuenire poſſunt. Addit aũt:ꝙ ipꝫ eloquiũ eſt bene ſupple aſſimilatuꝫ:q̃ñ metaphora fuerit ſupple cõueniens:τ bene ęnigmatiçata. ⁋ Deinde cũ dic̃.

⁋ Eſt enim aſſimilare rapſodiam facienteꝫ ſcutum:phialã martis: τ flabellũ δ primo rupto domus: τ dicere inchiratũ philoctea eſſe morſum a Precio:ſicut aſſimilauit Thraſima videns Inchiratum victum a precio.

⁋ Docet adaptare talem metaphorã ad artem poeticam. Et duo facit:quia primo ponit qδ dictũ eſt. Scdo oſtẽdit q̃o circa talia peccare cõtingit.ibi.(Komodiã autem.) Dicit ergo:ꝙ rapſodiã.i.illũ modũ poeticũ:q dicit̃ rapſodia.i.tragędia eſt.i.ꝯtingit aſſimilare:q² põt vti metaphora aſſimilatiua faciẽdo:vel dicẽdo:ſcutũ eẽ phialã Martis:τ dicẽdo flabellũ de p̄mo rupto domus.i.domũ ruptã. Et p̄mũ noĩando flabelluꝫ τ tormẽtũ hęc adaptari pñt ad tragędiã:q² ſi poetice aliquid de bello rep̄hẽdere vellemus:diceremus yronicę:qδ eẽt phiala Martis. Uel ſi vellemus eũ de latrocinio rep̄hẽdere:diceremus:ꝙ eẽt ſicut flabellũ rumpẽs domos:τ faciens eas p̄mas. Sic ẽt modo poetico per quandã aſſimilationẽ quidaꝫ locutus eſt dicens. Hic Inchiratũ philotea.i.illũ hominẽ eẽ morſum a p̄ęcio. P̄ęcius eñi vicerat Ichiratũ:ꝑpter qδ per quãdã metaphorã dici poterat ꝙ momordiſſet eũ. Iſtaꝫ aũt aſſimilationẽ fecit Thraſima:qui vidẽs Inchiratuꝫ victũ a p̄ętio:dixit ꝙ p̄tius momordiſſet eũ. ⁋ Dei.cũ.

⁋ Komodiaꝫ autẽ dicentẽ τ rudius adhuc. In quibus maxime excedũt poete:ſi non bene: τ

ſi non bene complaceant. Dico autẽ cum aſſi-gnẽt: ſicut id. Sicut apij ſertũ plagatas tybias geris: ſicut Philamon ſubiugo pugnans cuꝫ Corico: ⁊ talia omnia aſſimilationes ſunt.

¶ Oſtendit quõ circa talia contingit peccare dicens: ꝙ fa-cienti romodiã .i. rapſodiã: vt ſonat alia littera: ſiue cõpo-nentem poeſim adhuc ridiculꝰ vel rudis ꝯuenit aſſimila-re: ⁊ hoc potiſſime in his: in quibus maxie excidũt ⁊ pec-cant poetę: ſi non bene aſſimilant: ⁊ ſi nõ placeãt in aſſimi-lando. Dico aũt cũ aſſignãt: ſicut illud. vt puta ſiquis hñti tybias ligatas ⁊ faſciatas: ⁊ criſpas: ⁊ rugoſas diceret. ty-bias geris plagatas: ſicut ſertũ apij. idest ſicut corona apij. Uel vt hꝫ alia lr̃a diceref ei tybie tue ſũt criſpę ſic apiũ: vł etiã ſi diceretur alicui bene pugnãti: tu es ſicut Philamõ idest ſicut ille hõ pugnãs ſubiugo cũ Corico .i. cũ illo alio hoĩe: oĩa eñi talia ſunt aſſimilatiões nõ ꝯueniẽtes ſupple. Corpus enim plagatum inconueniẽter aſſimilatur apio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aſſimilationes autẽ ꝙ ſint metaphore dictũ eſt ſepe: ⁊ prouerbia a ſpẽ metaphore ad ſpẽꝫ ſunt. puta ſiquis tanq̃ꝫ bonũ ſuadens ipſuꝫ nõ ducat: deide ledatur: vt Capatius ait leporeꝫ. ambo eñi: vt dictũ eſt: paſſi ſunt. Unde quidẽ igiẽ aſteya dicunẽ: ⁊ ꝓpter q̃dẽ fere dicta ẽ cã.

¶ Determinat de metaphora ꝓuerbiali dicens: ꝙ per ea quę dicta ſunt ſepe appet: ꝙ aſſimilationes ſint metapho rę: ſicut etiã apparere opꝫ: ꝙ ꝓuerbia ſumpta ſint ſimilr̃ a ſpecie metaphorę ad aliquã ſpẽm: ſiue ad aliquã aſſimi-lationẽ. Prouerbiũ eñi dictũ ſup cõmune cõpendioſuꝫ: ⁊ ſententioſum: ꝙ per quandã metaphorã: ⁊ trãſumptionẽ ad aliquã ſpẽm particularẽ: ⁊ ad aliqđ ſimile particulare adaptari poteſt. Ut puta ſi quis perſuadet bonũ alicui ad effectuꝫ: nec faciat ſm̃ cõſiliũ eius: ſi poſtea inde ledatur: poteris eũ appellare leporẽ. Forte ꝓuerbiũ erat in grecia ꝙ homines nõ vtentes cõſilijs appellabanẽ lepores. Le-pus enim cũ currit vt dicĩ: modicũ: aut nihil videt: ſic ho mines non acquieſcentes cõſilijs ſe pręcipitãt: ⁊ cũ currũt ad ſua negocia exercenda: non bene vident quid eis faciẽ duꝫ. Iſto modo Capatius quendã non acquieſcentẽ ſuis conſilijs ait eſſe lepores. Nam ambo paſſi fuerant: quod dictum eſt .i. deſt leſionẽ. Lepus enim non videndo cum currit ſępe lęditur ⁊ capitur. Et homo non conſulendo nec deliberando quid agat lędiẽ non conſequẽdo intẽtũ. Addit aũt quaſi cõcludẽdo: ꝙ vnde dicunẽ eloquia aſtey ca quodãmodo oẽs metaphorę cõcurrunt inquantũ qui-libꝫ modus metaphorę eſt quodãmodo diſciplinatiuus .i. ideo ponit metaphorã prouerbialẽ ⁊ aſſimilatiuaꝫ. Dixit phs dictam eſſe cãm ſermonis aſteyci: q2 ad eloquiũ tale tã ꝓuerbiũ q̃ꝫ aſſimilatio pñt ꝯ currere. ¶ Deinde .c. d.

¶ Sũt autẽ ⁊ placide traiectiões metaphore. vt puta ad lumẽ Ipopio. putatũ fuit vtiqꝫ ipſuꝫ eẽ moroꝝ calathũ. Rubeũ eñi quid Ipopiũ.

¶ Determinat de tranſumptione: ⁊ tria facit: quia pmo fa cit quod dictũ eſt. Scđo oſtendit qualiter ſit loquẽdũ: cuꝫ tranſumptio eſt multuꝫ remota. Tertio manifeſtat quõ circa tales tranſumptiones contingit loqui oſtendendo aliquas tranſumptiones eſſe puerilex. Scđa ibi. (Sꝫ qđ multũ.) Tertia ibi. (Sunt aũt hyperbolę.) Dicit ergo: ꝙ placidę traiectiones .i. modeſtę tranſumptiones: vt habꝫ alia littera: metaphorę ſunt dicendę: vt puta: ad lumen Ipopio .i. illum hominẽꝫ putatũ fuiſſe eſſe calathũ moro rum. Nã quia ille Ipopius erat quid rubicundũ: per quã-dam trãſumptionẽ vocabaẽ calathus moroꝝ: mora eñ ſunt fructus rubicundi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ꝙ multũ valde. hoc autẽ vt hoc: ⁊ hoc hyperbole locutione differẽs: ſicut Philamõ ſubiugo pugnãs cũ Corico. Putares ãt vtiqꝫ ipꝫ Philamõa eſſe pugnantẽ cũ Corico: ſicut ſerta apij: ſiue plagatas tybias gerere: putaue rit aũt nõ tybias: ſed ſerta apij hr̃e ſic plagata.

¶ Oſtendit qualiter agendũ ſit: cum tranſumptio eſt mul tum differens: q2 tunc ꝓpter nimiã diſtantiã non eſt dñꝫ hoc eſſe hoc. ſed hoc eſſe vt hoc: vł quaſi hoc. ideo ait: ꝙ ſi hyperbole. idest tranſumptio ſit valde multum locutiõe differens: dicendũ eſt ꝙ hoc eſt vt hoc ⁊ hoc: q2 ſi dicere-mus: vt dixit ille: ꝙ Phylamõ erat pugnãs ſubiugo cum Corico. Putares autẽ vtiqꝫ ipſum Phylamona pugnãtẽ eſſe cũ Corico. De aliquo ergo dato ꝙ bene pugnet: nõ eſt dicendũ ꝙ ſit Phylamon pugnãs cum Corico. ſed eſt vt Phylamõ ſic pugnãs. Sic etiã: q2 quidã dicẽs de quodaꝫ alio: cũ deberet diceẽ. Crura ſũt apij: ſiue ꝙ haberet plaga tas: ⁊ criſpas tybias admodũ apij: q2 hoc nõ dixit: ſed ſim pliciter protulit eũ hr̃e ſerta .i. coronas apij nõ putauerũt aliqui eũ habere ſerta: vel loqui de tybijs eius: ſed putaue runt eum habere ſerta apij ſic plagata. idest ſic ligata.

¶ Sunt aũt hyperbole puerilex. nimietatẽ eñi ſignificãt: ꝓp qđ irati dicũt maxie. Neqꝫ ſi mi-hi tãtã dederis arenã quãtus eſt i mari puluis puellã nõ traduco Agamenõis attride: neqꝫ ſi auree Ueneris pulchritudinẽ equaueris: ope-ram Palladis. Utunẽ aũt maxime hoc attriti rhetores: ꝓpterea ꝙ ſe indicere indecens.

¶ Oſtendit ꝙ circa tranſumptiones opꝫ pręcauere: q2 aliq̃ hyperbolę: ⁊ aliquę trãſumptiones ſunt puerilex: q2 ſigni-ficant nimietatẽ. vnde irati maxime vtunẽ talibus tran-ſumptionibus: ſicut quidã iratus dixit. Ego nõ traducerẽ neqꝫ deſpõſarẽ puellã Agamenonis Attridę .i. filiã illiꝰ ho-minis. ſi dederis mihi tanta in auro ⁊ argento: quanta eſt arena: ⁊ quãtus eſt puluis in mari. Nec etiã eã deſpõſarẽ ſi equares pulchritudinẽ eius pulchritudini auree Uene-ris. idest illius deę. Neqꝫ hoc facerẽ: ſi opera illius puellę eſſent opera Palladis. idest illius deę. Addit autẽ ꝙ rhe-tores quãdo ſunt attriti .i. qñ per attritionẽ ⁊ vexationem ſunt ad iram ducti: maxime vtunẽ talibus trãſumptioni-bus. Et hoc ꝓpterea indecens eſt ſe indicere .i. ſe enuncia-re. idest appellare: quia cum ſe appellant: ſe victos aſſerũt Magis eñiꝫ volunt rhetores recurrere ad trãſumptiões puerilex: ⁊ defendere ſe cum puerilibus eloquijs q̃ꝫ appel lare ſe: ⁊ vocare ſe victos.

OPortet aũt nõ latere: ꝙ vnicuiqꝫ generi alia cõgruit elocutio. Non enim eadem ſcripturalis: ⁊ agoni ſtica: neqꝫ concionalis ⁊ iudicia-lis. Ambo aũt neceſſe: hoc quidẽ enim elinizare. hoc autẽ non cogi conticere ſiquid velint tradere alijs. Qui qui-dem patiuntur: qui neſciunt ſcribere.

¶ Poſtq̃ꝫ phs egit de illo genere orationũ: qđ dicitur ſcri-ptum: in parte iſta determinat de eo genere: qđ nominaẽ agoniſticũ. Et duo facit: quia primo diſtinguit agoniſticũ

a ſcripto. Scđo determinat de colorib⁹: ſiue de ipſis decētys agoniſtici. idest oſtendit: quę reddant orationē agoniſticam decentē ⁊ coloratam. Scđa ibi. (Neceſſe autē trāſmutare.) Oratio aūt agoniſtica ⁊ ſcripturalis quadrupliciter poteſt conſiderari. Primo ſm ſe. Scđo prout cōparatur ad negocia politica. Tertio put cōparatur ad vſuʒ ⁊ exercitiū. Quarto put referť ad ornatus ⁊ decētias. Jō circa pmū facit quattuor ſm ꝙ quadrupliciter diſtinguit illa genera orationū ad ſeinuicē. Primo eni oſtendit agoniſticū differre a ſcripturali quātū ad negocia politica: qꝛ ad aliud negociū eſt adaptabile vnū: ⁊ ad aliđ eſt adaptabile aliud. Scđo oſtendit ea differre ſm ſe. Tertio quantū ad vſum ⁊ exercitiū: qꝛ aliqui ſunt exercitati in ſcripturali: qui ſunt ydiotę in agoniſtico. Quarto quātū ad ornatus: ⁊ decentias: qꝛ aliquas reddunt ornatā ⁊ decentē locutionē agoniſticā: quę ſcripturalē reddūt abſurdā. Secūda ibi. (Eſt aūt elocutio.) Tertia ibi. (Et ꝯparati.) Quarta ibi. (Et ſepe idem.) Dicit ergo pmo: ꝙ non opꝫ latere: ꝙ vnicuiqꝫ generi. i. vnicuiqꝫ negocio politico: vel vnicuiqꝫ generi negocioꝝ politicorūꝫ congruit alia ⁊ alia locutio. Nō. n. eſt eadē locutio ſcripturalis ⁊ agōiſtica: nec eſt idē negociū politicū ⁊ concionale: ⁊ iudiciale: ⁊ qꝛ agoniſticū magis eſt adaptabile concionali: vbi magis fit inquiſitio ſm apparētiā: ⁊ ſcriptū eſt magis adaptabile iudiciali: qꝛ ibi tractanť magis negocia ſꝫ veritatē. Differūt ergo ſcriptum ⁊ agoniſticū vt comparanť ad negocia politica. Et quia ſi vtrūqꝫ adaptari poteſt cuilibꝫ negocio politico: tū vnū eſt magis adaptabile alij. Addit aūt: ꝙ opꝫ ſcire ambo tā agoniſticū ꝙ̄ ſcriptū: vel tā concionale ꝙ̄ iudiciale. Jdeꝫ ſubdit: ꝙ hoc. idest iudiciale eſt ſcire bene eliniçare idest ſcire bene applaudere: ⁊ perſuadere: vel vt habꝫ alia littera. i. ſcire decentē probationē adducere. Hoc aūt. ſ. cōcionale eſt non cogi ꝯticere. i. conticeſcere ⁊ obmuteſcere. Et ſi aliqđ velit alijs tradere: qđ quidē qui neſciunt ſcribere patiuntur a ſcientibus ſcribere. Nā qui neſciunt ſcribere: qui ignorant orthographias obmuteſcunt coram ſcientibus illas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autē elocutio ſcripturalis quideꝫ: q̄ diligentiſſima ē agōiſtica: aut q̄ maxie hypocritica.

¶ Dat differentiā inter agoniſticū ⁊ ſcriptum prout conſideranť ſm ſe. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictū eſt. Secundo diuidit agoniſticum. Scđa ibi. (Huius aūt duę.) Dicit ergo: ꝙ ſcripturalis elocutio differt ab agōiſtica; qꝛ eſt diligentiſſima: cōſiderat enim ſic. Naꝫ hęc potiſſime conſiderat apparentiā: ⁊ hypocreſim. eſt eniꝫ maxima hypocrita: vel hypocritica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Huius aūt duę ſpēs: hęc quidē eni moralis. hęc aūt paſſionis illatiua: ꝓpter qđ ⁊ hypocrite talia operū perſequuntur: ⁊ poetę tales adducunť. Aut luctiui velut Charemō: diligens eniꝫ ſicut Legograteſ ⁊ Lichimus de numero dictamina facientium.

¶ Diuidit agoniſticū in duas partes dicēs: ꝙ huius. ſcꝫ negocij agoniſtici: duę ſunt ſpēs. Una eſt moralis. nā per geſtus ⁊ hypocriſim ſimulat ſe aliquis bonorū morūꝫ. Alia ſpēs dicitur paſſionalis: qꝛ per geſtus: ⁊ per ſimulationes: vt plurimū reddunť auditores paſſionati. Et inde eſt ꝙ hypocritę: qui maxime imitanť geſtibus: proſequantur talis opera: qꝛ oſtendūt ſe bonoꝝ morū: ⁊ per ſuā hypocriſim reddūt auditores paſſiōatos. Et poetę etiā ſunt tales: quia ⁊ ipſi imitanť geſtibus: ⁊ repręſentationibus. Jđ ait: ꝙ poetę adducunť. i. īducunť tāꝙ̄ luctiui. i. tanꝙ̄ luctatiui: ſiue tāꝙ̄ agōiſtici: vt hꝫ alia līa vł vt Charemō: ſiue Legograteſ: qui fuit diligens agoniſticus: ⁊ Lichimus: qui fuit de numero facientium dictamina ⁊ facientiuꝫ illa genera verſuū agoniſtica. Prędicti eniꝫ poetę fuerunt: ⁊ vtebanť eloquio hypocritico: ⁊ agoniſtico. ¶ Deide cuꝫ dicit.

¶ Et comparati qui qdeꝫ ſcripturarū induſtrij videntur. Qui autēꝫ locorū nō dictorum inſtructi ydiotę tales in manibus.

¶ Ponit tertiā differentiā: ⁊ duo facit: qꝛ pmo facit qđ dictum eſt. Scđo dat cauſaꝫ dicti. ibi. (Cauſa aūt.) Dicit ꝙ̄ ꝙ tertia dr̄ia eſt inter agoniſticū ⁊ ſcriptū quantū ad vſuꝫ ⁊ exercitiū: aliqui eni exercitati in vno ſunt idiotę in alio. ideo ait: ꝙ illi qui ſunt operati: ⁊ experti: ⁊ qui videnť induſtrij ſcripturarū: iſti ſunt: qui nō ſunt inſtructi dictoꝝ locorum: ſed tales ſunt ydiotę in manibus: ⁊ in geſtibus: ⁊ pręſentationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cauſa autē quia in agone cōgruit: ꝓpter qđ ⁊ hypocritica remote hypocriſis n̄ faciētia ſuū opus: videnť friuola: velut quę inconiuncta.

¶ Dat cām dicēs: ꝙ cauſa huius eſt: qꝛ in agōe ꝯgruit ſupple: qđ in ſcripto non cōgruit: ꝓpter qđ hypocritica. Et eloquia ſi ſint. i. remota hypocriſis: non ſūt faciētia ſuū opus idest ſunt fruſtra: ⁊ non perſuadētia: videnť eniꝫ friuola. Et huiꝰ ſunt eloquia incōiuncta: quę ꝓpter geſtus videntur pulchra: ⁊ perſuadent: ⁊ ſi proferenť ab his: qui neſciūt facere hoc. i. geſtus friuola apparebunt. ¶ Deide. c. d.

¶ Et ſepe idem dicere in ſcripturali recte probatur. Jn demonſtratiua aūt ⁊ rhetores dicitur: ſunt enim hypocritica.

¶ Dat quartā differentiā ſumptā penes ornatū: aliū eniꝫ ornatum: ⁊ aliam decentiā requirit agoniſticū ꝙ̄ ſcriptū. Nam ſepe idem dicere eſt recte ⁊ vtile. Probať in negocio ſcripturaꝝ ſm locutionē repręſentatiuā rhetores vtūtur: qꝛ idem iterant ſepe. Et hoc faciendo eorum eloquia ſunt hypocritica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe autem tranſmutare idem dicitie: qđ quidē quaſi viam facit ei: qđ eſt hypocriſiꝫ fieri. Jſte eſt: qui depredatus eſt nos. Jſte ē: q ſeduxit nos. Jſte ē: q tādē ꝓdere conatus fuit nos: velut ⁊ Philemō hypocritic⁹ faciebat. Vigerontemōnea Anaxādrieli: quos dixit in Rhadamātē ⁊ Palamedes: ⁊ in prologo euſeboꝝ ipſum. Si enim aliquis talia non hypocritauerit: fit trabem portans.

¶ Poſtꝙ̄ dedit differentiā inter ſcriptū: ⁊ agoniſticū oſtēdit qui ornatus: ⁊ quę decentię requiranť ad agoniſticum eloquiuꝫ. Et duo facit ſm ꝙ tales duas decentias docet. Secūda ibi. (Et inconiuncta.) Dicit ergo: ꝙ ſi volumus elocutionē agoniſticā facere decentem: neceſſe eſt ideꝫ repetere pluries tranſmutādo ⁊ vertendo ipſum: qꝛ hoc facit quandā viā: vt fiat hypocriſis. i. vt fiat locutio apparens: vt ſi diceremꝫ. iſte depdatus eſt nos: iſte ſeduxit nos. Jſte ē qui tandē conatus eſt prodere nos. in omnibus enim his quaſi idē repetiť: ſed ſub alijs verbis. Et addit: ꝙ ſic faciebat Phylemon hypocriticus vigerōtemonea. i. illos verſus Alexādrinos: quos verſus. i. illos verſus dicebat ⁊ recitabat i alterā Athis. i. i illis gētibus. Et Palamedes. i. ille poeta tenuit talē modū. Et ego etiā tenui ipſum modū in prologo Euſeborū. i. illarū gētiū: qꝛ ſi in eloquio agoniſtico aliquis non hypocrizauerit: ⁊ nō fecerit apparētes docētē: fit trabē portās. i. reputať hebes ⁊ groſſus. ¶ Dei. tē.

¶ Et cōiuncta

¶ Et inconiuncta eodē modo venerunt: occurrerunt depredatus ſum.

¶ Aſſignat ſcḋaz decentiā: ⁊ duo facit: q2 primo facit quod dictū eſt. Scḋo qḋ dixerat probat. ibi. (Neceſſe enim hypocriſim.) Dicit ergo: ꝙ ſi locutio agoniſtica fuerit inconiuncta eodē modo: ſupra videt̄ decens: ⁊ ornata: vt ſi dicerem: inimici venerunt: occurrerūt: ab eis depredatus ſuz. Talis enim locutio eſt cōiuncta: quia āmote ſunt inde cōiunctiones: tñ in agoniſtico eloquio ꝟ laudat̄. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Neceſſe enim hypocriſim fieri: ⁊ non vnuz dicentem eodem more ⁊ condicere.

¶ Probat qḋ dixerat: ⁊ tria facit ſm ꝙ tripl'r hoc probat. Scḋa ibi. (Adhuc autē hz propriū.) Tertia ibi. (Hoc āt vult facere.) Dicit ergo: ꝙ ſi fiat locutio inconiuncta: neceſſe eſt fieri hypocriſim .i. neceſſe eſt eā apparere decētē. q2 huius eloquiū contingat dicere eodē more .i. tali more: ⁊ tali hono qḋ non videt̄ vnū dicere .i. locutio icoiuncta quia in pronunciando requirit talē modū: q2 videt̄ multa dicere: ideo appet decens ⁊ appenter ꝑſuadet. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Adhuc habēt ꝓpriū aliquid dicere que icōiuncta. Inequalia eniz tēpore multa videntur dicta eſſe. Coniunctio eniz vnū facit que multa. Quare ſi remoueat̄ palā: q2 econtrario erit qḋ vnū multa: habz igitur incrementū. Veni diſputaui: miniſtraui multa: vident̄ oſtētari: quecunq3 dixit.

¶ Adducit ſcḋam probationē: ꝙ oratio incōiuncta ſit hypocritica. Prima eni probatio ſumebat̄ ex tono: ⁊ accētu: quē requirit locutio inconiuncta. Hoc aūt ſumitur ex ipſa coniunctione. Ideo ait: ꝙ eloga incōiuncta rōne ipſius cōiunctionis amate habēt aliqd ꝓpriū: ⁊ vident̄ perſuadere: quia in tēpore: put hz alia littera: videt̄ multa dicta eſſe. Et eſt rō: q2 cōiunctio coniungit: ⁊ multa facit videri vnū. Scḋo ſi remoueat̄ cōiunctio: ecōtrario erit: q2 vnuz videbit̄ multa. Ammotio eni cōiunctionis habz incremētū .i. deſt auget orōnē: ⁊ facit apparere: ꝙ plura ſint dicta. vt in hoc exēplo: veni: miniſtraui: diſputaui. Multa eniz vident̄ eſſe dicta. vident̄ enim oſtentari .i. oſtendi ⁊ apparere quecūq3 dixit: quaſi dicat: ꝙ oia dicta oſtendunt̄ ⁊ apparent plura ꝑꝑ amotionē cōiunctionis. ¶ Deinde cū. d.

¶ Hoc autē vult facere ⁊ Homerus. Nereus venit de Simia. Nereus ſplēdidus. Nereus q optim⁹: de quo eni ſepe dictū eſt. neceſſe ⁊ ſepe dicta eē. Sic igitur ⁊ ſepe ⁊ multa vident̄. Quare augumentauit ſemel memoratus propter paralogiſmum: ⁊ memoriam fecit: ꝗ poſterius ipſius rationem faciens.

¶ Oſtendit hoc idē per dictū Homeri qui ſepe vtebat̄ h genere locutionis dicens: ꝙ Homerus vult hoc facere: cū dixit. Nereus venit de Simia .i. ḋ ptib⁹ illis. Nereus ſplēdidus. Nereus qui optimus: de quo ſepe dictū ē. Neceſſe eſt hoc ſepe dictū eſſe de eo. Et ſi Nereus ſepe noiatus ē vident̄ multa dicta eē de eo: quare Nereus ſm veritatez ſemel ē memoratus: ſed augumētauit per paralogiſmuz Naz ſepe ipſuz nominās: paralogiſtice viſus eſt multa dicere de ipſo: cum tamē vnū ſolum diceret. ideo ſubdit: ꝙ memoriā fecit de ipſo reiterādo nomē eius. Nunꝗ tamē poſterius fecit nouā rationē de eo: q2 ſm veritatē vnū ſolum dixerat: ſed ꝑpter modū loquēdi multa dixiſſe videbatur. ¶ Notandū aūt: ꝙ omnes iſte ꝓbationes oſtēdūt ꝙ inconiunctio facit ad decētiaz orationis agoniſtice: q2 facit vnum apparere multa.

Oncionalis quidem igitur locutio penitus aſſimilatur ꝓtracture vmbre. Quāto eniz maior fuerit populus remotior itell'ɐ ē. Propter qḋ que exq̄ſita ſupficialia: ⁊ deteriora videntur in ambobus: litigantiū autem diligentius.

¶ Poſtꝗ phs determinauit de oibus locutionibus cōmuniter: q2 in cōi determinauit tā de locutione agoniſtica ꝗ ſcripta: in parte iſta determinat de locutione ſigillatī circa vnūquodq3 genus politicū: ⁊ q2 negocioꝝ politicorum tria ſunt gña .ſ. cōcionale: iudiciale: ⁊ exclamatiuū: iḋ tria facit: q2 pmo oſdit: que obſeruāda ſunt in ipſa: vt cōparatur ad exclamatiuū. Scḋa ibi. (Adhuc magl.) Tertia ibi (Exclamatiua quidē.) Dicit ergo: ꝙ concionalis locutio penitus aſſimilatur protracture vmbre. Sufficit eniz ꝙ talis locutio in ſuperficie habeat aliquā apparentiā. Nō eſt aūt curandū qualis ſit in ꝓfundo. Nā ille qui ꝯcionat̄ loquitur populo ⁊ multis: ⁊ quāto populus fuerit maior: tanto intellectus eſt remotior: ꝑpter qḋ in talibus q̄ ſunt exquiſita: ſunt ſuperficialia. Sic etiā ⁊ iudicans nō requirit valde ſubtiliter exquiſita: in ambobus eni .ſ. ſciliz in concione: ⁊ in iudicio: que ſunt valde exquiſita: ſūt deteriora: tamē negociuz litigantium diligentius eſt ꝗ concionale. Tota enim rhetorica circa quedā groſſa ⁊ materialia verſatur. Nihil enim aliud videt̄ eſſe rhetorica: niſi quedaz groſſa dialectica: ideo omne negociuū: circa quod verſat̄ rhetor: ſimpl'r ⁊ abſolute groſſum eſt. Cōparatiue tamen pōt dici diligēs re⁹ ꝯcionalis: qḋ ē groſſius. ¶ Deīde. c. d.

¶ Et adhuc magis que vni iudici. Minimum enim eſt in rhetoricis.

¶ Specialiter determinat de locutione: vt cōparat̄ ad iudiciale negociū. Et duo facit: q2 pmo oſtendit talē locutionem eſſe diligentiorē in concionali. Scḋo ex hoc cōcludit ꝙ aliqui ſunt boni in vno negocio: qui nō ſunt boni in alio ibi. (Propter qḋ nō id.) Circa primū tria facit: ſm ꝗ tripliciter probat propoſitū. Scḋa ibi. (Cōſpicabile autem magis.) Tertia ibi. (Et lixa abeſt.) Dicit ergo: ꝙ adhuc ratione ꝓbari pōt iudiciale eſſe magis exquiſitiuū ꝗ cōcionale: q2 in iudicio eſt iudex vnus: vnus eſt eni qui cauſas audit: ſed in concionali eſt iudex totus populus: ſed ꝗ dicunt̄ vni iudici: debent eſſe magis exquiſita ꝗ que dicūt multis: cū vulgus cōiter a rōne deficit: ideo iudiciale eloquiū debz dici exquiſitius concionali: ideo addit: ꝙ cōcionale negociū eſt minimū rhetoricis .i. minimū habz de ꝑſuaſione exquiſita rhetorica. Naz reſpectu iudicialis concionalis modicū hz de exquiſitione. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Conſpicabile autē magis qḋ propriuz negocium ꝗ ꝙ alienum.

¶ Adducit ſcḋaz probationē ad oſtendendū iudiciale eē exquiſitius concionali. Nā cauſa ⁊ iudiciuz eſt de ꝓprio cōcio vero eſt de cōi. nā negociū concionale potiſſimū videtur verſari circa bona reſpicientia ciuitatē. Totū iudiciale vero videtur reſpicere ꝓpria bona ciuium ſm ꝙ aliqui duo ciues verſant̄ ſub tertio iudice: ⁊ cōmune bonuz quaſi reputatur alienū reſpectu boni ꝓprij. Inde eſt ergo ꝙ iudiciale eſt exquiſitius concionali: quia qḋ eſt propriū eſt magis cōſpicabile: ⁊ exquiſitū vō: qḋ eſt alienū: nō eſt ita cōſpicabile: nec ita exquiſitū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et lixa abeſt. Quare paruum iudicium.

¶ Ponit tertiã ratione. Nã in populo vt plurimũ ẽ tumultus: ⁊ rixa: ideo que ꝓponunt̃ multis: audiunt̃ in maiori tumultu: ⁊ in maiori lite ꝙ̃ ꝓpoſita vni: ideo in iudiciali ſunt proponenda magis exquiſita: q2 ibi tumultus abeſt: quare iudiciũ ibi eſt magis purum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter quod non id. imo quidẽ in omnib⁹ his ꝓbant̃ rhetores. Sed vbi plurimũ hypocriſeos: hic minimũ examinatiõis eſt. Hoc autem vbi vocis: ⁊ maxime vbi magne.

¶ Cõcludit aliquos eſſe bonos ⁊ probatos in negocio concionali: qui non approbantur in iudiciali: ⁊ ecõuerſo. ideo dicit: ꝙ non ijdez rhetores comprobant̃. i. approbant̃ in oĩbus his negocijs. ſ. in concionali: vbi plurimũ eſt inter hypocriſeos. i. vbi plus valent geſtus ⁊ boatus: ibi minime habet locuz examinatio: ⁊ hoc contingit in negotio concionali: vbi voces ſunt multe ⁊ potiſſime: ſiue maxime hoc contingit: ſi voces ſint ibi magne: quia tunc ꝓpter tumultuz nulla percipit̃ ratio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et exclamatiua quidẽ igit̃ elocutio maxime ſcripturalis: opus eniz ipſius legere. Secũda autem iudicialis.

¶ Determinat de exclamatiua locutione. Exclamatiua ãt locutio duplr̃ põt ꝓponi populo: ſcripta. ſ. ⁊ non ſcripta: cõtingit enĩ aliqñ aliquẽ laudare ⁊ vituperare aliũ legendo huius laudes ⁊ vituperia: aliqñ hoc contingit abſq3 lectura. Ideo duo facit: q2 pͥmo docet cõditiones: que requiruntur ad locutionẽ exclamatiuã ſcriptã. Scðo quedã documenta generalr̃ reſpicientia cões locutionẽ exclamatiuã: tã ſcriptã ꝙ̃ nõ ſcriptã. Scða ibi. (Simul ãt elocutiõez.) Dicit ergo: ꝙ exclamatiua locutio: ⁊ maxime ſi ſit ſcripturalis: ſi ſit ſcripta duplex eſt op⁹ ipſi⁹. Pͥo enĩ dz legi. i. dz ꝓponi pplo. Scðo dz iudicari. i. dz exponi. ¶ Deĩde. c. d.

¶ Simul autem elocutionẽ diuidi qð delectabile eſſe oportet: ⁊ magnificaz ſuperfluũ quidem magis ꝙ̃ temperatam ⁊ liberalem: ⁊ ſi qua alia moralis virtus.

¶ Aſſignat quaſdã cõditiones gñaliter reſpicientes locutionẽ exclamatiuã tã ſcriptã ꝙ̃ nõ ſcriptã. Et duo facit: q2 pͥmo facit qð dictũ eſt. Scðo qð dixerat manifeſtat. ibi. (Delectabilẽ aũt.) Dicit ergo: ꝙ ſimul cũ dictis conditionibus: que requirunt̃ ad locutionẽ exclamatiuaz ſcriptaz ſunt alie cõditiones reſpicientes gñaliter oẽm talez locutionez. Diuidi. i. pũctari ⁊ diſtingui: opz enĩ eam punctatiz ⁊ diſtincte proferre: ⁊ eſt ratio: q2 opz talẽ locutionẽ delectabilẽ eſſe: non autez eſſet delectabilis: niſi diſtincte proferat̃. Alia aũt cõditio: que requirit̃ generalr̃ ad talẽ locutionẽ eſt: q2 debz eẽ tẽperata: ⁊ liberalis. i. ⁊ media nõ magnifica: nec deiecta. Liberale enĩ eſt mediũ iter prodigũ ⁊ auarũ: ſiue iter magnificũ ⁊ deiectũ. Nã magis eſt ſuꝑfluũ talẽ locutionẽ eſſe magnificã ꝙ̃ tẽperatã ⁊ liberalez: ⁊ ſicut in tali locutione reqrit̃ tẽperamentuz: ⁊ ſuperfluit magnificẽtia: ita requirit̃ ibi oĩs alia virtus. i. oĩs alia conditio: que eſt illius virtutis: qð põt facere apparere locutionẽ eſſe moralẽ. Laus vero ⁊ vituperiũ: que finalr̃ itendũtur in exclamatione: ad mores ꝑtinẽt. Deinde cum dicit.

¶ Delectabilẽ autem eſſe facient. videlicz: que dicta ſunt. Si quidez recte diffinita eſt virtus elocutionis.

¶ Manifeſtat que dixerat: ⁊ tria facit: q2 pͥo manifeſtat quõ hz eſſe locutio delectabilis. Scðo oſtendit quõ habz eſſe decens: ⁊ temperata. Tertio aſſignat quaſdã conditiones reſpiciẽtes vtrũq3. Scða ibi. (Cuius enĩ gratia.) Tertia ibi. (Que dicta ſunt facient.) Dicit ergo: ꝙ ſi recte ſuperius circa pͥncipiũ huius tertij diffinita eſt virtus elocutionis. vz. ꝙ debz eẽ clara ⁊ manifeſta: ea que dicta ſunt. ſcz punctatio ⁊ diſtinctio: ſiue diuiſio facient locutionẽ eẽ delectabilem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuius enim gr̃a opz planã ⁊ non humilem: ſed decentẽ. Si enim nugatio fiat non plana: neq3 ſi breuiata. Sed palã quia mediũ ꝯgruit ⁊ id quod eſt eſſe delectabile.

¶ Oñdit qd facit locutionẽ eſſe decentẽ ⁊ tẽperatã dicẽs cui⁹ gr̃a opz locutionẽ eſſe planã: ⁊ nõ magnificã: nec etiã humilẽ. i. deiectã: ſed decẽtẽ. Et oñdit. ꝙ mediũ eſt id: cuius gr̃a locutio eſt decẽs. Nã ſi ſit ibi nugatio: ⁊ ſi ſit ibi ſuperfluũ: locutio nõ erit plana: ſic etiã ſi erit abbreuiata: locutio nõ eſſet plana: neq3 decens. Palã ergo ꝙ mediũ cõgruit. Cõuenit enĩ locutionẽ eſſe mediã ĩter ſuperfluũ ⁊ abbreuiatũ: ⁊ ſi locutio erit medio modo ſe hñs: erit in ea qð contingit eſſe delectabile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que dicta ſunt faciẽt ſi bene miſceantur qð conſuetum ⁊ extraneum: ⁊ rithmus: ⁊ perſuaſibilitas ex decenti.

¶ Aſſignat quedã: que reſpiciunt vtrũq3. ſ. delectationem: ⁊ decentiã dicens: tunc fient in locutione: que dicta ſunt. i. tunc erunt in ea delectatio: ⁊ decentia: ſi bene miſceantur extraneũ ⁊ conſuetũ. Nã cũ homo bene miſcet dictiones extraneas cũ dictionibus cõſuetis: reddit locutionẽ decẽtẽ ⁊ delectabilẽ. Sic etiã ſi mõ decenti in locutiõe ſit rithmus. i. ornatus: ⁊ ꝑſuaſibilitas: erit etiaz locutio decens: ⁊ delectabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De locutione quidez igitur dictũ eſt: ⁊ cõiter de oĩbus: ⁊ ſigillatim circa vnũquodq3 gen⁹.

¶ Epilogat qð dictũ eſt de locutione. Et q2 dictum eſt de oĩ locutiõe tã de ſcripta ꝙ̃ de nõ ſcripta: ⁊ dictũ eſt ſigillatiz de locutiõe: put ꝯpat̃ ad vnũqðq3 negocioꝝ politicoꝝ.

Reliquũ ãt de ordinatione dicere.

¶ Poſtꝙ̃ phs docuit ſumere ꝑſuaſibilia circa vnũqðq3 genus negocioꝝ politicoꝝ: ⁊ docuit de talib⁹ ꝑſuaſionib⁹ orões formare. In pte iſta docet orones formatas ordinare. Hec. n. tria ꝯplẽt negociũ rhetoricũ: ⁊ q2 pͥ⁹ duo ſũt expedita: q2 oñſum eſt qualr̃ ſumẽde ſũt ꝑſuaſiões: ⁊ oñſuz eſt q̃les de eis ſũt orões formãde. Reſtat ḡ ꝓſequi tertiuz. vz. ſcire ordinare ꝑtes oronis formãde. Duo ergo facit: q2 pͥmo cõtinuat ſe ad dicẽda. Scðo exequit̃ de intẽto. ibi. (Sũt ãt oronis.) Dicit ergo: ꝙ expedito qualr̃ ſit dicẽda ꝑſuaſio: ⁊ qualiter de eo eſt ratio formãda. reliquũ eſt dicere de ipſa ordinatione orationum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sũt aũt oronis due partes. Neceſſariũ eniz negociũ dicere: de quo ⁊ hoc demonſtrare.

¶ Exequit̃ de intento: ⁊ quia non poſſumus ſcire ordinare aliqð totuz: niſi cognoſcamus partes eius. ideo duo facit: quia primo oſtẽdit quot ſunt partes orationis rhetorice: ⁊ ſumit ordinẽ earũ adinuicez. Scðo determinat ſpecialiter de vnaquaq3 earũ partiũ. ibi. (Proemiũ quidez.) Ad euidentiam autem dicendoꝝ notanduz: ꝙ oratio nõ hic ſumit̃ ſcðm ꝙ dicit clauſulã vnã vel cõſtructionẽ vnã put videtur grãmaticus de oratione loqui: ſed quia rhetoris eſt orare: ſiue perorare: oro apud rhetoricũ ſumit ꝯ ethimologiã nominis ab orando. i. a perorando. Totus quoq3 ille ſermo: ⁊ totum illud eloquium: per quod rhetor ſuam

peroratione

peroratiõnem complet. vna oratio dici poteſt:q2 eſt vna peroratio. Huius autẽ perorationis: ſiue huius orationis: duo ſunt genera partium: quia quędã faciũt ad eſſe: q̃daʒ ad bene eſſe: ſiue quędam ſunt de neceſſitate orõnis rhetoricę: quędã aũt non ſunt oĩno de neceſſitate rhetoricę: ſ3 magis de ꝯgruitate. Nec debemus eis vti in oĩbus ꝑorationibus rhetoricis: ſed in aliq̃bus partibus. Partes autẽ eſſentiales: quę ſunt de neceſſitate cuiuſlibet oratiõis rhetoricę ſunt duę: narratio: ⁊ ꝑſuaſio. Oẽm.n.oratorem o3 narrare ſuũ ꝓpoſitũ: ⁊ ꝑſuadere: vt poſſit aſſignare fidẽ in auditore: vt aſſentiat his: q̃ ꝓpoſuit. Partes aũt: q̃ nõ ſunt de neceſſitate oium orõnũ rhetoricaꝝ: ſed ſunt de congruitate aliquaꝝ ſunt ẽt duę: ꝓemium: ⁊ epilogus: ꝓpter quod ꝑoratio rhetorica ad minus o3 hr̃e duas ptes: v3: narrationẽ ⁊ ꝑſuaſionẽ3. Ad plus aũt põt hr̃e quatuor: v3: ꝑdictas duas: ⁊ ꝓemium: ⁊ epilogum. Põt ğ pars prima diuidi in ptes duas: q2 primo determinat de ptibus eſſentialib9 orõnis. Scdo ꝑdictis ptibus eſſentialibus: ⁊ q̃ ſunt de neceſſitate cuiuſlibet orõnis. addit ptes alias: q̃ ſunt magis de cõgruitate q̃3 de neceſſitate. Scda ibi. (Proemiu3.) ¶ Circa primũ duo facit: q2 primo facit qđ dictũ eſt. Secundo ex hoc deriſoriam dicit eſſe opinionẽ quorũdã ibi. (Nũc autem diuidunt.) ¶ Circa primũ tria facit: q2 primo dicit hꝰ partes orõnis eſſe neceſſarias ⁊ eſſentiales. Secundo dicit eas eſſe cõnexas. Tertio q2 rhetorica eſt aſſecutiua dyalecticę reducit hunc modũ rhetoricum in modum dyalecticũ. Scda ibi. (Propter qđ cũ.) Tertia ibi. (Horũ aũt.) ¶ Dicit ğ ꝙ partes orationis ſunt duę. narratio: ⁊ ꝑſuaſio. ⁊ hꝰ partes ſunt eſſentiales ⁊ neceſſarię: q2 volẽtẽ ꝑorare neceſſariũ eſt dicere: de quo eſt negociũ q̃tũ ad narrationẽ: ⁊ demonſtrare q̃tũ ad ꝑſuaſionẽ. ¶ Deinde.

¶ Propter quod eum qui dicit non demõſtrare: aut demonſtrare eum: qui dixit: impoſſibile. Etenim qui demõſtrat aliqđ demõſtrat: ⁊ ꝑdicens gr̃a demonſtrationis predicit.

¶ Oſtendit huiuſmodi partes non ſolum eſſe neceſſarias: ſed etiam eſſe connexas: q2 eum qui dixit non demonſtrare: aut demonſtrare eum: qui non dixit: non eſt poſſibile. ergo qui dicit: vel qui narrat: vel non perorat: vel op3 eum perſuadere: ⁊ demonſtrare: quę dixit. Narrationi ergo annexa eſt perſuaſio: ſi etia3 perſuaſiõi annexa eſt narratio: q2 nullus demonſtrat: nec perſuadet: niſi prius ꝓpoſuit ⁊ narrauit: quę demonſtrare oportet. Ideo ſubdit: ꝙ qui demonſtrat: non perſuadet: niſi prius propoſuerit: ⁊ narrauit q̃ demõſtrare o3. Iđ ſubdit: ꝙ q̃ demõſtrat aliqđ demonſtrat: q2 demonſtrat: quod prius narrauit: ſic ⁊ ꝑdicens. i. ꝓnarrans gratia demõſtrationis prędixit. Prędictę ergo duę partes. ſ. dictio: ⁊ demõſtratio: ſuppoſitu3: ⁊ perſuaſio ſunt neceſſarię orationi: ⁊ non ſunt abinuicem ſeparandę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoꝝ aũt hoc qdẽ ꝓpoſitũ ẽ. hec aũt ꝑſuaſio. Quemadmodũ vtiq3 ſiquis diuidat in dyalecticis. Or hoc qdẽ ẽ ꝓblema. hec ãt demr̃atio.

¶ Reducit hunc modum rhetoricum in modu3 dyalecticum. Nam haꝝ partium rhetoricarum: quarum vna vocatur propoſitum: ſiue narratio. ⁊ alia perſuaſio ẽ ſimilis diuiſio: ſicut ſi aliq̃s diuideret in dyalecticis: ꝙ h̃ qde3 eſt problema. hęc aũt demõſtratio. ¶ Deinde cum. d.

¶ Nũc aũt qdã diuidunt riſibiliter. Narratio enim iudicialis orationis ſolius eſt. Exclamatiue autem: ⁊ concionalis quomodo contingit eſſe qualem dicunt.

¶ Oſtendit opinionem quorundam deriſoriam eſſe. Dicebant enim quidam: ꝙ narratio ſolum pertinebat ad orationem iudicialem: quod dupliciter itelligi poteſt. Primo ꝙ ly ſolum excludit alia negocia politica: vt ſit ſenſus: ꝙ exclamatiua ⁊ iudicialis non vtũtur narratione. Secũdo ꝙ ly ſolum poteſt excludere alias partes orationis rhetoricę: vt ſit ſenſus. Narratio ſolũ ꝑtinet ad iudiciale. i. alię ptes: vt epilogus: ⁊ demõſtratio: ⁊ hꝰ nõ ꝑtinent ad iudicialem. Ideo duo facit: q2 primo excludit primu3 modũ. Secũdo ſecundũ. Scda ibi. (Aut quę aduerſario.) ¶ Dicit ergo: ꝙ quidam deriſorie diuidunt dicentes: ꝙ narratio eſt ſolius orationis iudicialis ⁊ exclamatiuę: quod falſum eſt: q2 cum narratio ſit eſſentialis pars orationis rhetoricę: op3 tam concionatorem q̃3 exclamatorem vti narratiõe: cũ de talibus ſe intromittit rhetor. ¶ Deinde. c. d.

¶ Aut que ad aduerſarium: aut epillogum demonſtratiuum.

¶ Oſtendit narrationẽ non eſſe ſolum iudicialis: ita ꝙ ly ſolu3 excludat alias partes orõnis rhetoricę: q2 tũc ad aduerſarium non diceremus epillogum: aut demonſtratiuũ quod falſum eſt: q2 tam epillogus q̃3 demonſtratio ad aduerſarium ꝑtinent. Sic demonſtratio: ſiue ꝑſuaſio ꝑtinẽt ad eum de neceſſitate: epillogus vero magis ex ꝯgruitate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Proemium autem: ⁊ econtra cõparatio: ⁊ replicatio in concionibus tunc fiunt: quando ꝯtradictio fuerit. Et.n. accuſatio ⁊ dẽfẽſio ſepe.

¶ Determinat de partibus orõnis: quę faciunt ad bñ eſſe: ſiue quę ſunt de cõgruitate orõnis rhetoricę: non omniu3 ſed aliquoꝝ. Et tria facit: q2 primo enumerat partes illas. Scdo oñdit nõ omnes partes eſſe neceſſarias. Tertio cõcludit numerum partium orationis rhetoricę. Scda ibi. (Sed non.) Tertia ibi. (Neceſſarię igitur.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ꝓemiũ ⁊ cõparatio: ⁊ replicatio nõ ſunt neceſſarię ꝑtes orõnis rhetoricę: q2 in ꝯciõibus: ⁊ in alijs negocijs rhetoricis nõ ſemꝑ fiunt: ſed tũc fiunt qñ ꝯdictio fuerit. Nõ ğ ſunt ptes eſſentiales ⁊ neceſſarię: ſic ẽt i negocio iudiciali ſępe ẽt ſemꝑ h3 ibi fieri accuſatio ⁊ defenſio: ſed non deliberatio: ſiue ꝯſultatio: vt h3 alia lr̃a. Appellat̃ aũt illõ cõſultatio ipſa ꝯcõparatio. Quid aũt ſit ꝯcõparatio ſtatĩ patebit. Nõ ğ ꝯcõparatio ẽ eẽntialis ps. ¶ Deinde cum. d.

¶ Sed non iudicialis omnibus: vtputa: ſi parua oratio: aut negociũ facile memorabile. accidit enim a longitudine a memoria auferri.

¶ Probat ꝑdictas ptes nõ eẽ eẽtiales negocio rhetorico. Et ıñdit talẽ rõnẽ. Inter cętera negocia: de q̃bus intẽdit rhetor. iudiciale magis vtit̃ ꝑdictis ptib9: ſ3 nõ oĩs orõ iudicialis vtit̃ ſemꝑ oĩb9 ꝑdictis ptib9. ğ nõ oẽs ꝑdictę ptes ſunt necię orõni rhetoricę. Hoc ẽ ğ qđ ait: ꝙ neq3 iudicialis vtit̃ oĩb9 ptib9 ꝑdictis: vtputa: ſi talis orõ ſit parũ: ſi negociũ facile ẽ memorabile. tũc nõ ẽ vtẽdũ epillogo. nã epillogus iõ fit: vt reducant̃ ad memoriã: q̃ dcã ſunt. Et q2 ꝯcadit a lõgitudine. i. ꝑꝑ lõgitudine3 auferri a memoria: q2 lõga nõ bñ memoramur: iõ q̃l3 orõ nõ idiget epillogo ſ3 lõga ſolũ: ſic ⁊ ꝓemio nõ indiget q̃l3 orõ: q2 ſi facile cõprehẽdi põt ꝓponẽdo nõ egemus ꝓemio: cu3 quo habeat̃ precognitio de dicendis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſarię igitur partes propoſitum ⁊ perſuaſio: proprie.n. hoc. Que aũt plurime ꝓemium: ꝓpoſitũ: perſuaſio: ⁊ epillogus.

¶ Aſſignat numerum partium rhetoricę: q2 maior numerus partiũ ꝑdictaꝝ eſt quaternarius: ⁊ minor eſt binari9.

duo ꝙ facit:qꝛ primo facit qđ dictū eſt. Scđo remouet quādā cauillationē:ſeu rñdet cuidā tacite q̄ōni ibi.(Que eni aduerſariū.)(Dicit ꝙ:ꝙ partes neceſſarie orōnis rhetorice ꝓprie ſunt due.propoſitū:ꝛ ꝑſuaſio.propter qđ orō rhetorica ad minus hꝫ duas ptes. ad plus autē hꝫ q̄tuor. ꝓemiū.ꝓpoſitū.perſuaſionē.ꝛ epillogū.(Aduertēduꝫ aūt:ꝙ in numerando has ptes:innuit eoꝝ ordinē.qꝛ cum oratio conſtat ex duabus ptibus:ſolum prima pars orōnis eſt ꝓpoſitum.ꝛ ſecūda perſuaſio.Cū aūt ꝯſtat ex quatuor:tunc etiam habent ordinem:vt deſcribitur in textu. (Deinde cum dicit.

(Que eniꝫ ad aduerſariū de perſuaſionibus ſunt: ꝛ contra comparati argmentationum ſuorum. Quare pars quedam perſuaſionuꝫ. Benumerat.n.aliquid:qui facit hoc.ſed nō ꝓemium:neqꝫ epillogus:ſed recordatur.

(Reſpondet cuidam tacite queſtioni. Dixerat.n. partes orationis eſſe proemium contra comparationem:ꝛ replicationem:propoſitum:perſuaſioneꝫ:ꝛ epillogū.propterea videnť eſſe orōnis rhetorice ſex partes nō quatuor. Tria ergo facit:qꝛ primo reducit cōtra comparationē ꝛ replicationē ad perſuaſionem:oñdens ea non ꝓprie ponere in numerū cū ꝑſuaſione.propter qđ non ſunt ſex partes orōnis rhetorice:ſed quatuor. Scđo oñdit:qđ ſit ꝑſuaſio: q̄ ē vna eſſentialis pars oratiōis rhetorice:q̄ hꝫ plures ptes:ꝛ plura cōnexa. Sic ꝛ narratio: que eſt alia ps eēntialis:plures partes:ꝛ plura nexa hr̄e pōt. Tertio oñdit:ꝙ talibus differentijs:ꝛ talibꝰ diſtinctionibus:ſi nō hn̄t ꝓpria noia:ſunt eis noia iponenda. Scđa ibi.(Erit igiť). Tertia ibi.(Oꝫ aūt ſpecieꝫ.)(Dicit ꝙ:ꝙ ipſa replicatio:que eſt ad aduerſariuꝫ.i.circa aduerſariū:ꝛ ecōtra ꝯparatio ſunt de perſuaſionibus.i.pertinent ad ꝑſuaſiones. Eſt.n.taꝫ ꝯcōparatio q̄ꝫ replicatio:quedaꝫ replicatio ſuoꝝ argumētoꝝ.ſiue ſuarum ꝑſuaſionū:quare talia ſunt quedam ps perſuaſionū. Nā qui facit hoc.i.qui cōtra cōparat:vel q replicat. aliqđ demōſtrat:vel perſuadet. Ille.n.qui replicat dicta: vel cōparat ſua dicta dictis eius:hoc ideo facit:vt magis perſuadeat:ꝓpter qđ cōtra comparatio ꝛ replicatio non ponunt in numeꝝ cū ꝑſuaſiōe:ſed nō eſt ſic de ꝓemio ꝛ epillogo. Naꝫ ꝛ ſi h aliqua huic ꝑſuaſioni deſeruiant:principaliter tamen hec ſunt propter recordationem:non propter perſuaſionem. (Deinde cuꝫ dicit.

(Erit igitur ſiquis diuidat talia:qđ quidem faciebat:qui circa Theodorum narratio: ꝛ altera inſuper narratio: ꝛ prenarratio: ꝛ elencus: ꝛ poſt elencus.

(Declarat ꝙ ſicut perſuaſio hꝫ quedā ānexa:ſic narratio annexa hr̄e pōt. Ideo ait.ꝙ ſiqs talia diuidat:ita ꝯtinget de eo:ſicut ꝯtingebat de illo poeta: qui circa Theodoꝝ.i. contra illū viꝝ faciebat ſuaꝫ poeſim. Dicebat.n. ille poeta in narratione q̄dā annexa. Diſtinguebat.n. ꝓpoſitū i tres ptes.ſ.in narrationē:poſtnarrationem:ꝛ ꝓnarrationē:ſic ꝛ ꝑſuaſio pōt diſtingui in ſuas partes:in elencū:poſt elencū:ꝛ ſupra elencuꝫ. Ipſa.n.ꝑſuaſio pōt appellari elencus.i.ꝓbatio. Replicatio aūt pōt appellari ꝓelencus. ꝛ contra cōparatio poſtelēcus:ita ꝙ ꝓelēcus:ꝛ poſtelencus ſunt annexa perſuaſioni:ſicut etiam ſupernarratio:ꝛ ꝓnarratio ſunt annexa variationi. (Deinde cum dicit.

(Oportet autem ſpecialē aliq̄ꝫ dicentem differentiam: ꝛ nomen aliquod ponere. Si autē non: fit inane ꝛ delirum: velut Licbimus facit in arte: ypoycboſim: ideſt poſtcaudationē noians: ꝛ apoplaneſiū.i.ſeductioneꝫ ꝛ ramos.

(Dicit ꝙ q̄ñ diuidimus aliquid per ſuas drñias:oꝫ eis iponere nomina:ſicut annexis narrationi ꝛ perſuaſioni noia imponimus. Hoc eſt ergo qđ ait ꝙ dicentem aliq̄ꝫ drñam ſpālē opꝫ aliquod nomen imponere illi drñe:qꝛ ſi hoc non fiat:totum erit inane ꝛ delirū. Sicut.n.faciebat Licbimꝰ in arte ſua:ꝙ oibus adaptabat ꝓpria noia. Nam poſtcaudationē noiabat ypoycboſim.i.ſeductionē ꝛ ramos. nam id vnde cauſabať ſeductio:ꝛ ramī.i.vie ille: ꝑ quas ſeductio fiebat. hoc totum appellabat vno nomine. vocabat enim ipſum apoplaneſium.

PRoemium quidem igitur eſt principium orationis: ſicut in poeſi ꝓlogus: ꝛ in fiſtulatione preludiū. Omnia enim hec principia ſunt: ꝛ velut ꝓuiatio ad ſequens.

(Poſtq̄ꝫ phs oñdit quot pñt eſſe partes orōnis:ꝛ innuit quē ordinē hn̄t ille partes adinuiceꝫ. Hic in parte iſta determinat de vnaquaqꝫ illaꝝ partiū ꝑ ordinē. Et qꝛ hꝫ partes ſunt quatuor:iō quatuor facit:qꝛ p̄mo determinat de ꝓemio. Scđo de narratione. Tertio de perſuaſiōe. Quarto de epillogo. Scđa pars ibi.(Narratio autem in exclamatiuis.) Tertia ibi.(Perſuaſiones autē.) (Circa primū duo facit:qꝛ primo diſtinguit quid eſt ꝓemiū. Scđo oſtendit quō eſt vtendum ad quodlibet negocium politicuꝫ. Scđa ibi.(Quod quideꝫ igitur.)(Dicit ergo:ꝙ ꝓemium eſt orōnis principium: qđ exponit per ſimile:ꝙ ita ſe hꝫ ꝓemium in oratione rhetorica.ſicut ſe hꝫ ꝓlogus in poeſi. ꝛ ꝓludiuꝫ in fiſtulatione. Nā oia hec ſūt quedam principia: ꝛ quedam ꝓuiatio reſpectu ſequētiuꝫ. Deſcribentes.n.poemata ꝓmittūt ꝓlogum:propter quod facilius credimus poematibus ſequētibus. Sic ēt iſti luſores ꝛ fiſtulatores anteq̄ꝫ ſuos ludos ſeriatim exerceant: ꝓmittunt quoddā ꝓludium.quod eſt quedā ꝓguſtatio ludoꝝ ſequentiū:ſic ꝓemium eſt quedam ꝓuiatio rhetorica ad ea que dicēda ſunt in orōne rhetorica. (Deinde.c.d.

(Quod quidem igitur preludium eſt ſimile proemio exclamatiuorum. Etenim fiſtulatores quodcunqꝫ bene habent fiſtulare: hoc cū preludiauerint proſequunť ſerioſe. Et in exclamatiuis orationibus oportet ita deſcribere qđ cunqꝫ eniꝫ voluerit: mox cū dixerit: ꝓſeq ꝛ cōtingere. Quod quidem omnes faciunt.

(Oſtendit quō vtenduꝫ eſt proemio in negocijs politicis qꝛ non poſſumus ſcire quō vtendum ſit aliquo in aliqbus negocijs:niſi ſciuerimus illud eſſe adaptabile ad negocia illa. Ideo duo facit:qꝛ primo oſtendit proemium eſſe adaptabile ad quodlibet negocium politicum. Secundo declarat quomodo vtenduꝫ ſit ꝓemio in quolibet tali negocio. Secunda ibi.(Que aūt iudicialis.)(Circa primuꝫ tria facit ſm ꝙ triplex eſt negociū. Primo.n. docet proemiū eſſe adaptabile ad negociū exclamatiuū. Scđo ad deliberatiuū. Tertio ad iudiciale. Scđa ibi.(Et ſi a ꝯſilio.) Tertia ibi.(Adhuc aūt ex iudicialibꝰ.) (Circa p̄ᵐ duo facit:qꝛ p̄ᵒ oñdit ꝓemiū eſſe adaptabile negocio exclamatiuo.zᵒ ait:ꝙ ſi adaptareť ꝓemiū tali negocio:oꝫ incipe a laude vel vituꝑio ibi.(Diceť aūt.)(Nota aūt ꝙ exclamatores quidē potiſſime aſſimilanť fiſtulatoribus:qꝛ tales ſuas cātilenas i laudē:vel vituperiū alioꝝ faciūt. Hoc viſo dicamus:ꝙ circa primū tria facit:qꝛ primo ex ꝓludio fiſtulatōis docet adaptare ꝓemiū ad negociū exclamatiuū. Scđo adducit quoddā exēplum ad ꝓpoſitū. Tertio circa

pectacra

pẽtacta aſſignat quoddam documẽtum. Scda ibi. (Exẽplis illud.) Tertia ibi. (Simul aũt.) ℭ Dicit ergo primo: q ꝓludium in fiſtulatione eſt ſimile ꝓemio exclamatiuoꝝ. Nã boni fiſtulatores quicquid bene volunt fiſtulare: hoc primo ꝓludiant: ⁊ cum pꝛeludiauerũt illud: ⁊ fecerũt quẽdam introitum ad ludum ſuum: poſtea ludos ſuos ſerioſe ꝓſequuntur. Sic ⁊ in orationibus exclamatiuis oportet iſta deſcribere: q quicquid declamator laudare voluerit: opꝫ ſũmatim in ꝓemio illud includere: ita q ꝓemium ſit quedam ꝓnunciatio ad ſequentia: ⁊ aliquo modo virtualiter claudant ea: ſic ⁊ ꝓnunciatio claudit ea: reſpectu quoꝝ eſt ꝓnunciatio. Et cum tale pꝛoemium dixerit: opꝫ ꝓſequi ⁊ ꝯiungere: ⁊ ſeriatim deſcribere laudes ⁊ vituperia dicẽda. ⁊ hunc modũ tenent omnes exclamatores. Omnes. n. volentes bene exclamare ſic faciunt. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Exemplaꝝ illud Ipſicratis Helenes ꝓemiſi. Nihil. n. domeſticũ exiſtit litigioſis ⁊ Heleni.

ℭ Adducit quoddam exemplum ad ꝓpoſitũ: ⁊ huiꝰ exẽplũ eſt ꝓemiuꝫ: qđ Ipſicrates fecit de Helene. Ipſicrates volẽs cõmẽdare Helenẽ de benignitate ꝓmiſit hoc quaſi ꝓludiũ: q nihil domeſticum. i. nihil cõe exiſtit litigioſis ⁊ Heleni. In hoc ergo ꝓemio ꝯcludit quicqd laudis põt dici de Helene q̃ntũ ad benignitatẽ. Nã recedere ab oppoſito eſt quoddam ꝓncipiũ acceſſus cuiuſlibet ad ꝓpoſitum. ergo recedere a litigio ẽ quoddã principiũ: vt videtur de acceſſu ad benignitatem. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Simul autem ſi digrediaꝛ congruit non totã orationem ſimilis ſpeciei eſſe.

ℭ Dat quoddam documentum contra pꝛetacta. Nam ꝓemium eſt quedam digreſſio. omne. n. qđ non eſt pars eẽntialis ſermonis quedam digreſſio dici põt. Si aũt digreſſio dꝫ eſſe cõis ⁊ decens: in eo quodãmodo ꝯtinetur tota oratio: in qua ſerioſe tradiꝛ qđ in pꝛoemio pꝛetacta baꝛ. Talis aũt oratio non dꝫ eſſe ſimilis ſpecie: qꝛ in modo loquẽdi dꝫ differre ꝓpoſitum: ⁊ ꝓemio: ⁊ dictionibus quibus vſi ſumus in ꝓemio: non debemus vti in narratione. Uituperatur enim perorator: ſi vtraq; decet: eaſdem dictiones repetit. ℭ Deinde cum diẽ.

ℭ Dicuntur autem que exclamatiuoꝝ pꝛoemia ex laude: aut vituperio: velut Gorgias quidem in oratione olympica a multis vult admirari. O viri Elienes: laudat: Ipſicrates autem vituperat: qꝛ corporum quidem virtutes donis honorauerunt. His autem qui bene ſapiſſe nullum pꝛemium fecerunt.

ℭ Oſtendit q ſi pꝛoemium adaptatur negocio exclamatiuo: dꝫ incipere a laude: vel vituperio. Ideo ait: q illa dicũtur eſſe pꝛoemia exclamatiuorum: que ſunt ex laude ⁊ vituperio: ſicut Gorgias. i. ſicut ille poeta in oratione olympica. i. in oratione: quam fecit de ludo olympio volẽs admirari a multis ait. O viri Elienes: ſupple: vituperabiles eſtis. Nam aliquis applaudens vobis laudat veſtras introductas ſolemnitates: ⁊ cõmendat veſtros ludos. Ipſicrates autem ⁊ homines ſapientes eos vituperant: in olympio enim. i. in illo monte: vbi fiebant tales ludi: ꝓmiabanꝛ habentes bene diſpoſitum corpus: qꝛ tales obtinebant. Uituperandi ergo erant Elienes: ⁊ vniuerſaliter gentes ille: que virtutes corporum donis honorificauerant. His aũt: qui bene ſapiunt: nullum ꝓmium fecerunt. Solliciti eni erãt quomodo honorarentur hñ ludentes. ℭ Deinde cũ dicit.

ℭ Et ſi a conſilio: puta: quia oportet bonos honorare. pꝛopter quod ⁊ ipſe Ariſtides laudat tales: qui neq; complacent: neq; plani ſunt: ſꝫ quicũq; boni exiſtẽtes imanifeſti ſunt: vt Alexander: qui Priami. iſte enim conſulit.

ℭ Oſtendit quomodo pꝛoemium eſt adaptabile negocio deliberatiuo. Nam tale negocium circa conſilia conſiſtit. ideo ſi a conſilio incipit pꝛoemium: pertinebit ad negociũ deliberatiuum: vtputa: q opꝫ bonos conſiliatores honorare: ⁊ oſtendit qui ſunt boni conſiliatores. Nã illi ſunt boni: quos Ariſtides laudat. Dicebat. n. Ariſtides: q conſiliatores boni non debent placere: nec debent eſſe plani. ſi. n. conſiliator non conſulit vera: ſed placẽtia: malus ẽ. Rurſus ſi eſt planus. i. ſi eſt manifeſtus ⁊ ꝓpalat: ⁊ manifeſtat ꝯſiliũ: ẽt malus ẽ. Iđ ſubdit. q illi bñ ꝯſulũt: quicunq; boni exiſtẽtes imanifeſti ſunt. i. nõ ꝓpalãt ꝯſilia: ſicut Alexander qui laudabat ꝯſilia Priami. dicebat. n. de eo. Iſte ẽ qui ꝯſulit. q. d. nullũ ꝯſiliũ eſt tãtũ appciandũ q̃ iſtius. Siqs. n. vellet in aliquo ꝯſilio ꝯcionari: bonũ ꝓemium eẽt: q cõſiliator bonus nõ dꝫ eẽ placẽs: neq; planus: ſꝫ dꝫ eẽ verus ⁊ occultus: ⁊ ſup h vlterius ſuũ fundaret ſmonẽ. ℭ Deinde.

ℭ Adhuc autem ex iudicialibus pꝛoemijs. Hoc autem ex his: que ad auditorem: ſi de inopinato ſit ſermo: aut đ difficili: aut de tumultuoſo multũ: vt veniam habeat: velut Chorillus.

ℭ Oñdit ꝓemiuꝫ eẽ adaptabile iudicialibus. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dcm̃ eſt. Scđo epilogat circa determinata. Scđa ibi. (Nũc aũt qñ oĩa.) ℭ Dicit ergo q tũc eſt ex iudicialibus ꝓemijs. i. tunc in orõne ꝓmittiꝛ iudiciale pꝛoemiũ: qñ eſt ex oĩbus: que ſunt ad auditorẽ: ꝓemiũ. n. q̃ntũ ptinet ad iudiciale magis ſpectat ad defendentẽ q̃ ad accuſantẽ. Iudiciũ. n. vertiꝛ inter accuſantẽ ⁊ defendentem. Accuſans. n. dꝫ vti epilogo: ⁊ defendens dꝫ vti ꝓemio. iđ ꝓemiũ iudiciale dꝫ eẽ ad auditorẽ. i. apud iudicẽ: qui eſt eius auditor: qđ tripl'r ꝯtingit. Primo ſi per orõnẽ oſtẽdit id eẽ inopinatũ: qꝛ ſi ex inopinato: ⁊ ꝓter intẽtionẽ aliquis forefacit: vꝛ excuſandus. Scđo ſi oñdit eẽ difficile: qꝛ difficilia nõ attingimus: ipſa ipotẽtia nos excuſat. Tertio ſi oñdit illud eſſe tumultuoſum multis: qꝛ ſunt de eo diuerſe opiniões: iđ eſt q̃dã lis: ⁊ q̃dã litigiũ iter multos: qꝛ aliqui dicũt: id eẽ bonũ. aliqui vo malũ. iđ in talibus hõ mereꝛ veniã excuſando ſe ꝑ ignorãtiã: qꝛ nõ credebat illđ eẽ malũ. Sic. n. Typillus chorillus faciebat: qui voluit vt hñet veniam de cõmiſſis: vel excuſaret ſe: q ꝓter intentionẽ ſuaꝫ fcm̃ erat vel ꝑ ipotẽtiã: vel ignorãtiã. ℭ Deinde cuꝫ dicit.

ℭ Nunc autem quãdo oĩa donata ſunt. Pꝛoemia quidem igitur ſunt exclamatiuarum orationum ex his: ex laude ⁊ vituperio: ex adhortatione: ex reuocatiõe: ex his: que ad auditorẽ: oportet autem extranea: aut domeſtica eẽ: que ſunt introductoria orationum.

ℭ Epilogat circa determinata dicens: q oĩa ſunt donata. i. oĩa ꝓemia ſunt diuiſa: vt ſonat alia lr̃a: vel ſunt diſtincte attributa: qꝛ ꝓemia exclamatiuaꝝ orõnũ: ſicut ex laude ⁊ vituꝑio. Pꝛoemia ex adhortatione ſunt ex reuocatiõe: ſiue ex repudiatione: vt ſonat alia lr̃a: qꝛ bonus ꝯſiliator dꝫ repudiare: ne ſit placens: vel planus. Pꝛoemia vo q̃ ſunt ad auditorẽ q̃ntũ ad iudiciale dꝫ eẽ aut extranea q̃ntũ ad inopinata: aut difficilia: aut domeſtica q̃ntũ ad eã đ quibus ſunt opiones. Quicũq;. n. ſe excuſat: vel ſe excuſat ꝑ infortuniũ: vt ſi fuit illud ꝓter inopinatũ: ⁊ ꝓter intentionẽ: vel ſe excuſat ꝑ ipotentiã: ſi fuit difficile: vel ſe excuſat ꝑ ignorantiam: ſi ſunt de eo diuerſe opiniones: ⁊ a multis creditur illud eſſe bonum. Subdit autem: q talia ſunt introdu-

ctoria orationu₃:ideſt talia ſunt proẽmia:qualia deſcripſimus:per que introcludimur ad orationes rhetoricas.

Ue autem iudicialis procmia oꝫ accipere:q₃ idem poſſunt: qð quidem operũ fictoꝝ ꝓlogi: ⁊ verſuũ ꝓemia. Que q̃de₃. n. tyramborũ ſimilia ſunt exclamatiuis. ſequuntur.n.ppter ⁊ tua dona:ſiue ꝑdas.

℄ Poſtq̃ phs intendit ꝓemiũ eſſe adaptabile cuilibet negocio politico. In parte iſta oſtendit quõ vtendum eſt in quolibet tali negocio:vt melius itelligant̃ dicẽda. ℄ Notandũ ꝙ negocium iudiciale:vt ſuperius tangebat̃:potiſſime indiget epilogo propter accuſantem:ſed indiget ꝓemio propter defendentem. Et q₃ ſpãle negocium criminati ⁊ incuſati indiget ꝓemio. ideo in hoc capitulo ſpecialr̃ docet quõ criminationes ſunt ſoluendę, ⁊ qualiter incuſatus ſe debet defendere criminationẽ poſitam ſibi ſoluendo:qð ad proẽmium pertinere videt̃. Duo ergo facit phs: q₃ primo oſtendit quomodo vtendum ſit ꝓemio in quolibet negocio politico. Scðo docet ipſam criminationẽ ſoluere. Scða ibi.(De criminatione aũt.) ℄ Circa primu₃ tria facit ſm ꝙ triplex eſt negocium politicu₃. Primo.n. docet quõ vtendũ ſit ꝓemio in oĩ negocio iudiciali. Scðo docet eo vti in exclamatiuo. Tertio ĩ deliberatiuo. Scða ibi.(In exclamatiuis aũt.) Tertia ibi.(Que aũt conciõatiue.) ℄ Circa primũ duo facit. q₃ primo determinat de ꝓemio q̃tum ad ea:que vident̃ eẽ ꝓpria ꝓemio. Secũdo q̃tum ad ea:que vĩr eſſe cõia ibi.(Alie aũt ſunt ſpecies) ℄ Circa pᵐ duo facit. q₃ primo ꝑmittit q̃dam cõparationem neceſſariam ad ꝓpoſitũ. Scðo exequit̃ de inteẽto ibi.(In ꝓlogis aũt.) ℄ Dicit ḡ primo: ⁊ oñdit accipere negocia ꝓemij iudicialis. et ponit talẽ comparationem: q₃ idẽ poſſunt ꝓemia reſpectu negocij iudicialis: qð prologi pñt reſpectu verſuum ⁊ opeꝝ fictorum. Nam ea que ſunt tyramboꝝ.i.fiſtulatorum ſunt ſimilia exclamatiuis. Nam ſicut fiſtulatores intendunt laudem ⁊ vituperium. ideo ſequuntur te propter te.i.propter tua damna:ſiue propter tuas pędas. laudant.n. fiſtulatores vt depredẽtur ⁊ damnificent. Eſt ergo comparatio:quia ſicut proẽmium in exclamatiuis reſpondet pęludio:quod eſt principium fiſtulationis:ſic proẽmium in iudicialibus reſpõdet ꝓlogo:qð eſt ꝑncipium verſuũ ⁊ opeꝝ poeticoꝝ. ℄ Deinde cum.d.

℄ In prologis autem ⁊ verſibus oſtenſio eſt verbi: vt preuideãt de quo ſit ſermo: ⁊ non ſuſpendatur mens. Quod interminatum errare facit vias: igitur ſicut ad manum incboationẽ facit volenti intendere orationi.

℄ Exequitur de intento. Et duo facit. quia primo facit qð dictum eſt. Secundo quod dixerat manifeſtat per exẽplũ ibi.(Propter hoc iram. ℄ Dicit ergo:ꝙ in prologis ⁊ verſibus eſt oſtenſio verbi:quia ideo vtimur verſibus in poematibus prologis: vt pręuideant auditores id: de quo ſit ſermo: ⁊ non ſuſpendatur mens eorum. Et eſt ratio: quia illud:quod eſt quid indeterminatum:facit errare. Et quia prologus determinat dicendo:quia in prologo trahitur q̃dam pręcognitio dicendarum: ideo bene eſt vti prologo. Ipſe enim prologus reſpectu dicendorum facit vias quaſi ad manum. Et volenti intendere orationi dicendę facit quandam incboationem: per quam facilius poſſit eius intellectum concipere. Propter quod patet:propter qd vtendum ſit proẽmio:quia vtendum eſt eo: vt habeatur quędam pręcognitio dicendoru₃: vt ſciatur cuiuſmodi gratia oratio dicẽda ꝑmittatur. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Propter hoc. Iram pande mihi muſa virũ. Propono ſermone₃ q̃rere:ab Aſia regiõe venit Achilles ĩ Europã bellũ magnũ cõmittẽs.

℄ Manifeſtat quod dixerat per exemplum. Et tria facit. quia primo ponit exemplum in poeticis. Secundo ſpecialiter deſcendit ad tragędiam: ⁊ comędiam. Tertio cõcludit intentum quaſi declaratum ⁊ oſtenſum. Secunda ibi.(Et tragyci). Tertia ibi.(Quod quide₃ igitur.) Cõtinuatur autem ſic. Q₃ patet verum eſſe quod dictum eſt. vʒ:ꝙ vtendum eſt prologo:vt ſciamus:cuius gratia dicitur oratio proponenda. Et propter hoc in ſua poeſi ſic fuit vſus ꝓlogo ille poeta:cum dicit. O muſa pande: ⁊ dic mihi iram virum.i. virum iratum. In hoc enim prologo oſtendit:de quo volebat loqui:q₃ de Achille:qui per anthonomaſiam dicebatur vir iratus:vel ira virilis. Sic etiã vſus eſt ꝓlogo in ſua poeſi ille poeta:q₃ ait. Propono ſermonem quęrere quomodo Achilles venit ab Aſia regione. ⁊ iuit in Europam cõmittens magnum bellum. Hoc.n. dicẽdo oñdit cuius gratia volebat ſermonẽ facere. ℄ Deinde cum.d.

℄ Et Tragici inſimulant circa quod geſtũ: ⁊ ſi non mox ſicut Eurypides. Sed in prologo alicubi inſinuat: quemadmodum ⁊ Sophocles. Mihi pater erat grandeuus: ⁊ comedia eodem modo.

℄ Manifeſtat quod dixerat per comędiam ⁊ tragędia₃ dicens:ꝙ tragici.i. tragędi in ſuo prologo inſinuant circa qð geſtum.i. dant pręcognitionem eius: qð geſtu₃ eſt:de quo volũt ſermonem facere:licet aliquis poeta non mox.i. nõ ſtatim. ſiue non recte:vt habet alia littera: inſinuet in prologo quid geſtũ:ſicut Eurypides forte vt celaret propoſitum non ſtatim dicebat:cuius gratia proponebat̃ ſermo. Uel forte q̃tũ ad h nõ bonus poeta erat:ideo nõ recte faciebat:ſiue non ſtatim pędicebat in prologo:cuius gratia fiebat ſermo. Ideo ſubdit:ꝙ aliquis poeta in ſuo prologo ſtati₃ hoc inſinuat:ſicut Sophocles: qui volẽs poeſim facere de patre ſuo:incępit ſuam poeſim a patre dicẽs. Mihi pater erat grãdeuus. Et addit qð dcm̃ ẽ de tragędia: eodem mõ intelligẽdũ ẽ de comędia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Quod quidem igitur neceſſarium opus ꝓemij ⁊ proprij hic ẽ manifeſtarę quis eſt finis: ⁊ cuius gratia oratio. Propter quod quidem ſi manifeſtum ſit: ⁊ paruum negocium: nõ vtendum proemio.

℄ Concludit quaſi declaratum ad quid vtendum ſit proẽmio dicẽs:ꝙ opus proẽmij maxime neceſſarij: ⁊ opus qð eſt proprium ipſi proẽmio eſt manifeſtare qs eſt finis orationis dicendę. ⁊ cuius gratia pęponitur dicenda oratio. Propter quod ſi negociu₃ dicendum ſit paruum ⁊ manifeſtum proprie ⁊ per ſe loquendo:non eſt vtendum proẽmio. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Alie autem ſpecies:quibus vtuntur de media ⁊ cõmunes. Dicuntur aũt hec ex loquente ⁊ auditore: ⁊ negocio: ⁊ contrario.

℄ Determinat de quibuſdam cõmunibus. Et duo facit: q₃ primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequit̃ de intento ibi.(De ipſo quidẽ₃.) Continuetur ſic. Facere pręcognoſcere qd ſit finis ſermõis dicẽdi. ⁊ cuius grã ꝓponitur orõ:ſũt ꝓpria ipſi ꝓemio:ſed alię ꝓprietates ſunt quędam ſpecies communes:quia non ſolum competunt ipſi proẽmio: ⁊ talia non ſolum poſſumus dicere de ipſo principio

cipio

cipio orationis: ſed etiam de ipſa oratione media. Et exponit que ſunt illa dicens: ꝙ hec dicuntur illa: que ſunt accepta ex loquente ⁊ ex auditore dupliciter: ex negocio quando vult ipſum reddere attentum: ⁊ ex contrario quando vult ipſum reddere non attentū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De ipſo quidem: ⁊ de aduerſario quecunqꝫ circa ſoluere criminationem: ⁊ facere.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: quia primo exequitur accepta ex loquente. Secundo accepta ex auditore. ¶ Circa primum duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo remouet quandam cauillationem. Secunda ibi. (Sunt autem non.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ea que accipiuntur ex ipſo defendente: ⁊ ex ipſo aduerſario ſunt pertinentia ad ſoluere criminationem: ⁊ ad facere criminationez. Loquens.n. poteſt dici tam aduerſarius ⁊ accuſans ꝗ defendens ⁊ incuſatus. Ad aduerſarium autem ⁊ accuſantez pertinet criminationem facere. Ad incuſatum autez: ⁊ ad defendentem pertinet criminationē ſoluere. ¶ Deinde.c.d.

¶ Sunt autem non ſimiliter: defendenti quidem enim proemio que ad criminationem: accuſanti autem epilogo. Propter quid autem ⁊ non immanifeſtum. Defendentez quidem.n. cum debeat introducere ſeipſum: neceſſarium ē auferre prohibentia. Quare ſoluendo primo criminationem. Criminanti autez in epillogo criminandum: vt memorentur magis.

¶ Remouet quandam cauillationem. Dixerat enim: ꝙ ſoluere criminationem ⁊ facere pertinebant ad proemium: ne aliquis crederet: ꝙ hoc ſimiliter ⁊ equaliter hoc ad proemium pertineret: ita ꝙ pari modo deberēt vti proemio: loquens accuſans ⁊ aduerſarius: cuius eſt criminationez facere: ⁊ defendens: cuius eſt eā ſoluere: ait: ꝙ accuſatus magis debet vti proemio: ⁊ accuſans epillogo. Ideo dicit: ꝙ criminationem facere ⁊ ſoluere non ſimiliter pertinent ad proemium: ſed defendenti eſt vtendum proemio. Nam primo debet dicere: que ſunt ad criminationem ſoluendam. Accuſanti autez: cuius eſt criminationem facere: vtendum eſt epillogo ad faciendū criminationem. Et ſubdit: ꝙ cauſa huius non eſt immanifeſta. Nam defendens cum debeat ſeipſum introducere ⁊ oſtendere: ꝙ habet iuſtitiam: neceſſarium eſt: ꝙ a ſe auferat prohibentia. ergo primo debet ſoluere criminationem factam contra ipſum. quare debet vti proemio: quod eſt orationis principiū. Sed criminanti vtendum eſt epilogo: qui eſt concluſionis finis. Debet enim criminans formare ſuas criminationes ſummatim: ⁊ in epillogo recolligere: vt magis memorie teneātur. Poteſt ergo tam criminans ꝗ criminatus vti proemio ⁊ epillogo. Sed criminatus magis debet vti proemio vt criminationes a ſe primo tollat. Criminans magis debet vti epillogo: vt in cōtrario finaliter: ⁊ memoriter criminationes concludat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autez ad auditorem: ex eo ꝙ eſt beniuolū facere ⁊ prouocare: ⁊ aliquando facere attentum: aut contrarium. Non enim ſemper prodeſt facere attentum: propter quod multi in riſum tentant producere. In eumāchegiaz dt oia reducet: ſiqs voluerit viderꝫ epicheia.

¶ Determinat de his: que poſſunt competere proemio ex parte auditoris. Et quia dixerat talia non eſſe propria ipſi proemio. ideo duo facit: quia primo oſtendit: que ſunt permittenda in proemio propter auditores. Secundo oſtendit talia non eſſe propria proemio ibi. (Oportet autē nō latere.) ¶ Circa primum duo facit. quia primo dicit quantum ad auditorem: ꝙ proemiū debet reddere ipſuz beniuolum ⁊ attentum: vel etiam non attentum: ⁊ que non attentum ibi. (Attendunt autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ea que ſumuntur in proemio ex parte auditoris eſt facere auditorem beniuolum ⁊ attentum: aut contrarium. i. aut non attentum. Bonum eſt enim aliquando reddere auditorē non attentum: vt cum quis habz malam cauſam. Ideo ſubdit. ꝙ non ſemper prodeſt facere auditorez attentū. Propter quod multi tentantur adducere. i. prouocare auditores ad riſuz. Quia ſiquis voluerit benefacere: ſi hēbit malam cauſam: non volet videri: nec volet ꝙ factum ſuum ſciatur: ſed reducet omnia ad eumanchegiam. i. in doctrinam bonam ⁊ iocoſam. i. totam cauſam: ⁊ totum negociū conuertet in iocum: vt homines non attendant: ſed quando homo eſt in epicheia ⁊ habet iuſtam cauſam: tūc bonū eſt videri: ⁊ reddere auditorem attētū. ¶ Deinde.c.d.

¶ Attendunt autem magis proprijs mirabilibus ⁊ delectabilibus: propter quod oportet inſinuare tanqꝫ de tali ſit oro. Si aūt non attentos: ꝙ paruū: ꝙ nihil ad illos: qđ contriſtans.

¶ Quod dixerat aliquando reddendum eſſe auditorez attentum: ⁊ aliquando non attentum: oſtendit que auditores attendunt: ⁊ que nō attendunt dicēs. Qr auditores attendunt magnis ⁊ mirabilibus: quia quilibet vult audire magna ⁊ magnalia ſic etiam attendunt ipſum: ſic etiaz attendunt delectabilibus: quia quilibet vult audire placentia. Si ergo vis reddere auditores attentos: debes inſinuare: ꝙ oratio tua ſit de talibus. ſ. de magnis: proprijs: ⁊ delectabilibus. Si autem vis reddere eos non attentos debes dicere oppoſita eorum. vz. ꝙ tu dicturus es non magna: ſed parua: non propria auditoribus: ſed ea: que nō ſpectāt ad ipſos: non delectant: ſed contriſtans.

OPortet autem non latere: ꝙ omnia talia ſunt extra orationez ⁊ ad prauum eius auditorez: ⁊ que extra negocium audientez. Quoniā ſi non talis eſſet: nihil opus eēt proemio niſi inquātum negocium dicere ſummatiꝫ vt habeat ſicut corpus habz caput.

¶ Quia dixerat philoſophus manifeſtare quid ſit finis ſermonis: ⁊ cuius gratia proponitur oratio dicenda eſſe propria proemio. Alia vero vt reddere auditorem attentum vel non attentum. nō eſſe propria proemio. Hic in parte iſta hoc probat: ſed non eſſe proprium alicui: quantum ad preſens poteſt intelligi dupliciter. Primo ſi competat ei per accidens: ⁊ ſit ei quid extraneum. Secundo ſi non ſolum competat ei: ſed etiam alijs. Duo ergo facit: quia primo oſtendit: ꝙ reddere auditorem attentum: vel non attētū nō proprium eſt proemio: quia competit ei per accidēs. Secūdo oſtendit hoc non eſſe ei proprium: quia non ſolū competit proemio: ſed etiā alijs orationibus. Secunda ibi. (Ad hoc autem attentos.) ¶ Dicit ergo: ꝙ opz nō latere: quia oīa talia: vt reddere auditorem attentum: ſunt extra orationez ⁊ per accidens competūt proemio. Sunt.n. talia introducta propter prauū auditorē: ideo talia ſunt ad ipſum auditorē: nō ſunt extra negociū. Ideo ait: ꝙ ſi nō eēt prauus nō eēt opus proemio: niſi vt diceret negociū ſummatiꝫ: ⁊ oro haberet ipz proemiū: ſicut corpus hz caput. Nā per caput corpus cognoſcitur: ſic ⁊ proemiū pſcitur: cuius gratia introducitur oratio: ⁊ quid ſit finis ſermonis dicendi. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Adhuc attentos reddere omnium partium cõmune ſi oportеat. In omni enim loco remittuntur magis q̃ȝ inchoatiõe. Propter quod ridiculum in principio precipere: quia maxime omnes attenti audiunt. Quare vbi fuerit tempus dicendum.

¶ Oſtendit talia non eſſe propria proemio: quia cõpetunt orationi medie: ⁊ etiam alijs partibus ſermonis. Et duo facit. q2 primo facit quod dictum eſt. Secundo reſumit quomodo debemus reddere auditores attentos. Secũda ibi. (Et nihil adhibere.) ¶ Dicit ergo: ꝙ adhuc reddere auditores attentos non eſt proprium proemio: quia eſt cõmune omnium partium orationis: ſi oportеat. i. ſi indigeat tali attentione: imo magis videtur oportere reddere auditores attentos in omni alia parte ſermonis q̃ȝ in pꝛemio. Quia in omni alio loco auditores magis remittũtur ⁊ faſtidiuntur q̃ȝ in inchoatione: ideo ridiculum eſt precipere attentionem in principio: quia omnes auditores maxime tunc attente audiunt. ergo vbicunq̃ȝ fuerit tempus. i. quãdocunq3 viderimus auditores eſſe remiſſos: tunc dicẽdũ eſt: ꝙ attendant. Attẽtio igitur vt videtur non plus reſpicit proemiũ q̃ȝ alias partes orõnis. ¶ Deinde cum dic.

¶ Et nihil adhibere intellectui. Nihil. n. magis meum q̃ȝ veſtrum. Dicam enim vobis: quale nunq̃ȝ audiſtis dirum: aut ita mirabile. hoc autem eſt: ſicut ait Prodicus: cũ dormiuerint auditores imittere qñq̃ginta dragmas iter ipſos.

¶ Reſumit quomodo reddendus eſt auditor attentus. ⁊ quia non ſolum reddẽdus eſt attentus: immo beniuolus. ideo duo facit: quia primo reſumit quomodo reddendus eſt auditor attentus. Secundo oſtendit quomodo reddẽdus eſt humilis. Secunda ibi. (Unde autem beniuolus.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo quedam que propoſuerat probat ibi. (Quod autem ad auditorem.) Dat autem primo plures cautelas quibus redditur auditor attentus. Naȝ cum videmus auditores non attendere increpãdo debemus eis dicere. Nihil adhibere intellectui. i. vos non habetis intellectum ad ſermonem meum: male facitis. Nam quod dico non eſt magis meum q̃ȝ veſtrum: ⁊ quia negocium ſpectat ad vos: debetis eſſe intenti. Uel ſi volumus eos aliter attentos reddere dicendum eſt. dicam vobis vnum diruȝ ⁊ extraneum qđ nunq̃ȝ audiſtis: aut ita mirabile: quale nunq̃ȝ eſt viſum. nam quiſq3 talia auide audit. Uel ſi non poſſumus per talia eloquia eos attentos reddere: debemus eoȝ facere attentos comminando penas: ſicut fecit Prodicus: q̃ cum auditores dormitarent: ⁊ non attenderent: ait ꝙ volunt mittere in ipſos quinquaginta dragmas. i. quicunq3 decetero dormitauerint ⁊ nõ attenderint: ſoluant dragmas quinquaginta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem ad auditorem: non ſm ꝙ auditor palam: omnes enim aut cõmouent: aut timores ſoluunt in proemijs. Rex dicat: quidẽ non quatenus a ſtudio in aliquo in formis.

¶ Quedam que propoſuerat probat. Suppoſuerat enim: ꝙ reddere auditorem attentum ⁊ non attentuȝ eſt extra negocium: ⁊ nõ eſt ad auditores vt auditor eſt: ſed vt prauus eſt. Predixerat etiam: ꝙ qui habet magnum negociũ vult reddere auditores non attentos. Ideo duo facit: q2 primo declarat primum. Secundo ſecundum. Secunda ibi. (Et qui malum.) ¶ Dicit ergo ꝙ reddere auditoreȝ attentũ: vel nõ attentũ eſt reddere auditorẽ: non vt eſt auditor: ſed ſupple vt prauus eſt. Naȝ hoc eſt extra negociũ quod patet: q2 vt in principio primi huius dictuȝ fuit. Paſſionare auditorem eſt extra negocium rhetoricum: ſȝ omnes ſic facientes auditores paſſionant. Nam omnes vł cõmouent auditores in proemijs ſuis dicendo: ꝙ eſt locuturus magna ⁊ magnalia: ⁊ ſoluunt timores cõminando penas: quas omnes timent dicendo: quicunq3 non attenderit ſoluat tantum. Ideo ſubdit: ꝙ rex: vel imperator: vt habet alia littera: debent dicere: dicat. i. ſtatuat in formis meis: ſupple. i. in regulis ⁊ ſtatutis meis. quatenus non a ſtudio. i. non a negocio principali: ꝙ non debemus intendere in aliquo: recedamus. Naȝ in bona politica dȝ pcipi: ꝙ nihil dicatur extra negocium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui malum negocium habent: aut videntur. vbiq3 enim melius morari q̃ȝ in negocio: propter quod ſed non ꝙ interrogantur dicũt: ſed circa que etiam proemizant.

¶ Declarat ſecunduȝ vȝ: ꝙ hñs malum negociũ vult reddere auditores non attentos. ideo ait. ꝙ qui habẽt malũ negocium: vel ſaltim videntur habere malũ negocium tanq̃ȝ vellent: ꝙ auditores attẽderent immorari vbiq3: ⁊ in alio loco eſt eius melius q̃ȝ morari in negocio proprio: ideo nunq̃ȝ tales dicunt: nec reſpondent ſm ꝙ interrogãtur ſm proemium: aut que ſunt circa adiacentia ⁊ extranea. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde autem beniuolos oportet facere dictũ eſt: etiam aliorũ vnumquodq̃ȝ taliũ: qm̃ aũt bene dicitur. da mihi in amicuȝ venire. hoc autem miſerabile: hec duo opȝ coniectare.

¶ Oſtendit quomodo auditor reddendus eſt beniuolus: dictum eſt ſupra circa principium ſecundi huius: vbi oſtẽſum eſt: quomodo debemus paſſionare auditores: ⁊ non ſolum ibi dictum eſt de amore ⁊ beniuolentia: ſed etiam de vnaquaq̃ȝ aliarum paſſionum. Addit aũt ꝙ bene dictum eſt: ⁊ bonum ẽ venire in amicum. i. eſſe auditoribus amicum ⁊ beniuolum. Hoc autem. ſ. contrarium: vt eſſe maliuolum eſt miſerabile. Hec tamen duo. ſ. beniuolentiam ⁊ maliuolentiam debemus coniectare: quia ſic debemus ordinare ſermonem: vt auditores ſint nobis beniuoli: aduerſarijs aũt maliuoli. ¶ Deinde cuȝ dicit.

¶ In exclamatiuis autem putari opȝ facere ſimul laudari auditorem: aut ipſum: aut genus aut inuentioneȝ huius: aut aliter qualiter. Quod enim dicit Socrates in epitaphio. Uerũ q̃ȝ nõ difficile Athenienſes inter Carthaginẽſes laudare: ſed inter Lacedemonienſes.

¶ Oſtendit quomodo vtendum eſt proemio in exclamatiuis. Nam cum volumus aliquem vituperare: debemus aliquam ſuperficialem laudem immiſcere in vituperio: vt magis credatur nobis quod dicimus. i. ad hoc debemus proemiçare in exclamatiuis: vt putetur laudari auditorem: aut ipſuȝ: aut ſuum genus: aut ſuam inuentionẽ. i. ſuum ingenium: ⁊ ſuam ſcientiam: ⁊ poſtea ipſis laudibus putatiuis immiſcere vituperia. ſicut fecit Socrates in ſuo epitaphio. i. in ſua poeſi dicens: ꝙ non eſt difficile laudare Athenienſes inter Carthaginenſes: ſed inter Lacedemonienſes: in hoc autẽ laudando ipſos: vituperauit eos. Dȝ aũt quiſq3 ſic ſcire proemiçare: vt ſciat laudando vituperare: ⁊ vituperãdo laudare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autem concionatiue ex his: que iudicia

lis orationis

lis orationis ſunt: natura autem minime hēt. etenim de quo ſciunt. Et nihil indiget negociū procmio: niſi propter ipſum aut ꝯtradicentē: aut ſi non quantum voluerit eſtimant: ſed aut maius: aut minus: propter quod aut criminari: aut abſolui neceſſe: ⁊ aut augere: aut minuere. Hoꝝ autem gratia procmio opus eſt: aut ornatus gratia: tāꝗ̄ eloqa videātur turpia: nō ſi nō habeāt. Talis.n. Gorgie cōmendatio de Dele ciuitate. Nihil.n. predisponens: neqꝫ ꝑexcitans ſtatim incipit. Delis ciuitas felix.

℄ Oſtendit q̄ꝛ̄o concionatiua indiget ꝓemio dicens: ꝙ in concionatiua debemus vti ꝓemio: non ꝓpter ſe: ſed ꝓp auditorem: ſic in iudiciali. Nāliter.n. ſm̄ ſe cōcionatiua minime hꝫ ꝓemium. nam ꝓemiuꝫ iō eſt: vt habeaꝛ̄ cognitio negocij dicendi. Oēs aūt qui ꝯſulunt: ſciunt de quo eſt negociū. ğ negocium ꝑ ſe non indiget ꝓemio: ⁊ ſi indiget: hoc nō eſt niſi ꝓpter ipm̄ auditorem: vel ꝓpter ꝯdicentē. Aut ſi aſtantes non eſtimant tm̄ negocium: q̄ntum ipſe voluerit. Ergo vtendū eſt ꝓemio ꝑ criminari ⁊ abſolui q̄ntuꝫ ad ꝯdicentem: ⁊ ꝓpter augere. ⁊ minuere ꝓpter aſtantes: vt faciat eis tantū apparere negocium: quantū vult. Horum igiꝛ̄ gratia indiget ꝓemio: vel ēt indiget eo grā ornatus tāꝗ̄ eloquia videanꝛ̄ turpia: nō ſi non habeant ornatū. ſed ſi nihil hoꝝ fuerit eloquiuꝫ: non indiget ꝓemio. Addit autē gratia exempli: ꝙ talis fuit cōmēdatio Gorgię: quaꝫ fecit de Dele. i. de illa ciuitate: quia nihil ꝑdiſponens: nec ꝑexercitans: ſed abſqꝫ proęmio incepit cōmendationem illam dicens. Delis ciuitas felix.

De criminatione autem vnum quidē: ex quibus vtiqꝫ quis exiſtimationē deprauauerit: ſoluat. Nihil enim differt ſiue ſub exiſtente aliquo: ſiue non. Quare hoc vlē.

℄ Quia inter cętera negocia politica iudiciale magis indiget ꝓemio. Et qꝛ iudiciale nō ꝓprie indiget ꝓemio rōne accuſantis: ſed rōne defendentis: iō ꝓpter ipſum defendentē: qui maxime indiget ꝓemio: ⁊ ad queꝫ ſpectat in principio criminationē ſoluere: facit hic q̄ꝺdaꝫ ſpāle capl̄m de ſolutione criminationis. Et diuidiꝛ̄ ꝑs iſta in duas partes: qꝛ ad ſolutionē criminatiōis primo dat q̄ſdam ꝯſiderationes generales. Scđo ponit conſideratiōes magis ſpāles. Scđa ibi. (Alius modus: ꝙ eſt peccatum.)

℄ Notandū aūt. ꝙ iſtud capl̄m: q̄ꝺ eſt de ſolutiōe criminationis: ſpāliter pertinet ad ꝓemiuꝫ: ſicut recolligere criminationes factas ſpāliter ꝑtinet ad epilogū. Ponendo aūt cōſiderationes generales de ſolutione criminationis duo facit: qꝛ primo ſumit documēta generalia ad deſtruēdum oēs argumētationes: ⁊ oēs criminationes impoſitas .ſ. ſolutionē ⁊ inſtantiaꝫ. Primo ğ ponit documenta q̄ꝛ̄o talia debemus deſtruere ſoluēdo. Scđo inſtādo ibi. (Alius modus vt ad obiecta.) ℄ Dicit ğ ꝙ vnum documētū de criminatione impoſita ſoluenda eſt: ꝙ ſoluat illud: ex q̄bus aduerſarius deprauat eſtimationē: qꝛ facit nos eſtimari ⁊ reputari reos. Et addit ꝙ nihil differt: vtꝝ hoc fiat ſub exiſtēte aliquo: ſiue non ſub exiſtēte: qꝛ ſi nos poſſumus ſoluere rōnem aduerſarij oſtendēdo: ꝙ ibi eſt peccatuꝫ in forma: nihil refert: vtrū illa dicta ſubexiſtant. i. vtrū in eis ſit peccatuꝫ in mā: vel non ſit ibi tale peccatū. Quare iſte locus eſt vniuerſalis ad cōmunem rationem peccantē in forma. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Alius mod⁹ vt ad obiecta obuiare: aut ꝙ nō ſunt: aut ꝙ non nociuum: aut non huic: aut ꝙ non tantum: aut non iniuſtum: aut nō magnū: aut non turpe: aut non habens magnitudinē: de talibus enim altercatio.

℄ Dat alium modum generalem: qui ſit per inſtantiaꝫ: q̄ magis reſpicit peccatum in materia. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo quod dixerat manifeſtat per dictum Jpſicratis. Secunda ibi. (Sicut Jpſicrates.) ℄ Dicit ergo: ꝙ alius modus deſtruēdi criminationes appoſitas eſt: vt obuiemus ⁊ inſtemus ad obiecta: oſtendendo: ꝙ vel peccant ſimpliciter in materia: qꝛ non ſunt vera quę ait: vel ſi nō ſimplr̄ ſunt falſa: ſunt tm̄ aliquo modo falſa: qꝛ nō ſūt nociua: vt aduerſarius dicebat. Aut nō nocuerunt huic: vt dicebat aduerſarius: aut non tantum: aut non multum: aut non magnum iniuſtum: aut non turpe: aut non habens magnam turpitudinem. Nam de talibus eſt altercatio: qꝛ talia imponuntur accuſato. Cuicūqꝫ ergo talium obiectionum accuſatus poterit obuiare oſtendendo non eſſe ſic: vt accuſatus ait: probabit accuſationeꝫ illam peccare in materia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Sicut Jpſicrates ad Nauſicratem: ait enīꝫ feciſſe q̄ꝺ dicebat: ⁊ nocuiſſe: ſed non iniuſtuꝫ feciſſe: aut contra variare iniuſta facientē ſi nociuum: ſed honeſtum: ſi contriſtans: ſed proficuum: aut aliquid aliud tale.

℄ Manifeſtat quod dixerat per dictum Jpſicratis dicens ꝙ iſto modo defendit ſe Jpſicrates contra Nauſicratem ait enim ſe feciſſe quod dicebat: ⁊ nocuiſſe: ſed non feciſſe iniuſtum: vt ipſe imponebat ei. Aut debemus ꝯtra narrare. Jniuſtum enim multis modis fit. Nam nocumentuꝫ: inhoneſtas. cōtriſtatio: damnum: ⁊ cętera talia ad iniuſtitiam pertinent. Debemus ergo cōtra variare concedēdo vnum: ⁊ negando iniuſtuꝫ: qꝛ ſi nocuimus: fecimus tm̄ honeſtū: ſi contriſtauimus: fecimus ꝓficuuꝫ: aut aliq̄d aliud tale: vt qꝛ forte ꝯtriſtauimus vt corrigereꝛ̄: vl̄ vt efficereꝛ̄ bonus: vel aliq̄d aliud hmōi. Jn oībus.n. his ſoluiꝛ̄ criminatio impoſita: oſtendendo eam peccare in materia: quia aduerſarius: vel ſimpliciter: vel ſaltem aliquo modo aſſumit falſa. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Alius modus ꝙ eſt peccatū: aut infortuniū: aut neceſſariuꝫ: vtputa: Sophocles ait tremere: non vt criminatus: aut videatur ſenex: ſed ex neceſſitate. Non.n. voluntarium aliquid eē circa annorum octuaginta.

℄ Ponit documenta magis ſpecialia. Et duo facit: quia ꝑmo ponit huiuſmodi documenta ſpecialiter deſeruientia ipſi criminato. Secundo addit alia documenta: quę nō ſolum deſeruiunt criminato: ſed etiam criminanti. Secunda ibi. (Alius ex criminatione.) Jn criminatione autem tria ſunt conſideranda. vꝫ. ratio criminationis: ipſum criminans: ⁊ iudiciuꝫ de criminatione. Primo ergo nos docet ſoluere criminationem quantum ad rationes ⁊ cauſas criminandi. Secundo quantum ad ipſum criminantem. Tertio quantum ad iudicium de criminatione factum. Secūda ibi. (Alius ſi in tali.) Tertia ibi. (Alius ſi ſerh.) ℄ Circa p͂ᵐ duo facit: qꝛ primo docet ſoluere criminationē q̄ntum ad cām efficientē. Secundo quantum ad finalē ibi. (Et variare q̄dē.) ℄ Dicit ğ: ꝙ alius modus ſoluēdi criminationē eſt oſtendendo peccatum ſibi impoſituꝫ non fuiſſe voluntarium: ſed accidiſſe ex infortunio: aut

ex neceſſitate:ſicut Sophodes ait ſe tremere:nõ vt crimi
nans:nec ꝓpter peccatuꝫ qḋ fecerit:ſed qꝛ videbať ſenex:
ideo faciebat hoc ex neceſſitate nõ volũtarie. Nullus eſt
volũtate ſenex:vel octuaginta annoꝝ: ſed quadã neceſſi
tate nãli talia contingunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et variare ꝙ vnius gratia:qꝛ non nocere vo
lebat:ſed hoc ꝛ hoc:quod culpatur feciſſe acci
dit:aut nocuiſſe iuſtũ:aut odire:ſed quatenus
hoc fieret:feciſſet.

¶ Ponit aliã ꝯſiderationeꝫ ex pte finis dicẽs:ꝙ debemus
ſoluere criminationẽ variando finẽ:cuius gratia alia fiũt
oſtẽdendo:ꝙ non volebamus nocere:nec intendebamus
nocumentũ:iõ hoc ꝛ hoc:qḋ culpať aduerſarius incuſat᷒
feciſſe:oꝫ dicere:ꝙ accidit ꝓpter illa nocuiſſe:qꝛ fuit nocu
mẽtũ ꝑter intẽtionẽ. Jõ opꝫ dicere incuſatus:ꝙ iuſtũ eẽt
ꝙ accuſans eũ odiret:ſi feciſſet illud: vt hoc fieret: vt no
ceret. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Alius in tali deprehenſus eſt criminans: aut
nunc:aut prius:aut ipſe:aut propinquoruꝫ ali
quis. Alius ſi alij in hoc deprehẽdũtur: quos
confitetur non reos eſſe criminationi : puta:
quia ſi purus adulter: ꝛ aliqs ego. Alius ſi ali
os criminatur:aut alius ipſum : aut ſine crimi
natione credebantur:ſicut ipſe nunc:qui appa
rebãt non rei. Alius econtra criminari crimi
nantem. Jnconueniens enim ſi ipſe nõ credẽ
dus. hmõi ſermones ſunt incredendi.

¶ Ponit ꝯſiderationes ſumptas ex parte ipſius criminan
tis. Et q̃tuor facit ſm ꝙ tales criminationes ponit. Scḋa
ibi.(Alius ſi alij.) Tertia ibi.(Alius ſi alios.) Quarta
ibi.(Alius econtra.) ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ ali
us modus ſoluendi criminationẽ eſt:ſi criminans deꝑhẽ
ſus fuerit in tali crimine:aut nũc:aut prius: ipſe aut aliqs
ꝓpinquoꝝ:qꝛ ſi hoc põt oſtẽdere:ꝯtingit nõ eſſe iniuſtuꝫ:
qꝛ ſi iniuſtũ eſſet criminans: hoc nõ feciſſet:nec argueret
alios:de quo ipſe eſt irretitus. ¶ Scḋa cõſideratio talis.
Qꝛ alius modus ſoluendi talia eſt:ſi in illo crimine:d quo
culpať: deprehenſi ſunt:quos nõ ꝯfiteť eẽ reos ſm crimina
tionẽ: vtputa:ſi de adulterio eſt incuſatus:cõfiteť aliquem
adulteꝝ eẽ bonũ ꝛ puꝝ: oꝫ dicere incuſatus.g̃ ꝛ ego ſũ bo
nus ꝛ purus. ¶ Tertia talis. Qꝛ alius modus eſt talia ſol
uendi:ſi criminãs criminať alios:ꝛ alius criminať ipm ꝛ
maxime ſi criminatur eos:q credebanť ſine criminatiõe.
Propter qḋ oꝫ dicere incuſatus: ꝙ ſicut ipſe criminãs cri
minabať tũc eos:q apparebant.ꝛ erant nõ rei:ita nunc cri
minať me:q nõ appareo:neqꝫ ſum reus. ¶ Quarta talis.
Qꝛ alius modus eſt econtra criminari criminantem. alle
uiatur.n.culpa accuſati ex crimine incuſantis. Oꝫ ergo di
cere incuſatus:incõuenieñs eſſe:ſupple nõ eſt credenduꝫ:ꝛ
cũ ſermões incuſantis ſint incredẽdi. Et ſi põt obtinere:
ꝙ credať incuſatus criminoſus:nõ credeť ſermonibus in
cuſantis:nec adhibeť fides dictis eius. ¶ Deinde cũ.d.

¶ Alius ſi factum eſt iudicium : ſicut Eurypi
des ad conualeſcentem Anthidoſci accuſantẽ
qũo ipius qui fecit precipiẽs deierare : lingua
deierauit:mens autem impotẽs iurare. Ait.n.
ipſum iniuſtum facere contra iudicia ex Dio
niſiaco agone ad pretoria ducentem. Jbi enim
ipſum dediſſe rationem:aut daturum.

¶ Docet ſoluere criminationẽ ex iudicio facto: qꝛ ſi alicui
in aliqua cã iudicatũ eſt ꝓ nobis:ꝛ aliquis vellet nos de il
lo crimine criminari:debemus dicere ipſum eſſe iniuſtũ:
qꝛ facit ꝯtra iudiciũ iudicatũ. Jõ ait:ꝙ alius locus eſt ad
ſoluendũ criminationes:ſi factũ eſt iudiciũ ꝓ nobis: ſicut
Eurypides dixit ad ꝯualeſcẽtẽ Anthidoſci accuſantẽ.i.ad
illũ hoieꝫ:q incuſauit eũ:ꝙ eſſet impius:qꝛ ꝑceperat deie
rare ꝛ aſſerens:ꝛ ꝙ ẽt ipſe lingua deierauit. Jurauit.n. vt
dicebat:ꝙ mẽs iurare nõ poterat:eo ꝙ eſſet falſum. Eury
pides aũt rñdit ipꝫ ꝯualeſcentẽ eſſe iniuſtũ:qꝛ faciebat ꝯ
iudicia iudicata:ideo ducebat ipm ad ꝑtoria ex Dionyſia
co agone.i.ad iudicia iudicata ſub agone Dionyſij. Qñ.n.
ſub aliquo iudice iudicatum eſt ꝓ nobis:debemus dicere
aduerſario:ꝙ ſub tali iudice:vt ſub Dionyſio:vel ſub ali
quo alio dedimus rõnem ipſius negocij:ꝛ parati eſſemus
dare ſub eodem:ſiqs nos incuſare vellet. ¶ Deinde.c.d.

¶ Si voluerit accuſare quantum ꝛ hec:qꝛ alia
iudicia facit: ꝛ qꝛ non credit negocio.

¶ Ponit quaſdã ꝯſiderationes deſeruiẽtes nõ ſolũ incuſa
to:ſed ẽt incuſanti. Et duo facit ſm ꝙ tales cõſideratiões
ponit. Scḋa ibi.(Alius criminanti.) ¶ Circa primũ duo
facit:qꝛ primo ponit conſiderationem ipſam. Scḋo oſten
dit talem conſiderationem eſſe cõem criminanti ꝛ crimi
nato ibi.(Cõis autem ambobus). ¶ Eſt aũt ꝯſideratio
talis:ꝙ nos debemus accuſare criminantem de ipſa cri
minatione:ꝛ hoc qñ alia iudicia facit pro aliqo q̃ꝫ pro no
bis. Debemus.n. dicere: ꝙ non credit negocio ꝙ iudicet
.i. non credit vt iudicat : quia ſi ſic crederet pro omnibus
idem iudicaret. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cõmunis autem ambobus locus id : quod
eſt ſymbola oratiõe: velut in theatro Vlyſſes
qꝛ domeſticus Priamo thelamõ: ꝛ ꝙ non cõ
tradixit inſidiatoribus.

¶ Oſtendit hunc locum eſſe cõmunem. Nam cuꝫ aliquis
aliter iudicat pro vno:aliter pro alio:poſſumus de hoc ip
ſum accuſare ꝛ criminare:ꝛ tunc iſte locus deſeruit crimi
nanti. Et poſſumus etiaꝫ ex hoc nos defendere: ſi ille nos
criminaret: ꝛ tunc deſeruit criminato. Jdeo ait:ꝙ iſte lo
cus:ꝙ homo debet ſymbola dicere.i.ꝙ homo debet con
uenientia iudicare.ꝛ ſemper in ſimili caſu oꝫ dare ſimile
iudicium.eſt conſequens ambobus criminanti.ſ. ꝛ crimi
nato. vt domeſticus Vlyſſes in theatro dixit Priamo:ꝙ
Thelamon.i. ille homo non contradicit inſidiatoribus:
ſi ergo in alio loco volebat contradicere: ſupple ꝓpter di
uerſitatem iudicij erat criminãdus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius criminanti parum laudantem vitupe
rare fortiter magnum: aut multa bona cum ꝓ
poſuerunt: ꝙ negocium facit vnũ vituperare.
Tales aũt artificioſiſſimi ꝛ iniuſtiſſimi : bonis
.n. neceſſe tentant admiſcentes ipſa malo.

¶ Ponit aliam conſiderationem. Et duo facit:qꝛ ꝑmo po
nit quod dictum eſt. Secundo oſtendit illam cõſideratio
nem etiam eẽ cõmunem ibi.(Cõe aũt criminãti.) ¶ Di
cit g̃ primo:ꝙ alius locus eſt ad criminationem faciẽdã.
ꝛ deſeruit ipſi criminanti:ꝙ oꝫ laudare paꝝ:ꝛ vituperare
fortiter:ꝛ multum oꝫ ꝓponere multa bona:ꝛ in eo qḋ non
facit ad factum:ꝛ in eo quod eſt ad ꝓpoſitum:debet ipſuꝫ
vituperare. Et addit:ꝙ tales loci ſunt artificioſiſſimi ꝛ in
iuſtiſſimi. multũ.n. valẽt: vt oñdať aduerſarius eſſe iniu
ſtus. Nã ꝓpter locos pmiſſos magis creditur noxa ipo
ſita:iõ ait:ꝙ ꝑ hõ locos multi conanť nocere ipſis bonis
viris miſcẽtes bona malo:ꝛ laudes vitupio. ¶ Deiñ.c.d.

¶ Cõmune

¶ Commune autem criminanti: ⁊ ei qui abſolvitur: quoniam idem contingit ꝓpter plura actū eē criminanti quidē malignandū indeterius: accipienti: ei aūt qui abſolvitur in melius. vt puta: ꝙ Diomedes Vlixē ꝓelegit. Huic quidē: quia optimum exiſtimavit Vlixem: huic aūt quia non: ſed quia ſolus: non cōtra agonizator tanꝙ pravū. Et de criminatione quidē dicta ſūt tāta.

¶ Oſtendit: ꝙ iſte locus non ſolū deſervit criminanti: vt viſum eſt: ſed etiam deſervit ipſi criminato: qui debꝫ abſolvi a criminatiōe. Nā cū idē negociū poſſit multis modis accipi: quoniam laus eſt annexa vituperio: pōt homo ponderare: ⁊ magnificare laudē: ⁊ vituperiū palliare. Propter qđ debꝫ cōverti iſte locus: ⁊ erit in melius ei: qui abſolvitur: ⁊ in deterius ei: qui accipit malignationē ⁊ criminationē: ſicut Diomedes increpādo loquebatur dicens. Preeligis Vlixē: quaſi dicat: non eſt eligendus: quia licꝫ hinc. i. ex vna parte non eſt optimus: quia ipſe ſolus. ideſt ipſe plus aliis: non eſt cōtra agonizator. i. nō cōtra bellator tanꝙ pravū ſic nō eſſe bellatorē: ⁊ ſic iſte locus eſt in malū: quia ibi plus ponderat vituperiū ꝙ laus. Si aūt fieret econverſo: fieret in bonū. ergo iſte locus conſequens eſt: vt patet. Vltimo epilogat: ꝙ de criminatione dicta ſunt tanta.

Narratio autē in exclamativis eſt non continuatim: ſed ſm partes. Oportet enim actiones pertranſire: ex quibus oratio.

¶ Expedita vna parte perorationis. vꝫ. proemio. hic phs determinat de narratione. Et tria facit: quia primo determinat de ea vt comparatur ad negocium exclamativum. Secundo vt comparatur ad iudiciale. Tertio vt refertur ad deliberativum. Secunda ibi. (Nunc autem riſibiliter.) Tertia ibi. (In concione autem.) Circa primū duo facit ſm ꝙ dat duo documenta ad ꝓpoſitū. Scđa ibi. (Oportet aūt notos.) Circa primū duo facit: quia primo ponit documentū ipm. Secundo quod dixerat probat. ibi. (Componitur enī breve.) Eſt autem documentū tale: ꝙ narratio in exclamativis non debet proferri continuatim: ſed ſm partes. Nā opꝫ pertranſire. i. particulatim tranſire: ⁊ diſtincte enumerare actiones ⁊ opera: ex quibus eſt oratio laudativa. Eſt ergo intentio huius documenti: ꝙ diſtincte ſunt ꝓferende actiones: ita ꝙ ex qualibꝫ actione bona ſurgamus in laudem ſibi correſpondentē: ⁊ tunc quelibꝫ laus habebit ſuā cauſam annexam. immo etiam ipſarum actionū eſt cauſa reddenda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Componitur enim brevis oratio: hoc quid inartificiale. Nihil enim eſt cauſa actionum q ſolvit: hoc autem ex arte. Hoc autem eſt oſtendere: aut quia eſt ſi ſit incredibile: aut quia quale aut quia quantum: aut etiam omnia.

¶ Ponit qđ dixerat: ⁊ duo facit ſm ꝙ dupliciter hoc probat. Scđa ibi. (Propter hoc autem aliquādo.) Dicit ergo: ꝙ breviter loquendo: ſi oratio laudativa componitur. i. connectitur: ⁊ continuatur eſt quid inartificiale: quia narratio continuata non aſſignat cauſam dicti. Ideo cum huiuſmodi oratio vel narratio ſolvitur: ⁊ diſtinguitur: nō invenitur ibi aliqua cauſa actionū narratarum: ideo eſt inartificiale. Sꝫ tūc eſt artificiale: quādo ipſa narratio interrumpitur: ⁊ ſm partes orationis aſſignantur ſue cauſe: ⁊ oſtenditur: aut quia eſt vt dicitur: ſi illud videatur incredibile: aut quia eſt quale vt bonum: aut quantū vt magnum: aut etiam oīa ſunt oſtendēda: ſi de omnibus dubitatur. ¶ Deinde. c. d.

¶ Propter hoc autē aliquando non cōtinue oportꝫ narrare omnia: quia difficulter memorabile oſtendere ſic ex his quidē igitur ꝙ ſit fortis ex his aūt ꝙ ſapiens: aut iuſtus: vt ſimplicior oratio eſt illa: aut varia: ⁊ non evidens.

¶ Aſſignat ſecūdam cauſam dicens: ꝙ aliquando propter hoc. ideſt ꝓpter aliam cauſam nō oportet narrare omnia cōtinue. quia tale difficulter memorabitur. Debemus ergo ſi volumus aliquē laudare: dividere narrationē: narrādo primo quedam. ex quibus oſtēdatur ꝙ ſit fortis. ⁊ poſtea narrare alia. ⁊ ex illis oſtendere ꝙ eſt ſapiens: aut iuſtus. ſic enim faciēdo erit oratio ſimplicior. ideſt planior. Nam ſi primo narrantur omnia. ⁊ poſtea ſubdūtur laudes: eſſet locutio varia. ⁊ non evidens. ſed intricata. quia neſciremus ex quibus operibus narratis: que laus conſurgeret. ſed ſub cōfuſiōe laudes referuntur ad opa. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Oportet autem notos quidem rememorari ꝓpter quod multi nihil idigent narratione: vt puta: ſi vis Achilem laudare. ſciunt enim oēs actiones. ſed opꝫ ipſis vti. Sed ſi Criciā opꝫ non enim multi ſciunt.

¶ Ponit ſm documentū: ⁊ duo facit: quia primo ponit documentum: ſcđo probat quod dixerat. ibi. (Eſt aūt laus.) Dicit ergo ꝙ oportet rememorari actus notos: quia laudes conſurgentes ex talibus actionibus ſunt magis digne fide: ideo addit: ꝙ multi in ſuis laudibus non indigēt narratione: vt puta ſi velles laudare Achilem: quia omnes ſciūt actiōes eius: non oportet eas narrare: ſed debemus ipſis vti tanꝙ notis. Sed ſi Critiam laudare vellemus: oporteret narrare opera eius: quia multi neſciūt ea. ¶ Dei. c. d.

¶ Eſt autem laus ſermo elucidans magnitudinem virtutis. Oportet igitur actiones oſtēdere quōo tales. Cōmendatio autē oportet eſſe.

¶ Probat quod dixerat: in predictis autem documentis ſuppoſitū fuit: ꝙ ex actibus conſurgit laus. ideo hic hoc probat: propter hoc ꝙ iſte probationes ſunt cōmunes ad vtrūqꝫ documentum. Duo autem facit: ſm ꝙ dupliciter probat intentum per diffinitionē laudis: ſcđo probat hoc idem comparādo laudem ad conſilia. ibi. (Habēt autē quādam.) Circa primū duo facit: quia primo per diffinitionem laudis oſtēdit: ꝙ per opera bōa ⁊ virtuoſa probatur laus. Sed aliqualiter perſuadet. ibi. (Que ſūt circa.) Dicit ergo ꝙ laus eſt ſermo elucidans magnitudinem virtutis. Si ergo volumus laudare aliquē debemus oſtēdere actiones eius fuiſſe tales. i. virtuoſas: cōmēdatio ergo ⁊ laus eſt ipſorū operū. i. eſt per ipſa opa. ¶ Deīde cū dic.

¶ Que autem circa perſuaſionem: puta nobilitas: ⁊ eruditio. Veriſimile enim ex bonis bonos: ⁊ ſic nutritū tale eſſe: ꝓpter qđ cōmendamus eos: qui egerunt opera: aut ſigna actiōis ſunt: ⁊ laudabimus vtiqꝫ: ⁊ eum qui non egit ſi crediderimus eſſe talem.

¶ Oſtēdit qđ circūadiacentia ad virtutē ꝑſuadent ipſā laudem: ⁊ duo facit: quia primo facit quod dictum eſt: ſcđo oſtendit talia circumadiacentia continere aliquo modo virtutē ipſam. ibi. (Beneficatio autem.) Continuatur ergo ſic. Actiones virtuoſe arguunt laudē ⁊ commendationem ſm circumadiacentia virtutibus ⁊ actionibus vir

tuoſi: ⁊ ſi nõ directe arguant laudem: perſuadent tamẽ eam: ergo perſuaſionem laudis facit nobilitas ⁊ eruditio. Probabile eniʒ eſt nobiles eẽ bonos: quia veriſimile eſt ex bonis bonos eſſe ortos. Sic etiaʒ veriſimile eſt hominẽ mutatũ .i. eruditum eſſe talem .i. eſt eſſe laudabilem ⁊ comendandũ. Ideo nos comendamus eos: quia egerũt exteriora opera: quia opera exteriora bona ſigna ſunt interioris actionis virtuoſe: ſicut etiam nos laudamus eum qui nõ egit opera exteriora: ſi credimus ipſum eſſe taleʒ ꝙ ellegerit bene operari. Opera ergo exteriora circũadiacent virtuti: perſuadent tamen virtutẽ: ſiue fiant: ſiue nõ fiant. Duʒ tamẽ probabiliter credatur: ꝙ quis proponat ea facere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Benefactio aũt ⁊ felicitatio his quidem eadem: his aũt non eadem: ſed quẽadmodũ felicitas virtutem: ⁊ felicitatio continet hoc.

¶ Oſidit huius circumadiacẽtia aliquo mõ ꝯtinere virtutem. Ad cuius euidentiam notãduʒ: ꝙ vt alludamus verbis textus: differentia eſt inter virtutem: felicitatem: ⁊ benefactionẽ. Uirtus eniʒ eſt ipſe habitꝰ: felicitas eſt actus virtutis perfecte: benefactio vero eſt opus exterius. Ex ṽtute ergo tendimus in felicitatem: quia ex habitu progreditur actus ṽtutis. Ex felicitate vero progredimur in benefactionẽ: quia ſi adſit facultas: ex actione interiori progreditur opus exterius: quia cum aliquo modo reſeruatur in ſuo effectu: aliquo modo reſeruatur in felicitatẽ: ⁊ felicitas in benefactiõe. Benefactiões ergo ⁊ bona opera exteriora licet ſint circũadiacentia virtuti: quia aliquo modo felicitatem continent. dici poteſt ꝙ aliquo modo ſint cõtentiua virtutis. Ideo ait: ꝙ benefactio: ⁊ pro .i. felicitatio his virtutibus eſt vno modo eadeʒ: alio vero modo ipſis virtutibus non eadem. Nõ enim eſt eadem per eſſentiam. ſed eſt eadem: qꝛ aliquo modo continet eas. Naʒ ſicut felicitas continet virtuteʒ: ſic ⁊ felicitatio .i. benefactio: ⁊ bona operatio continet hoc .ſcʒ felicitatẽ: propter ꝙ ipſa benefactio ſiue felicitatio aliquo modo continet virtutem: quia continet felicitatem contentiuam virtutis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habent autem quandam cõem ſpẽm laus ⁊ cõſilia. Que eniʒ in conſulendo ſupponueris vtiqʒ hec tranſpoſita locutione cõmendatiões fiunt. Quã igitur habemus que oportet agere ⁊ qualem quendaʒ oportet eſſe hoc tanqȝ ſupponẽtes dicentem locutionẽ tranſponere opʒ ⁊ vertere: vt puta: ꝙ non opʒ magnuʒ ſapere in his: que ꝓꝑ fortunã: ſʒ in his: que ꝓꝑ ſeipʒ.

¶ Probat ꝙ opera arguunt laudem comparando laudeʒ ad conſilia: ⁊ duo facit: quia primo ꝑmittit comparationẽ ipſam: ſecũdo ex hoc concludit intentũ ibi (Quare quã do laudare.) Dicit ergo ꝙ laus ⁊ cõſilia habent quãdam cõmunem ſpeciem: vt oſtẽſum fuit in primo libro: in tractatu de negocio exclamatiuo caplo (Sumẽdum auteʒ ⁊ propinqua.) ibi enim oſtẽſum fuit: ꝙ que in cõſulendo ſupponimus tranſpoſita locutione comendationes fiũt. In conſulendo enim ſupponimus bonum: ⁊ concludimus ꝙ ſic debeamus operari: vt poſſimus id bonum cõſequi. In laude auteʒ ecõtrario: quia ſupponimus: ꝙ aliquis ſit bene operatus: ⁊ ex bonis operibus arguimus eius bonitatem ⁊ laudem. Cuʒ ergo habeamus que opʒ agere: qꝛ opera virtuoſa: ⁊ qualẽ quendam oportet eſſe: quia bonũ hoc quod ſupponimus in conſilijs dicentem ⁊ ſupponentem illud: ſi vult laudare: oportet locutionem tranſponere ⁊ vertere: vt puta: ꝙ non oportet ſapere magnuʒ in his que propter fortunam: ſed in his: que ꝓpter ipſuʒ. Si ergo volumus laudare dicamus: ꝙ in cordibus noſtris debemus cogitare talem fuiſſe magnum ⁊ bonum: quia non fortuitu: ſed per ſeipſuʒ operatus eſt bona opa. Si auteʒ vellemus conſulere: cõuerteremus propoſitũ: ⁊ ſupponeremus aliquid eſſe magnũ ⁊ bonũ: ⁊ cõcluderemus opa per que illud bonum conſequeremur. ¶ Deinde cũ .d.

¶ Quare quãdo laudare volueris: vide qd̃ vtiqʒ ſupponas: ⁊ quãdo ſuppõas vide qd̃ vtiqʒ laudabis. Locutio autem oppoſita erit ex neceſſitate: quãdo hoc quidẽ obſiſtens. hoc aũt non obſiſtens tranſponatur.

¶ Premiſſa comparatione laudis ad cõſilia: concludit intentum dicens: ꝙ quando vis aliquid laudare: vide quid ſupponas: ⁊ quando ſupponas. Et vide etiaʒ qd ẽ laudandum: quia de neceſſitate locutio erit oppoſita ⁊ trãſpoſita in laude ⁊ conſilio. Naʒ in laude opera non obſiſtunt: ſed ſunt nota: bonum autem non eſt notum: ſed cõcludimus per bona opera: ſemper enĩ arguendo principia nobis nõ reſiſtunt: ſed ſunt quaſi locus ianue in domo: vt dicit Cõmentator ſuꝑ ſcõm metaphyſice: concluſiones autem nobis obſiſtunt ⁊ reſiſtunt: quia eas inueſtigãdo querimus. Cum ergo in conſulẽdo hoc .ſcʒ bonũ nobis non obſiſtat: qꝛ ſe habʒ vt ꝑncipiũ: hoc aũt .ſ. opus obſiſtat: qꝛ ſe habet vt concluſio: tranſponatur vero ſermo: ⁊ cõcluſio fiat premiſſa: ⁊ cõcludit ecõuerſo: ⁊ habebiꝭ laudatiua locutio.

Hanc aũt riſibiliter aiunt narrationem oportere eſſe celerem qȝqȝ ſi paſtam facienti: querenti ſi durã aut molleʒ: paſtabit. Oꝛ aũt bene dicat impoſſibile. Et ſic ſimiliter oportet enim non prolixe narrare: ſicut neqʒ ꝑſuaſiones dicere. Neqʒ eniʒ hic eſt in eo ꝙ bene: aut in eo ꝙ cito: aut in eo ꝙ breuiter: ſed in eo ꝙ medio modo. hoc autem eſt in dicẽdo queecũqʒ manifeſtabunt negocium: aut q̃cũqʒ faciunt opinari factũ: aut nocuiſſe. aut iniuſta feciſſe: aut tãta qȝta vult aduerſario: aut ꝯria.

¶ In parte iſta determinat phs de narratione: vt comparatur ad negociũ iudiciale. Et duo facit qꝛ ꝑmo remouet quandã falſam opiõnẽ. Scdo ponit quedã documẽta neceſſaria ad propoſitũ. Scda ibi (Secus narrari auteʒ.) Dicit ergo: ꝙ quidã deriſorie opinanꝭ dicentes oportere narrationem eſſe celerem: quia ſicut faciens paſtam. ſi q̃rit eam durã vel molẽ: paſtabit eã: ſupple nõ. Paſta eniʒ debet eſſe medio modo: aliter enim impoſſibile erit: ꝙ aliquis eã bene ducat: vel impoſſe erit: ꝙ aliquis bene dicat dicens: paſtam eſſe bene ductibilem: ſi ſit dura vel mollis: debet enĩ eſſe medio modo. Sic ſimilr ⁊ narrationẽ non opʒ prolixa narrare. Nam ſicut in dicendo perſuaſiones non fit bene. ſi non fiat cito: nec ſi fiat breuiter: ſed ſi fiat medio modo: ſic ſupra ⁊ narratio medio ſe debʒ habere. Hoc auteʒ .ſ. medio modo ſe debʒ habere: eſt queecũqʒ cõgruunt negotio. igitur queecũqʒ in dicendo manifeſtabũt negocium: aut facient ipſum opinari factum: aut nocuiſſe aut iniuſta feciſſe: aut eſſe tanta quanta vult aduerſario autem eſſe contraria: ⁊ que ipſe non vult: queecunqʒ enim hoc faciunt: media dici debent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secus narrari aũt queecũqʒ facient opinari

factum

factum: aut nocuiſſe: aut iniuſta feciſſe: aut tāta quanta vult aduerſario: aut contraria.

¶ Dat quędam documenta neceſſaria ad ꝓpoſitū. Et duo facit: quia primo documēta reſpiciētia negocij diſtinctionem ponit. Secundo reſpicientia negocij cauſaʒ. ibi. (Si autē incredibile.) Circa primū duo facit ſm ꝙ duo documenta ponit. Scđa ibi. (Secus narrari aūt.) Dicit ergo: ꝙ debemus diſtincte negocia narrare: quia ſecus: ⁊ per ſe narrari debent quęcūqʒ facient opinari negocium eſſe factum. Sic etiam ſunt per ſe narranda faciētia opinari aduerſariū nocuiſſe: aut iniuſta feciſſe: aut etiā facientia opinari negocia eſſe tanta quanta ipſe vult: ⁊ qualia vult. ſunt ergo per ſe narranda: quę ſunt per ſe: ⁊ quę ſunt contraria aduerſario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secus narrari autem quecūqʒ ad tuam virtutē faciunt. vtputa. ego monebaʒ ſemper iuxta dicens non pueros derelinquere: aut alterius maliciam. Ille autem reſpondebat mihi: ꝙ cuiuſcunqʒ ſint ipſi: ſed tanq̄ʒ ab electione. ego autem volui: ⁊ pręelegeram enim hoc: ſʒ ⁊ putabam melius. Hoc quideʒ enim prudētis: hoc autem boni: prudentis quidē in eo qđ eſt proficuū perſequi: boni aūt in eo qđ hōeſtū.

¶ Ponit aliud documentum ꝙ deberent ſecus per ſe narrari quęcūqʒ faciunt ad virtutē tuā: vtputa in hoc exemplo. Ego ſemꝑ monebā iuſta dicens: nō derelinquere pueros: ⁊ quando tu narraſti omnia facientia ad virtutē tuā. debes narrare: quę faciūt ad maliciā alterius. Aut debes dicere quādo ego monebā nō derelinquēdos eſſe pueros: ridebat mihi ille. ideſt aduerſarius: cuiuſcūqʒ ſint illi pueri. non eſt mihi curare: ab electione enim ago: volui eniʒ ⁊ pręeligebam hoc. ſcʒ derelinquere pueros: q: putabā hoc eſſe melius. ideſt eſſe proficuuʒ: ſʒ illud. ſcʒ nō derelinquere: eſſet honeſtum. Nam inter agibilia hoc quideʒ eſt prudentis: hoc autem boni ⁊ virtuoſi. Prudentis quideʒ eſt proſequi proficuuʒ. boni autē honeſtum. Si ergo poteris oſtendere aduerſarium non elegiſſe honeſtuʒ ſed ꝓficuū oſtendes ipſum eſſe iniuſtū ⁊ prauū. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Si aūt incredibile ſit: tunc cām addendā eē: ſicut Sophocles facit exemplū ex Antigona: ꝙ magis de fratre curabat q̄ʒ de viro: aut pueris. Hęc quideʒ eniʒ forſan fierent adhuc perdita. Matre enim apud inferos ⁊ patre cum vitā trāſegerint: nō eſt frater ꝙ exurgat aliqn̄.

¶ Ponit duo documenta ſumpta ex parte cauſę. Et duo facit: quia ꝑmo docet qualiter debeamus nos habere: cū ſcimus reddere cauſam dicti. Secūdo qualiter cum neſcimus. ibi. (Si autem non habes cām.) Dicit ergo: ꝙ ſi negociū eſt incredibile: addendaʒ eē cauſam: ſicut Sophocles ponebat exemplū de Antigona. ideſt de illa muliere a qua cū quęſitū fuiſſet: de quo plus curaret: an de fratre: an de marito ⁊ filijs. Reſpōdit: ꝙ plus curaret de fratre: q̄ʒ de viro: aut de pueris. ideſt de filijs. Et quia hoc videbatur incredibile: q: mulieres intime diligebant filios ⁊ viruʒ. Statī reddit cauſam dicens: ꝙ ſi hęc perdita eēnt: adhuc forſan fierent. i. ſi virum: ⁊ filios perdidiſſem: poſſeʒ aliuʒ virū capere: ⁊ alios filios procreare: Sed matre mea apđ inferos deſcendēte: ⁊ patre de hac vita tranſeunte: non eſt ꝙ aliqn̄ exurgat frater meus. Volebat eniʒ ex hoc arguere: ꝙ quia frater erat bonum irrecuperabile. vir autem: ⁊ filij recuperabile: eligendum eſſe potius perdere virum: ⁊ filios q̄ʒ fratrem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autē non habes cauſaʒ: dicas ꝙ nō ignoras incredibilia: ſed qa talis es: diſcredunt enī ad aliqđ agere voluntariū: niſi conferens.

¶ Docet qualiter nos debeamus habere: ſi dicta noſtra videantur incredibilia: ⁊ tamē neſcimus aſſignare cauſam: per quā credibilia fiāt: ⁊ tria facit ſm ꝙ tripliciter hoc docet. Primo enim hoc docet facere inculpando auditores. Scđo paſſionando eos. Tertio oſtendendo nos boni moris. Scđa ibi. (Adhuc auteʒ ex paſſionis.) Tertia ibi. (Et mox introducit.) Dicit ergo: ꝙ ſi non habes cauſam: per quā probes dicta tua: debes inculpare auditores dicēs: ꝙ non ignoras dicta tua eſſe incredibilia: ſed hoc nō eſt quātum de ſe: cum vera ſint: ſed quia talis es: ꝙ nunq̄ʒ auditores tibi credunt: quia perſuades eis honeſta nō vtilia. ipſi auteʒ diſcredunt: ⁊ nunq̄ʒ volunt agere volūtarie: niſi cōferens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc ex paſſionis illatiuis narrās ⁊ ſequētia: ⁊ que ſciunt: ⁊ propria: aut ſibi: aut illi conuenientia. Hic aūt reſidebat me inſpiciens: ⁊ ſicut eſt de Cratili enthima: ꝙ diſcerpens erat manus ⁊ proijciens.

¶ Dat ſcđm documentū ſumptum ex paſſione auditoruʒ Et duo facit: quia primo facit qđ dictū eſt. Scđo dat quādam ydoneitatem ad paſſionanduʒ. ibi. (Perſuaſibilia enim.) Dicit ergo: ꝙ ſi non habemus cauſaʒ: adhuc dicta tua potes facere credibilia ex illatiuis paſſionis narrādo ſequētia auditoribus: dicēdo. Si nō creditis dictis meis hęc ſequuntur vobis: ⁊ huiuſ ſequentia debent eſſe talia: vt quę ipſi ſciant: ⁊ quę ſint auditori ꝓpria: aut illi conuenientia: quia per talia: quę ſunt conuenientia: ⁊ propria auditori: magis paſſionatur auditor. Sicut etiā ipſuʒ potes paſſionare ducendo auditorē ad iram contra aduerſariū oſtendendo eum eſſe inſidiatorē. Debes enim dicere: hic reſidebat ſemper me inſpiciēs. i. ſemꝑ fuit inſidiator. Sic etiā debes oſtendere aduerſariū eſſe maleficuʒ: dicendo de aduerſario: ille eſt ita ſicut de Cratili enthima. i. ſicut de illo viro: qđ eſt diſerpens: ⁊ manus proijciens. ideſt eſt adeo maleficus: ꝙ vbicūqʒ manum ſuam proijcit: totuʒ deſtruit: ⁊ diſerpit. Et quia maleficꝭ ⁊ inſidiatores naturaliter odiunꝰ: ⁊ odiētes de facili credūt mala de his: quos odiunt. ſi poſſumus auditorem paſſionare: vt aduerſariū noſtrum odiat: etiam ſi incredibilia mala loquamur de eo. credetur nobis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſuaſibilia enim quia conſona ſiunt hec que ſciunt illis que neſciunt: plurima aūt talia eſt accipe ex Homero: vt ergo ait. Vetula aūt continebat manibus faciē: qui enim lachrymari incipiunt: deprehenduntur in oculis.

¶ Dat quandam ydoneitatem ad paſſionandū dicens: ꝙ quę homines ſciunt magis ſūt ꝯſona ⁊ perſuaſibilia: ⁊ magis congrua q̄ʒ illa quę neſciunt: ideo prouerbia: quia ſunt in cōmuni vſu: ſunt magis perſuaſibilia: talia auteʒ dicta cōmunia plurima eſt accipere ab Homero. Ipſe enim ait. i. dicit aliquando prouerbium: ſiue illud dictum cōmune: ꝙ vetula plorans continebat. i. cooperiebat manibus faciem ſuam: quia qui lachrymari incipiūt: deprehendunꝰ in oculis: ideo ne illa vetula videretur plorans: parabat manus ante faciem ſuam. Ex hoc enim prouerbialiter argui poſſet: ꝙ miſerabiliter ſe habentes libenter ſe abſcon

dant. illud autem prouerbium ideo introducit: vt oſtendat dicta communia ⁊ nota eſſe magis perſuaſibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et mox introduce etiam teipſuz qualem quēdaʒ: vt tanꝙ talē cōſiderent: ⁊ aduerſariū nō. Latēs autē fac: qđ aut facile videre oportet ex denunciantibus. De quibus autē nihil ſcimus tamē accipimus exiſtimationē quādā. Vbiqʒ autem oportet narrare: ⁊ aliqñ nō in principio

¶ Dat tertiū documentuʒ: quō debem⁹ reddere documēta noſtra credibilia ex parte moris: oſtendēdo nos bonos ⁊ morigeratos: quia talib⁹ magis creditur: ideo ait: ꝙ ſtatim debes te introducere qualem quēdam. idest bonuʒ vt auditores conſiderent te tanꝙ taleʒ. idest tanꝙ credēdum: ⁊ aduerſariū debes oſtendere eſſe tanꝙ non credēdaʒ: ⁊ hoc debes facere latēter. Et addit ꝙ facile eſt videre qualiter ex enunciantibus: ⁊ ex eloquijs noſtris poſſumus nos oſtendere bonos: ⁊ morigeratos: quia de ea: quibus nihil ſcimus: per eloquia ſunt nobis credibilia: ⁊ accipimus de eis exiſtimationē opinando eſſe ea vera. Et ſubdit ꝙ talem oſtenſionem debemus facere vbilibet ⁊ vbicūqʒ oportet narrare talia. Nam aliquando talia nō ſunt narranda in principio: aliqñ aūt in principio: ſicut ergo requirit negociuʒ: ſic eſt agendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In concione autē minime narratio eſt: quia de futuris nullus narrat: ſed ſi quidē narratio fuerit: factorū erit: vt reminiſcentes illorū melius cōſulant de his: que poſterius: aut criminantes: aut laudantes: ſed tunc non conſulentis facimus opus.

¶ Comparat narrationem negocio deliberatiuo. Et duo facit: quia primo oſtendit narrationeʒ deſeruire tali negocio non per ſe: ſed per accidens. Scđo docet: ſi contingat nos narrare circa tale negocium aliquid incredibile: qualiter debeamus nos habere. ibi. (Si autē ſit.) Dicit ergo ꝙ in cōcione narratio minime habʒ locū: qz tale negociū eſt de futuris: de quibus nullus narrat: ſed ſi narratio fuerit: erit factorū per ſe. ergo narratio non deſeruit conſilio: per accidens tamen ſeruit: quia reminiſcentes illoꝝ. idest factorum melius conſulant de his: que poſterius. idest de futuris. Nā per preterita poſſum⁹ aliquid cōiecturari de futuris: criminantes ea. ſ. preterita: ſi ſunt mala: vel laudātes: ſi ſunt bona: ſed conſiderando preterita per ſe nō facimus conſulentis opus: propter quod narratio directe ⁊ per ſe non deſeruit conſilio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem ſit incredibile: ſpondere: ⁊ tamen dicere mox: ⁊ vadiatꝰ quibuſlibʒ volūt velut Iocaſta carchim Mordipode ſemꝑ ſpondet ſciſitans querentis filiū: ⁊ Damō ſophocles.

¶ Docet qualiter debeam⁹ nos hr̄e qđ qñ dicimus videatꝰ incredibile dicens: ꝙ ſi ſit incredibile dictum noſtruʒ: debemus ſpondere: ꝙ ſumus pati mox. i. ſtatiʒ dicere cauſaʒ noſtri dicti: ⁊ debemus vadiare. i. vadium ponere: ⁊ fideiubere: ſiue promittere omnibus: qui volunt ꝙ ſumus parati reddere rationem dicti noſtri: velut faciebat Iocaſta carchim. i. illa mulier Mordipode. idest in illa villa. vbi ſemper ſpondebat ſe redditurā rationeʒ cauſe: ⁊ ſiſcitabatꝰ. i. ſcrutabatꝰ filiū querētis: ⁊ Damō ſophocles. i. inueſtigabat hominem: qui querebat: ⁊ qui eſſet ſapiens ad querendū. Sophos enim ſapientia interpretatur: ⁊ hamo dicitur eſſe filius ei⁹: qđ diligit: ⁊ eius in quo abundat: vt dicitur eſſe denariorum filius: qui eos diligit: ⁊ eis abūdat: ſic eſt queſtionis: ⁊ ſophos filius: qui libenter querit: ⁊ bene ſcit: ⁊ ſapit querere. Illa ergo mulier: quia ſemper ſe offerebat ad reddendum cauſam dicti ſui: ſemper inueſtigabat: ſi eſſet qui huius cauſam ſcire vellet.

PErſuaſiones autem oportet demōſtratiuas eē. Demōſtrari aūt oportet: quoniā de quattuor elemētis. De eo qđ obijcitur ferēteʒ demoſtrationeʒ. vtputa. ſi ꝙ nō factū eſt: dubitatur in iudicio: oʒ huius maxime demonſtrationem ferre. Deinde quia non nouit hoc: ⁊ ꝙ tantuʒ: ꝙ iuſte eodem modo ⁊ defectum eſſe. de hoc lis eſt.

¶ In parte iſta determinat phs de illa parte oratiōis rhetorice: que dicitꝰ perſuaſio. Et diuiditur hoc capitulum in partes duas. Nā perſuaſio ad duo poteſt cōſiderari. Primo ad negocia politica: ad que adaptatur. Secundo ad interrogantes ⁊ reſpondentē: inter quos vertitur. Primo ergo determinat de perſuaſione: vt adaptatur ad negocia politica. Secūdo determinat de ea: vt vertitur inter interrogātem ⁊ reſpondentem. Scđa ibi. (De interrogatōe autē.) Poſſumus autem melius diuidere: quia primo determinat de perſuaſionibus. Scđo de quibuſdā ānexis. Scđa ibi. (Enthimematū autē.) Circa primū duo facit: qz primo enumerat ea: de quibus fiunt perſuaſiones. Scđo oſtendit quō talia operātur ad negocia politica. Scđa ibi. (Nō lateat autem.) Dicit ergo: ꝙ opʒ perſuaſiones eſſe demōſtratiuas: qui enim perſuadet aliquid demonſtrat: oportʒ autem demonſtrari. idest oportet eſſe demōſtrationes ex quattuor elementis. idest ex quattuor principijs. idest de quattuor principalibus: vel vt habet alia littera: eſt cōtrouerſia de quattuor maneriebus. Nam prius debemus ferre demonſtrationē: de eo quod obijcitur. idest de ipſo facto: vt puta dubitatur in iudicio. ſi aliqd non eſt factuʒ. imo potiſſime opʒ ad ea: que ſunt eius ferre demōſtrationem. Deinde poſtꝙ oſtenſum ſit: ꝙ ſit factū: reſtat oſtēdere: quia non nouit hoc: vel quia non nouit. idest ꝙ fecit illud ex electione: vel non ex electione. Tertio eſt litigandum: vtrum hoc ſit tantū: vel non ſit tantū. Quarto eodē modo eſt lis: ꝙ hoc eſt defectum. idest eſt non factum iuſte. Pricipalr ergo lis eſt de quattuor. vʒ. de facto: de electione: de tanto: ⁊ de iuſto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non latet autem ꝙ neceſſarium in hac litigatione ſola: alterum eſſe malignū. Non eniʒ eſt ignorantia cauſa: ſicut ſi aliquid de iuſto litigaret: quare in hoc vtendū. In alijs autem non.

¶ Comparat talia ad negocia politica. Et duo facit: qz primo oſtendit quomodo negocia politica comparantur ad ea: de quibus eſt perſuaſio. Secundo manifeſtat quomodo politica negocia vtūtur perſuaſionibus. Secūda ibi. (Sunt autem exempla.) Circa primum tria facit: quia primo oſtendit quomodo ea: de quibus eſt perſuaſio: comparantur ad iudicium negociale. Secundo quomodo cōparantur ad exclamatiuū. Tertio quō ad concionale. Secunda ibi. (In exclamatiuis auteʒ.) Dicit ergo primo: ꝙ non lateat nos: ꝙ in hac ſola litigatione: in qua ſcilicʒ litigatur. ſcʒ de iuſto ⁊ de iniuſto: neceſſe eſt alterum eſſe malignum: vel non malignū. ideo ait: ꝙ litigare de ignorātia non eſt ita cauſa malignitatis: ſicut ſi aliqui litigarent de

iuſto

iuſto:vel de iniuſto. Facit ergo ignorātia vel ſcia ad malignitatem:quia qđ ex electione vel non fit aggrauat i vel alleuiat negocia:tamen ignorantia non ita per ſe ⁊ eſſentialiter reſpicit malignitatē:ſicut iuſticia.cum ergo in negocio iudiciali ſit principalis intētio excuſare de malignitate vel oſtendere aduerſarium eſſe malignū:ſolum in h negocio.ſcilicȝ iudiciali vtēdū eſt principalr̃ litigio:vt reſpicit iuſtum:vel non iuſtuȝ. In alijs aūt negocijs:⁊ ſi vtimur iuſto ⁊ iniuſto:nō tñ ita ṗncipalr̃. ¶ Deīde cū dic̄.

¶ In exclamatiuis aūt ꝙ multū:quia boneſta ⁊ proficua augmentatio erit. Acta enim opꝫ credi. Raro enim ⁊ horum demonſtrationes ferunt:ſi icredibilia:ſȝ ſi alius cauſam habeat.

¶ Oſtendit quomodo negocium exclamatiuū comparat̄ ad ea:de quibus eſt lis. Continuetur autē ſic. Litigare de ignorantia:vel non ignorantia:ſiue litigare.vtrum aliquis egerit ex electione:vel non electione in iudicialibus directe non valet:licȝ valeat ex conſequēti:tamē in exclamatiuis electio:vel non electio multū facit.talia enīȝ ſūt honeſta ⁊ laudabilia:nullus enim laudatur in his:quę a fortuna:ſed in his quę agit per ſeipſum:⁊ ex electione. Talia ergo ſunt proficua ad laudandū:⁊ per ea erit augmentatio exclamatiui negocij. Addit autem:ꝙ acta oportet credi:quia raro ſunt demonſtrationes horum actorū:ſi ſint incredibilia ipſa acta:quia raro contingit:ꝙ alius habeat cauſam ad probandam huiuſ acta ⁊ huiuſ opera:ſed ſupponit ea:⁊ ex eorū ſuppoſitione laudat tanq̄ȝ agenteȝ virtuoſe ⁊ ex electione. ¶ Deīnde cum dicit.

¶ In concionatiuis auteȝ quomodo non erūt dubitabit vtiqȝ quis:aut quomodo erit quidē qđ precipit̄:ſed nō vt iuſta:aut nō ꝓficua: aut non tanta. Oportet autem itēdere:ſi quis mētitur ex tāto negocio:argumēta enīȝ ad hoc videntur ex aliorum ꝙ mentitur.

¶ Oſtendit quomodo talia comparantur ad negociū concionatiuū dicens ꝙ ſi talia:de quibus pōt eſſe lis:comparantur ad negocium concionatiuum:hoc eſt inquantum ſunt proficua:⁊ reſpiciunt tempus pręſens.ideo ait:ꝙ i cōcionatiuis dubitabit aliquis:quomodo erūt proficua:aut ſuppleri:quomodo erit proficuum qđ pręcipitur. Sȝ verum res:quę pręcipitur:ſit iuſta:vel non iuſta:talis dubitatio ⁊ litigatio:vel non eſt proficua:⁊ eſt oīno impertinēs ad negocium deliberatiuum. Uel ſi ſpectat ad eum:nō tantuȝ pertinet ad ipſum dubitare de iuſto:ſicut de conferente:quia in deliberatione principalr̃ intēditur conferens. Addit autem:ꝙ oportet intendere:ſi quis mentiat̄ ex tanto negocio:quanto conſulit. Argumēta aūt ad hoc cognoſcēdum videntur ſumi ex alijs negocijs:quia ſi aliquis conſiliator mentitur in negocijs aliorū:ſignum eſt ꝙ mentiatur in noſtro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem exempla quidem magis cōcionalia: enthimemata autem magis iudicialia. Hec quidem enim circa futurū:quia ex factis neceſſe exemplum dicere. Hec autem de entibus:aut non entibus:cuius magis demōſtratio ē:⁊ neceſſitas:hȝ enī qđ factū ē neceſſitatē.

¶ Oſtendit quomodo politica comparantur ad ea:de quibus eſt perſuaſio:in parte iſta intendit oſtendere quomō huiuſ negocia perſuaſionibus vtuntur. Et tria facit:quia primo oſtendit quomodo vtitur perſuaſionibus negociū iudiciale. Secundo quomodo concionale. Tertio quō exclamatiuum. Secunda ibi.(Concionari autē difficili⁹.) Tertia ibi.(In exclamatiuis auteȝ oportet.) Circa ṗmū duo facit:quia primo oſtendit iudiciale negocium principaliter vti enthimematibus. Secūdo hoc oſtenſo declarat:quomodo debeat enthimematib⁹ vti. Scđa ibi.(Nō oportet autem.) Dicit ergo:ꝙ exempla ſunt concionalia. Enthimemata autē magis ſunt iudicialia. Subdit auteȝ dictorum cauſaȝ:ꝙ hęc.ſcȝ concionalia:ſunt circa futurū ⁊ quia de futuris ꝯfecta iudicamus:neceſſe eſt dicere exēplū de factis:vt per ea concionator arguat de futuris.ideo exempla magis ſunt cōcionalia. Sȝ hęc.ſ.iudicialia ſunt de pręteritis entibus:vel de non entibus:cuius eſt demōſtratio:⁊ neceſſitas:quia quod factū eſt habȝ neceſſitatē. ideo ad talia poſſum⁹ arguere per enthimemata neceſſaria. Eſt ergo intentio huius partis:ꝙ iudiciale negociū ṗncipaliter vtitur enthimematibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non oportet autem continue dicere enthimemata:ſed intermiſceri. Si auteȝ non:offendūt inuicē:eſt enī ⁊ quātī terminus ſui amicus:qm̄ tot dixiſti quot vtiqȝ ſapiēs vir:ſȝ nō talia.

¶ Oſtendit quomodo iudiciale negocium enthimematibus vti debeat. Et duo facit:quia primo oſtendit quomodo debeat vti enthimematib⁹. Scđo quō debeat vti alijs perſuaſionibus.ibi.(Et qn̄ paſſionē feceris.) Circa ṗmū duo facit ſm̄ ꝙ dupl'r nos docet quō enthimematibus ſit vtendū. Scđa ibi.(Et de omnibus.) Ad euidentiā auteȝ primę partis notandū:ꝙ quęlibȝ narratio:⁊ quodlibȝ dictum dubiuȝ ſuaȝ probationē habere poteſt. Dupl'r ergo poteſt quis ordinare perſuaſiones:vno modo:ꝙ prio narrat omnia dicta probanda:⁊ poſtea per ſe ponit ꝓbationes.⁊ enthimemata oīuȝ dictorū. Uel poteſt ordinari ꝯſequum:vt intermiſceant̄ narrationes enthimematibus. ita ꝙ cuilibȝ narrationi ſit ānexū enthimema. Primus modus reprobatur. Scđus laudatur. Sicut ergo in negocio exclamatiuo:vt dicebat̄ in caplo de enarratione:non ſunt continuandę narrationes:ſed actionibus ennarratis ſunt intermiſcendę laudes:quę ex actionibus probant̄:ſic in iudicialibus non ſunt continuanda enthimemata:ſed ſunt ibi intermiſcendę laudes. vt cuilibet narrationi ſit annexum propriū enthimema. Ideo ait:ꝙ nō oportet cōtinue dicere enthimemata:ſed oportȝ ea miſceri proprijs narrationibus. Quia ſi intermiſceant̄ inuicē offendunt.vnū enim impedit perſuaſionem alterius:⁊ ſicut obſeruādus eſt ordo permixtionis:vt ordinent̄ ordine:quo debent:ita obſeruandus eſt terminus quātī:vt fiant tot enthimemata:quot debent:⁊ iſte terminus debȝ eſſe amicus ſui negocij:⁊ debēt eſſe talia enthimemata:qualia requirit ſuum negocium.i.negociuȝ iudiciale. vnus enī amic⁹ dȝ eſſe talis qualem alius requirit. Si eniȝ dicta enthimemata ordinarem⁹ vt debem⁹:⁊ tot quot debemus:⁊ non dicam⁹ talia qualia debemus:non bene facimus:ſic eniȝ increpatus fuit quidam:quia dixerat tot quot ſapiens vir dixiſſet:ſed non dixerat talia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non de omnibus enthimemata quęrere. Si autem non facies:ꝙ quidam philoſophātium faciūt:ꝙ ſyllogiȝant notiora ⁊ credibiliora q̄ȝ ex quibus dicunt.

¶ Dat ſecundū documentū.vȝ.ꝙ non de omnibus debemus quęrere enthimemata:ꝙ ſi non ſeruamus hoc documentum:ſed volumus omnia probare:faciemus ſicut faciunt quidam philoſophantiū:qđ ſyllogiȝāt notiora ⁊ credibiliora q̄ȝ ex quibus dicunt.i.ex quibus arguunt. Si enī omnia probarentur:principia probarent̄. Sed cum talia

non habeant notiora:probaret̃ magis notum per minus notum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quando paſſionē fecerís nō dicas enthimema: aut enim expellit paſſionem:aut fruſtra dictum erit enthimema:expellunt eni motus inuicem:qui ſimiliter ſe exterminãt:aut debiles faciunt.

¶ Oſtendit quomodo alijs perſuaſibilibus ſit vtendum. Perſuaſio aut eſt triplex. vna ꝑncipalis ⁊ ex parte negocij:⁊ hęc per enthimemata. Alia ex parte auditoris:⁊ hęc eſt per paſſiones. Alia ex parte dicentis. ⁊ hęc eſt per mores:expedita illa perſuaſione:quę eſt per enthimemata: oſtendit quō in iudicio perſuadēdū ſit per paſſiōes ⁊ mores. Ideo duo facit:quia primo oſtēdit quō perſuadendū ſit per paſſiones. Scd̕o quō ꝑ mores. Scd̕a ibi. (Neq̃ qñ moralē.) Dicit ergo ꝙ quādo paſſionē feceris.i.quādo ꝑſuaſiſti ꝑ paſſionē:nō dicas enthi^{ma}:q2 enthi^{ma} expellit paſſionem:aut fruſtra erit dictum enthimema. Duci eniz ratiōe ⁊ enthimemate opponitur ei:qđ eſt duci paſſione. Et quia motus cōtrarij ſimul facti vel ſe expellunt:vel ſe debilitant. ideo ſubdit:ꝙ huiuſ motus:qui ſimul fiunt:ſe inuicē expellunt:vel ſimplr̃ ſe exterminãt:vel ſe expellunt aliquo modo:⁊ cū ſe debiles faciunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq̃ quando moralem ſermonē non opꝫ enthimematizare ſimul. Non enim habet morem:neq̃ electionem demonſtratio.

¶ Oſtendit quō vtendum ſit perſuaſione morali:⁊ duo facit:quia primo oſtendit:ꝙ etiã moraliter perſuaſio non debet vti enthimemate. Scd̕o oſtendit ꝙ pōt vti prouerbijs:⁊ ſententijs. ibi. (Sententijs autē.) Dicit ergo:ꝙ qñ quis vult facere ſermonē moralē:vel ſi oportet enthimematiçare:quia demonſtratio ⁊ enthimema non habꝫ moralem electionem:videtur enim ratio cogere. mos autē ⁊ electio inducunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sententijs autem vtendum: ⁊ in narrationibus: ⁊ in perſuaſione;morale eniꝫ: ⁊ ego dedi ⁊ hoc ſciens:ꝙ non oportebat credere. Si aūt paſſibiliter:non penitet me:q̃uis iniuriã paſſum:huic quidem acquiſitum eſt pulchrū:mihi autem iuſtitia.

¶ Oſtendit quō ſentētijs poſſum⁹ vti dicēs:ꝙ in narrationibus:⁊ in perſuaſione morali vtendum eſt ſentētijs:q2 ſi ſententię ſunt quid morale:vt ſi aliquis pręſtitiſſet alicui aliquid:cui nō debuiſſet pręſtare illud:poſſet ſe excuſare per illud prouerbiū:qđ magis eſt ſequendū honeſtum:⁊ mutuare potenti q̃ non mutuare:⁊ ſequi vtile. debꝫ ğ dicere. ego dedi ⁊ mutuaui ei ſciens eū:ꝙ non oportebat ei credere:⁊ ſi paſſibiliter.i.ſi paſſus ſum inde damnū:non penitet me:q̃uis contingat me eſſe paſſum iniuriã. Nam illi acquiſitū eſt pulchrū.i.conferens ⁊ vtile:mihi autem acquiſitū eſt iuſticia ⁊ virtus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Concionari autē difficilius q̃ in iudicio contendere merito:quia circa futurum:ibi autem circa iam factum:quod eſt ſcibile:iam etiã diuinatorib⁹. vt ait Epimenides ceres. Ille eniꝫ de futuris non diuinabat:ſed de iam factis quidem occultis autem.

¶ Oñdit quō ſe habꝫ ꝑſuaſio ad negociū cōcionatiuū. Circa qđ notādū:ꝙ quo gn̄e ꝑſuaſionū ꝑncipalr̃ vtat̃ ꝯcionator:hic oñdere nō expedit. Dictū eſt eni ꝙ exēpla ſūt magis concionalia:ſolū igit̃ hic determinat̃ quō vtit̃ cōcionator enthimemate:vbi oſtendit̃ ꝙ difficilius eſt ꝯcionatorē vti enthimemate q̃ iudiciali. Enthimema eni ⁊ exēplū reſpiciūt ꝑſuaſiones rhetoricas:ſicut ſyllo ⁊ inductio reſpiciūt argumentatiōes dialecticas. Dicto ergo quō ſe hꝫ ꝯcionator ad exēplū:q2 eſt principale in tali negocio: non aūt eſt ꝑncipale in iudiciali. Reſtat dicere quō ſe hꝫ ad enthimema:quia difficilius ē vti enthimemate in cōcionali. Diuidit̃ hęc pars in partes tres ſm ꝙ tripliciter hoc probat. Scd̕a ibi. (Et lex.) Tertia ibi. (Et non hꝫ.) Dicit ergo:ꝙ concionari per enthimemata multo eſt difficilius q̃ cōtendere per enthimemata in iudicio:⁊ eſt rō q2 cōcionatio eſt circa futurū:ſꝫ illa.ſ.in iudicio eſt intētio circa iã factū:qđ eſt iaꝫ ſcibile. imo ab ipſis diuinatorib⁹:ad quos magis videt̃ ꝑtinēs enūciare futura ꝓpter icertitudinē futuroꝝ:ab eis iudicant̃ pręterita:vt ait Epymenides.i. vt dicit ille vaticinator. ille enim de futuris non diuinabat:ſed ex iam factis attribuebat occultos actus iudicabat. Nr̃a aūt littera hꝫ oculos ã:iꝫ debꝫ eē ſcripta ꝑ duplex.c.ab occulo occultus:qđ ſtat ꝑ occultare. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Et lex ſuppoſitio in iudicialibus:habentem aūt principiū facile ē inuenire demōſtrationē.

¶ Ponit ſcd̕am rationē. vꝫ. ꝙ in iudicialibus lex eſt quędã ſuppoſitio:⁊ quodã ꝑncipiū:ſed habentē principiū facile eſt inuenire demōſtrationē. ergo facilius eſt demōſtrare:⁊ enthimematiçare in iudicio:vbi ſupponūt̃ leges q̃ſi principia enthimematū q̃ in concione:vbi non ſunt talia principia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non habꝫ multas determinationes. puta ad aduerſarium:aut de ipſo:aut paſſionare facere:ſed minime eni ſi non diſgrediat̃:oportet igitur egentē hoc facere:qđ quidē apud Athenas rhetores ⁊ Socrates. Et eniꝫ conſulens accuſat. puta Lacedemonios quidem in panegyrico:Tharetam autem in ſymmatico.

¶ Ponit tertiã rōnem ꝙ cōcionatiuū negociū non habet determinationes:quas habꝫ iudiciale:determinat enim iudiciale quantū ad aduerſariū:⁊ quantū ad ipſum negociū. Et quantū ad facere paſſionare:de quibus oībus pōt facere enthimemata:ſed exclamatiuū inter oīa negocia minime habꝫ tales determinatiōes niſi diſgrediatur. Addit tamē:ꝙ qñ indiget:debꝫ diſgredi criminari contradicentem:⁊ criminari leges ⁊ ſtatuta. ⁊ ſi non videtur ei:ꝙ ſint recta:⁊ ꝙ ſint facta ꝓpter bonum ciuitatis. Opꝫ eniꝫ facere ꝙ faciebat Socrates apud Athenas:q2 accuſabat legē ⁊ ſtatutum:ac ſi eſſet quid incōueniēs:⁊ non bene ordinatum. Incuſabat enim Lacędemones in panegyrico. ideſt in illo ſtatuto:qđ fecerant de celebratione ſolēnitatū:⁊ circūdabat Tharetã i ſymmatico.i.i illo ſtatuto:qđ ordinauerãt de bello:vt ſonat alia lr̃a. ¶ Deinde cū dicit.

¶ In exclamatiuis autem oportet orationē interpolari laudibus velut Socrates facit. Sēper enim aliquē iducit:⁊ qđ dicebat Gorgias ꝙ non deficit ſibi oratio:idem eſt:ſi Achillem dicens Peleum laudat.

¶ Oñdit quō vtēdū eſt ꝑſuaſiōe in negocio exclamatiuo. Et tria facit:q2 primo dicit quō eſt perſuadēdū in tali negocio. Scd̕o qđ dixerat manifeſtat. Tertio oſtendit ꝗbus ꝑſuaſionib⁹ vti debemus in exclamatiōe. Scd̕a ibi. (Uñ tunc quidē.) Dicit ꝙ in ꝑſuaſiuis ſic perſuadere debem⁹: ꝙ orationi iterponamus aliqđ de laudib⁹ alioꝝ:quia per

aliorū

alioꝝ acta poſſimus ↄſurgere in laudē pſonę cōmēdādę: ſicut Socrates faciꝫ: q ſemꝑ inducit aliquē aliū: p cuius acta cōmēdat pſonā: quā cōmēdare intēdit. ideo dicebat Gorgias: ꝙ nō deficiebat ſibi oro: qñ.n. volebat aliquē cōmēdare nō deficiebāt ſibi vba: qꝛ recitabat facta alioꝝ. ꝛ ꝑ illa cōmēdabat pſonā: quā volebat: iō dicebat: ꝙ cū cōmēdabat Achillē idē erat: ac ſi laudaret Peleū: qꝛ ꝑ laudē Achillis cōmēdabat Peleū. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Cōmēdabat Eacbum: poſtea deum.

ℭ Qꝛ pfectus laudaꝛ deus: ꝛ qꝛ tot negocia vidimus nūꝗ̄ deficiūt nobis vba in cōmēdatiōe alicuius: ex quo ꝑ fcā alioꝝ ipſum laudare poſſumus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Similiter ꝛ fortitudinē: aut hoc ꝛ hoc facit.

ℭ Quod dixerat manifeſtat. Et ↄtinueꝛ ſic. Dixit ꝙ per facta vnius pōt alius cōmēdari: vt ſi laudamꝰ aliquē de fortitudie: dicere debemꝰ: ꝙ pſona illa: quā laudaꝛ itēdimꝰ: ſimili mō fortitudinē hūit. Oñdere.n. debemꝰ: ꝙ ipe fuit q̄ſi alter Achilles: vt qꝛ fecꝛ h ꝛ h: vl fuit talis ꝛ tal. Deide.

ℭ Habētē qdē igiꝛ demōſtrationes: ꝛ moralr loquēdū ꝛ demōſtrātē. Si aūt nō hēas enthimemata moralr: ꝛ magis epicheio cōpetit bonam videri orōnem examinata.

ℭ Oſtendit qbus pſuaſionibꝰ vti debemus dicēs: ꝙ ſi habemus demōſtratiōes.i. enthimemata: loquēdū ē moraliter demōſtratiue.i. enthimematice: ſꝫ ſi nō hēmꝰ enthimemata: loquendū ē moraliter tm̄. Et addit: ꝙ hoī epicheio.i. hoī bono ꝛ iuſto magis cōpetit: ꝙ videaꝛ loq orōnē bonā q̄ꝫ orōnē examinatā. Magis.n. adhibeꝛ ei fides: ſi loqtur humiliter: ꝛ in mō reuerendi q̄ꝫ ſi loqueretur de enthimemate: ꝛ vellet examinare ꝛ pbare quod dicit.

Enthimematū aūt elentica magis cōplacēt oñſiuis: qꝛ q̄ꝫto elēcū facit magis palā qd ſyllogizatū ꝫ: qꝛ ſyllogizatū ē: ſecus inuicem enim magis contraria nota fiunt.

ℭ Poſtq̄ꝫ determinauit phus de pſuaſionibus put adaptanꝛ cuilibet negocio politico. In pte iſta determinat de qbuſdā annexis dādo qdā documenta neceſſaria ad ppoſitū. ℭ Et notandū: ꝙ vt ſupra dicebatur pſuaſio tribus modis fit: per enthimema: per mores: ꝛ per paſſiones: ꝛ perſuaſiones tamen per mores ꝛ paſſiones q̄ſi in idem coincidunt. Item ſciēdum: ꝙ pſuaſio per enthimemata eſt pprie pſuaſio. Alia vo ſunt magis annexa perſuaſiōibꝰ: ꝛ q̄ſi ꝑ accñs pſuaſionē recipiūt: qꝛ enthimemata eſt q̄ſi totū corpus pſuaſionis: vt dcm̄ fuit in principio pmi huius. Poſſumus aūt hāc partē diuidere in partes duas: qꝛ primo ponunꝛ documēta de ipſis pſuaſionibus. Scdo qꝛ pſuaſiōes vertunꝛ inter interrogātē ꝛ ridentē: ponūtur documēta ptinentia tā ad interrogantē q̄ꝫ ad ridentē. ibi. (De interrogatiōe aūt.) ℭ Circa pꝰ duo facit: qꝛ pmo ponunꝛ documēta ſumpta ex pte enthimematū. Scdo ex parte moꝝ ibi. (Ad morē.) ℭ Prima pars diuidiꝛ in partes duas: qꝛ primo docet: qbus enthimematibꝰ ſit pſuadēdū. Scdo oñdit q̄liter ſit ſermo ordinādus: cū pſuadere volumus. Scda ibi. (Opꝫ aūt.) ℭ Circa pmū duo facit. qꝛ primo ponit documētū. Scdo remouet qūdā cauillationē. ibi. (Que aūt adeſt.) ℭ Eſt aūt primum documētū: ꝙ debemus potius vti enthimematibus elēcticis q̄ꝫ oñſiuis: qꝛ elēctica magis placēt. Elēcus.n. eſt ſylls ↄdictionis. In elēco.n. vel ↄcludiꝛ vtraqꝫ pars ↄdictiōis: vel ↄcludiꝛ ibi aliqd: qđ aduerſarius ↄdicit. Et pp contradictionē aduerſarij: qñ aliqs elencū facit: eſt magis palaꝫ qd ſyllogiꝫatū eſt: qꝛ ſecus inuicē poſita ↄria magis nota fiūt. Dat.n. vnū ↄriū q̄ꝫdā apparētiā alteri ↄrio. ℭ Deīn.

ℭ Que aūt ad aduerſariū non altera aliq̄ ſpēs: ſed perſuaſio num eſt: hec quidem ſoluere inſtantia. hec autem ſyllogiſmo.

ℭ Remouet q̄ꝫdā cauillationē: qꝛ dixerat qbus enthimematibus vti debemus: qꝛ in hoc videbaꝛ inſtruxiſſe opponētē: vt crederet: ꝙ ridens indigeret alio genere enthimematū: ait: ꝙ ad aduerſariū.i. ad ridētē ↄ aduerſariū nō ē aliqua altera ſpēs enthimematū: ſed pſuaſiōes de numero pſuaſionū factaꝝ ab aduerſario: vel debemus ſoluere inſtātia: vel ſyllo ↄdictiuo. Iō arguēs potius dꝫ eligere enthimemata elēnca: ſic ꝛ ridens ſi arguendo vult ridere dꝫ elētice ridere arguēdo ↄ aduerſariū inſtātia vel ſyllo: Et dico ſi vult reſpondere arguendo: qꝛ poſſet ſoluere diſtinguendo. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Opꝫ aūt ꝛ in deliberatione ꝛ diiudicatione: incboantē qdē dicere eas: q̄ ſuipſius pſuaſiones prius. Poſterius aūt ad ↄtraria obuiare ſoluentē: ꝛ ꝑdiſſipātē. Si aūt multiplex fuerit ↄtrariatio prius ↄtraria. Caliſtratus qualē fecit in meſeniaca eccleſia: qd.n. dicturi erāt ꝑin terimēs: ita nunc ipſe dixit.

ℭ Dat ſcdm documētū. Scdo qd dixerat manifeſtat ibi. (Poſterius aūt dicentē.) ℭ Dicit ḡ: ꝙ in deliberatiōe.i. in negocio deliberatiuo: ꝛ iudicatiōe.i. i iudiciali inchoās prius dꝫ dicere pſuaſiōes ſuipſius.i. ichoās primo dꝫ pſuadere. ſed ille qui dicit poſterius: ꝛ dꝫ reſpondere ad pſuaſiones factas. primo dꝫ obuiare ad ↄria ſoluendo ꝛ diſſipādo ea: ꝛ potiſſime ſi fuerit ↄria: ꝑius dꝫ illa enthimemata ſoluere q̄ꝫ ponat enthimemata ſua: ſicut fecit Caliſtratus in eccleſia meſaniaca in ↄgregatiōe illa: vbi ꝑtermiſit q̄ dicturus erat ipſe ꝛ ſocij eiꝰ. ꝛ tūc ipſe dixit ita.i. tali modo ſm ꝙ dcm̄ eſt: qꝛ primo ſoluit ad obiecta. poſtea addit enthimemata propria. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Poſterius aūt dicentē primo ad ↄtrariā orationē dicendū ſoluētē ꝛ ſyllogizantē: ꝛ maxime ſi bene complacuerint.

ℭ Probat qd dixerat. Et tria facit: qꝛ pmo reſumit documentū. Scdo dat cām dicti. Tertio ↄcludit intētū. zꝰ ibi. (Quēadmodū.n.) 3ꝰ ibi. (Propter qd ait.) Dicit ḡ: ꝙ ille q poſteriꝰ dicꝛ prius añq̄ꝫ ponat enthimemata ſua: dꝫ ſoluere ad orōnē ↄriā: ꝛ ſyllogiꝫare ↄ illā. ꝛ maxime hoc dꝫ facere: ſi bñ placuerunt dicta ↄria. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quēadmodū.n. hoiem ꝑterminatū non recipit aīa: eodē mō neqꝫ orōnē: ſi ↄtraria bñ dicanꝛ dicta eē. opꝫ igiꝛ locum facere in auditore futurę orationis: erit aūt ſi interemeris.

ℭ Probat qd dixerat dicēs: ꝙ ſicut hoiem repudiatū.i. ꝑterminatū aīa nō recipit ipm: nec credit ſi qua bona dicātur de ipſo: ſic eodē mō aīa nō recipit nec credit orōnē aliq̄ꝫ: ſi ↄria oro videaꝛ: cū ē bñ dicta. Si ḡ facta ſūt argumēta ↄ te: ꝛ vis ꝙ oro tua recipiaꝛ in auditore: dꝫ facere i ipo auditore locū orōnis futurę. hoc āt erat: ſi interemeris dicta ↄ te: pp q̄ repudiari pōt ſermo tuus. ℭ Deindꝫ cū.d.

ℭ Propter quod aut ad omnia autem: aut ad maxima: aut a dicto placentia: aut ad bene arguibilia: qui oppugnauerit ſic: que ſūt credibilia faciendum pro dijs primo pugnare: ſic aūt

ego.n.affectabā in his primū: tetigit ꝙ ſtultiſſimum. De perſuaſibilibus quidē igit̄ hoc.

¶ Concludit intentum: vz: ꝙ ita eſt: vt diximus: anteꝗ̄ ponamus orationem ꝓpriam: debemus prius ſoluere oīa argumenta facta in ꝯtrarium: aut ſaltē ſoluenda ſunt maxima .i.meliora ⁊ cōplacētia: q2 qui oppugnauerit ⁊ ſoluerit bene prius argūbilia: ſic.i.iſto mō facit ſua dicta credibilia. Ideo ſubdit: ꝙ primo dz pugnare ꝓ his: quę ſunt falſa ſꝫ ſe: ⁊ apud deos: quos non latet veritas. Si aūt ſupra dicta contra ipſum ſint falſa: ſic vnde dz dicere. Ego affectabaꝫ in his. ſupple habere deum teſtem: vel ſupple affectabam in his.i.delectabar in iſtis propoſitis: ⁊ volebam ꝙ talia proponerentur: q2 apparet ea eſſe falſa. Et tunc ſic faciendo primum tetigit: ꝙ ſtultiſſimus.i.primo oſtendit dicta contra ipſum eſſe falſa ⁊ fatua apud deūꝫ: q2 poſſunt eſſe veriſimilia apud hoīes. Unde alia littera hꝫ: ꝙ danda eſt ſolutio in ſermone decēter propoſito: ⁊ veriſimiliter habēte apud homines: etiaꝫ ſi non ſit verax ⁊ ſanus apud deū. Poſtea epilogat: ꝙ de perſuaſionibus dicta ſunt hęc: ⁊ dicit de perſuaſionibus: q2 enthimemata: reſpectu quoꝝ data ſunt pręd icta documenta: potiſſime merētur perſuaſionis nomen. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad morem autem: quoniam quedam de ipſo dicere habet: aut inuidioſum: aut de plixitate: aut ꝯtradictionē: ⁊ de alio aut maledictioneꝫ: aut ruſticitatē ipōere: alterū oꝫ dicentē facere.

¶ Ponit documenta ſumpta ex parte morum. Et duo facit ſm ꝙ dat duo documenta ibi.(Oꝫ aūt ⁊ trāſponere.) ¶ Circa primum duo facit: q2 primo ponit documentuꝫ. Secundo qđ dixerat manifeſtat per exēpla. ibi.(Qđ quidem Ipſicrates.) Eſt autem tale documentum: ꝙ ſi pſuadere ſm moreꝫ vult perorator: dꝫ dicere: ꝙ hꝫ dicere quędam de ipſo aduerſario: ideo opꝫ ipſum criminare oſtēdendo eum eſſe inuidioſum: aut dꝫ ipſum inculpare de plixitate: vt q2 forte dixit extrauagantia: ⁊ non pertinentia ad propoſitum: aut dꝫ ei imponere contradictionem: oſtēdendo: ꝙ ſit diſcolus ⁊ litigioſus. aut inculpando ipſum de aliquo alio vicio: imponēdo ei maledictionem: oſtendendo ꝙ ſit maledicus: aut ruſticus: q2 ſi poterit ipſum oſtēdere crimin oſum: minus credetur ei. Addit autem: ꝙ dicenteꝫ ⁊ criminantem alium opꝫ ꝙ faciat: ⁊ ꝙ aſſimilet criminatum alteri: q2 opꝫ ipſuꝫ introducere ſub perſona alterius. Debet eniꝫ loqui de aduerſario ſub metaphora alterius: vt propter metaphoram auditores magis attendant ſermoni eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quideꝫ Ipſicrates facit in Philippo ⁊ in Antidoſei: ⁊ vt Archilogus vituperat: facit enim patrem dicentem de filia in iambo pecuniarum. Nihil eſt.n.deieratuꝫ: ⁊ Charonē fabrum in iambo: cuius principiū. Non mihi que tua: ⁊ vt Sophocles Armonem pro Antigona ad patrem tanꝗ̄ dicentibus alijs.

¶ Manifeſtat qđ dixerat ꝑ plura exēpla dicēs: ꝙ Ipſicrates ita faciebat in Philippo.i. de Philippo: q2 loquebat̄ de eo ſub metaphora alterius: ⁊ ēt iſta faciebat ī Antbidoſei.i.in Antbidoſeo ponit̄ ibi more gręcoꝝ genitiuus pro ablatiuo: ⁊ debemus vituꝑare vt Archilogus vituperauit: ꝗ volēs vituꝑare quēdā: fingit ꝙ pr̄ loquebat̄ ꝑ filia: vnde fecit quoddā poema: qđ appellauit iambū pecuniaruꝫ: in quo ꝯtinebat̄: ꝙ nihil ē: nec aliqđ peccatū ē qualiſcūꝗ̄ ac grat̄ pecunia: nec deieratū ē: nec cōmittit̄ ibi ꝑiuriū ꝗ̄ liter cūꝗ̄ ꝯmētiat̄ ꝑ pecunia acgrēda. Forte mulier illa: quā Archilogus vituꝑare volebat: acqſiuerat aliꝗ̄ pecuniā iniuſte: ⁊ vt magis vituperaret eā memorabat̄ crimē illđ ſub metaphora pr̄is loqntis ad eā: ⁊ pſuadentis ſibi: ꝙ hͦ faceret: q2 nihil ē: ⁊ nullū peccatū ē: ſi hͦ fiat: nec deierat̄: vl̄ cōmittit̄ ꝑiuriū: ſi ꝑ pecunia mētiat̄. Addit ēt Charonem fabrū tenuiſſe hūc modū in iambo.i.in quodā verſu: cui ꝑn cipiū erat. Nō mihi ꝗ̄ tua. in illo.n. verſu: ꝗ ſic icipiebat loquebat̄ de vno ſub metaphora alteri9: ſic ēt Sophocles introducit in ſuo ſermōe Armonē loqntē ad prēꝫ ꝑ Antigona.i.ꝑ illa muliere. Et hoc itroducit tanꝗ̄ dicētibus alijs .i.ſub metaphora alioꝝ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Oportet autem ⁊ tranſponere enthimemata: ⁊ ſententias facere aliquando: vtputa oportet mercationes facere intellectum habentes ad bene fortunatos.

¶ Dat documētū 2m. Et duo facit: q2 pͦ ponit documētū. 2o oñdit quō vtēdū ſit eo. ibi.(Si.n. vtiqꝫ.) ¶ Dicit ꝗ̄ꝙ aliqñ opꝫ trāſponere.i.trāſmutare enthimemata ⁊ facere ſnias: q2 qñ nō capiūt enthimemata: ꝗ capere pnt ſnias ⁊ ꝓuerbia. Nā ſicut nō ſemꝑ hn̄tes intellm̄ tēndi ſunt ad mercatiōes: ſꝫ oꝫ mercationes facere hn̄tes intellm̄ ꝯ̄trū ad bn̄ fortunatos. Sunt.n. idonei mercatores: ꝗ hn̄t intellectū ⁊ diſcretionē ꝯ̄trū ad bonā fortunā. Sic ꝗ ī agibilib9 lucrū nō ſemꝑ ſeqt̄ intellm̄: ſed aliqñ ſeqt̄ fortūa bona: ſic ī pſuaſibilib9 nō ſemꝑ pſuadēdū ē ꝑ enthimemata: ſed ꝑ ſnias ⁊ ꝓuerbia: quę ex diuerſis fortunis propter diuerſa opera ſunt exorta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim vtiqꝫ maxime abundabūt enthimematice autem. Sed enim oportet quādo maxime proficue fuerint: ⁊ maximi lucri mercationes: tunc cōmutationes fieri bene ad fortūatos oportet cōmutationes tractare.

¶ Oñdit quō vtēdum ē hͦ documēto dicēs: ꝙ ſi auditores maxie abūdabūt enthimematice loquēdū ē ⁊ ꝑ ꝓuerbiū ꝓuerbialr̄: ⁊ ꝑ ſnias. Et addit: ꝙ ſicut qñ maxime ꝓficuū fuerit: ⁊ qñ maximi lucri fuerit: mercatiōes ſunt faciēdę ⁊ ꝯmutatiōes debēt fieri: ita ꝙ bn̄ fortunati mercatiōes ⁊ ꝯmutatiōes tractēt: ſic q2 in pſuadēdo ſnię ⁊ prouerbia ſunt quaſi quędam bona fortuna: eo ꝙ ſępius perſuadeāt fiēda ē cōmutatio: qñ videmus iminere ꝓfectuꝫ: ⁊ cognoſcimus auditores per talia induci poſſe.

De interrogatione autem opportunum eſt fieri: maxime quidem cū alterum dictum ſit: vt vno coin terrogato accidat inconueniens: velut Pericles Iamponem interrogauit de ritu ſacrorum Soteyras: ⁊ cum dixiſſet: ꝙ non eſt poſſibile euꝫ qui ſine ritu eſt audire: interrogabat ſi ipſe noſti reſpondere aūt: q2 ⁊ quō ſine ritu exiſtens.

¶ Poſitis documentis ſumptis tam ex enthimematibus ꝗ̄ ex more. In parte iſta ponuntur documenta poſita ex parte interrogantis ⁊ reſpondentis. Et quia contingit taꝫ interrogantem ꝗ̄ reſpondentem: cum malum habeāt negocium: conuertere ipſum in riſum. Ideo duo facit: quia primo docet interrogantem ⁊ reſpondentem. Secundo determinat de ipſis riſibilibus. Deſeruiunt enim riſibilia perſuaſioni. Nam optime perſuadet ille: qui cum malam cauſam habet: conuertit ipſam in riſum: vt auditores non

attendant

attendant negocia eius. Secunda pars incipit ibi.(De riſibilibus autem.)¶ Circa primum duo facit: quia primo docet interrogantem. Secundo reſpondentem ibi. (Reſpondere autem.) ¶ Circa primum quattuor facit ſm ꝙ quattuor documenta ponit: quorum ſecundum documentum ibi incipit.(Secundo autem.) Tertium ibi.(Adhuc quando.) Quartum ibi. (Quarto autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ maxime opportunum eſt fieri interrogationem: quando alterum quod eſt dictum eſt tale: ꝙ vno interrogato accidit aliquod inconueniēs. Eſt ergo hoc documentum: ꝙ debemus interrogare aliquid: ad quod poſſit deduci inconueniēs ꝯtra aduerſariū: ſicut Pericles interrogauit Jamponem de ritu ſacrorum circa Soteyras .i.circa illas partes: vel circa Soteyras.i.circa tributa: vt ſonat alia littera. Fuit autem interrogatio talis. vtrū debet intrare templū ille: qui eſt ſine ritu ſoteryco.i.ille: q non tenet ritum in ſoluendo tributa diis: ſiue templis. Et cum dixiſſet: ꝙ exiſtens ſine ritu: ⁊ non ſoluens tributa non eſt poſſibile audire ſacra. Interrogauit eum: ꝙ reſpōderet ſi ſciret. quare ipſe erat ſine ritu illo: ⁊ tributa nō ſoluebat: ſupple ⁊ vellet audire ſacra. ¶ Deinde cū. d.

¶ Secundo autem quando hoc quidem manifeſtum fuerit. hoc autem interroganti palam ſit qđ dabat: querentem enim vnā propoſitionem oportet non interrogare qđ maximū: ſed concluſum dicere.

¶ Ponit ſecundum documentum. Et duo facit: quia primo ponit documentum. Secundo quod dixerat manifeſtat per exemplum.ibi.(Velut Socrates.) Eſt autē documentū tale: ꝙ non debemus interrogare concluſionē: ſed debemus interrogare aliquid: ad quod ſequitur concluſio: ⁊ ſtatim abſq; interrogatione debemus illam concluſionem inferre. Ideo ait ſecundum documentum eſſe quando aliquid manifeſtum fuerit ſequi ex aliqua propoſitione. Et hoc.i.illa propoſitio ſit palam interroganti: ꝙ reſpondens dabit eam. tunc interrogans debet illam vnā propoſitionem quęrere: ⁊ non debet interrogare quod maximum.i.concluſionem: ſed debet ipſam concluſionem dicere.i.inferre abſq; interrogatione. ¶ Deinde.c.d.

¶ Velut Socrates tanq̄ non dicentem ipſū deos putare dixit. ac ſi demoniū aliquod diceret: interrogabat ſi non demones: an deorum pueri erunt: aut diuinum aliquid: ⁊ cum dixiſſet ſic. Nō ē igitur ait deorū quidem pueros opinari eſſe: deos aūt non.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exemplum de Socrate. qui volens probare deos eſſe: non interrogauit ipſum reſpondentem: ſi putaret deos eſſe. ſed dixit: ſi diceret reſpōdens.i.concederet eſſe aliquod dęmoniū: ⁊ interrogabat etiam: ſi non eſſent dęmones. vtrum eſſent pueri deorum vel aliquid diuinum: ſi reſpondens dixiſſet ꝙ ſic: ſubdit inconueniens eſſe opinari eſſe pueros deorum: ⁊ nō deos. Et hac ergo pręmiſſa: ꝙ erat dare pueros deorum abſq; alia. intulit ꝙ erat dare deos eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc quando poterit oſtendere: aut cōtraria dicentem: aut inopinabile.

¶ Ponit tertium documentum dicens: ꝙ adhuc debet interrogare reſpondentem: ſi per interrogationem ſuam poteſt oſtendere: ꝙ reſpondens dicat contraria: vel ꝙ dicat aliquid inopinabile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quarto autem cum non inſit niſi ſophiſtice reſpondentem ſoluere. Si enim ſic reſpōdeat quia eſt: quid eſt autem non: aut hoc quidem. hoc autem non: aut quo quidem: q̄uo aūt nō: turbantur velut deficientes.

¶ Ponit quartum documentū. Et duo facit: quia primo ponit documentum. Secūdo oſtendit qualiter nos debeamus habere circa pręmiſſum documentum ibi. (Aliter autem.) ¶ Dicit ergo quartum documentum eſſe: cum non inſit: ⁊ cum non contingit reſpondentem ſoluere niſi ſophiſtice. Sunt enim multi: qui omnibus argumētis volunt vnam ſolutionem tribuere. Reſpōdent enim ad qđlibet argumentum per hanc diſtinctionē ꝙ eſt vt ſic: eſt autem non: vel qđ idem eſt hoc: aut non. Sic autē reſpondentes debemus interrogare quo quidem eſt.i.quomodo eſt: quomodo autem non: tunc enim turbantur velut deficientes: ignorantes.n. licet ſciant dicere: eſt vt ſic. eſt vt nō. deficiunt tamen ⁊ neſciunt aſſignare quomodo ſic: ⁊ quomodo non. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aliter autem non conari. Si enim inſtiterit obtinere videtur. Non enim poſſibile etiā multa interrogare propter imbecillitatem auditoris: propter quod ⁊ enthimemata: quia maxime conuertere oportet.

¶ Oſtendit qualiter debeamus nos habere circa documētum pręcactum dicens: ꝙ poſtquam reſpondent: eſt vt ſic: eſt vt non: non debemus aliter conari: ſed debemus inſtare: ꝙ aſſignarēt quomodo ſit: ⁊ quomodo non. ⁊ ſic inſtando videbimur obtinere. Addit autem: ꝙ non debemus multa interrogare propter imbecillitatē auditoris. Auditor enim orationum rhetoricarum pręſupponitur eſſe groſſus: vt dicitur in primo huius: ⁊ propter groſſitiē auditoris debemus q̄m maxime enthimemata conuertere formando inde ſententias ⁊ prouerbia: quia talia ſunt applicabilia mentibus groſſorum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Reſpondere autem ad amphibola opꝫ quidem diuidere ſermonē ⁊ non breuiter. Ad ea autem que videntur contraria ſolutionem ferre. mox cum reſponſione antequam interroget ſuperueniens: aut ſyllogizet. Nō enim difficile ꝓuidere ꝙ in equo oratio ſit. Manifeſtū aūt nobis ſit ex topicis: ⁊ etiam ſolutiones.

¶ Inſtruit reſpondentem. Et duo facit. quia primo oſtendit qualiter debeat ſe habere anteq̄ ſit concluſum. Secūdo anteq̄ debeat ſe habere: poſtq̄ eſt ei cōcluſū: ibi.(Et concludentem.) ¶ Notandum: ꝙ omnis ſolutio vel eſt per diſtinctionem: vel per interemptionem: vt cum queritur a nobis aliqua propoſitio: ex qua poteſt concludi nobis incōueniens: debemus diſtinguere: vel in crimine: antequam concluſio inferatur. Ideo ait. ꝙ reſpondens ad amphibola.i.ad dubia ⁊ multiplicia: ſiue ad ea: quę peccant in forma: debet ſoluere diuidendo ſermonem.i. per diſtinctionē. Ad ea autem quę videntur contraria. ideſt ad falſa: quę peccant in materia: debet ſolutionem inferre ſupple inſtando ⁊ interimēdo: ⁊ talem reſponſionem debꝫ dare ſtatim antequam ſuperueniat eum.i.antequam cōcludat ſibi ex eo: quod interrogauit: ſiue antequam ſyllogizet. Et ſubdit: ꝙ nō eſt difficile pręuidere quomodo oratio ſit in ęquo: ita ꝙ non poſſit ex ea concludi aliquod obliquum contra nos. Eſt enim hoc manifeſtum ex topicis: vbi oſtenſum eſt hoc.i. qualiter ſit inſtandum: ⁊ qualiter etiam ſit ſoluendum. ¶ Notandum autem hęc non eſſe

difficilia quantum ad artem tradendam in vniuerſali ratione: tamen materia ſpecialis: ad quam applicantur: contrahunt difficultatem: vbi aliquando eſt difficile aſſignare quid ſit multiplex: ꝛ diſtinguendum quid ſit falſum: ꝛ interimendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et concludentem ſi interrogationem fecerit ipſam concluſionem cauſam dicere.

¶ Docet qualiter reſpondens debet ſe habere poſt concluſionem illatam. Et duo facit: quia primo ponit quod dictum eſt: ꝛ ponit documentum. Secundo quod dixerat manifeſtat etiaꝫ per plura exempla ibi. (Velut Sophocles.) Continuetur autem ſic. Antequam fiat concluſio debet reſpondens interimere: vel diſtinguere propoſitioneꝫ interrogatam: ſed ſi non fecit hoc autem: ꝛ contingit ipſuꝫ opponentem eſſe concludentem .i. concludit: contingit ipſum poſtquam interrogationem fecerit. ipſam interrogationem inferre concluſionem omnibus his practicis. reſpondens oportet dicere omnes defectus ipſius argumenti. Melius enim feciſſet: ſi aſſignaſſet defectum ante illationem. non tamen debet hoc dimittere: etiam ſi ſit illatio facta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Velut Sophocles iterrogatus a Liſandro ſi videbatur ſibi ſicut ꝛ aliĳs proconſulibus inſtituere quadringentos. Ait quidem nō. Mala tibi hec videntur eſſe ait: igitur tu hec egiſti mala. Vtiqꝫ ait non: erant. n. ſed meliora.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exempla. Et duo facit ſm ꝙ duo exempla ponit. Secunda pars ibi. (Et ſicut Lacon.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſic debemus facere: ſicut fecit Sophocles: qui cum eſſet interrogatus a Liſandro: ſi videbatur ei: ſicut ꝛ aliĳs ꝓconſulibus inſtituere quadringentos .i. facere conſtitutionem illam: quo ſupra reſpondente: ꝙ non. Dixit Liſander ſibi. hec videntur mala eſſe: ꝛ tu vtiqꝫ egiſti illa mala. Tūc Sophocles ait. ꝙ illa non erant mala in caſu: quia meliora non poterat facere. Melius ergo feciſſet Sophocles: ſi antequam ei eſſet concluſum: cum interrogatus fuit ab eo. vtrum illa conſtitutio: ſiue illud ſtatutum de iſtitutione quadringentorum eſſet malū ſi reſpondiſſet: ꝙ erat malum ſimpliciter: poterat tn̄ eſſe non malum in caſu: vt ſi non poſſet quis melius: tamen ſi hoc non fecit ante concluſionem: nihilominus benefecit: ſi concluſione illata ſic reſpondit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſicut Lacō correctus ab Enipboria ꝛ iterrogatus: ſi videnť ſibi iuſte periſſe aliĳ. Ait ſic. Nōne tu his hoc impoſuiſti ille ait. igitur iuſte vtiqꝫ ꝛ tu periſſes. Nequaquam inquit. Hi quidem pecunias accipientes hoc egerūt: ego autem non: ſed ſententia.

¶ Ponit ſecundum exemplum. Et duo facit: quia primo facit quod dictuꝫ eſt. Secundo ex habitis ponit quoddā documentum neceſſariuꝫ opponenti ibi. (Propter quod neqꝫ.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſic eſt Lacon: qui correctus ab Enipboria: ꝛ interrogatꝰ ab eo: ſi aliĳ homines: qui fecerant tale conſtitutum: videntur ſibi iuſte periſſe. Ait Lacon. Vi ſic imponentes: ꝛ ſic ſtatuentes ſupple iuſte perierunt: tūc ille Enipboria ait. Nonne tu his hoc impoſuiſti: igitur iuſte ꝛ tu periſſes. Inquit Lacon. Nequaq̄ꝫ quia illi fecerunt hoc pecunia. Ego autem feci ſententia: ꝛ iuſſu regis. Debuiſſet autem Lacon ſic reſpōdiſſe in principio: nihilominus tamen facta concluſione melius fuit reſpondere q̄ꝫ tacere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod neqꝫ iterrogare oportet poſt concluſionem: neqꝫ an̄ concluſionem interrogare: ſi non multum circūdet veritatis.

¶ Infert ex dictis quoddam documentum neceſſarium opponenti. Nam quia contingit: ꝙ facta concluſione ſoluitur ad rationem: opponens nec dꝫ interrogare an̄ concluſionem: nec poſt concluſionem: vbi illud concluſum multum veritatis circundet. i. niſi concluſio iſta ſit adeo vera: ꝙ non ſit fas contradicere ei. ¶ Deinde cum. d.

¶ De riſibilibus autem: quoniaꝫ aliquē oportet vſum habere in agonibus: ꝛ oportere ait Gorgias: ſerium quidem diſſipare contrariuꝫ riſu. Riſum autem ſerio recte dicens.

¶ Determinat de riſibilibus. Et duo facit: quia primo oſtēdit quomodo talia deſeruiunt perſuaſioni. Secundo ꝙ non eſt locus hic. ſ. locus determinādi de eis: remittit nos ad poetriam ſuam: vbi de riſibilibus eſt plenius dictū. 2ª ibi. (Dictuꝫ eſt quot.) ¶ Dicit ergo: ꝙ de riſibilibus quē oportet aliquem vſum habere in agonibus. i. in cauſis: patet per id: quod Gorgias ait. Sed ꝙ videtur oportere ſerium: quod eſt contrarium riſui diſſipare riſu: ꝛ riſum diſſipare ſerio: ſicut recte dicit. Deſeruiunt ergo riſibilia perſuaſioni inquantum per ea impedimus: ne aduerſarius perſuadeat. Impediuntur enim ꝛ diſſipantur dicta serioſe: ꝛ ordinate per riſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dictum eſt quot ſpecies riſibilium ſunt ī his que de poetica: quarum hec quidem cōgruit libero. hec autem non: quatenus qꝺ congruit ſibi ſumat. Eſt autem ironia liberalius q̄ꝫ homolochia: hic quidem enim ipſius gratia facit riſibile: homolochus autem alterius.

¶ Remittit nos ad artem poeticam dicens: quot ſunt ſpecies riſibilium: dictum eſt in his: quę ſunt de poetica: quia ſpecierum riſibilium hęc quidem conueniunt libero. hęc autem non. Liberi enim filĳ liberorum non debent quibuſlibet riſibilibus vti. Ideo bonum eſt ſcire: quę riſibilia congruunt libero: ꝛ quę non: nec vnuſquiſqꝫ ſumat ex eis: prout ſibi congruunt. Et addit: ꝙ ſm ironiam eſt quid liberalius q̄ꝫ homolochia: quia iron facit riſibiles gratia ipſius riſus: ſed homolochon vtitur riſu gratia alteriꝰ: ꝛ deridet: vt contriſtetur ꝛ vituperet. Nomen enim homolochi ſumptum eſt ſecundum gręcam linguam a miluis volantibus circa aras templorum: quia ſicut illi quicquid de carnibus imolatis poſſunt accipere accipiūt: ſic aliqui hyſtriones quodcunqꝫ verbum poſſunt accipere de dicto alterius: ſtatim accipiunt ipſum: ꝛ faciunt inde deriſiones vt contriſtent ꝛ vituperent.

Epillogus autem componitur ex quattuor: ex preparare bene auditorem ad ſeipſum ꝛ ad aduerſarium male: ꝛ exaugere ꝛ humiliare: ꝛ ex in paſſiones deducere auditorem: ꝛ ex rememoratione: natum eſt. n. poſt q̄ꝫ oſtenderit ſe quidem veracē aduerſarium aūt mendacem ſic laudare ꝛ vituperare. Et inculcare duorum alterum oportet cōiectare: aut qꝛ his bonus: aut ſimpliciter.

¶ Expoſitio peroratiōis tribus partibus. videlicet: ꝓemio narratione: ꝛ perſuaſione: hic intendit determinare de q̄rta ꝛ vltim

ta ꝛ vltim a

ta ⁊ vltima parte: videlicet de epillogo. Et duo facit: quia primo oſtendit ex quibus conſtat epillogus. Secūdo exequitur de eis: ibi. (Ex quibus autem oportet.) ¶ Dicit ergo. ꝙ epillogus componitur ex quattuor. Una enim pars epillogi eſt: ꝙ diſponit auditorem ad ſeipſum bene oſtendendo ſe veracem. ⁊ aduerſarium male oſtendendo illuꝫ mendacem. Alia pars epillogi eſt ſcire: augere: ⁊ humiliare. i. ⁊ minuere tam dicta ſua ꝙ̄ aduerſarij. Tertia pars eius eſt ducere auditores in paſſiones congruas a negocio ſuo. Quarto ad epillogum pertinet ſcire rememorare: ⁊ compendioſe dicere ea: quę ſunt dicta. Nam poſtquā oſtēdit ſe veracem. aduerſarium vero mendaceꝫ. ⁊ induxit auditores ad paſſionem: ⁊ inculcauit. i. minuit: vel augmentauit negocium modo debito. ſi hęc tria facit animatum eſt: ſupple ꝙ faciat quartū: videlicet: ꝙ rememoret ⁊ breuiter recolligat quę dicta ſunt. Et addit ꝙ alterum duorū oportet coniecturare: quia debemus vel dicere bona ſimpliciter: vel ea: quę ſunt his. i. audientibus. Omnis enim circunlocutio ex probabilibus ſimpliciter: vel ex perſuaſibilibus auditori. ⁊ omnis bonus perorator vel eſt bonus auditoribus: vel ſimpliciter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ex quibus autem oportet preparare dicti ſunt loci. Unde ſtudioſos oportet preparare: ⁊ prauos.

¶ Exequitur de pędictis. Et duo facit. quia primo oſtēdit de quibus eſt dictuꝫ. Nam per ea: quę habita ſunt: poteſt haberi ⁊ ars de tribus partibus epillogi. Secundo oſtēdit de quibus reſtat dicere: quia de quarta. ſ. de rememoratione. Secūda pars ibi. (Quare reſtat rememorari.) ¶ Circa primum tria facit ſm ꝙ oſtēdit tria eſſe dicta. Primo enim oſtendit dictum eſſe quomodo auditores ſunt pręparandi. Secundo quomodo eſt negocium augendum ⁊ minuendum. Tertio quomodo ſunt auditores in paſſione ducendi. Secunda ibi. (Qđ autem poſt hoc.) Tertia ibi. (Poſt hoc autem.) ¶ Dicit ergo ꝙ dicti ſunt loci: ex quibus oſtendit pręparare auditores: ⁊ manifeſtare auditores: vt oſtenderemus nos eſſe ſtudioſos: ⁊ aduerſarios prauos. Dictuꝫ enim fuit in primo libro in tractatu de exclamatiuis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem poſt hoc oſtenſuꝫ iam augere eſt ſm naturam: aut humiliare: oportet enim acta confiteri: ſi debeat quantitatem dicere. Eteniꝫ corporuꝫ augmentatio ex preexiſtentibus eſt. Unde autem oportet augere ⁊ humiliare expoſiti ſunt loci prius.

¶ Dicit oſtenſum eſſe quomodo ſit negocium augendum ⁊ minuendum dicens: ꝙ poſt hoc. i. poſtꝙ̄ pęparauimus auditores oſtendendo acta noſtra eſſe bona: ⁊ aduerſarij praua ſm naturam. Reſtat oſtendendum quomodo negocium poſſumus humiliare ⁊ minuere. Nam opꝫ acta confiteri: ſi debeamus eorum quantitatem dicere. ſic enī videmus in augmento corpoꝝ: quod eſt ex pęexiſtentibus. Augmentum enim eſt pęexiſtenti quantitati additamentum. Unde in primo libro cum oſtenſum fuit: vnde ſumenda ſunt acta. oſtenſum fuit etiam ibi: vbi ſumendi ſunt loci: quibus eſt negocium augendum ⁊ minuenduꝫ. Omnia enim hęc ordine debito ſunt tradita in primo libro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Poſt hoc autem manifeſtis exiſtentibus: ⁊ qualia: ⁊ quanta in paſſiones ducunt auditorem. Hec autem ſunt: timor: crudelitas: ⁊ ira: ⁊ odium: ⁊ inuidia: ⁊ zelus: ⁊ cōtentio. Dicti ſunt autem ⁊ hi loci prius.

¶ Oſtendit dictuꝫ eſſe: quō ſunt paſſionandi auditores dicens: ꝙ poſt hęc manifeſta exiſtunt: qualia ⁊ quanta ducunt auditorem in paſſionem. Nam in ſecūdo libro dictū fuit: ꝙ hęc omnia ſunt: timor: crudelitas: ira: odium: inuidia: zelus: contentio: ⁊ cęterę paſſiones. ergo dicti ſunt hi loci prius: cum talia determinata ſunt in ſecundo libro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare reſtat rememorari predicta: hoc autē congruit fieri ita: ſicut aiunt: in procmijs nō recte dictis. Unde enim bene diſcibilis ſit: precipiunt ſepe dicere. Ibi quideꝫ igitur oportet negocium dicere: vt non lateat de quo iudicium. hic aūt per q̄ demōſtratum eſt ſūmatim.

¶ Oſtendit de quo reſtat dicere. Et duo facit. quia primo oſtendit de quo reſtat dicere. Secundo exequitur de intēto ibi. (Principium autem.) ¶ Dicit ergo ꝙ reſtat dicere de rememoratione: quia ſicut in procmijs non recte dictis. i. ſicut illi: qui non dant rectam artem procmiçandi pręcipiūt tamen ſępe dicere in procmio ea: per quę oratio ſit bene diſcibilis: ita in epillogis ſupple dicenda ſunt ea. per quę oratio ſit bene memorabilis. Uult enim philoſophus adeo in promptu eſſe: procmium debere facere orationem bene diſcibilem: ꝙ etiam non tradentes rectaꝫ artem ab ipſa veritate coacti hoc dicunt. Addit auteꝫ: ꝙ ibi. ſ. in procmio oportet negocium ſm quandaꝫ pręcognitionem dicere: vt non lateat de quo eſt iudicium. hic autem. ſ. in epillogo oportet rememorationem facere ſūmatim: vt non lateat per quę demonſtrat̄ qđ ē. ¶ Deinde cuꝫ. d.

¶ Principium autem: quia que ꝓmiſit exoluit: quare: ⁊ que: ⁊ ꝓpter quod dicendum.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit. quia primo oſtendit quę ſunt rememoranda in epillogo. Secundo mā̄feſtat qualiter illa rememorata ſunt ordinanda ibi. (Finis autem locutionis.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo oſtendit: quę ſunt in epillogo rememoranda. Secundo qualiter ſunt rememoranda ibi. (Dicitur auteꝫ ex ꝯtra.) ¶ Dicit ergo: ꝙ principium: ⁊ cauſa: ⁊ ratio quare facienda eſt rememoratio in epillogo ſumitur: vt perorator oñdit: quia exoluit ⁊ compleuit: quę promiſit: quare dicendū in ſumma ea: quę ſunt propoſita quantum ad narrationē: ⁊ propter quę quantum ad perſuaſionem. iſta ergo ſunt rememoranda propoſitum: ⁊ perſuaſio. Debemus enim in epillogo ſummatim dicere: quę ſunt propoſita: ⁊ qualiter perſuaſa. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Dicitur autem ex contra comparatione conteri. Comparare autem: aut quecunqꝫ circa idē ambo dicere: ſi non ex loco ⁊ regione. Sꝫ iſte quidē hoc de hoc. iuxta autem ⁊ hoc.

¶ Oſtendit qualiter talia ſunt rememoranda ⁊ recolligenda. Et tria facit: quia primo oſtendit hoc eſſe faciendum per comparationem. Secundo per ironiam. Tertio per interrogationē. Secunda ibi. (Ex ironia.) Tertia ibi. (Aut ex interrogatione.) Continuetur ergo ſic. Ea quę ſunt in epillogo rememorāda. ⁊ id: quod in epillogo dicitur: ſummatim debet conteri. i. coadunari: ⁊ recolligi per circa cōparationem. Et oſtendit qualiter debeamus contra comparare: quia debemus contracomparare ambo negocia tā opponentis ꝙ̄ reſpondentis contingit dicere circa idem. Debemus enim contracomparare ea: in quibus ꝯueniūt accuſans ⁊ defendens. Et ſi non eſt contracomparatio ex loco ⁊ regione: debet eſſe contracomparatio ex operibus

vt ꝙ iſte fecit: vel dixit ꝙ erat laudabile. Aduerſarius aũ tẽ vel fecit: vel dixit q̃ erãt vituperabilia. ¶ Deinde cũ. d.

¶ Aut ex ironia: puta. Iſte enim hec dixit: ego autem hoc: ⁊ quod vtiqȝ faciebat: ſi hoc opinabatur: ſed non hoc.

¶ Oſtendit ꝙ debemus hanc recollectionem facere per ironiam: vt ironice loquendo. Iſte enim aduerſarius dixit hec tam vilia. Ego autem hoc magis: ⁊ ſi opinatur hoc quid vtiqȝ faciebat: qui enim male opinatur: peius facit. Semper enĩ loquimur ⁊ opinamur rectiſſimas orões. facimus autem contrarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut interrogatione. Quid non demonſtratũ eſt. Aut ita. quid oſtendit. Aut itaqȝ ſic aut ex comparatione ſm naturam: vt dictum eſt itaqȝ ſua: ⁊ iterum ſi velit ſeparatim: que ꝯtrarie orationis.

¶ Oſtendit talia recolligenda eſſe per interrogationem. In epillogo enim interrogatiue debemus loqui. ⁊ ſuſpenſiue dicendo. quid non ſit: demonſtratum eſt in ꝯloquijs meis. Aut qd oſtendit aduerſarius. et ita ſicut ego: ⁊ iſtud itaqȝ ſit: vt dictum eſt preter ſiue ſm naturam: oſtendendo que ſunt dicta ſua eſſe naturaliter melius ita perſuaſa ⁊ oſtenſa ꝗ͂ que aduerſarij. Et ꝙ ſi vult: poteſt ſeparatim dicere dicta ſua: ⁊ dicta aduerſarij: que ſunt contrarie orationis: vt magis appareant dicta ſua bona: ⁊ aduerſarij mala. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Finis autem locutionis congruit incõiũctus quatenus epillogus: ſed non oratio ſit. Dixi. Audiſtis. Habete. Iudicate.

¶ Poſtquam oſtendit que in epillogo ſunt rememorãda: ⁊ qualiter ſunt rememoranda: oſtendit quo ordine ſunt rememoranda dicens: ꝙ finis locutionis. i. epillogus: qui proprie dicitur finis orationis: hanc ordinem habere debet: quia debet eſſe inconiunctus: quia quando aliqua inconiuncte proferuntur plura apparent. Preterea quia orationi poteſt congruere coniunctio. finis locutionis proferendus eſt inconiunctus: vt ſit epillogus: non oratio. Ultimo imponit finem dicens. Dixi artem tradendo. Audiſtis artem traditam percipiendo. Habete artem traditã. Iudicate ſm eam. Et ſic finit ſententia ſuper librum rhetoricorum Ariſtotelis. Laus ſit ipſi Chriſto: qui eſt dei virtus: ⁊ dei ſapientia: ⁊ cũ patre ⁊ ſpiritu ſacto eſt vnus deus benedictus in ſecula ſeculorum amen.

¶ Explicit luculentiſſima expoſitio ſuper tribus libris rhetoricorum Ariſtotelis edita ab eximio artiũ ⁊ theologie doctore domino Egidio de Roma ordinis heremitarũ ſancti Auguſtini nunc primũ in lucẽ emiſſa: optime recognita: cunctiſqȝ erroribus caſtigata.

BIBLIO[illegible]
ROMA
VITTO[illegible]

¶ Magnifico Equiti Jurato Comitiqꝫ Polydoro Tyberto Ceſennati Primario Georgius Valla Placentinus Salutem dicit eternam.

DE poetica opus Ariſtotelicum Polydore Tyberte: qd̓ latinum fecimus: ob meã erga te obſeruantiaꝫ: de tuo erga me amore perſpecto: deqꝫ tuis exercitatam virtutibus: quartuꝫ ſingulare noſtri temporis ſpecimen eſſe predicaris: tibi dedẽ duꝫ eſſe putauimus: ⁊ perinde pulcherrime facultatis nobilitatẽ: niſi te ꝗ̃ meditatiſſime cũcta de ipſa tenere ſciã: qui pleno corde ſapis: memorare cõniter: ne vt quorundam grauibus petita aculeis tibi ſordidior: ꝗ̃ vt admittenda foret: eſſe videretur: quã ſane calumniam illa refellunt Horatiana.

Silueſtres homines ſacer iterpreſqꝫ deorũ.
Cedibus ⁊ victu fedo deterruit orpheus.
Dict⁹ ob hoc lenire tigres: rabidoſqꝫ leões.
Dictus ⁊ amphion thebane conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis: ⁊ p̃ce blãda
Ducere quo vellet: fuit hec ſapia quondam;
Publica priuatis ſecernere: ſacra profanis.
Cõcubitu prohibere vago: dare iura maritis.
Oppida moliri: leges incidere ligno
Sic honor ⁊ nomen diuinis vatibus: atqꝫ
Carminib⁹ venit: poſt hos iſignis Homer⁹
Tyrteuſqꝫ mares aios in martia bella.
Verſibus exacuit: dicte per carmina ſortes
Et vite monſtrata via eſt: ⁊ gratia regum
Pierijs tẽtata modis: ludusqꝫ repertus
Et longorũ operum finis: ne forte pudori
Sit tibi muſa lyre: ſollers ⁊ cantor apollo.

Non latuit accerrimi poetaꝫ indicij: omnibus prorſus mortalibus eſſe neceſſariaꝫ: ⁊ perinde expetendam: ⁊ toto pectore confouendam dicendo.

Os tenerũ pueri: balbũqꝫ poeta figurat.
Torquet ab obſcenis iam nũc ſermonib⁹ aurẽ.
Mox etiã pectus p̃ceptis format amicis.
Aſperitatis ⁊ inuidie corrector ⁊ ire.
Recte facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolat̃ ⁊ egrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret vnde preces: vatẽ niſi muſa dediſſet.
Poſcit opeꝫ: choros ⁊ pñtia numina ſentit.
Celeſtes implorat aquas. docta prece blãdus
Auertit morbos: metuẽda pericula pellit. Impetrat ⁊ paceꝫ: ⁊ locupletem frugibus annuꝫ.

At ne quidẽ he ſole ſunt poetice dotes: vt ſcis: ⁊ perinde ad huius precipue artis archana cuꝫ per Ariſtoteleꝫ: cuius ſatis obuius detur acceſſus: ad eiuſqꝫ penitiſſima loca pueniat̃. Hunc tu domi accipies: quẽ potiſſimum generoſuꝫ hoſpiteꝫ tibi iure cõmittere voluimus. Quod vt ingenia: vt artes omnes liberales amplecti fouereqꝫ ſumma benignitate conſueſti: ita hũc antea peregrinũ: nunc demum ſermone noſtro inſtructuꝫ: iam a nobis tibi conciliatum fore familiariſſimum puto. Nec ipſuꝫ puduerit: ſcio: apud eum hoſpitari: qui magiſtratibus perfunctus ſit pulcherrimis: quiqꝫ in ſua ciuitate primas teneat: ⁊ quem nulle vnꝗ̃ ſordes iquinarunt domeſtice: non publica improbarunt conſilia: ſed potius cuncte virtutes exornãt predicant: extollũt: idqꝫ Ceſenne: nempe in ea ciuitate: q̃ nõ magis opibus floret: qbus vndiqꝫ affluit: ꝗ̃ hoſpitalitatis amore: ⁊ liberaliũ artiũ iſignis eſt obſeruãtia. At hec ſatis preſertim tibi duco: qui hec tua ſponte diligis: ad gratiã doctiſſimi autoris conciliandam. Vale.

¶ Ariſtoteles de poetica Interprete Georgio Valla Placentino.

DE poetica ipſa: deq̄ʒ multiplici eius ſpẽ: quaʒ vim vnaqueq̄ʒ habeat: quoq̄ʒ pacto fabulas conſtare cõueniat: ſi modo recte ſit poeſis habitura: nec non ex quot: qualibuſq̄ʒ ſit ꝑtibus: inde deʒ de alijs q̄cũq̄ʒ huius ſũt diſcipline dicamꝰ: vt ipſius rei natura dictitat a primis ꝑio ſumẽtes exordiũ. Epopeia nimirũ tragedieq̄ʒ: poeſis iſuper q̄ꝫ comedie ꝛ dithyrambo poetice: nec nõ tibialis ꝛ citharíſtice: que oẽs in totuʒ ſunt imitatio triplici ratione inter ſe inuicẽ differunt: aut enim quatenus genere in alienis imitanť. Aut quatenus aliena: aut quatenus aliter: nec eodẽ modo. Nam ſicut ſunt qui aſſimulando coloribus ꝛ figuris multa imitanť: alij arte: alij cõſuetudine: alij voce: ita etiã memoratis artibꝰ. Omnes certe imitationem cõfingunt rithmo ꝛ oratione: ꝛ armonia. His vtiq̄ʒ ſeparatim: aut mixtim: velut queʒ armonia ꝛ rithmo dũtaxat vtunť; at auletica quã poſſumus noiare tibialẽ: ꝛ citharestica: ꝛ ſi q̄ alie eiuſmodi viʒ habeant: ſicut que fiſtularũ. Verum numero ipſo imitantur abſq̄ʒ armonia ſaltitantes: hi ſi quideʒ numeroꝝ effigie mores: ꝛ affectus: ꝛ actiones imitanť. Epopeia orationibus tenuibus: aut metris. Hiſq̄ʒ ſiue inuiceʒ inter ſe miſcendo: ſiue vno aliquo genere vtendo metrorum ad hoc vſq̄ʒ tẽpus: nec eni quicq̄ꝫ nominauerimus cõmune Sophronis ꝛ Xenarchi mimis: nec nõ Socraticis ſermonibus: ꝛ ne q̄deʒ ſi quiſq̄ꝫ alius carminibus: aut elegijs: aut alijs eiuſmodi fuerit imitatus: niſi q̄ carmini elegias cõficiendi accõmodatiores epopei ſolent appellari: nõ q̄ imitatione ſint poete. ſed cõmuni ob carmen voce appellari. Nã ſi medicum: aut muſicũ aliq̄ carminibus efferant ita vocitare conſueuerunt: at Homero ꝛ Empedocli nihil preter carmen cõmune eſt: ideo hunc quidẽ iure poetam licebit appellare: illũ vero Phyſiologũ potius q̄ꝫ poetam: itidem ſi quis cuncta ãmiſcendo carmina imitationẽ conficiat: ſicut Cheremon fecit in cẽtauro mixtam rapſodiam: ex cunctis quoq̄ʒ carminibꝰ poeta nuncupandus. De his igitur hoc pacto adhibenda diffinitio: ſunt nimirũ qui iã dictis vtanť oibus: rithmo inquã ꝛ melo: ꝛ carmine quẽadmodũ que dithirãbicoꝝ: poeſis: ꝛ legũ necnon tragedia ꝛ comedia. Differunt auteʒ q̄ alie quidẽ ſimul oẽs: alie vero particulatim has ego non dico artiũ differentias: in quibus imitationeʒ conficiunt: q̄ꝛ imitantes facientes imitanť eos: aut ꝓbos: aut improbos eſſe neceſſe eſt: mores nãq̄ꝫ hec fere ſola comitanť vitio. Si quidẽ ꝛ virtute morum differunt oẽs aut meliores aſſimulãdo: aut iuxta nos: aut deteriores: aut etiã eiuſmodi: cuiuſmodi ſcriptores Polygnotus q̄dẽ meliores. Pauſon aũt deteriores: at Dionyſius ſimiles aſſimulauit. Non dubiũ quin quelibet dictarũ imitationũ has ſit habitura differentias: eſtq̄ʒ alia ad hoc pacto imitãdũ alia. nã in ſaltatu: ꝛ tibiatu: ꝛ cythare exercitio cunctas fieri contingit diſſimilitudines: tũ in oratione: tũ in carminis tenuitate: velut Homerꝰ q̄dẽ meliores: at Cleophõ ſimiles: vt Hegemõ thaſius paredias fecit primus: ꝛ Nicochares deliada deteriores: indẽ etiam circa dithyrãbos: ꝛ circa leges pergas. Cyclopas Timotheus ꝛ Philoxenus q̄ſpiã fuerit emulatus: in ipſa porro differentia etiaʒ tragedia a comedia diſtinguiť: quarum altera peiores: meliores altera eorum: qui nunc vult emulari. Preterea. Iſtoꝝ tertia eſt differẽtia: vt hoꝝ ſingula quiſpiaʒ ſit imitatus. Nam in eiſdem eſt quoq̄ʒ eadem imitari: cum imitanť annunciantem: aut quippiã aliud factũ: veluti Homerus facit: vel eundẽ ꝛ non mutantẽ: aut oẽs vt agentes ꝛ exercentes imitando. In his tribus: vt a principio diximus: eſt imitatio differẽtijs: in quibus ꝛ quo modo proinde in aliquo idem fuerit imitator Homeri: qui ꝛ Sophoclis: imitãtur ſiquidem ambo ꝓbos: in aliquo aũt Ariſtophanis. peragentes nanq̄ꝫ imitantur ambo ꝛ agentes: vnde etiam ab agẽdo dramata quidã ipſa aiunt vocitari: quod agentes imitentur. ideo etiã ſibi aſciſcunt tragediaʒ ꝛ comediaʒ Dorienſes: vt comediaʒ Megarenſes: quiq̄ʒ ibi tanq̄ꝫ apud ſe genito populari imperio: ꝛ qui ex Sicilia ſũt. Illic ſiquideʒ poeta erat Epicharmus: qui multo ante fuit Chonidũ ꝛ Magnetẽ: ſic tragedie ortũ. Sũt qui in Peloponeſo a noie capiẽtes argumẽtũ comas eni ab illis vocari colonos aiũt Verũ Athenienſes ipſi populos etiam velut come-

dos nõ a comeſſando dictos. ſʒ ꝙ per comas nẽpe vicos erroꝛe ab vrbe neglectos: ⁊ facere ipſi quidẽ drã. Athenienſes vero prattin vocitant. De igitur differentijs: ⁊ quot ⁊ que ſint imitatiõis: hec dicẽda putauimus. Verũ hinc oĩno cauſe generãtes aſſimulariĩ poeticaʒ: ipſe quoqʒ quedã naturales: ipſuʒ nãqʒ imitari cognatuʒ hominibus a pueris eſt: idqʒ a ceteris differt aĩalibus: qḋ imitatiſſimũ eſt: diſciplinaſqʒ imitatione ſtruit primas imitationibꝰ: letitia perfundit oẽs: cuius rei ſignũ e re ipſa nobis licʒ itueri. Nãqʒ moleſte ſpectamus eorũ ſimulacra: precipue ocnlta ſpectãdo letamur: vt ferar: que in honore ſũt: nullo formas atqʒ morticinioꝛũ. Eſt vero in cauſa ꝙ diſcere non phĩmõ maxime oblectabile eſt: ſʒ p eque alijs quoqʒ: ceterũ id ſtatĩ cõmunicãt: hac nãqʒ de cauſa letanĩ ſimulacra ſpectãtes: ꝙ contingat ſpectando diſcere in vno quoqʒ aliqd ratiocinari: ſicut talis ille eſt: qꝛ niſi preuidiſſe cõtigerit: imitatioˀ voluptatẽ nequaꝗ̃ gignet: ſed ob effigiem: aut colorẽ: aut alia ſimili de cã. Cuʒ naturalr̃ nobis tributa ſint imitari: ⁊ armonia ⁊ rithmus. Qꝛ metra rithmoꝛuʒ ſint portiões nõ eſt ambiguũ a principio emergentes metra in primis ipſa paulatim ꝓducendo ex repente in ventis: cõparatiſꝗ ſibi cõpoſitionibus poeſim ꝓducendo genuerũt: veruʒ iuxta peculiares cuiuſlibʒ moꝛes diſſpa: diſſeminataqꝫ poeſis eſt. Enimuero luculẽtioꝛes: magiſqʒ faceti ſpecioſas: ⁊ ſpecioſoꝛuʒ ſunt imitati actiones: at tenuioꝛes maloꝛũ pꝛio ꝯfinxere expꝛexereqʒ vituperationes: ſicut alij hymnos ⁊ pꝛecõia. Ante Homerũ igitur eiuſmodi poema fuiſſe dicere nõ poſſumus: at equũ eſt ab Homero ſumendo exoꝛdiũ multos noĩare: ſicut eiꝰ eſt Margites: ⁊ id genꝰ alia: in quibꝰ quo ad cõcinitatẽ iambeũ accedit metrũ: iõ etiaʒ nũc iãbeũ nũcupar: ꝙ in hocce metro inter ſe inuicẽ cõuicienĩ: fuerũtqʒ priſcoꝝ alij quidẽ heroicorũ: alij iamboꝛũ poete. Quẽadmodũ etiã ꝓbi extitere: i primis fuit poeta Homerꝰ ſolus: ſiquidem non ꝙ tantũ bene: ſed etiãꝗ̃ imitationes effinxit ritu dramatico: ⁊ perinde comedie figuras primus erexit: planeqʒ demonſtrauit non conuitio: ſed ridiculo dramata confingendo. Margites nãqʒ ꝓpoꝛtionẽ referẽs hʒ vt Ilias ⁊ Odyſſea ad tragediã: ita is ad comedias: vt diſcõueniat tragedia a comedia. Qui vi quadã ſua ad vtrãqʒ poeſim ſunt incitati eorũ: alij pro iambis comediarũ ſcriptores euaſerũt: alij ꝓ heroicis carminibus: que epe vocant: tragediarũ magiſtri: ⁊ quia id grandius: ⁊ quia de illis ſunt figure honeſtioꝛes. Ipſuʒ igitur metiri ac cõſiderare iaʒ prebet tragedia: ſatis intente itueñtibus: aut non. ipſumqʒ p ſe iudicaĩ: vel ne ac ad theatra alia ratio. Cũ igiĩ eſſet a principio vis ad inuentionẽ ſnapte natura excita: nec non ipſa etiaʒ comedia: ⁊ que ab eis: qui dithyrambũ exoꝛſi ſunt: ⁊ que ab eis qui perexigua: que nũc quoqʒ in multis ciuitatibus ꝑmanere exiſtimanĩ: paulatim a ꝓducentibus aucta ſunt: quatenus ipſis fuit manifeſtũ: multifarieqʒ permutata tãdẽ cõquieuit tragedia: qꝛ naturã ſuaʒ obtinuit: tũqʒ hiſtrionuʒ ac ludionũ multitudo ex vno ad duos creuit: primuſqʒ egit Eſchylus: ⁊ que choꝛi erãt cõminuit: oꝛationẽqʒ in primo agmine inſtruxit. Atqʒ tres ⁊ ſcenographiã: vmbraculiqʒ deſcriptionẽ Sophocles: itẽqʒ magnitudinẽ ex paruis fabulis: ⁊ dictione ridicula: qḋ fit ex ſatyrico mutata ſero ſeueritatẽ ꝯpoſuit: metrũqʒ ex tetrametro iambeũ effectũ eſt. Primo nanqʒ vſi ſũt tetrametro: qḋ poeſis eẽt ſatyrica atqʒ ſaltantioꝛ. Comperta aũt dictione natura ipſa ſuum ac peculiare inuenit metrũ. nam pre ceteris metris iambeũ ſermocinationibus maxĩe accõmodatũ eſt. Hinc ſane exploꝛatuʒ qḋ iter ſermocinandũ inter nos inuicẽ iãbea plurima pꝛoferimus: at rariuſcule exametra ſermocinalem quoqʒ armoniã egredientes: inſuper epiſodioꝛũ multitudines: nec nõ aliter ſingula dicuntur exoꝛnari. Sʒ ſint a nobis dicta: ſiquidẽ ſit foꝛtaſſis operoſum ſingulis inherere.

¶ De comedia ⁊ tragedia.

Comedia vero eſt quẽadmodum diximus imitatio improboꝝ qdẽ: ſed nõ vſquequaqʒ p oẽm vitioſitatẽ: verũ turpitudinis eſt poꝛtio ridicula. Ridiculũ nanqʒ eſt delictũ qḋdaʒ atqʒ turpitudo doloꝛis expers: ac minime afflictabile: veluti confeſtiʒ ridicula facies turpe quiddã ⁊ peruerſuʒ citra dolentiã. Que ſunt igiĩ tragedie interuẽtiões: ac ex qbus fiant neutiꝗ̃ occultum eſt.

¶ De comedia.

Comedia autẽ ꝙ ſit incurioſioꝛ a principio latuit: choꝝ nãqʒ comedoꝝ ſero olim princeps edocuit: at erat vt ſcribentium ferebat libido. cũ iã aliquas nacta figuras ẽ ipſius dicti poete ſunt memoꝛati. Verũtamẽ

quiſnã

quiſnã ei pſonas attribuerit:aut prologos:aut
hyſtrionũ multitudinẽ:τ que ſũt huiuſmodi
ignorat̃:cũ tamẽ fabulas cõfingere Epicharmus:τ Phormis:principiũ nãqꝫ ex Sicilia
venit:ſicut apð Athenienſes Crates primus
incepit:omittẽs ſpeciei iambice in totũ cõfingere orationes:aut fabulas.

¶ De epopeia.

Popeia igit̃ tragediam comitata
eſt tenus ſola metri magnitudie:
qð ſit honeſtorũ imitatrix: verũ
quatenus ſimplex habꝫ metruꝫ:τ
cõmiſſa pronunciat eatenus differunt:necnon ſpatio:tragedia quidem:qð pcipue moliat̃ ſua vna eſſe ſolis conuerſione:aut parũ admodũ ſecus habere:cuꝫ
epopeia tẽporis ſit infiniti:eoqꝫ differt:qꝫq̃
primo ſimiliter in tragedijs id faciebant:qð τ
in epis nempe carminibus heroicis:ptes autẽ
ſunt quedã eedẽ:quedaꝫ tragedie peculiares.
Quãobrẽ quicũqꝫ de tragedia honeſta τ vili
vidit qd vidit etiã de epis:ſi qdẽ q̃ obtinet epopeia:eadẽ inſũt tragedie:que ꝟo huic nõ oia in
epopeia verũ de imitatura i exametris. Ac de
comedia dicemus posteri⁹. Dicamus ſane de
tragedia ex eis que dicta ſunt ab eius eſſentia
factam aſſumendo diffinitionem.

¶ Diffinitio tragedie.

St igitur tragedia imitatio actionis probe atqꝫ ꝯſumate magnitudinem iocunda orone obtinentis
citra q̃ꝫlibet ſpẽꝫ in particulis agẽtium:nec de cõmiſſorũ pnunciatu:de miſeratione τ pauore terminans taliũ diſciplinarũ purgationẽ:ſuaueꝫ ac
oblectabilẽ inquã orationẽ habẽtẽ:rithmum
τ armoniaꝫ τ melos:qð aũt citra ſpecies id ꝑ
metra quedã dumtaxat perficitur:ſicut porro
alia per melos. Verũ q2 faciunt agentes imitationem:primo quidẽ ſi particula tragedie aliq̃
ſit viſus ornamentũ eſſe neceſſe eſt:inde melopeiam τ dictionẽ in his ſiquidẽ imitationẽ cõficiunt. Dictionẽ vero ipſam voco metroruꝫ
cõpoſitionẽ:vt melopeiã vim oẽm habꝫ manifeſtã:at quia actionis eſt imitatio. agit̃ autẽ ab
aliquibus agentibus:quos qualitate aliqua inſignes eſſe neceſſe eſt moribus atqꝫ animi ſententia:ꝑpter hec eniꝫ ꝙ actiones qualitate inſignes eſſe dicamus: vis tulit nature actionuꝫ
binas eſſe cauſas animi ſententiã τ moreꝫ:vñ
aſſequunt̃:τ voti impotes ſiunt:eſt ꝟo actionis fabula imitatio. Fabulam eqdẽ voco rex

cõpoſitionẽ:vt ethica:vnde qualitate inſignes
aliquos eſſe fatemur agentes:τ animi ſententiam:in quibus dicendo quicq̃ꝫ demonſtrant:
aut etiam exarant opionẽ.

¶ Quot modi.

Mnis porro tragedie quatenus
aliqua inſignis eſt qualitate:tragedie partes ſex eẽ neceſſe eſt.ſũtqꝫ
fabula:τ mores:τ dictio:τ animi
ſententia:τ ꝯſpectus τ melopeia
quibus nãqꝫ imitantur hue ſunt
partes:vt vero imitant̃ vna:ſicut quas imitantur tres:nec preter has vlla:qbus ſpẽbus non
pauci ipſorũ:vt ſic loquar vſi fuere.nã cõſpectus totuꝫ cõplectit̃ τ morẽ τ fabulã:τ dictionẽ:τ melos:nec nõ animis ſnia.at horũ maximũ eſt rerũ cõplexus. Tragedia nãqꝫ eſt imitatio non hoium:ſed actionis:τ vite:τ felicitatis:τ ifelicitas in actione eſt:τ finis actio quedã eſt non qualitas. Sunt ſane moribus aliq
qualitate inſignes:vt actionib⁹ felices:aut ecõtrario:non vt mores imitent̃ agunt:ſed ꝑpter
actiões mores cõplectunt̃:τ perinde res:τ fabula ſunt tragedie finis:at finis oium quiddã
maximũ. Rurſus citra actionẽ nõ fuerit tragedia:at ſine morib⁹ fuerit:inuenũ eni plurimorũ morũ expꝛtes ſũt tragedie:τ oio poete multi ſũt tales:vt pictorꝫ Zeuxis ad Polygnoſtũ
affectus eſt Polygnoſtus:ſiqdẽ bon⁹ morũ
expꝛſſor:at Zeuxidis pictura morẽ nequaq̃ꝫ hꝫ.
Preterea. Si qs locutiões inſup morales ponat:τ dictiones:τ ſnias bene ꝯfictas:faciet qð
tragedie opus eſt:veruꝫ multo magis:vel his
inferiorib⁹ vſa eſt tragedia cõtinẽs fabulã τ rerũ cõplexũ:τ cũ his ingẽtia:qb⁹ animat̃ tragedia:fabule ſunt ptes inſolẽtie τ recognitiones:
itẽ ſignum:quod etiaꝫ molientes prius facere
poterant dictione:τ moribus accurate procurando:aut res ipſas conſtituendo:ſicut primi
poete propemodũ oẽs. Principiũ igit̃ τ velut aia tragedie ẽ fabula:ſcðo loco mores:eſt
nãqꝫ ꝑpemodũ:vt i pictura. Nã ſi qs vnũ mõ
paſſiꝫ reliquerit de pulcherrimis pigmẽtis nõ
ſimilr̃ oblectauerit ſimulacrũ albore cõpingẽs
Eſtqꝫ actionis imitatio:τ ob hanc pcipue agẽtiũ tertio loco animi ſnia:id aũt eſt verbis cõplecti poſſe agitantia τ cõcinnãtia:qð in orõnibus reipub. atqꝫ eloquentie opus eſt. Priſci
nãqꝫ ciuiliter dicẽtes inſtituebant.at nunc eloquẽter eſt ſane mos hmõi:qui ꝑpoſitũ idicat
qualitas quedã:in qbus non eſt certitudo:aut
diligit:aut fugit:ideo morẽ nõ hñt orationũ in

q̃bus p̃ſus non eſt: qui dicens deligit: aut fu-
git. Verũ animi ſnĩa: in quibus indicant q̃d vt
eſt: aut vt nõ eſt: aut in totũ q̃dpiã patefaciũt.
Quarto orõnũ dictio aio dictionẽ eẽ: vt prius
dictũ eſt de nomenculatione locutionẽ: q̃ cũ
in eis: que metro cõſtant: τ in orationibus ea-
dẽ viꝫ hꝫ: reliquarũ quinqꝫ melopeia: ſumma
oblectatio: conſpectus aũt vt aiatũ quiddã ita
maxime artis expers neutiq̃ꝫ poetices peculia-
re: ſicut vis tragedie ẽt ſine cõtentiõe eſt: τ hy-
ſtrionibus rurſus dominãtior in effectuũ con
ſpectu cõficiendoꝝ vaſorũ ars ea: que poeta-
rũ eſt his definitis hic dicamus qualẽ rerũ cõ-
plexũ eſſe oporteat. q̃m̃ hoc τ primũ: τ maxi-
mũ eſt tragedie. Poſuim⁹ ãt tragediã pfectio
nis: ac totius actionis eſſe imitationẽ magnitu
dinẽ aliquã habẽtis: eſt eñi totũ: τ nihil habẽs
magnitudo. Totũ nẽpe eſt: q̃ hꝫ principiuꝫ:
mediũ: τ finẽ: principiũ eſt q̃ poſt aliõ neceſ-
ſario non eſt: at poſt illud alterũ eſſe: aut fieri
vim cognatã hꝫ: finis ecõtrario q̃ ipſuꝫ poſt
aliõ eẽ ex vi cognata p̃t: aut neceſſario: aut vt
plꝫ poſt id aliõ nihil. Mediũ porro: q̃ ẽt ipꝫ
poſt aliõ: τ poſt illõ alteꝝ. Oꝫ igiẽ bene ꝯſiſtẽ
tes fabulas: neqꝫ vnde cõtingit capere princi-
piũ: neqꝫ vbilibet terminari: ſed iam dicti vti
ideis: quas formas dicimus: itẽ ad honeſtũ: τ
aial: τ res oĩs: que ex aliq̃bus cõſtitit. Nã nec
ſolũ hr̃e opꝫ inſtructa: ſed etiã eſſe magnitudi
nem nõ vtlibꝫ eſt: nãqꝫ pulchritudo in magni-
tudine τ ordine: ideo neqꝫ omne exiguũ fuerit
ſpecioſum aial. Confundiẽ nãqꝫ ĩſpectio: que
proxime accedit ad tẽpus inſenſibile: neqꝫ oĩs
magnitudo: ſiquidẽ non ſimul fit inſpectio: ſꝫ
perit inſpicientibus vnũ τ totũ ex inſpectione
quẽadmodũ ſi decẽ miliũ ſtadioꝝ ſit animal:
ꝓinde oportet ſicut in corporibus: τ in aialib⁹
habere magnitudinẽ: eamqꝫ eſſe conſpicuãꝫ:
atqꝫ in fabulis habere longitudineꝫ: eam vero
memoratu fabulã: longitudine etiã ſpecioſam
Longitudinis porro terminus ad ꝯtentiones
aut ſenſuꝫ referri: nõ artis eſt. Nã ſi tragedias
cẽtuꝫ oporteat agere in ꝯtẽtionẽ ad clepſydras
fuerit cõtentio: quẽadmodũ olim: τ aliq̃n aiũt
terminus porro rerũ: q̃ ꝑ ſe nãlis maior quo-
ad cũ certitudie ſit: iuxta magnitudinẽ pulchri
or eſt. Vt vero ſimplr̃ definiam⁹ inquãta ma
gnitudine: vt eq̃tas poſtularit: fuerit neceſſa-
riũ que facta ſunt ꝓpagari ad felicitatẽ ex infe-
licitate: aut ex felicitate ad infelicitatẽ tranſmu
tari: is idoneus eſt magnitudinis termin⁹. Ce-

terũ fabula vna eſt: nõ quemadmodũ q̃dã ar-
bitrati ſunt: ſi circa vnũ verſeẽ: multa ſiquideꝫ
atqꝫ adeo infinita genere contingunt: ex quib⁹
aliquoꝝ nihil eſt vnũ: τ perinde etiaꝫ actiones
vnius multe ſunt: ex q̃b⁹ vna nulla euadit actio
τ perinde videnẽ oẽs allucinari q̃cũqꝫ poete
heracleida: theſeida: τ huiuſmodi poemata
confinxerunt: opinanẽ ſiquidẽ cũ fuerit vnus
Hercules vnã quoqꝫ de Hercule fabulaꝫ eſſe
oportere: at Homerus ſicut in aliis excellit: ita
hoc videt recte intueri: ſiue artificio quodã: ſi-
ue natura adiutrice. Odyſſeaꝫ nãqꝫ pangens
nõ cuncta: que Vlyſſi cõtigerant: cõfingenda
eſſe exiſtimauit: vt in Parnaſo q̃deꝫ ceſus eſt
in agermano autẽ furore τ inſania ſe agitatuꝫ
ſimulauit: quorũ nihil vtroqꝫ facto neceſſario
erat equũ alterutrũ fieri: veruꝫ in vna actione
modo: cuiuſmodi Odyſſeã diximus: verſa
tus ꝯſedit: ita τ Iliada ꝯſtituit. Expedit igitur
quẽadmodũ in aliis imitatoriis vna vnius eſt
imitatio: ita fabulã quoqꝫ eſſe: q̃ actiõis imita
tio eſt vnius τ eiuſdẽ totius eſſe: parteſqꝫ reb⁹
ꝯſtare: ita vt trãſpoſita pte quapiã: aut ablata
differaẽ: τ moueaẽ vniuerſuꝫ: aut ante: aut nõ
ante: nã q̃ ante: vel nõ ante nihil facit: manife
ſtũ tanq̃ꝫ pars nulla ſit vniuerſi: ex eis q̃ dicta
ſũt: manifeſtũ q̃ nõ facta memorare id poete
eſt opus: ſed vt facta ſint: τ que potuere fieri
vt eq̃tas: aut neceſſitas poſtulabat. Neqꝫ. n.
hyſtoric⁹: τ poeta eo differunt: quo eſt carmi
ne dicere: τ ſine carmine. nã ſi tranſferãẽ q̃ ſũt
Herodoti carmina: nihilominus fuerit q̃dã
cũ carmine hyſtoria: ſicut ſine carminibus: ſꝫ
dr̃ia eſt in dicendo: que facta ſunt: τ qualr̃ fa-
cta ſint: ideo etiã philoſophãtius q̃ddaꝫ τ pro
bius poeſis eſt q̃ꝫ ſit hyſtoria: naꝫ poeſis ma-
gis vlia: at hyſtoria mag̃ ſinglaria dicit. Sũt
ſꝫo vlia q̃lia: quecũq̃ꝫ dicere ꝯtingit: aut agere
vt modeſtia: aut neceſſitas poſtulat noia ipo-
nẽdo poeſis nõ cõiectat: at q̃ ſingulare quid
Alcibiades egit: aut q̃d ꝑpeſſus ſit. Veruꝫ in
comedia iã id certũ effectũ eſt: q̃ cõſtruendo
fabulã: vt equũ eſt: ñ vt tulit libido noia ſubie
cerunt: neqꝫ ſicut iãbopei pangũt q̃ circa ſin
gularia eſt. In tragedia vero factis noibus ex
altera parte rñdent: in eã eſt: quia q̃ fidẽ facit
id poſſibile eſt: eniuero que facta nõ ſunt: nec
dum credimus eſſe poſſibilia: at que facta ma
nifeſto poſſibilia: nec enim facta eſſent: ſi fieri
nõ potuiſſẽt. Preterea in tragediis nõnullis q̃-
dem vnum: vel duo cognita ſunt noia: at cete-
ra cõficta

ra cōficta ſunt: in alijs ṽo nihil: vt in Agathonis flore: pereqȝ eni in hoc tā res ꝙ noīa confi
cta ſunt: ⁊ tamen nihilominus oblectat: vt ad
oēs attineat obuias exquirere fabulas: quibus
correſpondeāt: que habeant̄ tragedie: id nāqȝ
ridiculū idagare: q̄a que cognita paucis cogni
ta ſunt: verūtñ oēs delectat. Hinc manifeſtuȝ
poetā potius ex fabula poetaȝ eſſe oportere ꝙ
ex carminibus: quatenus poeta ob imitationē
eſt: at qui actiones imitant̄: ⁊ ſi igit̄ facta ꝯfin-
gere cōtigerit: nihilominus eſt poeta: nā eorū
que facta ſunt: nonnulla talia eſſe nihil ꝓhibet
qualia ſiquidē fieri equuȝ fuit: etiā fieri potue
re: ob quod eorū ille poeta eſt. Simpliciū ṽo
fabularū atqȝ actionū Epiſodiodes ſūt deter
rime. Epiſodiodē voco fabulā: i qua epiſodia
inter ſe inuicē: neqȝ equitas: neqȝ neceſſitas eē
facit. Effingūt̄ aūt eiuſmodi a malis qdēȝ ſua
de cauſa poetis: a bonis vero ꝓpter hiſtriōes:
cōcertando nāqȝ ⁊ preter vires extendendo fa
bulā frequēter: qđ cōſequēs eſt cogitur ſub-
uertere. Quia nō exacte modo eſt actionis imi
tatio: verū etiā horrēdorū ac miſerabiliū. Hec
fiunt preſertim etiā magis cum per ſeinuiceȝ
preter opinionē geſta fuerit. nam mirificuȝ ita
demum magis habebit: aut ſi caſu ⁊ fortuna.
Quia que fortuita: ea mirificētiſſima vident̄
quecūqȝ congrue facta eſſe apparēt: vt ſtatua
Mityis in Argo occidit: ea mortis cā ꝓlapſa
in Mityē ſpectantē: vident̄ nāqȝ talia inique
fieri. proinde tales venuſtiores eſſe fabulas
neceſſe eſt. Sane fabularꝫ: alie quidē ſunt ſim-
plices: alie vero permixte: implexeqȝ actiōes:
quarū imitationes ſunt fabula: ſtatim ſunt ta-
les. Simplicē voco actionem: qua adueniēte
quemadmodū definitū eſt ꝯtinua: ⁊ vna citra
petulantiā: aut recognitionem fit tranſitus: at
implexa dictio cum recognitione: aut petulan
tia: aut ambobus eſt tranſitus: hec vero fieri
oportet ex ipſius fabule cōplexu: vt ex iaȝ ante
peractis contingat: aut neceſſario: aut vt equū
eſt ita factū eſſe: differt nāqȝ plurimum qđ fit
hec ipſa ob hec ipſa: aut poſt hec ipſa. Eſt ſane
petulantia: que in cōtrariū eorum: que peracta
ſunt mutatio: ſicut dictuȝ eſt: idqȝ vt fatemur
iuxta equū: aut neceſſariū: quēadmodū i Edi
pode adueniēs oblectāſqȝ Edipū: ⁊ liberādo
metu aduerſus matrē certiorē faciēdo contra-
riū fecit: ⁊ inter imitādū qui agebat̄ tanꝙ mo-
riturus. At Danaus cōſequēs vt occiſurus:
vt hunc quidē contigerit ex rebus geſtis mori.

illum vero ſalutē cōſequi. Recognitio vt etiaȝ
nomē indicat ex inſcitia ad ſcientiā ⁊ cognitio-
nē mutatio: aut ad amicitiā: aut inimicitias eo
rū: que definita ſunt ad fortunaȝ ſecundā: aut
aduerſam. Pulcherrima aūt recognitio cum
ſimul petulantie fiūt veluti habꝫ: que in Edi-
pode. Sunt nimirū alie quoqȝ recognitiones
nā ⁊ erga inanimata ⁊ paſſiȝ obuia ſunt: vt cō
tingere dictū ē: ac ſi fecit qs. ⁊ ſi ſecus. Si pe-
regit: eſt recognoſcere vez. que i primis fabu
le: ⁊ que in primis actōib⁹ dicta eſt: talis nāqȝ
recognitio ⁊ petulantia aut cōmiſerationē hꝫ
aut formidinē veluti pōit̄ actionū imitatio tra
gedia. Itēqȝ tā ifortunatū eſſe ꝙ fortunatuȝ
in talibus eſſe ꝯtinget: qñquidē recognitio eſt
aliquoꝝ recognitio: que alterutrius ad alteruȝ
dūtaxat: cum certus alter quiſpiā eſt: cum ob
vtroſqȝ oporteret cognoſcere: ſicut Iphigēia
Oreſti recognita eſt ex epiſtole miſſiōe. At il-
li ad Iphigeniā alia opus fuit recognitiōe. Bi
ne igitur fabule partes circa hec ſūt: petulātia
⁊ recognitio: pars iſuper tertia affectus. Qua
rū petulantia ⁊ recognitio dicte ſunt: affectus
aūt actio eſt corruptiua: vel dolorē afferēs: ſi-
cut in aperto mortes ⁊ circūuenītes dolores
ac ꝑcuſſiones: ⁊ que ſunt eiuſmodi. Partes
vero tragedie: quibus tanꝙ ſpēbus vti opor-
teat: antea diximus: quantitatē aūt: ⁊ in que di
uidunt̄ diſtincte. Hec ſunt ꝓlogus: epiſodiū:
exodus: choricū: ⁊ eius pars: vna quidē acceſ
ſus. altera vero ſtatiua. hec cunctorū cōia ſūt.
Propria porro: que a ſcena ⁊ cōi. ꝓlogus pars
eſt totius tragedie precedens acceſſuȝ. Epiſo
dium pars totius tragedie: poſt ꝙ nō eſt chori
melos chorici acceſſus qdēȝ prima totius cho
ri dictio. ſtatiua aūt melos chori. que ſine ana
peſto ⁊ trocheo. Cōmus porro cōis gemitus
chori ⁊ a ſcena. partes tragedie. quibus vtēdū
antea diximus. Quantitate ⁊ in que ſeiuncta
diuidunt̄. hec ſūt. vt vero opȝ cōiectare. ⁊ que
cōſtructas fabulas vereri oporteat. ⁊ vnde fu
erit opus tragedie. poſt hec: que nūc dicta ſūt
nobis dicendū erit. Quoniā igitur venuſtiſſi-
me tragedie cōpoſitionē eſſe oportet non ſim-
plicē. ſed implexam. ⁊ eadem horrendoꝝ ⁊ mi
ſerabiliū eſſe imitatricē: hoc ſiquidem talis eſt
imitatiōis propriū. Primo certū eſt neqȝ mo
deſtos ⁊ equos hoīes oportere mutatos ap-
parere: ex felicitate ad infelicitatē. neqȝ enim id
horribile ⁊ miſerabile. ſed ſceleſtum fit: neqȝ
viciſſim improbos ex aduerſa fortuna. In ſe-

cundam:proſperamqȝ fortunam:id ſi quideȝ
precunctis a tragedia fuerit alieniſſimum:nec
enim habet quicq̃ȝ quod deceat:neqȝ homini
amicabile:humanumqȝ:atqȝ miſerabile:neqȝ
horribile eſt: neqȝ ipſum admodum impro-
bum ex proſpera fortuna incidere in fortunaȝ
aduerſam. humanitatem nanqȝ talis habet cõ-
plexus. Ceterum neqȝ miſerationẽ: neqȝ for-
midinem: vnum quidẽ eſt circa indigne infor-
tunatum. Alteruȝ vero circa ſimile: miſeratio
circa indignum: formido circa ſimile: proinde
neqȝ miſerabile: neqȝ horrendũ erit cõtingẽs.
Quod ergo inter hos reliquum eſt ſane is: q
neqȝ virtute excellit ⁊ iuſticia: neqȝ vitio ⁊ im
probitate mutet̃ in fortunã aduerſam: ſȝ erro-
re aliquo eorum: qui in maxima ſunt exiſtima-
tione: ⁊ ꝓſpera fortuna: vt Edipus: ⁊ Thye
ſtes: quiqȝ ex talibus generibus inſignes viri.
Neceſſe ergo eſt q̃ȝ recte habere fabulaȝ: opȝ
ſimplicẽ eſſe potius q̃ȝ duplicẽ: queãdmoduȝ
cenient nõnulli: ⁊ mutari non ad fortunam ad
uerſam ex proſpera: ſed cõtra ex ꝓſpera fortũa
in fortunam aduerſaȝ nõ ob iprobitatẽ: ſed ob
ingens flagitium ⁊ ſcelus: vel qualis dicit̃: vel
melioris potius q̃ȝ peioris: ſignum ſane eſt etiã
factuȝ. Olim nãqȝ poete paſſim obuias fabu
las in numerũ admittebant: nũc demũ de pau
cis domeſticis vetuſtiſſime tragedie compo-
nunt̃: vt de Alcmeone: ⁊ Edipo: ⁊ Oreſte:
⁊ Meleagro: ⁊ Thyeſte: ⁊ Telepho: ⁊ qui-
buſdã alijs cõtingit: aut grauia ꝑpeti facinora:
aut perpetrare. Per artẽ igit̃ venuſtiſſima tra
gedia: ⁊ ex hoc cõplexu conſtat ob hoc: qui id
Euripidi inclamant hallucinant̃: ꝙ hoc fece-
rit in tragedijs: ⁊ eius multe in aduerſa fortu-
na finiant̃: id ſiquidẽ vt dictum: recte factũ eſt
hic maxime nobis: licȝ cõicctare: qꝺ in ſcenis:
ac certaminibꝰ pulcherrime: exactiſſimeqȝ he
appareant tragedie: que ita dirigant̃: ⁊ Euri-
pides tãetſi in alijs non concinna vtitur econo
mia atqȝ diſpoſitione. eſt tamẽ poetarũ oĩum
ita loqui: permittit̃ tragiciſſimus. Secũdus q
a qbuſdam primo poſitus eſt cõplexus: q du-
plicem complexum habẽs: ſicut odyſſea ⁊ fi-
niẽs ecõtrario melioribus ⁊ deterioribus. pri-
ma vero eſſe videtur ob theatroꝝ ĩbecillitatẽ:
comitantur nanqȝ poete deprecando ſpecta-
tores. Eſt ſane non hec a tragedia voluptas.
Sed potius comedie propria. Illic eniȝ ſi fue
rint inimiciſſimi in fabula: vt Oreſtes ⁊ Egi-
ſtus in fine amici euadunt: nec vllus alterius
cauſa occumbit. Eſt igitur factum ex aſpectu
horribile: ⁊ miſerabile: eſt etiam ex ipſo reꝝ cõ
plexu: quod ſane precipuum eſt: ⁊ poete me-
lioris. Oportet nãqȝ etiam ſi ſub aſpectũ non
veniat: ita demum conſtare fabulaȝ: vt res ge
ſtas audiens ex eis que accidãt inhorreſcat
⁊ miſereatur: ſicut afficietur quiſpiam Edipi
fabulam audiens: viſui autem id comparare
magis arte caret: egetqȝ adminiculo: veruȝ q
nihil horrendũ viſui ſubijciunt: ſed mõſtruo-
ſum: dũtaxat cõpant: nihil cũ tragedia cõe ha-
bent. nõ eni oẽm a tragedia expedit ingrere vo
luptatẽ: ſed ſuã. Ceterũ qa a miſeratione ⁊ for
midine per imitationẽ expedit poete cõparare
voluptatẽ: nõ dubiũ: qn id ſit rebus ingerẽdũ.
Qualia igit̃ grauia: vel q̃lia luctuoſa apparẽt
que accidunt ceperimus. tales inter ſe actio-
nes: aut amicas eẽ neceſſe ẽ: aut inimicas: aut
neutras. Si ergo inimicus aduerſus inimicuȝ
nihil miſerabile facit: aut curat: niſi ob ipſum
affectum: neqȝ qui aliter habent. Cum in ami
citijs procreantur affectus: vt vel frater fratrẽ
vel filius patrẽ: vel mater filiũ: vel filius mr̃eȝ
occidat: aut curaȝ impendat: vel aliquid aliud
eiuſmodi facere moliatur: hec demũ ſunt ida-
ganda. Aſſumptas igitur fabulas ſoluere nõ
eſt: vt inquã Clytẽneſtrã ab Oreſte interẽptã
⁊ Eriphylen ab Alcmeone ipſum porro inue-
nire oportet traditis recte vti. at recte qd voce
mus dicamus apertius. Eſt nimirum ita fieri
actionẽ: vt priſci faciebant: idiotas plãcq̃ȝ vul
gares: ac cognoſcẽtes: ſicẽ fecit Euripides oc-
cidentem filios Medeã eſt ſane agere quideȝ
ignorãtes: ſȝ ignorãtes agere quiduis ſiue po-
ſterius recognoſcendo amicitiam: vt Sopho
clis Edipus. Hoc ꝑfecto extra drama in ipſa
tragedia: vt Alcmeonis Aſtydamantus: aut
Thelegonus in vulnerãdo Vlyſſe recognitꝰ.
Preterea. Tertiuȝ p̃ter hec dȝ facere qcq̃ȝ ex
eis: que curã reſpuant ob inſcitiã recognoſcẽ-
do anteq̃ȝ faciat: ac p̃ter hec aliter non eſt: aut
eniȝ agere neceſſe eſt: aut non: ⁊ cernẽtes: aut
nõ cernẽtes. horũ hr̃e cognitionẽ cure habere
⁊ nõ agere peſſimũ ẽ. Tũ nãqȝ ſceleſtũ ſit: ⁊
nõ tragicũ: ſiquidẽ affectus expers eſt: iõ facit
ſitr nemo: niſi paulatim. vt in Antigone Cre-
mõtẽ Emon habȝ: id ſecũdo agere eſt. Satiꝰ
vero ignorantem agere quidẽ: at agentẽ reco-
gnoſcere: qꝺ ſcelus non adſit: ⁊ recognitio ob
ſtupeſcere cõpellat vt potentiſſimũ. Poſtre-
mũ veluti iquã in Creſiphõte. Merope me
ditatur

ditat̃ filiū occidere:at nō occidit:ver̄ recogno
uit:⁊ in Iphigenia ſoror fratrē:⁊ in Helle fili
us matrē:edere:patefacereq̄ meditatus reco
gnouit.ob hoc.n.q̄d pridē dictum eſt:nō circa
multa genera ſunt tragedie:q̄nquidē querēdo
nō arte:ſed fortuitu id genus cōparare inuene-
runt in fabulis.Cōpelluntur igit̃ per talia occur
rere domicilia q̄buſcūq; tales cōtigerunt affe
ctus.De rer̄ igit̃ cōplexu:⁊ quales fabulas eē
oporteat:ſatis dictū arbitror:ſed de moribus
ſunt quattuor:que oporteat coniicere:vnū q̄d
⁊ primū vt ſint frugales:erit aūt morata fabu
la:ſi quēadmodū dictū eſt:fecerit oratio mani
feſtā:aut actio delectū quēpiā:aut frugalez:ſi
frugalis ſit:id in vnoquoq; genere compit̃:nā
femina frugalis eſt ⁊ ſeruus:q̄q̄ fortaſſis bo
rū vnū q̄dem peius:alterū vero in totū exiguū
eſt. Secūdo loco cōcinnitatē faciētia:eſt q̄dē
mos fortis:ſed nec dū mulieri ꝯgruus fortem
ipſam:aut grauem eē.Tertio loco ſimile:naz
hoc alterū ab eo:q̄d eſt frugalez morem:ſicut
dictū eſt:⁊ cōcinnum facere. Quarto equabi-
le inequabilis:ſiquidē fuerit quiſpiaz imitatio
nem p̄bēdo:⁊ talē morē ſubiiciendo:vt tamē
equabilem inequabilem eſſe expediat. Eſt ſa-
ne exēplū improbitatis moris nō neceſſariuz:
vt Menelaus eſt in Oreſte. Indecētis porro
ac minime ꝯgruētis gemitus Vlyſſis in Scyl
la:⁊ Menalippes locutio:at inequabilis i Au
lide Iphigenia nihil:ſiquidē viſa eſt ſupplica-
ta poſteriori. Opus aūt eſt ēt in moribus:quē
admodū in rer̄ quoq; complexu ſemꝑ quere
re:aut neceſſariū:aut equū:vt talē talia loqui:
aut agere vel neceſſariū vel equuz:⁊ hoc poſt
hoc fieri aut neceſſariū:aut equū:nō dubiū igi
tur:quin fabularū ſolutiones ex ipſa fabula cō
tingere opus ſit:neq; vt in Medea a machina
tione:⁊ in Iliade:que circa ſimplicem.Ceter̄
machinatione vtendum eſt:deinde extra ipſuz
drama:vel quecunq; ante hoc facta ſunt:que
hominum ſcire non arbitrant̃:vel quecunq; po-
ſtea:que certe egent compellatione:atq; nun-
cio.cūcta ſiquidez diis ſpectanda exhibemus.
Ceterū nihil in rebus rōnibus expers eſſe ꝯue
nit:niſi extra tragediaz:vt ei qui Edipode So
phoclis.Verū q̄m meliorū imitatio tragedia
eſt:nos opz egregios pictores ſimulacrorum
imitari.Illi ſiquidem ſuam formam ſingulis
referentes ſimiles faciēdo depingūt pulchrio
res.ita poetam facere oportet iracundos imi-
tantem:⁊ ſegnes:⁊ eo modo alia habentes in
moribus tales eē ꝑequos:exēplū facere aſpe-
ritatis:vt Achillē bonum ēt Homerus refert
hec ꝓfecto cuſtodiendo:ac pre ceteris p̄ter ne-
ceſſario ꝯſequētes effictionē ſenſus. Naz per
ſenſus eſt frequētius hallucinari.de quibus in
iam editis libris ſatis dictum eſt. Quidnaz ſit
recognitio iam vt reor ſatis dictū:ſed eius ſpe
cies p̄cipua quidem maxime artis expers:⁊ q̄
plurimuz vtunt̃ ex ambiguitate:aut ex ſignis:
quorū alia inſita:cognataq; ſunt:vt lāceā quā
ex terra geniti geſtabāt.aut ſydera.q̄lis i Thye
ſte cācer:alia ſunt aſcititia ⁊ eorū.alia in corꝑe
vt cicatrices.alia extra corpus torq̄s:⁊ q̄ i ipſa
Tyro ꝑ ſcapham. Eſtq; his vti tū melius:tum
peius:vt Vlyſſes ob cicatricē aliter recognit᷒
eſt a nutrice:⁊ alr̄ a ſubulcis. Sūt nāq; fidei
cā artis exꝑtes ēt tales oēs. q̄ ꝟo ex petulātia:
quēadmodū inipſtris meliores. Scđe q̄ a poe
ta ꝯficte:⁊ ꝑinde artis expertes:vt Oreſtes in
Iphigenia recognouit ꝙ Oreſtes.illa q̄dez ꝑ
ep̄lam.ille aūt ipſe ait:q̄ vult poeta.ſed neutiq̄
fabula:q̄r iuxta dictā ē hallucinationē. Iz nāq;
nō nihil ēt igerere:⁊ in Sophoclis tereo texto
ris radii. vox aūt ex memoria ſentiri aliq̄d vidē
do.quēadmodū in cypriis Dyogenis:ſpectā
do nāq; picturā fleuit.⁊ in Alcino a ſermoni-
bus audiēdo ſiq̄dē cythariſtā:⁊ recordādo fle
uit:vñ recogniti ſunt. Quarta ex rōcinatiōe:vt
i Choephoris:q̄d valet ferētib᷒ viriditatē:q̄d
ſimilis quiſpiā venit.ſilis āt nemo.ſz Oreſtes
is ergo venit:⁊ Polydis ſophiſte de Iphige
nia equuz ſiquidē Oreſtem rōcinari:q̄d ſoror
conſecrata ⁊ ipſi Oreſti contingit ſacrificari.
⁊ in theodecte Tydeo. ꝙ accedens vt filium
cōperiat ipſe extinguitur. ⁊ in Phinidis. Nā
eum locum vidiſſent.fati neceſſitatē ſecū repu
tarunt.q̄m in eo fatum fuit ipſis mori.nam ibi
expoſiti ſunt. Eſt etiam quepiaz compoſita ex
theatri improbo ratiocinio. vt in falſo Vlyſſi
nuncio. Arcum ſiquidem dixit cognitum iri:
quem non viderat.id tanq̄ ab illo recognoſcē
te.ob hoc captioſum texit argumentum. Sed
cunctarum optima recognitio.que ex ipſis re-
bus per decorem cōmouet. vt in Sophoclis
Edipode.. ⁊ Iphigenia pereque ſiq̄dem vult
litteras imponi. He ſiquidez ſole citra ea ſigna
que facta ſunt ⁊ torques ſecūde.que ex rōcina
tione. Oportet autez fabulas conſiſtere. ⁊ di-
ctiōes conficī: quod precipue ob oculos poſi-
tū ſit.ita nāq; euidētiſſime ſpectādo.tāq; apud
ſe pacta in p̄teritis decorū comperit. ⁊ neu-

tiq̄ꝫ contraria occulta fuerint. huius aūt ſignū quod cancruʒ increpat. Amphiaraus.n.ex ſacro ſit: quod non cernentē ſpectatorē latebat: in ſcena vero excidit id moleſte ferentibus ſpectatoribus: quecunqꝫ fieri poſſunt etiaʒ figuris comparantur. Nam maxime pſuaſorie ab eadē nā: q ſunt in affectibus: ⁊ fluctuat actus fluctibus: ⁊ veriſſime egre fert excandeſcens: ⁊ pinde ingenioſi poetica eſt: aut furioſi: quorū hi quidem ad effingenduʒ pcliues: illi vero ſunt indagatorū tales orōnes etiam ꝯfictas eē opꝫ: ⁊ ipm confingentem exponi per vniuerſa: ita ēt epiſodiū extendere expedit: ita inq̄ꝫ inſpici in totum: vt Iphigenia ſacris oblata quadam puella: ⁊ incerte nuſq̄ꝫ cōparēte ſacrificātibus: erecta vero: ac ſublata in aliā regionem: in qua lex erat ei dee hoſpites imolare: eam obtinuit religionē. Aliq̄ꝫto aūt poſt fratri ꝯtingit adire ſacerdotē. hoc qđ dea ſuſtulit quadā de cā extra id: qđ in totū eo venerat: ⁊ q extra fabulaʒ adueniēs cōprehēſus: cū deberet imolari recognouit: ſiue vt Eurypides: ſiue vt Polydius fecit iuxta equū dicēs: nō ſororē modo: ſed ēt ipm imolari oportere: ⁊ perinde his ſalus cōparata. Poſt hec iā expoſita noia epiſodis innuēdū: quo mō erūt peculiaria epiſodia vt i Oreſte furor: quo captus eſt: ⁊ ſalus qua purgatus eſt. In modulatibus igit̄ pproperis epiſodia conciſa. At epopeia latius ipſa effundit: nā Odyſſee longa orō eſt alicuius annos multos pegre euntis: ēt ab ſeruato Neptūno ⁊ ſolo exiſtente. at cū domi ita agerent̄: vt pecunia a Procis abſumerent̄: ⁊ filio pſtruerētur inſidie: ipſe tēpeſtatibus actus applicuit quoſdam cognoſcēdo inuictus ipſe quidem euaſit incolumis: at inimicos afflixit: ac pdidit. Proprium igit̄ hoc: ſed alia epiſodia. Eſt autē ois tragedie vnū quidē ligatio: alteꝝ vero ſolutio alia exteriori: interiora alia quoꝝ ſepe ligatio: reliquū ſolutio ligationeʒ eſſe dico a principio ad eam vſqꝫ partē: que poſtrema eſt: vñ tranſitus eſt ad infortuniū. Solutionē vo a principio tranſitus ad finem vſqꝫ quēadmodum in Lyce theodecti. Ligatio qdē: que prius geſta ⁊ puſionis acceptio: rurſus ipſoꝝ: qđ ē appetita morte ad finē vſqꝫ. Tragedie ſpēs ſunt q̄tuor. naʒ totidem ſunt dicte partes: implexa qdē: cuius totū eſt petulantia: ⁊ recognitio paſſiua: vt Aiaces: ⁊ Ixiōes: moral' vt Phthiotides ⁊ Pelleus. Quarta porro equabilis: vt Phorcydes ⁊ Prometheus: ⁊ quecunqꝫ in Edo. In primis igitur cuncta habere oꝫ experiri: ſi maxima non ſint ⁊ plurima: ceterū ſicut nunc ad ſycophantiam deducunt poetas. Nā cum in ſingulis partibus ſint boni poete: vnāquanqꝫ ſui boni dignaʒ cenſent vnū excedere: iuſtū ſane. Tragediam quoqꝫ aliam ⁊ eandeʒ dicere: neutiq̄ꝫ fortaſſis ob fabulā. id autē quaruʒ eadem implexio: ac ſolutio: multi certe bene plicantes: annectenteſqꝫ male ſoluunt. expedit pfecto ſemp ambo plauſum excitare: neqꝫ facere epopeicuʒ ſyſtema tragedie: ſed epopeicum. Voco equideʒ Polymithon: quod eſt multipliciter fabuloſum: vt ſiquis Iliadis totam effingat fabulam. Illic.n. ob lōgitudineʒ capiunt partes decorū ſuum magnitudineʒ. at in dramatis multo ſecus euenit q̄ꝫ ſuſceptum ſit. hinc coniectura ab eis: qui illi direptionem totam conſinxere non particulariter: vt Eurypides hecuben: neqꝫ vt Eſchylus: aut excidūt aut male contendunt: qꝛ etiam Agathon i hoc ſolo excidit: cum in procacitatibus: ⁊ in ſimplicibus rebus coniectent: que voluerint mirifice: id ſiqdē tragicū: humanūqꝫ ē: ē id cerne cū ſapiēs ex improbitate falſus fuerit: veluti Siſyphus: ⁊ fortis qdē. ſed iniuſtus ſupatus eſt. id plane equū: quēadmodū Agathō ait: equū nāqꝫ fieri multa: ⁊ preter equum choꝝ quoqꝫ vnū eſſe opꝫ arbitrari hiſtrionuʒ: partēqꝫ eſſe totius: cōcertariqꝫ nō vt Eurypidi: ſꝫ vt Sophocli. at data reliquis magis fabule q̄ꝫ alterius tragedie ſunt: ideo intercalata primi canūt Agathone eiuſmodi incipiēte: q̄ꝫ q̄ꝫ qđ differt aut intercalatū canere: aut ſi locutioneʒ ex alio in aliud cōcinnet̄: aut epiſodiū totū: de ceteris iam dcm̄. Reliquū eſt vt de dictione: ac ſententia dicamus. Que igit̄ de ſententia dicenda videantur in eis: que de rhetorica reponant̄: id ſi qdē illius diſcipline magis ppriū eſt. Sunt nimirū ſententie quecūqꝫ ſub oratione collocantur. hoꝝ partes demonſtrare ⁊ ſoluere: ⁊ affectus conſtituere: ſicut miſerationē: aut metū: aut iraʒ: ⁊ id genus alia. Itemqꝫ magnitudinē ⁊ exiguitatem: non dubium quin etiam in rebus ab ipſis ſpeciebus vti oporteat cum miſerabilia: aut grauia: aut magna: aut imaginaria fuerint comparanda: niſi que eatenus differunt: quatenus altera quidem oportet videri citra doctrinam. Altera vero a dicentis oratione comparari: ⁊ preter orationem fieri: qđ enim ſit dicentis opus: ſi ſuauis appareat: nō vi ipſius orationis. Eorum que circa dictionē

vna quidem ſpecies eſt inſpectionis figure di-
ctionis: quas eſt videre hiſtrionice: ⁊ talē ha-
bentis fabricam: velut quid preſcriptum: ⁊ qd
deprecatio: ⁊ narratio: ⁊ minitatio: ⁊ interro-
gatio: ⁊ reſponſum: itemqꝫ aliud id genus: nā
preter hoꝝ cognitionem: aut inſcitiam nulla in
poeticam fertur inclamatio: que ſtudio digna
videatur: quid.n. quiſq̃ putarit peccatum eſſe
vbi increpat Prothagoras: quod cum p̄can-
duꝫ ei videretur: iubeatur dicendo Iram pan-
de dea: iubendo.n. in quid facere quidpiā: aut
minus preſcriptum eſt: quo circa faceſſat: q̄ͦ
alterius non poetices ſit inſpectio.

¶ De locutione.

Omnis dictiōis he ſunt partes: ele-
mentum: ſyllaba: coniunctio: no-
men: verbuꝫ: articulus: caſus: ora
tio. Elementuꝫ igitur eſt vox indi
uidua: non omnis: ſed ex qua intel
ligibilis vox fieri queat. Nā feraruꝫ indiuidue
ſunt voces: quaꝝ nullam elementū voco eius
ſpecies vocalis: ⁊ ſemiuocalis: ⁊ muta. Eſt au
tē vocalis ſine adiectione vocem habens audi
bilem. Semiuocalis que cum additione vocē
habēs audibilem: vt.ſ. ⁊ .r. Muta. cū additio
ne per ſe quidem nullam habens vocem: at cū
habētibus vocem aliq̃ fit audibilis: vt.c. ⁊ .d.
he differūt figuris; oris: ⁊ locis: ⁊ craſſitate: ⁊
tenuitate; ⁊ longitudine: ⁊ breuitate. itēqꝫ acu
mine. ⁊ grauitate. ⁊ medio. de quibus ſingulis
in carminibus conuenit inſpicere. Syllaba eſt
vox ſignificationis expers compoſita ex vocis
experte ⁊ habente vocem. naꝫ igitur ſine a ſyl-
laba: ⁊ cum a vt gratia. Ceterum horuꝫ inſpi-
cere differentias: metrices eſt. Coniunctio eſt
vox ſignificationis expers: que neqꝫ impedit:
neqꝫ facit vocem vllam ſignificatiuam ex voci
bus pluribus conflatam componi taꝫ in extre-
mis q̃ in medio: que nō congruit poſita per ſe
principio orōnis: vt quideꝫ. aut aūt. aut vox ſi
gnificatiōis expers. vel ex pluribus q̃ vna vo-
cibus. ſignificatiuam vero facere poteſt vnaꝫ:
que ſit ſignificatiua vocem. Articulus aūt eſt
vox ſignificationis expers. que oratiōis initiuꝫ
aut finē: aut determinationeꝫ exprimit. vt hoc
p.m.i. ⁊ hoc.c.e.r.i. ⁊ cetera vox ſignificatiōis
expers: que neqꝫ ꝓhibet: neqꝫ facit voceꝫ vllā
ſignificatiuam ex pluribus vocibus: que poni
in extremis poteſt. ⁊ in medio. Nomē eſt vox
compoſita ſignificatiua ſine tp̄e. cuius ps nul-
la eſt ꝑ ſe ſignificās: in duplis nāq̃ nō vtimur
tanq̃ ipſa pars per ſe ſignificet. ſicut in Theo
doro dox nihil ſignificat. Verbū vox eſt cōpo
ſita ſignificatiua cuꝫ tempore: cuius ꝑ ſe pars
nulla ſignificat. ſicut in noībus quoqꝫ hō ſiqui
dem: vel albū non ſignificat qn̄. at ire ⁊ iuit ex-
plicat alterū preſens tp̄s. alterum preteritum.
Cāus eſt noīs: aut verbi. vnus quidem per id
quod eſt huius: aut huic ſignificans: ⁊ que ſūt
id genus. alter vero per id: quod eſt ī vno: aut
multis. vt hoīs. vl' hō: aliud ꝑ ſubiudicata: vt
ī ordine ꝑ interrogationē. nā ābulauit. vel am-
bulabat. caſus verbi eſt per eaſdeꝫ ſpēs. Ora
tio vox eſt compoſita ſignificatiua. cuius ptes
alique per ſe aliquid ſignificant. nec enim om-
nis oratio ex verbis conſtat ⁊ nominibus: ve-
lut hominis diffinitio: ſed cōtingit ſine verbis
eſſe orationem: atqui partem ſemper habebit
aliquid ſignificantem: quemadmoduꝫ ambu-
lat Cleon idipſum Cleon. vna vero ē duobus
modis oratio. aut enim eſt. que vnum ſignifi-
cat: aut que ex pluribus coniunctionibus: ve-
lut Ilias quidem coniunctione vna: que vero
hominis vnum ſignificat. Nominis quidē ſpe
cies vna ſimplex: ſimplicem voco: que nō ex
ſignificantibus conſtat vt terra. duplicem ve-
ro aliam: cuius pars vna ſignificat: ⁊ pars alia
nihil ſignificat. alia ex ſignificantibus conſtat.
Eſt etiam triplum ⁊ quadruplum nomen. ⁊
multipluꝫ: vt multa ſubnixe ſeſe inferentium
hermocecoxantis. Omne nomen aut eſt pro-
prium: aut lingua: aut trāſlatio: aut ornatꝰ: aut
fictitium. aut ꝓtenſum. aut ſubtractum. aut de
mutatum. Proprium voco: quo ſinguli vtū-
tur. Linguam quo alij: vt ſit manifeſtum poſ-
ſe fieri vt ſit idem: tametſi non eiſdem lingua ⁊
ꝓpriū. nā Syginū cyprijs qdē ꝓpriū. at nobis
lingua. Trāſlatio ē noīs alieni accōmodatio:
aut a genere ad ſpēm: aut ſpē ad genus illatio.
aut a ſpecie ad ſpēm: aut iuxta ꝓportiōeꝫ. Vo
co eqdē a genere ad ſpēꝫ: vt nauis aūt me hec-
ce ſtabiliuit. nā ipel'ēdo ē aliqd ſtabilīr. A ſpē
porro ad genus: vt Iā milia Vlyſſes mira pe-
git. mille ſiqdē multū ē. quo ibi ꝓ mlto vſus ē
A ſpecie ad ſpēꝫ. Vt duro ere. hauſitqꝫ ſecās
aīam. hic nāqꝫ hauſit ſecuit. at ſecū ſe hauſit di
cituꝫ. ambo.n. auferri aliquid ſignificant. Pro
portionale voco: cū eodē mō habuerit ſecūdū
ad primū. ⁊ quartū ad tertiū. dicit nāqꝫ ꝓ ſecū
do quartū. vel ꝓ quarto ſecūdū. ⁊ qn̄qꝫ ponūt
pro quo dicit ad quod. Aio aūt vt ſimiliter ha
bet phialam ad Dionyſium. ⁊ ſcutū ad Mar

tẽ:ait igitur phialam ſcutum Dionyſij: ⁊ ſcu-
tum phialam Martis:aut ſenectus ad vitã: ⁊
veſpera ad diem.ait igitur veſperam diei ſene
ctutem:aut quemadmodum Empedocles ẽt
ſenectutem veſperam vite:aut occaſum vite.
Sed quibuſdam nõ eſt proportionem haben-
tium nomen vllum: ⁊ nihilominus ſimiliter
dicetur:velut fruges quidem emittere ſemina
re. At a ſole flammã nomen non habet. Cete-
rum ſimiliter id habet ad ſolẽ:vt ſeminare ad
fruges:ideo dictum ſeminans diuinitus flam
mam:eſt ſane hoc modo vti tranſlatione : ſed
aliter appellando alienũ aliquid peculiare ab-
negando:velut ſi ſcutum dixerit phialam non
martis:ſed vini. Fictitiũ autem eſt: quod ab
aliquibus prorſus nuncupatum non eſt:at ip-
ſe ponat poeta. Videntur enim eſſe quedã ta-
lia:vt dicas:cornua ramalia: ⁊ ſacerdotẽ ario
lum. Protenſum autem:aut ſubtractum eſt:
vnum quidem:ſi vocalis vſurpetur lõgiuſcu-
la q̃ eius ſit natura:aut ſyllaba inſeratur:alte-
rum autem:vbi quid fuerit ablatum:longiuſ-
culum:vt illud πό λεοσ πόληοσ: ⁊ illud πηλη
οσ πηλημάδεω.ablatum autem vt cri ꝓcrith
quod valet ordeum: ⁊ do pro doma:quod eſt
domicilium:vnaq̃ fit ex duabus ὄψσ:exẽplũ
autem eſt:cum nominari vnum quidem dete
cerit.alterum vero poſuerit:vt Δεξι τερὸν κατα
μαζὸν pro eo quod eſt Δεξιὸν:ipſorum aũt no-
minum quedam maſculina : quedam femini-
na:quedam inter hec media.maſculina quidẽ
quecunq̃ finiuntur in n ⁊ r : ⁊ que ex hoc con
ſtant:ſunt ⁊ bina ψ ⁊ ξ:at feminina que ex vo
calibus in ſemper longas:vt ψ ⁊ ε ⁊ producta
rum. In a itaq̃ equa multitudine eſſe conue-
nit quecunq̃ maſculina ⁊ feminina:naz ψ ⁊ ξ
ea ſunt. at in mutam nullum nomen termina-
tur:neq̃ in vocalem breuem. In i tria tantum
meli mel:cõmi gũmi:piperi piper. In y quiq̃
poy:armẽtũ:napy ſynapy: gony genu: dory
lãcea:aſty ciuitas: q̃ iter h̃ media i has ⁊ n ⁊ ſ.

Dictionis virtus eſt. vt ſit perſpicua ⁊ mini
me humilis:maxime perſpicua igitur erit:que
ex proprijs nominibus: ſed humilis exemplo
nobis eſt Cleophontis poeſis ⁊ Sthenelí. at
veneranda ⁊ imutans per uulgatum:que pe-
regrinis vtitur:peregrina voco linguaſ ⁊ trã-
ſlationem: ⁊ adiectionem: ⁊ quicquid eſt pre-
ter proprium. Ceterum ſiquis cuncta ex tali-
bus faciat:aut enigma erit : aut barbariſmus:
Si igiẽ ex trãſlatiõibus enigma : ſin ex linguis
barbariſmus:enigmatis enim idea ipſa eſt di-
cens:que nullo modo poſſunt cohercere:nem-
pe iuxta nominum compoſitionem id efficere
non queunt:ac contingit per tranſlationem: vt
virum vidi ignicreum viro agglutinatum : ⁊
ex linguis talía. Barbariſmus his fere adiudi
candus eſt:ſiquidem vulgare ne fecerit : neq̃
humile:vt lingua: ⁊ tranſlatio: ⁊ ornatus : ⁊
alie que iam dicte ſpecies:propriam euidentiã
gignit:nec pars minima conijcitur. In dictio
nis perſpicuitatem : ⁊ neutiq̃ per uulgatum
productiones: ⁊ abſciſſiones : ⁊ mutationes
nominum:enimuero quia aliter habet : aut ve
luti proprium preter conſuetudinem dictum
neutiq̃ vulgare faciet.quia cum ſolito dici cõ
municat:erit perſpicuum. Ideo non recte vi-
tuperant:qui hunc loquendi modũ inceſſunt
conuiciando poete : veluti Euclides priſcus:
vt facile faciat:ſiquis dabit extendere quãtum
cunq̃ vult in ipſa dictione iambum faciendo.
Hoc gratiam vidi Marathona perambulan-
tem: ⁊ muneratus illius elleborum. Appare-
re igitur tali vti modo ridiculum eſt. Carmen
vero cunctis eſt cõmune partibus. Nam tran
ſlationibus ⁊ linguis: alijſq̃ ſpeciebus vten-
do indecens ⁊ idoneum. Dein ridicula idem
effecerit:qui concinnat quantũ refert in epis
inſpiciat inſerendis nominibus ad carmen:,lin
guanq̃ ⁊ trãſlationes. Ac ſiquis inter alias
ſpecies interponat propria nomina:perſpexe-
rit tum nos verum loqui: vt idem facientis
iambeum Eſchyli ⁊ Euripidis vnum dum-
taxat nomen interponentis pro conſueto pro-
prio linguam. Alterum quidem ſpecioſũ ap-
paret. At alterum exile. Aeſchylus namq̃ in
Philoctete effinxit phagadena:que muſarce
comedit pedẽ. hic autẽ pro eo comedit. Trã
ſtulit epulatur: ⁊ nunc autem meon paucus ⁊
eneruis: ⁊ cantor:ſiquis dicit propria interpo
nens:nunc autem meon:paruuſq̃: ⁊ debilis:
⁊ cantor. Nec non currumq̃ informẽ depo
nens:paucamq̃ menſam:currum turpem de
ponens:paruamq̃ menſam: ⁊ illud Iones re
boant:vel Iones ſtrepunt. Itẽ Ariphrades
tragedos comediabatur:que nemo dixerit : ⁊
eis in lingue varietate vtantur:vt hoc domici-
lijs ab ſed:nõ ab domicilijs : ⁊ illud quod σέ-
θεν ẽ tui: ⁊ hoc:ego aũt νιν q̃ð eſt ipm ⁊ Achil
le de ſed:non de Achille: ⁊ quecũq̃ talia:naz
q: non eſt in ꝓprijs:facit non vulgare in dictio
ne: ⁊ cuncta talia. at ille id ignorat: eſt autẽ in

vnoquoq̃

vnoquoqꝫ:que dicta ſunt decoro vti: ⁊ dupli
cibus nominibus ⁊ linguis:at multo maximũ
tranſlatum eſſe: hoc enim ſolum neqꝫ ab vllo
eſt accipere:ingenijqꝫ ſignum eſt:nam bñ trãſ
ferre eſt ſimile inſpicere. Nominum que du-
pla ſunt:precipue congruunt dithyrambis: at
lingue heroicis:vt tranſlationes iambeis: ⁊ in
heroicis cuncta vtilia:que dicta ſunt:at in iam
beis:quod in primis dicentes imitẽtur: ea con
gruunt nomina cunctis: ⁊ in cunctis ſermoni-
bus:qui in vſum veniant. Sunt ſane talia pro
prium: ⁊ tranſlatio: ⁊ ornatus.

¶ De epopeia.

DE tragedia igitur ⁊ inter agendũ
imitatiõe ſint ſatis:que a nobis di-
cta. At de enarratoria ⁊ per carmẽ
imitatiõe expedit fabulas: ſicut in
tragedijs conſtare dramaticas: ⁊
circa vnam actionem totam:ac conſumatam:
que habeat principium: ⁊ medium: ⁊ finem.
Quo velut animal integram efficiat ſuam vo-
luptatem:non dubiũ quin conſuete ſint ſimi-
les hiſtorie:in q̃bus neceſſitas non vnius actio
nis efficit expreſſionem:ſed vnius temporis q̃
cunqꝫ in hoc contingunt circa vnũ pluresue.
Quorum vnumquodqꝫ:vt fors tulit:habent
ad ſe inuicem. Nam quemadmodum eodem
tempore:ſiue in ſalamine fuit nauale bellum:
⁊ in Sicilia Carthaginenſium pugna:non ad
eundem tendẽdo finem:ita ſequentibus tem-
poribus quandoqꝫ fit alterutrum cum altero:
ex quibus vnus non ẽ finis. Multi ferme id fa
ciunt poete:quamobrem:vt iam dictum:etiaꝫ
in hac re diuinus emicuit Homerus inter cete
ros: quod bellum tametſi habeat principium
⁊ finem:non eſt molitus totum conficere: ſiq̃
dem id admodum ingens:nec ſatis conſpicuũ
futurum erat: aut magnitudine mediocriter
agendo varietate perplexum. Nunc vero par-
tem vnam aſſumendo pluribus vſus eſt epi-
ſodijs:vt nauium enumeratione:alijſqꝫ epiſo
dijs his poeſim digeſſit:cum alij circa vnũ fa
ciãt: ⁊ circa tempus vnum:vnamqꝫ actionem
in multas partes diſtributam: vt qui Cypria-
ca effinxit: ⁊ paruaꝫ Iliada. Enimuero ex Ilia
de ⁊ Odyſſea vna vtriuſqꝫ facta eſt tragedia:
aut due tantum: verum ex cyprijs multe: ⁊ ex
parua Iliade plures q̃ꝫ octo vt armorum iudi
cium: Philoctetes: Neoptolemus: Eurypi-
lus:mẽdicabuluꝫ lacene. Illic direptio: ⁊ eue
ctio: ⁊ Sinõ: ⁊ Troiades. Rurſus de ſpecies
habẽt Epopeiaꝫ tragedia. Nã habent aut ſim
plicem:aut implexam:aut moralem: aut cum
affectu:atqꝫ partes:que extra Melopeiam ⁊
aſpectum ſunt he. Nam procacitates: ⁊ reco-
gnitiones: ⁊ perturbationes. Item ſententias
⁊ dictionem bene habere oportet:quibus om
nibus ⁊ primus ⁊ idoneus vſus ẽ Homerus.
Nam vtrunqꝫ poema conſtituit: ⁊ ita habet
Ilias quideꝫ ſimplex ⁊ perturbatũ. Odyſſea
vero permixtum. Recognitio in totum etiam
moralis. Preterea dictione ⁊ ſententia cun-
cta excellit. differt ſane lõgitudine complexus
epopeia ⁊ carmine terminis longitudinis ſa-
tis expoſitus eſt. oportet nanqꝫ poſſe ſpectari
principium: ⁊ finis. Id ſane fuerit:ſi priſcorũ
miores ſint complexus: ante multitudo trage
dorum:ſi in vna ponatur audientia:habet ve-
ro ad extendendam magnitudinem multam
epopeia proprietatem:q̃d in tragedia non con
tingat actas partes multas imitari: ſed in ſce-
na tantum partem:atqꝫ hiſtriõibus. At i epo-
peia q̃ fit expoſitio:ẽ partes multas facere ter-
minatas:quibus ſuis eius aceruus poematis
augetur. Proinde id habet bonum ad magni
ficentiam: ⁊ mutare auditorem: ⁊ aggreſſus
admittere in equalibus epiſodijs. ſimile nãqꝫ
celeriter implẽs:excidere tragedias facit. Me
trum heroicuꝫ ab experientia concinnauimus.
Nam ſiquis in quopiam alio metro expoſitri-
cem fecerit imitationem: in multis indecoruꝫ
apparuerit. Nam heroicum maxime ſtatariũ:
⁊ omnium carminum turgidiſſimum eſt: ⁊
perinde linguas ⁊ tranſlatiões admittit in pri-
mis:redundans enim etiam expoſitorius alio-
rum motus. At iam bene ⁊ tetrametrum mo
bilia. Vnum quidem ſaltationi:alterum vero
rebus agendis idoneum. Item magis alienuꝫ
niſi quis hec teneat: vt Cheremon:ideo nemo
longum complexum in alio fecit q̃ꝫ heroo. At
vt diximus: ipſa docet natura concinnum ita
dirimi. Verum enimuero in alijs multis me-
ritus eſt Homerus laudari: quandoquidem
poetarum fere ſolus quid ipſum facere opor
tuerit:non ignorat. Oportet namqꝫ ipſuꝫ poe
tam paucula dicere. Nec enim eſt inde imi-
tator. At alij ipſi quidem in totum conten-
dunt. Ceterum pauca ⁊ paupillatim imitan-
tur. At hic paucula proemiat. Confeſtim in-
ducit virum:aut feminam:aut morem aliquẽ:
imo nullum: ſed habentem mores. Expedit
igitur in tragedijs miraculũ facere. Ceterum

magis euenit in epopeia ꝓportionale: ideo pci
pue contingit miraculum: que non ſpectet: q̄
aguntur: deniq3 de Hectoris inſectatiōe: que
in ſcena ridicula apparuerint. Alij quidez ſta-
tarij ⁊ minime inſectantes. Alius vero renu-
ens: at i epis latet. Ue₹ quod mirabile: id ſua
ue: lz hinc conijcere ꝙ omnes iniungentes an
nunciant vtpote gratificaturi: id plane preci-
pue docuit Homerus ⁊ alios: vt par eſt men-
tiri: id autem eſt abſonum. Cenſent nāq3 ho-
mines quando hocce eriſtente idipſum eriſtē
te factum iri: aut ꝙ mox ſit etiam id prius eſſe
aut fieri: id plane falſuz: per quod ſane primū
falſum: at alio hoc eriſtēte: neceſſe eſt eſſe: aut
fieri: aut addi: ſiquidem ꝓpter idipſuz ſcire ve
rum: ꝙ noſtra falſo ratiocinatur anima: ⁊ pri
mum vtpote eriſtens. At id exemplūz ex nip-
tris: ꝓponiq3 liquet impoſſibilia imaginaria
potius q̄ꝫ poſſibilia: que fidem faciant: vt ora
tiones non conſiſtant ex irrationalibus parti-
bus: verum precipue q̄ꝫ ſint rationis expertes
ſint extra fabulamentum: ſicut Oedippus ne
ſcire quo pacto Iolaus e vita deceſſerit: prete
rea in dramate: veluti in electa pythia annun-
ciātes: aut in myſſis mutus ex Tegea in Myſ
ſiam veniens: ⁊ proinde dicere quo fabula pe
rimatur: ridiculum ſit ſiquidem a principio ta
les conſtitui non expedit: ſi fiat videatur ratio
nabilius admitti admittenduz: quod ſit abſur
dum: quandoquidem etiam in Odyſſea iter
exponendum ratione carentia: ꝙ ſint intolera
bilia fieri manifeſtum eſt: ſi ea malus effingat
poeta: nunc alijs bonus poeta indicauit nō vi
deri aliena. Dictionez in partibus euidētibus
eſſe oportet elaboratam non in moralibus: ⁊
nequidem vbi ſenſus eſt nobilitas: valde ſiq-
dem compta oratio ſenſus egregios opprimit
⁊ graues ſentētias. ⁋ De q̄onibus ac ſolutio
nibus ex quot: ⁊ ex qualibus ſit ſpeciebus ita
inſpicientibus fuerit manifeſtuz. Nam q2 imi
tator poeta eſt: veluti pictor: vel quiuis alius
ducens imagines tria numero imitari ſemper
neceſſe eſt: aut qualia fuerint: vel ſint: vel qua
lia dicuntur: ⁊ exiſtimantur: ⁊ qualia eē expe
dit: hec ſane enunciant̄ dictione: aut etiam lin
guis ⁊ tranſlationibus: multeq3 dictiōis ſunt
paſſiōes: eas ſiquidē poetis tribuimus. Pre-
terea: non eſt eadē rectitudo ciuilitatis: ac poe
tices: ⁊ ne quidaz alterius artis ⁊ poetices. Ce
ter₹ ipſius poetices duplex error eſt: vnus nō
recte ꝑoccupare: ſed equum in vtramlibz dex

tram partem ꝓuoluere: ꝙ in qualibet ſit arte
peccatum: velut medicina: aliaue arte: aut fa-
ctu impoſſibilia effingere qualicunq3 modo
nō per ſe: proinde reprehenſiones oportet ex
his in queſtionibus conſiderando diſſoluere.
Primo delinquitur in arte ipſa: vbi effingant̄
que factu impoſſibilia. ceteruz recte hz: ſi mo-
do ſit eius finis: nam finis dictus eſt: ſi magis
admirandum: aut ſe: aut aliam facit partem.
Exemplūz Hectoris attractio ſiquidem finē
aut magis: aut minus quicq̄ꝫ eſſe contingit ⁊
in arte: que circa hec non recte allucinatum:
oportet enim ſi contingat in totum neutiq̄ꝫ al-
lucinari ſpectare: vtrum ſit in arte delictum:
aut in quopiam alio per accidens. Minus ni-
ſi ſpecie cum cerua cornua nō habeat ſine imi-
tatione ſcripſit. Preterea: ſi carpitur quod nō
ſit verum: ſed forte expediat: vt etiam ait So-
phocles: ita ipſe quales facere expedit Euripi
des: quales ſunt eo modo ſoluendum: ſin nō
aliter ita aiunt: vt de dijs. Nam forte ſatius nō
dicere nequidem verum: ſed forte euenit ve-
lut Xenophanes: at hec non aiūt: forte nō me
lius: ſed ita habebat: vt de armis lanceam ip-
ſum repoſuiſſe in haſtario: ita nāq3 tum arbi-
trabantur: quemadmodum nunc Illyrij. De
eo quod recte: vel nō recte: aut dictū: aut factū
cuiq̄ꝫ nō ſolū ꝯſiderandū ad ipm factū: aut di-
ctū reſpiciēdo vel ꝓbū: vel improbū: verūenā
agētē vel dicētē ad quē: vel qn̄: vel vbi: vł qua
de cā: vt maiores boni quo adſit: vel maioris
mali vt abſit. At q̄ dictionē ſpectāt expedit diſ
ſoluere: velut lingua ουρῆας μὲν πρῶτον. naz
fortaſſis nō mulos dicit: ſz cuſtodes: ⁊ quē nis
gregalē: ſpecie qdē ſi erat malus nō corpus in-
cōmēſurabile: ſed facies ſordida. Formoſum
nāq̄ꝫ Cretēſes pulchrū facie vocāt ⁊ illud ζω-
ρότερον δὲ κέραιε nō merū tanq̄ꝫ temulētū: ſz ci
tius id ꝑ trāſlationē dictū: ſicut ἄλλοι μέν ῥα θεοί
τε καὶ ἀνέρες εὗδον παννύχιοι. ſimul aūt iquit
ἤτοι ὅτ᾽ ἐς πεδίον τὸ τρωϊκὸν ἀθρήσειεν αὐλῶν συ-
ρίγγων τε ὅμαδον. Nā oēs ꝓ mltis ꝑ trāſlatio
nē dcm̄ eſt: oē ſiqdē multū qddam ⁊ illud οἴη
δ᾽ ἄμμορος ꝑ trāſlationē. hoc nāq3 ſolū maxie
cognitū. Per accētū vt hippias ſoluebat tha-
ſius illud δίδομεν δέ οἱ ⁊ illō μὲν οὐ καταπύ-
θεται ὄμβρῳ: quedā diuiſiōe: vt Empedocles
αἶψα δὲ θνητὰ ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα
ζωρά τε πρὶν κέκρητο: quedā ambigua euenerunt
παρῴχηκε δὲ πλέω νύξ. Nam πλέω ambi-
guum eſt. Alia per conſuetudinem dictionis

ꝑmiſtoꝝ

permiſtoꝝ vinum aiunt eſſe: vnde factum eſt
crus nuper fabrefacti ſtanni: ⁊ ereas ferro ela
boratas. vñ dr̃ Ganymedes Ioui vinū miſce
re nō bibentibus vinū. fuerit autē id ꝑ tranſla-
tionē. Oꝫ ēt nomen aliquod: quod ſub cōtra-
dictione ſignificare videaꝛ: conſiderare quo-
tupliciter ſignificatuꝫ habeat id in eo: quod di
ctum eſt: vt hic τῇ ῥ᾽ ἔσχετο χάλκεον ἔγχος id
ſic impediri quotupliciter contingit: modulā-
ter: ꝑſertim ſiquis arbitreꝛ iuxta hanc e regiōe:
aut: vt Glaucon ait: quedam ſine ratione ꝑoc
cupant: etiam ipſi decernendo rōcinātur: ⁊ tā
q̄ȝ dicentes qđ videtur: increpuerint cōtrariū
ipſorum opinioni. Id euenit ſicut de Icario.
Cenſent ſiquidem ipſum lacona eſſe. Abſur-
dum igitur in eius congreſſuȝ nō veniſſe The
lemacum: cū petiuit Lacedemonem. Hoc au
tem fortaſſis habet: vt Cephalenes perhibent
apud ſe. nāqȝ aiunt mulierem ab Vlyſſe com-
preſſaȝ: inde eſſe Icadiū nō Icariuȝ: vt par vi
deatur errore factam eſſe queſtioneȝ. In totū
vero: quod factu īpoſſibile ad poeſim: aut ad
melius: aut ad exiſtimationem deducenduȝ ē.
Nam ad poeſim magis deligendum perſuaſi
bile: quod fieri non poteſt q̄ȝ incredibile: ⁊ fie-
ri poſſit eiuſmodi: cuiuſmodi Zeuxis pinge-
bat. Uerum melius. Nam exemplum eſſe oȝ
ad que aiunt rōnis expertia. Ita ēt quod olim
non abfuit a rōne: equum. n. etiam ꝑter equuȝ
fieri. Quo vero ſubcōtraria: vt que dicta ſunt
ita ꝯſiderare: vt in orationibus ſunt coargutio
nes: ⁊ carptiones: an idem: ⁊ ad idem: ⁊ eodē
modo: ⁊ perinde etiam ipſum: vel ad que ipſe
dicit: aut ꝙ prudens ſubijciaꝛ: recta vero īcre-
patio: ⁊ abſqȝ rōne factum: ⁊ improbitas cuȝ
nulla vrgente neceſſitate nihil vtiꝛ: qđ fit ratio
nis expers: vt Euripides Aegeete īprobitate:
quēadmodū in Oreſte Menelai. Carptiōes
igiꝛ qnqȝ modis eē ꝓhibenꝛ: aut. n. res ſunt ve
lut īpoſſibiles: aut ſicut rōnis exptes. aut tanq̄ȝ
ꝑnitioſe: aut ſicuti ſubcontrarie: aut veluti ab
artis rectitudine abſunt. ad ſolutiōes ex memo
ratis ꝯſideranꝛ numeris: ſunt ſane duodecim.
Utrū ſane melior epopeheca imitatio: an tra-
gica qſpiam dubitauerit. Nā ſi minus onero-
ſa melior. Talis nimiꝝ erga meliores ſpectato
res timiditatē ſignificans: qđ que cuncta imi-
taꝛ oneroſa. Nā ſicut nō ſentiētibus: ne ipſe q-
dē motū cōcitātē ꝓtulerit: velut mali tibicines
obuoluptarint ſeſe: q diſcū imitenꝛ trahētes in
ſublime ſcyllam: tybias perflant. Tragedia igi
tur eſt hmōi: vt ēt q prius ipſis poſteriores pu
tent hyſtriones. Nam veluti excedentē ſimiaȝ
Mynniſcus vocabat Callippedem. talis fuit
erga Dariū opinio. Ut aūt hi hñt erga eos: ita
ars vniuerſa hȝ erga Epopeā: erga ſpectato-
res igiꝛ modeſtos eſſe aiunt: neqȝ figuris egēt.
Tragicā porro erga malos: itaq̄ȝ oneroſa fue
rit vtiqȝ deterior. primo quidem non poetices
accuſatio: ſed hyſtrionice: q̄ꝛ eſt ſignis circum
quoqȝ exerceri: ⁊ in compactum cantum agē-
tem: vt Soſiſtratus faciebat: ⁊ deducēdo qđ
Mnaſitheus opūtius: deīde neqȝ motus om
nis exercendus: ſiqdem neqȝ ſaltatio: ſed q̄ im
proboꝝ: quod ēt Callipides increpabat: nūq̄ȝ
alia imitando: velut non libere mulieris. Rur-
ſus tragedia ēt ſine motu facit ipſo: quēadmo
dum epopeia: q̄ꝛ vtiqȝ leguntꝛ manifeſta: qua
lis quepiā eſt. igitur ſunt alia: melior ea nō eſt
neceſſariū ipſi adeſſe: deinde q̄ꝛ cuncta hȝ que
cunqȝ epopeia: nam carmine vti licet: quodqȝ
non eſt pars exigua muſice: inſuper aſpectus
vnde voluptates euidentiſſime conſiſtunt: de-
in euidentiam quoqȝ hēt in recognitione: atqȝ
operibus. rurſus in minore ſpacio imitatio-
nis finis eſt. Voluptas nāqȝ ꝑproperū qddaȝ
diuturno admixta tempori: vt inq̄ȝ ſiqs Oedi
pū ponat Sophoclis aliquod in epis qbuſcū
q̄ȝ: vel eo adhuc minus vna epos facientium
imitatio: quod hinc cōiectari poteſt: q̄ꝛ ex qua-
licūq̄ȝ imitatione plures fiunt tragedie: ⁊ pin-
de ſi vnam fecerint fabulam: aut breuiter indi
catā: mutila truncaq̄ȝ apparebit: aut ſi conſeq
tur ſpacioſuȝ carmen turgida: velut inq̄ȝ ſi ex
pluribus actionibus conſtiterit: quēadmodū
Ilias multas tales hȝ partes: ⁊ Odyſſea: ⁊ ꝑ
ſe habet magnitudinem: ⁊ talia vtcunqȝ poe-
mata conſtituerunt: vt contingit etiam optima:
quod in primis vnius actionis imitatio. Si igi
tur his omnibus excellit: artis quoqȝ ope dif-
ferat: excellatqȝ neceſſe eſt: nec enī oportet ob-
uiam ipſas: ⁊ qualemcūqȝ paſſim gignere vo
luptatem: ſed eam que dicta eſt: non dubium:
quin ſit futura melior: que magis epopeie fi-
nem conſequetur. De tragedia igitur ⁊ epo-
peia: ⁊ de multiplici ipſarum ſpecie: partibuſ-
q̄ȝ: ⁊ quot: ⁊ quo pacto differant: ⁊ que bo-
ne: ⁊ ſi que ſint cauſe: nec non de carptioni-
bus: ⁊ reprehenſionibus: atqȝ ſolutionibus
tanta dicta ſint.

¶ Poetica Ariſtotelis feliciter explicit.

Transtulit Hermanus Aleman⁹. poſt q̄ nō modico labore ꝯſumaueram tranſlationem rhetoricę Ariſtotelis ex arabico in latinum: volens manū mittere ad eius poetriam: tātā inueni difficultatē ꝓpter diſconueniētiā modi metrificandi in gręco cum modo metrificandi in arabico. ⁊ propter vocabulorum obſcuritatem: ⁊ plures alias cauſas: ꝙ non ſum confiſus me poſſe ſane ⁊ integre illius operis tranſlationem ſtudijs tradere latinorū. Aſſumpſi ergo editionem Auerroys determinatiuam eiuſdem operis Ariſtotelis ſm ꝙ ipſe aliquid intelligibile eligere potuit ab ipſo: ⁊ mō quo potui in eloquium redegi latinū. Suſcipiant igit̄ ſi placet ⁊ huius editionis poetrię tranſlationem viri ſtudioſi: ⁊ gaudeāt ſe cū hac adeptos logici negocij Ariſtotelis complementum.

¶ Incipit determinatio Ibinroſdin in poetria Ariſtotelis.

Dixit Ibinroſdin. Intētio noſtra eſt i hac editione ꝺterminare: qd in libro poetrię Ariſtotelis de canōibus vniuerſalibus cōibus omnibus nationibus: aut pluribus: cum plurimum eius: qd eſt in h libro: aut ſunt canones proprij poematibus ipſorum: ⁊ cōſuetudini ipſorum in ipſis: aut nō ſunt reperta in ſermone arabum: aut ſunt reperta in alijs ydiomatibus. Dixit Ariſtoteles. Propoſitū quidem nr̄um nunc eſt loqui in arte poetica: ⁊ in modis poematum. Sed opꝫ eum qui vult: vt canones q̄ dantur in hac arte: procedant ꝓceſſu debito: dicere primitus quid agat vnaqueq̄ maneries poetica: ⁊ ex quibus ꝯſtituunt̄ ſermones poetici: ⁊ quot ſunt modi intentionum intētaꝝ ꝑ ſermōes poeticos. Et opꝫ vt ponat ſermonem ſuū in toto iſto: incipiendo a primis: quę nobis naturaliter ſunt in hac intentione. ¶ Dicit. Oē itaq̄ poema: ⁊ omnis oratio poetica aut ē vituperatio: aut eſt laudatio. ⁊ hoc pꝫ per inductionem poematum ipſoꝝ: quę fiunt de rebus voluntarijs. ſ. honeſtis: ⁊ turpibus. Et hoc mō ſe hꝫ in artibus repreſentatiuis: q̄ imitatrices ſunt poetrię: vt eſt percuſſio citharę: vel pſalterij: vel inſufflatio tibię: vel fiſtulę: ⁊ ſaltandi artificiū. ſ. ꝙ ipſę ſunt aptę nāliter his duabus intentionibus. Et ſermones poetici ſermones ſunt imaginatiui. ¶ Modi āt imaginationis: ⁊ aſſimilationis tres ſunt: duo ſimplices: ⁊ tertius compoſitus ex illis. vnus duoꝝ ſimpliciū eſt aſſimilatio rei ad rem: ⁊ exēplatio eius ad ipſam: ⁊ hoc fit in qualibet lingua aut per dictiones ꝓprias illi lingue: vt eſt hęc dictio quaſi. vel ſicut. ⁊ quę iſtis ſimilantur. ⁊ quę noiant̄ ſyncathegoremata ſimilitudinis: aut per ſumptionem ipſius ſimilis cū ſuo aſſimilabili: vel loco ſui aſſimilabilis. et iſtud nominat̄ cōcābium. Et eſt (vt dixit poeta qdaꝫ) de quodaꝫ valde liberali. Prope eſt mare inundās vndecunq̄ venientiū indigentias replēs copioſe ⁊ affluenter. ¶ Et ſciendū eſt tibi: ꝙ in hāc diuiſionē intrant ſpēs poematum: quas Moderni noſtri temporis nominant tranſumptionē: ⁊ tranſlationē: vt cum dicit̄. pratum ridet: littus aratur. ⁊ vt dixit poeta talis. Sunt eq̄ quę in adoleſcētia ſua in roſſellas receperunt: vel frena vt camellę: q̄ nō eum ſarcinas ſuſtinuerunt: verūtn̄ trāſlatiōes potiſſime dici poſſunt: ⁊ cambia ex accidentibus rei. ſiue cōcomitantibus rem. Et trāſumptio eſt cōcambiū cū ſuo ꝓportionali. Uidelicet qn̄ fuerit alicuius ꝓportio ad ſcdm: ꝓportio tertij ad quartum. tunc ꝑmutat nomen tertij ad primum ⁊ econtra. Et iā ꝓbabitum eſt in libro rhetoricę ex quot rebus fiunt hꝰ concambia. ¶ Scda aūt diuiſio eſt: vt ꝯuertatur aſſimilatio: vt ſi dicas. ſol eſt talis mulier: aut ſol eſt quaſi talis mulier. non talis mulier eſt quaſi ſol: ⁊ non talis mulier eſt ſol. Et tertia ſpecies eſt ſermonum poeticorū ꝯpoſita eſt ex his duabus. ¶ Dixit ⁊ quemadmodum quidam hominum naturaliter coimaginant̄ quibuſdam: ⁊ repreſentant ipſos in actiōibus: vt eſt repreſentatio quorundam ipſorum ad quoſdam in coloribus: ⁊ in figuris: ⁊ vocibus: ⁊ hoc aut eſt ex arte: aut ex habitu repto in ipſis repſentatoribus: aut ex pte ꝯſuetudinis: quā iā diu habuerunt in hoc: ſicut reperit̄ in ipſis repreſentatio ꝑ ſermōes nāliter. Et imaginatio ⁊ repreſentatio in ſermonibus poeticis fit ex pte triū reꝝ. ſ. ex parte ſoni conuenientis. ⁊ ex ꝑte ponderis. ⁊ ex parte ipſiuſmet aſſimilationis. Et vnumquodq̄ iſtoꝝ qn̄q̄ inuenit̄ ſingulariter ꝑ ſe abſq̄ ſuo cōpari: prout eſt ſonus in tibia: ſeu fiſtula: ⁊ pōdus in ſaltatione. Et repreſentatio: ſeu imitatio in dictione. ſ. in ſermonibus repreſentatiuis: ſeu imaginatiuis ꝓlatis abſq̄ metro ſeu pōdere. Et qn̄q̄ ꝯiungunt̄ iſta tria ſimul ꝓut reperit̄ apud nos in mō carminis ſic noiati. Hic repꝑi ſꝫ nuꝑ ſeu adinuēti ab incolis iſtius inſulę i lingua iſta. ſ. arabica: cū ſint poemata nālia: quę complectuntur illas duas ſimul: ⁊ res nāles non inueniunt̄ niſi in nationibus nāliter ſe habentibus. In poematibus nēpe arabū non exiſtit ſymphonia: ſeu conſonantia: ſed aut metrum tm̄: aut metrū ⁊ repſentatio ſimul. ⁊ qn̄q̄ hęc ſic fiunt. Erunt artes imaginatiuę: vel quę faciunt effectum imaginandi tres. ars conſonandi. ars metrificandi. ⁊ ars componendi ſermones repſentatiuos. Et iſta eſt ars logicalis: de qua eſt cōſideratio in iſto libro. ¶ Dixit. Et multotiēs nō inueniūt̄ in ſermōibus: q noiant̄ poemata: q̄dā de intētione poetica preter q̄ metrū tm̄: vt̄ ſunt ſermones Socratis metrici: ⁊ ſermōes Empedoclis in nālibus: ſiue diuerſum eius: qd ē i poematibus Homeri. in illis enim inueniunt̄ vtręq̄ res ſimul. ¶ Dixit. Ideoq̄ nō opꝫ vt noiet̄ poema ſm veritatē: niſi quod contingit ſm hec duo. Illa aūt potius nominānda ſunt ſermōes tales vel tales q̄ poemata. Et ſilr compoſitor ſermonū metricoꝝ in nālibus potius nominandus ē auctor ſermocinalis q̄ poeta: ⁊ ſermones imaginatiui: qui fiunt ex metris permixtis ſimilr nō ſunt poemata. Et narrauit qn̄ reperiuntur apud ipos. ſ. poemata ex pōderibus ſeu metris ꝑmixtis: hęc aūt nō reperiunt̄ apud nos. Iam ergo pꝫ ex his: q̄ dicta ſunt; quot ſunt maneries repſentationis: ⁊ qbus artibus cōponunt̄ repſentationes ꝑ ſermonē. ita ꝙ ꝑueniat ad cōplementū. ¶ Dixit. Et ex quo repſentatores ⁊ aſſimilatores: ꝑ hoc intendūt inſtigare ad q̄ſdam actiones: q̄ circa voluntaria conſiſtunt: ⁊ retrahere a qbuſdam: erunt neceſſario ea: q̄ intendūt ꝑ ſuas repſentationes: aut virtutes: aut vicia. Omnis. n. actio: ⁊ ois mos nō verſat̄ niſi circa alteꝝ iſtoꝝ: videlicet virtutē: aut vicium. Neceſſario ġ opꝫ: ꝙ boni ⁊ virtuoſi nō repſentēt niſi virtutes ⁊ virtuoſos. Mali aūt malicias ⁊ malos. Et qn̄ quidē ois aſſimilatio ⁊ repſentatio nō fit niſi ꝓpter oſtentationē decētis: aut indecētis: ſiue turpis: ꝑatē eſt: qn̄ nō intendit̄ per hoc: niſi aſſecutio decētis: ⁊ refutatio turpis. Et opꝫ cū hoc neceſſario vt ſint repſentatores virtutum. ſ. q declinant nāliter ad ea: q̄ repreſentant virtuoſiores: ſeu meliores. Et repreſentatores malitiaꝝ defectiores illis: ⁊ ꝓpingores malicijs. Et ab his maneriebus hoſum ꝓduꝫ

laudatio

laudatio ꝛ vituperatio.ſ.laus bonoꝝ ꝛ vitupatio maloꝝ. Et ppter hoc quidā poetarū bene ſe hñt in laudādo ꝛ nō in vituperādo. Quidā aūt ecōtrario.ſ.in vituperādo: ꝛ nō in laudādo. Opꝫ deniqꝫ vt in aſſimilatione inueniant̃ iſtę duę dr̃ię.ſ.approbatio decētis: ꝛ deteſtatio turpis. Nō inueniunt̃ aūt due he dr̃ie niſi in aſſimulatione ꝛ repñtatiōe que ſunt p ſermonē: nō in repñtatiōe: que fit per metrū: neqꝫ in repñtatione: q̄ fit p ꝯſonātiā. Et in aſſimilatiōe q̄ fit p ſermonē inueniunt̃ tres dr̃ię. Et ē aſſimilatio: p quā ītēdit̃ ꝯueniētia aſſimilati cū ſuo aſſimilabili pter diſſionē aliquā decētis: aut turpis: ſꝫ ſolū intendit̃ ipſamet conueniētia. Et hec aſſimilatiōis ſpēs eſt q̄ſi mā apta ad hoc vt altereť: ſeu pmuteť ad vtrāqꝫ duaꝝ extremitatū.ſ.aſſumit̃ īterdū ad diſſionē decentie valde exprimēdo ipſam. Et interdū pmutat̃ ad diſſionē alicuius turpitudinis.ſilr valde exprimēdo illā. ⸿ Dixit. Et iſta fuit via Homeri. videlꝫ ꝙ ipſe pcedebat in ſuis aſſimulationibus p cōuenientiā exprimēs decētiā: vel turpitudinē: ꝛ quorūdam poetarū bona opatio cōſiſtit penes ꝯueniētiā tm̄. Et quorūdā penes diſſionē decētię ꝛ turpitudinis: ꝛ quorūdā penes cōiunctiones vtrarūqꝫ ſimul vt Homeri. Et ipſe.ſcꝫ Ariſto. ponit exēpla de q̄libꝫ manerie illarū p poetas: qui fuerūt in tpe ipſorū famoſi: ſeu notorij: ꝛ in legibus ipſoꝝ: ꝛ p vſum cuiuſlibꝫ manerici iſtoꝝ triū maneriēꝝ aſſimilationū. Et tibi nō erit difficile inuenire exēpla in poematibus arabū: lꝫ plā ipſoꝝ poemata nō ſint: vt ait Abinnaam Alfarabius: niſi circa voluptatū genera. Spēs vo poetrię quā elegiam noīant: nō eſt niſi īcitatio ad actus coitiales quos amoris noīe obtegūt: ꝛ decorāt. Ideoqꝫ opꝫ vt a talīū carminū lectiōe abſtrahant̃ filij: ꝛ inſtruāt̃: ꝛ exerceāt̃ in carminib⁹ q̄ ad act⁹ fortitudis: ꝛ largitatis incitant: ꝛ inclinant: nō enī īſtigāt arabes in carminibus ſuis: niſi ad illas duas vtutes e nūero virtutū: neqꝫ ſimplr ad has in quātū vtutes ſunt: ſed inquātū p eas acquirit̃ altitudo honoris ꝛ glie. Modus aūt poematū: quo intendit̃ tantum cōueniētia: repperit̃ plies in eorū carminibus. Ideoqꝫ multotiens inducunt pprietates ꝛ accidētia corpoꝝ metallicoꝝ: ꝛ cōſimiliū mineraliū: ꝛ etiā terrę naſcentiū: ꝛ aīaliū. Greci vero nō mltiplicāt talia in poematibus ſuis niſi in quātū intendūt p ea tradere documēta: ꝛ precepta ad ſequēdas vtutes: aut reſpuēda vicia: aut quaſlibꝫ alias bonitates opabiles: aut ſciales. ꝛ pꝫ p hāc diuiſionē: qm̄ maneries aſſimilationū tres hñt radices: ꝛ qm̄ earū dr̃ię ſunt tres: ꝛ pꝫ etiā: q̄ ſunt illę tres dr̃ię: ꝛ tres manerie: ꝛ videt̃ qm̄ indutę fuerunt poemata hñt entitudo: qm̄ non eſt hęc maneries quarta maneriērū aſſimilationū: neqꝫ differentię differentiarum illarum manerierum.

ORiginis aūt poetrię nālr in hoīe duę videnť eē cāę. Pria gdē: qm̄ in hoīe exiſtit nālr a pmo ſua natiuitate aſſimilatio rei ad rē: ꝛ repręſentatio rei p rē.ſ. hoc aſſimilādi ꝛ repręſentādi: actus etiā in infantibus reprit̃: ꝛ iſtud ppriū eſt hoī reſpectu ceteroꝝ aīaliū. Et cā in hoc eſt: qm̄ hō iter cetera aīalia delectat̃ i aſſimilatiōe reꝝ: q̄s iā in ſenſu pcepit: ꝛ in eaꝝ repñtatiōe: ſeu imitatiōe. Et ſignū hoc.ſ. ꝙ hō nālr letat̃: ꝛ gaudet ex aſſimilatiōe eſt: ꝙ delectamur: ꝛ gaudem⁹ in repñtatiōe aliquarū reꝝ: in q̄s p ſenſu nō delectamur: ꝛ pcipue qn̄ repreſentatio valde ſubtilr exp̄mit rem preſentatā: vt cōtingit in formatiōe mltoꝝ aīaliū: quę piti exp̄mūt cultores: aut pictores. Et pp hāc cām vtimur in docēdo exēplis: vt facilius itelligat̃ qđ dr̃ pp hoc: ꝙ in eis ē de motiuo imaginatiue. Recipiet ḡ aīa pfectius pp̄oſita ſm delectatiōnē ſui quā hꝫ in exēplis. Doctrina ḡ nō ſolū phoꝝ eſt: ſꝫ ēt ceteroꝝ hoīm cōicantiū in hoc pbis aliquātulū. Reprit̃ enim doctrina nālr pcedere ab hoīe ad hoīeꝫ ſm cōpationem quā hꝫ doctor ad diſcipulū. Et ex quo mutatiōes exēplares nō ſūt niſi quędā aſſimilatiōes ad res: quę iā ceciderūt in ſenſuꝫ pꝫ: ꝙ nō aſſumunt̃: niſi vt citi⁹ ꝛ facili⁹ itelligat̃ qđ dr̃. Intelligit̃ ēt p ipſos citius pp imitatiōnē imaginabilis ꝙ repñtāt: ꝛ hęc ē cā gñatiua poetrię pma. Cā vero ſcđa eſt delectatio: quā hꝫ ēt hō p nām ex metro ꝛ ſimphonia. De ſimphonia gppe appetqm̄ aſſimilat̃ metro apud eos: in quoꝝ nā eſt: vt pcipiāt: ꝛ dyiudicēt metra ꝛ ſimphonias. Igit̃ delectatio aīę nālr ex repñtatiōib⁹ ꝛ metris ꝛ ſimphonijs cā exiſtit adinuentionis artis poetrię: ꝛ ppe apud nās eminētes in hoc. Qn̄ itaqꝫ cepit aggregatio aliqua popularis ꝛ cōſtituta eſt gens cepit inter eos origo artis poeticę: paulatim tn̄: ita ꝙ pmo modice quādam eius partē adinuenerūt: ꝛ poſt hoc ptē aliā: donec tandē ad artis pfectionē puentuꝫ eſt. Et pfectę quoqꝫ ſunt maneries ipſius ſm aptitudinē cuiuſlibꝫ manerici hoīum ad delectationē maiorē vel minorē talis vel talis manerici carminū poeticoꝝ. Vbi gr̃a. aīę vtuoſę ꝛ nobiles nālr adinuenerūt p artē carminū ad laudādū ꝛ efferēdū fcā pulchra: ꝛ decora aīę deficientes ab his in nobilitate adinuenerunt carmina ad vituperādū ꝛ deteſtandū facta turpia ꝛ inhoneſta. Cuius neceſſe ſit ei: cuius ppoſituꝫ eſt deteſtari malos: ꝛ mala vt pbet: ꝛ laudet bonos: ꝛ bona facta ꝛ virtuoſa: vt ex hoc amplius manifeſtēt̃ mala ꝛ facta ignominioſa.ſ. qn̄ enarrauerit iſta: ꝛ iuxta ipſa ppoſuerit ipſoꝝ ꝯ̄ria. Hoc eſt ḡ qđ ꝯtinet̃ in hoc caplo de his: q̄ cōia ſunt oībus nationibus. Reſiduū vo cuius in eo fecit ītētionē: aut totū: aut maior pars eius eſt de his: que appropriant̃ ipſorū poematib⁹: ꝛ cōſuetudinib⁹ eorū in ipſis. Determinat enī modos artiū poeticaꝝ: quarū vſus fuit apud eos: ꝛ qualr ortū ꝛ originē habuit quelibꝫ illaꝝ ſm nām: ꝛ que ptium ipſarū anteceſſerit aliā in ſui gñatiōe: ꝛ ppē in arte laudādi ꝛ vituperādi notoria apud ipſos. Et narrat pterea quis fuerit: q pmo icepit vnāquāqꝫ illarū artiū poeticarū aſſuetarū apud ipſos: ꝛ qs addiderit in ipſis: ꝛ quis tādē cōpleuerit ipſas. Et ipſe in hoc articulo valde extollit Homeꝝ nonficās: ꝙ ille dederit pncipia aliarū artiū: ꝛ ꝙ nō fuerit ante ipſuꝫ quiſq̄: cuius factū in arte laudādi aliquam habuit: quę ſit relatione digna: quātitatē: neqꝫ etiā in arte vituperandi: neqꝫ in ceteris poeticis artibus apud ipſos. ⸿ Dixit. Et defectius ꝛ magis breue ex poematibus anteceſſit in tēpore: propterea ꝙ nā facilius cōprehendet̃ illa primitus. Breuius autē eſt: qđ ex paucioib⁹ ſimillimis cōſtat. Et defectius eſt: ꝙ ꝯſtat ex paucioribus bonis: ſeu poematibus. ⸿ Dixit. Signū hui⁹.ſ. ꝙ hę ſpēs poematuꝫ anteceſſerunt: ꝛ pmo obtulerūt ſe aīę. Et qm̄ in cōtrouerſijs exiſtētes accelerādi cā ſepius aſſumunt dimidiū vſuꝫ ex iſtis: ꝛ reſiduū dimittūt breuilogo intēdētes in ſuis diſputationibus. Uult vt exiſtimo hoc qđ frequēter faciūt litigantes: vt cū dicunt: nō: nō: nō: extendētes p hęc vocē ſuā. Et cū dicūt nō ſic eſt hoc. ſilr ꝛ per hoc extēdētes vocem ſuā: ꝛ ſpacioſeꝫ eā faciētes. hę nāqꝫ rn̄ſiue reſiſtentię ſūt: q̄ſi ſemiuerſus hñtes tonū ꝛ metrū. Qđ aūt ex poematibus plexi⁹ eſt: ꝛ cōpletius: nō appat gdē niſi in poſtremo: quēadmodū nēpe ſe in ceteris hebꝫ arab⁹. ⸿ Dixit. Per artē āt vituperādi nō ſolū ītēdit̃ repñtatio oīs ei⁹ qđ malū eſt: ꝛ deſpicabile: ꝛ q̄ſi ſubſanabile.ſ. ꝙ abiectuꝫ eſt: de quo q̄ſi nō curat̃. ⸿ Dixit. Et ſignuꝫ qm̄ opꝫ vt in malo q̄ſi nō curato: vel abominato. Iſtę tres determinationes ꝯcurrāt. Eſt qm̄ in facie abominatis ipꝫ reperiūt̃ iſtę tres diſpōnes.ſ. fęditas: corrugātia vultus: ꝛ diſpoſitio deſpectiua: ꝛ paucitas correctiuę ſolicitudinis. Et hoc ſm diuerſitatē eius: qđ accidit in vultu iracūdi.ſ. toruus aſpectus ꝛ anguſtia q̄dā: ꝛ quaſi ignis ſtridor aduerſus eum: q

ipſum ꝓuocauit. ❡ Dixit. Et bonitas artis laudandi conſiſtit in metro plixo nō in curto. Ideoqʒ poſteriores dimiſerunt metra breuia vſitata quōdaʒ in hac arte: ⁊ in alijs maneriebus poetrię: ⁊ cū magis ꝓpriū metrū ei eſt metrū ſimplex non cōpoſitū: verūtamē opʒ: ne perueniat in hęc ad plixitatē tedioſam. Et terminus ſubſtantialis: ſiue intelligere faciēs ſubām artis laudādi eſt: qm̄ ipſa eſt aſſimilatio: ⁊ repſentatio operationis voluntarię virtuoſe cōplete: q̄ hʒ potentiam vlēm in reb⁹ virtuoſis: nō potētiā pticularē in vnaquaqʒ rez virtuoſaꝝ. Repſentatio inq̄: q̄ generat in aīabus paſſiones quaſdā tēperatiuas ipſaꝝ ad miſerendū: aut timēdū: aut ad cęteras cōſimiles paſſiōes: q̄s inducit: ⁊ ꝓmouet ꝑ hoc: qd̄ imaginari facit in virtuoſis de honeſtate ⁊ mūdicia. Repreſentatio ꝗppe non eſt niſi ꝑ diſpoſitiōes. q̄ ꝯſequunt̄ virtuoſos: nō ꝑ hitus vtpote ſapiētiales ⁊ ꝯſiles: cū illoꝝ fieri nō poſſit imaginatiua repntatio: ⁊ iſta repntatio ꝑ ſermonē cōplet̄: qñ ꝯiūgit̄ ei tonus ⁊ metrū: ⁊ in receptatoribus carminuʒ repiuntur diſpōnes alię ꝑter ea: quę ſunt in metro ⁊ in ōrone: quę faciūt ōronē magis repſentatiuā. ſ. geſt⁹ mutales: ⁊ imutatiōes vultuū ꝓut iam dcm̄ eſt in libro rhetoricę. ❡ Primo ḡ ꝑtium artis laudandi poeticę in opere eſt: vt enarrent̄ intētiōes nobiles: ꝑ quas fit ꝯiunctio imaginatiue. Deinde inueſtigentur illę intētiones tonis: ⁊ metris ꝯueniētibus rei enarratę. Eſt aūt operatio toni in poemate: qm̄ ꝑparat aīam ad recipienduʒ imagines. reſpectu cuius intendit̄ imaginatio. Eſt ḡ tonus hoc: qd̄ acqrere facit aīam aptitudinē: ꝑ quaʒ recipiat aſſimilationē ⁊ repſentationē rei: cuius intendit̄ aſſimilatio: ⁊ facit ꝗdem acqrere aīam. hanc habitudinē in vnaquaqʒ ſpērū poematis tonus ꝯueniēs illi ſpēi ꝑ ei⁹ ſymphoniā ⁊ cōpoſitionē ipſi⁹. Sicut. n. inuenimus accentum: ſeu tonū acutū ꝯuenire cuidā ſpēi ōronis: cui nō conuenit grauis. Sic opʒ vt credat̄ eſſe in ſymphonia metrica: ⁊ in ei⁹ cōpoſitiōe. Et hitudines eoꝝ: q recitāt vel repñtāt cōpletiue imaginationū inuētaꝝ i ipſis ōronib⁹ poeticis. Ex ꝑte iſtoꝝ triū. ſ. aſſilatiōis: pōderis ⁊ toni: q̄ elemēta ſunt repñtationis. Sunt in ſūma duę habitudies: quarū vna eſt habitudo ſignificās morē ⁊ ꝯſuetudinē: vt qui loq̄tur ſermonē intelligētis: aut ſermonē iracundi. Et altera eſt habitudo ſignificās hoīs credulitatem: ſeu opinionē. Nō. n. eſt habitudo eius: q loq̄tur certus exiſtēs de re: habitudo eius q loq̄t̄ dubius exñs. oʒ ḡ vt hitudo ſmōis recitātis ⁊ repſentantis in tragedia ſit habitudo ⁊ figura certi: ⁊ non dubij: ⁊ dicentis ſerioſa nō iocoſa: vt ſūt ſermones viroꝝ ſūmę honeſtatis in moribus: ⁊ opinionibus: ⁊ actionibus: ⁊ geſta ⁊ euētus: de q̄bus loq̄ opʒ recitatoreʒ ⁊ repſentatorē: hñtes dictas habitudies ſunt fabulę: q̄ referunt̄ ꝑ aſſimilationē ⁊ repñtationē: ſeu imitationē: ⁊ dico fabulā cōpoſitionē reꝝ: quaꝝ intēdit̄ repñtatio: aut ſʒ h̄ ꝙ ſunt i ſemetipſis: aut ſm̄ ꝙ aſſuetū ē in poeticis fingere eas: q̄uis ſit fictio mēdoſa. Et ꝑ h̄ dcm̄ eſt: ꝙ ſermōes poetici fabulę ſunt. Recitatores ⁊ renunciatores: vt in ſūma dicat̄: ſunt illi: q potentiā hñt repſentandi ꝯſuetudies ⁊ credulitates hoīum. ❡ Dixit. Et opʒ vt tragędię. i. artis laudādi ꝑtes ſex ſint. ſ. ſermōes fabulares repſentatiui: ⁊ ꝯſuetudies. ⁊ metrū ſeu pōdus: ⁊ credulitas: ⁊ ꝯſideratio: ⁊ tonus. Et ſignū huius eſt: qm̄ oīs ſermo poeticus diuidit̄ in aſſimilationē: ⁊ i id: ꝑ qd̄ aſſimilatio fit. Et ea ꝑ q̄ fit aſſimilatio tria ſunt. repñtatio. ⁊ metrū. ⁊ tonus. Et ea q̄ aſſimilant̄ in laudādo ēt tria ſunt. ꝯſuetudines. credulitates. ꝯſideratio. i. ꝓbatio rectę credulitatis. Sūt itaqʒ neceſſario ꝑtes tragędię ſex: ⁊ ꝑtes maiores carminis laudatiui ſunt ꝯſuetudines ⁊ credulitates. Tragędia. n. nō ē ꝑs repſentatiua ipoꝝmet hoīum ꝓut ſunt indiuidua cadētia in ſenſum: ſed eſt repſentatiua ꝯſuetudinū eoꝝ honeſtarū: ⁊ actionū laudabiliū: ⁊ credulitatū beatificātiū. Et ꝯſuetudines ꝯphēdūt actiones ⁊ mores. ideoqʒ ponit̄ ꝯſuetudo vna ſex ꝑtiū: ⁊ ꝑ eius poſitionē excuſat̄ poſitio actionuʒ ⁊ moꝝ in illa diuiſiōe. Cōſideratio aūt ⁊ declaratio rectitudinis credulitatis: ꝑ quā hō laudabilis exiſtit. Iſtud vero totū nō repit̄ in poematib⁹ arabū: ſed repit̄ ꝗdē in ſermonib⁹ legalib⁹: ⁊ repñtant hec tria. ſ. ꝯſuetudines. ⁊ credulitates. ⁊ ſignificatiōes ꝑ tres maneries reꝝ: ꝑ q̄s fit repſentatio. ſ. ꝑ ſermonē imaginatiuū. ⁊ metrū. ⁊ tonū. ❡ Dixit. Et ꝑtes ſermōis fabulantis ſm̄ ꝙ ē repñtatiuus duę ſunt. Oīs. n. repñtatio aut iperat ſibi locū ꝑ repñtationē ſui ꝯtrarij. ⁊ poſt ꝑmutat̄ ad ſuā intētionē. ⁊ eſt modus q dr̄ apud eos circulatio: aut rē ipſam nō facimus mentionē ſui ꝯtrarij aliq̄ꝺ. et ē hoc idē: ipſi noīabant ſignificationem. Et h̄ qd̄ ſe hʒ ex his ꝑtibus tanq̄ꝺ ꝑncipiū ⁊ fundamētuʒ: eſt ſermo fabulans repñtatiuus. ❡ Et ꝑs ſcd̄a ſūt ꝯſuetudines: ⁊ ē illud: in qua primitus vſitata ē repñtatio. ſ. illud: qd̄ repreſentat̄. Et eſt ꝗdē repſentatio: ſeu imitatio ſuſtētamentuʒ ⁊ fundamētū rei: cuius intēdit̄ rememoratio abſqʒ ſui repſentatiōe. ſed fit delectatio ꝗdē ⁊ receptio ipſi⁹ qñ repñtata fuīt. Iōqʒ multotiens nō delectat̄ hō ex aſpectu forme ipſius rei exñtis in nā: ⁊ delectat̄ in eius repñtatiōe ⁊ formatiōe ꝑ picturas: ⁊ colores. ⁊ ꝓpterea vtunt̄ hoīes arte pictoria ⁊ deſcribēdi. ❡ Et ꝑs tertia tragędię ē credulitas. ⁊ hec ē po⁹ repñtandi rē ſic eē: aut nō ſic eē. Et h̄ ē ſile ei: qd̄ conat̄ rhetorica in declaratiōe: ꝙ res exiſtat: aut nō exiſtat: niſi ꝙ rhetorica conat̄ ad h̄ ꝑ ſermonē ꝑſuaſiuū: ⁊ poetria ꝑ ſermonē repñtatiuū. ⁊ hec repñtatio repitur ēt i ſermōib⁹ legalibus. ❡ Dixit. Et iā Lacedęmonij legum poſitores ꝯtēti fuerūt ad firmādū credulitates in mētib⁹ hoīuʒ ſermōib⁹ poeticis: quouſqʒ poſteriores cęperūt adinuenire vias rhetoricas. Et dr̄ia iter ſmonē poeticū ꝑceptiuū: ⁊ iſtigatiuū ad credulitates: ⁊ ꝑceptiuū ⁊ iſtigatiuū ad ꝯſuetudies ē: qm̄ ille q iſtigat ad ꝯſuetudies iſtigat ad operādū: ⁊ ad agēdū aliqd. aut ad recedēdū ⁊ fugiēdū. Sermo vō: q inſtigat ad credulitatē nō inſtigat niſi ad credendū ⁊ fugiendū aliqd eē aut nō eē: ſʒ nō ad ingrendū ipm aut reſpuendū. ❡ Quarta aūt ꝑs ē metrū: ſeu pōdus: ⁊ de ꝑfectiōe ipſius ē vt ꝓportionatū ſit ꝓpoſito: ſeu intentiōi fortaſſis. n. pōdus qd̄dā ꝑtinet vni ꝓpoſito: ⁊ nō ꝑtinet alteri. ❡ Et ꝑs q̄nta: q̄ ꝯſiſtit in ordine: eſt tonus. ⁊ ē maior ꝑtiū ad ꝑmmēduʒ aię. ⁊ ad operandū in ipſam. ❡ Et ꝑs ſexta eſt ꝯſideratio. ſ. argumētatio. ſeu ꝓbatio rectitudis credulitatis. aut opatiōis nō ꝑ ſermonē ꝑſuaſiuū. Hoc. n. ꝑtinet huic arti. nec ē ꝯueniēs ei: ſed ꝑ ſermonē repñtatiuuʒ ars nēpe poetrię nō ē ꝯſiſtēs in argumētationibus: nec in ſpeculatiōe ꝯſideratiua: ⁊ ꝓpie tragędia. Iōqʒ nō vtitur carmē laudatiuū arte geſticulatiōis: neqʒ vultuum acceptiōe. ſicut vtit̄ his rhetorica. ❡ Dixit. Et ars ſcīētialis: q̄ docet: ſiue mōſtrat. ex q̄b⁹: ⁊ q̄lr ꝯponūtur poemata ꝑncipalior ⁊ ꝑfectior ē q̄ꝺ ipſa opō poematū. Oīs. n. ars iſtruēs ⁊ continēs: ꝙ ſub ipa de operatiuis ſui operis dignior eſt eis: que ſub ipſa ſunt.

Cum itaqʒ iā dcm̄ ſit. q̄d eſt tragędia. ⁊ ex q̄b⁹ ꝯponit̄. ⁊ quot ſūt ꝑtes ipſi⁹. ⁊ q̄ ſint. dicam⁹ de rebus: ꝑ q̄s fit decor ⁊ bonitas eoꝝ: ex q̄b⁹ ꝓceſſit poetria. neceſſariū ē. n. dicere de his reb⁹ in tragędia. ⁊ i cęteris. Sunt eis nāqʒ tāq̄ꝺ principia ⁊ initia exñdi. ❡ Res nāq̄ꝺ ex q̄b⁹ ꝓcedūt artes duoꝝ ſūt modoꝝ. quedā. n. ſunt eis neceſſarię ⁊ q̄dā cōpletiuę ⁊ melioratiuę. ❡ Dicam⁹ igit̄. Qm̄ oʒ vt ſit tragędia ꝯferēs finib⁹ opōnis ſuę ſufficiētiā. ſ. vt ꝑtigat in aſſimilatiōe ⁊ repñtatiōe ad finē. ad quē pōt ꝑtigere ſʒ nām ſuā. ⁊ h̄ erit ꝑ aliq̄: quoꝝ vnū eſt: vt ſit ei: qd̄ intēdit̄ magnitudo q̄dā determiata. ꝑ quā ſit totū ⁊ ꝯpletū. Totū

aūt ⁊

aũt ⁊ cõpletũ ẽ:qḋ hꝫ pn͂ᵐ.mediũ.⁊ vltimũ. Principiũ ãt
eſt rẽ ẽ:nec oꝫ vt ſit cũ eis:q̃bꝰ eſt pn͂ᵐ. Et vltimũ ẽ cũ eis:
q̃bꝰẽ vltimũ.neqꝫ ẽ añ. Mediũ ãt ẽ añ:⁊ cũ ipſꝫ q̃ melꝰ ẽ
veriſqꝫ extrẽis:cũ ſit mediᵐ i loco:q ẽ iter id:qḋ ẽ añ:⁊ iter
id:qḋ ẽ poſt. Talẽ.n.locũ obtinẽt i bellorũ fortes ſc̃.ſ.locũ
mediᵐ iter locũ timidoꝝ ⁊ locũ audaciũ ſeu ꝓteruoꝝ ⁊ h̄
eſt locus medius ⁊ h̄ mõ terminus bonus in cõgatione
eſt mediꝰ:⁊ eſt hic qui cõponit̃ ex extremis.⁊ ex quo non
cõponunt̃ extrema. Neqꝫ opꝫ vt mediũ ſit ſolũmõ me-
diũ in cõpoſitiõe:⁊ ordine:⁊ loco:ſꝫ in q̃titate ⁊ bonitate.
Et qñ hoc ſic fuerit:tũc opꝫ vt id:qḋ intẽdit̃:hẽat pimũ
⁊ mediũ:⁊ vltimũ. Et vt ſic vnũq̃qꝫ iſtaꝝ ptiũ media in
q̃titate. Et ſilr opꝫ in ſũma cõpoſita ex ipſis:vt hẽat q̃ti-
tatẽ determinatã:nõ vt exiſtat ſꝫ quãcũqꝫ magnitudinẽ
indifferẽter. Bonitas q̃ppe in cõpoſito ex ptē duoꝝ exi-
ſtit:quoꝝ vnum eſt ordo:⁊ alteꝝ q̃titas:⁊ pp̄ h̄ nõ dr̃ de
aĩali parui corpis in cõparatiõe indiuiduoꝝ ſuę ſpẽi:ꝙ ſit
bonũ:ſeu pulchrũ. Et diſpõ in locutione poetica in tali eſt
ſicut diſpõ in doctrina demõſtratiua.ſ.qñ ſic doctrinalis
ſermo breuior fuerit q̃ᵐ oportet:obſcurat intellectũ: et ſi
lõgior fuerit:difficilis erit retẽtõi:⁊ iducet diſcipulo obli
uionẽ. Eſt igit̃ diſpõ ſicẽ eſt diſpõ in aſpectu alicuius ſenſi
bilis. Erit.n.aſpectꝰ talis hñ ſe hñs:qñ diſtãtia fuerit equa
lis iter aſpiciẽtẽ:⁊ aſpiciẽdũ nõ nimis ꝓpinq̃ neqꝫ nimis
lõginq̃:⁊ ꝙ accidit in doctrina.idẽꝫ accidit in ſermonibꝰ
poeticis.ſ.ſi fuerit carmẽ laudatiuũ breuiꝰ:⁊ cõpẽdioſius
q̃ᵐ exigat laudãdi maneries:nõ cõplebit debitũ laudãdi.
Et ſi ꝓlixiꝰ fuerit:nõ poterũt eiꝰ ptes retineri in memoria
auditoꝝ:ꝯtiget ergo eis:vt:ũ audierit ptes poſtremas in
obliuione cadãt ptes priẽ. Sermones aũt rhetorici:quoꝝ
vſus in ꝯtrouerſia eſt in collatiõe ſeu obuiatiõe:non hñt
q̃titatẽ determinatã ſm nãm. Et ꝓpea idigent horis:vt
mẽſurẽt tpš ꝯtrouerſię iter aduerſarios:aut per iſtiꝫ ema
natiuũ aquę:put erat ꝯſuetudo apud grecos:cũ ipſi intre
rent tñ entbumematibꝰ:aut ꝑ iducias certas dieꝝ:put ẽ
nr̃a ꝯſuetudo:cũ id cui nos intimur in dirimẽdis litigijs
nõ ſunt niſi res ab extriſeco ſũmptę ad ſatiſfaciendũ nr̄ę
credulitati. Jõqꝫ ſi eẽt tragedia ꝯſiſtẽs in collatiõe alter-
catiõis:idigeret in ea mẽſuratiõe tpis altercãde:aut per
horas diſtillatiõis aquę:aut ꝑ aliud:ſꝫ cũ nõ ſic ſit:opor-
tuit vt hẽret ars poetica terminũ nãlẽ:ſicẽ ſe hꝫ in q̃titati
bus nãlibꝰ reꝝ exiſtẽnũ ſm nãm:queãdmodũ.n.oĩa gña
bilia qñ nõ ipediũt̃ in gñatiõe ab aliq̃ mala occaſiõe:ꝑ-
ueniũt ad magnitudinẽ deſinitã a nã:ſic oꝫ vt ſe hẽat i ſer
monibꝰ poeticis:⁊ ꝓpe in duabꝰ maneriebꝰ repñtationũ
q̃rũ vna ſit ꝑmutãdo a repñtatõe ꝯtrij ad ꝯtriũ:altera ãt
repñtãdo ipſam rẽ nõ ꝯnotãdo ꝯtriũ. ℂ Dixit. Et id ex
quo decẽs ⁊ venuſta reddit̃ poematis ꝯſtructio eſt:vt nõ
ꝓlõget̃ ꝑ rememorationẽ pluriũ reꝝ:q̃ acciduũt vni rei in
tẽtę ꝑ illud poema:vni etenĩꝫ rei m̃lta accidũt:⁊ ſilr repe'
riunt̃ in vna ⁊ eadẽ re actiões m̃ltę. ℂ Dixit. Et videt̃ ꝙ
nõ oẽs poetę ſuꝑ vna re ꝑſeuerẽt:imo ꝑmutant̃ de re ad
rẽ:⁊ ſi ꝑſiſtunt in eodẽ ꝓpoſito ꝑter Homeꝝ. Et tu repies
freq̃nter iſtud in poematibꝰ arabũ:⁊ in nouis ſiue moder
nis. Et ꝓpue in carminibus laudatiuis qñ occurrerit eis
aliq̃ mã laudãdi:vt aliq̃s equꝰ ſtrenuꝰ:aut enſis ſpcioſus
digrediunt̃ a ꝓpoſito:⁊ imorant̃ nimis in laudibꝰ mãę q̃
obtulit ad laudãdũ. Et vt in ſũma dicat̃:opꝫ vt ars in hoc
imitet̃ nãm:videlꝫ vt oĩa q̃ agit agat ſm vnũ ꝓpoſitũ:⁊
ad vnũ finẽ. Cũ q̃ ſic ſit:tũc opꝫ vt aſſimilatio ⁊ repñtatio
tẽdãt ad vnũ:⁊ vt itentũ ꝑ ea ſit ꝓpoſitũ vnũ. Et vt ptes
eiꝰ hẽant magnitudinẽ deſinitã:⁊ vt ſit in eis pn͂ᵐ:mediũ
⁊ vltimũ:⁊ vt mediũ opportunũ ſit. Res.n.q̃ꝝ ꝯſtãtia pe
nes ordinatiões eſt:⁊ bõitas opatiõis ſui penes debitũ or
dinatiõis ſi ꝑuent̃ debito ordie:nõ ꝯſtituit debitã ſibi opa

tionẽ. ℂ Dixit. Et pꝫ ẽt ex his q̃ dcã ſunt de intẽtiõe ſer-
monũ poeticoꝝ:q̃ñ repñtatiões:q̃ ſiũt ꝑ figmẽta mẽdo-
ſa adinuẽtitia nõ ſunt de opꝫe poetę. Et ſunt ea q̃ noiant̃ ꝓ-
uerbia ⁊ exẽpla:vt ea q̃ ſunt in libro Eſopi:⁊ ſilibꝰ fabulo
ſis ꝯſcriptiõibꝰ:iõ ꝙ poetę nõ ꝑtinet loq̃ niſi in rebꝰ q̃ ſũt:
aut q̃s poſſibile eſt eẽ:talia q̃ppe ſunt:q̃ appetẽda ſũt:aut
refutãda:aut q̃ꝝ ꝯueniẽs aſſilatio ſm ꝙ dcm̃ eſt i caplis
repñtationũ. ℂ Cõpoſitoꝝ ãt fabulaꝝ:⁊ ꝓuerbioꝝ opus
nõ eſt opꝰ poetaꝝ:q̃uis hõ ꝓuerbia ⁊ fabulas adinuẽtitias
cõponãt ſmone metrico:q̃uis.n.cõicẽt in metro:tñ alte-
rius eoꝝ cõplet̃ opatio. Intẽta per fabulas etiã ſit abſqꝫ
metro:⁊ eſt inſtructio quędã ꝓudẽtialis:quę acquirit̃ per
tales adinuentiuas fabulas. Poeta vͦo nõ ꝑtingit ad com
plemẽtũ ꝓpoſiti ſui per imaginatiuas cõmotiones niſi ꝑ
metrũ:fictor q̃ ꝓuerbiorũ adinuẽtiuoꝝ:⁊ fabulaꝝ adiue
nit:ſeu fingit individua:q̃ penitus nõ hñt exñtiã in re:⁊ po-
nit eis noĩa. Poetę vͦo ponũt noĩa rebus exiſtẽtibus:⁊ for
taſſis loquũt̃ in vlibꝰ. Jdeoqꝫ ars poetrię ꝓpingor ẽ phię
q̃ᵐ ſit ars adinuẽtitia ꝓuerbioꝝ:⁊ hoc eſt:qḋ ipſe dixit ſm
cõſuetudinẽ ipſorũ in poetria:q̃ imitatiua vr̃ nãe:⁊ apud
gẽtes nãliter ſe hñtes. ℂ Dixit. Et plurimũ eiꝰ:cui inten
dũ eſt in arte laudatiua ſiue tragedia eſt:vt ſint res:a q̃bꝰ
ſumit̃ imitatiua repñtatio res exiſtẽtes in nã:nõ res ad
inuẽtitię:ſiue figmẽtales:quibus ficta ſint noĩa. Carmina
nãqꝫ laudatiua intẽtionẽ hñt ꝓmouẽdi actiones volun-
tarias:qñ q̃ fuerit poſes:⁊ q̃ſi reales amplius icidit ꝑ eas
ſufficiẽtia ꝑſuaſiua.ſ.credulitas poetica motiua aię ad aſ-
ſequẽdũ aliq̃d:aut ad refutãdũ ipm. Rebus aũt nõ exi-
ſtentibus in nã nõ ponunt̃:neqꝫ fingunt̃ noĩa in tragedia
niſi raro ꝓut q̃nqꝫ liberalitatẽ ponũt eẽ individuũ aliq̃d.
Deinde attribuunt ei actiões cõpetẽtes liberali:⁊ repñ-
tant eã:⁊ multiplicãt carmina in laudẽ ipſius:⁊ hoc eſt q̃-
dã maneries imaginatiuę cõmotionis:⁊ ſi ꝓficiat̃ ꝑ hoc
interdũ ꝓfectu nõ modico pp̄ ꝓportionẽ actionum talis
rei adinuẽtitię:⁊ paſſionũ ſuarũ ad res exiſtẽtes in natu-
ra. Nõ q̃ opꝫ:vt inuat̃ talibus in tragedia. Nã iſte modus
cõmotionis imaginatiuę nõ eſt:in quo cõueniãt q̃libꝫ na
turę. imo deridẽt ipm:⁊ ſubſanãt:ſeu vilipendũt ples ho-
minũ. Et bonũ qḋ eſt in hoc caplo apud arabes:q̃uis nõ
ſit inſtigatio ad vͥtutẽ eſt dictũ Alachei.ſ.talis poetę ſic dĩ
cẽtis. Per vitã meã appareuerũt oculi m̃lti reſpiciẽtes ad
lumẽ ignis in mõtibus accenſi:vt duo gelidi caleſcerẽt ꝑ
eiꝰ reſplẽdentiã pernoctãtes ſub eius fulgore. Cũ q̃ hoc
ſic fuerit pꝫ:q̃ñ poeta nõ eſt poeta:niſi ꝑ opationẽ fabula
rũ:⁊ metroꝝ:ſiue põderũ ſm quãtitatẽ:ꝑ quã potens ſit
ad operãdũ aſſimilatiões ⁊ imitatiuas repñtationes: ⁊
ipſe q̃dẽ nõ opat̃ aſſimilationẽ niſi ad res volũtarias exi-
ſtentes in nã:⁊ nõ eſt de cõditione ſua:vt imitet̃:ſeu repre
ſentet res illas tñ quę exiſtes. Sed ⁊ eas de q̃bꝰ putat̃ ip-
poſſis ſit eaꝝ exiſtẽtia. Et erit ꝑ hoc poeta nõ minꝰ:q̃ᵐ ſi h̄
faciat in exñtibꝰ:nihil eni ꝓhibet:vt ſumat res illas tã q̃ᵐ
eas:q̃ nũc exiſtũt:nõ idiget itaqꝫ in cõmotione imagina-
tiua poetica huiꝰ figmẽtalibꝰ fabulis. Neqꝫ ẽt idiget poe
ta ꝑitus:vt cõpleat repñtationẽ ſuã ꝑ ea:q̃ extriſecus ſũt
vt eſt in geſtibꝰ theatralibꝰ ⁊ vultuũ diſpõnibus.hoc eniꝫ
nõ vtũt̃ poetę:niſi illi:q oſtẽtant ſe eẽ poetas:lꝫ poetę non
ſint:poetę aũt ſm vͥitatẽ nõ vtunt̃ iſto niſi cũ volũt ꝑ hoc
obuiare viui falſoꝝ poetaꝝ. Ad ꝑitos ãt poetas nõ vtunt̃
iſto penitꝰ:⁊ iterũ cogũt̃ ꝑfecti poetę:vt ꝓ loco ⁊ tpe adiu
uẽt ſe ꝑ viũ eoꝝ:q̃ extriſecus ſũt:ſeu extriſece ſe hñt ad fũ
damẽtũ poetrię:ꝓpea ꝙ imitatio ſeu repñtatio nõ ſit in
oĩ loco rebꝰ ꝯpletiua:q̃ꝝ imitatio firma ſit ⁊ cõpletiua. Sꝫ
⁊ rebus defectiuis:q̃ꝝ imitatio difficilis eſt per ſermonẽ.
Adiutoriũ q̃ ſit ad eoꝝ imitationẽ ꝑ ea:q̃ extriſecus ſunt
⁊ ꝓpꝛie qñ intendit̃ imitatio credulitatũ:facere eniꝫ ima-

ginari illas difficile eſt. Cū neq̃ ſint actiones: neq̃ ſubç. ⁊
q̃n q̃ ꝯmiſcent̄ ea: q̄ extriſecus ſūt cū imaginationib⁹ poe
ticis: ac ſi hoc accideret caſualr̄ abſq̃ ꝓpoſito: ⁊ erit factū
mirabile: cū res: q̄ ꝑ nā eſt: vt caſu accidāt: mirabiles exi/
ſtant. ❡ Dixit. Et multi ſermonū poeticoꝝ ſunt: q̄ ꝑ boni
tas cōſiſtit penes mutationē ſimplicē nō hn̄tē multas di
ſtinctiones: ⁊ multi ipſoꝝ ſūt: q̄ ꝑ bonitas nō ꝯſiſtit niſi pe
nes diſtinctionē aſſimilationū: ⁊ imitationū. hʒ. n. ſe i aſſi/
milatiōe. ſic̄ ſe hʒ in opatiōib⁹. Quēadmodū ḡ opationū:
quçdam ſumunt̄ ꝑ vnum actum ſimplicē: ⁊ quçdam ſu/
muntur ꝑ actuʒ compoſitū: ſic eſt in imitatiōe: ſeu rep̄ſen/
tatione. Et mutatio ſimplex eſt: in q̄ vſitat̄ aliq̄ duaꝝ ſpe
cierū imaginatiōis. ſ. aut ſpēs: q̄ noiat̄ circulatio: aut ſpēs
quç noiat̄ directio: ſiue directiua ſignificatio. Imitatio āt
ꝯpoſita ē ea: in q̄ vſitāt̄ vtrçq; ſpēs: ⁊ h̄ vt icipiat̄ a circu/
latiōe: ⁊ ꝑueniat ad directiōeʒ: aut icipiat̄ a directiōe ⁊ ꝑ/
ueniatur ad circulationem: ⁊ hoc cui intendum eſt. eſt vt
icipiat̄ a circulatiōe: ⁊ ꝑueniat ad directiōeʒ. Magna nāq;
dr̄ia eſt icipe a circulatiōe: ⁊ ꝑuenire ad directionē: aut in
cipe a directiōe: ⁊ ꝑuenire ad circulationē. ❡ Dixit. Et di
co ꝑ circulationē imitationē ꝯrij ei⁹ qđ itēdit̄ ad laudādū
ꝑmit⁹: vt ipʒ reſpuat: aut abhorreat aia: ⁊ vt deīd ꝑmutet̄
ab h̄ ad imitationē ipſiuſmet: qđ laudādū eſt: vt cū qs vo
luerit imitari ſeu rep̄ſentare fęlicitatē: ⁊ ei ꝑtinētes icipiat
ꝑ ab imitatiōe ifęlicitatis: ⁊ ab illis q ei ꝑtinēt. Deīde per
mutet̄ ad imitationē fęlicitatis: ⁊ ei ꝑtinētib⁹: ⁊ h̄ erit per
ꝯriū ei⁹: ꝑ qđ rep̄ſentēt ꝑtinētes ifęlicitati. Directio aūt ē
imitatio rei tm̄. ❡ Dixit. Et decētior directionū eſt q̄ per
mixta ē circulatio. ❡ Dixit. Et iterdū vſitāt̄ directio ⁊ cir
culatio in reb⁹ iaiatis ⁊ aiatis nō ꝑ modū: q̄ itēdit̄ opatio
⁊ dimiſſio: ſʒ ꝑ modū ꝯmotionis imaginatiōe tm̄ dico cō/
uenientē. Et iſta maneries directiōis: cui⁹ fecit mētionē ē
h̄ qđ magis vſitatū eſt in poematib⁹ arabum. ſ. directio: ⁊
circulatio ⁊ i iaiatis. Et eſt vt v̄bū Abyraibi poetç dicētis:
quot viſitatiōes tuç in iuroīb⁹ occultis. Iā cūctis dormiē
tib⁹ fraudulētiores viſitatiōib⁹ lupinis. Viſitabā eos: ⁊ ni
gredo noctis itercedebat ꝓ me: ⁊ reuertebar: ⁊ albedo au/
rorç aduerſabat̄ mihi. Hui⁹ poematis copla p̄ª ē directio:
⁊ ſcđa ē circulatio. Et ex q̄ cōplectūt̄ hç duç copulç duas
maneries imitatiōis: ſūt in fine decoris: vel pulchritudis.
❡ Dixit. Et directio hūana ⁊ circulatio nō vſitant̄ niſi in
inqſitiōe ⁊ refutatiōe: ⁊ h̄ ſpēs directiōis eſt: q̄ mouet aiaʒ
q̄n q̄ ad miſerēdū: ⁊ q̄n q̄ ad timēdū. Et h̄ eſt: q̄ idigent
in arte laudādi act⁹ hūanos laudabiles ⁊ decētes: ⁊ vitu
ꝑādi turpes ⁊ indecētes. ❡ Dixit. Hç itaq; duç partes
q̄s enarrauim⁹: ꝑtes ſūt tragędię: ⁊ eſt hęc ps tertia. ſ. ea q̄
ꝑ̄ni ai paſſiōes aiales. vʒ. miaʒ ⁊ timorē: ⁊ triſtitiā: ⁊ ipſe po
nit iter has euētus q̄ſq; miſ̄abiles: vt amicoꝝ ꝑicla ⁊ pa/
rētū funera: ⁊ cetera ꝯſilia ꝯſueta euenire hoīb⁹: h̄ eni ſūt
q̄ iducūt miaʒ ⁊ timorē. ⁊ h̄ ps magna eſt earū ꝑtiuʒ: ꝑ q̄s
eſt iſtigatio ad actiōes: q̄ merēt̄ laudari apđ eos: ⁊ ad q̄ꝝ
laudē itēdit̄. ❡ Dixit. Partes itaq; tragędię ſm̄ q̄litatē
ſic dictç ſunt. Sʒ de ꝑtib⁹ ei⁹ ſm̄ q̄ntitatē nūc dēm eſt. Et
ipſe mentionē facit in hac rōne ꝑtiū: q̄ ꝓpç ſunt eoꝝ poe/
matib⁹: ꝑtes aūt q̄ ex ipſis reperiūt̄ in poematib⁹ arabū
ſunt tres. Pria eſt q̄ ſe hʒ apud ipſos in poemate ad mo/
dū exordij in rhetorica: ⁊ eſt ea in q̄ mētionē faciūt man/
ſionū: ſiue edificioꝝ nobiliū: ⁊ ruinaꝝ: ⁊ veſtigioꝝ. poſt h̄
⁊ q̄dā ꝑludia: ⁊ ſolatia tractitāt in ea. Et pars ſcđa eſt ipſa
laus. Et tertia ps eſt q̄ ſe hʒ ad modū ꝯcluſionis i rhetorica.
Et h⁹ ꝑtis pli⁹ apđ eos eſt aut iuocatio: ⁊ depcatio aliq̄ ꝓ
eorquē laudauerūt: aut cōmēdatio carminis ipē ſi in laudē
ipſi⁹: ⁊ ps qdē p̄ª magl notōia: ⁊ magl famoſa q̄ h̄ poſtrēa
Ideoq; noiant ꝑmutationē a pte p̄ª ad ſcđam ꝯſecutionē: ⁊
fortaſſe accedūt ad laudādum omiſſo exordio: put dixit

Abutememin. Vētū dū eēt nobis dicere ⁊ agere: ꝑut di
xit Abuſitaybi. Suaue ē oi hoī: qđ aſſueuit tota vita ſua ⁊
aſſueta ē ſceiphi adaulati lācea ꝑfodere inimicos. Et poſt
q̄ ꝯpleuit enumerationē ꝑtiū hui⁹ poematis ſʒ eos dixit.
Partes itaq; tragędię: q̄ ſūt ſm̄ q̄litatē: ⁊ q̄ ſūt ſm̄ q̄ntita/
tē iā enarrauim⁹. ex q̄b⁹ āt locis ſumi poſſit opatio artis
laudādi. ſ. tragędię poſtmodū dicem⁹ ſubiūgētes illō eis
q̄ ꝓceſſerūt. ❡ Dixit. Et opʒ quēadmodū ē: vt nō ſit cōpo
ſitio carminū laudatiuoꝝ ex imitatiōib⁹ ſimplicib⁹: ſʒ ꝑ/
mixtis ex ſpeciebus. ſcilicʒ ex ſpeciebus directionis: ⁊ ex
ſpeciebus circulationis: ⁊ ex imitationibus motiuis: ſeu
iductiuis paſſionū timiditatis: aut miſ̄atiōis mouētibus
aias. Opʒ. n. vt odç. i. carmina laudū: ꝑ q̄ itēdit̄ iſtigatio ad
v̄tutes ꝯpoſitç: ſint ex rep̄ſētatiōib⁹ v̄tutū: ⁊ ex rep̄ſētatiō/
bus reꝝ iauentiū pauorē ⁊ ꝯtriſtātiū: ex q̄b⁹ ſeq̄t̄ ꝯturba/
tio: vt ſūt ifortunia icidētia hōis ꝓter merita ipſoꝝ: ꝑ hoc
eni vehemēs fit icitatio aię ad receptionē v̄tutū. Nā ꝑmu
tatio poetç a rep̄ſētatiōe v̄tutis ad rep̄ſētationē nō v̄tutis:
aut a rep̄ſētatiōe v̄tuoſi ad rep̄ſētationē nō v̄tuoſi nō agit
aliqđ: ꝑ qđ icitet̄ hō: aut ſtimulet̄ q̄ſi terrefact⁹ ad v̄tutuʒ
actiōes: cū talis ꝑmutatio nō iducat amorē ad eā itenſuʒ:
neq; ꝑ amorē: ⁊ in carminib⁹ laudatiuis iueniri opʒ has
duas res: ⁊ iſtō cōtigit q̄n ꝑmutatio fit a rep̄hēſiōe v̄tutū
ad rep̄ſētationē ifortunioꝝ ⁊ malicia ſucceſſuū icidētium
bonis ⁊ enūeratis. aut fit ꝑmutatio ab iſtis ad rep̄ſētatio/
nē eoꝝ: q v̄tutib⁹ abūdāt. Hç nēpe rep̄ſētationes exacuunt
aias: ⁊ feſtinas reddūt eas ad receptionē v̄tutuʒ. Et tu re/
peries plēs rep̄ſētationū icidētiū in ſmonib⁹ legalib⁹ ſm̄
hūc modū: cui⁹ fecit mētionē: cū talia ſint ſmones lauda
tiui iſtigātes ad opa laudabilia: vt qdē iducit̄ de hyſtoria
Ioſeph ⁊ fratrū ſuoꝝ: ⁊ alia ſilia de narrationib⁹ geſtoruʒ
ꝓteritoꝝ: q̄ noiant̄ exēpla exhortatiua. ❡ Dixit. Et acci/
dit qdē miſ̄atio ⁊ cōpaſſio cū narrat̄ miſ̄ia: ⁊ calamitas
icidēs ei: q nō meruit ⁊ idebite. Et formido qdeʒ: ⁊ pauor
accidit ex hoꝝ narratiōe ꝓp imaginationē nocumēti po/
ti⁹ cadere debētis ſup eos: q idigniores ipſis ſūt. ſ. ſupan/
ditores v̄bi: q ſe recognoſcunt idigniores illis. triſtitia ḡ ⁊
miſ̄atio accidit qdē ex iſtis ꝓp h̄ q̄ ꝯtigit ei q nō merue
rat. Et q̄n facta fuerit mētio v̄tutū ſingulariter: non icitat
aię amorē ꝓcēdi eas: neq; miſerationē: neq; amorē. Ne
ceſſe eſt ḡ ei: q vult iſtigare ad v̄tutes: vt ponat ptē rep̄ſēta
tiōis ſuç in reb⁹ iducētib⁹ triſtitiā ⁊ formidinē ⁊ miam.
❡ Dixit. Ideoq; carmia laudatiua pulchra ⁊ dcētia rep̄ta
in arte poetica ſūt ea: in q̄b⁹ exiſtūt iſta ꝯpō. ſ. narratio vir
tutū ⁊ ꝯtriſtātiū: ⁊ timorē icutiētiū: ⁊ mouētiū ad miſerā/
dū ⁊ cōpatiēdū. ❡ Dixit. Et ꝓpea peccāt: q rep̄hēdūt eū:
q pōit aliquā ptē poematis ſui hō narrationes fabuloſas:
vl̄ hyſtoriales: ⁊ ex ſignis q̄ mōſtrāt: q̄m h̄ vtilia ſūt in lau
datiuis. Et q̄n in arte laudādi res bellicas itromittuntur
ea: q̄ ç nociua ⁊ incētiua iracūdię. Ira nēpe triſtitia q̄daʒ
eſt: ⁊ turbatio cū vehemēti appetitu vindictç: ⁊ cum ſic ſe
hēat. ḡ rememoratio iterfectiōis parētū ⁊ occiſionū ꝯſimi
liū icidētiū viris ſtrenuis ⁊ v̄tuoſis mouēt ⁊ excitāt in eis
vehemētē appetitū boni: ⁊ amorē v̄tutis: ⁊ timorē: ne i ali
quo ꝓuenīt bono v̄tutis. Rep̄ſētationē āt vitioꝝ ſeu defe
ctuū itromiſerit aliq in carmina laudatiua: ꝓpea q̄ in ea
eſt qdā modus circulatiōis. Attū vituperatio ⁊ rep̄hēſio
defectuū magis ꝑtinet ſatyrç q̄ ꝑtineat tragędię. Ideoq; nō
opʒ vt ipſoꝝ imaginatio ſit in tragędijs ſm̄ pncipalē iten/
tionē: ſʒ ꝑ modū circulatiōis. Et q̄n in carmie laudatiuo
hita fuerit mētio defectuū: tūc nō ē excuſatio: q̄n fiat mē/
tio i ipo inimicoꝝ: ⁊ eoꝝ: q odio hn̄t. Et poema laudatiuū
nō ꝯſtruit̄ niſi ad rememorādū geſta amicoꝝ ⁊ dilectoꝝ.
Inimici āt inimicoꝝ: ⁊ amicoꝝ amici n̄ rememorāt̄: neq;
in laudādo: neq; in vituperādo: cū nō ſint amici: neq; ini

mici. ¶ Dixit. Et opꝫ vt ſit fabulans adinuentio pauoroſa doloroſa inuētio: q̄ſi an̄ oculos ↄſtituta: q̄ q̄ſi ex viſu fidez bēat: qm̄ eni fabulans narratio ābigua: ⁊ adiūcta adinuētione dubitabili nō aget actionē: q̄ ꝑ ipſaꝫ intenta fuerat. Qð eni nō crediderit qs: nō mouebit eū: neqꝫ ad timēdū neqꝫ ad miſerēdū. Et iſtð qð ipſe hic retulit cā exĩtit q̄ſi pleꝫ illoꝝ: q nō credūt narratiões legales: ſiant pueri ho mines ⁊ peſſimi: hoies eni nālr mouēt altero duoꝝ ſmonū: aut ſmōe demōſtratiuo: aut ſmone nō dēmōſtratiuo. Dicta vð pueroꝝ manerie ab vtriuſqꝫ ſmonis ↄmotione in hisq̄ legis ſunt: excluſa eſt. ¶ Dixit. Et q̄dā poetaꝝ intromittūt in tragediā repn̄tationū reꝝ: ꝑ q̄s itendit̄ admiratio tm̄ illis abſqꝫ hoc loco: ꝙ ſint timoroſę vel doloſę. Et tu repies mlta ad modū oīum iſtoꝝ in ſcripturis legalibus cū carmia laudatiua v̄tutū nō inueniāt̄ in poematib⁹ arabū: ⁊ nō inueniūt̄ in h̄ nr̄o tpe niſi i legib⁹ ſcriptis. ¶ Dixit. Et non eſt aliq̄ cōmutatio in actu iſto tragedię vllo mō. Nō. n. itēdit̄ ꝑ artē poetrię q̄cūqꝫ delectatio: ſed itēdit̄ q̄dē ꝑ eā adeptio delectatiōis: q̄ ſit ꝑ imaginatiuaꝫ cōmotionē v̄tutū: ⁊ hęc delectatio: que pertinet tragedię. ¶ Dixit. Et notū ē q̄ ſint res: q̄ faciūt ꝑ repn̄tationeꝫ ſiue delectationē abſqꝫ h̄: ꝙ accidat inde dolor ⁊ pauor. Res aūt ꝑ q̄ꝝ repn̄tationē accidit cū delectatione ſua triſtitia ſeu dolor ⁊ pauor: poterit hō īgrēdo: q̄ ſūt difficilia: ⁊ grauia ex his q̄ ſolēt icidere hoīb⁹: ⁊ q̄ res ſint paruę: ⁊ exiles: ex qb⁹ nō ſeqt̄ magnitudo triſtitię: neqꝫ pauoris: ⁊ hę q̄ accidūt amicis q̄buſdā a q̄buſdā amicoꝝ ſuoꝝ volūtarie: vt parētū iterfectio: ⁊ picula: ⁊ dāna: ⁊ cetera ↄſilia nocumenta: nō ꝙ accidit inimicis q̄buſdā amicoꝝ ſuoꝝ volūtarie. Nō. n. ↄtriſtat̄ qs: neqꝫ ledit̄: neqꝫ expauescit ꝑꝑ malū: qð īfert̄ ab inimicis: quēadmodū ↄtriſtat̄ ⁊ offēdit̄ ꝑꝑ malū illatū ab amicis. Et ſi q̄dē accidat dolor: ex h̄ nō eſt: vt dolor: q accidit ꝑꝑ malū: qð illatū fuerit a dilectis: vt occiſio fratris a fr̄e: aut pris a filio. aut filij a pr̄e. Jdōqꝫ qð narrat̄ d̄ abrahā: ꝙ mādatū fuit eidē d̄ imolatōe filij ſui dilectiſſimi valde miſerabile extitit: ⁊ q̄ſi in fine cōmotionis ad dolorē: ⁊ cōpaſſionē: ⁊ pauorē. ¶ Dixit. Et laus quidē opꝫ vt nō ſit niſi actionū ꝓcedentiū a volūtate ⁊ ſcia. Quędā eni ſiūt volūtarie ⁊ ſciēter: ⁊ q̄dā neqꝫ volūtarie: neqꝫ ſciēter. et q̄daꝫ ſciēter: ⁊ nō volūtarie: ⁊ q̄dā volūtarie: ⁊ nō ſciēter. ⁊ ſilr ſcā q̄dā. i. q̄ ſiūt a notis: ⁊ q̄dā ab ignotis: factū ergo qn̄ ꝓceſſerit abſqꝫ ſcia: ⁊ abſqꝫ volūtate: non meret̄ poni in titulū laudū. Silr qn̄ ꝓceſſerit ab ignotis. Mos eni poti⁹ eſt ponēdus in mēdacijs q̄ꝫ in poematib⁹. Neqꝫ etiā tūc opꝫ vt p̄ſentet̄: facta vð: de qb⁹ nō dubitat̄: qn ꝓceſſerint a volūtate: ⁊ ſcia: ⁊ a notis: digniſſima ſunt titulo laudis: ⁊ directiua cōmēdatione. ¶ Dixit. Nūc itaqꝫ in decorę cōſtructionis rerū. ex qbus poemata cōponunt̄: ⁊ qualr ſīt cōponēda: ſmonē dixim⁹ ſufficiētē. Dōꝫ eſt cōſequēter de ↄſuetudinib⁹: q̄les videlꝫ ↄſuetudies repſentādę ſunt in laude. Dicim⁹ ḡ qm̄ ↄſuetudines dignę ad repſentādū in laudādo: ⁊ hōę. i. q̄ꝝ decēs eſt icidētia apð auditorē: ↄq̄tuor ſūt. Quędā eaꝝ ſūt ↄſuetudies: q̄ hōę ſunt ⁊ v̄tuoſę in illo laudato. Jllud. n. cui⁹ veſtigiū remanet in aīa eſt repn̄tatio reꝝ verarū exñtiū in illo laudato. Et in quolibꝫ gn̄e bonū aliqd eſt: lꝫ in eo inueniant̄ q̄dā nō bōa. Scdę ſunt ↄſuetudines ꝑtinētes illi laudato ⁊ ↄueniētes ipſi. Cōſuetudines eni q̄dā ꝑtinēt ⁊ cōueniūt feminę: que nō ꝑtinēt: neqꝫ ↄueniūt viro. Et tertię ſunt v̄tutes exñtes īuentę in ipſo ſm̄ ſūmū cōplemētū: q̄ poſſe eſt eas inueniri in ipſo aſſimilatiōis ⁊ ↄueniētię. Et q̄rtę ſūt ↄſuetudines ęq̄les ⁊ mediatrię iter extremitates. Et h̄ q̄dē ſe hūt: q̄ꝛ ꝑꝑ vitia ⁊ ↄſuetudines malas ⁊ puerſas nō laudat̄ q̄ſqꝫ: ⁊ ſilr neqꝫ ꝑꝑ ↄſuetudines: q̄ nō ↄueniūt rei laudādę: ⁊ ſi bonę ſint aliqñ ſilr neqꝫ ꝑꝑ ↄſuetudines ↄueniētes: q̄ nō extiterint ꝑfectę ſm̄ vltimū poſſibilitatis in aſſimilatiōe ⁊ ↄueniētia: aut nō extiterint ſufficiētes. Et ↄſuetudines q̄ ſunt bonę ⁊ ſignificātes mores bonos ⁊ laudabiles: q̄ ſūt tales ſm̄ v̄itatē: ⁊ q̄dā ſūt tales ſm̄ opiōnē plurū: ⁊ q̄daꝫ q̄ aſſimilant̄ iſtis. Et ↄſuetudines bonę: aut ſm̄ veritatē: aut q̄ aſſimilant̄ eis: q̄ ſūt ſm̄ v̄itatē: aut bonę ſꝫ opiōnē pluꝝ: aut q̄ aſſimilāt̄ illis oēs itaq̄ iſti ꝑtinēt laudi. ¶ Dixit. Et opꝫ vt ſint epilogi: ſiue ↄcluſiones poematū tractatiuꝫ metricoꝝ ſignificātes ſūmaꝫ id: cui⁹ ꝓceſſit memoratio de ↄſuetudinib⁹: penes q̄s ſcā eſt laudis aſſignatio: quēadmodū ſe hꝫ in ↄcluſionib⁹ orōnū rhetoricarū: ⁊ vt nō ponat poeta in poemate ſuo de repn̄tationib⁹ exñeis ab orōne: niſi quātitatē: quā ſuſtineāt hi: ad quos ſmo dirigit̄: ita ꝙ nō poſſit rep̄hēdi de exceſſu ſupfluitatis: aut diminutiōis: aut digreſſiōis a via poetica. ¶ Dixit. Et aſſimilatio ⁊ repn̄tatio laudatorib⁹ ꝑtinēt rerū: q̄ ſunt in ſūmo v̄tutis ⁊ bōitatis: quēadmodū ḡ pictor perit⁹ depingit rē ꝑut ipſa ē in ſua exñtia: ita ꝙ iracūdū: ⁊ ridētē: ⁊ pigrū repn̄tat pingendo: lꝫ ipſoꝝ accñtia h̄ poti⁹ ſint ex pte aīę: ſic opꝫ vt poeta in ſua repn̄tatiōe pīgat ⁊ formet rē quālibꝫ ꝑut in ipſa ē. ⁊ ꝑut ei ↄpetit: ita ꝙ imitet̄ ꝙ exp̄mat mores ⁊ h̄itudines aīę. Et ipſe circa hę mētionē fecit poetę Homeri ⁊ carminis ſui: in quo exp̄eſſerat mores viri cuiuſdā. Et hoc manerici dico carmē imaginari faciēs ⁊ repn̄tans aīę diſpōnē: ⁊ dein Abithaybi deſcribētis quēdā nūciū romanoꝝ accedētē ad p̄ſentiā cuiuſdā regis arabuꝫ noīati Sceiſa adulari: ⁊ itēdētis ꝑ h̄ magnificare regē illū cū dixit. Duꝫ accederet ad te ſere abnegabat caput ipſi⁹ ceruicē: cui icidebat pręꝑ timore: ⁊ oēs ei⁹ ↄiūcture q̄ſi diſſoluebāt̄ a ſe inuicē p̄ timore: ⁊ q̄ſi iter directas vtriqꝫ acies v̄ſus te greſſus dirigebat retorquēdo tremebūdas tybias: q̄s tremor volūtari⁹ diſtorq̄bat. ¶ Dixit. Et opꝫ vt poeta in cōmotione imaginationis: ⁊ repn̄tatiōe imitatiua ꝓſeq̄t̄ ea: q̄ꝝ aſſuetus eſt vſus in aſſimilatiōe: ⁊ in adducēdo metaphoras nō egrediat̄ vias politicas. ¶ Dixit. Et ſpēs ſignaculoꝝ directiuoꝝ: q̄ hoc mō ꝓcedūt. i. ſimilitūtes repn̄tatiōes q̄ ſe hūt bn̄ ⁊ artificioſe multę ſt̄. Quędā earū ſūt vt ſiat repn̄tatio reꝝ ſenſibiliū ꝑ res ſenſibiles: q̄ꝝ nā ſit: vt q̄ſi in dubio ponāt aſpectorē ⁊ extimare faciāt eū p̄ſentes eē res ipſas: quę repręſentant̄ ꝑꝑ cōicationē eoꝝ in diſpōnibus ſenſibilib⁹: penes q̄s ſit repn̄tatio ꝑut noīant q̄ſdaꝫ formas ſtellaꝝ cācrū: ⁊ q̄ſdā lāceę gerulū: ꝓpea ꝙ ex pte figurę ↄpōnis ſuę: ⁊ reordinatiōis pōt intuēs eas imaginari res: qb⁹ ↄfigurat̄: ac ſi ſint res ipſę. Et plimū aſſimilationis metaphoricę apud arabes iſto mō ſe hꝫ. idōqꝫ aduerbia ſilitudinis apud eos q̄ſi dubitabilia indicant̄. Et q̄nto ꝓpinquora ſūt hę imaginaria imaginari facientia ad h̄, vt īducāt ābiguitatē imaginati: tāto ꝑfectior eſt metaphora ſūpta penes ipſa: ⁊ artificioſior: ⁊ quāto fuerit remotior: tāto erit defectior bonitatis metaphora. Et iſtę ſunt repręſentationes elongatę ab eo qð repręſentāt: ⁊ ſunt fugiēde ſeu relinquēde q̄lis ſermo Omrilkais poetę loquētis de equa mā: ⁊ tenui dicētis. Equa tua eſt q̄ſi manubriū lāceę vetuſtę: ⁊ vbi alius ſmo ipſius: qn̄ venerit dic vrſa ex parte ſubmerſa in vadis: ⁊ qn̄ venerit dic pellicea: in aq̄ non eſt veſtigiū: ⁊ ſi ſit iſte ſermo cōuenientior p̄: ꝓpterea ꝙ in ipſo eſt cōtrapoſitio q̄dā. Et q̄dā ſunt: vt ſit repſentatio intellectualiū rerum ꝑ res ſenſibiles: qn̄ habuerint res illę actiones ꝓportionatas reb⁹ illis intellectualib⁹. ꝑ q̄s pōt extimari: ꝙ ſint res illę ꝑut ſoliti ſunt dicere de hn̄ficio: qm̄ eſt torques colli: ⁊ de denarijs: qm̄ ſūt cōpedes ei: qui dicta recipit: ꝑut dixit Abitaybi poeta. De dicta ſeu qui beneficia lucnit: cōpedes lucnit: ⁊ tales metaphorę cōplures apud arabes inueniunt̄. Et ꝙ ex iſtis quoqꝫ fuerit īpertinēs: ⁊ ſine ꝓportiōe: ⁊ nō aſſimilatione relinquendū eſt.

⁊ iſtud multoties reperitur in poematibus modernoꝛũ: ⁊
ſpẽ in poemate Abitemin. vt i hoc dicto ſuo. Nõ potes
me aqua increpationis: nulla eſt enĩ proportio aq̃ ad icre-
patioñẽ: ⁊ ad hoc minus ↄueniẽs eſt hoc dictũ ſuũ. Scri-
pſit mors lac iã acetoſum: ⁊ lac nouiter: ſeu recẽter emul-
tum: quẽadmodũ autẽ opꝫ vt reijciantᷣ: quę valde lõginq̃
ſunt ab his: quibus aſſimilantᷣ: ſic quoqꝫ opꝫ: vt non aſſu-
mantᷣ metaphoꝛę a rebus vilibus: ſed opꝫ vt aſſumantᷣ a
rebus nobilibus. Sumitᷣ aũt metaphoꝛa a rebus nobili-
bus ad res viles: vt in poemate Aragici poetę dicẽns. Iã
ſol inclinatᷣ: ⁊ nodũ pfeciſti: ⁊ ſubdiuiſus in oriçõte eſt q̃ſi
oculus ſtrabonis: vel luſci: ⁊ quẽadmodũ dixit qdã poeta-
rũ cõmẽdans regẽ Sceife addaulati. Iã nouerunt roma-
ni miſeri ⁊ ifortunati te occurſurũ eis: ⁊ ipſoꝝ ſenatori: ⁊
tunc erũt q̃ſi mures latitãtes poſt parietẽ: ⁊ tu vt murile-
gus inſiliens ſuper eos. ¶ Dixit. Et ſunt hę alię ſpẽs poe-
matis: quę magis ptinẽt ad perſuadẽdũ: vel faciẽdũ fidẽ:
q̃ ad faciẽdũ imaginationẽ vel repñtationeꝫ poeticã: ⁊
ſunt ꝓpingores exẽplis rhetoricis q̃ metaphoꝛicis ⁊ rep-
ſentationibus poeticis: ⁊ iſtud genus poematis: cuius hic
fecit mentionẽ: multotiens occurrit in carminibus Abi-
taybi: vt in dicto ſuo iſto: nõ eſt denigratiuũ oculos a nã: ⁊
vbi in hoc dicto ſuo: dum exoꝛtus ſol tibi fuerit: excuſare
poteri ſaturnũ. Et de vetuſtate hic maneriei ẽ dictũ Chi-
rati poetę. Nos ſumus hoĩes nõ cõtẽti medio vel pectus
eīmus oĩum: quę in mũdo ſunt: vel quieſcẽtes in ſepul-
chris ꝓ obtinẽda gloria ꝓpẽdimus aĩas nr̃as: ſicut par-
tipendit dotẽ eximiã deſpõſaturus quis ſpecioſaꝫ ⁊ inge-
nuã. ¶ Dixit. Et ſpẽs tertia repñtationis eſt: p quã idu-
citᷣ cauſſa rememorationis: ſi cũ poeta ponit aliqd in car-
mine ſuo: p qđ rememorari facit alicuius alterius: vt cum
videt quis ſcriptũ alterius: ⁊ recordatᷣ ipſius: ⁊ dolet: ⁊ tri-
ſtatᷣ de ipſo: ſi mortuus fuerit: aut deſiderans ipſuꝫ: ſi viu⁹
fuerit: ⁊ iſtud reperitᷣ frequẽter in poematib⁹ arabũ: ꝓut
dixit Temimin poeta. Ut qd ſubſiſtẽs ſup quolibꝫ ſepul-
chro lachrymãs deploraui⁹ ſup ſepulchro amici tui: qđ ẽ
vlt⁹ nulli ſepulchroꝝ: qb⁹ vidi. Nã cõis mali ꝓpꝫ ſũt
recordatiua. idcõ ſepulchrũ quolibꝫ ſepulturę Meliki ſmo
tuã mẽoriã flet⁹ ꝓpos extorq̃t h̃ carminũ rmemoratiuo-
rũ: apd poetas arabes plima ↄſilia exẽpla repiuntᷣ: dũ lu-
ctuoſas mortuoꝝ memorias volunt iducere: aut amãtiũ
calamitates: ⁊ miſerias exprimere. Unũ apđ eos h̃ mane-
ries poematũ in elegia ⁊ lamẽtatiõibus plimũ eſt frequẽ-
tata. ¶ Dixit. Spẽs aũt q̃rta repñtatiõis: ſiue imitatio-
nis. i. metaphoꝛica aſſimilatio ẽ: vt fiat rememoratio q̃ſi
ĩdiuiduũ quoddã ſile exiſtit alteri idiuiduo illi⁹ eiuſdem
ſpẽi: ⁊ iſta aſſimilatio nõ fit: niſi aut in factura: aut in mo-
ribus: ac ſi dicat aliqs: ecce venit ſilis Platoni: ⁊ non ve-
nit niſi Socrates: quẽ fortaſſis ſilem Platoni in moꝛib⁹
reputauit: ⁊ hõ eſt etiã ſmo Imilkarſi poetę loquentis de
quodã: ⁊ dicẽtis. Et cognoſces in ipſo prẽm eius: ⁊ oẽꝫ eius
diſpõnẽ. Et expſſio ſilitudinis diuerſa eſt ab aſſimilatio-
ne metaphoꝛica: talis enĩ aſſimilatio aliquã reliqͣt ambi-
guitatẽ: expſſio aũt ſiue manifeſta aſſimilatio ſilitudinis
īter aliq̃ duo verificatio eſt exiſtẽtię ſilitudinis īter ipſa:
⁊ eſt q̃ſi finis cõuenientię imaginatiõis. i. cũ dr̃: talis ſilis ẽ
tali. ¶ Dixit. Spẽs võ qnta eſt: in q̃ vtuntur illi: q ſophi-
ſtę poetaꝝ ſunt: ⁊ eſt hyperbole. i. exceſſus in mendacio: ⁊
iſtud frequẽter inenitᷣ in poematib⁹ arabũ: ⁊ poetrię mo-
dernoꝝ: vt eſt ſmo Amabigati poetę. Emiſit canẽ lepora-
riũ oĩ vento velocioꝛẽ: ⁊ cõſtruxit ignẽ ac ſtuctuaſſimum
ex lapidibus platearũ: ⁊ vt ſmo habitus ibi poetę. Inimi-
cus tuus ab oĩ lingua vituperatᷣ: ita ꝙ vituperarentᷣ ſol ⁊
luna: ſi tibi inimicarentᷣ: ⁊ vt ſermo ſuus in eodẽ tractatu.
Si animꝰ tuus circuitũ firmamẽti idignaretᷣ ei⁹: ꝓcul du-
bio in aliquo circuitus ĩpediretᷣ: tales hyꝑbolici ſmones
q̃plurimi inueniuntᷣ in poematibus arabuꝫ. Sꝫ in libro
altiſſimi. i. in Alchoꝛano nihil tale īuenitᷣ: cũ hẽat ſe ad h̃
gen⁹ ſmonis. videlꝫ poetici: ſicut ſe hꝫ ſermo demõſtrati-
uus ad ſermonẽ ſophiſticũ. Uerũtñ apud nãles ⁊ doctiſſi-
mos poetarũ aliqd laudabile repitᷣ ex hõ gñe poetrię: put
repitᷣ in ſmone Almutanebbis dicẽtis. Ex q̃ aq̃ adaqua-
bat equos nõ exiſtẽte. puto a ſanguine Uuloiado. Et ſũt ĩ
alio ſuo ſmone. Induimini qdẽ purpura ⁊ byſſo non pul-
chritudinis cã: ſed velare cupiẽtes ĩnatã pulchritudineꝫ:
neqꝫ capillos colligitis cã adipiſcẽdi decoris: ſed timide
venuſtatis habitę amiſſionis. ¶ Dixit. Et eſt h̃ locus ſex-
tus famoſus: ſiue vulgatus: quo vtuntᷣ arabes. i. cũ rei in-
aĩatę: vt loqui: vel rõcinari: ⁊ eſt figura: quę grece ꝓſopo-
peia noiatᷣ. i. nouę fictio ꝑſonę: vt cũ rebus ĩſenſatis aſcri-
bitᷣ collocutio: ⁊ reſpõſio: vt dixit qdã poeta deplorans ca-
ſuſdã palacij habitatores ſic inquiens. O domus domus
egregia cõpungoꝛ ad lachrymas tuã ĩtuẽs ſolicitudinem.
At illa cõtremuit cõpaſſa mihi ꝓꝑ lachrymarũ multitu-
dinẽ. Cui ĩnqo. Ut q̃ lo ſunt q iure quõdã habitauerũt: ⁊ io-
cũdã vitã cũ ſecuritate: ⁊ tpis amęnitate duxerũt. At illa
Tpales inqͣt exiſtẽtes tpali cũ tpe tranſierũt: ⁊ me quoqꝫ
ſub ſorte tpis qñqꝫ trãſituram dimiſerũt: res nẽpe nullę ſta-
biles: q̃ cũ fluxu tpis fluxibiles fuerĩt: ⁊ me quoqꝫ ſub ſor-
te tpis. Et hui⁹ figurę plima exẽpla in diuerſis maneri-
bus apud poetas arabicos inueniũtᷣ: ⁊ ipſe quoqꝫ mẽtiõeꝫ
eius fecit in rhetoꝛica: ⁊ dixit illi: qm̃ Homerus in multis
locis vtitᷣ ipſa. ¶ Dixit. Et directiua repreſentatio: cõmẽ-
datio: ⁊ circulatio nõ fiũt niſi circa actus volũtarios: ⁊ fre-
quẽter qdẽ īuenitᷣ modus iſte in libro Alchoꝛano. ſ. in lau-
dãdo actus volũtarios laudabiles: ⁊ deteſtãdo vituꝑabi-
les: ⁊ raro inuenitᷣ apud poetas arabũ. Idcõqꝫ ꝓhibitũ fuit in
Alchoꝛano: ne legerentᷣ figmẽta poetica preterq̃ pauca car-
mina illoꝝ: q̃ tendebãt ad rephẽſionẽ ſatyricaꝫ vitioꝛũ: ⁊
cõmẽdationẽ tragędiacã vtutũ: ⁊ ad iſtigationẽ ipſarum.
¶ Dixit. Et bonitas narrationis poeticę: ⁊ ꝑuentio in ipſa
ad finẽ ↄplemẽti eſt qdẽ: qñ poeta in relationib⁹: ⁊ narra-
tionibus ſuis ſic certitudinalr narrat: vt rẽ narratã quaſi
pñtẽ ſub ſenſu: ⁊ aſpectu auditoꝝ ponat: ita vt nõ ſoluꝫ
rẽ narratã ↄꝑhẽdat: ſꝫ ẽt quo īntellectorũ ipſius eos non
ꝑtractat: ⁊ hoc q̃plimũ repitᷣ apud poetas ꝑitos ⁊ exerci-
tatos. Uerũtñ nõ repitᷣ vehemẽter modus iſte imagina-
ri faciẽs rẽ pñtatã in poematibus arabũ: niſi aut in car-
minib⁹ elegiacis: q̃. ſ. ſunt de actib⁹ ſeu geſtibus amãtiuꝫ.
Aut cũ itẽdũt exprimere cõuenientiã imaginatiuã tñ: vt qđ
poſuit de hoc in carmĩe ſuo Immulchan poeta ĩ colucta-
tione duoꝝ amãtũ. Eſtuaui ad vtẽdũ ea more fluctuãtis
aq̃: dũ maritũ ſenſerã obdoꝛmiſſe. At illa. Cũ ſubſciuero
recalcitrãs me inqͣt velles interiſſe: nõ aduerteres vigiles
nõ decubuiſſe. Cui ego. Uexoꝛ icẽdio: ꝙ vellẽ extinxiſſe.
Exẽplũ ãt in q̃ itẽditᷣ ſola ↄuenientia imaginatiue repñta-
tiõis ẽ diſtictio Diromatiui poetę dſcriptiõeꝫ faciẽtĩ ignis
accẽdẽdi ad ſilicis ↄcuſſioneꝫ ſic dicẽtis. Sit illa rutilãs
q̃ſi cati pupilla ĩ ↄcuſſiõe vehemẽti ꝓſiliẽt. Ab nidũ ada-
pta: cui īſideat: ⁊ fomenta arida ſubminiſtra: vt viuificetᷣ:
ſpẽꝫ aglõis a tuoce: ⁊ manus eius euaneſcat: circũplica: ⁊
iſtõ q̃ꝫ inenitᷣ ĩ ipoꝝ poematib⁹: dũ enarrãt varios reꝝ euẽ-
tus: vt belloꝝ ⁊ ↄſiliũ: ĩ qb⁹ ipoꝝ ꝓbatᷣ dictamia: ⁊ Mu-
tebi poeta ꝓbatiſſim⁹ fuit ĩ hac maneriẽ repñtatõis, put
appet ĩ ei⁹ poematib⁹. Idcõqꝫ referitᷣ õ ipo: ꝙ volueris aliq̃
geſta deſcribere regis Sceifi addaulati dñi ſui: qb⁹ ipe nõ
īterfuerat cũ ipſo: certi⁹. n. ↄꝑhẽdũtᷣ a ſeipſo ꝑipecta q̃ au-
dita ab alijs. Oportie g̃ ſe hꝫ qs ad referẽda ea: q̃ ipſe cũ q-
buſlꝫ ſuis accidẽtalib⁹: ⁊ circũſtãtijs ꝓprijs p ſe ↄꝑhẽdit: ⁊
q̃ſi ſenſualr ↄſpexit. Talia. n. ↄpetẽt⁹ repñtare poterit: ⁊
figuris

figuris poeticis iformare.ſ.imaginatā imitatōes: ꝛ metro:
ꝛ tono. ¶ Dixit. Enūerat āt locos: ſiue modos directiue re
pñta^{tiō}. Lōgū nimis eēt. ꝛ plixi tp̄is. ꝛ voluit p̄ h̄ iuenire m̄l
tā diuerſitatē h̄^{9} poetriç penes diuerſas natōes: ꝛ ipi^{9} m̄lti
tudinē. ¶ Dixit. Et oīuꝫ carminū laudatiuoꝝ q̄dam ſunt
quoꝝ ptes hn̄t diſſolutionē: ꝛ carmē: qđ apud nos noiatur
ɔſecutiuū: ꝛ ē carmē: in quo colligat̄ p̄s elegiata carmini
tragędiato: ꝛ eſt (vt vr̄ dicat̄) pmiſſio. q. prologi alicui^{9}
alteri^{9} māç carminū laudatio. q. laus ſpecioſioꝛ videat̄.
Et diſſolutio ē diſiūctio vni^{9} ptis ab altera. i. vt iducātur
diſiūctiꝫ: ꝛ vtplm̄ iuenit̄ colligatio i poematib^{9} moderno
rū. pat inuenit̄ apud Abitemin: ann^{9} mēſis cū dn̄o regis
Camelloꝝ trāſact^{9} ē iter calores feruētiſſimos: ꝛ antra de
ſertoꝝ: donec feſta plūma aūib^{9} cęloꝝ i dſertis exhibui ex
carmib^{9} mortuoꝝ: lōge tūc a nobis aberāt hora ſolatioꝝ.
Sic tādē icubui ſtudio carminū laudatioꝝ: h̄ plogo hito
incepit a p̄ncipali p̄poſito laudib^{9} ſuis extollēs eū: quē lau
dare intēdebat. Multa huius manerici exēpla apud ara
bes repiunt̄. Diſſolutio autē qñ abſq; oī p̄fatiōe a p̄ncipa
li p̄poſito laudabili incboat̄. ꝛ hic quoq; modus freq̄nter
apō arabes repit̄. ¶ Dixit. Carminis itaq; laudatiui q̄t
tuor ſunt ſpēs: q̄ꝝ tres ſūt ſimplices: ꝛ ſūt illę: q̄ pceſſerūt.
Una eaꝝ ē circulatio. Altera ē directio. Tertia paſſiōalis
put dr̄ de illis: q̄ ſunt i iferno. ibi. n. ɔtinua ē triſtitia: ꝛ mę
roꝛ incōſolabilis. Et q̄rta ē ɔpoſita ex iſtis: aut ex trib^{9} ip
ſarum: aut ex duabus. Et ſciēdū tibi eſt: qñ exēpla iſtarū
ſpēꝝ q̄tuor carminū laudatiuoꝝ p̄tinētiū actib^{9} volūta
rijs laudabilib^{9} nō ſūt repta apud poetas arabū. freq̄nter
vō repiunt̄ in lib. ſcō. ſ. Alchorano. ¶ Dixit. Et q̄dā poeta
rū ſūt: q̄ hn̄t ſe hn̄t in cōponēdo metra plixa. Alij vō hn̄t ſe
hn̄t ad ɔponēdū metra breuia: ſeu curta: ꝛ illa: quę penes
nos noiant̄ deciſa: ꝛ cā in h̄ ē: qñ cū poeta bon^{9} ꝛ p̄itus ſit
illeꝫ deſcribit ꝛ determinat vnamq̄q; reꝝ ſm̄ ſua p̄pria
ꝛ ſm̄ veritatē ſuā: ꝛ ſint res ipę diuerſificatę ſm̄ multitu
dinē ꝛ paucitatē in p̄tinētib^{9} ſibi accñtib^{9} ꝛ p̄prijs: oꝫ q̄ ſit
bona: ꝛ debita repñtatio: ꝛ ɔmotio imaginatiua nō p̄tran
ſiēs p̄pria rei: ꝛ veritatē ipi^{9}. Q̄dā ḡ hoīum ſūt: q̄ ex cō
ſuetudine: aut ex nā apti ſūt ad faciēdū imagiari eas res:
q̄ pauca hn̄t p̄pria. Di ḡ bona faciūt poemata itercīſa: ſed
nō p̄clara: ſeu plixa. alij vō oppoſito mō ſe hn̄t. ſ. i metris
plixaꝝ claꝝ p̄ualētes: ꝛ ſunt vel ſm̄ nām: vel ɔſuetudinē
apti ad explicādū res inuolutas multis accñtib^{9}: ꝛ p̄prieta
tib^{9}: aut ɔiūgunt̄ in eis ad h̄ faciēdū vtraq; ſimul: nā vꝫ:
ꝛ ɔſuetudo. ¶ Dixit. Et ex repñtatiōib^{9}: ꝛ imagiatiuis itē
tiōib^{9} q̄dā ſūt: q̄ p̄portionant̄: ꝛ p̄tinēt metris: ꝛ pōderib^{9}
plixis. ꝛ q̄dā: q̄ breuib^{9}. ꝛ fortaſſe erit metrū: ſeu pōdus p̄
tinēs: ꝛ p̄portiōale itētiōi: ꝛ nō imagiatiōi. Et fortaſſis res
ſe hēbit ɔ̄trio. ꝛ forſitā erit iproportiōale vtriſq;: ꝛ eoꝝ exē
pla difficulter iueniunt̄ i poematib^{9} arabū: aut nō inenui
tur i eis: cū metra ipſoꝝ pauca ſint numeri. ¶ Dixit. Et de
his: q̄ ɔp̄ant̄: ſeu referunt̄ ad ea: p̄ q̄ ɔſiſtit ɔ̄ctio poemati
ſūt res q̄dā ab extriſeco: vt apparat^{9} p̄ſonę: ꝛ vocis poetę: ꝛ
cęteroꝝ: de q̄b^{9} p̄habitū ē: ꝛ vtplm̄ iuenit̄ iſtud i vſu poe
taꝝ circa carmina paſſiōalia: ꝛ ſūt lamētatōes: ꝛ ɔſimilia:
vt ea: q̄ dr̄r de illis: q̄ in iferno ſūt: ꝛ ɔſilib^{9} alijs. Ex quo ḡ
iā diximus de eis: ex q̄b^{9} ɔſtituunt̄: ſeu ɔficiunt̄ poemata:
q̄ ſūt ptes ipoꝝ ſꝫ veritatē: ꝛ itriſece: dicēdū quoq; eſt de
iſtis: q̄ ab extrinſeco admiculant̄ ad eoꝝ bonitatē. ¶ Di
cim^{9} igit̄: qñ act^{9} iſti (vt vr̄ dicat̄) ſūt ex: q̄ ſignificant̄ p̄
ſermōes: q̄ noiant̄ paſſiōales. Jōq; oꝫ vt qñ vſitātur iſta
vſitēt̄ cū ſmōib^{9} iſtis. ipi. n. oñdūt paſſiōes: q̄ꝝ ɔfirma
tio itēdit̄ p̄ ſmonē: at ſi iā certiſſime icideris: ꝛ iā ſcuiſti i
lib. rhetoricę ſmōes paſſiōales rhetoricos: ꝛ mãeries paſ
ſionū. q. iducūt iſti ſmōes. ꝛ p̄pea ſūt geſt^{9} ꝛ iſti magis p̄
prij rhetoricę q̄ lib. poetricę: ꝛ paſſiōes: q̄ ɔſtituunt̄ p̄ ſmo
nē rhetoricū: vel poeticū ſūt met^{9}: ira: amoꝛ: odiū: gaudiū
ꝛ triſtitia. ꝛ cętera hōi aīę accñia: q̄ enūerata ſūt i lib. rheto
ricę. Et mani^{m} ē: qñ quēadmodū ſūt h̄ ſmōes iductiui ta
liū paſſionū. Silr̄ hi ſt̄ appat^{9} hitudales: ꝛ figurę geſtuales
in ipo recitatore: ſignantes. q. pñtiā reꝝ iducētiū illas paſ
ſiōes. et propter eas incedentia ipſarū paſſionum. Cōcuti
tur ergo: ꝛ ɔturbat̄: ꝛ patit̄ propter hoc iſpector: ſeu appre
hēſoꝛ eoꝝ. Nō ē itaq; vtēdū iſtiſ formis ꝛ geſtib^{9} i poema
te: niſi cū vſu ſmonū paſſiōaliū poeticoꝝ: ꝛ h̄ aut magni
ficādo aliqd: aut miorādo ipꝫ: aut i ɔtriſtātib^{9}: ꝛ pauorē i
ducētib^{9}: cū iſta ſint: q̄b^{9} vtit̄ ars laudatiua ex ſmōib^{9} paſ
ſiōalib^{9} ſicut p̄dictū ē. Et vtit̄ q̄dē iſtis cū ſmōib^{9} paſſiōa
lib^{9}: q̄ nō ſūt veraces. ſ. q̄ nō iducūt appētē imaginationē.
ſmōes q̄ppe paſſiōales: q̄ ſūt appētis · exp̄ſſe imagiatōis
ꝛ p̄portiōales p̄poſito: de q̄ ē ſmo: ꝛ veraces nō idigēt: vt
vſitētur cū eis iſta: q̄ ab extriſeco admiculant̄. Illa nāq;
viles reddūt eos: cū iſta nō vſitēt̄ niſi i ſmōib^{9}: q̄ debiles
ſūt ad p̄gēdū id: qđ p̄ eos itēdit̄: niſi cū ɔiūctiōe illoꝝ ex
triſecoꝝ. ꝛ ſūt ſmōes defectiui i ſeipſis: ꝛ mali non hñtes
efficaciā: q̄lē hūit ſmo cuiuſdā irritare volētꝭ ad iracūdiā
aiuꝫ regis Chozubq ɔ̄ iudeū quēdā p̄curatorē dom^{9} iuç di
cētis regi corā magna multitudie ppl̄i ſui. Ille p̄ quē tu re
gnas: ꝛ eo ſublimat^{9} p̄ mēdace ē a tuo Oeconomo iudica
tus. Hic ſmo q̄ i ſeipō efficax fuit ad ɔmouēdā irā regis
ſilatiōe aliq̄: aut geſticulatōe ex p̄te p̄ponētis: ꝛ iterdū ſuf
ficit poetę ex iſtis vti formis: ſeu figuris approp̄atꝭ cuilibꝫ
mãeneꝝ ſmōis: qñ coact^{9} fuerit ad h̄ ex p̄te illoꝝ: q̄ vtū
tur vulturū acceptiōe: ꝛ itelligo p̄ figurā ſermonis: ſeu oro
nis figurā ānūciātis: ꝛ figurā interrogātis: vel ānūciatiōis
ꝛ iterrogatōis: ꝛ figurā ipatiōis: ꝛ figurā dep̄catōis. Alia ē
nēpe fig^{a} ānūciātis. ꝛ alia iterrogātis. ꝛ alia ip̄antis. ꝛ alia
dep̄cātis: ſꝫ has itaq; excuſare poterit cętera: q̄ ab extriſe
co ſūt. cuꝫ illę viles reddāt orones poeticas. Nō eſt itaq;
ponēda p̄s artis poetricę. ſꝫ potꝰ alicui^{9} alteri^{9} artis. ¶ Di
xit. Elemēta āt i q̄ reſoluit̄ oīs orō poetica. ſūt. v. ſyllabę:
copulatio ſiue ligamētū: diſiūctio vbuꝫ: caſus: orō. Eltā vō
ſyllabaꝝ ſūt res idiuiſibiles: vꝫ lrę: nō tñ oēs: ſꝫ h̄ ex ipis
cui^{9} nā ē: vt iret i ɔpōnē ſyllabaꝝ. ꝛ ē ſimpliciſſimū eoꝝ
ex q̄b^{9} ſyllaba ɔſtituit̄. Et qñ voces: vel ſoni beſtiaꝝ diui
di nō pñt i lrās: ꝛ p̄p̄ h̄ dicim^{9}: q̄ nulla vox eaꝝ ɔpoſita ē
ex lrīs: neq; vlla p̄s vocū eaꝝ lrā ē. h̄ aūt vocis: q̄ lrā ē p̄
tes ſūt; lrā vocalis: ꝛ lrā ɔſonās: ꝛ h̄ duas hꝫ p̄tes: vna ē: q̄
penit^{9} nō recipit p̄tēſionē ſonādo: vt ta. ꝛ te. altera ē: q̄ re
cipit p̄tēſionē: vt te ꝛ ſcin. ꝛ cęterę: q̄ vocant̄ ſemiuocales.
vocales āt q̄ generant̄ ex p̄cuſſiōe: q̄ fit a labijs ꝛ dētib^{9}. aut
ab alijs p̄tib^{9} gutturis: vel faucū. Et ē vox ɔpoſita q̄dē: ſꝫ
ipartibilis: intēdo qñ ipoſſe ē: vt ſepet̄: vl̄ diſtinguat̄ a lrā
inaudibili. Et hę lrę: ſcꝫ ſuīendo vocales: q̄ noiant̄ apud nos
mutę: ꝛ litterę p̄tenſionis: ſeu protractiōis liqueſcētię: ſeu
mollicieı. Lrā aūt: q̄ ē ſemiuocalis eſt: q̄ hꝫ cū vocali p̄tra
ctionē q̄dā: ꝛ nō hꝫ ſm̄ ſuā ſingularitatē ſonū audibilem.
Lrā vō cōſonās ē: q̄ cū vocali ſonat. ſed ſꝫ ſuā ſingularita
tē nō hꝫ ſonū audibilē put hꝫ vocalis. Intēdo qñ eſt ei ſo
nus audibilis: qñ componitur cū alio: ꝛ eſt cōſonās. Et cō
ſonātibus q̄dē nō eſt ſonus: niſi qñ cōponunt̄ cū illis: qui
bus eſt ſonus: vt ci. eb. ꝛ ſunt quę apud nos dicunt̄ lrę q̄e
tę ꝛ mutę. Et lrę iſtę diuerſificant̄ ſm̄ diuerſitatē figura
rū oris: ꝛ locoꝝ: q̄b^{9} cōtinuant̄: ꝛ a q̄bus p̄cedūt: ꝛ ſm̄ bac
ue: ꝛ longū: ꝛ acutum: ꝛ graue: ꝛ vniuerſaliter ſm̄ omnes
extremitates: ꝛ media inter ipſas. quę ſunt in vocib^{9} vſita
tis in ɔſonātijs ꝛ metris. ꝛ q̄buſlꝫ p̄portionibus poeticis
Syllaba vō eſt vox ɔpoſita ex lrīs vocalib^{9} ꝛ ɔſonātibus
ñ ſignatiua. Et h̄ qđ dixit de lrīs: veritatē hꝫ. h̄. n. qđ ſigni
ficat ei vel em. ipoſſe eſt vt ſingulr̄ p̄ferat̄: ꝛ ſilr̄ qđ ſigniſi
cat apex: q̄ vocat̄ fatha: vel q̄ noiat̄ dām: neq; ɔſtituit̄ q̄

dē vox:niſi ex vtrarūq; ꝯſtructione:eēntia tñ eius:qḋ ſigni/
ficat fatha:vel dāma:pncipalis eſt:ꝛ ei⁹:i quo exiſtit fatha
ſcbaris.Et vlr ſcire te opʒ qm̄ vox ex duob⁹ efficit̄:quoꝝ
vnū eſt ei tanq̄ mā.ſ.ꝯſonās:ꝛ alteꝝ tanq̄ forma.ſ.voca/
lis:ꝛ illi q̄ ſunt de lingua nr̄a noiant vocales (vt dictū ē)
motiua:ꝛ ptractiua mutę lr̄ę.℄ Dixit. Copulatio eſt vox
cōpoſita nō ſignificatiua ſepatim:vt ē ꝛ demū:atq; ꝛ vlr
dictiōes ſignificatiuę:q̄ ſūt tanq̄ ligamēta ptis orōnis ad
ſeinuicē.ꝛ h̄ aūt in pn̄⁹ ſermōis:vt qm̄ gdē ꝛ dictōes ꝯdō
nales:q̄ ſignificāt ꝯtinuatiōnē:vt qn̄:ſi:ꝛ ꝯſiles.℄ Dixit.
Diſiūctio vō ē:ꝛ vox ꝯpoſita nō figuraꝝ ſepati diſiūctiua
dictiōis ad cōe:vt aut:vel ſiue:ꝛ ꝯſiles:ꝛ dictiōes excepti/
uę:vt pter:pterq̄:ꝛ ꝯſiles:ꝛ aduerſatiuę:vt ſed:verūtñ:et
ꝯſiles:ꝛ iſtę aut ponunt̄ in pn̄⁹ orōnis:aut in fine:aut i me
dio.Et intēdimus h̄ p ſermonē nr̄m: vox nō ſignatiua ſe
patim voces ſimplices:q̄ qn̄ ꝯiūgunt̄ aliꝭ ꝯſignificāt: vt
dictiōes ſyncategorematicę:nō voces ſimplices: vt ſunt
lr̄ę:qm̄ voces ſignatiuę ſepati ꝯpoſitę ex vocib⁹ plib⁹:aut
ex trib⁹:aut q̄tuor:aut amplius ſm figuras cōpoſitionū ſyl
logiſticaꝝ ſūt nomē:ꝛ vbū. Nomē ē vox:vel dictio ſigna/
tiua ſepati rei abſq; tpe:ꝛ nulla ptiū ei⁹ ſignatiua ē aliqua
ptiū illi⁹ rei ſepata:ꝛ h̄ cōe ē noīe ſimplici ꝛ ꝯpoſito. No/
mina.n.ꝯpoſita de duob⁹ noīb⁹ nō vſitant̄ ſic:ꝙ q̄libʒ pe
coꝝ ſignet pte aliq̄ ipſi⁹ intētiōis:q̄ ē noīs ꝯpoſiti ex illis
duob⁹ noīb⁹ ſimplicib⁹:vt eg fer⁹:vbū vō ē vox:vel dictio
ſignatiua itētiōis alicui⁹:ꝛ tpis qḋ circūſtat illā intētionē
neq; ēt aliq̄ ptiū ei⁹ ſignatiua ē ſepatiʒ alicui⁹ ptiū illius
itētiōis.Et ſi ſignatio vbi cū tpe diſtinctiua ē noīe a vbo.
Dō nāq; vel alb⁹ nō ſignant cū tpe:curris aūt:vl cucurrit
ſignant tpa pn̄s ꝛ ptm̄.℄ Dixit.Caſus aūt:vel iflexio ptiet
gdē noī:ꝛ orōni:ꝛ vbo:ꝛ nom̄ iflexū ē relatuʒ ad alteꝝ: vt
Socratis:vel ſocrati:ꝛ orō iflexa ē:vt ipatiua:ꝛ iterrogati
ua:ꝛ vbū iflexū ptm̄:vel futuꝝ. Rectū vō ē vbū tpis pn̄/
tis:ꝛ illud magis ppriū ē linguę ipſoꝝ.Et orō ē dictio ꝯpo
ſita:cui⁹ q̄lʒ ps ſignatiua ē ſepatiʒ.Et orō dr̄ vna ſʒ duos
modos:aut qm̄ vnā ſignat rē:ſiue intētionē: vt hō ē aial:
aut qm̄ ē vna colligatiōe ligāte ipſaʒ put dr̄: qm̄ ſilis ē orō
vna:ꝛ exhortatio rhetorica ē orō vna:ꝛ poetica collectio ē
orō vna.℄ Dixit.Et noīuʒ duę ſūt maneries:aut ſimplex
qḋ nō ē ꝯpoſitū ex ſignificatiuis:aut duplicatū:qḋ ē ꝯpoſi
tū ex noībus ſignificatiuis:q̄uis intendat̄ p ipm̄ noīatio
vni⁹ rei:quā ñ ſignificāt noīa.ex gb⁹ ꝯpoſitio vt famulus
ſolis:vel armiger.℄ Dixit.Et oē nomē aut ē pmariū il
li linguę:cui⁹ ē:aut itromiſſū ē aliūde:aut trāſumptū extra
nei vſus:aut factitiū:aut reſtrictū:ſeu colligatū:aut diſtin
ctū:ſeu ſepatū:aut trāſmutatū: pmariū itaq; ē ppriū
vnicuiq; gēti. Intromiſſū vō ē:qḋ aſſumūt poetę ꝛ intro
mittūt i linguā ſuā ab illa ligua.vt fit i ꝯterminis idiomati/
bus:q̄ a ſeinuicē vocabula mutuāt:ꝛ mutuant̄. Nomē vō
extrāneū trāſmutatū ē: vt cū trāſmutat̄ nomē a ſpē ad ge/
nus:vt cū iterfectio mors noiat̄:aut a gn̄e ad ſpēm: vt cuʒ
mutatio dr̄ mortis:aut a ſpē vna ad ſpēʒ alterā:vt cū latro
ciniū furtū appellat̄:aut vt pmutet̄ aliqḋ pportiōatū ſe/
cūdo ad tertiū:aut tertio ad q̄rtū.vt ē pportio pmi ad 2ᵐ
put qdeʒ antiquoꝝ ſenectutē veſperā vitę nūcuparunt:ꝛ
veſperā ſenectutē diei.vr̄.n.pportio ſenectutis ad vitā.q.
pportio veſpę ad diē. Nom̄ vō factitiū:ſiue nouę iſtitutio
nis ē nomē:qḋ adinuenit poeta p ſe ſignatū ppria noīa. ꝛ
cuius noīe ē ipſe pm⁹ vſitator.Et iſta noīa non repiunt̄ in
poematib⁹ arabū:maxie vō repiunt̄ i artib⁹ nouiter adin/
uētis.Et fortaſſe vtunt̄ eis moderni poetaꝝ ſm viā pſūp/
tiōis: put fecit Abimutanebbi dicēs de q̄dā:q pmptus
erat ad exeqūdū qḋ itēderat.Cū vbū pn̄s meditaris abſ
q; mora:vt trāſeat i ptm̄ conaris.Et fortaſſis inſtanta vtū
tur iflexiōe.vt ſi dicat̄ de h̄ vbo igſonali oꝫ oporteo vl og
tuiſti.Sepatū aūt ꝛ reſtrictū non repit̄ apud arabes.nomē
vō ordiatū ē:cui⁹ q̄dā ptes attēuatiōe q̄dā decorant̄.Et iā
dcm̄ fuit:ꝙ ipe itēdebat p nom̄ ſepatū noīa mutata p ad
ditionē factā ad ipa.aut p ſubtractionē ab ipis. aut p trāſ
poſitionē:ꝛ dcm̄ fuit nōſʒ itēdebat p h̄ noīa:q̄ꝝ difficilis
eſt pnūciatio.ſi appens ſermōis ſui ē:qm̄ ē nomē ꝯpoſitū
apḋ eos ex ſyllabis dterminatis.Et nomē reſtrictū.put ex
ſtimo.ē illḋ:qḋ denoiatiue diuerſificatū.ꝛ qḋ appet ex ſer/
mōe ipſi⁹ ē:qm̄ ē nom̄ variatū p deciſionē.vt ſūt apḋ nos
noīa apocopata. Noīa aūt ꝯmutata ſūt noīa tranſūpta:q̄n
trāſumunt̄ a ſuo ſitu. put appellāt ſid⁹ q̄dā vulturē: aut
a ſuo ꝯrio: put appellāt ſolē obſcuꝝ.aut a ſuo ꝯſecutiuo: p
ut appellāt ſepū mollitiē:ꝛ pluuiā ſegetē.℄ Dixit.Et op/
tima orō viā pbēs itellectui ē q̄dā orō notoria:ꝛ vſitata:q̄
nō occultat̄ alicui.ꝛ iſtę orōnes nō ꝯplectunt̄ qdeʒ niſi ex
noīb⁹ notoriꝭ vſitatis.ꝛ ſūt eaꝝ q̄ noiant in his:q̄ dcā ſunt
veracia.ꝛ noiantur quoq; dn̄atiua:ꝛ familiaria.℄ Dixit.
Et h̄ ē vt poema talis poetę:ꝛ talis:q fuerūt famoſi apud
ipſos.Et oꝫ vt regram⁹ iter poetas arabicos.in q̄ꝝ carmi
nib⁹ ſupent hę mānerieꝭ dictionū.℄ Dixit.Et orōnes mo/
deſtę laudatiuę ſūt.q̄ ꝯponunt̄ ex noīb⁹ vſitatis.ꝛ aliꝭ.ſ.
trāſūptiuis extraneis.ꝛ ꝯmutatis. ꝛ enigmaticis. pp̄ea ꝙ
qn̄ carm̄ penit⁹ denudatū fuit a vbis ppriꝭ ꝛ vſitatis erit
integumentum:vel enigma. ideo integumenta vel enig/
mata ꝯplectuntur ex nominibus extraneis ꝛ ambiguis.ſ.
ex trāſumptis.ꝛ trāſmutatis.ꝛ cōmunibus. ꝛ analogicis.
Enigma gppe ē orō.q̄ ꝯphēdit itētiōe:n q̄ꝝ ꝯtinuatio aut
ipoſſibile ē.aut difficilis ad vnū certū aliquē itellm̄:ꝛ iſtḋ fre
q̄nter iuenit̄ apḋ poetas arabū.ꝛ pcipue in poematib⁹ Do
romati.Et nobilis ſmo poetic⁹ moderat⁹.ſeu modeſt⁹ ē.q
ꝯponit̄ ex noībus.q̄ pemīnētiā hn̄t vſitatā. ꝛ ex illis aliꝭ
ſpēb⁹.Et poeta cū voluerit plāe ꝛ māifeſte aliqḋ dicere:in
ducet noīa.q̄ hn̄t progatiuā i manifeſtatiōe.Et cū volue/
rit aſſerere aliqḋ admirādū.ꝛ delectabile iducet noīa illi⁹
alteri⁹ ſpēi. Jdōq; deridet̄.q declarationeʒ ꝛ manifeſtatio
nē itēdit:ꝛ affert noīa ambigua.ſeu cōia.aut extranea.aut
adinēta.Et deridet̄ ēt:q admirādū aliqḋ.aut delectās itē
dit.ꝛ affert vba.vel noīa q̄tidiana.vel vſualia.q.g̃ oꝫ poe/
tā cauere.ne ſupflue vtat̄ noīb⁹ nō vſitatis.Idiget g̃ mode
ratę aſſūptiōis ſmōis enigmatici.ne fiat tot⁹ ſmo.q.enig
ma.caueat ēt ſupfluitatē vſus ſmōis q̄tidiāi.ne egrediat̄
a via poetrię ad ſermonē vulgarē.℄ Dixit.Cōuenietia aūt
dictionū q̄rūdā ad q̄ſdā i q̄titate.ꝛ coęq̄litas ſignationū
q̄rūdā ad q̄ſdā:ꝛ pōd⁹ ipaꝝ.vt ſit res cōis. ꝛ pricipatus oī/
b⁹ dictiōib⁹.q̄ ſūt ptes orōnis poeticę. Nos nāq; inuenim⁹
poetas.ꝛ ſi vſitant dictiōib⁹ veracib⁹ i locis.i gb⁹ deridēdi
ſūt pp vſū eaꝝ.nō tñ poema ipoꝝ caret his duob⁹.ſ.pōde
re.ꝛ ꝯcinātia.ꝛ ꝯſonātia.ꝛ ꝯuenientia i q̄titate. Uerūtñ iſtḋ
cōe ē oīb⁹ ſpēbus poematis. Poemata vō.q̄ ꝯponunt̄ ex
noīb⁹ diuerſificatis:manifeſti⁹ hn̄t hāc itētionē:ꝛ ꝯuenien
tiā dictionū.i q̄titate ē ꝯiugatio q̄rūdā cū qbuſdā in nūe
ro lr̄aꝝ.ꝛ ſi ꝯueniāt cū h̄ i tota dictiōe.aut i pte ei⁹.ꝛ ē qḋ
dr̄ ꝯueniētia.ꝛ cognatio apḋ poetas nr̄i tpis.Eſt aūt ꝯuenie
tia.ſiue ꝯcinātia multis modis.Aut.n.ꝯuenietia i tota di
ctiōe.ꝛ i tota itētiōe erit.vt dixit qdā poeta. Nōne vides
mortē:nulli ſcio pcere mortē.aut erit i pte dictiōis.ꝛ i pte
itētiōis:aut erit i pte dictiōis ꝛ i tota itētōe.aut erit i tota
dictiōe ꝛ i pte itētiōis.aut erit i tota dictiōe tm̄.aut erit in
pte dictiōis tm̄.aut erit i tota itētiōe tm̄.aut erit i pte itē/
tiōis tm̄.Et exēplū ꝯuenietię i pte dictiōis ꝛ i pte itētiōis
eſt in oīb⁹ denoiatiue iflexis ab vno ſignato.vt ē i poema/
te Almutanebbi.Creſcit largitas ad cremētū largoꝝ.ꝛ
multiplicant̄ largi ad cremētū largitatū. Et exēplū cōue
niētię i pte dictiōis.ꝛ i tota itētiōe ē cū vſitata boīꝫ dictio
eſt pcuſſura:nec nō pcuſſio minuta.Et exēplū ꝯuenietię
in tota

in tota dictiõe eſt:⁊ i pte itẽtionis:ſiue ſignatiõis ſũt noīa
analoga:⁊ poetę vtunť eis multotiẽs. Et exẽplũ ꝯueniẽtię
in tota dictione tñ ē:vt ſi dicať. Eſt canis in caſtris: canis
emicat alter i aſtris. Et exẽplũ ꝯueniẽtię i pte dictiõis tñ
vt vbũ Senecę. Qđ mecũ duť:mecũ moriť. Et exẽplum
ꝯueniẽtię in pte intẽtiõis iteꝝ ē:vt in dictiõibus diuerſis
ſignificãtib⁹ rẽ eãdẽ ſʒ diuerſas mãeries:⁊ itẽtiões:vt hõ
⁊ anthropos. dr̃.n.hõ.q.fact⁹ ex humo:anthropos dr̃ quaſi
arbor inuerſa:⁊ ſũt noīa vni⁹ ⁊ eiuſdẽ rei. Et ꝯcināťia apđ
arabes ē ꝯueniẽtia in q̃titate:⁊ i pte dictiõis:⁊ h aut in lr̃a
vna:⁊ ē poſtrema.aut i duab⁹.⁊ ē h qđ noiant moderni cõ
ſecutionẽ. ¶ Cõpõderatio ãt i ptib⁹ orõnis ē q̃tuor mõis.
Un⁹ ē vt iducať res:⁊ eius ſilẽ:vt ſol:⁊ luna:aut ei⁹ ꝯ̃riuʒ
vt nox:⁊ dies.aut inducať res.⁊ h qđ ptinet ei⁹ vſui:vt ar
cus:⁊ ſagitta.equ⁹:⁊ frenũ.aut vt iducanť res ꝓportiõatę.
vt rex:⁊ de⁹.⁊ h ꝓportio repiť gdẽ inter q̃tuor res. Et i hac
manerie poematis redargut⁹ ē Alchamethi poeta i dicto
ſuo:dũ cõmẽdaret amaſiã ſuã ex vultu ſerenitate:ſiue ſe-
curitate ſic dicẽs. Cõpleta ē i ipa vult⁹ ſui ſerenitas:⁊ Se
linalis oſculi ſui ſuauitas.ppea ꝙ non hñt ſilitudinẽ aliq̃
ſerenitas vult⁹:⁊ ſuauitas ſaliuę. Et dẽ hac mãerie dixerit g
dã dẽ poemate Omrilchain.q.rephẽdẽdo ipʒ cũ dixit. Ac
ſi nõ aſcẽdiſſeʒ vnq̃ cã ſolaciȝ equũ.aut nõ tenuiſſeʒ puel
lã ornatã monilib⁹ mecũ.⁊ ac ſi nũq̃ doliũ plenũ vini me
raciſſimi ſalutaſſẽ.⁊ eq̃s poſt multos recurſus iteꝝ ad cur
ſũ nõ icitaſſẽ. vr̃.n.i ꝓportiõata haꝝ claꝝ ꝯtextio. Ecõuer-
ſo.n.vr̃:ꝙ debuerit dixiſſe.ſ.vt eē p̃n^m cl̃ę p^c:p̃n^m cl̃ę ſcd̃ę:
⁊ p̃n^m 2^e p̃n^m p^c.⁊ h mõ dcm̃ fuit de poemate abitaybi ex
collẽtis in aioſitate:⁊ dicẽtis. Percuſſiſti.⁊ nõ erat dubiũ dẽ
morte ꝑſiſtẽs:ac ſi ꝯcluſus eēs iter cilia ꝑiculi dormiẽtis:
trãſierũt ꝑ te fortiſſimi tui vulnerati ⁊ euicti.⁊ vult⁹ tui a
ꝓpria ꝯſtãtia nõ ſunt derelicti. dcm̃ fuit inq̃:qm̃ ꝓportio
metrica eēt i poemate ipſi⁹: ſi p̃n^m cl̃ę p^c poſuiſſet ſcd̃ę: ſi
p̃n^m ſcd̃ę poſuiſſet p̃mę.⁊ ſilr̃ dcm̃ fuit de poemate Omril
chara. ¶ Dixit. Et orõ gdẽ diuerſificať.i.cõmutať ab orõ
ne veraci.ſiue vſitata cõiter:qm̃ ponunť i ea noīa ꝯuenien
tia in põderatiõe:⁊ q̃titate.⁊ noīa extranea.⁊ cętera ex ſpẽ
bus cõmutatiõis.⁊ ſignificať quidem: ꝙ ſermo poeticus
ſit ſermo ꝯmutatus per hoc:qm̃ quando cõmutať ſermo
verax.ſiue vſitat⁹ noiať poema.vel orõ poetica:⁊ repiť in
eo actio poematis.verbi grã.vt dixit gdã. Poſtq̃ expedi-
uim⁹:q̃ expediẽda erãt i tali loco:⁊ angulos mẽſurauerat
ipſoꝝ mẽſurator:cepim⁹ ꝯferre de his:q̃ recẽter acciderãt
iter nos:⁊ ſuadebãt mulę ex itineris aſpitate. Hic ſmo in
poema ꝯuertiť:qm̃ ē circũlocutio ſermõis cõis ꝑ q̃daʒ cõ
mutata vocabula:ac ſi diceretn⁹. Cõferebam⁹ ⁊ icędebam⁹
⁊ euectiões nr̃ę ſudabãt ex labore.⁊ pl̃es ꝯſilẽs ſermones
apud poetas arabes inueniũtur. Et qñ diligẽter ꝯſideraue
ris poetę motiua:iuenies ea hr̃e aliquos iſtoꝝ modoꝝ:vʒ
ꝯcinātiuas ꝯdõnales:⁊ diſſonãtias intẽtiõales:vel ecõuer
ſo.⁊ modis alijs ꝑmutatas:put dcm̃ ē:⁊ trãſũptiuas:⁊ me
taphoricas:⁊ alr̃ figuratiuas locutiões:⁊ ęnigmaticas lati-
tationes:⁊ ꝯſimilia:q̃.n.iſtis carẽt.nihil hñt de nã poema
tis:niſi metrũ tñ:⁊ ꝯmutatiões a ꝓprio ⁊ vſitato ſermone
fiũt ꝑ põderatiões:⁊ ꝯcinãtias:⁊ ꝯueniẽtias trãſũptiuas:⁊
ꝑ aſſimilatiões:⁊ vlr̃ ꝑ q̃ſlibet extractiões ſermõis.i.ꝯſue
to vſu:vt ꝑ additiões:⁊ ſubtractiões:⁊ trãſpõnes. Et ꝑ cõ-
mutationẽ ab affectione ad negociũ:⁊ ecõuerſo vt vlr̃ ab
oppoſito ad oppoſitũ.⁊ ꝑ oẽs ſpẽs:q̃ apud nos poeticę licẽ
tię nũcupãtur:oium aũt hoꝝ exẽpla ſatis manifeſta ſunt
neqʒ occultę ſunt tibi ſpẽs tã ſimplices q̃ cõpoſitę cõtentę
ſub his vlib⁹ ꝓpingores ⁊ cõlores. Enumerare võ ſpẽs vl
timas valde difficile vr̃:iõq̃ ꝯtentus fuit hac vlium tãtũ
enumeratiõe. Optimũ aũt ex oibus iſtis eſt qđcunq̃ ma
gis planũ fuerit:⁊ magis manifeſtũ:⁊ veriſilr̃. Et iſtđ non
inueniť apud elegãtes ⁊ doctiſſimos poetaꝝ:iõqʒ ſignuʒ
peritię ipſoꝝ eſt qñ veriſilr̃ ⁊ appareter vti pñt iſtis: tunc
.n.facilius accipiunť ab ipſis:⁊ intelliguntť ea:q̃ intendun
tur ꝑ ſermões poeticos:⁊ quocũqʒ volẽt ducẽt aĩum audi
toris. Qñ.n.cõmutatio vehemẽtis fuerit aſſimilatiõis in
ducet bonitatẽ imaginatiõis:⁊ ꝯprehenſionẽ cõpletioreʒ
rei repreſentatę ſimul:⁊ tñ fortaſſis ẽt ex hñ ꝓportionali
cõmutatione accidit penes hebetes ⁊ ſtolidos auditores
modica ꝯprehẽſio:vt accidit i Alchorano ex h dicto. Do-
nec diſtinguere poſſitis inter filũ albũ:⁊ nigrũ. Quidã.n.
illoꝝ itelligebant de vero filo:donec reuelatũ fuit deluꝑ:
qm̃ intelligẽdũ erat de filo diluculi diſtinguente diẽ a no-
cte. ¶ Dixit. Et noīa cõpoſita cõpetũt metro:in quo nar-
ranť laudes bonoꝝ: ꝑterq̃ ꝙ ſingulr̃ alicui eoꝝ laus illa
attribuať.⁊ hęc noīa rarę inuẽtionis ſunt in lingua arabi-
ca:vt ſi dicať Aberchemin denoiatiue ſumptũ ab h noie
Abduſchenizin. Lingua võ:ſiue idiomata.i.aſſumptiões
vocabuloꝝ ab extraneis idiomatibus cõpetũt poemati:
in quo metro ſit de ſtatu futuri ſeculi:ſiue in delectabilib⁹
bonoꝝ:ſiue in honorabilibus maloꝝ:⁊ ſũt duę maneries
poematũ notę apud ipſos. Noīa aũt trãſumptiua ⁊ extra
nea appropriãť poematibus:in qbus dicunť ꝓuerbialia
⁊ ſapiẽtialia.⁊ hyſtorialia famoſa:⁊ notoria. ¶ Dixit. Ita
q̃ diximus de arte laudatiua:⁊ de reb⁹ cõibus manerieb⁹
poematũ:⁊ alijs hõ ſufficiũt. Uia aũt:ſiue ꝓceſſus poema
tũ hyſtorialiũ in ptib⁹:q̃ ſũt pncipia:⁊ media:⁊ fines. Uia
eſt ꝑiũ artis laudatiuę.⁊ ſilr̃ in rep̃ſentatione:niſi ꝙ rep̃ſẽ
tatio nõ ē geſtoꝝ in ipſis:ſed tẽpoꝝ:i qbus geſta ſũt. Nõ
.n.repñtať in iſtis:niſi q̃liter diſpõnes:⁊ ſtatus fuerũt eo
rũ:q pceſſerant reſpectu eoꝝ:q ſubſecuti ſũt: ⁊ q̃lis fuerit
trãſmutatio pñtium:⁊ regnoꝝ:⁊ ętatũ:⁊ dieꝝ. Et repreſen
tatio hõ paꝝ repiť in lingua arabũ:⁊ eſt valde frequẽtata
in libris legũ:⁊ fecit mẽtionẽ hñ ſe hñtiuʒ in hac manerie
poetaꝝ ipſoꝝ:⁊ extulit laude Homeꝝ in h genere. Et de
cõmẽdabilibus:q̃ ſunt apud arabes de hac intẽtiõe ē car-
men nigri filij Jophar ſic dicẽtis. De retro actis tpibus:⁊
mutationibus eoꝝ:q in magna fuerant gloria. Qđ eſt qđ
ſperẽ poſt familiã Jnuarrichin deſerẽtẽ habitationẽ ſuã:
⁊ poſt Eiedin terrã Alchanarmihy: ⁊ Stedieiʒ ⁊ Barachi:
⁊ caſtrũ munitũ Deſtendedyn deſcẽderũt Adenchiratin
vbi deſcẽdit ſup eos aq̃ Euphratis veniẽs de Euerin. Im
pulerũt vẽti habitationes ipſoꝝ tanq̃ ex ꝯducto ſup eos
irruẽtes. Uideo ğ ſuauitatẽ vitę ⁊ oẽ eius ſolatiuʒ aliquo
dieꝝ deſinere:⁊ pire. ¶ Dixit. Et ptes huius ſpẽi ſũt ptes
artis laudatiuę modeſtę de circulatione:⁊ directione:⁊ cõ
poſitione vtriuſqʒ:⁊ fere erunt quedam partes ipſius paſ-
ſiones:ſicut ſe hʒ in pte laudatiua modeſta: ⁊ mẽtionẽ fe-
cit diuiaꝝ inter artẽ laudatiuã:⁊ cęteras artes poetrię apđ
ipſos:⁊ ꝓprioꝝ:q̃ appropriãť illis alijs poematib⁹ i põde
rib⁹:⁊ ptib⁹:⁊ repñtatione:⁊ q̃titate. Et qm̃ hęc ſunt põde
ra ꝯpetẽtia magis qbuſdã poematib⁹ q̃ alijs. ¶ Et dixit.
Quis poetaꝝ hñ ſe hũeratin his reb⁹.⁊ ygnõ.⁊ i oib⁹ his
extulit Homeꝝ.⁊ oia hęc ꝓpria ſunt eis.⁊ gcq̃ hõ nõ ē re
ptũ apud nos:aut q: hoc:xui⁹ fecit mẽtionẽ nõ eſt cõe oi-
bus:aut plib⁹ nationib⁹:aut q: ꝯtingit h Arabibus in reb⁹
iſtis tanq̃ nõ cõpeteret nãę ipſoꝝ:⁊ h magis ꝯueniẽs vr̃.
Nõ.n.poneret in h libro ſuo:qđ ē ꝓpriũ gẽti ſuę:ſʒ qđ cõe
eēt oib⁹ nationib⁹ nãlib⁹. ¶ Dixit. Et oʒ quoqʒ vt h qđ in
ducit poeta.q.ꝓemiũ modicũ ſit:⁊ breue in ꝯpatiõe eius.
in quo ꝯſiſtit repñtatio:quẽadmodũ faciebat Homer⁹ ip
ſe.⁊.n.modicũ morabiť in ponendo ꝓlogũ.⁊ poſtmodum
ſi ſpacioſe ⁊ copioſe. Accedebat ad ꝓpoſitũ negocij rep̃ſen
tãdũ:q̃uis tñ nõ inducebat gcq̃ in h:ꝑterq̃ ea:q̃ conſueta
erãt. Inſoluta.n.moleſte ferunť.⁊ dixit hoc gdẽ vt eriſtio:
ꝓpterea ꝙ natiõib⁹ in aſſimilatiõib⁹ ſuis ꝯſuetudies ſũt

ppẜe p̄p aliq̄:q̄ apud ipſos ſūt:vt̄ ſumere pṫt metapbo-
ras:q̄ nō ſūt notę apud alias natiōes:vt ē deſertū bareno
ſū:qḋ dr̄ çarabi:vt pl'imi bitant colubri: ⁊ lacertę: ⁊ vr̄ de
lōge veniētib⁹:q̄ loc⁹ ille ſit lacus: ⁊ colubri: ⁊ lacertę ſint
piſces.ſoluti ſūt ḡ dicere circa aliqḋ ſiſe deceptio. Piſces ⁊
lacū aſpexiſti ḡ ē zarabi: ⁊ ex h̄ dcm̄ ē in Alcborāo.Qui in
tētū op⁹ dereliquūt:ſiles ſūt aſpectorib⁹ çarabi. ⁋ Dixit.
Et q̄ñ pclar̄ ſermo: ⁊ nō fuerit in ipſo ꝯmutatio:neq; rep̄
ſentatio.tūc oꝫ curā adhiberi:vt ſint dictiōes manifeſtę ſi
gnificationis:q̄les ſunt dictiōes ſignificātes res ipſas non
ꝯrias ipſaꝝ.aut diuerſas. ⁊ ſic ipaꝝ ꝯpoſitio:ſeu ꝯſtructio
notoria famoſa apud ipſos. ⁊ ſic facilis pnūciatiōis: ⁊ vr̄
q̄ iſtud ſit pulcberrimū ei⁹:qḋ ſm̄ linguā arabū decēs elo
cutio.Eſt tn̄ decēs quoq; elocutio:cū oro fuerit manifeſtę
veritatis: ⁊ notoria.Ueritas.n.quā cōplectit̄ veniā largit̄
paucitati decoris: ⁊ paucitati trāſūptiōis metaphoricę: et
paucitati tranſūptiōis poeticę. ⁋ Dixit. Errores aūt ḡ oc
cidūt in poematibus: p q̄b⁹ redarguēdus ē poeta: ſex ſūt
manerieꝝ.Quaꝝ vna eſt:vt ei⁹ repr̄ſtatio ſit p aliqd:qḋ n̄
ſit poſſibile p impoſſibile.Et huius exēplū ſm̄ me eſt ſermo ibi
Uachinatary deſcribētis lunā exītē i defectu. ⁊ dicentis
ſic.Aſpice ad ipſaꝫ:eſt q̄ſi nauicula argētea aggrauata pō
dere imbris. Iſtud q̄dē īpoſſe ē:plꝫ tn̄ p̄p vehemētē ſilitu-
dinē.Et q: p h̄ nō intēdit inſtigationē ad aliqd:neq; phi
bitionē ab aliquo.Oꝫ ḡ vt fiat repr̄ſtatio p rē exītē: aut p
rē:q̄ putet̄ exiſs: put ſit repr̄ſtatio maloꝝ p demr̄ationes.
aut p aliqd:cui⁹ exītia ſit poſſis:vt in plib⁹ nō in paucioi-
bus:aut in ęq̄libus.hec eteni ſpēs exīdi magis ꝯueniēs ē
rhetoricę q̄ poetricę. ⁋ Scḋa v̄o maneries ē erroris poe-
tę:vt diſtortā adducit repr̄ſtationē: put accidit pictori: vt
addat i forma:quā pingit mēbrū:qḋ nō cōpetit ei:aut po-
nat ip̄m in loco nō ꝯpetēti.vt fig̃s in q̄drupede ponat pe-
des poſteriores ante. ⁊ priores retro. ⁋ Et opꝫ vt exēpla
hoꝝ pſpiciant̄ in poetaꝝ arabicoꝝ poematib⁹: ⁊ ſm̄ me p-
pinquū ē huic intētiōi dcm̄ cuiuſdā modernoꝝ de Anda
luſcia deſcribētis equū vulneratū reuertētē a p̄lio ſic dicē
tis.Et ſup auriculas ei⁹ auricula tertia:quā expſſerat ferꝝ
lanceatū.Et maneries tertia eſt:vt repr̄ſtet rōnalia p irrō
nalia. Nā ⁊ h̄ quoq; redarguēdū ē.Ueritas nāq; i hac re
pr̄ſtatiōe modica ē: ⁊ mēdaciū multum:niſi aſſignet talia
accn̄a:q̄ cōia ſunt rōnali ⁊ irrōali. Nā ⁊ h̄ īterdū tolerabi
le ſit p̄p ꝯſuetudinē: put ꝯſueuerūt Arabes aſſilar̄ mulie
res capris: ⁊ vaccis ſylueſtrib⁹: ⁊ iuuenes hinnulis ceruoꝝ.
⁋ Et maneries q̄rta ē.vt aſſimilet̄ res ſimili ſui ꝯrij. aut
ipſimet ꝯrio: put ꝯſuetudo ē Arabū dicere de mulieribus
modeſti ꝯtuitus.q̄ñ ęgra hn̄t cilia. ⁊ ītēdūt p h̄ eas ꝯmē-
dare de pulchritudine oculoꝝ: ⁊ modeſtia aſpect⁹.Et ppi-
quū huic ē v̄bū ipſoꝝ. Pertigerūt ad veſperā tāq̄ ęgrotā-
tes ex liberalitate.Et v̄bū alteri⁹. Dirrupta fuit illi⁹ cami
ſia: ⁊ appuit i media aula tāq̄ ęgrotās pṙę verecūdia.Ois
inq̄ hec ꝯria ſunt attributis decētib⁹: ⁊ nihilomin⁹ veniā
merent̄ p̄p ſic loq̄ndi ꝯſuetudinē. ⁋ Et maneries q̄nta ē
vt adducant̄ noia ſignificātia duo ꝯria ęqualr̄: vt pcuſſio
ſignificat pcutiētis actū: ⁊ pcuſſi paſſionē: ⁊ cętera hōꝫ: quę
multa i ydiomatib⁹ repiunt̄. ⁋ Et maneries ſexta ē.vt re
linquat̄ repr̄ſtatio poetica: ⁊ intendat̄ pſuaſio rhetorica: ⁊
ſermōes īductiui credulitatis: ⁊ pcipue q̄ñ fuerit ſmo ab-
iect⁹ modicę pſuaſiōis: ⁊ iſtud hꝫ ſe ad modum ſermonis
Omnichara excuſantis ſuā puſillanimitatē ⁊ dicētis. Nō
timoris cā fugerūt mei dextrarij.ſꝫ ducti deſiderio habi-
tationis ſuę.Et īterdū nō ē īdecēs iſta maneries:dū aliqd
pbabilitatis hꝫ:aut veritatis: ⁊ talis fuit ſermo alteri⁹ ex
cuſantis fugā ſuā a p̄lio. ⁊ ſic dicētis.Deus nouit:q̄ nō de
ſerui ꝯflictū ipſoꝝ.quouſq; equus me⁹ grauiter cōfixus ē
ſagitta toxicata.Cognoui ḡ q̄ pſiſtēs ruerē: ⁊ ſine aliquo
inimicoꝝ dāno interirē. Receſſi itaq; ab ipſis ſperās vin
dicādi tp̄s in aliquē diē pditiōis ipſoꝝ. Hic itaq; ſermo de
cēs q̄dē ē vtplu p̄p veritatē ſuā. q̄uis modica in ipo ſit
cōmutatio metaphorica. Iōq; dixit q̄dā Ogus ⁊ ſocietas
arabica ſagax i decorādo ſcm̄ q̄libet:ita q̄ ēt nouiſſius fu
gā a p̄lio decorare. ⁋ Dixit.Cū itaq; ſint maneries erroꝝ
ſex: ⁊ totidē redargutiōes ꝯpoſitę ipſis:erūt duodecim ma
neries ptinētes. ⁊ pprie poetę.vꝫ ſex errores: ⁊ ſex redargu
tiōes.Sed exēpla redargutionū nō repiunt̄ apud nos:cū
poetę noſtri nō diſtinxerint:neq; ēt pceperint iſtas poetrię
maneries. ⁋ Hęc ē ſūma:quā cōplexus ē intellectus nr̄
de his:quoꝝ mētionē fecit Ariſt.in lib.ſuo de ſermōibus
cōib⁹ oibus maneriebus.ſiue modis poetrię. ⁊ pprijs arti
laudatiuę:ſiue tragędię. Dico cōia ex ipſis p̄lib⁹:aut oib⁹.
Reliqua v̄o:quoꝝ fecit mētionē in h̄ ſuo lib. de dr̄ys in-
ter cęteras ſpēs poetrię ſm̄ ipſos: ⁊ inter ſpēm laudatiuaꝫ
ppria ſunt ipſis. ⁊ pptereа nō inuenimus niſi illoꝝ q̄daꝫ.
quoꝝ fecit mētionē in h̄ libro:q̄ puenit ad nos.hic ḡ ſigni
ficat.q̄ nōdū cōpletę trāſlat⁹ ē liber iſte. Et q̄ñ remanet
ex ipſo locutio i religs dr̄ys multaꝝ ſpērū poetrię: q̄ ſunt
apud eos. ⁊ ipſe iā pmiſerat log de oibus his i plogo libri
ſui. ⁊ h̄ qḋ deficit de his:q̄ cōia ſunt:ē locutio i arte reph̄ē
ſiōis:ſiue vituperandi. Uerūtn̄ vr̄:q̄ ſatis pateāt ea.q̄ huic i
tētiōi ptinēt ex his:q̄ dcā ſūt i tractatu laudādi:cū ꝯria ex
ꝯrijs cognoſcant̄: ⁊ tu percipis q̄ñ aduerteris ea:q̄ hic con
ſcripſi.q̄ñ hoc qḋ intēderūt illi de lingua nr̄a de canonib⁹
poeticis in ꝯparatiōe ad h̄:qḋ eſt in h̄ lib. Ariſt. ⁊ in lib. ſuo
de rhetorica:exile ē ⁊ modicū:quēadmodū quoq; dixit h̄
Abiſmarin Alpharabius: neq; occultabit̄ tibi q̄lr̄ reuer
tūtur canōes illi ad iſtos.neq; ēt occultabit̄ tibi:in quo re
cte dixerunt. ⁊ in quo nō i poſitione canonū illoꝝ.Et nos
hic finem ponimus p̄ſentis intētionis.

⁋ Explicit rhetorica Ariſtotelis cū fundatiſſimi artium ⁊
theologię doctoris Egidij de Roma luculētiſſimis cōmē
tarijs:nūc primū in lucē ędita. Necnō euſdē Ariſtotelis
poetica cū magni Auerroys ad eādē ſūma nouiſſime reco
gnitę:cū cūiſq; erroribus caſtigatę. Mādato ⁊ īpēſis here
dū nobilis viri domini Octauiani Scoti ciuis Modoe-
tiēſis ⁊ ſociorum accurata diligentia impreſſę Uenetijs
p Georgium arriuabenum anno reconciliatę natiuitatis
M.ccccccxv.die.vi.menſis Januarij.

Regiſtrum

aa a b c d e f g h i k l m n o p A B.
⁋ Omnes ſunt quaterni pter aa B qui ſunt terni.